esse
n pri
ermo
uc spi,

NOVVM TESTAMENTVM IAM QVINTVM ACCVRATISSIMA CURA RECOGNITUM À DES. ERASMO ROTER.

cum Annotationibus eiusdem ita locupletatis, ut propémodum opus nouum uideri posſit.

FRO BEN.

ὦ μαργαρεῖτην τίμιον
ἀποδοὺς ἅπαντα λάμβανε.

En margaritum nobile,
Eme, si cupis ditescere.

BASILEAE ANNO M D XXXV

Cum priuilegio Cæsareæ maiestatis in annos quatuor.

DILECTO FILIO
ERASMO ROTEROD.

LEO, PP X.

DILECTE FILI SALVTEM, ET APOstolicam beñ. Valde nos delectarunt lucubrationes tuæ in Testamentum Nouum iam pridem æditæ, non tam quia nostro nomini dicatæ fuerant, quàm quòd non uulgari, sed noua & insigni quadam eruditione præstabant, omniúmque doctorum calculo plurimum laudabantur. Quas nuper à te recognitas, & pluribus additis annotationibus locupletatas, illustratasq; fuisse, certiores facti non mediocriter gauisi fuimus, ex prima illa æditione, quę absolutissima uidebatur, coniecturam facientes, qualis hæc futura, quantum ue boni, sacræ theologiæ studiosis, ac orthodoxæ fidei nostræ sit allatura. Macte igitur istius animi tui esto, ac publicæ utilitati studens, operi tam sancto, ut in lucem exeat, sedulo inuigila, dignam quidem tot laborum mercedem ab ipso deo relaturus: à nobis uero meritam commendationem, & cunctis Christi fidelibus perpetuam laudem consequuturus. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Sub annulo piscatoris. Die x. Septemb. M.D.XVIII. Pontificatus nostri Anno Sexto.

Euangelista.

ONI DECIMO

IFICI. MODIS OMNIBVS SVMMO, DES. ERASMVS ROTEROD. THEOLOGORVM INFIMVS S. D.

INTER TOT EGREGIA DECORA LEO Decime Pontifex Maxime, quibus undique clarus & suspiciendus, ad pontificiæ dignitatis culmen adisti, hinc infinitis Mediceæ domus ornamentis, non minus eruditorum hominum monumẽtis, quàm maiorum tuorum imaginibus & honoribus inclytæ, hinc innumeris corporis animiq; dotibus, quas partim diuini numinis indulsit benignitas, partim eadem aspirante, tua parauit industria, non alia res te uerius aut magnificentius illustrauit, quàm quòd ad istum honorem, quo maior inter homines, homini non potest contingere, parem morum attuleris innocentiam: neque enim uitam modo ab omni dedecore longe lateq; semotam, uerum etiam famam, nulla unquam sinistri rumoris labe aspersam ad pontificiam sublimitatem pertulisti. Id quod quum ubique difficillimum est, tum præcipue Romæ, cuius urbis tanta est libertas, ne dicam petulantia, ut illic à conuicijs parum tuta sit & integritas, ac ne ij quidem absint à crimine, qui plurimum absunt à uitijs. Quibus rebus factum est, ut Leoni non paulo plus ueræ laudis pepererit, quòd summum pontificium promeruisset, quàm quòd accepisset. Iam in ipsa pulcherrimi simul & sanctissimi muneris functione, quum tot præclaris factis, tot eximijs uirtutibus susceptum honorem uicissim cohonestes, nihil tamen est quod te superis pariter & mortalibus commendet efficacius, quàm quòd summo studio pariq; sapientia illud potissimum agis ac moliris, ut indies in melius prouehatur Christiana pietas, hactenus temporum maximeq; bellorum uitio, nonnihil labefacta collapsaq;, ut est cæterarum item omnium rerum humanarum natura, ni manibus pedibusq; obnitamur, paulatim in deterius relabi, uelutiq; degenerare. At res egregias aliquoties ut difficilius, ita & pulchrius est restituisse, quàm condidisse. Proinde quando tu nobis uelut alterum præstas Esdram, & sedatis, quod in te fuit, bellorum procellis, sarciendæ religionis prouinciam strenue capessis, par est nimirum, ut omnes ubique gentium ac terrarum Christiani, rem omnium pulcherrimam ac saluberrimam conantem, pro sua quisque facultate adiuuent. Iam uideo passim excellẽtes ingenio uiros ceu magnos & opulentos reges, Solomoni nostro in templi structuram mittere marmora, ebur, aurum, gemmas. Nos tenues reguli, seu potius homunculi, qualescunq; materias, aut certe caprarum pelles, ne nihil conferamus, mittere studemus: uile quidem munusculum, quod ad nostrã attinet operam, sed unde (nisi me fallit animus) Christi templo, si non multum splendoris, certè non parum utilitatis sit accessurum, præsertim si eius calculo comprobetur, de cuius unius nutu ac renutu summa rerum humanarũ pendet uniuersa. Etenim quum illud haberem perspectissimum, præcipuam spem planeq; sa-

ſtram,ut aiunt,ancoram,reſtituendæ ſarciendæq; Chriſt[torn]
ſitam,ſi quotquot ubique terrarum Chriſtianam philoſophia[torn]
mis autoris ſui decreta,ex euãgelicis apoſtoliciſq; literis imbiba[torn]
ille cœleſtis,quõdam è corde patris ad nos profectus,adhuc nobis uiu[torn]
rat,adhuc agit & loquitur,ſic ut mea quidem ſententia nuſquam aliàs efficacius au[t]
præſentius:ad hæc,quum uiderem ſalutarem illam doctrinam longe purius ac ui-
uidius ex ipſis peti uenis,ex ipſis hauriri fontibus,quàm ex lacunis aut riuulis, no-
uum(ut uocant) teſtamẽtum,uniuerſum ad Græcæ originis fidem recognouimus,
idq; non temere neq; leui opera,ſed adhibitis in conſilium compluribus utriuſque
linguæ codicibus,nec ijs ſanè quibuslibet,ſed uetuſtiſsimis ſimul & emẽdatiſsimis.
Et quoniam nouimus in rebus ſacris,religioſe quoq; uerſandum eſſe,nec hac con-
tenti diligentia,per omnia ueterum theologorum ſcripta circumuolãtes,ex horum
citationibus aut expoſitionibus ſubodorati ſumus,quid quiſq; legiſſet aut mutaſ-
ſet. Adiecimus Annotationes noſtras,quæ primum lectorem doceant,quid qua ra
tione fuerit immutatum:deinde ſi quid alioqui perplexum,ambiguum aut obſcu-
rum,id explicent atque enodent. Poſtremo quæ obſiſtant,quo minus procliue ſit
in poſterum deprauare,quod nos uix credẽdis uigilijs reſtituiſſemus. Quanquam,
ut ingenue dicam,quicquid hoc eſt operis uideri poterat humilius quàm ut ei di-
candum eſſet,quo nihil maius habet hic orbis:niſi conueniret,ut quicquid ad reli-
gionem inſtaurandam pertinet,haud alij conſecretur,quàm ſummo religionis prin
cipi,& eidem aſſertori. Neque metus eſt,ne munus hoc noſtrum qualecunque,ſis
aſpernaturus,qui non loco tantum referas illum,qui donaria non precijs ſed ani-
mis ſolitus eſt æſtimare,qui duo minutula pauperculæ uiduæ,ſplendidis & opimis
diuitum donarijs prætulit. Iam an non quotidie uidemus inter auro gemmiſq; ra-
diantia regum donaria pratenſibus floſculis,aut hortenſibus herbulis concinnatas
corollas ſuſpendi diuis,quas,re tenuis,pietate diues offert plebecula? Alioqui quic-
quid illud eſt,ſeu magnum,ſeu puſillum,ſeu ludicrum,ſeu ſerium,quod huius inge
nioli fundus produxerit:id omne,ut nullus dedicem,ſuopte iure ſibi poteſt uindica
re,ſummus ille apud ſuos,uirtutum ac literarum omnium Mœcenâs & antiſtes Gu
lielmus Varamus archiepiſcopus Cantuarienſis,totius Angliæ non tituli tantum
honore primas,ac tuæ ſanctitatis legatus,ut uocãt,natus:cui meipſum quoq; quan
tus quantus ſum debeo,non modo uniuerſum ſtudij mei prouentum. Siquidem is
(ut ne dicam interim,cuiuſmodi tum publice tum priuatim in me fuerit) id præſtat
ſuæ Britãniæ,quod Leo præſtat orbi terrarum:quodq; Medicea domus iam olim
eſt Italiæ,ue[l] [illegible] nomine terrarum omnium feliciſsimæ,hoc is ſuis eſt Anglis,ceu
ſalutare quoddam ſydus,ab ipſis fatis in hoc datus,ut eo præſide,quicquid eſt bo-
narum rerum repullulet ac ſuboleſcat. Nam perinde quaſi uno in homine plures
ſint heroes,& in unico pectore non ſimplex inhabitet numen:ita miris modis Ar-
chiepiſcopum gerit eccleſiæ,legatum ſedi Romanæ,conſiliarium regiæ,cancella-
rium iuſtitiæ,Mœcenatem ſtudijs,cuius opera potiſsimum factum eſt, ut inſula
iam olim uiris,armis,opibuſq; pollens,nunc optimis item legibus, religione,mori-
bus,ad extremum ingenijs omni literarum genere perpolitis,adeo floreat,ut cum
quauis cæterarum regionum poſsit ex æquo contendere. Verum quo latius huius
laboris

laboris nostri manaret utilitas,uisum est,tui nominis apud omnes sacrosancti,ceu lenocinio quodam ad publicam orbis abuti commoditatem,præsertim quum huc uocet ipsa quoque rei ratio,quod pulchre congruebat,ut illius auspicijs hæc Christiana philosophia deriuaretur ad omneis mortales,qui Christianæ religionis teneret arcem,ac per eum proficisceretur doctrina cœlestis ad uniuersos homines, per quem Christus nos uoluit accipere, quicquid homines è terris euehit in cœlum.Quanquam adeo quid tandem uetat,quo minus hic liber gemina commendatione fultus,hoc etiam felicius & auspicatius exeat in manus hominum,si duobus totius orbis summatibus uiris communiter fuerit consecratus? Quandoquidem aris templisq; uidemus hoc plus accedere maiestatis ac uenerationis,quod pluribus simul diuis sint dedicata. Iam hoc quantumlibet nouum uideatur,modo publicæ conducat utilitati. Et ea est Leonis modestia facilitasq;,ut hac parte non minus sit maximus,quàm ea qua maximos omnes longo superat interuallo. Et ea est Archiepiscopi in omni decorum genere præstantia,ut Leonem omnibus numeris summum,non alius magis deceat collega.Postremo si fas est apud tantum principem nonnihil Thrasonis è comœdia referre,quantumuis in speciem humilis uideatur hic meus labor,tamen confido futurum,ut attentus lector aliquanto plus deprehendat in secessu,quàm prima statim fronte præ se ferat opus. Sed ne celsitudinem tuam iugi solicitudine terrarum orbi consulentem,longiori sermone remorans,in publica peccem commoda:quod reliquum est,cum plebeio lectore transigam:sed prius illud apprecatus,ut cuius prouidentia Leo Decimus contigit subleuandis rebus mortalium,idem cum nobis & quàm maxime longæuum esse uelit & felicissimum. Basileæ,anno restitutæ salutis millesimo quingentesimo decimosexto,calendis Februarijs.

DES. ERASMI RO-
TERODAMI APOLOGIA

IAM VT PAVCIS occurram Apologia, reclamaturis, Paulus apoſtolus, referente Luca, fortunatum ſeſe prædicat, quod apud Agrippam pro ſe cauſam dicturus eſſet, cui propter diutinam cum Iudæis conſuetudinem, res omnes in quibus uertebatur quæſtio, maxime cognitæ compertæq; eſſent. Atque utinam eodem nomine mihi quoq; gratulari poſsim, cui planè diuerſum quiddam uſu uenit atque Paulo. Nam ne opus quidem eſt nobis Apologia, niſi apud iſtos, qui totum hoc negocium de quo controuerſia eſt, non intelligunt: nec prorſus aliam ob cauſam calumniantur, niſi quod non intelligunt. Siquidem apud eos qui Latinas, Græcas & Hebraicas literas uel ad mediocritatem deguſtarunt, qui ſerio in ueſtigandis diuinæ ſcripturę myſterijs, qui feliciter ac diligenter in uetuſtis illis, ac non minus ueris quàm uetuſtis theologis uerſati ſunt, nihil addubito quin magnam initurus ſim gratiam, etiam ſi quod conatus ſum, parum aſſequutus fuero. Proinde mire fiet, ut quibus hac opera noſtra non magnopere eſt opus, quiq; ſoli damnare quædam poſſent, quod ob bonarum peritiam literarũ ualeant iudicare, ij non ſolum comprobent ſuo ſuffragio noſtram induſtriam, uerumetiam gratiam haud uulgarem habeant. Contrà qui hiſce de rebus nullo modo poſſunt ferre ſentẽtiam, & hoc magis egent huius laboris ſubſidio, quo longius abſunt à bonis literis, ij non ſolum non amplectẽtur opus ipſorum paratum uſui, uerum etiam obſtrepent, calumniabuntur, damnabunt: quorũ alterum extremæ cuiuſdam ingratitudinis eſſe uidetur, alterum inſignis impudentiæ. Quid enim fingi poteſt impudentius quàm damnare librum quem ne legeris quidem: tum eiuſmodi, ut ſi maxime legas, tamen abſq; linguarũ peritia pronunciare de eo non poſsis? Quid autem ingratius, quàm pro tam immenſis ſudoribus uigilijſq;, quas tantũ iuuandi animo ſuſceperis, & quibus nulla par gratia referri queat, rependi calumniam, idq; potiſsimum ab ijs, ad quos potiſsimum operis utilitas ſit reditura? Quum ubiq; fœda eſt ingratitudo, tum in nullos æque par eſt gratos eſſe, atq; in eos qui diſpendio rei pecuniariæ, iactura uoluptatum, nonnullo etiam ualetudinis ac uitæ ſuæ detrimento, in hoc totis uiribus incumbunt, ut ingenij ſui monumentis orbi conſulant. Verum haud ſcio, an uſquam ingratius reperias mortaliũ ingenium, nec aliâs eſſe uerius arbitror, quod non minus eleganter quàm grauiter dictum eſt à Seneca: Tutius eſſe, quoſdam offendiſſe quàm demeruiſſe. Nihil æque perit, ait ille, atq; id quod cõfertur in ingratos. At magis perit officium, mea quidem ſententia, quod in eos collocatur, qui non intelligunt officium: & minus gratiæ redit ab ijs qui non cognoſcũt meritum, quàm qui non agnoſcunt. Nam ij tametſi diſsimulãt, tamen apud ſe ſunt obnoxij, nonnũquam pudore coguntur agnoſcere. Deniq; ſpes eſt fore, ut aliquando reſipiſcant. Illi quod eſt beneficium, iniuriam interpretantur, & officio adiuti in ius uocant benemerentem. Theologorum in primis eſt, non ſolum gratitudinem præſtare

ſtare

ſtare, uerum etiam candorem & manſuetudinem. Et theologis potiſsimum hic meus deſudauit labor, atque his theologis, quibus aut non uacauit aut non contigit, eas diſcere literas, ſine quibus diuina ſcriptura non poteſt ad plenum intelligi, aut officioſe tractari. Horum adiuuandis ſtudijs noſtrum impendimus ſtudium, ut quod illis ſua fortuna negauit, id noſtra ſuppeditaret induſtria. Et tamen ſi qui reclamaturi ſunt, ex hoc grege prodituros auguror. Amplectuntur medici, non aſpernantur iureconſulti, recipiunt philoſophi, ſi quid ad illorum profeſsionem inſtaurandam conducit. Abſit ut ſoli Theologi pertinaciter reclamemus, & ipſi noſtris inuideamus bonis. Sanè permoleſtum eſt, pro benigne collato beneficio nullam recipere gratiam. Moleſtius ab ijs de quibus benemereri ſtudeas, calumniam præmij loco reportare, & à quibus tuo iure poteras exigere debitam gratiam, his actoribus iniuriæ cauſam dicere. Seneca, ſummum liberalitatis genus eſſe putat, ac diuinæ beneficentiæ proximum, ſi quis non tantum gratuito proſit, uerum etiam ſciens perdat beneficium. At mihi uideor hoc quoque ſuperaturus, ſi de his quoq; pergam benemereri, qui beneficium iniuria retaliant. Et quemadmodum fidi medici, reclamantibus etiam & conuiciantibus ægrotis, tamen pergunt ſubuenire: ita nos hoc quoque uelut auctario beneficium noſtrum cumulabimus, ut beneficium quod accipiunt, intelligant. Primum igitur etiam atque etiam adhortor omnes Theologos, ut quibus per ætatem aut occupationes uacat, Græcas deguſtent literas, & item Hebræas, ſi liceat. In ipſis arcanæ ſcripturæ fontibus diligenter philoſophentur: ueteres Theologos, quos & eruditio commendat & uitæ ſanctimonia, diligenter euoluant. Deinde noſtra, ſi uolent, conferant & expendant, atque ita demum probent, ſi quid recte monuimus: emendent amice, ſi quid ut homines aberrauimus à uero, & minus aſſequuti ſumus, quod ſedulo ſumus ſequuti. Quod ſi impetro, cauſam uici, pro accuſatoribus habiturus patronos. Cæterum à quibus hoc non impetro, ſaltem illud mihi uel precario donent, ut credant, me ſimplici pioq; iuuandi ſtudio quicquid hoc laboris eſt ſuſcepiſſe. Quod ſi parum alicubi ſucceſsit, error eſt, non ſcelus: & corrigi mereor, inceſsi non mereor. Nihil enim magis agnoſco, quàm me nihil ſcire. Profiteantur alij quantumlibet ingentia: ego pro mea tenuitate nihil profitens, præſto tamen quod licet, paratiſsimus ad palinodiã, ſicubi more hominum lapſus ſim, ipſe quoque mihi cenſor futurus, ſimul atque deprehendero. Cæterum diuus Hieronymus non fert reprehenſorem, qui damnare poſsit, docere non poſsit. Quorum illud tyrannicum eſt, hoc amicum & eruditum. Iam illud quemadmodum extra controuerſiam eſt apud eruditos, ita indoctis etiam, multorum libris perſuaſum eſſe reor, hanc Noui teſtamenti æditionem Hieronymi non eſſe, quemadmodum ab ipſo fuit emendatum. Tametſi nos, nec hanc qualiſcunq; eſt aut cuiuſcunq; eſt, neque conuellimus ullo modo, neque calumniamur. Tantum reſtituimus quæ temporum ac librariorum uitio fuerant deprauata, obiter indicatis & his quæ uel ambigue uel parum attente reddidit interpres: nam non recte, mihi religio eſt dicere, etiamſi id non ueritus eſt aliquot locis Hieronymus: idq; fecimus, neq; leui, quod dici ſolet, brachio, neq; temere, ſed primum ex canonum conſilio, ad Græcæ originis fidem, examinatis exẽplaribus Latinis, neq; tamen fidentes paucis, aut quibuslibet. Laurẽtius Valla ſepté bonæ fidei codices ſe ſe

quutum fuisse testatur. Nos in prima recognitione, quatuor Græcis adiuti sumus: in secunda, quinque: in tertia, præter alia accessit æditio Asulana: in quarta, præsto fuit & Hispaniensis. Deinde consultis tum peruetustis tum emendatis aliquot Latinæ linguæ uoluminibus: nec hoc contenti, discussis & exploratis probatissimis autoribus, non oscitanter obseruauimus quid citarint, quid legerint, quid emendarint, quid interpretentur. Atque hisce rebus omnibus qua licuit uigilantia, certe summa fide collatis ac pensitatis, quod optimum iudicauimus sequuti sumus: & hac lege in medium contulimus, ut nihilo secius suo quisque iudicio frueretur. Iam uero si qui uerentur, ne sacrarum literarum autoritas uocetur in dubium, si quid usquam uariauerit: hi sciant oportet, iam annos plus mille neq; Latinorum neq; Græcorum exemplaria per omnia consensisse. Id quod ne fieri quidem posit, nimirum in tanta librariorũ non solum turba, uerum etiam inscitia, oscitantia, temeritate. Vt ne commemorem quàm multa mutata sint ab eruditulis, aut certe à parum attentis. Comperio quædam erasa aut inducta à factionibus, quarum tumultu quõdam sursum ac deorsum miscebantur omnia, præsertim Orientis ecclesiæ, dum quisque pro suarum partium patrocinio scripturam uariat. Id certe factum non obscure compluribus in locis declarat Hieronymus. Leuius deprauandi genus est, quoties lector aliunde quod congruebat adscribit: grauius, quum quod scholiastes annotarat in spatio, lector transfert in contextum. Quid aũt accidit religioni Christianæ, quod tot iam seculis aliud legit Hieronymus, aliud Cyprianus, aliud Hilarius, aliud Ambrosius, aliud Augustinus? Apud hos alicubi non modo diuersa comperies, sed & pugnantia, quum in summa Christianæ fidei consentiant. Quid accidit Græcis orthodoxis, qui sic sequuti sunt translationẽ Septuaginta, ut subinde meminerint, Symmachi Theodotionis & Aquilę? Quid facias, postea quàm nec ipsa horum temporum æditio per omnia sibi consentit? Qua de re si quis dubitet, huic fidem fecerint codices typis etiam excusi, cum annotamentis marginalibus quæ declarant uarietatem lectionis: & si id parum est, ex commentarijs Bedæ, Rabani, Thomæ, ex commentarijs Lyrani, ex commentarijs Hugonis Carrensis idem intelliget. Origenes iam tum querebatur inexplicabilem in euangelicis libris uarietatem. Et publicitus aliud legit Græcia, aliud Occidentis ecclesia. Et circa ætatem Hieronymi, quædã ecclesiæ sequebantur interpretationem Septuaginta, quædam nouã amplectebãtur ex Hebræorũ fontibus traditam. Atq; etiam post hanc ætatem, aliud legebãt Gallicanæ ecclesiæ, aliud Romana. Deniq; si excutias uetustos codices manu descriptos, quibus in publico cultu tum utebãtur, duos uix reperies inter se consentiẽtes. Certe constat Augustinũ codicibus usum, qui non uacabant mendis. Et tamen tot iam seculis constitit sua scripturis autoritas. Si codicum uarietas in totum abrogat fidem scripturis, & apud Hebræos & apud Grecos & apud Latinos uariant. Quæso quid periculi consequutum est, quòd sanctus Hieronymus uetus & nouum Testamentum mundo iam senescenti, ad Hebræam & Græcam ueritatem instaurauit? Reclamatum est tum à nõnullis, quibus ipse suis libris abunde satisfacit: nec ob aliud, opinor, reclamatum, nisi quòd nescirent eas literas. At num hinc uel tantulum incõmodi natum est Christianæ religioni? Augustinus fatetur ipsa codicũ discordia, se non mediocriter adiutũ fuisse, dum quod hic parum apte dixerat, alter clarius ac rectius

efferret

efferret,id quod uel fortuito fieri necesse est. Quid decesfit euãgeliorum maiestati, quod ea Iuuencus heroicis uersibus incluserit? Quod Arator idẽ ausus sit in Actis apostolorũ? Nos locos aliquot innouauimus,non tam ut elegantius redderemus, quàm ut dilucidius ac fidelius. Quid autem erat periculi,si paraphrasi totam oratio nem nouassemus? Id quod propemodum fecit Hieronymus in ueteri testamento. Quibus hæc placet æditio,quam ego nec damno nec muto,his sua manet æditio. Siquidem ea nostra castigatione non læditur,sed redditur illustrior,purior,emen datior. Illa legatur in scholis,canatur in templis, citetur in concionibus. Nullus ob stat. Illud ausim polliceri,quisquis hanc nostram domi legerit, suam rectius intelle cturus est. Proinde si nihil offendit nisi nouitas,& illa iam uetus olim noua fuit,& hæc noua,si patiamur,olim uetus fuerit. Nimis imperiti est hominis, libros anno rum æstimare numero,ac non potius ipsarum rerum iudicio. Optarim & ipse, in sa cris literis nihil esse deprauatum,nihil disfidere. Atq; id ut optare est in procliui,ita nec fuit unquam,nec opinor futurum est unquam. Qui prædicant inuiolabilem di uinarum scripturarum autoritatem,his utroq; fauemus pollice. Qui has sciens de prauat,cõtumeliam facit spiritui sancto. Fatemur. Verum hæc maiestas in ipsis est fontibus. Non errauit Esaias,neq; quisquam mutare nititur,quod ille scripsit. Non lapsus est Matthæus,nemo corrigit quod ille tradidit. Cum interpretibus,cum scri bis,cum deprauatoribus nobis res est. Quòd si tota labascit autoritas,ob aliquot lo ca corrupta,oportuit spiritum sanctum non minus asfidere bibliographis, quàm prophetis & euangelistis. Nusquam non adest spiritus sanctus, sed ita uim exerit suam,ut nobis portionem laboris relinquat. Autoritas illa inuiolabilis intra prophe tas & apostolos aut euãgelistas stetit. Imò hæc est summa scripturarum laus,quod in tot linguas toties transfusæ,toties ab hæreticis uel mutilatæ uel deprauatæ, tot modis incuria scribarum contaminatæ,tamen æternæ ueritatis uigorem obtinent. Sic omnibus malorum procellis sollicitata,constat ecclesia. Is uero subseruit spiritui sancto,qui quod per homines deprauatum est,pro uiribus pristinæ restituit inte gritati. Nunquam defuturi sunt qui deprauent,proinde nunquam cessandum est à studio castigandi. Aliud est igitur sacra scriptura,aliud quod incommode uerterũt interpretes,aut scribæ corruperunt. Rursus,aliud est mutare publicam lectionem, aliud priuata publicam uel emendare uel illustrare. Atqui hæc mire confundũt qui dam qui sibi uidentur admodum dialectici. Neque refello quod aiunt quidam,in literis & apicibus latere mysteria,si modo illi agnoscant hyperbolen. Alioqui non oportebat scripturam haurire nisi ex fontibus. Nam qui uertit in alienam linguam, à literis & apicibus longe lateq; cogitur discedere. De nominibus dei,præsertim de nomine tetragrammato mira iactant Iudæi,de nomine Iesu nonnulla Christiani, uerum hæc mysteria pereunt in translatione. Quin illud ipsum nomen Iesu longe aliis elementis scribitur apud Hebræos,aliis apud euangelistas ac Paulum. Si tam seria res latet in punctis & apicibus,cur apostoli qui norant Hebraice,nomen illud sacrosanctum non iisdem elementis nobis tradiderunt,quibus scribitur apud He bræos,quum toties in scriptis suis inculcent? Hoc argumento quum urgerem quen dam,respondit,nomen Iesu in omnibus noui testamenti libris deprauate scribi le giq;. Quòd si uerum esset, in tam insigni errore tot iam seculis caligasset ecclesia

catholica? Imò probabilius est sic Græcos ac Latinos uulgo sonuisse nomen illud, & apostolos usurpasse receptam uocem, non sollicitos de elementis & apicibus. Quin ijdem euangelistæ & apostoli non fuere tam superstitiosi, in citandis scripturarum testimonijs, interdum sequentes æditionem Septuaginta, nonnunquam ex Hebræorum fontibus adducentes, aliàs suo arbitrio reddentes sentētiam, nec cum his nec cum illis per omnia congruētes. Iam quid attinet istos refellere, qui non minus indocte quàm impudēter solent uociferari, facinus esse non ferendum, ut quisquam corrigat euangelia, castiget canticum, magnificat, mutet precationem dominicam? O uocem uix auriga dignam, nedū theologo. Ne mihi succenseat ordo theologicus, quod theologū nomino: illis indignetur potius, qui quum essent primi nominis theologi, hæc seditiosissime uociferabantur, & adhuc uociferantur in ordinarijs professionibus sacrisq; concionibus. Sed ad rem. Fas est nebuloni cuiuis, euangelij codices deprauare, & nefas erit quod deprauatum est restituere? præsertim homini, ne quid dicam insolentius, in hoc genere literarum, nec indiligenti, nec inexercitato, idq; tot Græcis ac Latinis uoluminibus, tot clarissimis autoribus in cōsilium ascitis? Mihi plurimis argumentis uehementer probabile est, uniuersum testamentum nouum Græce scriptum fuisse, non Latine. Certe si quis excipiat euangelium iuxta Matthæum, & unam ad Hebræos epistolam, de reliquo nulla controuersia est. Proinde qui mutare paret, quod scriptū fuit ab apostolis & euangelistis, in hunc iure clamitent, quod corrigat euāgelia: non in eum qui iuxta pontificum decreta ex Græcorum fontibus, ex sacrorum interpretum sentētia syncera fide reponat, quod uel à scribis erat uitiatum, uel ab interprete parum apte redditum in Latinis codicibus, quum Græce scripserint apostoli. Sed cur hæc pluribus ago? quum diuus Hieronymus compluribus epistolis huius causæ patronum agat: qui nec ipse, quum in re non ita dissimili laborasset, calumnia caruit. Cuius emendatio si extaret, aut non fuisset nobis hoc laboris capiundum, aut fuisset quod sequeremur. Itaq; te quæso lector optime, quum occurret nouatū aliquid à nobis, ne protinus ad solitæ lectionis gustum ac saliuam reijcias ac damnes, quasi necesse sit malum esse quicquid diuersum est, [redacted]. Quod si licet alicubi à literis ac syllabis recedere, ut certe licet, si me comperies sentētias [redacted] reddidisse [redacted], ne damna quod nouum est, sed amplectere quod est rectius. Iam si collatio tibi non satisfacit, ne continuo pronuncies. Consule nostras Annotationes, quæ fortasse tibi uel autoritate testium uel rationibus adductis, satisfacient. Fit interim ut diuersa sit lectio, fit ut ijsdem ex uerbis complures sensus accipi possint. Nos primum unicam duntaxat lectionem proponimus. Nec enim aliter poteramus. Cæterum in Annotamentis uarias referimus, aut indicantes quid nobis optimum uideatur, aut lectoris relinquentes arbitrio, quid sequi

malit

malit. Sunt in quibus nostra uulgata magis [redacted] ctio, quàm Græci codices. Et tamen consentientibus omnibus Græcis exemplaribus, quoniam illa mutare non licuit, Latina accómodauimus, ne non responderent, quum in hoc ipsum adderentur. Cæterum id in scholijs discutimus. Cóperio quædam apud illos addita ex more solenni, ueluti coronidem illam sic additam precationi dominicæ, quemadmodũ apud nos in calce psalmorũ adijcitur Gloria patri. Ea non resecuimus à contextu, sed tamen in commentariolis admonemus addita. Nam is error minus habet periculi, quum quod frequenter comperio factũ, ex alijs locis adscribit lector, quod in simili sententia deerat alibi. Attamen id quoqȝ curauimus admonere. Proinde non ita tradimus hãc lectionem, quasi certa indubitataqȝ sint omnia, sed quod ex nostra emendatione, accedentibus annotamentis, non mediocriter adiuuãdus sit lector uigilans & attentus. Inerunt permulta quæ ceu minutula friuolaqȝ contemnenda uidebũtur alicui. Verum qui conferet, qui expẽdet, qui tractabit & interpretabitur sacras literas, is ipse comperiet, in his minutulis nõ minimum esse utilitatis. Ad hæc, facile mihi ueniã dabit, huiusmodi minuta persequuto, qui cogitarit ad huiusmodi scrupos primi nominis autores impegisse, nonnũquam & pudendo errore lapsos esse [redacted]

[redacted] Quid minutius hy-
postigma? At tantula res haereticum gignit sensum, quemadmodum docet Aurelius Augustinus libro de doctrina Christiana tertio, exempli causa citans illud Ioannis: In principio erat uerbum apud deum, & deus erat. Et interposita diastola, sequitur: Verbum hoc erat in principio apud deum. Hanc lectionem haereticam appellat, uidelicet eorum, qui negabant uerbum dei, deum esse. Item illud quod est apud Paulum in epistola ad Romanos: Quis accusabit aduersus electos dei? Ab hoc loco quae sequuntur, nisi per interrogationem legantur, sensum non haereticum modo, sed & prorsus blasphemum efficiunt. Quasi respondeas ad superiora: Deus qui iustificat. Deinde quis est qui condemnet? Ad id rursum respondeas: Christus Iesus, qui mortuus est. Idem offensus amphibologia Paulini sermonis, quum ait: Quod stultum est dei, sapientius est hominibus: mauult ita reddi, Quod stultũ est dei, sapientius est quàm homines. quod alioqui uideri potuerit incertum, dandi ne casu dictũ esset hominibus an auferendi. Atq; haec & alia his fermè consimilia multis uerbis illic annotauit uir tantus, quę nihil negocij sit animaduertere, etiam si nullus moneat. Quid si is legisset tot portenta mendarum à nobis prodita sublataq;? [redacted] tere non solum ambigue red- [redacted] sunt annotata, ut si [redacted] ipsum conferas [redacted] animaduersurus quid uoluerim. [redacted] occurrent eadem, [redacted] data opera factum est, [redacted] nouitas; ita è diuerso [redacted] quibus hoc [redacted] displiceat, quicquam [redacted] conueniat [redacted] Alijs [redacted] quod non tota ratione [redacted] ac dissideat. Rursus [redacted] sermo paulo purior [redacted] giosis scateat [redacted] contra fastidiunt, quicquid non refert Ciceron[redacted] Nos [redacted] affectauimus eloquentiam, ita mũdiciem [redacted] promptu fuit, non [redacted] soloecismis, at idem [redacted] bam eloquentiam, fateor: at multo magis [redacted] arrogantem infantiam. Nos toleramus istorum [redacted], ferant ipsi uicissim nostram [redacted] di- [redacted] Verum ut aliquãdo finiam, quemadmod[redacted] esse per[redacted] doctius tractari potuissent [redacted] dormitasse lassum: ita res ipsa, ni fallor, indicabit [redacted] in parte debent bonae literae, [redacted] : nec sine causa [redacted] hoc negocio, nec sine fructu. Bene ualeto Lector amice: & si quid adhuc desideras, à Praefatione quàm Annotationibus praefixi, petito.

[redacted]

DE DVABVS POSTREMIS AEDITIONIBVS QVARTA ET QVINTA.

DES. ERASMVS ROTEROD. PIO LECTORI S. D.

OMNIBVS omnium cauillationibus respondere, Lector optime, præter quàm quòd infiniti sit negocij, nec admodum ex huius operis dignitate fore uideo, nec operæpretium ullum intelligo: propterea quòd qui studium hoc nostrum sugillant ac traducunt, ferè non legunt, aut certe non intelligunt nostras apologias. Et iam satis illis responsum est duabus apologijs, quas primæ quoque editioni, ceu clypeos, aduersus istorum tela præfiximus: præterea in epistola qua Martino Dorpio respondemus: ad hæc, in epistola ad insignẽ theologum Henricum Bolocum. Rursus in epistola contra quendam cuius nomen studio suppressi: postremo in apologia, qua pridem respondi Petro Sutori: nuper etiam rixatori glorioso responsum est hominum cauillis. Proinde hic capita duntaxat argumentorum annotabimus lectori uel occupato uel crassiori.

Primum illud testamur, & ubique testatum esse uolumus, nos nusquam à iudicio ecclesiæ catholicæ uel unguem aut digitum latum uelle discedere. Quòd si quid usquam eiusmodi deprehendatur, non data opera dictum, sed elapsum, ut sumus homines, id iam nunc pro recantato uolumus haberi.

Nec præimus eruditorum iudicio, nec publicarum scholarum autoritati præiudicamus. Manet incolume suum cuique iudicium. Annotationes scribimus, non leges: & expendenda proponimus, non protinus habenda pro compertis.

Nec ideo posteriores æditiones immensis sudoribus parauimus, quod prioribus omnino diffideremus: sed opus quod tum pro uirili proque temporis spatio quàm fieri potuit optimum dedimus, nunc emendatius multo multoque locupletius damus. Atque id sane facturos nos, prima statim æditione sumus polliciti. Quod quidem quo fiet sæpius, hoc plus erit lucri lectori.

Quod in æditione prima parcius fecimus, ueriti, ne tantam nouitatem non ferrent quidam: post hortantibus amicis magnis & eruditis, animumque addentibus, uberius præstitimus, ut totus Noui Testamenti sermo simplex quidem, sed tamen Latinus esset, exceptis uerbis aliquot & idiomatibus quæ receptiora uidebam quàm ut mutari possent, sicut fides pro fiducia, fidelis pro fidenti, benedictus pro laudatus aut laudandus, in nomine Iesu, pro autore Iesu, siue fiducia Iesu, gratia pro beneficio gratuito. Nam mihi quidam nimis morosi uidentur, qui quum dialecticis, philosophis, rhetoribus, grammaticis, medicis ac mathematicis concedant peculiares uoces, quæ extra tractationem artis aut nihil omnino significant aut longe aliud significant, nihil eiusmodi permittunt in diuinis literis.

Neque parum multa adiecimus prioribus Annotationibus, & priores illas autorum nomenclatura communiuimus ob quosdam auidiores calumniandi quàm discendi.

Sed offenduntur qui Latine nesciunt, & ueteres solœcismos quibus assueuerunt, requirunt. Habent isti ueterem æditionem, per me quidem integram & intactam. Sciebam plurimos ob sermonis imperitiam, [redacted] à sacris uoluminibus abhorrere. Boni consulent isti, si his quoque consultum esse uoluimus, præsertim quum ipsi nihil perdant.

Sed indigni sunt, inquiunt, qui sacras literas ob sermonis simplicitatem fastidiunt. In sacris literis nec apicem mutamus, cum translatoribus ac deprauatoribus nobis res est. Nec simplicitatem tollimus, sed restituimus. Denique pium est & humanum imbecilles illecebra quadam primum allicere.

Non offenditur, inquiunt, deus solœcismis. Verum id quidem fortassis, at idem non delectatur. Excusat Augustinus sermonis uitium, non præfert. Et excusat in idiotis, non in

β theo

theologis, postremo tolerat inuitus. Nam in totum mutari malit, si liceat. Quod si solœcismus sensum reddit ambiguum, aut etiam peruersum, id quod locis aliquot indicauimus factum, detestatur Augustinus solœcismum. Quin & deus odit superbos solœcistas, qui recte loquentes insectantur, nec ipsi uolunt meliora discere, nec alios sinunt, ceu canes in præsepi, iuxta prouerbium.

Alioquin illud ab istis requiram, utrum omnes solœcismos amplectantur, an eos tantum quibus assueuerunt. Si quosuis amplectũtur, cur ab istis quoq; uapulant pueri, quum dicunt, Fuit in domo tuo, aut Friget corpus meus. Imò uel in templis exibilarent omnes, si diaconus pro Filio, legat Pilio: aut pro Philippo, Pilippum. Et tamen absurdiora sunt sæpenumero quæ committũt ipsi. Quod si nulli placent solœcismi, nisi quibus assueuerint, iam palàm est eos non duci iudicio recto, sed suis blandiri neuis, & eos imitari qui quum ab aliorum hulceribus abhorreant, sua tamen familiari scabie non offenduntur. Porrò quid interea fiet ijs qui solœcismis non assueuerunt?

Augustinus patitur barbare dici, Iustus ut palma floriet: pro florebit. sed patitur in plebe imperita: quod tamen ipsum ab ea mallet corrigi. Patitur ut eruditi pro Os, cuius paternus casus sit Ossis, ossum dicant: sed quoties imperitis loquuntur, aliter non intellecturis. Nunc uero quum uulgo nemo Latine loquatur, quod Augustinus scribit de solœcismis non magis ad nos pertinet, quàm si moneret ut apud Gallos Gallice loquens concionator, uerbis Gallicis uulgo notis uteretur. Alioqui cur Augustinus ipse in suis libris non solœcissat, quum sæpenumero nec ab eruditulis intelligatur?

Augustinus non admittit solœcismos, nisi apud imperitos, ut dictum est, & in hoc duntaxat ut sententiam reddant dilucidam. At docuimus, locis aliquot interpretis solœcismis totam subuerti sententiam, & hac occasione magni nominis interpretes fuisse lapsos.

Porrò quod obijciunt, indignum esse diuinam scripturam subijci regulis Donati: ut à uiro sancto dictum est, ita non perinde circumspecte: quod quidem pace illius dixerim. Primum enim, interpretis sermo non est scriptura sancta, sed quod Moses, prophetæ aut apostoli scripserunt. Nos interpretis sermonem emendamus, & sanctæ scripturæ suam lucem restituimus. Deinde si contumeliosum est de rebus diuinis emendate loqui, in ius uocandi sunt ueteres penè omnes, Græci pariter ac Latini, qui non eleganter modo, uerum etiam eloquenter tractarunt res mysticas, & hoc nomine summam per uniuersam ecclesiam laudem sunt consequuti.

Mihi uidetur ad propagandum Christi euangelium pertinere, ut casto puroq; sermone tradatur quatenus licet. Recte loquendi ratio, omnium est communis: at uaria res est barbaries, & intellectu difficilis, quippe recedens à sermone naturali. Vt nihil est dilucidius sermone recto, ita nihil facilius.

Quod si quis neget in hac interpretatione inesse solœcismos, non illos quidem haustos ex apostolico sermone, sed ex uulgi fece, consulat indicem meum, & mox, opinor, mutabit sententiam.

Ibidem uidebit quot locis hallucinati sint interpretes etiam magni nominis, tantum ob sermonis uitium. Ne quis putet nullum aliud esse incommodum, nisi quod parum munda sit oratio.

Porrò quanquam haud inficiamur, in apostolorum & euangelistarum Græco sermone nonnulla esse præter rationem grammaticam, tamen non erat causa, cur nos tantum solœcismorum prodigiosorum adderemus.

Et fortassis quod illis temporibus conducebat, ut apostolorum oratio esset inconditior, nunc expediat mutari: quando nec apostolico cultu nunc utuntur episcopi, sed in omnibus splendor accessit ecclesiæ. Olim expediebat apostolos eo sermone uti, qui latissime patebat, & à literatis pariter ac illiteratis intelligebatur, quandoquidem & Christum Syriace loquutum apparet: nunc ea ratio adeo locum non habet, ut ijs qui Latine didicerunt, noua balbutiendi ratio sit discenda ob interpretis non apostolorum solœcismos. Proinde ut olim abusi sunt apostoli ea lingua quam repererunt uulgo maxime communem: ita nunc conducibile fuerit, sacras literas eo sermone tradi, qui sit omnibus Latine doctis communis. Conuenit enim id esse communissimum, quod est rectissimum. Quod dictum est de ser-

mone

mone apostolico, idem ualet in oratione ueterum interpretum, quum sermo Romanus adhuc esset promiscuæ multitudini communis.

Si ob eam causam diuinos libros expedit inerudite uerti, quo possint à pluribus intelligi, potissimum uertendi essent in linguam Gallicam aut Germanicam. Nunc ita uersi sunt quidam, ut aliquoties nec ab eruditis nec ab imperitis intelligantur.

Si non licet Christianis recte loqui, cur Augustinus in libris De doctrina Christiana, grammaticam recte loquendi magistram, ponit inter artes necessarias ad sacrorum uoluminum intelligentiam? cur tot grammaticorum scholis plena sunt omnia? cur tot laboribus excruciatur ætas illa rudis, an ut discat mendose loqui?

Vt nihil aliud sit commodi, certe hoc boni habet sermonis elegantia, quod simplex sit & naturalis: quum inemendate loquendi sexcentæ sint species.

Tametsi nos in sermone apostolorũ, quod crebro iam diximus, ne syllabam quidem mutamus, imò sermonem illorum, uitio librariorum aut alioqui deprauatũ, restituimus. Proinde ne quis clamet, hic corrigit euangelium, hic emendat precationem dominicam: sed, hic codices euangeliorum à mendis repurgat. Nec magis obiurgandus sum, quàm qui scopis euerrit sordes è templo. Non enim quicquid in templo est, continuo sanctum est.

Iam si quicquid hic uertit interpres, spiritui sancto libet adscribere, & ob id nefas esse quicquam hinc demutare, cur audet reprehendere Hieronymus quod apud hunc legitur, nunc uerba taxans, nunc sententiam, nunc submouens quod adiectum affirmat? id autem non raro facit, etiam in his libris quos ædidit multo post æditam utriusq; testamenti uersionem. Cur audent diuersum legere Cyprianus, Ambrosius & Augustinus? Cur aliud in solenni cultu legunt, aliud canunt per orbem terrarum ecclesiæ, præsertim in Psalmis?

Hieronymus in Præfatione ad Desiderium, plurimum interesse putat inter uatem & interpretem: Ibi, inquit, spiritus uentura prædicit, hic eruditio & uerborum copia, ea quæ intelligit, transfert: & tamen hic Hieronymus agit de Septuaginta, quorũ autoritas penè fuit sacrosancta, & quos ipse Hieronymus fatetur fuisse plenos spiritu sancto. At nemo nouit quis hic fuerit interpres: nam innumeros fuisse testatur Augustinus, atque eos admodum tenuiter eruditos.

Arbitror nihilo plus honoris huic interpreti deberi quàm Septuaginta, quorum æditionem non raro sequuntur & apostoli, sed horum translationem mutauit ecclesia, simul atq; nacta est meliorem.

Vtrum autem uolunt huic uni hoc honoris haberi, an interpretibus omnibus? si huic uni, causam adferant cur huic potius quàm cæteris: si debetur omnibus, cæteris nimirum antiquatis facta est iniuria.

Non idem honoris debetur interpreti & euangelistæ, alioqui quisquis concinnat aut describit codicem euangelicum, hoc honoris sibi postulabit. Versantur omnes in re euangelica, sed dispari functione. Imò diuus Hieronymus interpretum operam, qua nobis sacros libros in aliam linguam transfuderunt, confert cum studio M. Tullij, quo quædam Xenophontis, Platonis ac Demosthenis opuscula Latinis dedit.

Si deus per Caiapham uirum malum ædidit prophetiam uerissimam, quid uetat quo minus per hominem linguis instructum, etiamsi non adsit peculiaris afflatus spiritus, recte uertantur libri sacri.

Quoties Hieronymus Græcos orthodoxos sequutus, adducit autoritatem Symmachi, Theodotionis & Aquilæ, hæreticorũ Iudaisantium? & nobis inuidemus si quis quid commonstret. In Daniele, Theodotionis æditio prælata est translationi Septuaginta: indicat hoc Hieronymus enarrans caput huius prophetæ quartum.

Quod si iuxta Hieronymum optimus interpres est qui linguas & rem optime teneat, opinor me neutra in re hoc certe interprete uideri inferiorem: ne nihil de meipso dicam gloriose. Tametsi uidetur hic interpres magis incogitantia peccasse, quàm imperitia, multaq; tribuisse uulgo idiotarum quibus ista tum scribebantur.

Porrò si prorsus in interprete requirũt afflatum spiritus sancti, quid obsistat quo minus & nobis adsit communis omnium Christianorum spiritus, qui solet uberius opitulari ijs qui suam quoq; industriam adiunxerint.

Sunt qui miris modis attollunt huius interpretis sanctimoniã, pietatem & eruditionem, eumq; tantum non supra seraphicos spiritus collocant, quum interim si quis percontetur, Gallus fuerit an Sarmata, Iudæus an Christianus, uir an mulier, nihil habituri sint quod expedite respondeant, quando ne nomen quidem hominis quisquam nouit. Verum hæc exaggerant, quo mihi moueant inuidiam.

Donemus illi uertenti adfuisse sanctum spiritum, aut Hieronymo huius uersionẽ emendanti. Credimus eundem spiritum adfuisse omnibus ecclesiæ doctoribus, & tamen fas est ab illorum sententia recedere, si quis melius aliquid repererit.

At peculiarem illum spiritus afflatum in solis canonicis libris credere necesse est, in quibus nihil est quod à uero discrepet, etiamsi sensui humano interdũ secus uideatur. Verum hic distinguẽdum est quod scripsit propheta aut apostolus, ab eo quod uertit interpres aut deprauauit scriba. Rursus distinguendum est inter uitium sermonis, & uitium sententiæ. Aliquod uitium sermonis esse in scriptis Pauli, nihilo contumeliosius est in apostolum, q̃ si dicatur gestasse pertusam tunicam.

Rursus hoc honoris & autoritatis non debetur prophetis & apostolis nisi in his uoluminibus quæ in Canonem recepit ecclesia. Verisimile est enim Paulum uarijs de rebus scripsisse epistolas, quæ tamen si prodirent, non statim illas cogeremur amplecti tanquam oracula sancti spiritus. Quanto minus hæc autoritas quæ solis Canonicis libris debetur, tribuenda est huic ignoto interpreti, & uni de numero multorum quos Augustinus fatetur fuisse parum eruditos.

Sed hanc recepit ecclesia Romana. Ne id quidẽ simpliciter uerum est. Obseruet qui uolet quid legat ecclesia Romana: comperiet multa dissonare. Hæc uidetur fuisse Gallorum, quæ quum iam tederet infinitæ uarietatis, locum obtinuit. Nec ita recepta est, ut nefas sit in ea commonstrare quod melius reddi poterat.

Sunt æquiores qui studium hoc meum non damnent quidem, sed indignantur interpretem quem tot annis honorauit ecclesia, alicubi parum ciuiliter fuisse tractatum. Hac in parte nonnullam agnosco culpam, uel hoc argumento quod posterioribus æditionibus multa sum moderatus, utique facturus idem, si in prima statim æditione fuissem admonitus. Sed quid facias istis, qui petulantiam non ferendam arbitrãtur, sicubi excidit mihi, interpretem lasciuire copia? Humanum est quod illi impingo, non impingo falsi aut impietatis crimen, & arbitror fuisse uirum bonum.

Damnant quod elenchis uarijs & annotationibus commonstrans solœcismos ac locos incommode redditos, conatus sim illum in cõtemptum adducere. Ea mens mihi nunquam fuit, sed huc stolidis & improbis clamoribus plurimorum adactus sum. Si quis requirit argumentum, in prima æditione nullus est additus index huiusmodi. Negligi poterant istorum latratus, si se intra domesticos parietes continuissent, sed eruperunt in frequentes scholasticorum conuentus, in sacras ac publicas conciones, in aulas ac mensas summorum principum. Et quo non? Nec erat modus neq; finis. Nec erant plebei qui fabulã hanc agebant, sed planè tragica persona reuerendi, Dominicani, Franciscani, Carmelitæ, Cartusiani: præter religionis maiestatem etiam doctoris titulo multitudini imperitæ uenerabiles: quidam etiam mitra cõspicui. Itaq; si quid mihi excidit in Indicibus dictum liberius, horum improbissimæ petulantiæ magis erat imputandum quàm mihi.

Alicubi dixi quosdam turpiter aut pudẽdo errore lapsos. Dicere poteram insigniter aut manifesto errore lapsos. Sed isti putant turpiter & scelerate semper idem ualere. Ego turpiter dixi, pro Indecenter. ac mihi uidetur omnis in scripturis error esse pudẽdus. Alioqui cur beatus Hieronymus alijs laudantibus priores in Abdiam commentarios, scribit se erubuisse. Si non est pudendus error, qui per imprudentiã committitur, Hieronymus & illos commentarios sedulo bonoq; animo scripserat.

Videbant & prisci doctores solœcismos in hoc interprete, cuius uersionem si castigauit Hieronymus, non emendauit nisi sensus, orationis uitia negligens. Si piaculum est indicare solœcismum aut sensum incommode redditum, quanto grauius crimen erit idem facere in Veteri testamento, quod ut ipsi asseuerant, totum, aut penè totũ ex Hebræorũ & Chaldæorum fontibus nobis tradidit Hieronymus. Atqui complures extiterunt qui hic non uer

ba tantum reprehendunt,uerum etiam ſenſus ex diametro pugnantes. Nec hos quiſquam uocat in ius. Vt enim de Capnione ſileam,tale quiddam auſus eſt Lyranus & Burgenſis. Et ut ad uiuos ueniam,Paulus epiſcopus Sempronianenſis, R. D. Thomas cardinalis Caietanus in utrumq; Teſtamentum, Felix in Pſalterium, Auguſtinus Eugubinus in Pentateuchum. Ab his innumera loca proferuntur,in quibus libere diſſentiunt ab interpretatione Hieronymi.Et horum labores cum plauſu,ut ęquum eſt,excipiuntur.In me leuiora molientem totus inſurrexit orbis.Sed hoc ferè uſu uenit omnibus ad res præclaras uiam aperientibus. Terrifica ſunt prima excetræ ſibila.

+ [redacted]

Audio quoſdã adeo ſuperſtitioſos,ut nihil patiantur immutari à uerbis euangeliſtarum in uertendo. Quaſi uero iſthuc uertere ſit,ac non potius peruertere. Duabus rebus conſtat oratio,uerbis ceu corpore,& ſentẽtia uelut anima. Si utrumq; reddi poteſt,non obſto quo minus fiat:ſi non poteſt,præpoſterũ fuerit,interpretẽ uerborũ tenacem à ſentẽtia recedere.

Si prorſus contendunt uerbum eſſe uerbo reddendum,cur toties à uerbis recedit hic interpres,aliquoties nulla inuitatus commoditate? Si licet,utiq; ſemper hoc ſpectandum erit interpreti,ut ſententiam bona fide uerbis quàm aptiſsimis efferat.

Nec conſtat,nec probabile eſt,hanc,qua uulgo utimur,æditionem,ullius ſynodi autoritate fuiſſe comprobatam. Neq; probabile eſt,in ſynodis hac ſola patres uſos fuiſſe,quæ ex Græcis,Latinis ac Barbaris conſtabant:quorum alius Græce citabat,alius Ambroſium ſequebatur,alius Cyprianum aut alium quempiam,ſed tantum uſu publico receptam.

De Septuaginta non ueretur pronunciare Hieronymus,illos uertiſſe uerbis ambiguis quod non intelligebant:& alicubi conuerſionem illorum mendacium appellat. Nec paucis locis nominatim indicat manifeſte lapſos in reddenda ſcripturæ ſententia. Cur igitur putemus ſacrilegium eſſe,ſi quis ab hoc ignoto diſſentiat?

Vtitur hac iam,ut dictum eſt,annis aliquot eccleſia Romana:ut iſthuc largiamur,at nõ utitur ſola:nam & Hieronymum legit,& Ambroſium:& cãtus eccleſiaſticus ſæpenumero diſcrepat ab hac æditione. Nec ſic utiť,ut decernat,nihil illic eſſe,quod poſsit reddi melius.

Diu uſa eſt eccleſia ueteri conuerſione ueteris teſtamenti,quæ quod Septuaginta Græce uerterant,ad uerbum reddit ſermone prorſus abſurdo:quod palã fuerit,ſi quis legat Auguſtinum De loquutionibus. Nec ideo reſpuit commodiorem interpretationẽ,quæ priori ſubſtituta eſt per Hieronymum,ut arbitrantur,& ex parte uerum eſt.

Quod ſi quis omnino contendat,nuſquam ab interprete diſſentiendũ eſſe,Primum excuſet ea loca,in quibus oſtendimus illum palã uel dormitaſſe uel lapſum eſſe,uel ita inſcite reddidiſſe Græca,ut ob illius incõmodam interpretationẽ ſummates theologi qui tantum Latine ſciebant,aut non conſuluerunt Græcos codices,inſigniter lapſi ſint:iam enim non auſim dicere,turpiter. Hæc ſi notiora ſunt quàm ut negari poſsint,fateamur interpretem hominem fuiſſe,ne quid dicam acerbius.

Etiamſi pleraq; ſunt eiuſmodi,ut probabile ſit,uitio librariorum inducta fuiſſe:proinde ut interpretationem approbet eccleſia,certe deprauationem non approbat.

Neq; quicquid receptum eſt in uſum eccleſiaſticũ,continuo receptum eſt iudicio. Quædam caſu irrepunt,ad quæ conniuet eccleſia,præſertim ſi non uideantur ad fidei morumq; periculũ pertinere. Imò fieri poteſt,ut in hoc genere quædam ad tempus ignoret eccleſia.

Quum Damaſus hoc negocij daret Hieronymo,ut nouum teſtamentum ex Græcorum fontibus emendaret,habebat nimirũ iam tum eccleſia quod legebat,& fortaſsis ſeculis aliquot legerat. Id ſi ſyncerũ erat,quid opus erat emendatione Hieronymi? Sin corruptũ,palã eſt eccleſiam ad tempus uti,quod ſit in melius uertẽdum. Idem dico de uetere teſtamento.

Non ideo uacillat autoritas ſcripturæ ſacræ,ſi mendæ tollantur è codicibus:imò potius uacillaret,ſi cõſtet nos uti deprauatis exemplaribus:atq; id certe negari non poteſt. Cui incommodo ſi nullus admoueret remedium,ut eſt rerum humanarum natura,ſemper in deterius prolabi,tum uere confuſis exemplaribus uacillaret ſcripturarum autoritas.

Optandum ut nullum mendum inſit ſacris libris,& ad id,quantum fieri poteſt,enitendum eſt. Verum id non contingit poſt annos mille trecentos,nec fortaſsis unquam continget ad plenum.Bene nobiſcum agetur,ſi quàm minimum inſit mendarum.

Proinde ne nos quidẽ profitemur omneis mendas à nobis ſublatas,plurimas certe ſublatas audebimus profiteri:& nos rem eò deduxiſſe,ut poſthac codicibus quàm minime mendoſis uti liceat,ſi quis hoc filum ſequutus,emẽdare uelit,cum autoritate põtificis Romani.

Nos enim non ſic proponimus hanc æditionẽ,ut uelimus per omnia haberi emẽdatam: ſed quod apud Græcos frequentiſsimũ habetur maximeq; conſtans,id uertimus,indicãtes ubi noſtra cum Græcis conſentiant aut diſſentiant,& quid nobis rectiſsimũ eſſe uideatur. Hic obiter illud incidit admonẽdum,eſſe Græcorum quoſdã noui teſtamenti codices ad Latinorũ exemplaria emendatos.Id factum eſt,in fœdere Grecorũ cum Romana eccleſia: quod fœdus teſtatur Bulla quæ dicitur aurea. Viſum eſt enim & hoc ad firmandã concordiam pertinere.Et nos olim in huiuſmodi codicẽ incidimus,& talis adhuc dicitur adſeruari in bibliotheca pontificia. Verũ ex his corrigere noſtros,eſt Lesbiam,ut aiunt,admouere regulam.Illud potius ſpectandũ quid legerint ueteres Græci,Origenes,Athanaſius,Baſilius, Gregorius Nazianzenus,Chryſoſtomus,Cyrillus ac Theophylactus.Hoc eò uiſum eſt admonere,quod iam nunc quidã iactitant ſe trecenta loca notaſſe ex codice pontificiæ bibliothecæ,in quibus ille conſonat cũ noſtra uulgata æditione Latina,cum mea diſſonat.Quòd ſi nos urgent autoritate Vaticanæ bibliothecę,codex quẽ ſequutus eſt in nouo teſtamento Franciſcus cardinalis quondam Toletanus,non modo fuit eiuſdẽ bibliothecæ,uerum etiã à Leone x miſſus eſt,ut hoc ueluti bonæ fidei exẽplar imitaretur.Atqui is penè per omnia conſentit cum mea æditione,diſſentiens ab eo quem nunc quidã nobis obijciũt maiuſculis deſcriptũ literis.Ab illo enim diſſentiat oportet,ſi conſentit cũ uulgata Latinorũ æditione.

Scio res ſacras reuerenter ac religioſe tractandas,& idcirco licet in infima functione uerſantes,tamen omni qua licuit circumſpectione ſumus uſi.Contulimus utriuſq; linguæ uetuſtiſsimos ac probatiſsimos codices,nec eos ſanè paucos.Excuſsimus ueterũ ac recentiorum commentarios tum Græcos tum Latinos.Obſeruauimus quid diuerſi legant.Penſitauimus ipſius loci ſententiam,atq; ita demũ pronunciauimus quid ſentiremus.Imò ne pronunciauimus quidem,ſed lectorem admonuimus,ſuum cuiq; iudiciũ liberũ relinquentes.

Beda,Rabanus,Thomas,Lyrenſis & Carrenſis,alijq; his obſcuriores, ſatis habent annotaſſe, Alia litera ſic habet. quod ſic in codice quopiam ſcriptum,aut fortaſſe deprauatũ offenderint:& uidentur rem utilem præſtare.Et nobis obſtrepitur,qui tot argumentis ac ſummorum uirorum autoritate ueram lectionem reſtituimus?

Si uarietas abrogat fidem libris,iam olim uariabant codices ætate Origenis,ætate Hieronymi,ætate Bedæ,ætate Thomæ, deniq; noſtris etiam temporibus hodieq; uariant,& tamen adhuc ſacris libris ſua conſtat autoritas.

Si loca quædam deprauata fidem eleuant arcanis uoluminibus,iam olim id uſu ueniſſet temporibus Origenis,qui Homilia in Matthæũ octaua,queritur hac de re his uerbis:Multam enim differentiam inter exemplaria inuenimus,ſiue per negligentiam ſcribẽtium,ſiue ex temeritate quorũdam,ſiue propter eos qui negligunt emendare ſcripturas , uel propter eos qui,quod ipſis uidetur,in emẽdatioribus uel adijciunt uel ſubducũt . Audis lector,iam tum uariaſſe libros?audis fuiſſe deprauatos?audis quædam adiecta aut ſubtracta?

Atq; ut ille non eſt auſus,in nouo præſertim teſtamento,pronunciare per obelos & aſteriſcos,ſed tantum admonere lectorem:ita nos,quid nobis uideretur,& quamobrem uideretur,ſeparatim oſtendimus,nequaquã admouentes manum receptæ uerſioni,nec aliud profitentes quàm Latine reddere nos quod in Græcorum libris habetur,quibus uſi ſunt orthodoxi Baſilius,Chryſoſtomus,Cyrillus,Athanaſius.

Hoc fortaſſe uincimus Origenem,quod illi nihil erat quod ſequeretur in nouo teſtamento,præter codices Græcos.Nos Græcos cõtulimus cum Latinis,& ab utriuſq; linguæ probatiſsimis interpretibus adiuti ſumus:quum is penè primus ſcripſerit in libros diuinos.

Si quis contendit,nullum omnino mendũ eſſe in libris ſacris,quid fiet ijs locis,quæ tam palàm deprauata ſunt,ut nulla ſit tergiuerſatio?Sin fatentur aliquot locos uitiatos,cur non ſinunt corrigi,quicquid corrigendum eſſe uidetur?

Sed

Sed audio quosdam ita loqui:Rem amplectimur,sed offendiculum datur multitudini,si senserit in libris quos hactenus sequuti sumus,inesse quicquam uel uitiatum uel non intellectum. Primum non ista scribuntur multitudini,sed eruditis,& præcipue theologiæ candidatis. Hos offendi non oportet. Neq; nos correctionem appellamus laborem nostrum,sed annotationes. Neq; cuiquã molesti sumus,aliter citanti,& ueterem aut etiam deprauatam æditionem sequenti. Ab ipsis potius nascitur offendiculũ,qui in publicis concionibus,qui in compotationibus,qui in uehiculis ac nauibus apud idiotas ac mulierculas uociferãtur, esse qui sacros libros & precationem dominicam emendet.

Misera uero conditio sacrorum uoluminum,si horum autoritas pendet ab indoctis,ut ferè sunt,librarijs,aut temulentis typographis.

Non uociferant̃ in eos,à qbus palã est sacros codices uitiari quotidie,quũ sint illiteratissimi q hoc audẽt. In me clamitãt,hominẽ in hoc certe genere studij,quod à linguarũ peritia pẽdet,nec omnino indoctũ,opinor,nec inexercitatũ. Illis temere licet,ꝓ suo arbitratu deprauare,mihi nõ licebit ex fide ueterũ codicũ,ex ꝓbatissimorũ interpretũ autoritate restituere?

In illis non requirunt autoritatẽ,satis est illitũ esse chartis,in me requirũt penè miracula. Cur,inquiũt,credamus Erasmo? Imò si Erasmo diffidũt,fidant qualicũq; theologo. Nam si mihi tradita est autoritas interpretãdi sacras literas,mirant̃ si ausim de lectione q̃cq̃ hiscere?

Quanquam non postulo,ut mihi credant. Credant uetustis & emẽdatis exemplaribus, credant Græcæ ueritati, præsertim ubi horum lectio cum orthodoxorum interpretatione congruit. Postremo nec his credant,sed rem secum expendant, & si quid habent rectius,in medium conferant,non mordeant admonitorem. A nobis enim nulli præclusa est uia,meliora quærendi,imò potius aperta est.

Hieronymo,inquiũt,mandauit Damasus. Mandauit,sed ut amicus,nõ ut summus pontifex. Mandasse legimus,approbasse non legimus. Postremo extra controuersiam est,non extare castigationem Hieronymi saltem integram. Id quod à me dilucide probatum est alibi. Et constat,hanc rursus uitiatam, ut maxime demus fuisse Hieronymo castigatam,quod tamen certissimis argumentis promptum est refellere.

Nihil,inquiunt,tentandum absq; synodi autoritate. Quid magis ridiculum dici possit. Vt mihi liceat admonere,quid uel à scriba uideatur corruptũ,uel ab interprete melius reddi potuerit,præsertim ex ueterum sententia,tota synodus erit conuocanda? Quotidie noui scribuntur commentarij in sacras literas,proponũtur oracula de rebus grauissimis,tot conduntur articuli,nec ulla synodus requiritur.

Quid si nouum testamentũ uertissem carmine,quod fecit Iuuencus,aut paraphrasi dilucidius explicuissem:an ob eam rem putant indicendã fuisse synodum? Nunc tantum quod est in Græcis uerto,aliquoties nõ probans quod apud illos legitur,& nostra præferẽs,quanq̃ in Græcis codicibus præter deprauata nihil extat,unde periclitetur Christiana doctrina.

Quod si nefas iudicant quicquam extare diuersum ab hac æditione,abolẽdi essent Ambrosiani commentarij,supprimendus Cyprianus,Hieronymus & Augustinus,nihil attingendum Græcorum interpretum,quos uersos legunt & scholæ & ecclesiæ Christianorũ. Atq; eadem ratione nefas habebitur,nouum ac uetus testamentum ædidisse Græce,quod nuper ex Aldi mei prodijt officina,ac mox idem præstitit Franciscus archiepiscopus Toletanus,approbante Romano pontifice,qui suppeditauit exemplar in nouo testamẽto,cum quo nostra æditio ferè consentit in omnibus.

Nos opus hoc dedimus,non,unde non liceat dissentire,sed quod ad emẽdandos pariter & intelligendos sacros libros magnopere conducit. Et ut nos proponimus,ita probat suo scripto Leo x pontifex uere maximus,hac quoq; parte consultum esse cupiens religioni Christianæ. Scio hic leuis est Romani pontificis autoritas,quam plus quàm sacrosanctam uideri uolunt,quoties illius diplomatis datur ius absoluendi inuitis pastoribus,aut alia functio unde messis est aliqua non pœnitẽda,aut ius occupandi plura sacerdotia. Verum hic potius ualere oportuit,quod in illis emitur nonnunquam & extorquetur pontificis indulgentia. Hic gratuito fauor impensus est,nec tam homini quàm rei.

Tot mendas sustulimus,tot loca [redacted] explicuimus,tot prodigiosos solœcismos amouimus,tot nodos,in quibus hæserunt & ueteres,extricauimus: tot insignes lapsus au-

torũ indicauimus,tot amphibologias resecuimus,tot hyperbata digesſimus:ut finiam,tot sensus antehac obſcuros ac nubilos illuſtrauimus,tantam utilitatẽ gratis detulimus,& uociferantur quidam aduerſus benemerentem. Si uel leuis error occurrit,concitant,ut dici solet,Tyria maria:pro bene geſtis,nulla eſt gratia.

Iam non me clàm eſt,hoc male habet quoſdam quòd à magni nominis ſcriptoribus diſsentiam. Qui fauent Auguſtino,fremunt,me non per omnia cum illo ſentire. Qui Thomę addicti ſunt,dolent illum attingi. Franciſcani nollent refelli Lyranum aut Scotum. Atqui ſi hanc accipimus legem,à nemine prorſus licebit diſſentire,quum ipſi tamen inter ſe diſſentiant. In hoc opere,ueritatis maior quàm autoritatis erat habenda ratio.

Non eſt contumelioſum à quamlibet probatis autoribus diſſentire,ſi rationibus adductis id facias. Hoc intereſt:ſunt à quibus par eſt reuerenter diſſentire,uelut ab Hieronymo, ab Ambroſio,ab Auguſtino:ſunt quibus hoc reuerentiæ non debetur,Thomę fortaſſe debetur,Lyrenſi aut Carrenſi non debetur,neq; doctrinæ neq; ſanctimoniæ nomine. Et referebat,hos aliquot locis taxari,quod uiderẽ ſolos mira fiducia,ſed nullo iudicio paſsim legi.

Sed cauillor in hos fortaſsis uno aut altero loco. Primum ipſis imputetur qui tam ridicula ſcripſerint,non mihi. Deinde ſi ſtomachantur quòd hos aliquoties attingo,cur non magis agnoſcunt ciuilitatem meam,quum ad tam multa conniueo? quæ nequaquam præteriturus eram,ſi animi cauſa taxaſſem illos. Quod aliquoties attigi,coegit ſtudiorum utilitas: quod rarius id facio,datum eſt Chriſtianæ modeſtiæ.

Quanquam & hoc libuiſſet diſsimulare,ſi per iſtos licuiſſet qui uociferabantur hunc laborem prorſus infrugiferum fore,utpote puerilem & grammaticum. Nunc ut puerilis omnino contemni non poteſt,qui commonſtrat in quibus ſummi doctores lapſi ſunt.

Verum hoc ipſum,ni fallor,offendit pleroſq;,quod admonentur quaſi hactenus aliquid ignorarint in his literis,quarum ſcientiam profitentur:& pudet quæ imberbes didicere,ſenes perdẽda fateri. Primum nimium arrogans ſit,qui profiteatur ſe nihil neſcire:deinde taciti hæc quoq; diſcant,& deſinẽt ignorare. Hac uia probrum hoc optime effugerint. Nunc iſtiuſmodi uociferationibus magis etiam traducunt ſuam inſcitiam.

Quod ſi uſq; adeo inuiſa eſt nouitas,ut ferri non poſsit,fuit & hæc æditio qua nunc utimur,olim noua. Et ſtultiſsimum eſt,rerum æſtimationem ab annis ſumere. Hac æſtimatione res præclara fuerit ebrietas,quæ eſt uetuſtiſsima,& ex priſcis uſq; ſeculis in hanc ætatem deducta. Quin rem ipſam potius quàm annales expendimus?

Si nouitas offendit,nos uetera inſtauramus,& nouitatẽ excludimus. Nam poſterior eſt æditione,deprauatio. Si qui ſunt qui nõ poſſunt mutare ſaliuã quam à pueris imbiberunt, manet iſtis ſua uetus æditio,ſi uolũt,tum dilucidior tum emẽdatior:ſi nolunt,eadẽ & ſui ſimilis. Si glandes iſtorũ palatũ obſtinate delectãt,ſaltẽ ne inuideãt ijs qui triticoueſci malũt.

Vtrum quæſo fas eſt,poſt ueteres aliquid inquirere,an non? Si fas non eſt,cur auſi ſunt Alexander ac Thomas,& poſt hos alij complures,totam theologiæ faciem immutare? Si fas,cur noſtris obſtrepunt ſtudijs,præſertim quum & nullius iudicio præſcribãt,& ueterũ autoritate nitantur? Etenim ſi fas eſt inducere noua,multo magis fas eſt reuocare uetera.

Si nihil aliud quàm codices noſtros emendaſſem ex Græcis exemplaribus,comprobanda erat induſtria,qui id conatus eſſem quod Auguſtinus non uno in loco fieri iubet. Nunc non hoc contentus,ex orthodoxorum commentarijs rem peto.

Vt donemus nihil eſſe mendi in libris noſtris,tamẽ multis de cauſis oportebat ad fontes cõfugere,ob amphibologias,ob quędã obſcure reddita,ob tropos & emphaſim Gręcanicę phraſeos,quæ ſæpenumero reddi nõ põt,ob gratiã idiomatis,quæ in uertẽdo nõ reſpõdet.

Vt donemus Græcorum libros æque deprauatos eſſe ac Latinos,tamen ex collatis exemplaribus æque deprauatis ſæpe deprehenditur uera lectio:propterea quod ſępenumero fit,ut quod hic caſu deprauatũ eſt,in alio codice reperiatur integrum:aut ſaltem ueſtigijs quibuſdam datur ueræ lectionis coniectura.

Auguſtinus in Epiſtola quinquageſima nona,non audet reſpondere,rogatus de ſententia uerſiculi cuiuſdam ex Pſalmis,niſi conſultis libris Græcis. Idem ueteris Teſtamenti nouiq; libros cum Græcis contulit,nimirum diffiſus uulgatæ interpretationi. Id quantum habeat utilitatis in ueteri Teſtamento uiderint alij,certe in nouo neceſſarium eſt. Et quidam

non

non dubitant de omnibus pronunciare,freti uulgatis codicibus?Idem multis locis docet lectionis synceritatē ex antiquiore lingua petendā esse:hoc est,ab ea in quam primum translatus est liber. Veluti quum hæretur in ueteri testamento,iubet consuli Græcos codices,si quis Hebraice nesciat:quod in hāc linguā prius uersum sit uetus testamentū,q̄ in Latinam.

Hieronymus laudat studium mulierum Germanarum,quæ Latinum psalterium cum Græco contulerint,quum id ab Hebreorum fontibus manarit:& isti putant absurdū idem fieri in nouo Testamento,quod totum,aut pene totum fluxit à Græcis?

Sed audio quosdam in totum abrogare fidem Græcorum libris,posteaquam se semouerunt ab ecclesia Romana. Atqui eadem de causa non est fidēdum Hebræorum libris,quod illi sint infensissimi non solum Romano pontifici, sed Christo & Christianis omnibus. Et tamen Hieronymus illis fisus est,id temporis quum maxime fuisset tempestiuum deprauare,si quid deprauare uoluissent.

Si Græcis in animo fuisset deprauare codices suos,his potissimum locis deprauassent,in quibus à nobis dissentiunt,ueluti de processione spiritus,de æqualitate trium personarum, de primatu Romani pontificis,de ritu consecrādi ac tradendi baptismum & eucharistiam, de coniugio sacerdotum,aut si quid aliud est eiusmodi:at in his nobis consentiunt. Nec ullus locus proferri ualet,qui hoc nomine suspectus haberi possit.

Aristoteles apud nos habet autoritatem suam,quum plus sit quàm schismaticus,uidelicet à Christo alienissimus. Auerroes habet pondus etiam in theologorum scholis,homo blasphemus in Christum. Et Græcorum uoluminibus nulla erit apud nos fides? quod quidam illorum desciuerunt à pontifice Romano:neq; enim defecerunt omnes. Et qui desciuerunt & qui non desciuerunt,in lectione consentiunt.

Si olim deprauati sunt Græcorum codices,iam adhuc erāt orthodoxi. Sin nuper à schismate,qui fit ut horum codices cum ueterum libris consentiant? Nisi fortè tam impudens erit aliquis,ut dicat uniuersos codices & interpretum commentarios simul esse uitiatos à schismaticis.

Ego magis suspicor,si quid mutatum est in Græcorum libris,id à Latinis exemplaribus fuisse profectum,posteaquam Romana ecclesia cœpit absorbere Græciam.

Nec tota diuulsa est à nobis Græcia:Rhodus & Creta Christum agnoscit,agnoscit Romanum pontificē.cur horum libris diffidimus? Et ab his potissimū nobis ueniūt exēplaria.

Risit olim Heluidium Hieronymus,qui sibi stultissime persuaserit,Græcos codices esse corruptos:ac dictum hominis stultius esse putat,quàm ut sit argumentis refellendum. Et tamen iam tum Oriens fermè omnis hæresibus feruebat Arianorum & Origenistarum. Ab ijs magis timendum erat exemplaribus,quàm à schismaticis.

Damnauit ecclesia quasdam Græcorum opiniones,codices Græcorum nunquam damnauit. Et cur nos damnamus quod nō damnauit ecclesia? Imò cur non habemus fidem his quibus fidem haberi uoluit ecclesia?

Sunt qui post receptam Hieronymi translationem,negant quicquam esse tribuendum uel Hebræis uel Græcis uoluminibus. Iamq; cessare quod scribit Augustinus noui testamēti ueritatem ex Græcis,ueteris ex Hebræis esse petendam. Si ijdem sunt Græcorū libri,cur hodie reijciantur,quibus olim fuerit autoritas,& cōsentire in plerisq; docuimus. Deinde si quod scripsit Augustinus non ualebat post receptam Hieronymi translationem,cur tot seculis post Augustinū,eandem regulam in pontificum decretis recepit ecclesia? Si dicti pondus æstimamus ab ætate Gratiani,iam erat hæc Hieronymi translatio receptissima.

Omitto interim quòd docti multis coniecturis colligunt,neq; uetus neq; nouum Testamentum hodie purum haberi,uel ex uersione uel ex emendatione Hieronymi. Primū Psalterium ex Hebræo uersum,nunquam recepit ecclesia. Ecclesiastē non esse Hieronymianæ uersionis,declarat ipsa præfatio quā suis præfixit cōmentarijs. Deniq; codices qui feruntur iuxta translationē Septuaginta & iuxta ueritatē Hebraicā,uehemēter inter se dissentiunt.

Quidam hic nobis tradunt Lesbiam regulam,ut id habeatur pro recto,quod uulgo receptissimum est. Verum nūquam tam bene fuit actum cum rebus humanis,ut quod optimū esset à uulgo peteretur. Certissima regula est,linguarum,translationū,expositorum,exemplariorum inter ipsa collatio,adhibito sobrio iudicio,exclusa contentione.

Iam quod à quibusdam studium hoc nostrum contemnitur ut humile ac puerile, qui circa syllabas ac uoculas laborem, non ita ualde me mouet. Ego magnum arbitror quicquid ad rem theologicam pertinet. Et quum non ignorarem quantum reuerētiæ sacris libris debebatur, mihi conscius sumpsi quod in eo munere uideretur infimum.

Sit hoc grammaticum, sit puerile, sit triuiale, modo fateantur esse necessarium. Vt nihil aliud doceam quàm rectam lectionem, nimirum turpe est hoc ipsum nescire magnos doctores. Et tamen hoc manifestius est quàm ut negari possit, posteaquam hic lapsus deprehenditur Augustinus, lapsus Beda, lapsus Thomas, lapsus Lyrensis & Carrensis: posteaquam frequenter audimus hos qui concionantur in templis etiam thema quod proponunt perperam intellectum adducere.

Scrupi sunt quamlibet minuti, sed ad hos impingunt frequenter οἱ τὸν ἥλιον ὑπερφρονοῦντες. Si iuxta Chrysostomum & Augustinum articulus ὁ, hoc est minutissimum elementum, additum aut omissum, sensum facit orthodoxum aut hæreticum: si idem efficit hypostigme non suo posita loco, quid est cur hæc ut minuta negligamus quæ tantum habent momenti?

Quoniam alicubi commonstramus ordinem, & anfractus hyperbatorum explicamus, uociferantur grammatistam. Quidam etiam in frequentissima concione dixit, Docet construere: hoc didici ante annos quadraginta. Quasi non Origenes in scripturarum expositione, mea sententia uix cuiquam secundus, quasi non Hieronymus frequenter constructionem commonstret, ordinem uocans. Et tamen is qui hæc uociferabatur, maxime opus habet qui commonstret constructionem.

Sint illi multo doctiores, nihil obsto. Non tamen arbitror omnino cum Megarensibus nullo in numero ponendum eum, qui tot locis docet doctiores quod scire referebat, nescire tum indecorum erat tum inutile.

Augustinus quem isti quoque pro summo ecclesiæ doctore habent, nónne distinguit percontationem ab interrogatione, commonstrat hypostigmas, digerit cola, commata ac periodos, indicat tropos grammatistarum?

Nónne ridentur μετέωροι, qui sublatis in cœlum oculis sic contemplantur astra, ut tibias impingant in saxum?

Apelles non cōtemnebat rationem terendi miscendi'ue colores, nec ductum simplicium linearum, quæ in arte qua præcelluit infima sunt.

Nec peritus architectus circa tectum & colophonē occupatus, negligit in fundamētum comportare rudera. Hęc qui nescit architectus non est: qui negligit, opus collapsurū erigit.

Verum turpe est, inquiunt, hæc discere doctores. Fateor: didicisse oportuit, non discere. Verum quid facies ijs quibus hoc non contigit, uel quia defuit animus, uel quia non contigit discēdi facultas? An præstat nescire quod cognitu necessarium est, quàm serius discere?

Nec tamen quisquam cogitur ista discere, tametsi nemini non licet, certe iuuenibus potissimum hic desudat labor.

Nec dubito quin uentura sit ætas, & iam fortassis exoritur, qua uidebuntur hæc magna ex parte superuacanea. Verum qui iam in grandes robustosque uiros adoleuerūt, non aspernantur nutricem, quæ prima mammam dedit, quæ cibum præmansum in os inseruit. Nec illi Græciæ lumina sapientes, in omni disciplinarū genere absoluti, nullā habebant gratiam ijs à quibus agnoscere, pingere, sonareque literarū elementa didicerant. Hæc ita pusilla sunt, ut sine his nemo sit maximus. Suæ cuique dotes sunt. Nos quod datum est impartimus.

Quanquam hæc minus negligenda uidebuntur, si quis periculū fecerit, quantis hæc minuta cōstent sudoribus. Aut si quis aggrediatur tractare scripturam diuinam, & in ea, sicut oportet, rimari curiose singula. Vsu sentitur utilitas, non tumultuaria lectione. Postremo desinet contemnere, qui non unam aut alteram annotationem, sed uniuersum opus expenderit. Tu mihi ociosus ac supinus hunc aut illum locum expendis, & uideris tibi copiosius ac doctius tractare potuisse. Poteram & ipse, si decem modo fuissent excutiendi. In tot milibus hanc præstare diligentiam difficillimū est, mihi sane fuit, feliciori non inuidebimus.

Augustinum non pœnitebat operæ suæ, quum huiusmodi quædam annotaret in libros Pentateuchi, non ex fontibus Hebræorum, sed ex Græcis uoluminibus. Is rem annotatu dignam

gnam [redacted] literis reperiatur uerbum multitudinis [redacted] ni[redacted] constet ex multis. Quod genus est, [redacted] popul[redacted] ut [redacted] Item, Omnis terra adorent te. Præ[redacted] terroga[redacted] dicens, Cuius es tu, & quò uadis, & cuius h[redacted]c quæ antecedunt te. Et d[redacted] Pueri tui Iacob, postremo loco redundet coniunctio Et. Rursus q[redacted] autem testamentum meum cons[redacted], con[redacted], positum sit p[redacted] q[redacted] ἀκάθαρτος ὤν, ἀκάθαρτος [redacted] dum [redacted] Immund[redacted]. [redacted]tamen pa[redacted] esse ab Existere, sed ab Esse: quum Græce sit ὤν, quasi dicas Essen[redacted] ce[redacted] nesciat, unde pendebat quæstio. Item quod [redacted] Græcum, partim [redacted] Ad hæc [redacted] grauatus est descendere tantus episcopus. Quid ipse Hieronymus, nonne q[redacted] tauit q[redacted] uideri possent, [redacted] in [redacted] epi stolam ad Ephe[redacted] quinto, in [redacted] Pro[redacted] patrem [redacted] & [redacted] quum utraq; [redacted] dret, & eundem efficiat sensum: Vice uxoris relinques patrem & matrem: & [redacted] ris relinques patrem ac matrem. [redacted] magis sonare Diligibilem, quàm dilec[redacted] Iterum in epi sto[redacted] omni, dictum esse pro Omnibus: quum [redacted] mod[redacted] qui sunt [redacted] nos. [redacted] comm[redacted]emorem, qual[redacted] quæ Hieronymus annota[redacted] libello quem de castiga tione ps[redacted] & Fretelam. Quàm [redacted] minutissima, quę ego [redacted] A[redacted] ulis quamlibet gram[redacted]

Nullus igitur repreh[redacted] pro respondeo. [redacted] satis est, [redacted] nullus ante me plus præstitit in hoc scripti genere. Quid alij possint, aut præstaturi sint, ne scio. Certe optarim existere permultos, qui me prorsus obscurarent. Imò uel reprehēdi gau d[redacted] do procacitas, quam fœdam & inde[redacted] re literaria.

[redacted] quoq; hominem esse, ne[redacted] labi posse [redacted] Quanquam [redacted] luit: quàm ei qui in alieno libro cupiens ingeniosus uideri, uenatur quod carpat, & tamen hoc ipsum p[redacted] tat, ipse suos [redacted] Porrò nullus est error fœdior, q̃ animus spirans inuidiam [redacted] carpendi libidinem.

Sic oportet ad l[redacted] legendum accedere lectorem, u[redacted] conuiuium conuiua ciui lis [redacted] quod huius aut illius palato non respondeat, urbane uel dissimulant conuiuæ uel probant etiã, ne quid con tristent conuiuatorem. Quis enim eum conuiuam ferat, qui tantum hoc animo ueniat ad mensam, ut carpens quæ apponuntur nec uescatur ipse nec alios uesci sinat?

Et tamen his quoq; reperias inciuiliores, qui palã, qui sine fine damnent ac lacerent opus quod nunquam legerint. Atq; hoc sanè faciunt quidam qui se Christianę pietatis doctores profitentur, & religionis antistites: quum sit plus q̃ sycophanticum damnare quod nescias.

Nec intelligunt quantum abesse oporteat linguam prophetici canis, quæ lingendo me detur hulceribus: à lingua uiperæ aut aspidis, cuius uenenum immedicabile. Nec cogitant quantum discriminis sit inter hierophantam & sycophantam.

[redacted]

[redacted]

Iam sentio quosdam esse qui carpendis aliorum scriptis famam aucupantur, compendiaria quidem sed sceleratissima uia. Olim tibicen ille meliorem parandi subito nominis uiam monstrauit, ut doctis ac uulgo celebribus se probaret: quod horum suffragijs futurum esset ut à populo quoq; probaretur. Quis autem genius malus hanc rationem commonstrauit? Ingerunt se transuersim in opus alienum, & unum aut alterum locum uellicant, moxq; famam quam alius complurium annorum uigilijs sibi parauit, uno æquant die, nec æquant modo, uerum etiam superant: nam doctior habetur, qui reprehensor ac censor est.

Quod hoc est ingratitudinis genus, totius operis laudem sibi uindicare ob unum aut al/ [redacted] um dissimulet interim se tot locis [redacted] Perinde [redacted] quis donatus sexcentis aureis, unum alterum ue ex ijs [redacted] is damnet totum apparatum, quod unum aliquod [redacted]

Si detestandæ ingratitudinis est, beneficium acceptum [redacted] officio, contumeliam rependere? Et si inciuilis habetur, qui donatiuj equi dentes inspicit [redacted] r, qui in opere necessario nihil aliud quærit nisi quod a [redacted]

Si [redacted] istat prorsus ἀναλφάβητος & indoctus, qui pio quodam animi studio [redacted]

tis

tis concinnet aut farciat codices euangelicos:nonne futurum esset,ut omnes huius pietatem exoscularentur? Nonne huius hominis memoriam suis fastis inscriberent? Et in hoc officio,quod longe plus adfert utilitatis,& nobis non paulo pluris constat:tam sunt ingrati quidam.

Si quis donet istos nouo pallio,si quis accipiat cœna lautiore,si quis nūmos aliquot largiatur:tantū non adorant,pietatem hominis ubiq; prædicant:sua merita,quibus abundant scilicet,illi impertiuntur. At hoc meo beneficio magis egebant,& oblatrant bene merenti.

Porrò quod obiter admonuimus quædam,quæ uidentur dissonare cum ijs,quæ publicitus recepta sunt in scholis,nec sine causa fecimus,nec odiose tamen. Fortassis expediret rei publicæ Christianæ plura conuelli,quæ nunc uelut oracula publice docentur,quum priuatim fateantur se diuersum sentire.

Alius hoc agit,ut orbis sit Thomista,alius ut Scotista,alius ut Occanista, alius ut Realis,alius ut Nominalis. Quin illud potius agimus omnes,ut orbis sit Christianus?

Iam audio iactare quosdam,à me permulta præterita,quæ forent annotatu digna. Primum illud lectorem admonitum esse uolo,me non persequutum esse quicquid in nouo testamento uideretur annotādum,sed ea duntaxat quæ ad lectionis synceritatem pertinent. Etiamsi hic quoq; multa prudentes omisimus,ne lectorem oneraremus. Quòd si quis quid adijciet nostris,gratulabor etiam utilitati publicæ. Imò si à nobis alicubi dissentiet,modo id agat argumentis,non conuicijs,ut erudito dignum est,nequaquam offendar. Argumenta possunt honeste refelli argumentis;conuicia conuicijs retaliare,turpe est:quum interim ferre sit molestum. Qui rationibus agit,simplex negocium & sibi sumit & exhibet responsuro. At qui contumeliose dissentit,duplex sumit ac facessit negocium,geminumq; malum accersit,dum & famam lædit alienam,& ipse sibi maledicentiæ suspicionem conciliat.

Prodesse ut pulcherrimum est,ita difficillimum. Lædere ut facillimum est,ita fœdissimum. Cur hæc posterior pars plerisq; magis placet? In altera se magnos declarent,qui famam affectant apud posteros,homine Christiano dignam.

Si qua mihi foret incantatio,qua possem nouum hoc aspidum genus sopire,non grauarer uti. Nunc quando id non datur:aduersus istorum uenenata sibila,bonorum fauore,uelut antidoto,me consolor. Oblatrant,sed inter uere eruditos ferè nulli:si qui sunt,ex eo sunt hominum genere,qui se deuouisse uidentur dijs manibus,si queant bonas literas,hoc est omneis quas ipsi non didicerunt,funditus extinguere. Nam negligendos opinor idiotas ex media uulgi fece,unà cum superstitiosis mulierculis,quos isti uel redemerunt ad uociferandum uel subornarunt. Aduersus horum maliciam,primum omnium me consolatur recta conscientia,& Christus agonotheta noster:deinde tot hominum iudicia,quorum alios uitæ sanctimonia,alios insignis eruditio,alios fortunæ splendor,alios ecclesiastici muneris dignitas,quosdam hæc omnia simul à contemptu uindicant. Quorum suffragium hoc ponderis plus habere debet,quod horum nemo sit,cuius fauorem aut emeruerim officio,aut precibus sim eblanditus. Literis ex omni terrarū plaga missis,mihi quotidie gratias agunt, quod meis lucubrationibus,qualibuscunq;,inflammati sint ad bonæ mentis,ad sacrarum literarum studium. & qui nunquam Erasmum uiderunt,tamen ex libris cognitum amant. Nullus est in his à me prouocatus,ut modo dixi,nec est cur mihi blandiant. Nihil est quod metuant à me,aut uenētur ex me. Experta utilitas,& gratus animus hæc mihi parauit suffragia. Vt omnibus in commune laboraui,ita gratias agunt omnes,cuiuscunq; gentis,cuiuscunq; ordinis candidi & integri. Hoc ego præmium pulchrius esse duco,quàm si contigisset episcopi dignitas. Agnoscit officium meum Italia,cogor enim esse gloriosior,præcipue Roma & Venetia. Tot cardinales fauent nostris laboribus,sed præcipue uir in literis grauioribus absolutissimus,cardinalis Dominicus Grymanus titulo diui Marci,& omni ornamentorum genere cumulatissimus cardinalis titulo Sanctorum quatuor, Matthæus cardinalis Sedunensis,cardinalis Laurentius Campegius,& ante hos Raphael cardinalis sancti Georgij,Franciscus cardinalis Vulteranus. Quin ipse totius rei publicæ Christianæ princeps Leo Decimus,ut ad priorem æditionem literis humanissime scriptis adhortabatur,ita pòst ad posteriorem rursus adhortatus est:ut interim non commemorem episcopos & eruditorum hominum centurias. Post Leonem Adrianus Sextus uir præter uitæ sancti-

 moniam

moniam,eruditione singulari,iudicio'que præditus acerrimo. Rursus Clemens Septimus quid fauoris non præstat studijs nostris,idq; nec ambiente me,nec optante. Nimirum uir ab ipsa maiorum stirpe,natus iuuandis optimis disciplinis,hunc fauorem studijs religioniq; præstat non mihi. Nec horum quos recensui fauor,intra uerba literas & uulgaria constitit officia. Certioribus argumentis declaratus est. Agnouit Hispania uel hoc argumento quod Franciscus cardinalis Toletanus,semel atque iterum me sollicitauit præmijs haud quaquam aspernandis, ut adirem Hispanias. Porrò Guilelmus à Croya cardinalis & archiepiscopus Toletanus,in cuius dignitatem ac studium erga me successit Hispaniarum eximium lumen Alphonsus Fonseca,quo me animo semper fuerit prosequutus,notius est plurimis quàm ut hic sit commemorandum. Agnoscit Germania omnis,summorum præsulum ac principum literis me prouocans ad amplissima præmia,donisq; non uulgaribus ornans simul & excitans nostram industriam. Agnoscit Hungaria, agnoscit Morauia & Polonia episcoporum ac summatium uirorum literis mihi gratias agens,nec id sine præclaris muneribus:quorum è numero præcipui sunt duo fratres,Ioannes Turzo quondam episcopus Vratislauiensis,& Stanislaus episcopus Olmucensis. Apud Sarmatas Petrus episcopus Cracouiensis & regni cancellarius,cum hoc Andreas Critius episcopus Plocensis,& tam literis quàm mitra clarus Ioannes episcopus Culmensis. Quid enim dicam de Britannia,ubi tot mihi sunt Mœcenates, inter quos primus clarissimus baro Guilelmus Monteiouius,proximus Guilelmus archiepiscopus Cantuariensis totius Angliæ primas, tertius Thomas cardinalis Eboracensis uir acerrimi iudicij:summus rex ipse non minus animi quàm fortunæ bonis florentissimus,quorum uterque & benignitate sua ultro fouet ocium nostrum,& si libeat,inuitat ad ampliora. Ioannem Fiscerum episcopum Roffensem in hoc catalogo,in quo magis expenduntur suffragia quàm numerantur,unum pro multis numerare poteram. Deinde Cutbertum Tunstallum episcopum quondam Londoniensem nunc Dunelmensem. In Guilelmi Varami munus successit Thomas Cronmerus,uir non professione tantum theologus sed & animo moribusq; uere theologicis,qui in fauore erga me nequaquam cedit ei cui successit. Adde his Ioannem Longloldum episcopum Lincolniensem libris etiam æditis clarum. A Gallis,præcipue ab incomparabili uiro Stephano Poncherio episcopo Parisiensi,& à rege christianissimo Francisco iam toties inuitor non uulgaribus promissis. Postremo quanquam nusquam gentium plus ualeant sycophantæ,quàm apud nostros,nec usquam minor sit honos bonis literis:tamen sunt hic quoque, qui faueant pro commodo publico laboranti:quorum præcipui sunt,uir cordatissimus simul & oculatissimus Erardus à Marca,episcopus ac princeps Leodiensis,nunc cardinalis,primus aulæ Cæsareæ consiliarius,& clarissimus Philippus à Burgundia,episcopus ac princeps Traiectensis:quorum uterque ultro defert amplam fortunam,si quid expeterem huiusmodi. Ne commemorem interim Carolum Cæsarem, & Ferdinandum huius germanum. E summis præcipuos duntaxat attigi,quum quotidie literis obruar,quibus mihi celebres Academiæ,quibus uiri doctrina præstantes,quibus religione commendabiles & gratulantur & gratias agunt. Rettuli quiddam gloriosi militis è Comœdia, huc me perpulit quorundam improbitas. Et tamen adeo nihil mentitus sum,ut complures sciens reticuerim:sunt enim qui malunt fauere clàm,quemadmodum Nicodemus fauit Iesu:nec ambitiose laudes illorum,quod uerissime poteram prædicaui:nec ob oculos posui, quantum sit discriminis inter hos qui probant,fauent atque adiuuant,& inter istos qui obstrepunt,calumniantur ac damnant. Merebantur utrique depingi,uerum oportuit meminisse Christiani pudoris. Nec refert illos maiore grauare inuidia,quum ipsi se suis clamoribus ac moribus adeo reddiderint inuisos,ut iam dudum mundus conetur eos excutere. Tot igitur ac talium uirorum animis suffragijsq; fretus,moderatius fero sycophantarum ingratissimorum grunnitus.

Felicissimum quidem est placuisse omnibus. Verum id quoniam nulli adhuc contigit, proximum est,placuisse optimis.

Vt igitur causam omnem in pauca contraham,aduersus eos qui totum hoc institutum damnant,docui pium esse,semper'que futurum,sacris codicibus uel adimere mendas,uel aliquid lucis addere,& spiritui sancto gratum esse,quicquid huc pro suo quisque modulo

attulerit

attulerit. Si quis animo meo calumniam struit, nihil aliud possum quàm Christum testem facere, me nihil aliud spectasse quàm ipsius gloriam & Christiani populi fructum. Si quis causatur periclitari scripturarum autoritatem, demonstraui hac industria eam seruari, non destrui. Si quis fingit tumultum ex nouitate, nos publicam lectionem autoritate priuata non mutamus, imò ne id fiat toties admonemus: si quid tumultus fuit, non isthuc peperit nouitas, sed quorundam intempestiui clamores apud imperitam multitudinem: qui si de uulgi fece essent, impingi poterat, quod imprudenter ansam hanc præbuissem idiotis: nunc quoniam id factum est à sapientiæ columinibus, accusari non debeo, si à talibus uiris, tale nihil oriturum suspicatus sum. Aduersus eos qui requirunt autoritatem publicam, docui nihil esse necesse, in opere priuatę lectioni parato. Satis est ecclesiæ iudicio submissum esse quod profero. Si quis in me desiderat iustam eruditionem, arbitror me superasse, quotquot hactenus in hoc argumento uersati sunt. Si curā, si quid defuit, posterioribus, ut habet prouerbium, melioribus sarsimus. Si quis hoc quoqꝫ culpat, dicam, Homo sum, & probatissimorum uirorum sequor exemplum. Si quis me negat esse theologum, grammatici partes egi. Si grammaticum aspernantur, non aspernatur Cæsar tonsoris, aut nomenclatoris officium. Si clamant hoc non nisi à theologo præstari potuisse, Theologus infimus, infimam theologiæ functionem mihi sumpsi. Si theologus non est quo alius sit doctior, non habebit orbis nisi unum theologum. Quanquam suæ cuique dotes sunt. Si nullus adferet meliora, res ipsa loquetur me non omnino lusisse operam. Si quis adferet, gemina mihi debebitur gratia. primum quod extimularim exemplo, deinde quod iuuerim præstructa uia. Si quis clamitat hæc esse leuiora, quàm ut operæ precium sit theologum huc flectere oculos, reclamant tot insignes lapsus magnorum alioqui theologorum. Si quos pudet hæc nescire, discant, & abierit pudor: si pudet piget'ue discere, uenia dabitur pudori, dabitur & desidiæ, liuori non dabitur, si iunioribus hæc discere cupientibus obstrepant. Si quem illud habet male, quòd theologos quosdam liberius attigi, ita tum mihi uisa est exigere causa, quanquam hoc quoqꝫ moderatus sum posterioribus ęditionibus. Nullum ordinem usquam incesso: in neminem strinxi calamum, nisi uirulentissime lacessitus, semper tamen ciuilitate superior prouocatore. Neqꝫ quisquā adhuc theologus aut monachus in me debacchatus est, etiam si id fecere Rabini nonnulli, palliati complures. Sed obsecro per Christum, si pergemus ad istum modum nos uicissim dentibus impetere, quid superest, nisi ut mutuis morsibus tandem conficiamur? Quanto consultius fuerit, ut si quis quid in meis scriptis desiderat, aut moneat priuatim, quo medear ipse, aut publice coarguat, sed argumentis, non scurrilibus conuicijs: ita nec inficietur lector amarulētiæ ueneno, & à me non uulgaris inibitur gratia. Seniores iuniorum profectui comiter faueant, iuniores contra senioribus ne insultent: ita maiorum æquitas candorqꝫ, ac minorum modestia uerecundiaqꝫ concordiam alet, tumultum excludet, inuidiam minuet, professorum autoritatem non lædet, professionis dignitatem tuebitur, utilitatem augebit. Agite quotquot uere Theologi, quotquot uere monachi, imò quotquot uere Christiani esse uolumus, hoc consiliū amplectamur, nec pœnitebit obtemperasse. Ex hisce rabiosis contentionibus quid expectari potest, nisi talis exitus qualia iamdudum uidemus procemia. Hæc, opinor, abunde satisfacient, qui sibi fieri satis ullo modo patietur. Cæterum qui sibi obturant aures ne cognoscant, qui occludunt oculos ne cernant, frustra canitur hæc fabula. Proinde sit hactenus huic negocio datum satis.

F I N I S

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΚΑΝΟΝΩΝ ΤΗΣ ΤΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ.

ΕΥΣΕΒΙΟΣ ΚΑΡΠΙΑΝΩ
ΑΓΑΠΗΤΩ ΑΔΕΛΦΩ ΕΝ ΚΥΡΙΩ ΧΑΙΡΕΙΝ

ΑΜΜΩΝΙΟΣ μὲν ὁ ἀλεξανδρεὺς, πολλὴν ὡς εἰκὸς φιλοπονίαν καὶ σπουδὴν εἰσαγηοχὼς, τὸ διὰ τεσσάρων ἡμῖν καταλέλοιπεν εὐαγγέλιον, τῷ κατὰ ματθαῖον τὰς ὁμοφώνους τῶν λοιπῶν εὐαγγελιστῶν περικοπὰς παραθεὶς, ὡς ἐξ ἀνάγκης συμβῆναι τὸν τῆς ἀκολουθίας εἱρμὸν τῶν τριῶν διαφθαρῆναι, ὅσον ἐπὶ τῷ ὕφει τῆς ἀναγνώσεως. ἵνα δὲ σωζομένου καὶ τοῦ τῶν λοιπῶν δι᾽ ὅλου σώματός τε καὶ εἱρμοῦ, εἰδέναι ἔχοις τοὺς οἰκείους ἑκάστου εὐαγγελιστοῦ τόπους ἐν οἷς κατὰ τῶν αὐτῶν ἠνέχθησαν φιλαλήθως εἰπεῖν, ἐκ τοῦ πονήματος τοῦ προειρημένου ἀνδρὸς εἰληφὼς ἀφορμὰς, καθ᾽ ἑτέραν μέθοδον, κανόνας, δέκα τὸν ἀριθμὸν διεχάραξά σοι τοὺς ὑποτεταγμένους. ὧν ὁ μὲν πρῶτος περιέχει ἀριθμοὺς ἐν οἷς τὰ παραπλήσια εἰρήκασιν οἱ τέσσαρες, ματθαῖος, μάρκος, λουκᾶς, ἰωάννης. ὁ δεύτερος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς, ματθαῖος, μάρκος, λουκᾶς. ὁ τρίτος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς, ματθαῖος, λουκᾶς, ἰωάννης. ὁ τέταρτος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς, ματθαῖος, μάρκος, ἰωάννης. ὁ πέμπτος, ἐν ᾧ οἱ δύο, ματθαῖος, λουκᾶς. ὁ ἕκτος, ἐν ᾧ οἱ δύο, ματθαῖος, μάρκος. ὁ ἕβδομος, ἐν ᾧ οἱ δύο, ματθαῖος, ἰωάννης. ὁ ὄγδοος, ἐν ᾧ οἱ δύο, λουκᾶς, μάρκος. ὁ ἔνατος, ἐν ᾧ οἱ δύο, λουκᾶς, ἰωάννης. ὁ δέκατος, ἐν ᾧ ἕκαστος αὐτῶν ἰδίως ἀνέγραψεν. αὕτη μὲν οὖν ἡ τῶν ὑποτεταγμένων κανόνων ὑπόθεσις. ἡ δὲ σαφὴς αὐτῶν διήγησις, ἐστὶν ἥδε. ἐφ᾽ ἑκάστῳ τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων ἀριθμός τις πρόκειται κατὰ μέρος, ἀρχόμενος ἀπὸ πρώτου, εἶτα δευτέρου, καὶ τρίτου καὶ καθ᾽ ἑξῆς προϊὼν δι᾽ ὅλου μέχρι τοῦ τέλους τοῦ βιβλίου. καθ᾽ ἕκαστον δὲ ἀριθμὸν, ὑποσημείωσις διὰ τοῦ μέλανος ἔγκειται, δηλοῦσα ἐν τίνι τῶν δέκα κανόνων κείμενος ὁ ἀριθμὸς τυγχάνει. οἷον εἰ μὲν ἄλφα, δῆλον ὡς ἐν τῷ πρώτῳ. εἰ δὲ βῆτα, ἐν τῷ δευτέρῳ. καὶ οὕτως μέχρι τῶν δέκα. εἰ οὖν ἀναπτύξας ἕν τι τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων ὁποῖον δή ποτε βουληθείης ἐπιστῆναί τινι ᾧ βούλει κεφαλαίῳ, καὶ γνῶναι τίνες τὰ παραπλήσια εἰρήκασι, καὶ τοὺς οἰκείους ἐν ἑκάστῳ τόπους εὑρεῖν, ἐν οἷς κατὰ τὸ αὐτὸ ἠνέχθησαν, ἧς ἐπέχεις περικοπῆς ἀναλαβὼν τὸν προκείμενον ἀριθμὸν ἐπιζητήσας τε αὐτὸν ἔνδον τῷ κανόνι, ὃν ἡ διὰ τοῦ μέλανος ὑποσημείωσις ὑποβέβληκεν, ἴσῃ μὲν οὖν εὐθὺς ἐκ τῶν ἐπὶ μετώπου τοῦ κανόνος προγραφῶν, ὁπόσοι καὶ τίνες, τὰ παραπλήσια εἰρήκασιν. ἐπιστήσας δὲ καὶ τοῖς τῶν λοιπῶν εὐαγγελίων ἀριθμοῖς τοῖς ἐν τῷ κανόνι ᾧ ἐπέχεις, ἀριθμὸς παρακείμενος, ἐπιζητήσας δὲ αὐτοὺς ἔνδον, ἐν τοῖς οἰκείοις ἑκάστου εὐαγγελίου τόποις, τὰ παραπλήσια λέγοντας εὑρήσεις. ἔρρωσο ἐν κυρίῳ.

Κανὼν πρῶτος ἐν ᾧ οἱ τέσσαρες.

ματθ.	μαρκ.	λουκ.	ἰωάν.	ματθ.	μαρκ.	λουκ.	ἰωάν.
η	β	ζ	ι	σπδ	ρξε	σξϛ	ξε
ια	δ	ι	ϛ	σπδ	ρξε	σξϛ	ξζ
ια	δ	ι	ιβ	σπθ	ρο	σοε	ρκϛ
ια	δ	ι	ιδ	σϟα	ροβ	σοθ	ρνϛ
ια	δ	ι	κη	σϟδ	ροε	σπα	ρξα
ιδ	ε	ιγ	ιε	σϟε	ροϛ	σπβ	μβ
κγ	κζ	ιζ	μϛ	σϟε	ροϛ	σπβ	νζ
κγ	κζ	λδ	μϛ	τ	ρπα	σπε	οθ
κγ	κζ	με	μϛ	τ	ρπα	σπε	ρνη
ο	κ	λζ	λη	τβ	ρπγ	σπζ	ρξ
πζ	ρλθ	σν	ρμα	τδ	ρπδ	σπθ	ρο
ϟη	ϟϛ	ρις	μ	τϛ	ρπζ	σϟ	ρξβ
ϟη	ϟϛ	ρις	ρια	τϛ	ρπζ	σϟ	ροδ
ϟη	ϟϛ	ρις	ρκ	τι	ρϟα	σϟζ	ξθ
ϟη	ϟϛ	ρις	ρκθ	τιγ	ρϟδ	σϟδ	ροβ
ϟη	ϟϛ	ρις	ρλα	τιδ	ρϟε	σϟα	ρξϛ
ϟη	ϟϛ	ρις	ρμδ	τιδ	ρϟε	σϟα	ρξη
ρλγ	λζ	οζ	ρθ	τιε	ρϟϛ	σϟβ	ροε
ρμα	ν	ιθ	νθ	τιη	ρϟθ	τ	ροϛ
ρμβ	να	κα	λε	τκ	σ	τβ	ροη
ρμζ	ξδ	ϟγ	μθ	τκε	σδ	τι	ρπδ
ρξε	πβ	ϟδ	ιζ	τκϛ	σε	τια	ρπη
ρξϛ	πβ	ϟδ	οδ	τκϛ	σε	τιγ	ρϟδ
σθ	ριθ	σλδ	ρ	τκη	σϛ	τιδ	ρϟϛ
σια	ρκα	σλη	κα	τλα	σθ	τιε	ρϟζ
σκ	ρκβ	σλθ	οζ	τλβ	σι	τιη	ρϟζ
σκ	ρκθ	σμβ	πε	τλδ	σιβ	τκα	σα
σκ	ρκβ	σξα	πη	τλε	σιδ	τκδ	ρϟθ
σμδ	ρλθ	σν	ρμα	τλϛ	σιε	τιζ	ρϟη
σμδ	ρλθ	σν	ρμϛ	τλϛ	σιε	τιθ	ρϟη
σοδ	ρνϛ	σξ	κ	τμγ	σκγ	τκθ	σδ
σοδ	ρνϛ	σξ	μη	τμη	σκζ	τλβ	σϛ
σοδ	ρνϛ	σξ	ϟϛ	τμθ	σκη	τλγ	ση
σοϛ	ρνη	οδ	ϟη	τνβ	σλα	τλϛ	σθ
σπ	ρξβ	σξθ	ρκβ	τνβ	σλα	τλϛ	σια
σπδ	ρξε	σξϛ	νε				
σπδ	ρξε	σξϛ	ξγ	τέλος	τοῦ α΄	κανόνος.	

κανὼν δεύτερος ἐν ᾧ οἱ τρεῖς.

ματθ.	μάρκ.	λουκ.	ματ.	μάρκ.	λουκ.	ματθ.	μάρκ.	λουκ.
ιε	ϛ	ιε	ρκγ	λδ	ρμζ	σκε	ρλδ	σμε
κα	ι	λβ	ρλ	λε	ϖβ	σκϛ	ρλγ	σμδ
λα	ρβ	ρϖε	ρλα	λϛ	οϛ	σκθ	ρλε	σλζ
λβ	λθ	ρλγ	ρλε	λη	οη	σκθ	ρλε	σμϛ
λβ	λθ	οθ	ρλζ	μδ	ρξζ	σμβ	ρλζ	σλζ
ν	μα	νϛ	ρμγ	νξ	ϟ	σμβ	ρλζ	σμη
ξβ	ιγ	δ	ρμδ	νθ	ιβ	σμγ	ρλη	σμθ
ξβ	ιγ	κδ	ρμθ	ξϛ	λε	σμη	ρμγ	σθ
ξγ	ιη	λγ	ρμθ	ξϛ	μγ	σμη	ρμγ	σνγ
ξζ	ιε	κϛ	ρνγ	ξθ	λϛ	σμθ	ρμδ	σνδ
ξθ	μζ	ϖγ	ρξδ	οθ	ρμδ	σνα	ρμϛ	σνε
οα	κα	λη	ρξη	ϖγ	ϟε	σνγ	ρμη	σδ
οβ	κβ	λθ	ρξη	ϖγ	σϛ	σνη	ρν	σνζ
οβ	κβ	ρπϛ	ρο	ϖε	ϟϛ	σνθ	ρνα	σνη
ογ	κγ	μ	ροβ	ϖζ	ϟη	σξδ	ρνε	ρνϛ
οδ	μθ	ϖε	ροδ	ϟα	ϟθ	σξθ	ρνδ	σκη
οϛ	νβ	ρξθ	ροϛ	ϟγ	ρα	σοα	μβ	σλ
οθ	κθ	πϛ	ροη	ϟε	ρβ	σοη	ρξ	σξγ
π	λ	μδ	ροη	ϟε	σιζ	σπα	ρξγ	σξη
πβ	νγ	ϖζ	ροθ	ϟθ	ρϟζ	σϖε	ρξϛ	σξε
πβ	νγ	ρι	ρϟ	ρε	ρϟε	σϖε	ρξϛ	σξζ
πγ	νδ	πη	ρϟβ	ρϛ	σιϛ	σϟϛ	ροζ	σϖ
πγ	νδ	ριβ	ρϟγ	ρζ	ρκα	σϟϛ	ροζ	σϖδ
πε	νε	πη	ρϟγ	ρζ	σιη	τα	ρϖβ	σϖϛ
πε	νε	ριδ	ρϟδ	ρη	ρνβ	τη	ρϖθ	τε
πη	ρμα	ρμη	ρϟδ	ρη	σιθ	τιβ	ρϟγ	σϟθ
πη	ρμα	σνα	ρϟε	ρθ	σκ	τιϛ	ρϟζ	οϟγ
ϟβ	μ	ϖ	ρϟη	ρι	σκα	τιζ	ρϟη	σϟε
ϟδ	ϖϛ	ϟζ	ρϟθ	ρια	ρογ	τκβ	σβ	τθ
ϟδ	ϖϛ	ρμϛ	σα	ριβ	σκβ	τλη	σιη	τκβ
ϟγ	α	ο	σγ	ριδ	σο	τλθ	σιθ	τκε
ριδ	κδ	μα	σε	ριϛ	σκδ	τμ	σκ	τκζ
ριϛ	κε	μβ	σϛ	ριζ	σλβ	τμβ	σκβ	τκγ
ριϛ	κε	ρξε	ση	ριη	σλγ	τμδ	σκδ	τκη
ριϛ	κε	ροζ	σιζ	ρκζ	σμ	τμϛ	σκε	τλ
ρκα	λβ	ρκζ	σιθ	ρκη	σμα	τνγ	σλβ	τλζ
ρκβ	λγ	ρκθ	σκγ	ρλ	σμγ	τνδ	σλγ	τλη

τέ/λος τοῦ β κανό/νος

κανὼν τρίτος ἐν ᾧ οἱ τρεῖς.

ματ.	λουκᾶς	ἰωάν.
α	ιδ	α
α	ιδ	γ
α	ιδ	ε
ζ	ϛ	β
ζ	ϛ	κε
νδ	ξγ	ριϛ
ξδ	ξε	λζ
ϙ	νη	ριη
ϙ	νη	ρλθ
ϙζ	σια	ρε
ρια	ριθ	λ
ρια	ριθ	ριδ
ρια	ριθ	ρμη
ριβ	ριθ	η
ριβ	ριθ	μδ
ριβ	ριθ	ξα
ριβ	ριθ	οϛ
ριβ	ριθ	πζ
ριβ	ριθ	ϙ
ριβ	ριθ	ρμβ
ριβ	ριθ	ρνδ
ρμϛ	μζ	ϙζ

τέλος τοῦ γ̄ κανόνος

κανὼν τέταρτος ἐν ᾧ οἱ τρεῖς.

ματθαῖος	μάρκος	ἰωάννης
ιη	η	κϛ
ριζ	κϛ	ϙγ
ριζ	κϛ	ϙε
ρν	ξζ	να
ρξα	οζ	κγ
ρξα	οζ	νγ
σδ	ριε	ϙα
σδ	ριε	ρλε
σιϛ	ριε	ρκη
σιϛ	ρκε	ρλγ
σιϛ	ρκε	ρλζ
σιϛ	ρκε	ρν
σοζ	ρνθ	ϙη
σοθ	ρξα	οβ
σοθ	ρξα	ρκα
σπζ	ρξη	ρνβ
σϙγ	ροδ	ρζ
σϙζ	ροη	ο
σϙθ	ρπ	ργ
τζ	ρπη	ρξδ
τκα	σα	ρπ
τκα	σα	ρϙβ
τκγ	σγ	ρπγ
τκθ	σζ	ρπε
τκθ	σζ	ρπζ
τλγ	σια	σγ

τέλος τοῦ δ κανόνος

κανὼν πέμπτος ἐν ᾧ οἱ δύο.

ματθ.	λουκ.	ματθ.	λουκ.	ματθ.	λουκ.
γ	β	οη	ρη	ρϙζ	σοβ
ι	η	πδ	ρια	σιγ	σλε
ιζ	ια	πς	ρθ	σκα	ρπα
ις	ις	ϙγ	ρμε	σκη	ρλθ
κε	μς	ϙε	ρξ	σλα	ροθ
κς	μζ	ϙς	ρπβ	σολ	σιε
κη	μη	ϙς	ρπδ	οβ	ρμβ
λ	μθ	ρβ	ξθ	σλδ	ρλς
λδ	ρϙδ	ρδ	οα	σλς	ρλε
λς	ρξβ	ρε	ρϙγ	σλζ	ρλη
λη	νγ	ρζ	ογ	σλη	ρμ
μ	νβ	ρη	ριε	σμ	ρμε
μα	νε	ρι	ριη	σμα	ροε
μγ	ρκγ	ριθ	ρκς	σνε	σβ
μς	ρνγ	ρκε	ξβ	σνς	σε
μζ	ρλδ	ρκζ	ρκη	σνζ	σιγ
μη	ρϙα	ρκη	ρλβ	σξα	σζ
μθ	ρν	ρκθ	ρλ	σξβ	σιβ
να	νθ	ρλβ	πα	σξε	ρνζ
νγ	ρκε	ρλδ	ρκ	σξς	ρνε
νδ	νδ	ρλη	ρξη	σξζ	ρνη
νε	ρο	ρς	νζ	σο	σκθ
νζ	ξα	ρνη	σκς	σοβ	σλα
νη	ξ	ρξβ	ρξα		
ξ	ροα	ροε	σ		
ξα	ξδ	ρπβ	ρπζ		
ξε	ροβ	ρπβ	ρπθ		
ξς	ξς	ρπγ	ρςη		
ξη	ρε	ρπζ	ρςθ		

τέλος τοῦ ε΄ κανόνος

κανὼν ἕκτος ἐν ᾧ οἱ δύο.

ματθ.	μάρκ.
θ	γ
ιζ	ζ
κ	θ
κβ	ια
μδ	ρκϛ
οζ	ξγ
ρ	ϟη
ρλδ	με
ρμε	ξ
ρμη	ξε
ρνβ	ξη
ρνδ	οα
ρνζ	οβ
ρνθ	ογ
ρξ	οϛ
ρξγ	οη
ρξε	π
ρξθ	πδ
ρογ	πθ
ρπ	ρ
ρπθ	ργ
σβ	ριγ
σιδ	ρκ
σιε	ρκδ
σκδ	ρλα
σμϛ	ρμ

ματ.	μάρ.
σμζ	ρμβ
σν	ρμε
σνβ	ρμζ
σνδ	ρμθ
σξ	ρνβ
σξγ	ρνγ
σρε	ρνζ
σπβ	ρξδ
σπϛ	ρξζ
σπη	ρξθ
σϟ	ροα
σϟβ	ρογ
σϟη	ροθ
τε	ρπε
τθ	ρϟ
τια	ρϟβ
τλ	ση
τλζ	σιζ
τμα	σκα
τμζ	σκϛ
τν	σκθ

τέλος κανό/ τοῦ ϛ̄ νος.

κανὼν ἕβδομος ἐν ᾧ οἱ δύο.

ματθ.	ἰωάν.
ι	πγ
ιθ	ιθ
ιθ	λβ
ιθ	λδ
ρκ	ϐϖ
ρϖε	σιε
σζ	ρα
τέλος κανό-	τοῦ ζ νος.

κανὼν ὄγδοος ἐν ᾧ οἱ δύο.

λουκ.	μάρκ.
κγ	ιβ
κε	ιδ
κζ	ις
κζ	κη
κη	ιζ
ϖδ	μθ
πθ	νς
ϟα	ξα
ρ	οε
ργ	ϟζ
σμζ	ρλς
σοζ	σις
τλε	σλ
τμ	σλδ
τέλος κανό-	τοῦ η νος

κανὼν ἔννατος ἐν ᾧ οἱ δύο.

λουκ.	ἰωάν.
λ	σιθ
λ	σκβ
σξβ	ρις
σξβ	ρκδ
σοδ	σκζ
σοδ	σκθ
σοδ	σλα
τγ	ρπβ
τγ	ρπξ
τγ	ρϛ
τζ	ρπβ
τζ	ρϖξ
τζ	ρϛ

λουκ.	ἰωάν.
τιβ	ρπβ
τιβ	ρϖξ
τιβ	ρϛ
τμ	σιγ
τμα	σιζ
τμα	σκα
τμβ	σκγ
τμβ	σκε
τέλος κανό-	τοῦ θ
	νος

κανὼν δέκατος ἐν ᾧ ἰδίως ἕκαστος περί τινων εἴρηκεν.

ματ.	ματ.	μαρκ.	λουκ.	λουκ.	ἰωάν.	ἰωάν.	ἰωάν.
β	ροα	ιθ	α	ρϟ	δ	ϟβ	ροζ
δ	ροζ	λα	γ	ρϟβ	ζ	ϟδ	ροθ
ϛ	ρϖα	μγ	ε	ρϟϛ	θ	ϟζ	ρπα
ιγ	ρπδ	μϛ	θ	σα	ια	ϟθ	ρπθ
κδ	ρϖϛ	νη	ιη	σγ	ιγ	ρβ	ρϟα
κζ	ρϖη	ξβ	κ	ση	ιϛ	ρδ	ρϟγ
κθ	ρϟα	ο	κβ	σι	ιη	ρϛ	ρϟε
λγ	ρϟϛ	οδ	κθ	σιδ	κβ	ρη	σ
λε	σ	ϖα	λα	σκγ	κδ	ρι	σβ
λζ	σι	ϖη	ν	σκε	κζ	ριβ	σε
λθ	σιβ	ϟ	να	σκζ	κθ	ριε	σζ
μβ	σιη	ϟβ	ξζ	σλϛ	λα	ριζ	σι
με	σκβ	ϟδ	ξη	σνβ	λγ	ριθ	σιβ
νβ	σκζ	ρα	οβ	σνϛ	λϛ	ρκγ	σιδ
νϛ	σλ	ρδ	οε	σνθ	λθ	ρκε	σιϛ
οε	σλγ	ρκγ	ρδ	σξδ	μα	ρκζ	σιη
ϖα	σλε	ρλβ	ρϛ	σοα	μγ	ρλ	σκ
πθ	σλθ	ρπϛ	ρζ	σογ	με	ρλβ	σκδ
ϟα	σμε	σιγ	ριγ	σοϛ	ν	ρλδ	σκϛ
ϟθ	σξη	σλε	ριζ	σοη	νβ	ρλϛ	σκη
ρα	σογ		ρκβ	σϖγ	νδ	ρλη	σλ
ρϛ	σπγ		ρκδ	σϖη	νϛ	ρμ	σλβ
ρθ	τγ	τέλος	ρλα	σϟϛ	νη	ρμγ	
ριγ	τιθ	τοῦ μάρ	ρμγ	σϟη	ξ	ρμε	
ριε	τκδ	κου	ρμθ	τα	ξβ	ρμζ	τέλος
ριη	τκζ		ρνα	τδ	ξδ	ρμθ	τοῦ ἰω
ρκδ	τμε		ρνδ	τϛ	ξϛ	ρνα	άννου
ρκϛ	τνα		ρνθ	τη	ξη	ρνγ	ἰδίως.
ρλϛ	τνε		ρξγ	τιϛ	οα	ρνε	
ρμ			ρξδ	τκ	ογ	ρνζ	
ρνα	τέλος		ρξϛ	τκϛ	οε	ρνθ	
ρνε	τοῦ ματ		ροδ	τλα	οη	ρξγ	
ρξζ	θαίου		ροϛ	τλδ	ϖ	ρξε	
			ροη	τλθ	ϖα	ρξζ	
			ρϖ	τμγ	ϖδ	ρξθ	
			ρπγ		ϖϛ	ροα	
			ρπη		ϖθ	ρογ	
				τέλος			
				τοῦ λου			
				κᾶ			

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

εὐαγγέλιον κατὰ
- ματθαῖον
- μάρκον
- λουκᾶν
- ἰωάννην

πράξεις τῶν ἀποστόλων

ἅπασαι ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου πρὸς
- ῥωμαίους
- κορινθίους
- γαλάτας
- ἐφεσίους
- φιλιππησίους
- κολοσσαεῖς
- θεσσαλονικεῖς
- τιμόθεον
- τίτον
- φιλήμονα
- ἑβραίους

ἐπιστολὴ διδασκαλικὴ τοῦ ἰακώβου
ἐπιστολαὶ τοῦ πέτρου
ἐπιστολαὶ ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ καὶ θεολόγου
ἐπιστολὴ ἰούδα τοῦ ἀποστόλου
ἀποκάλυψις ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ καὶ θεολόγου

VITA SANCTI MATTHAEI
PER DIVUM HIERONYMUM

MATTHAEVS qui & Leui,ex publicano apoſtolus,primus in Iudæa propter eos qui ex circuncíſione crediderant,euangelium Chriſti Hebraicis literis uerbisq; compoſuit. Quod quis poſtea in Græcum tranſtulerit,non ſatis certum eſt. Porro ipſum Hebraicum habetur uſque hodie in Cæſarienſi bibliotheca,quam Pamphilus martyr ſtudioſiſsime confecit. Mihi quoque à Nazaræis,qui in Berœa urbe Syriæ hoc uolumine utũtur,deſcribẽdi facultas fuit. In quo animaduertendum quòd ubicunque Euangeliſta ſiue ex perſona ſua,ſiue ex perſona domini ſaluatoris,ueteris ſcripturæ teſtimonijs utitur,non ſequatur Septuaginta translatorum autoritatem,ſed Hebraicam: è quibus illa duo ſunt, Ex Aegypto uocaui filium meum. &,Quoniam Nazaræus uocabitur.

περὶ — De Cha-

VITA SANCTI MARCI
PER DIVUM HIERONYMUM

MARCUS discipulus & interpres Petri, iuxta quod Petrum referentem audierat, rogatus Romæ à fratribus, breue scripsit euangelium. Quod quum Petrus audisset, probauit, & ecclesiæ legendum sua autoritate ædidit, sicut Clemens in sexto ὑποτυπώσεων libro scribit. Et Papias Hierapolitanus episcopus meminit huius Marci, & Petrus in epistola prima, sub nomine Babylonis, figuraliter Romam significans: Salutat uos quæ in Babylone cum electa, & Marcus filius meus. Assumpto itaque euangelio quod ipse confecerat, perrexit Aegyptum: & primus Alexandriæ Christum annuncians, constituit ecclesiam tantæ doctrinæ & uitæ continentiæ, ut omnes sectatores Christi ad exemplum sui cogeret. Denique Philo disertissimus Iudæorum, uidens Alexandriæ primam ecclesiam adhuc Iudaizantem, quasi in laudem gentis suæ librum super eorum conuersatione scripsit. & quomodo Lucas narrat Hierosolymæ credentes omnia habuisse communia, sic ille quod Alexandriæ sub Marco fieri doctore cernebat, memoriæ tradidit. Mortuus est autem octauo Neronis anno, & sepultus Alexandriæ, succedente sibi Aniano.

ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

περὶ τῶν

CAPITA EVANGELII SECUNDUM MARCUM

De dispu-

VITA SANCTI LVCAE
PER DIVVM HIERONYMVM

LVCAS medicus Antiochensis, ut eius scripta indicant, Græci sermonis non ignarus fuit, sectator apostoli Pauli, & omnis peregrinationis eius comes: scripsit euangeliũ, de quo idem Paulus: Misimus, inquit, cum illo fratrem, cuius laus est in euãgelio per omnes ecclesias. Et ad Colossenses: Salutat uos Lucas medicus charissimus. Et ad Timotheum: Lucas est mecum solus. Aliud quoq; ædidit uolumen egregium, quod titulo πράξεις ἀποστόλων prænotatur, cuius historia usque ad biennium Romæ commorantis Pauli peruenit, id est usque ad quartum Neronis annum. Ex quo intelligimus in eadem urbe librum esse compositum. Igitur περιόδους Pauli, & Theclæ, & totam baptizati Leonis fabulam, inter apocryphas scripturas computamus. Quale enim est, ut indiuiduus comes apostoli inter cæteras eius res, hoc solum ignorauerit? Sed & Tertulianus uicinus eorum temporum, refert presbyterum quendam in Asia σπουδαστὴν apostoli Pauli, conuictum apud Ioannem, quod autor esset libri, & confessum se hoc Pauli amore fecisse: & ob id excidisse. quidam suspicantur, quotiescunque in epistolis suis Paulus dicit, Iuxta euangelium meum: de Lucæ significare uolumine. Et Lucam non solum ab apostolo Paulo didicisse euangelium, qui cum domino in carne non fuerat, sed à cæteris apostolis: quod ipse quoque in principio sui uoluminis declarat, dicens, Sicut tradiderunt nobis, qui à principio ipsi uiderunt, & ministri fuerunt sermonis. Igitur euangelium, sicut audierat, scripsit. Acta uero apostolorum, sicut uiderat, composuit. Vixit octoginta & quatuor annos, uxorem non habens. Sepultus est Constantinopoli, ad quam urbem uicesimo Constantij anno, ossa eius cum reliquijs Andreæ apostoli translata sunt de Achaia.

ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ			CAPITA EVANGELII SECVNDVM LVCAM	

περὶ τῶν

De disci-

VITA SANCTI IOANNIS
PER DIVVM HIERONYMVM

IOANNES apoſtolus, quem Ieſus amauit plurimum, filius Zebedæi, frater Iacobi apoſtoli, quem Herodes poſt paſsionem domini decollauerat, nouiſsimus omnium ſcripſit euangelium, rogatus ab Aſiæ epiſcopis aduerſus Cerinthum, aliosq́ hæreticos, & maxime tunc Ebionitarum dogma cõſurgens, qui aſſerunt Chriſtum ante Mariam non fuiſſe. Vnde & compulſus eſt diuinam eius natiuitatem edicere. Sed & aliã cauſam huius ſcripturæ ferunt, quòd quum legiſſet Matthæi, Marci & Lucæ uolumina, probauerit quidẽ textum hiſtoriæ, & uera eos dixiſſe firmauerit, ſed unius tantum anni, in quo & paſſus eſt, poſt carcerem Ioannis hiſtoriam texuiſſe. Prætermiſſo itaq; anno, cuius acta à tribus expoſita fuerãt, ſuperioris temporis antequam Ioannes clauderetur in carcerem, geſta narrauit, ſicut manifeſtum eſſe poterit his qui diligenter quatuor euãgeliorum uolumina legerint. Quæ res etiam διαφωνίαν quæ uidetur Ioannis eſſe cum cæteris, tollit. Scripſit autem & unam epiſtolam, cuius exordiũ eſt, Quod fuit ab initio, quod audiuimus & uidimus oculis noſtris, quod perſpeximus & manus noſtræ contrectauerunt de uerbo uitæ. quæ ab uniuerſis eccleſiaſticis & eruditis uiris probatur. Reliquę aũt duæ, quarum principiũ eſt, Senior electæ dominę & natis eius. & ſequentis, Senior Caio chariſsimo, quẽ ego diligo in ueritate. Ioannis presbyteri aſſeruntur, cuius & hodie alterum ſepulchrum apud Epheſum oſtẽditur: & nonnulli putant duas memorias eiuſdem Ioannis euãgeliſtæ eſſe, ſuper qua re quum per ordinem ad Papiam auditorem eius uentũ fuerit, differemus. Quartodecimo igitur anno, ſecundã poſt Neronem perſequutionem mouẽte Domitiano, in Patmos inſulam relegatus ſcripſit Apocalypſim, quam interpretãtur Iuſtinus martyr & Irenæus. Interfecto aũt Domitiano, & actis eius ob nimiam crudelitatem à ſenatu reſciſsis, ſub Nerua principe rediịt Epheſum, ibiq; uſque ad Traianum principem perſeuerans, totas Aſiæ fundauit rexitq; eccleſias: & cõfectus ſenio, ſexageſimo octauo poſt paſsionẽ domini anno mortuus, iuxta eãdem urbem ſepultus eſt.

ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ			CAPITA EVANGELII SECVNDVM IOANNEM	
α	περὶ τοῦ ἐν Κανᾷ γάμου	139	De nuptijs in Cana	Caput I
β	περὶ τῶν ἐκβληθέντων ἐκ τοῦ ἱεροῦ	139	De eiectis è templo	II
γ	περὶ Νικοδήμου	140	De Nicodemo	III
δ	ζήτησις περὶ καθαρισμοῦ	141	Quæſtio de purificatione	IIII
ε	περὶ τῆς Σαμαρείτιδος	142	De muliere Samaritana	V
ς	περὶ τοῦ βασιλικοῦ	143	De regulo	VI
ζ	περὶ τοῦ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη ἔχοντος ἐν τῇ ἀσθενείᾳ	144	De eo qui triginta & octo annos tenebatur morbo	VII
η	περὶ τῶν πέντε ἄρτων καὶ τῶν δύο ἰχθύων	146	De quinq; panibus & duobus piſcib.	VIII
θ	περὶ τοῦ ἐν θαλάσσῃ περιπάτου	147	De ambulatione in mari	IX
ι	περὶ τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ	154	De cæco à natiuitate	X
ια	περὶ Λαζάρου	157	De Lazaro	XI
ιβ	περὶ τῆς ἀλειψάσης τὸν κύριον μύρῳ	159	De muliere quæ unxit dñm unguẽto	XII
ιγ	περὶ ὧν εἶπεν Ἰούδας	160	De uerbis Iudæ	XIII
ιδ	περὶ τῆς ὄνου	160	De aſina	XIIII
ιε	περὶ τῶν προσελθόντων Ἑλλήνων	160	De Græcorum aduentu	XV
ις	περὶ τοῦ νιπτῆρος	162	De lauatione	XVI
ιζ	περὶ τοῦ παρακλήτου	166	De paracleto	XVII
ιη	περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κυριακοῦ σώματος.	172	De petitione corporis dominici	XVIII

Τ Ε Λ Ο Σ

ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΑΤΑ ΣΩΦΡΟΝΙΟΝ

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ὁ καὶ λευῒς, ἀπόστολος ἀπὸ τελωνῶν, ἐν τῇ ἰουδαίᾳ πρῶτος διὰ τοὺς ἐκ περιτομῆς πιστεύσαντας εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ γράμμασι, καὶ ῥήμασιν ἑβραϊκοῖς συνέταξεν, ἀγνοουμένου τοῦ μετὰ ταῦτα εἰς ἑλληνικὸν τοῦτο μεταφράσαντος. τὸ δὲ ἑβραϊκὸν ἄχρι τήμερον ἔστιν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ καισαρείας τῇ παρὰ παμφίλου μάρτυρος πολυσπουδάστως κατασκευασθείσῃ. ἐμοὶ δὲ παρὰ τῶν ναζωραίων τῶν ἐν βεῤῥοίᾳ τῆς συρίας τούτῳ κεχρημένων, ἄδεια παρεσχέθη τῆς τούτου μεταγραφῆς. δι᾽ οὗ ἔστιν ἀκριβῶς πεισθῆναι, ὡς ἔνθα ἂν ὁ εὐαγγελιστὴς εἴτε ἐκ προσώπου οἰκείου, εἴτε ἐκ προσώπου τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ καὶ σωτῆρος ταῖς μαρτυρίαις καταχρῆται τῶν παλαιῶν γραφῶν, μὴ ἀκολουθεῖν τῇ αὐθεντίᾳ τῶν ἑβδομήκοντα ἑρμηνευτῶν, ἀλλὰ τῇ ἑβραϊκῇ. ἀφ᾽ ὧν τὰ δύο ἐστὶν ἐκεῖνα, ἐξ αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου. καὶ, ὅτι ναζωραῖος κληθήσεται.

ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΕΣΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΙΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ

προοίμιον εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον.

ΟΙ ΜΕΝ οὖν πρὸ τοῦ νόμου ἐκεῖνοι θεῖοι ἄνδρες οὐ διὰ γραμμάτων καὶ βιβλίων ἐδιδάσκοντο, ἀλλὰ καθαρὰν ἔχοντες τὴν διάνοιαν, τῇ τοῦ πνεύματος ἐλλάμψει ἐφωτίζοντο. καὶ οὕτω τὰ τοῦ θεοῦ ἐγίνωσκον θελήματα, αὐτοῦ ἐκείνου ὁμιλοῦντος αὐτοῖς στόμα κατὰ στόμα. τοιοῦτος ἦν ὁ νῶε, ὁ ἀβραάμ, ὁ ἰώβ, ὁ μωσῆς. ἐπεὶ δὲ ἠσθένησαν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἀνάξιοι ἦσαν φωτίζεσθαι καὶ διδάσκεσθαι ὑπὸ τοῦ πνεύματος, δέδωκεν ὁ φιλάνθρωπος θεὸς τὰς γραφάς, ἵνα κἂν διὰ τούτων ὑπομιμνήσκωνται τῶν τοῦ θεοῦ θελημάτων. οὕτω καὶ ὁ χριστὸς τοῖς μὲν ἀποστόλοις, αὐτοπροσώπως ὡμίλησε, καὶ τὴν τοῦ πνεύματος χάριν διδάσκαλον αὐτοῖς ἔπεμψεν. ἐπεὶ δὲ μετὰ ταῦτ' ἔμελλον αἱρέσεις ἀναβλαστῆσαι, καὶ τὰ ἤθη ἡμῶν διαφθαρῆναι, εὐδόκησε γραφῆναι τὰ εὐαγγέλια, ἵνα ἐκ τούτων διδασκόμενοι τὴν ἀλήθειαν, μὴ παρασυρῶμεν ὑπὸ τοῦ ψεύδους τῶν αἱρέσεων, μηδὲ παντελῶς διαφθαρῶσι τὰ ἤθη ἡμῶν. τέσσαρα δὲ δέδωκεν ἡμῖν εὐαγγέλια, τυχὸν διότι τὰς καθολικὰς τέσσαρας ἀρετὰς ἐκ τούτων μανθάνομεν, τὴν ἀνδρείαν, τὴν φρόνησιν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν σωφροσύνην, τὴν μὲν ἀνδρείαν, ὅτ' ἂν λέγῃ ὁ κύριος, μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. τὴν δὲ φρόνησιν, ὅτ' ἂν παραινῇ, γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις. τὴν δὲ δικαιοσύνην, ὅτ' ἂν διδάσκῃ, καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. τὴν δὲ σωφροσύνην, ὅτ' ἂν ἀποφαίνηται, πᾶς ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. καὶ ἄλλως δὲ τέσσαρα εἰσὶ τὰ εὐαγγέλια. εὐαγγέλιον λέγεται, διότι ἀγγέλλει ἡμῖν πράγματα εὖ καὶ καλῶς ἔχοντα, τουτέστιν ἀγαθά, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, δικαίωσιν, ἄνοδον εἰς οὐρανούς, καὶ υἱοθεσίαν θεοῦ. ἀγγέλλει, ὅτι εὐκόλως ταῦτα ἐλάβομεν. μὴ γὰρ ἐκοπιάσαμεν ἡμεῖς ὠδὶ τῇ κτήσει τούτων τῶν ἀγαθῶν, ἢ ἐξ ἰδίων κατορθωμάτων ταῦτα ἐλάβομεν, ἀλλὰ χάριτι καὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ θεοῦ τηλικούτων ἀγαθῶν ἠξιώθημεν.

ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ. Τέσσαρές εἰσι οἱ εὐαγγελισταί. τούτων δὲ οἱ μὲν δύο ματθαῖος καὶ ἰωάννης ἦσαν ἐκ τοῦ χοροῦ τῶν δώδεκα, οἱ δὲ δύο μάρκος καὶ λουκᾶς, ἐκ τῶν ἑβδομήκοντα. ἦν δὲ ὁ μὲν μάρκος ἀκόλουθος καὶ μαθητὴς πέτρου, ὁ δὲ λουκᾶς παύλου. ὁ τοίνυν ματθαῖος πρῶτον πάντων ἔγραψε τὸ εὐαγγέλιον ἑβραΐδι φωνῇ πρὸς τοὺς ἐξ ἑβραίων πιστεύσαντας, μετὰ ὀκτὼ ἔτη τῆς χριστοῦ ἀναλήψεως, μετέφρασε δὲ τοῦτο ἰωάννης ἀπὸ τῆς ἑβραΐδος γλώττης εἰς τὴν ἑλληνίδα, ὡς λέγουσι. μάρκος δὲ μετὰ δέκα ἔτη τῆς ἀναλήψεως ἔγραψεν, ὑπὸ τοῦ πέτρου διδαχθείς. λουκᾶς δὲ μετὰ πεντεκαίδεκα. ἰωάννης δὲ ὁ θεολογικώτατος, μετὰ τριάκοντα δύο ἔτη. λέγουσι γάρ, ὅτι μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνων ἐπιζήσαντι αὐτῷ προσηνέχθησαν τὰ τρία εὐαγγέλια, ἵνα ἴδῃ αὐτὰ καὶ κρίνῃ, εἰ ἀληθῶς συνεγράφησαν. ὁ δὲ ἰδὼν ταῦτα καὶ τῆς ἀληθείας χάριν ὑπεραποδεξάμενος, ὅσα ἐκεῖνοι παρέλειψαν, αὐτὸς ἀνεπλήρωσεν. ὅσα συντόμως εἶπον, αὐτὸς ἐπλάτυνεν ἐν τῷ οἰκείῳ εὐαγγελίῳ, διὸ καὶ ἀπὸ θεολογίας ἤρξατο. ἐπεὶ γὰρ οἱ ἄλλοι οὐκ ἐμνήσθησαν τῆς πρὸ αἰώνων ὑπάρξεως τοῦ θεοῦ λόγου, αὐτὸς ἐθεολόγησε περὶ ταύτης, ἵνα μὴ νομισθείη ὁ τοῦ θεοῦ λόγος ψιλὸς ἄνθρωπος εἶναι. τουτέστι δίχα θεότητος. ματθαῖος γὰρ περὶ τῆς κατὰ σάρκα μόνης ὑπάρξεως τοῦ χριστοῦ διαλέγεται. πρὸς γὰρ τοὺς ἑβραίους ἔγραφεν, οἷς ἀρκετὸν ἦν τὸ μαθεῖν, ὅτι ἀπὸ ἀβραὰμ καὶ δαβὶδ ἐγεννήθη ὁ χριστός. ἀναπαύεται γὰρ ὁ ἐξ ἑβραίων πιστεύσας, ὅτ' ἂν πληροφορηθῇ, ὅτι ἀπὸ δαβὶδ ἐστὶν ὁ χριστός. ἀλλὰ λέγεις μοι, ὅτι οὐκ ἤρκει εἷς εὐαγγελιστής; ἄκουε τοίνυν ὅτι ἤρκει μέν, ἀλλ' ἵνα δειχθῇ μᾶλλον ἡ ἀλήθεια, διὰ τοῦτο τέσσαρες συνεχωρήθησαν γράψαι. ὅτ' ἂν γὰρ ἴδῃς τούτους τοὺς τέσσαρας μὴ συνελθόντας, μηδὲ συγκαθίσαντας ἀλλήλοις, ἀλλὰ ἄλλον ἀλλαχοῦ ὄντας, εἶτα γράψαντας περὶ τῶν αὐτῶν, ὥσπερ ἀφ' ἑνὸς στόματος, οὐκ ἂν θαυμάσαις τὴν τοῦ εὐαγγελίου ἀλήθειαν, καὶ εἴποις ὡς ἐκ πνεύματος ἁγίου ἐλάλησαν; καὶ μή μοι λέγε, ὅτι οὐχ ὁμοφωνοῦσιν ἐν πᾶσιν. ἴδε γὰρ ἐν τίσιν οὐχ ὁμοφωνοῦσιν. ἆρα ὁ μὲν εἶπεν, ὅτι ἐγεννήθη χριστός, ὁ δέ, οὔ; ἢ ὁ μέν, ὅτι ἀνέστη, ὁ δέ, ὅτι οὔ; μὴ γένοιτο. ἐν γὰρ τοῖς ἀναγκαιοτέροις καὶ κυριωτέροις ὁμοφωνοῦσιν. εἰ τοίνυν ἐν τοῖς κυριωτέροις οὐ διηνέχθησαν, τί θαυμάζεις ἐὰν ἐν τοῖς ἐλαχίστοις δοκῶσι διαλλάττειν. δι' αὐτὸ γὰρ τοῦτο μᾶλλον ἀληθεύουσιν, ὅτι μὴ κατὰ πάντα ὡμοφώνησαν. ἐνομίσθησαν γὰρ ἄν, ὅτι συγκαθίσαντες ἀλλήλοις καὶ συμβουλευσάμενοι, ἔγραψαν. νῦν δὲ ὃ παρέλειψεν οὗτος, ἔγραψεν ἐκεῖνος. καὶ διὰ τοῦτο δοκοῦσιν ἔν τισι διαλλάττειν. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

NOVVM TESTAMENTVM IVXTA GRAECORVM LECTIONEM EX EMENDATIORIBUS EXEMPLARIBUS, & UETERUM ORTHODOXORUM LECTIONE, CUM UERSIONE DES. ERASMI ROTEROD. [redacted]

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ

α ΒΙΒΛΟΣ γενέσεως ἰησοῦ
γ χριστοῦ, υἱοῦ δαβίδ, υἱοῦ
ἀβραάμ. ἀβραὰμ ἐγέννησε
τὸν ἰσαάκ. ἰσαὰκ δὲ ἐγέννη
σε τὸν ἰακώβ. ἰακὼβ δὲ ἐ-
γέννησε τὸν ἰούδαν καὶ τοὺς
ἀδελφοὺς αὐτοῦ. ἰούδας δὲ
ἐγέννησε τὸν φαρὲς, καὶ τὸν
ζαρὰ ἐκ τῆς θάμαρ. φαρὲς δὲ ἐγέννησε τὸν ἐσρώμ.
ἐσρὼμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀράμ, ἀρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν
ἀμιναδάβ. ἀμιναδὰβ δὲ ἐγέννησε τὸν ναασσών.
ναασσὼν δὲ ἐγέννησε τὸν σαλμών. σαλμὼν δὲ ἐγέν-
νησε τὸν βοὸζ ἐκ τῆς ῥαχάβ. βοὸζ δὲ ἐγέννησε τὸν
ὠβὴδ ἐκ τῆς ῥούθ. ὠβὴδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεσσαί. ἰεσ-
σαὶ δὲ ἐγέννησε τὸν δαβὶδ τὸν βασιλέα. δαβὶδ
δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησε τὸν σολομῶντα ἐκ τῆς τοῦ οὐ-
ρίου. σολομὼν δὲ ἐγέννησε τὸν ῥοβοάμ. ῥοβοὰμ δὲ ἐ-
γέννησε τὸν ἀβιά. ἀβιὰ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀσά. ἀσὰ
δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσαφάτ. ἰωσαφὰτ δὲ ἐγέννησε τὸν
ἰωράμ. ἰωρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ὀζίαν. ὀζίας δὲ ἐγέν-
νησε τὸν ἰωάθαμ. ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἄχαζ.
ἄχαζ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐζεκίαν. ἐζεκίας δὲ ἐγέννησε
τὸν μανασσῆ. μανασσῆς δὲ ἐγέννησε τὸν ἀμών. ἀ-
μὼν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσίαν. ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν
ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς μετοικεσί-
ας βαβυλῶνος. μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν βαβυλῶ
νος, ἰεχονίας ἐγέννησε τὸν σαλαθιήλ. σαλαθιὴλ δὲ
ἐγέννησε τὸν ζοροβάβελ. ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησε
τὸν ἀβιούδ. ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλιακίμ. ἐλια-
κὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀζώρ. ἀζὼρ δὲ ἐγέννησε τὸν σα
δώκ. σαδὼκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀχίμ. ἀχὶμ δὲ ἐγέν-
νησε τὸν ἐλιούδ. ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλεάζαρ.
ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησε τὸν ματθάν. ματθὰν δὲ ἐγέν
νησε τὸν ἰακώβ. ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσὴφ τὸν
β *ἄνδρα μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ἰησοῦς, ὁ λεγόμενος
χριστός. πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ, ἀπὸ ἀβραὰμ ἕως δα-
βὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ δαβὶδ ἕως τῆς
μετοικεσίας βαβυλῶνος, γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ
ἀπὸ τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος ἕως τοῦ χριστοῦ, γε-
γ νεαὶ δεκατέσσαρες. * τοῦ δὲ ἰησοῦ χριστοῦ ἡ γέν-
νησις οὕτως ἦν. μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐ-
τοῦ μαρίας τῷ ἰωσὴφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς,
εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου.
ἰωσὴφ

EVANGELIVM SECVNDVM MATTHAEVM

LIBER generationis Ie-
su Christi filij Dauid, fi-
lij Abraham. Abraham
genuit Isaac. Isaac autē
genuit Iacob. Iacob aūt
genuit Iudam & fratres
eius. Iudas autē genuit
Phares et Zaram è Tha
mar. Phares aūt genuit Esrom. Esrom aūt ge
nuit Arā. Aram aūt genuit Aminadab. Ami
nadab aūt genuit Naasson. Naasson autē ge
nuit Salmon. Salmon aūt genuit Booz è Ra
chab. Booz aūt genuit Obed è Ruth. Obed
aūt genuit Iesse. Iesse aūt genuit Dauid regē.
Dauid autē rex genuit Solomonē ex ea quæ
fuerat uxor Vriæ. Solomon autē genuit Ro
boam. Roboam autē genuit Abia. Abia aūt
genuit Asa. Asa autem genuit Iosaphat. Iosa
phat aūt genuit Ioram. Ioram aūt genuit Ho
ziam. Hozias autē genuit Ioathā. Ioathā aūt
genuit Achaz. Achaz aūt genuit Ezeciam.
Ezecias autē genuit Manasse. Manasses aūt
genuit Amon. Amon aūt genuit Iosiā. Iosias
autē genuit Iechoniā & fratres eius in exilio
Babylonico. Porrò post exiliū Babylonicū,
Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autem
genuit Zorobabel. Zorobabel autē genuit
Abiud. Abiud autē genuit Eliacim. Eliacim
autē genuit Azor. Azor autē genuit Sadoc.
Sadoc aūt genuit Achin. Achin autē genuit
Eliud. Eliud aūt genuit Eleazar. Eleazar aūt
genuit Matthan. Matthan aūt genuit Iacob.
Iacob aūt genuit Ioseph, maritum Mariæ, ex
qua genitus fuit Iesus, ille qui dicitū Christus.
Vniuersæ itaq; generationes ab Abraham
usq; ad Dauid, generationes quatuordecim:
& à Dauid usq; ad demigrationē Babyloni-
cam, generationes quatuordecim, & à demi-
gratione Babylonica usq; ad Christū genera
tiones quatuordecim. Iesu uero Christi nati-
uitas sic habet. Quū mater enim eius Maria
desponsa esset Ioseph, prius q̄ congressi fuis-
sent, deprehensa est grauida è spiritu sancto.

δ *ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν, καὶ μὴ θέλων
ε αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπο-
λῦσαι αὐτήν. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδοὺ
ἄγγελος κυρίου κατ᾽ ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων.
ἰωσὴφ υἱὸς δαβὶδ μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν μα-
ριὰμ τὴν γυναῖκά σου. τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, ἐκ
πνεύματός ἐστιν ἁγίου. τέξεται δὲ υἱὸν, καὶ καλέ-
σεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν. αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν
αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. τοῦτο δὲ ὅλον γέγο-
νεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ
προφήτου λέγοντος. ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ
ἕξει καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ
ἐμμανουήλ. ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, μεθ᾽ ἡμῶν ὁ
θεός. διεγερθεὶς δὲ ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν
ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου. καὶ παρέ-
λαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ οὐ ἐγίνωσκεν αὐτὴν,
ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς, τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐκά-
λεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν. τοῦ δὲ ἰησοῦ γεννη- α̅
θέντος ἐν βηθλεὲμ τῆς ἰουδαίας ἐν ἡμέραις ἡρώ-
δου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρε-
γένοντο εἰς ἱεροσόλυμα λέγοντες. ποῦ ἐστιν ὁ τε-
χθεὶς βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ
τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆ-
σαι αὐτῷ. ἀκούσας δὲ ἡρώδης ὁ βασιλεὺς ἐταρά-
χθη, καὶ πᾶσα ἱεροσόλυμα μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ συναγα-
γὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ
λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ᾽ αὐτῶν, ποῦ ὁ χριστὸς γεν-
δ̅ νᾶται. *οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ἐν βηθλεὲμ τῆς ἰουδαί-
ζ ας. οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου. καὶ
σὺ βηθλεὲμ γῆ ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς
ἡγεμόσιν ἰούδα, ἐκ σοῦ γὰρ μοι ἐξελεύσεται ἡγού-
μενος, ὅς τις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν ἰσραήλ.
ε̅ *τότε ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους, ἠκρί-
ι βωσε παρ᾽ αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος,
καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς βηθλεὲμ, εἶπεν. πορευθέν-
τες, ἀκριβῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου, ἐπὰν
δὲ εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν
προσκυνήσω αὐτῷ. οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέ-
ως, ἐπορεύθησαν, καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνα-
τολῇ προῆγεν αὐτοὺς, ἕως ἐλθὼν, ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν
τὸ παιδίον. ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν χα-
ρὰν μεγάλην σφόδρα. καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκί-
αν εὗρον τὸ παιδίον μετὰ μαρίας τῆς μητρὸς αὐ-
τοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοί-
ξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, προσήνεγκαν αὐ-
τῷ δῶρα, χρυσὸν, καὶ λίβανον, καὶ σμύρναν.
καὶ χρηματισθέντες κατ᾽ ὄναρ, μὴ ἀνακάμψαι
πρὸς ἡρώδην, δι᾽ ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν
χώραν αὐτῶν. ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ
ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ᾽ ὄναρ τῷ ἰωσὴφ
λέγων. ἐγερθεὶς, παράλαβε τὸ παιδίον καὶ
τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς αἴγυπτον, καὶ
ἴσθι

Porrò Ioseph maritus eius, quoniam erat iu-
stus & nolebat illã infamare, uoluit clãculum
ab ea diuertere. Hæc autẽ quum is in animo
uersaret, ecce angel⁹ domini in somnis uisus
est illi dicens, Ioseph fili Dauid, ne metuas ad
iũgere tibi Mariã uxorẽ tuam. nam quod in
illa conceptũ est, à spiritusancto profectũ est.
Pariet aũt filium, & uocabis nomen eius Ie-
sum. Is enim saluũ faciet populũ suum à pec
catis suis. Porrò totũ hoc factum est, ut perfi-
ceretur id quod dictum fuerat à domino per
prophetã ita loquentem, Ecce uirgo erit præ-
gnans, & pariet filiũ, & uocabũt nomen eius
Emmanuel: quod si quis interpretetur sonat,
nobiscũ deus. Excitatus aũt Ioseph à somno,
fecit ut iniunxerat sibi angelus domini: & ad
iunxit sibi uxorẽ suam, & nõ cognouit eam,
donec peperisset filium suum primogenitũ,
& appellauit nomẽ eius Iesum. Quum au II
tem natus esset Iesus in Bethleem ciuitate Iu
dææ, tẽporibus Herodis regis, ecce magi ab
oriente accesserũt Hierosolyma dicẽtes, Vbi
est ille qui natus est rex Iudæorum? uidimus
enim illius stellã in oriente, & accessimus ut
adoremus eum. Auditis autem his Herodes
rex, turbatus est, & tota Hierosolymorũ urbs
cum illo, & cõuocatis omnibus pontificibus
& scribis populi percõtatus est eos ubi Chri-
stus nasceret. At illi dixerunt ei, In Bethleem
Iudææ. sic enim scriptũ est per prophetã, Et
tu Bethleem terra Iuda, nequaq̃ minima es
inter principes Iuda: ex te enim mihi proditu
rus est dux, qui gubernatur⁹ est populũ meũ
Israel. Tum Herodes clam accersitis Magis,
accurate perquisiuit ab illis, quo tẽpore stella
apparuisset. Et iussis ire in Bethleẽ dixit, Pro
fecti illuc, accurate inquirite de puero: ubi ue
ro inueneritis, renunciate mihi, ut & ego ue-
niam & adorẽ illum. At illi audito rege profe
cti sunt, & ecce stella quã uiderant in oriente
præcedebat illos, donec ꝓgressa staret supra
locum in quo erat puer. Quum aũt uidissent
stellã, gauisi sunt gaudio magno ualde. Et in-
gressi domũ, inuenerunt puerũ cum Maria
matre eius, & prostrati adorauerunt illum, &
apertis thesauris suis obtulerunt illi munera,
aurũ & thus & myrrhã, & oraculo admoniti
in somnis ne reuerterentur ad Herodem, per
aliam uiam reuersi sunt in regionẽ suam. Di-
gressis aũt illis ecce angelus domini apparet
in somnis Ioseph dicẽs, Surge & assume pue
rum ac matrem illius & fuge in Aegyptũ, &
esto

ἴσθι ἐκεῖ, ἕως ἂν εἴπω σοι, μέλλει γὰρ ἡρώδης ζητεῖν
τὸ παιδίον, τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. ὁ δὲ ἐγερθεὶς πα-
ρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς,
καὶ ἀνεχώρησεν εἰς αἴγυπτον, καὶ ἦν ἐκεῖ, ἕως τῆς
τελευτῆς ἡρώδου, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν, ὑπὸ τοῦ
κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος. ἐξ αἰγύπτου
ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.　τότε ἡρώδης ἰδὼν, ὅτι β
ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀ-
ποστείλας, ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν βηθ-
λεὲμ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς,
καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον, ὃν ἠκρίβωσε πα-
ρὰ τῶν μάγων. τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν, ὑπὸ ἱερε-
μίου τοῦ προφήτου λέγοντος. φωνὴ ἐν ῥαμᾷ ἠκού-
σθη, θρῆνος καὶ κλαυθμὸς, καὶ ὀδυρμὸς πολύς. ῥα-
χὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελε πα-
ρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν. τελευτήσαντος δὲ τοῦ
ἡρώδου, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ᾽ ὄναρ φαίνεται
τῷ ἰωσὴφ ἐν αἰγύπτῳ, λέγων. ἐγερθεὶς, παράλα-
βε τὸ παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου
εἰς γῆν ἰσραήλ. τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν
ψυχὴν τοῦ παιδίου. ὁ δὲ ἐγερθεὶς, παρέλαβε τὸ
παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν
ἰσραήλ. ἀκούσας δὲ, ὅτι ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ
τῆς ἰουδαίας ἀντὶ ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐφο-
βήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν. χρηματισθεὶς δὲ κατ᾽ ὄναρ, ἀ-
νεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς γαλιλαίας, καὶ ἐλθὼν,
κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην ναζαρέθ. ὅπως
πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι ναζω-
ζ ραῖος κληθήσεται.　* ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκεί- γ
γ ναις, παραγίνεται ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων
ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς ἰουδαίας καὶ λέγων. μετανοεῖτε.
η ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. * οὗτος γάρ
α ἐστιν ὁ ῥηθεὶς ὑπὸ ἠσαΐου τοῦ προφήτου λέγον-
τος. φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε
τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐ-
θ τοῦ. * αὐτὸς δὲ ἰωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ, ἀπὸ
ς τριχῶν καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην, περὶ τὴν
ὀσφὺν αὐτοῦ. ἡ δὲ τροφὴ αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες, καὶ
μέλι ἄγριον. τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν ἱερο-
σόλυμα καὶ πᾶσα ἡ ἰουδαία, καὶ πᾶσα ἡ περί-
χωρος τοῦ ἰορδάνου, καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ
ἰορδάνῃ ὑπὸ αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρ-
ι τίας αὐτῶν. * ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν φαρισαίων
ε καὶ σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα
αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς
ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν, ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀρ-
γῆς; ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοί-
ας. καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, πατέρα ἔ-
χομεν τὸν ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύνα-
ται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα
τῷ ἀβραάμ. ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥί-
ζαν τῶν δένδρων κεῖται. πᾶν οὖν δένδρον μὴ
ποιοῦν

esto illic donec dixero tibi: futurũ est enim ut
Herodes quærat puerũ ad perdendũ eum. Ille
uero excitatus assumpsit puerũ & matrẽ eius
noctu, & secessit in Aegyptũ, & fuit illic usq;
ad obitũ Herodis: ut perficeret quod dictum
fuerat à domino per prophetam dicẽtem, Ex
Aegypto uocaui filiũ meum. Tum Herodes
ubi uidit sibi illusum fuisse a Magis, indigna
tus est uehemẽter, ac missis satellitibus inter/
fecit omnes pueros qui erant Bethleem & in
omnib⁹ finibus Bethleemiticis, quotquot es/
sent bimuli aut minores, iuxta tẽpus quod ex
acte cognouerat ex Magis. Tũc perfectũ est
quod dictũ fuerat ab Hieremia ꝓpheta, quũ
ait, Vox in Rhama audita est, lamẽtatio, plo/
ratus & fletus multus, Rachel plorans filios
suos, & noluit cõsolationem admittere, pro/
pterea quod non sint. Cæterũ defuncto Hero
de, ecce angelus domini in somnis apparet Io
seph in Aegypto, dicẽs, Surge & assume pue
rum & matrẽ eius, & uade in terrã Israel: de/
functi sunt enim qui quærebãt animã pueri.
At ille surgens assumpsit puerũ & matrẽ il/
lius, & uenit in terram Israel. Verũ quum au
disset Archelaũ regnare in Iudæa, loco Hero
dis patris sui, timuit illuc abire: sed oraculo ad
monitus in somnis, secessit in partes Galilææ,
ac ꝓfectus habitauit in ciuitate quæ uocatur
Nazareth: ut impleret quod dictũ fuerat per
prophetas, Nazaræus uocabitur. In diebus III
illis accedit Ioannes Baptista, prædicãs in de/
serto Iudææ, dicensq;, Pœnitentiã agite uitæ
prioris, in propinquo est enim regnũ cœlorũ.
Nam hic est ille de quo dixit Hesaias ꝓpheta,
qui ait, Vox clamãtis in deserto, parate uiam
domini, rectas facite semitas eius. Ipse uero Io
annes habebat indumentũ suum è pilis came
lorũ, & zonam pelliceam circũ lumbos suos.
Porrò cibus illius erant locustæ & mel sylue-
stre. Tunc egressa est ad illũ Hierosolyma &
tota Iudæa, totaq; regio undiq; finitima Ior/
dani, & baptizabãtur in Iordane ab illo, confi
tẽtes peccata sua. Quum uidisset aũt multos
ex pharisæis & sadduceis uenĩẽtes ad baptis/
mum suũ, dixit illis, Progenies uiperarũ quis
uobis submõstrauit ut fugeretis à uẽtura ira?
facite igit̃ fructus qui deceant pœnitentiã, &
ne sitis hac mẽte ut dicatis intra uosipsos, pa/
trem habemus Abraham. dico enim uobis ꝙ
possit deus facere ut ex lapidibus his filij sur
gãt Abrahamo. Iam uero & securis ad radicẽ
arborũ posita est. Omnis igit̃ arbor quæ non
facit

ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ
ια βάλλεται. * ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς
α μετάνοιαν, ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός
μου ἐστίν. οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστά-
σαι, αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ
ιβ πυρί. * οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακα-
δ θαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐ-
τοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυ-
ιγ ρὶ ἀσβέστῳ. * τότε παραγίνεται ὁ ἰησοῦς ἀπὸ τῆς γα
α λιλαίας ἐπὶ τὸν ἰορδάνην πρὸς τὸν ἰωάννην τοῦ
βαπτισθῆναι ὑπ᾽ αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰωάννης, διεκώλυεν
αὐτὸν, λέγων. ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆ-
ναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶ-
πε πρὸς αὐτὸν, ἄφες ἄρτι. οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν
ιδ ἡμῖν, πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. * τότε ἀφίη-
α σιν αὐτὸν, καὶ βαπτισθεὶς ὁ ἰησοῦς, ἀνέβη εὐθὺς
ἀπὸ τοῦ ὕδατος. καὶ ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ
οὐρανοὶ, καὶ εἶδεν τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ καταβαί-
νον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ ἐρχόμενον ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ
ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα. οὗτός ἐστιν ὁ υἱός
ιε μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα. * τότε ὁ ἰησοῦς ἀ-
β νήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος, πειρα-
σθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου, καὶ νηστεύσας ἡμέρας
τεσσαράκοντα, καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, ὕστερον
ιϛ ἐπείνασεν. * καὶ προσελθὼν αὐτῷ ὁ πειράζων,
δ εἶπεν. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ, ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρ-
τοι γένωνται. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν. γέγραπται.
οὐκ ἐπ᾽ ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ ἐπὶ
παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ.
τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν
πόλιν, καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ,
καὶ λέγει αὐτῷ. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλλε σεαυτὸν κά-
τω. γέγραπται γὰρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖ-
ται περὶ σοῦ, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μή ποτε προσ
κόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. ἔφη αὐτῷ ὁ ἰη-
σοῦς, πάλιν γέγραπται. οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν
θεόν σου. πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς
ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς
βασιλείας τοῦ κόσμου, καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, καὶ λέγει αὐ-
τῷ. ταῦτά σοι πάντα δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνή-
σῃς μοι. τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὕπαγε σατανᾶ.
γέγραπται γάρ. κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ
ιζ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. * τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διά
ϛ βολος. καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον, καὶ διηκόνουν
ιη αὐτῷ. * ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς, ὅτι ἰωάννης παρεδόθη,
δ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν γαλιλαίαν, * καὶ καταλιπὼν τὴν
ιθ ναζαρὲθ, ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς καπερναοὺμ τὴν πα
ζ ραθαλασσίαν, ἐν ὁρίοις ζαβουλὼν καὶ νεφθαλὶμ, ἵνα
πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος. γῆ
ζαβουλὼν καὶ νεφθαλιμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ ἰορ
δάνου, γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκό
τει, εἶδε φῶς μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ
θανάτου

facit fructum bonum, exciditur, & in ignem
mittitur. Ego quidem baptizo uos aqua ad
pœnitentiã. At ille qui post me uenturus est,
fortior me est: cuius non sum idoneus ut cal
ciamẽta portem. Ipse uos baptizabit spiritu
sancto & igni, cuius uentilabrũ in manu ip
sius, & repurgabit aream suam & congrega
bit triticũ suum in horreum, paleam aũt exu
ret igni inextinguibili. Tunc accedit Iesus à
Galilæa ad Iordanem, ad Ioannẽ, ut baptiza
retur ab illo. At Ioannes prohibebat illum, di
cens, Mihi opus est ut abs te baptizer, & tu
uenis ad me? Respondens aũt Iesus dixit ad
illũ, Omitte nunc. Sic enim decet nos ut com
pleamus omnẽ iustitiã. Tunc omittit illum.
Et baptizatus Iesus ascẽdit ꝓtinus ab aqua,
& ecce aperti sunt illi cœli & uidit spiritũ dei
descendentẽ tanquam columbã, & uenientẽ
super ipsum. & ecce uox de cœlis dicẽs, Hic
est filius meus dilectus, in quo mihi bene cõ
placitum est. Tunc Iesus subductus fuit in IIII
desertum à spiritu, ut tentaretur à diabolo. Et
quum ieiunasset dies quadraginta, ac noctes
quadraginta, tandem esuriit. Et quum acces
sisset ad eum ille qui tentat, dixit, Si filius es
dei, iube ut lapides hi panes fiant. At ille re
spondens dixit, Scriptum est, Non solo pane
uicturus est homo, sed omni uerbo qđ egre
ditur per os dei. Tunc assumit illũ diabolus
in sanctam ciuitatẽ, & statuit eum super pin
naculũ templi, dicitq; illi, Si filius es dei, præ
cipita te deorsum. nam scriptum est, Angelis
suis mandaturus est de te, ac manibus tollent
te, ne quãdo impingas in lapidẽ pedẽ tuum.
Dixit illi Iesus, Rursum scriptũ est, Non ten
tabis dominũ deum tuum. Rursum assumit
illum diabolus in mõtem excelsum ualde, &
cõmonstrat ei omnia regna mundi, & gloriã
illorum, & dicit illi, Hæc omnia tibi dabo, si
prostratus adoraueris me. Tunc dicit illi Ie
sus, Abi satana. scriptũ est enim, Dominum
deum tuum adorabis, & illum solum coles.
Tunc omittit illum diabolus. & ecce angeli
accedebãt ac ministrabãt ei. Quum audisset
autem Iesus ꝙ Ioannes traditus esset, secesit
in Galilæã, & relicta Nazareth profectus ha
bitauit in Capernaum, quæ est ciuitas mari
tima, in finibus Zabulon & Neptalim, ut im
pleretur quod dictũ fuerat per Hesaiam pro
phetã dicentẽ, Terra Zabulon & Neptalim
iuxta uiam maris, ultra Iordanẽ, Galilæa gen
tiũ, populus ꝗ sedebat in tenebris & umbra
mortis

KATA MATΘAION

κ θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς. *ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ δ
ς ἰησοῦς κηρύσσειν, καὶ λέγειν. μετανοεῖτε. ἤγγικε γὰρ
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. περιπατῶν δὲ ὁ ἰησοῦς πα-
ρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, εἶδεν δύο ἀδελ
φούς, σίμωνα τὸν λεγόμενον πέτρον, καὶ ἀνδρέαν
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς
τὴν θάλασσαν. ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς. καὶ λέγει αὐτοῖς.
κα *δεῦτε ὀπίσω μου καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώ-
β πων. οἱ δὲ ἀφέντες εὐθέως τὰ δίκτυα ἠκολούθη-
κβ σαν αὐτῷ. *καὶ προβὰς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄλλους δύο
ς ἀδελφούς, ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάν-
νην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ ζεβε-
δαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καταρτίζοντας τὰ δί-
κτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. οἱ δὲ εὐθέως ἀφέν
τες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν, ἠκολούθησαν
κγ αὐτῷ. *καὶ περιῆγεν ὅλην τὴν γαλιλαίαν ὁ ἰη-
α σοῦς, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ
κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θερα-
πεύων πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ
λαῷ. καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν συ-
ρίαν. καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ, πάντας τοὺς κακῶς
ἔχοντας, ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομέ-
νους, καὶ δαιμονιζομένους, καὶ σεληνιαζομένους,
καὶ παραλυτικούς, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. καὶ
ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς γαλιλαί-
ας καὶ δεκαπόλεως καὶ ἱεροσολύμων, καὶ ἰουδαί-
κδ ας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου. *ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ε
ι ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος. καὶ καθίσαντος αὐτοῦ, προσῆλ-
κε θον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, *καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα
ε αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτούς, λέγων. *μακάριοι οἱ πτω-
κς χοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐ-
ε ρανῶν. μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρα-
κζ κληθήσονται. *μακάριοι οἱ πρᾳεῖς, ὅτι αὐτοὶ κλη-
ε ρονομήσουσι τὴν γῆν. *μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ
κη διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθή-
ε σονται. *μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθή-
κθ σονται. μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ
ς τὸν θεὸν ὄψονται. μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐ-
τοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται. μακάριοι οἱ δεδιωγμέ-
νοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία
λ τῶν οὐρανῶν. *μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς
ε καὶ διώξωσιν, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ'
ὑμῶν ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ. χαίρετε καὶ ἀγαλ-
λιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας, τοὺς πρὸ ὑμῶν.
λα *ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς. ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωραν-
ε θῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ μὴ
βληθῆναι ἔξω, καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώ-
λβ πων. *ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πό-
β λις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη, οὐδὲ καίουσι
λύχνον, καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ'
ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ.
οὕτως

SECVNDVM MATTHAEVM

mortis, lux orta est eis. Ex eo tempore cœpit
Iesus prædicare & dicere, Resipiscite, instat
enim regnũ cœlorum. Ambulans autẽ Iesus
iuxta mare Galilææ uidit duos fratres, Simo
nem qui uocabatur Petrus, & Andreã fratrẽ
eius, iacientes rete in mare (nam erãt piscato-
res) & dicit illis, Sequamini me, & faciã uos
piscatores hominum. At illi relictis ilico reti-
bus, sequuti sunt illũ. Et progressus illinc, ui-
dit alios duos fratres, Iacobum filium Zebe-
dæi, & Ioannẽ fratrem eius in naui cum Ze-
bedæo patre suo, sarcientes retia sua, & uoca
uit eos. At illi protinus relicta naui & patre
suo, sequuti sunt eum. Et circumibat totã Ga
lilæam Iesus, docens in synagogis illorum, ac
prædicans euangeliũ regni, & sanãs omnem
morbum & omnem languorẽ in populo. Et
dimanauit fama illius in totam Syriam. Et ad
duxerunt ad illũ omnes male affectos, uarijs
morbis ac torminibus constrictos & dæmo-
niacos & lunaticos & paralyticos, sanauitq;
illos. Et sequutæ sunt eum turbę multæ, à Ga
lilæa ac Decapoli & Hierosolymis & Iudæa
& à regionibus trans Iordanẽ sitis. Quum V
uidisset autem turbas ascẽdit in montem, &
quum consedisset, accesserunt ad illum disci-
puli eius: & postquã aperuisset os suum, do-
cebat illos dicẽs, Beati pauperes spiritu, quo-
niam illorum est regnũ cœlorum. Beati qui
lugent, quoniam ipsi consolationẽ accipient.
Beati mites, quoniam ipsi hæreditatem acci-
pient terræ. Beati qui esuriunt & sitiunt iusti
tiam, quoniam ipsi saturabuntur. Beati mise
ricordes, quoniam ipsi misericordiam conse-
quentur. Beati mundo corde, quoniam ipsi
deum uidebunt. Beati pacifici, quoniam ij fi-
lij dei uocabũtur. Beati qui persequutionem
patiũtur propter iustitiam, quoniam illorum
est regnum cœlorum. Beati estis, quum pro-
bra iecerint in uos & insectati fuerint, & di-
xerint omne malũ uerbũ aduersus uos men-
tiẽtes, propter me. Gaudete & exultate, quo-
niam merces uestra multa est in cœlis. Sic
enim persequuti fuerunt prophetas, qui fue-
runt ante uos. Vos estis sal terræ. quod si sal
infatuatus fuerit, quo salietur? Ad nihil ua-
let ultra, nisi ut proijciatur foras, & conculce
tur ab hominibus. Vos estis lux mundi. Non
potest oppidum abscondi supra montem si-
tum: neque accendunt lucernam, & ponunt
illam subter modium, sed super candela-
brum, & lucet omnibus qui sunt in domo.

οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀν-
θρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δο-
ξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν, τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
λγ *μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ
ι τοὺς προφήτας. οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πλη-
λδ ρῶσαι. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, *ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐ-
ε ρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν, ἢ μία κεραία, οὐ μὴ παρέλ
λε θῃ ἀπὸ τοῦ νόμου ἕως ἂν πάντα γένηται. *ὃς ἐὰν
ι οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχί-
στων, καὶ διδάξῃ οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος
κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. ὃς δ᾽ ἂν
ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται, ἐν
τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. λέγω γὰρ ὑμῖν, ἐὰν μὴ
περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη, πλεῖον τῶν γραμ-
ματέων καὶ φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς
ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις, ὃς δ᾽ ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος
ἔσται τῇ κρίσει. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζό-
μενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρί-
σει. ὃς δ᾽ ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἔνοχος
ἔσται τῷ συνεδρίῳ, ὃς δ᾽ ἂν εἴπῃ μωρέ, ἔνοχος
ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. ἐὰν οὖν προσφέ-
ρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνη-
σθῇς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ
τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπα-
γε πρῶτον, διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου. καὶ τότε
λϛ ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. *ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀν-
ι τιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ᾽ αὐ-
τοῦ, μήποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ
ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλα-
κὴν βληθήσῃ. ἀμὴν λέγω σοι. οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖ-
θεν, ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην.
λζ *ἠκούσατε, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύ-
ι σεις. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖ-
κα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν
αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου
ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε
ἀπὸ σοῦ. συμφέρει γάρ σοι, ἵνα ἀπόληται ἓν
τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ
εἰς γέενναν. καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλί-
ζει σε, ἔκκοψον αὐτὴν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. συμ-
φέρει γάρ σοι, ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου,
καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν. ἐρ-
ρέθη δέ, ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δό-
τω αὐτῇ ἀποστάσιον. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς
ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λό-
γου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι. καὶ ὃς ἐὰν
ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται. πάλιν ἠκού-
σατε, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐκ ἐπιορκήσεις,
ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου. ἐγὼ
δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως, μήτε ἐν τῷ οὐρα-
νῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ θεοῦ, μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑπο-
πόδιον

Sic luceat lux uestra coram hominibus,ut ui
deant uestra bona opera,glorificẽtq́; patrem
uestrũ qui est in cœlis.Ne existimetis quod
uenerim ad destruendã legẽ aut prophetas,
imò nõ ueni ut destruã,sed ut compleã.Amẽ
quippe dico uobis,donec prætereat cœlũ &
terra,iota unũ aut unus apex non prçterierit
ex lege,quoad omnia facta fuerint. Quisqs
igit soluerit unũ ex mandatis hisce minimis,
& docuerit sic homines,minimus uocabit in
regno cœlorũ.Quisquis aũt fecerit & docue
rit,hic magnus uocabit in regno cœlorũ.Di
co enim uobis,nisi abũdauerit uestra iustitia
plus q̃ scribarũ & pharisæorũ,nõ posſitis in-
gredi in regnũ cœlorũ. Audistis quod dictũ
sit ueteribus,Non occides:qsquis aũt occide
rit,obnoxius erit iudicio. At ego dico uobis
ꝙ quisquis irascit fratri suo *temere*,obnoxius
erit iudicio.Quicunq; uero dixerit fratri suo
rhaca,obnoxius erit cõcilio.Quisqs aũt dixe
rit fatue,obnoxius erit gehẽnę incẽdio.Itaq;
si obtuleris munus tuũ ad arã,& illic recorda
tus fueris ꝙ frater tuꝰ habet aliqd aduersum
te,relinque illic munus tuũ corã altari,& abi,
prius recõcilieris fratri tuo,& tũ ueniẽs offer
munus tuũ.Habeto beneuolẽtiã cũ aduersa-
rio tuo cito,dum es in uia cũ illo:ne quãdo te
tradat aduersariꝰ iudici,& iudex te tradat mi
nistro,& in carcerẽ conijciaris.Amẽ dico tibi
non exibis illinc,donec persolueris extremũ
quadrãtem.Audistis quod dictum fuerit an-
tiquis,Non committes adulteriũ.At ego di-
co uobis ꝙ quicunq; aspexerit uxorem alte-
rius ad concupiscendũ eam,iam adulterium
cum ea cõmisit in corde suo.Quod si oculus
tuus dexter obstaculo tibi fuerit, erue illum
& abijce abs te. Expedit enim tibi,ut pereat
unum membrorũ tuorum,ac non totum cor
pus tuum conijciatur in gehennã.Et si dexte
ra tua manus obstiterit tibi,amputa eam,&
proijce abs te. Expedit enim tibi, ut pereat
unum membrorũ tuorũ,ac nõ totum corpus
tuum conijciatur in gehennã. Dictum est au
tem quicũq; repudiauerit uxorem suam,det
illi libellũ diuortij.At ego dico uobis ꝙ quis-
quis repudiauerit uxorẽ suam,nisi causa stu-
pri,efficit ut illa sit adultera:& quicũq; repu-
diatam duxerit,adulteriũ cõmittit. Rursum
audistis quod dictũ fuerit antiquis,Non peie
rabis,sed ꝑsolues domino ea quæ iuraueris.
At ego dico uobis,ne iuretis omnino,neq; ꝑ
cœlũ,qa thronus dei est,neq; ꝑ terrã,qa sub
sellium

ποδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ, μήτε εἰς ἱεροσόλυ-
μα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως, μήτε ἐν
τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα
λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι. ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν,
ναὶ ναί, οὒ οὔ. τὸ δὲ περισσὸν τούτων, ἐκ τοῦ πονη-
ροῦ ἐστιν. ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφ-
θαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. ἐγὼ δὲ λέγω
λη ὑμῖν, μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ. * ἀλλ᾽ ὅστις σε ῥα-
πίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ
τὴν ἄλλην, καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν
χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον.
λθ * καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ᾽
αὐτοῦ δύο. τῷ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ τὸν θέλοντα
ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῇς. ἠκούσατε ὅ-
τι ἐῤῥέθη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισή-
μ σεις τὸν ἐχθρόν σου. * ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε
τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑ-
μᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς, καὶ προ-
σεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διω-
κόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν
τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ
πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους
μα καὶ ἀδίκους. * ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγα-
πῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ
τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε
τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖ-
τε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτως ποιοῦσιν; ἔσεσθε
οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς
μβ οὐρανοῖς, τέλειός ἐστιν. * προσέχετε τὴν ἐλε-
ημοσύνην ὑμῶν, μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀν-
θρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς. εἰ δὲ μήγε,
μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν
οὐρανοῖς. ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλ-
πίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποι-
οῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις,
ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ἀμὴν λέ-
γω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σοῦ δὲ
ποιοῦντος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστε-
ρά σου, τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου, ὅπως ᾖ σοῦ ἡ ἐ-
λεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ
βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν
τῷ φανερῷ. καὶ ὅταν προσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὥσ-
περ οἱ ὑποκριταί, ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συνα-
γωγαῖς, καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑ-
στῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀν-
θρώποις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μι-
σθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς
τὸ ταμεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου, προ-
σεῦξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ
ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀπο-
μγ δώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. * προσευχόμενοι
δέ, μὴ βαττολογήσητε, ὥσπερ οἱ ἐθνικοί. δο-
κοῦσι

sellium est pedum illius: neque per Hierosoly-
ma, quoniam ciuitas est magni regis: neque
per caput tuum iurabis, propterea quod non
potes unum pilum albũ aut nigrum facere.
Sed erit sermo uester, Est est, non non. Porro
quod ultra hæc adiũgitur, ex malo proficisci
tur. Audistis quod dictum fuerit, Oculũ pro
oculo, & dentem pro dente. At ego dico uo-
bis, Ne resistatis malo: sed quisquis impege-
rit alapam in dexterã tuam maxillam, obuer-
te illi & alteram, & ei qui te uelit in ius trahe-
re, ac tunicã tuam tollere, permitte illi & pal-
lium: & qui te adegerit ad miliarium unum,
abito cum illo duo. Petenti abs te dato, & cu-
pientem mutuũ accipere, ne auerseris. Audi
stis quod dictũ sit, Diliges proximũ tuum, &
odio habebis inimicũ tuum. At ego dico uo-
bis, Diligite inimicos uestros, bene precemi-
ni deuouentibus uos: benefacite ijs qui uos
odio prosequũtur: orate pro ijs qui lędunt &
insectãtur uos, ut sitis filij patris uestri qui est
in cœlis: quia solem suum exoriri sinit super
malos ac bonos, & pluuiam mittit super iu-
stos & iniustos. Nam si dilexeritis eos qui di-
ligunt uos, quod præmium habetis? Nonne
& publicani idem faciunt? Et si cõplexi fueri
tis fratres uestros tantum, quid eximium fa-
citis? Nonne & publicani sic faciunt? Eritis
igitur uos perfecti, quemadmodum pater ue-
ster, qui est in cœlis perfectus est. Atten- VI
dite ne eleemosynam uestram præstetis co-
ram hominibus, quo spectemini ab illis. Alio
qui præmium non habetis apud patrem ue-
strum, qui est in cœlis. Itaque quum præstas
eleemosynã, ne tubis canatur ante te, quem-
admodum hypocritæ faciunt in conciliabu-
lis, & in uicis, ut glorificentur ab hominibus.
Amen dico uobis, habent mercedem suam.
Cæterum tu quum pręstabis eleemosynam,
nesciat sinistra tua quod facit dextera tua, ut
sit tua eleemosyna in occulto: & pater tuus
qui uidet in occulto, ipse reddet tibi in pro-
patulo. Et quum oraueris, non eris quemad-
modum hypocritæ. Nam illi solent in conci-
liabulis & in angulis platearum, stantes ora-
re, quo conspicui sint hominibus. Amen di-
co uobis, quod habent mercedem suam. Tu
uero quum oras, introito in conclaue tuum,
& occluso ostio tuo, ora patrem tuum qui
est in occulto, & pater tuus qui uidet in oc-
culto, persoluet tibi in propatulo. Verum
orantes, ne sitis multiloqui, sicut ethnici. Pu-

 tant

κουσι γαρ, οτι εν τη πολυλογια αυτων εισα-
κουσθησονται. μη ουν ομοιωθητε αυτοις, οιδεν γαρ ο
πατηρ υμων, ων χρειαν εχετε, προ του υμας αιτη-
σαι αυτον. ουτως ουν προσευχεσθε υμεις. πατερ
ημων ο εν τοις ουρανοις, αγιασθητω το ονομα σου.
ελθετω η βασιλεια σου. γενηθητω το θελημα σου,
ως εν ουρανω, και επι της γης. τον αρτον ημων τον
επιουσιον, δος ημιν σημερον. και αφες ημιν τα οφει-
λημματα ημων, ως και ημεις αφιεμεν τοις οφειλε-
ταις ημων. και μη εισενεγκης ημας εις πειρασμον,
αλλα ρυσαι ημας απο του πονηρου. οτι σου εστιν η βα-
σιλεια και η δυναμις, και η δοξα, εις τους αιωνας.
μδ αμην. *εαν γαρ αφητε τοις ανθρωποις τα παρα-
ϛ πτωματα αυτων, αφησει και υμιν ο πατηρ υμων
ο ουρανιος. εαν δε μη αφητε τοις ανθρωποις τα πα-
ραπτωματα αυτων, ουδε ο πατηρ υμων αφησει τα
με παραπτωματα υμων. *οταν δε νηστευητε, μη γινε-
ι σθε ωσπερ οι υποκριται σκυθρωποι. αφανιζουσι γαρ
τα προσωπα αυτων, οπως φανωσι τοις ανθρωποις
νηστευοντες. αμην λεγω υμιν, οτι απεχουσι τον μι-
σθον αυτων. συ δε νηστευων αλειψαι σου την κεφα-
λην, και το προσωπον σου νιψαι οπως μη φανης
τοις ανθρωποις νηστευων, αλλα τω πατρι σου, τω
εν τω κρυπτω, και ο πατηρ σου ο βλεπων εν τω
μϛ κρυπτω, αποδωσει σοι εν τω φανερω. *μη θησαυρι-
ε ζετε υμιν θησαυρους επι της γης, οπου σης και βρω-
σις αφανιζει, και οπου κλεπται διορυσσουσι, και
κλεπτουσιν. θησαυριζετε δε υμιν θησαυρους εν ου-
ρανω, οπου ουτε σης, ουτε βρωσις αφανιζει και οπου
κλεπται ου διορυσσουσιν, ουδε κλεπτουσιν. οπου γαρ
εστιν ο θησαυρος υμων εκει εσται και η καρδια υμων.
μζ *ο λυχνος του σωματος εστιν ο οφθαλμος. εαν ουν ο
ε οφθαλμος σου απλους η, ολον το σωμα σου φωτει-
νον εσται. εαν δε ο οφθαλμος σου πονηρος η, ολον το
σωμα σου σκοτεινον εσται. ει ουν το φως το εν σοι σκο-
μη τος εστι, το σκοτος ποσον; *ουδεις δυναται δυσι
ε κυριοις δουλευειν. η γαρ τον ενα μισησει, και τον ετε-
ρον αγαπησει, η ενος ανθεξεται, και του ετερου κα-
ταφρονησει. ου δυνασθε θεω δουλευειν και μαμμω-
μθ να. *δια τουτο λεγω υμιν, μη μεριμνατε τη ψυχη
ε υμων τι φαγητε, και τι πιητε, μηδε τω σωματι
υμων τι ενδυσησθε. ουχι η ψυχη πλειον εστι της
τροφης; και το σωμα του ενδυματος; εμβλεψα-
τε εις τα πετεινα του ουρανου, οτι ου σπειρουσιν,
ουδε θεριζουσιν, ουδε συναγουσιν εις αποθηκας,
και ο πατηρ υμων ο ουρανιος, τρεφει αυτα. ουχ
υμεις μαλλον διαφερετε αυτων; τις δε εξ υμων με-
ριμνων, δυναται προσθειναι επι την ηλικιαν αυτου
πηχυν ενα; και περι ενδυματος τι μεριμνατε;
καταμαθετε τα κρινα του αγρου, πως αυξανει. ου
κοπια, ουδε νηθει. λεγω δε υμιν, οτι ουδε σολομων εν
παση τη δοξη αυτου περιεβαλετο ως εν τουτων. ει δε
τον χορτον

tant enim fore, ut ob multiloquium suum exaudiant. Ne igitur efficiamini similes isto rum. Nouit enim pater uester, quibus rebus opus sit uobis, prius q̃ petatis ab illo. Ad hũc ergo modũ orate uos: Pater noster, qui es in cœlis, sanctificet̃ nomen tuum: ueniat regnũ tuũ: fiat uoluntas tua, quemadmodũ in cœlo sic etiã in terra: panẽ nostrum quotidianũ da nobis hodie, & remitte nobis debita nostra, si cut & nos remittim⁹ debitorib⁹ nostris: & ne inducas nos in tẽtationẽ: sed libera nos à ma lo. *Quia tuũ est regnũ & potẽtia & gloria in secula se culorũ.* Amẽ. Proinde si remiseritis hominib⁹ errata sua, remittet & uobis pater uester cœ lestis. quod si nõ remiseritis hominibus erra ta sua, nec pater uester remittet errata uestra. Porrò quũ ieiunaueritis, ne sitis ueluti hypo critæ tetrici. Obscurãt enim facies suas, quo perspicuũ sit hominib⁹ ipsos ieiunare. Amẽ dico uobis, habẽt mercedẽ suã. Tu uero quũ ieiunas, unge caput tuũ & faciẽ tuã laua, ne conspicuũ sit hominib⁹ te ieiunare, sed patri tuo, q est in occulto, & pater tuus qui uidet in abdito, reddet tibi in ꝑpatulo. Ne repona tis uobis thesauros in terra, ubi erugo & ti nea corrũpit, & ubi fures perfodiũt ac furan tur, sed recõdite uobis thesauros in cœlo, ubi neq; erugo neq; tinea corrũpit, & ubi fures non perfodiũt neq; furant̃. Nã ubi fuerit the saurus uester, illic erit & cor uestrũ. Lucerna corporis est oculus. Si igitur oculus tuus sim plex fuerit, totũ corpus tuũ lucidũ erit. quod si oculus tuus malus fuerit, totũ corpus tuũ tenebrosum erit. Ergo si lumẽ quod est in te, tenebræ sunt, ipsæ tenebrę quãtæ? Nemo po test duob⁹ dominis seruire: aut enim hũc ha bebit odio, & alterũ diliget: aut huic adhære bit, & alterũ negliget. nõ potestis deo seruire & mãmonę. Propterea dico uobis, ne sitis sol liciti uitæ uestræ, quid esuri sitis aut bibituri, neq; corpori uestro quibus indumẽtis usuri. Nõne anima pluris est q̃ cibus, & corpus plu ris q̃ indumentũ? Vertite oculos ad uolatilia cœli, quia nõ serunt neq; metũt neq; conue hunt in horrea, & pater uester cœlestis alit il la. Nõne uos longe præcellitis illa? Quis aũt ex uobis sollicite cogitãdo potest addere ad staturã suam cubitũ unum? Ac de indumẽto qd solliciti estis? cognoscite lilia agri quomo do crescant: non laborãt neq; nent. Attamen dico uobis ne Solomonẽ qdẽ in uniuersa glo ria sua sic amictũ fuisse ut unũ ex his. Qđ si gramen

τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς
κλίβανον βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν,
οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς ὀλιγόπιστοι; μὴ οὖν μεριμνή-
σητε λέγοντες. τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, ἢ τί περι-
βαλώμεθα. πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ.
οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, ὅτι χρήζετε τού-
των ἁπάντων. ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ
θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάν-
τα προστεθήσεται ὑμῖν. μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν
αὔριον. ἡ γὰρ αὔριον, μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς. ἀρκε-
ν τὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς. * μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ
β κριθῆτε. ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε, καὶ
να ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν. * τί δὲ
ε βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελ-
φοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατα-
νοεῖς; ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου ἄφες ἐκβάλω τὸ
κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν
τῷ ὀφθαλμῷ σου; ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν
δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις
ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελ-
νβ φοῦ σου. * μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ, μὴ δὲ βάλλε-
ι τε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων,
μή ποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐ-
νγ τῶν, καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς. * αἰτεῖτε καὶ δο-
ε θήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε, κρούετε καὶ
ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν, λαμβάνει, καὶ
ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. ἢ
τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς
αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; καὶ ἐὰν ἰχ-
θὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; εἰ οὖν ὑμεῖς
πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς
τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν
τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;
νδ * πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄν-
ε θρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. οὗτος γάρ
νε ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. * εἰσέλθετε διὰ τῆς
ε στενῆς πύλης. ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος
ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰ-
σιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς. ὅτι στενὴ ἡ πύλη, καὶ
τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς, ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ
νϛ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν. * προσέχετε δὲ
ι ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑ-
μᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι
ἅρπαγες, ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐ-
νζ τούς. * μή τι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν; ἢ
ε ἀπὸ τριβόλων σῦκα; * οὕτω πᾶν δένδρον ἀγα-
νη θὸν, καρποὺς καλοὺς ποιεῖ. τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον,
ι καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. οὐ δύναται δένδρον ἀ-
γαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν. οὐ δὲ δένδρον σα-
πρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. πᾶν δένδρον μὴ
ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ
βάλλεται. ἄρα γε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώ-
σεσθε

gramen agri, quod hodie quum sit, cras in cli
banum mittitur, deus sic uestit, an nõ multo
magis uobis id faciet ô parũ fidentes? Ne si-
tis igitur solliciti, dicentes, Quid edemus aut
quid bibemus, aut quibus operiemur? nam
omnia ista gentes exqrunt. nouit enim pater
uester cœlestis quod opus habeatis his om-
nibus. quin potius quærite primũ regnũ dei
& iustitiã eius, & hæc omnia adijcientur uo-
bis. Ne sitis igitur solliciti in crastinum: nam
crastinus dies curã habebit sui ipsius. Suffi-
cit sua diei afflictio. Nolite cõdemnare, ne VII
condẽnemini: quo enim iudicio iudicatis, eo
iudicabitur de uobis, & qua mẽsura metimi-
ni, ea metientur uobis alij. Cur autẽ uides fe-
stucam quæ est in oculo fratris tui, trabẽ aũt
quæ est in oculo tuo non animaduertis? aut
quomodo dicis fratri tuo, sine eximã festucã
ex oculo tuo, & ecce trabes in oculo tuo? Hy
pocrita, eijce prius trabem ex oculo tuo, &
tum perspicies ut eximas festucam ex oculo
fratris tui. Ne detis quod sanctũ est canibus:
ne proieceritis margaritas uestras ante por-
cos, ne quãdo hi cõculcent eas pedibus suis,
& illi uersi in uos lacerent uos. Petite & dabi
tur uobis, quærite & inuenietis, pulsate & a-
perieť uobis. quisquis enim petit, accipit: &
quicũq; quærit, inuenit: & pulsanti aperieť.
An quisquam est uestrum homo, qui si filius
eius petierit panẽ, lapidẽ daturus sit illi? aut
si piscem petierit, num serpentẽ porriget illi?
Si uos igitur quum sitis mali, nostis dona bo
na dare filijs uestris, quanto magis pater ue-
ster qui est in cœlis dabit bona, si postuletis
ab ipso? Omnia igitur quæcũq; uolueritis ut
faciant uobis homines, sic & uos facite illis.
Hæc enim est lex & prophetę. Introite per ar
ctam portã: quoniã lata est porta & spaciosa
uia quæ abducit in exitium, multiq; sunt qui
ingrediunť per illam. quoniã angusta est por
ta & stricta uia quæ abducit ad uitã, & pauci
sunt qui inueniũt illam. Cauete uero uobis à
pseudoprophetis, qui ueniũt ad uos in uesti-
tu ouium, sed intrinsecus sunt lupi rapaces.
A fructibus ipsorũ agnoscetis eos. Nunquid
colligunt de spinis uuã? aut de tribulis ficus?
Sic omnis arbor bona, fructꝰ bonos facit: pu-
tris aũt arbor, fructus malos facit. non potest
arbor bona, fructus malos facere: neq; arbor
putris, fructꝰ bonos facere. Omnis arbor quę
non facit fructũ bonũ exciditur, & in ignem
conijcitur. Igitur ex fructibus ipsorum agno-
scetis

νθ σεσθε αὐτούς. * οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι κύριε κύριε,
γ εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ
ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.
ξ * πολλοὶ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, κύριε, κύ-
ε ριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν; καὶ τῷ
σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν; καὶ τῷ σῷ ὀνό-
ματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; καὶ τότε ὁμο-
λογήσω αὐτοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς. ἀποχω-
ξα ρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ, οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν. * πᾶς
ε οὖν ὅς τις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ ποιεῖ
αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅς τις ᾠκο-
δόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ κατέ-
βη ἡ βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ
ἄνεμοι καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔ-
πεσε. τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. καὶ πᾶς
ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ μὴ ποιῶν αὐ-
τούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅς τις ᾠκοδόμησε
τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον, καὶ κατέβη ἡ βρο-
χὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι
καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσε, καὶ ἦν
ξβ ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη. * καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλε-
β σεν ὁ ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄ-
χλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς
ξγ ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς. * κα- ε̄
β ταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ
ὄχλοι πολλοί, καὶ ἰδοὺ λεπρὸς ἐλθὼν, προσεκύνει
αὐτῷ λέγων. κύριε ἐὰν θέλῃς δύνασαί με καθαρί-
σαι. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς
λέγων. θέλω, καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη
αὐτοῦ ἡ λέπρα. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ὅρα μηδε-
νὶ εἴπῃς, ἀλλὰ ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ
προσένεγκε τὸ δῶρον, ὃ προσέταξε μωσῆς, εἰς μαρ-
ξδ τύριον αὐτοῖς. * εἰσελθόντι δὲ τῷ ἰησοῦ εἰς κα- ζ
γ περναοὺμ, προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος παρα-
καλῶν αὐτὸν καὶ λέγων. κύριε ὁ παῖς μου βέβλη-
ται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς βασανιζόμε-
νος. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύ-
σω αὐτόν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος, ἔφη. κύ-
ριε, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλ-
θῃς, ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγον, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς
μου. καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔ-
χων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ, πο-
ρεύθητι, καὶ πορεύεται. καὶ ἄλλῳ ἔρχου, καὶ ἔρχε-
ται. καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. ἀ-
κούσας δὲ ὁ ἰησοῦς, ἐθαύμασε, καὶ εἶπε τοῖς ἀκολου-
θοῦσιν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ ἰσραὴλ τοσαύ-
ξε την πίστιν εὗρον. * λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνα-
ε τολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσι καὶ ἀνακλιθήσονται με-
τὰ ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ, ἐν τῇ βασιλείᾳ
τῶν οὐρανῶν, οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται
ξϛ εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ
ε ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. * καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς τῷ ἑκα-
τοντάρχῳ

scetis eos. Non quisquis dicit mihi Domi-
ne, domine, introibit in regnū cœlorum, sed
qui fecerit uoluntatē patris mei, qui in cœlis
est. Multi dicent mihi in illo die, Domine, do
mine, nonne per nomē tuū prophetauimus,
& per nomen tuū dæmonia eiecimus? & per
nomē tuum multas uirtutes præstitimus? Ac
tum confitebor illis, Nunquā noui uos: disce
dite à me qui operamini iniquitatem. Omnis
igitur qui audit ex me sermones hos, & facit
eos, adsimilabo illum uiro prudenti qui ædifi
cauit domū suam super petram, & descendit
imber & uenerunt flumina & flauerūt uenti
& irruerunt in domū illam & non est prostra
ta: fundata enim fuerat super petrā. Et omnis
qui audit à me sermones hos & nō facit eos,
adsimilabitur uiro fatuo qui ædificauit domū
suam super arenam, & descendit imber & ue
nerunt flumina, & flauerūt uenti & impege-
runt in domū illam & deiecta est, & fuit rui-
na illius magna. Et factū est ut quum finisset
Iesus sermones hos, obstupuerint turbæ sup
doctrina illius: docebat enim eos uelut habēs
autoritatē, & non sicuti scribæ. Quum de- VIII
scēdisset autem de monte sequutæ sunt eum
turbæ multæ, & ecce leprosus accedēs adora
uit eū dicens, Domine, si uelis potes me mun
dare. Protensaq; manu tetigit illum Iesus, di-
cens, Volo, mūdus esto. ac protinus mūdata
fuit illius lepra. Et dicit illi Iesus, Vide ne cui
dixeris: sed abi, ostende te ipsum sacerdoti, &
offer munus quod iussit offerri Moses in te-
stimoniū ipsis. Porrò quū ingressus fuisset Ie
sus Capernaum, adijt eum centurio, obsecrās
eum & dicens, Domine, famulus meus decū-
bit domi paralyticus, ac grauiter discruciat.
Et dicit illi Iesus, Ego quum uenero medebor
illi. Et respōdens centurio dixit, Domine, non
sum idoneus ut tectū meum subeas, imò tan
tum dic uerbum & sanabitur famulus meus.
nam & ego sum homo alterius potestati sub-
ditus, & habeo sub me milites, & dico huic,
uade, & uadit: & alteri, ueni, & uenit: & ser-
uo meo, fac hoc, & facit. Hæc autem quum
audisset Iesus, admiratus est, & ait sequenti-
bus se, Amen dico uobis, ne in Israel quidem
tantum fidei reperi. Dico autem uobis quòd
multi ab Oriente & Occidente uenturi sunt,
& accumbent cum Abraham & Isaac & Ia-
cob in regno cœlorum: filij uero regni eijci-
entur in tenebras extremas, illic erit plora-
tus & stridor dentium. Et dixit Iesus Cen-
turioni

τοῦ ταράρχῳ. ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας γενηθήτω
ξζ σοί, καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ. *καὶ η
ϛ ἐλθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν πέτρου εἶδεν τὴν
πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν.
καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ
πυρετὸς, καὶ ἠγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτοῖς. ὀψίας θ
δὲ γενομένης, προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους
πολλοὺς, καὶ ἐξέβαλε τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ
πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν. ὅπως
πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγον-
τος. αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε, καὶ τὰς νό-
σους ἐβάστασεν. ἰδὼν δὲ ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους
περὶ αὐτὸν ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν.
ξη *καὶ προσελθὼν εἷς γραμματεὺς εἶπεν αὐτῷ. ι
ε διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ.
καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς
ἔχουσιν, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώ-
σεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφα-
λὴν κλίνῃ. ἕτερος δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐ-
τῷ, κύριε ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ
θάψαι τὸν πατέρα μου. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ,
ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυ-
ξθ τῶν νεκρούς. *καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, ια
α ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ ἰδοὺ
σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥστε τὸ
πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων. αὐτὸς δὲ
ἐκάθευδεν. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ, ἤγει-
ραν αὐτὸν λέγοντες. κύριε, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύ-
μεθα. καὶ λέγει αὐτοῖς. τί δειλοί ἐστε ὀλιγόπιστοι;
τότε ἐγερθεὶς, ἐπετίμησε τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θα-
λάσσῃ, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. οἱ δὲ ἄνθρω-
ποι ἐθαύμασαν λέγοντες, ποταπός ἐστιν οὗτος, ὅτι
καὶ οἱ ἄνεμοι, καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ; καὶ ιβ
ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ πέραν, εἰς χώραν τῶν γεργε-
σηνῶν, ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι ἐκ
τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ
ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης. καὶ ἰδοὺ
ἔκραξαν λέγοντες. τί ἡμῖν καὶ σοὶ ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ;
ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; ἦν δὲ μα-
κρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη.
οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες. εἰ ἐκ-
βάλλεις ἡμᾶς, ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν εἰς τὴν
ἀγέλην τῶν χοίρων. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὑπάγετε.
οἱ δὲ ἐξελθόντες, ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀγέλην τῶν
χοίρων. καὶ ἰδοὺ ὥρμησεν πᾶσα ἡ ἀγέλη τῶν χοί-
ρων κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέ-
θανον ἐν τοῖς ὕδασιν. οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον καὶ
ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν πάντα, καὶ τὰ
τῶν δαιμονιζομένων. καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν
εἰς συνάντησιν τῷ ἰησοῦ, καὶ ἰδόντες αὐτὸν, παρεκά-
λεσαν, ὅπως μεταβῇ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν, καὶ ἐμβὰς εἰς
τὸ πλοῖον διεπέρασεν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.

καὶ

turioni, Abi, & quemadmodū credis ita fiat
tibi. Et sanatus est famulus eius in hora illa.
Et quum uenisset Iesus in domū Petri, uidit
socrum illius in lecto decumbentē & febrici-
tantem, tetigitq; manū illius, & reliquit illam
febris, & surrexit ac ministrauit illis. Quum
autem appetisset uespera, adduxerunt illi dæ
moniacos multos, & eiecit spirit⁹ uerbo, om-
nesq; male habentes sanauit: ut impleretur
quod dictū erat per Hesaiā prophetā, quum
ait, Hic infirmitates nostras suscepit, & mor-
bos portauit. Quum uidisset aūt Iesus turbas
multas circum sese, iussit ut abirēt in ulterio-
rem ripam: & quum adisset, unus scriba dixit
ei, Præceptor, sequar te quocūq; abieris. Et di
cit illi Iesus, Vulpes foueas habent, & uolu-
cres cœli nidos, at filius hominis non habet
ubi caput reclinet. Alius de numero discipu-
lorum suorū dixit ei, Domine, permitte mihi
prius ut abeam & sepeliam patrē meum. At
Iesus dixit illi, Sequere me, & sine ut mortui
sepeliāt mortuos suos. Et quum esset ingres-
sus nauim, sequuti sunt eum discipuli sui, &
ecce motus magnus factus est in mari, adeo
ut nauis operiretur à fluctibus, ipse uero dor
miebat. Et accedentes discipuli excitauerunt
illū dicentes, Domine, serua nos, perimus. Et
dicit illis, Quid timidi estis exigua præditi fi-
ducia? Tunc excitatus increpauit uentos &
mare, & facta est tranquillitas magna. Homi
nes uero admirabātur dicētes, Qualis est hic,
quia uenti quoq; & mare obediūt illi? Et quū
uenisset ad ulteriorē ripam, in regionem Ger
gesenorum, occurrerunt ei duo dæmoniaci, è
monumentis egressi: erant autem sæui supra
modū, adeo ut nemo posset trāsire per uiam
illam: & ecce uociferabantur dicentes, Quid
rei nobis tecū est Iesu fili dei? uenisti huc ad
cruciandū nos ante tempus? Erat aūt procul
ab illis grex porcorū multorum pascens. Dæ
mones uero rogabant eum dicentes, Si eijcis
nos, permitte nobis ut demigremus in gregē
porcorum. Et ait illis, Abite. Illi uero egressi
abierunt in gregem porcorū. Et ecce fereba-
tur totus grex porcorū per præceps in mare,
& perierunt in aquis. Porrò qui pascebāt, au
fugerunt, & digressi in ciuitatem, renuncia-
uerunt omnia, & quid accidisset dæmonia-
cis. Et ecce tota ciuitas exiuit in occursum Ie-
su: & quum uidissent illum, rogabant, ut de-
cederet è finibus ipsorum. Et ingressus IX
nauem traiecit ac uenit in suam ciuitatem,

& ecce

δ *καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ
α κλίνης βεβλημένον. καὶ ἰδὼν ὁ ἰησοῦς τὴν πίστιν
αὐτῶν, εἶπε τῷ παραλυτικῷ. θάρσει τέκνον, ἀ-
φέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. καὶ ἰδού τινες τῶν
γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗτος βλασφημεῖ.
καὶ ἰδὼν ὁ ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν. ἵνα
τί ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;
τί γάρ ἐστιν εὐκολώτερον, εἰπεῖν ἀφέωνταί σοι αἱ
ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν, ἔγειρε καὶ περιπάτει; ἵνα δὲ
εἰδῆτε, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ
τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας. τότε λέγει τῷ παρα-
λυτικῷ. ἐγερθείς, ἆρόν σου τὴν κλίνην, καὶ ὕπα-
γε εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ ἐγερθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸν
οἶκον αὐτοῦ. ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι, ἐθαύμασαν καὶ
ἐδόξασαν τὸν θεόν, τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην
οα τοῖς ἀνθρώποις. *καὶ παράγων ὁ ἰησοῦς ἐκεῖ-
β θεν, εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον
οβ ματθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ. ἀκολούθει
ϛ μοι. καὶ ἀναστὰς, ἠκολούθησεν αὐτῷ. * καὶ ἐγέ-
νετο αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ. καὶ ἰδοὺ πολ-
λοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες, συνανέ-
κειντο τῷ ἰησοῦ, καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. καὶ ἰδόν-
τες οἱ φαρισαῖοι, εἶπον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. διὰ
τί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ δι-
ογ δάσκαλος ὑμῶν; * ὁ δὲ ἰησοῦς ἀκούσας, εἶπεν
ϛ αὐτοῖς. οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλ-
λ᾽ οἱ κακῶς ἔχοντες. πορευθέντες δὲ μάθετε τί
ἐστιν, ἔλεος θέλω, καὶ οὐ θυσίαν. οὐ γὰρ ἦλθον κα-
λέσαι δικαίους, ἀλλ᾽ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.
τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ ἰωάννου λέ-
γοντες. διὰ τί ἡμεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι νηστεύομεν
πολλά, οἱ δὲ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσιν; καὶ εἶπεν
αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶ-
νος πενθεῖν ἐφ᾽ ὅσον μετ᾽ αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμφίος;
ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅτ᾽ ἂν ἀπαρθῇ ἀπ᾽ αὐτῶν ὁ
νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν. οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλ-
λει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ πα-
λαιῷ. αἴρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱμα-
τίου, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται. οὐδὲ βάλλουσιν
οἶνον νέον, εἰς ἀσκοὺς παλαιούς. εἰ δὲ μήγε, ῥή-
γνυνται οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσ-
κοὶ ἀπολοῦνται. ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον, εἰς
ἀσκοὺς καινούς, καὶ ἀμφότερα συντηροῦνται.
οδ *ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδοὺ ἄρχων
β ἐλθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων, ὅτι ἡ θυγάτηρ μου
ἄρτι ἐτελεύτησεν. ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες τὴν χεῖρά
σου ἐπ᾽ αὐτὴν καὶ ζήσεται. καὶ ἐγερθεὶς ὁ ἰη-
σοῦς, ἠκολούθησεν αὐτῷ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,
καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἱμοῤῥοοῦσα δώδεκα ἔτη, προσελθοῦ-
σα ὄπισθεν ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐ-
τοῦ. ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῇ, ἐὰν μόνον ἅψωμαι τοῦ ἱμα-
τίου αὐτοῦ, σωθήσομαι. ὁ δὲ ἰησοῦς ἐπιστραφεὶς
καὶ

ιγ & ecce adduxerunt illi paralyticum in lecto
decumbẽtem. Quumq; uidisset Iesus fidem
illorũ, dixit paralytico, Bono animo esto fili,
remittuntur tibi peccata tua. Et ecce quidam
è scribis dicebant intra sese, Hic blasphemat.
Et quum uidisset Iesus cogitationes illorum,
dixit, Quare uos cogitatis mala in cordibus
uestris? Vtrũ enim est facilius dicere, remit-
tuntur tibi peccata: an dicere, surge & ambu-
la? Vt autem sciatis, quòd potestatẽ habeat
filius hominis in terra remittẽdi peccata, tũc
dicit paralytico, Surge, tolle tuum lectum, &
abi in domũ tuam. Et ille surrexit, abijtq; do-
mum suam. Turbæ uero quæ uiderant admi
ratæ sunt, & glorificauerũt deum, qui dedis-
ιδ set potestatẽ talem hominibus. Et præteriens
Iesus illinc, uidit hominem desidentem ad te-
lonium, Matthæũ nomine: dicitq; ei, Seque-
re me. Atq; is surgẽs sequutus est eum. Et fa-
ctum est, ut Iesus accũberet in illius ædibus,
& ecce multi publicani & peccatores, qui ue
nerãt, simul accubuerũt cum Iesu & discipu-
lis illius. Quumq; id uidissent pharisæi, dixe
runt discipulis eius, Cur cũ publicanis & pec
catoribus sumit cibũ præceptor uester? At Ie
sus ubi audiuit, dixit illis, Non opus habẽt hi
qui ualidi sunt medico, sed qui male habent.
Quin potius ite & discite quid sit illud, Mise
ricordiã uolo, & non sacrificiũ. Non enĩ ueni
ad uocandũ iustos, sed peccatores ad pœnitẽ
tiam. Tunc adeũt eum discipuli Ioãnis, dicen
tes, Quam ob causam, nos & pharisæi ieiuna
mus plerũq;, discipuli uero tui non ieiunant?
Et dixit illis Iesus, Num possunt filij sponsi lu
gere, quandiu cum illis est sponsus? Venient
autẽ dies quũ tolletur ab eis sponsus, & tunc
ieiunabũt. Nullus immittit assumentũ panni
rudis in ueste ueteri: aufert enim supplemen-
tum illius à uestimento, & peior ruptura fit.
Neq; mittũt uinum nouum in utres ueteres:
alioqui rumpunt utres, & uinũ effunditur, &
utres pereunt. Sed mittũt uinũ nouũ in utres
nouos, & utraq; simul seruant. Hæc quũ illis
ιε loqueretur, ecce primas quidam uenit & ado
rauit eum, dicens, Filia mea modo defuncta
est, sed ueni, & impone manũ tuã super illam
ις ac uiuet. Et surgẽs Iesus sequutus est eum, ac
discipuli illius. Et ecce mulier quæ sanguinis
profluuio laborauerat duodecim annos, acce
dens à tergo, tetigit fimbriã uestimenti illius.
Dixerat enim intra sese, Si tantũ tetigero ue-
stimentũ illius, ero salua. At Iesus conuersus,
ut

καὶ ἰδὼν αὐτὴν, εἶπεν. θάρσει θύγατερ, ἡ πίστις
σου σέσωκέ σε, καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.
καὶ ἐλθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος,
καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμε-
νον, λέγει αὐτοῖς. ἀναχωρεῖτε, οὐ γὰρ ἀπέθανε τὸ
κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ.
ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκράτησε τῆς
χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον. καὶ ἐξῆλ-
οε θεν ἡ φήμη αὕτη, εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην. *καὶ ιζ
ι παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ ἰησοῦ, ἠκολούθησαν αὐτῷ
δύο τυφλοὶ κράζοντες καὶ λέγοντες. ἐλέησον
ἡμᾶς υἱὲ δαβίδ. ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, προσῆλ
θον αὐτῷ οἱ τυφλοὶ, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πι-
στεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; λέγουσιν αὐ-
τῷ. ναὶ κύριε. τότε ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν
λέγων, κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν. καὶ
ἀνεῴχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. καὶ ἐνεβριμήσα-
το αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς λέγων, ὁρᾶτε μηδεὶς γινωσκέ-
τω. οἱ δὲ ἐξελθόντες, διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ
τῇ γῇ ἐκείνῃ. αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ ιη
προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν δαιμονιζό-
μενον, καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλη-
σεν ὁ κωφός. καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι λέγοντες,
ὅτι οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ ἰσραήλ. οἱ δὲ
φαρισαῖοι ἔλεγον, ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων
οϛ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. * καὶ περιῆγεν ὁ ἰησοῦς
β τὰς πόλεις πάσας, καὶ τὰς κώμας διδάσκων ἐν
ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγ-
γέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νό
οζ σον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. * ἰδὼν δὲ
ϛ τοὺς ὄχλους, ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν. ὅτι ἦσαν
ἐκλελυμένοι καὶ ἐρριμμένοι ὡσεὶ πρόβατα μὴ
οη ἔχοντα ποιμένα. * τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐ-
ϛ τοῦ. ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι,
δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ὅπως ἐκβά
οθ λῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ. *καὶ ιθ
β προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ,
ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν κατὰ πνευμάτων ἀκα-
θάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ, καὶ θεραπεύειν
πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν. τῶν δὲ δώ-
π δεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματα ἐστὶ ταῦτα. * πρῶ-
β τος σίμων ὁ λεγόμενος πέτρος, καὶ ἀνδρέας ὁ
ἀδελφὸς αὐτοῦ. ἰάκωβος ὁ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰω
άννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. φίλιππος καὶ βαρθολο-
μαῖος. θωμᾶς καὶ ματθαῖος, ὁ τελώνης. ἰάκωβος
ὁ τοῦ ἀλφαίου. καὶ λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς θαδ-
δαῖος. σίμων ὁ κανανίτης καὶ ἰούδας ἰσκαριώτης,
πα ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν. * τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέ-
β στειλεν ὁ ἰησοῦς, παραγγείλας αὐτοῖς λέγων. εἰς
ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν σαμαρει-
τῶν μὴ εἰσέλθητε. πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς
τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου ἰσραήλ.

πορευόμενοι

ut uidit illã dixit, Cõfide filia, fides tua saluã
te fecit. Et salua facta fuit mulier à tpe illo.
Et quum uenisset Iesus in ædes primatis, ui
dissetq; tibicines & turbam tumultuãtem,
dicit illis, Secedite, nõ enim mortua est adu
lescentula, sed dormit. Et deridebant illum.
Quum autẽ fuisset eiecta turba, introgres/
sus tenuit manũ illius, & surrexit adulescen
tula. Et emanauit rumor hic in totã terram
illam. Et quum discederet illinc Iesus, sequu
ti sunt illum duo cæci, clamantes, ac dicen/
tes, Miserere nostri fili Dauid. At quum ue
nisset in ædes, adierunt illum cæci, & dicit
illis Iesus, Creditis me hoc posse facere? Di/
cunt illi, Credimus domine. Tunc tetigit
oculos illorum, dicens, Iuxta fidem uestram
fiat uobis, & aperti sunt illorũ oculi. Et in/
terminatus est illis Iesus, dicens, Videte ne
quis sciat. At illi quum abissent, diuulgarũt
famam illius in tota terra illa. Illis aũt egre/
dientibus, ecce adduxerũt illi hominem mu
tum dæmoniacũ, & eiecto dæmonio, loquu
tus est mutus. Et admiratæ sunt turbæ, dicẽ
tes, Nunquam apparuit sic in Israel. At pha
risæi dicebãt, Per principem dæmoniorum
eijcit dæmonia. Et circũibat Iesus ciuitates
omnes ac uicos, docens in synagogis illorũ,
& prædicãs euangeliũ regni, & sanans om/
nem morbum & omnem languorẽ in popu
lo. Quum uidisset autem turbas, affectu mi
sericordiæ tactus est erga illos, quod essent
destituti, ac dispersi uelut oues, non haben/
tes pastorem. Tunc dicit discipulis suis, Ipsa
quidem messis copiosa, cęterũ operarij pau
ci. Rogate igitur dominũ messis, ut extru/
dat operarios in messem suam. Et accer/ X
sitis duodecim discipulis suis, dedit eis pote
statem aduersus spiritus immũdos, ut eijce/
rent eos, & sanarent quemuis morbum, &
quemuis languorem. Porrò duodecim apo
stolorum nomina sunt hæc. Primus Simon,
qui uocatur Petrus: & Andreas frater eius:
Iacobus filius Zebedæi: & Ioannes frater
eius: Philippus, & Bartholomæus: Thomas,
& Matthæus, qui fuerat publicanus: Iaco/
bus filius Alphæi, & Lebbæus, cognomẽto
Thaddæus: Simon Cananeus, & Iudas Isca
riotes, qui & prodidit illum. Hos numero
duodecim emisit Iesus, quibus præceperat,
dicens, In uiam gẽtium ne abieritis, & in ci/
uitatem Samaritanorũ ne ingrediamini, sed
ite potius ad oues perditas domus Israel.

b Profecti

πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε λέγοντες, ὅτι ἤγγικεν ἡ
πβ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.* ἀσθενοῦντας θεραπεύετε,
β λεπροὺς καθαρίζετε, νεκροὺς ἐγείρετε, δαιμόνια
ἐκβάλλετε. δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. μὴ
κτήσησθε χρυσὸν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς
τὰς ζώνας ὑμῶν, μὴ πήραν εἰς ὁδὸν, μηδὲ δύο χι-
τῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ῥάβδον. ἄξιος
πγ γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστιν.* εἰς ἣν δ᾽ ἂν
β πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε, τίς ἐν αὐτῇ
πδ ἄξιός ἐστιν, κἀκεῖ μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε.* εἰ-
ε σερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, ἀσπάσασθε αὐτήν.
καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν
ἐπ᾽ αὐτήν, ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν, πρὸς
πε ὑμᾶς ἐπιστραφήτω.* καὶ ὃς ἐὰν μὴ δέξηται ὑμᾶς
β μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι τῆς
οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐκτινάξατε τὸν κο-
νιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκ-
τότερον ἔσται γῇ σοδόμων καὶ γομόῤῥων ἐν ἡμέρᾳ
πς κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.* ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω
ι ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων. γίνεσθε οὖν
φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.
πζ * προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων. παραδώσουσι
α γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς
αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς, καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ
καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύ-
πη ριον αὐτοῖς, καὶ τοῖς ἔθνεσιν.* ὅταν δὲ παραδι-
β δῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε, πῶς ἢ τί λαλήση-
τε. δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλή-
σητε. οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ
πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. πα-
ραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ
πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γο-
νεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. καὶ ἔσεσθε μισού-
μενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. ὁ δὲ ὑπομεί-
πθ νας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.* ὅταν δὲ διώ-
ι κωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν
ἄλλην. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν. οὐ μὴ τελέσητε τὰς
πόλεις τοῦ ἰσραὴλ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
ϙ που.* οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐ-
γ δὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. ἀρκετὸν τῷ μα-
θητῇ, ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. καὶ ὁ
ϙα δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ.* εἰ τὸν οἰκοδεσπότην
β βεελζεβοὺλ ἐκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκια-
ϙβ κοὺς αὐτοῦ; μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς.* οὐδὲν
β γάρ ἐστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσε-
ϙγ ται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται.* ὃ λέγω
ε ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτί. καὶ ὃ
εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμά-
των. καὶ μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων
τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀπο-
κτεῖναι. φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον
καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ τὸ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γε-
γέννῃ

Profecti autem prædicate, dicentes, Appropinquauit regnũ cœlorũ. Infirmos sanate, leprosos mũdate, mortuos suscitate, dæmonia eĳcite: gratuito accepistis, gratuito date. Ne possideatis aurũ neq; argẽtum, neq; æs in crumenis uestris, neq; peram ad iter, neq; binas tunicas, neq; calciamenta, neq; uirgã. Nam dignus est operarius cibo suo. Sed in quacũq; ciuitatẽ aut uicũ fueritis ingressi, exquirite qs in ea sit dignus, atq; illic manete donec exeatis. Quũ autẽ intrabitis domũ, salutate illã: & si quidẽ fuerit domus digna, ueniat pax uestra sup illã: sin minus fuerit digna, pax uestra ad uos reuertat̃. Et quicũq; nõ exceperit uos, neq; audierit sermones uestros, exeũtes ex ædib[9] aut ciuitate illa, excutite puluerẽ pedũ uestrorũ. Amẽ dico uobis, tolerabilius erit terrę Sodomorũ & Gomorrhorũ in die iudicĳ, q̃ ciuitati illi. Ecce ego emitto uos uelut oues in medio luporum, estote igitur prudẽtes ueluti serpentes, & simplices sicut columbæ. Cauete aũt ab illis hominibus, tradent enim uos in concilia, & in conciliabulis suis flagris cædent uos: quin & ad principes ac reges ducemini, propter me, in testimoniũ ipsis ac gentibus. At quum tradiderint uos, ne sitis solliciti quomodo aut quid loquamini, dabit̃ eñ uobis in illa hora qd loquamini. Non enim uos estis illi loquentes, sed spiritus patris uestri qui loquitur in uobis. Tradet aũt frater fratrẽ in mortẽ, & pater filium, & insurgent filĳ aduersus parẽtes, & morte afficiẽt eos, & eritis odio habiti ab omnibus propter nomen meum. Verum qui sustinuerit usq; ad finẽ, hic saluus fiet. Quum aũt persequuti uos fuerint in ciuitate hac, fugite in aliam. Amen eñ dico uobis, Non perãbulaueritis omnes ciuitates Israeliticas, qn iam uenerit fili[9] hominis. Nõ est discipulus supra pręceptorẽ, neq; seruus supra dñm suum. Sufficit discipulo ut sit sicut præceptor ipsius: & ut seruus sit sicut dñs ipsius. Si ipsum patrẽfamiliãs uocauerũt Beelzebul, q̃to magis domesticos illius? Ne igit̃ metuatis eos. Nihil eñ est tectũ, quod nõ sit retegendũ, & nihil occultũ, quin futurũ sit ut sciat̃. Quod dico uobis in tenebris, dicite in luce: & qd' in aurem auditis, prędicate in tectis. Et ne metuatis uobis ab his q occidũt corpus, animã aũt nõ possunt occidere: sed metuite magis illũ qui potest & animã & corpus pdere in gehenna

γέννῃ. οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ
ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν, ἄνευ τοῦ
πατρός ὑμῶν. ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφα-
λῆς πᾶσαι, ἠριθμημέναι εἰσίν. μὴ οὖν φοβηθῆτε,
πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς. πᾶς οὖν ὅς
τις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ, ἔμπροσθεν τοῦ πατρός
ϛδ μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. * ὅς τις δ' ἂν ἀρνήσηταί με
β ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀ-
γὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.
ϛε * μὴ νομίσητε, ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν
ε γῆν, οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν.
ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ
νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς, καὶ ἐχθροὶ
ϛϛ τοῦ ἀνθρώπου, οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ. * ὁ φιλῶν πα-
ι τέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος, καὶ
ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου
ἄξιος. καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ
ϛζ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. * ὁ εὑρὼν
γ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτὴν, καὶ ὁ ἀπολέ-
σας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν.
ϛη * ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχό-
α μενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. * ὁ δεχό-
ϛθ μενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προ-
ι φήτου λήψεται. καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄ-
ϙ νομα δικαίου, μισθὸν δικαίου λήψεται. * καὶ ὃς
ϛ ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον
ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑ-
ϙα μῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. * καὶ ἐγέ-
ι νετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς διατάσσων τοῖς δώ-
δεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ δι-
δάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐ-
ϙβ τῶν. * ὁ δὲ ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσ- κ
β μωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ χριστοῦ, πέμψας δύο
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ ἐρ-
χόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν; καὶ ἀποκρι-
θεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέντες ἀ-
παγγείλατε ἰωάννῃ, ἃ ἀκούετε, καὶ βλέπε-
τε. τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν, καὶ χωλοὶ περι-
πατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται, καὶ κωφοὶ
ἀκούουσιν, νεκροὶ ἐγείρονται, καὶ πτωχοὶ εὐ-
αγγελίζονται. καὶ μακάριός ἐστιν, ὃς ἐὰν μὴ
σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. τούτων δὲ πορευομέ-
νων, ἤρξατο ὁ ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ
ἰωάννου. τί ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον θεάσα-
σθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; ἀλ-
λὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλα-
κοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ μα-
λακὰ φοροῦντες, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέ-
ων εἰσίν. ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν, προφή-
την; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προ-
φήτου

henna. Nonne duo passerculi minuto asse
uæneunt? & unus ex illis non cadet in ter-
ram, sine patre uestro. Vestri uero etiã pili
capitis omnes numerati sunt. Ne igitur me
tuatis, uos pluris estis, quàm multi passercu
li. Omnis igitur qui confitebitur me coram
hominibus, confitebor & ego illum coram
patre meo qui est in cœlis. Porrò quisquis
negauerit me corã hominibus, negabo eum
& ego corã patre meo qui est in cœlis. Ne
arbitremini quod uenerim ad mittendũ pa-
cem in terram: nõ ueni ut mitterem pacem,
sed gladium: nam ueni ut dissidere faciã ho
minem aduersus patrem suum, & filiam ad-
uersus matrẽ suam, & sponsam aduersus so
crum suam: & inimici hominis erunt, ij qui
sunt domestici ipsius. Qui amauerit patrẽ
aut matrem supra me, nõ est me dignus: &
qui amauerit filiũ aut filiam supra me, non
est me dignus: & qui non accipit crucẽ suã,
ac sequitur me, non est me dignus. Qui in-
uenerit animã suam, perditurus est eam: &
qui perdiderit animam suam mea causa, in-
ueniet eam. Qui recipit uos, me recipit: &
qui me recipit, recipit eũ qui misit me. Qui
recipit prophetã in nomine prophetæ, mer-
cedem prophetæ accipiet: & qui recipit iu-
stum in nomine iusti, mercedem iusti acci-
piet. Et quicunque ad bibendũ dederit uni ex
pusillis his poculum aquæ frigidæ tantũ no
mine discipuli, Amen dico uobis, non perdi
turus est mercedem suam. Et factum est XI
quum finem fecisset Iesus mandãdi duode-
cim discipulis suis, ꝓgressus est illinc ut do-
ceret & prædicaret in ciuitatibus illorum. Io
annes autẽ quum audisset in carcere facta
Christi, missis duobus discipulis suis dixit
illi, Tu es ille qui uenturus est, an alterũ ex-
pectamus? Et respõdens Iesus dixit illis, Ite
& renunciate Ioanni ea quæ auditis & uide
tis: cæci uisum recipiunt, & claudi ambulãt,
leprosi mundãtur, & surdi audiunt, mortui
excitãtur, & pauperes lætum accipiũt euan
gelij nunciũ: & beatus est quisquis non fue
rit offensus per me. Euntibus autẽ illis, cœ-
pit Iesus dicere turbis de Ioanne, Quid exi-
stis in desertũ ut uideretis? Num arũdinem
quæ agitatur à uento? Age, quid exististis ut
uideretis? Num hominẽ mollibus uestibus
amictũ? Ecce qui mollia gestãt, in domibus
regũ sunt. At quid exististis uidere? Num pro
phetã? Certe dico uobis, & excellẽtiorẽ pro

pheta

φήτου. οὗτος γάρ ἐστι περὶ οὗ γέγραπται.
ξγ * ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προ-
β σώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμ-
ξδ προσθέν σου. * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερ-
β ται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν, μείζων ἰωάννου τοῦ
βαπτιστοῦ. ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν
ξε οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ ἐστιν. * ἀπὸ δὲ τῶν ἡμε-
ς ρῶν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι, ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζου-
ξς σιν αὐτήν. * πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ
ι νόμος, ἕως ἰωάννου προεφήτευσαν. καὶ εἰ θέλε-
τε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν ἠλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι.
ξζ ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. * τίνι δὲ ὁμοιώ-
ε σω τὴν γενεὰν ταύτην; ὁμοία ἐστὶ παιδαρίοις
ἐν ἀγοραῖς καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσι τοῖς
ἑταίροις αὐτῶν, καὶ λέγουσιν, ηὐλήσαμεν ὑμῖν,
καὶ οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ
ἐκόψασθε. ἦλθε γὰρ ἰωάννης μήτε ἐσθίων μή-
τε πίνων, καὶ λέγουσιν, ὅτι δαιμόνιον ἔχει.
ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων,
καὶ λέγουσιν. ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος, καὶ οἰ-
νοπότης, τελωνῶν φίλος, καὶ ἁμαρτωλῶν, καὶ
ἐδικαιώθη ἡ σοφία, ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς.
ξη * τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις ἐν αἷς ἐγέ-
ε νοντο αἱ πλεῖσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ με-
ξθ τενόησαν. * οὐαί σοι χοραζίν, οὐαί σοι βηθ-
ι σαϊδάν, ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἐγένοντο αἱ
δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν
σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν. πλὴν λέγω
ὑμῖν, τύρῳ καὶ σιδῶνι, ἀνεκτότερον ἔσται ἐν
ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν. καὶ σὺ καπερναοὺμ,
ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου κατα-
βιβασθήσῃ, ὅτι εἰ ἐν σοδόμοις ἐγένοντο αἱ δυ-
νάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί, ἔμειναν ἂν μέχρι τῆς
σήμερον. πλὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι γῇ σοδόμων
ξι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ σοί. * ἐν
ε ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν.
ἐξομολογοῦμαί σοι πάτερ κύριε τοῦ οὐρανοῦ
καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σο-
φῶν, καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ
νηπίοις. ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐ-
ξια δοκία ἔμπροσθέν σου. * πάντα μοι παρε-
γ δόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου, * καὶ οὐδεὶς ἐ-
ξιβ πιγινώσκει τὸν υἱόν, εἰ μὴ ὁ πατήρ, οὐδὲ τὸν
γ πατέρα τὶς ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ
ξιγ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. * δεῦτε
γ πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες, καὶ πεφορτισ-
μένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ἄρατε τὸν ζυγόν
μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾷός
εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνά-
παυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. ὁ γὰρ ζυγός μου χρη-
στός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.

ἐν ἐκείνῳ

pheta. Hic est enim de quo scriptum est, Ecce ego mitto nunciũ meum ante faciem tuam, qui præparaturus est uiam tuã ante te. Amẽ dico uobis, non exortus fuit inter eos qui nascũtur è mulieribus maior Ioanne baptista. Attamẽ is qui minor est in regno cœlorum, maior illo est. Porrò à diebus Ioãnis baptistæ usq; ad hunc diem, regnum cœlorum uim patitur, & uiolenti rapiunt illud. Nam omnes prophetæ, & ipsa lex, usq; ad Ioannem prophetauerũt. Et si uultis recipere, ipse est Helias ille, qui uẽturus erat. Qui habet aures ad audiendum, audiat. Sed cui adsimilabo generationem hanc? Similis est pueris, qui sedent in foris, & acclamãt sodalibus suis, ac dicunt, Tibia cecinimus uobis & non saltastis, lugubria cecinimus uobis, & non planxistis. Venit enim Ioannes nec edens nec bibens, & aiunt, Dæmonium habet. Venit filius hominis edens ac bibẽs, & dicunt, En hominem comedonẽ & uini potorem, publicanis amicũ ac peccatoribus: & iustificata est sapientia à filijs suis. Tunc cœpit exprobrare ciuitatibus, in quibus ęditæ fuerãt plurimæ uirtutes ipsius, quod scelerum eas non pœnituisset: Væ tibi Chorazin, uæ tibi Bethsaidan, quoniam si in urbe Tyri aut Sidonis factę fuissent uirtutes quę factæ sunt in uobis, olim in sacco & cinere scelerum suorum pœnitentiã egissent. Attamen dico uobis, Tyro & Sidoni tolerabiliꝰ erit in die iudicij quàm uobis. & tu Capernaum quæ es usq; ad cœlum exaltata, usq; ad inferos detraheris, quoniã si in Sodomis ęditæ fuissent uirtutes quæ ęditæ sunt in te, mansissent usq; ad hodiernum diem. Verũtamen dico uobis, ꝙ Sodomis tolerabilius erit in die iudicij, quàm tibi. In illo tempore respondens Iesus dixit, Gratias ago tibi pater domine cœli & terræ, ꝙ abscõderis hæc à sapientibus & prudẽtibus, & reuelaris ea paruulis. Certe pater, sic fuit bona uoluntas apud te. Omnia mihi tradita sunt à patre meo: & nemo nouit filium, nisi pater: neq; patrem quisquam nouit, nisi filius, & cuicunque uoluerit filius reuelare. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego refocillabo uos. Tollite iugum meum super uos, & discite à me, quod mitis sim, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus uestris. Iugum enim meum commodum est, & onus meum leue est.

In illo

ριδ * ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, ἐπορεύθη ὁ ἰησοῦς τοῖς
β σάββασι διὰ τῶν σπορίμων. οἱ δὲ μαθηταὶ αὐ-
τοῦ, ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλλειν στάχυας,
καὶ ἐσθίειν. οἱ δὲ φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπον αὐ-
τῷ. ἰδοὺ οἱ μαθηταί σου ποιοῦσιν, ὃ οὐκ ἔξεστι
ριε ποιεῖν ἐν σαββάτῳ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. * οὐκ
ι ἀνέγνωτε, τί ἐποίησεν δαβίδ, ὅτε ἐπείνασεν
αὐτὸς καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ; πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν
οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως
ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ
τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ, εἰμὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις. ἢ οὐκ
ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ
ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλῶσι, καὶ
ἀναίτιοί εἰσιν; λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι τοῦ ἱεροῦ
μείζων ἐστὶν ὧδε. εἰ δὲ ἐγνώκειτε, τί ἐστιν ἔλε-
ος θέλω, καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσα-
τε τοὺς ἀναιτίους. κύριος γάρ ἐστι καὶ τοῦ
σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. καὶ μεταβὰς
ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν.
ρις * καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν, τὴν χεῖρα ἔχων ξη- κα
β ράν. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες. εἰ ἔξ-
εστι τοῖς σάββασιν θεραπεύειν; ἵνα κατηγορή-
σωσιν αὐτοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. τίς ἔσται ἐξ
ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃς ἕξει πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν
ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐ-
χὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ; πόσῳ οὖν διαφέ-
ρει ἄνθρωπος προβάτου. ὥστε ἔξεστι τοῖς σάβ-
βασι καλῶς ποιεῖν. τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ. ἔκ-
τεινόν σου τὴν χεῖρά σου, καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀπεκα-
ριζ τεστάθη ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη. * οἱ δὲ φαρισαῖοι ἐξ-
δ ελθόντες συμβούλιον ἔλαβον κατ᾽ αὐτοῦ, ὅπως
ριη αὐτὸν ἀπολέσωσιν. * ὁ δὲ ἰησοῦς γνοὺς, ἀνεχώ-
ι ρησεν ἐκεῖθεν, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολ-
λοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας, καὶ ἐπε-
τίμησεν αὐτοῖς, ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσω-
σιν. ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἡσαΐου τοῦ προ-
φήτου λέγοντος. ἰδοὺ ὁ παῖς μου ὃν ᾑρέτισα,
ὁ ἀγαπητός μου εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου.
θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ᾽ αὐτὸν, καὶ κρίσιν τοῖς
ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ. οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάσει,
οὐδὲ ἀκούσει τὶς ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν
αὐτοῦ. κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει,
καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβά-
λῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματι αὐ-
τοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. * τότε προσηνέχθη κβ
ριθ αὐτῷ δαιμονιζόμενος τυφλὸς καὶ κωφὸς, καὶ
ε ἐθεράπευσεν αὐτὸν, ὥστε τὸν τυφλὸν καὶ κω-
ρκ φὸν, καὶ λαλεῖν καὶ βλέπειν. * καὶ ἐξίσταντο
ζ πάντες οἱ ὄχλοι, καὶ ἔλεγον. μήτι οὗτός ἐστιν
ρκα ὁ υἱὸς δαβίδ; * οἱ δὲ φαρισαῖοι ἀκούσαντες
β εἶπον. οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ
μὴ ἐν τῷ βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων.
εἰδὼς

In illo tempore ibat Iesus sabbatis per se- XII
getes. Discipuli uero illius esuriebāt, & cœ-
perunt uellere spicas, & comedere. At pha-
risæi quum uidissent dixerunt illi, Ecce di-
scipuli tui faciunt, quod non licet facere in
sabbato. Ille uero dixit eis, Nō legistis quid
fecerit Dauid, quum esuriret ipse & ij qui
erant cum illo? Quomodo ingressus sit in
domum dei, & panes propositionis ederit,
quos ipsi non licebat edere: neque ijs qui
cum illo erant, nisi sacerdotibus solis. Aut
non legistis in lege, quod sabbatis sacerdo-
tes in templo sabbatum prophanant, & cri-
mine uacant? Dico autem uobis, quod tem-
plo maior est hoc in loco. Quod si sciretis
quid sit, Misericordiam uolo & non sacrifi-
cium, nequaquam cōdemnassetis insontes.
Nā dominus est & sabbati filius hominis.
At progressus illinc, uenit in synagogam il-
lorum, & ecce homo erat manū habens ari-
dam, & interrogabant illum dicentes, Licet
ne sabbatis curare? ut accusarēt eum. At ille
dixit eis, Quis erit ex uobis homo, qui habe
bit ouem unam, & si ea inciderit sabbatis in
foueam, nonne apprehēdet illam & eriget?
Quanto igitur præstantior est homo oue?
Licet igitur sabbatis beneficio afficere. Tūc
dicit homini, Extende manū tuam. Et is ex-
tendit: ac restituta est sanitati, sicut altera.
Porrò pharisæi egresi, ceperunt consilium
aduersus eum, quomodo illum perderent.
At Iesus ubi nouisset, secesit illinc, sequu-
tæq́ sunt eum turbæ multæ, & sanauit eos
omnes, & interminatus est illis, ne se face-
rent manifestū: ut cōpleretur quod dictum
erat per Hesaiam prophetā, qui ait, Ecce fi-
lius meus quem elegi, dilectus meus, in quo
sibi bene cōplacuit anima mea: ponam spi-
ritum meum super illum, & iudicium gen-
tibus annunciabit: non contendet, neq́ cla-
mabit, neq́ audiet quisquam in plateis uo-
cem eius: arundinem comminutā non con-
fringet, & linum fumigans non extinguet,
donec eijciat ad uictoriā iudicium: & in no-
mine illius gentes sperabūt. Tunc adductus
est ad eum qui dæmonio agitabatur cæcus
ac mutus, & sanauit illū, ita ut cæcus ac mu
tus & loqueretur & cerneret. Et obstupue-
runt omnes turbæ, dicebantq́, Num hic est
ille filius Dauid? At pharisæi quum audis-
sent, dicebant, Hic non eijcit dæmonia, nisi
præsidio Beelzebul principis dæmoniorū.

ρκβ *εἰδὼς δὲ ὁ ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν αὐ-
β τοῖς. πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, ἐρη-
μοῦται. καὶ πᾶσα πόλις, ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ'
ἑαυτῆς, οὐ σταθήσεται. καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατα-
νᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη. πῶς οὖν στα-
θήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; καὶ εἰ ἐγὼ ἐν βεελζε-
βοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν, ἐν τίνι
ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν ἔσονται κρι-
ταί. εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐκβάλλω τὰ
δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ
θεοῦ. ἢ πῶς δύναταί τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκί-
αν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι,
ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρόν, καὶ τότε τὴν
οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει; ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ κατ'
ἐμοῦ ἐστιν. καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπί-
ρκγ ζει. *διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν. πᾶσα ἁμαρτία καὶ
β βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, ἡ δὲ
τοῦ πνεύματος βλασφημία, οὐκ ἀφεθήσεται
τοῖς ἀνθρώποις. καὶ ὃς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ
υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ. ὃς δ' ἂν
εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφε-
θήσεται αὐτῷ, οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι οὔτε ἐν
ρκδ τῷ μέλλοντι. *ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον καλόν,
ι καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δέν-
δρον σαπρόν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν. ἐκ
γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται. γεννή-
ματα ἐχιδνῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πο-
νηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρ-
ρκε δίας τὸ στόμα λαλεῖ. *ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ
ι ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας ἐκβάλλει τὰ ἀγαθά.
καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ,
ρκς ἐκβάλλει πονηρά. *λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα
ι ἀργὸν ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσι
περὶ αὐτοῦ λόγον, ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. ἐκ γὰρ τῶν λό-
γων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου κατα-
ρκζ δικασθήσῃ. *τότε ἀπεκρίθησάν τινες τῶν γραμ-
ε ματέων καὶ φαρισαίων λέγοντες. διδάσκα-
ρκη λε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν. *ὁ δὲ ἀποκρι-
ι θεὶς, εἶπεν αὐτοῖς. γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλίς, ση-
μεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ
μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. ὥσπερ γὰρ ἦν
ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ
τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ
καρδίᾳ τῆς γῆς, τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.
ἄνδρες νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ
τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν, ὅτι
μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα ἰωνᾶ. καὶ ἰδοὺ πλεῖον
ἰωνᾶ ὧδε. βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει
μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτήν,
ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν
ρκθ σοφίαν σολομῶντος. καὶ ἰδοὺ πλεῖον σολομῶντος
ι ὧδε. *ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλ-
θῃ

Iesus autem quum sciret cogitationes illo-
rum dixit illis, Omne regnū diuisum aduer
sus sese desolatur, & omnis ciuitas aut do-
mus diuisa aduersus seipsam non stabit. Et
si satanas satanam eijcit, aduersus seipsum
diuisus est. Quomodo igitur stabit regnum
illius? Et si ego præsidio Beelzebul eijcio
dæmonia, filij uestri cuius præsidio eijciūt?
Propterea ipsi iudicabūt de uobis. Quod si
spiritu dei ego eijcio dæmonia, ergo perue-
nit ad uos regnū dei. Alioqui quomodo po-
test aliquis intrare domum potentis, & uasa
illius diripere, nisi prius uinxerit potentem,
& tunc domum illius diripiet? Qui non est
mecum, aduersum me est: & qui non cōgre
gat mecum, spargit. Propterea dico uobis,
Omne peccatū & conuitium remittetur ho
minibus, at conuitiū in spiritum non remit-
tetur hominibus. Et quicunque dixerit uerbū
aduersus filiū hominis, remittetur illi. Qui
autem dixerit aduersus spiritū sanctū, non
remittetur ei neque in præsenti seculo neque
in futuro. Aut facite arborē bonam, & fru-
ctum eius bonum: aut facite arborem uitio
sam, & fructum illius uitiosum. Nam è fru-
ctu arbor agnoscitur. Progenies uiperarum
quomodo potestis bona loqui, quū sitis ma
li? Siquidem ex abundantia cordis os loquī
tur. Bonus homo è bono thesauro cordis,
expromit bona: & malus homo ex malo the-
sauro depromit mala. Sed dico uobis, quod
de quocunque uerbo ocioso, quod loquuti fue
rint homines, reddituri sunt rationem in die
iudicij. Nam ex dictis tuis iustificaberis, &
ex dictis tuis condemnaberis. Tunc interro
gauerūt eum quidam è scribis ac pharisæis,
κϛ dicentes, Præceptor, uolumus ex te signum
uidere. At ille respondens dixit illis, Genera
tio praua & adultera signum quærit, & si-
gnum nō dabitur illi, nisi signum Ionæ pro-
phetæ. Quemadmodum enim fuit Ionas in
uentre ceti tribus diebus ac tribus noctibus,
sic erit filius hominis in corde terræ tribus
diebus & tribus noctibus. Viri Niniuitæ sur
gent in iudicio cum generatione hac, & cō-
dēnabunt eam, quod ipsi resipuerint ad præ
dicationē Ionæ. Et ecce plus q̄ Ionas est hoc
loco. Regina Austri surget in iudicio cum
generatione hac, & condēnabit eā, quod ue
nerit à finibus terræ, ad audiendā sapiētiam
Solomonis. Et ecce plus q̄ Solomon est in
hoc loco. Quum aūt immūdus spiritus exie
rit

κα περὶ τῶν παραβολῶν.

θῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι᾽ ἀνύδρων τό-
πων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὑρίσκει. τότε
λέγει, ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλθον.
καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σχολάζοντα, σεσαρωμένον
καὶ κεκοσμημένον. τότε πορεύεται καὶ παρα-
λαμβάνει μεθ᾽ ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα
πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ.
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου,
χείρονα τῶν πρώτων, οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ
ρλ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ. *ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς
β ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἱστήκει-
σαν ἔξω, ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι. εἶπε δέ τις
αὐτῷ. ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου, ἔξω
ἑστήκασιν, ζητοῦντές σοι λαλῆσαι. ὁ δὲ ἀποκρι-
θεὶς εἶπεν τῷ εἰπόντι αὐτῷ. τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου,
καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; καὶ ἐκτείνας τὴν
χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν. ἰδοὺ ἡ
μήτηρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου. ὅς τις γὰρ ἂν ποιή-
σῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς
αὐτός μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.
ρλα *ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς ἀπὸ τῆς
β οἰκίας, ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ συνή-
χθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν εἰς
τὸ πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος
ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν ἑστήκει. καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς
πολλὰ ἐν παραβολαῖς λέγων. ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ κα
σπείρων τοῦ σπείρειν, καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτόν, ἃ
μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθε τὰ πετει-
νά, καὶ κατέφαγεν αὐτά. ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ
πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλήν, καὶ εὐθέως
ἐξανέτειλε διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς. ἡλίου δὲ
ἀνατείλαντος, ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔ-
χειν ῥίζαν, ἐξηράνθη. ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς
ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, καὶ ἀπέ-
πνιξαν αὐτά. ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν
τὴν καλήν, καὶ ἐδίδου καρπόν, ὃ μὲν ἑκα-
τόν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα. ὁ ἔχων
ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. καὶ προσελθόντες οἱ
μαθηταί, εἶπον αὐτῷ. διὰ τί ἐν παραβολαῖς
λαλεῖς αὐτοῖς; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς,
ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασι-
λείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται.
ρλβ *ὅς τις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ περισ-
ε σευθήσεται, ὅς τις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθή-
ρλγ σεται ἀπ᾽ αὐτοῦ. *διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐ-
α τοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσιν, καὶ ἀ-
κούοντες οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ συνίουσιν. καὶ ἀνα-
πληροῦται ἐπ᾽ αὐτοῖς ἡ προφητεία ἡσαΐου ἡ λέ-
γουσα. ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέ-
ποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. ἐπαχύνθη γὰρ
ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤ-
κουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν.
μή

rit ab homine, perambulat per arentia loca,
quærens requiem, & non inuenit. Tunc di-
cit, reuertar in domum meam unde exiui:
& quum uenerit, reperit eam uacantem, &
scopis purgatã, atq; ornatam. Tunc abit, &
adiũgit sibi septem alios spiritus sceleratio-
res se, & ingressus inhabitat illic: & fiunt po
strema hominis illius, peiora primis: sic erit
& generationi huic peruersæ. Quum autẽ
adhuc loqueret̃ turbis, ecce mater & fratres
eius stabant foris, quærentes ei loqui. Dixit
autem illi quidam, Ecce mater tua & fratres
tui foris stant, quærẽtes tibi loqui. At ille re-
spõdens dixit ei qui sibi renũciauerat, Quæ
est mater mea, aut qui sunt fratres mei? Et
protensa manu sua in discipulos suos, dixit,
Ecce mater mea, & fratres mei. Quisquis
enim fecerit uoluntatẽ patris mei qui est in
cœlis, ipse meus frater & soror & mater est.
In die uero illo, egressus Iesus è domo, se XIII
dit iuxta mare, & congregatæ sunt ad illum
turbæ multæ, adeo ut ipse nauim ingressus
sederet, & uniuersa turba in littore stabat:
ac dicebat illis multa p̱ similitudines, dicẽs,
Ecce exijt qui seminabat ad seminãdum, &
quum seminaret, alia quidem ceciderũt iux
ta uiam, & uenerunt uolucres, ac deuorauẽ
runt ea. Alia uero ceciderũt in loca saxosa,
ubi non habebãt multum terræ, & protinus
exorta sunt, propterea quod non haberent
profunditatẽ terræ: quum aũt exortus esset
sol, exusta sunt: & quia non habebant radi-
cem, exaruerunt. Alia rursus ceciderunt in
spinas, & insurrexerunt spinæ, & suffocaue
runt ea. Alia uero ceciderunt in terram bo-
nam, & dederunt fructũ: aliud quidem cen-
tuplum, aliud uero sexagecuplũ, aliud uero
trigecuplum. Qui habet aures ad audiẽdũ,
audiat. Et adeuntes discipuli dixerunt illi,
Quare per parabolas loqueris illis? At ille
respõdens dixit eis, Vobis datum est nosse
mysteria regni cœlorum, illis aũt non est da
tum. Quisquis enim habet, dabit̃ illi, & red-
detur abũdantior. Quisquis aũt non habet,
etiam illud quod habet, tolletur ab eo. Pro-
pterea per parabolas loquor illis: quia uiden
tes non uident, & audientes non audiũt nec
intelligunt. Et cõpletur in illis prophetia He
saiæ quæ dicit, Auribus audietis, & nõ intelli
getis, & uidẽtes uidebitis, & nõ cernetis. In-
crassatũ est enim cor populi huius, & auribus
grauiter audierũt, & oculos suos occluserũt

 ne

μή ποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν
ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνιῶσι, καὶ ἐπι-
ρλδ στρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς. * ὑμῶν δὲ μα-
ε κάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ, ὅτι βλέπουσι, καὶ τὰ ὦ-
τα ὑμῶν, ὅτι ἀκούει. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν,
ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν
ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι
ρλε ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. * ὑμεῖς οὖν ἀ-
β κούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείροντος. παν-
τὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας, καὶ μὴ
συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς, καὶ ἁρπάζει τὸ
ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. οὗτός ἐστιν ὁ
παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρείς. ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώ-
δη σπαρεὶς, οὗτός ἐστιν, ὁ τὸν λόγον ἀκούων,
καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτὸν, οὐκ
ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐ-
στιν. γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν
λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζεται. ὁ δὲ εἰς τὰς ἀ-
κάνθας σπαρεὶς, οὗτός ἐστιν, ὁ τὸν λόγον ἀ-
κούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ
ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συμπνίγει τὸν λόγον,
καὶ ἄκαρπος γίνεται. ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν
καλὴν σπαρεὶς, οὗτός ἐστιν, ὁ τὸν λόγον ἀκού-
ων καὶ συνιὼν, ὃς δὴ καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ,
ὁ μὲν ἑκατὸν, ὁ δὲ ἑξήκοντα, ὁ δὲ τριάκον-
ρλϛ τα. * ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς,
ι λέγων. ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀν-
θρώπῳ σπείροντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐ-
τοῦ, ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους ἦλ-
θεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς, καὶ ἔσπειρε ζιζάνια ἀνὰ
μέσον τοῦ σίτου, καὶ ἀπῆλθεν. ὅτε δὲ ἐβλά-
στησεν ὁ χόρτος, καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐ-
φάνη καὶ τὰ ζιζάνια. προσελθόντες δὲ οἱ δοῦ-
λοι τοῦ οἰκοδεσπότου, εἶπον αὐτῷ. κύριε, οὐ-
χὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πό-
θεν οὖν ἔχει τὰ ζιζάνια; ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς, ἐχ-
θρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν. οἱ δὲ δοῦλοι εἶ-
πον αὐτῷ. θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν
αὐτά. ὁ δὲ ἔφη. οὔ. μήποτε συλλέγοντες τὰ ζι-
ζάνια, ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον. ἄφετε
συναυξάνεσθαι ἀμφότερα μέχρι τοῦ θερισμοῦ, καὶ
ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ, ἐρῶ τοῖς θερισταῖς. συλλέ-
ξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς
ρλζ δέσμας πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά. τὸν δὲ σῖτον
β συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου. * ἄλλην πα-
ραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων. ὁμοία ἐστὶν ἡ
βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λα-
βὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ, ὃ
μικρότερον μέν ἐστι πάντων τῶν σπερμάτων. ὅτ-
αν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον τῶν λαχάνων ἐστί. καὶ γίνε-
ται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρα-
νοῦ, καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.
ἄλλην

ne quando uideant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & sanem illos. Vestri uero beati sunt oculi, quia uident: & aures uestræ, quia audiunt. Amen enim dico uobis, quòd multi prophetæ & iusti desiderauerunt uidere quæ uidetis, & non uiderunt: & audire quæ auditis, & non audierũt. Vos igitur audite parabolam seminantis. Quum quiuis audit sermonem regni, & non intelligit, uenit ille malus & rapit id quod seminatũ est in corde illius: hic est qui iuxta uiã seminatus fuit. At qui in petricosa semẽ iactum exceperat, hic est qui uerbum audit, ac protinus cum gaudio accipit illud: uerum non habet radicem in semetipso, sed tẽporarius est. Porrò quum inciderit afflictio, aut persequutio propter sermonem, continuo offenditur. At qui in spinas semen exceperat, hic est qui uerbum audit: & cura seculi huius, deceptioq́ diuitiarum suffocat sermonẽ, & infrugifer redditur. Cæterum qui in terram bonam excepit semen, hic est qui sermonem audit & intelligit, qui denique fructum quoq; reddit ac facit, alius quidem centuplum, alius uero sexagecuplum, alius uero trigecuplum. Aliam parabolam proposuit eis, dicẽs, Adsimilatum est regnum cœlorum homini seminanti bonum semen in agro suo: sed dormientibus hominibus uenit illius inimicus, & seminauit zizania inter triticum, abijtq́. Quum autẽ germinasset herba, & fructum fecisset, tunc apparuerunt & zizania. Accedentes autem serui patrisfamiliâs, dixerunt illi, Domine, nonne bonum semen seminaras in tuo agro? unde igitur habet zizania? Ille uero dixit illis, Inimicus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt illi, Vis igitur abeamus & colligamus ea? At ille dixit, Nõne dum colligitis zizania, eradicetis simul cũ illis & triticũ? sinite pariter crescere utraq; usq; ad messem, & in tẽpore messis dicam messoribus, Colligite primum zizania, & colligate ea in fasciculos ad comburendum ea: triticum uero congregate in horreum meum. Aliam parabolam proposuit eis dicens, Simile est regnum cœlorum grano sinapis, quod acceptum homo seminauit in agro suo, quod minimum est omnium seminum. Cæterum ubi excreuerit maximũ est inter holera, & fit arbor, adeo ut ueniant uolucres cœli, & nidulentur in ramis illius.
Aliam

ρλγ * ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς. ὁμοία
ε ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα
γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ
ρλδ ἐζυμώθη ὅλον. * ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ ἰη-
ς σοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις, καὶ χωρὶς παρα-
βολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς, ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥη-
θὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος. ἀνοίξω ἐν παρα
βολαῖς τὸ στόμα μου, ἐρεύξομαι ἀποκεκρυμμένα
ρμ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. * τότε ἀφεὶς τοὺς ὄχλους,
ι ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ ἰησοῦς. καὶ προσῆλθον αὐ-
τῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, φράσον ἡμῖν τὴν
παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ. ὁ δὲ ἀπο-
κριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς. ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρ-
μα, ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. ὁ δὲ ἀγρός ἐστιν ὁ
κόσμος. τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς
βασιλείας. τὰ δὲ ζιζάνιά εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ.
ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρων αὐτά ἐστιν ὁ διάβολος. ὁ δὲ
θερισμὸς συντέλεια τοῦ αἰῶνός ἐστιν. οἱ δὲ θερι-
σταὶ ἄγγελοί εἰσιν. ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζά-
νια, καὶ πυρὶ κατακαίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συν
τελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου. ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ
τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα, καὶ
τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν, καὶ βαλοῦσιν αὐ-
τοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός. ἐκεῖ ἔσται ὁ
κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. τότε οἱ
δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασι-
λείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀ-
κουέτω. πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρα-
νῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὑρὼν
ἄνθρωπος ἔκρυψεν, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ
ὑπάγει, καὶ πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ, καὶ ἀγορά-
ζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον. πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασι-
λεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ, ζητοῦντι
καλοὺς μαργαρίτας, ὃς εὑρὼν ἕνα πολύτιμον
μαργαρίτην, ἀπελθὼν πέπρακε πάντα ὅσα εἶ-
χεν, καὶ ἠγόρασεν αὐτόν. πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βα-
σιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θά-
λασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ,
ἣν ὅτε ἐπληρώθη ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγια
λὸν, καὶ καθίσαντες συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἀγ
γεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. οὕτως ἔσται ἐν τῇ
συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος. ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι,
καὶ ἀφοριοῦσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαί-
ων, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυ-
ρὸς, ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόν-
των. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. συνήκατε ταῦτα πάν-
τα; λέγουσιν αὐτῷ, ναὶ κύριε. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. διὰ
τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασι-
λείαν τῶν οὐρανῶν, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδε-
ρμα σπότῃ, ὅς τις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ
α καινὰ καὶ παλαιά. * καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν
ὁ ἰησοῦς

Aliam parabolam dixit illis, Simile est regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abscondidit in farinæ satis tribus, donec fermẽtaretur totum. Hæc omnia loquutus est Iesus per parabolas ad turbas, & sine parabola nihil loquutus est illis: ut compleretur quod dictum fuerat per prophetam, qui ait, Aperiam in parabolis os meum, eructabo abscondita à constitutione mundi. Tunc dimissis turbis, uenit in domũ Iesus, & accesserunt ad illum discipuli eius, dicentes, Explica nobis parabolam zizaniorum agri. At ille respondens, dixit illis, Qui seminat bonum semẽ, est filius hominis: ager autem est mundus. Porrò bonum semẽ, ij sunt filij regni: zizania uero sunt, filij illius mali: inimicus autem qui seminat ea, est diabolus: messis uero, consummatio seculi est: messores autẽ, angeli sunt. Sicut igitur colliguntur zizania, & igni comburuntur, sic erit in consummatione seculi huius. Mittet filius hominis angelos suos: & colligent è regno illius omnia offendicula, & eos qui patrant iniquitatem, ac mittent illos in caminum ignis: ibi erit ploratus, stridorq; dentium. Tunc iusti fulgebunt ut sol in regno patris sui. Qui habet aures ad audiendum, audiat. Rursum, simile est regnum cœlorum thesauro absconso in agro, quem repertum homo abscõdidit: & præ gaudio quod habet super eo, abit: & omnia quæcunq; habet, uendit, ac mercatur agrum illum. Rursum, simile est regnũ cœlorum homini negociatori, quærẽti pulchras margaritas: qui quum inuenisset unam preciosam margaritam, abiens uendidit omnia quæ possidebat, & mercatus est illam. Rursum, simile est regnum cœlorum uerriculo iacto in mare, & ex omni genere contrahenti: quod quum impletum fuisset, subduxerunt in littus, & sedentes collegerunt quæ bona sunt in uasa, quæ uero mala, foras abiecerunt. Sic futurum est in consummatione seculi, uenient angeli, & segregabũt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis, illic erit ploratus & stridor dentium. Dicit illis Iesus, Intellexistis hæc omnia? Dicunt illi, Etiam domine. At ille dixit illis, Propterea omnis scriba doctus ad regnum cœlorum, similis est homini patrifamilias, qui depromit è thesauro suo noua & uetera. Et factum est, ut quum finisset Iesus

ὁ ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐκεῖ-
θεν. καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐδίδα-
σκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν, ὥστε ἐκπλήτ
τεσθαι αὐτοὺς καὶ λέγειν. πόθεν τούτῳ ἡ σοφία
αὕτη καὶ αἱ δυνάμεις, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκ-
τονος υἱός; οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται μαριάμ,
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἰάκωβος καὶ ἰωσῆς καὶ σί-
μων καὶ ἰούδας; καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶ-
σαι πρὸς ἡμᾶς εἰσιν; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάν
ρμβ τα; καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. * ὁ δὲ ἰησοῦς
α εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ
πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐ-
ποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς διὰ τὴν ἀπιστίαν
ρμγ αὐτῶν. * ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν ἡρώ-
β δης ὁ τετράρχης τὴν ἀκοὴν ἰησοῦ, καὶ εἶπε τοῖς
παισὶν αὐτοῦ, οὗτός ἐστιν ἰωάννης ὁ βαπτιστής,
αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνά
ρμδ μεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ. * ὁ γὰρ ἡρώδης κρατή-
β σας τὸν ἰωάννην ἔδησεν αὐτόν, καὶ ἔθετο εἰς φυ-
λακὴν διὰ ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα φιλίππου
τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. ἔλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ ἰωάννης.
οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν. καὶ θέλων αὐτὸν ἀπο-
κτεῖναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐ-
ρμε τὸν εἶχον. * γενεσίων δὲ ἀγομένων τοῦ ἡρώδου, ὠρ-
ς χήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ,
καὶ ἤρεσε τῷ ἡρώδῃ. ὅθεν μεθ᾽ ὅρκου ὡμολόγη-
σεν, αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσηται. ἡ δὲ προβιβα-
σθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς. δός μοι φησὶν ὧδε
ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.
καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς. διὰ δὲ τοὺς ὅρκους, καὶ τοὺς
συνανακειμένους ἐκέλευσε δοθῆναι αὐτῇ. καὶ
πέμψας ἀπεκεφάλισεν τὸν ἰωάννην ἐν τῇ φυ-
λακῇ, καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ
ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκε τῇ μητρὶ αὐτῆς. καὶ
προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἦραν τὸ σῶμα,
καὶ ἔθαψαν αὐτό. καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ
ρμς ἰησοῦ. * καὶ ἀκούσας ὁ ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν ἐκεῖ-
γ θεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ᾽ ἰδίαν. καὶ ἀ-
κούσαντες οἱ ὄχλοι, ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ
τῶν πόλεων. καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς εἶδεν πολὺν
ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ᾽ αὐτοῖς, καὶ ἐθερά-
ρμζ πευσε τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν. * ὀψίας δὲ γενομέ-
α νης, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγον-
τες. ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη πα-
ρῆλθεν, ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες
εἰς τὰς κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα. ὁ
δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐ χρείαν ἔχουσιν ἀπελ-
θεῖν, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. οἱ δὲ λέγου-
σιν αὐτῷ. οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους,
καὶ δύο ἰχθύας. ὁ δὲ εἶπε. φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧ-
δε. καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ
τοὺς χόρτους, καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ
τοὺς

Iesus sermones hos, digrederetur illinc. Et
quum uenisset in patriā suam, docuit in sy-
nagoga illorum, ita ut stuperēt ac dicerent,
Vnde huic sapientia hæc & uirtutes? Nōn-
ne hic est ille fabri filius? Nonne mater eius
uocatur Mariam, & fratres eius Iacobus &
Ioses & Simon & Iudas? & sorores illius
nonne omnes apud nos sunt? Vnde igitur
huic hæc omnia? Et offendebātur super eo.
Iesus autem dixit illis, Non est propheta ex-
pers honoris, nisi in patria sua & domo sua.
Et non ædidit illic uirtutes multas propter
incredulitatem illorum. In illo tempo- XIIII
κε re audiuit Herodes tetrarcha famam Iesu,
& dixit famulis suis, Hic est Ioannes bapti-
sta, is surrexit à mortuis, & ideo uirtutes a-
gunt in illo. Nam Herodes ceperat Ioānem
& uinxerat, ac posuerat in carcere propter
Herodiadem uxorem Philippi fratris sui.
Dicebat enim illi Ioannes, Non licet tibi ha
bere eam. Et quum uellet eum occidere, me
tuebat multitudinē, propterea quod illum
ceu prophetam habebant. Quum autem ce
lebraretur natalis Herodis, saltabat filia He-
rodiadis in medio, & placuit Herodi. Vnde
cum iureiurando pollicitus est, se daturum
illi quicquid peteret. At illa prius instructa
à matre sua: Da mihi, inquit, hic in patina ca
put Ioannis Baptistæ. Et indoluit rex: atta-
men propter iusiurandum & eos qui simul
accumbebant, iussit ei dari: & missis carni-
ficibus, amputauit caput Ioannis in carce-
re: & allatum est caput eius in patina, da-
tumq́ est puellæ, atq́ illa obtulit matri suæ.
Et accesserunt discipuli eius, & sustulerunt
corpus, ac sepelierunt illud: abierunt q́ & re
nunciarunt Iesu. Id quum audisset Iesus, se-
cessit illinc in naui ad desertum locum seor-
sim. Et quum audissent turbę, sequutæ sunt
illum itinere pedestri relictis urbibus. Et e-
gressus Iesus uidit multā turbam: & tactus
est affectu misericordię erga illos, sanauitq́
ex illis qui male ualebāt. Porrò quum appe
tisset uespera, adierunt eum discipuli ipsius
dicētes, Desertus est locus, & hora iam præ
terijt: dimitte turbas ut abeant in uicos, &
emāt sibi cibaria. At Iesus dixit illis, Non est
κς illis necesse ut abeant, date illis uos qd' edāt.
At illi dicūt ei, Nō habemus hic nisi quinq;
panes & duos pisces. Ille uero dixit, Afferte
mihi illos huc. Et iussis turbis discūbere su-
per gramina, sumptisq́ quinq; panibus, ac
duobus

κζ περὶ τοῦ ἐν θαλάσσῃ περιπατεῖν. κη περὶ τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς τοῦ θεοῦ.

τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, εὐ-
λόγησεν, καὶ κλάσας, ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοὺς
ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. καὶ ἔφαγον
πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν. καὶ ἦραν τὸ περισ-
σεῦον τῶν κλασμάτων, δώδεκα κοφίνους πλή-
ρεις. οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακι-
ρμη χίλιοι χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. *καὶ εὐ-
ς θέως ἠνάγκασεν ὁ ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμ-
βῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ
ρμθ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. *καὶ ἀπολύ-
β σας τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προ-
ρν σεύξασθαι. *ὀψίας δὲ γενομένης, μόνος ἦν ἐκεῖ.
δ τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν, βασα-
νιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἦν γὰρ ἐναντίος
ὁ ἄνεμος. τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἀ-
πῆλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς, περιπατῶν ἐπὶ τὴν
θάλασσαν. καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ κζ
τὴν θάλασσαν περιπατοῦντα, ἐταράχθησαν, λέ-
γοντες, ὅτι φάντασμά ἐστιν. καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου
ἔκραξαν. εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λέ-
ρνα γων, θαρσεῖτε ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. *ἀποκρι-
ι θεὶς δὲ αὐτῷ ὁ πέτρος, εἶπεν. κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέ-
λευσόν με πρός σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα. ὁ δὲ εἶ-
πεν, ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ πέ-
τρος, περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα, ἐλθεῖν πρὸς
τὸν ἰησοῦν. βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρόν, ἐφο-
βήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξε
λέγων. κύριε σῶσόν με. εὐθέως δὲ ὁ ἰησοῦς ἐκτεί-
νας τὴν χεῖρα, ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐ-
ρνβ τῷ. ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας; *καὶ ἐμβάντων
ς αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. οἱ δὲ ἐν
τῷ πλοίῳ, ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, λέ-
ρνγ γοντες, ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ. *καὶ διαπεράσαν-
β τες, ἦλθον εἰς τὴν γῆν γεννησαρέθ. καὶ ἐπι-
γνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου,
ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, καὶ
προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχον-
τας, καὶ παρεκάλουν αὐτόν, ἵνα μόνον ἅψον-
ται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ ὅ-
ρνδ σοι ἥψαντο, διεσώθησαν. *τότε προ-
ς σέρχονται τῷ ἰησοῦ οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων γραμ- κη
ματεῖς καὶ φαρισαῖοι, λέγοντες. διὰ τί οἱ
μαθηταί σου παραβαίνουσι τὴν παράδοσιν
τῶν πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ νίπτονται τὰς
χεῖρας αὐτῶν, ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν. ὁ δὲ ἀ-
ποκριθείς, εἶπεν αὐτοῖς. διὰ τί καὶ ὑμεῖς πα-
ραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν πα-
ράδοσιν ὑμῶν; ὁ γὰρ θεὸς ἐνετείλατο, λέ-
γων. τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ
ὁ κακολογῶν πατέρα, ἢ μητέρα, θανάτῳ τε-
λευτάτω. ὑμεῖς δὲ λέγετε. ὃς ἂν εἴπῃ τῷ
πατρί, ἢ τῇ μητρί, δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ
ὠφε-

duobus piscibus, sublatis in cœlum oculis,
benedixit. Et quum fregisset dedit discipu-
lis panes, discipuli uero turbis. Et comede-
runt omnes, & saturati sunt: & sustulerunt
quod superfuerat de fragmentis, duodecim
cophinos plenos. Porrò qui comederãt fue-
re uiri fermè quinquies mille, præter mulie-
res ac pueros. Et statim cõpulit Iesus disci-
pulos suos, ut conscẽderent nauim, & præ-
cederent se in ripam ulteriorẽ, donec dimi-
sisset turbas. Ac dimissis turbis, ascendit in
montem solus ad orandũ. Quum aũt adue-
nisset uespera, solus erat illic. Cæterũ nauis
iam in medio maris erat, & afflictabatur ab
undis, nam uẽtus erat aduersus. Quarta au
tem noctis uigilia abĳt ad illos Iesus, ambu-
lans super mare: & ubi uidissent eum disci-
puli super mare ambulantẽ, turbati sunt, di-
centes, Spectrum est: ac præ metu exclama-
uerunt: sed statim loquutus est illis Iesus, di-
cens, Bono animo este, ego sum, ne terrea-
mini. Respondens aũt illi Petrus dixit, Do-
mine, si tu es, iubeto me ad te uenire super
aquas. At ille dixit, Veni. Et quũ descendis-
set è naui Petrus, ambulabat super aquas, ut
iret ad Iesum. Cæterũ quum uideret uẽtum
ualidũ territus est: & quum cœpisset demer
gi, clamauit, dicens, Domine serua me. Con
tinuo autem Iesus extenta manu apprehen
dit eum, & dixit illi, Exigua fiducia prædi-
te, cur hæsitabas? Et quũ essent ingressi na-
uim, conquieuit uentus. Porrò qui erant in
naui, accesserunt & adorauerũt eum, dicen
tes, Vere dei filius es. Et quum traiecissent,
uenerunt in terram Gennesareth. Et quum
agnouissent illum uiri loci illius, emiserunt
nũcios in totam undiq; finitimã regionem
illam, & obtulerunt illi omnes male haben-
tes: & obsecrabant eum, ut tantũ tangerent
fimbriam uestimenti ipsius: & quotquot te
tigissent, salui facti sunt. Tunc accedunt XV
ad Iesum, qui ab Hierosolymis uenerãt, scri-
bæ & pharisæi, dicẽtes, Quare discipuli tui
transgrediuntur traditionẽ seniorum? Non
enim abluunt manus suas, quum edunt pa-
nem. At ille respondens dixit eis, Quare &
uos transgredimini præceptum dei propter
traditionem uestram? Nam deus præce-
pit, dicens, Honora patrem & matrem. Et
qui maledixerit patri aut matri, morte mo-
riatur. Vos autem dicitis, Quicunque di-
xerit patri aut matri, quicquid doni à me
prose

ὠφεληθῇς, καὶ οὐ μὴ τιμήσῃ τὸν πατέρα αὐ-
τοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ. καὶ ἠκυρώσατε τὴν ἐν-
τολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν. ὑπο-
κριταί, καλῶς προεφήτευσε περὶ ὑμῶν ἠσαΐας,
λέγων. ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν,
καὶ τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόῤ-
ῥω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ, μάτην δὲ σέβονταί με, δι-
δάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώ-
πων. καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον, εἶπεν αὐ-
τοῖς. ἀκούετε καὶ συνίετε. οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς
τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευό-
μενον ἐκ τοῦ στόματος, τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.
ρνε *τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπον αὐ-
ι τῷ. οἶδας ὅτι οἱ φαρισαῖοι ἀκούσαντες τὸν λό-
γον ἐσκανδαλίσθησαν; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπε. πᾶ-
σα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐρά-
ρνς νιος, ἐκριζωθήσεται. *ἄφετε αὐτούς, ὁδηγοί εἰσι
ι τυφλοὶ τυφλῶν. τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ,
ρνζ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται. *ἀποκριθεὶς
ς δὲ ὁ πέτρος, εἶπεν αὐτῷ. φράσον ἡμῖν τὴν πα-
ραβολὴν ταύτην. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἀκμὴν καὶ
ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; οὔπω νοεῖτε, ὅτι πᾶν τὸ εἰσ-
πορευόμενον εἰς τὸ στόμα, εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ,
καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται; τὰ δὲ ἐκπορευό-
μενα ἐκ τοῦ στόματος, ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται,
κἀκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. ἐκ γὰρ τῆς καρδίας
Aliâs ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι,
φθόνοι πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημί-
αι, ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. τὸ δὲ
ἀνίπτοις χερσὶ φαγεῖν, οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.
καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ
μέρη τύρου καὶ σιδῶνος. καὶ ἰδοὺ γυνὴ κανα- κθ
ναία ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα, ἔκραζεν
αὐτῷ λέγουσα, ἐλέησόν με κύριε, υἱὲ δαβίδ, θυ-
γάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται. ὁ δὲ οὐκ ἀπε-
κρίθη αὐτῇ λόγον, καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ, ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες, ἀπόλυσον αὐτήν,
ρνη ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν. *ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν,
ι οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολω-
ρνθ λότα οἴκου ἰσραήλ. *ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνησεν
ς αὐτῷ λέγουσα. κύριε, βοήθει μοι. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς,
εἶπεν, οὐκ ἔστι καλὸν, λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκ-
νων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. ἡ δὲ εἶπε. ναὶ κύ-
ριε. καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων
τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων
αὐτῶν. τότε ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῇ, ὦ
γύναι μεγάλη σου ἡ πίστις, γενηθήτω σοι ὡς θέ-
λεις. καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐ-
ρξ κείνης. *καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ ἰησοῦς, ἦλθε πα- λ
ς ρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, καὶ ἀναβὰς εἰς
τὸ ὄρος, ἐκάθητο ἐκεῖ, καὶ προσῆλθον πρὸς αὐτὸν
ὄχλοι πολλοί, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν, χωλοὺς, τυ-
φλοὺς

profecturum erat,id in tuum uertitur com-
modum, & non honorabit patrem suum
aut matrem suam:& irritum fecistis præce-
ptum dei propter traditionẽ uestram.Hypo
critæ,recte de uobis prędixit Hesaias dicẽs,
Appropinquat mihi populus hic ore suo &
labijs me honorat,cæterũ cor eorum procul
abest à me:sed frustra me colunt, docentes
doctrinas,pręcepta hominum.Et aduocatis
ad se turbis dixit eis, Audite & intelligite:
non quod ingreditur in os,impurat homi-
nem,sed quod egreditur ex ore,hoc impu-
rum reddit hominem. Tunc accedẽtes disci
puli eius dixerunt illi,Nosti pharisæos audi
to sermone isto offensos fuisse? At ille re-
spondens ait,Omnis plãtatio quã non plan
tauit pater meus cœlestis,eradicabit.Omit
tite illos,duces sunt cæci cæcorum. Porrò si
cæcus cæco dux fuerit,ambo in foueam ca-
dent.Respondens aũt Petrus dixit ei, Disse
re nobis parabolã istam.Iesus aũt dixit,Ad-
huc & uos intelligẽtia caretis?Nondum in-
telligitis quod quicquid ingreditur in os,in
aluũ abit,& in secessum eijcitur? At ea quæ
proficiscũtur ex ore,ex ipso corde egrediun
tur,& illa impurum reddunt hominẽ.Nam
ex corde exeunt cogitationes malæ,cædes,
adulteria,stupra,furta,falsa testimonia,con
uitia.Hæc sunt quæ impurũ reddunt homi-
nem.Cęterũ illotis manibus capere cibum,
non inquinat hominem. Et digressus illinc
Iesus,secessit in partes Tyri & Sidonis. Et
ecce mulier Cananæa quæ à finibus illis ue
nerat,clamabat ad illũ dicens, Miserere mei
domine fili Dauid,filia mea misere à dæmo
nio agitatur.Ille uero non respondit ei quic
quam.Et accedẽtes discipuli eius rogabant
illum dicentes,Amitte illã,nam clamat post
nos.At ille respondens dixit,Non sum mis-
sus nisi ad oues perditas domus Israeliticæ.
Illa uero uenit & adorauit eum dicens,Do-
mine,succurre mihi.At ille respõdens dixit,
Non est honestum,sumere panem filiorum
& obijcere catellis. Hæc autem respondit,
Certe domine:etenim catelli edunt de mi-
cis quæ cadunt de mensa dominorum suo-
rum.Tunc respõdens Iesus dixit illi,O mu-
lier magna est fides tua,fiat tibi sicut uis. Et
sanata fuit filia eius ex eo tẽpore.Et ꝓgres-
sus illinc Iesus,uenit iuxta mare Galileæ,&
cõscenso mõte sedebat illic.Et accesserũt ad
eum turbæ multæ,ducẽtes secũ claudos,cæ
cos

φλούς, κωφούς, κυλλούς, καὶ ἑτέρους πολλούς,
καὶ ἔρριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ,
καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. ὥστε τοὺς ὄχλους θαυ-
μάσαι βλέποντας κωφοὺς λαλοῦντας, κυλλοὺς
ὑγιεῖς, χωλοὺς περιπατοῦντας, τυφλοὺς βλέπον-
τας, καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν ἰσραήλ. ὁ δὲ
ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶ-
πεν. σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέ-
ρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φά-
γωσιν, καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις, οὐ θέλω, μή-
ποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ. καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦ-
τοι, ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον; καὶ λέγει αὐ-
τοῖς ὁ ἰησοῦς, πόσους ἄρτους ἔχετε; οἱ δὲ εἶπον,
ἑπτὰ καὶ ὀλίγα ἰχθύδια. καὶ ἐκέλευσε τοῖς ὄ-
χλοις ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ λαβὼν τοὺς
ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας, εὐχαριστήσας, ἔκλα-
σε καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. οἱ δὲ μαθηταὶ
τῷ ὄχλῳ, καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθη-
σαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων ἑπ-
τὰ σπυρίδας πλήρεις, οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τε-
τρακισχίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδί-
ρξα ων. *καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖ-
δ ον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια μαγδαλά. καὶ προσελ-
θόντες οἱ φαρισαῖοι καὶ σαδδουκαῖοι, πειράζον-
τες ἐπηρώτησαν αὐτόν, σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
ρξβ δεῖξαι αὐτοῖς. *ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὀψί-
ε ας γενομένης λέγετε, εὐδία, πυῤῥάζει γὰρ ὁ οὐρα-
νός. καὶ πρωΐ, σήμερον χειμών. πυῤῥάζει γὰρ ὁ οὐ-
ρανὸς στυγνάζων. ὑποκριταί, τὸ μὲν πρόσωπον
τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα
ρξγ τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε; *γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχα-
ς λὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐ-
ρξδ τῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. *καὶ κατα-
β λιπὼν αὐτούς, ἀπῆλθεν, καὶ ἐλθόντες οἱ μαθη-
ταὶ αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν, ἐπελάθοντο ἄρτους λα-
βεῖν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ὁρᾶτε καὶ προσέχε-
τε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαί-
ρξε ων. *οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες, ὅτι
ς ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν. γνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐ-
τοῖς τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρ-
τους οὐκ ἐλάβετε; οὔπω νοεῖτε οὐδὲ μνημονεύετε
τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πό-
σους κοφίνους ἐλάβετε; οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους
τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλά-
βετε; πῶς οὐ νοεῖτε, ὅτι οὐ περὶ ἄρτου εἶπον ὑμῖν,
προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων καὶ σαδ-
δουκαίων; τότε συνῆκαν, ὅτι οὐκ εἶπεν προσέχειν
ἀπὸ τῆς ζύμης τοῦ ἄρτου, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς διδαχῆς
ρξς τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων. *ἐλθὼν δὲ ὁ
α ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη καισαρείας τῆς φιλίππου, ἠρώ-
τα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων. τίνα με λέγουσιν
οἱ ἄν-

cos, mutos, mutilos, & alios multos. & abie/
cerunt eos ad pedes Iesu: & sanauit eos, ad/
eo ut turbæ miratæ sint, quum uiderent mu
tos loqui, mutilos esse sanos, claudos ambu
lare, cæcos uidere, & glorificabant deum Is/
λα rael. Iesus autē uocatis ad se discipulis suis
dixit, Miseret me turbæ, ꝑpterea quod iam
triduū perseuerant apud me, & non habent
quod edāt: & dimittere eos ieiunos nolo, ne
deficiāt in uia. Et dicūt ei discipuli eius, Vn
de nobis in solitudine panes tam multi, ut sa
turemus turbam tantam? Et dicit illis Iesus,
Quot panes habetis? At illi dicūt, Septem,
& paucos pisciculos. Et iussit turbas discū/
bere in terra. Et sumpsit septem panes ac pi/
sces: & postq̄ gratias egisset, fregit, deditq;
discipulis suis: discipuli uero turbę: comede
runtq; omnes, & saturati sunt: & sustulerūt
quod supererat fragmētorū, septem sportu/
las plenas. At ij qui comederāt, erant quater
mille uiri, præter mulieres & pueros. Et di/
missis turbis, conscēdit nauim, uenitq; in fi/
nes Magdala. Et aggressi pharisæi unà XVI
cum sadducæis tentantes rogabant eum, ut
signum è cœlo ostēderet sibi. At ille respon
dens dixit eis, Quum cœperit esse uespera,
dicitis: serenitas erit, nam rubet cœlū: & ma
ne, hodie tempestas, rubet enim cœlū triste.
Hypocritæ, faciem cœli scitis dijudicare, si/
gna uero temporū non potestis? Natio pra/
ua & adultera signū requirit, & signum nō
dabitur ei, nisi signū Ionæ prophetæ. Et reli/
ctis illis abijt. Et quū uenissent discipuli eius
in ulteriorē ripam, per obliuionē non sum/
pserant panes. Iesus aūt dixit illis, Videte &
cauete à fermento pharisæorū ac sadducæo
rū. At illi reputabāt intra sese dicētes, Panes
non sumpsim⁹. Quod ubi cognouit Iesus, di
λβ xit illis: qd cogitatis intra uosipsos, ô parū fi
dētes, ꝙ panes nō sumpseritis? Nōdū intelli
gitis neq; memoria tenetis, qnq; illos panes
quū homines essent qnquies mille, & quot
cophinos sustuleritis? neq; septē illos panes
quum homines essent quater mille, & quot
sportas acceperitis? qui fit ut nō intelligatis
me nō de pane dixisse uobis illud, ut cauere
tis à fermēto pharisæorū & sadducæorum?
Tūc intellexerūt ꝙ nō iussisset cauere à fer/
mēto panis, sed à doctrina pharisęorū & sad
λγ ducęorum. Quū uenisset aūt Iesus in partes
Cęsareę ei⁹, quę cognominat̄ Philippi, inter
rogauit discipulos suos, dicēs: quē me dicūt

λδ περὶ τῆς μεταμορφώσεως τοῦ χριστοῦ.

οἱ ἄνθρωποι εἶναι, τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. οἱ δὲ
εἶπον. οἱ μὲν, ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν, ἄλλοι δὲ
ἠλίαν, ἕτεροι δὲ ἱερεμίαν, ἢ ἕνα τῶν προφητῶν.
λέγει αὐτοῖς. ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀπο-
κριθεὶς δὲ σίμων πέτρος εἶπεν. σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ
υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς,
ξζ εἶπεν αὐτῷ. * μακάριος εἶ σίμων βὰρ ἰωνᾶ,
ι ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ᾽ ὁ
πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. κἀγὼ δέ σοι λέ-
γω, ὅτι σὺ εἶ πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέ-
τρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν. καὶ πύ-
λαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. καὶ δώσω
σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. καὶ ὃ
ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς
οὐρανοῖς, καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λε-
ξη λυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. * τότε διεστείλατο τοῖς
β μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν, ὅτι αὐτός
ἐστιν ἰησοῦς ὁ χριστός. ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ ἰησοῦς δει-
κνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελ-
θεῖν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν
πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμματέων,
καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερ-
ξθ θῆναι. * καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ πέτρος,
β ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ λέγων. ἵλεώς σοι κύ-
ριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. ὁ δὲ στραφεὶς, εἶπε
τῷ πέτρῳ. ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ, σκάν-
δαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλ-
ο λὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. * τότε ὁ ἰησοῦς εἶπε
β τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. εἴ τις θέλει ὀπίσω μου
ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν
σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ ἂν
θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν.
ὃς δ᾽ ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ,
εὑρήσει αὐτήν. τί γὰρ ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος
ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐ-
τοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα
οα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; * μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ι ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγ-
γέλων αὐτοῦ. καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶ-
οβ ξιν αὐτοῦ. * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες ὧδε ἑστῶ-
β των, οἵ τινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν
ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασι-
λείᾳ αὐτοῦ. καὶ μεθ᾽ ἡμέρας ἕξ, παραλαμ-
βάνει ὁ ἰησοῦς τὸν πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάν-
νην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄ-
ρος ὑψηλὸν κατ᾽ ἰδίαν, καὶ μετεμορφώθη ἔμπρο-
σθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ
ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ
φῶς. καὶ ἰδοὺ ὤφθησαν αὐτοῖς μωσῆς καὶ ἠλίας,
μετ᾽ αὐτοῦ συλλαλοῦντες. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέ-
τρος, εἶπε τῷ ἰησοῦ. κύριε καλόν ἐστιν ἡμᾶς
ὧδε εἶναι. εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκη-
νὰς

homines eſſe filium illum hominis? Illi uero
dicebant, Alij quidem Ioannem baptiſtam,
alij uero Heliam, alij uero Hieremiam, aut
unum de numero prophetarũ. Dicit illis, At
uos quem me dicitis eſſe? Reſpondens aũt
Simon Petrus dixit, Tu es Chriſtus ille fi-
lius dei uiuentis. Et reſpondens Ieſus dixit
illi, Beatus es Simon Bar Iona, quia caro &
ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus
qui eſt in cœlis. At ego uiciſsim tibi dico,
quòd tu es Petrus, & ſuper hanc petrã ædi-
ficabo meam eccleſiam, & portę inferorum
non ualebũt aduerſus illam. Et dabo tibi cla
ues regni cœlorum. Et quicquid alligaueris
in terra, erit alligatum in cœlis: & quicquid
ſolueris in terra, erit ſolutum in cœlis. Tunc
edixit diſcipulis ſuis, ne cui dicerent, quod
ipſe eſſet Ieſus Chriſtus. Ex eo tempore cœ
pit Ieſus indicare diſcipulis ſuis, quod opor
teret ipſum abire Hieroſolymam, ac multa
pati à ſenioribus & principibus ſacerdotũ
& ſcribis, & occidi, & tertio die reſuſcitari.
Et quum abduxiſſet eum Petrus, cœpit illũ
increpare, dicens, Propitius tibi ſis domine,
nequaquam erit tibi hoc. At ille conuerſus
dixit Petro, Abi poſt me ſatana, obſtaculo
es mihi: quia non ſapis ea quæ ſunt dei, ſed
ea quæ ſunt hominum. Tunc Ieſus dixit di-
ſcipulis ſuis, Si quis uult poſt me uenire, ab-
neget ſemetipſum, & tollat crucẽ ſuam, ac
ſequatur me. Qui enim uoluerit animã ſuã
ſeruare, perdet eam. Rurſus, Qui perdiderit
animã ſuã mea cauſa, inueniet eam. Quid
enim prodeſt homini, ſi totum mundum lu
cratus fuerit, animæ uero ſuæ iacturam fe-
cerit? Aut quid dabit homo, cuius permuta
tione redimat animam ſuam? Futurum eſt
enim, ut filius hominis ueniat in gloria pa-
tris ſui cum angelis ſuis, & tunc reddet uni-
cuiq; iuxta facta ipſius. Amen dico uobis,
ſunt quidam hic ſtantes, qui non guſtabunt
mortem, donec uiderint filium hominis ue-
λδ nientem in regno ſuo. Et poſt dies ſex, aſ- XVII
ſumit Ieſus Petrum ac Iacobum & Ioãnem
fratrem eius, & ſubducit illos in mõtem ex-
celſum ſeorſum, transformatuſq; eſt coram
illis: & ſplenduit facies eius ſicut ſol. Veſti-
menta autem illius facta ſunt candida, ſicut
lumen. Et ecce conſpecti ſunt illis Moſes &
Helias cum illo colloquentes. Reſpondens
autem Petrus dixit Ieſu, Domine, bonum
eſt nos hic eſſe. Si uis faciamus hic tria ta-
bernacula

νάς, σοὶ μίαν, καὶ μωσῇ μίαν, καὶ ἠλίᾳ μίαν. ἔτι
αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσ-
κίασεν αὐτούς, καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέ-
γουσα. οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν ᾧ εὐ-
δόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἀκούσαντες οἱ μα-
θηταὶ, ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ ἐφο-
βήθησαν σφόδρα. καὶ προσελθὼν ὁ ἰησοῦς, ἥψα-
το αὐτῶν, καὶ εἶπεν ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε.
ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα
εἶδον, εἰ μὴ τὸν ἰησοῦν μόνον. καὶ καταβαινόν-
των αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ ἰη-
σοῦς λέγων. μηδενὶ εἴπητε τὸ ὅραμα, ἕως οὗ ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. καὶ ἐπη-
ρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες. τί
οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι ἠλίαν δεῖ ἐλ-
ρογ θεῖν πρῶτον; * ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶπεν
ϛ αὐτοῖς. ἠλίας μὲν ἔρχεται πρῶτον, καὶ ἀποκα-
ταστήσει πάντα. λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι ἠλίας ἤδη
ἦλθεν, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν, ἀλλ᾽ ἐποίη-
σαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν. οὕτως καὶ ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ᾽ αὐτῶν. τότε
συνῆκαν οἱ μαθηταὶ, ὅτι περὶ ἰωάννου τοῦ βα-
ροδ πτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς. * καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς
β τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπός τις γονυ-
πετῶν αὐτῷ, καὶ λέγων. κύριε, ἐλέησόν μου λε
τὸν υἱὸν, ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς πάσχει, πολ-
λάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ
ὕδωρ, καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου,
καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι. ἀποκρι-
θεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν. ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διε-
στραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ᾽ ὑμῶν; ἕως πότε
ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε. καὶ ἐπετί-
μησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ᾽ αὐτοῦ τὸ
δαιμόνιον, καὶ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς, ἀπὸ τῆς ὥρας
ροε ἐκείνης. * τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ ἰη-
ϛ σοῦ κατ᾽ ἰδίαν, εἶπον. διὰ τί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθη-
μεν ἐκβαλεῖν αὐτό. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, διὰ
τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχη-
τε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τού-
τῳ, μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται.
καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν. τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ
ρος ἐκπορεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ. * ἀ-
β ναστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, εἶπεν αὐ-
τοῖς ὁ ἰησοῦς. μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδί-
δοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν
αὐτὸν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται. καὶ ἐλυ-
ροζ πήθησαν σφόδρα. * ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς λς
ι καπερναοὺμ προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβά-
νοντες τῷ πέτρῳ, καὶ εἶπον. ὁ διδάσκαλος ὑ-
μῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα; λέγει, ναί. καὶ ὅτε εἰ-
σῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, προέφθασεν αὐτὸν ὁ ἰη-
σοῦς, λέγων. τί σοι δοκεῖ σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς
ἀπὸ

bernacula, tibi unum, & Mosi unum, & He
liæ unum. Adhuc eo loquēte, ecce nubes lu
cida obumbrauit illos. Et ecce uox è nube
quæ diceret, Hic est filius meus dilectus, in
quo mihi bene cōplacitum est, ipsum audi
te. Et quum hæc audissent discipuli, procide
runt in faciē suā, & territi sunt uehementer.
Et accedens Iesus tetigit illos, dixitq́; Surgi
te, & ne timeatis. Vbi uero sustulissent ocu
los suos neminē uidebant, nisi Iesum solum.
Et quū descēderent de monte, præcepit illis
Iesus, dicēs, Ne cui dixeritis uisionē, donec
filius hominis à mortuis resurgat. Et interro
gauerunt eum discipuli sui, dicētes, Cur igi
tur scribę dicunt, q̄ Heliam oporteat uenire
prius? Iesus autem respōdens dixit illis, He
lias quidē ueniet prius, & restituet omnia.
Cæterū dico uobis, Heliam iam uenisse, &
non agnouerūt eum: sed fecerunt in eo quæ
cunq; uoluerūt. Sic & filius hominis passu
rus est ab illis. Tunc intellexerunt discipuli,
q̄ de Ioanne baptista dixisset ipsis. Et quum
uenissent ad turbam, accessit ad eum homo
quidam, flectens genua illi, dicensq́; Domi
λε ne, miserere filij mei, quoniā lunaticus est,
& misere affligitur: nam sæpe cadit in ignē,
& sæpe in aquam, & obtuli eum discipulis
tuis, nec potuerunt eum sanare. Respōdens
autem Iesus dixit, O natio incredula & dis
torta, quousq; tandem ero uobiscum? usq;
quo patiar uos? adducite illum huc. Et incre
pauit illud Iesus, & exijt ab eo dæmonium,
& sanatus est puer à tempore illo. Tunc ac
cedentes discipuli ad Iesum seorsum, dixe
runt, Quare nos nō potuimus eijcere illud?
Iesus autem dixit illis, Propter incredulita
tem uestram. Amē quippe dico uobis, si ha
beatis fidē sicut granū sinapis, dicetis monti
huic, demigra hinc illuc, & demigrabit neq;
quicquā impossibile erit uobis. Sed hoc ge
nus non egreditur, nisi per deprecationē &
ieiuniū. Quum autem uersarentur in Gali
læa, dixit illis Iesus, Futurum est ut filius ho
minis tradatur in manus hominum, & occi
dent eum, ac tertio die resurget. Et mœrore
affecti sunt uehementer. Quum autem ue
λς nissent in oppidum Capernaum, accesserūt
qui didrachma solent accipere ad Petrum,
dixeruntq́; Præceptor uester num soluit di
drachma? Dicit, Etiam. Et quum ingressus
fuisset in domum, præuenit illum Iesus, di
cens, Quid tibi uidet̄ Simon? Reges terræ

ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι τὰ τέλη ἢ κῆνσον, ἀπὸ τῶν
υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; λέγει αὐτῷ ὁ πέ-
τρος, ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἄ-
ραγε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί. ἵνα δὲ μὴ σκανδαλί-
σωμεν αὐτοὺς, πορευθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν, βάλ-
λε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν
ἆρον, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, εὑρήσεις στατῆρα,
ἐκεῖνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.
ροη * ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ
β ἰησοῦ, λέγοντες. τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασι-
λείᾳ τῶν οὐρανῶν; καὶ προσκαλεσάμενος ὁ ἰη-
σοῦς παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ εἶ-
πεν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένη-
σθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασι-
λείαν τῶν οὐρανῶν. ὅς τις οὖν ταπεινώσῃ ἑαυτὸν
ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βα
σιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, καὶ ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον
ροθ τοιοῦτον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ἐμὲ δέχεται. * ὃς δ'
β ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευ-
όντων εἰς ἐμὲ, συμφέρει αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῇ μύ-
λος ὀνικὸς ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταπον
τισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης. οὐαὶ τῷ κόσ
μῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων. ἀνάγκη γάρ ἐλθεῖν τὰ
σκάνδαλα. πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ δι' οὗ τὸ
ρπ σκάνδαλον ἔρχεται. * εἰ δὲ ἡ χείρ σου ἢ ὁ πούς
ς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὸν, καὶ βάλε
ἀπὸ σοῦ. καλόν σοι ἐστὶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν,
χωλὸν ἢ κυλλὸν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχον-
τα, βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. καὶ εἰ ὀφθαλ-
μός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν, καὶ βάλε
ἀπὸ σοῦ. καλόν σοι ἐστὶ μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν
εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς
ρπα τὴν γέενναν τοῦ πυρός. * ὁρᾶτε μὴ καταφρο-
ι νήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων. λέγω γὰρ ὑμῖν,
ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέ-
πουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρα-
νοῖς. ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπο-
ρπβ λωλός. * τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηταί τινι ἀν-
ς θρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα, καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐ-
τῶν, οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐννενηκονταεννέα ἐπὶ τὰ ὄρη,
πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον; καὶ ἐὰν γένηται
εὑρεῖν αὐτὸ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ
μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐννενηκονταεννέα τοῖς μὴ πε-
πλανημένοις. οὕτως οὐκ ἔστιν θέλημα ἔμπροσθεν
τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται
ρπγ ἓν τῶν μικρῶν τούτων. * ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ
ε ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μετα-
ξύ σου καὶ αὐτοῦ μόνου. ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδη-
ρπδ σας τὸν ἀδελφόν σου. * ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, πα-
ι ράλαβε μετά σου ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος
δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα. ἐὰν δὲ
παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ. ἐὰν δὲ καὶ τῆς
ἐκκλη-

à quibus accipiunt tributa aut censum: à fi-
lijs suis, an ab alienis? Dicit illi Petrus, Ab
alienis. Ait illi Iesus, Ergo liberi sūt filij. Ve-
rum ne simus illis offendiculo, profectus ad
mare mitte hamum, & eum piscem qui pro
dierit primus, tolle: & aperto ore illius inue-
nies staterē: acceptū eum da illis pro me &
te. In illo tempore accesserūt discipuli ad XVIII
λζ Iesum, dicētes, Quis maximus est in regno
cœlorum? Et accersitū ad se puerum Iesus,
statuit in medio illorum, & dixit, Amē dico
uobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini si
cut pueri, non ingrediemini in regnum cœ-
lorum. Quisquis igitur demiserit semetip-
sum, sicut est puer iste, hic est ille maximus
in regno cœlorum. Et qui receperit unum
puellum talem in nomine meo, me recipit.
Qui autē offenderit unum de pusillis istis,
qui in me credunt, expedit ei ut suspēdatur
mola asinaria in collum eius, ac demerga-
tur in profundum maris. Væ mundo ab of-
fendiculis. Necesse est enim ut ueniant of-
fendicula, uerūtamen uæ homini per quem
offendiculū uenit. Quod si manus tua, uel
pes tuus, obstaculo est tibi, abcide eum, &
proijce abs te. Bonum est tibi ad uitam in-
gredi claudum aut mutilum, potius quàm
duas manus, uel duos pedes habentem, mit-
ti in ignem æternum. Et si oculus tuus offen
dit te, erue eum, & proijce abs te. Bonū est
tibi, ut luscus intres in uitam, potius quàm
ut duos oculos habens mittaris in gehennā
ignis. Videte ne contemnatis unum ex his
pusillis. Dico enim uobis, quòd angeli eo-
rum in cœlis semper uident faciem patris
mei, qui in cœlis est. Venit enim filius ho-
minis seruare quod perierat. Quid uobis ui
detur? si fuerint alicui homini cētum oues,
λη & errauerit una ex eis, nonne relictis nona-
gintanouem in montibus, uadit & quærit
eam quæ errauerat? Et si contigerit ut inue-
niat eam, Amen dico uobis, gaudet super
ea magis quàm super nonagintanouē, quæ
non errauerunt. Sic non est uolūtas coram
patre uestro qui in cœlis est, ut pereat unus
de pusillis istis. Porrò si peccauerit in te fra-
ter tuus, uade & argue eū inter te & ipsum
solum. Si te audierit, lucratus es fratrem tu-
um: sin uero te non audierit, adhibe tecum
adhuc unum aut duos: ut in ore duorū aut
trium testium consistat omne uerbū. Quod
si non audierit eos, dic ecclesiæ. Quod si
eccle-

λθ περὶ τοῦ ὀφείλοντος μύρια τάλαντα.

ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς
ρπε καὶ ὁ τελώνης. *ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήση-
ζ τε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ
ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ
ρπϛ οὐρανῷ. *πάλιν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν
ι συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, περὶ παντὸς πράγμα-
τος, οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ
τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. οὗ γάρ εἰσι δύο ἢ
τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέ-
ρπζ σῳ αὐτῶν. *τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ πέτρος
ι εἶπεν. κύριε, ποσάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός
μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις; λέγει αὐτῷ ὁ
ἰησοῦς. οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομη-
ρπη κοντάκις ἑπτά. *διὰ τοῦτο ὡμοιώθη ἡ βασιλεία
ι τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησε συνᾶ-
ραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. ἀρξαμένου δὲ
αὐτοῦ συναίρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης
μυρίων ταλάντων. μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦ-
ναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ πραθῆναι,
καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὰ τέκνα, καὶ πάντα
ὅσα εἶχε, καὶ ἀποδοθῆναι. πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος,
προσεκύνει αὐτῷ λέγων. κύριε, μακροθύμησον
ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω. σπλαγχνισθεὶς
δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου, ἀπέλυσεν αὐτόν,
καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ. ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦ-
λος ἐκεῖνος, εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς
ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια. καὶ κρατήσας αὐ-
τὸν ἔπνιγε, λέγων. ἀπόδος μοι, ὅτι ὀφείλεις. πε-
σὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ, παρεκάλει αὐτόν, λέ-
γων. μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα ἀποδώ-
σω σοι. ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν, ἔβαλεν αὐ-
τὸν εἰς φυλακήν, ἕως οὗ ἀποδῷ τὸ ὀφειλόμενον. ἰδόν-
τες δὲ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα, ἐλυπήθη-
σαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ
ἑαυτῶν πάντα τὰ γενόμενα. τότε προσκαλεσά-
μενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ. δοῦλε
πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι,
ἐπεὶ παρεκάλεσάς με. οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι
τὸν σύνδουλόν σου, ὡς καὶ ἐγώ σε ἠλέησα; καὶ
ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ, παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς
βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῷ πᾶν τὸ ὀφειλόμε-
νον αὐτῷ. οὕτω καὶ ὁ πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος
ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελ-
φῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παρα-
ρπθ πτώματα αὐτῶν. *καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν
ϛ ὁ ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς
γαλιλαίας, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς ἰουδαίας
πέραν τοῦ ἰορδάνου, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄ-
χλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ. καὶ
προσῆλθον αὐτῷ οἱ φαρισαῖοι πειράζοντες αὐ-
τόν, καὶ λέγοντες αὐτῷ. εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπο-
λῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν;

ecclesiam nō audierit, sit tibi uelut ethnicus
& publicanus. Amen dico uobis, quæcūq;
alligaueritis super terram, erūt ligata in cœ
lo: & quæcūq; solueritis super terram, erūt
soluta in cœlo. Rursum dico uobis, ꝙ si duo
ex uobis cōsenserint super terram, de omni
re quācunq; petierint, fiet illis à patre meo
qui in cœlis est. Vbi enim sunt duo uel tres
cōgregati in nomine meo, ibi sum in medio
eorū. Tunc accedens Petrus ad eum, dixit,
Domine, quoties peccabit in me frater meus,
& remittam ei? Num usq; septies? Dicit illi
Iesus, Non dico tibi usq; septies, sed usque
septuagies septies. Ideo adsimilatum est re-
gnum cœlorum homini regi, qui uoluit cō-
λθ ferre rationem cum seruis suis. Et quum cœ
pisset conferre, oblatus est ei unus qui debe
bat ei decem milia talentorū. Cæterū quum
is non esset soluēdo, iussit eum dominus ue
nūdari & uxorem eius & liberos & omnia
quę habebat, ac fieri solutionem. Procidens
autem seruus ille adorabat eum, dicens, Do
mine, esto patiēs erga me, & omnia tibi red
dam. Misertus autem dominus serui illius,
absoluit eum, & æs alienū remisit ei. Egres-
sus uero seruus ille, inuenit unum de conser
uis suis, qui debebat sibi cētum denarios: &
iniecta in eū manu, obtorto collo trahebat,
dicens, Solue quod debes. Et procidens con
seruus eius rogabat eū, dicens, Esto patiens
erga me, & omnia reddam tibi. At ille nole-
bat, sed abijt & coniecit eum in carcerē, do-
nec redderet debitū. Porrò quum uidissent
conserui eius quæ fiebant, indoluerunt ual-
de, & uenerunt, aperueruntq; domino suo
omnia quæ facta fuerant. Tunc accersiuit
illum dominus suus, & ait illi, Serue scele-
ste, totum debitum illud remisi tibi, quum
obsecrasses me: nonne oportuit & te misere
ri conserui tui, sicut & ego tui misertus erā?
Et iratus dominus eius, tradidit eum tortori
bus, quoadusq; redderet totum quod debe-
batur sibi. Sic & pater meus cœlestis faciet
uobis, si non remiseritis suo quisq; fratri ex
cordibus uestris delicta illorum. Et fa-
ctum est quum consummasset Iesus sermo- XIX
nes hos, demigrauit à Galilæa, & uenit in fi
nes Iudææ trans Iordanem, & sequutæ sunt
eum turbæ multæ, & sanauit eos ibi. Et ac-
cesserunt ad eum pharisæi tentantes eum,
& dicentes ei, Licet'ne homini diuortium
facere cum uxore sua, qualibet ex causa?

ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ ἀνέγνωτε, ὅτι
ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς, ἄρρεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν
αὐτούς; καὶ εἶπεν, ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄν-
θρωπος τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολ-
ληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο
εἰς σάρκα μίαν, ὥστε οὐκ ἔτι εἰσὶ δύο ἀλλὰ σὰρξ
μία. ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χω-
ριζέτω. λέγουσιν αὐτῷ. τί οὖν μωσῆς ἐνετείλατο
δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου, καὶ ἀπολῦσαι αὐ-
τήν; λέγει αὐτοῖς, ὅτι μωσῆς πρὸς τὴν σκληρο-
καρδίαν ὑμῶν ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολῦσαι τὰς
γυναῖκας ὑμῶν, ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτως.
ρϟ * λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα
α αὐτοῦ, εἰ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοι-
χᾶται. καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας, μοιχᾶται.
ρϟα * λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. εἰ οὕτως ἐστὶν
ι ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικὸς, οὐ
συμφέρει γαμῆσαι. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οὐ πάν-
τες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἷς δέδοται.
εἰσὶ γὰρ εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγε-
νήθησαν οὕτως. καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐ-
νουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. καὶ εἰσὶν εὐ-
νοῦχοι, οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασι-
λείαν τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω.
ρϟβ * τότε προσηνέχθη αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας
β ἐπιθῇ αὐτοῖς, καὶ προσεύξηται. οἱ δὲ μαθηταὶ
ἐπετίμησαν αὐτοῖς. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν. ἄφετε τὰ
παιδία, καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρός με,
τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.
καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.
ρϟγ * καὶ ἰδοὺ εἷς προσελθὼν, εἶπεν αὐτῷ. δι-
β δάσκαλε ἀγαθὲ, τί ἀγαθὸν ποιήσω, ἵνα ἔχω
ζωὴν αἰώνιον; ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. τί με λέγεις ἀ-
γαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. εἰ δὲ θέ-
λεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν τήρησον τὰς ἐντο-
λάς. λέγει αὐτῷ, ποίας; ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν. τό.
οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευ-
δομαρτυρήσεις. τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέ-
ρα, καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.
λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος. πάντα ταῦτα ἐφύ-
ρϟδ λαξα ἐκ νεότητός μου. τί ἔτι ὑστερῶ; * ἔφη αὐ-
β τῷ ὁ ἰησοῦς. εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε πώ-
λησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ
ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει
ρϟε μοι. * ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον, ἀ-
β πῆλθε λυπούμενος. ἦν γὰρ ἔχων κτήματα
πολλά. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐ-
τοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πλούσιος δυσκόλως
εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. καὶ
πάλιν λέγω ὑμῖν, εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ
τρυπήματος ῥαφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. ἀκούσαντες δὲ οἱ μα
θηταὶ

μ Qui respondens ait eis, An non legistis, quod
is qui fecit ab initio, masculū & fœminam
fecit eos? Et dixit, Propterea deseret homo
patrem & matrem, & adglutinabitur uxori
suæ, & erūt duo in carnem unam. Itaq; iam
nō sunt duo, sed una caro. Quod ergo deus
copulauit, homo ne separet. Dicunt illi, Cur
ergo Moses iussit dare libellum repudij, ac
dimittere eam? Ait illis, Moses ad duritiam
cordis uestri permisit uobis repudiare uxo-
res uestras, cæterum ab initio non fuit sic.
Dico autem uobis, quòd quicunq; repudia
uerit uxorē suam, nisi ob stuprum, & aliam
duxerit, is committit adulterium. Et qui re-
pudiatam duxerit, is adulterium committit.
Dicūt ei discipuli eius, Si ad istum modum
habet causa hominis cum uxore, non expe-
dit contrahere matrimonium. Qui dixit il-
lis, Non omnes capaces sunt huius dicti, sed
ij quibus datum est. Sūt enim eunuchi, qui
de matris utero sic nati sunt: & sunt eunu-
chi, qui facti sunt eunuchi ab hominibus: &
sunt eunuchi, qui seipsos castrauerunt pro-
pter regnum cœlorum. Qui potest capere,
capiat. Tunc oblati sunt ei pueri, ut manus
eis imponeret & oraret. Discipuli autem in
crepabant eos. Iesus uero ait eis, Sinite pue-
ros, & ne prohibeatis eos ad me uenire, ta-
lium est enim regnum cœlorum. Et quum
imposuisset eis manus, abijt illinc. Et ecce
μα unus accedens, ait illi, Magister bone, quid
boni faciam, ut habeam uitam æternā? Qui
dixit ei, Cur me uocas bonum? Nullus est
bonus, nisi unus, nempe deus. Quod si uis
ad uitam ingredi, serua mandata. Dicit illi,
Quæ? Iesus autem dixit: Non facies homi-
cidium. Non committes adulterium. Non
facies furtum. Nō falsum dices testimoniū.
Honora patrem & matrem: & diliges proxi
mum tuum, ut teipsum. Dicit illi adolescēs,
Omnia hæc seruaui à iuuentute mea, quid
adhuc mihi deest? Ait illi Iesus, Si uis perfe-
ctus esse, uade, uende quæ habes, & da pau
peribus, & habebis thesaurum in cœlo, &
ueni sequere me. Quum audisset autē ado-
lescens eum sermonē, abijt tristis. Erat enim
habens possessiones multas. Iesus autem di
xit discipulis suis, Amen dico uobis, Diues
difficile intrabit in regnum cœlorum. Et ite
rum dico uobis, Facilius est camelum per
foramen acus transire, quàm diuitem in re-
gnum dei ingredi. Auditis autem his disci-
puli

μϐ περὶ τῶν μισθουμένων ἐργατῶν.

θητοὶ αὐτοῦ, ἐξεπλήσσοντο σφόδρα, λέγοντες.
τίς ἄρα δύναται σωθῆναι; ἐμβλέψας δὲ ὁ ἰη-
σοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνα-
τόν ἐστι, παρὰ δὲ θεῷ πάντα δυνατά ἐστι.
ρϟς * τότε ἀποκριθεὶς ὁ πέτρος, εἶπεν αὐτῷ. ἰδοὺ
ι ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι,
ρϟζ τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. * ἀ-
ι μὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές
μοι ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε
καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους, κρίνοντες τὰς
ρϟη δώδεκα φυλὰς τοῦ ἰσραήλ. * καὶ πᾶς ὃς ἀφῆ-
β κεν οἰκίας, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέ-
ρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς,
ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα
ρϟθ λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. * πολ
β λοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ ἔσχατοι
σ πρῶτοι. * ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν μϐ
ι οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ ὅστις ἐξῆλθεν
ἅμα πρωῒ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπε-
λῶνα αὐτοῦ. συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν ἐργα-
τῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐ-
τοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. καὶ ἐξελθὼν πε-
ρὶ τὴν τρίτην ὥραν, εἶδεν ἄλλους ἑστῶτας ἐν
τῇ ἀγορᾷ ἀργοὺς, καὶ ἐκείνοις εἶπεν. ὑπάγετε
καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαι-
ον δώσω ὑμῖν. οἱ δὲ ἀπῆλθον. πάλιν δὲ ἐξελ-
θὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν, ἐποίησεν
ὡσαύτως. περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἐξελ-
θὼν, εὗρεν ἄλλους ἑστῶτας ἀργοὺς, καὶ λέγει αὐ-
τοῖς, τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί; λέ-
γουσιν αὐτῷ, ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. λέγει
αὐτοῖς. ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα,
καὶ ὃ ἂν ᾖ δίκαιον, λήψεσθε. ὀψίας δὲ γενομένης,
λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ
αὐτοῦ. κάλεσον τοὺς ἐργάτας, καὶ ἀπόδος αὐ-
τοῖς τὸν μισθὸν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων
ἕως τῶν πρώτων. καὶ ἐλθόντες, οἱ περὶ τὴν ἑν-
δεκάτην ὥραν, ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον. ἐλθόν-
τες δὲ οἱ πρῶτοι, ἐνόμισαν ὅτι πλεῖον λήψονται,
καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον. λαβόντες
δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου, λέγοντες.
ὅτι οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν καὶ ἴσους
ὑμῖν αὐτοὺς ἐποίησας, τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς
ἡμέρας, καὶ τὸν καύσωνα. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
ἑνὶ αὐτῶν. ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε, οὐχὶ δηνα-
ρίου συνεφώνησάς μοι; ἆρον τὸ σὸν, καὶ ὕπαγε.
θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί. ἢ οὐκ
ἔξεστί μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς; εἰ ὁ ὀφ-
θαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰ-
μι; οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶ-
τοι ἔσχατοι. πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ
ἐκλεκτοί

puli expauerunt ualde, dicentes, Quis ergo
potest saluus fieri? Intuitus autem illos Ie-
sus dixit illis, Apud homines hoc imposi-
bile est, apud deum autem omnia posibi-
lia sunt. Tunc respõdens Petrus dixit ei, Ec-
ce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus
te: quid ergo erit nobis? Iesus autem dixit il-
lis, Amẽ dico uobis, ꝙ uos qui sequuti estis
me in regeneratione, quum sederit filius ho
minis in sede maiestatis suæ, sedebitis &
uos super sedes duodecim, iudicantes duo-
decim tribus Israel. Et omnis qui reliquerit
domos, aut fratres, aut sorores, aut patrem,
aut matrẽ, aut uxorem, aut filios, aut agros
propter nomen meum, centuplum accipiet,
& uitæ æternæ sortietur hæreditatẽ. Multi
autem primi erunt nouissimi, & nouissimi
primi. Nam simile est regnum cœlorũ XX
homini patrifamiliâs, qui exijt primo statim
diluculo ad conducẽdos operarios in uineã
suam. Conuẽtione aũt facta cum operarijs
in singulos dies denario, misit eos in uineã
suam. Et egressus circiter horam tertiam, ui
dit alios stantes in foro ociosos, & illis dixit,
Ite & uos in uineam, & quodcunqꝫ iustum
fuerit dabo uobis. Illi autem abierunt. Rur-
sum aũt exijt circiter sextã & nonam horã,
& fecit similiter. Circa undecimã uero exijt
& inuenit alios stantes ociosos, ac dicit illis,
Cur hic statis totum diem ociosi? Dicunt ei,
Quia nemo nos conduxit. Dicit illis, Abite
& uos in uineam, & quicquid fuerit iustum
accipietis. Quum aũt uespera facta esset, di
cit dominꝰ uineæ ꝓcuratori suo, Voca ope
rarios, & redde illis mercedẽ incipiens a po-
stremis usqꝫ ad primos. Et quum uenissent
qui circa undecimã horã uenerãt, acceperũt
singuli denariũ. Venientes aũt & primi, ar-
bitrati sunt ꝙ plus essent accepturi, & acce-
perunt ipsi quoqꝫ singuli denariũ. Et quum
accepissent, murmurabãt aduersus patrẽfa-
miliâs, dicentes, Hi nouissimi unam horam
fuerunt in opere, & illos pares nobis fecisti,
qui portauimus pondus diei & æstũ. At ille
respõdens uni eorum, dixit, Amice, non fa-
cio tibi iniuriam: nonne denario pactus es
mecum? tolle quod tuum est, & abi. uolo au
tem huic nouissimo dare sicut & tibi. An
nõ licet mihi quod uolo facere in rebꝰ meis?
An oculus tuus malus est, quod ego bonus
sim? Sic nouissimi erunt primi, & primi no-
uissimi. Multi enim sunt uocati, pauci uero

μγ περὶ τῆ υἱῶν ζεβεδαίου. μδ περὶ τῆ δύο τυφλῶν. με περὶ τῆ ὄνου καὶ τῆ πώλου.

σα ἐκλεκτοί. * καὶ ἀναβαίνων ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσό-
β λυμα, παρέλαβε τοὺς δώδεκα μαθητὰς κατ᾽
ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἰδοὺ ἀναβαί-
νομεν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ γραμμα-
τεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ
παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖ-
ξαι, καὶ μαστιγῶσαι, καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρί-
σβ τῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. * τότε προσῆλθεν μγ
ς αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν ζεβεδαίου μετὰ τῶν
υἱῶν αὐτῆς. προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσα τι παρ᾽
αὐτοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ. τί θέλεις; λέγει αὐτῷ.
εἰπὲ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου, εἷς ἐκ
δεξιῶν σου, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων ἐν τῇ βασι-
λείᾳ σου. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν. οὐκ οἴ-
δατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον,
ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν; καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ
βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; λέγουσιν αὐτῷ,
δυνάμεθα. καὶ λέγει αὐτοῖς. τὸ μὲν ποτήριόν
μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζο-
μαι, βαπτισθήσεσθε, τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν
μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι,
σγ ἀλλ᾽ οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρός μου. * καὶ
β ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγανάκτησαν περὶ τῶν
δύο ἀδελφῶν. ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος
αὐτοὺς, εἶπεν. οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθ-
νῶν, κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κα-
τεξουσιάζουσιν αὐτῶν. οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν,
ἀλλ᾽ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔστω ὑ-
μῶν διάκονος, καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶ-
σδ τος, ἔστω ὑμῶν δοῦλος. * ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
δ θρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆ-
σαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ
σε πολλῶν. * καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ ἱεριχῶ, μδ
β ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς. καὶ ἰδοὺ δύο τυ-
φλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδὸν, ἀκούσαντες, ὅτι
ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν λέγοντες. ἐλέησον ἡμᾶς
κύριε υἱὲ δαβίδ. ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς,
ἵνα σιωπήσωσιν. οἱ δὲ μεῖζον ἔκραξαν, λέγοντες.
ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὲ δαβίδ. καὶ στὰς ὁ ἰησοῦς ἐ-
φώνησεν αὐτοὺς, καὶ εἶπεν. τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν;
λέγουσιν αὐτῷ. κύριε, ἵνα ἀνοιχθῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφ-
θαλμοί. σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, ἥψατο τῶν ὀφθαλ-
μῶν αὐτῶν, καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλ-
σς μοὶ, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ. * καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς ἱε-
β ροσόλυμα, καὶ ἦλθον εἰς βηθφαγὴ πρὸς τὸ ὄρος τῶν
ἐλαιῶν, τότε ἰησοῦς ἀπέστειλε δύο μαθητὰς, λέ-
γων αὐτοῖς, πορεύθητε εἰς τὴν κώμην τὴν ἀπέναν-
τι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εὑρήσετε ὄνον δεδεμένην, καὶ
πῶλον μετ᾽ αὐτῆς, λύσαντες ἀγάγετέ μοι. καὶ ἐάν με
σζ τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε, ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρεί-
ζ αν ἔχει. εὐθέως δὲ ἀποστελεῖ αὐτούς, * τοῦτο δὲ
ὅλον

electi. Et ascendens Iesus Hierosolyma, assumpsit duodecim discipulos suos solos in uia, & ait illis, Ecce conscendimus Hierosolyma, & filius hominis tradetur principib⁹ sacerdotum ac scribis, & condẽnabunt eum morte, & tradent eum gentibus ad illudendum & flagellandũ, & crucifigendũ, & tertia die resurget. Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filijs suis, adorãs & petẽs aliquid ab eo. At ille dicit ei, Quid uis? Ait illi, Dic ut sedeant hi duo filij mei, unus ad dextram tuam, & alter ad sinistram in regno tuo. Respondens autẽ Iesus dixit, Nescitis quid petitis. Potestis bibere poculum, quod ego bibiturus sum? & baptismate quo ego baptizor, baptizari? Dicunt ei, Possumus. Ait illis, Poculũ quidem meum bibetis, & baptismate quo ego baptizor, baptizabimini: sedere autẽ ad dexterã meam & sinistram meam, non est meum dare, sed ijs cõtinget, quibus paratũ est à patre meo. Et quũ audissent decem, indignati sunt de duobus fratribus. Iesus autem uocauit eos ad se, & ait, Scitis quod principes gentiũ dominẽtur illis: & qui magni sunt, potestatem exerceant in eas. Non ita erit inter uos, sed quicũq; uoluerit inter uos magnus fieri, sit uester minister: & qui uoluerit inter uos primus esse, sit uester seruus. Sicut filius hominis nõ uenit ut sibi ministraretur, sed ut ipse ministraret: utq; daret animã suam redemptionem pro multis. Et egrediẽtibus illis ab Hiericho, sequuta est eum turba multa. Et ecce duo cæci sedẽtes iuxta uiam, quum audissent quòd Iesus transiret, clamauerunt dicentes, Domine miserere nostri fili Dauid. Turba autem increpabat eos, ut tacerent. At illi magis clamabant, dicentes, Miserere nostri domine fili Dauid. Et stetit Iesus & uocauit eos, & ait, Quid uultis ut faciã uobis? Dicunt illi, Domine, ut aperiantur oculi nostri. Misertus autem eorum Iesus, tetigit oculos eorum: & confestim uisum receperunt oculi illorum, & sequuti sunt eum.

Et quũ appropinquassent Hierosolymis, & uenissent Betphage ad montem oliuarũ, tunc Iesus misit duos discipulos, dicens eis, Ite in castellũ quod contra uos est, & statim inuenietis asinam alligatã, & pullũ cum ea, soluite & adducite mihi. Et si quis uobis aliquid dixerit, dicite, Dominus his opus habet, & confestim emittet eos. Hoc autem XXI

totum

ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προ-
φήτου λέγοντος. εἴπατε τῇ θυγατρὶ σιών. ἰδοὺ
ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πρᾶος, καὶ ἐπιβεβη-
ση̄ κὼς ἐπὶ ὄνον καὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου. * πο-
β ρευθέντες δὲ οἱ μαθηταὶ καὶ ποιήσαντες καθὼς
προσέταξεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἤγαγον τὴν ὄνον, καὶ
τὸν πῶλον. καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω αὐτῶν τὰ ἱμά-
τια αὐτῶν, καὶ ἐπεκάθισαν ἐπάνω αὐτῶν. ὁ δὲ
πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν
τῇ ὁδῷ. ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δέν-
σθ δρων, καὶ ἐστρώννυον ἐν τῇ ὁδῷ. * οἱ δὲ ὄχλοι οἱ
α προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέ-
γοντες. ὡς αννὰ τῷ υἱῷ δαβίδ. εὐλογημένος
ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, ὡς αννὰ ἐν τοῖς
σι ὑψίστοις. * καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς ἱεροσόλυ-
ι μα ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις λέγουσα. τίς ἐστιν οὗ-
τος; οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον, οὗτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ προ-
σια φήτης ὁ ἀπὸ ναζαρὲθ τῆς γαλιλαίας. * καὶ εἰ-
α σῆλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέβα-
λε πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας
ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν
κατέστρεψεν, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων
τὰς περιστεράς. καὶ λέγει αὐτοῖς. γέγραπται.
ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται. ὑμεῖς
σιβ δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν. * καὶ
ι προσῆλθον αὐτῷ τυφλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ,
σιγ καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. * ἰδόντες οἱ ἀρχιε-
ϛ ρεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησεν.
καὶ τοὺς παῖδας κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ λέ-
γοντας, ὡς αννὰ τῷ υἱῷ δαβίδ, ἠγανάκτησαν,
καὶ εἶπον αὐτῷ. ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν; ὁ δὲ
ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς. ναί. οὐδέποτε ἀνέγνωτε ὅτι
ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτί-
σιδ σω αἶνον; * καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἐξῆλθεν ἔξω
ϛ τῆς πόλεως εἰς βηθανίαν καὶ ηὐλίσθη ἐκεῖ.
πρωΐας δὲ ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν ἐπείνασεν
καὶ ἰδὼν συκῆν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἦλθεν ἐπ' αὐ-
τήν. καὶ οὐδὲν εὗρεν ἐν αὐτῇ, εἰ μὴ φύλλα μόνον,
καὶ λέγει αὐτῇ. μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς
τὸν αἰῶνα, καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκῆ. καὶ
ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν λέγοντες. πῶς
σιε παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκῆ; * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ
ϛ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε
πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς
ποιήσετε, ἀλλὰ καὶ ἐὰν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε, ἄρ-
σιϛ θητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται. * καὶ
δ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύον-
σιζ τες, λήψεσθε. * καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ ἱερόν, προ-
β σῆλθον αὐτῷ διδάσκοντι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρε-
σβύτεροι τοῦ λαοῦ λέγοντες, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποι-
εῖς, καὶ τίς σοι ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν ταύτην; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ
ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς. ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον ἕνα. ὃν
ἐὰν

totum factum est ut adimpleretur quod di-
ctum est per prophetam dicentem, Dicite fi-
liæ Sion, Ecce rex tuus uenit tibi mãsuetus,
& sedens super asinam & pullū filium sub-
iugalis. Euntes autē discipuli fecerunt sicut
præceperat illis Iesus. Et adduxerūt asinam
& pullum, & imposuerunt super eos uesti-
menta sua & eum super illa collocarūt. Plu-
rima autem turba strauerunt uestimēta sua
in uia. Alij uero cædebant ramos de arbori-
bus, & sternebant in uia. Porrò turbæ quæ
præcedebant & quæ sequebantˉ clamabant
dicentes, Hos anna filio Dauid, benedictus
qui uenit in nomine domini, hos anna in al-
tissimis. Et quū intrasset Hierosolyma, com
mota est uniuersa ciuitas, dicens, Quis est
hic? Turbæ autem dicebāt, Hic est Iesus ille
propheta à Nazareth Galilææ. Et intrauit
Iesus in templū dei, & eijciebat omnes uen-
dentes & emētes in templo, mensasq; num-
mulariorum, & cathedras uēdentiū colum-
bas euertit, & dixit eis: Scriptū est, Domus
mea, domus deprecationis uocabitˉ. At uos
fecistis illam speluncam latronum. Et acces-
μϛ serunt ad eum cæci & claudi in templo, &
sanauit eos. Quum uidissent principes sa-
cerdotū & scribæ mirabilia quæ fecerat, &
pueros clamantes in templo, dicentes, Hos
anna filio Dauid: indignati sunt, & dixerūt
ei, Audis quid isti dicunt? Iesus autem dicit
eis, Quid ni? Nunquam legistis, Ex ore in-
fantium & lactētium perfecisti laudem? Et
relictis illis exijt è ciuitate in Bethaniam, &
diuersatus est illic. Mane autem reuertēs in
ciuitatem, esurijt. Et quum uidisset fici arbo
μζ rem unam in uia, uenit ad eam, & nihil inue
nit in ea, nisi folia tantum: & ait illi, Ne post
hac ex te fructus nascatur in æternū. Et are-
facta est continuo ficus. Et eo uiso discipuli
mirati sunt, dicentes, Quomodo continuo
exaruit ficus? Respondens aūt Iesus ait eis,
Amen dico uobis, si habueritis fidem, & nō
hæsitaueritis, non solum hoc quod accidit fi
cui facietis, uerū etiam si monti huic dixeri
tis, Tollere, & proijce te in mare: fiet. Et om
nia quæcunq; petieritis in deprecatione cre
dentes, accipietis. Et quum uenisset in tem-
μη plum, accesserunt ad eum docentem princi-
pes sacerdotū & seniores populi, dicentes,
Qua autoritate hæc facis? & quis tibi dedit
istam autoritatē? Respōdens aūt Iesus dixit
eis, Interrogabo uos & ego quiddam, quod
si di

ἐὰν εἴπητέ μοι, κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᳳ ἐξουσίᳳ ταῦ
τα ποιῶ. τὸ βάπτισμα ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ
οὐρανοῦ ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ διελογίζοντο παρ᾽
ἑαυτοῖς λέγοντες. ἐὰν εἴπωμεν ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ
ἡμῖν. διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; ἐὰν δὲ
εἴπωμεν ἐξ ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον
πάντες γὰρ ἔχουσι τὸν ἰωάννην ὡς προφήτην.
καὶ ἀποκριθέντες τῷ ἰησοῦ εἶπον. οὐκ οἴδαμεν.
ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτός. οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν, ἐν
ποίᳳ ἐξουσίᳳ ταῦτα ποιῶ. *τί δὲ ὑμῖν δο- μθ
σιη κεῖ; ἄνθρωπος εἶχε τέκνα δύο, καὶ προσελθὼν
ι τῷ πρώτῳ εἶπεν, τέκνον ὕπαγε σήμερον ἐργάζου
ἐν τῷ ἀμπελῶνί μου. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐ θέ-
λω. ὕστερον δὲ μεταμεληθείς, ἀπῆλθεν. καὶ προσελ
θὼν τῷ δευτέρῳ εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθείς,
εἶπεν ἐγὼ κύριε, καὶ οὐκ ἀπῆλθεν. τίς ἐκ τῶν δύο
ἐποίησε τὸ θέλημα τοῦ πατρός; λέγουσιν αὐτῷ, ὁ
πρῶτος. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ἦλθε γὰρ πρὸς ὑμᾶς ἰωάν
νης ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ.
οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ. ὑ-
μεῖς δὲ ἰδόντες, οὐ μετεμελήθητε ὕστερον, τοῦ πι-
σιθ στεῦσαι αὐτῷ. *ἄλλην παραβολὴν ἀκούσα- ν
β τε. ἄνθρωπός τις ἦν οἰκοδεσπότης ὅστις ἐφύτευ-
σεν ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκεν, καὶ
ὤρυξεν ἐν αὐτῷ ληνόν, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον,
καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησεν. ὅτε
δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε τοὺς δού-
λους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς λαβεῖν τοὺς καρποὺς
αὐτοῦ. καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ,
ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλη
σαν. πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν
πρώτων, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως. ὕστερον δὲ
ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ λέγων. ἐντρα
πήσονται τὸν υἱόν μου. οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱόν,
εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε,
ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ κατασχῶμεν τὴν κληρονο-
μίαν αὐτοῦ. καὶ λαβόντες αὐτόν, ἐξέβαλον ἔξω τοῦ
ἀμπελῶνος καὶ ἀπέκτειναν. ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύ
ριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκεί
νοις; λέγουσιν αὐτῷ, κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς,
καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵ
τινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρπούς, ἐν τοῖς και
ροῖς αὐτῶν. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. οὐδέποτε ἀνέ-
γνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς; λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν
οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γω
νίας. παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ
ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν; διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀρθή-
σεται ἀφ᾽ ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ δοθήσεται
ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς. καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν
λίθον τοῦτον, συνθλασθήσεται, ἐφ᾽ ὃν δ᾽ ἂν πέσῃ,
λικμήσει

si dixeritis mihi, & ego uobis dicā qua auto
ritate hæc faciam. Baptismus Ioannis unde
erat? è cœlo an ex hominibus? At illi cogita
bant apud se, dicentes, Si dixerimus è cœlo,
dicet nobis, Quare ergo non credidistis illi?
Sin aūt dixerimus ex hominibus, timemus
turbam. Omnes enim habēt Ioannē ut pro/
phetam. Et respōdentes Iesu, dixerunt, Ne/
scimus. Ait illis & ipse. Nec ego dico uobis
μθ qua autoritate hæc faciam. Quid aūt uobis
uidetur? Homo habebat duos filios, & acce
dens ad priorem dixit, Fili, uade hodie ope/
rare in uinea mea. Ille aūt respōdens ait, No
lo, postea uero pœnitentia motus, abijt. Ac/
cedens aūt ad alterum, dixit similiter. At ille
respondens ait, Ego domine, & non abijt.
Vter è duob⁹ fecit quod uoluit pater? Et di/
cunt ei, Prior. Dicit illis Iesus, Amē dico uo/
bis, ꝙ publicani & meretrices precedūt uos
in regnum dei. Venit enim ad uos Ioannes
per uiam iustitiæ, & nō credidistis ei: publi/
cani autē & meretrices crediderunt ei. Vos
aūt quum uidissetis non fuistis cōmoti pœ
ν nitentia postea, ut crederetis ei. Aliam para/
bolam audite, Homo quidā erat paterfami/
liâs, qui plantauit uineam, & sepem circūde
dit ei: & fodit in ea torcular, & ædificauit
turrim, & locauit eam agricolis, ac peregre
profectus est. Quum aūt tempus fructuum
appropinquasset, misit seruos suos ad agri/
colas, ut acciperent fructus ipsius. Et agrico
læ apprehensis seruis eius, alium ceciderūt,
alium occiderunt, alium uero lapidauerūt.
Iterū misit alios seruos plures prioribus, &
fecerunt illis similiter. Nouissime autē misit
ad eos filium suum, dicens, Reuerebūtur fi/
lium meum. Agricolę autem uiso filio, dixe
rūt intra se, Hic est hæres, uenite occidamus
eum, & occupemus hæreditatē eius. Et ap/
prehensum eum, eiecerunt ex uinea, & occi
derunt. Quū ergo uenerit dominus uineæ,
quid faciet agricolis illis? Aiūt illi, Mali quū
sint, male perdet illos: & uineā suam locabit
alijs agricolis, qui reddent ei fructū tempori
bus suis. Dicit illis Iesus, Nunquā legistis in
scripturis, Lapidē quem reprobauerūt ædi/
ficantes, hic factus est in caput anguli. A do
mino factū est hoc, & est mirabile in oculis
nostris? Ideo dico uobis, auferetur à uobis
regnum dei, & dabitur genti facieti fructus
eius. Et qui ceciderit super lapidem istum,
confringetur: super quem uero ceciderit,
conteret

σκ λικμήσει αὐτόν. *καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς
α καὶ οἱ φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ, ἔγνωσαν,
ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει. καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆ
σαι, ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπειδὴ ὡς προφή-
σκα τὴν αὐτὸν εἶχον. *καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, πάλιν
ε εἶπεν αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς, λέγων. ὡμοιώθη ἡ
βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅς τις ἐ-
ποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ ἀπέστειλε τοὺς δού-
λους αὐτοῦ, καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γά-
μους καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν. πάλιν ἀπέστειλεν ἄλ-
λους δούλους, λέγων. εἴπατε τοῖς κεκλημένοις. ἰδοὺ
τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμασα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτι-
στὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἕτοιμα, δεῦτε εἰς τοὺς γά
μους. οἱ δὲ ἀμελήσαντες, ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν
ἴδιον ἀγρὸν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορείαν αὐτοῦ. οἱ δὲ λοι-
ποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὕβρισαν καὶ
ἀπέκτειναν. ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς, ὠργίσθη, καὶ
πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, ἀπώλεσε τοὺς
φονεῖς ἐκείνους, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησεν.
τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ. ὁ μὲν γάμος ἕτοι-
μός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι. πορεύε-
σθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἐὰν
εὕρητε, καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. καὶ ἐξελθόν-
τες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς, συνήγαγον πάν
τας ὅσους εὗρον πονηρούς τε καὶ ἀγαθοὺς, καὶ
σκβ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων. *εἰσελθὼν δὲ ὁ
ι βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶδεν ἐκεῖ
ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου, καὶ
λέγει αὐτῷ. ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων
ἔνδυμα γάμου; ὁ δὲ ἐφιμώθη. τότε εἶπεν ὁ βα-
σιλεὺς τοῖς διακόνοις. δήσαντες αὐτοῦ πόδας
καὶ χεῖρας ἐκβάλλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτε-
ρον. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόν-
σκγ των. πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί. *τό
β τε πορευθέντες οἱ φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον,
ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ. καὶ ἀποστέλλου-
σιν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν ἡρῳδιανῶν,
λέγοντες. διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ
τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις, καὶ οὐ μέλει
σοι περὶ οὐδενός. οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώ
πων. εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; ἔξεστι δοῦναι κῆνσον
καίσαρι, ἢ οὔ; γνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν,
εἶπεν. τί με πειράζετε ὑποκριταί; ἐπιδείξατέ μοι
τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δη
νάριον. καὶ λέγει αὐτοῖς. τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη, καὶ ἡ
ἐπιγραφή; λέγουσιν αὐτῷ, καίσαρος. τότε λέγει
αὐτοῖς. ἀπόδοτε οὖν τὰ καίσαρος, καίσαρι, καὶ
τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ. καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμα-
σαν, καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον. ἐν ἐκείνῃ
τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ σαδδουκαῖοι, οἱ λέ-
γοντες, μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐ-
τὸν, λέγοντες. διδάσκαλε, μωσῆς εἶπεν. ἐάν τις
ἀποθάνῃ

conteret eum. Et quum audissent principes
sacerdotū ac pharisæi parabolas eius, cogno
uerūt quod de se diceret. Et quærētes illi ma
nus iniicere, timuerunt turbas, quoniā tanq̄
prophetā eum habebant. Et respondens Ie/
να sus, iterū dixit eis per parabolas, & ait, Si/ XXII
mile factum est regnū cœlorum homini re/
gi, qui fecit nuptias filio suo, & emisit ser/
uos suos, ut uocarēt inuitatos ad nuptias, &
nolebant uenire. Rursus emisit alios seruos
dicens, Dicite inuitatis, ecce prandiū meum
paraui, tauri mei & altilia mactata sunt, &
omnia parata, uenite ad nuptias. Illi aūt ne/
glexerunt & abierunt, alius in uillam suam,
alius uero ad negociationē suā. Reliqui ue/
ro tenuerunt seruos eius, & cōtumeliis affe
ctos occiderunt. Rex autem quum audisset
iratus est, & missis exercitibꝰ suis, perdidit
homicidas illos, & ciuitatem illorum succē/
dit. Tunc ait seruis suis: Nuptiæ quidem pa
ratæ sunt, sed qui inuitati erant non fuerunt
digni. Ite ergo ad exitus uiarū, & quotcūq;
inueneritis uocate ad nuptias. Et egressi ser
ui eius in uias, congregauerūt omnes quot/
quot inuenerunt, malos pariter ac bonos: &
impletæ sunt nuptiæ discūbentibus. Ingres/
sus aūt rex ut uideret discūbentes, ubi uidit
illic hominē non uestitum ueste nuptiali, ait
illi, Amice, quomodo huc intrasti, nō habēs
uestem nuptialē? At ille obmutuit. Tunc di
xit rex ministris, Ligatis pedibus & manibꝰ
eius, mittite eum in tenebras exteriores: ibi
erit fletus & stridor dentiū. Multi enim sūt
νβ uocati, pauci uero electi. Tunc abeūtes pha
risæi consiliū ceperunt, ut illaquearent eum
in sermone. Et ad illum emittunt discipulos
suos cum Herodianis, dicētes, Magister, sci/
mus q̄ uerax sis, & uiam dei in ueritate do/
ceas, neq; cures quenquam: non enim respi
cis personam hominū. Dic ergo nobis, quid
tibi uidetur? Licet censum dari Cæsari, an
non? Cognita autem Iesus malicia eorum,
ait, Quid me tentatis hypocritæ? Ostendite
mihi numisma census. At illi obtulerunt ei
denarium. Et ait illis, Cuius est imago hæc
& inscriptio? Dicunt ei, Cæsaris. Tunc ait
illis, Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæ/
sari: & quæ sunt dei, deo. Et his auditis, mi/
νγ rati sunt, & omisso eo abierunt. In illo die ac
cesserunt ad eum sadducæi, qui dicunt non
esse resurrectionē, & interrogauerunt eum,
dicentes: Magister, Moses dixit, si quis
mortuus

ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελ-
φὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀναστήσει σπέρ-
μα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀ-
δελφοί. καὶ ὁ πρῶτος γαμήσας ἐτελεύτησεν, καὶ
μὴ ἔχων σπέρμα, ἀφῆκε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ
ἀδελφῷ αὐτοῦ. ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρί-
τος ἕως τῶν ἑπτά. ὕστερον δὲ πάντων ἀπέ-
θανε καὶ ἡ γυνή. ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, τίνος τῶν
ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν.
ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. πλανᾶσθε,
μὴ εἰδότες τὰς γραφάς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ
θεοῦ. ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε
ἐκγαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ἐν οὐρα-
νῷ εἰσιν. περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν,
οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ἀπὸ τοῦ θεοῦ λέ-
γοντος. ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς
ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ; οὐκ ἔστιν ὁ θεός, θεὸς
νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι
σκδ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. *οἱ δὲ φα-
ς ρισαῖοι ἀκούσαντες, ὅτι ἐφίμωσε τοὺς σαδδου-
καίους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ ἐπηρώτη- νδ
σεν εἷς ἐξ αὐτῶν νομικός τις, πειράζων αὐτὸν
καὶ λέγων. διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη
ἐν τῷ νόμῳ; ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. ἀγαπή-
σεις κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν
ὅλῃ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ διανοίᾳ σου. αὕτη ἐστὶν
πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή. δευτέρα δὲ ὁμοία
αὐτῇ. ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. ἐν
ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς, ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ
σκε προφῆται κρέμανται.* συνηγμένων δὲ τῶν φαρι-
β σαίων, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς, λέγων. τί ὑμῖν νε
δοκεῖ περὶ τοῦ χριστοῦ; τίνος υἱός ἐστιν; λέγουσιν αὐ-
τῷ, τοῦ δαβίδ. λέγει αὐτοῖς. πῶς οὖν δαβὶδ ἐν
πνεύματι κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων; εἶπεν ὁ κύ-
ριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ
σκϛ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.* εἰ οὖν
β δαβὶδ κύριον αὐτὸν καλεῖ, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστι;
καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτῷ ἀποκριθῆναι λόγον.
οὐδὲ ἐτόλμησέ τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπε-
σκζ ρωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι. *τότε ὁ ἰησοῦς ἐλά- νϛ
ι λησε τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, λέγων.
ἐπὶ τῆς μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμμα-
τεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι, πάντα οὖν ὅσα ἂν εἴπωσιν
ὑμῖν τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα
αὐτῶν μὴ ποιεῖτε. λέγουσι γὰρ καὶ οὐ ποιοῦσι.
σκη *δεσμεύουσι γὰρ φορτία βαρέα καὶ δυσβάστα-
ε κτα, καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώ-
πων, τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινῆσαι
σκθ αὐτά.* πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι πρὸς
β τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις. πλατύνουσι δὲ
τὰ φυλακτήρια ἑαυτῶν, καὶ μεγαλύνουσι τὰ
κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν. φιλοῦσί τε τὰς πρω
τοκλισίας

mortuus fuerit non habens filium, ut ducat
frater eius uxorẽ illius, & ſuſcitet ſemen fra
tri ſuo. Erant autẽ apud nos ſeptem fratres,
& primus uxore ducta defunctus eſt: ac nõ
habens ſemen, reliquit uxorem ſuam fratri
ſuo: ſimiliter ſecũdus & tertius uſq; ad ſepti
mum. Nouiſsime autẽ omniũ defuncta eſt
& mulier. In reſurrectione ergo cuius è ſe/
ptem illis erit uxor? Omnes enim habuerũt
eam. Reſpondens aũt Ieſus ait illis, Erratis,
neſcientes ſcripturas neq; uirtutẽ dei. In re/
ſurrectione enim neq; matrimoniũ contra/
hunt, neq; elocãtur, ſed ſunt ſicut angeli dei
in cœlo. De reſurrectione uero mortuorũ,
non legiſtis quod uobis dictũ eſt à deo, qui
ait, Ego ſum deus Abraham, & deus Iſaac,
& deus Iacob? Deus non eſt deus mortuo/
rum, ſed uiuentiũ. Et quũ audiſſent turbæ,
ſtupuerunt de doctrina eius. Phariſæi autẽ
quum audiſſent, quod obturaſſet os ſadduceis,
conuenerunt in unum: & interrogauit eum
unus ex eis legis doctor quiſpiam, tentans
eum & dicens, Magiſter, quod eſt mandatũ
magnũ in lege? Ait illi Ieſus, Diliges domi/
num deum tuũ ex toto corde tuo, & in tota
anima tua, & in tota mente tua. hoc eſt pri/
mum & magnũ mandatũ. Secundũ autem
ſimile eſt huic, Diliges proximũ tuum per/
inde atq; teipſum. In his duobus mandatis
tota lex & prophetæ pendent. Congregatis
autem phariſæis interrogauit eos Ieſus, di/
cens, Quid uobis uidetur de Chriſto? cuius
filius eſt? Dicũt ei, Dauid. Ait illis, Quomo
do ergo Dauid in ſpiritu uocat eũ dominũ,
dicens, Dixit dominus domino meo, ſede à
dextris meis: Donec ponam inimicos tuos,
ſubſellium pedũ tuorum. Si ergo Dauid uo
cat eum dominũ, quomodo filius eius eſt?
Et nemo poterat ei reſpondere quicq̃, neq;
auſus fuit quiſquam ex eo die eum amplius
interrogare. Tunc Ieſus loquutus eſt ad XX
turbas & ad diſcipulos ſuos dicens, In cathe
dra Moſi ſedẽt ſcribæ & phariſæi: omnia er
go quecũq; iuſſerint uos ſeruare, ſeruate &
facite: ſecundũ uero opera eorum nolite fa/
cere. Dicunt enim, & non faciunt. Colligãt
eñ onera grauia, difficiliaq; portatu, & im/
ponũt in humeros hominũ, cæterum digito
ſuo nolunt ea mouere. Omnia uero opera
ſua faciunt in hoc, ut ſpectentur ab homini/
bus. Dilatant aũt phylacteria ſua, & magni/
ficant fimbrias palliorũ ſuorũ. Amantq; pri
mos

πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις, καὶ τὰς πρωτοκαθε-
δρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώ-
σλ πων ῥαββί. *ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββί. εἷς
ι γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ καθηγητὴς ὁ χριστός. πάντες
δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. καὶ πατέρα μὴ καλέσητε
ὑμῖν ἐπὶ τῆς γῆς. εἷς γάρ ἐστιν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ
ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μὴ δὲ κληθῆτε καθηγηταί. εἷς
σλα γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ καθηγητὴς, ὁ χριστός. *ὁ δὲ
ε μείζων ὑμῶν, ἔσται ὑμῶν διάκονος. ὅς τις δὲ ὑ-
ψώσει ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται. καὶ ὅς τις ταπει-
σλβ νώσει ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται. *οὐαὶ δὲ ὑμῖν γραμ-
ε ματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι κλείετε τὴν
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώ-
πων. ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχο-
σλγ μένους ἀφίετε εἰσελθεῖν. *οὐαὶ ὑμῖν γραμμα-
ι τεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι κατεσθίετε
τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προ-
σευχόμενοι, διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσότερον κρί-
μα. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκρι
ταὶ, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν,
ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον, καὶ ὅτ᾽ ἂν γένηται, ποι-
εῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν. οὐαὶ ὑ-
μῖν ὁδηγοὶ τυφλοὶ, οἱ λέγοντες, ὃς ἂν ὀμόσῃ ἐν
τῷ ναῷ, οὐδέν ἐστιν, ὃς δ᾽ ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ χρυσῷ
τοῦ ναοῦ, ὀφείλει. μωροὶ καὶ τυφλοὶ, τίς γὰρ μεί-
ζων ἐστὶν, ὁ χρυσὸς, ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιάζων τὸν χρυ-
σόν. καὶ ὃς ἐὰν ὀμόσῃ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν
ἐστιν, ὃς δὲ ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ
ὀφείλει. μωροὶ καὶ τυφλοὶ, τί γὰρ μεῖζον, τὸ δῶ-
ρον, ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἁγιάζον τὸ δῶρον; ὁ οὖν
ὀμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν
πᾶσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ, καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ ναῷ,
ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ κατοικοῦντι αὐτόν. καὶ
ὁ ὀμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ, ὀμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ
σλδ θεοῦ, καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ. *οὐαὶ
ε ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι
ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον, καὶ τὸ ἄνηθον, καὶ
τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου,
τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον καὶ τὴν πίστιν. ταῦτα ἔ-
σλε δει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι. *ὁδηγοὶ τυ-
ι φλοὶ οἱ διυλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον
σλϛ καταπίνοντες. *οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φα-
ε ρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ
ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμου-
σιν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ ἀκρασίας. φαρισαῖε τυφλὲ,
καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου, καὶ τῆς
παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθα-
σλζ ρόν. *οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑπο-
ε κριταὶ, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις,
οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέ-
μουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαρθασίας. οὕτω
καὶ

mos accubitus in cœnis, & primo sedere lo-
co in conciliis, & salutationes in foro, & uo-
cari ab hominibus rabbi. Vos aũt nolite uo
cari rabbi: unus est em̃ magister uester, nem
pe Christus: omnes aũt uos, fratres estis. Et
patrẽ nolite uocare uobis in terra: unus est
enim pater uester, qui in cœlis est. Nec uo-
cemini magistri, unus enim uester est magi
ster, nempe Christus. Qui maximus est ue-
strum, erit minister uester. Qui aũt se exalta
uerit, humiliabit: & qui se humiliauerit, ex-
altabitur. Væ autẽ uobis scribæ & pharisæi
hypocritæ, quia clauditis regnũ cœlorũ an-
te homines: uos enim non intratis, nec adue
niẽtes sinitis intrare. Vę uobis scribę & pha
risæi hypocritæ, qa comeditis domos uidua
rum: idq́ prætextu prolixæ precationis, pro
pter hoc grauius puniemini. Væ uobis scri-
bæ & pharisæi hypocritæ, qa circũitis mare
& aridã, ut faciatis unũ proselytũ: & quum
fuerit factus, facitis eum filium gehẽnæ du-
plo magis q̃ uos estis. Væ uobis duces cęci,
quia dicitis, Quicũq́ iurauerit per tẽplum,
nihil est: qui autẽ iurauerit per aurũ templi,
reus est. Stulti & cæci, utrũ enim maius est,
aurum, an templũ, quod sanctificat aurum?
Et quicũq́ iurauerit per altare, nihil est: qui
cunq́ aũt iurauerit per donum quod est su-
per illud, reus est. Stulti ac cęci, utrum enim
maius est, donum, an altare quod sanctificat
donum? Qui ergo iurauerit per altare, iurat
per ipsum & per omnia quæ sup illud sunt.
Et qui iurauerit per templũ, iurat per illud
& per eum qui habitat in ipso. Et qui iuraue
rit per cœlum, iurat per thronum dei, & per
eum qui sedet super illum. Væ uobis scribę
& pharisæi hypocritæ, quia decimatis men-
tham & anethum & cyminum, & reliqui-
stis quæ grauiora sunt legis, Iudicium & mi
sericordiam ac fidem: hæc oportuit facere,
& illa non omittere: duces cæci, excolantes
culicem, camelum autem glutiẽtes. Væ uo-
bis scribæ & pharisæi hypocritæ, quia pur-
gatis exteriorem poculi patinæq́ partem:
cæterum intus plena sunt rapina & intem-
perantia. Pharisæe cæce, purga prius quod
est intra poculum & patinam, ut & exterio-
res horum partes puræ reddantur. Væ uo-
bis scribæ & pharisæi hypocritæ, quia simi-
les estis sepulchris dealbatis, quæ foris qui-
dem apparẽt speciosa, intus uero plena sunt
ossibus mortuorum, omniq́ spurcitia. Sic

&

νζ τοῦ τῆς συντελείας.

καὶ ὑμεῖς, ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις
δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοί ἐστε ὑποκρίσεως καὶ ἀνο-
σλη' μίας. *οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑπο-
ε κριταὶ, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφη-
τῶν, καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων, καὶ λέ-
γετε. εἰ ἤμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡ-
μῶν, οὐκ ἂν ἤμεθα κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι
τῶν προφητῶν. ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοὶ
σλθ ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας. *καὶ ὑ-
ι μεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν.
ὄφεις γεννήματα ἐχιδνῶν πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς
σμ κρίσεως τῆς γεέννης; *διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀπο-
ι στέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμ-
ματεῖς, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσε-
τε. καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγω-
γαῖς ὑμῶν, καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν,
ὅπως ἔλθῃ ἐφ᾽ ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον, ἐκχυνό-
μενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος ἄβελ τοῦ δι-
καίου ἕως τοῦ αἵματος ζαχαρίου υἱοῦ βαραχίου,
ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστη-
ρίου. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ
σμα' τὴν γενεὰν ταύτην. *ἱερουσαλὴμ, ἱερουσαλὴμ
ε ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα
τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτὴν, ποσάκις ἠθέ-
λησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον
ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέ-
ρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε; ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ
οἶκος ὑμῶν ἔρημος. λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μή με ἴδη-
τε ἀπ᾽ ἄρτι, ἕως ἂν εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχό-
σμβ μενος ἐν ὀνόματι κυρίου. *καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰη-
β σοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, καὶ προσῆλθον οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς
τοῦ ἱεροῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς. οὐ βλέπετε
πάντα ταῦτα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῇ
ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ μὴ καταλυθήσεται.
σμγ *καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐ-
β λαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ᾽ ἰδίαν,
λέγοντες. εἰπὲ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί
τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας, καὶ τῆς συντε-
λείας τοῦ αἰῶνος; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶ-
πεν αὐτοῖς. βλέπετε, μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ.
πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέ-
γοντες. ἐγώ εἰμι ὁ χριστὸς, καὶ πολλοὺς πλανή-
σουσι. μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους καὶ ἀ-
κοὰς πολέμων, ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε. δεῖ γὰρ τὰ
πάντα γενέσθαι, ἀλλ᾽ οὔπω ἐστὶ τὸ τέλος. ἐγερ-
θήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία
ἐπὶ βασιλείαν, καὶ ἔσονται λιμοὶ, καὶ λοιμοὶ, καὶ
σεισμοὶ κατὰ τόπους. πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ
σμδ ὠδίνων. *τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλί-
α ψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε μισού-
μενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου.
καὶ

& uos, foris quidem apparetis hominibus
iusti, intus autem pleni estis fictione & ini-
quitate. Væ uobis scribæ & pharisæi hypo-
critæ, quia ædificatis sepulchra prophetarũ
& ornatis monumenta iustorum, & dicitis:
Si fuissemus in diebus patrum nostrorum,
non fuissemus socij eorum in sanguine pro
phetarum. Itaq; testimonio estis uobismet-
ipsis, quòd filij sitis eorum qui prophetas oc
ciderunt. Vos quoq; implete mensuram pa
trum uestrorum. Serpentes, progenies uipe
rarum, quomodo effugietis iudiciũ gehen-
næ? Ideo ecce ego mitto ad uos prophetas
& sapientes & scribas, & illorum aliquot
occidetis crucifigetisq;, & illorum nonnul-
los flagellabitis in synagogis uestris, & per-
sequemini de ciuitate in ciuitatẽ, ut ueniat
super uos omnis sanguis iustus, qui effusus
est super terram, à sanguine Abel iusti usq;
ad sanguinẽ Zachariæ filij Barachiæ, quem
occidistis inter templum & altare. Amen di
co uobis, uenient hæc omnia super genera-
tionem istam. Hierusalem, Hierusalem quæ
occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te
missi sunt: quoties uolui congregare filios
tuos: quemadmodũ gallina congregat pul-
los suos sub alas, & noluistis? Ecce relinqui-
tur uobis domus uestra deserta. Dico enim
uobis, haudquaquã me uidebitis post hac,
donec dicatis, Benedictus qui uenit in no-
mine domini. Et egressus Iesus disce- XX
debat à templo, & accesserũt discipuli eius, IIII
ut ostenderent ei structuras templi. Iesus au
tem dixit illis, Nonne uidetis hæc omnia?
Amen dico uobis, non relinquetur hic lapis
νζ super lapidem, qui non destruetur. Sedente
autem eo in monte oliuarum, accesserũt ad
eum discipuli secreto, dicentes: Dic nobis,
quando hæc erunt? & quod signum aduen-
tus tui, & cõsummationis seculi? Et respon-
dens Iesus dixit eis, Videte ne quis uos se-
ducat: multi enim uenient in nomine meo,
dicentes, Ego sum Christus. multosq; sedu-
cent. Audituri enim estis bella, & rumores
bellorũ: uidete ne turbemini. Oportet enim
omnia fieri, sed nõdum est finis. Consurget
enim gens contra gentem, & regnum con-
tra regnum: & erunt pestilentię & fames &
terræmotus singulis locis. Hæc autẽ omnia
initia sunt dolorum. Tunc tradẽt uos in ad-
flictionem, & occident uos, & eritis inui-
si cunctis gentibus propter nomen meum.
Et

σμε *καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοὶ, καὶ ἀλ-
ι λήλους παραδώσουσιν, καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους.
καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐγερθήσονται, καὶ
πλανήσουσι πολλούς. καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι
τὴν ἀνομίαν, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν.
σμϛ ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. *καὶ
ϛ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας
ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσιν τοῖς ἔθ-
σμζ νεσιν, καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος. *ὅταν οὖν ἴδητε
ϛ τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ δα-
νιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγι-
σμη νώσκων νοείτω. *τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ φευγέ-
β τωσαν ἐπὶ τὰ ὄρη. ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ κατα-
βαινέτω ἆραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ. καὶ ὁ ἐν τῷ
ἀγρῷ, μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἆραι τὰ ἱμάτια αὐ-
σμθ τοῦ. *οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς
β θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. *προσεύ-
σν χεσθε δὲ, ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος,
ϛ μηδὲ ἐν σαββάτῳ. *ἔσται γὰρ τότε θλίψις με-
σνα γάλη, οἵα οὐ γέγονεν ἀπ᾽ ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ
β νῦν, οὐδ᾽ οὐ μὴ γένηται. *καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθη-
σνβ σαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ,
β διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι
σνγ ἐκεῖναι. *τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ χρι-
β στὸς, ἢ ὧδε, μὴ πιστεύσητε. *ἐγερθήσονται γὰρ ψευ-
σνδ δόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα
ϛ μεγάλα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνα-
σνε τὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς, ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν. *ἐὰν
ε οὖν εἴπωσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστὶν, μὴ ἐξέλ-
σνϛ θητε· ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε. *ὥσπερ
ε γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαί-
νεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ
σνζ τοῦ ἀνθρώπου. *ὅπου γὰρ ἐὰν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ
ε συναχθήσονται οἱ ἀετοί. *εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλί-
σνη ψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ
β ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες
πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρα-
νῶν σαλευθήσονται, καὶ τότε φανήσεται τὸ ση-
μεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ. *καὶ
σνθ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, καὶ ὄψον-
β ται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νε-
φελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης
πολλῆς. καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ
σάλπιγγος φωνῆς μεγάλης, καὶ ἐπισυνάξου-
σι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέ-
μων ἀπ᾽ ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτοῦ. ἀπὸ
δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν. ὅταν
ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς γένηται ἁπαλὸς, καὶ τὰ
φύλλα ἐκφυῇ, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος. οὕ-
τω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε πάντα ταῦτα, γινώ-
σκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις. ἀμὴν λέγω ὑ-
μῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα
ταῦτα

Et tunc offendiculum patientur multi, & alius alium inuicem tradent, secq; odio habebunt inuicē, & multi pseudoprophetæ surgent, ac seducent multos, & quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Qui autem perseuerauerit usq; in finem, hic saluus erit. Et prædicabitur hoc euangelium regni in uniuerso orbe in testimonium omnibus gentibus: & tunc ueniet consummatio. Quum ergo uideritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele propheta, stantem in loco sancto: qui legit, intelligat: tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes: qui in tecto, non descendat ut tollat quicquam de domo sua: & qui in agro, non reuertatur ut tollat uestes suas. Væ autem prægnantibus & lactantibus in illis diebus. Orate autem, ut non fiat fuga uestra hyeme, neq; sabbato. Erit enim tunc afflictio magna, qualis non fuit ab initio mundi ad hoc usque tempus, neque fiet. Et nisi decurtati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro: sed propter electos decurtabuntur dies illi. Tunc si quis uobis dixerit, Ecce hic Christus, aut illic, nolite credere. Surgent enim pseudochristi & pseudoprophetæ, & dabunt signa magna & prodigia, ita ut in errorem inducantur, si fieri possit, etiam electi. Ecce prædixi uobis. Si ergo dixerint uobis, Ecce in deserto est: nolite exire. Ecce in penetralibus: nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab oriente, & apparet usque in occidentem: ita erit aduentus filij hominis. Vbicunque enim fuerit cadauer, illic congregabuntur & aquilæ. Statim autem post afflictionē dierum illorum sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stellæ cadent de cœlo, & uirtutes cœlorum commouebuntur: & tunc apparebit signum filij hominis in cœlo: & tunc plangent omnes tribus terræ, & uidebūt filium hominis uenientem in nubibus cœli cum uirtute & gloria multa. Et mittet angelos suos cum tubæ uoce magna, & congregabunt electos eius à quatuor uentis, à summis cœlorum usque ad terminos eorum. Ab arbore autem fici discite similitudinem: quum iam ramus eius tener fuerit, & folia fuerint enata, scitis quòd prope sit æstas. Ita & uos, quum uideritis hæc omnia, scitote quòd prope sit in foribus. Amen dico uobis, non præteribit ætas hæc, donec omnia

 ista

ταῦτα γένηται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσον-
σξ ται. οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. *περὶ δὲ
ς τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐ-
δὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ ὁ πατήρ μου μό-
σξα νος. *ὥσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ νῶε, οὕτως ἔσται
ε καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ὥσπερ
γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις, ταῖς πρὸ τοῦ κατα-
κλυσμοῦ, τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦν-
τες, καὶ ἐκγαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλ-
θεν νῶε εἰς τὴν κιβωτόν. καὶ οὐκ ἔγνωσαν, ἕως
ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἦρεν ἅπαντας, οὕτως
σξβ ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. *τό-
ε τε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁ εἷς παραλαμβάνε-
ται, καὶ ὁ εἷς ἀφίεται. δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύ-
λωνι, μία παραλαμβάνεται, καὶ μία ἀφίεται.
σξγ *γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύ-
ς ριος ὑμῶν ἔρχεται. *ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ
σξδ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης, ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρ-
β χεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν εἴασε διορυχθῆ-
ναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε
ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
σξε ἔρχεται. *τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρό-
ε νιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας
αὐτοῦ, τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ;
σξϛ *μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος
ε αὐτοῦ, εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως. ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει
σξζ αὐτόν. *ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν
ε τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν, καὶ
ἄρξηται τύπτειν τοὺς συνδούλους, ἐσθίειν δὲ καὶ πί-
νειν μετὰ τῶν μεθυόντων, ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου
ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ, ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γι-
νώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτὸν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ
σξη ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. *τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βα-
ι σιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λα-
βοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάν-
τησιν τοῦ νυμφίου. πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν μω-
ραὶ, καὶ αἱ πέντε φρόνιμοι. αἵτινες μωραὶ λαβοῦ-
σαι τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ᾽ ἑαυ-
τῶν ἔλαιον. αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς
ἀγγείοις αὐτῶν μετὰ τῶν λαμπάδων. χρονίζοντος
δὲ τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον.
μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν, ἰδοὺ ὁ νυμφίος
ἔρχεται, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. τότε ἠγέρ-
θησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσμησαν
τὰς λαμπάδας αὐτῶν. αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονί-
μοις εἶπον, δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ
λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται. ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρό-
νιμοι, λέγουσαι. μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν, πο-
ρεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγορά-
σατε ἑαυταῖς. ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν
ὁ νυμ-

ista fiant. Cœlum & terra præteribunt, uer/
νη ba autem mea non præteribunt. Cæterum
de die illo & hora nemo scit, ne angeli qui/
dem cœlorum, nisi pater meus solus. Sed si/
cut erant dies Noe, ita erit & aduentus filij
hominis. Sicut enim erāt in diebus, qui præ
cesserunt diluuium, edentes & bibētes, con/
trahentes matrimonium, & nuptum dātes,
usque ad eum diem quo intrauit Noe in ar/
cam: & non cognouerūt, donec uenisset di/
luuium, & sustulisset uniuersos: ita erit &
aduentus filij hominis. Tunc duo erunt in
agro, unus assumitur, & alter relinquitur.
Duæ molentes in mola, una assumitur, & al
tera relinquitur. Vigilate ergo, quia nesci/
tis qua hora dominus uester uenturus sit.
Illud autem scitote, si scisset paterfamiliās,
qua hora fur uenturus fuisset, uigilasset uti/
que, & non siuisset perfodi domum suam.
Ideo & uos estote parati: quia qua hora nō
putatis, ea filius hominis uēturus est. Quis/
nam est fidelis seruus & prudēs, quem præ/
fecit dominus familitio suo, ut det illis cibū
in tempore? Beatus seruus ille, quem quum
uenerit dominus eius, inuenerit sic facien/
tem. Amen dico uobis, super omnia bona
sua constituet eum. Quod si dixerit seruus
ille malus in corde suo, cunctatur dominus
meus uenire, cœperitque percutere conser/
uos, imò edere & bibere cum ebrijs, ueniet
dominus serui illius in die quo nō expectat,
& hora qua ignorat, & dissecabit eum, par/
temque eius ponet cū hypocritis, illic erit plo
ratus & stridor dentium. Tunc simile XXV
νθ fiet regnum cœlorū decem uirginibus, quæ
sumptis lampadibus suis, exierunt in occur
sum sponso. Quinque autem ex eis erant fa/
tuæ, & quinque prudentes. Quæ erant fatuæ
acceptis lampadibus suis, non sumpserant
oleum secum. Prudentes uero sumpserant
oleum in uasis suis unà cum lampadibus.
Tardante uero sponso, dormitauerunt om/
nes, ac dormierunt. Porrò medio noctis cla/
mor factus est, Ecce sponsus uenit, exite ob/
uiam ei. Tunc surrexerunt omnes uirgines
illæ, & apparauerunt lampades suas. Fatuæ
autem prudētibus dixerunt, Date nobis de
oleo uestro, quia lāpades nostræ extinguun
tur. At respōderunt prudentes dicentes, Ne
quaquā, ne non sufficiat nobis & uobis: sed
ite potius ad eos qui uendunt, & emite uo/
bisipsis. Porrò dum irent emptum, uenit
sponsus

τοῦ νυμφίου, καὶ αἱ ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ
εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. ὕστερον δὲ
ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι, λέγουσαι. κύ-
ριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν.
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. γρηγορεῖτε οὖν,
ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ
σξθ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. * ὥσπερ γὰρ
β ἄνθρωπός τις ἀποδημῶν, * ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους
σο δούλους καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα
ε αὐτοῦ, καὶ ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ
δύο, ᾧ δὲ ἕν, ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν,
καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως. πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέν-
τε τάλαντα λαβὼν, εἰργάσατο ἐν αὐτοῖς, καὶ
ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα. ὡσαύτως καὶ
ὁ τὰ δύο, ἐκέρδησε καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο. ὁ δὲ τὸ
ἓν λαβὼν, ἀπελθὼν ὤρυξεν ἐν τῇ γῇ, καὶ ἀπέ-
κρυψε τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ. μετὰ δὲ
χρόνον πολὺν ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐ-
κείνων, καὶ συναίρει μετ' αὐτῶν λόγον. καὶ προ-
σελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, προσή-
νεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα, λέγων. κύριε, πέν-
τε τάλαντά μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα πέντε τά-
λαντα ἐκέρδησα ἐν αὐτοῖς. ἔφη δὲ αὐτῷ ὁ κύ-
ριος αὐτοῦ. εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα
ἧς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. εἴσελθε εἰς
τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. προσελθὼν δὲ καὶ ὁ
τὰ δύο τάλαντα λαβὼν, εἶπεν. κύριε, δύο τά-
λαντά μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα δύο τάλαν-
τα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς. ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐ-
τοῦ. εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἧς πι-
στός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. εἴσελθε εἰς τὴν
χαρὰν τοῦ κυρίου σου. προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ
ἓν τάλαντον λαβὼν, εἶπεν. κύριε, ἔγνων σε
ὅτι αὐστηρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσ-
πειρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας, καὶ
φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν
τῇ γῇ, ἴδε ἔχεις τὸ σόν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος
αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ. πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ, ἤ-
δεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω
ὅθεν οὐ διεσκόρπισα, ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀρ-
γύριόν μου τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ
ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ. ἄρατε οὖν
ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δότε τῷ ἔχοντι
σοα τὰ δέκα τάλαντα. * τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δο-
ε θήσεται, καὶ περισσευθήσεται. ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔ-
σοβ χοντος, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. * καὶ τὸν
ε ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώ-
τερον. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόν-
σογ των. * ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ
ι αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τό-
τε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ συναχθήσε-
ται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφο-
ριεῖ

ſponſus:& quæ paratæ erãt,intrauerunt cũ
eo ad nuptias,clauſaq; eſt ianua.Poſtea ue-
ro ueniunt & reliquæ uirgines,dicẽtes:Do-
mine,domine,aperi nobis.At ille reſpõdens
ait,Amen dico uobis,non noui uos. Vigila
te itaq;,quia neſcitis diem neq; horã in qua
§ filius hominis ueniet.Sicut enim homo qui
dam peregre proficiſcens,uocauit ſeruos ſu
os,& tradidit illis bona ſua,& huic quidem
dedit quinq; talenta,alij autẽ duo,alij uero
unum:unicuiq; ſecundũ propriam faculta-
tem,& profectus eſt ſtatim.Abijt autẽ qui
quinq; talenta acceperat,& negociatus eſt
per ea,& cõfecit altera quinq; talenta.Simi
liter & qui duo acceperat,lucratus eſt & ip-
ſe altera duo.Qui autem unum acceperat,
abiens fodit in terram,& abſcõdit pecuniã
domini ſui.Poſt multũ uero temporis uenit
dominus ſeruorũ illorũ,& ponit rationem
cum eis.Et accedens is qui quinq; talẽta ac-
ceperat,attulit altera quinq; talenta,dicens:
Domine,quinq; talẽta tradidiſti mihi,ecce
altera quinq; talẽta lucratus ſum per ea.Ait
illi dominus eius,Euge ſerue bone & fide-
lis,ſuper pauca fuiſti fidelis,ſuper multa te
conſtituã:intra in gaudium domini tui.Ac-
cedens autem & qui duo talenta acceperat,
ait:Domine,duo talẽta tradidiſti mihi,ecce
alia duo lucratꝰ ſum per ea.Ait illi dominus
eius,Euge ſerue bone & fidelis, ſuper pau-
ca fuiſti fidelis,ſuper multa te conſtituã:in-
tra in gaudiũ domini tui.Accedens autẽ &
qui unũ talentũ acceperat,ait:Domine,no-
ueram te quod homo durus ſis,metens ubi
non ſeminaſti,& inde congregans ubi non
ſparſiſti:ac territus abij,abſcondiq; talẽtum
tuum in terra:ecce habes quod tuũ eſt. Re-
ſpondens autẽ dominus eius dixit ei:Serue
male & piger,ſciebas quod metam ubi non
ſeminaui,& congregẽ illinc ubi non ſparſi:
Oportuit ergo te cõmittere pecuniã meam
menſarijs,& ueniens ego recepiſſem utiq;
quod meum eſt cum uſura.Tollite itaq; ab
eo talentũ,& date ei qui habet decẽ talenta.
Omni enim habenti dabitur,& abundabit.
Qui uero non habet,etiã id quod habet au-
feretur ab eo.Et inutilem ſeruũ eijcite in te-
nebras exteriores:illic erit fletus & ſtridor
ξα dentiũ.Quum aũt uenerit filius hominis in
gloria ſua, & omnes ſancti angeli cum eo,
tunc ſedebit ſuper ſedem gloriæ ſuæ,& con
gregabuntur ante eum omnes gentes,& ſe-

 parabit

ξβ περὶ τῆς ἀλειψάσης τὸν κύριον μύρῳ.

ριεῖ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορί-
ζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, καὶ στήσει τὰ
μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ
εὐωνύμων. τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν
αὐτοῦ. δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου,
κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλεί-
αν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ἐπείνασα γὰρ καὶ
ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ
με. ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με. γυμνός, καὶ
περιεβάλετέ με. ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με.
ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός με. τότε ἀπο-
κριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι, λέγοντες. κύριε,
πότε σε εἴδομεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ δι-
ψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν; πότε δέ σε εἴδομεν
ξένον, καὶ συνηγάγομεν; ἢ γυμνὸν καὶ περιε-
βάλομεν; πότε δέ σε εἴδομεν ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυ-
λακῇ, καὶ ἤλθομεν πρός σε; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ
βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον
ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐ-
λαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ
εὐωνύμων. πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι
εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ δια-
βόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ἐπείνασα γάρ, καὶ
οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐπο-
τίσατέ με. ξένος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με.
γυμνὸς καὶ οὐ περιεβάλετέ με. ἀσθενὴς καὶ ἐν φυ-
λακῇ, καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. τότε ἀποκριθή-
σονται αὐτῷ καὶ αὐτοὶ λέγοντες. κύριε, πότε σε
εἴδομεν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ ξένον, ἢ γυμνόν, ἢ
ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμέν σοι; τό-
τε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς, λέγων. ἀμὴν λέγω ὑ-
μῖν ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχί-
στων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. καὶ ἀπελεύσονται οὗ-
τοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώ-
σοδ νιον. *καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς πάν-
α τας τοὺς λόγους τούτους, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐ-
τοῦ. οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνε-
ται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ
σοε σταυρωθῆναι. *τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ
ε οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς
τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ λεγομένου καϊάφα.
καὶ συνεβουλεύσαντο, ἵνα τὸν ἰησοῦν κρατήσωσι
δόλῳ, καὶ ἀποκτείνωσιν. ἔλεγον δέ, μὴ ἐν τῇ ἑορ-
σος τῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ. *τοῦ
α δὲ ἰησοῦ γενομένου ἐν βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ σίμω-
νος τοῦ λεπροῦ, προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλά-
βαστρον μύρου ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ κατέ-
χεεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀνακειμένου. ἰδόν-
τες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠγανάκτησαν, λέ-
γοντες. εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη; ἠδύνατο γὰρ
τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι πολλοῦ, καὶ δοθῆ-
ναι πτωχοῖς. γνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. τί
κόπους

parabit eos, alteros ab alteris, sicut pastor se
gregat oues ab hœdis: & statuet oues qui/
dem à dextris suis, hœdos autem à sinistris.
Tunc dicet rex his qui à dextris sibi erunt,
Venite benedicti patris mei, possidete re/
gnum paratũ uobis ab exordio mundi. Esu
riui enim, & dedistis mihi edere. Sitiui, &
dedistis mihi bibere. Hospes eram, & colle/
gistis me. Nudus, & operuistis me. Infir/
mus, & uisitastis me. In carcere eram, & ue/
nistis ad me. Tunc respondebunt ei iusti, di/
centes: Domine, quãdo te uidimus esurien/
tem, & pauimus: aut sitientem, & dedimus
tibi potum? Quando autem te uidimus ho/
spitem, & collegimus te: aut nudum, & coo
peruimus te: aut quando te uidimus infir/
mum, aut in carcere, & uenimus ad te? Et re
spondens rex dicit illis, Amen dico uobis,
quatenus fecistis uni de his fratribus meis
minimis, mihi fecistis. Tunc dicet & his qui
à sinistris erunt: Discedite à me maledicti in
ignem æternum, qui paratus est diabolo &
angelis eius. Esuriui enim, & non dedistis
mihi cibum. Sitiui, & non dedistis mihi po/
tum. Hospes eram, & nõ collegistis me. Nu
dus, & nõ operuistis me. Infirmus, & in car
cere eram, & non uisitastis me. Tunc respõ/
debunt ei & ipsi, dicentes: Domine, quando
te uidimus esurientem, aut sitiẽtem, aut ho/
spitem, aut nudum, aut infirmum, aut in car
cere, & non ministrauimus tibi? Tunc re/
spondebit illis, dicens: Amẽ dico uobis, qua
tenus nõ fecistis uni de minimis his, nec mi/
hi fecistis. Et ibunt hi in supplicium æternũ,
iusti uero in uitam æternam. Et factũ est XX
quũ consummasset Iesus sermones hos om
nes, dixit discipulis suis: Scitis quod post bi/
duum pascha fit, & filius hominis tradiť ut
crucifigatur. Tunc congregati sunt princi/
pes sacerdotum & scribę & seniores populi
in atrium principis sacerdotum, qui diceba
tur Caiapha: & cõsilium inierunt, ut Iesum
dolo caperent, & occiderent. Dicebant aũt,
ξβ Non in die festo, ne tumultus fiat in popu/
lo. Quum autem Iesus esset in Bethania in
domo Simonis leprosi, accessit ad eum mu/
lier habens alabastrum unguẽti preciosi, &
effudit super caput ipsius recumbentis. Vi/
dentes aũt discipuli indignati sunt, dicẽtes,
Ad quid perditio hęc? Potuit enim istud un
guentum uenundari magno & dari paupe/
ribus. Eo autẽ cognito, Iesus ait illis, Quid
molesti

ξγ περὶ τοῦ πάσχα. ξδ περὶ τύπου μυστικοῦ.

κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν
εἰργάσατο εἰς ἐμέ. πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς
ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.
σοζ *βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώμα-
δ τός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν. ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο
ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν
σοη αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς. *τότε πορευθεὶς εἷς
β τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος ἰούδας ὁ ἰσκαριώτης,
πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, εἶπεν. τί θέλετέ μοι δοῦναι,
κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; οἱ δὲ ἔστησαν αὐ-
τῷ τριάκοντα ἀργύρια. καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐ-
καιρίαν ἵνα αὐτὸν παραδῷ. τῇ δὲ πρώτῃ
τῶν ἀζύμων προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ, λέ-
γοντες αὐτῷ, ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν
τὸ πάσχα; ὁ δὲ εἶπεν. ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν
πρὸς τὸν δεῖνα, καὶ εἴπατε αὐτῷ. ὁ διδάσκαλος
λέγει, ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστιν, πρός σε ποιῶ τὸ πά-
σχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου. καὶ ἐποίησαν οἱ μα-
θηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμα-
σοθ σαν τὸ πάσχα. *ὀψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο
δ μετὰ τῶν δώδεκα. καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, εἶπεν.
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.
σπ *καὶ λυπούμενοι σφόδρα, ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ
α ἕκαστος αὐτῶν. μή τι ἐγώ εἰμι κύριε; *ὁ δὲ ἀπο-
σπα κριθεὶς, εἶπεν. ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυ-
β βλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με παραδώσει. ὁ μὲν υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει. καθὼς γέγραπται περὶ
σπβ αὐτοῦ. *οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς
ς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται. καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ
σπγ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. *ἀποκρι-
ι θεὶς δὲ ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, εἶπεν. μή τι
σπδ ἐγώ εἰμι, ῥαββεί; λέγει αὐτῷ, σὺ εἶπας. *ἐσθι-
α όντων δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ ἰησοῦς τὸν ἄρτον, καὶ
εὐχαριστήσας, ἔκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθη-
ταῖς, καὶ εἶπεν. λάβετε, φάγετε, τοῦτό ἐστι τὸ
σπε σῶμά μου. *καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον καὶ εὐχα-
β ριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων. πίετε ἐξ αὐτοῦ
πάντες. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς
διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν
σπς ἁμαρτιῶν. *λέγω δὲ ὑμῖν, οὐ μὴ πίω ἀπ' ἄρτι
ς ἐκ τούτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς
ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν και-
νὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου. καὶ ὑμνή-
σπζ σαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. *τότε
δ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. πάντες ὑμεῖς σκανδαλι-
σπη σθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. *γέγραπται
ς γάρ, πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσε-
ται τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης. μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆ-
σπθ ναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν. *ἀπο-
α κριθεὶς δὲ ὁ πέτρος εἶπεν αὐτῷ. εἰ καὶ πάντες
σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ δὲ οὐδέποτε
σκανδα-

molesti estis mulieri? Opus enim bonū ope
rata est erga me. Nam semper pauperes ha-
betis uobiscū, me uero non semper habetis.
Quod enim hæc unguentū hoc misit super
corpus meum, ad sepeliendū me fecit. Amē
dico uobis, ubicūq; prædicatum fuerit hoc
euangelium in toto mūdo, hoc quoq; quod
hæc fecit narrabitur in memoriam ipsius.
Tūc abijt unus de duodecim, qui dicebatur
Iudas Iscariotes, ad principes sacerdotū, &
ait illis, Quid uultis mihi dare, & ego uobis
tradam illum? At illi constituerūt ei triginta
ξγ argenteos. Et ex eo tempore quærebat opor
tunitatem ut eum traderet. Cęterum primo
die azymorū accesserūt discipuli ad Iesum,
dicentes ei, Vbi uis paremus tibi ad edendū
pascha? At ille dixit, Ite in ciuitatē ad quen-
dam, & dicite ei: Magister dicit, Tempus
meum prope est, apud te facio pascha cum
discipulis meis. Et fecerūt discipuli sicut cō-
stituit illis Iesus, & parauerunt pascha. Ve-
spere aūt facto, discūbebat cum duodecim:
& edentibus illis dixit, Amen dico uobis, ꝙ
unus uestrum me proditurus est. Et mœsti
redditi uehementer, cœperūt singuli dicere
ei, Num ego sum domine? At ipse respon-
dens ait, Qui intinxit mecum manum in ca
tino, hic me proditurus est. Filius quidē ho-
minis uadit, sicut scriptum est de illo, Vę au
tem homini illi, per quē filius hominis pro-
ditur: bonum erat ei, si natus non fuisset ho-
mo ille. Respondens autē Iudas qui tradidit
ξδ eum, dixit, Num ego sum, rabbi? Ait illi, Tu
dixisti. Vescētibus autem eis, accepit Iesus
panem, & quum egisset gratias, fregit, de-
ditq; discipulis, & ait, Accipite, comedite,
hoc est corpus meū. Et accepto poculo, gra-
tijs actis, dedit illis, dicens, Bibite ex hoc om
nes: hic est enim sanguis meus, qui est noui
testamenti, qui pro multis effunditur in re-
missionem peccatorū. Dico aūt uobis, non
bibā posthac ex hoc fructu uitis usq; in diē
illum, quum illud bibam uobiscū nouum in
regno patris mei. Et quum hymnū cecinis-
sent, exierūt in montem oliuarū. Tunc dicit
illis Iesus, Omnes uos offendiculū patiemi-
ni mea causa in nocte hac. Scriptū est enim,
Percutiam pastorem, & dispergentur oues
gregis. Postquam autem resurrexero, præ-
cedam uos in Galilæam. Respondens au-
tem Petrus, ait illi, Et si omnes offendiculū
passi fuerint tua causa, ego tamen nūquam

ξε περὶ τῆς παραδόσεως τοῦ ἰούδα.

σκανδαλισθήσομαι. ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν λέ-
γω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ πρὶν ἀλέκτορα φω-
σϞ νῆσαι, τρεὶς ἀπαρνήσῃ με. *λέγει αὐτῷ ὁ πέ-
ϛ τρος. κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀ-
παρνήσομαι. ὁμοίως καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶ-
σϞα πον. *τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ ἰησοῦς εἰς χωρί-
α ον λεγόμενον γεθσημανῆ, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς.
σϞβ *καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ ἀπελθὼν προσεύξωμαι
ϛ ἐκεῖ. καὶ παραλαβὼν τὸν πέτρον καὶ τοὺς δύο
υἱοὺς ζεβεδαίου, ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν.
σϞγ *τότε λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. περίλυπός ἐστιν ἡ ψυ-
δ χή μου ἕως θανάτου, μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε
σϞδ μετ' ἐμοῦ. *καὶ προελθὼν μικρὸν ἔπεσεν ἐπὶ
α πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος, καὶ λέγων. πά-
τερ μου, εἰ δυνατόν ἐστιν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ
σϞε ποτήριον τοῦτο. *πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς
α σύ. *καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητάς, καὶ εὑρίσ-
σϞϛ κει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ πέτρῳ. οὔ-
β τως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐ-
μοῦ; γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθη-
σϞζ τε εἰς πειρασμόν. *τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ
δ δὲ σὰρξ ἀσθενής. *πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν,
σϞη προσηύξατο λέγων. πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο
ϛ τὸ ποτήριον παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ, ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω,
γενηθήτω τὸ θέλημά σου. καὶ ἐλθὼν, εὑρίσκει αὐ-
τοὺς πάλιν καθεύδοντας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλ-
μοὶ βεβαρημένοι. καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἀπελθὼν πάλιν,
προσηύξατο ἐκ τρίτου τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών.
σϞθ *τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ λέγει
δ αὐτοῖς. καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε, ἰδοὺ
ἤγγικεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδο-
ται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν. ἐγείρεσθε, ἄγωμεν, ἰδοὺ
τ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με. *καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦν-
α τος, ἰδοὺ ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθεν, καὶ μετ' αὐ-
τοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων ἀπὸ
τα τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. *ὁ δὲ
β παραδιδοὺς αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον λέγων,
ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστιν, κρατήσατε αὐτόν. καὶ εὐ-
θέως προσελθὼν τῷ ἰησοῦ, εἶπεν. χαῖρε ῥαββεί. καὶ
κατεφίλησεν αὐτόν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. ἑταῖρε,
ἐφ' ὃ πάρει; τότε προσελθόντες ἐπέβαλον τὰς χεῖ-
τβ ρας ἐπὶ τὸν ἰησοῦν καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. *καὶ ἰδοὺ
α εἷς τῶν μετὰ ἰησοῦ, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἀπέσπασε τὴν
μάχαιραν αὐτοῦ, καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιε-
τγ ρέως, ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. *τότε λέγει αὐτῷ
ι ὁ ἰησοῦς. ἀπόστρεψόν σου τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τό-
πον αὐτῆς. πάντες γὰρ οἱ λαμβάνοντες μάχαιραν,
ἐν μαχαίρᾳ ἀπολοῦνται. ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι
παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλεί-
ους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων; πῶς οὖν πληρω-
τδ θῶσιν αἱ γραφαί, ὅτι οὕτως δεῖ γενέσθαι. *ἐν ἐκεί-
α νῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις, ὡς ἐπὶ λῃστὴν
ἐξήλθετε

offendiculum patiar. Ait illi Iesus, Amen di
co tibi, quòd in hac nocte antequam gallus
cantet, ter me negabis. Ait illi Petrus, Etiam
si oportuerit me mori tecum, non te nega/
bo. Similiter & omnes discipuli dixerunt.
Tunc uenit Iesus cum illis in uillam quæ di
citur Gethsemane, & dixit discipulis, Sede/
te hic donec uadam & orem illic. Et assum/
pto Petro & duobus filijs Zebedæi, cœpit
affici dolore & mœstitudine. Tunc ait illis
Iesus, Mœsta est anima mea usque ad mor/
tem: manete hic & uigilate mecum. Et pro/
gressus pusillum, procidit in faciem suam,
orans ac dicens, Pater mi, si possibile est,
transeat à me calix iste: ueruntamen non si/
cut ego uolo, sed sicut tu. Et uenit ad disci/
pulos, & reperit eos dormientes, & dicit Pe
tro, Adeo non potuistis una hora uigilare
mecum? Vigilate & orate, ut ne intretis in
tentationē. Spiritus quidem promptus est,
at caro infirma. Rursus altera uice abijt, &
orauit, dicens, Pater mi, si non potest hoc po
culum transire à me, nisi bibam illud, fiat uo
luntas tua. Et uenit, & reperit eos iterū dor/
mientes. Erant enim oculi eorum grauati.
Et relictis illis, iterum abijt, & orauit tertio,
eundem sermonem dicens. Tunc uenit ad
discipulos suos, & dicit illis, Dormite iam
& requiescite, ecce appropinquauit hora,
& filius hominis traditur in manus peccato
rum. Surgite eamus, ecce appropinquauit
qui me tradit. Adhuc eo loquente, ecce Iu/
das unus de numero duodecim uenit, & cū
eo turba multa cum gladijs & fustibus, mis/
si à principibus sacerdotū, & senioribus po/
ξε puli. Is uero qui ꝓdebat eū, dedit illis signū,
dicens, Quęcunq; osculatus fuero, ipse est,
tenete eum. Et cōfestim accedens ad Iesum
dixit, Aue rabbi. Et osculatus est eū. Dixitq;
illi Iesus, Amice, ad quid ades? Tūc accesse/
runt, & manus iniecerunt in Iesum, & cepe/
runt eum. Et ecce unus ex his qui erāt cum
Iesu, extendens manū, exemit gladiū suum,
& percutiens seruū principis sacerdotū, am
putauit auriculā eius. Tūc ait illi Iesus, Con
uerte gladiū tuum in locum suum. Omnes
enim qui acceperint gladiū, gladio peribūt.
An putas ꝙ non possum nunc rogare patrē
meum, & exhibebit mihi plus ꝗ̄ duodecim
legiones angelorū? Quomodo ergo imple/
būtur scripturæ, ꝙ sic oportet fieri. In illa ho
ra dixit Iesus turbis, Tāquam ad latronem
existis

ξς ἄρνησις πέτρου.

ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν, καὶ ξύλων συλλαβεῖν
με. καθ᾽ ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεζόμην, διδάσ-
τε κων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με. * τοῦτο
ς δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν
προφητῶν. τότε οἱ μαθηταὶ πάντες, ἀφέντες
τς αὐτὸν ἔφυγον. * οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν ἰησοῦν,
α ἀπήγαγον πρὸς καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ
γραμματεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν.
τζ * ὁ δὲ πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν
δ ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως. * καὶ εἰσελθὼν ἔ-
τη σω ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν ἰδεῖν τὸ τέλος.
β οἱ δὲ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ τὸ συνέ-
δριον ὅλον ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ
ἰησοῦ ὅπως αὐτὸν θανατώσωσιν, καὶ οὐχ εὗρον.
καὶ πολλῶν ψευδομαρτύρων προσελθόντων,
τθ οὐχ εὗρον. * ὕστερον δὲ προσελθόντες δύο ψευ-
ς δομάρτυρες, εἶπον. οὗτος ἔφη, δύναμαι κατα-
λῦσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν
οἰκοδομῆσαι αὐτόν. καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶ-
πεν αὐτῷ. οὐδὲν ἀποκρίνῃ; τί οὗτοί σου κατα-
μαρτυροῦσιν; ὁ δὲ ἰησοῦς ἐσιώπα. καὶ ἀποκρι-
θεὶς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ. ἐξορκίζω σε κατὰ
τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς, εἰ σὺ εἶ ὁ χρι-
στὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, σὺ εἶ-
τι πας. * πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ᾽ ἄρτι ὄψεσθε τὸν
α υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς
δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ
τια οὐρανοῦ. * τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέῤῥηξε τὰ ἱμά-
ς τια αὐτοῦ λέγων, ὅτι ἐβλασφήμησε. * τί ἔ-
τιβ τι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; ἰδοὺ νῦν ἠκού-
β σατε τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ. τί ὑμῖν δο-
κεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον. ἔνοχος θα-
τιγ νάτου ἐστί. * τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσω-
α πον αὐτοῦ, καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν. οἱ δὲ ἐῤ-
ῥάπισαν λέγοντες. προφήτευσον ἡμῖν χρι-
τιδ στέ, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε. * ὁ δὲ πέτρος ἔ-
α ξω ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ καὶ προσῆλθεν αὐτῷ
μία παιδίσκη λέγουσα. καὶ σὺ ἦσθα μετὰ ἰη-
σοῦ τοῦ γαλιλαίου. ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπρο- ξς
σθεν πάντων, λέγων. οὐκ οἶδα τί λέγεις.
τιε * ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα εἶδεν
α αὐτὸν ἄλλη, καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ, καὶ οὗτος ἦν
μετὰ ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου. καὶ πάλιν ἠρνή-
σατο μεθ᾽ ὅρκου, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.
μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἑστῶτες, εἶ-
πον τῷ πέτρῳ. ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ,
καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ. τότε ἤρ-
ξατο καταναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶ-
δα τὸν ἄνθρωπον, καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώ-
τις νησε. * καὶ ἐμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ ῥήματος
β ἰησοῦ, εἰρηκότος αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα
φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με. καὶ ἐξελθὼν
ἔξω

existis cum gladijs & fustibus ad compre/
hendendum me: quotidie apud uos sede/
bam docens in templo, & non me cepistis?
Hoc autem totum factum est ut compleren
tur scripturæ prophetarum. Tunc discipuli
omnes relicto eo fugerunt. At illi cõprehen
sum Iesum duxerunt ad Caiapham princi/
pem sacerdotum, ubi scribæ & seniores con
uenerant. Petrus autem sequebatur eũ pro/
cul usq; ad atrium principis sacerdotum. Et
ingressus intro, sedebat cum ministris, ut ui
deret finem. Principes aũt sacerdotum & se
niores, & totum conciliũ quærebant falsum
testimoniũ contra Iesum, ut morti eum tra/
derent, & non inueniebant: etiã quum mul/
ti falsi testes accessissent, non inueniebant.
Nouissime autem uenerũt duo falsi testes,
& dixerũt: Hic dixit, Possum destruere tem
plum dei, & in triduo ædificare illud. Et sur/
gens princeps sacerdotum, ait illi, Nihil re/
spondes? Cur isti aduersum te testimonium
dicunt? Iesus autem tacebat. Et respondens
princeps sacerdotum, ait illi: Adiuro te per
deum uiuentẽ, ut dicas nobis, an tu sis Chri
stus filius dei. Dicit illi Iesus, Tu dixisti. Ve/
runtamen dico uobis, amodo uidebitis filiũ
hominis sedentem à dextris uirtutis, & ue/
nientem in nubibus cœli. Tunc princeps sa
cerdotum discidit uestimenta sua, dicens,
Proloquutus est blasphemiã, quid insuper
egemus testibus? Ecce nũc audistis blasphe
miam eius, quid uobis uidetur? At illi re/
spondẽtes dixerunt, Reus est mortis. Tunc
expuerunt in faciem eius, & colaphis eum
cæciderũt. alij autem palmas in faciem eius
dederunt dicentes, Vaticinare nobis Chri/
ste, quis est qui te percussit? Petrus uero se/
debat foris in atrio, & accessit ad eum una
ξς ancillula dicens, Et tu cum Iesu Galilæo
eras. At ille negauit corã omnibus, dicens,
Nescio quid dicas. Quum autem exisset in
uestibulum, uidit eum altera ancilla, & ait
his qui erant ibi. Et hic erat cum Iesu Naza
reno. Et iterum negauit cum iureiurando.
Non noui hominem. Et post pusillum ac/
cesserunt qui stabant, & dixerunt Petro,
Vere & tu ex illis es, nam & loquela tua te
manifestum facit. Tunc cœpit execrari &
iurare, quod non nosset hominem. Et con/
tinuo gallus cantauit. Et recordatus est Pe/
trus uerbi Iesu, qui dixerat ei, Prius quàm
gallus cantet, ter me negabis. Et egressus
foras

ξζ περὶ τῆς ἰούδα μεταμελείας.

τιζ ἔξω, ἔκλαυσε πικρῶς. *πρωΐας δὲ γενομένης,
β συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ ἰησοῦ, ὥστε θανα-
τιη τῶσαι αὐτόν. *καὶ δήσαντες αὐτόν, ἀπήγα-
α γον καὶ παρέδωκαν αὐτὸν ποντίῳ πιλάτῳ τῷ
τιθ ἡγεμόνι. *τότε ἰδὼν ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐ-
ι τὸν ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθείς, ἀπέστρεψε τὰ
τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ τοῖς
πρεσβυτέροις λέγων. ἥμαρτον, παραδοὺς αἷμα
ἀθῷον. οἱ δὲ εἶπον, τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψει. καὶ ῥί-
ψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ ἀνεχώρησε, καὶ ἀ-
πελθὼν ἀπήγξατο. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ
ἀργύρια, εἶπον. οὐκ ἔξεστι βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν
κορβονᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστι. συμβούλιον
δὲ λαβόντες ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ
κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις. διὸ ἐκλήθη ὁ
ἀγρὸς ἐκεῖνος, ἀγρὸς αἵματος, ἕως τῆς σήμε-
ρον. τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ ἱερεμίου τοῦ
προφήτου λέγοντος. καὶ ἔλαβον τὰ τριάκον-
τα ἀργύρια τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου, ὃν ἐ-
τιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἔδωκαν αὐ-
τὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὼς συνέτα-
τκ ξέ μοι κύριος. *ὁ δὲ ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ
α ἡγεμόνος, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν λέ-
τκα γων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; *ὁ δὲ
δ ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ. σὺ λέγεις. καὶ ἐν τῷ κατηγο-
ρεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν πρεσ-
βυτέρων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο. τότε λέγει αὐτῷ
ὁ πιλάτος, οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυ-
ροῦσι; καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆ-
τκβ μα, ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν. *κατὰ
β δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν ἕνα τῷ ὄ-
τκγ χλῳ δέσμιον, ὃν ἤθελον. *εἶχον δὲ τότε δέσ-
δ μιον ἐπίσημον λεγόμενον βαραββᾶν. συνηγ-
μένων οὖν αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς ὁ πιλάτος. τί-
να θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν, βαραββᾶν, ἢ ἰη-
σοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν; ᾔδει γάρ, ὅτι διὰ
τκδ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν. *καθημένου δὲ αὐ-
ι τοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν
ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα. μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ
ἐκείνῳ, πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ
τκε δι' αὐτόν. *οἱ δὲ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτε-
α ροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους, ἵνα αἰτήσωνται τὸν
βαραββᾶν, τὸν δὲ ἰησοῦν ἀπολέσωσιν. ἀπο-
κριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν εἶπεν αὐτοῖς. τίνα θέλε-
τε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον.
τκς βαραββᾶν. λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτος. *τί οὖν
α ποιήσω ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν; λέγου-
σιν αὐτῷ πάντες. σταυρωθήτω. ὁ δὲ ἡγεμὼν
ἔφη, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισ-
τκζ σῶς ἔκραζον, λέγοντες. σταυρωθήτω. *ἰδὼν
ι δὲ ὁ πιλάτος, ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον
θόρυβος

foras, fleuit amare. Mane autem facto, XX
consiliũ inierunt omnes principes sacerdo- VII
tum & seniores populi aduersus Iesum, ut
eum morti traderẽt. Et uinctum eum addu-
xerunt & tradiderunt Pontio Pilato præsi-
ξζ di. Tunc uidens Iudas qui eum prodiderat,
quòd damnatus esset, pœnitentia ductus re
tulit triginta argenteos principibus sacerdo
tum & senioribus, dicens: Peccaui, prodens
sanguinem innoxium. At illi dixerũt, Quid
ad nos? tu uideris. Et proiectis argenteis in
templo, recessit, & abiens laqueo se suspen-
dit. Principes autem sacerdotũ acceptis ar-
genteis, dixerunt, Non licet eos mittere in
corbonam, quia preciũ sanguinis est. Con-
silio autem inito, emerunt ex illis agrum fi-
guli, in sepulturam peregrinorum: quapro-
pter uocatus est ager ille, ager sanguinis, us-
q in hodiernum diem. Tunc impletum est
quod dictum est per Hieremiã prophetam
dicentem, Et acceperunt triginta argenteos
precium æstimati, quem æstimatũ emerunt
à filijs Israel, & dederunt eos in agrum figu-
li, sicut cõstituit mihi dominus. Iesus autem
stetit ante præsidẽ, & interrogauit eum præ
ses, dicens: Tu es rex Iudæorum? Dicit illi
Iesus, Tu dicis. Et quum accusaretur à prin
cipibus sacerdotum & senioribus, nihil re-
spondit. Tunc dicit illi Pilatus, Non audis
quàm multa aduersum te dicũt testimonia?
Et non respondit ei ad ullum uerbum, ita ut
miraretur præses uehementer. In festo autẽ
consueuerat præses turbæ dimittere unum
uinctum quem uoluissent. Habebat autem
tunc uinctũ insignem, qui dicebatur Barab-
bas. Congregatis ergo illis, dixit Pilatus,
Vtrum uultis dimittã uobis Barabbam an
Iesum, qui dicitur Christus? Sciebat enim
quòd propter inuidiam tradidissent eum.
Sedente aũt illo pro tribunali, misit ad eum
uxor eius, dicens: Nihil tibi cum iusto illo,
multa enim passa sum hodie in somnis pro-
pter eum. Principes aũt sacerdotũ & senio-
res persuaserũt turbis, ut peterent Barabbã,
Iesum uero perderent. Respondens aũt præ
ses ait illis, Vtrum uultis uobis è duobus di
mittam? At illi dixerũt, Barabbã. Dixit illis
Pilatus, Quid igitur faciam Iesu, qui dicitur
Christus? Dicũt ei omnes, Crucifigat. Præ-
ses aũt ait, Quid enim mali fecit? At illi ma-
gis clamabãt, dicẽtes, Crucifigatur. Videns
autem Pilatus q nihil proficeret, sed magis
tumultus

θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς
χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου, λέγων. ἀθῷός εἰμι
ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου, ὑμεῖς ὄ-
ψεσθε. καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπεν. τὸ αἷ-
τκη̄ μα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. *τό-
α τε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν βαραββᾶν, τὸν δὲ ἰη-
σοῦν φραγελλώσας, παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῇ.
τκθ *τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόν-
δ τες τὸν ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον, συνήγαγον
ἐπ' αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν. καὶ ἐκδύσαντες
αὐτὸν, περιέθηκαν αὐτῷ χλαμύδα κοκκίνην, καὶ
πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν ἐπὶ
τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν δε-
ξιὰν αὐτοῦ, καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐ-
τοῦ, ἐνέπαιζον αὐτῷ λέγοντες. χαῖρε ὁ βασιλεὺς
τλ τῶν ἰουδαίων. *καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν,
ς ἔλαβον τὸν κάλαμον, καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κε-
φαλὴν αὐτοῦ. καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυ-
σαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν
τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυ-
τλᾱ ρῶσαι. *ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον κυρη-
α ναῖον, ὀνόματι σίμωνα, τοῦτον ἠγγάρευσαν, ἵνα ἄ-
τλβ ρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. *καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον
α λεγόμενον γολγοθᾶ, ὅς ἐστι λεγόμενος κρανίου
τλγ̄ τόπος. *ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν ὄξος μετὰ χολῆς
δ μεμιγμένον. καὶ γευσάμενος, οὐκ ἤθελε πιεῖν.
τλδ *σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν, διεμερίσαντο τὰ ἱμά-
α τια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον ἵνα πληρωθῇ τὸ
ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ προφήτου. διεμερίσαντο τὰ ἱμά-
τιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβα-
λον κλῆρον. καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ.
τλε̄ *καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν
α αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην, οὗτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ βα
τλς̄ σιλεὺς τῶν ἰουδαίων. *τότε σταυροῦνται σὺν αὐ-
α τῷ δύο λῃσταὶ, εἷς ἐκ δεξιῶν, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύ-
τλζ μων. *οἱ δὲ παραπορευόμενοι, ἐβλασφήμουν αὐ
ς τὸν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ λέγοντες.
ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκο-
δομῶν, σῶσον σεαυτόν. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, κατάβη
τλη θι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. *ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμ-
β παίζοντες μετὰ τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυ-
τέρων, ἔλεγον. ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύνα-
ται σῶσαι. εἰ βασιλεὺς ἰσραὴλ ἐστι, καταβάτω
νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πιστεύσομεν αὐτῷ. πέ-
ποιθεν ἐπὶ τὸν θεὸν, ῥυσάσθω νῦν αὐτὸν, εἰ θέλει
τλθ αὐτόν. εἶπε γὰρ, ὅτι θεοῦ εἰμι υἱός. *τὸ δ' αὐτὸ
β καὶ οἱ λῃσταὶ οἱ συσταυρωθέντες αὐτῷ, ὠνείδι-
τμ̄ ζον αὐτόν. *ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένε-
β το ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐννάτης. *πε-
τμᾱ ρὶ δὲ τὴν ἐννάτην ὥραν ἀνεβόησεν ὁ ἰησοῦς φω-
ς νῇ μεγάλῃ, λέγων. ἠλεὶ ἠλεὶ, λαμᾶ σαβαχθανί.
τοῦτ' ἔστιν, θεέ μου, θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες;

τινὲς

tumultus fieret, accepta aqua abluit manus
coram populo, dicens, Innocens ego sum à
sanguine huius iusti, uos uideritis. Et respō-
dens uniuersus populus, dixit, Sanguis eius
super nos & super filios nostros. Tunc di-
misit illis Barabbam, Iesum autem flagella-
tum tradidit ut crucifigeretur. Tunc milites
præsidis suscipiētes Iesum in prætorio, con-
gregauerunt ad eum uniuersam cohortem.
Et quum exuissent eum, circundederunt ei
chlamydem coccinam, & coronam de spi-
nis contextam imposuerunt super caput e-
ius, & harundinem in dexteram eius, & ge-
nu flexo ante eum illudebant ei, dicentes,
Aue rex Iudæorum. Et quum expuissent in
eum, acceperunt harundinem & percutie-
bant caput eius. Et postquam illusissent ei,
exuerunt eum chlamyde, & induerūt eum
uestimentis suis, & abduxerunt eum ut cru
cifigerent. Exeuntes autem inuenerunt ho-
minem Cyrenæum, nomine Simonē: hunc
adegerunt, ut tolleret crucem eius. Et uene-
runt in locum qui dicitur Golgotha, quod
est caluariæ locus. Et dederunt ei acetum bi
bere cum felle mixtum, & quum gustasset,
noluit bibere. Postquā autem crucifixerunt
eum, diuiserunt uestimēta eius, sortem mit-
tentes: ut impleretur quod dictum est per
prophetam: Diuiserunt sibi uestimēta mea,
& super uestimentum meum miserunt sor-
tem. Et sedentes seruabant eum ibi. Et im-
posuerant super caput eius causam ipsius
scriptam, Hic est Iesus rex Iudæorum. Tunc
crucifiguntur cum eo duo latrones, unus à
dextris, & alter à sinistris. Prætereuntes au-
tem conuitia iaciebant in eum, mouētes ca-
pita sua, & dicentes: Tu ille qui destruebas
templum, & in triduo ædificabas, serua te-
metipsum: si filius dei es, descende de cruce.
Similiter & principes sacerdotum, illuden-
tes cum scribis & senioribus dicebāt: Alios
seruauit, seipsum non potest seruare: si rex
Israel est, descendat nunc de cruce, & crede-
mus ei. Confidit in deo, liberet eum nunc si
uult eum. Dixit enim, Filius dei sum. Idip-
sum autem & latrones qui crucifixi erant
cum eo, exprobrabant ei. A sexta autem ho
ra tenebræ factæ sunt super uniuersam ter-
ram usque ad horam nonam, & circa ho-
ram nonam clamauit Iesus uoce magna, di-
cens: Heli heli lama sabachthani. Hoc est,
Deus meus, deus meus cur deseruisti me?

Quidam

ξη περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ σώματος τοῦ κυρίου.

τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἑστώτων ἀκούσαντες, ἔλεγον,
τμβ ὅτι ἠλίαν φωνεῖ οὗτος. * καὶ εὐθέως δραμὼν
β εἷς ἐξ αὐτῶν, καὶ λαβὼν σπόγγον, πλήσας τε
ὄξους, καὶ περιθεὶς καλάμῳ ἐπότιζεν αὐτόν. οἱ
δὲ λοιποὶ ἔλεγον. ἄφες, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται ἠλίας
τμγ σώσων αὐτόν. * ὁ δὲ ἰησοῦς πάλιν κράξας φω-
α νῇ μεγάλῃ, ἀφῆκε τὸ πνεῦμα. * καὶ ἰδοὺ τὸ κα-
τμδ ταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἀπὸ ἄνω-
β θεν ἕως κάτω. * καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, καὶ αἱ πέτραι
τμε ἐσχίσθησαν, καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεῴχθησαν, καὶ πολ
ι λὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη, καὶ
ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐ
τοῦ, εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἐνεφανί-
τμϛ σθησαν πολλοῖς. * ὁ δὲ ἑκατόνταρχος καὶ οἱ μετ'
β αὐτοῦ τηροῦντες τὸν ἰησοῦν, ἰδόντες τὸν σεισμὸν
καὶ τὰ γενόμενα, ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγον-
τμζ τες. ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος. * ἦσαν δὲ ἐκεῖ
ϛ γυναῖκες πολλαὶ, ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵτι
νες ἠκολούθησαν τῷ ἰησοῦ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας,
διακονοῦσαι αὐτῷ, ἐν αἷς ἦν μαρία ἡ μαγδαλη-
νὴ, καὶ μαρία ἡ τοῦ ἰακώβου καὶ ἰωσῆ μήτηρ, καὶ
τμη ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν ζεβεδαίου. * ὀψίας δὲ γε-
α νομένης, ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος ἀπὸ ἀριμα-
θαίας, τοὔνομα ἰωσὴφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθήτευσε
τῷ ἰησοῦ. οὗτος προσελθὼν τῷ πιλάτῳ ᾐτήσα-
το τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. τότε ὁ πιλᾶτος ἐκέλευσεν
τμθ ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα. * καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ
α ἰωσὴφ ἐνετύλιξεν αὐτὸ ἐν σινδόνι καθαρᾷ, καὶ ἔθη-
κεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐλατόμη-
σεν ἐν τῇ πέτρᾳ, καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν
τν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου, ἀπῆλθεν. * ἦν δὲ ἐκεῖ μα-
ϛ ρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη μαρία, καθήμεναι
τνα ἀπέναντι τοῦ τάφου. * τῇ δὲ ἐπαύριον ἥτις ἐστὶ
ι μετὰ τὴν παρασκευὴν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς
καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς πιλᾶτον, λέγοντες. κύριε,
ἐμνήσθημεν, ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν,
μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. κέλευσον οὖν ἀσφα-
λισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μή
ποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κλέψωσιν αὐ-
τὸν, καὶ εἴπωσιν τῷ λαῷ, ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν,
καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. ἔφη
αὐτοῖς ὁ πιλᾶτος. ἔχετε κουστωδίαν, ὑπάγετε,
ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε. οἱ δὲ πορευθέντες, ἠσ-
φαλίσαντο τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον,
τνβ μετὰ τῆς κουστωδίας. * ὀψὲ δὲ σαββάτων τῇ ἐπι
α φωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων, ἦλθεν μαρία ἡ μα
γδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη μαρία, θεωρῆσαι τὸν τάφον.
καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας. ἄγγελος γὰρ κυ-
ρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ, προσελθὼν ἀπεκύλι-
σε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας, καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐ-
τοῦ. ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ, καὶ τὸ ἔνδυ-
μα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών. ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ
ἐσείσθησαν

Quidam aūt illic ſtantium,quum audiſſent
dicebant,Heliam uocat iſte.Et cōtinuo cur
rens unus ex eis,quum acceptā ſpongiā im
pleſſet aceto,impoſuit harūdini,dabatq́ ei
ut biberet.Cæteri uero dicebāt, Sine,uidea
mus an ueniat Helias liberaturus eū. Ieſus
aūt quum iterū clamaſſet uoce magna,emi
ſit ſpiritū.Et ecce uelum templi ſciſſum eſt
in duas partes,à ſummo uſque ad imum,&
terra mota eſt,& petræ ſciſſæ ſunt,& monu
menta aperta ſunt,& multa corpora ſancto
rum qui dormierant,ſurrexerūt,& egreſsi ē
monumētis poſt reſurrectionem eius,uene
runt in ſanctam ciuitatē,& apparuerūt mul
tis.Centurio uero & qui cum eo erāt cuſto/
dientes Ieſum,uiſo terræ motu & his quę fa
cta fuerant,timuerunt ualde,dicētes,Vere
filius dei erat iſte.Erāt aūt ibi mulieres mul/
tæ è longinquo ſpectātes,quæ ſequutæ fue
rant Ieſum à Galilea,miniſtrantes ei:inter
quas erat Maria Magdalene,& Maria Iaco
ξη bi & Ioſe mater,& mater filiorū Zebedæi.
Quum aūt ueſpera facta eſſet,uenit homo
diues ab Arimathæa nomine Ioſeph,qui &
ipſe diſcipulus erat Ieſu,hic acceſsit ad Pila/
tum,ac poſtulauit corpus Ieſu.Tūc Pilatus
iuſsit reddi corpus.Et quum accepiſſet cor/
pus Ioſeph,inuoluit illud ſindone mūda, po
ſuitq́ illud in monumento ſuo nouo,quod
exciderat in petra:& aduoluto ſaxo ingenti
ad oſtium monumēti,abijt.Erat aūt ibi Ma
ria Magdalene & altera Maria ſedētes con
tra ſepulchrū. Poſtero aūt die quæ ſequitur
paraſceuen,conuenerūt principes ſacerdo/
tum & phariſæi ad Pilatū,dicētes:Domine,
recordati ſum⁹ ꝙ impoſtor ille dixit adhuc
uiuens,Poſt tres dies reſurgo.iube ergo mu
niri ſepulchrū uſq́ in diem tertium,ne quā/
do ueniant diſcipuli eius,& furētur eum,di
cantq́ plebi, Surrexit à mortuis:& erit no/
uiſsimus error peior illo priore.Ait illis Pila
tus,Habetis cuſtodiam, ite,munite ſicut ſci
tis.Illi aūt abientes munierūt ſepulchrū,ob/
ſignato lapide,adhibitis cuſtodibus. Ve/
ſpera aūt ſabbatorū,quæ luceſcit in unā ſab
batorum,uenit Maria Magdalene & altera
Maria,ut uiderent ſepulchrū.Et ecce terræ/
motus factus eſt magnus.Angelus enim do
mini deſcendit de cœlo,& accedēs deuoluit
lapidem ab oſtio,ſedebatq́ ſuper eum.Erat
aūt aſpectus eius ſicut fulgur, & ueſtimētū
eius candidū ſicut nix.Præ timore aūt eius
concuſsi

σείσθησαν οἱ τηροῦντες, καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί.
ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος, εἶπεν ταῖς γυναιξί. μὴ
φοβεῖσθε ὑμεῖς, οἶδα γὰρ ὅτι ἰησοῦν, τὸν ἐσταυρωμέ
νον ζητεῖτε, οὐκ ἔστιν ὧδε. ἠγέρθη γὰρ καθὼς εἶπεν.
δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ κύριος. καὶ
ταχὺ πορευθεῖσαι εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,
ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς
εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, ἰδοὺ εἶπον
ὑμῖν. καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ
φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης, ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖ-
λαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἰησοῦς ἀπήντη
σεν αὐταῖς, λέγων. χαίρετε. αἱ δὲ προσελθοῦσαι,
ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ προσεκύνησαν
αὐτῷ. τότε λέγει αὐταῖς ὁ ἰησοῦς. μὴ φοβεῖσθε.
ὑπάγετε, ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἵνα ἀ-
πέλθωσιν εἰς τὴν γαλιλαίαν. κἀκεῖ με ὄψονται.
πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδού τινες τῆς κουστωδίας
ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιε-
ρεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. καὶ συναχθέντες
μετὰ τῶν πρεσβυτέρων, συμβούλιόν τε λαβόν-
τες, ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις, λέ-
γοντες. εἴπατε ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλ-
θόντες, ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων. καὶ ἐὰν
ἀκουσθῇ τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐ
τόν, καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν. οἱ δὲ λαβόν-
τες τὰ ἀργύρια, ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. καὶ
διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ ἰουδαίοις μέχρι
τῆς σήμερον. οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν
εἰς τὴν γαλιλαίαν, εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς
ὁ ἰησοῦς. καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν αὐτῷ,
οἱ δὲ ἐδίστασαν. καὶ προσελθὼν ὁ ἰησοῦς ἐλάλησεν
αὐτοῖς λέγων. ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ
καὶ ἐπὶ γῆς. πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάν
τα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ
πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος,
διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλά
μην ὑμῖν. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ᾽ ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς
ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΤ-
ΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕ-
ΛΙΟΥ

concussi sunt custodes, & facti sunt uelut
mortui. Respondens aūt angelus, dixit mu/
lieribus, Nolite timere uos: scio enim ꝙ Ie/
sum qui crucifixus est, quæritis: non est hic,
surrexit enim sicut dixit. Venite, uidete lo/
cum ubi positus erat dominus. Et cito eun/
tes dicite discipulis eius, ꝙ surrexit à mor/
tuis: & ecce præcedit uos in Galilæam, ibi
eum uidebitis, ecce dixi uobis. Et digressæ
celeriter à monumento cum timore & gau/
dio magno, currebant ut renunciarent disci
pulis eius. Quum autem issent ad renūcian
dum discipulis eius, & ecce Iesus occurrit
illis, dicens: Auete. Illæ autem accesserūt &
tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum.
Tunc ait illis Iesus, Nolite timere: ite renun
ciate fratribus meis, ut eant in Galilæam, &
ibi me uidebunt. Quæ quum abissent, ecce
quidam è custodibus uenerūt in ciuitatem,
ac renunciauerunt principibus sacerdotum
omnia quæ acciderant: & cōgregati cum se
nioribus, consilio habito, pecuniam copio/
sam dederunt militibus, dicētes, Dicite ꝙ di
scipuli eius nocte uenerint, & furati sint eū
nobis dormientibus. Et si hoc auditū fuerit
sub præside, nos persuadebimus ei, & secu/
ros uos faciemus. At illi accepta pecunia fe
cerunt sicut erant edocti. Et diuulgatus est
hic sermo apud Iudæos usq; in hodiernum
diem. Vndecim autem discipuli abierūt in
Galilæam, in montem ubi constituerat illis
Iesus. Et quum uidissent illum, adorauerunt
eum: quidam autem dubitauerunt. Et acce/
dens Iesus, loquutus est eis, dicens: Data est
mihi omnis potestas in cœlo & in terra: eun
tes ergo docete omnes gentes, baptizantes
eos in nomine patris & filij & spiritus san/
cti: docentes eos seruare omnia quæcunq;
præcepi uobis. Et ecce ego uobiscum sum
omnibus diebus usq; ad consummationem
seculi.

EVANGELII SECVNDVM
MATTHAEVM
FINIS

ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ
κατὰ σωφρόνιον.

Μάρκος μαθητὴς καὶ ἑρμηνευτὴς πέτρου, καθὼς τοῦ πέτρου διηγουμένου ἀκήκοε, παρακληθεὶς ἐν τῇ ῥώμῃ παρὰ τῶν ἀδελφῶν, βραχὺ συνέταξεν εὐαγγέλιον. ὅπερ ἐντυχὼν πέτρος ἐδοκίμασε, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθησόμενον αὐθεντίσας δέδωκε, καθὰ συνεγράψατο κλήμης ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν ὑποτυπώσεων λόγῳ. καὶ παπίας ἱεραπολίτης ἐπίσκοπος μέμνηται τούτου τοῦ μάρκου. καὶ πέτρος ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιστολῇ, ἐπ' ὀνόματι βαβυλῶνος, εἰκονικῶς ῥώμην σημαίνων. ἀσπάζεται ὑμᾶς φησὶν ἡ ἐν βαβυλῶνι σὺν τῇ ἐκλεκτῇ, καὶ μάρκος ὁ ἐμὸς υἱός. παραλαβὼν τοιγαροῦν τὸ εὐαγγέλιον ὅπερ αὐτὸς συνέταξε, καταλαμβάνει τὴν αἴγυπτον, καὶ πρῶτος ἐν ἀλεξανδρείᾳ ἰησοῦν χριστὸν κηρύξας, κατεστήσατο ἐκκλησίαν. τοσαύτῃ παιδεύσει καὶ βίου καρτερίᾳ διέπρεψεν, ὥστε πάντας τοὺς ἀκολουθοῦντας τῷ χριστῷ ἕπεσθαι τῇ τούτου διαγωγῇ. ὅθεν καὶ φίλων ὁ τῶν ἰουδαίων ἐλλογιμώτατος, ὁρῶν ἐν ἀλεξανδρείᾳ πρώτην ἐκκλησίαν ἔτι ἰουδαΐζουσαν, ὡσανεὶ εἰς ἔπαινον τοῦ οἰκείου ἔθνους, βίβλον περὶ τῆς τούτων διαγωγῆς συνεγράψατο. καὶ ὥσπερ λουκᾶς διηγεῖται τοὺς ἐν ἱεροσολύμοις πιστεύσαντας πάντα ἐσχηκέναι κοινά, οὕτως κἀκεῖνος ὅπερ ἐν ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ μάρκου τοῦ διδασκάλου ἑώρα γινόμενον, τῇ μνήμῃ παρέδωκε. τελευτήσας δὲ τῷ ὀγδόῳ τοῦ νέρωνος ἔτει, ἀπετέθη ἐν ἀλεξανδρείᾳ, διαδεξαμένου αὐτὸν ἀνιανοῦ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ
εὐαγγέλιον τοῦ θεοφυλάκτου ὡς δοκεῖ.

Τὸ κατὰ μάρκον εὐαγγέλιον μετὰ δέκα ἔτη τῆς χριστοῦ ἀναλήψεως συνεγράφη ἐν ῥώμῃ. ἦν μὲν γὰρ οὗτος ὁ μάρκος πέτρου μαθητής, ὃν υἱὸν αὐτοῦ ὁ πέτρος ὀνομάζει πνευματικὸν πάντως. ἐκαλεῖτο δὲ καὶ ἰωάννης. ἀνεψιὸς δὲ βαρνάβα. ἀλλὰ καὶ παύλου συνέκδημος. τέως μέντοι πέτρῳ συνῆν τὰ πλεῖστα, καὶ ἐν ῥώμῃ συνῆν. ᾐτήσαντο οὖν αὐτὸν οἱ ἐν ῥώμῃ πιστοί, μὴ μόνον ἀγράφως κηρύσσειν, ἀλλὰ καὶ ἐγγράφως ἐκθέσθαι τὴν κατὰ χριστὸν πραγματείαν. μόλις οὖν πεισθεὶς συνεγράψατο. τῷ δὲ πέτρῳ ἀπεκαλύφθη παρὰ θεοῦ, ὅτι μάρκος συνέγραψεν εὐαγγέλιον. ἰδὼν οὖν καὶ ἐπιβεβαιώσας ὡς ἀληθές, εἶτα καὶ ἐπίσκοπον αὐτὸν ἀπέστειλεν εἰς αἴγυπτον. ἔνθα δὴ καὶ κηρύξας ἐν ἀλεξανδρείᾳ τε ἐκκλησίαν συστησάμενος, τοὺς πρὸς τῷ μεσημβρινῷ κλίματι πάντας ἐφώτισεν. ἔστιν οὖν ὁ χαρακτὴρ τοῦ εὐαγγελίου σαφής, καὶ οὐδὲν ἔχων περινενοημένον. σχεδόν τε κατὰ πάντα τῷ ματθαίῳ συντρέχων ὁ παρὼν εὐαγγελιστής, πλὴν ὅσον ὁ ματθαῖος πλατύτερος, καὶ ὅτι ὁ μὲν ματθαῖος τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ κυρίου ἐν ἀρχῇ μνημονεύει, οὗτος δὲ ἀπὸ τοῦ προφήτου ἤρξατο ἰωάννου. ὅθεν τινὲς εἰ καὶ περιεργότερον δοκεῖ, τοιοῦτόν τι νόημα εἶπον ἐπὶ τοῖς εὐαγγελισταῖς, ὁ ἐπὶ τῶν χερουβὶμ καθήμενος θεός, ἃ τετραπρόσωπα ἡ γραφὴ λέγει, παρέδωκεν ἡμῖν τετράμορφον τὸ εὐαγγέλιον ἑνὶ πνεύματι συνεχόμενον. ὥσπερ οὖν τὰ χερουβὶμ ἕκαστον, ἓν μὲν πρόσωπον εἶχεν ὅμοιον λέοντι, ἕτερον δὲ ἀνθρώπῳ, καὶ ἕτερον ἀετῷ, καὶ ἕτερον μόσχῳ, οὕτως καὶ ἡ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος πραγματεία. τὸ μὲν κατὰ ἰωάννην εὐαγγέλιον, ἔχει λεοντοπρόσωπον. βασιλικὸν γὰρ ὁ λέων, καὶ ἡγεμονικόν ἐστιν. ὁμοίως οὖν καὶ ὁ ἰωάννης ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ καὶ δεσποτικοῦ ἀξιώματος τῆς θεότητος τοῦ λόγου ἤρξατο, εἰπών, ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν. τὸ δὲ κατὰ ματθαῖον, ἀνθρωποπρόσωπον, ἀπὸ γὰρ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως καὶ ἐνανθρωπήσεως τοῦ λόγου ἤρξατο. τὸ δὲ κατὰ μάρκον, ἀετῷ παρεικαζόμενον. ἀπὸ γὰρ προφήτου ἤρξατο τοῦ ἰωάννου. ἡ δὲ προφητικὴ χάρις προορατικὴ οὖσα καὶ ὀξέως τὰ πόρρω βλέπουσα, ἀετός ἐστι. φασὶ γοῦν τὸν ἀετὸν ὀξυδερκέστατον εἶναι, ὥστε καὶ μόνον ἐκ τῶν ἄλλων ζώων πρὸς τὸν ἥλιον δύνασθαι ἀτενίζειν μὴ καμμύοντα. μόσχῳ δὲ ὅμοιον τὸ κατὰ λουκᾶν, διότι ἀπὸ τῆς ἱερατείας τοῦ ζαχαρίου ἤρξατο, ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ λαοῦ θυμιῶντος. μόσχος δὲ ἦν ὁ θυόμενος τότε. ἄρχεται οὖν ὁ μάρκος τοῦ εὐαγγελίου ἀπὸ τῆς τοῦ προδρόμου διαγωγῆς καὶ ἐνδείξεως. ἄκουε οὖν τί φησίν.

ΕΥΑΓΓΕ-
ΛΙΟΝ ΚΑΤΑ
ΜΑΡΚΟΝ

ΑΡΧΗ τοῦ εὐαγγελίου
ἰησοῦ χριστοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ,
ὡς γέγραπται ἐν τοῖς προ-
α φήταις. *ἰδοὺ ἐγὼ ἀπο-
β στέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ
προσώπου σου, ὃς κατα-
β σκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμ
α προσθέν σου. *φωνὴ βο-
ῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου,
γ εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. *ἐγένετο ἰω-
ς άννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κηρύσσων βά-
πτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ ἐξε-
πορεύοντο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ ἰουδαία χώρα, καὶ
οἱ ἱεροσολυμῖται, καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ
ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς
ἁμαρτίας αὐτῶν. ἦν δὲ ὁ ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρί-
χας καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσ-
φὺν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον,
δ καὶ ἐκήρυσσε λέγων. *ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου
α ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάν-
τα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς
ἐν ὕδατι, αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι
ἁγίῳ. καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ἦλθεν
ε ἰησοῦς ἀπὸ ναζαρὲθ τῆς γαλιλαίας. *καὶ ἐβαπτί-
α σθη ὑπὸ ἰωάννου ἐν τῷ ἰορδάνῃ. καὶ εὐθέως ἀναβαί-
νων ἀπὸ τοῦ ὕδατος, εἶδε σχιζομένους τοὺς οὐρα-
νούς, καὶ τὸ πνεῦμα ὡσεὶ περιστερὰν καταβαῖνον
ἐπ' αὐτόν. καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν. σὺ εἶ ὁ
ς υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα. *καὶ εὐθέως
β τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον. καὶ ἦν
ἐκεῖ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας τεσσαράκοντα, πειραζόμε-
ζ νος ὑπὸ τοῦ σατανᾶ. *καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων,
ς καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ. *μετὰ δὲ τὸ πα-
η ραδοθῆναι ἰωάννην, ἦλθεν ἰησοῦς εἰς τὴν γαλιλαί-
δ αν, *κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ
θ θεοῦ, καὶ λέγων. ὅτι πεπλήρωται ὁ καιρός, καὶ ἤγ-
ς γικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, μετανοεῖτε καὶ πιστεύε-
τε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θά-
λασσαν τῆς γαλιλαίας, εἶδε σίμωνα καὶ ἀνδρέαν
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρα ἐν
ι τῇ θαλάσσῃ, ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς. *καὶ εἶπεν αὐτοῖς
β ὁ ἰησοῦς. δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γε-
νέσθαι ἁλιεῖς ἀνθρώπων. καὶ εὐθέως ἀφέντες τὰ
ια δίκτυα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ. *καὶ προβὰς
ς ἐκεῖθεν ὀλίγον, εἶδεν ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου,
καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν
τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα, καὶ εὐ-
θέως

EVANGE-
LIVM SECVNDVM
MARCVM

INITIVM euangelij
Iesu Christi filij dei, si-
cut scriptum est in pro
phetis, Ecce ego mitto
nuncium meum ante
faciem tuam, qui præ-
parabit uiam tuam an
te te. Vox clamãtis in
deserto, Parate uiam domini, rectas facite se
mitas eius. Baptizabat Ioannes in deserto,
prædicans baptismũ pœnitentiæ in remis-
sionem peccatorum. Et egrediebantur ad
eum tota Iudæa regio, ac Hierosolymitæ, &
baptizabantur omnes ab illo in Iordane flu
mine, confitentes peccata sua. Erat autem
Ioannes uestitus pilis cameli, & zona pelli-
cea circa lumbos suos, uescebaturq; locu-
stis ac melle syluestri: & prædicabat, dicens,
Venit is qui fortior est me post me, cuius
non sum idoneus, ut procumbens soluam
corrigiam calciamentorũ. Ego quidem ba-
ptizaui uos aqua, ille uero baptizabit uos
spiritu sancto. Et factum est in diebus illis,
uenit Iesus à Nazareth Galilææ, & bapti-
zatus est à Ioanne in Iordane. Et statim
quum ascenderet ex aqua uidit diffindi cœ
los, & spiritum quasi columbam descenden
tem super illum. Et uox facta est de cœlis,
Tu es ille filius meus dilectus, in quo mihi
bene complacitum est. Et continuo spiritus
illum expellit in desertum, & erat illic in de-
serto dies quadraginta, & tentabatur à sata
na, eratq; cum feris, & angeli ministrabant
illi. Postquam autem comprehensus esset
Ioannes, uenit Iesus in Galilæam, prædi-
cans euangelium regni dei, & dicens, Imple
tum est tempus, instatq; regnum dei, resipi-
scite & credite euangelio. Quum ambula-
ret autem iuxta mare Galilææ, uidit Simo-
nem & Andream fratrem eius, iacientes re-
tia in mare: erant enim piscatores. Et dixit
eis Iesus, Sequamini me, & faciam ut effi-
ciamini piscatores hominum. Ac protinus
relictis retibus suis, sequuti sunt eum. Et
progressus illinc pusillum, uidit Iacobum
filium Zebedæi, & Ioannem fratrem eius,
qui & ipsi in naui reconcinnabant retia, sta-
 timq;

θέως ἐκάλεσεν αὐτούς, καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα
αὐτῶν ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθω-
ιβ τῶν ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ. * καὶ εἰσπορεύονται
η εἰς καπερναούμ. καὶ εὐθέως τοῖς σάββασιν εἰ-
ιγ σελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐδίδασκεν. * καὶ
β ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ἦν γὰρ δι-
δάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς
ιδ οἱ γραμματεῖς. * καὶ ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐ-
η τῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, καὶ ἀ-
νέκραξε λέγων. ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοὶ ἰησοῦ ναζαρη-
νέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅ-
γιος τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, λέ-
γων. φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ. καὶ σπαρά-
ξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, καὶ κράξαν
φωνῇ μεγάλῃ, ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ. καὶ ἐθαμβήθη-
σαν πάντες, ὥστε συζητεῖν πρὸς αὐτούς, λέγον-
τες. τί ἐστι τοῦτο; τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη; ὅτι
κατ' ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκαθάρτοις
ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ; ἐξῆλθε δὲ ἡ ἀ-
κοὴ αὐτοῦ εὐθὺς εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς γαλι
ιε λαίας. *καὶ εὐθέως ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξελθόν
β τες, ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν σίμωνος καὶ ἀνδρέου με
τὰ ἰακώβου καὶ ἰωάννου. ἡ δὲ πενθερὰ σίμωνος κα
τέκειτο πυρέσσουσα, καὶ εὐθέως λέγουσιν αὐτῷ
περὶ αὐτῆς. καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτὴν, κρατή
σας τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετὸς
εὐθέως, καὶ διηκόνει αὐτοῖς. ὀψίας δὲ γενομένης,
ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς
κακῶς ἔχοντας, καὶ τοὺς δαιμονιζομένους, καὶ ἡ πόλις
ὅλη ἐπισυνηγμένη ἦν πρὸς τὴν θύραν, καὶ ἐθερά-
πευσε πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις.
ις *καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλε, καὶ οὐκ ἤφιε λαλεῖν
η τὰ δαιμόνια ὅτι ᾔδεισαν αὐτόν. *καὶ πρωῒ ἔννυ
ζ χον λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθε, καὶ ἀπῆλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς
θ ἔρημον τόπον, κἀκεῖ προσηύχετο. καὶ κατεδίωξαν
αὐτὸν ὁ σίμων, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ εὑρόντες αὐ-
τὸν, λέγουσιν αὐτῷ. ὅτι πάντες ζητοῦσί σε. καὶ λέ
γει αὐτοῖς. ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις,
ἵνα καὶ ἐκεῖ κηρύξω. εἰς τοῦτο γὰρ ἐξελήλυθα. καὶ
ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, εἰς ὅ-
λην τὴν γαλιλαίαν, καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλ-
ιη λων. * καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς παρα-
β καλῶν αὐτὸν, καὶ γονυπετῶν αὐτῷ, καὶ λέγων
αὐτῷ. ὅτι ἐὰν θέλῃς δύνασαί με καθαρίσαι. ὁ δὲ
ἰησοῦς σπλαγχνισθεὶς, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψα-
το αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ. θέλω, καθαρίσθητι,
καὶ εἰπόντος αὐτοῦ, εὐθέως ἀπῆλθεν ἀπ' αὐ-
τοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθαρίσθη. καὶ ἐμβριμη-
σάμενος αὐτῷ, εὐθέως ἐξέβαλεν αὐτόν. καὶ
λέγει αὐτῷ. ὅρα μηδενὶ μηδὲν εἴπῃς, ἀλλ' ὕ-
παγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε
περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου, ἃ προσέταξε μωσῆς εἰς
μαρτύ-

timq́ uocauit illos. Et illi relicto patre ſuo
Zebedæo in naui cum mercenarijs, ſequuti
ſunt eum. Et ingrediuntur Capernaum, &
ſtatim ſabbatis ingreſſus in ſynagogam do/
cebat. Et ſtupebant ſuper doctrina eius.
Erat enim docens eos, tanquam autoritate
præditus, & non ſicut ſcribæ. Et erat in ſy/
α nagoga eorum homo obnoxius ſpiritui im
mundo, & exclamauit dicens, Ah, quid rei
nobis tecum eſt Ieſu Nazarene? Veniſti ad
perdendum nos? Noui te quis ſis, nimirum
ille ſanctus dei. Et increpauit illum Ieſus, di/
cēs, Obmuteſce, & exi ab homine. Et quum
diſcerpſiſſet eum ſpiritus immundus, excla
maſſetq́ uoce magna, exijt ab eo. Et obſtu/
puerunt omnes, ita ut conquirerent inter ſe,
dicentes, Quid eſt hoc? quæ doctrina noua
hæc? quia cum autoritate etiam ſpiritibus
immundis imperat, & obediunt ei? Emana/
uit autem fama eius ſtatim in totam undiq;
β regionem Galilææ finitimam. Et protinus
è ſynagoga egreſſi, uenerunt in domum Si/
monis & Andreæ cum Iacobo & Ioanne.
Socrus autem Simonis decumbebat febri/
citans, & continuo dicunt ei de illa. Et acce/
dens erexit eam, apprehenſa manu eius, &
γ reliquit eam febris ilico, ac miniſtrabat eis.
Veſperi uero quum occidiſſet ſol affere/
bant ad eum omnes male habentes, & qui
à dæmonijs agitabantur. Et ciuitas tota con
gregata erat ad oſtium, & ſanauit multos
qui ægrotabant uarijs morbis, & dæmonia
multa eijciebat: & non ſinebat loqui dæmo
nia, quod ipſum noſſent. Et mane multa ad/
huc nocte quum ſurrexiſſet, egreſſus eſt, &
abijt Ieſus in deſertum locum, ibiq́ orabat.
Et proſequutus eſt eum Simon, & qui cum
illo erant: & quum inueniſſent eum, dicunt
ei, Omnes te quærunt. Et ait illis, Eamus in
proximos uicos, ut & ibi prædicem: in hoc
enim egreſſus ſum. Et prædicabat in ſyna/
δ gogis eorum, in tota Galilæa, & dæmonia
eijciebat. Et uenit ad eum leproſus, depre/
cans eum, eiq́ ad genua accidens, ac dicens
illi, Si uis potes me mundare. Ieſus autem
miſertus, protenſa manu, tetigit illum, & di/
cit ei, Volo: mundus eſto. Et quum dixiſ/
ſet, ſtatim diſceſſit ab eo lepra, & mundatus
eſt. Et comminatus ei, ſtatim emiſit illum,
dicitq́ ei, Vide ne cui quicquam dicas: ſed
abi teipſum oſtende ſacerdoti, & offer pro
emundatione tui, quæ præcepit Moſes in
teſtimo/

ιθ μαρτύριον αὐτοῖς. * ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο
ι κηρύσσειν πολλὰ, καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον,
ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πό-
λιν εἰσελθεῖν, ἀλλ᾽ ἔξω ἐν ἐρήμοις τόποις ἦν,
καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν.
κ̄ * καὶ πάλιν εἰσῆλθεν εἰς καπερναοὺμ δι᾽
α ἡμερῶν, καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶκόν ἐστι, καὶ εὐ-
θέως συνήχθησαν πολλοὶ, ὥστε μηκέτι χω-
ρεῖν, μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν, καὶ ἐλάλει αὐ-
τοῖς τὸν λόγον. καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν πα-
ραλυτικὸν φέροντες, αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων.
καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγίσαι αὐτῷ διὰ τὸν
ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ
ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράββατον, ἐφ᾽ ᾧ ὁ
παραλυτικὸς κατέκειτο. ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς τὴν
πίστιν αὐτῶν, λέγει τῷ παραλυτικῷ. τέκνον,
ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. ἦσαν δέ τινες
τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι, καὶ διαλο-
γιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, τί οὗτος
οὕτω λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέ-
ναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός; καὶ εὐθέως ἐπι-
γνοὺς ὁ ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ, ὅτι οὕτως
διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς εἶπεν αὐτοῖς. τί ταῦ-
τα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; τί ἐ-
στιν εὐκοπώτερον εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, ἀφέ-
ωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν ἔγειρε καὶ ἆ-
ρον σου τὸν κράββατον, καὶ περιπάτει; ἵνα
δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
που ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας, λέγει τῷ πα-
ραλυτικῷ. σοὶ λέγω, ἔγειρε, καὶ ἆρον τὸν κράβ-
βατόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ ἠ-
γέρθη εὐθέως, καὶ ἄρας τὸν κράββατον ἐξῆλ-
θεν ἐναντίον πάντων. ὥστε ἐξίστασθαι πάντας,
καὶ δοξάζειν τὸν θεὸν, λέγοντας. ὅτι οὐδέποτε
κα οὕτως εἴδομεν. * καὶ ἐξῆλθε πάλιν παρὰ τὴν
β θάλασσαν, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτὸν,
καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς. Καὶ παράγων ὁ ἰησοῦς,
εἶδε λευὶ τὸν τοῦ ἀλφαίου καθήμενον ἐπὶ τὸ τε-
λώνιον, καὶ λέγει αὐτῷ. ἀκολούθει μοι, καὶ ἀνα-
κβ στὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κα-
β τακεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τε-
λῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ ἰησοῦ,
καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ἦσαν γὰρ πολλοὶ, καὶ
ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ
φαρισαῖοι ἰδόντες αὐτὸν ἐσθίοντα μετὰ τῶν
τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ. τί, ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτω-
κγ λῶν ἐσθίει καὶ πίνει; * καὶ ἀκούσας ὁ ἰησοῦς,
β λέγει αὐτοῖς. οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰα-
τροῦ, ἀλλ᾽ οἱ κακῶς ἔχοντες. οὐκ ἦλθον καλέ-
σαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.
καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ ἰωάννου καὶ οἱ τῶν φαρι-
σαίων

testimoniũ illis. At ille egressus, cœpit præ-
dicare multa, & diuulgare sermonem, ita ut
iam non posset Iesus manifeste introire in ci
uitatem, sed foris in desertis locis erat, & ue
ε niebant ad eum undique. Et iterum in- II
trauit Capernaum post dies aliquot, & au-
ditum est quod in domo esset, & protinus
congregati sunt multi, adeo ut iam non ca-
perent eos, nec illa loca quæ erant circa ia-
nuam, & loquebatur eis sermonem. Et ue-
niunt ad eum ferentes paralyticum, qui à
quatuor portabatur: & quum non possent
appropinquare illi præ turba, nudauerunt
tectum ædium in quibus erat, perfossoq́ue te-
cto funibus demittunt grabatum, in quo pa
ralyticus decumbebat. Quum autem uidis-
set Iesus fidem illorum, ait paralytico: Fili,
remittuntur tibi peccata tua. Erant autem
illic quidam de scribis sedentes, & cogitan-
tes in cordibus suis, Quid hic sic loquitur
blasphemias? Quis potest remittere pecca-
ta, nisi solus deus? Et protinus ubi cogno-
uisset Iesus spiritu suo, quòd sic cogitarent
intra sese, dicit illis, Quid ista cogitatis in
cordibus uestris? Vtrum est facilius dicere
paralytico, Remittuntur tibi peccata: an di-
cere, Surge, & tolle grabatum tuum & am-
bula? Vt autem sciatis quòd filius hominis
habet potestatem in terra remittendi pecca-
ta: ait paralytico: Tibi dico, Surge, ac tolle
grabatum tuum, & abi in domum tuam. Et
statim surrexit, sublatoq́ue grabato egressus
est in conspectu omnium, adeo ut stupesce-
rent omnes & glorificarent deum, dicentes,
Nunquam sic uidimus. Et egressus est rur-
sus ad mare, omnisq́ue turba ueniebat ad eũ,
ς ac docebat eos. Et quum præteriret Iesus, ui
dit Leui, Alphæi filium, sedentem ad telo-
nium, & ait illi, Sequere me. Isq́ue surgens se-
quutus est eum. Et factũ est, quum accum-
beret in domo illius, multi etiam publicani
& peccatores simul discumbebant cum Ie-
su & discipulis eius: erant enim multi qui se
quuti fuerant eum. Et scribæ ac pharisæi
quum uidissent eum capiẽtem cibum cum
publicanis & peccatoribus, dicebant disci-
pulis eius, Quid est quod cum publicanis
& peccatoribus edit ac bibit? Hoc audito
Iesus ait illis: Non opus habent qui bene ua
lent, medico, sed qui male habent. Non ue-
ni ad uocandum iustos, sed peccatores ad
pœnitentiam. Et discipuli Ioannis ac phari-
sæorum

ξ τὸν τὸ ξηρὰν ἔχοντα τὴν χεῖρα.

σαίων νηστεύοντες, καὶ ἔρχονται, καὶ λέγουσιν
αὐτῷ. διὰ τί οἱ μαθηταὶ ἰωάννου, καὶ οἱ τῶν φαρι-
σαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύου-
σι; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ
τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, νη-
στεύειν; ὅσον χρόνον μεθ' ἑαυτῶν ἔχουσι τὸν νυμφί-
ον, οὐ δύνανται νηστεύειν. ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι,
ὅτ' ἂν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νη-
στεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. καὶ οὐδεὶς ἐ-
πίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπιρράπτει ἐπὶ ἱμα-
τίῳ παλαιῷ, εἰ δὲ μή, αἴρει τὸ πλήρωμα αὐτοῦ τὸ
καινὸν τοῦ παλαιοῦ καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται. καὶ
οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς, εἰ δὲ
μή, ῥήσσει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκούς, καὶ ὁ οἶνος ἐκ-
χεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται, ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς
κδ ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον. *καὶ ἐγένετο, παραπο-
β ρεύεσθαι αὐτὸν τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων, καὶ
ἤρξαντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὁδὸν ποιεῖν, τίλλοντες
τοὺς στάχυας, καὶ οἱ φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ. ἴδε τί
ποιοῦσιν ἐν τοῖς σάββασιν, ὃ οὐκ ἔξεστι; καὶ αὐτὸς
ἔλεγεν αὐτοῖς, οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησε
δαβίδ, ὅτε χρείαν ἔσχε, καὶ ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ
οἱ μετ' αὐτοῦ; πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ
ἐπὶ ἀβιάθαρ τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς
προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς
ἱερεῦσι; καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσι; καὶ
κε ἔλεγεν αὐτοῖς. *τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον
β ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον. ὥσ-
τε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαβ-
βάτου. καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὴν συναγω-
γήν, καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχων
τὴν χεῖρα. καὶ παρετήρουν αὐτόν, εἰ τοῖς σάββασι
θεραπεύσει αὐτόν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. καὶ
λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, τῷ ἐξηραμμένην ἔχοντι τὴν
χεῖρα, ἔγειρε εἰς τὸ μέσον. καὶ λέγει αὐτοῖς, ἔξεστι
τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; ψυ-
χὴν σῶσαι, ἢ ἀποκτεῖναι; οἱ δὲ ἐσιώπων. καὶ περι-
βλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συλλυπούμενος
ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώ-
πῳ. ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀπο-
κς κατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς, ὡς ἡ ἄλλη. *καὶ ἐξ-
δ ελθόντες οἱ φαρισαῖοι εὐθέως μετὰ τῶν ἡρῳδια-
νῶν συμβούλιον ἐποίουν κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν
κζ ἀπολέσωσι. *καὶ ὁ ἰησοῦς ἀνεχώρησε μετὰ τῶν
α μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν. καὶ πολὺ
πλῆθος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἠκολούθησαν αὐτῷ,
καὶ ἀπὸ τῆς ἰουδαίας, καὶ ἀπὸ ἱεροσολύμων, καὶ
ἀπὸ τῆς ἰδουμαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου, καὶ οἱ
περὶ τύρον καὶ σιδῶνα πλῆθος πολύ, ἀκούσαν-
τες ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν. καὶ εἶπε τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐ-
τῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν. πολ-
λοὺς

ſæorum ieiunabant,ueniuntq́;, & dicunt il/
li,Quare diſcipuli Ioannis & phariſæorum
ieiunant, tui autem diſcipuli non ieiunant?
Et ait illis Ieſus, Num poſſunt filij thalami
nuptialis in quo cum illis ſponſus eſt,ieiu/
nare? Quãdiu habent ſecum ſponſum,non
poſſunt ieiunare. Venient autẽ dies,quum
auferetur ab eis ſponſus,& tunc ieiunabũt
in illis diebus.Et nemo aſſumentum panni
rudis aſſuit ueſtimento ueteri,alioquin au/
fert ſupplementum eius nouum à ueteri,&
peior ſciſſura fit.Et nemo mittit uinum mu
ſtum in utres ueteres,alioqui diſrumpit ui/
num muſtum utres,& uinum effunditur,
& utres pereũt,ſed uinum muſtum in utres
nouos mitti debet.Et accidit,ut trãſiret ſab/
batis per ſegetes,& cœperunt diſcipuli eius
inter uiam uellere ſpicas, & phariſæi dice/
bant ei,Ecce,cur faciunt ſabbatis quod non
licet? Et ipſe ait illis,Nunquam legiſtis quid
fecerit Dauid,quum opus haberet,& eſuri/
ret ipſe & qui cum eo erant? quomodo in/
greſſus ſit in domum dei ſub Abiathar prin
cipe ſacerdotum,& panes propoſitionis co
mederit,quos non licet edere niſi ſacerdo/
tibus:& dederit etiam ijs qui ſecum erant?
Et dicebat illis,Sabbatũ propter hominem
factum eſt: non homo propter ſabbatum.
Itaq; dominus eſt filius hominis,etiam ſab/
ξ bati. Et introiuit iterum in ſynagogam,
& erat ibi homo arefactam habẽs manum:
& obſeruabant eum,an ſabbatis ſanaturus
eſſet eum,ut accuſarent illum. Et ait homi/
ni habenti manum arefactam,Surge in me/
dium.Et dicit illis, Vtrum licet ſabbatis be/
nefacere,an malefacere? animam ſeruare,
an occidere? At illi tacebant.Et quum cir/
cunſpexiſſet eos cum iracundia, condole/
ſcens ſuper cæcitate cordis eorum,dicit ho/
mini, Extende manum tuam. Et extendit,
& reſtituta eſt manus illius ſana, ut altera.
Egreſſi uero phariſæi, ſtatim unà cum He/
rodianis cõſilium inibant aduerſus eum,ut
illum perderent.Ieſus autem cum diſcipulis
ſuis ſeceſſit ad mare: & ingens multitudo à
Galilæa ſequuta eſt eum,& ab Iudæa & ab
Hieroſolymis & ab Idumæa,& trans Iorda
nem,& qui circa Tyrum habitabant ac Si/
donem,hominũ multitudo magna:qui quũ
audiſſent quę faciebat,uenerunt ad eum.Et
iuſſit diſcipulis ſuis,ut nauicula ſibi deſerui
ret propter turbã,ne ipſum premerent.Mul
tos

ιι περὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ἐκλογῆς.

λοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ,
κη ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται, ὅσοι εἶχον μάστιγας. *καὶ τὰ
η πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, ὅταν αὐτὸν ἐθεώρει,
προσέπιπτεν αὐτῷ, καὶ ἔκραζε λέγοντα. ὅτι σὺ εἶ
ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς, ἵνα μὴ
κθ αὐτὸν φανερὸν ποιήσωσι. *καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ
β ὄρος, καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός. καὶ ἀ-
πῆλθον πρὸς αὐτόν. καὶ ἐποίησε δώδεκα, ἵνα ὦσι ῡ
μετ' αὐτοῦ. καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν, καὶ
ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν τὰς νόσους, καὶ ἐκβάλ
λ λειν τὰ δαιμόνια. *καὶ ἐπέθηκε τῷ σίμωνι ὄνο-
β μα πέτρον, καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ
ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἰακώβου, καὶ ἐπέθηκεν
αὐτοῖς ὀνόματα βοανεργὲς, ὅ ἐστιν, υἱοὶ βροντῆς.
καὶ ἀνδρέαν, καὶ φίλιππον, καὶ βαρθολομαῖον,
καὶ ματθαῖον, καὶ θωμᾶν, καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ
ἀλφαίου, καὶ θαδδαῖον, καὶ σίμωνα τὸν κανανί-
την, καὶ ἰούδαν ἰσκαριώτην, ὃς καὶ παρέδωκεν
λα αὐτόν. καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον. *καὶ συνέρχεται
ι πάλιν ὄχλος ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε ἄρ-
τους φαγεῖν. καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ, ἐξῆλ-
Aliâs θον κρατῆσαι αὐτόν. ἔλεγον γὰρ, ὅτι ἐξέστη. *καὶ
ἐξέστη οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων καταβάντες,
λβ ἔλεγον, ὅτι βεελζεβοὺλ ἔχει, καὶ ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι
β τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. *καὶ προσ
λγ καλεσάμενος αὐτοὺς, ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐ-
β τοῖς. πῶς δύναται σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλλειν;
καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται στα
θῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη. καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν
μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκείνη. καὶ εἰ
ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν καὶ μεμέρισται, οὐ δύ
ναται σταθῆναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει. οὐ δύναται οὐ-
δεὶς τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ, εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν
αὐτοῦ, διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δή
λδ σῃ, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει. *ἀ-
β μὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρ
τήματα τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ βλασφη-
μίαι, ὅσας ἂν βλασφημήσωσιν. ὃς δ' ἂν βλασφη-
μήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς
τὸν αἰῶνα, ἀλλ' ἔνοχός ἐστιν αἰωνίου κρίσεως. ὅτι
λε ἔλεγον, πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει. *καὶ ἔρχον-
β ται ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοί, καὶ ἔξω ἑστηκό-
τες, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν φωνοῦντες αὐτόν,
καὶ ἐκάθητο ὄχλος περὶ αὐτόν, εἶπον δὲ αὐτῷ.
ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ζητοῦσί
σε. καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων. τίς ἐστιν ἡ μήτηρ
μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου; καὶ περιβλεψάμενος
τοὺς κύκλῳ περὶ αὐτὸν μαθητὰς καθημένους, λέ-
γει. ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. ὃς γὰρ
ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελφός
λς μου, καὶ ἀδελφή μου, καὶ μήτηρ ἐστί. *καὶ πά-
β λιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν.

tos enim ſanauerat,ita ut irruerent in eum,
quo illum tangerent, quotquot affligeban/
tur.Et ſpiritus immundi quum illum uidiſ/
ſent,procidebant ei,& clamabant dicentes,
Tu es filius dei.Et uehemẽter interminaba/
tur eis,ne ſe manifeſtum facerent.Et aſcen/
dit in montẽ,ac uocat ad ſe quos uoluit ip/
ſe:& uenerũt ad eum.Et fecit duodecim ut
eſſent ſecum,& ut emitteret eos ad prædi/
candum,utq́ haberent poteſtatem ſanandi
morbos, eiſciendiq́ dæmonia.Et impoſuit
Simoni nomen Petrus,& Iacobum filium
Zebedæi,& Ioannem fratrem Iacobi,& im
poſuit eis nomina Boanerges,quod eſt,filiȷ
tonitrui,& Andream & Philippum & Bar/
tholomæum & Matthæum & Thomam &
Iacobum Alphæi filium & Thaddæum &
Simonem Cananæũ,& Iudam Iſcariotem,
qui & prodidit illum.Et ueniũt in domum,
& conuenit iterum turba, ſic ut non liceret
illis uel panes edere:& quum audiſſent qui
ad illum attinebant,exierunt ut manus iniȷ/
cerent in eum. Dicebant enim, In furorem
uerſus eſt.Et ſcribæ qui ab Hieroſolymis de
ſcenderant,dicebãt:Beelzebul habet,& per
principem demoniorum eiȷcit dæmonia.Et
ad ſe uocatis eis,in parabolis dicebat illis:
Quomodo poteſt ſatanas ſatanam eiȷcere?
Et ſi regnum aduerſus ſeſe diuiſum fuerit,
non poteſt ſtare regnum illud.Et ſi domus
contra ſemetipſam diuiſa fuerit,non poteſt
ſtare domus illa:& ſi ſatanas inſurrexit ad/
uerſus ſemetipſum ac diuiſus eſt,nõ poteſt
ſtare,ſed finẽ habet.Non poteſt quiſquam
uaſa fortis,ingreſſus in domũ illius, diripe/
re,niſi prius fortem alligarit,& tũc domum
eius diripiet. Amen dico uobis,Omnia re/
mittentur filiȷs hominum peccata,& conui/
tia,quibuſcũq; cõuitiati fuerint.At qui con
uitium dixerit in ſpiritum ſanctum,non ha
bet remiſsionem in æternum, ſed obnoxius
eſt æterno iudicio.Dicebãt enim, Spiritum
immũdum habet.Et ueniunt mater eius &
fratres,& foris ſtãtes,miſerũt ad eũ qui euo
carent eũ,& ſedebat turba circa eũ,dicũtq́
ei,Ecce mater tua & fratres tui foris quęrũt
te.Et reſpõdit eis,dicẽs,Quę eſt mater mea
& fratres mei? Et quum circũſpexiſſet in cir
cuitu circum ſe diſcipulos ſedẽtes,ait,Ecce
mater mea & fratres mei. Qui eñ fecerit uo
lũtatẽ dei,hic frater meꝰ & ſoror mea & ma
ter eſt. Et iterũ cœpit docere iuxta mare IIII

καὶ συνήχθη πρὸς αὐτὸν ὄχλος πολὺς, ὥστε αὐ-
τὸν ἐμβάντα εἰς τὸ πλοῖον, καθῆσθαι ἐν τῇ θα-
λάσσῃ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ
τῆς γῆς ἦν. καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβο-
λαῖς πολλὰ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐ-
τοῦ. ἀκούετε, ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖ-
ραι, καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν, ὃ μὲν ἔπεσε πα-
ρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ,
καὶ κατέφαγεν αὐτό. ἄλλο δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πε-
τρώδη, ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλὴν, καὶ εὐθέως
ἐξανέτειλε διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς, ἡλίου δὲ
ἀνατείλαντος, ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔ-
χειν ῥίζαν, ἐξηράνθη. καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς
ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, καὶ συνέ-
πνιξαν αὐτὸ, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκε. καὶ ἄλλο
ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν καλὴν, καὶ ἐδίδου καρπὸν
ἀναβαίνοντα καὶ αὐξάνοντα, καὶ ἔφερεν ἐν τρι-
άκοντα, καὶ ἐν ἑξήκοντα, καὶ ἐν ἑκατόν. καὶ ἔ-
λεγεν αὐτοῖς. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.
ὅτε δὲ ἐγένετο καταμόνας, ἠρώτησαν αὐτὸν
οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὴν παραβο-
λήν. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. ὑμῖν δέδοται γνῶναι
λζ τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. * ἐκείνοις
α δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνε-
ται, ἵνα βλέποντες βλέπωσι, καὶ μὴ ἴδωσι,
καὶ ἀκούοντες ἀκούωσι, καὶ μὴ συνιῶσι, μή-
ποτε ἐπιστρέψωσι, καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρ-
τήματα. καὶ λέγει αὐτοῖς. οὐκ οἴδατε τὴν
παραβολὴν ταύτην; καὶ πῶς πάσας τὰς πα-
λη ραβολὰς γνώσεσθε; * ὁ σπείρων τὸν λόγον
β σπείρει. οὗτοι δέ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν ὅπου
σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐ-
θέως ἔρχεται ὁ σατανᾶς, καὶ αἴρει τὸν λόγον
τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. καὶ
οὗτοί εἰσιν ὁμοίως, οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπει-
ρόμενοι, οἳ ὅταν ἀκούσωσι τὸν λόγον, εὐθέ-
ως μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτὸν, καὶ οὐκ
ἔχουσι ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰ-
σιν, εἶτα γενομένης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ
τὸν λόγον, εὐθέως σκανδαλίζονται. καὶ οὗ-
τοί εἰσιν, οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι, οὗ-
τοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον ἀκούοντες, καὶ αἱ μέρι-
μναι τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ
πλούτου, καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσ-
πορευόμεναι συμπνίγουσι τὸν λόγον, καὶ ἄ-
καρπος γίνεται. καὶ οὗτοί εἰσιν, οἱ ἐπὶ τὴν
γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵτινες ἀκούου-
σι τὸν λόγον καὶ παραδέχονται, καὶ καρπο-
λθ φοροῦσιν, ἐν τριάκοντα, καὶ ἐν ἑξήκοντα, καὶ
β ἐν ἑκατόν. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. * μή τι ὁ λύ-
Aliâs χνος * καίεται, ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ, ἢ
ἔρχεται ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν ἐπι-
τεθῇ

& cõgregata est ad eum turba multa, ita ut
nauim ingressus, sederet in mari, & tota tur-
ba iuxta mare in terra erat, & docebat eos
per parabolas multa, & dicebat illis in do-
ctrina sua: Audite, ecce exibat seminator
θ ad seminandum: & accidit inter seminan-
dum, aliud quidem cecidit secus uiam, uene
runtq́ue uolucres cœli & comederunt illud.
Aliud uerò cecidit super petrosa, ubi non
habuit terram multam, & statim exortum
est, quod non haberet altitudinem terræ: so-
le autem exorto, æstu affectum est: & eo
quod non haberet radicem, exaruit. Et aliud
cecidit in spinas, & succreuerunt spinæ ac
suffocauerunt illud, & fructum non dedit.
Et aliud cecidit in terrã bonam, & dabat fru
ctum emergentem atq́ue crescentem: & affe
rebat unum triginta, & unum sexaginta, &
unum cẽtum. Ac dicebat illis, Qui habet au
res ad audiendum, audiat. Quum autẽ cœ-
pisset esse solus, interrogauerũt eum hi qui
circum illum erant cum duodecim, de para-
bola, & dicebat eis, Vobis datum est nosse
mysterium regni dei: illis autẽ qui foris sunt
per parabolas omnia fiunt: ut uidentes ui-
deant, & non cernant: & audiẽtes audiant,
& non intelligant: nequando conuertantur
& remittantur eis peccata. Et ait illis, Nesci-
tis parabolam hanc? & quomodo omnes pa
rabolas cognoscetis? Seminator ille sermo-
nem seminat. Isti uero sunt, quorum alij iu-
xta uiam dicuntur ubi seminatur sermo, &
quum audierint, confestim uenit satanas, &
aufert sermonem qui seminatus est in cordi
bus eorum. Et alij sunt similiter, qui in pe-
trosa semen excipiunt: qui quum audierint
sermonem, statim cum gaudio accipiunt il-
lum, & non habent radicem in se, sed tempo
rarij sunt: deinde coorta afflictione aut per-
sequutione propter sermonẽ, confestim of-
fenduntur. Et alij sunt qui in spinas semen
excipiunt: hi sunt qui sermonẽ audiunt, &
solicitudines seculi huius ac deceptio diui-
tiarum, cæterarumq́ue rerum cupiditates in-
troeuntes, suffocant sermonem, ac redditur
infructifer. Et alij sunt qui in terram bonam
semen exceperunt, qui audiunt sermonem
& suscipiunt, & fructificant, ita ut aliud gra
num adferat triginta, aliud sexaginta, aliud
centum. Et dicebat illis, Num lucerna incen
ditur, ut subter modium ponatur, aut subter
lectum? Nonne ut super candelabrum po-
natur

μ̄ τεθῇ; *οὐ γάρ ἐστί τι κρυπτὸν, ὃ ἐὰν μὴ φανε-
β ρωθῇ, οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον, ἀλλ' ἵνα εἰς φανε-
μα ρὸν ἔλθῃ. εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. *καὶ
β ἔλεγεν αὐτοῖς. βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ
μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν, καὶ προστεθήσεται
μβ ὑμῖν τοῖς ἀκούουσιν. *ὃς γὰρ ἂν ἔχει, δοθήσεται
β αὐτῷ. καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει, ἀρθήσεται ἀπ'
μγ αὐτοῦ. *καὶ ἔλεγεν. οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ
ι θεοῦ. ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς
γῆς, καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέ-
ραν. καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ, καὶ μηκύνηται ὡς
οὐκ οἶδεν αὐτός. αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ
πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν
τῷ στάχυϊ. ὅταν δὲ παραδῷ ὁ καρπὸς, εὐθέως
ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισ-
μδ μός. *καὶ ἔλεγε, τίνι ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν
β τοῦ θεοῦ; ἢ ἐν *τίνι παραβολῇ παραβάλωμεν
Aliâs αὐτήν; ὡς κόκκον σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ
ποίᾳ τῆς γῆς, μικρότερος πάντων τῶν σπερμάτων
ἐστὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαί-
νει, καὶ γίνεται πάντων τῶν λαχάνων μείζων,
καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑ-
πὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κα-
με τασκηνοῦν. *καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολ-
ς λαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἐδύναντο
μς ἀκούειν. *χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐ-
ι τοῖς, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐπέλυε
μζ πάντα. *καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ι
β ὀψίας γενομένης, διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν. καὶ
ἀφέντες τὸν ὄχλον, παραλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς
ἦν ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ ἄλλα δὲ πλοιάρια ἦν μετ'
αὐτοῦ. καὶ γίνεται λαῖλαψ ἀνέμου μεγάλη, τὰ
δὲ κύματα ἐπέβαλλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε αὐτὸ
ἤδη γεμίζεσθαι, καὶ ἦν αὐτὸς ἐπὶ τῇ πρύμνῃ, ἐπὶ
τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων. καὶ διεγείρουσιν
αὐτὸν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ. διδάσκαλε, οὐ μέλει
σοι, ὅτι ἀπολλύμεθα; καὶ διεγερθεὶς ἐπετίμησε
τῷ ἀνέμῳ, καὶ εἶπεν τῇ θαλάσσῃ, σιώπα, πε-
φίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γα-
λήνη μεγάλη, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τί δειλοί ἐστε
οὕτως; πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν; καὶ ἐφοβήθησαν
φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους. τίς
ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θα-
λασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ; καὶ ἦλθον εἰς τὸ ια
πέραν τῆς θαλάσσης εἰς τὴν χώραν τῶν γαδα-
ρηνῶν. καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐ-
θέως ἀπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρω-
πος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, ὃς τὴν κατοίκη-
σιν εἶχεν ἐν τοῖς μνημείοις. καὶ οὔτε ἁλύσεσιν
οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτὸν δῆσαι, διὰ τὸ αὐτὸν πολ-
λάκις πέδαις καὶ ἁλύσεσι δεδέσθαι, καὶ δια-
σπᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἁλύσεις, καὶ τὰς πέδας
συντε-

natur? Non est enim quicquam occultum, quod non manifestetur: neq; fuit secretum, sed ut in propatulum ueniat. Si quis habet aures ad audiendum audiat. Et dicebat illis, Videte quid audiatis: qua mensura metimini, eadem uobis fiet admensio. & adijcietur uobis qui auditis, Qui enim habet, dabitur illi: & qui non habet, etiam quod habet, auferetur ab eo. & dicebat, Sic est regnum dei quemadmodum si homo iaciat semẽ in terram, ac dormiat, atque exurgat ille nocte ac die, segesq; germinet, ac surgat in altũ dum nescit ille. Vltro enim terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenũ frumentũ in spica: quum autem productus fuerit fructus, statim mittit falcẽ, quoniam adest messis. Et dicebat, Cui adsimilabimus regnum dei? aut qua collatione cõferemus illud? Est sicut granum sinapis, quod quum seminatum fuerit in terra, minus est omnibus seminibus quæ sunt in terra: & quum seminatum fuerit, exurgit, & fit maius omnibus oleribus, & facit ramos magnos, ita ut possint sub umbra eius aues cœli nidificare. Et talibus multis parabolis loquebatur eis sermonem, prout poterant audire. sine parabola uero non loquebatur eis. seorsim autem discipulis suis exponebat omnia. Et ait illis in die illo quum facta esset uespera, Transeamus in ulteriorem ripam. Et dimissa turba, assumunt eum ita ut erat in naui, sed & aliæ nauiculæ erant cum illo. Et oritur procella uenti magna, & fluctus irruebant in nauim, ita ut illa iam impleretur. Et erat ipse in puppi super ceruical dormiens, & excitant eum, dicuntq; illi, Præceptor, non est tibi curæ quod perimus? Et excitatus increpauit uentum, dixitq; mari: Tace, obmutesce. Et conquieuit uentus, factaq; est tranquillitas magna, & ait illis, Quid timidi estis adeo? qui fit ut non habeatis fiduciam? Et timuerunt timore magno, dicebantq; inter sese: Quis nam hic est, quia & uentus & mare obediunt ei? Et uenerunt traiecto mari in regionem Gadarenorum. Egressoq; ei de naui, statim occurrit è monumentis homo spiritui obnoxius immundo, qui domicilium habebat in monumentis, & neque catenis quisquam poterat eum ligare, propterea quod quũ sæpe compedibus & catenis uinctus fuisset, discerptæ essent ab illo catenæ, & compedes essent commi-

συντετρίφθαι, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἴσχυσε δαμά-
σαι. καὶ διὰ παντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς
ὄρεσι καὶ ἐν τοῖς μνήμασιν ἦν κράζων, καὶ κατα-
κόπτων ἑαυτὸν λίθοις. ἰδὼν δὲ τὸν ἰησοῦν ἀπὸ
μακρόθεν, ἔδραμε, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ, καὶ
κράξας φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν. τί ἐμοὶ καὶ σοὶ ἰησοῦ
υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὁρκίζω σε τὸν θεὸν, μή με
βασανίσῃς. ἔλεγε γὰρ αὐτῷ, ἔξελθε τὸ πνεῦμα
τὸ ἀκάθαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου. καὶ ἐπηρώτα
αὐτόν. τί σοι ὄνομα; καὶ ἀπεκρίθη λέγων. λεγεὼν
ὄνομά μοι, ὅτι πολλοί ἐσμεν. καὶ παρεκάλει αὐ-
τὸν πολλὰ, ἵνα μὴ αὐτοὺς ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας.
ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τὰ ὄρη ἀγέλη χοίρων μεγάλη βο-
σκομένη. καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν πάντες οἱ
δαίμονες, λέγοντες. πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοί-
ρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν. καὶ ἐπέτρεψεν
αὐτοῖς εὐθέως ὁ ἰησοῦς. καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύ-
ματα τὰ ἀκάθαρτα, εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους,
καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν
θάλασσαν. ἦσαν δὲ ὡς δισχίλιοι, καὶ ἐπνίγοντο
ἐν τῇ θαλάσσῃ. οἱ δὲ βόσκοντες τοὺς χοίρους, ἔ-
φυγον, καὶ ἀνήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς
ἀγρούς. καὶ ἐξῆλθον ἰδεῖν τί ἐστι τὸ γεγονὸς. καὶ
ἔρχονται πρὸς τὸν ἰησοῦν. καὶ θεωροῦσι τὸν δαι-
μονιζόμενον καθήμενον καὶ ἱματισμένον, καὶ σω-
φρονοῦντα τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγεῶνα, καὶ ἐ-
φοβήθησαν. καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόν-
τες, πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ, καὶ περὶ
τῶν χοίρων. καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀ-
μη πελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. * καὶ ἐμβάν-
γ τος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρεκάλει αὐτὸν ὁ
δαιμονισθεὶς, ἵνα ᾖ μετ' αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς οὐκ
ἀφῆκεν αὐτὸν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ. ὕπαγε εἰς
τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σοὺς, καὶ ἀνάγγειλον
αὐτοῖς, ὅσα σοι ὁ κύριος πεποίηκε καὶ ἠλέησέ
σε. καὶ ἀπῆλθε καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ δε-
καπόλει, ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ πάν-
μθ τες ἐθαύμαζον. * καὶ διαπεράσαντος τοῦ ἰη-
β σοῦ ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ πέραν, συνήχθη
ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτὸν, καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασ-
σαν. καὶ ἰδοὺ ἔρχεται εἷς τῶν ἀρχισυναγώγων,
ὀνόματι ἰάειρος, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, πίπτει πρὸς τοὺς
πόδας αὐτοῦ. καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ, λέ-
γων. ὅτι τὸ θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει. ἵνα ἐλ-
θὼν ἐπιθῇς αὐτῇ τὰς χεῖρας, ὅπως σωθῇ καὶ ζήσε-
ται. καὶ ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ. καὶ ἠκολούθει αὐτῷ
ὄχλος πολὺς, καὶ συνέθλιβον αὐτόν. καὶ γυνή
τις οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἔτη δώδεκα, καὶ πολλὰ
παθοῦσα ἀπὸ πολλῶν ἰατρῶν, καὶ δαπανήσασα
τὰ ἑαυτῆς πάντα, καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα, ἀλλὰ
μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα, ἀκούσασα περὶ
τοῦ ἰησοῦ, ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὄπισθεν, ἥψατο
τοῦ ἱμα-

comminutæ, neq; quisquam ualuisset eum
domare. Et semper die ac nocte in monti/
bus & in monumentis erat clamans, & con
cidens seipsum lapidibus. Quũ uidisset au/
tem Iesum eminus, cucurrit, & adorauit eũ,
& clamãs uoce magna dixit, Quid mihi te/
cum est Iesu fili dei altissimi? adiuro te per
deũ, ne me torqueas. Dicebat enim illi, Exi
spiritus immunde ab homine. Et interroga/
bat eum, Quod tibi nomen est? Et respon/
dit, dicens ei, Legio mihi nomen est: quia
multi sumus. Et deprecabatur eum multũ,
ne se emitteret extra regionem. Erat autem
ibi iuxta montes grex porcorũ magnus pa/
scens, & deprecabantur eum omnes dæmo
nes, dicentes, Mitte nos in porcos, ut in eos
introeamus. Et permisit eis statim Iesus. Et
egressi spiritus immũdi, ingressi sunt in por
cos. Et ferebatur grex per præceps in mare.
Erant autẽ fermè bis mille, & suffocati sunt
in mari. Porrò qui pascebant porcos, fuge/
runt, & renunciauerunt in ciuitatem, & in
agros. Et egressi sunt ad uidendũ quid esset
quod acciderat: & ueniunt ad Iesum, & ui/
dent illum qui à dæmonio uexabatur, seden
tem ac uestitum, & sanæ mentis, qui habue
rat legionem, & timuerunt. Et narrauerunt
illis qui uiderant, qualiter accidisset ei qui
dæmonium habuerat, & de porcis. Et roga/
re cœperunt eum, ut discederet de finibus
ipsorum. Et quum ingressus esset nauim, ro
gabat illũ qui fuerat à dæmonio correptus,
ut esset cum illo: Iesus autem non permisit
eum, sed ait illi: Abi in domũ tuam ad tuos,
& annuncia illis quãta tibi dominus fecerit
& misertus sit tui. Et abijt, & cœpit prædica
re in decapoli, quãta sibi fecisset Iesus, & om
nes mirabãtur. Et quũ traiecisset Iesus naui
rursus in ulteriorẽ ripã, cõuenit turba multa
ad eũ, & erat circa mare. Et ecce uenit quidã
ιβ principũ synagogæ, nomine Iairus: & quũ
uidisset eũ, procidit ad pedes eius, & depre/
cabat̃ eum multũ, dicens, Filiola mea in ex/
tremis est, oro ut uenias & imponas illi ma/
nus, ut salua sit, & uiuet. Et abijt cũ illo, & se
quebat̃ eũ turba multa, & cõprimebant eũ.
ιγ Et mulier quædã, quæ fuerat obnoxia ꝓflu/
uio sanguinis ãnos duodecim, fueratq; mul
ta perpessa à cõpluribus medicis, & insum/
pserat omnia sua, neq; quicq̃ adiumẽti sen/
serat, sed magis in deterius uenerat, quũ au/
disset de Iesu uenit in turba à tergo, & tetigit
uestimen/

τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. ἔλεγε γάρ, κἂν τῶν ἱματίων αὐ-
τοῦ ἅψωμαι, σωθήσομαι. καὶ εὐθέως ἐξηράνθη ἡ
πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώματι, ὅτι
ἴαται ἀπὸ τῆς μάστιγος. καὶ εὐθέως ὁ ἰησοῦς ἐπι-
γνοὺς ἐν ἑαυτῷ, τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦ-
σαν, ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ, ἔλεγε. τίς μου ἥψα-
το τῶν ἱματίων; καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐ-
τοῦ. βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλίβοντά σε, καὶ λέ-
γεις, τίς μου ἥψατο, καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν
τοῦτο πεποιηκυῖαν. ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέ-
μουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν ἐπ' αὐτῇ, ἦλθεν καὶ προ-
σέπεσεν αὐτῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλή-
θειαν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ. θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσω-
κέ σε, ὕπαγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἴσθι ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μάστι-
γός σου. ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρ-
χισυναγώγου, λέγοντες, ὅτι ἡ θυγάτηρ σου ἀπέ-
θανε, τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκαλον; ὁ δὲ ἰησοῦς
εὐθέως ἀκούσας τὸν λόγον λαλούμενον, λέγει τῷ
ἀρχισυναγώγῳ. μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε. καὶ οὐκ
ἀφῆκεν οὐδένα αὐτῷ συνακολουθῆσαι, εἰ μὴ πέ-
τρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν ἰα-
Aliás ἔρχον) κώβου. καὶ ἔρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυνα-
γώγου, καὶ θεωρεῖ θόρυβον καὶ κλαίοντας, καὶ ἀ-
λαλάζοντας πολλά, καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς.
τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ παιδίον οὐκ ἀπέ-
θανεν, ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. ὁ
δὲ ἐκβαλὼν ἅπαντας, παραλαμβάνει τὸν πα-
τέρα τοῦ παιδίου καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς με-
τ' αὐτοῦ, καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον
ἀνακείμενον, καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παι-
δίου, λέγει αὐτῇ. ταλιθὰ κοῦμι, ὅ ἐστι μεθερμη-
νευόμενον. τὸ κοράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειρε. καὶ εὐ-
θέως ἀνέστη τὸ κοράσιον καὶ περιεπάτει. ἦν γὰρ
ἐτῶν δώδεκα, καὶ ἐξέστησαν ἐκστάσει μεγάλῃ.
καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλά, ἵνα μηδεὶς γνῷ τοῦ-
ν̄ το, καὶ εἶπε δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν. * καὶ ἐξῆλ-
α θεν ἐκεῖθεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ
ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ γενο-
μένου σαββάτου, ἤρξατο ἐν τῇ συναγωγῇ δι-
δάσκειν, καὶ πολλοὶ ἀκούοντες ἐξεπλήσσοντο
λέγοντες. πόθεν τούτῳ ταῦτα; καὶ τίς ἡ σοφία
ἡ δοθεῖσα αὐτῷ, καὶ δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν
χειρῶν αὐτοῦ γίνονται; οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων,
ὁ υἱὸς μαρίας, ἀδελφὸς δὲ ἰακώβου καὶ ἰωσῆ καὶ
ἰούδα καὶ σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ
νᾱ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; * καὶ ἐσκανδαλίζον-
α το ἐν αὐτῷ. ἔλεγε δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅτι οὐκ
ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐ-
τοῦ, καὶ ἐν τοῖς συγγενέσι, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ,
καὶ οὐκ ἠδύνατο ἐκεῖ, οὐδὲ μίαν δύναμιν ποιῆ-
σαι, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας ἐθε-
ράπευσε. καὶ ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.
καὶ

uestimentũ eius. Dicebat enim, Si uel uesti
menta eius tetigero, salua ero. Et confestim
siccatus est fons sanguinis eius, & sensit cor
pore ꝙ sanata esset ab eo flagello. Et statim
Iesus in semetipso cognoscens uirtutem ex
sese prodisse, cõuersus in turba aiebat, Quis
tetigit uestimenta mea? Et dicebant ei disci-
puli ipsius, Vides turbam undiq; prementẽ
te, & dicis, Quis me tetigit? Et circũspicie-
bat, ut uideret eam quæ hoc fecerat. Mulier
uero timens & tremẽs, sciens quod factum
esset in se, uenit & accidit ei, dixitq; ei om-
nem ueritatem. Ille autẽ dixit ei, Filia, fides
tua te seruauit, uade cum pace, & esto sana
à flagello tuo. Adhuc eo loquẽte ueniunt à
principe synagogæ, qui dicerent, Filia tua
mortua est, quid ultra uexas magistrum? Ie
sus autem protinus audito sermone qui di-
cebatur, ait principi synagogæ, Ne metuas,
tantũmodo crede. Et non permisit ut quis-
quam se sequeretur, præter Petrum & Iaco
bum & Ioannem fratrem Iacobi. Et uenit in
domum principis synagogę, uidetq; tumul-
tum ac flentes & eiulantes multũ, & ingres-
sus ait illis, Quid tumultuamini & ploratis?
puella non est mortua, sed dormit. Et irride-
bant eum. Ipse uero eiectis omnibus, assu-
mit patrem & matrẽ puellæ & eos qui cum
ipso erant, & ingreditur eò ubi puella erat
iacens, & apprehensa manu puellæ, ait illi,
Talitha cumi. Quod est, si quis interprete-
tur, Puella tibi dico surge. Et confestim sur-
rexit puella, & ambulabat: erat enim anno-
rum duodecim: & obstupuerũt stupore ma
gno. Et præcepit illis uehementer, ne quis-
quam id sciret: & iussit ut daretur illi quod
ederet. Et egressus est illinc, uenitq; in pa VI
triam suam, & sequuntur eum discipuli sui.
Quumq; adesset sabbatum, cœpit in syna-
goga docere, multiq; audientes obstupue-
runt, dicentes: Vnde huic hæc? & quæ est
sapientia quæ data est illi? & uirtutes tales
per manus eius efficiuntur? Nonne hic est
faber ille, filius Mariæ, frater Iacobi & Iose
& Iudæ & Simonis? Nonne & sorores eius
hic nobiscum sunt? Et offendebantur per
eum. Dicebat autem illis Iesus, Non est pro
pheta contemptus, nisi in patria sua, & in-
ter cognatos, & in familia sua. Et non pote-
rat ibi uirtutem ullam ædere, nisi quod pau
cos infirmos impositis manibus sanauit, ac
mirabatur propter incredulitatem eorum:
&

νβ *καὶ περιῆγε τὰς κώμας κύκλῳ, διδάσκων. *καὶ
β προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα, καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀπο-
νγ στέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν
β πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων. καὶ παρήγγειλεν αὐ-
τοῖς, ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδὸν, εἰ μὴ ῥάβδον μό-
νον, μὴ πήραν, μὴ ἄρτον μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκὸν,
ἀλλ' ὑποδεδεμένους σανδάλια, καὶ μὴ ἐνδύσα-
νδ σθαι δύο χιτῶνας. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. *ὅπου ἐὰν
β εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μένετε, ἕως ἂν ἐξέλθητε
νε ἐκεῖθεν. *καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς μηδὲ ἀ-
β κούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν, ἐκτινάξα-
τε τὸν χοῦν τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν εἰς
μαρτύριον αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον
ἔσται σοδόμοις ἢ γομόῤῥοις ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ
νϛ πόλει ἐκείνῃ. *καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον, ἵνα με-
γ τανοήσωσι. καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλον, καὶ ἤ-
λειφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀῤῥώστους καὶ ἐθεράπευον.
νζ *καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς ἡρώδης, φανερὸν γὰρ
β ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν, ὅτι ἰωάννης ὁ
βαπτίζων, ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη, καὶ διὰ τοῦτο ἐνερ-
γοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ. ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι ἠ-
λίας ἐστίν. ἄλλοι δὲ ἔλεγον, ὅτι προφήτης ἐστίν, ἢ
νη ὡς εἷς τῶν προφητῶν. *ἀκούσας δὲ ὁ ἡρώδης, εἶ-
ι πεν, ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα ἰωάννην, οὗτός ἐστιν,
νθ αὐτὸς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν. *αὐτὸς γὰρ ὁ ἡρώδης
β ἀποστείλας, ἐκράτησε τὸν ἰωάννην, καὶ ἔδησεν
αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ διὰ ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα
φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐγάμη-
σεν. ἔλεγε γὰρ ὁ ἰωάννης τῷ ἡρώδῃ, ὅτι οὐκ ἔξεστί
σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου. ἡ δὲ ἡρωδιὰς
ἐνεῖχεν αὐτῷ καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ
ἠδύνατο. ὁ γὰρ ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν ἰωάννην, εἰδὼς
αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐ-
τὸν, καὶ ἀκούσας αὐτοῦ πολλὰ ἐποίει, καὶ ἡδέως αὐ-
ξ τοῦ ἤκουεν. *καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου, ὅτε
ϛ ἡρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίει τοῖς
μεγιστᾶσι, καὶ τοῖς χιλιάρχοις, καὶ τοῖς πρώτοις τῆς
γαλιλαίας, καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς
ἡρωδιάδος, καὶ ὀρχησαμένης, καὶ ἀρεσάσης τῷ
ἡρώδῃ, καὶ τοῖς συνανακειμένοις, εἶπεν ὁ βασι-
λεὺς τῷ κορασίῳ. αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλεις, καὶ δώ-
σω σοί. καὶ ὤμοσεν αὐτῇ, ὅτι ὃ ἐάν με αἰτήσῃς, δώ-
σω σοι, ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου. ἡ δὲ ἐξελθοῦ-
σα, εἶπεν τῇ μητρὶ αὐτῆς. τί αἰτήσομαι; ἡ δὲ εἶπεν.
τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. καὶ εἰσελθοῦσα εὐθέ-
ως μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα, ᾐτήσατο λέγου-
σα, θέλω ἵνα μοι δῷς ἐξαυτῆς ἐπὶ πίνακι τὴν κεφα-
λὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. καὶ περίλυπος γενόμενος ὁ
βασιλεὺς, διὰ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους οὐκ
ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι. καὶ εὐθέως ἀποστείλας ὁ βα-
σιλεὺς σπεκουλάτωρα, ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι τὴν κε-
φαλὴν αὐτοῦ. ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν
τῇ φυ-

ιδ Et obambulabat per uicos undiq; circumia
cẽtes, docẽs. Et accersit duodecim, cœpitq;
eos emittere binos, ac dabat illis potestatem
aduersus spiritus immundos. Et præcepit il/
lis, ne quid tollerent in uiam, nisi uirgam tã/
tum: non peram, non panẽ, non in zona æs:
sed calciarentur sandalijs, & ne induerentur
binis tunicis. Et dicebat eis, Vbicũq; introie
ritis in domũ, illic manete donec exeatis il/
linc. Et quicũq; non receperint uos, neq; au
dierint uos, exeũtes illinc, excutite puluerẽ
qui est sub pedibus uestris in testimoniũ il/
lis. Amen dico uobis, tolerabilius erit Sodo
mis aut Gomorrhis in die iudicij, q̃ ciuitati
illi. Et egressi prædicabant, ut resipiscerẽt, &
dæmonia multa eijciebant, & ungebãt oleo
multos ægros, & sanabãt. Et audiuit rex He
ιε rodes (innotuerat enim nomen eius) dice/
batq;: Ioãnes ille qui baptizabat, resurrexit
à mortuis, & propterea uirtutes agunt in il/
lo. Alij dicebãt, Helias est. alij uero dicebãt,
Propheta est, uel tanq̃ unus ex prophetis.
Quum audisset autẽ Herodes, ait: Cui ego
præcidi caput, Ioannes iste est, ipse surrexit
à mortuis. Nam ipse Herodes, missis satelli/
tibus, manus iniecerat in Ioãnem, & uinxe/
rat eum in carcere propter Herodiadẽ uxo/
rem Philippi fratris sui, quia duxerat eam
uxorẽ. Dicebat enim Ioannes Herodi, Non
licet tibi habere uxorẽ fratris tui. Herodias
autẽ insidiabat̃ illi, uolebatq; occidere eum,
nec poterat. Herodes enim metuebat Ioan/
nem, sciens eum uirum iustum ac sanctum,
& obseruabat eum: auditoq; eo multa facie
bat, & libenter eum audiebat. Et quum dies
opportunus accidisset, quũ Herodes in na/
talitijs suis cœnam faceret primatibus ac tri
bunis & primoribus Galilææ, quũq; intro/
isset filia ipsius Herodiadis ac saltasset, pla/
cuissetq; Herodi ac simul accũbentibus, rex
ait puellæ: Pete à me quod uis, & dabo tibi.
Et iurauit illi, Quicquid à me petieris, dabo
tibi usq; ad dimidiũ regni mei. At illa egres/
sa dixit matri suæ, Quid petam? Illa uero di/
xit, Caput Ioannis baptistæ. Et ingressa sta/
tim cum festinatione ad regem petiuit, di/
cens, Volo ut protinus des mihi in lance ca
put Ioannis Baptistæ. Et dolore affectus
rex, propter iusiurandum, eosq; qui simul
accumbebant, noluit eam reijcere. Et con/
festim rex misso spiculatore, iussit inferri ca
put eius. At ille abijt, ac decollauit eum in
carcere

τῇ φυλακῇ, καὶ ἤνεγκε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ
πίνακι, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ. καὶ τὸ κο-
ράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς. καὶ ἀκού-
σαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἦλθον καὶ ἦραν τὸ πτῶ-
ξα μα αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν μνημείῳ. * καὶ συ-
η νάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ ἀπήγ-
γειλαν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅσα ἐποίησαν, καὶ ὅσα ἐ-
ξβ δίδαξαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. * δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ
ι κατ᾽ ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον, καὶ ἀναπαύσασθε ὀλί
γον. ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολ
ξγ λοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν ηὐκαίρουν. * καὶ ἀπῆλθον εἰς
ς ἔρημον τόπον τῷ πλοίῳ κατ᾽ ἰδίαν. καὶ εἶδον αὐ-
τοὺς ὑπάγοντας οἱ ὄχλοι, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτὸν
πολλοί, καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδρα
μον ἐκεῖ, καὶ προῆλθον αὐτούς, καὶ συνῆλθον πρὸς
αὐτόν. καὶ ἐξελθὼν εἶδεν ὁ ἰησοῦς πολὺν ὄχλον,
καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ᾽ αὐτοῖς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβα-
τα μὴ ἔχοντα ποιμένα, καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐ-
ξδ τοὺς πολλά. * καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς γενομένης,
α προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγουσιν,
ὅτι ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἤδη ὥρα πολλή, ἀπό
λυσον αὐτούς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀ-
γροὺς καὶ κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς ἄρτους, τί
γὰρ φάγωσιν, οὐκ ἔχουσιν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
αὐτοῖς, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. καὶ λέγουσιν αὐ
τῷ. ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν διακοσίων δηνα-
ρίων ἄρτους, καὶ δῶμεν αὐτοῖς φαγεῖν; ὁ δὲ λέγει
αὐτοῖς. πόσους ἄρτους ἔχετε; ὑπάγετε καὶ ἴδετε.
καὶ γνόντες, λέγουσι. πέντε καὶ δύο ἰχθύας. καὶ
ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλιθῆναι πάντας συμπό-
σια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ. καὶ ἀνέπε-
σαν πρασιαὶ πρασιαὶ ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντή-
κοντα. καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο
ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, εὐλόγησε,
καὶ κατέκλασε τοὺς ἄρτους, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθη-
ταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσιν αὐτοῖς, καὶ τοὺς δύο ἰχ-
θύας ἐμέρισε πᾶσι. καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐ-
χορτάσθησαν. καὶ ἦραν κλασμάτων δώδεκα κο-
φίνους πλήρεις, καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων. καὶ ἦσαν οἱ
ξε φαγόντες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι ἄνδρες. * καὶ
β εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι
εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς
ξς Βηθσαϊδά, ἕως αὐτὸς ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον. * καὶ
ς ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προ-
σεύξασθαι. * καὶ ὀψίας γενομένης, ἦν τὸ πλοῖον
ξζ ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς
δ γῆς, καὶ εἶδεν αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ ἐ-
λαύνειν, ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς. καὶ
περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται
πρὸς αὐτούς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ
ἤθελε παρελθεῖν αὐτούς. οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν περι-
πατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἔδοξαν φάντασμα
εἶναι

carcere:& attulit caput eius in lance,& de-
dit illud puellæ,& puella dedit illud matri
suæ.Quo audito,discipuli eius uenerũt,&
sustulerunt cadauer eius, posueruntq; illud
in monumento.Et congregãtur apostoli ad
Iesum ac renunciauerunt ei omnia,& quæ
egissent,quæq; docuissent.Et ait illis, Veni-
te uos soli seorsim in desertum locum,& re-
quiescite pusillum.Erant enim qui uenirent
& abirẽt multi:ac ne cibum quidem capere
uacabat.Et abijt in desertũ locum nauigio
seorsim.Et uiderunt eos abeuntes,turbæ:&
agnouerũt eum multi,& itinere pedestri ex
omnibus ciuitatibus concurrerunt illuc, &
præuenerunt eos,conueneruntq; ad illum.
Et egressus uidit turbã multam Iesus,& af-
fectu misericordiæ tactus est erga eos,quia
erant uelut oues non habentes pastorem.Et
cœpit illos docere multa.Et quum iam mul
tum diei præterisset,accesserunt ad illum di
scipuli eius,dicentes, Desertus est locus,&
iam multum temporis effluxit,dimitte illos
ut abeant in circumiacentes uillas ac uicos,
emantq; sibi panes:nam quod edant,nõ ha-
bent.At ille respõdens ait illis,Date illis uos
quod edant.Et dixerunt ei,Euntes emamus
ducẽtis denarijs panes,& demus illis quod
edant?At ille dicit eis,Quot panes habetis?
ιε Ite & uidete.Et quum cognouissent,dicunt,
Quinque,& duos pisces.Et præcepit illis ut
accumbere facerent omnes,distributis con-
uiuijs in uiridi gramine. Et discubuerunt di
uisi in uiridaria centeni & quinquageni.Et
quum accepissent quinq; panes ac duos pi-
sces,sublatis in cœlum oculis benedixit,ac
fregit panes,deditq; discipulis suis ut appo-
nerent illis,& duos pisces diuisit omnibus.
Et comederũt omnes,& saturati sunt.Et su-
stulerunt fragmentorũ duodecim cophinos
plenos,& de piscibus. Erant autẽ qui come
derant circiter quinq; milia uirorum.Et sta-
tim coegit discipulos suos conscendere na-
uim,ut præcederent transmisso mari Beth-
saidam,dum ipse dimitteret turbam.Et quũ
ιζ dimisisset eos,abijt in montem ad orãdum.
Et quum uespera aduenisset, erat nauis in
medio mari,& ipse solus in terra,uiditq; eos
laborantes in remigando:erat enim uentus
contrarius eis.At circa quartã uigiliam no-
ctis uenit ad eos,ambulãs super mare,& uo
lebat præterire eos.At illi ut uiderunt eum
ambulantẽ super mare,putauerunt spectrũ
f esse

ιθ τοῦ διὰ παραβάσεως διὰ τῆς ἐντολῆς τοῦ θεοῦ.

εἶναι, καὶ ἀνέκραξαν. πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον,
καὶ ἐταράχθησαν, καὶ εὐθέως ἐλάλησε μετ' αὐ-
τῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς. θαρσεῖτε, ἐγώ εἰμι, μὴ φο-
ξη βεῖσθε. * καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον, καὶ
ς ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυ-
τοῖς ἐξίσταντο, καὶ ἐθαύμαζον. οὐ γὰρ συνῆκαν
ἐπὶ τοῖς ἄρτοις, ἦν γὰρ αὐτῶν ἡ καρδία πεπωρω-
μένη. καὶ διαπεράσαντες, ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν
ξθ γεννησαρέθ, καὶ προσωρμίσθησαν. * καὶ ἐξελθόν-
β των αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἐπιγνόντες αὐ-
τὸν, περιδραμόντες ὅλην τὴν περίχωρον ἐκεί-
νην, ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραβάτοις τοὺς κακῶς ἔχον-
τας περιφέρειν, ὅπου ἤκουον ὅτι ἐκεῖ ἐστι, καὶ ὅπου
ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας, ἢ πόλεις, ἢ ἀγροὺς ἐν
ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθουν τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ παρε-
κάλουν αὐτὸν, ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου
αὐτοῦ ἅψωνται, καὶ ὅσοι ἂν ἥπτοντο αὐτοῦ, ἐσώ-
ο ζοντο. * καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ φαρι-
ι σαῖοι, καί τινες τῶν γραμματέων ἐλθόντες ἀπὸ
ἱεροσολύμων, καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν αὐ-
τοῦ κοιναῖς χερσί, τοῦτ' ἔστιν, ἀνίπτοις ἐσθίοντας
ἄρτους, ἐμέμψαντο. οἱ γὰρ φαρισαῖοι καὶ πάν-
τες οἱ ἰουδαῖοι ἐὰν μὴ πυγμῇ νίψωνται τὰς χεῖ-
ρας, οὐκ ἐσθίουσι, κρατοῦντες τὴν παράδοσιν
τῶν πρεσβυτέρων. καὶ ἀπὸ ἀγορᾶς, ἐὰν μὴ βα-
πτίσωνται, οὐκ ἐσθίουσι. καὶ ἄλλα πολλά ἐστιν,
ἃ παρέλαβον κρατεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων
οα καὶ ξεστῶν καὶ χαλκίων, καὶ κλινῶν. * ἔπειτα
ς ἐπερωτῶσι αὐτὸν οἱ φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμμα-
τεῖς. διὰ τί οἱ μαθηταί σου οὐ περιπατοῦσι κα-
τὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ ἀ-
νίπτοις χερσὶν ἐσθίουσι τὸν ἄρτον; ὁ δὲ ἀπο-
κριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι καλῶς προεφήτευσεν
ἡσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέγρα-
πται. οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ
καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. μάτην δὲ
σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐν-
τάλματα ἀνθρώπων. ἀφέντες γὰρ τὴν ἐντολὴν
τοῦ θεοῦ, κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώ-
πων, βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων, καὶ ἄλ-
λα παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. καὶ ἔλεγεν
αὐτοῖς. καλῶς, ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα
τὴν παράδοσιν ὑμῶν τηρήσητε. μωσῆς γὰρ εἶ-
πεν. τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα σου.
καὶ ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τε-
λευτάτω. ὑμεῖς δὲ λέγετε, ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος
τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, κορβᾶν. ὅ ἐστι, δῶρον
ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ, ὠφεληθῇς. καὶ οὐκ ἔτι ἀφίετε αὐ-
τὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἢ τῇ μη-
τρὶ αὐτοῦ, ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ
παραδόσει ὑμῶν ᾗ παρεδώκατε. καὶ παρόμοια
τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. καὶ προσκαλεσάμενος
πάντα

esse,& exclamauerunt. Omnes enim uide/
bant eũ,& conturbati sunt:& statim loqu
tus est cũ eis,dixitq; eis:Cõfidite, ego sum:
ne terreamini.Et ascendit ad illos in nauim,
& conquieuit uentus,& uehementer supra
modum intra sese stupebant,& admiraban/
tur.Non enim intellexerãt de panibus: erat
enim cor eorum obcæcatum.Et quum traic
cissent,uenerũt in terrã Genezareth,& ap/
plicuerunt in portũ.Quumq; egressi essent
de naui,cõtinuo agnouerũt eum:ac percur
rentes totã undiq; regionẽ illam,cœperunt
in grabatis eos qui male habebant circũfer/
re,quũ audissent eum illic esse,& quocunq;
introisset in uicos aut in ciuitates aut in uil/
las,in plateis ponebant infirmos, & depre/
cabantur eum , ut uel fimbriam uestimenti
ιθ eius tangerent.Et quotquot tangebãt eum,
salui fiebant. Et conueniũt ad eum pha
risæi,& quidam de scribis qui uenerant Hie
rosolymis.& quum uidissent quosdã ex di/
scipulis eius cõmunibus manibus,id est illo
tis,edere panes,incusabãt.nam pharisæi &
omnes Iudæi, nisi crebro lauerint manus,
non capiunt cibum,tenentes instituta maio
rum. & à foro *uenientes*, nisi loti fuerint,non
comedũt.Et alia multa sunt quæ susceperũt
seruanda,nempe lotiones poculorum & ur
ceorum & æramẽtorũ & lectorum.Deinde
interrogant eum pharisæi & scribæ.Quare
discipuli tui non ambulãt iuxta ritũ traditũ
à maioribus,sed illotis manibus edũt panẽ?
At ille respõdẽs,dixit eis:Bene uaticinatus
est Hesaias de uobis hypocritis,sicut scriptũ
est: Populus hic labijs me honorat,cor autẽ
eorum longe est à me:in uanum autem me
colunt,docentes doctrinas,præcepta homi/
num.Nam omisso præcepto dei,tenetis cõ/
stitutionem hominũ, ablutiones urceorum
& poculorum,aliaq; similia his facitis mul/
ta.Et dicebat illis:Bene,reijcitis præceptum
dei,ut cõstitutionem uestram seruetis.Mo/
ses enim dixit,Honora patrem tuum & ma
trem tuam:& qui maledixerit patri uel ma/
tri morte moriatur. Vos autem dicitis,Si di
xerit homo patri uel matri corban:quod est,
donum quodcunque ex me,in tuum cedet
commodum. & præterea non sinitis eum
quicquam facere patri suo aut matri suæ,&
irritum facitis uerbum dei per constitutio/
nem uestram quam tradidistis. Et similia
huiusmodi multa facitis,Et quũ aduocasset
ad

πάντα τὸν ὄχλον ἔλεγεν αὐτοῖς. ἀκούετέ μου πάν
τες καὶ συνίετε. οὐδέν ἐστιν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου
εἰσπορευόμενον εἰς αὐτὸν, ὃ δύναται αὐτὸν κοινῶ-
σαι, ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα ἀπ' αὐτοῦ, ἐκεῖνά ἐστι
τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκού-
οβ ειν, ἀκουέτω. *καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ
s ὄχλου ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τῆς
παραβολῆς. καὶ λέγει αὐτοῖς, οὕτως καὶ ὑμεῖς ἀ-
σύνετοί ἐστε; οὔπω νοεῖτε, ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰσπο-
ρευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὐ δύναται αὐτὸν κοι-
νῶσαι, ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν,
ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπο-
ρεύεται, ἐκκαθαρίζον πάντα τὰ βρώματα; ἔλεγε
δὲ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο
κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. ἔσωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας τῶν
ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται,
μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι, κλοπαί, πλεονεξίαι, πονη
ρίαι, δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρὸς, βλασ
φημίαι, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη. πάντα ταῦτα
τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται. καὶ κοινοῖ τὸν ἄν
θρωπον. καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς, ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεθό
ρια τύρου καὶ σιδῶνος. καὶ εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν, οὐ-
δένα ἤθελε γνῶναι, καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν. ἀ-
κούσασα γὰρ γυνὴ περὶ αὐτοῦ, ἧς εἶχε τὸ θυγά-
τριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον ἐλθοῦσα προσέ-
πεσε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ. ἦν δὲ ἡ γυνὴ ἑλληνὶς,
ογ συροφοίνισσα τῷ γένει. *καὶ ἠρώτα αὐτὸν, ἵνα τὸ
s δαιμόνιον ἐκβάλλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς. ὁ δὲ ἰη-
σοῦς εἶπεν αὐτῇ, ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέ
κνα. οὐ γάρ καλόν ἐστι, λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων,
καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. ἡ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει
αὐτῷ, ναὶ κύριε, καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς
τραπέζης ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν παιδίων. καὶ
εἶπεν αὐτῇ. διὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὕπαγε, ἐξελήλυ-
θε τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς θυγατρός σου. καὶ ἀπελθοῦ-
σα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, εὗρε τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυ-
θὸς, καὶ τὴν θυγατέρα βεβλημένην ἐπὶ τῆς κλίνης.
οδ *καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων τύρου καὶ σιδῶνος,
ι ἦλθε πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, ἀνὰ μέ-
σον τῶν ὁρίων δεκαπόλεως καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν
μογιλάλον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν, ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ
τὴν χεῖρα. καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κα-
τ' ἰδίαν, ἔβαλε τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐ
τοῦ, καὶ πτύσας, ἥψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἀνα
βλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐστέναξε, καὶ λέγει αὐτῷ. ἐφ-
φαθά. ὅ ἐστι, διανοίχθητι. καὶ εὐθέως διηνοίχθησαν
αὐτοῦ αἱ ἀκοαὶ, καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐ
τοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς. καὶ διεστείλατο αὐτοῖς, ἵνα μηδε
οε νὶ εἴπωσιν. *ὅσον δὲ αὐτὸς αὐτοῖς διεστέλλετο, μᾶλ
κ λον περισσότερον ἐκήρυσσον. καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξε
οσ πλήσσοντο, λέγοντες. *καλῶς πάντα πεποίηκε, καὶ
s τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν, καὶ τοὺς ἀλάλους λαλεῖν.

ad ſe totam turbam, dicebat illis: Audite me
omnes & intelligite, Nihil eſt extra hominē
introiens in eum, quod poſsit eū inquinare,
ſed quæ de homine procedunt, illa ſunt quę
inquināt hominem. Si quis habet aures ad
audiendum, audiat. Et quum introiſſet in
domū ſemotus à turba interrogabāt eum di
ſcipuli eius de ſimilitudine. Et ait illis, Adeo
& uos intelligentia caretis? Nondum intel/
ligitis, ꝙ omne foris introiens in hominem,
non poteſt eum inquinare, quia nō intrat in
eius cor, ſed in uetrem: & in ſeceſſum exit,
repurgans omnes eſcas? Dicebat aūt quod
ab homine exit, illud inquinat hominē. Ab
interioribus enim de corde hominum malę
cogitationes procedūt, adulteria, ſtupra, ho
micidia, furta, auaritiæ, fraudes, dolus, impu
dicitia, malus oculus, cōuitia, ſuperbia, ſtul/
titia: omnia hæc mala ab internis procedūt,
& inquinant hominē. Et inde ſurgens, abijt
in confinia Tyri ac Sidonis, & ingreſſus do
mum, neminem uoluit ſcire, nec potuit la/
ιθ tere. Mulier enim ſtatim ut audiuit de eo,
cuius filiola habebat ſpiritum immundum,
uenit & accidit ad pedes eius. Erat enim
mulier Græca Syrophœniſſa genere, & ro/
gabat eum, ut dæmonium eijceret de filia
ſua. Ieſus autem dixit illi, Sine prius ſatura/
ri filios. Non eſt enim honeſtum, ſumere pa
nem filiorum, & proijcere catellis. At illa re
ſpondit & dicit illi: Etiam domine: nam ca/
telli quoq; comedunt ſub menſa de micis fi
liorum. Et ait illi, Propter iſtum ſermonem
uade, exijt dæmonium à filia tua. Et quum
abiſſet domum ſuam, reperit dæmonium
exiſſe, & filiam iacentem ſuper lectum. Et
rurſum egreſſus de finibus Tyri ac Sidonis,
uenit ad mare Galileæ per medios fines de/
capolis, & adducunt ei ſurdum, impeditæq;
κ linguæ, & deprecabantur eum, ut imponat
illi manum. & quum apprehendiſſet eum
de turba ſeorſim, miſit digitos ſuos in auri/
culas eius, & ſputo emiſſo tetigit linguam
eius, ac ſuſpiciens in cœlum, ingemuit, &
ait illi, Ephphata, quod eſt aperire. Et ſtatim
apertæ ſunt eius aures, & ſolutum eſt uin/
culum linguæ eius, ac loquebatur recte. Ac
præcepit illis, ne cui dicerent. Sed quo ma/
gis ille eis præceperat, hoc potius amplius
prædicabant, & ſupra modum ſtupebant,
dicentes: Bene omnia fecit, & ſurdos facit
audire, & mutos loqui.

Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις παμπόλλου ὄχλου ὄν-
τος, καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσι, προσκαλεσά-
μενος ὁ ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς.
σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας
τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι.
καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστεις εἰς οἶκον αὐτῶν,
ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ. τινὲς γὰρ αὐτῶν μακρό-
θεν ἥκασιν. καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐ-
τοῦ. πόθεν τούτους δυνήσεταί τις ὧδε χορτάσαι
ἄρτων ἐπ᾽ ἐρημίας; καὶ ἐπηρώτα αὐτούς. πό-
σους ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά. καὶ πα-
ρήγγειλε τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ λα-
βὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους εὐχαριστήσας, ἔκλασε, καὶ
ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσι. καὶ
παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ. καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα,
καὶ εὐλογήσας εἶπε παραθεῖναι καὶ αὐτά. ἔφα-
γον δὲ καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν περισσεύμα-
τα κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας. ἦσαν δὲ οἱ φα-
γόντες, ὡς τετρακισχίλιοι, καὶ ἀπέλυσεν αὐ-
τούς. καὶ εὐθέως ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μα-
θητῶν αὐτοῦ, ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά.
οζ *καὶ ἐξῆλθον οἱ φαρισαῖοι, καὶ ἤρξαντο συζη-
δ τεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ᾽ αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ
οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν. καὶ ἀναστενάξας
τῷ πνεύματι αὐτοῦ, λέγει. τί ἡ γενεὰ αὕτη ση-
οη μεῖον ἐπιζητεῖ; *ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται
ς τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον. καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς ἐμ-
βὰς πάλιν εἰς πλοῖον, ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.
καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους. καὶ εἰ μὴ ἕνα
ἄρτον οὐκ ἔσχον μετ᾽ αὐτῶν ἐν τῷ πλοίῳ.
οθ *καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς λέγων. ὁρᾶτε, βλέπε-
β τε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων. καὶ τῆς ζύμης
π ἡρώδου. *καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους, λέ-
ς γοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχομεν. καὶ γνοὺς ὁ ἰη-
σοῦς λέγει αὐτοῖς. τί διαλογίζεσθε, ὅτι ἄρτους οὐκ
ἔχετε. οὔπω νοεῖτε, οὐδὲ συνίετε; ἔτι πεπωρω-
μένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν; ὀφθαλμοὺς ἔ-
χοντες οὐ βλέπετε, καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκού-
ετε; καὶ οὐ μνημονεύετε; ὅτε τοὺς πέντε ἄρ-
τους ἔκλασα εἰς τοὺς πεντακισχιλίους, πόσους
κοφίνους πλήρεις κλασμάτων ἤρατε; λέγου-
σιν αὐτῷ, δώδεκα. ὅτε δὲ τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς
τετρακισχιλίους, πόσων σπυρίδων πληρώμα-
τα κλασμάτων ἤρατε; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά. καὶ ἔ-
πα λεγεν αὐτοῖς. πῶς οὐ νοεῖτε; *καὶ ἔρχεται εἰς
ι Βηθσαϊδάν, καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλόν, καὶ πα-
ρακαλοῦσιν αὐτόν, ἵνα αὐτοῦ ἅψηται, καὶ ἐπιλαβό-
μενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ, ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω
τῆς κώμης. καὶ πτύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπι-
θεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα αὐτόν, εἴ τι βλέπει,
καὶ ἀναβλέψας ἔλεγε. βλέπω τοὺς ἀνθρώπους,
ὅτι ὡς δένδρα ὁρῶ περιπατοῦντας. εἶτα πάλιν
ἐπέθηκε

In diebus illis, quum turba admodū mul-
ta esset, nec haberent quod manducarēt, ac-
cersitis ad se Iesus discipulis suis, ait illis, Mi
sericordia tangor erga turbam, quia iam tri
duo manent apud me, nec habēt quod edāt:
& si dimisero eos ieiunos in domum suam,
deficient in uia. Quidam enim ex eis è lon-
ginquo uenerūt. Et respōderunt ei discipuli
sui, Vnde istos quis poterit hic satiare pani-
bus in solitudine? Et interrogauit eos, Quot
κα panes habetis? Illi uero dixerunt, Septem. Et
præcepit turbæ discūbere super terrā. Et ac-
ceptis septē panibus, quum gratias egisset,
fregit, deditq; discipulis suis, ut apponerent.
Et apposuerūt turbæ. Et habebāt pisciculos
paucos: & quum benedixisset, iussit apponi
& hos. Comederūt autem, & saturati sunt:
ac sustulerūt quæ superfuerant, fragmento-
rum septem sportas. Erant aūt qui comede-
rant fermè quater mille, & dimisit illos. Et
mox ingressus in nauim cū discipulis suis,
uenit in partes Dalmanutha. Et egressi sunt
pharisæi, cœperūtq; disputare cum illo, que
rentes ab eo signū è cœlo, tentātes eum. Et
quum ingemuisset spiritu suo, dicit: Cur ge
neratio hæc signū quærit? Amē dico uobis,
si dabitur generationi huic signū. Et relictis
illis ingressus rursus nauim, abijt, traiecto la
cu. Et obliti fuerāt sumere panes, nec præter
unum panē habebāt secum in naui. Ac præ
κβ cepit illis, dicens: Videte, cauete à fermento
pharisęorū, & à fermento Herodis. & dispu
tabant inter sese, dicentes, Panes non habe-
mus. Et eo cognito Iesus dicit illis, Quid dis-
putatis, quod panes non habetis? nondū ani
maduertitis nec intelligitis? adhuc obcæca-
tum habetis cor uestrū? oculos habētes non
cernitis? & aures habētes, nō auditis? & nō
meministis? Quum quinq; panes fregissem
in hominū quinq; milia, quot cophinos fra-
gmentis plenos sustulistis? Dicunt ei, Duo-
decim. Quum aūt septem in quatuor milia,
quot sportas ex reliquijs fragmentorū tuli-
stis? Illi uero dixerunt, Septem. Et dixit illis,
Qui fit ut non intelligatis? Et uenit Bethsai-
κγ dam, & adducūt illi cęcum, & obsecrant eū,
ut illum tangeret. Et apprehensa manu cæ-
ci, eduxit illū extra uicum. & quum expuis-
set in oculos illius, imposuissetq; illi manus,
interrogauit eum, si quid uideret: & recepto
uisu dicebat, Video homines, quoniā uelut
arbores cerno ambulantes. Deinde rursum
imposuit

ἐπέθηκε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ,
καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἀναβλέψαι, καὶ ἀποκατε-
στάθη, καὶ διέβλεψε τηλαυγῶς ἅπαντας. καὶ ἀ-
πέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, λέγων. μηδὲ
εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς, μηδὲ εἴπῃς τινὶ ἐν τῇ κώ-
πβ μῃ. * καὶ ἐξῆλθεν ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐ-
α τοῦ εἰς τὰς κώμας καισαρείας τῆς φιλίππου. καὶ
ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων
αὐτοῖς. τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι; οἱ δὲ
ἀπεκρίθησαν, ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, καὶ ἄλλοι
ἠλίαν, ἄλλοι δὲ ἕνα τῶν προφητῶν. καὶ αὐτὸς λέ-
γει αὐτοῖς. ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκρι-
θεὶς δὲ ὁ πέτρος, λέγει αὐτῷ. σὺ εἶ ὁ χριστός.
πγ * καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ λέγωσι πε-
γ ρὶ αὐτοῦ. καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτούς, ὅτι δεῖ τὸν
υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκι-
μασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχιερέων,
καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ μετὰ
τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι, καὶ παρρησίᾳ τὸν λόγον
πδ ἐλάλει. * καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ πέτρος,
ς ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ. ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπετίμησε τῷ πέτρῳ, λέ-
γων. ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ
πε τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. * καὶ προσκα-
β λεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,
εἶπεν αὐτοῖς. ὅς τις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν,
ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐ-
τοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυ-
χὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν. ὃς δ' ἂν ἀπο-
λέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγ-
γελίου, οὗτος σώσει αὐτήν. τί γὰρ ὠφελήσει ἄν-
θρωπος ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιω-
θῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀν-
πς τάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. * ὃς γὰρ ἂν ἐπαι-
β σχυνθῇ με, καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύ-
τῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν
τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν
πζ ἁγίων. * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι
β εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων. οἵ τινες οὐ μὴ γεύσον-
ται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει. καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ, πα-
ραλαμβάνει ὁ ἰησοῦς τὸν πέτρον καὶ τὸν ἰάκωβον
καὶ τὸν ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψη-
λὸν κατ' ἰδίαν μόνους. καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν
αὐτῶν, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα, λευ-
κὰ λίαν ὡς χιών, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύνα-
ται λευκᾶναι, καὶ ὤφθη αὐτοῖς ἠλίας σὺν μωσῇ,
καὶ ἦσαν συλλαλοῦντες τῷ ἰησοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς
ὁ πέτρος λέγει τῷ ἰησοῦ. ῥαββεί, καλόν ἐστιν ἡ-
μᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, σοὶ
μίαν, καὶ μωσῇ μίαν, καὶ ἠλίᾳ μίαν. οὐ γὰρ ᾔδει
τί

imposuit manus super oculos illius,& fecit
ut uisum reciperet,& restitutus est, ac denuo
uidebat dilucide omnes:& dimisit illum in
domum suam,dicens:Neq; in uicum ingre
diaris,neq; dixeris cuiquã in uico.Et egres/
κδ sus est Iesus & discipuli illius in uicos Cæsa
riæ,quæ cognominatur Philippi:& in uia in/
terrogauit discipulos suos,dicens illis:Quẽ
me dicunt homines esse? Illi uero responde/
runt:Ioannem baptistam,& alij Heliam,alij
rursus unum de numero prophetarum. Et
ipse dicit illis,At uos quem me dicitis esse?
Respondens autem Petrus,dicit illi,Tu es
ille Christus. Et interminatus est eis,ne cui
dicerent de se.Et cœpit docere eos,quod o/
porteret filiũ hominis multa pati,& repro/
bari à senioribus,summisq; sacerdotibus ac
scribis,& occidi,& post tres dies resurgere.
Et aperte sermonẽ loquebatur.Et apprehen
dit illum Petrus,cœpitq; increpare eum.At
ille cõuersus,& intuitus discipulos suos,in/
crepauit Petrum,dicẽs:Abi post me satana,
quoniam non sapis quæ dei sunt, sed quæ
sunt hominum.Et quum ad se uocasset tur/
bam unà cum discipulis suis,dixit illis:Qui
cũq; uult sequi me,abneget semetipsum,&
tollat crucẽ suam,ac sequatur me. Nam quis/
quis uoluerit animam suam seruare, perdet
eam.Quisquis aũt perdiderit animã suam
causa mea & euãgelij,hic seruabit eã.Quid
enim profuerit homini,si lucratus fuerit mun
dum totum, & animæ suæ iacturã fecerit?
Aut quid daturus est homo,quo repenset ani
mam suam? Quẽcunq; enim puduerit mei
ac meorũ sermonũ in generatione hac adul
tera & peccatrice,pudebit illius & filiũ ho/
minis,ubi uenerit in gloria patris sui cũ an/
gelis sanctis. Et dicebat illis,Amen di/ IX
co uobis,sunt quidã inter eos qui hic stant,
qui non gustabunt mortem,donec uiderint
regnũ dei uenisse cum uirtute.Ac post dies
κε sex assumit Iesus Petrum & Iacobum & Io/
annem,& subducit eos in montẽ excelsum
seorsim solos, & transformatus fuit coram
illis,& uestimenta illius facta sunt splendi/
da,candida ualde ueluti nix,quàm candida
facere non potest fullo super terram.& con
spectus est illis Helias cum Mose,colloque/
banturq; cum Iesu.Et respondens Petrus di
cit Iesu:Rabbi,bonum est nos hic esse,& fa/
ciamus tabernacula tria,tibi unum,& Mosi
unum,& Heliæ unum.Non enim nouerat

quid

κϛ περὶ τοῦ σεληνιαζομένου.

τί λαλήσῃ, ἦσαν γὰρ ἔκφοβοι. καὶ ἐγένετο νεφέ-
λη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς. καὶ ἦλθε φωνὴ ἐκ τῆς
νεφέλης, λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγα-
πητός, αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἐξάπινα περιβλε-
ψάμενοι, οὐκ ἔτι οὐδένα εἶδον, ἀλλὰ τὸν ἰησοῦν
μόνον μεθ' ἑαυτῶν. καταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἀ-
πὸ τοῦ ὄρους, διεστείλατο αὐτοῖς, ἵνα μηδενὶ δι-
ηγήσωνται ἃ εἶδον, εἰ μὴ ὅτ' ἂν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
πη που ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. *καὶ τὸν λόγον ἐκράτη-
ι σαν πρὸς ἑαυτοὺς συζητοῦντες, τί ἐστι τὸ ἐκ νε-
πθ κρῶν ἀναστῆναι; *καὶ ἐπηρώτων αὐτόν, λέγον-
ς τες, ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι ἠλίαν δεῖ
ἐλθεῖν πρῶτον. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς.
ἠλίας μὲν ἐλθὼν πρῶτον, ἀποκαθιστᾷ πάντα.
καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώ-
που, ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξουδενωθῇ. ἀλλὰ λέ-
γω ὑμῖν, ὅτι ἠλίας ἐλήλυθε, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ
ὅσα ἠθέλησαν, καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν.
ϟ *καὶ ἐλθὼν πρὸς μαθητὰς εἶδεν ὄχλον πολὺν
ι περὶ αὐτούς, καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας αὐ-
τοῖς. καὶ εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν αὐτὸν ἐξε-
θαμβήθη, καὶ προστρέχοντες, ἠσπάζοντο αὐτόν.
καὶ ἐπηρώτησε τοὺς γραμματεῖς. τί συζητεῖτε
ϟα πρὸς αὐτούς. *καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ ὄ-
β χλου, εἶπε. διδάσκαλε ἤνεγκα τὸν υἱόν μου
πρός σε, ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον. καὶ ὅπου ἂν
αὐτὸν καταλάβῃ, ῥήσσει αὐτόν, καὶ ἀφρίζει, καὶ
τρίζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ, καὶ ξηραίνεται. καὶ
εἶπον τοῖς μαθηταῖς σου, ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσι,
καὶ οὐκ ἴσχυσαν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ, λέγει.
ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι;
ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρός
με. καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν αὐ-
τόν, εὐθέως τὸ πνεῦμα ἐσπάραξεν αὐτόν. καὶ
πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυλίετο ἀφρίζων. καὶ ἐπη-
ρώτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ. πόσος χρόνος ἐ-
στίν, ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; ὁ δὲ εἶπε. παι-
διόθεν, καὶ πολλάκις αὐτὸν καὶ εἰς πῦρ ἔβαλε,
καὶ εἰς ὕδατα, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν. ἀλλ' εἴ τι
δύνασαι, βοήθησον ἡμῖν σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡ-
μᾶς. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. τὸ εἰ δύνα-
σαι πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύον-
τι. καὶ εὐθέως κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου
μετὰ δακρύων ἔλεγε. πιστεύω κύριε, βοήθει
μου τῇ ἀπιστίᾳ. ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς, ὅτι ἐπι-
συντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησε τῷ πνεύματι τῷ
ἀκαθάρτῳ, λέγων αὐτῷ. τὸ πνεῦμα τὸ ἄλα-
λον καὶ κωφόν, ἐγώ σοι ἐπιτάσσω, ἔξελθε ἐξ
αὐτοῦ, καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν. καὶ
κράξαν, καὶ πολλὰ σπαράξαν αὐτόν, ἐξῆλ-
θε. καὶ ἐγένετο ὡσεὶ νεκρός, ὥστε πολλοὺς
λέγειν, ὅτι, ἀπέθανεν. ὁ δὲ ἰησοῦς κρατή-

σας

quid loqueretur, erant enim expauefacti. Et facta est nubes, quæ obumbrauit illos. Et uenit uox è nube, dicens: Hic est filius meus dilectus, ipsum audite. Et repente quum circũspexissent, non amplius uiderunt quenquã, sed solũ Iesum esse secum. Porrò quum descẽderent de monte, præcepit illis, ne cui dicerent ea quæ uiderant, nisi quum filius hominis à mortuis resurrexisset. Ac uerbũ hoc tenuerunt apud sese, inter se disputantes, qd esset hoc quod dixerat, E mortuis resurgere. & interrogabãt illum, dicentes, Quid est quod scribę dicunt: Heliam oportere uenire prius? Ille uero respondens dixit illis: Helias quidem ubi uenerit prius, restituit omnia: & quemadmodũ scriptum est de filio hominis, ut multa patiatur, & contemnatur. Verum dico uobis, Heliam uenisse, & fecerunt illi quæcunq; uoluerunt, sicut scriptum erat de illo. Et quum uenisset ad discipulos suos, uidit turbam multã circum illos, & scribas disputantes cũ eis. Et protinus uniuersa turba quũ uidisset eum, obstupuit: & accuren-
κϛ tes salutauerunt eum. Et interrogauit scribas, Quid disputatis inter uos? Et respondens unus è turba dixit, Præceptor, adduxi filium meum ad te, habentem spiritum mutum: & quandocunq; eum corripuerit, lacerat eum: atq; ille spumat, ac stridit dentibus suis, & arescit. Et dixi discipulis tuis, ut eijcerent, & non potuerunt. At ille respõdens ei, dicit: O natio incredula, quousq; apud uos ero? quousq; patiar uos. Adducite illum ad me. Et adduxerunt illũ ad eum. At uiso illo, continuo spiritus discerpebat eum: & prolapsus in terra uoluebatur spumãs. Et interrogauit patrẽ illius, Quantũ tẽporis est, quod hoc accidit ei? At ille dixit, A puero. Et frequẽter illum & in ignẽ abiecit, & in aquas, quo perderet eum. Age si quid potes, subueni nobis misertus nostri. Iesus autẽ dixit ei, Illud si potes credere: omnia possibilia credenti. Et confestim exclamãs pater pueri cũ lachrymis dixit, Credo domine: succurre incredulitati meæ. Quum uidisset autẽ Iesus, quòd turba simul accurreret, increpauit spiritum immũdum, dicens illi: Spiritus mute, & surde, ego tibi impero, Exi ab eo, & ne posthac ingrediaris in illum. Et quũ clamasset spiritus, multumq; discerpsisset eum, exiuit: & factus est tanquam mortuus, adeo ut multi dicerent, Mortuus est. At Iesus correpta

τήσας αὐτὸν τῆς χειρὸς, ἤγειρεν αὐτὸν, καὶ ἀνέστη.
Ϟβ * καὶ εἰσελθόντα αὐτὸν εἰς οἶκον, οἱ μαθηταὶ αὐ-
ι τοῦ ἐπηρώτων αὐτὸν κατ᾽ ἰδίαν, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠ-
δυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό; καὶ εἶπεν αὐτοῖς.
τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν, εἰ μὴ
Ϟγ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ. * καὶ ἐκεῖθεν ἐξελθόν-
β τες, παρεπορεύοντο διὰ τῆς γαλιλαίας, καὶ οὐκ
ἤθελεν ἵνα τις γνῷ. ἐδίδασκε γὰρ τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτε-
νοῦσιν αὐτὸν, καὶ ἀποκτανθεὶς, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
ἀναστήσεται. οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦν-
Ϟδ το αὐτὸν ἐπερωτῆσαι. * καὶ ἦλθεν εἰς καπερ-
ι ναοὺμ, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος, ἐπηρώτα αὐ-
Ϟε τοὺς, τί ἐν τῇ ὁδῷ πρὸς ἑαυτοὺς διελογίζεσθε; * οἱ
β δὲ ἐσιώπων. πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν ἐν
τῇ ὁδῷ, τίς μείζων. καὶ καθίσας, ἐφώνησε τοὺς δώ-
δεκα, καὶ λέγει αὐτοῖς. εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι,
ἔσται πάντων ἔσχατος, καὶ πάντων διάκονος.
καὶ λαβὼν παιδίον, ἔστησεν ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ
ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ εἶπεν αὐτοῖς. ὃς ἐὰν ἓν
τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί
Ϟϛ μου, ἐμὲ δέχεται. * καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, οὐκ
α ἐμὲ δέχεται, ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με. * ἀπε-
Ϟζ κρίθη δὲ αὐτῷ ἰωάννης, λέγων. διδάσκαλε,
κ εἴδομέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα
δαιμόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν, καὶ ἐκωλύσα-
Ϟη μεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν. * ὁ δὲ ἰησοῦς
ϛ εἶπεν, μὴ κωλύετε αὐτόν. οὐδεὶς γάρ ἐστιν, ὃς
ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου καὶ δυνήσε-
ται ταχὺ κακολογῆσαί με. ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ᾽ ἡ-
μῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστιν. ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς πο-
τήριον ὕδατος ἐν ὀνόματί μου, ὅτι χριστοῦ ἐστὲ, ἀ-
μὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσει τὸν μισθὸν αὐτοῦ.
Ϟθ * καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πιστευ-
β όντων εἰς ἐμὲ, καλόν ἐστιν αὐτῷ μᾶλλον, εἰ περίκει-
ται λίθος μυλικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ
ρ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν. * καὶ ἐὰν σκανδα-
ϛ λίζῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν. καλόν σοι
ἐστὶ, κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ τὰς δύο χεῖ-
ρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ
ρα τὸ ἄσβεστον. * ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευ-
ι τᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. καὶ ἐὰν ὁ πούς
σου σκανδαλίζῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν. καλόν
ἐστί σε εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν, ἢ τοὺς δύο
πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, εἰς
τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον. ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ
τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. καὶ ἐὰν
ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐ-
τόν. καλόν σοι ἐστὶ, μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔ-
χοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

pta manu illius, erexit eum, & ille surrexit.
Et quũ esset ingressus domũ, discipuli illius
interrogabãt eum seorsim, Cur nos non qui
uimus eijcere illũ? Et dixit illis, Hoc genus
nulla re potest exire, nisi per deprecationẽ
& ieiuniũ. Et illinc digressi, iter fecerũt per
Galilæam, nec uolebat ut quisquam sciret.
Docebat enim discipulos suos, & dicebat il-
lis, Filius hominis traditur in manus homi-
num, & occident eum, & occisus, tertio die
resurget. At illi ignorabant quod dixerat, &
timebant eum interrogare. Et uenit Caper-
κζ naum: & quum uenisset in domũ, interroga
uit illos, quid in itinere inter uos disputaba-
tis? At illi siluerunt. Nam inter se disputaue-
rant inter uiam, quis esset maior. Et quũ cõ-
sedisset, accersiuit duodecim, & dicit illis: Si
quis uult primus esse, is erit omniũ postre-
mus & omniũ minister. Atq; arreptũ pue-
rum statuit in medio illorũ: & quũ cepisset
illum in ulnas suas, dixit illis: Quisquis unũ
ex talibus pueris receperit nomine meo, me
recipit: & quicũq; me recipit, nõ me recipit,
sed eum qui misit me. Respõdit aũt ei Ioan
nes, dicens: Præceptor, uidimus quendã no-
mine tuo eijcere dæmonia, nec sequit̃ nos,
& prohibuimus illum, propterea quod non
sequitur nos. At Iesus ait, Ne prohibeatis il-
lum. Nullus enim est, qui si fecerit uirtutem
per nomen meum, possit cito male loqui de
me. Qui enim non est aduersus nos, pro no
bis est. Quisquis enim ad bibẽdum dederit
uobis calicem aquæ nomine meo, quod si-
tis Christi, amen dico uobis, nequaquã per-
diturus est mercedem suam. Et quisquis of-
fenderit unum ex pusillis, qui confidunt in
me, melius foret illi, si circundaretur saxum
molare circa ceruicẽ eius, & abijceretur in
mare. Et si tibi fuerit obstaculo manus tua,
amputa illam. Bonum est tibi, mutilũ ad ui-
tam ingredi, potius q̃ duas manus habẽtem
abire in gehennã, in ignem inextinguibilẽ,
ubi uermis illorũ non moritur, & ignis non
extinguitur. Et si pes tuus fuerit tibi obsta-
culo, amputa illum. Bonũ est ut ingrediaris
ad uitã claudus, potius q̃ duos pedes habẽs
mittaris in gehennã in ignem inextinguibi-
lem, ubi uermis illorum non morit̃, & ignis
non extinguitur. Et si oculus tuus tibi obsta
culo est, erue illum. Bonũ est tibi, ut luscus
introeas in regnũ dei, potius quàm ut duos
oculos habens mittaris in gehennam ignis,

ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ
σβέννυται. πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται, καὶ πᾶ-
ρβ σα θυσία ἁλὶ ἁλισθήσεται. *καλὸν τὸ ἅλας, ἐὰν
β δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσε-
ται; ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλ-
ργ λήλοις. *κἀκεῖθεν ἀναστὰς, ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια
ϛ τῆς ἰουδαίας διὰ τοῦ πέραν τοῦ ἰορδάνου, καὶ
συμπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτὸν, καὶ ὡς
εἰώθει πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς. καὶ προ- κη
σελθόντες φαρισαῖοι ἐπηρώτησαν αὐτὸν, εἰ ἔξ-
εστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι, πειράζοντες
αὐτόν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς. τί ὑμῖν ἐνε-
τείλατο μωσῆς; οἱ δὲ εἶπον. μωσῆς ἐπέτρεψε βι-
βλίον ἀποστασίου γράψαι, καὶ ἀπολῦσαι. καὶ
ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς. πρὸς τὴν
σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντο-
λὴν ταύτην. ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρσεν καὶ
θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ θεός. ἕνεκεν τούτου
καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ
τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν
γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μί-
αν, ὥστε οὐκ ἔτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ μία σάρξ. ὃ οὖν
ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.
ρδ *καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ
ι τοῦ αὐτοῦ ἐπηρώτησαν αὐτόν. *καὶ λέγει αὐ-
ρε τοῖς. ὃς ἐὰν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γα-
β μήσῃ ἄλλην μοιχᾶται ἐπ᾽ αὐτήν. καὶ ἐὰν γυνὴ
ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ,
ρϛ μοιχᾶται. *καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία, ἵ-
β να ἅψηται αὐτῶν. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς
προσφέρουσιν. ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς, ἠγανάκτησεν,
καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι
πρός με, μὴ κωλύετε αὐτά, τῶν γὰρ τοιούτων
ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν. ὃς
ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παι-
δίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. καὶ ἐναγκαλι-
σάμενος αὐτά, τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ᾽ αὐτά, εὐ-
ρζ λόγησεν αὐτά. *καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ κθ
ϛ εἰς ὁδὸν προσδραμὼν εἷς, καὶ γονυπετήσας
αὐτὸν, ἐπηρώτα αὐτόν. διδάσκαλε ἀγαθέ, τί
ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; ὁ δὲ
ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐ-
δεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. τὰς ἐντολὰς οἶ-
δας, μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς,
μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, μὴ ἀποστερήσῃς. τίμα
τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα. ὁ δὲ ἀπο-
κριθεὶς εἶπεν αὐτῷ. διδάσκαλε, ταῦτα πάν-
ρη τα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. *ὁ δὲ ἰη-
β σοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ, ἠγάπησεν αὐτὸν, καὶ
εἶπεν αὐτῷ. ἕν σοι ὑστερεῖ. ὕπαγε ὅσα ἔχεις
πώλησον, καὶ δὸς τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θη-
σαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι,
ἄρας

ubi uermis eorum nõ moritur, & ignis non
extinguitur. Nam omnis homo igne salie-
tur, & omnis uictima sale salietur. Bona res
est sal, cæterũ si sal insulsus fuerit, per quid
ipsum cõdietis? Habete in uobisipsis salem,
& pacem habete inter uos inuicem. Et X
quum inde surrexisset, uenit in fines Iudææ
per regionem quæ est ultra Iordanẽ, & con-
κη ueniunt rursum turbæ ad illum, & sicut con
sueuerat rursum docebat eas. Et adeuntes
pharisæi interrogabant illum, Licet'ne uiro
uxorẽ repudiare? tentantes illum. At ille re-
spõdẽs dixit illis, Quid uobis præcepit Mo-
ses? At illi dixerũt, Moses permisit libellum
repudij scribere, ac dimittere. Et respõdens
Iesus, dixit illis, Ad duriciã cordis uestri scri
psit uobis prçceptũ istud. cçterum ab initio
creationis masculũ & fœminam fecit illos
deus. Propter hoc relinquet homo patrem
suum & matrẽ, & adhærebit uxori suæ, &
fient duo caro una. Itaq; non iam sunt duo,
sed una caro. Quod igit͂ deus copulauit, ho
mo ne separet. Et in domo rursum discipuli
illius eadem de re interrogauerunt illum. &
dicit illis, Quicũq; repudiauerit uxorẽ suã,
& duxerit aliam, adulteriũ committit aduer
sus illam. Et si mulier repudiauerit uirũ suũ,
& nupserit alteri, adulteriũ committit. Et at
tulerunt ad illum pueros, ut tangeret illos,
discipuli uero increpabant eos qui adduce-
bant. Quum uidisset autem Iesus, indigna-
tus est, & dixit illis, Sinite pueros uenire ad
me, ne prohibete illos, talium enim est re-
gnum dei. Amen dico uobis, quicunq; non
acceperit regnum dei tanquam puer, haud-
quaquam ingredietur in illud. Et quum cœ
pisset illos in ulnas, impositis manibus su-
κθ per illos, benedixit eis. Et quum exiret in
uiam, accurrit quidam, ac genua flexit illi,
& interrogabat eum: Præceptor bone, quid
faciam, ut uitam æternam possideam? Ie-
sus autem dixit illi: Cur me dicis bonum?
Nemo bonus, nisi unus, nempe deus. Præ-
cepta nosti? Ne committas adulterium. Ne
occidas. Ne fureris. Ne falsum testimoniũ
dicas. Ne fraudes. Honora patrem tuum &
matrem. At ille respondens dixit illi: Præce-
ptor, hçc omnia seruaui ab adolescẽtia mea.
Iesus autem intuitus illum, dilexit eum, &
dixit illi: Vnum tibi deest. Abi, quæcunque
habes uende, & da pauperibus, & habebis
thesaurum in cœlo, & ueni sequere me,
sublata

λ περὶ τῶν υἱῶν ζεβεδαίου.

ρθ ἄρας τὸν σταυρόν. *ὁ δὲ στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ,
β ἀπῆλθε λυπούμενος. ἦν γὰρ ἔχων κτήματα
πολλά. καὶ περιβλεψάμενος ὁ ἰησοῦς, λέγει τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ. πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα
ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσον-
ται. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐ
τοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς.
τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστι τοὺς πεποιθότας ἐπὶ
τοῖς χρήμασιν, εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελ-
θεῖν. εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τῆς τρυμα-
λιᾶς τῆς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν
βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. οἱ δὲ περισσῶς ἐξε-
πλήσσοντο, λέγοντες πρὸς ἑαυτούς, καὶ τίς δύνα-
ται σωθῆναι; ἐμβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λέγει.
παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ τῷ
θεῷ. πάντα γὰρ δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ. καὶ ἤρ
ξατο ὁ πέτρος λέγειν αὐτῷ. ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκα-
ρι μεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι. *ἀποκριθεὶς
β δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν. οὐδείς ἐστιν, ὃς
ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα,
ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγρούς ἕνεκεν ἐμοῦ
καὶ τοῦ εὐαγγελίου, ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλα-
σίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, οἰκίας, καὶ ἀδελφούς,
καὶ ἀδελφάς, καὶ μητέρας, καὶ τέκνα, καὶ ἀγρούς
μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζω-
ρια ὴν αἰώνιον. *πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι,
β καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι. *ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀνα-
ριβ βαίνοντες εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς
β ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐθαμβοῦντο, καὶ ἀκολουθοῦντες ἐφο
βοῦντο. καὶ παραλαβὼν ὁ ἰησοῦς πάλιν τοὺς δώ-
δεκα, ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ
συμβαίνειν, ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυ-
μα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς
ἀρχιερεῦσι, καὶ τοῖς γραμματεῦσι, καὶ κατακρι-
νοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν
τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ, καὶ μαστιγώ-
σουσιν αὐτόν, καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ, καὶ ἀποκτε-
νοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.
ριγ *καὶ προσπορεύονται αὐτῷ ἰάκωβος καὶ ἰωάν
ς νης οἱ υἱοὶ ζεβεδαίου, λέγοντες. διδάσκαλε, θέλο-
μεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμεν, ποιήσῃς ἡμῖν. ὁ δὲ εἶπεν
αὐτοῖς. τί θέλετε ποιῆσαί με ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον αὐ-
τῷ. δὸς ἡμῖν, ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου, καὶ εἷς ἐξ εὐω-
νύμων σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶ
πεν αὐτοῖς. οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν
τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω; καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ
βαπτίζομαι βαπτισθῆναι; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ. δυνά-
μεθα. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. τὸ μὲν ποτήριον ὃ
ἐγὼ πίνω πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζο-
μαι βαπτισθήσεσθε. τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ
ριδ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς
β ἡτοίμασται. *καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο
ἀγα

sublata *in humeros* cruce. At ille molestia affe
ctus propter sermonẽ, discedebat mœrens:
habebat enim possessiões multas. Et quum
circumspexisset Iesus, dicit discipulis suis,
Quàm difficulter hi qui pecunias habẽt, in
regnum dei intrabunt. Discipuli uero obstu
puerunt super uerbis illius. At Iesus rursum
respondens, dicit illis: Filij, quàm difficile est
eos qui fiduciam habent in pecunijs, regnũ
dei ingredi. Facilius est camelum per fora/
men acus ingredi, quàm diuitẽ in regnum
dei ingredi. Illi uero supra modum admira/
ti sunt, dicentes intra sese, Et quis potest esse
saluus? Intuitus autẽ Iesus illos, dicit, Apud
homines impossibile, sed non apud deum:
nam omnia possibilia sunt apud deũ. Et cœ
pit Petrus dicere illi, Ecce reliquimus om/
nia: & sequuti sumus te. Respõdens autem
Iesus dixit: Amẽ dico uobis, Nullus est qui
reliquit domum, aut fratres, aut sorores, aut
patrem, aut matrem, aut uxorem, aut libe/
ros, aut agros mea causa & euangelij, quin
recipiat centupla nunc in tempore hoc, do/
mus, & fratres, & sorores, & matres, & libe/
ros, & agros cum persecutionibus, ac in se/
culo uenturo uitam æternam. Multi autem
primi, erunt postremi: & postremi, primi.
Erant aũt in uia ascendẽtes Hierosolymã, &
præcedebat illos Iesus, erantq; pauefacti, &
sequentes timebant. Et assumptis Iesus rur/
sum duodecim, cœpit illis dicere, quæ sibi
euentura essent. Ecce ascẽdimus Hierosoly
mam, & filius hominis tradetur principibus
sacerdotũ & scribis, & condẽnabũt eum ad
mortem, & tradent illũ gentibus, & illudent
illi, & flagellabũt eum, & inspuent in illum,
& occident eum, & tertia die resurget. Et ac
cedunt ad eum Iacobus & Ioannes filij Ze/
λ bedæi, dicẽtes: Præceptor, uolumus ut quic
quid petierimus, facias nobis. Ille uero dixit
eis, Quid me uultis facere uobis? Illi uero di
xerunt ei, Da nobis, ut unus tibi à dextris,
& alter tibi à sinistris sedeam⁹ in gloria tua.
Iesus autẽ dixit illis: Nescitis quid petatis.
Potestis bibere poculum, quod ego bibo? &
baptismate quo ego baptizor, baptizari?
At illi dixerũt ei, Possumus. Iesus autem di/
xit illis, Poculũ quidem quod ego bibo, bibe
tis, & baptismate quo ego baptizor, bapti/
zabimini. Ceterũ sedere mihi à dextris ac si
nistris, nõ est meũ dare, sed his *cõtinget* qbus
paratũ est. Et quũ audissent decẽ, cœperunt
indi

ἀγανακτεῖν περὶ ἰακώβου καὶ ἰωάννου. ὁ δὲ ἰη-
σοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, λέγει αὐτοῖς. οἴ-
δατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυ-
ριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξου-
σιάζουσιν αὐτῶν. οὐχ οὕτω δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ'
ὃς ἐὰν ὑμῶν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσται
διάκονος ὑμῶν. καὶ ὃς ἂν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι
ριε πρῶτος ἔσται πάντων δοῦλος. * καὶ γὰρ ὁ
δ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλ-
λὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύ-
ρις τρον ἀντὶ πολλῶν. καὶ ἔρχονται εἰς ἱεριχώ. * καὶ
β ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ ἱεριχῶ, καὶ τῶν μαθη-
τῶν αὐτοῦ, καὶ ὄχλου ἱκανοῦ, υἱὸς τιμαίου βαρ-
τιμαῖος ὁ τυφλὸς ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προ-
σαιτῶν. καὶ ἀκούσας ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζαραῖός
ἐστιν ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν. ὁ υἱὸς δαβὶδ
ἰησοῦ, ἐλέησόν με. καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ,
ἵνα σιωπήσῃ. ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ
δαβὶδ, ἐλέησόν με. καὶ στὰς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐ-
τὸν φωνηθῆναι. καὶ φωνοῦσιν τὸν τυφλὸν, λέ-
γοντες αὐτῷ. θάρσει, ἔγειραι, φωνεῖ σε. ὁ δὲ
ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, ἀναστὰς ἦλθεν
πρὸς τὸν ἰησοῦν. καὶ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ ὁ
ἰησοῦς, τί θέλεις ποιήσω σοι; ὁ δὲ τυφλὸς εἶ-
πεν αὐτῷ. ῥαββονὶ, ἵνα ἀναβλέψω. ὁ δὲ ἰη-
σοῦς εἶπεν αὐτῷ. ὕπαγε, ἡ πίστις σου σέσωκέ
σε. καὶ εὐθέως ἀνέβλεψε, καὶ ἠκολούθει τῷ ἰη-
ριζ σοῦ ἐν τῇ ὁδῷ. * καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς ἱερουσα-
β λὴμ, εἰς βηθφαγὴ καὶ βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν
ἐλαιῶν ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ
λέγει αὐτοῖς. ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κα-
τέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εἰσπορευόμενοι εἰς
αὐτὴν, εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐ-
δεὶς ἀνθρώπων κεκάθικεν. λύσαντες αὐτὸν
ἀγάγετε. καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, τί ποιεῖτε
τοῦτο; εἴπατε, ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔ-
ριη χει, καὶ εὐθέως αὐτὸν ἀποστελεῖ ὧδε. * ἀπῆλ-
β θον δὲ καὶ εὗρον πῶλον δεδεμένον πρὸς τὴν
θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου, καὶ λύουσιν αὐ-
τόν. καί τινες τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων, ἔλεγον αὐ-
τοῖς. τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον; οἱ δὲ εἶπον
αὐτοῖς καθὼς ἐνετείλατο ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀφῆκαν
αὐτούς. καὶ ἤγαγον τὸν πῶλον πρὸς τὸν ἰησοῦν,
καὶ ἐπέβαλον αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν. καὶ ἐ-
κάθισεν ἐπ' αὐτόν. πολλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐ-
τῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν. ἄλλοι δὲ στιβάδας
ἔκοπτον ἐκ τῶν δένδρων, καὶ ἐστρώννυον εἰς τὴν
ριθ ὁδόν. * καὶ οἱ προάγοντες, καὶ οἱ ἀκολου-
α θοῦντες, ἔκραζον, λέγοντες, ὡς ἀννὰ, εὐλο-
γημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, εὐ-
λογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία ἐν ὀνόματι κυ-
ρίου τοῦ πατρὸς ἡμῶν δαβὶδ, ὡς ἀννὰ
ἐν τοῖς

indignari de Iacobo & Ioanne. Iesus autem
quum uocasset eos ad se, dicit illis: Scitis ꝙ
qui uidentur imperare gẽtibus, dominium
exercẽt aduersus illas. Et qui magnates sunt
inter eas, potestatem exercent in illas. Ve-
rum non sic erit inter uos: sed quicunque uo-
luerit ex uobis fieri magnus inter uos, erit
minister uester. Et quicunque uoluerit ex uo-
bis esse primus, erit omniũ seruus. Nam &
filius hominis non uenit ut sibi ministraret,
λα sed ut ipse ministraret, ac daret animã suam
redemptionẽ pro multis. Et ueniunt Hieri-
cho, quumque egrederetur ab urbe Hiericho,
ac discipuli illius & turba copiosa: filius Ti-
mæi Bartimæus cæcus sedebat iuxta uiam
mendicans. Et quum audisset ꝙ Iesus Na-
zarenus esset, cœpit clamare, & dicere, Fili
Dauid Iesu, miserere mei. Et increpabãt illũ
multi, ut taceret. At ille multo magis clama-
bat: Fili Dauid, miserere mei. Et stetit Iesus,
ac iussit illũ uocari, & uocãt cæcum, dicẽtes
illi: Bono animo esto, surge, uocat te. Ille ue-
ro abiecto pallio suo, surrexit & uenit ad Ie-
sum. Et respõdẽs dicit illi Iesus, Quid uis fa-
ciam tibi? Cæcus aũt dixit ei: Raboni, ut ui-
sum recipiam. Iesus autẽ dixit illi: Abi, fides
tua saluũ te reddidit, & protinus recepit ui-
sum, & sequebãt Iesum in uia. Et quum
appropinquãt Hierosolymis ad Bethphage
& Bethaniã iuxta montem oliuarũ, emittit
duos ẽ discipulis suis, & dicit illis, Abite in
uicum qui cõtra uos est, & statim ingrediẽ-
λβ tes in illum, inuenietis pullum alligatum, su-
pra quem nullus hominũ sedit: soluite eum
& adducite. Et si quis uobis dixerit, Cur fa-
citis hoc? Dicite, quod dominus eo opus ha
bet, & continuo illum mittet huc. Abierunt
autem, & inuenerunt pullum alligatum iu-
xta ianuam foris in biuio, & soluunt illum.
Et nonnulli eorum qui illic stabant, dicebãt
illis: Quid facitis soluentes pullum? At illi
dixerunt eis, quemadmodũ præceperat Ie-
sus, & sinebant illos. Et adduxerunt pullum
ad Iesum, & iniecerunt illi uestimenta sua,
seditque super illum. Multi uero uestimenta
sua sternebant in uiam. Alij uero frondes
incidebant ex arboribus, & sternebant in
uiam. Et qui præcedebant, quique seque-
bantur clamabant, dicentes, Hos anna, be-
nedictus qui uenit in nomine domini. Be-
nedictum, quod uenit regnum in nomi-
ne domini patris nostri Dauid, Hos anna
in

ρκ̄ ἐν τοῖς ὑψίστοις. * καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἱεροσόλυμα
ϛ ὁ κύριος καὶ εἰς τὸ ἱερόν. καὶ περιβλεψάμενος
πάντα, ὀψίας ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς
βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα. καὶ τῇ ἐπαύ-
ριον ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ βηθανίας ἐπείνα-
σε. καὶ ἰδὼν συκῆν μακρόθεν, ἔχουσαν φύλλα,
ἦλθεν εἰ ἄρα εὑρήσει τι ἐν αὐτῇ. καὶ ἐλθὼν ἐπ᾽
αὐτὴν, οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα. οὐ γὰρ ἦν καιρὸς
σύκων. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῇ. μηκέ-
τι ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα μηδεὶς καρπὸν φάγοι,
ρκᾱ καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. * καὶ ἔρχονται εἰς
β ἱεροσόλυμα, καὶ εἰσελθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρ-
ξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράζον-
τας ἐν τῷ ἱερῷ. καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβι-
στῶν, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς πε-
ριστερὰς κατέστρεψε. καὶ οὐκ ἤφιεν, ἵνα τις διε-
νέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ. καὶ ἐδίδασκε,
λέγων αὐτοῖς. οὐ γέγραπται, ὅτι ὁ οἶκός μου οἶ-
κος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν;
ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε αὐτὸν σπήλαιον λῃστῶν.
ρκβ * καὶ ἤκουσαν οἱ γραμματεῖς, καὶ οἱ ἀρχιερεῖς,
α καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσουσιν, ἐφοβοῦν-
το γὰρ αὐτὸν, ὅτι πᾶς ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ
ρκγ̄ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. * καὶ ὅτε ὀψὲ ἐγένετο, ἐξεπο-
ι ρεύετο ἔξω τῆς πόλεως, καὶ πρωῒ παραπορευό-
μενοι, εἶδον τὴν συκῆν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν,
καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ πέτρος, λέγει αὐτῷ. ῥαββὶ,
ρκδ ἴδε ἡ συκῆ ἣν κατηράσω ἐξήρανται. * καὶ ἀπο-
ϛ κριθεὶς ὁ ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς. ἔχετε πίστιν θεοῦ.
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ,
ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ
διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ, ὅ-
ρκε̄ τι ἃ λέγει γίνεται, ἔσται αὐτῷ ὃ ἐὰν εἴπῃ. * διὰ
δ τοῦτο λέγω ὑμῖν. πάντα ὅσα ἂν προσευχό-
μενοι αἰτεῖσθε, πιστεύετε, ὅτι λαμβάνετε, καὶ
ρκϛ̄ ἔσται ὑμῖν. * καὶ ὅταν στήκητε προσευχό-
ϛ μενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατά τινος, ἵνα καὶ ὁ
πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀφῇ ὑμῖν τὰ πα-
ρκζ ραπτώματα ὑμῶν. * καὶ ἔρχονται πάλιν
β εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἐν τῷ ἱερῷ περιπατοῦντος
αὐτοῦ, ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ
γραμματεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ λέγουσιν
αὐτῷ, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς
σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἔδωκεν, ἵνα ταῦτα
ποιῇς; ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς. ἐ-
περωτήσω ὑμᾶς καὶ ἐγὼ ἕνα λόγον, καὶ ἀπο-
κρίθητέ μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦ-
τα ποιῶ. τὸ βάπτισμα ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ
ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; ἀποκρίθητέ μοι. καὶ ἐλο-
γίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες. ἐὰν εἴπω-
μεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύ-
σατε αὐτῷ; ἀλλ᾽ ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων,
ἐφο-

in altissimis. Et ingressus est Hierosolymā
dominus & in templū. Et quū circūspexis/
set omnia, iamq́ tempus esset uespertinū,
λγ̄ egressus est Bethaniā cum duodecim. & po
stero die quum exissent Bethania, esuriit:
quumq́ uidisset arborem fici procul, haben
tem folia, ueniebat si uidelicet inuenturus
esset aliquid in illa: & quum uenisset ad il/
lam, nihil inuenit nisi folia. Non enim erat
tempus ficorum. Et respondens Iesus dixit
ficui: Ne posthac ex te in æternum quisquā
fructum edat. Et audiebant discipuli illius,
ueniuntq́ Hierosolymam. Et ingressus Ie/
sus in templum, cœpit eiicere eos qui uen/
debant & emebant in templo, & mensas ar
gentariorum, & sellas uendentium colum/
bas subuertit, & non permisit, ut quisquam
deportaret uas per templum: & docebat, di/
cens illis: Nonne scriptum est, Domus mea
domus precatiōis uocabitur omnibus gen/
tibus? Vos autem fecistis eam speluncam la/
tronum. Et audierunt scribæ principesq́ sa/
cerdotum, & quærebāt quomodo illum es/
sent perdituri. Timebant enim eū quod to/
ta turba admirabatur doctrinam illius. Et
quum uespera iam esset, egressus est Iesus è
ciuitate, & mane prætereuntes, uiderunt fi/
cum exaruisse radicitus, & recordatus Pe/
trus, dicit illi: Rabbi, ecce ficus illa quā exe/
cratus es, exaruit. Et respondens Iesus dicit
illis: Confidite deo. Amen dico uobis, quod
quicūq́ dixerit monti huic: Tollaris ac mit/
taris in mare, & nō hæsitauerit in corde suo,
sed crediderit fore quæ dixerit, erit illi quic/
λδ̄ quid dixerit. Propterea dico uobis, Quæ/
cunq́ orantes petitis, credite quod accipi/
tis, & erunt uobis. Et quum steteritis oran/
tes, remittite si quid habetis aduersus ali/
λε̄ quem, ut & pater uester qui in cœlis est, re/
mittat uobis delicta uestra. Et ueniunt rur/
sum Hierosolymam, & quum ambularet in
templo, ueniunt ad illum principes sacerdo
tum & scribę & seniores, & dicunt illi, Qua
autoritate hæc facis? & quis tibi dedit auto
ritatem istam, ut ista facias? Iesus autem re/
spōdens, dixit illis, Quæram à uobis & ipse
quiddam, & respondete mihi, & dicam uo/
bis qua autoritate hæc faciā. Baptismus Io/
annis utrū è cœlo erat, an ex hominib9? Re
spōdete mihi. Et cogitabāt apud se, dicētes:
Si dixerimus, è cœlo: dicet, Cur igitur non
credidistis illi? At si dixissent, ex hominib9:
timebant

ἐφοβοῦντο τὸν λαόν. ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν ἰω-
άννην, ὅτι ὄντως προφήτης ἦν. καὶ ἀποκριθέντες
λέγουσι τῷ ἰησοῦ. οὐκ οἴδαμεν. καὶ ὁ ἰησοῦς ἀπο-
κριθεὶς, λέγει αὐτοῖς, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν
ρκη ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. * καὶ ἤρξατο αὐ-
β τοῖς ἐν παραβολαῖς λαλεῖν. ἀμπελῶνα ἐφύτευ-
σεν ἄνθρωπος, καὶ περιέθηκε φραγμὸν, καὶ ὤρυ-
ξεν ὑπολήνιον, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέ-
δοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε, καὶ ἀπέστει-
λε πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δοῦλον, ἵνα πα-
ρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπε-
λῶνος. οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν, καὶ ἀπέ-
στειλαν κενόν. καὶ πάλιν ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς
ἄλλον δοῦλον, κἀκεῖνον λιθοβολήσαντες ἐκε-
φαλαίωσαν, καὶ ἀπέστειλαν ἠτιμωμένον. καὶ πά-
λιν ἄλλον ἀπέστειλε. κἀκεῖνον ἀπέκτειναν, καὶ
πολλοὺς ἄλλους, τοὺς μὲν δέροντες, τοὺς δὲ ἀπο-
κτείνοντες. ἔτι οὖν ἕνα υἱὸν ἔχων ἀγαπητὸν αὐ-
τοῦ, ἀπέστειλε καὶ αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον, λέ-
γων, ὅτι ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. ἐκεῖνοι δὲ
οἱ γεωργοὶ εἶπον πρὸς ἑαυτούς. ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ
κληρονόμος, δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ
ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία. καὶ λαβόντες αὐτὸν,
ἀπέκτειναν, καὶ ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος.
τί οὖν ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσε-
ται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς, καὶ δώσει τὸν
ἀμπελῶνα ἄλλοις. οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀ-
νέγνωτε; λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦ-
ντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας, παρὰ
κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλ-
ρκθ μοῖς ἡμῶν. * καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ
α ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον. ἔγνωσαν γὰρ, ὅτι πρὸς αὐ-
τοὺς τὴν παραβολὴν εἶπε. καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀ-
ρλ πῆλθον. * καὶ ἀποστέλλουσι πρὸς αὐτόν τινας
β τῶν φαρισαίων καὶ τῶν ἡρωδιανῶν, ἵνα αὐτὸν
ἀγρεύσωσι λόγῳ. οἱ δὲ ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ.
διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ οὐ μέλει
σοι περὶ οὐδενός. οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀν-
θρώπων, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ δι-
δάσκεις, ἔξεστι κῆνσον καίσαρι δοῦναι ἢ οὔ; δῶ-
μεν, ἢ μὴ δῶμεν; ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρι-
σιν, εἶπεν αὐτοῖς, τί με πειράζετε; φέρετέ μοι
δηνάριον, ἵνα ἴδω. οἱ δὲ ἤνεγκαν. καὶ λέγει αὐ-
τοῖς. τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή. οἱ δὲ εἶ-
πον αὐτῷ, καίσαρος. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶ-
πεν αὐτοῖς. ἀπόδοτε τὰ καίσαρος καίσαρι καὶ
τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ ἐθαύμασαν ἐπ' αὐτῷ.
καὶ ἔρχονται σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτὸν, οἵτινες
λέγουσιν, ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ ἐπηρώτησαν αὐ-
τὸν, λέγοντες. διδάσκαλε, μωσῆς ἔγραψεν ἡ-
μῖν, ὅτι ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ, καὶ κατα-
λείπῃ γυναῖκα, καὶ τέκνα μὴ ἀφῇ, ἵνα λάβῃ
ὁ ἀδελ-

timebant populum. Omnes enim habebant
Ioannem, quod uere propheta fuisset. Et re-
spondentes dicunt Iesu, Nescimus. Et Iesus
respondens dicit illis, Nec ego dicam uobis,
λε qua autoritate hæc faciam. Et cœpit il-
lis per parabolas loqui. Vineã plantauit ho-
mo, & circũdederat sepem, & foderat lacũ,
& ædificauerat turrim, & elocauerat eam
agricolis, & peregre profectus est, & misit
ad agricolas quum opportunũ esset seruum
ut ab agricolis acciperet de fructu uineę. At
illi arreptum illum ceciderunt, ac remiserũt
uacuum. Et rursum misit ad illos alium ser-
uum, & illi coniectis in eum saxis cõminue
runt illi caput, & remiserũt contumelijs affe
ctum. Et rursum aliũ misit, & illum occide-
runt: multosq́ alios, hos quidem cædentes,
illos uero occidentes. Itaq́ quum unum ad-
huc haberet filiũ suum dilectũ, misit etiam
illum ad illos postremũ, dicens, Reuerebun-
tur filium meum. Illi uero agricolę dicebant
inter sese, Hic est hæres, uenite occidamus
eum, & nostra erit hæreditas. Et arreptũ il-
lum occiderunt, & eiecerunt è uinea. Quid
igitur facturus est dominus uineæ? ueniet,
& perdet agricolas, & dabit uineam alijs.
An ne hanc quidem scripturam legistis? La
pidem quem reprobauerunt ij qui ædifica-
bant, hic factus est caput anguli: à domino
factũ est hoc, & est admirabile in oculis no-
stris. Et quærebant eum comprehendere, &
metuebant turbam, sciebãt enim, quòd ad-
uersus ipsos parabolam dixisset. Et relicto
illo abierunt, ac mittunt ad illum quosdam
è pharisęis & Herodianis, ut eum captarent
sermone. Illi uero quum uenissent, dicũt ei:
Præceptor, scimus quòd uerax es, & non cu
ras quẽquam: non enim respicis personam
hominũ, sed cum ueritate uiam dei doces:
λς Licet censum Cæsari dare, an non? demus,
an non demus? Ille uero sciens illorum simu
lationem, dixit illis: Quid me tẽtatis? Affer-
te mihi denarium, ut uideam. Illi uero attu-
lerunt. Et dicit eis: Cuius est imago hæc &
inscriptio? Illi uero dixerũt ei: Cæsaris. Et re
spõdẽs Iesus dixit illis, Reddite quę sunt Cę
saris Cæsari, & quæ dei sunt deo. Et admira
λζ ti sunt de eo. Et ueniũt sadducæi ad illũ, qui
dicunt, non esse resurrectionẽ: interrogaue-
runtq́ eũ, dicẽtes: Preceptor, Moses scripsit
nobis, si cuius frater moriatur, ac relinquat
uxorem, & liberos nõ relinquat, ut accipiat
frater

ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐξανα-
στήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἑπτὰ ἀδελφοὶ
ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβε γυναῖκα, καὶ ἀποθνή-
σκων οὐκ ἀφῆκε σπέρμα, καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν
αὐτὴν καὶ ἀπέθανε, καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀφῆκε σπέρ-
μα. καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως, καὶ ἔλαβον αὐτὴν οἱ
ἑπτὰ, καὶ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα. ἐσχάτη δὲ πάν-
των ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή. ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, ὅτ'
ἂν ἀναστῶσι, τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ
ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶ-
πεν αὐτοῖς. οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς
γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ; ὅτ' ἂν γὰρ
ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμί-
σκονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι οἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνω-
τε ἐν τῇ βίβλῳ μωσέως, ἐπὶ τοῦ βάτου ὡς εἶ-
πεν αὐτῷ ὁ θεὸς, λέγων; ἐγὼ ὁ θεὸς ἀβραὰμ,
καὶ ὁ θεὸς ἰσαὰκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ. οὐκ ἔστιν ὁ
θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ θεὸς ζώντων. ὑμεῖς οὖν πο-
ρλα λὺ πλανᾶσθε. *καὶ προσελθὼν εἷς τῶν γραμ-
ς ματέων ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, εἰδὼς
ὅτι καλῶς αὐτοῖς ἀπεκρίθη, ἐπηρώτησεν αὐ-
τόν. ποία ἐστὶν πρώτη πασῶν ἐντολή. ὁ δὲ
ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ, ὅτι πρώτη πασῶν τῶν
ἐντολῶν. ἄκουε ἰσραὴλ, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν,
κύριος εἷς ἐστι. καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸν θε-
όν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης
τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου,
καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. αὕτη πρώτη ἐν-
τολή. καὶ δευτέρα ὁμοία αὕτη. ἀγαπήσεις
τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. μείζων τούτων
ρλβ ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστι. *καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμ-
ι ματεύς. καλῶς διδάσκαλε ἐπ' ἀληθείας εἶπας,
ὅτι εἷς ἐστι θεὸς, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐ-
τοῦ. καὶ τὸ ἀγαπᾷν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας,
καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυ-
χῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾷν τὸν
πλησίον ὡς ἑαυτὸν, πλεῖόν ἐστι πάντων τῶν ὁλοκαυ-
τωμάτων, καὶ τῶν θυσιῶν. καὶ ὁ ἰησοῦς ἰδὼν, ὅτι
νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ. οὐ μακρὰν εἶ
ρλγ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. *καὶ οὐδεὶς οὐκ ἔτι
β ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι. *καὶ ἀποκριθεὶς ὁ
ρλδ ἰησοῦς ἔλεγε, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ. πῶς λέγου-
β σιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι ὁ χριστὸς υἱός ἐστι δαβίδ.
αὐτὸς γὰρ δαβὶδ εἶπεν ἐν πνεύματι ἁγίῳ. εἶ-
πεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν
μου. ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου, ὑποπόδιον τῶν
ποδῶν σου; αὐτὸς οὖν δαβὶδ λέγει αὐτὸν κύ-
ριον, καὶ πόθεν υἱὸς αὐτοῦ ἐστι; καὶ ὁ πολὺς ὄ-
ρλε χλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως. *καὶ ἔλεγεν αὐ-
β τοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. βλέπετε ἀπὸ τῶν
γραμματέων, τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπα-
τεῖν

frater eius uxorẽ illius, & suscitet semen fra
tri suo. Septem fratres fuerũt, ac primus ac-
cepit uxorem, isq; moriens non reliquit se-
men: & secundus accepit illam, ac mortuus
est, & nec ipse reliquit semen: & tertius simi
liter: & acceperunt eam septem, nec relique
runt semẽ. Postrema uero omnium mortua
est & uxor. In resurrectione igitur quum re
surrexerint, cuius illorũ erit uxor? Nam se-
ptem habuerunt eam uxorẽ. Et respondens
Iesus, dixit eis, An nõ ꝑpterea erratis, quod
nesciatis scripturas, neq; uirtutẽ dei? Quũ
enim à mortuis resurrexerint, neq; contra-
hunt matrimoniũ, neq; nuptum dantur, sed
sunt uelut angeli qui in cœlis sunt. Cæterũ
de mortuis, quod resuscitantur, non legistis
in libro Mosi, quomodo in rubo loquutus
sit illi deus, dicẽs: Ego ille deus Abraham, &
deus Isaac, & deus Iacob. Non est deus mor
λθ tuorum, sed deus uiuentiũ. Vos igitur mul-
tum erratis. Et quum accessisset quidã è scri
bis, & audisset eos simul disputantes, uide-
retq; quod bene respondisset eis, interroga-
uit illum: Quod est primũ omnium præce-
ptorum? Iesus autem respondit illi: Primum
omnium præceptum est: Audi Israel, Domi
nus deus noster, dominus unus est: & dili-
ges dominũ deum tuum ex toto corde tuo,
& ex tota anima tua, & ex tota mente tua,
& ex totis uiribus tuis. Hoc est primũ præ-
ceptum. Et secũdum simile hoc est: Diliges
proximũ tuum, ut teipsum. Maius his aliud
præceptum non est. Et dixit illi scriba: Bene
præceptor cum ueritate dixisti, quod unus
sit deus, & nõ sit alius præter illum, quodq;
diligere eum ex toto corde & ex tota intelli
gentia & ex tota anima & ex totis uiribus
ac diligere proximum ut seipsum, plus sit
quàm uniuersa holocautomata & uictimæ.
At Iesus quũ uideret quod cordate respon-
disset, dixit illi: Haud lõge abes à regno dei.
μ Et nemo post illa audebat illum interroga-
re. Et respõdens Iesus dicebat, docẽs in tem-
plo: Quomodo dicũt scribæ, Christum esse
filium Dauid? nam ipse Dauid dixit affla-
tus spiritu sancto: Dixit dominus domino
meo, sede à dextris mihi, Donec posuero ini
micos tuos scabellum pedum tuorum. Ipse
ergo Dauid uocat eum dominum, & unde
filius eius est? Et pleraq; turba audiebat il-
lum libenter. & dicebat illis in doctrina sua:
Cauete à scribis, qui amant stolati obambu-

τεῖν, καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρωτο-
καθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλι-
ρλϛ σίας ἐν τοῖς δείπνοις. *οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰ-
γ κίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχό-
μενοι. οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα. καὶ
καθίσας ὁ ἰησοῦς κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου,
ἐθεώρει, πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζο-
φυλάκιον. καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλλον πολ-
λά. καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτωχὴ, ἔβαλε λε-
πτὰ δύο, ὅ ἐστι κοδράντης, καὶ προσκαλεσά-
μενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς. ἀμὴν λέ-
γω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάν-
των βέβληκε τῶν βαλόντων εἰς τὸ γαζοφυλά-
κιον. πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς
ἔβαλον, αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα
ρλζ ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς. *καὶ ἐκ-
β πορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, λέγει αὐτῷ εἷς
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ
λίθοι, καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί. καὶ ὁ ἰησοῦς ἀπο-
κριθεὶς εἶπεν αὐτῷ. βλέπεις ταύτας τὰς μεγά-
λας οἰκοδομάς; οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς
ρλη οὐ μὴ καταλυθῇ. *καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ
β ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατέναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων
αὐτὸν κατ᾽ ἰδίαν πέτρος καὶ ἰάκωβος, καὶ ἰω-
άννης, καὶ ἀνδρέας, εἰπὲ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔ-
σται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ πάντα ταῦ-
τα συντελεῖσθαι; ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς αὐτοῖς,
ἤρξατο λέγειν. βλέπετε, μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ.
πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγον-
τες, ὅτι ἐγώ εἰμι καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. ὅταν
δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων,
μὴ θροεῖσθε, δεῖ γὰρ γενέσθαι, ἀλλ᾽ οὔπω τὸ τέλος.
ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία
ἐπὶ βασιλείαν. καὶ ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους,
καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ ταραχαί. ἀρχαὶ ὠδίνων
ρλθ ταῦτα. *βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς. παραδώ-
α σουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ εἰς συναγω-
γάς. δαρήσεσθε, καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων
ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
ρμ *καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶτον κηρυχθῆ-
ϛ ναι τὸ εὐαγγέλιον. *ὅταν δὲ ἀγάγωσιν ὑμᾶς
ρμα παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλή-
β σητε, μηδὲ μελετᾶτε, ἀλλ᾽ ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν
ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε. οὐ γάρ ἐστε ὑ-
μεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.
παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον,
καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα
ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. καὶ ἔ-
σεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά
μου. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθή-
ρμβ σεται. *ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς
ϛ ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν ὑπὸ δανιὴλ τοῦ προφήτου,
ἑστὸς

lare,& amant salutationes in foris,primasq́ sellas in congregationibus,& primos accubitus in cœnis,qui deuorant domos uiduarum,& sub prætextu longas faciunt preces. isti accipient grauiorem damnationem. Et quum sederet Iesus ex aduerso gazophylacij,spectabat,quomodo turba mitteret æs in gazophylacium.Et multi diuites mittebant
μα multa.Et uenit quædam uidua pauper,misitq́ minuta duo,quod est quadrans. Vocatisq́ ad se discipulis suis,dicit illis,Amen dico uobis,quod uidua hæc pauper plus misit,quàm omnes qui miserunt in gazophyaciũ. Nam omnes ex eo quod ipsis superérat,miserunt.At hæc è penuria sua omnia quæcunq́ habebat misit,totam substãtiam suam. Et quum exiret è templo, dicit illi quidam è discipulis illius: Præceptor, uide quales lapides,& quales substructiones. Et Iesus respondens ait illi, Vides has magnas substructiões? Non relinquetur lapis super
μβ lapidem,qui non diruatur.Et quum sederet in monte oliuarum è regione templi interrogabãt illum secreto Petrus & Iacobus & Ioannes & Andreas:Dic nobis quando hęc erunt? & quod signum est quando hæc omnia sint consummãda? At Iesus respondens illis cœpit dicere, Videte ne quis uos fallat. Multi enim uenient in nomine meo dicentes, Ego sum Christus.multosq́ decipient. Quum aũt audieritis bella & rumores bellorum, ne turbemini, oportet enim fieri:at nondum finis.Insurget enim gens aduersus gentem,& regnũ aduersus regnum.Et erũt terræmotus in singulis locis.& erunt fames ac turbationes.Initia dolorum hęc:sed cauete uos uobis:tradent enim uos in cõcilia & in synagogas:cædemini,& sub præsidibus ac regibus ducemini propter me in testimonium illis.Et apud oẽs gentes oportet prius prædicari euãgeliũ.Quum autem duxerint uos tradentes,ne præcogitetis quid dicturi sitis,neq́ meditemini,sed quicqd datũ fuerit uobis in illa hora,hoc loquamini.Nõ eñi estis uos qui loquimini,sed spiritus sanctus. Traditurus est aũt frater fratrẽ in mortẽ,& pater filiũ,& insurgent filij aduersus parentes,ac morte afficiẽt eos.Et eritis odio habiti ab omnib⁹ propter nomẽ meum.Sed qui perseuerauerit usq́ ad finẽ,hic saluus erit. Porrò quum uideritis abominationẽ desolationis,de qua dictũ est à Daniele propheta,

stantem

ρμγ ἑστὸς ὅπου οὐ δεῖ, ὁ ἀναγινώσκων, νοείτω. *τότε οἱ
β ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη. ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ
δώματος, μὴ καταβάτω εἰς τὴν οἰκίαν, μηδὲ εἰ-
σελθέτω ἆραι τὶ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ. καὶ ὁ εἰς τὸν
ἀγρὸν ὢν μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω, ἆραι τὸ
ρμδ ἱμάτιον αὐτοῦ. *οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχού-
β σαις, καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέ-
ρμε ραις. *προσεύχεσθε δέ, ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ
ς ὑμῶν χειμῶνος. *ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖ-
ρμς ναι θλῖψις, οἵα οὐ γέγονε τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς κτί-
β σεως, ἧς ἔκτισεν ὁ θεὸς ἕως τοῦ νῦν, καὶ οὐ μὴ γέ-
ρμζ νηται. *καὶ εἰ μὴ κύριος ἐκολόβωσε τὰς ἡμέ-
ς ρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ. ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκ-
λεκτούς, οὓς ἐξελέξατο ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας.
ρμη *καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ. ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστός,
β ἰδοὺ ἐκεῖ, μὴ πιστεύετε. *ἐγερθήσονται γὰρ ψευ-
ρμθ δόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι ση-
ς μεῖα καὶ τέρατα, πρὸς τὸ ἀποπλανᾷν, εἰ δυνα-
τόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. ὑμεῖς δὲ βλέπετε, ἰδοὺ
προείρηκα ὑμῖν πάντα. *ἀλλ' ἐν ἐκείναις ταῖς
ρν ἡμέραις μετὰ τὴν θλῖψιν ἐκείνην ὁ ἥλιος σκοτι-
β σθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐ-
τῆς. καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκπίπτον-
τες, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, σαλευ-
ρνα θήσονται. *καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀν-
β θρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις μετὰ δυνάμεως
πολλῆς καὶ δόξης. καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέ-
λους αὐτοῦ, καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ
ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρου γῆς ἕως ἄ-
κρου οὐρανοῦ. ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβο-
λήν. ὅταν αὐτῆς ἤδη ὁ κλάδος ἁπαλὸς γένηται,
καὶ ἐκφυῇ τὰ φύλλα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος
ἐστίν. οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν ταῦτα ἴδητε γινόμενα,
γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις. ἀμὴν λέγω
ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, μέχρις οὗ πάν-
τα ταῦτα γένηται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσον-
ρνβ ται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. *περὶ δὲ τῆς
ς ἡμέρας ἐκείνης, καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ
ρνγ ἄγγελοι οἱ ἐν οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ. *βλέ-
ς πετε, ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε, οὐκ οἴδατε γὰρ
ρνδ πότε ὁ καιρός ἐστιν. *ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος
β ἀφεὶς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν
ἐξουσίαν, καὶ ἑκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ. καὶ τῷ θυρωρῷ
ρνε ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ. *γρηγορεῖτε οὖν, οὐκ οἴδα-
β τε γάρ, πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ὀψὲ ἢ με-
σονυκτίου ἢ ἀλεκτοροφωνίας ἢ πρωΐ. μὴ ἐλθὼν ἐξαί-
ρνς φνης, εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας. ἃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι
α λέγω, γρηγορεῖτε. *ἦν δὲ τὸ πάσχα, καὶ τὰ ἄζυμα
ρνζ μετὰ δύο ἡμέρας. *καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
ς γραμματεῖς, πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀ-
ρνη ποκτείνωσιν. ἔλεγον δέ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μή ποτε θό-
α ρυβος ἔσται τοῦ λαοῦ. *καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν βηθανίᾳ
ἐν

stantem ubi non oportet, qui legerit, intelli-
gat. Tunc qui fuerint in Iudæa, fugiant ad
montes. Qui uero fuerit in tecto, ne descen
dat in domū, nec ingrediatur ut quicquam
tollat e domo sua. Et qui fuerit in agro, ne re
uertatur ad ea quæ reliquit à tergo, ad tollē-
dum palliū suum. Væ aūt prægnantibus &
lactantibus in illis diebus. Sed orate, ne fiat
fuga uestra hyeme. Erunt enim dies illi talis
afflictio, qualis non fuit à primordio rerum
conditarū, quas condidit deus, usque ad hoc
tēpus, nec futura est. Et nisi dominus abbre-
uiasset dies, haudquaquam salua fuisset uni
uersa caro. Sed propter electos quos elegit,
abbreuiauit dies. Ac tum si quis uobis dixe
rit, Ecce hic Christus, ecce illic, ne credatis.
Exorientur pseudochristi & pseudoprophe
tæ, & edent signa ac prodigia ad decipiēdū,
si fieri possit, etiam electos. Vos aūt cauete.
Ecce prędixi uobis omnia. Cæterum in illis
diebus post afflictionē illam sol obtenebra-
bitur, & luna non dabit splēdorem suum, &
stellæ cœli decidēt, & uirtutes quæ in cœlis
sunt, concutientur. Et tunc uidebunt filium
μγ hominis uenientem in nubibus, cū potestate
multa & gloria. Et tūc mittet angelos suos,
& aggregabit electos suos à quatuor uētis,
à summo terræ usq; ad summū cœli. A ficu
uero discite similitudinē: quum ramus eius
iam tener fuerit, produxeritq; folia, scitis ꝙ
prope sit æstas. Sic & uos quū hæc uideritis
fieri, scitote ꝙ prope sit in foribus. Amen di
co uobis, ꝙ nō præteribit generatio hæc, do
nec omnia hæc facta fuerint. Cœlū & terra
præteribunt, sed uerba mea non præteribūt.
Cæterū de die illo ac tempore, nemo nouit,
ne angeli quidem qui in cœlo sunt, nec ipse
filius, sed solus pater. Cauete, uigilate & ora
te, nescitis enim quādo tempus sit. Sicut ho
mo q peregre agit relicta domo sua, deditq;
seruis suis potestatē, ac suum cuiq; opus, &
ianitori mandauit ut uigilaret. Vigilate igi-
tur, nescitis enim quando dominus domus
uenturus sit, sero, an medio noctis, an in gal-
licinio, an diluculo: ne si uenerit repente, of-
fendat uos dormientes. Cæterum quæ dico
uobis, omnibus dico, Vigilate. Erat autē XIIII
pascha, & azymorū dies futuri post biduū.
Et quærebant summi sacerdotes & scribæ,
quomodo eum per dolum cōprehensum oc
ciderent: dicebant autē, Non in die festo, ne
tumultus fiat populi. Et quū esset Bethaniæ

ἐν τῇ οἰκίᾳ σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐ-
τοῦ ἦλθεν γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου νάρδου
πιστικῆς πολυτελοῦς, καὶ συντρίψασα τὸ ἀλάβα
στρον, κατέχεεν αὐτοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς. ἦσαν δέ τι-
νες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς, καὶ λέγοντες. εἰς
τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν; ἠδύνατο γὰρ
τοῦτο πραθῆναι ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων, καὶ
δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς. καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ. ὁ δὲ
ἰησοῦς εἶπεν. ἄφετε αὐτήν. τί αὐτῇ κόπους παρέ-
χετε; καλὸν ἔργον εἰργάσατο εἰς ἐμέ. πάντοτε γὰρ
τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλητε
δύνασθε αὐτοὺς εὖ ποιῆσαι, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχε-
ρνθ τε. ὃ εἶχεν αὕτη ἐποίησε. *προέλαβε μυρίσαι μου
δ τὸ σῶμα εἰς τὸν ἐνταφιασμόν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν
κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, λαληθήσεται εἰς μνη
ρξ μόσυνον αὐτῆς. *καὶ ὁ ἰούδας ὁ ἰσκαριώτης, εἷς
β τῶν δώδεκα, ἀπῆλθε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, ἵνα πα-
ραδῷ αὐτὸν αὐτοῖς. οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν,
καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. καὶ ἐ-
ζήτει, πῶς εὐκαίρως αὐτὸν παραδῷ. καὶ τῇ πρώ
τῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθυον, λέ-
γουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ποῦ θέλεις ἀ-
πελθόντες ἑτοιμάσωμεν, ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα;
καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει
αὐτοῖς. ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσει
ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων,
ἀκολουθήσατε αὐτῷ, καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ, εἴπα-
τε τῷ οἰκοδεσπότῃ, ὅτι ὁ διδάσκαλος λέγει.
ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν
μαθητῶν μου φάγω; καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνώ-
γεον μέγα, ἐστρωμένον, ἕτοιμον, ἐκεῖ ἑτοιμάσατε
ἡμῖν. καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἦλθον εἰς
τὴν πόλιν. καὶ εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἡ-
ρξα τοίμασαν τὸ πάσχα. *καὶ ὀψίας γενομένης ἔρ-
δ χεται μετὰ τῶν δώδεκα. καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν
καὶ ἐσθιόντων εἶπεν ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ.
ρξβ *οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι, καὶ λέγειν αὐτῷ, εἷς κα
α θ' εἷς. μήτι ἐγώ; καὶ ἄλλος, μήτι ἐγώ; *ὁ δὲ ἀπο-
ρξγ κριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ὁ ἐμβα-
β πτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλίον. ὁ μὲν υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐ
ρξδ τοῦ. *οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς
ϛ τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται. καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ
ρξε οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. *καὶ ἐσθιόν-
α των αὐτῶν λαβὼν ὁ ἰησοῦς ἄρτον, εὐλογήσας ἔκ-
λασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς. καὶ εἶπε. λάβετε, φάγε-
ρξϛ τε, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου. *καὶ λαβὼν τὸ ποτή-
β ριον, εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς. καὶ ἔπιον ἐξ αὐ
τοῦ πάντες. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ
τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον.
ἀμὴν

μδ in domo Simonis leprosi, accũbẽte eo uenit
mulier habens alabastrum unguẽti nardi pi
sticæ pretiosæ, & cõminuto alabastro effu
dit illi in caput. Erant aũt quidã qui indigna
rentur apud sese, ac dicerent: Ad quid perdi
tio hæc unguenti? nã poterat hoc uendi plu
ris quàm trecentis denarijs, ac dari pauperi
bus. Et infremuerunt aduersus illã. At Iesus
dixit: Sinite illã, cur illi molesti estis? bonum
opus operata est erga me. Sẽper enim pau
peres habetis uobiscum: & quandocunq; uo
lueritis, potestis illis benefacere: me uero nõ
semper habetis. Quod potuit, hęc fecit. Præ
uenit, ut ungeret meũ corpus ad sepulturã.
Amen dico uobis, ubicunq; prædicatũ fuerit
euangeliũ hoc in totum mũdum: etiam hoc
quod fecit hæc, dicetur in memoriã ipsius.
Et Iudas Iscariotes unus è duodecim, abijt
ad summos sacerdotes, ut proderet eũ illis.
Quo audito, illi gauisi sunt, & polliciti sunt
ei pecuniã se daturos. Et quærebat quomo
do opportune illum traderet. Ac primo die
με azymorũ, quum pascha immolarẽt, dicunt
illi discipuli sui, Vbi uis ut abeamus & pare
mus, ut edas pascha? Et emittit duos è disci
pulis suis, & dicit illis, Ite in ciuitatem, & oc
curret uobis homo hydriã fictilẽ aquę plenã
baiulans, sequimini illũ: & quocunq; ingres
sus fuerit dicite patrifamiliâs: Magister di
cit, Vbi est diuersoriũ, ubi pascha cum disci
pulis meis edam? Et ille uobis ostẽdet tricli
nium magnũ, stratum, paratum: illic parate
nobis. Et exierunt discipuli eius, & uenerũt
in ciuitatem, & repererũt quemadmodũ di
xerunt illis, parauerúntq; pascha. Et quũ ue
spera iam esset, uenit cũ duodecim. Et quũ
μϛ accũberent ederentq;, dixit Iesus: Amẽ dico
uobis, unus ex uobis proditurus est me, qui
edit mecum. At illi cœperunt esse mœsti, ac
dicere illi singulatim, Num ego? Et alius,
Num ego? Ille uero respondens dixit illis,
Vnus è duodecim qui intingit mecũ in cati
num. Filius quidẽ hominis uadit, sicut scri
ptum est de illo. Sed uæ homini illi, per quẽ
filius hominis proditur: bonũ erat illi si na
tus non fuisset homo ille. Et edentibus illis,
sumpto Iesus pane, quũ benedixisset, fregit,
& dedit illis, ac dixit: Sumite, comedite, hoc
est corpus meum. Et accepto poculo, quum
gratias egisset, dedit illis, & biberunt ex eo
omnes: & dixit illis, Hic est sanguis meus
noui testamenti, qui pro multis effunditur.
Amen

ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἔτι οὐ μὴ πίω ἐκ τοῦ γεν-
νήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης,
ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.
ρξζ * καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαι-
ς ῶν. καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. * ὅτι πάντες
ρξη σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. ὅτι
δ γέγραπται. * πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασ-
ρξθ κορπισθήσεται τὰ πρόβατα. ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερ-
ς θῆναί με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν. * ὁ δὲ
ρο πέτρος ἔφη αὐτῷ. καὶ εἰ πάντες σκανδαλισθή-
α σονται, ἀλλ᾽ οὐκ ἐγώ. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀ-
μὴν λέγω σοι, ὅτι σήμερον ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, πρὶν
ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με.
ροα * ὁ δὲ ἐκ περισσοῦ ἔλεγε. μᾶλλον ἐάν με δέῃ συνα
ς ποθανεῖν σοι, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. ὡσαύτως δὲ
ροβ καὶ πάντες ἔλεγον. * καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον οὗ
α τὸ ὄνομα γεθσημανεί. * καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς
ρογ αὐτοῦ. καθίσατε ὧδε ἕως ἀπελθὼν προσεύξομαι.
ς καὶ παραλαμβάνει τὸν πέτρον καὶ τὸν ἰάκωβον
καὶ ἰωάννην μεθ᾽ ἑαυτοῦ, καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖ-
ροδ σθαι καὶ ἀδημονεῖν. * καὶ λέγει αὐτοῖς. περίλυ-
δ πός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. μείνατε ὧδε
ροε καὶ γρηγορεῖτε. * καὶ προελθὼν μικρὸν, ἔπεσεν
α ἐπὶ τῆς γῆς καὶ προσηύχετο, ἵνα εἰ δυνατόν ἐστι πα
ρέλθῃ ἀπ᾽ αὐτοῦ ἡ ὥρα. καὶ ἔλεγεν, ἀββᾶ ὁ πα-
τὴρ, πάντα δυνατά σοι, παρένεγκε τὸ ποτήριον
ρος ἀπ᾽ ἐμοῦ τοῦτο. * ἀλλ᾽ οὐ τί ἐγὼ θέλω, ἀλλὰ τί σύ.
α * καὶ ἔρχεται καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας.
ροζ καὶ λέγει τῷ πέτρῳ. σίμων καθεύδεις; οὐκ ἴσχυ-
β σας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι; γρηγορεῖτε καὶ προσεύ
ροη χεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. * τὸ μὲν
δ πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. * καὶ πά-
ροθ λιν ἀπελθὼν προσηύξατο, τὸν αὐτὸν λόγον εἰ-
ς πών. καὶ ὑποστρέψας εὗρεν αὐτοὺς πάλιν καθεύ-
δοντας. ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν βεβαρημέ-
νοι, καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί αὐτῷ ἀποκριθῶσι. καὶ ἔρ-
χεται τὸ τρίτον. καὶ λέγει αὐτοῖς. καθεύδετε τὸ
ρπ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε. * ἀπέχει, ἦλθεν ἡ ὥρα,
δ ἰδοὺ παραδίδοται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖ
ρας τῶν ἁμαρτωλῶν. ἐγείρεσθε ἄγωμεν. ἰδοὺ ὁ πα
ρπα ραδιδούς με ἤγγικε. * καὶ εὐθέως ἔτι αὐτοῦ λα-
α λοῦντος παραγίνεται ἰούδας εἷς ὢν τῶν δώδεκα,
καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ
ξύλων παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων
ρπβ καὶ τῶν πρεσβυτέρων. * δεδώκει δὲ ὁ παραδιδοὺς
β αὐτὸν σύσσημον αὐτοῖς, λέγων. ὃν ἂν φιλήσω, αὐ-
τός ἐστι, κρατήσατε αὐτὸν καὶ ἀπαγάγετε ἀσφα
λῶς. καὶ ἐλθὼν, εὐθέως προσελθὼν αὐτῷ, λέγει
αὐτῷ, ῥαββεὶ ῥαββεὶ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. οἱ
δὲ ἐπέβαλον ἐπ᾽ αὐτὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ ἐκρά
ρπγ τησαν αὐτόν. * εἷς δέ τις τῶν παρεστηκότων σπα
α σάμενος τὴν μάχαιραν, ἔπαισε τὸν δοῦλον τοῦ ἀρ
χιερέως

Amen dico uobis, post hac non bibã de fructu uitis, usq; ad diem illum, quum illud bibero nouũ in regno dei. Et quum hymnum dixissent, exierunt in montem oliuarum. Et dicit illis Iesus, Omnes offendiculũ patiemini propter me in nocte hac, quia scriptũ est, Percutiam pastorem, & dispergentur oues. Sed posteaquam resurrexero, præcedã uos in Galilæam. Petrus autẽ dicit illi, Etiam si omnes offendiculũ passi fuerint, at nõ ego. Et dicit illi Iesus, Amen dico tibi, ꝙ hodie in nocte hac, prius quàm bis gallus cecinerit, ter abnegabis me. At ille uehementius dicebat, Imò si me oportuerit commori tibi, non te abnegabo. Similiter autem & omnes dicebant. Et ueniunt in locum, cuius nomen Gethsemani, & dicit discipulis suis, Sedete hic, donec digressus orauero. Et assumit Petrum & Iacobum & Ioannẽ secum, cœpitq; expauescere & angi. Et dicit illis, Dolore afficitur anima mea usq; ad mortem: manete hic & uigilate. Et progressus paululum, prostratus est in terram & orauit, ut si possibile esset, transiret à se hora, & dicebat, Abba pater, omnia possibilia sunt tibi, aufer poculũ à me hoc: uerũtamen non quid ego uelim, sed quid tu. Et uenit, & offendit eos dormiẽtes, dicitq; Petro: Simon, dormis? non potuisti unam horã uigilare? Vigilate, & orate, ne ueniatis in tẽtationem. Spiritus quidem promptus, at caro infirma. Et rursum digressus orabat, & eundẽ dixit sermonem. Et reuersus offendit illos rursum dormiẽtes: erãt enim oculi eorũ grauati: neq; sciebant quid illi responderent. Et uenit tertio, dicitq; illis, Dormite posthac & requiescite: sufficit: uenit hora, ecce traditur filius hominis in manus peccatorum. Surgite, eamus: ecce qui prodit me, appropinquat. Et continuo adhuc eo loquente, accedit Iudas, qui erat unus è duodecim, & cum illo turba multa cum gladijs & fustibus à summis sacerdotibus & scribis & senioribus. Dederat autem is qui prodebat eum, cõmune signum illis, dicens: Quencunque osculatus fuero, is est, comprehendite illum, & abducite caute. Et quum uenisset, protinus accedit ad illum, dicitque ei: Rabbi, rabbi. Ac deosculatus est eum. Illi uero iniecerunt in illum manus suas, & comprehenderunt eum. Vnus autem quispiam astantium educto gladio percussit seruum summi sacer

ρπδ χιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. * καὶ ἀπο-
α κριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς. ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλ-
θετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με,
καθημέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδά-
ρπε σκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με. *ἀλλ' ἵνα πληρω-
ε θῶσιν αἱ γραφαί. καὶ ἀφέντες αὐτὸν πάντες
ρπϛ ἔφυγον. *καὶ εἷς τις νεανίσκος ἠκολούθει αὐτῷ
ι περιβεβλημένος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ, καὶ κρα-
τοῦσιν αὐτὸν οἱ νεανίσκοι. ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν
ρπζ σινδόνα, γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ' αὐτῶν. *καὶ ἀπή-
α γαγον τὸν ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα. καὶ συνέρ-
χονται αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσ-
ρπη βύτεροι καὶ οἱ γραμματεῖς. * καὶ ὁ πέτρος ἀ-
δ πὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ, ἕως ἔσω εἰς τὴν
αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἦν συγκαθήμενος με-
τὰ τῶν ὑπηρετῶν καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ
ρπθ φῶς. * οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐ-
β ζήτουν κατὰ τοῦ ἰησοῦ μαρτυρίαν, εἰς τὸ θανα-
τῶσαι αὐτόν, καὶ οὐχ εὕρισκον. πολλοὶ γὰρ ἐ-
ψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυ-
ρϙ ρίαι οὐκ ἦσαν. * καί τινες ἀναστάντες ἐψευ-
ϛ δομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ λέγοντες. ὅτι ἡμεῖς ἠ-
κούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι ἐγὼ καταλύσω
τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον, καὶ διὰ τριῶν
ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω. καὶ
οὐδὲ οὕτως ἴσαι ἦσαν αἱ μαρτυρίαι αὐτῶν. καὶ ἀ-
ναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ μέσον ἐπηρώτησε τὸν
ἰησοῦν λέγων. οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; τί οὗτοί
σου καταμαρτυροῦσιν; ὁ δὲ ἐσιώπα, καὶ οὐ-
δὲν ἀπεκρίνατο. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα
αὐτόν, καὶ λέγει αὐτῷ. σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς
τοῦ εὐλογητοῦ; ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἐγώ εἰμι.
ρϙα * καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον
α ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον μετὰ
ρϙβ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. * ὁ δὲ ἀρχιερεὺς
ϛ διαρρήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ, λέγει. *τί ἔτι
ρϙγ χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; ἠκούσατε τῆς βλασ-
β φημίας. τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ πάντες κατέ-
ρϙδ κριναν αὐτὸν εἶναι ἔνοχον θανάτου. * καὶ ἤρ-
α ξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ, καὶ περικαλύ-
πτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ κολαφίζειν αὐ-
τόν, καὶ λέγειν αὐτῷ, προφήτευσον. καὶ οἱ ὑ-
ρϙε πηρέται ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔβαλλον. * καὶ μζ
α ὄντος τοῦ πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ κάτω, ἔρχεται μία
τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἰδοῦσα τὸν
πέτρον θερμαινόμενον, ἐμβλέψασα αὐτῷ λέγει.
καὶ σὺ μετὰ τοῦ ναζαρηνοῦ ἰησοῦ ἦσθα; ὁ δὲ ἠρ-
νήσατο, λέγων. οὐκ οἶδα, οὐδὲ ἐπίσταμαι τί λέ-
ρϙϛ γεις. *καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύλιον. καὶ ἀ-
α λέκτωρ ἐφώνησε. καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα αὐτόν,
πάλιν ἤρξατο λέγειν τοῖς παρεστηκόσιν. ὅτι οὗτος
ἐξ αὐτῶν ἐστιν. ὁ δὲ πάλιν ἠρνεῖτο. καὶ μετὰ μικρὸν πά-
λιν

dotis,& amputauit eius auriculā.Et respon
dens Iesus dixit illis, Tanquā ad latronē exi
stis cum gladijs ac fustibus ad comprehen/
dendū me:quotidie eram apud uos in tem/
plo docens,& non comprehendistis me,sed
ista fiunt ut impleant̄ scripturæ.Et relicto illo
omnes fugerunt.Et unus quispiā adolescen
tulus sequebatur illum circūamictus sindo/
ne super nudum,& comprehēderunt illum
adolescētuli.Ille uero relicta sindone,nudus
effugit ab illis.Et abduxerunt Iesum ad sum
mum sacerdotē.Et conueniūt cum illo om/
nes summi sacerdotes & seniores & scribæ.
Et Petrus eminus sequebatur illum,*donec ue
nisset* in atriū summi sacerdotis,& erat sedēs
unà cum ministris, & calefiebat ad lumen.
Summi uero sacerdotes & totum cōcilium
quęrebant aduersus Iesum testimonium,ut
morti traderent eum,nec inueniebāt. Nam
multi falsum testimoniū dixerant aduersus
illum,nec erant satis idonea testimonia . Et
quidam assurgebāt & falsum testimoniū fe
rebant aduersus illum,dicentes:Nos audiui
mus eum dicentē, Ego diruam templū hoc,
quod est manibus factum,& tribus diebus
aliud sine manibus factū,extruam. Et ne sic
quidem satis idonea erant testimonia illorū.
Et surgēs summus sacerdos in mediū,inter/
rogabat Iesum,dicens:Non respondes quic
quam? Quid isti aduersum te dicūt testimo
nia? At ille tacebat:neq; quicquā responde/
bat . Rursū summus sacerdos interrogauit,
& dicit illi:Tu es ille Christus,filius benedi
cti? Iesus autem dixit:Ego sum:& uidebitis
filium hominis sedentē à dextris uirtutis,&
uenientē in nubibus cœli. Summus autem
sacerdos dilaceratis uestib⁹ suis dixit:Quid
præterea opus habemus testibus? Audistis
blasphemiā.Quid uobis uidet̄? Illi uero om
nes condēnauerūt eum esse reum mortis.Et
cœperūt quidā conspuere in eum,& obue/
lare faciem illius,& colaphis eum cędere,&
μζ dicere illi:Diuina.Ac ministri alapas illi im/
pingebāt.Et quum esset Petrus in atrio infe
rius,uenit una ancillarū summi sacerdotis,
quumq; uidisset Petrū calefacientē se,intui/
ta illum,dicit:Et tu cum Nazareno Iesu fui/
sti? At ille negauit,dicēs:Nō noui:neq; scio
quid dicas. Et exiuit foras in uestibulum,&
gallus cecinit.Et ancilla quū uidisset eū,rur/
sum cœpit dicere his qui astabāt:Hic ex illis
est.At ille rursum negabat.Ac paulopost ite
rum

λιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ πέτρῳ. ἀληθῶς ἐξ
αὐτῶν εἶ, καὶ γὰρ γαλιλαῖος εἶ, καὶ ἡ λαλιά σου ὁ-
μοιάζει. ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν,
ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε. καὶ ἐκ
ρϟζ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησε. *καὶ ἀνεμνήσθη ὁ
β πέτρος τοῦ ῥήματος οὗ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι
πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι δίς, ἀπαρνήσῃ με τρεῖς,
ρϟη καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιε. *καὶ εὐθέως ἐπὶ τὸ πρωὶ
η συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν
πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων, καὶ ὅλον τὸ συ-
ρϟθ νέδριον. *δήσαντες τὸν ἰησοῦν ἀπήνεγκαν καὶ
α παρέδωκαν τῷ πιλάτῳ. *καὶ ἐπηρώτησεν αὐ-
σ τὸν ὁ πιλᾶτος. σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; ὁ
α δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ. σὺ λέγεις. *καὶ κατη
σα γόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά. ὁ δὲ πιλᾶτος
δ πάλιν ἐπηρώτησεν αὐτόν, λέγων. οὐκ ἀποκρίνῃ
οὐδέν; ἴδε πόσα σου καταμαρτυροῦσιν. ὁ δὲ ἰησοῦς
οὐκ ἔτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν πι-
σβ λᾶτον. *κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέσ-
β μιον ὅνπερ ᾐτοῦντο. *ἦν δὲ ὁ λεγόμενος βαραβ
σγ βᾶς, μετὰ τῶν συστασιαστῶν δεδεμένος, οἵτινες ἐν
δ τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν. καὶ ἀναβοήσας ὁ
ὄχλος, ἤρξατο αἰτεῖσθαι, καθὼς ἀεὶ ἐποίει αὐτοῖς.
ὁ δὲ πιλᾶτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων. θέλετε
ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν ἰουδαίων; ἐγίνω-
σκε γάρ, ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν
σδ οἱ ἀρχιερεῖς. *οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον,
α ἵνα μᾶλλον τὸν βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς. *ὁ δὲ
σε πιλᾶτος ἀποκριθεὶς πάλιν, εἶπεν αὐτοῖς. τί οὖν
α θέλετε ποιήσω, ὃν λέγετε βασιλέα τῶν ἰουδαίων;
οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν, σταύρωσον αὐτόν. ὁ δὲ πιλᾶ-
τος ἔλεγεν αὐτοῖς. τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ
σϛ περισσοτέρως ἔκραξαν. σταύρωσον αὐτόν. *ὁ δὲ πι
α λᾶτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι,
ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν βαραββᾶν, καὶ παρέδωκε
σζ τὸν ἰησοῦν φραγελλώσας, ἵνα σταυρωθῇ. *οἱ δὲ στρα
ϛ τιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὅ ἐστι πραι
τώριον, καὶ συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν, καὶ ἐν
δύουσιν αὐτὸν πορφύραν, καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ
πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον, καὶ ἤρξαντο ἀσπά
ση ζεσθαι αὐτόν. χαῖρε βασιλεῦ τῶν ἰουδαίων. *καὶ
α ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ. καὶ ἐνέπτυον
αὐτῷ. καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ.
καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορ
σθ φύραν, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια. *καὶ
α ἐξάγουσιν αὐτόν, ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν. καὶ ἀγγαρεύ
σι ουσι παράγοντά τινα σίμωνα κυρηναῖον, ἐρχόμενον
α ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα ἀλεξάνδρου καὶ ῥούφου, ἵνα ἄρῃ
σια τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. *καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ γολγοθᾶ τό-
δ πον, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, κρανίου τόπος. *καὶ
σιβ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρνισμένον οἶνον. ὁ δὲ οὐκ
α ἔλαβε. *καὶ σταυρώσαντες αὐτόν, διεμέριζον τὰ
ἱμάτια

rum, qui astabant, dicebāt Petro: Vere ex il
lis es, nam & Galilæus es & loquela tua con
uenit. At ille cœpit execrari ac deierare, Nō
noui hominē istum de quo dicitis. Et iterū
gallus cecinit. Recordatusq; est Petrus uer-
bi quod dixerat illi Iesus, Prius q̃ gallus ce-
cinerit bis, abnegabis me ter, cœpitq; flere.
Et cōfestim diluculo cōcilio inito summi XV
sacerdotes cum senioribus & scribis ac toto
cōsessu uinctum Iesum abduxerūt, tradide-
rūtq; Pilato. Et interrogauit eū Pilatus, Tu
es ille rex Iudæorū? At ille respondens dixit
illi, Tu dicis. Et accusabāt eum summi sacer
dotes de multis. Pilatus autē rursus interro-
gauit illū, dicens: Non respōdes quicquam?
ecce q̃ multa aduersus te testātur? Iesus aūt
deinde nihil respōdit, adeo ut admiraret̃ Pi-
latus. Cæterū in festo dimittebat illis unum
uinctū, quēcunq; postulassent. Erat aūt qui
dicebatur Barabbas, qui cum seditionis au-
toribus fuerat uinctus, qui per seditionē cæ
dem patrauerat. Et quū acclamasset turba,
cœpit flagitare *ut faceret* quemadmodū sem
per fecerat ipsis. Pilatus aūt respondit eis, di
cens, Vultis dimittā uobis regē illum Iudeo
rum? Sciebat enim q̃ propter inuidiā tradi-
dissent illū summi sacerdotes. Summi uero
sacerdotes concitauerūt turbā, ut potius Ba
rabbam dimitteret ipsis. Pilatus aūt respon-
dens rursum, ait illis: Quid igit̃ uultis faciā
ei, quem dicitis regem Iudæorū? At illi rur-
sum clamauerūt, Crucifige istū. Pilatus aūt
dicebat illis, Quid enim mali fecit? At illi ue
hementius clamauerūt, Crucifige eum. Pila
tus uero uolēs turbę facere satis, dimisit illis
Barabbā, & tradidit Iesum flagellatū, ut cru
cifigeretur. Milites aūt abduxerūt eum in-
tro in atrium, quod est prætoriū, & conuo-
cant totā cohortē, & induunt illū purpura,
& circūponunt ei contextā spinis coronā,
& cœperūt salutare illū: Aue rex Iudæorū.
Et uerberabant illius caput arundine, & in-
spuebāt in illū, & positis genibus adorabāt
illū. Et quū illusissent ei, exuerunt eū purpu
ra, & induerūt illū uestibus proprijs: & edu
cūt eū, ut crucifigerēt eum. Et coegerūt præ
tereuntē quendā Simonē Cyrenēsem, q ue-
niebat ex agro, patrem Alexādri & Rufi, ut
tolleret crucē eius. Et ducūt eū in Golgotha
locū: qd' est, si interp̄teris, caluariæ locus. &
dederūt illi bibere myrrhatū uinū, sed ille nō
sumpsit. Quūq; crucifixissent eū, partiti sūt

ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτὰ, τίς
σιγ τί ἄρῃ. * ἦν δὲ ὥρα τρίτη καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν.
α *καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμ-
σιδ μένη. ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. *καὶ σὺν αὐτῷ
α σταυροῦσι δύο λῃστὰς ἕνα ἐκ δεξιῶν, καὶ ἕνα ἐξ εὐω-
σιε νύμων αὐτοῦ. *καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ, ἡ λέγου-
α σα. καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. *καὶ οἱ παραπο-
σις ρευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν, κινοῦντες τὰς κε-
η φαλὰς αὐτῶν, καὶ λέγοντες. οὐὰ ὁ καταλύων τὸν
σιζ ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σε-
ς αυτὸν, καὶ κατάβα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. *ὁμοίως καὶ οἱ
σιη ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν
β γραμματέων, ἔλεγον. ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ
δύναται σῶσαι. ὁ χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραὴλ
καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πι-
σιθ στεύσωμεν. *καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδι-
β ζον αὐτόν. *γενομένης δὲ ὥρας ἕκτης, σκότος ἐ-
σκ γένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐννάτης. *καὶ
β τῇ ὥρᾳ τῇ ἐννάτῃ ἐβόησεν ὁ ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ,
σκα λέγων. ἐλωῒ, ἐλωῒ, λαμὰ σαβαχθανί. ὅ ἐστι, μεθερ-
ς μηνευόμενον, ὁ θεός μου, ὁ θεός μου, εἰς τί με ἐγκα-
τέλιπες. καί τινες τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες,
σκβ ἔλεγον. ἰδοὺ ἠλίαν φωνεῖ. *δραμὼν δὲ εἷς, καὶ γε-
β μίσας σπόγγον ὄξους περιθείς τε καλάμῳ, ἐπότι-
σκγ ζεν αὐτὸν, λέγων. *ἄφετε, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται ἠλί-
α ας καθελεῖν αὐτόν. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀφεὶς φωνὴν μεγά-
σκδ λην, ἐξέπνευσε. *καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ
β ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω. *ἰδὼν δὲ ὁ
σκε κεντυρίων, ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ, ὅτι οὕ-
β τως κράξας ἐξέπνευσεν, εἶπεν. ἀληθῶς ὁ ἄνθρω-
σκς πος οὗτος υἱὸς ἦν θεοῦ. *ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες,
ς ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς ἦν μαρία ἡ μαγ-
δαληνὴ, καὶ μαρία ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ ἰωσῆ
μήτηρ, καὶ σαλώμη, αἳ καὶ ὅτε ἦν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ,
ἠκολούθουν αὐτῷ, καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι
πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς ἱεροσόλυμα.
σκζ *καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευὴ, ὅ
α ἐστι προσάββατον, ἦλθεν ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ ἀριμαθαίας
εὐσχήμων βουλευτὴς, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχό-
μενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, τολμήσας εἰσῆλθε
πρὸς πιλᾶτον, καὶ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. ὁ
δὲ πιλᾶτος ἐθαύμασεν, εἰ ἤδη τέθνηκε, καὶ προσ-
καλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα, ἐπηρώτησεν αὐ-
τὸν, εἰ πάλαι ἀπέθανε. καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυ-
σκη ρίωνος, ἐδωρήσατο τὸ σῶμα τῷ ἰωσήφ. *καὶ ἀγο-
α ράσας σινδόνα, καὶ καθελὼν αὐτὸν ἐνείλησε τῇ σιν-
δόνι, καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ. ὃ ἦν λελατο-
μημένον ἐκ πέτρας. καὶ προσεκύλισε λίθον ἐπὶ
σκθ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. *ἡ δὲ μαρία ἡ μαγδα-
ς ληνὴ καὶ μαρία ἰωσῆ ἐθεώρουν ποῦ τίθεται. *καὶ
σλ διαγενομένου τοῦ σαββάτου, μαρία ἡ μαγδαλη-
η νὴ, καὶ μαρία ἰακώβου, καὶ σαλώμη, ἠγόρασαν
ἀρώματα

uestimēta eius, mittentes sortem super illa,
quis qd tolleret. Erat aūt hora tertia. Et cru/
cifixerūt eum. Et erat inscriptio causæ illius
inscripta: Rex Iudæorū. Et cū eo crucifigūt
duos latrones: unū à dextris, & alterū à sini/
stris eius. Et impleta est scriptura quæ dicit:
Et cum iniquis deputatus est. Et qui præter
ibant, conuiciabātur illi, mouētes capita sua
ac dicentes, Væ qui demoliris templū, & in
tribus diebꝰ extruis: serua teipsum, & descē/
de de cruce. Similiter & summi sacerdotes
illudētes inter sese cū scribis, dicebāt, Alios
seruauit, seipsū seruare non potest. Christus
ille rex Israel descendat nunc de cruce, ut ui
deamus & credamꝰ. Et qui crucifixi fuerāt
cum illo, probra iaciebāt in eum. Quū uero
facta esset hora sexta, tenebræ ortæ sunt sup
totam terrā, usq; ad horā nonam. Et hora no
na clamauit Iesus uoce magna, dicens: Eloi,
Eloi, lama sabachthani. quod est, si qs inter/
pretet̄, Deus meus, deus meus, cur me dese/
ruisti? Et quidā astantiū quum audissent, di/
cebant: Ecce, Heliā uocat. Accurrit aūt qui/
dam, & impleta spōgia aceto, impositaq; ha
rūdini, porrexit illi potū, dicēs: Sinite, uidea
mus an uēturus sit Helias ad deponēdū eū.
Iesus autē emissa uoce magna expirauit. Et
uelū tēpli scissum est in duas partes, à sūmo
usq; ad imum. Quū uidisset aūt cēturio qui
astabat ex aduerso illi, q̄ sic emisso clamore
expirasset, dixit: Vere homo hic, filius erat
dei. Erāt aūt & mulieres è lōginquo spectan
tes, īter quas erat Maria Magdalene, & Ma
ria Iacobi parui & Iose mater, & Salome,
quę etiā quū esset in Galilęa sequutę fuerāt
illū, & ministrauerāt ei, aliæq; cōplures quę
μη simul ascēderāt cū eo Hierosolymā. Et quū
iā uenisset uespera, qm̄ erat parasceue, quæ
præcedit sabbatū, uenit Ioseph ortus ex ciui
tate Arimathæa, honestꝰ senator, qui & ipse
erat expectās regnū dei, & sūpta audacia in
gressꝰ est ad Pilatū, & petijt ab eo corpꝰ Iesu.
Pilatꝰ aūt admiratꝰ est, si iā mortuus esset, &
accersito ad se cēturione, īterrogauit illū an
iādudū mortuꝰ fuisset. Et re cognita ex cētu
riōe, donauit corpꝰ ipsi Ioseph. Et is mercatꝰ
sindonē, depositū eū inuoluit sindoni, depo
suitq; ī monumēto qd' erat excisū è petra, &
aduoluit lapidē ad ostiū monumēti. At Ma
ria magdalene & Maria Iose spectabant ubi
poneret̄. Et cū pręterisset sabbatū, Maria ma
gdalene & Maria Iacobi & Salome emerūt
aromata

σλα ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν. *καὶ
α λίαν πρωῒ τῆς μιᾶς σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ
μνημεῖον ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου, καὶ ἔλεγον πρὸς
ἑαυτάς. τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας
τοῦ μνημείου; καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀπο-
κεκύλισται ὁ λίθος. ἦν γὰρ μέγας σφόδρα. καὶ εἰ-
σελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον, εἶδον νεανίσκον καθήμε
νον ἐν τοῖς δεξιοῖς περιβεβλημένον στολὴν λευκήν,
σλβ καὶ ἐξεθαμβήθησαν. *ὁ δὲ λέγει αὐταῖς. μὴ ἐκ-
β θαμβεῖσθε, ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυ
ρωμένον, ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε. ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔ-
θηκαν αὐτόν. ἀλλ᾽ ὑπάγετε, εἴπατε τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ καὶ τῷ πέτρῳ, ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν γα
σλγ λιλαίαν, ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν. *καὶ
β ἐξελθοῦσαι ταχὺ ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου, εἶχεν δὲ
αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον,
ἐφοβοῦντο γάρ. ἀναστὰς δὲ, πρωῒ πρώτῃ σαββά-
του ἐφάνη πρῶτον μαρίᾳ τῇ μαγδαληνῇ, ἀφ᾽ ἧς
ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια. ἐκείνη πορευθεῖσα
ἀπήγγειλε τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ γενομένοις πενθοῦσι καὶ
κλαίουσι. κἀκεῖνοι ἀκούσαντες, ὅτι ζῇ καὶ ἐθεάθη
σλδ ὑπ᾽ αὐτῆς, ἠπίστησαν. *μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ
η αὐτῶν περιπατοῦσιν, ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ,
πορευομένοις εἰς ἀγρόν. κἀκεῖνοι ἀπελθόντες ἀ-
πήγγειλαν τοῖς λοιποῖς, οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν.
σλε *ὕστερον ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἕνδεκα ἐφανερώ
ι θη, καὶ ὠνείδισε τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν, καὶ σκληρο-
καρδίαν, ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγηγερμένον,
οὐκ ἐπίστευσαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέντες εἰς
τὸν κόσμον ἅπαντα, κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πά
σῃ τῇ κτίσει. ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσε-
ται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται. σημεῖα δὲ τοῖς
πιστεύσασι ταῦτα παρακολουθήσει, ἐν τῷ ὀνόμα-
τί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσι, γλώσσαις λαλήσουσι
καιναῖς, ὄφεις ἀροῦσι, κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ
μὴ αὐτοὺς βλάψει. ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσου-
σι, καὶ καλῶς ἕξουσι. ὁ μὲν οὖν κύριος μετὰ τὸ λα-
λῆσαι αὐτοῖς, ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐκάθι-
σεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ. ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες, ἐκή-
ρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργοῦντος, καὶ
τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούν-
των σημείων.

ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ
ΤΕΛΟΣ

aromata ut uenirent & ungerent eũ. Et sum
mo diluculo diei primi sabbatorũ ueniũt ad
monumẽtum, exorto sole, dicebantq́ inter
sese, Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio
monumẽti? Et quum respexissent, uidẽt la/
pidem esse reuolutũ: nam erat magnus ual/
de. Et ingressæ in monumentũ, uiderũt ado
lescentem sedentẽ à dextris, amictum stola
candida: & expauerunt. At ille dicit eis: Ne
expauescatis: Iesum quæritis Nazarenum,
qui fuit crucifixus: surrexit, non est hic: ecce
locus ubi posuerãt illum. Sed abite, dicite di
scipulis eius & Petro, ꝙ ille præcedit uos in
Galilæam: illic eum uidebitis, sicut dixit uo
bis. Et abeuntes cito fugerũt à monumẽto.
Habebat enim illas tremor & stupor, neque
cuiquam quicquã dicebant: timebãt enim.
Quũ surrexisset autẽ Iesus mane, primo die
sabbati, apparuit primũ Mariæ magdalenæ
de qua eiecerat septẽ dæmonia. Illa ꝓfecta,
renũciauit ijs qui cũ illo fuerant, lugentibus
ac flentibus. Et illi quũ audissent ꝙ uiueret,
ac uisus esset ab illa, nõ crediderũt. Post hæc
aũt duobus ex ipsis ambulantibus, apparuit
in alia forma euntibus rus. Et illi abierũt ac
renũciarunt reliquis: nec his illi crediderũt.
Postea discũbentibꝰ illis undecim apparuit,
& exprobrauit illis incredulitatẽ suã, & cor
dis duriciem, ꝙ his qui ipsum uidissent resu
scitatum, non credidissent. Et dicebat eis, Ite
in mundũ uniuersum, & prædicate euange/
liũ omni creaturæ: Qui crediderit, & bapti/
zatus fuerit, saluus erit: qui uero nõ credide
rit, condẽnabitur. Porrò signa eos qui credi/
derint, hæc subsequẽtur: Per nomen meum
dæmonia eijcient: linguis loquentur nouis:
serpẽtes tollẽt: & si quid letale biberint, non
nocebit eis: super ægrotos manus imponẽt,
& bene habebũt. Itaq́ dominus quidẽ post/
quã loquutus fuisset eis, receptus est in cœ/
lum, & cõsedit à dextris dei. Illi uero egressi,
prædicauerũt ubiq́, domino cooperante, &
sermonẽ confirmãte per signa subsequẽtia.

EVANGELII SECVN/
DVM MARCVM
FINIS

ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ
κατὰ σωφρόνιον.

Λουκᾶς ἰατρὸς ἀντιοχεύς, καθὼς τὰ συγγράμματα αὐτοῦ δηλοῖ, τοῦ ἑλληνικοῦ οὐκ ἄπειρος, σπουδαστὴς παύλου ἀποστόλου, καὶ πάσης αὐτοῦ τῆς ἀλλοδαπῆς ἀκόλουθος, συνέταξεν εὐαγγέλιον, περὶ οὗ αὐτὸς παῦλος, ἀπεστάλκαμεν φησὶ σὺν αὐτῷ τὸν ἀδελφόν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ πάσας τὰς ἐκκλησίας. καὶ πρὸς τοὺς κολοσσαεῖς, ἀσπάζεται ὑμᾶς λουκᾶς ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητός. καὶ πρὸς τιμόθεον, λουκᾶς ἐστι μετ' ἐμοῦ μόνος. καὶ ἕτερον δὲ ἐξέδωκε τεῦχος ἐξαίρετον, ὑπογραφὴν πράξεις ἀποστόλων, οὗ ἡ ἱστορία ἕως διετείας διάγοντος ἐν τῇ ῥώμῃ παύλου ἐκτείνεται, τουτέστιν, ἕως τετάρτου νέρωνος ἐνιαυτοῦ. ἀφ' ὧν πεπείσμεθα, ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τὴν βίβλον συντετάχθαι. ἡ γὰρ περίοδος παύλου καὶ θέκλας, καὶ πᾶς ὁ μῦθος ὡσανεὶ λέοντος βαπτισθέντος, εἰς τὰς ἀποκρύφους γραφὰς ψηφισθήσονται. οὐ δὲ γὰρ ἐνεχώρει τὸν ἀχώριστον τοῦ ἀποστόλου, μεταξὺ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ πράξεων τοῦτο ἠγνοηκέναι. ἀλλὰ καὶ τερτυλλιανὸς ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἀναφέρει πρεσβύτερόν τινα ἐν τῇ ἀσίᾳ, σπουδαστὴν παύλου ἀποστόλου, ἐλεγχθέντα ὑπὸ ἰωάννου, οἷα παρ' αὐτοῦ συνταγείσης βίβλου, ὡμολογηκέναι φίλτρῳ κατεχόμενον παύλου, τοῦτο πεποιηκέναι. διὸ καὶ ἐκβεβλῆσθαι. τοῦτο μέν τινες ὑπολαμβάνουσιν. ὁσάκις γὰρ παῦλος ἐν ταῖς οἰκείαις ἐπιστολαῖς λέγει, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, δῆλον ὡς περὶ τοῦ τεύχους τοῦ κατὰ λουκᾶν σημαίνει. καὶ λουκᾶν οὐ μόνον παρὰ τοῦ ἀποστόλου παύλου μεμαθηκέναι τὸ εὐαγγέλιον, οἷα μετὰ τοῦ κυρίου τηνικαῦτα ἐν τῷ σώματι μὴ γενομένου, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων, ὅπερ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἰδίου συντάγματος περιφανῶς λέγει. καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται. τοιγαροῦν τὸ εὐαγγέλιον καθὼς ἀκήκοεν ἔγραψε. τὰς δὲ πράξεις τῶν ἀποστόλων, καθὰ ἱστόρησεν αὐτός, καὶ συνέταξεν. ἠνέχθη τὰ λείψανα αὐτοῦ, καὶ ἀπετέθη ἐν κωνσταντινουπόλει, εἰς ἣν πόλιν τῷ εἰκοστῷ κωνσταντίνου ἐνιαυτῷ, τὸ τούτου σῶμα, μετὰ τῶν λειψάνων ἀνδρέου τοῦ ἀποστόλου μετηνέχθη.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ
εὐαγγέλιον τοῦ θεοφυλάκτου.

Λουκᾶς ὁ θεῖος, ἀντιοχεὺς μὲν ἦν, ἰατρὸς δέ, καὶ τὴν ἔξω σοφίαν πολύς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ἑβραϊκὴν παιδείαν ἐξησκήσατο, τοῖς ἱεροσολύμοις ἐπιφοιτήσας, ὅτε δὴ καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἐδίδασκεν. ὥς τε φασί τινες, ἕνα καὶ αὐτὸν γενέσθαι τῶν ἑβδομήκοντα ἀποστόλων, καὶ ἐκ νεκρῶν δὲ ἀναστάντι τῷ χριστῷ συναντῆσαι μετὰ κλεόπα. ἀναληφθέντος δὲ τοῦ κυρίου, καὶ τοῦ παύλου πιστεύσαντος, γενέσθαι συνέκδημον αὐτοῦ. φημὶ δὲ τοῦ παύλου, καὶ δὴ συγγράψασθαι τὸ εὐαγγέλιον μετὰ πάσης ἀκριβείας. ὡς καὶ αὐτὸ τὸ προοίμιον αὐτοῦ ἐμφαίνει, μετὰ πεντεκαίδεκα ἔτη τῆς τοῦ χριστοῦ ἀναλήψεως. γράφει δὲ πρὸς θεόφιλον συγκλητικὸν ὄντα, καὶ ἄρχοντα ἴσως. τὸ γὰρ κράτιστος ἐπὶ τῶν ἀρχόντων καὶ ἡγεμόνων ἐλέγετο, ὡς καὶ ὁ παῦλος φησὶ πρὸς τὸν ἡγεμόνα φῆστον. κράτιστε φῆστε. καὶ πᾶς δὲ ἄνθρωπος θεοφιλής, καὶ κραταιὸς κατὰ παθῶν ἀναδεδειγμένος, θεόφιλός ἐστι κράτιστος, ὃς καὶ ἄξιος τῷ ὄντι ἐστὶν ἀκούειν τοῦ εὐαγγελίου.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ

ἘΠΕΙΔΗΠΕΡ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων, καθὼς παρέδωσαν ἡμῖν οἱ ἀπ᾽ ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι, ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς καθεξῆς σοι γράψαι κράτιστε θεόφιλε, ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν. ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἡρώδου τοῦ βασιλέως τῆς ἰουδαίας, ἱερεύς τις ὀνόματι ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίας ἀβιά. καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐλιζάβετ. ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι. καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθ᾽ ὅτι ἡ ἐλιζάβετ ἦν στεῖρα καὶ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν. ἐγένετο δέ, ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἔναντι τοῦ θεοῦ, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας, ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι, εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου, καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἦν προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος. ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου, ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος. καὶ ἐταράχθη ζαχαρίας ἰδών, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ᾽ αὐτόν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος. μὴ φοβοῦ ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνή σου ἐλιζάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰωάννην, καὶ ἔσται χαρά σοι, καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεννήσει αὐτοῦ χαρήσονται. ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον κυρίου καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ. καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐπιστρέψει πρὸς κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν. καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει ἠλίου, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον. καὶ εἶπε ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον. κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης. καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος, εἶπεν αὐτῷ. ἐγώ εἰμι γαβριήλ, ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρός σε, καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα. καὶ ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν, καὶ

EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM

QVONIAM complures
aggressi sunt cõtexere nar
rationem earum quę inter
nos certissimæ fidei sunt,
rerum, sicuti tradiderunt
nobis hi qui ab initio suis
oculis uiderant, ac pars aliqua fuerant eorũ
quæ narrabãt: uisum est & mihi, ut cunctis
ab initio exacta diligentia peruestigatis, de-
inceps tibi scriberẽ, optime Theophile, quo
agnoscas eorum de quibus edoctus fueras,
certitudinem. Erat in diebus Herodis 1
regis Iudææ, sacerdos quidam nomine Za-
charias, de uice Abia, & uxor illius de filia-
bus Aaron, & nomen eius Elizabet. Erant
autem iusti ambo coram deo, uersantes in
omnibus præceptis & iustificationibus do-
mini irreprehẽsibiles: nec erat illis proles, eo
quod esset Elizabet sterilis, & ambo proue-
ctæ iam essent ętatis. Factum est aũt, quum
is sacerdotio fungeretur in ordine uicis suæ
corã deo, secundũ consuetudinẽ functionis
sacerdotalis, sors illi obuenit, ut odores incẽ
deret, ingressus in templũ domini, & omnis
multitudo populi precabat̃ foris tẽpore thy
miamatis. Apparuit aũt illi angelus domini
stãs à dextris altaris, in quo thymiamata so-
lent adoleri. Et Zacharias turbatus est eo ui
so, ac timor irruit super eum. Ait aũt ad illũ
angelus, Ne timeas Zacharia, quoniã exau
dita est deprecatio tua: uxorq; tua Elizabet
pariet tibi filiũ, & uocabis nomẽ eius Ioãnẽ:
& erit gaudiũ tibi & exultatio, & multi sup
eius natiuitate gaudebunt. Erit eñ magnus
corã domino, & uinũ siceraq; non bibet. Et
spiritu sãcto replebit iam inde ab utero ma-
tris suæ, multosq; filiorũ Israel conuertet ad
dñm deum ipsorũ. Et ipse pręcedet ante illũ
cũ spiritu & uirtute Heliæ, ut conuertat cor
da patrũ in filios, & inobediẽtes ad prudẽtiã
iustorũ, ut paret dño plebẽ perfectã. Et dixit
Zacharias ad angelũ, Quo argumẽto istuc
cognoscã? ego eñ sum senex, & uxor mea
prouectæ ætatis est. Ac respondens angelus
dixit ei, Ego sum Gabriel, qui astiti in cõspe
ctu dei, missusq; sum ut loquar ad te, & hæc
tibi læta nũciẽ. Et ecce futurũ est, ut sis tacitꝰ

μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ᾽ ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν ζαχαρίαν, καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ. ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἠδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς. καὶ ἐπέγνωσαν, ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ. καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς, καὶ διέμενε κωφός. καὶ ἐγένετο, ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν ἐλιζάβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα, ὅτι οὕτως μοι πεποίηκεν ὁ κύριος ἐν ἡμέραις, αἷς ἐπεῖδεν ἀφελεῖν τὸ ὄνειδός μου ἐν ἀνθρώποις. ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς γαλιλαίας, ᾗ ὄνομα ναζαρέθ, πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρί, ᾧ ὄνομα ἰωσήφ, ἐξ οἴκου δαβίδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου μαριάμ. καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν, εἶπε. χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. ἡ δὲ ἰδοῦσα, διεταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ. καὶ διελογίζετο, ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ. μὴ φοβοῦ μαριάμ, εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ. ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρί, καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν. οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται. καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. εἶπε δὲ μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον. πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος, εἶπεν αὐτῇ. πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπί σε, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς θεοῦ. καὶ ἰδοὺ ἐλιζάβετ ἡ συγγενής σου, καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς. καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρᾳ, ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ θεῷ πᾶν ῥῆμα. εἶπε δὲ μαριάμ, ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ᾽ αὐτῆς ὁ ἄγγελος. ἀναστᾶσα δὲ μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐπορεύθη εἰς τὴν ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς εἰς πόλιν ἰούδα, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον ζαχαρίου, καὶ ἠσπάσατο τὴν ἐλιζάβετ. καὶ ἐγένετο, ὡς ἤκουσεν ἐλιζάβετ τὸν ἀσπασμὸν τῆς μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς. καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ ἐλισάβετ, καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν. εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρός με; ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ

ὦτά

nec fari posſis ad eum uſque diem quo hæc fiant,eo quod nõ credidiſti uerbis meis,quę implebuntur in tẽpore ſuo. Et erat populus expectans Zachariam, & mirabatur quod moraretur in templo.Egreſſus autẽ non poterat loqui illis.Et cognouerunt quod uiſionem uidiſſet in tẽplo.Et ipſe innuebat illis, permãſitq; mutus.Et accidit,ut impleti ſunt dies officij eius,abijt in domum ſuam. Poſt hos autem dies cõcepit Elizabet uxor eius, & occultabat ſe menſibus quinque,dicens: Sic fecit mihi dominus in diebus quib9 me reſpexit, ut auferret probrum meum inter homines.In menſe autem ſexto miſſus eſt angelus Gabriel à deo in ciuitatẽ Galilææ, cui nomen Nazareth,ad uirginem deſponſam uiro,cui nomen erat Ioſeph,de domo Dauid,ac nomen uirginis Maria.Et ingreſſus angelus ad eam,dixit:Aue gratioſa,dominus tecum, benedicta tu inter mulieres. Illa uero quũ uidiſſet,turbata eſt ſuper oratione eius,& cogitabat qualis eſſet illa ſalutatio.Et ait angelus ei,Ne timeas Maria,nacta es enim gratiam apud deum.Ecce concipies in utero,& paries filium,ac uocabis nomen eius Ieſum.Is erit magnus,& filius altiſsimi uocabitur.Et dabit illi dominus deus ſedem Dauid patris ipſius,regnabitq; ſuper domum Iacob in æternũ, & regni eius non erit finis. Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo erit iſtud,quãdoquidem uirum non cognoſco?Et reſpondens angelus dixit ei,Spiritus ſanctus ſuperueniet in te,& uirtus altiſsimi obũbrabit tibi.Quapropter & quod naſcetur ſanctũ,uocabitur filius dei. Atq; ecce Elizabet cognata tua,& ipſa concepit filium in ſenectute ſua, & hic menſis eſt ſextus illi,quæ dicebatur ſterilis,quia non erit impoſsibile apud deum omne uerbum. Dixit autẽ Maria,Ecce ancilla domini,fiat mihi ſecundum uerbum tuum.Ac diſceſsit ab illa angelus. Exurgens autem Maria in diebus his,abijt in montana cum feſtinatione in ciuitatem Iuda,& intrauit in domum Zachariæ,ac ſalutauit Elizabet.Et factum eſt,ut audiuit ſalutationẽ Mariæ Elizabet, ſalijt infans in utero eius.Et repleta eſt ſpiritu ſancto Elizabet, exclamauitq; uoce magna,& dixit:Benedicta tu inter mulieres,& benedictus fructus uentris tui. Et unde hoc mihi,ut ueniat mater domini mei ad me?Ecce enim ut facta eſt uox ſalutationis tuæ in

auribus

ὠτά μου, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει τὸ βρέφος
ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα, ὅτι
ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυ-
ρίου. καὶ εἶπε μαριάμ. μεγαλύνει ἡ ψυχή μου
τὸν κύριον. καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ
τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου, ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν
ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ. ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ
νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί. ὅτι ἐποίησέ
μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατός, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐ-
τοῦ. καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰν καὶ γενεὰν τοῖς
φοβουμένοις αὐτόν. ἐποίησε κράτος ἐν βραχίο-
νι αὐτοῦ, διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ
καρδίας αὐτῶν. καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων,
καὶ ὕψωσε ταπεινούς. πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀ-
γαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς.
ἀντελάβετο ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐ-
λέους. καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν,
τῷ ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶ-
να. ἔμεινε δὲ μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς,
καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. τῇ δὲ ἐλιζά-
βετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἐγέν-
νησεν υἱόν. καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγ-
γενεῖς αὐτῆς, ὅτι ἐμεγάλυνε κύριος τὸ ἔλεος
αὐτοῦ μετ᾽ αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ. καὶ ἐγέ-
νετο ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ, ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παι-
δίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πα-
τρὸς αὐτοῦ ζαχαρίαν. καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ
αὐτοῦ, εἶπεν. οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται ἰωάννης. καὶ
εἶπον πρὸς αὐτήν, ὅτι οὐδείς ἐστιν ἐν τῇ συγγενείᾳ
σου, ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ. ἐνένευον δὲ
τῷ πατρὶ αὐτοῦ, τὸ, τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν.
καὶ αἰτήσας πινακίδιον ἔγραψε, λέγων. ἰωάν-
νης ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. καὶ ἐθαύμασαν πάντες.
ἀνεῴχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα, καὶ ἡ
γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν θεόν. καὶ
ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοικοῦν-
τας αὐτούς, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ τῆς ἰουδαίας
διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ ἔθεν-
το πάντες οἱ ἀκούσαντες, ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν,
λέγοντες. τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; καὶ
χεὶρ κυρίου ἦν μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ ζαχαρίας ὁ πατὴρ
αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου, καὶ προεφή-
τευσε. λέγων. εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ ἰσ-
ραήλ, ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησε λύτρωσιν
τῷ λαῷ αὐτοῦ. καὶ ἤγειρε κέρας σωτηρίας ἡμῖν
ἐν τῷ οἴκῳ δαβὶδ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ. καθὼς ἐλά-
λησε διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ᾽ αἰῶνος προ-
φητῶν αὐτοῦ, σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐκ
χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς. ποιῆσαι ἔλεος
μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ μνησθῆναι διαθήκης
ἁγίας αὐτοῦ. ὅρκον ὃν ὤμοσε πρὸς ἀβραὰμ τὸν
πατέρα ἡμῶν, τοῦ δοῦναι ἡμῖν, ἀφόβως ἐκ χει-
ρὸς

auribus meis, exultauit præ gaudio infans
in utero meo. Et beata quæ credidit, quoniã
perficientur ea quæ dicta sunt ei à domino.
Et ait Maria: Magnificat anima mea domi-
num. Et exultauit spiritus meus in deo ser-
uatore meo. Quia respexit ad humilitatem
ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me di
cent omnes generationes. Quia fecit mihi
magnifica qui potẽs est, & sanctum nomen
eius. Et misericordia eius in progeniem &
progeniẽ, timentibus ipsum. Præstitit robur
per brachium suum, dispersit superbos cogi
tatione cordis ipsorũ. Detraxit potentes de
sedibus, & euexit humiles. Esuriẽtes imple-
uit bonis, & diuites dimisit inanes. Suscepit
Israel puerũ suũ, ut memor esset misericor-
diæ. Sicut loquutus est ad patres nostros, ni
mirum Abrahamo & semini eius in æuum.
Mansit aũt Maria cum illa circiter mẽsibus
tribus, & reuersa est in domũ suam. Elizabe
tæ uero impletũ est tempus pariendi, & pe-
perit filium. Et audierunt uicini & cogna-
ti eius, quod magnifice dominus misericordia
sua usus esset erga illam, & gratulabãtur ei.
Et factum est in die octauo, uenerunt ad cir
cumcidendũ puerũ, & uocabant eum nomi
ne patris sui, Zachariã. Et respõdens mater
eius dixit, Nequaquã: sed uocabit̃ Ioannes.
Et dixerunt ad illã, Nemo est in cognatione
tua, qui uocetur isto nomine. Innuebant aũt
patri eius, quid uellet uocari eum. Isq; postu
latis tabellis scripsit, dicẽs: Ioãnes est nomen
eius. Et admirati sunt uniuersi. Apertum est
aũt os eius ilico, & lingua eius, & loquebat̃
laudãs deum. Et peruasit timor omnes uici-
nos eorũ, & per omnẽ montanã regionem
Iudææ diuulgabantur omnia uerba hæc, &
posuerũt omnes qui audierãt in corde suo,
dicentes: Quid'nam puer hic erit? Et manus
domini erat cũ illo. Et Zacharias pater eius
repletus est spiritu sancto, prophetauitq; di-
cens: Laudandus dominus deus Israel, quia
uisitauit & fecit redemptionẽ populo suo.
Et erexit cornu salutis nobis, in domo Da-
uid pueri sui. Sicut loquutus est per os san-
ctorũ, qui à seculo fuerunt prophetarũ suo-
rum. Fore ut seruaremur ab inimicis nostris
& de manu omniũ qui oderunt nos. Vt ute
ret misericordia erga patres nostros, ac me-
mor esset testamẽti sui sancti. *Præstaretq;* ius-
iurandũ quod iurauit ad Abraham patrem
nostrũ, ac daret nobis. Vt sine timore, de ma

ρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ῥυσθέντας, λατρεύειν αὐτῷ,
ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας
τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. καὶ σὺ παιδίον προ-
φήτης ὑψίστου κληθήσῃ, προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προ-
σώπου κυρίου ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ. τοῦ δοῦναι
γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν ἀφέσει ἁμαρ-
τιῶν αὐτῶν, διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν, ἐν
οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους, ἐπιφᾶ-
ναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις,
τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.
τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύμα-
τι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις, ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως
αὐτοῦ πρὸς τὸν ἰσραήλ. ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέ- ᾱ
ραις ἐκείναις, ἐξῆλθε δόγμα παρὰ καίσαρος αὐ-
γούστου, ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.
αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύον-
τος τῆς συρίας κυρηνίου. καὶ ἐπορεύοντο πάν-
τες ἀπογράφεσθαι ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.
ἀνέβη δὲ καὶ ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, ἐκ πό-
λεως ναζαρέθ, εἰς τὴν ἰουδαίαν, εἰς πόλιν δαβίδ,
ἥτις καλεῖται βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴ-
κου καὶ πατριᾶς δαβίδ, ἀπογράφεσθαι σὺν μα-
ριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικί, οὔσῃ ἐγ-
β κύῳ. * ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλή-
κ σθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν. καὶ ἔτεκε τὸν
υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν
γ̄ αὐτόν. * καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι
ι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι. καὶ ποι-
μένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες,
καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν B
ποίμνην αὐτῶν. καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη
αὐτοῖς, καὶ δόξα κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς. καὶ
ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγ-
γελος, μὴ φοβεῖσθε. ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν
χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι
ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ, ὅς ἐστι χριστὸς κύριος,
ἐν πόλει δαβίδ. καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον. εὑρήσε-
τε βρέφος ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν φάτ-
νῃ. καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος
στρατιᾶς οὐρανίου, αἰνούντων τὸν θεόν, καὶ λεγόν-
των. δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν
ἀνθρώποις εὐδοκία. καὶ ἐγένετο, ὡς ἀπῆλθον
ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄν-
θρωποι οἱ ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους. διέλ-
θωμεν δὴ ἕως βηθλεέμ, καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο
τὸ γεγονός, ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. καὶ ἦλ-
θον σπεύσαντες, καὶ ἀνεῦρον τήν τε μαριὰμ
καὶ τὸν ἰωσήφ, καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ
φάτνῃ. ἰδόντες δέ, διεγνώρισαν περὶ τοῦ ῥή-
ματος, τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου
τούτου. καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμα-
σαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων
πρὸς

nu inimicorū nostrorū liberati, seruiremus
ipsi. Cum sanctitate & iustitia coram ipso,
cunctis diebus uitæ nostræ. Et tu puer, pro/
pheta altissimi uocaberis, præibis enim ante
faciē domini, ad parandū uias eius. Ad dan/
dam sciētiā salutis populo ipsius per remis/
sionem peccatorū eius. Per uiscera miseri/
cordiæ dei nostri, quibus uisitauit nos oriēs
ex alto. Vt illucesceret his qui in tenebris &
umbra mortis sedebant ad dirigēdos pedes
nostros in uiam pacis. Puer autē crescebat
& corroborabatur spiritu, & erat in desertis
donec ueniret dies, quo ostendendus erat
apud Israelitas. Factum est aūt in diebus II
illis, exijt decretū à Cæsare Augusto, ut cen
seretur totus orbis. Hæc descriptio prima fa
cta est præside Syriæ Cyrenio. Et ibant om/
nes ut profiterētur in suam quisq; ciuitatē.
Ascendit autem & Ioseph à Galilæa de ciui
tate Nazareth in Iudæam, in ciuitatem Da/
uid quę uocatur Bethleem, eo quod esset de
domo & familia Dauid, ut profiteretur cum
Maria desponsa sibi uxore, quæ erat præ/
gnans. Accidit aūt quum essent ibi, cōpleti
sunt dies pariendi. Et peperit filium suū pri/
mogenitum, ac fascijs eum inuoluit, reclina
uitq; eum in præsepi, quod non esset eis lo/
cus in diuersorio. Et pastores erant in regio/
ne eadē uigilantes, & excubantes excubias
nocte super gregem suum. Et ecce angelus
domini astitit illis, & claritas domini circum
fulsit illos, & timuerūt timore magno. Et di
xit illis angelus, Ne timeatis. Ecce enim an/
nuncio uobis gaudiū magnum, quod futu/
rum est toti populo, quia natus est uobis ho
die seruator, qui est Christus dominus, in ci
uitate Dauid. Et hoc uobis signum, Inuenie
tis infantem fascijs inuolutū, positū in præ/
sepi. Et subito facta est cum angelo multitu
do militiæ cœlestis, laudantiū deū & dicen/
tiū: Gloria in altissimis deo, ac in terra pax,
in hominibus bona uoluntas. Et factum est
ut discesserūt ab eis angeli in cœlum, & ho/
mines pastores loquebant̄ inter sese, Trans/
eamus iam Bethleē usq;, & uideamus hoc
quod audiuimus accidisse, quod dominus
aperuit nobis. Et uenerunt festinātes, & in/
uenerunt Mariam & Ioseph, & infantē po/
situm in præsepi. Quum uidissent autē, di/
uulgauerunt de uerbo quod dictū erat ipsis
de puero hoc. Et omnes qui audierunt mira
ti sunt de his quæ dicta erant à pastoribus
ad

γ περὶ σιμεών. δ περὶ ἄννης προφήτιδος.

πρὸς αὐτούς. ἡ δὲ μαριὰμ πάντα συνετήρει τὰ ῥή-
ματα ταῦτα, συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.
καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες, δοξάζοντες καὶ αἰ-
νοῦντες τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ἤκουσαν καὶ εἶ-
δον, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς. καὶ ὅτε ἐπλήσθη-
σαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ
ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ
ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλληφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.
καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ
αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον μωσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν
εἰς ἱεροσόλυμα, παραστῆσαι τῷ κυρίῳ, καθὼς γέ-
γραπται ἐν νόμῳ κυρίου. ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοῖ-
γον μήτραν, ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται. καὶ τοῦ
δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ κυρίου,
ζεῦγος τρυγόνων, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν.
καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν ἱερουσαλήμ, ᾧ ὄνο-
γ μα σιμεών. καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ
εὐλαβής, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ ἰσ-
ραήλ, καὶ πνεῦμα ἅγιον ἦν ἐπ' αὐτόν. καὶ ἦν αὐ-
τῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁ-
γίου, μὴ ἰδεῖν θάνατον, πρὶν ἴδῃ τὸν χριστὸν κυ-
ρίου. καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν. καὶ
ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον ἰησοῦν, τοῦ
ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ
αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας
αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησε τὸν θεόν, καὶ εἶπεν. νῦν ἀπο-
λύεις τὸν δοῦλόν σου δέσποτα κατὰ τὸ ῥῆμά σου
ἐν εἰρήνῃ. ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν
σου, ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν
λαῶν, φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν
λαοῦ σου ἰσραήλ. καὶ ἦν ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ
αὐτοῦ θαυμάζοντες, ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις πε-
ρὶ αὐτοῦ. καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς σιμεών, καὶ εἶ-
πε πρὸς μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ. ἰδοὺ οὗτος
κεῖται εἰς πτῶσιν, καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν
τῷ ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον. καὶ
σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομ-
φαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν
δ καρδιῶν διαλογισμοί. καὶ ἦν ἄννα προφῆτις
θυγάτηρ φανουήλ ἐκ φυλῆς ἀσήρ, αὕτη προ-
βεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα ἔτη με-
τὰ ἀνδρὸς ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς.
καὶ αὕτη χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσά-
ρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστείαις
καὶ δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν.
καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα, ἀνθωμολο-
γεῖτο τῷ κυρίῳ, καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶ-
σι τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν ἐν ἱερουσα-
λήμ. καὶ ὡς ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν
νόμον κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν γαλιλαίαν
εἰς πόλιν αὐτῶν ναζαρέθ. τὸ δὲ παιδίον ηὔ-
ξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμε-
νον

ad ipsos. Porrò Maria conseruabat omnia
uerba hęc, conferens in corde suo. Et reuersi
sunt pastores, glorificātes ac laudātes deum
super omnibus quæ audierant & uiderant,
ita ut dictum fuerat ipsis. Et postquam con/
summati sunt dies octo ut circunciderętur
puer, uocatum est nomen eius Iesus, quod
uocatum erat ab angelo prius quàm in ute/
ro conciperetur. Et postea quàm completi
fuissent dies purgationis eorum secundum
legem Mosi, adduxerūt eum Hierosolymā,
ut sisterent eum domino, sicut scriptum est
in lege domini: Omne masculinū adaperiēs
uuluam, sanctū domino uocabitur, & ut da
rent hostiam secundum quod dictum est in
lege domini, par turturum aut duos pullos
columbarum. Et ecce homo erat Hierosoly/
mis, cui nomen Simeon, & homo iste iustus
ac pius, expectās consolationē Israel, & spi/
ritus sanctus erat super eum. Et responsum
acceperat à spiritu sancto, non uisurum se
mortem, nisi prius uideret Christū domini.
Et uenit per spiritum in templum. Et quum
inducerent puerum Iesum parentes, ut face
rent secundum consuetudinē legis, pro eo,
ipse quoq; accepit eum in ulnas suas, & lau
dauit deum, ac dixit: Nunc dimittis seruum
tuum domine, secundū uerbum tuum in pa
ce. Quia uiderunt oculi mei salutare tuum,
quod parasti ante faciem omnium populo/
rum. Lumen ad reuelationē gētium, & glo/
riam plebis tuę Israel. Et erat pater & mater
eius mirantes super his quæ dicebantur de
illo. Et benedixit illis Simeō, & dixit ad Ma
riam matrē eius: Ecce positus est hic in rui/
nam & in resurrectionē multorum in Israel,
& in signū cui contradicitur. Quin & tuam
ipsius animā penetrabit gladius, ut retegan
tur ex multis cordibus cogitationes. Et erat
Anna ꝓphetissa filia Phanuel de tribu Aser,
hæc processerat in multam ætatem, & uixe
rat cum uiro annis septem à uirginitate sua,
& hæc uidua annorū fermè octogintaqua/
tuor, quæ nō discedebat de templo, ieiuniis
ac deprecationibus seruiens nocte ac die. Et
hæc, eadem hora superueniēs, uicissim con/
fitebatur domino, & loquebatur de illo om/
nibus qui expectabant redemptionē Hiero
solymis. Et ut perfecerūt omnia secundum
legem domini, reuersi sunt in Galilæā in ci/
uitatem suam Nazareth. Puer aūt succre/
scebat, corroborabaturq; spiritu, & impleba

νομ σοφίας, καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό. καὶ ἐπο-
ρεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς ἱερουσαλὴμ
τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα. καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώ-
δεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς ἱεροσόλυμα κατὰ τὸ
ἔθος τῆς ἑορτῆς, καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας
ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς, ὑπέμεινεν ἰησοῦς ὁ παῖς
ἐν ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνωσαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ.
νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι, ἦλθον
ἡμέρας ὁδὸν, καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγε-
νέσιν, καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς, καὶ μὴ εὑρόντες αὐτὸν,
ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ, ζητοῦντες αὐτόν.
καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας τρεῖς, εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ
ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων, καὶ
δ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς. *ἐξί-
β σταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συ-
νέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. καὶ ἰδόντες
ε αὐτὸν ἐξεπλάγησαν. *καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ
ς αὐτοῦ εἶπε. τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ
ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε.
καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. τί ὅ,τι ἐζητεῖτέ με; οὐκ
ᾔδειτε, ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με;
καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐ-
τοῖς. καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν, καὶ ἦλθεν εἰς ναζα-
ρὲθ, καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. ἡ δὲ μήτηρ
αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ
καρδίᾳ αὐτῆς. καὶ ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ,
καὶ ἡλικίᾳ, καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώ-
ς ποις. *ἐν ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγε-
γ μονίας τιβερίου καίσαρος, ἡγεμονεύοντος πον-
τίου πιλάτου τῆς ἰουδαίας, καὶ τετραρχοῦντος
τῆς γαλιλαίας ἡρώδου, φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ
αὐτοῦ τετραρχοῦντος τῆς ἰτουραίας καὶ τραχω-
νίτιδος χώρας, καὶ λυσανίου τῆς ἀβιληνῆς τε-
τραρχοῦντος, ἐπ' ἀρχιερέων ἄννα καὶ καϊάφα,
ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ ἰωάννην τὸν τοῦ ζαχαρίου
ζ υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ. *καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν πε- ε
α ρίχωρον τοῦ ἰορδάνου, κηρύσσων βάπτισμα με-
τανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ὡς γέγραπται ἐν
βίβλῳ λόγων ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος.
φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁ-
δὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.
πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ
βουνὸς ταπεινωθήσεται. καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς
εὐθείαν, καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας, καὶ ὄψε-
η ται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ. *ἔλεγεν
ς οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι
ὑπ' αὐτοῦ. γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν
ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; ποιή-
σατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, καὶ μὴ
ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς. πατέρα ἔχομεν τὸν
ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ θεὸς
ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ ἀβρα-
άμ.

tur ſapientia, & gratia dei erat ſuper illum.
Et ibant parentes eius quotannis Hieroſoly
mam in die feſto paſchæ. Et quum factus eſ
ſet annorum duodecim, aſcendentibus illis
Hieroſolymam ſecundũ conſuetudinẽ diei
feſti: conſummatiſq; diebus quum redirent
illi, remãſit puer Ieſus Hieroſolymis, & non
cognouerũt parentes eius. Cæterum rati il-
lum eſſe in comitatu, uenerunt itinere diei,
& requirebant eum inter cognatos & inter
notos. Et quum nõ inueniſſent eum, reuerſi
ſunt Hieroſolymam, quærẽtes eum. Et acci-
dit poſt triduum, inuenerũt illum in templo
ſedentem in medio doctorũ, audientẽ illos,
& interrogantẽ eos. Stupebant autẽ omnes
qui eum audiebant ſuper intelligẽtia & re-
ſponſis eius: & uiſo eo admirati ſunt. Et di-
xit mater eius ad illum: Fili, cur feciſti nobis
ſic? Ecce pater tuus & ego dolentes quære-
bamus te. Et ait ad illos: Quid eſt quod quæ
rebatis me? An neſciebatis, ꝙ in his quæ pa
tris mei ſunt, oportet me eſſe? Et illi non in-
tellexerunt ſermonẽ quem loquutus eſt ip-
ſis. Et deſcendit cum eis, uenitq; Nazareth,
eratq; ſubditus illis. Mater autem eius con-
ſeruabat omnia uerba hæc in corde ſuo. Et
Ieſus proficiebat ſapiẽtia & ætate & gratia
apud deum atq; homines. Anno autem I
decimoquinto imperij Tiberij Cęſaris, Pon
tio Pilato pręſide Iudææ, tetrarcha uero Ga
lilææ Herode, Philippo autem fratre eius te
trarcha Ituręæ & Trachonitidis regionis, &
Lyſania Abilenes tetrarcha, ſub põtificibus
Anna & Caiapha, factum eſt uerbũ domini
ſuper Ioannem Zachariæ filium in deſerto.
Et uenit in omnem regionem finitimam Ior
dani, prædicans baptiſmum pœnitentiæ in
remiſſionẽ peccatorũ, ſicut ſcriptum eſt in
libro ſermonũ Heſaiæ prophetæ, dicentis:
Vox clamantis in deſerto, parate uiam do-
mini, rectas facite ſemitas eius. Omnis ual-
lis implebitur & omnis mons & collis red-
detur humilis. Et fient quæ obliqua ſunt di-
recta, & aſperæ uertentur in uias planas, & ui
debit omnis caro ſalutare dei. Dicebat ergo
ad turbas, quæ exibant ut baptizarentur ab
ipſo: Progenies uiperarũ, quis ſubmonſtra-
uit uobis ut fugeretis à uentura ira? Facite
ergo fructus dignos pœnitentiæ: & ne cœ-
peritis dicere intra uoſipſos, patrẽ habemus
Abrahamum. Dico enim uobis, potens eſt
deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abra-
hamo

ς τοῦ τῶν ἐπερωτησάντων τὸν ἰωάννην.

ται. ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν
δένδρων κεῖται. πᾶν οὖν δένδρον, μὴ ποιοῦν
καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλ-
θ λεται. * καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι, λέ- ς
ι γοντες. τί οὖν ποιήσομεν; ἀποκριθεὶς δὲ λέ-
γει αὐτοῖς. ὁ ἔχων δύο χιτῶνας, μεταδότω
τῷ μὴ ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων βρώματα, ὁμοίως
ποιείτω. ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι,
καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν. διδάσκαλε, τί ποιή-
σομεν; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς. μηδὲν πλέον
παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε. ἐπη-
ρώτων δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι, λέγοντες.
καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν; καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς.
μηδένα διασείσητε, μηδὲ συκοφαντήσητε, καὶ
ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν. προσδοκῶντος δὲ
τοῦ λαοῦ, καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν ταῖς
καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ ἰωάννου, μήποτε αὐ-
τὸς εἴη ὁ χριστὸς, ἀπεκρίνατο ὁ ἰωάννης, ἅπα-
ι σι λέγων. * ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς,
α ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκα-
νὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐ-
τοῦ, αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ
ια καὶ πυρί. * οὗ τὸ πτύον ἐν χειρὶ αὐτοῦ, καὶ
ε διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν
σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον
κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ. πολλὰ μὲν οὖν καὶ
ιβ ἕτερα παρακαλῶν, εὐηγγελίζετο τῷ λαῷ. * ὁ
β δὲ ἡρώδης ὁ τετράρχης, ἐλεγχόμενος ὑπ᾽ αὐ-
τοῦ περὶ ἡρωδιάδος τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελ-
φοῦ αὐτοῦ, καὶ περὶ πάντων, ὧν ἐποίει πο-
νηρῶν ὁ ἡρώδης, προσέθηκε καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶ-
σι, καὶ κατέκλεισε τὸν ἰωάννην ἐν τῇ φυλα-
ιγ κῇ. * ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαν-
α τα τὸν λαὸν, καὶ ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προ-
σευχομένου, ἀνεῳχθῆναι τὸν οὐρανὸν καὶ κα-
ταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῷ εἴδει
ὡσεὶ περιστερὰν ἐπ᾽ αὐτὸν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐρα-
νοῦ γενέσθαι, λέγουσαν. σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀ-
ιδ γαπητὸς, ἐν σοὶ ηὐδόκησα. * καὶ αὐτὸς ἦν ὁ
γ ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος ὢν, ὡς
ἐνομίζετο υἱὸς ἰωσὴφ τοῦ ἡλεὶ, τοῦ ματθὰτ, τοῦ
λευῒ, τοῦ μελχὶ, τοῦ ἰαννὰ, τοῦ ἰωσὴφ, τοῦ μα-
ταθίου, τοῦ ἀμὼς, τοῦ ναοὺμ, τοῦ ἐσλὶ, τοῦ
ναγγὲ, τοῦ μαὰθ, τοῦ ματταθίου, τοῦ σεμεῒ, τοῦ
ἰωσὴχ, τοῦ ἰούδα, τοῦ ἰωαννᾶ, τοῦ ῥησία, τοῦ
ζοροβάβελ, τοῦ σαλαθιὴλ, τοῦ νηρὶ, τοῦ μελ-
χὶ, τοῦ ἀδδὶ, τοῦ κωσὰμ, τοῦ ἐλμαδὰμ, τοῦ ἤρ,
τοῦ ἰησῶ, τοῦ ἐλιέζερ, τοῦ ἰωρὴμ, τοῦ ματθὰ, τοῦ
λευὶ, τοῦ σιμεὼν, τοῦ ἰούδα, τοῦ ἰωσὴφ, τοῦ
ἰωνὰμ, τοῦ ἠλιακὴμ, τοῦ μελεᾶ, τοῦ μενὰμ, τοῦ
ματταθὰν, τοῦ ναθὰν, τοῦ δαβὶδ, τοῦ ἰεσσαὶ, τοῦ
ὠβὴδ, τοῦ βοὸζ, τοῦ σαλμὼν, τοῦ ναασσὼν, τοῦ
ἀμινα-

hamo. Iam uero & securis ad radicẽ arborũ
posita est. Omnis ergo arbor, non faciẽs fru
ctum bonũ, excidit, & in ignẽ conijcitur. Et
ς interrogabãt eũ turbæ, dicentes: Quid ergo
faciemus? Respõdens aũt dicit illis, Qui ha-
bet duas tunicas, impartiat non habẽti: & qui
habet escas, similiter faciat. Venerũt aũt &
publicani ut baptizarent, & dixerũt ad illũ:
Magister, qd faciemus? At ille dixit ad eos:
Ne quid amplius q̃ quod constitutũ est uo-
bis, exigatis. Interrogabãt aũt eũ & milites,
dicentes: Et nos qd faciemus? Et ait illis: Ne
quẽ concutiatis, ne quẽ calũniemini, & con
tenti estote stipendijs uestris. Expectãte aũt
populo, & cogitantib[us] omnibus in cordibus
suis de Ioanne, num ipse esset ille Christus?
Respõdit Ioãnes, dicens uniuersis: Ego qui-
dẽ aqua baptizo uos: sed ueniet fortior me,
cuius nõ sum dignus soluere corrigiã calcia
mentorũ: ipse uos baptizabit spiritu sancto
& igni, cuius uentilabrũ in manu ipsius, &
purgabit aream suã, & cõgregabit triticũ in
horreũ suũ, paleas aũt cõburet igni inextin-
guibili. Multa quidẽ & alia exhortans euan
gelizabat populo. Herodes autẽ tetrarcha,
quũ corriperetur ab illo de Herodiade uxo-
re fratris sui, deq; omnibus malis quæ facie-
bat Herodes, adiecit & hoc super omnia, &
inclusit Ioannẽ in carcerem. Factum est aũt
quũ baptizaretur omnis populus, ut & Iesu
baptizato & orãte apertũ sit cœlũ, ac descẽ
dit spiritus sanctus corporali specie quasi co
lũba in ipsum, & uox de cœlo facta est, quæ
diceret: Tu es filius ille meus dilectus, in te
complacitũ est mihi. Et ipse Iesus incipiebat
esse fermè annorũ triginta, ut putabãt filius
Ioseph, qui fuit filius Heli, qui fuit Mathat,
qui fuit Leui, qui fuit Melchi, qui fuit Ianæ,
qui fuit Ioseph, qui fuit Matatthiæ, qui fuit
Amos, qui fuit Naum, qui fuit Esli, qui fuit
Nagge, q fuit Maath, q fuit Matathiæ, qui
fuit Semei, qui fuit Iosech, qui fuit Iuda, qui
fuit Ioanna, q fuit Rhesa, q fuit Zorobabel,
qui fuit Salathiel, q fuit Neri, q fuit Melchi,
q fuit Addi, q fuit Cosam, q fuit Helmadã,
qui fuit Her, q fuit Ieso, q fuit Heliezer, qui
fuit Iorã, qui fuit Mattha, q fuit Leui, q fuit
Simeon, q fuit Iuda, q fuit Ioseph, q fuit Io-
nam, q fuit Heliachim, q fuit Meleã, q fuit
Menam, q fuit Mathatha, q fuit Nathã, qui
fuit Dauid, q fuit Iesse, qui fuit Obed, q fuit
Booz, q fuit Salmon, q fuit Naasson, q fuit

 Amina-

ἀμιναδὰβ, τοῦ ἀρὰμ, τοῦ ἐσρὼμ, τοῦ φαρὲς, τοῦ
ἰούδα, τοῦ ἰακὼβ, τοῦ ἰσαὰκ, τοῦ ἀβραὰμ, τοῦ θαῤ-
ῥᾶ, τοῦ ναχὼρ, τοῦ σαροὺχ, τοῦ ῥαγαῦ, τοῦ φαλὲκ,
τοῦ ἐβὲρ, τοῦ σαλὰ, τοῦ καϊνὰν, τοῦ ἀρφαξὰτ, τοῦ
σὴμ, τοῦ νῶε, τοῦ λάμεχ, τοῦ μαθουσάλα, τοῦ ἐνὼχ,
τοῦ ἰαρὲθ, τοῦ μαλελεὴλ, τοῦ καϊνὰν, τοῦ ἐνὼς, τοῦ
ιε σὴθ, τοῦ ἀδὰμ, τοῦ θεοῦ. *ἰησοῦς δὲ πνεύ- ζ
β ματος ἁγίου πλήρης, ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ ἰορ-
δάνου, καὶ ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρη-
μον, ἡμέρας τεσσαράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ
ις τοῦ διαβόλου. *καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡ-
ε μέραις ἐκείναις. καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν, ὕσ-
τερον ἐπείνασεν. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ διάβολος. εἰ υἱὸς
εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρ-
τος. καὶ ἀπεκρίθη ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν, λέγων. γέ-
γραπται ὅτι οὐκ ἐπ᾽ ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρω-
πος, ἀλλ᾽ ἐπὶ παντὶ ῥήματι θεοῦ. καὶ ἀναγαγὼν
αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν, ἔδειξεν αὐ-
τῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης ἐν στιγ-
μῇ χρόνου, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος. σοὶ δώσω
τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν καὶ τὴν δόξαν αὐ-
τῶν, ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ᾧ ἐὰν θέλω δί-
δωμι αὐτήν. σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς ἐνώπιόν
μου ἔσται σου πάντα. καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν
ὁ ἰησοῦς. ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ. γέγρα-
πται γὰρ προσκυνήσεις κύριον τὸν θεόν σου, καὶ
αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς
ἱερουσαλὴμ, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον
τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλ-
λε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω. γέγραπται γὰρ, ὅτι
τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περί σου, τοῦ
διαφυλάξαι σε, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μή ποτε
προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. καὶ ἀποκρι-
θεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι εἴρηται. οὐκ ἐκπειρά-
σεις κύριον τὸν θεόν σου. καὶ συντελέσας πάντα
πειρασμὸν ὁ διάβολος ἀπέστη ἀπ᾽ αὐτοῦ ἄχρι και-
ιζ ροῦ. *καὶ ὑπέστρεψεν ὁ ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ
α πνεύματος εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ φήμη ἐξῆλθε
καθ᾽ ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς ἐδί-
δασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος
ιη ὑπὸ πάντων. *καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ναζαρὲθ, οὗ ἦν
ι τεθραμμένος, καὶ εἰσῆλθε κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ
ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συναγωγὴν,
καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι. καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον
ἡσαΐου τοῦ προφήτου. καὶ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον,
εὗρε τὸν τόπον, οὗ ἦν γεγραμμένον. πνεῦμα κυρίου
ἐπ᾽ ἐμὲ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίζεσθαι πτω-
χοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμέ-
νους τὴν καρδίαν, κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν,
καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμέ-
νους ἐν ἀφέσει, κηρύξαι ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτόν. καὶ
πτύξας τὸ βιβλίον, ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ, ἐκάθισε. καὶ
πάντων

Aminadab, qui fuit Aram, q fuit Esrom, qui
fuit Phares, qui fuit Iudæ, qui fuit Iacob, qui
fuit Isaac, qui fuit Abrahæ, qui fuit Tharræ,
qui fuit Nachor, q fuit Saruch, qui fuit Ra-
gau, qui fuit Phalec, qui fuit Heber, qui fuit
Sale, qui fuit Cainã, qui fuit Arphaxat, qui
fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lamech, qui
fuit Mathusala, q fuit Enoch, q fuit Iareth,
qui fuit Malalehel, qui fuit Cainan, qui fuit
Enos, q fuit Seth, qui fuit Adã, qui fuit dei.
Iesus aũt plenus spiritus sancto, regressus III
est à Iordane, & actus est per spiritũ in deser
tum, ac diebus quadraginta tẽtabatur à dia-
bolo, nihilq; comedit in diebus illis: & con-
summatis illis, deinde esurijt. Dixit autẽ illi
diabolus: Si filius es dei, dic lapidi huic ut
panis fiat. Et respondit ad illum Iesus, dicẽs:
Scriptũ est, Non pane solo uiuet homo, sed
omni uerbo dei. Et subduxit illum diabolus
in montẽ excelsum, & ostendit illi omnia re
gna orbis terræ in puncto tẽporis, & ait illi
diabolus: Tibi dabo potestatẽ hanc uniuer-
sam & gloriã illorũ, quia mihi tradita sunt,
& cuicũq; uolo, do illam. Tu ergo si adora-
ueris prouolutus corã me, erunt tua omnia.
Et respõdens Iesus dixit illi: Abi post me sa-
tana: scriptũ est enim, Adorabis dominum
deum tuũ, & illum solũ coles. Et duxit illum
Hierosolymã, statuitq; eũ super pinnã tẽpli,
& dixit illi: Si filius dei es, mitte teipsũ hinc
deorsum: scriptũ est enim, quòd angelis suis
mãdabit de te, ut seruẽt te, & in manib⁹ tol-
lent te, ne offendas ad lapidẽ pedẽ tuum. Et
respõdens Iesus ait illi: Dictũ est, Non tenta
bis dominũ deum tuũ. Et cõsummata omni
tentatione, diabolus recessit ab illo usq; ad
tẽpus. Et reuersus est Iesus uirtute spiritus
in Galilæã, & fama exijt per uniuersam re-
gionem de illo. Et ipse docebat in synagogis
eorum, & glorificabat ab omnibus. Et uenit
Nazareth, ubi erat nutritus, & intrauit secũ
dum consuetudinẽ suam die sabbatorum in
synagogam, & surrexit ut legeret. Et tradi-
tus est illi liber Hesaiæ prophetæ, & ut ex-
plicuit librum, inuenit locũ ubi scriptũ erat:
Spiritus domini super me, propterea quod
unxit me: ad euangelizandum pauperibus
misit me, ut sanem contritos corde, ut prædi
cem captiuis remissionem, & cæcis uisum,
ut emittam confractos per remissionem, ut
prædicem annũ domini acceptum. Et com-
plicato libro, reddidit ministro, ac resedit. Et
omnium

πάντων ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτενί-
ζοντες αὐτῷ. ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτούς, ὅτι σή-
μερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑ-
ιθ μῶν. *καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ, καὶ ἐθαύ-
α μαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος, τοῖς ἐκπορευο-
μένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον. οὐχ οὗ-
κ τός ἐστιν ὁ υἱὸς ἰωσήφ; *καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς.
ι πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην. ἰα-
τρὲ θεράπευσον σεαυτόν, ὅσα ἠκούσαμεν γενόμε
να ἐν τῇ καπερναούμ, ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πα-
κα τρίδι σου. *εἶπε δέ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς
α προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. *ἐπ᾽
κβ ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν
ι ταῖς ἡμέραις ἠλίου ἐν τῷ ἰσραήλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ
οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο λι
μὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ πρὸς οὐδε-
μίαν αὐτῶν ἐπέμφθη ἠλίας, εἰ μὴ εἰς σάρεφθα
τῆς σιδῶνος πρὸς γυναῖκα χήραν. καὶ πολλοὶ
λεπροὶ ἦσαν ἐπὶ ἐλισσαίου τοῦ προφήτου ἐν τῷ
ἰσραήλ, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθαρίσθη εἰ μὴ νεε-
μὰν ὁ σύρος. καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν
τῇ συναγωγῇ, ἀκούοντες ταῦτα. καὶ ἀναστάν-
τες, ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον
αὐτὸν ἕως ὀφρύος τοῦ ὄρους, ἐφ᾽ οὗ ἡ πόλις αὐτῶν
ᾠκοδόμητο, εἰς τὸ κατακρημνῆσαι αὐτόν. αὐτὸς δὲ
κγ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο. *καὶ κα-
η τῆλθεν εἰς καπερναοὺμ πόλιν τῆς γαλιλαίας, καὶ
κδ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασι. *καὶ ἐξε-
β πλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν
κε ὁ λόγος αὐτοῦ. *καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρω- η
η πος, ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου, καὶ
ἀνέκραξε φωνῇ μεγάλῃ, λέγων. ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοὶ
ἰησοῦ ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε
τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ
ἰησοῦς, λέγων. φιμώθητι, καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ. καὶ
ῥίψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς μέσον, ἐξῆλθεν ἀπ᾽
αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαν αὐτόν. καὶ ἐγένετο θάμ-
βος ἐπὶ πάντας, καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλή-
λους, λέγοντες. τίς ὁ λόγος οὗτος; ὅτι ἐν ἐξου-
σίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύ
κϛ μασι, καὶ ἐξέρχονται; καὶ ἐξεπορεύετο ἦχος πε-
β ρὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου. *ἀ- θ
ναστὰς δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς, εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰ-
κίαν σίμωνος. ἡ πενθερὰ δὲ τοῦ σίμωνος ἦν συ-
νεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ, καὶ ἠρώτησαν αὐ-
τὸν περὶ αὐτῆς. καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς, ἐπε-
τίμησε τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτήν. καὶ πα-
ραχρῆμα ἀναστᾶσα, διηκόνει αὐτοῖς. δύνοντος δὲ ι
τοῦ ἡλίου, ἅπαντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νό-
σοις ποικίλαις, ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ
κζ ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθείς, ἐθερά-
η πευσεν αὐτούς. *ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ
πολλῶν

omnium in ſynagoga oculi erant defixi in
eum. Cœpit autē dicere ad illos: Hodie im/
pleta eſt hæc ſcriptura in auribus ueſtris. Et
omnes teſtimoniū illi dabant, & mirabātur
ſuper gratia ſermonum, qui procedebāt ex
ore ipſius, dicebantq; : Nonne hic eſt filius
Ioſeph? Et ait illis: Omnino dicetis mihi hāc
ſimilitudinē, Medice cura teipſum. Quæ/
cunq; audiuimus facta in Capernaū, fac &
hic in patria tua. Ait autem: Amen dico uo/
bis, Nemo propheta acceptus eſt in patria
ſua. Sed in ueritate dico uobis, multę uiduę
erant in diebus Heliæ in Iſrael, quando clau
ſum eſt cœlum annis tribus & mēſibus ſex,
quum facta eſſet fames magna per omnem
terram, & ad nullam illarū miſſus eſt Helias,
niſi in Sarephtha Sidonis ad mulierē uiduā.
Et multi leproſi erant in Iſrael ſub Heliſæo
propheta, & nemo eorum mūdatus eſt, niſi
Naaman Syrus. Et repleti ſunt omnes in ſy/
nagoga ira, hæc audientes. Et inſurrexerūt,
eiecerūtq; illum e ciuitate, & duxerunt il/
lum uſq; ad ſuperciliū montis, ſuper quem
ciuitas illorum erat ædificata, ut præcipita/
rent eum. Ipſe autem tranſiens per medium
illorum ibat. Et deſcendit Capernaum ciui/
tatem Galilææ, ibiq; docebat illos ſabbatis.
Et ſtupebant ſuper doctrina eius, quia cum
poteſtate coniūctus erat ſermo ipſius. Et in
ſynagoga erat homo habens ſpiritū dæmo/
nis immundi: & exclamauit uoce magna, di
cens: Eia, quid tibi nobiſcum eſt Ieſu Naza
rene? Veniſti ad perdēdum nos? Scio te qui
ſis, ſanctus ille dei. Et increpauit illum Ieſus
dicens: Obmuteſce, & exi ab eo. Et quū pro
ieciſſet illum dæmoniū in medium, exijt ab
illo: nihilq; illi nocuit. Et factus eſt pauor ſu
per omnes: & colloquebantur inter ſeſe, di/
centes: Quis ſermo hic eſt? quia cum autori
tate ac poteſtate imperat immundis ſpiriti/
bus, & exeunt? Et diuulgabatur fama de il/
lo in omnem locum undiq; finitimæ regio/
nis. Quum ſurrexiſſet autem Ieſus de ſyna/
goga introiuit in domū Simonis: ſocrus au/
tem Simonis tenebatur febri magna, & ro/
gauerūt illum pro ea. Et aſtans ſupra illam,
increpauit febrem, & febris dimiſit illam:
ſtatimq; ſurgens, miniſtrabat illis. Quum
autem ſol occideret, omnes qui habebant
infirmos morbis uarijs, ducebant illos ad
eum: at ille ſingulis manus imponens, ſa/
nabat eos. Exibant autem & dæmonia ā

πολλῶν, κράζοντα καὶ λέγοντα. ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς
ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπιτιμῶν, οὐκ εἴα αὐτὰ λα-
κθ λεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι. *γενο-
θ μένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τό-
πον, καὶ οἱ ὄχλοι ἐζήτουν αὐτόν, καὶ ἦλθον ἕως αὐ-
τοῦ, καὶ κατεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ'
αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, ὅτι καὶ ταῖς ἑτέραις
πόλεσιν εὐαγγελίσασθαί με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ
θεοῦ, ὅτι εἰς τοῦτο ἀπέσταλμαι. καὶ ἦν κηρύσσων ἐν
κθ ταῖς συναγωγαῖς τῆς γαλιλαίας. *ἐγένετο δὲ
ι ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ, τοῦ ἀκούειν τὸν
λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἑστὼς παρὰ τὴν λίμ-
νην γεννησαρέθ. καὶ εἶδε δύο πλοῖα ἑστῶτα παρὰ
τὴν λίμνην, οἱ δὲ ἁλιεῖς ἀποβάντες ἀπ' αὐτῶν,
ἀπέπλυναν τὰ δίκτυα. ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοί-
ων, ὃ ἦν τοῦ σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν, ἀπὸ τῆς
γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον, καὶ καθίσας ἐδίδα-
λ σκεν ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους. *ὡς δὲ ἐπαύ-
θ σατο λαλῶν, εἶπε πρὸς τὸν σίμωνα. ἐπανάγαγε
εἰς τὸ βάθος, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς
ἄγραν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ σίμων, εἶπεν αὐτῷ, ἐπι-
στάτα, δι' ὅλης τῆς νυκτὸς κοπιάσαντες οὐδὲν ἐ-
λάβομεν, ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὸ δίκτυ-
ον. καὶ τοῦτο ποιήσαντες, συνέκλεισαν πλῆθος
ἰχθύων πολύ. διερρήγνυτο δὲ τὸ δίκτυον αὐτῶν,
καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις, τοῖς ἐν τῷ ἑτέρῳ
πλοίῳ, τοῦ ἐλθόντας συλλαβέσθαι αὐτοῖς. καὶ ἦλ-
θον, καὶ ἔπλησαν ἀμφότερα τὰ πλοῖα ὥστε βυ-
λα θίζεσθαι αὐτά. *ἰδὼν δὲ σίμων πέτρος, προσέ-
ι πεσε τοῖς γόνασι τοῦ ἰησοῦ, λέγων. ἔξελθε ἀπ' ἐ-
μοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι κύριε. θάμβος
γὰρ περιέσχεν αὐτόν, καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ,
ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων, ᾗ συνέλαβον, ὁμοίως δὲ
καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην υἱοὺς ζεβεδαίου, οἳ ἦ-
λβ σαν κοινωνοὶ τῷ σίμωνι. *καὶ εἶπε πρὸς τὸν σί-
β μωνα ὁ ἰησοῦς. μὴ φοβοῦ, ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους
ἔσῃ ζωγρῶν. καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν
λγ γῆν, ἀφέντες ἅπαντα ἠκολούθησαν αὐτῷ. *καὶ ἐ-
β γένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ
πλήρης λέπρας, καὶ ἰδὼν τὸν ἰησοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρό-
σωπον, ἐδεήθη αὐτοῦ, λέγων. κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνα-
σαί με καθαρίσαι. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐ-
τοῦ, εἰπών. θέλω, καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀ-
πῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ, μηδενὶ
εἰπεῖν, ἀλλὰ ἀπελθὼν δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ
προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου, καθὼς προσέτα-
λδ ξε μωσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. *διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ
α λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν,
λε καὶ θεραπεύεσθαι ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν. *αὐ-
β τὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις, καὶ προσευχό-
λϛ μενος. *καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν δι-
β δάσκων, καὶ ἦσαν καθήμενοι φαρισαῖοι καὶ νομο-
διδά-

multis, clamantia ac dicētia: Tu es Christus
ille filius dei. Et increpans, non sinebat ea lo
qui, quod sciebant ipsum esse Christum. Fa
cto autem die egressus ibat in desertum lo/
cum, & turbæ quærebant eum, & uenerunt
usq; ad ipsum, & detinebant illum ne disce/
deret ab eis. Quibus ille ait: Et alijs ciuitati/
bus oportet me euangelizare regnum dei,
nam in hoc missus sum. Et prædicabat in sy/
nagogis Galilææ. Factum est aūt quum
turba immineret ei, ut audiret uerbū dei, &
ipse stabat iuxta stagnū Genesareth, & ui/
dit duas naues stantes ad stagnū: piscatores
autem descēderant ex illis, & abluebant re/
tia. Ingressus autē in unam nauim, quæ erat
Simonis, rogauit eum, ut à terra abduceret
pusillum, & sedens docebat de naui turbas.
ια Vt cessauit autē loqui, dixit ad Simonem:
Duc in altum, & laxate retia uestra in captu
ram. Et respondens Simon, dixit illi: Præce/
ptor, per totam noctem laborātes nihil cepi/
mus: tamen tuo iussu laxabo rete. Et quum
hoc fecissent, concluserunt piscium multitu
dinem copiosam. Rumpebatur autem rete
eorum. Et annuerunt socijs qui erant in alte
ra naui, ut uenirent & adiuuarent ipsos. Et
uenerunt atq; impleuerūt ambas naues, ita
ut mergerētur. Quod quum uideret Simon
Petrus, accidit ad genua Iesu, dicēs: Discede
à me domine, quia homo peccator sum. Stu
por enim circundederat eum, & omnes qui
cum illo fuerant, super captu piscium quem
ceperant, similiter autem Iacobum & Ioan/
nem filios Zebedæi, qui erant socij Simoni.
Et ait ad Simonem Iesus: Ne metuas, post
hac homines capies. Et subductis in terram
nauibus, relictis omnib⁹ sequuti sunt eum.
ιβ Et accidit quum esset in quadā ciuitate, &
ecce uir plenus lepra, quūq; uidisset Iesum,
prostratus in faciē rogauit eum, dicens: Do
mine, si uis potes me mundare. Et protensa
manu tetigit eum, dicēs: Volo: mūdus esto.
Et confestim lepra discessit ab illo. Et ipse
præcepit illi, ne cuiquā diceret, sed uade, in/
quit, ostende teipsum sacerdoti, & offer pro
emūdatione tui, queādmodū præcepit Mo/
ses in testimoniū illis. Peruagabatur aūt ma
gis rumor de illo, & conueniebāt turbæ mul
tæ ut audirēt & sanarenē per illū ab infirmi
tatibus suis. Ipse aūt agebat in secessu in de/
sertis, & orabat. Et factū est quodam die &
ipse docebat, erātq; pharisęi sedētes ac legis
doctores

διδάσκαλοι, οἳ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώ-
μης τῆς γαλιλαίας καὶ ἰουδαίας καὶ ἱερουσαλὴμ,
λζ καὶ δύναμις κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς. *καὶ ιε
α ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς
ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν εἰσενεγ-
κεῖν, καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ μὴ εὑρόντες διὰ
ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτὸν διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάν-
τες ἐπὶ τὸ δῶμα, διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτὸν
σὺν τῷ κλινιδίῳ εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ ἰησοῦ.
καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν αὐτῷ. ἄνθρωπε,
ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. καὶ ἤρξαντο διαλο-
γίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι, λέγοντες:
τίς ἐστιν οὗτος, ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται
ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ θεός; ἐπιγνοὺς δὲ
ὁ ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, ἀποκριθεὶς, εἶπε
πρὸς αὐτούς. τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑ-
μῶν; τί ἐστιν εὐκοπώτερον εἰπεῖν, ἀφέωνταί σοι αἱ
ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν, ἔγειραι καὶ περιπάτει; ἵνα
δὲ εἰδῆτε, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἶπε τῷ παραλυ-
τικῷ. σοὶ λέγω, ἔγειραι. καὶ ἄρας τὸ κλινίδιόν σου
πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς
Aliâs ἐνώπιον αὐτῶν, ἄρας ἐφ' ὃ κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς
ἐφ' ᾧ τὸν οἶκον αὐτοῦ, δοξάζων τὸν θεόν. καὶ ἔκστασις ἔλα-
βεν ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν, καὶ ἐπλήσθη-
σαν φόβου, λέγοντες, ὅτι εἴδομεν παράδοξα σήμε-
λη ρον. *καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθε, καὶ ἐθεάσατο τελώ-
β νην, ὀνόματι λευὶν, καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, ιδ
καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἀκολούθει μοι. καὶ καταλιπὼν ἅ-
λθ παντα, ἀναστὰς, ἠκολούθησεν αὐτῷ. *καὶ ἐποίη-
β σε δοχὴν μεγάλην λευὶς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ,
καὶ ἦν ὄχλος τελωνῶν πολὺς, καὶ ἄλλων, οἳ ἦσαν
μετ' αὐτῶν κατακείμενοι. καὶ ἐγόγγυζον οἱ γραμ-
ματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέ-
γοντες. διὰ τί μετὰ τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίε-
μ τε καὶ πίνετε; *καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς
β αὐτούς. οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ,
ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δι-
καίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. οἱ δὲ εἶ-
πον πρὸς αὐτόν. διὰ τί οἱ μαθηταὶ ἰωάννου νηστεύ-
ουσι πυκνὰ, καὶ δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν
φαρισαίων, οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσι καὶ πίνουσιν. ὁ δὲ εἶπε
πρὸς αὐτούς, μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος, ἐν
ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, ποιῆσαι νηστεύειν; ἐ-
λεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν
ὁ νυμφίος, τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέ-
ραις. ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτούς. ὅτι οὐ-
δεὶς ἐπίβλημα ἱματίου καινοῦ ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον
παλαιόν, εἰ δὲ μή γε, καὶ τὸ καινὸν σχίζει, καὶ τῷ πα-
λαιῷ οὐ συμφωνεῖ τὸ ἐπίβλημα ἀπὸ τοῦ καινοῦ. καὶ
οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς, εἰ δὲ
μή γε, ῥήξει ὁ νέος οἶνος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ αὐτὸς
ἐκχυ

doctores,qui uenerant ex omni castello Ga
lilææ & Iudææ & Hierusalem,& uirtus do/
mini aderat ad sanandū eos.Et ecce uiri por
tantes in lecto hominem,qui erat paralyti/
cus,& quærebant eū inferre,& ponere ante
illum.Et non inuenietes qua parte illum in/
ferrent præ turba,ascenderūt super tectum,
ac per tegulas demiserunt eum cum lectulo
in medium ante Iesum. Quorum fidem ut
uidit,dixit illi:Homo,remittantur tibi pec/
cata tua.Et cœperūt cogitare scribæ & pha
risæi,dicentes:Quis est is qui loquitur blas/
phemias? Quis potest remittere peccata,ni/
si solus deus? Vt cognouit autem Iesus co/
gitationes eorum,respondens dixit ad illos:
Quid cogitatis in cordibus uestris? Vtrum
est facilius dicere, Remittātur tibi peccata:
an dicere,Surge,& ambula? Vt autem scia/
tis ꝙ filius hominis habet potestatem in ter
ra remittendi peccata,ait paralytico:Tibi di
co,Surge,tolle lectulū tuum,& uade in do/
mum tuam.Isq; cōfestim surgens coram il/
lis,tollebat in quo iacuerat,abijtq; in domū
suam glorificans deum. Et stupor corripuit
omnes,& glorificabāt deum:& repleti sunt
timore,dicentes: Vidimus incredibilia ho/
die.Et post hæc exijt,ac uidit publicanū no/
mine Leui,sedentem ad telonium,& ait illi:
Sequere me.Atque is relictis omnibus,sur/
gens sequutus est eum.Et fecit ei conuiuiū
magnū Leui in domo sua,& erat turba mul
ta publicanorū & aliorum,qui cum illis ac/
cumbebant.Et murmurabant scribæ & pha
risæi aduersus discipulos eius,dicētes:Qua/
re cum publicanis & peccatoribus editis &
bibitis? Et respondens Iesus,dixit ad illos:
Non eget qui sani sunt medico,sed qui ma/
le habent.Non ueni ad uocandū iustos,sed
peccatores ad pœnitētiam.At illi dixerunt
ad eum:Quare discipuli Ioannis ieiunāt fre
quenter,& obsecrationes faciūt,similiter &
pharisæorū,tui uero edunt & bibunt? Qui/
bus ipse ait:Num potestis facere,ut filij tha
lami,dum cum illis est sponsus,ieiunēt? Ve
nient autem dies & quum ablatus fuerit ab
illis sponsus,tunc ieiunabunt in illis diebus.
Dicebat aūt & similitudinē ad illos: Nemo
immissuram noui uestimēti immittit in ue/
stimentū uetus,alioquin & nouum rumpit,
& ueteri non conuenit immissura ex nouo.
Et nemo mittit uinū nouū in utres ueteres,
alioqui rumpet uinū nouū utres,& ipsum
effun

ἐκχυθήσεται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται. ἀλλὰ οἶ-
νον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον, καὶ ἀμφό-
τεροι συντηροῦνται. καὶ οὐδεὶς πιὼν παλαιὸν
εὐθέως θέλει νέον, λέγει γάρ, ὁ παλαιὸς χρηστότε-
μα ρός ἐστιν. * ἐγένετο δὲ, ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώ-
β πρώτῳ διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ τῶν σπορίμων,
καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς στάχυας, καὶ
ἤσθιον, ψώχοντες ταῖς χερσί. τινὲς δὲ τῶν φαρι-
σαίων εἶπον αὐτοῖς. τί ποιεῖτε, ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν
ἐν τοῖς σαββάσι. καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἰ-
πεν ὁ ἰησοῦς. οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε, ὃ ἐποίησε δα-
βίδ, ὁπότε ἐπείνασεν αὐτὸς, καὶ οἱ μετὰ αὐτοῦ
ὄντες, ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς
ἄρτους τῆς προθέσεως ἔλαβε καὶ ἔφαγε, καὶ ἔδω-
κε καὶ τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ, οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν, εἰ μὴ
μόνους τοὺς ἱερεῖς; καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι κύριός
ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.
μβ * ἐγένετο δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ, εἰσελθεῖν αὐ-
β τὸν εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ διδάσκειν. καὶ ἦν ις
ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά.
παρετήρουν δὲ αὐτὸν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρι-
σαῖοι, εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύσει, ἵνα εὕρωσι
κατηγορίαν κατ᾽ αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ ᾔδει τοὺς διαλογισ-
μοὺς αὐτῶν, καὶ εἶπεν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ξηρὰν ἔ-
χοντι τὴν χεῖρα. ἔγειραι, καὶ στῆθι εἰς τὸ μέσον. ὁ δὲ
ἀναστὰς ἔστη. εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς αὐτούς. ἐπε-
ρωτήσω ὑμᾶς, τί ἔξεστι τοῖς σαββάσιν, ἀγαθοποιῆ-
σαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀπολέσαι;
καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτοὺς, εἶπεν τῷ
ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. ὁ δὲ ἐποίησε,
καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.
αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ διελάλουν πρὸς
μγ ἀλλήλους, τί ἂν ποιήσειαν τῷ ἰησοῦ. * ἐγένετο δὲ
β ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προ-
σεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευ-
μδ χῇ τοῦ θεοῦ. * καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώ- ις
β νησε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ᾽
αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασε, σίμω-
να, ὃν καὶ ὠνόμασε πέτρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀ-
δελφὸν αὐτοῦ, ἰάκωβον καὶ ἰωάννην, φίλιππον
καὶ βαρθολομαῖον, ματθαῖον καὶ θωμᾶν, ἰάκω-
βον τὸν τοῦ ἀλφαίου καὶ σίμωνα τὸν καλούμενον
ζηλωτὴν, ἰούδαν ἰακώβου καὶ ἰούδαν ἰσκαριώ-
με την, ὃς καὶ ἐγένετο προδότης. * καὶ καταβὰς με-
α τ᾽ αὐτῶν, ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ ὄχλος μαθη-
τῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πά-
σης τῆς ἰουδαίας καὶ ἱερουσαλὴμ, καὶ τῆς παρα-
λίου τύρου καὶ σιδῶνος, οἳ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ,
καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν, καὶ οἱ ὀχλούμε-
νοι ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, καὶ ἐθεραπεύον-
μς το. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει ἅπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύνα-
α μις παρ᾽ αὐτοῦ ἐξήρχετο, καὶ ἰᾶτο πάντας. * καὶ αὐτὸς
ἐπάρας

effundetur,& utres peribunt. Sed uinū mu/
stum in utres nouos mittendū est,& utraq;
conseruātur. Et nemo qui biberit uetus, sta/
tim uult nouū: dicit enim, uetus melius est.
Accidit autem ut in sabbato secundopri/
mo transiret per sata, ac uellebant discipuli
eius spicas, edebantq;, confricātes manibus.
Quidam autem pharisæorum dicebāt illis:
Quid facitis, quod non licet facere in sabba
tis? Et respōdens Iesus ad eos, dixit: Ne hoc
quidē legistis quod fecit Dauid, quum esu/
risset ipse,& qui cum illo erant, quomodo
intrauit in domum dei,& panes propositio
nis sumpsit, editq; ac dedit etiam his qui se/
cum erant, quos non licet edere, nisi tantum
sacerdotibus? Et dicebat illis, Dominus est
filius hominis etiam sabbati. Factum est au
tem & in alio sabbato, ut intraret in synago
ις gam, ac doceret. Et erat ibi homo & manus
eius dextera erat arida. Obseruabāt autem
eum scribæ ac pharisæi, an in sabbato sana/
turus esset, ut inuenirent unde accusarent
eum. Ipse uero sciebat cogitationes eorum,
& ait homini qui habebat manum aridam:
Surge,& sta in medio. Ille uero surgens ste/
tit. Ait igitur ad illos Iesus: Interrogabo uos
utrum licet sabbatis benefacere an malefa/
cere, animā seruare an perdere? Et circūspe/
ctis omnibus illis, dixit homini: Extēde ma/
num tuam. Ille aūt fecit,& restituta est ma/
nus eius sana sicut altera. Ipsi autem repleti
sunt amentia,& colloquebantur inter sese,
quid'nam facerent Iesu. Factū est aūt in illis
diebus, exijt in montem ad orandum, eratq;
pernoctans in deprecatione dei. Et quū dies
ις factus esset, uocauit discipulos suos,& ele/
git duodecim ex ipsis, quos & apostolos no
minauit: Simonem, quem & nominauit Pe
trum,& Andream fratrē eius: Iacobum,&
Ioannem: Philippū,& Bartholomæū: Mat/
thæum,& Thomam: Iacobū Alphæi filiū,
& Simonē, qui uocatur Zelotes:& Iudam
Iacobi,& Iudam Iscariotem, qui idem fuit
proditor. Et descendens cum illis, stetit in lo
co campestri, turbaq; discipulorum eius,&
multitudo copiosa plebis ex omni Iudæa &
Hierusalem,& à maritima Tyro & Sidone,
qui uenerant ut audirent eum,& sanaren/
tur à morbis suis,& qui uexabantur à spiri/
tibus immundis,& sanabantur. Et omnis
turba quærebat eum tangere, quia uirtus
ab illo exibat,& sanabat omnes. Et ipse
attol/

ιζ περὶ τῶν μακαρισμῶν.

ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς,
μζ ἔλεγε. *μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν
ε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. *μακάριοι οἱ πεινῶντες
μη νῦν, ὅτι χορτασθήσεσθε. μακάριοι οἱ κλαίοντες
ε νῦν, ὅτι γελάσετε. *μακάριοί ἐστε, ὅταν μισήσω
μθ σιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἀφορίσωσιν ὑμᾶς, καὶ
ε ὀνειδίσωσι, καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονη-
ρὸν, ἕνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. χαίρετε ἐν ἐκεί-
νῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε, ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς
ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. κατὰ ταῦτα γὰρ
ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν. πλὴν
οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παρά-
ν κλησιν ὑμῶν. *οὐαὶ ὑμῖν, οἱ ἐμπεπλησμένοι, ὅτι
ε πεινάσετε. οὐαὶ ὑμῖν, οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πεν-
να θήσετε καὶ κλαύσετε. *οὐαὶ ὑμῖν, ὅταν καλῶς
ε ὑμᾶς εἴπωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι. κατὰ ταῦτα
γὰρ ἐποίουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐ-
νβ τῶν. *ἀλλ᾽ ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν, ἀγαπᾶτε
ε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑ-
μᾶς. εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καὶ προ-
νγ σεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς. *τῷ
ε τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν σιαγόνα, πάρεχε καὶ τὴν ἄλ
λην. καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν
χιτῶνα μὴ κωλύσῃς. παντὶ δὲ τῷ αἰτοῦντί σε δί-
νδ δου. καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντος τὰ σὰ, μὴ ἀπαίτει. *καὶ
ε καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ
νε ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. *καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς
ε ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ
ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσι. καὶ
ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς
ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐ-
τὸ ποιοῦσι. καὶ ἐὰν δανείζητε παρ᾽ ὧν ἐλπίζετε
ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ ἁμαρ-
τωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν, ἵνα ἀπολάβωσι
τὰ ἴσα. πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ ἀ-
γαθοποιεῖτε καὶ δανείζετε μηδὲν ἀπελπίζον-
τες καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ
τοῦ ὑψίστου, ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρί-
στους καὶ πονηρούς. γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, κα-
νς θὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστί. *μὴ κρίνε-
β τε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε. μὴ καταδικάζετε, καὶ
οὐ μὴ καταδικασθῆτε. ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθή-
σεσθε. δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν. μέτρον καλὸν
πεπιεσμένον, καὶ σεσαλευμένον, καὶ ὑπερεκχυ-
νόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν. τῷ γὰρ
αὐτῷ μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.
νζ *εἶπε δὲ παραβολὴν αὐτοῖς. μή τι δύναται τυ-
ε φλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυ-
νη νον πεσοῦνται. *οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν δι-
γ δάσκαλον αὐτοῦ, κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς
νθ ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. *τί δὲ βλέπεις τὸ κάρ-
ε φος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν
τὴν

attollens oculos suos in discipulos, dicebat:
Beati pauperes, quia uestrũ est regnum dei.
ιζ Beati qui esuritis nunc, quia saturabimini.
Beati qui fletis nunc, quia ridebitis. Beati
eritis quum uos oderint homines, & separa
uerint uos, & exprobrauerint, & eiecerint
nomen uestrum tãquam malum propter fi/
lium hominis. Gaudete in illo die & exulta/
te, ecce enim merces uestra multa est in cœ/
lis. Secũdum hæc enim faciebant prophetis
patres eorum. Verũtamen uæ uobis diuiti/
bus, quia habetis consolationẽ uestram. Væ
uobis qui saturati estis, quia esurietis. Væ
uobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & fle/
bitis. Væ uobis quum laudauerint uos om/
nes homines. Secundum hæc enim faciebãt
pseudoprophetis patres eorũ. Sed uobis di/
co qui auditis, Diligite inimicos uestros: be
nefacite his qui uos oderũt. Benedicite ma/
ledicentibus uobis, & orate pro calũnianti/
bus uos. Percutienti te in maxillã, præbe &
alterã: & ab eo qui aufert tibi palliũ, etiam
tunicam noli prohibere. Omni aũt exigenti
abs te, tribue, & ab eo qui aufert quæ tua
sunt, ne reposcas. Et prout uultis ut faciant
uobis homines, uos quoq; facite illis simili/
ter. Et si diligitis eos qui uos diligũt, quæ uo
bis est gratia? Nam & peccatores eos à qui/
bus diliguntur, diligunt. Et si benefeceritis
his qui uobis benefaciũt, quæ uobis est gra/
tia? Siquidem & peccatores hoc faciunt. Et
si mutuũ dederitis his à quibus speratis uos
recepturos, quæ gratia est uobis? Nã & pec
catores peccatoribus dant mutuum, ut reci/
piant paria. Quinimo diligite inimicos ue/
stros, & benefacite, & mutuũ date, nihil in/
de sperantes, & erit merces uestra multa, &
eritis filij altissimi, quia ipse benignus est er
ga ingratos ac malos. Estote ergo misericor
des, sicut & pater uester misericors est. No/
lite iudicare, & nõ iudicabimini. Nolite con
demnare, & nõ condẽnabimini. Remittite,
& remittetur uobis. Date, & dabitur uobis.
Mensurã bonam & confertã & concussam
atq; exundantẽ dabunt in sinum uestrũ. Ea
dem quippe mẽsura qua metimini, metien/
tur alij uobis. Dicebat aũt illis similitudinẽ:
Nunquid potest cæcus cæcũ ducere? nõne
ambo in foueã cadunt? Non est discipulus
supra magistrũ suum: perfectus aũt omnis
erit, sicut magister ipsius. Quid autẽ uides
festucam in oculo fratris tui, trabem autem
quæ

τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ, οὐ κατανοεῖς; ἢ πῶς δύ-
νασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, ἀδελφὲ, ἄφες ἐκβα-
λῶ τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν
τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων; ὑποκριτὰ, ἔκ-
βαλλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ
τότε διαβλέψεις, ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ
ξ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου. * οὐ γάρ ἐστι δένδρον
ε καλὸν, ποιοῦν καρπὸν σαπρόν. οὐ δὲ δένδρον σα-
πρὸν, ποιοῦν καρπὸν καλόν. ἕκαστον γὰρ δένδρον
ξα ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται. * οὐ γὰρ ἐξ ἀκαν-
ε θῶν συλλέγουσι σῦκα. οὐδὲ ἐκ βάτου τρυγῶσι σταφυ-
ξβ λήν. * ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θη-
ε σαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγαθόν. καὶ ὁ
πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς
καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ πονηρόν. ἐκ γὰρ τοῦ πε-
ρισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.
ξγ * τί δέ με καλεῖτε, κύριε, κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέ-
γ γω. * πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρός με, καὶ ἀκούων μου τῶν
ξδ λόγων, καὶ ποιῶν αὐτοὺς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν
ε ὅμοιος. ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν,
ὃς ἔσκαψε καὶ ἐβάθυνε, καὶ ἔθηκε θεμέλιον ἐπὶ
τὴν πέτραν. πλημμύρας δὲ γενομένης, προσέῤῥη-
ξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσε σαλεῦ-
σαι αὐτήν, τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. ὁ δὲ
ἀκούσας, καὶ μὴ ποιήσας, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰ-
κοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου, ᾗ
προσέῤῥηξεν ὁ ποταμὸς, καὶ εὐθέως ἔπεσε, καὶ ἐ-
ξε γένετο τὸ ῥῆγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα. * ἐπεὶ ιη
γ δὲ ἐπλήρωσε πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀ-
κοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς καπερναούμ. ἑκατοντάρχου
δέ τινος δοῦλος κακῶς ἔχων, ἤμελλε τελευτᾶν, ὃς
ἦν αὐτῷ ἔντιμος. ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ ἰησοῦ, ἀπέστειλε
πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν,
ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ. οἱ δὲ παραγενό-
μενοι πρὸς τὸν ἰησοῦν, παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως, λέ-
γοντες, ὅτι ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξει τοῦτο. ἀγαπᾷ γὰρ τὸ
ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησεν
ἡμῖν. ὁ δὲ ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς, ἤδη δὲ αὐτοῦ
οὐ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἔπεμψε πρὸς
αὐτὸν ὁ ἑκατόνταρχος φίλους, λέγων αὐτῷ. κύριε,
μὴ σκύλλου, οὐ γάρ εἰμι ἱκανὸς, ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην
μου εἰσέλθῃς. διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἠξίωσα πρός σε ἐλ-
θεῖν, ἀλλὰ εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. καὶ
γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος,
ἔχων ὑπ᾽ ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ, πο-
ρεύθητι, καὶ πορεύεται, καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχε-
ται. καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. ἀ-
κούσας δὲ ταῦτα ὁ ἰησοῦς, ἐθαύμασεν αὐτόν. καὶ
ξς στραφεὶς, τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπε. λέγω
ε ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον.
ξζ * καὶ ὑποστρέψαντες οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον,
ι εὗρον τὸν ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα. * καὶ ἐγέ-
νετο

quæ in oculo proprio est, nō animaduertis?
Aut quomodo potes dicere fratri tuo, Fra-
ter, sine, eijciam festucam quæ in oculo tuo
est, Ipse in oculo tuo trabem nō uidens. Hy-
pocrita, eijce primū trabem ex oculo tuo, &
tunc perspicies ut eijcias festucā quæ est in
oculo fratris tui. Non est enim arbor bona,
quæ facit fructū malum: neq; arbor mala, fa-
ciens fructū bonum. Vnaqueq; enim arbor
ex fructu suo cognoscit̄. Neq; enim è spinis
colligunt ficus, neq; è rubo uindemiāt uuā.
Bonus homo ex bono thesauro cordis sui
profert bonum, & malus homo ex malo the-
sauro cordis sui profert malū. Ex abūdantia
enim cordis loquitur os eius. Quid aūt uo-
catis me, domine, domine: & nō facitis quæ
dico? Quisquis uenit ad me, & audit sermo-
nes meos, & facit eos, ostendam uobis cui si-
milis sit. Similis est homini ædificāti domū,
qui fodit in altum, & posuit fundamentū su-
per petram. Inūdatione aūt facta, illisum est
flumen domui illi, & non potuit eam moue-
re: fundata enim erat super petram. Qui au-
tem audiuit & non fecit, similis est homini
qui ædificauit domū suam super terrā absq;
fundamēto, in quā illisus est fluuius, & con-
tinuo cecidit, & facta est ruina domus illius
ιη magna. Quum aūt cōsummasset omnia
uerba sua audiente populo, intrauit Caper-
naum. Centurionis aūt cuiusdā seruus ma-
le habens, agebat animā, qui illi erat charus.
Quum audisset aūt de Iesu, misit ad eum se-
niores Iudæorum, rogans eum ut ueniret &
seruaret seruū suum. At illi quum uenissent
ad Iesum, rogabant eum studiose, dicentes:
Dignus est, ut hoc illi præstes. Diligit enim
gentem nostram, & synagogā ipse ædifica-
uit nobis. Iesus autē ibat cum illis. Et quum
iam nō longe abesset à domo, misit ad eum
centurio amicos, dicens ei: Domine, noli ue-
xari: nō enim sum dignus, ut sub tectū meū
intres: quapropter nec meipsum sum dignū
arbitratus, ut uenirē ad te: sed dic uerbo, &
sanabit̄ puer meus. Nam & ego homo sum
sub potestate cōstitutus, habens sub me mi-
lites, & dico huic, uade, ac uadit: & alteri, ue-
ni, ac uenit: & seruo meo, fac hoc, ac facit.
Auditis aūt his Iesus, miratus est eū, & con-
uersus, sequenti se turbæ dixit, Dico uobis,
ne in Israel quidem tantam fidem inueni. Et
reuersi qui missi fuerant, in domum, repere-
runt seruum qui languerat, sanum. Et fa-
ctum

νέος ἐν τῷ ἑξῆς ἐπορεύετο εἰς πόλιν, καλουμένην
ναΐν, καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
ἱκανοί, καὶ ὄχλος πολύς. ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πύλῃ
τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκὼς υἱὸς
μονογενὴς τῇ μητρὶ αὐτοῦ. καὶ αὕτη ἦν χήρα, καὶ
ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς σὺν αὐτῇ, καὶ ἰδὼν αὐ
τὴν ὁ κύριος, ἐσπλαγχνίσθη ἐπ᾽ αὐτήν, καὶ εἶπεν
αὐτῇ. μὴ κλαῖε. καὶ προσελθὼν, ἥψατο τῆς σοροῦ.
οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν, καὶ εἶπε. νεανίσκε, σοὶ
λέγω, ἐγέρθητι, καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρός, καὶ ἤρξα
το λαλεῖν, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ. ἔλα
βε δὲ φόβος πάντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, λέ-
γοντες. ὅτι προφήτης μέγας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν,
ξη καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. *καὶ
ι ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ ἰουδαίᾳ περὶ
ξθ αὐτοῦ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ. *καὶ ἀπήγ-
ι γειλαν ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων
τούτων. καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ ὁ ἰωάννης, ἔπεμψε πρὸς τὸν ἰη-
σοῦν, λέγων. σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδο-
κῶμεν; παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες,
εἶπον. ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρός
σε, λέγων. σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶ-
μεν; ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσε πολλοὺς
ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων, καὶ πνευμάτων πονη-
ρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο τὸ βλέπειν.
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέν-
τες ἀπαγγείλατε ἰωάννῃ, ἃ εἴδετε καὶ ἠκούσατε.
ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, λε-
προὶ καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγεί-
ρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται, καὶ μακάριός
ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. ἀπελθόντων
δὲ τῶν ἀγγέλων ἰωάννου ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς
ὄχλους περὶ ἰωάννου. τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρη-
μον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμε-
νον; ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν
μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱμα-
τισμῷ ἐνδόξῳ, καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς
βασιλείοις εἰσίν. ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; προ-
φήτην; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφή-
ο του. *οὗτός ἐστι περὶ οὗ γέγραπται. ἰδοὺ ἐγὼ
β ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς
οα κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. *λέ-
ι γω γὰρ ὑμῖν. μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προ-
φήτης ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ οὐδείς ἐστιν. ὁ δὲ μι-
κρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, μείζων αὐτοῦ
οβ ἐστι. *καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι
ι ἐδικαίωσαν τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισ-
μα ἰωάννου. οἱ δὲ φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βου
λὴν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέν-
ογ τες ὑπ᾽ αὐτοῦ. εἶπε δὲ ὁ κύριος. *τίνι οὖν ὁμοιώ
ι σω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ τίνι
εἰσὶν

ctum est, deinceps ibat in ciuitatem quæ uo
catur Nain, & ibant cum eo discipuli eius
ιθ multi, turbaq́ copiosa. Quum autē appro/
pinquaret portę ciuitatis, ecce defunctus ef/
ferebatur filius unicus matris suæ. & hæc ui
dua erat, & turba ciuitatis multa cum illa.
Quam quum uidisset dominus, misericor/
dia motus super eam, dixit illi: Noli flere. Et
accessit tetigitq́ loculum. Porrò qui porta/
bant, substiterunt. Et ait: Adolescens, tibi di/
co, Surge. Et resedit qui erat mortuus, & cœ/
pit loqui, & dedit illum matri suæ. Accepit
autem omnes timor, & glorificabāt deum,
dicentes: Propheta magnus surrexit inter
nos, & deus uisitauit plebem suam. Et exijt
κ hic rumor in uniuersam Iudæā de eo, & om
nem finitimam regionem. Et nunciauerunt
Ioanni discipuli ipsius de his omnibus. Et
conuocauit duos de discipulis suis Ioannes,
misitq́ ad Iesum, dicens: Tu es qui uēturus
es, an alium expectamus? Quum autem ue
nissent ad eum uiri, dixerunt: Ioannes bapti
sta misit nos ad te, dicens: Tu es ille qui uen
turus erat, an alium expectamus? In eadem
autem hora multos sanauit à morbis ac pla/
gis, & spiritibus malis, & cæcis multis dona
uit uisum. Et respondens dixit illis: Euntes
renunciate Ioanni quæ uidistis & audistis,
q́ cæci uident, claudi ambulāt, leprosi mun/
dantur, surdi audiunt, mortui resurgūt, pau
peribus annunciatur euāgelium, & beatus
est quicunq; non fuerit offensus per me. Et
quum discessissent nuncij Ioannis, cœpit de
Ioanne dicere ad turbas: Quid existis in de/
sertū ut uideretis? arūdinem uento agitari?
Sed quid existis uisuri? hominem mollibus
uestimentis indutū? Ecce qui uestitu splen/
dido uestiuntur, & in delicijs agunt, in aulis
regum sunt. Sed quid existis ad uidendum?
prophetam? Vtiq; dico uobis, & plus q̄ pro
phetam. Hic est de quo scriptū est: Ecce mit
to angelū meum ante faciem tuam, qui præ
parabit uiam tuam ante te. Dico enim uo/
bis: Maior inter natos mulierum propheta
Ioanne baptista nemo est. Attamen qui mi/
nor est in regno dei, maior est illo. Et omnis
populus audiens, & publicani iustificaue/
runt deum, baptizati baptismo Ioānis. Pha/
risæi autem & legis periti consiliū dei spre/
uerunt aduersus semetipsos, non baptizati
ab eo. Ait autem dominus: Cui ergo similes
dicam homines generationis huius, & cui

καὶ τοῦ ἀλείψασαν τὸν κύριον μύρῳ.

ἐστὶν ὅμοιοι; ὅμοιοί εἰσι παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις, καὶ λέγουσιν. ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε. ἐλήλυθε γὰρ ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς, μήτε ἄρτον ἐσθίων, μήτε οἶνον πίνων, καὶ λέγετε, δαιμόνιον ἔχει. ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε. ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν, καὶ ἐδικαιώθη ἡ σο-
σδ φία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων. *ἠρώτα δέ
α τις αὐτὸν τῶν φαρισαίων, ἵνα φάγῃ μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φαρισαίου ἀνεκλίθη. καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἥτις ἦν ἁμαρτωλὸς, ἐπιγνοῦσα ὅτι ἀνάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου, καὶ στᾶσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω κλαίουσα, ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἤλειφε τῷ μύρῳ. ἰδὼν δὲ ὁ φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, λέγων. οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν, τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ, ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς αὐτόν. σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. ὁ δέ φησι, διδάσκαλε, εἰπέ. δύο χρεωφειλέται ἦσαν δανειστῇ τινὶ, ὁ εἷς ὤφειλε δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα, μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν εἰπὲ πλεῖον αὐτὸν ἀγαπήσει; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων, εἶπεν. ὑπολαμβάνω, ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. ὀρθῶς ἔκρινας, καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ σίμωνι ἔφη. βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέ μου τοὺς πόδας. καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξε. φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ ἀφ᾽ ἧς εἰσῆλθον, οὐ διέλειπε καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας. ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας, αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψέ μου τοὺς πόδας. οὗ χάριν λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαὶ, ὅτι ἠγάπησε πολύ. ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ. εἶπε δὲ αὐτῇ. ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι. καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, τίς οὗτός ἐστιν, ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν; εἶπε δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα. ἡ
οε πίστις σου σέσωκέ σε, πορεύου εἰς εἰρήνην. *καὶ
ι ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς, καὶ αὐτὸς διώδευε κατὰ πόλιν καὶ κώμην κηρύσσων, καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, καὶ γυναῖκές τινες αἳ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, μαρία ἡ καλουμένη μαγδαληνὴ, ἀφ᾽ ἧς δαιμόνια ἑπτὰ
ἐξελη-

similes sunt? Similes sunt pueris sedentibus in foro, & acclamantibus inter se ac dicentibus: Cantauimus uobis tibijs, & non saltastis. Cecinimus uobis lugubria, & nō plorastis. Venit enim Ioānes baptista neq; edens panem, neq; bibens uinū, & dicitis, Dæmonium habet. Venit filius hominis edēs ac bibens, & dicitis: Ecce homo edax, & uinipotor, amicus publicanorū ac peccatorū. Et iustificata est sapiētia à filijs suis omnibus. Rogabat aūt illum quidam è pharisæis, ut caperet cibum cum ipso. Et ingressus domū pha/
κα risæi, accubuit. Et ecce mulier quæ fuerat in ciuitate peccatrix, ut cognouit ꝙ accubuisset in domo pharisæi, attulit alabastrum unguenti, stansq; ad pedes eius à tergo, flens lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui extergebat, & deosculabaẽ pedes eius, & unguento ungebat. Videns aūt pharisæus, qui uocauerat eū, ait intra se, dicens: Hic si esset propheta, sciret utiq; quę & qualis est mulier quæ tangit ipsum, quia peccatrix est. Et respondens Iesus dixit ad illū: Simon, habeo quiddā quod tibi dicam. At ille ait: Magister dic. Duo debitores erant cuidam creditori, unus debebat denarios quingētos, & alter quinquaginta. Quum aūt illi non essent soluendo, cōdonauit utrisq;. Horum igitur, dic uter eū plus diliget? Respondens Simon, dixit: Existimo, ꝙ is cui plus condonauit. At ille dixit ei: Recte iudicasti. Et conuersus ad mulierē, dixit Simoni: Vides hanc mulierem: Intraui in domū tuam, aquam pedibus meis nō dedisti: hæc aūt lachrymis rigauit pedes meos, & capillis capitis sui extersit. Osculū mihi non dedisti: hæc aūt ex quo intraui, nō cessauit deosculari pedes meos. Oleo caput meū non unxisti: hęc autem unguēto unxit pedes meos. Propter quod dico tibi: Remittanẽ peccata eius multa, quoniā dilexit multū. Cui aūt minus remittitur, is minus diligit. Dixit aūt ad illam: Remittūtur tibi peccata. Et cœperūt qui simul accūbebāt dicere intra se: Quis est hic, qui etiā peccata remittit? Dixit aūt ad mulierem: Fides tua te saluā fecit, uade cū pace.

Et factū est deinceps, & ipse iter faciebat per singulas ciuitates & castella, prædicans & annūcians regnū dei, & duodecim cū illo, simulq; mulieres aliquæ, quæ erāt sanatę à spiritib⁹ malis & infirmitatib⁹: Maria quę uocatur Magdalene, de qua septē dæmonia
exie/

κβ περὶ τῆς παραβολῆς τοῦ σπείροντος.

διεληλύθει, καὶ ἰωάννα γυνὴ χουζᾶ, ἐπιτρόπου
ἡρώδου, καὶ σουσάννα, καὶ ἕτεραι πολλαί, αἵτινες
οε διηκόνουν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς. *συ-
β νιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ, καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπο-
ρευομένων πρὸς αὐτόν, εἶπε διὰ παραβολῆς. ἐξ-
ῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον αὐτοῦ, καὶ
ἐν τῷ σπείρειν αὐτόν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν,
καὶ κατεπατήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κα-
τέφαγεν αὐτό. καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν
καὶ φυὲν ἐξηράνθη διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα. καὶ
ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συμφυεῖ-
σαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό. καὶ ἕτερον ἔπε-
σεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἀγαθήν, καὶ φυέν, ἐποίησε
καρπὸν ἑκατονταπλασίονα. ταῦτα λέγων ἐφώνει,
ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. ἐπηρώτων δὲ αὐ-
τὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες. τίς εἴη ἡ παραβο-
λὴ αὕτη. ὁ δὲ εἶπεν. ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυ-
ος στήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, *τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν
ι παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι, καὶ
οζ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν. *ἔστι δὲ αὕτη ἡ παραβο-
β λή. ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. οἱ δὲ παρὰ
τὴν ὁδόν εἰσιν, οἱ ἀκούοντες, εἶτα ἔρχεται ὁ διά-
βολος, καὶ αἴρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν,
ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν. οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέ-
τρας, οἳ ὅταν ἀκούσωσι μετὰ χαρᾶς δέχονται
τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἳ πρὸς
καιρὸν πιστεύουσι, καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφί-
στανται. τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν, οὗτοί εἰσιν
οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου,
καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συμπνίγονται,
καὶ οὐ τελεσφοροῦσι. τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί
εἰσιν, οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκού-
σαντες τὸν λόγον κατέχουσι, καὶ καρποφοροῦ-
οθ σιν ἐν ὑπομονῇ. *οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας καλύ-
β πτει αὐτὸν σκεύει, ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν,
ἀλλ᾽ ἐπὶ λυχνίας ἐπιτίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμε-
νοι βλέπωσι τὸ φῶς. οὐ γάρ ἐστι κρυπτὸν ὃ οὐ φα-
π νερὸν γενήσεται. *οὐδὲ ἀπόκρυφον, ὃ οὐ γνωσθή-
β σεται, καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ. *βλέπετε οὖν πῶς
πα ἀκούετε. ὃς γὰρ ἐὰν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ. καὶ ὃς
ε ἐὰν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐ-
πβ τοῦ. *παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ, καὶ
β οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν
αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, καὶ ἀπηγγέλθη αὐτῷ λε-
γόντων. ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἑστή-
κασιν ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶ-
πε πρὸς αὐτούς. μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗ-
τοί εἰσιν, οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες καὶ
πγ ποιοῦντες αὐτόν. *καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡ-
β μερῶν, καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς πλοῖον, καὶ οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. διέλθω-
μεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης, καὶ ἀνήχθησαν.
πλεόντων

exierant,& Ioanna uxor Chuzę procurato
ris Herodis,& Susanna,& aliæ multæ quæ
ministrabant ei de facultatibus suis. Quum
aūt turba plurima cōueniret,& e singulis ci
κβ uitatibus properarēt ad eum,dixit per simi-
litudinem:Exijt qui sementē faciebat ad se-
minādum semen suum,& inter seminādum
aliud cecidit circa uiam,& cōculcatum est,
& uolucres cœli comederunt illud.Et aliud
cecidit super petram,& enatum aruit,quia
non habebat humorē.Et aliud cecidit inter
spinas,& simul enatæ spinæ suffocauerunt
illud.Et aliud cecidit in terrā bonam,& ena-
tum fecit fructum centuplū.Hæc dicens cla
mabat:Qui habet aures ad audiendum,au-
diat.Interrogabant aūt eum discipuli eius,
dicētes:quę esset ista parabola.At ille dixit:
Vobis datum est nosse mysteria regni dei:
cæteris aūt per parabolas ut uidētes non ui-
deant,& audientes non intelligant.Est autē
hæc parabola:Semen est sermo dei.Qui au
tem iuxta uiam,hi sunt qui audiunt,deinde
uenit diabolus,& tollit sermonem de corde
eorū ne credentes seruētur.Nam qui super
petram,ij sunt qui quū audierint,cum gau-
dio suscipiūt sermonē:& hi radices non ha-
bent,qui ad tempus credunt,& in tempore
tentationis recedūt.Quod aūt in spinas ce-
cidit,hi sunt qui audierunt,& a solicitudini-
bus & diuitijs ac uoluptatibus uitæ euntes
suffocantur,nec referūt fructum.Quod aūt
in bonā terram,hi sunt qui in corde honesto
ac bono audientes sermonē retinent,& fru-
ctum afferunt per patientiam.Nemo uero
quum lucernā accenderit,operit eam uase,
aut subter lectū ponit,sed super candelabrū
ponit,ut intrantes uideant lumen.Non est
enim occultū,quod non manifestū sit futu-
rum:nec absconditū,quod nō sit cognoscen
dum & in propatulū uenturū.Videte ergo
quomodo audiatis.Quisquis em̄ habet,da-
bitur illi,& quicūq; non habet,etiam quod
putat se habere,auferetur ab illo.Venerunt
aūt ad illum mater & fratres eius,& non po
terant adire eum præ turba,& nunciatū est
illi,dicentibus:Mater tua & fratres tui stant
foris,uolentes te uidere.Qui respondens,di
xit ad eos:Mater mea & fratres mei hi sunt
qui sermonē dei audiunt,ac faciūt illum.Fa
ctum est aūt quodam die,& ipse ascendit in
nauim,ac discipuli eius,& ait ad illos:Traij
ciamus in ulteriorē ripā stagni:ac soluerūt.

πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσε, καὶ κατέβη λαί-
λαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπληροῦντο
καὶ ἐκινδύνευον. προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐ-
τὸν, λέγοντες. ἐπιστάτα, ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα.
ὁ δὲ ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύ- κγ
δωνι τοῦ ὕδατος. καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγένετο
γαλήνη. εἶπε δὲ αὐτοῖς. ποῦ ἐστιν ἡ πίστις ὑμῶν;
φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλ-
λήλους. τίς ἄρα οὗτός ἐστιν; ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις
ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι καὶ ὑπακούουσιν αὐ-
τῷ; καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν γαδα-
ρηνῶν, ἥτις ἐστὶν ἀντίπερα τῆς γαλιλαίας. ἐξελ-
θόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπήντησεν αὐτῷ ἀ-
νήρ τις ἐκ τῆς πόλεως, ὃς εἶχε δαιμόνια ἐκ χρόνων
ἱκανῶν. καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο καὶ ἐν οἰ-
κίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν. ἰδὼν δὲ
τὸν ἰησοῦν, καὶ ἀνακράξας προσέπεσεν αὐτῷ,
καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπε. τί ἐμοὶ καὶ σοὶ ἰησοῦ υἱὲ
τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; δέομαί σου μή με βασανί-
σῃς. παρήγγειλε γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρ-
τῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. πολλοῖς γὰρ χρό-
νοις συνηρπάκει αὐτὸν, καὶ ἐδεσμεῖτο ἁλύσεσι,
καὶ πέδαις φυλασσόμενος, καὶ διαῤῥήσσων τὰ
δεσμὰ, ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος εἰς τὰς ἐρή-
μους. ἐπηρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, λέγων. τί σοι
ἐστὶν ὄνομα; ὁ δὲ εἶπε, λεγεὼν, ὅτι δαιμόνια πολ- κδ
λὰ εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν. καὶ παρεκάλουν αὐτὸν,
ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελ-
θεῖν. ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βοσκομέ-
νων ἐν τῷ ὄρει. καὶ παρεκάλουν αὐτὸν, ἵνα ἐπι-
τρέψῃ αὐτοῖς, εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν, καὶ ἐπέτρε-
ψεν αὐτοῖς. ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ
ἀνθρώπου, εἰσῆλθεν εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ὥρμησεν
ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν λίμνην, καὶ
ἀπεπνίγη. ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γεγενη-
μένον, ἔφυγον, καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ
εἰς τοὺς ἀγρούς. ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός. καὶ
ἦλθον πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ εὗρον καθήμενον τὸν
ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἱμα-
τισμένον καὶ σωφρονοῦντα, παρὰ τοὺς πόδας
τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐφοβήθησαν. ἀπήγγειλαν δὲ αὐ-
τοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθεὶς,
καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περι-
χώρου τῶν γαδαρηνῶν, ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν,
πδ ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο. * αὐτὸς δὲ ἐμ-
η βὰς εἰς τὸ πλοῖον ὑπέστρεψεν. ἐδέετο γὰρ αὐτοῦ
ὁ ἀνὴρ, ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια, εἶναι σὺν
αὐτῷ. ἀπέλυσε δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς λέγων. ὑπό-
στρεψον εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ ὅσα ἐποίη-
σέ σοι ὁ θεός. καὶ ἀπῆλθε καθ' ὅλην τὴν πόλιν
πε κηρύσσων, ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. * ἐγέ-
β νετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν ἰησοῦν, ἀπεδέ-
ξατο

Cæterum nauigantibus illis, obdormiuit, & ingruit procella uenti in stagnũ, & complebantur ac periclitabãtur. Accedentes aũt suscitauerunt eum, dicẽtes: Præceptor, præceptor, perimus. At ille experrectus, increpauit uentum ac tempestatẽ aquæ: & cessauerunt, factaq́ʒ est tranquillitas. Dixit aũt illis: Vbi est fides uestra? Timentes autẽ mirati sunt inter se, dicentes, Quisputas hic est? Quia uentis quoq́ʒ & aquę imperat, & obediunt ei? Et nauigauerũt ad regionẽ Gadarenorum, quæ est cõtra Galilæam. Et quum de naui egressus esset ad terram, occurrit illi uir quidã è ciuitate, qui habebat dæmoniũ iam tẽporibus multis, & uestimẽto non induebatur, neq́ʒ in domo manebat, sed in monumentis. Is ut uidit Iesum, & exclamasset, procidit ante illum, ac uoce magna dixit: Quid mihi rei tecũ est Iesu fili dei altissimi? Obsecro te, ne me torqueas. Præcipiebat enim spiritui immũdo ut exiret ab homine. Frequenter enim corripuerat illum, & uinciebatur catenis, & cõpedibus custodiebat̃, & ruptis uinculis agebat̃ à dæmonio in deserta. Interrogauit autem illum Iesus, dicẽs: Quod tibi nomen est? At ille dixit, Legio. Quia intrauerũt dęmonia multa in eum. Et rogauerunt illum, ne imperaret ipsis, ut in abyssum irent. Erat autẽ ibi grex porcorum multorũ pascentiũ in monte, & rogabãt eũ ut permitteret ipsis in illos ingredi. Et permisit illis. Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intrauerunt in porcos, & impetu abijt grex per præceps in stagnum, & suffocatus est. Porrò ut uiderunt quod acciderat ij qui pascebant, fugerunt, rumoreq́ʒ nunciauerũt in ciuitatẽ ac uillas. Exierunt aũt ut uiderẽt quod factum erat, & uenerunt ad Iesum, & inuenerũt hominẽ sedentẽ, à quo dæmonia exierant, uestitum, ac sana mente, ad pedes Iesu, & timuerunt. Nunciauerunt autẽ illis etiam qui uiderant quomodo sanus factus esset is qui agitabatur à dæmonio. Et rogauerũt illum omnis multitudo Gadarenorũ ut discederet ab ipsis, quia magno timore tenebantur. Ipse aũt conscensa naui reuersus est. Rogauerat enim illum uir à quo dæmonia exierant, ut cũ eo esset: sed ablegauit eũ Iesus, dicens: Redi in domũ tuam, & narra quęcũq́ʒ tibi fecerit deus. Et abijt per totam ciuitatẽ, prædicans quæcũq́ʒ sibi fecisset Iesus. Factum est aũt quum rediret Iesus, excepit

ξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες προσδο-
κῶντες αὐτόν. καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνήρ, ᾧ ὄνομα
ἰάειρος, καὶ αὐτὸς ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρ-
χε, καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ παρε-
κάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ὅτι θυ-
γάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ
αὕτη ἀπέθνησκεν. ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτὸν οἱ ὄ-
χλοι συνέπνιγον αὐτόν. καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύ-
σει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἥτις εἰς ἰατροὺς
προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον, οὐκ ἴσχυσεν ὑπ'
οὐδενὸς θεραπευθῆναι, προσελθοῦσα δὲ ὄπι-
σθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ
παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς. καὶ
εἶπεν ὁ ἰησοῦς. τίς ὁ ἁψάμενός μου; ἀρνουμένων
δὲ πάντων, εἶπεν ὁ πέτρος, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ.
ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσί σε καὶ ἀποθλίβουσι,
καὶ λέγεις, τίς ὁ ἁψάμενός μου; ὁ δὲ ἰησοῦς εἶ-
πεν. ἥψατό μου τίς. ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξ-
ελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ. ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνή, ὅτι οὐκ ἔλα-
θε, τρέμουσα ἦλθε, καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ, δι'
ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ, ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἐνώ-
πιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα.
ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ. θάρσει θύγατερ, ἡ πίστις σου σέ-
σωκέ σε. πορεύου εἰς εἰρήνην. ἔτι αὐτοῦ λαλοῦν-
τος, ἔρχεταί τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέ-
γων αὐτῷ, ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου, μὴ σκύλ-
λε τὸν διδάσκαλον. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀκούσας, ἀπεκρί-
θη αὐτῷ, λέγων. μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε, καὶ σω-
θήσεται. ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰ-
σελθεῖν οὐδένα, εἰ μὴ πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ
ἰωάννην, καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν
μητέρα. ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐ-
τήν. ὁ δὲ εἶπε, μὴ κλαίετε, οὐκ ἀπέθανεν ἀλλὰ
καθεύδει, καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες, ὅτι ἀ-
πέθανεν. αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, καὶ
κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησε λέγων. ἡ
παῖς, ἐγείρου. καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτῆς,
καὶ ἀνέστη παραχρῆμα, καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆ-
ναι φαγεῖν. καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς. ὁ δὲ
παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.
πς * συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα ἔδωκεν
β αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαι-
μόνια, καὶ νόσους θεραπεύειν. καὶ ἀπέστειλεν αὐ-
τοὺς κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ ἰᾶσθαι
πζ τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. * μηδὲν
β αἴρετε εἰς τὴν ὁδὸν μήτε ῥάβδον, μήτε πήραν,
μήτε ἄρτον, μήτε ἀργύριον, μήτε ἀνὰ δύο χι-
τῶνας ἔχειν. καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε, ἐκεῖ
πη μένετε, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. * καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ
β δέξονται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐ-
πθ κείνης, καὶ τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν
ϛ ἀποτινάξατε εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτούς. * ἐξερ-

cepit illum turba: nam omnes expectabant
κε eũ. Et ecce uenit uir, cui nomẽ Iairus, & ipse
princeps synagogæ erat: acciditq; ad pedes
Iesu, rogans eum ut intraret in domũ suam,
quoniã unica filia erat ei ferè annorũ duo/
decim, & hæc moriebatur. Verũ inter eun/
dum, turbæ coarctabãt eum. Et mulier quæ
κς erat obnoxia profluuio sanguinis ab annis
duodecim, quæ in medicos impenderat om
nem substantiã, nec ab ullo potuerat curari,
accessit retro, & tetigit fimbriam uestimẽti
eius, & confestim sistebat fluxus sanguinis
eius. Et ait Iesus: Quis est qui me tetigit?
Negantibus autẽ omnibus, dixit Petrus, &
qui cum illo erant: Præceptor, turbæ te con/
stringunt & affligant, & dicis: Quis me te/
tigit? & dixit Iesus: Tetigit me aliqs. Nam
ego noui uirtutem à me exisse. Videns aũt
mulier quod non latuisset, tremens uenit ac
procidit ante pedes eius, & ob quã causam
tetigisset eum, indicauit ei coram toto popu
lo, & queadmodũ confestim sanata fuisset.
At ipse dixit ei: Confide filia, fides tua te ser
uauit, uade cum pace. Adhuc illo loquente,
uenit quidam à domo principis synagogæ,
dicens ei: Mortua est filia tua, noli uexare
magistrũ. Iesus aũt audito hoc uerbo, respõ/
dit patri puellæ: Noli timere, crede tantum,
& salua erit. Et quum uenisset in domũ, nõ
permisit intrare secum quenq̃, nisi Petrũ &
Iacobum & Ioannẽ, & patrẽ ac matrẽ puel/
læ. Flebant aũt omnes & plangebant illam.
At ille dixit: Nolite flere, nõ est mortua *puel/
la*, sed dormit. Et deridebant eum, scientes q̃
mortua esset. Ipse aũt eiectis foras omnib9,
apprehẽsa manu eius clamauit, dicẽs: Puel/
la, surge. Et reuersus est spiritus eius, & sur/
rexit continuo. Ac iussit illi dari cibũ. Et stu
puerunt parentes eius. At ille præcepit eis,
ne cui dicerent quod factum erat. Con/ IX
κζ uocatis autem *Iesus* duodecim, dedit illis po
testatem & autoritatem super omnia dæ/
monia, & ut morbos sanarent. Et misit illos
ut prædicarent regnum dei, & sanarent in/
firmos. Et ait ad illos: Ne quid tuleritis in
uiam, neq; uirgã, neq; peram, neq; panem,
neq; pecuniam, neq; binas tunicas habea/
tis. Et in quancunq; domum intraueritis, il/
lic manete, atque illinc exeatis. Et quicunq;
non receperint uos, exeuntes de ciuitate il/
la, etiam puluerem è pedibus uestris excu/
tite in testimonium aduersus illos. Egres/

ἐρχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας, εὐαγγελι-
ϛ ζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ. *ἤκου-
β σε δὲ ἡρώδης ὁ τετράρχης τὰ γινόμενα ὑπ' αὐτοῦ
πάντα, καὶ διηπόρει, διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπό τινων,
ὅτι ἰωάννης ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν. ὑπό τινων δὲ,
ὅτι ἠλίας ἐφάνη, ἄλλων δὲ, ὅτι προφήτης εἷς τῶν
ἀρχαίων ἀνέστη. καὶ εἶπεν ἡρώδης. ἰωάννην ἐγὼ
ἀπεκεφάλισα, τίς δέ ἐστιν οὗτος, περὶ οὗ ἐγὼ
ἀκούω τοιαῦτα, καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν. *καὶ
ϛα ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ ὅ-
η σα ἐποίησαν. *καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς, ὑπεχώρη
ϛβ σε κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον πόλεως, καλουμέ-
γ νης βηθσαϊδά. οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες, ἠκολούθησαν
αὐτῷ. καὶ δεξάμενος αὐτοὺς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ
τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας θε-
ϛγ ραπείας, ἰᾶτο. *ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν, προ-
α σελθόντες δὲ οἱ δώδεκα, εἶπον αὐτῷ. ἀπόλυσον
τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας
καὶ τοὺς ἀγροὺς καταλύσωσι καὶ εὕρωσιν ἐπισι-
τισμόν, ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν. εἶπε δὲ
πρὸς αὐτοὺς. δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. οἱ δὲ εἶπον.
οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖω ἢ πέντε ἄρτοι, καὶ δύο
ἰχθύες, εἰ μή τι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν
εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα. ἦσαν γὰρ
ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι. εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μα
θητὰς αὐτοῦ, κατακλίνατε αὐτοὺς κλισίας ἀνὰ
πεντήκοντα. καὶ ἐποίησαν οὕτως, καὶ κατέκλι-
ναν ἅπαντας. λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ
τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, εὐ-
λόγησεν αὐτοὺς, καὶ κατέκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς
μαθηταῖς παρατιθέναι τῷ ὄχλῳ. καὶ ἔφαγον,
καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες. καὶ ἤρθη τὸ περισ-
σεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων κόφινοι δώδεκα.
ϛδ *καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον
α καταμόνας, συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταί, καὶ ἐπη-
ρώτησεν αὐτοὺς λέγων. τίνα με λέγουσιν οἱ ὄ-
χλοι εἶναι; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, ἰωάννην
τὸν βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ ἠλίαν, ἄλλοι δὲ, ὅτι προ-
φήτης τὶς τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. εἶπε δὲ αὐτοῖς.
ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ
ϛε πέτρος, εἶπε, τὸν χριστὸν τοῦ θεοῦ. *ὁ δὲ ἐπιτι-
β μήσας αὐτοῖς, παρήγγειλε, μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο,
εἰπὼν, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ πα-
θεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυ-
τέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀπο-
κτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.
ϛϛ *ἔλεγε δὲ πρὸς πάντας. εἴ τις θέλει ὀπίσω
β μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἀράτω
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν, καὶ ἀκολουθεί-
τω μοι. ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν. ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει
αὐ-

si autem circumibant per castella, euangeli-
zantes & curantes ubique. Audiuit autem
Herodes tetrarcha, omnia quæ fiebāt ab eo,
& hæsitabat: eo quod diceretur à quibusdā,
quòd Ioannes surrexisset à mortuis: à qui-
busdam uero, quòd Helias apparuisset: ab
alijs autem, quòd propheta quispiam ex an
tiquis surrexisset. Et ait Herodes: Ioannem
ego decollaui: quis est autē iste, de quo ego
talia audio? & quærebat uidere eum. Et re-
uersi apostoli narrauerunt illi quæcunqꝫ fe-
cerant. Et assumptis illis secessit seorsum in
locum desertū ciuitatis, quæ uocatur Beth-
saida: quod quū cognouissent turbæ, sequu
tæ sunt illum. Et excepit eos, & loquebatur
illis de regno dei, & eos qui curatione indi-
gebant, sanabat. Dies autem cœperat decli
nare, & accedentes duodecim dixerunt illi:
Dimitte turbas, ut euntes in castella uillasqꝫ
uicinas, diuertant, & inueniant escas, quia
hic in loco deserto sumus. Ait autē ad illos:
κγ Vos date illis quod edant. At illi dixerunt:
Non sunt nobis plures quàm quinqꝫ panes,
& duo pisces, nisi nos eamus & emamus in
omnem hunc populum escas. Erant autem
ferè uiri quinquies mille. Ait autem ad disci
pulos suos: Facite illos discūbere in singulo
quoqꝫ discubitu quinquagenos. Atqꝫ ita fe-
cerunt: & fecerunt omnes discūbere. Acce-
ptis autem quinqꝫ panibus & duobus pisci
bus, sublatis in cœlum oculis benedixit illis,
& fregit distribuitqꝫ discipulis, ut apponerēt
turbæ. Et comederūt omnes, & saturati sūt.
Et sublatū est quod superfuit illis, fragmen-
torum cophini duodecim. Et factū est quū
κθ solus esset orans, erant cum illo & discipuli,
interrogauitqꝫ illos, dicens: Quem me dicūt
esse turbæ? At illi respōderunt & dixerunt:
Ioannem baptistam, alij autem Heliam, alij
uero quod propheta quispiā de antiquis sur
rexit. Dixit autem illis: Vos autē quem me
esse dicitis? Respōdens Simon Petrus dixit:
Christum dei. At ille cōminatus illis, præce-
pit, ne cui dicerent hoc dicens: Oportet filiū
hominis multa pati, & reprobari à seniori-
bus & principibus sacerdotum & scribis, &
occidi, & tertia die resurgere. Dicebat autē
ad omnes: Si quis uult post me uenire, abne
get semetipsum, & tollat crucē suam quoti-
die, & sequatur me. Qui enim uoluerit ani-
mam suam saluam facere, perdet illam. Qui
uero perdiderit animā suā propter me, is sal
uam

αὐτήν. τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, κερδήσας
τὸν κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας, ἢ ζημιω-
ϟς θείς; * ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με, καὶ τοὺς ἐμοὺς
β λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσε-
ται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ τοῦ πατρός,
ϟζ καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. * λέγω δὲ ὑμῖν ἀλη-
β θῶς, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἳ οὐ μὴ γεύσον-
ται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ
θεοῦ. ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους ὡσεὶ ἡμέραι ὀκ-
τώ, καὶ παραλαβὼν τὸν πέτρον καὶ ἰωάννην
καὶ ἰάκωβον, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.
καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτόν, τὸ εἶ-
δος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ ἱματισ-
μὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων. καὶ ἰδοὺ ἄνδρες
δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν μωσῆς καὶ
ἠλίας. οἱ ὀφθέντες ἐν δόξῃ, ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐ-
τοῦ, ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν ἱερουσαλήμ. ὁ δὲ πέ-
τρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ.
διαγρηγορήσαντες δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ
τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ. καὶ ἐγέ-
νετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ, εἶπεν
ὁ πέτρος πρὸς τὸν ἰησοῦν. ἐπιστάτα, καλόν ἐστιν
ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, μί-
αν σοί, καὶ μωσεῖ μίαν, καὶ μίαν ἠλίᾳ, μὴ εἰδὼς ὃ
λέγει. ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος, ἐγένετο νεφέ-
λη, καὶ ἐπεσκίασεν αὐτούς. ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ
ἐκείνους εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην. καὶ φωνὴ ἐγέ-
νετο ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα. οὗτός ἐστιν ὁ υἱός
μου ὁ ἀγαπητός, αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἐν τῷ γενέ-
σθαι τὴν φωνήν, εὑρέθη ὁ ἰησοῦς μόνος, καὶ αὐτοὶ
ἐσίγησαν, καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις
ϟθ ταῖς ἡμέραις οὐδέν, ὧν ἑωράκασιν. * ἐγένετο
β δὲ ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ, κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ
τοῦ ὄρους, συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς.
καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀνεβόησε, λέγων.
διδάσκαλε, δέομαί σου, ἐπίβλεψαι ἐπὶ τὸν
υἱόν μου, ὅτι μονογενής ἐστί μοι, καὶ ἰδοὺ πνεῦμα
λαμβάνει αὐτόν, καὶ ἐξαίφνης κράζει, καὶ σπα-
ράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ, καὶ μόγις ἀποχωρεῖ
ἀπ' αὐτοῦ συντρῖβον αὐτόν. καὶ ἐδεήθην τῶν μα-
θητῶν σου, ἵνα ἐκβάλλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνή-
θησαν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν. ὦ γενεὰ ἄ-
πιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς
ὑμᾶς, καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν; προσάγαγε ὧδε τὸν
υἱόν σου. ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ, ἔρρηξεν αὐ-
τὸν τὸ δαιμόνιον, καὶ συνεσπάραξεν. ἐπετίμησε
δὲ ὁ ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ ἰάσα-
το τὸν παῖδα, καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ
ρ αὐτοῦ. * ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγα-
θ λειότητι τοῦ θεοῦ. * πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ
ρα πᾶσιν οἷς ἐποίησεν, εἶπε πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.
β θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους.
ὁ γὰρ

uam faciet illam. Quid enim proficit homo,
si lucretur uniuersum mūdum, se autem ip-
sum ꝑdat, aut iacturā suijpsius faciat? Nam
quem mei, meorūq; sermonū puduerit, hu-
ius & filium hominis pudebit, quū uenerit
in maiestate sua, & patris, sanctorumq; an-
gelorum. Dico autem uobis uere, sunt qui-
dam hic stantes, qui non gustabūt mortem,
donec uideant regnum dei. Factum est aūt
post hæc uerba ferè diebus octo, & assum-
psit Petrum & Ioannem & Iacobū, & ascen
λ dit in montē ut oraret. Et facta est dum ora-
ret, species uultus eius alia, & uestitus eius
candidus ac refulgens. Et ecce duo uiri lo-
quebantur cum illo, qui erant Moses & He
lias, qui uisi in maiestate, dicebāt excessum
eius, quem completurus erat Hierosolymis.
Petrus uero & qui cum illo erant, grauati
erant somno. Experrecti autē uiderunt ma-
iestatem eius, & duos uiros qui stabāt cum
illo. Et factum est quum discederent ab illo,
ait Petrus ad Iesum: Præceptor, bonum est
nos hic esse, & faciamus tria tabernacula:
unum tibi, & unum Mosi, & unum Heliæ,
nesciens quid diceret. Hæc autem illo lo-
quente, facta est nubes & obumbrauit eos:
timuerunt autem intrātibus illis in nubem.
Et uox facta est de nube, dicens: Hic est fi-
lius meus dilectus, ipsum audite. Et dum fie
ret uox, inuentus est Iesus solus, & ipsi ta-
cuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus
quicquam ex his quæ uiderant. Factum est
autem in sequenti die descendētibus illis de
monte, occurrit illi turba multa. Et ecce uir
λα de turba exclamauit, dicens: Magister, ob-
secro te, respice ad filium meum, quia uni-
cus est mihi: & ecce spiritus apprehendit
eum, & subito clamat, & discerpit eum cum
spuma, & uix discedit ab eo dilanians eum:
& rogaui discipulos tuos ut eijcerent illum,
& non potuerunt. Respondens autem Ie-
sus, dixit: O natio infidelis & peruersa,
usquequo ero apud uos, ac patiar uos?
Adduc huc filium tuum. Quum adhuc au-
tem accederet, laniauit illum dæmonium,
& dissipauit. Increpauit autem Iesus spi-
ritum immundum & sanauit puerum, &
reddidit illum patri suo. Stupebant autem
omnes super magnificentia dei. Sed om-
nibus mirantibus super omnibus quæ fa-
ciebat, dixit ad discipulos suos: Poni-
te uos in auribus uestris sermones istos.

ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς
χεῖρας ἀνθρώπων. οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ
ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἴσθων-
ται αὐτό. καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ
ρβ τοῦ ῥήματος τούτου. *εἰσῆλθε δὲ διαλογισμὸς
β ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν. ὁ δὲ ἰησοῦς
ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν, ἐπιλα-
βόμενος παιδίου, ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῷ, καὶ εἶ-
πεν αὐτοῖς, ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο παιδίον ἐπὶ τῷ
ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται,
δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. ὁ γὰρ μικρότερος
ργ ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων, οὗτος ἔσται μέγας. *ἀ-
η ποκριθεὶς δὲ ὁ ἰωάννης, εἶπεν. ἐπιστάτα, εἴδομέν τι-
να ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα τὰ δαιμόνια,
καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡ-
μῶν. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ ἰησοῦς. μὴ κωλύετε.
ρδ ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστιν. *ἐγέ-
ι νετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀνα-
λήψεως αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστή-
ριξε τοῦ πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀπέστει-
λεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ πορευθέν-
τες, εἰσῆλθον εἰς κώμην σαμαρειτῶν, ὥς τε ἑτοι-
μάσαι αὐτῷ. καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτὸν, ὅτι τὸ πρό-
σωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς ἱερουσαλήμ. ἰδόν-
τες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἰάκωβος καὶ ἰωάννης,
εἶπον. κύριε, θέλεις εἴπωμεν, πῦρ καταβῆναι
ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀναλῶσαι αὐτοὺς, ὡς καὶ ἠλί-
ας ἐποίησε; στραφεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, ἐπετίμησεν αὐ-
τοῖς, καὶ εἶπεν, οὐκ οἴδατε οἵου πνεύματός ἐστε
ὑμεῖς. ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε ψυχὰς
ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι. καὶ ἐπορεύ-
ρε θησαν εἰς ἑτέραν κώμην. *ἐγένετο δὲ πορευο-
ε μένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπέ τις πρὸς αὐτόν. ἀκο-
λουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ
ἰησοῦς. αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πε-
τεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. εἶπε
δὲ πρὸς ἕτερον ἀκολούθει μοι. ὁ δὲ εἶπε, κύριε ἐπί-
τρεψόν μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι τὸν πατέ-
ρα μου. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἄφες τοὺς νεκροὺς
θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς, σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγ-
ρϛ γελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. *εἶπε δὲ καὶ ἕτε-
ι ρος, ἀκολουθήσω σοι κύριε, πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν
μοι ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου. εἶπε πρὸς
αὐτὸν ὁ ἰησοῦς. οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ
ἐπ' ἄροτρον, καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω εὔθετός ἐ-
ρζ στιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. *μετὰ δὲ ταῦτα
ι ἀνέδειξεν ὁ κύριος καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα, καὶ ἀπέ-
στειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶ-
ρη σαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἔμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι. *ἔλε-
η γεν οὖν πρὸς αὐτούς. ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐρ-
γάται ὀλίγοι. δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ,
ὅπως

Filius enim hominis, futurũ est ut tradatur
in manus hominum. At illi ignorabant uer/
bum istud, & erat absconditũ ab illis, ut non
intelligerent illud. Et timebant eum interro
λβ gare de hoc uerbo. Intrauit aũt cogitatio in/
ter eos, quis eorum maior esset. At Iesus ui/
dens cogitationẽ cordis illorum, apprehẽdit
puerum, & statuit illum iuxta se, & ait illis:
Quicunq; receperit puerum hunc nomine
meo, me recipit. Et quicũq; me receperit, re/
cipit eum qui me misit. Nam qui minor est
inter omnes uos, hic erit magnus. Respon/
dens aũt Ioannes, dixit; Præceptor, uidimus
quendam sub nomine tuo eijcientẽ dæmo/
nia, & prohibuimus eum, quia nõ sequitur
nobiscũ. Et ait ad illũ Iesus: Nolite prohibe/
re. Qui enim non est aduersum nos, pro no/
bis est. Factum est autẽ dum complerentur
dies assumptionis eius, & ipse faciem suam
obfirmauerat, ut iret Hierosolymã, & misit
nuncios ante conspectũ suum, & euntes in/
trauerunt in ciuitatem Samaritanorũ, ut pa
rarent illi. Et non receperũt eum, quia facies
eius erat euntis Hierosolymã. Quum uidis/
sent aũt discipuli eius, Iacobus & Ioãnes di/
xerũt: Domine, uis dicamus ut ignis descen
dat de cœlo, & consumat illos, queadmodũ
& Helias fecit? Conuersus aũt Iesus, incre/
pauit illos, dicens: Nescitis cuius spiritus e/
stis uos. Filius enim hominis non uenit ad
perdendũ animas hominum, sed ad seruan/
λγ dum. Et abierũt in aliud castellum. Factum
est autem, ambulãtibus illis in uia, dixit qui/
dam ad illum: Sequar te quocũq; ieris. Di/
xit illi Iesus: Vulpes, cauernas habent, & uo
lucres cœli, nidos: filius autem hominis non
habet ubi caput reclinet. Ait autem ad alte/
rum: Sequere me. Ille autem dixit; Domine,
permitte mihi ut prius abeam, ac sepeliam
patrem meum. Dixit autem ei Iesus: Sine ut
mortui sepeliant mortuos suos, tu uero ua/
de & annuncia regnum dei. Et ait alius: Se/
quar te domine, sed permitte mihi prius ut
dicam uale ijs, qui sunt domi meæ. Ait ad
illum Iesus: Nemo qui manu sua admota
aratro respexerit à tergo, aptus est regno
λδ dei. Post hæc autem designauit domi/
nus & alios septuaginta, misitq; illos binos
ante faciem suam in omnem ciuitatem &
locum quò erat ipse uenturus. Dicebat er/
go illis: Messis quidem multa, sed opera/
rij pauci. Rogate ergo dominum messis,
ut

ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.
ρθ *ὑπάγετε, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς, ὡς ἄρνας ἐν
ε μέσῳ λύκων. *μὴ βαστάζετε βαλάντιον, μὴ πή-
ρι ραν, μηδὲ ὑποδήματα, καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁ-
β δὸν ἀσπάσησθε. *εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέρχησθε,
ρια πρῶτον λέγετε. εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. καὶ ἐὰν
ε μὲν ᾖ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐ-
τὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν, εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει.
ριβ *ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε ἐσθίοντες καὶ πίνον-
β τες τὰ παρ' αὐτῶν. ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μι-
ριγ σθοῦ αὐτοῦ ἐστι. *μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς
ι οἰκίαν. καὶ εἰς ἣν ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ δέχων-
ται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν, καὶ θε-
ραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐ-
ριδ τοῖς. ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. *εἰς
β ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ μὴ δέχωνται ὑ-
μᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς, εἴπατε.
καὶ τὸν κονιορτὸν, τὸν κολληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πό-
λεως ὑμῶν, ἀπομασσόμεθα ὑμῖν. πλὴν τοῦτο γινώ-
σκετε, ὅτι ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. λέ-
γω ὑμῖν, ὅτι σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότε-
ριε ρον ἔσται ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. *οὐαί σοι χοραζὶν, οὐαί
ε σοι βηθσαϊδὰ, ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἐγένοντο
αἱ δυνάμεις, αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν
σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμεναι, μετενόησαν. πλὴν
τύρῳ καὶ σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ κρίσει,
ἢ ὑμῖν. καὶ σὺ καπερναοὺμ, ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑ-
ρις ψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ. *ὁ ἀκούων
α ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκούει. καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθε-
ριζ τεῖ, ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν, ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.
ι *ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς, λέ-
γοντες. κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν
ἐν τῷ ὀνόματί σου. εἶπε δὲ αὐτοῖς. ἐθεώρουν τὸν σα-
ταναν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. ἰδοὺ
δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφε-
ων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ
ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσει. πλὴν ἐν
τούτῳ μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑπο-
τάσσεται, χαίρετε δὲ μᾶλλον, ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν
ριη ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς. *ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιά-
ε σατο τῷ πνεύματι ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν. ἐξομολογοῦ-
μαί σοι πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀ-
πέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπε-
κάλυψας αὐτὰ νηπίοις. ναὶ ὁ πατὴρ, ὅτι οὕτως ἐγέ-
ριθ νετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου. *πάντα παρεδόθη μοι
γ ὑπὸ τοῦ πατρός μου, καὶ οὐδεὶς γινώσκει, τίς ἐστιν ὁ
υἱὸς, εἰ μὴ ὁ πατὴρ, καὶ τίς ἐστιν ὁ πατὴρ, εἰ μὴ ὁ υἱὸς,
ρκ καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. *καὶ στρα-
ε φεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς, κατ' ἰδίαν εἶπε. μακάριοι οἱ
ὀφθαλμοὶ, οἱ βλέποντες, ἃ ὑμεῖς βλέπετε. λέγω
γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέ-
λησαν ἰδεῖν, ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ
ἀκοῦσαι

ut extrudat operarios in messem suam. Ite,
ecce ego mitto uos, sicut agnos inter lupos.
Nolite portare sacculum, neq; peram, neq;
calciamenta, & neminē per uiam salutaueri
tis. In quācunq; domū intraueritis, primum
dicite, Pax huic domui: & si ibi fuerit filius
pacis, requiescet super illum pax uestra: sin
minus, ad uos reuertet̄. In eadem aūt domo
manete, edentes & bibentes quæ dantur ab
illis. Dignus em̄ est operarius mercede sua.
Nolite transire de domo in domū. Et in quā
cūq; ciuitatē intraueritis & susceperint uos,
edite quæ apponuntur uobis: & sanate infir
mos qui in illa sunt, & dicite illis: Appropin
quauit in uos regnū dei. In quancūq; aūt ci/
uitatem intraueritis, & nō susceperint uos,
exeūtes in plateas eius, dicite: Etiam pulue/
rem qui adhęsit nobis de ciuitate uestra, ex/
tergimus in uos: tamē hoc scitote, ꝙ appro/
pinquauit in uos regnū dei. Dico uobis, ꝙ
Sodomis in die illo remissius erit quàm illi
ciuitati. Væ tibi Chorozain, uæ tibi Beth/
saida, quia si in Tyro & Sidone factæ fuis/
sent uirtutes, quæ factæ sunt in uobis, olim
in cilicio & cinere sedentes, scelerū suorum
egissent pœnitentiā: uerūtamen Tyro & Si
doni remissius erit in iudicio, q̄ uobis. Et tu
Capernaū quæ usq; ad cœlum elata es, usq;
ad infernum deprimeris. Qui uos audit, me
audit, & qui uos spernit, me spernit: qui aūt
me spernit, spernit eū qui misit me. Reuersi
sunt aūt septuaginta cum gaudio, dicentes:
Domine, etiam dæmonia subijciūtur nobis
per nomen tuum. Ait aūt illis: Videbā sata/
nam sicut fulgur de cœlo cadētem. Ecce do
uobis potestatē calcandi super serpentes &
scorpiones & super omnē uirtutē inimici,
& nihil nobis nocebit. Verūtamē in hoc no
lite gaudere, ꝙ spiritus uobis subijciunt̄, sed
gaudete ꝙ nomina uestra scripta sunt in cœ
lis. In eadē hora exultauit spiritu Iesus, & di
xit: Confiteor tibi pater, domine cœli & ter/
ræ, ꝙ abscondisti hæc à sapientibus & pru/
dentibus, & reuelasti ea paruulis: etiam pa/
ter, quoniā sic complacitū est coram te. Om
nia mihi tradita sunt à patre meo, & nemo
scit quis sit filius, nisi pater: & quis sit pater,
nisi filius, & cui uoluerit filius aperire. Et cō
uersus ad discipulos, seorsim dixit: Beati o/
culi qui uident quæ uos uidetis. Dico enim
uobis ꝙ multi prophetæ & reges uoluerūt
uidere quæ uos uidetis, & non uiderunt: &
audire

ρκα ἀκοῦσαι, ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. *καὶ
β ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη, ἐκπειράζων αὐτὸν, καὶ
λέγων. διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κλη
ρονομήσω; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν. ἐν τῷ νόμῳ τί γέ-
γραπται; πῶς ἀναγινώσκεις; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς,
εἶπεν. ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης
τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ
ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας
σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. εἶπε δὲ αὐ-
τῷ. ὀρθῶς ἀπεκρίθης, τοῦτο ποίει καὶ ζήσῃ.
ρκβ *ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν ἑαυτὸν, εἶπε πρὸς τὸν
ε ἰησοῦν. καὶ τίς ἐστί μου πλησίον; ὑπολαβὼν δὲ ὁ
ἰησοῦς, εἶπεν. ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ ἱε-
ρουσαλὴμ εἰς ἱεριχὼ, καὶ λῃσταῖς περιέπεσεν, οἳ
καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, καὶ πληγὰς ἐπιθέντες, ἀ-
πῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. κατὰ
συγκυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ
ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, ἀντιπαρῆλθεν. ὁμοίως δὲ
καὶ λευΐτης, γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ
ἰδὼν ἀντιπαρῆλθε. σαμαρείτης δέ τις ὁδεύων,
ἦλθε κατ᾽ αὐτὸν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, ἐσπλαγχνίσθη,
καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ,
ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον, ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ
τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον, καὶ
ἐπεμελήθη αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθὼν, ἐκ
βαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ, καὶ εἶ-
πεν αὐτῷ. ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἂν προσδα
πανήσῃς, ἐγὼ, ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με, ἀποδώσω
σοι. τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι πλησίον γε-
γονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς; ὁ δὲ εἶπεν.
ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ᾽ αὐτοῦ. εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ ἰη
σοῦς. πορεύου, καί σὺ ποίει ὁμοίως. ἐγένετο δὲ ἐν
τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς, καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην
τινά. γυνὴ δέ τις, ὀνόματι μάρθα, ὑπεδέξατο αὐ
τὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ, καλου
μένη μαρία, ἣ καὶ παρακαθίσασα παρὰ τοὺς πό-
δας τοῦ ἰησοῦ, ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ. ἡ δὲ μάρθα
περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν, ἐπιστᾶσα δὲ εἶ
πε. κύριε, οὐ μέλει σοι, ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με
κατέλειπε διακονεῖν; εἰπὲ οὖν αὐτῇ, ἵνα μοι συναν
τιλάβηται. ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ ἰησοῦς.
μάρθα, μάρθα, μεριμνᾷς, καὶ τυρβάζῃ περὶ πολ-
λά, ἑνὸς δέ ἐστι χρεία. μαρία τὴν ἀγαθὴν μερίδα
ἐξελέξατο, ἥ τις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ᾽ αὐτῆς.
ρκγ *καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προ
ε σευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέ τις τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ πρὸς αὐτόν. κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχε
σθαι, καθὼς καὶ ἰωάννης ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.
εἶπε δὲ αὐτοῖς. ὅταν προσεύχησθε, λέγετε. πάτερ
ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ἐλθέ
τω ἡ βασιλεία σου, γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐ-
ρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου
ἡμῖν

λε audire quæ auditis, & non audierūt. Et ecce
quidam legisperitus surrexit, tentans illum,
& dicens: Magister, quid faciendo uitā æter
nam posidebo? At ille dixit ad eum: In lege
quid scriptū est? quomodo legis? Ille respon
dens dixit: Diliges dominū deum tuum ex
toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex
totis uiribus tuis, & ex tota mēte tua: & pro
ximū tuū sicut teipsum. Dixitq; illi: Recte
respondisti. hoc fac, & uiues. Ille aūt uolens
λϛ iustificare seipsum, dixit ad Iesum: Et quis
est meus proximus? Respondens aūt Iesus,
dixit: Homo quidā descendebat ab Hieroso
lymis in Hiericho, & incidit in latrones qui
etiam despoliauerūt eum uestibus, ac uulne
ribus inflictis, abierunt semimortuo relicto.
Accidit aūt ut sacerdos quidam descēderet
eadem uia, uisoq; illo præterijt. Similiter &
Leuita, quum iret iuxta locum, quū acces
sisset ac uidisset eum, pręterijt. Samaritanus
aūt quidā iter faciens, uenit ad eum, & uiso
eo misericordia motus est, & accedens obli
gauit uulnera eius, infundens oleū, ac uinū,
& imponens illum in suum iumentū, duxit
in diuersoriū, & curam eius egit. Et postero
die egrediens, depromptos duos denarios
dedit hospiti, & ait ei: Curam illius habe, &
quodcūq; præterea insumpseris, ego quum
rediero, reddam tibi. Quis ergo horū trium
uidet tibi proximus fuisse illi, qui incidit in
latrones? At ille dixit: Qui exercuit miseri
λζ cordiā in illum. Ait igitur illi Iesus: Vade, &
tu fac similiter. Factum est aūt dum irent, ut
ipse intraret in quoddā oppidulum. Ac mu
lier quædam Martha nomine, excepit illum
in domū suā, & huic erat soror nomine Ma
ria, quæ etiam asidens ad pedes Iesu, audie
bat sermonem illius. Martha aūt distrahe
tur circa frequens ministeriū, quæ asistens
ait: Domine, non est tibi curæ, ꝙ soror mea
reliquit me ut sola ministrē? dic ergo illi, ut
me adiuuet. Et respōdēs dixit illi Iesus: Mar
tha, Martha, solicita es, & tumultuaris circa
multa. Atqui unū est necessariū. Maria bo
nam partē delegit, quę non auferetur ab ea.
Et factū est quū oraret quodā in loco, ut
cessauit, dixit quidā ex discipulis eius ad eū:
Dñe, doce nos orare, sicut & Ioannes docuit
λη discipulos suos. Et ait illis: Quū oratis dicite:
Pater noster q es in cœlis, *sanctificetur nomē tuū*: ad
ueniat regnū tuū: *fiat uolūtas tua, quēadmodū in*
cœlo sic etiā in terra: panē nostrū quotidianū da
nobis

ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν, καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας
ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν παντὶ ὀφείλοντι ἡ-
μῖν, καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ
ρκδ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. *καὶ εἶπε πρὸς αὐ-
ε τούς. τίς ἐξ ὑμῶν ἕξει φίλον, καὶ πορεύσεται πρὸς
αὐτὸν μεσονυκτίου καὶ εἴπῃ αὐτῷ, φίλε, χρῆσόν
μοι τρεῖς ἄρτους, ἐπειδὴ φίλος μου παρεγένετο
ἐξ ὁδοῦ πρός με, καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ.
κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἴπῃ. μή μοι κόπους
πάρεχε, ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται, καὶ τὰ παιδία
μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσίν, οὐ δύναμαι ἀ-
ναστὰς δοῦναί σοι. λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐ-
τῷ ἀναστὰς, διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ φίλον, διά γε τὴν
ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς, δώσει αὐτῷ ὅσων χρή-
ρκε ζει. κἀγὼ ὑμῖν λέγω. *αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται
ε ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγή-
σεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζη-
τῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. τίνα
δὲ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λί-
θον ἐπιδώσει αὐτῷ; εἰ καὶ ἰχθὺν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος
ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ ἐὰν αἰτήσῃ ᾠὸν, μὴ
ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον; εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ
ὑπάρχοντες, οἴδατε ἀγαθὰ δόματα διδόναι
τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐ-
ρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.
ρκϛ *καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κω-
ε φόν. ἐγένετο δὲ, τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος, ἐλά-
ρκζ λησεν ὁ κωφὸς, καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι. *τινὲς
β δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, ἐν Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν
ρκη δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. *ἕτεροι δὲ
ε πειράζοντες, σημεῖον παρ' αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρα-
ρκθ νοῦ. *αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα, εἶπεν
β αὐτοῖς. πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα
ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει. εἰ δὲ καὶ ὁ
σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται
ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε, ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκ-
βάλλειν με τὰ δαιμόνια. εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ
ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκ-
βάλλουσι; διὰ τοῦτο κριταὶ ὑμῶν αὐτοὶ ἔσονται. εἰ
δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα
ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ὅταν ὁ ἰσχυ-
ρὸς καθωπλισμένος φυλάσσει τὴν ἑαυτοῦ αὐλὴν,
ἐν εἰρήνῃ ἐστὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. ἐπὰν δὲ ὁ ἰσχυ-
ρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτὸν, τὴν πανο-
πλίαν αὐτοῦ αἴρει, ἐφ' ᾗ ἐπεποίθει, καὶ τὰ σκῦλα
αὐτοῦ διαδίδωσιν. ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ
ρλ ἐστιν. καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει. *ὅτ'
ε ἂν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώ-
που, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀ-
νάπαυσιν, καὶ μὴ εὑρίσκον, λέγει. ὑποστρέψω
εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὸν, εὑ-
ρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. τότε
πορεύε

nobis quotidie: & remitte nobis peccata no
stra, siquidē & ipsi remittimus omni debēti
nobis: & ne nos inducas in tentationē, *sed li-*
bera nos à malo. Et ait ad illos: Quis uestrū ha
bebit amicū, & ibit ad illum media nocte, &
dicet illi: Amice, da mihi mutuo tres panes,
quoniā amicus meus uenit de uia ad me, &
non habeo quod apponā illi. & ille intus re-
spōdens dicat, Noli mihi molestus esse, iam
ostium clausum est, & pueri mei mecū sunt
in cubili, non possum surgere & dare tibi.
Dico uobis, etiam si non daturus sit illi sur-
gēs, eo quod amicus eius sit, propter impro
bitatem tamen eius surget, ac dabit illi quot
quot habet opus. Et ego dico uobis: Petite,
& dabitur uobis: quærite, & inuenietis: pul-
sate, & aperietur uobis. Omnis enim qui pe
tit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti
aperietur. Quis aūt ex uobis pater, à quo si
filius petierit panem, num lapidē dabit illi?
Aut si piscem, num pro pisce serpentē dabit
illi? Aut si petierit ouum, num porriget illi
scorpiū? Si ergo uos quum sitis mali, nostis
bona dona dare filijs uestris, quanto magis
pater uester cœlestis dabit spiritū sanctum
λθ poscentibus se. Et erat eijciens dæmoniū, &
illud erat mutū: quumq; eiecisset demoniū,
loquutus est mutus, & admiratæ sunt turbæ.
Quidam aūt ex eis dixerūt: Per Beelzebul
principē dæmoniorū eijcit dæmonia. Et alij
tentantes, signum de cœlo quærebāt ab eo.
Ipse aūt quum sciret cogitationes eorū, di-
xit eis: Omne regnū aduersus seipsum diui-
sum desolatur, & domus super domū cadit.
Quod si satanas quoq; aduersus seipsum di
uisus est, quomodo stabit regnū eius? quia
dicitis, per Beelzebul eijcere me dæmonia.
Quod si ego Beelzebul præsidio eijcio dæ-
monia, filij uestri cuius præsidio eijciūt? Ideo
ipsi iudices uestri erunt. Porrò si digito dei
eijcio dæmonia, profecto peruenit ad uos re
gnū dei. Quū fortis armatus custodit atriū
suū, in pace sunt ea quæ possidet. Vbi uero
fortior eo superueniens uicerit eū, uniuersa
arma eius aufert, in qbus confidebat, & spo
lia eius distribuit. Qui non est mecū, contra
me est: & qui non colligit mecū, dispergit.
Quum immūdus spiritus exierit ab homi-
ne, ambulat per loca arentia, quærēs requiē,
& non inueniens dicit: Reuertar in domum
meam unde exiui. Et quum uenerit, inuenit
eam scopis mundatam atque ornatam: tunc
uadit

πορεύεται, καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα πνεύ-
ματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοι-
κεῖ ἐκεῖ. καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου
ρλα ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων. *ἐγένετο δὲ ἐν τῷ
ι λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά τις γυνὴ φωνὴν ἐκ
τοῦ ὄχλου, εἶπεν αὐτῷ. μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστά-
σασά σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας. αὐτὸς δὲ εἶπε,
μενοῦνγε, μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ
ρλβ θεοῦ, καὶ φυλάσσοντες αὐτόν. *τῶν δὲ ὄχλων
ι ἐπαθροιζομένων, ἤρξατο λέγειν. ἡ γενεὰ αὕτη πο-
νηρά ἐστι, σημεῖον ζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται
αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. καθὼς
γὰρ ἐγένετο ἰωνᾶς σημεῖον τοῖς νινευΐταις, οὕτως
ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ. βα-
σίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν
ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐ-
τούς, ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι
τὴν σοφίαν σολομῶντος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον σολομῶ-
ντος ὧδε. ἄνδρες νινευῗται ἀναστήσονται ἐν τῇ
κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦ-
σιν αὐτήν, ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα ἰωνᾶ.
ρλγ καὶ ἰδοὺ πλεῖον ἰωνᾶ ὧδε. *οὐδεὶς λύχνον ἅψας
β εἰς κρυπτὸν τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ
Aliâs τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι, τὸ φῶς βλέπω-
φέγγος σιν. *ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός.
ρλδ ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, καὶ ὅλον
ι τὸ σῶμά σου φωτεινόν ἐστι. ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ,
καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν ἐστι. σκόπει οὖν, μὴ τὸ
φῶς τὸ ἐν σοί, σκότος ἐστίν. εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅ-
λον φωτεινόν, μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινόν, ἔσται
φωτεινὸν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φω-
ρλε τίζῃ σε. *ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι, ἠρώτα αὐτὸν φα-
ι ρισαῖός τις, ὅπως ἀριστήσῃ παρ' αὐτῷ. εἰσελθὼν
δὲ ἀνέπεσεν. ὁ δὲ φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν,
ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου. εἶπε δὲ
ὁ κύριος πρὸς αὐτόν. νῦν ὑμεῖς οἱ φαρισαῖοι τὸ
ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου, καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζε-
τε, τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἁρπαγῆς καὶ πονη-
ρίας. ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν, καὶ τὸ ἔσω-
θεν ἐποίησε; πλὴν τὰ ἐνόντα, δότε ἐλεημοσύνην,
ρλς καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστιν. *ἀλλ' οὐαὶ
ι ὑμῖν τοῖς φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύ-
οσμον, καὶ τὸ πήγανον, καὶ πᾶν λάχανον, καὶ
παρέρχεσθε τὴν κρίσιν, καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ.
ρλζ ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι. *οὐαὶ
β ὑμῖν τοῖς φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκα-
θεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς
ρλη ἐν ταῖς ἀγοραῖς. *οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φα-
ι ρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄ-
δηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι περιπατοῦντες ἐπάνω
ρλθ οὐκ οἴδασιν. *ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν,
ι λέγει αὐτῷ. διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς
ὑβρίζεις

uadit,& aſſumit ſeptē alios ſpiritus ſecum
nocentiores ipſo,& ingreſſi habitant ibi,&
fiunt extrema hominis illius peiora primis.
μ Factum eſt autem quum hæc diceret,extol-
lens uocem quædam mulier de turba,dixit
illi:Beatus uenter qui te portauit,& ubera
quę ſuxiſti. At ille dixit:Quinimo beati qui
audiunt ſermonem dei,& cuſtodiunt illum.
μα Turbis autem condenſantibus ſe,cœpit di-
cere:Natio hæc mala eſt.Signum quęrit,&
ſignum non dabitur ei,niſi ſignū Ionæ pro-
phetæ.Nam ſicut fuit Ionas ſignum Niniui-
tis,ita erit & filius hominis nationi iſti. Re-
gina Auſtri ſurget in iudicio cum uiris na-
tionis huius,& cōdemnabit illos,quia uenit
à finibus terræ,ut audiret ſapientiā Solomo-
nis:& ecce plus q̄ Solomon hoc in loco. Vi-
ri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum natione
hac,& condemnabūt illā:quia ad pœniten-
tiā adducti ſunt,prædicatione Ionæ:& ecce
plus q̄ Iona hoc in loco.Nemo lucernam ac-
cēdit,& in abſcōdito ponit,neq; ſubter mo-
dium,ſed ſuper candelabrum, ut qui ingre-
diunt̃,lumen uideant.Lucerna corporis eſt
oculus.Quum igit̃ oculus tuus fuerit ſim-
plex,totum quoq; corpus tuum lucidū erit:
quod ſi malus fuerit,etiam corpus tuum te-
nebroſum erit. Vide ergo ne lumē quod in
te eſt,tenebræ ſint.Si ergo corpus tuum to-
tum lucidum fuerit,non habens aliquā par-
tem tenebroſam,ſic erit lucidū totū ut cum
μβ lucerna fulgore illuminat te.Et quū loque-
retur,rogauit illū quidā phariſæus,ut pran-
deret apud ſe.Ieſus aūt ingreſſus accubuit.
Phariſæus aūt quum uidiſſet,admiratus eſt
ꝙ non prius lauiſſet ante prandiū.Et ait do-
minus ad illū: Nunc uos phariſæi exteriora
poculi,catiniq; mundatis,& quod intus eſt
ueſtri,plenum eſt rapina & malicia . Stulti,
nōne qui fecit quod foris eſt,etiam id quod
intus eſt,fecit: Verūtamē quod ſupereſt,da-
te eleemoſynā,& ecce omnia mūda ſunt uo-
bis.Sed uæ uobis phariſæis,quia decimatis
mentā & rutā,& quoduis olus,& præteritis
iudiciū & charitatem dei.Imò hæc oportuit
facere & illa non omittere. Væ uobis phari-
ſæis,quia diligitis primas cathedras in ſyna-
gogis,& ſalutationes in foro. Væ uobis ſcri-
bæ & phariſæi hypocritæ, qa eſtis ut monu-
mēta quæ nō apparēt,& homines ambulan-
tes ſup ea neſciūt.Rn̄dens aūt qdā ex legis
peritis,ait illi:Magiſter,hæc dicens etiā no-
affici

ὑβρίζεις. ὁ δὲ εἶπε. καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί,
Aliâs ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβά-
τοῖς ἀν- στακτα, καὶ αὐτοὶ ἑνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ
θρώποις προσψαύετε τοῖς φορτίοις. * οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰ-
ρμ κοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, οἱ δὲ πα-
ε τέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς, ἄρα μαρτυρεῖτε
καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν,
ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδο-
ρμα μεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα. * διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία
ε τοῦ θεοῦ εἶπεν. ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ
ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσι καὶ διώ-
ξουσιν, ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα πάντων τῶν προ-
φητῶν, τὸ ἐκχυνόμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου,
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, ἀπὸ τοῦ αἵματος ἄβελ
ἕως τοῦ αἵματος ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου με-
ταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου. ναὶ λέγω
ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.
ρμβ * οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα
ε τῆς γνώσεως, αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθετε, καὶ τοὺς εἰσερ-
ρμγ χομένους ἐκωλύσατε. * λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦ-
ε τα πρὸς αὐτούς, ἤρξαντο οἱ νομικοὶ καὶ οἱ φαρι-
σαῖοι δεινῶς ἐνέχειν, καὶ ἀποστομίζειν αὐτὸν περὶ
πλειόνων, ἐνεδρεύοντες αὐτόν, ζητοῦντες θη-
ρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορή-
σωσιν αὐτοῦ. ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυ-
ριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους,
ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, πρῶτον.
ρμδ * προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρι-
β σαίων ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις. * οὐδὲν δὲ συγκε-
ρμε καλυμμένον ἐστίν, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ
ε κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. ἀνθ᾽ ὧν ὅσα ἐν τῇ σκο-
τίᾳ εἴπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται, καὶ ὃ πρὸς
τὸ οὖς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμείοις, κηρυχθήσεται
ἐπὶ τῶν δωμάτων. λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου,
μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα,
καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερόν τι
ποιῆσαι. ἀποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε. φοβη-
θῆτε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἐξουσίαν ἔχοντα
ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν, ναὶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον
φοβηθῆτε. οὐχὶ πέντε στρουθία πωλεῖτε ἀσσα-
ρίων δύο. καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησ-
μένον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς
κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠρίθμηνται. μὴ οὖν φο-
βεῖσθε, πολλῶν στρουθίων διαφέρετε. λέγω δὲ ὑ-
μῖν, πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν
ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει
ρμϛ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. * ὁ δὲ
β ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρ-
ρμζ νηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. * καὶ
β πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀ-
ρμη φεθήσεται αὐτῷ. τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα
β βλασφημήσαντι, οὐκ ἀφεθήσεται. * ὅταν δὲ
προσ-

afficis cõtumelia. At ille ait: Et uobis legis-
peritis uæ, quia oneratis homines, oneribus
quæ portare non possunt, & ipsi uno digi-
μγ to uestro non attingitis sarcinas. Væ uobis
quia ædificatis monumẽta prophetarum,
patres autem uestri occiderunt illos: profe-
cto testamini quod comprobatis facta pa-
trum uestrorum, quoniam illi quidem eos
occiderunt, uos autem ædificatis eorum se
pulchra. Propterea & sapientia dei dixit:
Mittam ad illos prophetas & apostolos, &
ex illis occident & persequentur, ut requi-
ratur sanguis omnium prophetarũ qui ef-
funditur à constitutione mundi, à natione
ista, à sanguine Abel usque ad sanguinẽ Za-
chariæ, qui perijt inter altare & ædem: pro-
fecto dico uobis, requiretur ab hac natione.
Væ uobis legisperitis, quia tulistis clauem
scientiæ, ipsi nõ introistis, & eos qui introi-
bant, uetuistis. Quum autem hæc ad illos
diceret, cœperũt legisperiti & pharisæi gra
uiter insistere & captiose interrogare eum
de multis, insidiantes ei, & quærentes aliquid
uenari ex ore eius, quo accusarent eum.

Quum autem conuenisset innumera XII
turbæ multitudo, adeo ut se inuicẽ concul-
carent, cœpit dicere ad discipulos suos, pri-
μδ mum. Cauete uobisipsis à fermento phari-
sæorum quod est hypocrisis. Nihil enim o-
pertum est, quod non reuelabitur: neque ab-
sconditũ, quod non scietur. Quoniam quæ
in tenebris dixistis, in lumine audientur, &
quod in aurem loquuti estis in cõclauibus,
prædicabitur in tectis. Dico aũt uobis ami-
cis meis: Ne terreamini ab his qui occidunt
corpus, & post hæc non habent quod am-
plius faciant. Ostendam aũt uobis quem ti
meatis. Timete eum qui postquàm occide
rit, habet potestatem conijciendi in gehen-
nam: certe dico uobis, hunc timete. Nonne
quinque passerculi ueneunt minutis assibus
duobus, & unus ex illis non est in obliuio-
ne corã deo. Quin & pili capitis uestri om-
nes numerati sunt. Nolite ergo timere: mul
tis passeribus pluris estis. Dico autem uo-
bis, omnis quicunque confessus fuerit me co
ram hominibus, & filius hominis confitebi
tur illũ corã angelis dei. Qui aũt negauerit
me corã hominibus, negabitur corã angelis
dei. Et quisquis loquitur dictũ in filiũ hominis,
remittetur illi: ei uero qui in spiritũ sanctũ
conuiciũ dixerit, nõ remittetur. Quum aũt

προσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς
ἀρχὰς, καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε, πῶς ἢ τί
ἀπολογήσησθε ἢ τί εἴπητε. τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα
διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ἃ δεῖ εἰπεῖν.
ρμθ *εἶπε δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου. διδάσκαλε, μέ
ι εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν
κληρονομίαν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. ἄνθρωπε, τίς με
κατέστησε δικαστὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς; εἶπε δὲ
πρὸς αὐτούς. ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς πλεο-
νεξίας, ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ
ἐστιν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ. εἶπε δὲ παρα- μς
βολὴν πρὸς αὐτούς, λέγων, ἀνθρώπου τινὸς πλου-
σίου εὐφόρησεν ἡ χώρα, καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυ-
τῷ, λέγων. τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω
τοὺς καρπούς μου; καὶ εἶπε, τοῦτο ποιήσω. καθελῶ
μου τὰς ἀποθήκας, καὶ μείζονας οἰκοδομήσω. καὶ
συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γενήματά μου, καὶ τὰ
ἀγαθά μου, καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου. ψυχὴ ἔχεις
πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά, ἀναπαύου,
φάγε, πίε, εὐφραίνου. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ θεός. ἄ-
φρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦ-
σιν ἀπὸ σοῦ, ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται; οὕτως ὁ θη-
σαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν. εἶπε
ρν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. *διὰ τοῦτο ὑμῖν λέ-
ς γω. μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, μὴ
δὲ τῷ σώματι, τί ἐνδύσησθε. ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι
τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος. κατα-
νοήσατε τοὺς κόρακας, ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θε-
ρίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστι ταμεῖον, οὐδὲ ἀποθήκη,
καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς. πόσῳ μᾶλλον ὑ-
μεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν; τίς δὲ ἐξ ὑ-
μῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡ-
λικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα; εἰ οὖν οὔτε ἐλάχι-
στον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶ-
τε; κατανοήσατε τὰ κρίνα πῶς αὐξάνει, οὐ
κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν. οὐδὲ σο-
λομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο
ὡς ἓν τούτων. εἰ δὲ τὸν χόρτον ἐν τῷ ἀγρῷ
σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλό-
μενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι, πόσῳ μᾶλλον
ὑμᾶς ὀλιγόπιστοι; καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φά-
γητε, ἢ τί πίητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε. ταῦ-
τα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζη-
τεῖ. ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν, ὅτι χρῄζετε τού-
των. πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ,
ρνα καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. *μὴ
ι φοβηθῆτε τὸ μικρὸν ποίμνιον, ὅτι εὐδόκησεν
ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν.
ρνβ *πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ δό-
β τε ἐλεημοσύνην. *ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλάν-
ρνγ τια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον
ς ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγί-
ζει

adduxerint uos ad ſynagogas, & ad magi/
ſtratus ac poteſtates, nolite ſoliciti eſſe, qua
liter aut quid reſpōdeatis, aut quid dicatis,
ſpiritus enim ſanctus docebit uos in eadē
hora, quid oporteat uos dicere. Ait autē ei
quidam de turba: Magiſter, dic fratri meo,
ut diuidat mecum hæreditatē. At ille dixit
ei: Homo, quis me cōſtituit iudicem aut di/
uiſorem ſuper uos? Dixitq́ ad illos: Vide/
te & cauete ab auaritia, quia non in abun/
dantia cuiuſquam uita eius eſt ex his quæ
poſsidet. Dixit aūt ſimilitudinē ad illos, di/
cens: Hominis cuiuſdam diuitis uberes fru
ctus ager attulit, & cogitabat intra ſe dicēs,
Quid faciam quod non habeā quo congre
gem fructus meos? Et dixit: Hoc faciā, de/
ſtruam horrea mea, & maiora extruam, &
illuc cōgregabo omnia quæ nata ſunt mihi
bona mea, & dicā animæ meæ. Anima ha/
bes multa bona repoſita in annos multos,
requieſce, comede, bibe, gaude. Dixit autē
illi deus: Stulte, hac nocte animā tuam repe
tunt abs te. Quæ uero paraſti, cui cedent?
Sic qui recōdit ſibi, nec eſt erga deū diues.
Dixitq́ ad diſcipulos ſuos: Ideo dico uobis,
Nolite ſoliciti eſſe animæ ueſtræ quid eda/
tis, neque corpori quid induamini. Anima
plus eſt q̄ eſca, & corpus plus q̄ indumen/
tum. Cōſiderate coruos quia non ſemināt,
neq; metunt, quibus nō eſt penuariū, neq;
horreum, & deus paſcit illos. Quāto magis
uos præſtatis uolucribus? Quis aūt ueſtrū
ſolicitudine ſua poteſt adijcere ad ſtaturā
ſuam cubitū unum? Si ergo ne id quidem
quod minimū eſt poteſtis, quid de cæteris
ſoliciti eſtis? Cōſiderate lilia quomodo cre/
ſcunt, non laborant, neq; nent: dico aūt uo/
bis, nec Salomon in omni gloria ſua ueſtie/
batur ſicut unum ex iſtis. Si autē gramen
quod hodie eſt in agro, & cras in clibanum
mittitur, deus ſic ueſtit, quanto magis uos
ueſtiet, ô parum fidentes? Et uos nolite quæ
rere quid eſuri ſitis, aut quid bibituri, & no/
lite in ſublime tolli: hęc enim omnia gentes
mundi quærunt: pater autem ueſter ſcit q̄
iſtis indigeatis. Quin potius quęrite regnū
dei, & hæc omnia adijcientur uobis. Noli ti
mere puſille grex, quia complacitū eſt pa/
tri ueſtro dare uobis regnum. Vendite quę
poſsidetis, & date eleemoſynā. Parate uo/
bis ſacculos qui non ueteraſcūt, theſaurum
non deficientem in cœlis, quò fur non acce
dit

ζει, οὐδὲ σὴς διαφθείρει. ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυ-
ρνδ ρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται. *ἔστω-
ι σαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι, καὶ οἱ λύχ-
νοι καιόμενοι, καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσ-
δεχομένοις τὸν κύριον αὐτῶν, πότε ἀναλύσει ἐκ
τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος, εὐ-
ρνε θέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ. *μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖ-
ι νοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὑρήσει γρηγοροῦντας.
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ
αὐτοὺς, καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς. καὶ ἐὰν
ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ
φυλακῇ ἔλθῃ, καὶ εὕρῃ οὕτως, μακάριοί εἰσιν οἱ
ρνϛ δοῦλοι ἐκεῖνοι. *τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει
Β ὁ οἰκοδεσπότης, ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτης ἔρχεται,
ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκε διορυγῆναι
τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθε ἕτοιμοι ὅτι
ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.
ρνζ *εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ πέτρος. κύριε πρὸς ἡμᾶς τὴν
ι παραβολὴν ταύτην λέγεις, ἢ καὶ πρὸς πάντας;
εἶπε δὲ ὁ κύριος. τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος
καὶ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θε-
ραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέ-
τριον; μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν, ἐλθὼν ὁ
κύριος αὐτοῦ, εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως. ἀληθῶς
λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ
ρνη καταστήσει αὐτόν. *ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖ-
ι νος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει μου ὁ κύριος
ἔρχεσθαι, καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς παῖδας καὶ
τὰς παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύ-
σκεσθαι, ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέ-
ρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ
διχοτομήσει αὐτὸν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν
ρνθ ἀπίστων θήσει. *ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ
ι θέλημα τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ἑτοιμάσας μη-
δὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρήσεται
πολλάς. ὁ δὲ μὴ γνοὺς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν,
δαρήσεται ὀλίγας. παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πο-
λὺ ζητήσεται παρ᾽ αὐτοῦ, καὶ ᾧ παρέθεντο πο-
ρξ λὺ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν. *πῦρ ἦλ-
ι θον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνή-
φθη; βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς
συνέχομαι ἕως οὗ τελεσθῇ; δοκεῖτε, ὅτι εἰρήνην
παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; οὐχὶ λέγω ὑμῖν,
ἀλλ᾽ ἢ διαμερισμόν. ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν
πέντε ἐν οἴκῳ ἑνὶ διαμεμερισμένοι, τρεῖς ἐπὶ
δυσὶν, καὶ δύο ἐπὶ τρισίν. διαμερισθήσεται
πατὴρ ἐφ᾽ υἱῷ, καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί, μήτηρ ἐπὶ
θυγατρί, καὶ θυγάτηρ ἐπὶ μητρί, πενθερὰ
ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς, καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν πεν-
ρξα θερὰν αὐτῆς. *ἔλεγε δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις, ὅτ᾽ ἂν
ι ἴδητε τὴν νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἀπὸ δυσ-
μῶν, εὐθέως λέγετε, ὄμβρος ἔρχεται, καὶ γίνεται
οὕτως

dit, neq; tinea corrumpit. Vbi enim thesaurus uester est, ibi & cor uestrũ erit. Sint lumbi uestri præcincti, & lucernæ accensæ & uos similes hominibus, expectãtibus dominum suum quando reuertatur à nuptijs: ut quum uenerit ac pulsauerit, confestim aperiant ei. Beati serui illi, quos quum uenerit dominus, inuenerit uigilãtes: amen dico uobis, ꝙ præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Et si uenerit in secũda uigilia, & si in tertia uigilia uenerit, atq; ita inuenerit, beati sũt serui illi. Hoc autem scitote, ꝙ si scisset paterfamiliãs qua hora fur uenturus fuisset, uigilasset utique, nec passus fuisset perfodi domum suam. Et uos igitur estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis ueniet. Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis istam parabolam, an etiam ad omnes? Dixit autẽ dominus: Quisnam est fidelis dispẽsator ac prudens, quem cõstituet dominus super famulitium suum, ut det illis in tempore demensum cibum? Beatus ille seruus, quẽ quum uenerit dominus inuenerit ita facientẽ: uere dico uobis, ꝙ omnib⁹ quæ possidet, præficiet illũ. Quod si dixerit seruus ille in corde suo, differt dominus meus reditum, cœperitq; percutere seruos & ancillas, & edere, bibereq; & inebriari, ueniet dominus serui illius in die quo non sperat, & hora qua nescit, & dissecabit eum, partẽq; eius cum infidis ponet. Ille autẽ seruus qui cognouit uoluntatem domini sui, & non se præparauit, nec fecit secundum uoluntatẽ eius, plagis uapulabit multis, qui autem nõ cognouit, & fecit digna plagis, uapulabit paucis. Porrò cuicũq; multum datum est, multum quæret̃ ab eo: & cui cõmendauerunt multum, plus petent ab eo. Ignem ueni missurus in terram, & quid uolo, si iam accensus est? Sed baptismo habeo baptizari, & quomodo coartor, donec perficiatur? Putatis quod pacem uenerim missurus in terram? Non dico uobis, imò separationem. Erunt enim ex hoc quinq; in domo una diuisi, tres aduersus duos, & duo cõtra tres: diuidetur pater aduersus filium, & filius aduersus patrem, mater aduersus filiã, & filia aduersus matrem, socrus aduersus nurũ suam, & nurus aduersus socrum suam. Dicebat aũt & ad turbas: Quum uideritis nubẽ orientem ab occasu, statim dicitis, Imber uenit: & ita

fit

οὕτως, καὶ ὅτ' ἂν νότον πνέοντα, λέγετε, ὅτι καύ-
σων ἔσται, καὶ γίνεται. ὑποκριταὶ, τὸ πρόσωπον
τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν
δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε; τί δὲ καὶ ἀφ'
ρξβ ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον; *ὡς γὰρ ὑπάγεις
ι μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα ἐν τῇ ὁδῷ,
δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μή ποτε
κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτὴν, καὶ ὁ κριτής σε
παραδῷ τῷ πράκτορι, καὶ ὁ πράκτωρ σε βάλ-
λῃ εἰς φυλακήν. λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν,
ρξγ ἕως οὗ καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς. *πα- μζ
ι ρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλον-
τες αὐτῷ περὶ τῶν γαλιλαίων, ὧν τὸ αἷμα πιλά-
τος ἔμιξε μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν. καὶ ἀποκρι-
θεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς. δοκεῖτε, ὅτι οἱ γαλι-
λαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς γαλι-
λαίους ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιν; οὐχὶ
λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε πάντες ὡ-
σαύτως ἀπολεῖσθε. ἢ ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ ὀκτὼ,
ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ σιλωὰμ, καὶ ἀ-
πέκτεινεν αὐτοὺς. δοκεῖτε ὅτι ὀφειλέται ἐγένον-
το παρὰ πάντας ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας
ἐν ἱερουσαλήμ; οὐχὶ λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετα-
ρξδ νοῆτε πάντες ὁμοίως ἀπολεῖσθε. *ἔλεγε δὲ
ι ταύτην τὴν παραβολήν. συκῆν εἶχέ τις ἐν τῷ
ἀμπελῶνι αὐτοῦ πεφυτευμένην, καὶ ἦλθε καρ-
πὸν ζητῶν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ εὗρεν. εἶπε δὲ πρὸς
τὸν ἀμπελουργὸν, ἰδοὺ τρία ἔτη ἔρχομαι ζητῶν
καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ, καὶ οὐχ εὑρίσκω, ἔκ-
κοψον αὐτὴν, ἵνα τί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ; ὁ δὲ
ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτῷ. κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ
τοῦτο τὸ ἔτος ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν, καὶ βά-
λω κοπρίαν. κἂν μὲν ποιήσῃ καρπόν, εἰ δὲ μήγε,
εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν. ἦν δὲ διδάσκων
ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασι. καὶ ἰ- μη
δοὺ γυνὴ ἦν πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δέκα
καὶ ὀκτὼ, καὶ ἦν συγκύπτουσα καὶ μὴ δυναμέ-
νη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελές. ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ
ἰησοῦς προσεφώνησε καὶ εἶπεν αὐτῇ. γύναι ἀπο-
λέλυσαι ἀπὸ τῆς ἀσθενείας σου. καὶ ἐπέθηκεν αὐ-
τῇ τὰς χεῖρας, καὶ παραχρῆμα ἀνωρθώθη καὶ ἐδό-
ξαζε τὸν θεόν. ἀποκριθεὶς δὲ ἀρχισυνάγωγος ἀ-
γανακτῶν, ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ ἰη-
σοῦς, ἔλεγε τῷ ὄχλῳ. ἓξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐρ-
γάζεσθαι, ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε,
ρξε καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. *ἀπεκρίθη οὖν
β αὐτῷ ὁ κύριος, καὶ εἶπεν. ὑποκριτὰ, ἕκαστος ὑ-
μῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον
ἀπὸ τῆς φάτνης, καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει; ταύτην
δὲ θυγατέρα ἀβραὰμ οὖσαν, ἣν ἔδησεν ὁ σατα-
ρξς νᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ
ι τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; *καὶ
ταῦτα

fit:& quum austrum flantem, dicitis, quod
æstus erit:& fit. Hypocritæ, faciem cœli &
terræ nostis probare:hoc autem tẽpus, qui
fit ut non probetis? cur autem & ex uobis
ipsis nõ iudicatis quod iustum est? Quum
enim uadis cũ aduersario tuo ad magistra-
tum in uia, da operã ut libereris ab illo, ne
forte pertrahat te ad iudicem, & iudex tra-
dat te exactori, & exactor cõijciat te in car-
cerem. Dico tibi, non exibis inde, donec ul-
μζ timum etiam minutum reddas. Aderant
autem quidam eodem in tempore nuncian-
tes illi de Galilæis, quorum sanguinẽ Pila-
tus miscuerat cum sacrificijs ipsorũ. Et re-
spondẽs Iesus, dixit illis: Putatis ꝙ hi Gali-
læi præ cũctis Galilæis peccatores fuerint,
quia talia passi sunt? Non dico uobis, imò
nisi resipueritis omnes similiter peribitis.
Aut illi decẽ & octo, supra quos cecidit tur-
ris in Siloa, & occidit eos. Putatis quòd de-
bitores fuerint ultra cunctos homines habi-
tantes Hierosolymis? Non, dico uobis, imò
nisi resipueritis, omnes similiter peribitis.
Dicebat & hanc similitudinẽ: Arborem fi-
ci habebat quidam plantatam in uinea sua,
& uenit quærens fructum in illa, & non in-
uenit. Dixit autem ad cultorẽ uineæ: Ecce
anni tres sunt ex quo uenio quærens fru-
ctum in ficu hac, & non inuenio. succide il-
lam: ad quid uel terram occupat? At ille re-
spondens dixit illi: Domine, sine illã & hoc
anno, donec fodero circum illam & misero
stercus, & siquidem fecerit fructum, sin mi-
nus, in posterũ succides eam. Docebat autẽ
μη in una synagogarũ sabbatis. Et ecce mulier
quæ habebat spiritũ infirmitatis annis de-
cem & octo, eratꝗ contracta, nec omnino
poterat erigere caput: quam quum uideret
Iesus, uocauit eam ad se, & ait illi: Mulier,
liberata es ab infirmitate tua. Et imposuit
illi manus, & confestim erecta est, & glorifi-
cabat deum. Respõdens autem princeps sy-
nagogæ, indignans quòd sabbato sanasset
Iesus, dicebat turbæ: Sex dies sunt, in qui-
bus oportet operari: in his ergo uenite, ut
sanemini, & non in die sabbati. Respõdens
autem ad illum dominus, dixit: Hypocrita,
unusquisꝗ uestrum sabbato, nonne soluit
bouem suum aut asinũ à præsepi, & ducit
aquatũ? Hanc aũt filiam Abrabæ, quã alli-
gauit satanas ecce decẽ & octo annis, non
oportuit solui à uinculo isto die sabbati? Et
quum

ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατῃσχύνοντο πάντες οἱ
ἀντικείμενοι αὐτῷ. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ
πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.
ρξζ * ἔλεγε δέ, τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ
β τίνι ὁμοιώσω αὐτήν; ὁμοία ἐστὶ κόκκῳ σινάπεως, ὃν
λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ, καὶ
ηὔξησε, καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα, καὶ τὰ πετεινὰ
ρξη τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ. * καὶ
ς πάλιν εἶπε. τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ; ὁ-
μοία ἐστὶ ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀ-
ρξθ λεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον. * καὶ διεπο-
β ρεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας, διδάσκων καὶ πορεί-
ρο αν ποιούμενος εἰς ἱερουσαλήμ. * εἶπε δέ τις αὐτῷ.
ε κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς.
ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης ὅτι
πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ
ροα ἰσχύσουσιν. * ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης, καὶ
ς ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω ἑστάναι καὶ
κρούειν τὴν θύραν, λέγοντες. κύριε, κύριε, ἄνοι-
ξον ἡμῖν. καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς
πόθεν ἐστέ. τότε ἄρξεσθε λέγειν. ἐφάγομεν ἐνώ-
πιόν σου, καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν
ἐδίδαξας. καὶ ἐρεῖ, λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πό-
θεν ἐστέ, ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες ἐργάται τῆς
ἀδικίας. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν
ροβ ὀδόντων. * ὅτ' ἂν ὄψησθε ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ
ς ἰακώβ, καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ
τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. καὶ ἥξουσιν
ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ νότου,
καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.
ρογ * καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἳ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰ-
β σὶν πρῶτοι οἳ ἔσονται ἔσχατοι. * ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέ-
ροδ ρᾳ προσῆλθόν τινες φαρισαῖοι, λέγοντες αὐτῷ,
ι ἔξελθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν, ὅτι ἡρώδης θέλει σε
ἀποκτεῖναι. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέντες εἴπα-
τε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ. ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια,
καὶ ἰάσεις ἐπιτελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρί-
τῃ τελειοῦμαι, πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον
καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται, προ-
ροε φήτην ἀπολέσθαι ἔξω ἱερουσαλήμ. * ἱερουσαλήμ,
ς ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λι-
θοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, πο-
σάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα σου, ὃν τρό-
πον ὄρνις τὴν ἑαυτῆς νοσσιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυ-
γας καὶ οὐκ ἠθελήσατε. ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶ-
κος ὑμῶν ἔρημος. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μή με ἴδη-
τε ἕως ἂν ἥξῃ ὅτε εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμε-
ρος νος ἐν ὀνόματι κυρίου. * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλ-
ι θεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων τῶν φαρι-
σαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν
παρατηρούμενοι αὐτόν. καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός τις ἦν
ὑδρωπικὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰη-
σοῦς

quum hæc diceret, erubescebãt omnes ad-
uersarij eius, & omnis populus gaudebat
super uniuersis quæ cum gloria fiebant ab
μθ eo. Dicebat ergo: Cui simile est regnũ dei:
& cui simile faciam illud: Simile est grano
sinapis, quod acceptũ homo misit in hortũ
suum, & creuit, & euasit in arborẽ magnã,
& uolucres cœli nidulabant in ramis eius.
Et iterũ dixit: Cui simile faciam regnũ dei:
Simile est fermẽto quod acceptum mulier
abscondit in farinæ sata tria, donec fermen-
tetur totum. Et ibat per ciuitates & castella
ν docens, & iter faciens Hierosolymã. Ait au
tem illi quidam: Domine, an pauci sunt qui
salutẽ consequũtur: Ille uero dixit ad illos:
Contendite intrare per angustã portã, quia
multi, dico uobis, quærent intrare, & nõ po
terunt. Quum aũt surrexerit paterfamilias,
& clauserit ostium, & cœperitis foris stare,
& pulsare ostiũ, dicẽtes: Domine, domine,
aperi nobis. Et respõdens dicet uobis: Ne-
scio uos unde sitis. Tunc incipietis dicere:
Edimus corã te & bibimus, & in plateis nõ
stris docuisti. Et dicet: Dico uobis, nescio
uos unde sitis. Discedite à me omnes, q̃ pa-
tratis iniqtatẽ. Ibi erit fletus & stridor den-
tium, quum uideritis Abrahã & Isaac & Ia
cob, & omnes prophetas in regno dei, uos
aũt expelli foras. Et ueniẽt ab oriente & oc
cidente & aquilone & austro, & accũbent
in regno dei. Et ecce sunt postremi qui erũt
primi, & sunt primi qui erunt postremi. Eo
dem die accesserũt quidam pharisæorũ, di-
centes illi: Exi, & uade hinc, quia Herodes
να uult te occidere. Et ait illis: Ite dicite uulpi
illi: Ecce eijcio dæmonia, & sanitates persi-
cio hodie & cras, & tertia die consummor.
Verũtamẽ oportet me hodie & cras & per
endie ambulare, quia fieri non põt, ut pro-
pheta pereat alibi, q̃ Hierosolymis. Hierusa
lem, Hierusalẽ, quę occidis prophetas, & la
pidas eos qui mittũtur ad te: quoties uolui
congregare filios tuos, queadmodum auis
nidum suum sub pennas, & noluistis. Ecce
relinquitur uobis domus uestra deserta. Di
co autem uobis, φ non uidebitis me donec
uenerit tempus, quum dicetis: Benedictus
qui uenit in nomine domini. Et accidit XIIII
ut introiret in domũ cuiusdã principis pha-
risæorum sabbato ad capiendum cibum, &
νβ ipsi obseruabant eum. Et ecce homo quidã
hydropicus erat ante illũ. Et respondens Ie-
sus

σοῦς, εἶπε πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ φαρισαίους, λέ-
γων. εἰ ἔξεστιν ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύειν; οἱ δὲ
ἡσύχασαν, καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτόν, καὶ
ροζ ἀπέλυσε. *καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπε, τίνος
ε ὑμῶν ὄνος ἢ βοῦς εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖται, καὶ οὐκ
εὐθέως ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββά-
του; καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι αὐτῷ πρὸς
ροη ταῦτα. *ἔλεγε δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παρα-
ι βολήν, ἐπέχων, πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγον-
το, λέγων πρὸς αὐτούς. ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς
γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν,
μήποτε ἐντιμότερός σου ᾖ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ,
καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας, ἐρεῖ σοι, δὸς τού-
τῳ τόπον, καὶ τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνης τὸν ἔσχατον
τόπον κατέχειν. ἀλλ' ὅταν κληθῇς πορευθεὶς ἀνά-
πεσον εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κε-
κληκώς σε, εἴπῃ σοι, φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον,
τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων
ροθ σοι. *ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτόν, ταπεινωθήσεται,
ε καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτόν, ὑψωθήσεται. *ἔλεγε δὲ
ρπ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν, ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖ-
ι πνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς
σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου, μηδὲ γείτονας πλου-
σίους, μήποτε καὶ αὐτοί σε ἀντικαλέσωσι, καὶ γένη-
ταί σοι ἀνταπόδομα. ἀλλ' ὅταν ποιῇς δοχήν, κά-
λει πτωχούς, ἀναπήρους, χωλούς, τυφλούς. καὶ
μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι.
ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δι-
καίων. ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων, εἶπεν
αὐτῷ. μακάριος ὃς φάγεται ἄρτον ἐν τῇ βασι-
ρπα λείᾳ τοῦ θεοῦ. *ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπός τις
ι ἐποίησε δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσε πολλούς. καὶ
ἀπέστειλε τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου,
εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις, ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἕτοιμά
ἐστι πάντα, καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι πάν-
τες. ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ. ἀγρὸν ἠγόρασα, καὶ
ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν, ἐρωτῶ σε,
ἔχε με παρῃτημένον. καὶ ἕτερος εἶπε, ζεύγη βοῶν
ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά,
ἐρωτῶ σε ἔχε με παρῃτημένον. καὶ ἕτερος εἶπε.
γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. καὶ
παραγενόμενος ὁ δοῦλος, ἀπήγγειλε τῷ κυρίῳ
αὐτοῦ ταῦτα. τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης, εἶπε
τῷ δούλῳ αὐτοῦ, ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας
καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπή-
ρους καὶ χωλοὺς καὶ τυφλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. καὶ εἶπεν
ὁ δοῦλος. κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος
ἐστί. καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον. ἔξελθε εἰς
τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμούς, καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν,
ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς τῶν
ρπβ ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεταί μου τοῦ
ε δείπνου. *συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί,
καὶ

sus dixit ad legisperitos & pharisęos, dicēs:
Num licet sabbato sanare? At illi tacuerūt.
Ipse uero apprehensum sanauit eum, ac di/
misit. Et respōdens ad illos, dixit: Cuius ue/
strum asinus aut bos in puteū cadet, & non
cōtinuo extrahet illum die sabbati? Et non
poterant ad hæc respōdere illi. Dicebat aūt
ad inuitatos parabolā, intendens quomodo
primos accubitus eligerent, dicens ad illos:
νγ Quū inuitatus fueris ab aliquo ad nuptias,
ne accūbas in primo loco, ne quando hono
ratior te sit inuitatus ab illo, & ueniēs is qui
te & illum uocauit, dicat tibi, Da huic locū:
& tūc incipias cum rubore extremū locum
tenere. Quin potius quum uocatus fueris,
uade, accūbe in nouissimo loco: ut quū ue/
nerit qui te inuitauit, dicat tibi, Amice, ascē
de superius, tūc erit tibi gloria coram simul
discumbētibus: quia omnis qui se extollit,
deijcietur: & qui se deijcit, extolletur. Dice/
bat autē & ei qui se inuitauerat: Quum fa/
cis prandium aut cœnam, noli uocare ami/
cos tuos, neque fratres tuos, neq; cognatos
tuos, neq; uicinos diuites: ne quādo & ipsi
te uicissim inuitent, ac repēdatur tibi bene/
ficium. Imò quū facis conuiuiū, uoca pau/
peres, debiles, claudos, cæcos: & beat⁹ eris:
quia non possunt rependere tibi. repēdetur
eīm tibi in resurrectiōe iustorū. Hæc quum
audisset quidam de simul accūbentibus, di/
νδ xit illi: Beatus qui comedet panē in regno
dei. At ipse dixit ei: Homo quidam appara
uerat cœnam magnam, & uocauit multos:
misitq; seruum suum hora cœnę, ut diceret
inuitatis: Venite, quia iam parata sunt om/
nia. Et cœperūt simul omnes excusare. Pri/
mus dixit ei, Villā emi, & necesse mihi est
exire & uidere illam: rogo te, habe me excu
satū. Et alter dixit, Iuga boum emi quinq;,
& eo ad probandū illa: rogo te, habe me ex/
cusatū. Et alius dixit, Vxorē duxi, & ideo
non possum uenire. Ac reuersus seruus, re/
nunciauit hæc domino suo. Tunc iratus pa
terfamiliâs dixit seruo suo: Exi cito in pla/
teas & uicos ciuitatis, & pauperes ac debi/
les claudosq; & cæcos introduc huc. Et ait
seruus: Domine, factum est ut imperasti, &
adhuc locus est. Et ait domin⁹ seruo, Exi in
uias & sepes, & cōpelle intrare, ut imple/
tur domus mea. Dico enim uobis, q nemo
uirorū illorū qui uocati sunt, gustabit cœ/
nam meam. Ibant aūt turbę multæ cum eo,
&

καὶ στραφεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς. εἴ τις ἔρχεται πρός
με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα
καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς
καὶ τὰς ἀδελφὰς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν,
οὐ δύναταί μου μαθητὴς εἶναι. καὶ ὅστις οὐ βα-
στάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ
ρπγ δύναταί μου εἶναι μαθητής. *τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν,
ι θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον καθί-
σας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρ-
τισμόν, ἵνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον, καὶ
μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι, πάντες οἱ θεωροῦντες
ἄρξωνται ἐμπαίζειν αὐτῷ, λέγοντες, ὅτι οὗτος
ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ οὐκ ἴσχυσεν
ἐκτελέσαι; ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμβα-
λεῖν ἑτέρῳ βασιλεῖ εἰς πόλεμον, οὐχὶ καθίσας πρῶ-
τον βουλεύεται, εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιά-
σιν ἀπαντῆσαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχο-
μένῳ ἐπ᾽ αὐτόν; εἰ δὲ μή γε, ἔτι αὐτοῦ πόῤῥω ὄν-
τος, πρεσβείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρή-
ρπδ νην. *οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀποτάσσε-
ε ται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί
ρπε μου εἶναι μαθητής. *καλὸν τὸ ἅλας, ἐὰν δὲ τὸ ἅ-
β λας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται; οὔτε εἰς γῆν,
οὔτε εἰς κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν, ἔξω βάλλουσιν αὐ-
ρπς τό. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω. *ἦσαν δὲ ἐγ-
β γίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρ-
τωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ. καὶ διεγόγγυζον οἱ φαρισαῖοι
καὶ οἱ γραμματεῖς, λέγοντες, ὅτι οὗτος ἁμαρτω-
ρπζ λοὺς προσδέχεται, καὶ συνεσθίει αὐτοῖς. *εἶπε
ε δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην, λέγων.
τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα,
καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει τὰ ἐνε-
νηκονταεννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ
ἀπολωλὸς ἕως εὕρῃ αὐτό. καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ
τοὺς ὤμους ἑαυτοῦ χαίρων, καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον
συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας, λέγων αὐ-
τοῖς. συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ
ἀπολωλός. λέγω ὑμῖν, ὅτι οὕτως χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐ-
ρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐνενη-
κονταεννέα δικαίοις, οἵτινες οὐ χρείαν ἔχουσι μετα-
ρπη νοίας. *ἢ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν
ι ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον, καὶ σα-
ροῖ τὴν οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς, ἕως ὅτου εὕροι,
καὶ εὑροῦσα συγκαλεῖται τὰς φίλας καὶ τὰς γεί-
τονας, λέγουσα. συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὴν
ρπθ δραχμὴν, ἣν ἀπώλεσα. *οὕτως λέγω ὑμῖν, χα-
ε ρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἑ-
ρϙ νὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι. *εἶπε δὲ, ἄνθρω-
ι πός τις εἶχε δύο υἱούς, καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐ-
τῶν τῷ πατρί. πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέ-
ρος τῆς οὐσίας. καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον. καὶ
μετ᾽ οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα

& conuersus dixit ad illos: Si quis uenit ad
me, nec odit patrem suum ac matrē & uxo
rem & filios & fratres & sorores, præterea
autem & animā suam, nō potest meus esse
discipulus. Et quisquis non baiulat crucem
suā, & uenit post me, non potest meus esse
νε discipulus. Quis em̄ est ex uobis, qui uelit
turrim ædificare, quin prius sedens compu
tet sumptus, an habeat quibus opus est ad
perficiendū, ne postq̄ posuerit fundamen/
tum, nec potuerit perficere, omnes qui ui/
derint incipiant illudere ei, dicentes: Hic ho
mo cœpit ædificare, nec potuit consumma
re? Aut quis rex proficiscens, ut committat
prælium aduersus alterū regem, nonne se/
dens prius cogitat, an possit cum decē mili/
bus occurrere ei, qui cū uiginti milibus ue/
nit contra se? alioquin adhuc illo lōge agen
te, legatione missa, petit ea quæ pacis sunt.
Sic ergo omnis ex uobis, qui non renūciat
omnib⁹ quæ possidet, non potest meus esse
discipulus. Bonus est sal: si uero sal infatua/
tus fuerit, per quod cōdietur? Neq; in terrā
neq; in sterquiliniū utilis est, foras proijciūt
illum. Qui habet aures ad audiēdū, audiat.
Accedebāt autem ad eum omnes publi/ XV
cani & peccatores, ut audirēt illum. Et mur
murabant pharisæi ac scribæ, dicentes: Hic
νς peccatores recipit, ac cibum capit cum illis.
Dicebat aūt ad illos parabolā hanc, dicens:
Quis ex uobis est homo qui habet centum
oues, & si perdiderit unā ex illis, nōne relin
quit nonagintanouē in deserto, & uadit ad
illā quę perierat, donec inueniat eā? Et quū
inuenerit eā, imponit in humeros suos gau
dens, ueniēsq; domū cōuocat amicos & ui
cinos, dicēs illis, Gaudete mecū, q̄a inueni
ouem meā quæ perierat. Dico uobis, q̄ ita
gaudiū erit in cœlo sup uno peccatore resi
piscēte, magis q̄ sup nonagintanouē iustis,
qui nō indigēt pœnitētia. Aut quæ mulier
habēs drachmas decē, si p̄diderit drachmā
unā, nō accēdit lucernā, & uerrit domū, que
ritq; diligēter donec inueniat? Et cū inuene
rit, cōuocat amicas ac uicinas dicēs: Gaude
te mecū, q̄a inueni drachmā quā p̄diderā.
Ita dico uobis, gaudiū erit corā angelis dei
sup uno peccatore resipiscēte. Ait aūt: Ho/
mo q̄dā habuit duos filios, & dixit adolescē
νζ tior illorū patri: Pater, da mihi portionē sub
stātiæ q̄ ad me redit: & diuisit illis substātiā:
ac post dies nō multos, quū oīa cōtraxisset

νη περὶ τοῦ οἰκονόμου τῆς ἀδικίας.

ὁ νεώτερος υἱός, ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακρὰν
καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ζῶν ἀσώ-
τως. δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο
λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς
ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν
πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης. καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν
εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους. καὶ ἐπεθύ-
μει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων,
ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι. καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. εἰς
ἑαυτὸν δὲ ἐλθών, εἶπε. πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός
μου περισσεύουσιν ἄρτων. ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυ-
μαι. ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου,
καὶ ἐρῶ αὐτῷ. πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν
καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκ ἔτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι
υἱός σου, ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. καὶ
ἀναστὰς, ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα ἑαυτοῦ. ἔτι δὲ αὐ-
τοῦ μακρὰν ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐ
τοῦ, καὶ ἐσπλαγχνίσθη, καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν
ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐ-
τόν. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός. πάτερ. ἥμαρτον εἰς τὸν
οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου. καὶ οὐκ ἔτι εἰμὶ ἄξιος
κληθῆναι υἱός σου. εἶπε δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δού
λους αὐτοῦ, ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην,
καὶ ἐνδύσατε αὐτὸν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν
χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας, καὶ
ἐξενέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε,
καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν, ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου
νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑ-
ρέθη. καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ
ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ. καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγι-
σε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν, καὶ προσ
καλεσάμενος ἕνα τῶν παίδων αὐτοῦ, ἐπυνθάνε-
το τί εἴη ταῦτα. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ὁ ἀδελφός
σου ἥκει, καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν
σιτευτόν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν. ὠρ-
γίσθη δὲ, καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. ὁ οὖν πατὴρ
αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. ὁ δὲ ἀποκρι-
θεὶς, εἶπε τῷ πατρί. ἰδοὺ τοσαῦτα ἔτη δουλεύω
σοι, καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρῆλθον, καὶ ἐ-
μοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον, ἵνα μετὰ τῶν φί-
λων μου εὐφρανθῶ, ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος ὁ κα-
ταφαγών σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν, ἦλθεν, ἔθυ-
σας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν. ὁ δὲ εἶπεν αὐ
τῷ. τέκνον, σὺ πάντοτε μετ᾽ ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα
τὰ ἐμὰ σά ἐστιν. εὐφρανθῆναι δὲ, καὶ χαρῆναι ἔ-
δει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζη
σε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη. ἔλεγε δὲ καὶ πρὸς νη
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος,
ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ, ὡς δια
σκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. καὶ φωνήσας αὐ
τὸν, εἶπεν αὐτῷ. τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος τὸν
λόγον τῆς οἰκονομίας σου. οὐ γὰρ δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν.
εἶπε

adolescẽtior filius, peregre profectus est in
regionem longinquã, & ibi dissipauit sub/
stantiam suam uiuẽdo luxuriose. Et postq̃
omnia cõsumpsisset, facta est fames ualida
in regione illa. Et ipse cœpit egere, & abijt,
& adhęsit uni ciuium regionis illius, atq; is
misit illum in uillam suam ut pasceret por/
cos. Et cupiebat implere uentrem suum de
siliquis, quibus porci uescebant̃, neq; quis/
quam illi dabat. In se autem reuersus dixit:
Quàm multi mercennarij patris mei abun/
dant panibus, ego uero fame pereo. Surgã
& ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater,
peccaui in cœlum & coram te, iam nõ sum
dignus uocari filius tuus, fac me sicut unũ
de mercenarijs tuis. Et surgens uenit ad pa/
trem suum. Quum autem adhuc longe ab/
esset, uidit illum pater ipsius, & misericor/
dia motus est, & accurrẽs ruit in collũ eius,
& osculatus est eum. Dixitq; ei filius: Pa/
ter, peccaui in cœlum & corã te: neq; post/
hac sum dignꝰ uocari filius tuus. Dixit aũt
pater ad seruos suos: Proferte stolam primã
& induite illum, & date annulũ in manum
eius, & calciamẽta in pedes: & adducite ui/
tulũ illũ saginatũ, atq; mactate, sumptisq;
epulis lætemur: quia hic filius meus mor/
tuus erat, & reuixit: perierat, & inuẽtus est.
Et cœperunt lætari. Erat autẽ filius eius se/
nior in agro, & quum ueniret & appropin/
quasset domui, audiuit cõcentũ & choros,
& uocauit unũ de seruis suis, & interroga/
uit qd essent illa. At is dixit illi: Frater tuus
uenit, & occidit pater tuus uitulũ illũ sagi/
natum, quod incolumẽ illum receperit. Indi
gnatus est autẽ, nec uolebat introire. Pater
ergo illius egressus rogabat illum. At ille re
spõdens dixit patri: Ecce tot annis seruio ti
bi, nec unq̃ præceptũ tuũ trãsgressus sum,
nec unq̃ dedisti mihi hœdũ, ut cum amicis
meis lętarer: sed postq̃ filiꝰ tuus hic, q deuo
rauit substãtiã tuã cũ meretricibꝰ, uenit, oc
cidisti illi uitulũ illũ saginatũ. At ille dixit ei
Fili, tu semp mecũ es, & omnia mea tua sũt:
lætari autẽ & gaudere oportebat, qa frater
tuꝰ hic mortuꝰ erat, & reuixit: perieratq;, &
νη inuẽtus est. Dicebat aũt & ad discipulos
suos: Homo qdã erat diues, q habebat dis/
pẽsatorẽ, & hic delatꝰ est apud illũ, ut q dis/
siparet bona ipsiꝰ. Et uocauit illũ, & ait illi:
Quid hoc audio de te? Redde rõnẽ dispẽsa
tiõis tuæ: nõ em poteris posthac dispẽsare.
Ait

εἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος, τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύ-
ριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ; σκά-
πτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι, ἔγνων τί
ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ τῆς οἰκονομίας δέ-
ξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν. καὶ προσκαλεσά-
μενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεωφειλετῶν τοῦ κυρίου αὐ-
τοῦ, ἔλεγε τῷ πρώτῳ. πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ
μου. ὁ δὲ εἶπεν. ἑκατὸν βάτους ἐλαίου. καὶ εἶπεν
αὐτῷ. δέξαι σου τὸ γράμμα. καὶ καθίσας ταχέως
γράψον πεντήκοντα. ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπε. σὺ δὲ
πόσον ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶπεν. ἑκατὸν κόρους σίτου. καὶ
λέγει αὐτῷ. δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ γράψον
ὀγδοήκοντα. καὶ ἐπῄνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονό-
μον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν. ὅτι οἱ υἱοὶ
τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ
φωτὸς εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσι. κἀγὼ ὑμῖν
λέγω. ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ
τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς
εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ, καὶ ἐν
πολλῷ πιστός ἐστι, καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος, καὶ ἐν πολ-
λῷ ἄδικός ἐστιν. εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ οὐκ
ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει; καὶ εἰ ἐν
ρϟα τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς ὑ-
ι μῖν δώσει; *οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις
δουλεύειν, ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπή-
σει, ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ
ρϟβ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ. *ἤκουον δὲ
ι ταῦτα πάντα καὶ οἱ φαρισαῖοι φιλάργυροι ὑπάρ-
χοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς.
ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀν-
θρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν,
ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν, βδέλυγμα ἐνώπι-
ρϟγ ον τοῦ θεοῦ ἐστιν. *ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως
ε ἰωάννου, ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζε-
ρϟδ ται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται. *εὐκοπώτε-
ε ρον δέ ἐστι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν, ἢ
ρϟε τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν. *πᾶς ὁ ἀπολύων
β τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμῶν ἑτέραν, μοιχεύει.
καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν, μοι-
ρϟϛ χεύει. *ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνε-
ι διδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον, εὐφραινόμενος
καθημέραν λαμπρῶς. πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι
λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ
ἡλκωμένος, καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ
τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέ-
ζης τοῦ πλουσίου. ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμε-
νοι ἀπέλειχον τὰ ἕλκη αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἀ-
ποθανεῖν τὸν πτωχὸν, καὶ ἀπενεχθῆναι αὐ-
τὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον ἀβρα-
αμ. ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος, καὶ ἐτάφη.
καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐ-
τοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν ἀβραὰμ
ἀπὸ

Ait autē dispensator intra se: Quid faciam, quia dominus meus aufert à me dispensationem? Fodere non ualeo, mendicare erubesco. Scio quid faciā, ut quum amotus fuero à dispensatione, recipiant me in domos suas. Conuocatis itaq; singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quātum debes domino meo? At ille dixit: Centum batos olei. Dixitq; illi: Accipe cautionē tuam, & sede cito & scribe qnquaginta. Deinde alteri dixit: Tu uero quantum debes? Qui ait: Centū coros tritici. Ait illi: Accipe cautionem tuam, & scribe octoginta. Et laudauit dominus dispensatorē iniquum, quod prudēter fecisset. Quia filij huius seculi prudentiores sunt filijs lucis in natione sua. Et ego uobis dico: Facite uobis amicos ex māmona iniusto, ut quū defeceritis, recipiant uos in æterna tabernacula. Qui fidelis est in minimo, & in multo fidelis est: & qui in minimo iniquus est, is & in multo iniquus est. Si ergo in iniquo māmona fideles non fuistis: quod uerū est, quis credet uobis? Et si in alieno fideles non fuistis, quod uestrū est quis dabit uobis? Nemo seruus potest duobus dominis seruire: aut enim unū odio habebit, & alterū diliget: aut uni adhęrebit, & alterū contemnet. Non potestis deo seruire & māmonæ. Audiebant aūt hæc omnia & pharisæi qui erant auari & deridebant illū. Et ait illis: Vos estis q iustificatis uosipsos coram hominibus, deus aūt nouit corda uestra. Quia quod hominibus excelsum est, abominādum est corā deo. Lex & prophetæ usq; ad Ioānem, ab eo tempore regnum dei annūciatur, & quiuis in illud uim facit. Facilius est aūt cœlum & terram pręterire, quàm legis unum apicē cadere. Quisquis dimittit uxorē suam, & alteram ducit, adul-
νθ terium cōmittit: & qui dimissam à uiro ducit, adulteriū cōmittit. Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide. Erat autem quidam mēdicus, nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius hulcerosus, cupiens saturari de micis quæ cadebāt de mensa diuitis. Sed & canes ueniebant ac lingebant hulcera eius. Accidit autem ut moreretur mendicus, & deportaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est aūt & diues, ac sepultus est. Atq; in tartaro sublatis oculis suis quū esset in tormētis, uidet Abraham
eminus

§ περὶ τῶν δέκα λεπρῶν.

ἀπὸ μακρόθεν, καὶ λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐ-
τοῦ, καὶ αὐτὸς φωνήσας, εἶπε. πάτερ ἀβραάμ,
ἐλέησόν με, καὶ πέμψον λάζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ
ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ κατα-
ψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλο-
γὶ ταύτῃ. εἶπε δὲ ἀβραάμ. τέκνον, μνήσθητι, ὅτι
ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ λά-
ζαρος ὁμοίως τὰ κακά. νῦν δὲ ὅδε παρακαλεῖ-
ται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις μετα-
ξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως
οἱ θέλοντες διαβῆναι ἐντεῦθεν πρὸς ὑμᾶς, μὴ
δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶ-
σιν. εἶπε δέ, ἐρωτῶ οὖν σε πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐ-
τὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου. ἔχω γὰρ πέν-
τε ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα
μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βα-
σάνου. λέγει αὐτῷ ἀβραάμ. ἔχουσι μωσέα καὶ
τοὺς προφήτας, ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπεν. οὐ-
χὶ πάτερ ἀβραάμ, ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευ-
θῇ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν. εἶπε δὲ αὐτῷ. εἰ
μωσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐὰν
ρϛζ τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ, πεισθήσονται. *εἶπε δὲ πρὸς
β τοὺς μαθητάς. ἀνένδεκτόν ἐστι τοῦ, μὴ ἐλθεῖν τὰ
σκάνδαλα. οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρχεται, λυσιτελεῖ αὐ-
τῷ, εἰ μύλος ὀνικὸς περίκειται περὶ τὸν τράχη-
λον αὐτοῦ, καὶ ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα
ρϛη σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων. *προσέχε-
ε τε ἑαυτοῖς. ἐὰν δὲ ἁμάρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου
ἐπιτίμησον αὐτῷ, καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ.
ρϛθ *καὶ ἐὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμάρτῃ εἰς σέ, καὶ ἑπτά-
ε κις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ ἐπὶ σέ, λέγων, μετανοῶ,
σ ἀφήσεις αὐτῷ. *καὶ εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ.
δ πρόσθες ἡμῖν πίστιν. εἶπε δὲ ὁ κύριος. εἰ ἔχετε πί-
στιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμί-
νῳ ταύτῃ, ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θα-
σα λάσσῃ, καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν. *τίς δὲ ἐξ ὑμῶν
ι δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελ-
θόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ, εὐθέως παρελθὼν ἀ-
νάπεσαι, ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ, ἑτοίμασον, τί δειπνή-
σω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι ἕως φάγω καὶ
πίω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ; μὴ
χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκείνῳ, ὅτι ἐποίησε τὰ διατα-
χθέντα αὐτῷ; οὐ δοκῶ. οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιή-
σητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε, ὅτι
δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὅτι ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι, πε-
ποιήκαμεν. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς
ἱερουσαλήμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου σαμα-
ρείας καὶ γαλιλαίας. καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἴς τινα
κώμην, ἀπήντησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες,
οἳ ἔστησαν πόρρωθεν. καὶ αὐτοὶ ἦραν φωνήν, λέγον-
τες. ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς. καὶ ἰδὼν, εἶπεν §
αὐτοῖς, πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσι.
καὶ

eminus,& Lazarū in sinu eius,& ipse cla-
mans dixit:Pater Abrahā,miserere mei,&
mitte Lazarum,ut intinguat extremum di-
giti sui in aquā,ac refrigeret linguā meam,
quia crucior in flāma hac. Dixit aūt Abra-
ham ; Fili,recordare,ꝙ receperis bona tua
in uita tua,& Lazarus similiter mala. Nūc
autem hic solatio fruitur,tu uero cruciaris.
Et super hęc omnia inter nos & uos hiatus
ingēs firmatus est,ut hi qui uolūt hinc trāsi-
re ad uos non possint,neq; isthinc huc trā-
scēdere. Ait autem:Rogo ergo te pater,ut
mittas eum in domum patris mei . Habeo
enim quinq; fratres,ut testificetur illis,ne
& ipsi ueniāt in hunc locum cruciatus. Ait
illi Abraham: Habēt Mosen ac prophetas,
audiāt illos. At ille dixit: Non,pater Abra-
ham:sed si quis ex mortuis ierit ad eos,resi-
piscent. Ait autem illi:Si Mosen & prophe-
tas non audiunt,neq; si quis ex mortuis re-
surrexerit,credent. Ait autem ad disci-
pulos:Fieri non potest quin ueniant offen-
dicula. Væ tamen illi per quē ueniunt. Ex-
pedit illi,si mola asinaria ponatur circa col-
lum eius, & proiectus fuerit in mare, po-
tius q̄ ut offendiculo sit uni de pusillis istis.
Cauete uobis. Si peccauerit in te frater tu-
us,increpa illū:& si pœnituerit,remitte illi.
Et si septies in die peccauerit in te,& septi-
es in die conuersus fuerit ad te,dicens:Pœ-
nitet me:remittes illi. Et dixerunt apostoli
domino:Adauge nobis fidē. Dixit autem
dominus:Si haberetis fidem sicut *habet* gra-
num sinapis,dixissetis huic arbori sycami-
no,eradicare & trāsplātare in mare,& obe-
disset uobis. Quis aūt uestrum,habens ser-
uum arantem aut pascentem,qui regresso
ab agro dicat statim,Transi,& accūbe : ac
non potius dicit illi , Para quod cœnem,&
præcinge te,ac ministra mihi donec edero
& bibero,& post hæc edito & bibito tu?
Num gratiā habet seruo illi,quia fecit quæ
ei imperata fuerant ? Non puto. Sic & uos
quū feceritis omnia quæ præcepta sunt uo-
bis,dicite:Serui inutiles sumus,quod debui-
mus facere, fecimus. Et factū est dum iret
Hierosolymā,& ipse transibat per mediam
Samariā & Galilæam. Et quū ingrederetur
quendā uicū,occurrerūt ei decē uiri leprosi
qui steterūt procul,intentaq; uoce dixerūt
§ Iesu præceptor,miserere nostri. Quos ut ui-
dit,dixit illis;Ite,ostēdite uos sacerdotibus.
Et

καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς ἐκαθαρίσθη-
σαν, εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν ἰδὼν, ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψε,
μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν. καὶ ἔ-
πεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, εὐ-
χαριστῶν αὐτῷ. καὶ αὐτὸς ἦν σαμαρείτης. ἀποκρι-
θεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν. οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθη-
σαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ; οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαν-
τες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗ-
τος. καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἀναστὰς πορεύου, ἡ πίστις
σβ σου σέσωκέ σε. *ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν φαρι-
ε σαίων, πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀπε-
κρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν, οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία
τοῦ θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως. οὐδὲ ἐροῦσιν, ἰδοὺ
ὧδε, ἢ ἰδοὺ ἐκεῖ. ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐν-
σγ τὸς ὑμῶν ἐστιν. *εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς. ἐ-
ι λεύσονται ἡμέραι, ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡ-
μερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὄψε-
σδ σθε. *καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν. ἰδοὺ ὧδε, ἰδοὺ ἐκεῖ. μὴ ἀ-
β πέλθητε, μὴ δὲ διώξητε. *ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστρα-
σε πὴ ἡ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπ' οὐρανὸν, εἰς τὴν
ζ ὑπ' οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
σς ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. *πρῶτον δὲ δεῖ
β αὐτὸν πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ
σζ τῆς γενεᾶς ταύτης. *καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς
ζ ἡμέραις τοῦ νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ἤσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν,
ἐξεγαμίζοντο, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν νῶε εἰς
τὴν κιβωτὸν, καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἀ-
ση πώλεσεν ἅπαντας. *ὁμοίως καὶ ὡς ἐγένετο ἐν
ι ταῖς ἡμέραις λώτ. ἤσθιον, ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώ-
λουν, ἐφύτευον, ᾠκοδόμουν, ᾗ δὲ ἡμέρᾳ ἐξῆλθε
λὼτ ἀπὸ σοδόμων, ἔβρεξε πῦρ καὶ θεῖον ἀπ' οὐ-
ρανοῦ, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας. κατὰ ταῦτα ἔ-
σται, ᾗ ἡμέρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτε-
σθ ται. *ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώμα-
β τος, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβά-
τω ἆραι αὐτά. καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ ὁμοίως μὴ ἐπι-
σι στρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω. *μνημονεύετε δὲ τῆς
ι γυναικὸς λώτ. *ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐ-
σια τοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν. καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ
γ αὐτὴν, ζωογονήσει αὐτήν. *λέγω ὑμῖν, ἐν ταύ-
σιβ τῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς, ὁ εἷς
η παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται. δύο
ἔσονται ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό. ἡ μία παραληφθή-
σιγ σεται, καὶ ἡ ἑτέρα ἀφεθήσεται. *καὶ ἀποκριθέν-
ε τες λέγουσιν αὐτῷ, ποῦ κύριε; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς,
ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί.
σιδ *ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν
ι πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν, λέγων.
κριτής τις ἦν ἔν τινι πόλει, τὸν θεὸν μὴ φοβούμε-
νος, καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος. χήρα δέ τις ξα̃
ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, λέγουσα.
ἐκδίκη-

Et factum est, ut inter eundũ mundati sint.
Vnus autem ex illis ut uidit quod munda-
tus esset, regressus est cũ uoce magna glori
ficans deum, & procidit in faciem ad pedes
eius, gratias agens ei: & hic erat Samarita-
nus. Respõdens autem Iesus, dixit: Nonne
decem mundati sunt? Nouem autẽ illi ubi?
Non sunt reperti qui redierint, ut darẽt glo
riam deo, nisi hic alienigena. Et ait illi: Sur-
ge, uade, fides tua te seruauit. Interrogatus
autem à pharisæis, quando uenturum esset
regnum dei, respondit eis, & dixit: Non ue-
niet regnum dei cum obseruatione, neq; di
cent, Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim re-
gnum dei intra uos est. Et ait ad discipulos:
Venient dies quando desiderabitis uidere
unum dierum filij hominis, nec uidebitis.
Et dicent uobis, Ecce hic, ecce illic. Nolite
ire, neq; sectemini. Nam sicut fulgur coru-
scãs è regione quæ sub cœlo est, in alteram
quæ sub cœlo est, fulget: ita erit filius homi
nis in die suo. Sed prius oportet illum mul-
ta pati, & reprobari à natione hac. Et sicut
accidit in diebus Noe, ita erit & in diebus
filij hominis. Edebant, bibebant, uxores du
cebant, & dabantur nuptum ad eum usque
diem, quo intrauit Noe in arcam, & uenit
diluuium, & perdidit omnes. Consimiliter
etiam sicut accidit in diebus Lot: edebant,
bibebant, emebant, uendebant, plantabant,
ædificabant. Cæterum quo die exijt Lot è
Sodomis, pluit igni & sulphure de cœlo, &
omnes perdidit. Secũdũ hæc erit dies, quo
filius hominis reuelatur. In illo die qui fue-
rit in tecto, & uasa eius in domo, ne descen-
dat ad tollẽdum illa, & qui in agro similiter
non redeat ad relicta. Memores autẽ estote
uxoris Lot. Quicunq; quæsierit animam
suam seruare, perdet illam: & quicunq; per
diderit illam, uitam illi parabit. Dico uobis,
in illa nocte erũt duo in lecto uno: unus as-
sumetur, & alter relinquetur. Duæ erũt mo
lentes simul, una assumetur, & altera relin-
quetur. Et respondentes dicunt illi: Vbi do
mine? Qui dixit illis, Vbicunq; fuerit cor-
pus, illuc congregabũtur & aquilæ. Di- XVIII
cebat autem & parabolam ad illos, huc spe
ctantem, quod oporteret semper orare, nec
defatigari, dicens: Iudex quidã erat in qua-
dam ciuitate, qui deum nõ timebat, nec ho
minem reuerebatur. Vidua autẽ quædam
erat in ciuitate illa & ueniebat ad eũ, dicẽs:
Vindica

ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου. καὶ οὐκ ἠ-
θέλησεν ἐπὶ χρόνον. μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυ-
τῷ. εἰ καὶ τὸν θεὸν οὐ φοβοῦμαι καὶ ἄνθρωπον
οὐκ ἐντρέπομαι, διάγε τὸ παρέχειν μοι κόπον
τὴν χήραν ταύτην, ἐκδικήσω αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς
τέλος ἐρχομένη ὑποπιάζῃ με. εἶπε δὲ ὁ κύριος.
ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει. ὁ δὲ θεὸς
οὐ μὴ ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ
τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτός, καὶ
μακροθυμῶν ἐπ' αὐτοῖς; λέγω ὑμῖν, ὅτι ποιήσει
τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει. πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα εὑρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς
γῆς; εἶπε δὲ καὶ πρός τινας τοὺς πεποιθότας ἐφ'
ἑαυτοῖς, ὅτι εἰσὶ δίκαιοι καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς
λοιπούς, τὴν παραβολὴν ταύτην. ἄνθρωποι
δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἷς
φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος τελώνης. ὁ φαρισαῖος
σταθεὶς, πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο, ὁ θεὸς εὐ-
χαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀν-
θρώπων, ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὖ-
τος ὁ τελώνης, νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, ἀπο-
δεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι. καὶ ὁ τελώνης μα-
κρόθεν ἑστὼς, οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς
τὸν οὐρανὸν ἐπᾶραι, ἀλλ' ἔτυπτεν εἰς τὸ στῆθος
αὐτοῦ, λέγων. ὁ θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτω-
λῷ. λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος
σιε εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἢ ἐκεῖνος. *ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν
ε ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν,
σις ὑψωθήσεται. *προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέ-
β φη, ἵνα αὐτῶν ἅπτηται. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ,
ἐπετίμησαν αὐτοῖς. ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμε-
νος αὐτὰ, εἶπεν. ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός
με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά. τῶν γὰρ τοιούτων
σιζ ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. *ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς
β ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς τὸ
σιη παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. *καὶ ἐπη-
β ρώτησέ τις ἄρχων αὐτὸν, λέγων. διδάσκαλε ἀ-
γαθὲ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; εἶ-
πε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐ-
δεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. τὰς ἐντολὰς οἶ-
δας, μὴ μοιχεύσεις, μὴ φονεύσεις, μὴ κλέψεις,
μὴ ψευδομαρτυρήσεις, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ
τὴν μητέρα σου. ὁ δὲ εἶπε. ταῦτα πάντα ἐφυλα-
σιθ ξάμην ἐκ νεότητός μου. *ἀκούσας δὲ ταῦτα
β ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῷ. ἔτι ἕν σοι λείπει. πάντα
ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ διάδος πτωχοῖς, καὶ
ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει
σκ μοι. *ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα, περίλυπος ἐγένε-
β το. ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα. ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ
ἰησοῦς περίλυπον γενόμενον, εἶπε. πῶς δυσ-
κόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες, εἰσελεύσονται εἰς
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. εὐκοπώτερον γάρ ἐστι
καμη-

Vindica me de aduersario meo. Et nolebat
aliquandiu. Post hæc autem dixit intra se:
Quanquã deum non timeo, nec hominem
reuereor, tamen quia molesta est mihi hæc
uidua, uindicabo illam, ne tandem ueniens
sugillet me. Ait aũt dominus: Audite quid
iudex iniquus dicat. Deus autẽ non faciet
uindictam electorum suorum, clamantium
ad se die ac nocte, etiam quum patiens fue-
rit super illis? Dico uobis ꝙ faciet uindictã
illorum cito. Verũtamẽ filius hominis quũ
uenerit, an reperturus est fidẽ in terra? Di-
xit autem & ad quosdam, qui in se confide-
bant ꝙ essent iusti, & aspernabantur cæte-
ξβ ros, parabolam istam: Duo homines ascen-
debãt in templum, ut precarẽtur: unus pha-
risæus, & alter publicanus. Pharisæus stãs,
hæc apud se orabat, Deus, gratias ago tibi
ꝙ non sim sicut cæteri homines, raptores,
iniusti, adulteri, uelut etiã hic publicanus:
ieiuno bis in sabbato: decimas do omnium
quæ possideo. Et publicanus procul stans,
nec oculos uolebat ad cœlum attollere, sed
percutiebat pectus suum, dicens: Deus, pro-
pitius esto mihi peccatori. Dico uobis, de-
scẽdit hic iustificatus in domum suam ma-
gis q̃ ille: quia omnis qui se extollit, humi-
liabitur: & qui se humiliat, extolletur. Affe-
rebant autẽ ad eum & infantes, ut eos tan-
geret. Quod quum uiderẽt discipuli, incre-
pabant illos. Iesus autem quum illos ad se
uocasset, dixit: Sinite pueros uenire ad me,
& nolite uetare eos, talium est enim regnũ
dei. Amen dico uobis: Quicunqꝫ non acce-
perit regnum dei ueluti puer, non intrabit
ξγ in illud. Et interrogauit eum quidam prin-
ceps, dicens: Magister bone, quid faciendũ
mihi, ut consequar uitam æternam? Dixit
autem ei Iesus: Quid me dicis bonum? Ne-
mo bonus, nisi solus deus. Præcepta nosti:
Non committes adulterium, non occides,
non facies furtum, nõ falsum testimonium
dices, honora patrem tuũ & matrem tuam.
At ille ait, Hæc omnia seruaui à iuuentute
mea. Quo audito Iesus, ait ei: Adhuc unũ
tibi deest. Omnia quæcunqꝫ habes, uende,
& distribue pauperibus, & habebis thesau-
rum in cœlo, & ueni sequere me. His ille au-
ditis mœrore affectus est, quia diues erat
ualde. Videns autem Iesus illum mœrore
affectũ, dixit: Quàm difficile qui pecunias
habent, in regnũ dei intrabunt. Facilius est
enim

κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ
πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.
εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες. καὶ τίς δύναται σωθῆ-
ναι; ὁ δὲ εἶπε, τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις,
δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ. εἶπε δὲ ὁ πέτρος.
ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσα-
σκα μέν σοι. * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
β ὅτι οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ γονεῖς, ἢ ἀδελ-
φούς, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα ἕνεκεν τῆς βασιλείας
τοῦ θεοῦ, ὃς οὐ μὴ ἀπολάβῃ πολλαπλασίονα ἐν
τῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ
σκβ ζωὴν αἰώνιον. * παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα
β εἶπε πρὸς αὐτούς. ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυ-
μα, καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα
διὰ τῶν προφητῶν, τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου. παρα-
δοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαιχθήσεται,
καὶ ὑβρισθήσεται, καὶ ἐμπτυσθήσεται, καὶ μα-
στιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ ἡμέρᾳ
σκγ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται. * καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τού-
ε των συνῆκαν. καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον
ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.
σκδ * ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν αὐτὸν εἰς ἱεριχὼ τυ-
β φλός τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδόν, προσαιτῶν.
ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευομένου, ἐπυνθάνετο,
τί εἴη τοῦτο. ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ, ὅτι ἰησοῦς ὁ να-
ζωραῖος παρέρχεται. καὶ ἐβόησε, λέγων. ἰησοῦ
υἱὲ δαβίδ, ἐλέησόν με. καὶ οἱ προάγοντες ἐπε-
τίμων αὐτῷ, ἵνα σιωπήσῃ. αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλ-
λον ἔκραζεν, υἱὲ δαβίδ, ἐλέησόν με. σταθεὶς δὲ ὁ
ἰησοῦς, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν.
ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν αὐτόν, λέγων.
τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ εἶπε. κύριε, ἵνα ἀναβλέ-
ψω. καὶ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. ἀνάβλεψον, ἡ πί-
στις σου σέσωκέ σε, καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψε, καὶ
ἠκολούθει αὐτῷ, δοξάζων τὸν θεόν. καὶ πᾶς ὁ
σκε λαὸς ἰδὼν, ἔδωκεν αἶνον τῷ θεῷ. * καὶ εἰσελ-
ι θὼν διήρχετο τὴν ἱεριχώ, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι
καλούμενος ζαχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώ-
νης, καὶ οὗτος ἦν πλούσιος, καὶ ἐζήτει ἰδεῖν τὸν
ἰησοῦν τίς ἐστι, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι
τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν, καὶ προδραμὼν ἔμπροσθεν,
ἀνέβη ἐπὶ συκομοραίαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν, ὅτι δι' ἐ-
κείνης ἤμελλε διέρχεσθαι. καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τό-
πον, ἀναβλέψας ὁ ἰησοῦς, εἶδεν αὐτόν, καὶ εἶπε
πρὸς αὐτόν. ζαχαῖε, σπεύσας κατάβηθι, σήμε-
ρον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι. καὶ σπεύ-
σας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων. καὶ
ἰδόντες ἅπαντες διεγόγγυζον, λέγοντες, ὅτι
παρὰ ἁμαρτωλῷ ἀνδρὶ εἰσῆλθε καταλῦσαι.
σταθεὶς δὲ ζαχαῖος, εἶπε πρὸς τὸν κύριον, ἰδοὺ
τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μου, κύριε, δίδω-
μι τοῖς πτωχοῖς, καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντη-
σα

enim camelum per foramen acus transire,
q̃ diuitem intrare in regnū dei. Et dixerunt
qui audierāt: Et quis potest saluus fieri? At
ille ait: Quæ impossibilia sunt apud homi-
nes, possibilia sunt apud deum. Ait aūt Pe-
trus: Ecce nos reliquimus omnia, & sequu-
ti sumus te. Qui dixit ei: Amen dico uobis,
nemo est qui reliquit domum, aut parētes,
aut fratres, aut uxorem, aut liberos propter
regnū dei, qui non recepturus sit multo plu
ra in hoc tempore, & in seculo uenturo ui-
tam æternam. Assumpsit aūt Iesus duode-
cim, & ait illis: Ecce ascendimus Hierosoly-
mam, & consummabūtur omnia quæ scri-
pta sunt per prophetas, filio hominis. Tra-
detur enim gentibus, & illudetur, & contu-
melijs afficietur, & cōspuetur, & postq̃ fla-
gellauerint, occidēt eum, ac die tertia resur-
get. Et ipsi nihil horum intellexerūt. Et erat
uerbum istud abscondituū ab eis, nec intelli-
gebant quæ dicebātur. Accidit aūt quū ap
ξδ propinquaret Hiericho, cæcus quidā sede-
bat iuxta uiam, mendicans, & quū audiret
turbā prætereuntē, interrogabat, quid hoc
esset: dixerūt autem ei, ꝙ Iesus Nazarenus
transiret. Et clamauit dicēs: Iesu, fili Dauid,
miserere mei. Et qui præibāt, increpabāt eū
ut taceret. Ipse uero multo magis clamabat
Fili Dauid, miserere mei. Stans autē Iesus,
iussit illum adduci ad se. Et quū appropin-
quasset, interrogauit illū, dicens: Quid tibi
uis faciā? At ille dixit: Domine, ut uisum re
cipiā. Et Iesus dixit ei: Recipito uisum: fi-
des tua te saluū reddidit. Et cōfestim uisum
recepit, ac sequebat̄ illū glorificans deū. Et
ξε omnis plebs ut uidit, dedit laudē deo. Et XIX
ingressus perābulabat Hiericho, & ecce uir
nomine Zachæus, atq; is princeps erat pu-
blicanorū, & idē erat diues, & quærebat ui-
dere Iesum qs esset, nec poterat præ turba,
quod statura pusillus esset. Et præcurrēs a-
scēdit in arborē sycomorū, ut uideret eum:
nā illac erat transiturus. Et quū uenisset ad
locū, suspiciens Iesus uidit illum, dixitq; ad
eum: Zachæe, festinās descēde, quia hodie
domi tuæ oportet me manere. Et festinans
descēdit, & excepit illū gaudens. Quūq; ui
derent omnes, murmurabant, dicētes ꝙ in-
gressus esset apud hominē peccatorē diuer
saturus. Stans aūt Zachæus dixit ad dn̄m:
Ecce dimidiū bonorum meorum, domine,
do pauperibus: & si quid aliquē defrauda-

σε, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν
ὁ ἰησοῦς, ὅτι σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐ-
γένετο, καθ' ὅτι καὶ αὐτὸς υἱὸς ἀβραάμ ἐστιν.
σκε *ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶ-
ε σαι τὸ ἀπολωλός. *ἀκουόντων δὲ αὐτῶν ταῦ-
σκζ τα, προσθεὶς εἶπε παραβολήν, διὰ τὸ ἐγγὺς αὐτὸν
ι εἶναι ἱερουσαλήμ, καὶ δοκεῖν αὐτοὺς, ὅτι παραχρῆμα
μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι. εἶπεν
σκη οὖν. *ἄνθρωπός τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς χώ-
β ραν μακρὰν λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν, καὶ ὑπο-
σκθ στρέψαι. *καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ, ἔ-
ε δωκεν τούτοις δέκα μνᾶς, καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς,
πραγματεύσασθε ἕως ἔρχομαι. οἱ δὲ πολῖται αὐ-
τοῦ ἐμίσουν αὐτὸν, καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν ὀ-
πίσω αὐτοῦ, λέγοντες. οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦ-
σαι ἐφ' ἡμᾶς. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν αὐ-
τὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν, καὶ εἶπε φωνηθῆ-
ναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους, οἷς ἔδωκε τὸ ἀργύ-
ριον, ἵνα γνῷ, τίς τί διεπραγματεύσατο. παρε-
γένετο δὲ ὁ πρῶτος, λέγων. κύριε, ἡ μνᾶ σου
προσειργάσατο δέκα μνᾶς. καὶ εἶπεν αὐτῷ. εὖ-
γε ἀγαθὲ δοῦλε, ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου,
ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα πόλεων. καὶ
ἦλθεν ὁ δεύτερος, λέγων. κύριε, ἡ μνᾶ σου ἐποί-
ησε πέντε μνᾶς. εἶπε δὲ καὶ τούτῳ. καὶ σὺ γίνου
ἐπάνω πέντε πόλεων. καὶ ἕτερος ἦλθε, λέ-
γων. κύριε, ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου, ἣν εἶχον ἀποκειμέ-
νην ἐν σουδαρίῳ· ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρω-
πος αὐστηρὸς εἶ, αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας, καὶ θερίζεις
ὃ οὐκ ἔσπειρας. λέγει αὐτῷ. ἐκ τοῦ στόματός σου
κρινῶ σε πονηρὲ δοῦλε, ᾔδεις, ὅτι ἐγὼ ἄνθρω-
πος αὐστηρός εἰμι, αἴρων ὃ οὐκ ἔθηκα, καὶ θερί-
ζων ὃ οὐκ ἔσπειρα, καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀρ-
γύριόν μου ἐπὶ τὴν τράπεζαν, καὶ ἐγὼ ἐλθὼν
σὺν τόκῳ ἂν ἔπραξα αὐτό; καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶ-
πεν, ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν, καὶ δότε τῷ τὰς
δέκα μνᾶς ἔχοντι. καὶ εἶπον αὐτῷ. κύριε, ἔχει δέ-
σλ κα μνᾶς. *λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι
β δοθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει, ἀρθή-
σλα σεται ἀπ' αὐτοῦ. *πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους,
ε τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτοὺς ἀ-
γάγετε ὧδε, καὶ κατασφάξατε ἔμπροσθέν μου.
σλβ *καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἐπορεύετο ἔμπροσθεν ἀνα-
β βαίνων εἰς ἱεροσόλυμα. καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς
βηθφαγὴ καὶ βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλού-
μενον ἐλαιῶν, ἀπέστειλε δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,
εἰπών. ὑπάγετε εἰς τὴν κατέναντι κώμην. ἐν ᾗ
εἰσπορευόμενοι, εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ'
ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἐκάθισε, λύσαντες
αὐτὸν ἀγάγετε. καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ, διὰ
σλγ τί λύετε, οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ, ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ
β χρείαν ἔχει. *ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι, εὗ-
ρον

ui, reddo quadruplũ. Ait Iesus ad eum: Ho/
die salus domui huic cõtigit, eo quod & ip/
sa filia sit Abrahæ. Venit enim filius homi/
nis quærere & seruare quod perierat. Hæc
illis audiẽtibus, adijciens dixit parabolam,
eo quod esset prope Hierosolymã, quodq;
existimarent fore, ut confestim regnum dei
manifestaretur. Dixit ergo: Homo quidam
ξς genere clarus, profectus est in regionẽ lon/
ginquam, ut acciperet sibi regnũ, ac reuer/
ξζ teretur. Vocatis aũt decẽ seruis suis, dedit
eis decẽ minas, & ait ad illos, Negociemini
donec ueniam. Ciues aũt eius oderãt eum,
miseruntq; legationem post illum, dicẽtes:
Nolumus hunc regnare super nos. Et factũ
est ut rediret accepto regno, iussitq; uocari
illos seruos ad se quibus dederat pecuniã,
ut sciret quantum quisq; negociatus esset.
Venit autem primus, dicẽs: Domine, mina
tua decẽ minas acquisiuit. Et ait illi: Euge
bone serue, quia in minimo fuisti fidelis, ha
beto potestatẽ super decẽ ciuitates. Et alter
uenit, dicens: Domine, mina tua confecit
qnq; minas. Et huic ait: Et tu, pręfectus esto
quinq; ciuitatibus. Et alius uenit, dicẽs: Do
mine, ecce mina tua quam habui reposita
in sudario, timui enim te, quod homo auste
rus sis, tollis qđ non posuisti, & metis quod
non seminasti. Dicit ei: De ore tuo te iudica
bo, serue male: sciebas ꝙ ego homo auste/
rus sim, tollens quod non posui, & metens
quod non seminaui: & quare nõ dedisti pe
cuniam meam ad mensam, & ego ueniens
cum usuris utiq; exegissem illam: Et astan
tibus dixit: Auferte ab illo minã, & date illi
qui decem minas habet. Et dixerunt ei: Do
mine, habet decẽ minas. Dico enim uobis,
ꝙ omni habenti dabitur: ab eo aũt qui non
habet, etiã quod habet, auferetur. Quin ini
micos meos illos, qui noluerunt me regna/
re super se, adducite huc, & interficite ante
me. Et his dictis, ibat, pergens ascẽdere Hie
rosolymam. Et factum est quum appropin/
quasset ad Bethphage & Bethaniam iuxta
montem qui uocatur oliuarum, misit duos
discipulos suos, dicens: Ite in castellũ quod
è regione est: in quod introeuntes, inuenie/
ξη tis pullum alligatũ, in quo nemo unquam
hominum sedit: soluite illum, & adducite:
& si quis uos interrogauerit, Quare solui/
tis: sic dicetis ei, Quia dominus eo opus ha
bet. Abierunt autem qui missi erant, & in/
uenerunt

ξθ περὶ τῶν ἐπερωτησάντων τὸν κύριον ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων.

ρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς. λυόντων δὲ αὐτῶν τὸν
πῶλον, εἶπον οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτοὺς, τί λύε-
τε τὸν πῶλον; οἱ δὲ εἶπον, ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν
ἔχει. καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν ἰησοῦν. καὶ ἐπιῤ-
ῥίψαντες ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον, ἐπε-
βίβασαν τὸν ἰησοῦν. πορευομένου δὲ αὐτοῦ ὑπε-
σλδ στρώννυον τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ. * ἐγγίζον-
α τος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ ὄρους
τῶν ἐλαιῶν, ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθη-
τῶν χαίροντες αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ πε-
ρὶ πασῶν, ὧν εἶδον δυνάμεων, λέγοντες. εὐλο-
γημένος ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν ὀνόματι κυ-
ρίου, εἰρήνη ἐν οὐρανῷ, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.
σλε * καί τινες τῶν φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον
ε πρὸς αὐτόν. διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθη-
ταῖς σου. καὶ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς. λέγω ὑ-
μῖν, ὅτι ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν, οἱ λίθοι κεκράξον-
σλς ται. * καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν, ἔκλαυ-
ι σεν ἐπ᾽ αὐτῇ, λέγων, ὅτι εἰ ἔγνως καὶ σὺ, καί γε
ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ, τὰ πρὸς εἰρήνην σου, νῦν
δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. ὅτι ἥξουσιν ἡμέ-
ραι ἐπί σε, καὶ περιβαλοῦσιν οἱ ἐχθροί σου χάρα-
κά σοι, καὶ περικυκλώσουσί σε, καὶ συνέξουσί σε
πάντοθεν, καὶ ἐδαφιοῦσί σε, καὶ τὰ τέκνα σου
σλζ ἐν σοί. * καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λίθον ἐπὶ λί-
β θῳ, ἀνθ᾽ ὧν οὐκ ἔγνως τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς
σλη σου. * καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλ-
α λειν τοὺς πωλοῦντας ἐν αὐτῷ καὶ ἀγοράζον-
τας, λέγων αὐτοῖς. γέγραπται, ὁ οἶκός μου οἶ-
κος προσευχῆς ἐστιν, ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε
σλθ σπήλαιον λῃστῶν. * καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ᾽
α ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμ-
ματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι, καὶ οἱ πρῶ-
τοι τοῦ λαοῦ, καὶ οὐχ εὕρισκον, τὸ, τί ποιήσω-
σιν, ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέματο αὐτοῦ ἀ-
σμ κούων. * καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμε-
β ρῶν ἐκείνων διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν
τῷ ἱερῷ, καὶ εὐαγγελιζομένου ἐπέστησαν οἱ ἀρ-
χιερεῖς καὶ γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις,
καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν, λέγοντες. εἰπὲ ἡμῖν,
ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; ἢ, τίς ἐστιν ὁ
δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην; ἀποκριθεὶς
δὲ, εἶπε πρὸς αὐτούς. ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ
ἕνα λόγον, καὶ εἴπατέ μοι. τὸ βάπτισμα ἰω-
άννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ
συνελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες, ὅτι
ἐὰν εἴπωμεν ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, διὰ τί οὖν οὐκ ἐ-
πιστεύσατε αὐτῷ; ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώ-
πων, πᾶς ὁ λαὸς καταλιθάσει ἡμᾶς. πεπεισ-
μένος γάρ ἐστιν ἰωάννην προφήτην εἶναι. καὶ
ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν. καὶ ὁ ἰησοῦς εἶ-
πεν αὐτοῖς. οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν, ἐν ποίᾳ ἐξου-
σίᾳ

uenerunt sicut dixerat illis. Soluentibus au
tem illis pullum, dixerunt domini eius ad il-
los: Quare soluitis pullum? At illi dixerũt:
Quia dominus eo habet opus. Et duxerũt
illum ad Iesum: & iniectis uestimentis suis
super pullum, imposuerũt Iesum. Eunte au
tem illo, substernebãt uestimẽta sua in uia.
Et quũ appropinquaret iam ad descensum
montis oliuarum, cœperunt omnis multitu
do discipulorum gaudentes, laudare deum
uoce magna, super omnibus quas uiderant
uirtutibus, dicentes: Benedictus qui uenit
rex in nomine domini, pax in cœlo, & glo-
ria in altissimis. Et quidam pharisæorum è
turba dixerunt ad illum: Magister, increpa
discipulos tuos. Quibus ipse ait: Dico uo-
bis, quod si hi tacuerint, mox lapides clama-
bunt. Et ut appropinquauit, uidẽs ciuitatẽ,
fleuit super illa, dicens: Si cognouisses & tu
& quidẽ in isto die tuo, quæ ad pacẽ tuam
pertinent, curares. Nunc autẽ abscondita sunt
ab oculis tuis. Quia ueniẽt dies in te, & cir-
cũdabũt te inimici tui uallo, & cingẽt te, &
coangustabũt te undique, & solo æquabunt
te, & filios tuos qui in te sunt. Et non relin-
quent in te lapidem super lapidẽ, eo quod non
cognoueris tempus uisitationis tuæ. Et in-
gressus in templũ, cœpit eijcere uendentes
in illo, & ementes, dicens illis: Scriptum est,
Domus mea domus precationis est: uos au
tem fecistis illam, speluncã latronũ. Et doce
bat quotidie in templo. Principes aũt sacer
dotum & scribæ quærebant illum perdere,
& primores plebis, nec inueniebãt quid fa-
cerent: totus enim populus pẽdebat ab ore
ξθ eius, quum audiret illum. Et factum XX
est in uno dierum illorum, docente illo po-
pulum in templo, & euangelizante, conue
nerũt principes sacerdotum & scribæ cum
senioribus, & aiunt illi, dicentes: Dic nobis,
qua autoritate ista facis? Aut, quis est qui
dedit tibi istam autoritatẽ? Respondens au
tem Iesus dixit ad illos: Interrogabo uos &
ego unum quiddã, & respondete mihi: Ba-
ptismus Ioannis è cœlo erat, an ex homini-
bus? At illi cogitabant intra se, dicentes: Si
dixerimus, E cœlo: dicet, Quare ergo non
credidistis illi: Sin dixerimus, Ex hominibus:
plebs uniuersa lapidabit nos. Persuasum
enim habet, Ioannem, prophetam esse. Et
responderunt, se nescire unde esset. Et Iesus
ait illis: Neque ego dico uobis, qua autorita-

σμα σίᾳ ταῦτα ποιῶ. *ἤρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν ο
β λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην. ἄνθρωπός τις
ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωρ-
γοῖς καὶ ἀπεδήμησε χρόνους ἱκανούς, καὶ ἐν και-
ρῷ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς δοῦλον, ἵνα ἀπὸ
τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δῶσιν αὐτῷ. οἱ δὲ
γεωργοὶ δείραντες αὐτὸν, ἐξαπέστειλαν κενόν.
καὶ προσέθετο ἔτι πέμψαι ἕτερον δοῦλον. οἱ δὲ
κἀκεῖνον δείραντες καὶ ἀτιμάσαντες, ἐξαπέ-
στειλαν κενόν. καὶ προσέθετο πέμψαι τρίτον. οἱ
δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες, ἐξέβαλον. εἶπε
δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσω; πέμψω
τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν. ἴσως τοῦτον ἰδόντες
ἐντραπήσονται. ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ, διε-
λογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες. οὗτός ἐστιν ὁ
κληρονόμος, δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, ἵνα
ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία, καὶ ἐκβαλόντες αὐ-
τὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, ἀπέκτειναν. τί οὖν
ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύ-
σεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους, καὶ δώ-
σει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. ἀκούσαντες δὲ, εἶπον,
μὴ γένοιτο. ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς, εἶπε. τί οὖν ἐστι
τὸ γεγραμμένον τοῦτο. λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ
οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γω-
νίας; πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λίθον, συνθλα-
σμβ σθήσεται, ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν. *καὶ
α ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐπιβα-
λεῖν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφο-
βήθησαν τὸν λαόν. ἔγνωσαν γὰρ, ὅτι πρὸς αὐτοὺς
σμγ τὴν παραβολὴν ταύτην εἶπε. *καὶ παρατηρή-
β σαντες, ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους, ὑποκρινομένους
ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ λό-
γου, εἰς τὸ παραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξου-
σίᾳ τοῦ ἡγεμόνος, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγον-
τες. διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ
διδάσκεις, καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ'
ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις, ἔξεστιν ἡ-
μῖν καίσαρι φόρον δοῦναι, ἢ οὔ; κατανοήσας δὲ αὐ- οα
τῶν τὴν πανουργίαν εἶπε πρὸς αὐτούς. τί με πειρά-
ζετε; ἐπιδείξατέ μοι δηνάριον, τίνος ἔχει εἰκόνα
καὶ ἐπιγραφήν; ἀποκριθέντες εἶπον, καίσαρος. ὁ
δὲ εἶπεν αὐτοῖς. ἀπόδοτε τοίνυν τὰ καίσαρος, καί-
σαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ. καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπι-
λαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ, καὶ
θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ, ἐσίγησαν.
προσελθόντες δέ τινες τῶν σαδδουκαίων, οἱ ἀντι- οβ
λέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέ-
γοντες. διδάσκαλε, μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ἐάν τι-
νος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ, ἔχων γυναῖκα, καὶ οὗτος ἄ-
τεκνος ἀποθάνῃ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν
γυναῖκα, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.
ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖ-

κα

te hæc faciam. Cœpit autem dicere ad ple-
bem parabolã hanc: Homo quidam planta-
uit uineam, & locauit eam colonis, & ipse
peregre egit multo tẽpore. Quumq; esset
opportunũ, misit ad colonos seruum, ut de
fructu uineæ darent ipsi. Qui cæsum emise-
runt eum inanem. Et rursus adhuc alterum
seruum misit. Illi uero hunc quoq; cæsum,
& contumelijs affectũ, emiserunt inanem.
Rursus misit & tertium. At illi hunc quoq;
uulneribus inflictis, eiecerunt. Dixit autem
dominus uineæ: Quid faciam? Mittam fi-
lium meum dilectum: forsitan quum hunc
uiderint, reuerebũtur. Quem quum uidis-
sent coloni, cogitauerunt intra se, dicentes:
Hic est hæres, uenite occidamus illũ, ut no-
stra fiat hæreditas. Et eiectũ illum extra ui-
neam, occiderunt. Quid ergo faciet illis do-
minus uineæ? Veniet & perdet colonos
istos, & dabit uineam alijs. Quod quum au-
dissent, dixerunt: Absit. Ille uero intuitus
eos, ait: Quid est ergo hoc quod scriptum
est? Lapidẽ quem reprobauerunt ædifican-
tes, is factus est caput anguli. Omnis qui ce-
ciderit super illum lapidem, cõquassabitur:
super quem aũt ceciderit, cõminuet illum.
Et quærebãt principes sacerdotũ & scribæ
inijcere in illum manus eadẽ hora, & timue-
runt populũ. Cognouerũt enim q in ipsos
dixisset similitudinem hanc. Et obseruãtes
emiserunt insidiatores, qui se iustos simula-
rent, ut caperẽt eum ex sermone, traderẽtq;
illũ principatui & potestati præsidis. Et in-
terrogauerunt eum, dicentes: Magister, sci-
mus q recte dicis ac doces, nec respicis per-
sonam, sed uiam dei cum ueritate doces: Li-
cet nobis tributum dare Cæsari, an non? In-
tellecta autẽ illorum uersutia, dixit ad eos:
Quid me tentatis? Ostẽdite mihi denariũ:
cuius habet imaginẽ & inscriptionem? Re-
spõdentes dixerũt: Cæsaris. Et ait illis: Red-
dite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ
sunt dei, deo. Et non potuerunt uerbũ eius
reprehẽdere coram populo, & mirati super
responso eius, tacuerunt. Accesserunt autẽ
quidam Sadducæorũ, qui negant esse resur-
rectionem, & interrogauerũt eum, dicẽtes:
Magister, Moses scripsit nobis, si cuius fra-
ter mortuus fuerit, habẽs uxorem, isq; sine
liberis mortu⁹ fuerit, ut accipiat frater eius
uxorem, & suscitet semẽ fratri suo. Septem
ergo fratres erant, & primus accepit uxo-

rem

κα, ἀπέθανεν ἄτεκνος. καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος
τὴν γυναῖκα, καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος.
καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ
ἑπτά, καὶ οὐ κατέλιπον τέκνα, καὶ ἀπέθανον.
ὕστερον πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή, ἐν τῇ οὖν
ἀναστάσει τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; οἱ γὰρ
ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα. καὶ ἀποκριθεὶς,
εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου
γαμοῦσι καὶ ἐκγαμίσκονται, οἱ δὲ καταξιωθέν-
τες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν, καὶ τῆς ἀναστά-
σεως τῆς ἐκ νεκρῶν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγα-
μίσκονται, οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται.
ἰσάγγελοι γάρ εἰσι, καὶ οἱ υἱοί εἰσι τοῦ θεοῦ, τῆς
ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες. ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νε-
κροί, καὶ μωσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς λέ-
γει κύριον τὸν θεὸν ἀβραὰμ καὶ τὸν θεὸν ἰσαὰκ
καὶ τὸν θεὸν ἰακώβ. θεὸς δὲ οὐκ ἔστι νεκρῶν, ἀλλὰ
ζώντων, πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν. ἀποκριθέν-
τες δέ τινες τῶν γραμματέων, εἶπον. διδά-
σμδ σκαλε, καλῶς εἶπας. *οὐκ ἔτι δὲ ἐτόλμων ἐπε-
β ρωτᾶν αὐτὸν οὐδέν. *εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς.
σμε πῶς λέγουσι, τὸν χριστὸν υἱὸν δαβὶδ εἶναι, καὶ
β αὐτὸς δαβὶδ λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν. εἶπεν ὁ
κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου,
ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν πο-
δῶν σου; δαβὶδ οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ, καὶ
σμς πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστι; *ἀκούοντος δὲ παντὸς
β τοῦ λαοῦ, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. προσέχετε
ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων περιπα-
τεῖν ἐν στολαῖς, καὶ φιλούντων ἀσπασμοὺς ἐν
ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συ-
ναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις.
σμζ *οἳ κατεσθίουσι τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προ-
η φάσει μακρὰ προσεύχονται, οὗτοι λήψονται
περισσότερον κρίμα. ἀναβλέψας δὲ εἶδε
τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυ-
λάκιον πλουσίους. εἶδε δέ τινα καὶ χήραν πενι-
χρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά. καὶ εἶπεν, ἀ-
ληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα ἡ πτωχὴ αὕτη πλεῖ-
ον πάντων ἔβαλεν. ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ
περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ
θεοῦ, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς ἅπαντα
σμη τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλε. *καί τινων λεγόντων
β περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι κε-
κόσμηται. εἶπε, ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται
ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ ὃς
σμθ οὐ καταλυθήσεται. *ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν,
β λέγοντες. διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔ-
σται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλει ταῦτα γί-
νεσθαι; ὁ δὲ εἶπε, βλέπετε μὴ πλανηθῆτε. πολ-
λοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέ-
γοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι. καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε. μὴ
οὖν

rem, ac mortuus est sine liberis. Et accepit
secundus illam, & ipse mortuus est sine li-
beris. Et tertius accepit illam, similiter & ce
teri septem, nec reliquerunt liberos, & mor
tui sunt: nouissime omnium mortua est &
mulier. In resurrectione ergo cuius eorum
erit uxor? Siquidem septem habuerūt eam
uxorem. Et respōdens ait illis Iesus: Filij hu
ius seculi ducūt uxores & nuptum dant: illi
uero qui digni habebuntur seculo illo, & re
surrectione ex mortuis neq; ducūt uxores,
neq; nuptū dant, neq; enim ultra mori pos-
sunt: æquales enim angelis sunt, & filij sunt
dei, quum sint filij resurrectionis. Quod ue
ro resurgant mortui, & Moses ostendit iux
ta rubum, quum dicit dominū deum Abra
ham & deū Isaac & deum Iacob. Deus aūt
non est mortuorū, sed uiuorū: omnes enim
illi uiuunt. Respōdentes aūt quidam scriba
rum, dixerūt: Magister, bene dixisti. Et am-
οε plius non audebāt eum quicquam interro-
gare. Dixit autē ad illos: Quomodo dicunt
Christum filium esse Dauid, & ipse Dauid
dicit in libro psalmorū: Dixit dominus do-
mino meo, sede à dextris meis, donec posue
ro inimicos tuos scabellū pedum tuorum?
Dauid ergo dominum illum uocat, & quo-
modo filius eius est? Audiente uero cuncto
populo dixit discipulis suis: Cauete à scri-
bis, qui uolunt ambulare in stolis, & amant
salutationes in foris, ac primas cathedras in
synagogis, & primos discubitus in conui-
uijs: qui deuorant domos uiduarū, simulan
tes longas preces: hi accipient dānationem
ος maiorem. Sublatis aūt oculis, uidit eos XXI
qui mittebāt munera sua in gazophylaciū
diuites. Vidit aūt & quādam uiduam pau-
perculam mittentem illuc æra minuta duo,
& dixit: Vere dico uobis, quod uidua hæc pau
per plus quam omnes misit. Nam omnes hi ex
eo quod ipsis exuberat, miserūt in munera
dei: hęc aūt, ex penuria sua uniuersam sub-
stantiam quā habebat, misit. Et quibusdam
dicentibus de templo, quod pulchris lapidibus
ac donis ornatum esset, dixit: Ex his quæ ui
detis, ueniēt dies in quibus non relinquetur
lapis super lapidem, qui non diruatur. Inter
rogauerunt aūt illum, dicentes: Præceptor,
quando hæc erunt: & quod signum quādo
ista futura sint? At ille dixit: Videte ne sedu
camini. Multi eñ ueniēt sub nomine meo,
dicētes se esse Christū, & tempus instat: ne

igitur

οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. ὅταν δὲ ἀκούσητε
πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῆτε. δεῖ
γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ
τέλος. τότε ἔλεγεν αὐτοῖς, ἐγερθήσεται ἔθνος οε
ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν. σεισμοί
τε μεγάλοι κατὰ τόπους, καὶ λιμοὶ, καὶ λοιμοὶ
ἔσονται, φόβητρά τε, καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ με-
σν γάλα ἔσται. * πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπιβα-
α λοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ διώξουσι
παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακὰς, ἀγο-
μένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ ὀνό-
ματός μου. ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον.
σνα * θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, μὴ προμελε-
β τᾶν ἀπολογηθῆναι, ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα
καὶ σοφίαν, ᾗ οὐ δυνήσονται ἀντειπεῖν, οὐδὲ ἀν-
τιστῆναι πάντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν. παραδο-
θήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ
συγγενῶν καὶ φίλων, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑ-
μῶν. καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ
ὄνομά μου. καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ
ἀπόληται. ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς
σνβ ψυχὰς ὑμῶν. * ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην
ι ὑπὸ στρατοπέδων τὴν ἱερουσαλὴμ, τότε γνῶτε,
σνγ ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. * τότε οἱ ἐν τῇ ἰου-
β δαίᾳ, φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη, καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐ-
τῆς, ἐκχωρείτωσαν, καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις, μὴ εἰ-
σερχέσθωσαν εἰς αὐτὴν, ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως
αὗταί εἰσι, τοῦ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμ-
σνδ μένα. * οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις, καὶ ταῖς
β θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. * ἔσται
σνε γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ
β λαῷ τούτῳ. * καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαί-
σνϛ ρας, καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθ-
ι νη. καὶ ἱερουσαλὴμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν
σνζ ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν. * καὶ ἔσται σημεῖα
β ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συ-
νοχὴ ἐθνῶν, ἐν ἀπορίᾳ, ἠχούσης θαλάσσης καὶ σά-
λου, ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ
προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων τῇ οἰκουμένῃ. αἱ γὰρ
σνη δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. * καὶ τότε
β ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέ-
λῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. ἀρχομένων
δὲ τούτων γίνεσθαι, ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς
κεφαλὰς ὑμῶν, διότι ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις ὑ-
μῶν. καὶ εἶπε παραβολὴν αὐτοῖς, ἴδετε τὴν συ-
κῆν καὶ πάντα τὰ δένδρα, ὅταν προβάλωσιν
ἤδη, βλέποντες ἀφ' ἑαυτῶν γινώσκετε, ὅτι ἤδη
ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν. οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε
ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε, ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ βα-
σιλεία τοῦ θεοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλ-
θῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα γένηται. ὁ οὐ-
ρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου
οὐ

igitur sequamini illos. Cæterum quum au/
dieritis bella & seditiones, nolite terreri: o/
portet enim prius hæc fieri: sed non statim
finis. Tunc dicebat illis: Insurget gens con/
tra gentem, & regnũ aduersus regnum, &
terræmotus magni erũt in singulis locis, &
fames, ac pestilentiæ, terriculamẽtaq́;, & si/
gna de cœlo magna erũt. Sed ante hæc om
nia iniiciẽt uobis manus suas, & persequen
tur, tradentes in cõciliabula & carceres, tra
hentes ad reges ac presides propter nomen
meum. Continget autem uobis in testimo/
nium. Habete igitur fixum in cordibus ue/
stris, non esse præmeditandã defensionem:
nam ipse dabo uobis os & sapientiam, cui
non poterũt cõtradicere, neq; resistere om/
nes qui aduersabũtur uobis. Trademini au
tem etiã à parentibus & fratribus & cogna
tis & amicis, & morte afficiẽt quosdam ex
uobis. Et eritis inuisi omnibus propter no/
men meum. Et pilus de capite uestro nõ pe
rit. Per patientiã uestram possidete animas
uestras. Quum aũt uideritis circundari ab
exercitibus Hierosolymã, tunc scitote ꝙ im
mineat desolatio eius. Tunc qui in Iudæa
sunt, fugiãt ad mõtes: & qui in medio eius,
discedant: & qui in regionibus, non intrent
in eã: quia dies ultionis hi sunt, ut implean/
tur omnia quæ scripta sunt. Væ autẽ præ/
gnantibus & mamma nutrientibus in illis
diebus. Erit enim afflictio magna super ter/
ram, & ira in populo hoc. Et cadent acie gla
dij, & captiui ducentur in omnes gentes. Et
Hierusalem calcabitur à gẽtibus, donec im
pleantur tempora gentium. Et erunt signa
in sole & luna & stellis, & in terris anxietas
gentium per desperationẽ, resonante mari
& fluctu, extabescẽtibus hominibus præ ti/
more & expectatione eorum quæ superue
nient orbi terrarum. Nam uirtutes cœlorũ
mouebuntur, & tunc uidebũt filium homi
nis uenientẽ in nube cum potestate & glo/
ria magna. His aũt fieri incipientibus, susp
cite & attollite capita uestra, quoniã appro
pinquat redemptio uestra. Et dixit illis simi
litudinem: Videte ficum & omnes arbores
quum protrudunt iam gemmas, cernentes
ex uobisipsis scitis ꝙ iam instet æstas. Ita &
uos quũ uideritis hæc fieri, scitote ꝙ instet
regnum dei. Amen dico uobis, non præter/
ibit ætas hæc, antequã omnia facta fuerint.
Cœlum & terra transibunt, uerba aũt mea
non

ὀζ περὶ φιλονεικησάντων τίς μείζων.

συθ οὐ μὴ παρέλθωσι. *προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς, μή-
ι ποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπά-
λῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ αἰφνί-
διος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη. ὡς παγὶς γὰρ
ἐπελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ
πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν
παντὶ καιρῷ, δεόμενοι, ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυ-
γεῖν ταῦτα πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ στα-
θῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ἦν δὲ
τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, τὰς δὲ νύ-
κτας ἐξερχόμενος ηὐλίζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλού-
μενον ἐλαιῶν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὤρθριζε πρὸς αὐ-
σξ τὸν, ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ. *ἤγγιζε δὲ ἡ ἑορ- ος
α τὴ τῶν ἀζύμων, ἡ λεγομένη πάσχα. *καὶ ἐζή-
σξα τουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, τὸ, πῶς ἀνέ-
α λωσιν αὐτόν, ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν. *εἰσῆλ-
σξβ θε δὲ σατανᾶς εἰς ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον ἰσ-
θ καριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα. *καὶ
σξγ ἀπελθὼν συνελάλησε τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ στρα-
β τηγοῖς, τὸ, πῶς αὐτὸν παραδῷ αὐτοῖς. καὶ ἐχά-
ρησαν, καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι.
καὶ ἐξωμολόγησε, καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ πα-
ραδοῦναι αὐτὸν αὐτοῖς ἄτερ ὄχλου. ἦλθε δὲ ἡ ἡ-
μέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ πά-
σχα, καὶ ἀπέστειλε πέτρον καὶ ἰωάννην, εἰπών.
πορευθέντες ἑτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα, ἵνα
φάγωμεν. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ. ποῦ θέλεις ἑτοιμά-
σωμεν; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. ἰδοὺ εἰσελθόντων ὑμῶν
εἰς τὴν πόλιν, συναντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κε-
ράμιον ὕδατος βαστάζων, ἀκολουθήσατε αὐτῷ
εἰς τὴν οἰκίαν οὗ εἰσπορεύεται, καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰ-
κοδεσπότῃ τῆς οἰκίας. λέγει σοι ὁ διδάσκαλος,
ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν
μαθητῶν μου φάγω; κἀκεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνώ-
γεον μέγα ἐστρωμένον, ἐκεῖ ἑτοιμάσατε. ἀπελθόν-
τες δὲ, εὗρον καθὼς εἴρηκεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμα-
σαν τὸ πάσχα. καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσε,
σξδ καὶ οἱ δώδεκα ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ. *καὶ εἶπε πρὸς
ι αὐτούς. ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φα-
σξε γεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν. *λέγω γὰρ
β ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἔτι οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ ἕως ὅτου
πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. καὶ δεξάμε-
νος ποτήριον, εὐχαριστήσας εἶπε. λάβετε τοῦτο,
καὶ διαμερίσατε εἰς ἑαυτούς. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι
οὐ μὴ πίω ἀπὸ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου,
σξς ἕως ὅτου ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἔλθῃ. *καὶ λαβὼν
α ἄρτον, εὐχαριστήσας, ἔκλασε καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς,
λέγων. τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν δι-
δόμενον, τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.
σξζ *ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆ-
β σαι, λέγων. τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη
ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.

πλὴν

non transibunt. Cauete aũt uobis, ne quan
do grauentur corda ueſtra crapula & ebrie
tate & curis huius uitæ, ſubitusq́ꝫ uobis in/
gruat dies ille. Tanquam laqueus enim ſu/
perueniet in omnes qui ſedẽt ſuper faciem
totius terræ. Vigilate itaqꝫ omni tempore,
deprecãtes ut liceat uobis effugere iſta om
nia quæ futura ſunt, & ſtare ante filium ho
minis. Docebat autem interdiu in templo,
noctu uero exiẽs diuerſabatur in mõte qui
uocatur oliuarum. Et omnis populus dilu/
culo uẽtitabat ad eum, ut in templo audiret
eum. Inſtabat autem dies feſtus azymo/ XXII
rum, qui dicitur paſcha. Et quærebant prin
cipes ſacerdotum & ſcribæ, quomodo eum
interficerent, timebant enim plebem. Intra/
uit autem ſatanas in Iudam, cui cognomen
erat Iſcariotes, ꝗ erat ẽ numero duodecim,
abijtq́ꝫ & loquutus eſt cum principibus ſa/
cerdotum ac magiſtratibus, quemadmodũ
illũ traderet eis. Et gauiſi ſunt, ac pacti ſunt
pecuniam illi ſe daturos. Et ille ſpopondit,
quærebatq́ꝫ oportunitatẽ ut traderet illum
illis ſine turba. Venit autem dies azymorũ
in qua neceſſe erat immolari paſcha. Et mi/
ſit Petrum ac Ioannem, dicens: Euntes pa/
rate nobis paſcha ut edamus. At illi dixerũt
ei: Vbi uis paremus? Et dixit ad eos: Ecce
introeuntibus uobis in ciuitatem occurret
homo uas aquæ teſtaceum portans, ſequi/
mini eum in domum in quam intrat, & di/
cetis patrifamiliâs ædium: Dicit tibi magi/
ſter: Vbi eſt diuerſoriũ, ubi paſcha cum di/
ſcipulis meis edam? Et ipſe oſtendet uobis
cœnaculũ magnũ ſtratum, ibi parate. Eun/
tes aũt inuenerunt ſicut dixerat illis, & pa/
rauerunt paſcha. Et quum iam eſſet tempe
ſtiuũ, accubuit: ac duodecim apoſtoli cum
eo. Et ait illis: Deſiderio deſideraui hoc pa/
ſcha comedere uobiſcũ ante quàm patiar.
Dico enim uobis, poſt hac non edam ultra
ex eo, donec compleatur in regno dei. Et ac
cepto poculo, gratias egit, ac dixit: Accipi/
te hoc & diuidite inter uos: Dico enim uo/
bis, quòd non bibam de fructu uitis, donec
regnum dei ueniat. Et accepto pane, quum
gratias egiſſet, fregit, ac dedit eis, dicens:
Hoc eſt corpus meum, quod pro uobis da/
tur, hoc facite in mei recordationem. Simi/
liter & poculum poſtquã cœnauit, dicens:
Hoc poculum, nouum teſtamentũ per ſan/
guinem meum, qui pro uobis effunditur.

σξη * πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐ-
β μοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης. καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
που πορεύεται κατὰ τὸ ὡρισμένον, πλὴν οὐαὶ
σξθ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδοται. *καὶ
α αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς, τὸ τίς ἄρα
σο εἴη ἐξ αὐτῶν, ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν. *ἐγέ-
β νετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς αὐτῶν δο-
κεῖ εἶναι μείζων. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οἱ βασιλεῖς τῶν
ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες
αὐτῶν, εὐεργέται καλοῦνται. ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕ-
τως, ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν, γενέσθω ὡς ὁ νεώτε-
σοα ρος, καὶ ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ διακονῶν. * τίς γὰρ
ι μείζων ὁ ἀνακείμενος, ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνα-
κείμενος; ἐγὼ δέ εἰμι ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ διακο-
νῶν. ὑμεῖς δέ ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ
ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου. κἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν,
καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου βασιλείαν, ἵνα
ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ
σοβ βασιλείᾳ μου. *καὶ καθίσησθε ἐπὶ θρόνων κρί-
ι νοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ ἰσραήλ. *εἶπε
σογ δὲ ὁ κύριος. σίμων, σίμων, ἰδοὺ ὁ σατανᾶς ἐξῃτή-
ι σατο ὑμᾶς, τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον. ἐγὼ δὲ
σοδ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου. *καὶ
θ σύ ποτε ἐπιστρέψας, στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου.
σοε *ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, κύριε, μετὰ σοῦ ἕτοιμός εἰμι καὶ
α εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι. ὁ δὲ εἶ-
πε. λέγω σοι πέτρε, οὐ μὴ φωνήσει σήμερον ἀλέ-
κτωρ, πρὶν ἢ τρὶς ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με.
σος *καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βα-
ι λαντίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μή τινος
ὑστερήσατε; οἱ δὲ εἶπον, οὐδενός. εἶπεν οὖν αὐτοῖς.
ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον ἀράτω, ὁμοίως καὶ
πήραν, καὶ ὁ μὴ ἔχων, πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐ-
σοζ τοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν. *λέγω γὰρ ὑ-
η μῖν, ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον, δεῖ τελεσθῆναι
ἐν ἐμοί, τὸ, καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. καὶ γὰρ τὰ
σοη περὶ ἐμοῦ, τέλος ἔχει. *οἱ δὲ εἶπον. κύριε, ἰδοὺ
ι μάχαιραι ὧδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἱκανόν ἐστι.
σοθ *καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄ-
α ρος τῶν ἐλαιῶν. ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μα-
σπ θηταί. *γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου, εἶπεν αὐ-
β τοῖς. προσεύχεσθε, μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν.
σπα *καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτῶν ὡσεὶ λίθου
α βολὴν, καὶ θεὶς τὰ γόνατα προσηύχετο, λέγων.
σπβ *πάτερ, εἰ βούλει, παρενεγκεῖν τὸ ποτήριον
α τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ. πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλ-
σπγ λὰ τὸ σὸν γενέσθω. * ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγε-
ι λος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν. καὶ γενό-
μενος ἐν ἀγωνίᾳ, ἐκτενέστερον προσηύχετο. ἐ-
γένετο δὲ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος
σπδ καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν. * καὶ ἀναστὰς
β ἀπὸ τῆς προσευχῆς, ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ

Verũtamẽ ecce manus prodẽtis me mecũ
est in mensa. Et filius quidẽ hominis secun
dum quod definitũ est, uadit. Verũtamen
uæ homini illi per quẽ proditur. Et ipsi cœ
perũt quærere inter sese, quis nam esset ex
οζ ipsis, qui hoc facturus esset. Facta est autẽ
& contẽtio inter eos, quis eorum uideretur
esse maior. Dixit aũt eis: Reges gentiũ do
minantur eis, & qui potestatem habent su
per eas, benefici uocantur. Vos autem non
sic: sed qui maior est in uobis, fiat sicut iu
nior: & qui princeps est, sicut q ministrat.
Nam uter maior est, qui accumbit, an qui
ministrat? Nonne qui accumbit? At ego in
medio uestrũ sum, ut qui ministrat: uos au
tem estis qui permansistis mecum in tenta
tionibus. Et ego dispono uobis, sicut dispo
suit mihi pater meus regnũ, ut edatis & bi
batis super mẽsam meam in regno meo: &
οη sedeatis super thronos, iudicantes duode
cim tribus Israel. Ait autem dominus: Si
mon, Simon, ecce satanas expetiuit uos, ut
cribraret sicut triticum. sed ego rogaui pro
te, ne deficiat fides tua: & tu aliquando con
uersus cõfirma fratres tuos. At ille dixit ei:
Domine, tecũ paratus sum & in carcerem
& in mortem ire. At ille dixit: Dico tibi Pe
tre, non canet hodie gallus, prius quàm ter
abneges te nosse me. Et dixit eis: Quando
misi uos sine sacculo & pera & calciamen
tis, num quid defuit uobis? At illi dixerunt
Nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc qui habet
sacculum, tollat, similiter & peram: & qui
non habet, uendat tunicam suam, & emat
gladium. Dico enim uobis, quoniã adhuc
quod scriptum est, oportet perfici in me: Et
cum iniquis deputatus est. Etenim ea quæ
sunt de me, finem habent. At illi dixerunt
Domine, ecce duo gladij hic. At ille dixit
eis: Satis est. Et egressus ibat, ut erat solitus
in montem oliuarum: sequuti sunt autem
illum & discipuli. Et quum peruenisset ad
locum, dixit illis: Orate ne intretis in tenta
tionem. Et ipse auulsus est ab eis fermè ad
iactum lapidis, positisq; genibus orabat, di
cens: Pater, si uis, transfer poculũ hoc à me.
Verũtamen, non mea uolũtas, sed tua fiat.
Apparuit autem illi angelus de cœlo corro
borãs eum. Et correptus angore, prolixius
orabat. Et erat sudor eius sicut guttæ san
guinis decurrẽtes in terrã. Et quũ surrexis
set à deprecatione, uenissetq; ad discipulos
suos

αὐτοῦ, εὗρεν αὐτοὺς κοιμωμένους ἀπὸ τῆς λύπης.
καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τί καθεύδετε; ἀναστάντες προ-
σπε σεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. * ἔτι
α δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ὄχλος, καὶ ὁ λεγόμε-
νος ἰούδας, εἷς τῶν δώδεκα προήρχετο αὐτῶν, καὶ
σπς ἤγγισε τῷ ἰησοῦ φιλῆσαι αὐτόν. * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶ-
β πεν αὐτῷ. ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώ-
σπζ που παραδίδως; * ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸ
α ἐσόμενον, εἶπον αὐτῷ. κύριε, εἰ πατάξομεν ἐν μα
χαίρᾳ; καὶ ἐπάταξεν εἷς τις ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον
τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ οὖς τὸ δεξιόν.
ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν. ἐᾶτε ἕως τούτου.
σπη * καὶ ἁψάμενος τοῦ ὠτίου αὐτοῦ, ἰάσατο αὐτόν.
ι * εἶπε δὲ ὁ ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους ἐπ᾽
σπθ αὐτὸν, ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγοὺς τοῦ ἱεροῦ καὶ
α πρεσβυτέρους, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξεληλύθατε με-
τὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων; καθ᾽ ἡμέραν ὄντος μου
μεθ᾽ ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας
ἐπ᾽ ἐμέ. ἀλλ᾽ αὕτη ὑμῶν ἐστὶν ἡ ὥρα, καὶ ἡ ἐξουσία
σϟ τοῦ σκότους. * συλλαβόντες δὲ αὐτὸν ἤγαγον,
α καὶ εἰσήγαγον αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχιερέως.
σϟα * ὁ δὲ πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν. ἁψάντων δὲ
α πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς, καὶ συγκαθισάντων αὐ
τῶν, ἐκάθητο ὁ πέτρος ἐν μέσῳ αὐτῶν. ἰδοῦσα
δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς,
καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ εἶπε. καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ
ἦν. ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτὸν, λέγων. γύναι, οὐκ οἶδα
σϟβ αὐτόν. * καὶ μετὰ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν,
α ἔφη. καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. ὁ δὲ πέτρος εἶπεν. ἄν-
θρωπε, οὐκ εἰμί. καὶ διαστάσης ὡσεὶ ὥρας μιᾶς
ἄλλος τις διϊσχυρίζετο, λέγων. ἐπ᾽ ἀληθείας καὶ
οὗτος μετ᾽ αὐτοῦ ἦν, καὶ γὰρ γαλιλαῖός ἐστιν.
εἶπε δὲ ὁ πέτρος. ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις.
καὶ παραχρῆμα ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν
ἀλέκτωρ. καὶ στραφεὶς ὁ κύριος ἐνέβλεψε τῷ πέ
σϟγ τρῳ. * καὶ ὑπεμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ λόγου τοῦ
β κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φω-
νῆσαι, ἀπαρνήσῃ με τρίς. καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ πέ
σϟδ τρος, ἔκλαυσε πικρῶς. * καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέ
α χοντες τὸν ἰησοῦν, ἐνέπαιζον αὐτῷ, δέροντες.
καὶ περικαλύψαντες αὐτὸν, ἔτυπτον αὐτοῦ τὸ
πρόσωπον, καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες. προ-
φήτευσον τίς ἐστιν ὁ παίσας σε; καὶ ἕτερα πολλὰ
σϟε βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν. * καὶ ὡς ἐ-
β γένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ
λαοῦ, ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς. καὶ ἀνήγαγον
σϟς αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν, λέγοντες. εἰ σὺ
ι εἶ ὁ χριστός; εἰπὲ ἡμῖν. * εἶπε δὲ αὐτοῖς, ἐὰν ὑ-
σϟζ μῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε. ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτή-
α σω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτέ μοι ἢ ἀπολύσητε. * ἀπὸ
σϟη τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δε
ι ξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ. * εἶπον δὲ πάντες,
σὺ

suos, reperit eos dormientes præ mœstitudine. Et ait illis: Quid dormitis? Surgite & orate, ne intretis in tentationẽ. Adhuc autẽ eo loquẽte, ecce turba, & qui uocabatur Iudas, unus è duodecim, antecedebat eos, & appropinquauit Iesu ut oscularetur eum. Iesus autẽ dixit illi: Iuda, osculo filium hominis prodis? Vidẽtes aũt hi qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerũt ei: Domine, percutiemus ne gladio? Et pcussit unus ex illis seruum principis sacerdotum, & amputauit auriculam eius dextram. Respondens aũt Iesus, ait: Sinite huc usq;. Et quum tetigisset auriculã eius, sanauit eum. Dixit autẽ Iesus ad eos qui uenerant ad se, principes sacerdotũ ac magistratus templi & seniores: Quasi ad latronem existis cum gladijs ac fustibus? quum quotidie uobiscum fuerim in templo, non extẽdistis manus in me. Sed hæc est hora illa uestra & potestas tenebrarum. Comprehẽsum aũt eum duxerunt, & induxerunt in domum principis sacerdotum. Petrus uero sequebãt eminus. Quum autẽ accendissent ignem in medio aulæ, atq; unà consedissent, sedit & Petrus inter illos. Quem quũ uidisset ancilla quædam sedentem ad lumen, defixis in illũ oculis dixit: Et hic cum illo erat. At ille abnegauit eum, dicens: Mulier, non noui illum. Et post pusillum alius uidens eum, dixit: Et tu de illis es. Petrus uero ait: Homo, non sum. Et interuallo interiecto ferè horæ unius, alius quidam affirmabat, dicẽs: Vere & hic cum illo erat, nam & Galilæus est. Et ait Petrus: Homo, nescio quid dicas. Et continuo adhuc illo loquente cecinit gallus. Et cõuersus dominus, intuitus est Petrum. Et recordatus est Petrus sermonis domini, quomodo dixerat ipsi, Prius q̃ gallus cecinerit, ter me negabis. Et egressus foras Petrus fleuit amare. Et uiri q̃ tenebãt Iesũ, illudebãt ei, cędẽtes, & quũ circũtexissent eũ, pcutiebãt faciẽ eius, & interrogauerũt eũ dicẽtes: Vaticinare: qs est ille q̃ te pcussit? Et alia multa cõuiciãtes dicebãt in eũ. Atq; ut illuxit, cõuenerunt seniores plebis & principes sacerdotũ & scribæ, & duxerunt illũ in cõcilium suũ, dicẽtes: Num tu es ille Christus, dic nobis. Et ait illis: Si uobis dixero, nõ credetis: q̃ si etiã interrogauero, nõ r̃ndebitis mihi, neq; dimittetis. Ex hoc tpe erit fili⁹ hoĩs sedens à dextris uirtutis dei. Dixerũt aũt oẽs:

Tu

σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη. ὑ-
σϟθ μεῖς λέγετε, ὅτι ἐγώ εἰμι. οἱ δὲ εἶπον. *τί ἔτι χρείαν
β ἔχομεν μαρτυρίας; αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ
τ̄ στόματος αὐτοῦ. *καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος
α αὐτῶν, ἤγαγεν αὐτὸν ἐπὶ τὸν πιλάτον. *ἤρξαντο
τα δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ, λέγοντες. τοῦτον εὕρομεν
ι διαστρέφοντα τὸ ἔθνος, καὶ κωλύοντα καίσαρι
φόρους διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν χριστὸν βασιλέα
τβ εἶναι. *ὁ δὲ πιλάτος ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέ-
α γων. σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκρι-
τγ θεὶς αὐτῷ, ἔφη. σὺ λέγεις. *ὁ δὲ πιλάτος εἶπε
θ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους, οὐδὲν εὑρί-
τδ σκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. *οἱ δὲ ἐπί-
ι σχυον, λέγοντες, ὅτι ἀνασείει τὸν λαὸν, διδά-
σκων καθ' ὅλης τῆς ἰουδαίας, ἀρξάμενος ἀπὸ
τῆς γαλιλαίας ἕως ὧδε. πιλάτος δὲ ἀκούσας γα-
λιλαίαν ἐπηρώτησεν, εἰ ὁ ἄνθρωπος, γαλιλαῖός
ἐστι. καὶ ἐπιγνοὺς, ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας ἡρώδου
ἐστὶν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς ἡρώδην, ὄντα καὶ
αὐτὸν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις.
ὁ δὲ ἡρώδης ἰδὼν τὸν ἰησοῦν, ἐχάρη λίαν. ἦν γὰρ
θέλων ἐξ ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτὸν, διὰ τὸ ἀκούειν πολ-
λὰ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἤλπιζέ τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐ-
τοῦ γινόμενον. ἐπηρώτησε δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱ-
τε κανοῖς. αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ. *εἱ-
β στήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς εὐ-
τς τόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ. *ἐξουθενήσας οθ
ι δὲ αὐτὸν ὁ ἡρώδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ,
καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμ-
πρὰν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ πιλάτῳ. ἐγένοντο
δὲ φίλοι ὅ,τε πιλάτος καὶ ὁ ἡρώδης ἐν αὐτῇ τῇ
ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων, προϋπῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ
τζ ὄντες πρὸς ἑαυτούς. *πιλάτος δὲ συγκαλε-
θ σάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς, καὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ
τὸν λαὸν, εἶπε πρὸς αὐτούς. προσηνέγκατέ μοι
τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, ὡς ἀποστρέφοντα τὸν λαὸν,
καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας, οὐδὲν
τη εὗρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον, ὧν κατη-
ι γορεῖτε κατ' αὐτοῦ. *ἀλλ' οὐδὲ ἡρώδης, ἀνέ-
τθ πεμψα γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτὸν, καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄ-
β ξιον θανάτου ἐστὶ πεπραγμένον αὐτῷ. *παι-
τι δεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. ἀνάγκην δὲ εἶχεν
α ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἕνα. *ἀνέκραξαν
τια δὲ παμπληθεὶ, λέγοντες, αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον
α δὲ ἡμῖν βαραββᾶν. ὅς τις ἦν διὰ στάσιν τινὰ γε-
† Aliâs νομένην ἐν τῇ πόλει, καὶ φόνον βεβλημένος εἰς
ἐπεφώ φυλακήν. *πάλιν οὖν ὁ πιλάτος προσε-
νουν φώνησε, θέλων ἀπολῦσαι τὸν ἰησοῦν. οἱ δὲ † ἐ-
τιβ φώνουν, λέγοντες. σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν.
θ *ὁ δὲ τρίτον εἶπε πρὸς αὐτούς. τί γὰρ κακὸν
τιγ ἐποίησεν οὗτος; οὐδὲν αἴτιον θανάτου εὗρον
α ἐν αὐτῷ, παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. *οἱ δὲ
ἐπέ-

Tu ergo es filius dei? Qui ait: Vos dicitis me esse. At illi dixerunt: Quid adhuc desideramus testimoniũ? Ipsi enim audiuimus ex ore ipsius. Et surgens uniuersa multitudo eorum, duxit illum ad Pilatum. Cœperunt autẽ illum accusare, dicentes: Hunc deprehẽdimus euertentẽ gentem, ac uetantem tributa dare Cæsari, dicentem se Christum regem esse. Pilatus autẽ interrogauit eum, dicens: Tu es ille rex Iudæorũ? At ille respõdens illi, ait: Tu dicis. Ait autem Pilatus ad principes sacerdotũ & turbas: Nihil inuenio noxiæ in hoc homine. At illi inualescebant, dicentes: Commouet populum, docens per uniuersam Iudæã, exorsus à Galilæa usq; ad hunc locum. Pilatus autem audita mentione Galilææ, interrogauit, num homo Galilæus esset. Et ut cognouit φ ad Herodis ditionẽ pertineret, remisit eum ad Herodẽ, qui & ipse Hierosolymis erat per id tempus. Herodes autẽ uiso Iesu, gauisus est ualde. Tenebatur enim multo iam tempore cupiditate uidendi illum, eo φ audiret multa de eo, & sperabat se signum aliquod uisurum ab eo fieri. Interrogabat autẽ eum multis sermonibus. At ipse nihil illi respondebat. Stabant autẽ principes sacerdotũ & scribæ acriter accusantes eum. Spreuit autẽ illũ Herodes cum exercitibus suis, quumq; illusisset indutum ueste splẽdida remisit ad Pilatum. Et facti sunt amici inter sese Pilatus & Herodes in eodem die: nam antea simultas inter eos intercesserat. Pilatus autẽ conuocatis principibus sacerdotũ, & magistratibus, ac plebe, dixit ad illos: Obtulistis mihi hunc hominẽ, quasi auertẽtem populum: & ecce ego coram uobis interrogans, nullũ crimen inuenio in homine isto, ex his de quibus accusatis eũ: sed ne Herodes quidem: nam remisi uos ad illũ, & ecce nihil dignũ morte actum est ei. Castigatũ ergo illum, dimittã. Necesse aũt habebat dimittere eis in festo unum. Exclamauit aũt simul uniuersa turba, dicẽs: Tolle hunc, & dimitte nobis Barabban. qui erat propter seditionem quandã factã in ciuitate & homicidium coniectus in carcerẽ. Iterum aũt Pilatus loquutus est ad eos, uolens dimittere Iesum. At illi clamabãt, dicentes: Crucifige, crucifige eũ. Ille aũt tertio dixit ad illos: Quid enim mali fecit hic? Nullũ crimẽ capitale cõperio in eo: castigatũ ergo, dimittam illum. At illi instabant

ἐπέκειντο φωναῖς μεγάλαις, αἰτούμενοι αὐτὸν
σταυρωθῆναι, καὶ κατίσχυον αἱ φωναὶ αὐτῶν καὶ
τιδ τῶν ἀρχιερέων. * ὁ δὲ πιλᾶτος ἐπέκρινε γε-
α νέσθαι τὸ αἴτημα αὐτῶν. ἀπέλυσε δὲ αὐτοῖς τὸν
διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένον εἰς τὴν φυλα-
κὴν, ὃν ᾐτοῦντο, τὸν δὲ ἰησοῦν παρέδωκε τῷ θε-
τιε λήματι αὐτῶν. * καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτὸν, ἐπι-
α λαβόμενοι σίμωνός τινος κυρηναίου ἐρχομένου
ἀπ᾽ ἀγροῦ, ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν
τις ὄπισθεν τοῦ ἰησοῦ. * ἠκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ
ι πλῆθος τοῦ λαοῦ, καὶ γυναικῶν, αἳ καὶ ἐκόπτον-
το καὶ ἐθρήνουν αὐτόν. στραφεὶς δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ
ἰησοῦς, εἶπε. θυγατέρες ἱερουσαλὴμ, μὴ κλαίε-
τε ἐπ᾽ ἐμὲ, πλὴν ἐφ᾽ ἑαυτὰς κλαίετε, καὶ ἐπὶ τὰ
τέκνα ὑμῶν. ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐ-
ροῦσι, μακάριαι αἱ στεῖραι καὶ κοιλίαι αἳ οὐκ ἐγέ-
ννησαν, καὶ μαστοὶ οἳ οὐκ ἐθήλασαν. τότε ἄρξονται
λέγειν τοῖς ὄρεσι. πέσετε ἐφ᾽ ἡμᾶς, καὶ τοῖς βου-
νοῖς, καλύψατε ἡμᾶς. ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ
τιζ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γένηται. * ἤγον-
α το δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακοῦργοι σὺν αὐτῷ ἀναι-
τιη ρεθῆναι. * καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν
α καλούμενον κρανίον, ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτόν. * καὶ
Aliâs τοὺς κακούργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀρι-
κρανίου στερῶν. * ὁ δὲ ἰησοῦς ἔλεγε. πάτερ ἄφες αὐτοῖς,
τιθ οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι. * διαμεριζόμενοι δὲ τὰ
α ἱμάτια αὐτοῦ, ἔβαλλον κλῆρον. καὶ εἱστήκει ὁ λαὸς
τκ θεωρῶν. * ἐξεμυκτήριζον δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες
ι σὺν αὐτοῖς, λέγοντες. ἄλλους ἔσωσε, σωσάτω
τκα ἑαυτὸν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς, ὁ τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός.
α * ἐνέπαιζον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται προσερχό-
τκβ μενοι, καὶ ὄξος προσφέροντες αὐτῷ, καὶ λέγον-
β τες. εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων, σῶσον σε-
τκγ αυτόν. * ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ γεγραμμένη ἐπ᾽
β αὐτῷ γράμμασιν ἑλληνικοῖς καὶ ῥωμαϊκοῖς καὶ
τκδ ἑβραϊκοῖς. οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.
α * εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἐβλασ-
τκε φήμει αὐτὸν, λέγων. εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς, σῶσον σεαυ-
β τὸν καὶ ἡμᾶς. * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος, ἐπετίμα
τκς αὐτῷ, λέγων. οὐ δὲ φοβῇ σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ
ι αὐτῷ κρίματι εἶ; καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως, ἄξια γὰρ
ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν, οὗτος δὲ οὐ-
δὲν ἄτοπον ἔπραξε. καὶ ἔλεγε τῷ ἰησοῦ, μνήσθη-
τί μου κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.
καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, σήμε-
τκζ ρον μετ᾽ ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. * ἦν δὲ
β ὡσεὶ ὥρα ἕκτη, καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ᾽ ὅλην τὴν
γῆν ἕως ὥρας ἐννάτης. καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος,
τκη * καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέ-
β σον. * καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ ἰησοῦς,
τκθ εἶπε. πάτερ, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ
α πνεῦμά μου. καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἐξέπνευσεν.
ἰδὼν

instabant uocibus magnis, postulantes ut
crucifigeretur, & inualescebāt uoces eorū,
ac summorū sacerdotū. Et Pilatus adiudi-
cauit ut fieret quod illi postulabāt. Dimisit
aūt illis eum, qui propter seditionem & ho
micidium cōiectus fuerat in carcerē, quem
poposcerāt: Iesum uero tradidit arbitrio eo
rum. Et quum abducerent eum, apprehēde
runt Simonem quendā Cyrenēsem uenien
π tem è rure, & imposuerunt illi crucē ut por
taret post Iesum. Sequebatur aūt illum mul
ta turba populi ac mulierū, quæ & plange-
bant & lamētabantur eum. Conuersus aūt
ad illas Iesus dixit: Filiæ Hierusalem, nolite
flere super me, sed super uobisipsis flete, &
super filijs uestris: quoniā ecce uenièt dies,
in quibus dicent, Beatæ steriles & uentres
qui non genuerūt, & ubera quæ non lacta-
uerunt. tunc incipient dicere montibus, Ca
dite sup nos: & collibus, Operite nos. quia
si in humido ligno hæc faciūt, in arido quid
fiet? Ducebantur aūt & alij duo facinorosi
cum eo, ut interficerētur. Et postq̄ uenerūt
in locū qui uocatur Caluaria, ibi crucifixe-
rūt eum, & facinorosos: unum à dextris, al-
terum à sinistris. Iesus aūt dicebat: Pater, re
mitte illis, nesciunt enim quid faciant. Diui
dentes uero uestimēta eius, miserunt sortē.
Et stabat populus spectans, & deridebāt eū
principes cum eis, dicentes: Alios seruauit,
seruet seipsū, si hic est ille Christus, ille dei
electus. Illudebant aūt ei & milites acceden
tes, & acetū offerētes ei, dicentesq;: Si tu es
ille rex Iudæorū, saluū te fac. Erat aūt & in-
scriptio scripta super eum literis Græcis &
Latinis & Hebraicis: Hic est rex Iudæorū.
πα Vnus aūt qui erant suspensi facinorosorū,
cōuicia dicebat in eum, dicēs: Si tu es Chri-
stus, serua teipsū & nos. Respondens aūt
alter, increpabat eū, dicens: Ne times quidē
tu deum, quod in eadē dānatione es? & nos
quidē iuste: nam digna factis recipimus: hic
uero nihil mali gessit. Et dicebat ad Iesum:
Domine, memēto mei, quum ueneris in re-
gnum tuum. Et dixit illi Iesus: Amē dico ti-
bi, hodie mecū eris in paradiso. Erat aūt fe-
rè hora sexta, & tenebræ factæ sunt sup to-
tam terram usq; ad horā nonam. Et obscu-
ratus est sol, & uelum tēpli scissum est me-
dium. Et quū clamasset uoce magna Iesus,
ait: Pater, in manus tuas cōmendabo spiri-
tum meum. Et hæc quū dixisset, expirauit.
Quum

τλ * ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατόνταρχος τὸ γενόμενον, ἐδόξασε
β τὸν θεὸν, λέγων. ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δί-
τλα καιος ἦν. * καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμε-
ι νοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην θεωροῦντες
τὰ γενόμενα, τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη, ὑπέ-
στρεφον. εἱστήκεισαν δὲ πάντες οἱ γνωστοὶ αὐτοῦ
μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθήσασαι
τλβ αὐτῷ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ὁρῶσαι ταῦτα. *καὶ
α ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι ἰωσὴφ, βουλευτὴς ὑπάρχων
ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, οὗτος οὐκ ἦν συγκα-
τατεθειμένος τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν,
ἀπὸ ἀριμαθαίας πόλεως τῶν ἰουδαίων, ὃς καὶ
προσεδέχετο καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ,
οὗτος προσελθὼν τῷ πιλάτῳ, ᾐτήσατο τὸ σῶ-
τλγ μα τοῦ ἰησοῦ. *καὶ καθελὼν αὐτὸ ἐνετύλιξεν
α αὐτὸ σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνήματι λαξευ-
τλδ τῷ, οὗ οὐκ ἦν οὐδέπω οὐδεὶς κείμενος. *καὶ
ι ἡμέρα ἦν παρασκευὴ, καὶ σάββατον ἐπέφωσ-
κε. κατακολουθήσασαι δὲ καὶ γυναῖκες αἵ τινες
ἦσαν συνεληλυθυῖαι αὐτῷ ἐκ τῆς γαλιλαίας
ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον, καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐ-
τλε τοῦ. *ὑποστρέψασαι δὲ, ἡτοίμασαν ἀρώματα
α καὶ μύρα, καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν κατὰ
τλς τὴν ἐντολήν. *τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων ὄρθρου
α βαθέος, ἦλθον ἐπὶ τὸ μνῆμα, φέρουσαι ἃ ἡτοίμα-
σαν ἀρώματα, καί τινες σὺν αὐταῖς. εὗρον δὲ
τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου, καὶ
εἰσελθοῦσαι οὐχ εὗρον τὸ σῶμα τοῦ κυρίου ἰησοῦ.
καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαπορεῖσθαι αὐτὰς περὶ τού-
του, καὶ ἰδοὺ δύο ἄνδρες ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν
τλζ ἐσθήσεσιν ἀστραπτούσαις. *ἐμφόβων δὲ γενομέ-
β νων αὐτῶν, καὶ κλινουσῶν τὸ πρόσωπον εἰς τὴν
γῆν, εἶπον πρὸς αὐτάς. τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα με-
τὰ τῶν νεκρῶν; οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλ' ἠγέρθη. μνήσθητε
ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν, ἔτι ὢν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, λέ-
γων. ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι
εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν, καὶ σταυρωθῆ-
ναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι. καὶ ἐμνήσθη-
τλη σαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ. * καὶ ὑποστρέψασαι
β ἀπὸ τοῦ μνημείου, ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα
τλθ τοῖς ἕνδεκα, καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς. * ἦν δὲ ἡ μαγ-
ι δαληνὴ μαρία καὶ ἰωάννα καὶ μαρία ἰακώβου,
καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, αἳ ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀ-
ποστόλους ταῦτα. καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν
ὡσεὶ λῆρος τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἠπίστουν αὐ-
ταῖς. ὁ δὲ πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνη-
μεῖον, καὶ παρακύψας, βλέπει τὰ ὀθόνια κείμε-
να μόνα, καὶ ἀπῆλθε, πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ
τμ γεγονός. * καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευό-
ι μενοι ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς κώμην, ἀπέχου-
σαν σταδίους ἑξήκοντα ἀπὸ ἱερουσαλήμ, ᾗ ὄνο-
μα ἐμμαοὺς, καὶ αὐτοὶ ὡμίλουν πρὸς ἀλλήλους
περὶ

Quum uidiſſet aūt centurio quod accidit,
glorificauit deū, dicens: Vere hic homo iu-
ſtus erat. Et omnes turbæ eorum qui ſimul
acceſſerant ad ſpectaculū iſtud, & uiderant
quę contingebāt, percutientes pectora ſua,
reuertebātur. Stabant aūt omnes noti eius
procul, & mulieres quæ ſequutæ eum erāt
πβ à Galilæa hæc uidentes. Et ecce uir nomine
Ioſeph, decurio, q erat uir bonus ac iuſtus,
hic non conſenſerat cōſilio ac facto eorū,
oriundus ab Amarithæa ciuitate Iudæorū,
qui expectabat & ipſe regnum dei: hic ac-
ceſſit ad Pilatum, & poſtulauit corpus Ie-
ſu, & depoſitū inuoluit ſindone, & poſuit
illud in monumēto, quod erat in lapide ex-
ciſum, in quo nondum quiſquā poſitus fue-
rat. Et dies erat paraſceue, & ſabbatum illu-
ceſcebat. Subſequutæ aūt mulieres quæ cū
eo uenerant de Galilęa, uiderūt monumen-
tum, & quemadmodū poſitum erat corpus
eius. Reuerſæ uero parauerunt aromata &
unguenta, ac ſabbato quidem quieuerūt ſe-
cundum præceptum. Vno aūt ſabbato-
rum profundo diluculo, uenerūt ad monu-
mentum, portantes quæ parauerāt aroma-
ta, & nonnullæ cum illis. Repererūt autem
lapidē reuolutū à monumento, & ingreſſæ
non inuenerunt corpus domini Ieſu. Et fa-
ctum eſt dum mente conſternatæ eſſent de
hoc, ecce duo uiri ſteterunt iuxta illas in ue-
ſtibus fulgurātibus. Quum expauiſſent au-
tem & declinarent uultum in terram, dixe-
runt ad illas: Quid quęritis, uiuentem cum
mortuis? Non eſt hic, ſed ſurrexit. Recorda-
mini ut dixerit uobis, quum adhuc in Gali-
læa eſſet, dicens, ꝙ oportuerit filium homi-
nis tradi in manus hominum peccatorū, &
crucifigi, & die tertio reſurgere. Et recorda-
tæ ſunt uerborum eius, & regreſſæ à monu-
mento, nunciauerunt hæc omnia illis unde-
cim, & cæteris omnibus. Erat autē Maria
Magdalene & Ioanna & Maria Iacobi &
cæteræ quæ cum eis erant, quæ dicebāt ad
apoſtolos hæc. Et uiſa ſunt apud illos ceu
deliramentū uerba illarū, neqꝫ crediderunt
illis. Petrus aūt ſurgens cucurrit ad monu-
mentum, & proſpiciēs uidit linteamina ſo-
la poſita, & abijt, apud ſemetipſum mirans
πγ quod acciderat. Et ecce duo ex illis ibāt eo-
dem die in caſtellū, quod aberat ſpatio ſta-
diorum ſexaginta ab Hieroſolymis, nomi-
ne Emaus, & ipſi confabulabantur inter ſe
de

περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων τούτων. καὶ ἐγέ-
νετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συζητεῖν, καὶ αὐτὸς
ὁ ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς. οἱ δὲ ὀφ-
θαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐ-
τόν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. τίνες οἱ λόγοι οὗτοι, οὓς
ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες, καὶ
ἐστὲ σκυθρωποί; ἀποκριθεὶς δὲ εἷς, ᾧ ὄνομα κλεό-
πας, εἶπε πρὸς αὐτόν. σὺ μόνος παροικεῖς ἐν ἱε-
ρουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν
ταῖς ἡμέραις ταύταις; καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ποῖα; οἱ
δὲ εἶπον αὐτῷ, τὰ περὶ ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου, ὃς ἐ-
γένετο ἀνὴρ προφήτης, δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λό-
γῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ, καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, ὅ-
πως τε παρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ ἄρ-
χοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου, καὶ ἐσταύρωσαν
αὐτόν. ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλ-
λων λυτροῦσθαι τὸν ἰσραήλ. ἀλλά γε σὺν πᾶσι
τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον, ἀφ'
οὗ ταῦτα ἐγένετο. ἀλλὰ καὶ γυναῖκές τινες ἐξ
ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὄρθριαι ἐπὶ τὸ
μνημεῖον, καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἦλθον,
λέγουσαι, καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἳ
λέγουσιν αὐτὸν ζῆν. καὶ ἀπῆλθόν τινες τῶν σὺν
ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὗρον οὕτως, καθὼς καὶ
αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον. καὶ αὐτὸς
εἶπε πρὸς αὐτούς, ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρ-
δίᾳ τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ἐλάλησαν οἱ προ-
φῆται. οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν χριστόν, καὶ
εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ; καὶ ἀρξάμενος
ἀπὸ μωσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν,
διηρμήνευεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ
περὶ ἑαυτοῦ. καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπο-
ρεύοντο, καὶ αὐτὸς προσεποιεῖτο πορρωτέρω πο-
ρεύεσθαι. καὶ παρεβιάσαντο αὐτόν, λέγοντες.
μεῖνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶν, καὶ
κέκλικεν ἡ ἡμέρα. καὶ εἰσῆλθε τοῦ μεῖναι σὺν
αὐτοῖς. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐ-
τὸν μετ' αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησε,
καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς. αὐτῶν δὲ δι-
ηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ ἐπέγνωσαν αὐ-
τὸν, καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν.
καὶ εἶπον πρὸς ἀλλήλους. οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν
καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁ-
δῷ, καὶ ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς; καὶ
ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερου-
σαλήμ, καὶ εὗρον συνηθροισμένους τοὺς ἕνδε-
κα, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, λέγοντας, ὅτι ἠγέρ-
θη ὁ κύριος ὄντως, καὶ ὤφθη σίμωνι. καὶ αὐ-
τοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς ἐγνώσθη
τμᾶ αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου. * ταῦτα δὲ
θ αὐτῶν λαλούντων, αὐτὸς ὁ ἰησοῦς ἔστη ἐν μέσῳ
αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς. εἰρήνη ὑμῖν. πτοη-

θέντες

de his omnibus quæ acciderant. Et factum
est dum confabularētur, ac disputarent, &
ipse Iesus appropinquās ibat unà cum illis.
Cæterum oculi illorum tenebātur, ne eum
agnoscerent, & ait ad illos: Qui sunt hi ser/
mones quos confertis inter uos ambulātes,
& estis tristes? Ac respondens unus, cui no
men Cleopas, dixit ei: Tu solus peregrinus
es Hierosolymis, neq; cognouisti quę facta
sunt illic his diebus. Quib[9] ille dixit: Quæ?
Et dixerunt ei: De Iesu Nazareno, qui fuit
uir propheta, potens opere & sermone co/
ram deo & toto populo: & quomodo eum
tradiderūt summi sacerdotes, & principes
nostri in condēnationē mortis, & crucifixe
runt eum. Nos autē sperabamus, eum esse
illū qui redēpturus esset Israel. Atqui super
hæc omnia tertius dies est hodie, q̃ hæc fa/
cta sunt. Sed & mulieres quædam ex nobis
attonitos reddidere nos, quæ diluculo per/
uenerunt ad monumentū, & non inuento
corpore eius, uenerūt, dicentes, se etiā uisio
nem angelorū uidisse, qui dicerent eum ui/
uere. Et abierunt quidā eorū qui erant no/
biscum ad monumentū, & ita repererūt si/
cut mulieres dixerāt, ipsum uero non uide/
rūt. Et ipse dixit ad eos: O stulti & tardi cor
de ad credendum in omnibus quæ loquuti
sunt prophetæ: Nonne hæc oportuit pati
Christum, & intrare in gloriā suam? Et ex/
orsus à Mose & omnibus prophetis, inter/
pretabāt illis in omnibus scripturis, quæ de
ipso erant. Et appropinquauerunt castello
quò ibant, & ipse præ se ferebat se longius
ire. Et coegerūt illum, dicētes: Mane nobis/
cum, quoniā uergit ad uesperam, & inclina
tus est dies. Et intrauit ut maneret cū illis.
Et factum est dum accūberet cum eis, acce
pit panem & benedixit ac fregit, & porrige
bat illis. Et aperti sunt oculi eorum, & agno
uerunt eum, & ipse subduxit sese à conspe/
ctu eorum. Et dixerunt inter se: Nonne cor
nostrum ardebat in nobis, dum loqueretur
nobis in uia & aperiret nobis scripturas? Et
surgentes eadē hora, regressi sunt Hieroso/
lymam, & inuenerūt cōgregatos undecim,
& eos qui cum illis erant, dicentes: Surrexit
dominus uere, & apparuit Simoni. Et illi
narrabāt quæ gesta erant in uia, & quomo
do fuisset agnitus ipsis ex fractione panis.
Dum aūt hæc loquūtur, stetit Iesus ipse in
medio eorum, & dicit eis: Pax uobis. Expa/

uefacti

θέντες δὲ καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι, ἐδόκουν πνεῦ-
μα θεωρεῖν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τί τεταραγμένοι
ἐστὲ, καὶ διὰ τί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς
καρδίαις ὑμῶν; ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πό-
δας μου, ὅτι αὐτὸς ἐγώ εἰμι. ψηλαφήσατέ με καὶ
ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, κα-
θὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα. καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἔδειξεν
τμβ αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. *ἔτι δὲ ἀπι-
θ στούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμαζόν-
των, εἶπεν αὐτοῖς. ἔχετέ τι βρώσιμον ἐνθάδε; οἱ
δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος, καὶ
ἀπὸ μελισσίου κηρίου. καὶ λαβὼν, ἐνώπιον αὐ-
τμγ τῶν ἔφαγεν. *εἶπε δὲ αὐτοῖς, οὗτοι οἱ λόγοι, οὓς
ι ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πλη-
ρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ μω-
σέως καὶ προφήταις καὶ ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ. τό-
τε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς
γραφὰς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι οὕτως γέγραπται,
καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν χριστὸν, καὶ ἀναστῆ-
ναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ κηρυχθῆναι
ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁ-
μαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενον ἀπὸ ἱε-
ρουσαλήμ. ὑμεῖς δὲ ἐστὲ μάρτυρες τούτων. καὶ
ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός
μου ἐφ' ὑμᾶς. ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει ἱε-
ρουσαλὴμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους.
ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως εἰς βηθανίαν, καὶ ἐπά-
ρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ, εὐλόγησεν αὐτούς. καὶ ἐγέ-
νετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς, διέστη ἀπ' αὐ-
τῶν, καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ αὐτοὶ προσ-
κυνήσαντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ
μετὰ χαρᾶς μεγάλης, καὶ ἦσαν διαπαντὸς ἐν τῷ
ἱερῷ, αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν θεόν. ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ ΕΥΑΓΓΕ-
ΛΙΟΥ ΚΑΤΑ
ΛΟΥΚΑΝ

ueſacti uero & cõterriti, exiſtimabãt ſe ſpiritũ uidere. Et dixit eis: Quid turbati eſtis, & cogitationes aſcendunt in cordibus ueſtris? Videte manus meas, & pedes meos, quia ego ipſe ſum. Contrectate me & uidete, quia ſpiritus carnem & oſſa nõ habet, ſicut me uidetis habere. Et quũ hæc dixiſſet, oſtẽdit eis manus ac pedes. Adhuc aũt illis non credẽtibus præ gaudio & mirantibus, dixit eis: Habetis hic aliquid edulij? At illi obtulerunt ei partẽ piſcis aſsi, & aliquid de fauo apiario. Et accepit, & in cõſpectu illorum comedit. Et dixit ad eos: Hæc ſunt uerba quæ loquutus ſum ad uos, quum adhuc eſſem uobiſcũ: ꝙ neceſſe foret impleri omnia quæ ſcripta ſunt in lege Moſi & ꝓphetis & pſalmis de me. Tunc aperuit illorum mentem, ut intelligerẽt ſcripturas, & dixit eis: Sic ſcriptũ eſt, & ſic oportebat Chriſtũ pati, & reſurgere à mortuis tertio die, & prædicari nomine eius pœnitẽtiã, ac remiſſionem peccatorũ in omnes gẽtes, initio facto ab Hieroſolymis. Vos autẽ eſtis teſtes horũ. Et ecce ego mitto promiſſum patris mei ſuper uos. Vos autẽ ſedete in ciuitate Hieruſalẽ, quoadusq; induamini uirtute ex alto. Eduxit aũt eos foras usq; in Bethaniã, & ſublatis in altũ manibus ſuis, benedixit eis. Et factum eſt quum benediceret illis, receſsit ab eis, ac ferebatur in cœlum. Et ipſi adorato eo regreſsi ſunt Hieroſolymã cum gaudio magno, & erant ſemper in templo, laudantes & benedicentes deum. Amen.

EVANGELII SECVN-
DVM LVCAM
FINIS

ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ
ἐκ τοῦ σωφρονίου.

Ἰωάννης ὃν ἰησοῦς πάνυ ἠγάπησεν, υἱὸς ζεβεδαίου, ἀδελφὸς ἰακώβου τοῦ ὑπὸ ἡρώδου μετὰ τὸ πάθος τοῦ κυρίου ἀποκεφαλισθέντος, ἔσχατος πάντων ἔγραψεν εὐαγγέλιον, παρακληθεὶς παρὰ τῶν τῆς ἀσίας ἐπισκόπων, καὶ κατὰ κηρίνθου καὶ ἄλλων αἱρετικῶν, καὶ μάλιστα τηνικαῦτα τοῦ τῶν ἐβιωνιτῶν δόγματος ἀνακύψαντος, τῶν φασκόντων τὸν χριστὸν πρὸ μαρίας μὴ γεγενῆσθαι. ὅθεν ἠναγκάσθη τὴν θείαν γέννησιν αὐτοῦ εἰπεῖν. καὶ ἄλλην δὲ αἰτίαν τούτου τοῦ συγγράμματος φέρουσιν. ἀναγνοὺς γὰρ ματθαίου, μάρκου καὶ λουκᾶ τὰ τεύχη, ἐδοκίμασε μὲν τὸ ὕφος τῶν ἱστοριῶν. καὶ ἀληθῆ αὐτοὺς εἰρηκέναι ἐβεβαίωσεν. ἑνὸς δὲ ἐνιαυτοῦ μόνου, ἐν ᾧ καὶ ἔπαθε, μετὰ τὴν φυλακὴν ἰωάννου τὴν ἱστορίαν συντάξαι. ἐάσας τοίνυν τὸν ἐνιαυτὸν οὗ τὰ πεπραγμένα παρὰ τῶν τριῶν ἐξετέθη, τοῦ ἀνωτέρου χρόνου, πρὶν ἢ τὸν ἰωάννην ἐμβληθῆναι εἰς τὴν εἱρκτὴν, τὰς πράξεις ἐξέθετο. καθὰ σαφηνισθῆναι δυνήσεται τοῖς ἐπιμελῶς τοῖς τέταρσιν εὐαγγελίοις ἐντυγχάνουσιν. ὅπερ καὶ τὴν διαφωνίαν τὴν δοκοῦσαν εἶναι ἰωάννου μετὰ τῶν λοιπῶν εἴργει. ἔγραψε δὲ μίαν ἐπιστολὴν, ἧς ἡ ἀρχή ἐστι. ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ἥ τις παρὰ πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πεπαιδευμένων ἀνδρῶν ἐγκρίνεται. αἱ δὲ λοιπαὶ δύο, ὧν ἡ ἀρχή ἐστι πρώτης μὲν, ὁ πρεσβύτερος ἐκλεκτῇ κυρίᾳ, δευτέρας δὲ, ὁ πρεσβύτερος γαΐῳ τῷ ἀγαπητῷ, ἰωάννου πρεσβυτέρου λέγονται. οὗ ἔτι καὶ νῦν, ἕτερον μνῆμα ἐν τῇ ἐφέσῳ τυγχάνει. καί τινες νομίζουσι, τὰ δύο μνημεῖα ἰωάννου εἶναι τοῦ εὐαγγελιστοῦ, περὶ οὗ ἡνίκα κατὰ τάξιν εἰς παπίαν τὸν τούτων ἀκροατὴν ἔλθωμεν ἐξηγησόμεθα. τοιγαροῦν τεσσαρεσκαιδεκάτῳ ἔτει, δεύτερον μετὰ νέρωνα διωγμὸν κινοῦντος δομετιανοῦ, εἰς πάτμον νῆσον περιορισθεὶς, συνέταξεν ἀποκάλυψιν, ἣν μετέφρασεν ἰουστῖνος μάρτυς καὶ εἰρηναῖος. σφαγέντος δὲ δομετιανοῦ, καὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ διὰ τὴν πολλὴν ὠμότητα, παρὰ συγκλήτου ἀκυρωθεισῶν, ἐπὶ νέρβα εἰς ἔφεσον ἀναζεύξας, ἕως τραϊανοῦ τοῦ βασιλέως ἐκεῖσε διατελέσας, πάσας τὰς τῆς ἀσίας ἐθεμελίωσε καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκκλησίας καὶ λίαν γηράσας ἑξηκοστῷ ὀγδόῳ ἐνιαυτῷ, μετὰ τὸ πάθος κυρίου τελευτήσας πλησίον τῆς προειρημένης πόλεως ἠξιώθη τῆς κοιμήσεως.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ
εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ θεοφυλάκτου.

Ἡ τοῦ πνεύματος δύναμις ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται, καθὰ καὶ γέγραπται καὶ πιστεύομεν, ἐν ἀσθενείᾳ δὲ οὐ σώματος μόνον, ἀλλὰ δὴ καὶ λόγου καὶ σοφίας ἐν γλώττῃ κειμένης. καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων, μάλιστα δὲ ἐκ τοῦ περὶ τὸν μέγαν θεολόγον καὶ ἀδελφὸν χριστοῦ ἐν χάριτι ὁρωμένου. οὗτος γὰρ ἁλιέως μὲν πατρὸς ἦν, τὴν αὐτὴν δὲ τέχνην τῷ πατρὶ μεταχειριζόμενος, οὐ μόνον ἀμαθὴς ἦν τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἰουδαϊκῆς παιδεύσεως, ἀλλὰ καὶ πάντῃ ἀγράμματος, καθὰ δὴ καὶ ὁ θειότατος λουκᾶς ἐν ταῖς πράξεσι μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἡ πατρὶς αὐτῷ εὐτελεστάτη καὶ ἄσημος, ὡς χωρίον εἶναι, οὐ λογικῆς ἀλλ' ἁλιευτικῆς τέχνης. βηθσαϊδὰ γὰρ τοῦτον ἐξήνεγκεν. ἀλλ' ὅμως ὁ τοιοῦτος ὁ ἀγράμματος, ὁ ἄσημος, ὁ μηδὲν ἔχων περίβλεπτον, ἴδε ποίου τετύχηκε πνεύματος. ὥστε ἃ μηδεὶς τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἡμᾶς ἐδίδαξε, ταῦτα αὐτὸς βροντῆσαι. ἐπειδὴ γὰρ ἐκείνων καταγινομένων περὶ τὸ σωματικὸν τοῦ χριστοῦ, μηδὲν δὲ περὶ τῆς πρὸ αἰώνων αὐτοῦ ὑπάρξεως τρανότερον καὶ σαφέστερον εἰπόντων, δέος ἦν μή ποτε τινὲς χαμαιπετεῖς καὶ μηδὲν ὑψηλὸν νοῆσαι δυνάμενοι, νομίσωσι τὸν χριστὸν τότε πρῶτον εἰς ὕπαρξιν ἐλθεῖν ὅτε ἀπὸ μαρίας ἐγεννήθη, καὶ οὐχὶ προαιώνιον ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθῆναι, ὃ πάντως ἔπαθε καὶ παῦλος ὁ σαμοσατεύς. τούτου ἕνεκεν ὁ μέγας ἰωάννης περὶ τῆς ἄνω γεννήσεως διαλαμβάνει. καί τοι οὐδὲ τὴν σάρκωσιν τοῦ λόγου ἀμνημόνευτον καταλείψας. φησὶ γάρ. καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο. ὡς δέ τινες φασὶν, ὅτι καὶ ἠξίωσαν αὐτὸν οἱ ὀρθόδοξοι συγγράψαι περὶ τῆς ἄνω γεννήσεως, διὰ ἀναφανέντων τινῶν αἱρετικῶν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, τῶν δογματιζόντων ἄνθρωπον ψιλὸν ὑπάρξαι τὸν ἰησοῦν. ὅτε δὴ λέγεται ὁ ἅγιος τὰ τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν ἀναγνοὺς, θαυμάσαι μὲν ἐκείνους τῆς περὶ πάντων ἀληθοῦς ἀφηγήσεως, ἐπικεῖναι δὲ, ὡς ὑγιῶς ἔχοντα, καὶ μηδὲν πρὸς χάριν εἰπόντων τῶν ἀποστόλων. ἃ μέν τοι οὐ σαφῶς εἶπον ἐκεῖνοι, ἃ τελέως παρέλειψαν, ταῦτα αὐτὸς ἐξαπλῶσαι καὶ τρανῶσαι διέγνω καὶ προσθεῖναι διὰ τοῦ οἰκείου εὐαγγελίου, ὃ καὶ συγγέγραφεν ἐν πάτμῳ τῇ νήσῳ ἐξόριστος διατελῶν μετὰ τριακονταδύο ἔτη τῆς

τοῦ χριστοῦ ἀναλήψεως. ἠγαπᾶτο δὲ πάντων μάλιστα μαθητῶν ἰωάννης ὑπὸ κυρίου, ὡς ἁπλοῦς τε καὶ πρᾳότατος καὶ χρηστοηθέστατος καὶ καθαρὸς τὴν καρδίαν, ἤγουν παρθένος. δι' ὃν δὴ χαρίσματος καὶ τὴν θεολογίαν ἐπιστεύθη, τῶν ἀθεάτων τοῖς πολλοῖς μυστηρίων κατατρυφήσας. μακάριοι γάρ φησιν οἱ καθαροὶ τὴν καρδίαν, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. ἦν δὲ ἄρα καὶ συγγενὴς τοῦ κυρίου, καὶ πῶς; ἄκουε. ἰωσὴφ ὁ τῆς πανάγνου θεοτόκου μνηστὴρ, ἔσχεν ἐκ προτέρας γυναικὸς παῖδας ἑπτά, τέσσαρας ἄρρενας καὶ τρεῖς θηλείας, τὴν μάρθαν, τὴν ἐσθὴρ, καὶ τὴν σαλώμην. ἧς λέγω δὴ τῆς σαλώμης υἱὸς ἦν ἰωάννης οὗτος. εὑρίσκεται τοίνυν ὁ κύριος, θεῖος αὐτοῦ ὤν. ἐπεὶ γὰρ πατὴρ τοῦ κυρίου ὁ ἰωσήφ, τούτου δὲ τοῦ ἰωσὴφ θυγάτηρ ἡ σαλώμη, ἀδελφὴ ἄρα τοῦ κυρίου αὕτη λογίζεται. ὥς τε καὶ ὁ ταύτης υἱὸς ὁ ἰωάννης ἀνεψιὸς τοῦ κυρίου. οὐκ ἄτοπον δὲ ἴσως καὶ τὰ ὀνόματα τῆς τε μητρὸς αὐτοῦ καὶ αὐτοῦ τοῦ εὐαγγελιστοῦ ἀναπτύξαι. ἡ μὲν γὰρ μητὴρ σαλώμη καλουμένη, ἑρμηνεύεται εἰρηνική, ἰωάννης δέ, χάρις αὐτῆς. γινωσκέτω οὖν πᾶσα ψυχή, ὡς ἡ εἰρήνη, ἡ πρός τε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἡ κατὰ ψυχὴν ἀπὸ τῶν παθῶν, μητὴρ γίνεται τῆς θείας χάριτος, καὶ γεννᾷ ταύτην ἐν ἡμῖν. τὴν γὰρ ταραττομένην ψυχὴν καὶ ἔτι μάχας ἔχουσαν πρός τε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ πρὸς ἑαυτήν, οὐκ εἰκὸς τῆς θείας ἀξιωθῆναι χάριτος. ἐπεσκεψάμεθα δὲ καί τι θαυμασιώτερον συμβάν, περὶ τοῦτον δὴ τὸν ἅγιον εὐαγγελιστήν. μόνος γὰρ οὗτος τρεῖς μητέρας ἀναφαίνεται ἔχων, τὴν θεοτόκον, τὴν σαλώμην, τὴν βροντήν. υἱὸς γὰρ βροντῆς διὰ τὴν τοῦ εὐαγγελίου μεγαλοφωνίαν. καὶ τὴν θεοτόκον, ἰδοὺ γάρ φησιν, ἡ μήτηρ σου. ἀλλ' ἐπεὶ ταῦτα ἡμῖν περὶ τῆς ὑφηγήσεως εἴρηται, ἀρκτέον ἤδη καὶ τῆς τοῦ ῥητοῦ ἀναπτύξεως.

ΕΥΑΓΓΕ-ΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ

α Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ
γ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν,
καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. οὗ-
τος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν
θεόν. πάντα δι' αὐτοῦ ἐ-
γένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ
ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγο-
νεν. ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ
ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ
σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.
β * ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ,
γ ὄνομα αὐτῷ ἰωάννης. οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρί-
αν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες
πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ. οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ'
γ ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. * ἦν τὸ φῶς τὸ
γ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον
εἰς τὸν κόσμον. ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι'
αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω.
δ * εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλα-
ι βον. ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξου-
σίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ
ὄνομα αὐτοῦ, οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήμα-
τος σαρκός, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ
ε θεοῦ ἐγεννήθησαν. * καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένε-
γ το, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν
δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πα-
ϛ τρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. * ἰωάν-
α νης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ κέκραγε, λέγων. οὗ-
τος ἦν ὃν εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπρο-
ζ σθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. * καὶ
ι ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλά-
βομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος, ὅτι ὁ νόμος διὰ
μωσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ ἰησοῦ
η χριστοῦ ἐγένετο. * θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε.
γ ὁ μονογενὴς υἱός, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρός,
θ ἐκεῖνος ἐξηγήσατο. * καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυ-
ι ρία τοῦ ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν οἱ ἰουδαῖοι ἐξ
ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ λευΐτας, ἵνα ἐρωτήσω-
σιν αὐτόν. σὺ τίς εἶ; καὶ ὡμολόγησε, καὶ οὐκ
ἠρνήσατο. καὶ ὡμολόγησεν, ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ
χριστός. καὶ ἠρώτησαν αὐτόν, τί οὖν; ἠλίας εἶ
σύ; καὶ λέγει, οὐκ εἰμί. ὁ προφήτης εἶ σύ;
καὶ ἀπεκρίθη, οὔ. εἶπον οὖν αὐτῷ, τίς εἶ, ἵνα
ι ἀπόκρισιν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς; τί λέ-
α γεις περὶ σεαυτοῦ; ἔφη, * ἐγὼ φωνὴ βοῶν-
ια τος ἐν τῇ ἐρήμῳ, εὐθύνατε τὴν ὁδὸν κυρίου,
ι καθὼς εἶπεν ἡσαΐας ὁ προφήτης. * καὶ οἱ
ἀπε-

EVANGELIVM SECVNDVM IOANNEM

IN principio erat ſermo, & ſermo erat apud deũ, & deus erat ille ſermo. Hic erat in principio apud deum. Omnia per ipſum facta ſunt: & ſine eo factum eſt nihil, quod factum eſt. In ipſo uita erat, & uita erat lux hominũ, & lux in tenebris lucet, & tenebrę eam non apprehenderunt. Erat homo miſſus à deo, cui nomen Ioannes. Hic uenit ad teſtificandũ, ut teſtaretur de luce, ut omnes crederent per ipſum. Non erat ille lux illa, ſed *mißus erat*, ut teſtaretur de luce. Erat lux illa, lux uera: quæ illuminat omnem hominem uenientẽ in mundum. In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt, & mũdus eum non cognouit. In ſua uenit, & ſui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis ut liceret filios dei fieri, *uidelicet* his qui credidiſſent in nomẽ ipſius: Qui non ex ſanguinibus, neq; ex uoluntate carnis, neq; ex uoluntate uiri, ſed ex deo nati ſunt. Et ſermo ille caro factus eſt, & habitauit in nobis: & conſpeximus gloriam eius, gloriã uelut unigeniti à patre: plenus gratia & ueritate. Ioãnes teſtificatᷣ de ipſo, & clamat dicens: Hic erat de quo dicebam, qui quum me ſequeretᷣ, anteceſſit me, quia prior me erat. Et de plenitudine eius, nos omnes accepimus, & gratiã pro gratia: qa lex ꝑ Moſen data eſt, gratia & ueritas per Ieſum Chriſtũ exorta eſt. Deum nemo uidit unquã. Vnigenitus filius, qui eſt in ſinu patris, ipſe enarrauit. Et hoc eſt teſtimoniũ Ioannis, quando miſerant Iudæi ab Hieroſolymis ſacerdotes & leuitas, ut interrogarent eũ: Tu quis es? Et confeſſus eſt, & non negauit. Et confeſſus eſt, *inquiens*: Non ſum ego Chriſtus. Et interrogauerunt eũ: Quid ergo? Helias es tu? Et dicit: Non ſum. Es tu propheta ille? Et reſpondit: Non. Dixerunt ergo ei: Quis es, ut reſponſum demus his qui miſerũt nos? Quid dicis de teipſo? Ait: Ego uox clamãtis in deſerto, dirigite uiam domini: ſicut dixit Heſaias propheta. Et qui

ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν φαρισαίων, καὶ ἠρώτη-
σαν αὐτὸν, καὶ εἶπον αὐτῷ. τί οὖν βαπτίζεις, εἰ
σὺ οὐκ εἶ ὁ χριστὸς, οὔτε ἠλίας, οὔτε ὁ προφήτης;
ιβ *ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰωάννης, λέγων. ἐγὼ βαπτί
α ζω ἐν ὕδατι, μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ
οἴδατε, αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμ-
προσθέν μου γέγονεν, οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος, ἵνα
ιγ λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος. *ταῦ
ι τα ἐν βηθαβαρᾷ ἐγένετο πέραν τοῦ ἰορδάνου,
ὅπου ἦν ἰωάννης βαπτίζων. τῇ ἐπαύριον βλέ-
πει ὁ ἰωάννης τὸν ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν,
καὶ λέγει. ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρ-
ιδ τίαν τοῦ κόσμου. *οὗτός ἐστι περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον,
α ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγο-
νεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν, κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτὸν,
ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο ἦλθον
ιε ἐγὼ ἐν τῷ ὕδατι βαπτίζων. *καὶ ἐμαρτύρη-
α σεν ἰωάννης, λέγων. ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα κα
ταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν
ἐπ' αὐτόν. κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτὸν, ἀλλ' ὁ πέμψας
με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν
ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον, καὶ μένον ἐπ'
αὐτὸν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ.
κἀγὼ ἑώρακα καὶ μεμαρτύρηκα, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ
ιϛ υἱὸς τοῦ θεοῦ. *τῇ ἐπαύριον πάλιν εἱστήκει ὁ ἰω-
ι άννης, καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο, καὶ ἐμβλέ-
ψας τῷ ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει. ἴδε ὁ ἀμνὸς
τοῦ θεοῦ. καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λα-
λοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ ἰησοῦ. στραφεὶς δὲ ὁ
ἰησοῦς, καὶ θεασάμενος αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας,
λέγει αὐτοῖς. τί ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ. ῥαβ-
βεὶ, ὃ λέγεται ἑρμηνευόμενον, διδάσκαλε, ποῦ
μένεις; λέγει αὐτοῖς. ἔρχεσθε καὶ ἴδετε. ἦλθον καὶ
εἶδον ποῦ μένει, καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέ-
ραν ἐκείνην. ὥρα δὲ ἦν ὡς δεκάτη. ἦν ἀνδρέας ὁ
ἀδελφὸς σίμωνος πέτρου, εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀ-
κουσάντων παρὰ ἰωάννου καὶ ἀκολουθησάντων
ιζ αὐτῷ. *εὑρίσκει οὗτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν
α τὸν ἴδιον σίμωνα, καὶ λέγει αὐτῷ. εὑρήκαμεν τὸν
μεσσίαν, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, χριστός. καὶ ἤγα
γεν αὐτὸν πρὸς τὸν ἰησοῦν. ἐμβλέψας αὐτῷ ὁ ἰη-
σοῦς, εἶπε. σὺ εἶ σίμων ὁ υἱὸς ἰωνᾶ, σὺ κληθήσῃ κη
ιη φᾶς, ὃ ἑρμηνεύεται πέτρος. *τῇ ἐπαύριον ἠθέ
ι λησεν ὁ ἰησοῦς ἐξελθεῖν εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ εὑ
ρίσκει φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι.
ἦν δὲ ὁ φίλιππος ἀπὸ βηθσαϊδὰ ἐκ τῆς πόλεως
ἀνδρέου καὶ πέτρου. εὑρίσκει φίλιππος τὸν να
θαναὴλ, καὶ λέγει αὐτῷ, ὃν ἔγραψε μωσῆς ἐν τῷ
νόμῳ, καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν ἰησοῦν τὸν υἱὸν
τοῦ ἰωσὴφ τὸν ἀπὸ ναζαρέθ. καὶ εἶπεν αὐτῷ να-
θαναὴλ. ἐκ ναζαρὲθ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; λέ
γει αὐτῷ φίλιππος. ἔρχου καὶ ἴδε. εἶδε ὁ ἰησοῦς

τὸν

miſsi fuerant, erant ex phariſæis. Et interrogauerunt eum, ac dixerunt ei: Cur ergo baptizas, ſi tu non es Chriſtus, neque Helias, neq; propheta ille? Reſpondit eis Ioannes, dicens: Ego baptizo aqua, ſed in medio ueſtrum ſtat quem uos neſcitis. Ipſe eſt qui quum me ſequeretur, anteceſsit me: cuius ego non ſum dignus, ut ſoluam corrigiam calciamenti. Hæc in Bethabara facta ſunt trans Iordanē, ubi Ioannes baptizabat. Poſtero die uidet Ioannes Ieſum uenientem ad ſe, & ait: Ecce agnus ille dei, qui tollit peccatum mundi. Hic eſt de quo dicebã: Poſt me uenit uir, qui me anteceſsit: quia prior me erat, & ego neſciebam eum: ſed ut manifeſtus fiat Iſraeli, propterea ueni ego aqua baptizans. Et teſtificatus eſt Ioannes, dicens: Vidi ſpiritum deſcēdentem ſpecie colũbæ de cœlo, & mãſit ſuper eum: & ego non noueram eũ, ſed qui miſit me ut baptizarem aqua, is mihi dixit: Super quem uideris ſpiritum deſcendentē ac manentē ſuper eum, hic eſt qui baptizat ſpiritu ſancto. Et ego uidi & teſtificatus ſum, hũc eſſe filium dei. Poſtero die iterum ſtabat Ioannes, & ex diſcipulis eius duo, & intuitus Ieſum ambulantem, dicit: Ecce agnus ille dei. Et audierunt eum duo diſcipuli loquentē, & ſequuti ſunt Ieſum. Conuerſus autē Ieſus, & conſpicatus eos ſequentes ſe, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerũt ei: Rabbi: quod dicitur ſi interpreteris, magiſter: ubi habitas? Dicit eis: Venite & uidete. Venerunt, uideruntq; ubi maneret, & apud eum manſerũt die illo: hora autē erat fermè decima. Erat Andreas frater Simonis Petri, unus ex duobus qui audierant à Ioanne, & ſequuti fuerant eum. Reperit hic prior fratrem ſuum Simonem, & dicit ei: Inuenimus Meſsiam, quod eſt, ſi interpreteris, unctus. Et adduxit eum ad Ieſum. Intuitus eũ Ieſus, dixit: Tu es Simon, filius Iona: tu uocaberis Cephas. quod ſonat, ſi interpreteris, lapis. Poſtero die uoluit Ieſus exire in Galilæam, & reperit Philippum, & dicit ei: Sequere me. Erat autem Philippus à Bethſaida, ciuitate Andreæ & Petri. Reperit Philippus Nathanael, & dicit ei: De quo ſcripſit Moſes in lege & prophetæ, inuenimus, Ieſum filiũ Ioſeph Nazarenum. Et dixit ei Nathanael: A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe? Dicit ei Philippus: Veni & uide. Vidit Ieſus

Natha-

τὸν ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει
περὶ αὐτοῦ. ἴδε ἀληθῶς ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος
οὐκ ἔστι. λέγει αὐτῷ ναθαναὴλ, πόθεν με γινώ-
σκεις; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ. πρὸ τοῦ
σε φίλιππον φωνῆσαι ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν, εἶ-
δόν σε. ἀπεκρίθη ναθαναὴλ, καὶ λέγει αὐτῷ.
ῥαββὶ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ
ἰσραήλ. ἀπεκρίθη ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι εἶ-
πόν σοι, εἶδόν σε ὑπὸ κάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις,
μείζω τούτων ὄψει. καὶ λέγει αὐτῷ, ἀμὴν ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, ἀπ᾽ ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳ-
γότα, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας,
καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.
καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν κα-
νᾷ τῆς γαλιλαίας. καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ ἰησοῦ ἐκεῖ.
ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς
τὸν γάμον. καὶ ὑστερήσαντος οἴνου, λέγει ἡ μή-
τηρ τοῦ ἰησοῦ πρὸς αὐτόν. οἶνον οὐκ ἔχουσι. λέγει
αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι, οὔπω ἥκει ἡ
ὥρα μου. λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις, ὅ τι
ἂν λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε. ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λί-
θιναι ἓξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἰου-
δαίων, χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο, ἢ τρεῖς. λέ-
γει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδα-
τος. καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω. καὶ λέγει αὐ-
τοῖς, ἀντλήσατε νῦν, καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρι-
κλίνῳ, καὶ ἤνεγκαν. ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρί-
κλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον, καὶ οὐκ ᾔδει
πόθεν ἐστὶν, οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἠντληκό-
τες τὸ ὕδωρ, φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλι-
νος, καὶ λέγει αὐτῷ. πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον
τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, καὶ ὅτ᾽ ἂν μεθυσθῶσι, τότε
τὸν ἐλάσσω. σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως
ἄρτι. ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ
ἰησοῦς ἐν κανᾷ τῆς γαλιλαίας. καὶ ἐφανέρωσε
τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μα-
ιθ θηταὶ αὐτοῦ. * μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς καπερνα-
ζ οὺμ αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐ-
τοῦ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ
κ πολλὰς ἡμέρας. * καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν
α ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς ἱεροσόλυμα ὁ ἰησοῦς.
κα * καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας βόας καὶ
α πρόβατα καὶ περιστερὰς, καὶ τοὺς κερματιστὰς κα-
θημένους. καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ σχοινίων,
πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τά τε πρόβατα
καὶ τοὺς βόας, καὶ τῶν κολλυβιστῶν ἐξέχεε τὸ κέρμα,
καὶ τὰς τραπέζας ἀνέστρεψε. καὶ τοῖς τὰς περι-
στερὰς πωλοῦσιν, εἶπεν, ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν,
κβ καὶ μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, οἶκον
ι ἐμπορίου. * ἐμνήσθησαν δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,
κγ ὅτι γεγραμμένον ἐστὶν, ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κα-
δ τέφαγέ με. * ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ
εἶπον

Nathanael uenientem ad se, & dicit de eo:
Ecce uere Israelita, in quo dolus non est. Di
cit ei Nathanael: Vnde me nosti? Respon-
dit Iesus, & dixit ei: Prius quàm te Philip-
pus uocaret quum esses sub ficu, uidebam
te. Respōdit Nathanael, & ait ei: Rabbi, tu
es ille filius dei, tu es ille rex Israel. Respon-
dit Iesus, & dixit ei: Quia dixi tibi, Videbā
te sub ficu: credis. Maiora his uidebis. Et di
cit ei: Amen amen dico uobis, posthac ui-
debitis cœlū apertum, & angelos dei ascen
dentes ac descendentes super filium homi-
nis. Et die tertia nuptiæ fiebant in Ca- II
α na Galilææ, & erat mater Iesu ibi. Vocatus
est autem & Iesus ac discipuli eius ad nu-
ptias. Et ubi defecisset uinum, dicit mater
Iesu ad eum: Vinum non habent. Dicit ei
Iesus: Quid mihi tecum est, mulier? Non-
dum uenit hora mea. Dicit mater eius mi-
nistris: Quodcunque dixerit uobis, facite.
Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex, posi-
tæ secundum purificationem Iudæorum,
capientes singulæ metretas binas aut ter-
nas. Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua.
Et impleuerunt eas usque ad summum. Et
dicit eis: Infundite nunc, & ferte architri-
clino: & tulerunt. Postquam autem gustas-
set architriclinus aquam in uinum uersam,
neque sciret unde esset, sed ministri scie-
bant qui hauserāt aquam, uocat sponsum,
& dicit ei: Omnis homo primo loco bo-
num uinum ponit, & quum inebriati fue-
rint, tunc id quod deterius est. Tu seruasti
bonum uinum usque ad hoc tempus. Hoc
ædidit initium signorum Iesus in Cana Ga
lilææ, & manifestauit gloriam suam, & cre
diderunt in eum discipuli eius. Post hæc
descendit Capernaum ipse & mater eius,
& fratres eius, & discipuli eius, & ibi man-
serunt non multis diebus. Et in propinquo
erat pascha Iudæorum, & ascendit Iesus
β Hierosolymā, & reperit in templo eos, qui
uendebant boues & oues & columbas, &
numularios sedentes. Et quum fecisset fla-
gellum è funiculis, omnes eiecit è templo,
oues simul ac boues, & numulariorum ef-
fudit æs, mensasq́ subuertit. Et his qui co-
lumbas uendebant, dixit: Auferte ista hinc:
nec facite domum patris mei, domum mer
catus. Recordati uero sunt discipuli eius,
quod scriptum est: Zelus domus tuæ ex-
edit me. Responderunt ergo Iudæi, &

εἶπον αὐτῷ, τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα
κδ ποιεῖς; * ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς.
ι λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐ-
γερῶ αὐτόν. εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, τεσσαράκον-
τα καὶ ἓξ ἔτεσιν ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ
ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν; ἐκεῖνος δὲ ἔλε-
γε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ. ὅτε οὖν ἠ-
γέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,
ὅτι τοῦτο ἔλεγε αὐτοῖς, καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ,
καὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν ὁ ἰησοῦς. ὡς δὲ ἦν ἐν ἱεροσο-
λύμοις ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευ-
σαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ ση-
μεῖα ἃ ἐποίει. αὐτὸς δὲ ὁ ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυ-
τὸν αὐτοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας, καὶ
ὅτι οὐ χρείαν εἶχεν, ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀν
θρώπου. αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκε, τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώ-
πῳ. ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν φαρισαίων, νικό-
δημος ὄνομα, ἄρχων τῶν ἰουδαίων. οὗτος ἦλθε
πρὸς τὸν ἰησοῦν νυκτὸς, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ῥαββεί,
οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος.
οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν, ἃ
σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ θεὸς μετ᾽ αὐτοῦ. ἀπεκρίθη ὁ
ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν
μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βα
σιλείαν τοῦ θεοῦ. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νικόδημος,
πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὤν;
μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ
δεύτερον εἰσελθεῖν, καὶ γεννηθῆναι; ἀπεκρίθη
ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ
ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελ-
θεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. τὸ γεγεννημένον ἐκ
τῆς σαρκὸς, σάρξ ἐστι, καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ
τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστι. μὴ θαυμάσῃς, ὅτι
εἶπόν σοι, ὅτι δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν. τὸ
πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ
ἀκούεις, ἀλλ᾽ οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται, καὶ ποῦ ὑ-
πάγει. οὕτως ἐστὶ πᾶς, ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύ
ματος. ἀπεκρίθη νικόδημος, καὶ εἶπεν αὐτῷ,
πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι; ἀπεκρίθη ἰησοῦς,
καὶ εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ ἰσραὴλ,
καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις; ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι
ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦ-
μεν, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. εἰ τὰ
ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς ἐὰν εἴ-
πω τὰ ἐπουράνια, πιστεύσητε; καὶ οὐδεὶς ἀναβέ-
βηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατα-
βὰς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ
καθὼς μωσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως
ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πᾶς ὁ
πιστεύων εἰς αὐτὸν, μὴ ἀπόληται, ἀλλ᾽ ἔχῃ ζωὴν
αἰώνιον. οὕτως γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον,
ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ
πιστεύων

dixerunt ei: Quod signum ostendis nobis,
quod ista facias? Respondit Iesus, & dixit
eis: Destruite templum hoc: & in tribus die
bus erigā illud. Dixerunt ergo Iudęi: Qua
draginta & sex annis extructū est templū
hoc, & tu in tribus diebus eriges illud? At
ille dicebat de templo corporis sui. Quum
ergo resurrexisset è mortuis recordati sunt
discipuli eius, quòd hoc dixisset eis, & cre
diderunt scripturæ & sermoni quem dixe
rat Iesus. Quum autem esset Hierosolymis
in pascha in die festo, multi crediderunt in
nomē eius, uidētes signa eius quæ edebat.
Ipse aūt Iesus nō credebat semetipsum eis,
eo quod ipse nosset omnes, nec opus habe
ret ut quisquam testaretur de homine: ipse
γ enim sciebat quid esset in homine. Erat
autem homo ex pharisæis, Nicodemus no
mine, princeps Iudæorum. Hic uenit ad Ie
sum nocte, & dixit ei: Rabbi, scimus quòd
à deo ueneris magister. Nemo enim potest
hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit
deus cum eo. Respondit Iesus & dixit ei:
Amen amen dico tibi, nisi quis natus fuerit
è supernis, non potest uidere regnum dei.
Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo po
test homo nasci, quum sit senex? Num po
test in uentrem matris suæ iterum introire
ac nasci? Respondit Iesus: Amen amen di
co tibi, nisi quis natus fuerit ex aqua & spi
ritu, nō potest introire in regnū dei. Quod
natū est ex carne, caro est: & quod natum
est ex spiritu, spiritus est. Ne mireris quod
dixi tibi, oportet uos nasci è supernis. Spiri
tus ubi uult, spirat, & uocem eius audis, sed
nescis unde ueniat & quò uadat. Sic est om
nis qui natus est è spiritu. Respondit Nico
demus & dixit ei: Quomodo possunt hæc
fieri? Respondit Iesus, & dixit ei: Tu es ille
magister Israelis, & hæc ignoras? Amen
amen dico tibi, quod scimus, loquimur: &
quod uidimus, testamur: & testimoniū no
strum non accipitis. Si terrena dixi uobis,
& non creditis, quomodo si dixero uobis
cœlestia, credituri sitis? Et nemo ascēdit in
cœlum, nisi qui descendit è cœlo, filius ho
minis, qui est in cœlo. Et sicut Moses exal
tauit serpentem in deserto, ita exaltari opor
tet filium hominis: ut omnis qui credit in
eum, non pereat, sed habeat uitam æter
nam. Sic enim deus dilexit mundum, ut fi
lium suum unigenitum daret: ut omnis qui
credit

δ ζήτησις περὶ καθαρισμοῦ.

πιστεύων εἰς αὐτὸν, μὴ ἀπόληται, ἀλλ᾽ ἔχῃ ζωὴν
αἰώνιον. οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς
τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ᾽ ἵνα σωθῇ
ὁ κόσμος δι᾽ αὐτοῦ. ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, οὐ κρίνε-
ται. ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ πε-
πίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ
θεοῦ. αὕτη δέ ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν
εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλ-
λον τὸ σκότος, ἢ τὸ φῶς. ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν
τὰ ἔργα. πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων, μισεῖ τὸ
φῶς. καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγ-
χθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα. ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν, ἔρ-
χεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα,
ὅτι ἐν θεῷ ἐστιν εἰργασμένα. μετὰ ταῦτα ἦλθεν
ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν ἰουδαίαν
γῆν, καὶ ἐκεῖ διέτριβε μετ᾽ αὐτῶν, καὶ ἐβαπτι-
κε ζεν. *ἦν δὲ καὶ ἰωάννης βαπτίζων ἐν αἰνὼν
γ ἐγγὺς τοῦ σαλείμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ. καὶ
κϛ παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο. *οὔπω γὰρ ἦν
δ βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν ὁ ἰωάννης. *ἐ-
κζ γένετο οὖν ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν ἰωάννου με-
ι τὰ ἰουδαίων περὶ καθαρισμοῦ. καὶ ἦλθον πρὸς
τὸν ἰωάννην, καὶ εἶπον αὐτῷ. ῥαββί, ὃς ἦν μετὰ
σοῦ πέραν τοῦ ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας,
ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς
αὐτόν. ἀπεκρίθη ἰωάννης, καὶ εἶπεν, οὐ δύναται
ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδὲν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομέ-
κη νον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. *αὐτοὶ ὑμεῖς μαρτυ-
α ρεῖτε, ὅτι εἶπον, οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστὸς, ἀλλ᾽ ὅτι ἀ-
κθ πεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου. *ὁ ἔχων
ι τὴν νύμφην, νυμφίος ἐστίν. ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμ-
φίου ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ
τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ
πεπλήρωται. ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλατ-
τοῦσθαι. ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων
ἐστίν. ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς ἐστι, καὶ ἐκ τῆς γῆς
λαλεῖ. ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος, ἐπάνω πάν-
των ἐστίν, καὶ ὃ ἑώρακε καὶ ἤκουσε, τοῦτο μαρτυρεῖ,
καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει. ὁ λα-
βὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν, ἐσφράγισεν, ὅτι ὁ
θεὸς ἀληθής ἐστιν. ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεός, τὰ ῥή-
ματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ. οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν
λ ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα. *ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν,
γ καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. *ὁ πι-
λα στεύων εἰς τὸν υἱόν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον. ὁ δὲ ἀπει-
ι θῶν τῷ υἱῷ, οὐκ ὄψεται ζωήν, ἀλλ᾽ ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ
μένει ἐπ᾽ αὐτόν. ὡς οὖν ἔγνω ὁ κύριος, ὅτι ἤκου-
σαν οἱ φαρισαῖοι, ὅτι ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς
λβ ποιεῖ, καὶ βαπτίζει, ἢ ἰωάννης, καίτοιγε ἰησοῦς αὐ-
ζ τὸς οὐκ ἐβάπτιζεν, ἀλλ᾽ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. *ἀφῆ-
λγ κε τὴν ἰουδαίαν, καὶ ἀπῆλθε πάλιν εἰς τὴν γαλι-
ι λαίαν. *ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς σαμαρείας.
ἔρχεται

credit in eum,non pereat,ſed habeat uitam
æternam.Non enim miſit deus filiū ſuum
in mundum,ut cōdemnet mundum,ſed ut
ſeruet̄ mūdus per eum.Qui credit in eum,
non condēnatur.Qui uero non credit,iam
condemnatus eſt,quia non credidit in no-
men unigeniti filij dei.Hæc eſt autem con-
demnatio,ꝙ lux uenit in mundum,& dile-
xerunt homines magis tenebras q̄ lucem.
Erant enim eorū mala opera.Omnis enim
qui mala agit,odit lucem:nec uenit ad lu-
cem,ne arguātur opera ipſius.Qui autem
operatur ueritatē,uenit ad lucem:ut cōſpi-
cua fiant facta ipſius,quod per deū ſint fa-
cta.Poſt hæc uenit Ieſus & diſcipuli eius in
terram Iudeam,& illic morabatur cum eis,
ac baptizabat. Baptizabat autem & Ioan-
nes in Aenon iuxta Salim,quia aquæ mul-
tæ erant illic,& ueniebant ac baptizaban-
δ tur.Nondū enim coniectus fuerat Ioannes
in carcerem.Orta eſt autem quæſtio ex di-
ſcipulis Ioannis cum Iudæis de purificatio-
ne.Et uenerūt ad Ioannem,& dixerunt ei:
Rabbi,qui erat tecum trans Iordanem,cui
tu teſtimoniū perhibuiſti,ecce is baptizat,
& omnes ueniunt ad eum.Reſpondit Ioan
nes, & dixit: Non poteſt homo accipere
quicquam,niſi fuerit ei datum è cœlo. Ipſi
uos teſtes eſtis,quod dixerim,Nō ſum ego
Chriſtus,ſed miſſus ſum ante illū.Qui ha-
bet ſponſam,ſponſus eſt:amicus aūt ſponſi
qui ſtat & audit eū,gaudio gaudet propter
uocem ſponſi.Hoc ergo gaudiū meum im-
pletum eſt.Illum oportet creſcere,me uero
minui.Qui è ſupernis uenit,ſupra omnes
eſt.Qui è terra ꝓfectus eſt,terrenus eſt,&
è terra loquit̄.Qui è cœlo uenit,ſupra om-
nes eſt,& quod uidit & audiuit,hoc teſtat̄,
& teſtimoniū eius nemo accipit.Qui acce-
pit eius teſtimonium,is obſignauit ꝙ deus
uerax ſit. Nam is quem miſit deus, uerba
dei loquitur:Non enim *huic* ad menſuram
dat deus ſpiritum.Pater diligit filiū,& om-
nia dedit illi in manum.Qui credit filio,ha-
bet uitam æternā:qui uero non credit filio,
non uidebit uitam,ſed ira dei manet ſuper
eū. Vt ergo cognouit dominus,audiſſe IIII
phariſęos,ꝙ Ieſus plures diſcipulos faceret
& baptizaret q̄ Ioannes,quanq̄ Ieſus ipſe
nō baptizaret,ſed diſcipuli eius:reliquit Iu
dæam & abijt iterum in Galilæam.Opor-
tebat autem eum transire per Samariam.
Venit

ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς σαμαρείας, λεγομένην συχὰρ, πλησίον τοῦ χωρίου ὃ ἔδωκεν ἰακὼβ ἰωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ ἰακώβ. ὁ οὖν ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ. ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη. ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς σαμαρείας ἀντλῆσαι ὕδωρ. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, δός μοι πιεῖν. οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθησαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσι. λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ σαμαρεῖτις. πῶς σὺ ἰουδαῖος ὢν, παρ᾽ ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς οὔσης γυναικὸς σαμαρείτιδος; οὐ γὰρ συγχρῶνται ἰουδαῖοι σαμαρείταις. ἀπεκρίθη ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῇ, εἰ ᾔδεις τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐτὸν, καὶ ἔδωκεν ἄν σοι ὕδωρ ζῶν. λέγει αὐτῷ ἡ γυνὴ, κύριε, οὔτε ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθὺ, πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἰακὼβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ, καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιε, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῇ. πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει πάλιν. ὃς δὲ ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή. κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ, μὴ δὲ ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. ὕπαγε, φώνησον τὸν ἄνδρα σου, καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε. ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. οὐκ ἔχω ἄνδρα. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. καλῶς εἶπας, ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω, πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις, οὐκ ἔστι σου ὁ ἀνήρ. τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας. λέγει αὐτῷ ἡ γυνή. κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ. οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν, καὶ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐν ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος, ὅπου δεῖ προσκυνεῖν. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. γύναι, πίστευσόν μοι, ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί. ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν, ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν ἰουδαίων ἐστίν. ἀλλ᾽ ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν. πνεῦμα ὁ θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. λέγει αὐτῷ ἡ γυνή. οἶδα ὅτι μεσσίας ἔρχεται, ὁ λεγόμενος χριστός, ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν ἅπαντα. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ὁ λαλῶν σοι. καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν, ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει. οὐδεὶς μέντοι εἶπε, τί

ζητεῖς

Venit ergo in ciuitatem Samariæ, quæ di-
citur Sychar, iuxta prædium quod dedit Ia-
cob Ioseph filio suo. Erat aũt ibi fons Iacob.
Iesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat sic
super fontem. Hora erat ferme sexta: uenit
mulier Samaritana, ut hauriret aquam. Di-
cit ei Iesus: Da mihi quod bibam. Nam di-
scipuli eius abierant in ciuitatem, ut cibos
emerent. Dicit ergo ei mulier illa Samarita-
na: Quomodo tu Iudæus quum sis, potum
à me poscis quæ sum mulier Samaritana?
Non enim cõmercium habent Iudæi cum
Samaritanis. Respondit Iesus, & dixit ei: Si
scires donũ dei, & quis sit qui dicit tibi: Da
mihi quod bibã: tu petisses ab eo, & dedis-
set tibi aquã uiuam. Dicit ei mulier: Domi-
ne, neq; quo haurias, habes, & puteus pro-
fundus est, unde ergo habes aquã illam ui-
uam? Num tu maior es patre nostro Iacob,
qui dedit nobis puteum, & ipse ex eo bibit,
& filij eius & pecora eius? Respondit Iesus
& dixit ei: Omnis qui bibit ex aqua hac, si-
tiet iterum. Quisquis autẽ biberit ex aqua
quam ego dabo ei, non sitierit in æternum:
sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons
aquæ salientis in uitam æternam. Dicit illi
mulier: Domine, da mihi istam aquã ut nõ
sitiam, neq; ueniam huc ad hauriẽdũ. Dicit
ei Iesus: Vade, uoca uirũ tuũ, & ueni huc.
Respõdit mulier, & dixit ei: Non habeo ui-
rum. Dicit ei Iesus: Bene dixisti, Nõ habeo
uirum. Quinq; enim uiros habuisti, & nũc
quem habes, nõ est tuus uir. Hoc uere dixi-
sti. Dicit ei mulier: Domine, uideo q̃ ppha-
ta es tu. Patres nostri in mõte hoc adorauerunt: & uos dicitis, q̃ Hierosolymis est lo-
cus, ubi oporteat adorare. Dicit ei Iesus:
Mulier, crede mihi, uenit hora quãdo neq;
in mõte hoc, neq; Hierosolymis adorabitis
patrẽ. Vos adoratis quod nescitis, nos ado-
ramus quod scim⁹, quia salus ex Iudæis est.
Sed uenit hora, & nunc est, quãdo ueri ado-
ratores adorabunt patrẽ spiritu ac ueritate.
Nam & pater tales quærit qui adorent ip-
sum. Spiritus est deus, & eos qui adorãt eũ,
spiritu ac ueritate oportet adorare. Dicit ei
mulier: Scio quòd Messias uẽturus est, qui
dicitur Christus: quum ergo uenerit ille, no-
bis nũtiabit omnia. Dicit ei Iesus: Ego sum
qui loquor tibi. Et continuo uenerunt disci-
puli eius, & mirabantur quod cum muliere loqueretur. Nemo tamen dixit, Quid

quæris

ϛ περὶ τοῦ βασιλικοῦ.

ζητεῖς, ἢ τί λαλεῖς μετ᾽ αὐτῆς; ἀφῆκεν οὖν τὴν
ὑδρίαν αὐτῆς ἡ γυνή, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πό-
λιν, καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις, δεῦτε, ἴδετε ἄν-
θρωπον, ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. μή τι
οὗτός ἐστιν ὁ χριστός; ἐξῆλθον οὖν ἐκ τῆς πόλεως,
καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἠρώτων
αὐτὸν οἱ μαθηταί, λέγοντες. ῥαββί, φάγε. ὁ δὲ
εἶπεν αὐτοῖς. ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς
οὐκ οἴδατε. ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλή-
λους. μή τις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν; λέγει αὐτοῖς
ὁ ἰησοῦς, ἐμὸν βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ
πέμψαντός με, καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον.
οὐχ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἔτι τετράμηνόν ἐστι, καὶ ὁ
θερισμὸς ἔρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε
τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε τὰς χώ-
ρας, ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη. καὶ ὁ θε-
ρίζων μισθὸν λαμβάνει, καὶ συνάγει καρπὸν εἰς
ζωὴν αἰώνιον, ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ, καὶ
ὁ θερίζων. ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθι-
νός, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος ὁ θε-
ρίζων. ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν, ὃ οὐχ ὑ-
μεῖς κεκοπιάκατε. ἄλλοι κεκοπιάκασι, καὶ ὑ-
μεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε. ἐκ δὲ
τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐ-
τὸν τῶν σαμαρειτῶν διὰ τὸν λόγον τῆς γυναι-
κός, μαρτυρούσης, ὅτι εἶπέ μοι πάντα, ὅσα
ἐποίησα. ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ σαμαρεῖ-
ται, ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ᾽ αὐτοῖς, καὶ ἔμει-
νεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας, καὶ πολλῷ πλείους ἐπί-
στευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ. τῇ τε γυναικὶ ἔλε-
γον, ὅτι οὐκ ἔτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν,
λδ αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἴδαμεν, ὅτι οὗτός
ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ χριστός. * με-
ζ τὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἀ-
λε πῆλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν. * αὐτὸς γὰρ ἰησοῦς
α ἐμαρτύρησεν, ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρί-
λϛ δι τιμὴν οὐκ ἔχει. * ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν γα-
ι λιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ γαλιλαῖοι, πάντα
ἑωρακότες, ἃ ἐποίησεν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν τῇ
ἑορτῇ. καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν. ἦλ-
θεν οὖν ὁ ἰησοῦς πάλιν εἰς τὴν κανᾶ τῆς γαλι-
λζ λαίας, ὅπου ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον. * καὶ ἦν
γ τις βασιλικός, οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν καπερναούμ.
οὗτος ἀκούσας, ὅτι ἰησοῦς ἥκει ἐκ τῆς ἰουδαί-
ας εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἀπῆλθε πρὸς αὐτόν, καὶ
ἠρώτα αὐτόν, ἵνα καταβῇ, καὶ ἰάσηται αὐτοῦ
τὸν υἱόν. ἤμελλε γὰρ ἀποθνήσκειν. εἶπεν οὖν ὁ
ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα
ἴδητε, οὐ μὴ πιστεύσητε. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βα-
σιλικός. κύριε, κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ
παιδίον μου. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, πορεύου, ὁ
υἱός σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ᾧ
εἶπεν

quæris, aut cur loqueris cum ea? Reliquit
ergo hydriam suam mulier, & abijt in ciui-
tatem, & dicit illis hominibus: Venite, uide
te hominẽ, qui dixit mihi omnia quæcũq
feci: num hic est ille Christus? Exierunt er-
go è ciuitate, & ueniebant ad eum. Interea
rogabant eum discipuli, dicẽtes: Rabbi, co-
mede. Ille autẽ dixit eis: Ego cibum habeo
comedẽdum, quem uos nescitis. Dicebant
ergo discipuli inter se: Nunquis attulit ei
quod ederet. Dicit eis Iesus: Meus cibus est
ut faciam quod uult is qui misit me, & per-
ficiam opus eius. Nonne uos dicitis: adhuc
quatuor menses sunt, & messis ueniet? Ec-
ce dico uobis, attollite oculos uestros, & ui
dete regiones, quoniam albæ sunt iam ad
messem. Et qui metit, mercedem accipit: &
cõgregat fructum in uitam æternam: ut &
qui seminat, simul gaudeat, & qui metit. In
hoc enim est sermo uerus, q alius est qui se
minat, & alius est qui metit. Ego misi uos
ad metendũ, quod uos non laborastis. Alij
laborauerunt, & uos in labores eorũ introi
stis. Ex ciuitate autem illa multi crediderũt
in eum Samaritanorũ propter sermonem
mulieris, testificantis q dixisset sibi omnia
quæcũq fecisset. Quum uenissent ergo ad
illum Samaritani, rogauerũt eum ut apud
se maneret. Et mansit ibi duos dies. Ac mul
to plures crediderunt propter sermonẽ ip-
sius. Et mulieri dicebant: Iam non propter
tuam orationem credimus: ipsi enim audi-
uimus & scimus quòd hic est uere seruator
mũdi, Christus. Post duos autem dies exijt
inde, & abijt in Galilæam. Ipse enim Iesus
testatus est, q propheta in sua patria hono-
rem non haberet. Quum ergo uenisset in
Galilæam, exceperunt eum Galilæi, quum
omnia uidissent quæ fecerat Hierosolymis
in die festo, & ipsi enim uenerant ad diem
festum. Venit ergo Iesus iterum in Cana
ϛ Galilææ, ubi fecerat ex aqua uinũ. Et erat
quidam regulus, cuius filius infirmabatur
Capernaum. Hic quum audisset, quòd Ie-
sus aduenisset à Iudæa in Galilæam, abijt
ad eum, & rogabat eum ut descenderet, ac
sanaret ipsius filium: siquidẽ is agebat ani-
mam. Dixit ergo Iesus ad eum: Nisi signa
& prodigia uideritis, non creditis. Dicit ad
eũ regulus: Domine, descende prius quàm
moriat filius meus. Dicit ei Iesus: Vade, fi-
lius tuus uiuit. Credidit homo sermoni quẽ
dixerat

ζ περὶ τοῦ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη ἔχοντος ἐν τῇ ἀσθενείᾳ.

εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο. ἤδη δὲ αὐ-
τοῦ καταβαίνοντος, οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀπήντησαν
αὐτῷ, καὶ ἀπήγγειλαν λέγοντες, ὅτι ὁ παῖς σου
ζῇ. ἐπύθετο οὖν παρ' αὐτῶν τὴν ὥραν, ἐν ᾗ κομ-
ψότερον ἔσχε. καὶ εἶπον αὐτῷ, ὅτι χθὲς ὥραν ἑβ-
δόμην ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός. ἔγνω οὖν ὁ πα-
τήρ, ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰη-
σοῦς, ὅτι ὁ υἱός σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς, καὶ ἡ
οἰκία αὐτοῦ ὅλη. τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον
ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν
λη̄ γαλιλαίαν. *μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν ἰου-
ι δαίων, καὶ ἀνέβη ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα. ἔστι δὲ
ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβή-
θρα, ἡ ἐπιλεγομένη ἑβραϊστὶ βηθεσδὰ, πέντε
στοὰς ἔχουσα, ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος πο-
λὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν, ἐκ-
δεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν. ἄγγελος
γὰρ κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβή-
θρᾳ καὶ ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ. ὁ οὖν πρῶτος ἐμ-
βὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος ὑγιὴς ἐγέ-
νετο, ᾧ δήποτε κατείχετο νοσήματι. ἦν δέ τις
ἄνθρωπος ἐκεῖ, τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη ἔχων
ἐν τῇ ἀσθενείᾳ. τοῦτον ἰδὼν ὁ ἰησοῦς κατακείμε-
νον, καὶ γνοὺς, ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει
αὐτῷ. θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ
ἀσθενῶν. κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν τα-
ραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλλῃ με εἰς τὴν κολυμβή-
θραν, ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγὼ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ κα-
ταβαίνει. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἔγειραι, ἆρον τὸν
κράββατόν σου, καὶ περιπάτει. καὶ εὐθέως ἐγέ-
νετο ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἦρε τὸν κράββα-
τον αὐτοῦ, καὶ περιεπάτει. ἦν δὲ σάββατον ἐν
ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι τῷ τε-
θεραπευμένῳ. σάββατόν ἐστιν, οὐκ ἔξεστί σοι ἆ-
λθ ραι τὸν κράββατον. *ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ὁ ποι-
ι ήσας με ὑγιῆ, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἆρον τὸν κράβ-
βατόν σου καὶ περιπάτει. ἠρώτησαν οὖν αὐτὸν,
τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών σοι, ἆρον τὸν κράβ-
βατόν σου, καὶ περιπάτει; ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ ᾔδει
τίς ἐστιν. ὁ γὰρ ἰησοῦς ἐξένευσεν ὄχλου ὄντος
ἐν τῷ τόπῳ. μετὰ ταῦτα εὑρίσκει αὐτὸν ὁ ἰη-
σοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἴδε ὑγιὴς γέγο-
νας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένη-
ται. ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀνήγγειλε τοῖς
ἰουδαίοις, ὅτι ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ.
καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον τὸν ἰησοῦν οἱ ἰουδαῖοι καὶ
ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίει
ἐν σαββάτῳ. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς.
ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργά-
ζομαι. διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ ἰου-
δαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυε τὸ σάββα-
τον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν θεὸν,
ἴσον

dixerat ei Iesus, & ibat. Iam aũt eo descen-
dente, serui occurrerũt ei, & nunciauerunt,
dicentes: Filius tuus uiuit. Sciscitatus est er-
go horã ab eis, in qua melius habuisset. Et
dixerũt ei: Heri hora septima reliquit eum
febris. Cognouit ergo pater, quòd illa hora
erat, in qua dixisset sibi Iesus, Filius tuus ui-
uit: & credidit ipse, & dom⁹ eius tota. Hoc
iterum secundũ signum ędidit Iesus, quum
uenisset à Iudæa in Galilæam. Post hæc
ζ erat dies festus Iudęorum, & ascendit Iesus
Hierosolymã. Est aũt Hierosolymis ad Pro-
baticam, piscina, quæ nominatur Hebraice
Bethesda, quinq; porticus habens: in his ia-
cebat multitudo magna languentiũ, cæco-
rum, claudorũ, aridorũ, expectãtium aquæ
motũ. Angelus enim descẽdebat certo tem-
pore in piscinã, & turbabat aquã. Itaq; qui
primus descendisset post turbationẽ aquæ,
sanus fiebat à quocunq; detinebatᵗ morbo.
Erat aũt quidam homo illic, qui triginta &
octo annos morbo tenebatur. Hunc quũ ui-
disset Iesus decũbentem, & cognouisset q
iam multũ temporis morbo teneretur, dicit
ei: Vis sanus fieri? Respõdit ei languidus:
Domine, hominẽ non habeo, ut quum tur-
bata fuerit aqua, mittat me in piscinã. Sed
interim dum ego uenio, iam alius ante me
descẽdit. Dicit ei Iesus: Surge, tolle grabatũ
tuum, & ambula. Et statim sanus factus est
homo ille, & sustulit grabatũ suum, & am-
bulabat. Erat aũt sabbatum in die illo. Dice-
bant ergo Iudæi ei, qui sanatus fuerat: Sab-
batum est, non licet tibi tollere grabatũ. Re-
spondit eis: Qui me sanum fecit, is mihi di-
xit, Tolle grabatũ tuum, & ambula. Interro-
gauerunt ergo eum, Quis est ille homo qui
dixit tibi, Tolle grabatũ tuum, & ambula?
Is aũt qui sanatus fuerat effectus, nesciebat
quis esset. Iesus enim subduxit se quod tur-
ba esset eo in loco. Postea reperit eũ Iesus
in templo, & dixit illi: Ecce sanus factus es,
ne post hac pecces, ne qd deterius tibi con-
tingat. Abijt ille homo, & nuntiauit Iudæis
ꝙ Iesus esset à quo sanatus fuisset. Ac pro-
pterea persequebãtur Iudæi Iesum, & quæ-
rebant illum occidere, ꝙ ista fecisset in sab-
bato. Iesus aũt respondit eis: Pater meus ad
hoc usq; temporis operatur, & ego operor.
Propterea ergo magis quærebant eum Iu-
dæi interficere, quia non solũ soluisset sab-
batum, sed & patrem suum dixisset deum
æqualem

ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ. ἀπεκρίνατο οὖν ὁ ἰη-
σοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ
δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ οὐδὲν, ἐὰν μή τι
βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα. ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος
ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. ὁ γὰρ πατὴρ
φιλεῖ τὸν υἱὸν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ, ἃ αὐ-
τὸς ποιεῖ. καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα,
ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε. ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγεί-
ρει τοὺς νεκροὺς, καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ υἱὸς,
οὓς θέλει ζωοποιεῖ. οὐ δὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐ-
δένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ,
ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν, καθὼς τιμῶσι τὸν
μ πατέρα. * ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πα-
α τέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω
ὑμῖν, ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ
πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν
οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανά-
μα του εἰς τὴν ζωήν. * ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι
ι ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσον-
ται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαν-
τες ζήσονται. ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν
ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν
ἑαυτῷ, καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν
ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν. μὴ θαυμάζετε
τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς
μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκ-
πορεύσονται, οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀ-
νάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες, εἰς
ἀνάστασιν κρίσεως. οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ᾽
ἐμαυτοῦ οὐδέν. καθὼς ἀκούω, κρίνω, καὶ ἡ κρίσις
μβ ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν. * ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ
α ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πα-
μγ τρός. * ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρ-
α τυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής. ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυ-
ρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρ-
τυρία, ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. ὑμεῖς ἀπεστάλκα-
τε πρὸς ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκε τῇ ἀληθείᾳ.
ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμ-
βάνω, ἀλλὰ ταῦτα λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε. ἐκεῖ-
νος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων, ὑμεῖς
δὲ ἠθελήσατε ἀγαλλιασθῆναι πρὸς ὥραν ἐν τῷ
φωτὶ αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μεί-
μδ ζω τοῦ ἰωάννου. * τὰ γὰρ ἔργα ἃ ἔδωκέ μοι
γ ὁ πατὴρ, ἵνα τελειώσω αὐτὰ, αὐτὰ τὰ ἔργα
ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ, ὅτι ὁ πα-
τήρ με ἀπέσταλκε. καὶ ὁ πέμψας με πατὴρ,
αὐτὸς μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ, οὔτε φωνὴν αὐ-
τοῦ ἀκηκόατε πώποτε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑω-
με ράκατε. * καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μέ-
ι νοντα ἐν ὑμῖν, ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτῳ
ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. ἐρευνᾶτε τὰς γραφὰς. ὅ-
τι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν,
καὶ

æqualem se faciens deo. Respondit itaqꝫ Ie
sus, & dixit eis: Amen amē dico uobis, non
potest filius à se facere quicquam, nisi quid
uiderit patrem facientem. Quæcūqꝫ enim
ille fecerit, hæc itidem & filius facit. Pater
enim diligit filiū, & hæc omnia demonstrat
ei quæ ipse facit: & maiora his demōstrabit
ei opera, ut uos miremini. Sicut enim pater
suscitat mortuos & uiuificat, sic & filius
quos uult, uiuificat. Neqꝫ enim pater iudi-
cat quenquam, sed omne iudicium dedit fi-
lio, ut omnes honorent filiū, sicut honorant
patrem. Qui non honorat filium, nō hono-
rat patrem qui misit illum. Amen amē dico
uobis, qui sermonē meum audit, & credit
ei qui misit me, habet uitam æternam, & in
condemnationē non ueniet, sed transiuit à
morte in uitam. Amen amen dico uobis, ꝙ
ueniet hora, & nunc est, quando mortui au
dient uocē filij dei: & qui audierint, uiuent.
Sicut enim pater habet uitā in semetipso,
sic dedit & filio habere uitam in semetipso,
& potestatē dedit ei iudicandi quoqꝫ, quia
filius hominis est. Nolite mirari hoc, qa ue
niet hora in qua omnes qui in monumētis
sunt, audient uocem eius, & prodibunt qui
bona fecerunt, in resurrectionē uitæ: qui ue
ro mala egerunt, in resurrectionē condēna-
tionis. Non possum ego ex meipso facere
quicquam. Sicut audio, iudico, & iudicium
meum iustum est: quia non quæro uolunta
tem meā, sed uolūtatem eius qui misit me,
patris. Si ego testimoniū perhiberē de me-
ipso, testimonium meum non esset uerum.
Alius est qui testimoniū perhibet de me, &
scio uerum esse testimoniū, quod testifica-
tur de me. Vos misistis ad Ioannem, & is te
stimoniū reddidit ueritati. Ego aūt non ab
homine testimonium accipio, sed hæc dico
ut uos salui sitis. Ille erat lucerna ardens &
lucens, uos aūt uoluistis ad tempus exulta-
re in luce eius. At ego testimonium habeo
maius testimonio Ioānis. Opera enim quæ
dedit mihi pater ut perficiā ea, ipsa inquam
opera quæ ego facio, testificantur de me,
ꝙ pater miserit me. Et qui misit me, pater,
ipse testificatus est de me. Neqꝫ uocē eius
unquā audistis, neqꝫ speciem eius uidistis:
& sermonem eius non habetis, in uobis ma
nentem: quia quem misit ille, huic uos non
creditis. Scrutamini scripturas, quia uos ui-
demini uobis in ipsis uitam æternā habere,

ε περὶ τῶν πέντε ἄρτων καὶ τῶν δύο ἰχθύων.

καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ, καὶ
οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός με, ἵνα ζωὴν ἔχητε. δόξαν
παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω. ἀλλ' ἔγνωκα ὑ-
μᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυ-
τοῖς. ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός
μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με. ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν
τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε. πῶς δύνα-
σθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμ-
βάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου
θεοῦ οὐ ζητεῖτε; μὴ δοκεῖτε, ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω
ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα, ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν,
μωσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε. εἰ γὰρ ἐπιστεύετε
μωσῇ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί. περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος
ἔγραψεν. εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πι-
στεύετε πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι πιστεύσετε;
μς * μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ ἰησοῦς πέραν τῆς θα-
α λάσσης τῆς γαλιλαίας τῆς τιβεριάδος, καὶ ἠ-
κολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς, ὅτι ἑώρων αὐτοῦ τὰ
μζ σημεῖα, ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων. * ἀνῆλθε
γ δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν
μη μαθητῶν αὐτοῦ. * ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα ἡ ἑορ-
α τὴ τῶν ἰουδαίων. * ἐπάρας οὖν ὁ ἰησοῦς τοὺς
μθ ὀφθαλμοὺς, καὶ θεασάμενος, ὅτι πολὺς ὄχλος
α ἔρχεται πρὸς αὐτὸν, λέγει πρὸς τὸν φίλιππον,
πόθεν ἀγοράσωμεν ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι;
τοῦτο δὲ ἔλεγε πειράζων αὐτὸν, αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί
ἔμελλε ποιεῖν. ἀπεκρίθη αὐτῷ φίλιππος, δια-
κοσίων δηναρίων ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα
ἕκαστος αὐτῶν βραχύ τι λάβῃ. λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς σίμωνος
πέτρου. ἔστι παιδάριον ἓν ὧδε ὃ ἔχει πέντε ἄρ-
τους κριθίνους, καὶ δύο ὀψάρια, ἀλλὰ ταῦτα τί
ἐστιν εἰς τοσούτους; εἶπε δὲ ὁ ἰησοῦς, ποιήσατε κ
τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν. ἦν δὲ χόρτος πολὺς
ἐν τῷ τόπῳ. ἀνέπεσον οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθ-
μὸν ὡσεὶ πεντακισχίλιοι. ἔλαβε δὲ τοὺς ἄρτους ὁ
ἰησοῦς, καὶ εὐχαριστήσας διέδωκε τοῖς μαθηταῖς,
οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ἀνακειμένοις, ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν
ὀψαρίων ὅσον ἤθελον. ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν, λέγει
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. συναγάγετε τὰ περισσεύ-
σαντα κλάσματα, ἵνα μή τι ἀπόληται. συνήγα-
γον οὖν καὶ ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους κλασ-
μάτων ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων, ἃ ἐπε-
ν ρίσσευσε τοῖς βεβρωκόσιν. * οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰ-
ι δόντες ὃ ἐποίησε σημεῖον ὁ ἰησοῦς, ἔλεγον, ὅτι οὗ-
τός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν
κόσμον. ἰησοῦς οὖν γνοὺς, ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι,
καὶ ἁρπάζειν αὐτὸν, ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασι-
να λέα, * ἀνεχώρησε πάλιν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μό-
δ νος. ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἐμβάντες εἰς τὸ
πλοῖον, ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης εἰς καπερ-
ναοὺμ

& illę ſunt quę teſtificant̄ de me, nec uultis
uenire ad me ut uitam habeatis. Gloriã ab
hominibus nõ accipio, ſed cognoui uos ꝙ
dilectionem dei non habeatis in uobis. Ego
ueni nomine patris mei, nec recipitis me. Si
alius uenerit nomine ſuo, illum recipietis.
Quomodo uos poteſtis credere, qui gloriã
à uobis inuicem accipitis, & gloriam quæ à
ſolo deo proficiſcitur, non quæritis? Nolite
putare ꝙ ego accuſaturus ſim uos apud pa
trẽ. Eſt qui accuſat uos, Moſes, in quo uos
ſperatis. Si enim credidiſſetis Moſi, credi-
diſſetis utiq; mihi: de me enim ille ſcripſit.
Si aũt illius ſcriptis non creditis, quomodo
uerbis meis credetis? Poſt hęc abijt Ieſus
trans mare Galilęæ, quod eſt Tiberiadis, &
ſequebatur eum turba multa, quia uidebãt
eius ſigna quæ faciebat ſuper his qui infir-
mabantur. Subijt autẽ in montem Ieſus, &
ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis. Inſtabat aũt
paſcha dies feſtus Iudæorum. Quum ſuſtu-
liſſet ergo oculos Ieſus, & uidiſſet ꝙ multa
turba ueniret ad ſe, dicit ad Philippum: Vn-
de ememus panes, ut edant iſti? Hoc autem
dicebat tentãs eum: ipſe enim ſciebat quid
eſſet facturus. Reſpondit ei Philippus: Du-
centorum denariorum panes non ſufficiũt
eis, ut unuſquiſq; puſillum quippiam acci-
piat. Dicit ei unus ex diſcipulis ipſius, An-
dreas frater Simonis Petri: Eſt puer unus
hic, qui habet quinq; panes ordeaceos &
duos piſces: ſed hæc quid ſunt inter tã mul-
tos? Dixit autem Ieſus: Facite ut homines
diſcumbãt. Erat autem gramen multum in
eo loco. Diſcubuerũt ergo uiri numero fer-
mè quinquies mille. Accepit aũt panes Ie-
ſus, quũq; gratias egiſſet, diſtribuit diſcipu-
lis, diſcipuli uero diſcũbẽtibus. Similiter &
ex piſcibus quantũ uolebãt. Vt aũt impleti
ſunt dicit diſcipulis ſuis: Colligite quæ ſu-
perfuerũt fragmenta, ne quid pereat. Colle-
gerũt ergo, & impleuerũt duodecim cophi-
nos fragmentorũ ex quinq; panibus ordea-
ceis quæ ſuperfuerãt his qui comederãt. Illi
ergo homines quũ uidiſſent quod Ieſus fe-
cerat ſignũ dicebãt: Hic eſt uere ꝓpheta ille
qui uẽturus eſt in mũdũ. Ieſus ergo quũ co-
gnouiſſet ꝙ uẽturi eſſent, ac rapturi ipſum
ut facerẽt ipſum regẽ, ſeceſsit iterũ in mõtẽ
ipſe ſolus. At ubi iam ueſpera eſſet, deſcẽde-
runt diſcipuli eius ad mare: & conſcenſa na-
ui, uenerũt traiecto mari ad oppidũ Caper-
naum

περὶ τοῦ ἐν θαλάσσῃ περιπάτου.

ναούμ, καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἐληλύθει θ
πρὸς αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς. ἥ τε θάλασσα ἀνέμου μεγά-
λου πνέοντος διηγείρετο. ἐληλακότες οὖν ὡς στα-
δίους εἰκοσιπέντε ἢ τριάκοντα, θεωροῦσι τὸν ἰη-
σοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐγ-
γὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν. ὁ δὲ
λέγει αὐτοῖς. ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. ἤθελον οὖν λα-
βεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐ-
ιβ γένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον. *τῇ ἐπαύριον
ι ὁ ὄχλος ὁ ἑστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης, ἰδὼν ὅτι
πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ, εἰ μὴ ἐν ἐκεῖνο εἰς ὃ
ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ συνεισῆλ-
θε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ πλοιάριον,
ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον. ἄλλα δὲ
ἦλθε πλοιάρια ἐκ τιβεριάδος ἐγγὺς τοῦ τόπου,
ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον, εὐχαριστήσαντος τοῦ κυ-
ρίου. ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος, ὅτι ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐ-
κεῖ, οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν καὶ αὐτοὶ εἰς
τὰ πλοιάρια, καὶ ἦλθον εἰς καπερναοὺμ, ζητοῦν-
τες τὸν ἰησοῦν. καὶ εὑρόντες αὐτὸν πέραν τῆς
θαλάσσης, εἶπον αὐτῷ. ῥαββί, πότε ὧδε γέγο-
νας; ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν. ἀμὴν ἀ-
μὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα,
ἀλλ᾽ ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε.
ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλ-
λὰ τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου ὑμῖν δώσει, τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγι-
σεν ὁ θεός. εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν. τί ποιοῦμεν, ἵνα
ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ; ἀπεκρίθη ὁ ἰη-
σοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τοῦτ᾽ ἔστι τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ,
κγ ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. *εἶπον
δ οὖν αὐτῷ. τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν
κδ καὶ πιστεύσωμέν σοι; τί ἐργάζῃ. *οἱ πατέρες ἡ-
ι μῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθώς ἐστι γε-
γραμμένον, ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς
φαγεῖν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν ἀμὴν λέ-
γω ὑμῖν, οὐ μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ
τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ᾽ ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν
ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν. ὁ γὰρ ἄρτος
τοῦ θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ
ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ. εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν,
κε κύριε, πάντοτε δὸς ὑμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον. *εἶ-
α πε δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς,
ὁ ἐρχόμενος πρός με οὐ μὴ πεινάσῃ, καὶ ὁ πι-
στεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε. ἀλλ᾽ εἶπον
ὑμῖν, ὅτι καὶ ἑωράκατέ με καὶ οὐ πιστεύετε.
κς *πᾶν ὃ δίδωσί μοι ὁ πατὴρ, πρὸς ἐμὲ ἥξει. καὶ
ι τὸν ἐρχόμενον πρός με, οὐ μὴ ἐκβάλλω ἔξω. *ὅτι
ζ καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέ-
α λημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με.
τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός,
ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ
ἀναστήσω

naum. Iamq; tenebræ erant, nec uenerat ad
eos Iesus. Mare aũt uento magno flante in/
tumescebat. Quum remigassent ergo fer/
mè stadia uigintiquinq; aut triginta, uidẽt
Iesum ambulantẽ super mare, & appropin/
quantem naui, ac timuerũt. Ille autem dicit
eis: Ego sum, nolite timere. Voluerũt ergo
recipere eum in nauim, & ilico nauis appu
lerat terræ ad quam ibant. Postero die tur/
ba quæ stabat trans mare, ut uidit ꝙ naui/
cula alia non esset ibi, nisi una illa in quam
ingressi fuerant discipuli eius, & ꝙ non in/
troisset cum discipulis suis Iesus in nauicu/
lam, sed soli discipuli eius abiissent: aliæ ue/
ro superuenerũt nauiculæ à Tiberiade iux/
ta locum ubi comederant panem, postea ꝙ̃
gratias egisset dominus. Quũ ergo uidisset
turba, ꝙ Iesus non esset ibi, neq; discipuli
eius, ascenderunt & ipsi in nauiculas, & ue
nerũt Capernaũ, quærẽtes Iesum: & quum
inuenissent eũ trans mare, dixerunt ei: Rab
bi, quando huc uenisti? Respõdit eis Iesus,
& dixit: Amen amen dico uobis, quæritis
me, non quia uidistis signa, sed quia come/
distis de panibus, & saturati estis. Operemi
ni non cibum qui perit, sed qui permanet in
uitam æternam, quem filius hominis dabit
uobis: hunc enim pater cõsignauit deus. Di
xerunt ergo ad eum: Quid facimus, ut ope
remur opera dei? Respondit Iesus, & dixit
eis: Hoc est opus dei, ut credatis in eũ quẽ
misit ille. Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu
facis signũ, ut uideamus & credamus tibi?
Quid operaris? Patres nostri manducaue/
runt manna in deserto, sicut scriptũ est: Pa/
nem de cœlo dedit eis ad edendũ. Dixit er/
go eis Iesus: Amen amen dico uobis, non
Moses dedit uobis illum panẽ de cœlo, sed
pater meus dat uobis panẽ de cœlo uerum.
Panis enim dei est qui de cœlo descẽdit, &
dat uitam mundo. Dixerunt ergo ad eum:
Domine, semper da nobis panem istum. Di
xit autẽ eis Iesus: Ego sum panis ille uitæ.
Qui uenit ad me, non esuriet: & qui credit
in me, non sitiet unquam. Sed dixi uobis, ꝙ
etiam uidistis me, nec creditis. Omne quod
dat mihi pater, ad me ueniet: & eum qui ue
nerit ad me non eijcio foras. Quia descendi
de cœlo, ut faciam non quod ego uolo, sed
quod uult is qui misit me. Hæc est autem
uoluntas eius qui misit me, patris, ne quid
perdam ex omnibus quæ dedit mihi, sed

resuscitem

νη ἀναστήσω αὐτὸ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. *τοῦτο δέ ἐστι τὸ
ι θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν
υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν, ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον καὶ
νθ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. *ἐγόγ-
α γυζον οὖν οἱ ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν, ὅτι
ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ
ἔλεγον. οὐχ οὗτός ἐστιν ἰησοῦς, ὁ υἱὸς ἰωσὴφ, οὗ
ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς
οὖν λέγει οὗτος, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβη-
ξ κα. *ἀπεκρίθη οὖν ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς.
ι μὴ γογγύζετε μετ᾽ ἀλλήλων. οὐδεὶς δύναται ἐλ-
θεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με ἑλκύ-
σῃ αὐτόν. καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ
ἡμέρᾳ. ἔστι γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις, καὶ
ἔσονται πάντες διδακτοὶ τοῦ θεοῦ. πᾶς οὖν ὁ
ἀκούσας παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν, ἔρχεται
ξα πρός με. *οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τίς ἑώρακεν, εἰ μὴ
γ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ. οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα.
ξβ *ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει
ι ζωὴν αἰώνιον. *ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. *οἱ
ξγ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ,
α καὶ ἀπέθανον. οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρα-
ξδ νοῦ καταβαίνων, ἵνα τὶς ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ
ι ἀποθάνῃ. *ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐ-
ξε ρανοῦ καταβὰς, ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρ-
α του, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ
δώσω ἡ σάρξ μου ἐστὶν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς
ξς τοῦ κόσμου ζωῆς. *ἐμάχοντο οὖν πρὸς ἀλλή-
ι λους οἱ ἰουδαῖοι λέγοντες. πῶς δύναται οὗτος
ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν; εἶπεν οὖν αὐτοῖς
ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε
τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐ-
τοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. ὁ τρώγων
μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν
αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέ-
ξζ ρᾳ. *ἡ γὰρ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ
α αἷμά μου ἀληθῶς ἐστι πόσις. *ὁ τρώγων μου τὴν
ξη σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ
α ἐν αὐτῷ. καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατὴρ, κἀγὼ
ζῶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με, κἀκεῖνος ζή-
σεται δι᾽ ἐμέ. οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κα-
ταβὰς, οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ
μάννα καὶ ἀπέθανον. ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον,
ζήσει εἰς τὸν αἰῶνα. ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ
διδάσκων ἐν καπερναούμ. πολλοὶ οὖν ἀκούσαν-
τες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπον. σκληρός ἐστιν
οὗτος ὁ λόγος, τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν. εἰ-
δὼς δὲ ὁ ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ, ὅτι γογγύζουσι περὶ τού-
ξθ του οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς. τοῦτο ὑμᾶς
α σκανδαλίζει; *ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀν-
ο θρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον; *τὸ
δ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν.
τὰ

resuscitē illa in nouissimo die. Hæc est aut
uoluntas eius qui misit me: ut omnis qui ui
det filium, & credit in eum, habeat uitam
æternā, & ego suscitabo eum in nouissimo
die. Murmurabant ergo Iudæi de illo quod
dixisset, Ego sum panis ille, qui de cœlo de
scendi. Et dicebant: Nonne hic est Iesus, fi
lius Ioseph, cuius nos nouimus patrem &
matrē? Quomodo ergo dicit hic, De cœlo
descendi? Respōdit ergo Iesus, & dixit eis:
Nolite murmurare inter uos. Nemo potest
uenire ad me, nisi pater qui misit me, traxe
rit eum, & ego suscitabo eum in nouissimo
die. Est scriptum in prophetis, Et erunt om
nes docti à deo. Omnis ergo qui audiuit à
patre & didicit, uenit ad me, non quòd pa
trem uiderit quisquam, nisi is qui est à deo,
hic uidit patrem. Amen amen dico uobis,
qui confidit mihi, habet uitam æternā. Ego
sum panis ille uitæ. Patres uestri comede
runt manna in deserto, & mortui sunt. Hic
est panis ille de cœlo descēdens, ut ex ipso
edat aliquis, & non moriatur. Ego sum pa
nis uiuus qui de cœlo descendi. Si quis ede
rit ex hoc pane, uiuet in æternum. Et panis
quem ego dabo, caro mea est, quam ego da
bo pro mundi uita. Decertabāt ergo Iudæi
inter se, dicentes: Quomodo potest hic no
bis carnem illam suam dare ad edendū? Di
xit ergo eis Iesus: Amen amen dico uobis,
nisi ederitis carnem filij hominis, & biberi
tis eius sanguinem, nō habetis uitam in uo
bis. Qui edit carnem meam, & bibit meum
sanguinē, habet uitam æternā: & ego susci
tabo eū in nouissimo die. Caro enim mea
uere est cibus, & sanguis meus uere est po
tus. Qui edit meam carnē, & bibit meum
sanguinē, in me manet, & ego in illo. Sicut
misit me uiuens pater, & ego uiuo propter
patrē: ita & qui ederit me, uiuet ipse quoq;
propter me. Hic est panis ille qui de cœlo
descendit: non sicut comederunt patres ue
stri manna, & mortui sunt: qui ederit hunc
panem, uiuet in æternū. Hæc dixit in syna
goga docēs in Capernaum. Multi ergo hi
auditis ex discipulis eius dixerunt: Durus
est hic sermo: quis potest eū audire? Sciens
aūt Iesus apud semetipsum ꝙ murmurarēt
de hoc discipuli ipsius, dixit eis: Hoc uos of
fendit? quid igitur si uideritis filiū hominis
ascendentem eò ubi erat prius? Spiritus est
qui uiuificat, caro non prodest quicquam.
Verba

ξα * τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι καὶ
ι ζωή ἐστιν, ἀλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινὲς οἳ οὐ πιστεύου-
οβ σιν. * ᾔδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ ἰησοῦς, τινές εἰσιν οἱ
δ μὴ πιστεύοντες. καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων αὐ-
ογ τόν. * καὶ ἔλεγε. διὰ τοῦτο εἴρηκα ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς
ι δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐ-
τῷ ἐκ τοῦ πατρός μου. ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλ-
θον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκ ἔτι
μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν. εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς τοῖς
οδ δώδεκα. μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν; * ἀπε-
ι κρίθη οὖν αὐτῷ σίμων πέτρος. κύριε, πρὸς τίνα
ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις, καὶ
ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν, ὅτι σὺ εἶ
οε ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. * ἀπεκρίθη
ι αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξε-
λεξάμην, καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν; ἔλεγε
δὲ τὸν ἰούδαν σίμωνος ἰσκαριώτην. οὗτος γὰρ
ἤμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι, εἷς ὢν ἐκ τῶν δώδε-
κα. καὶ περιεπάτει ὁ ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν
τῇ γαλιλαίᾳ. οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ περι-
πατεῖν, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι ἀποκτεῖ-
ναι. ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων ἡ σκηνοπη-
γία. εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, μετά-
βηθι ἐντεῦθεν, καὶ ὕπαγε εἰς τὴν ἰουδαίαν, ἵνα
καὶ οἱ μαθηταί σου θεωρήσωσι τὰ ἔργα σου ἃ
ποιεῖς. οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ καὶ ζητεῖ
αὐτὸς ἐν παρρησίᾳ εἶναι. εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρω-
σον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ. οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ
ἐπίστευον εἰς αὐτόν. λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ὁ
καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστιν, ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτε-
ρος πάντοτέ ἐστιν ἕτοιμος. οὐ δύναται ὁ κόσμος
μισεῖν ὑμᾶς. ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ
αὐτοῦ, ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν. ὑμεῖς ἀνά-
βητε εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην. ἐγὼ οὔπω ἀναβαί-
νω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔ-
πω πεπλήρωται. ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, ἔμει-
νεν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ. ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ
αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτήν, οὐ
φανερῶς, ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ. οἱ οὖν ἰουδαῖοι ἐζή-
τουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ. καὶ ἔλεγον. ποῦ ἐστιν ἐ-
κεῖνος; καὶ γογγυσμὸς πολὺς περὶ αὐτοῦ ἦν ἐν
τοῖς ὄχλοις. οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι ἀγαθός ἐστιν, ἄλλοι
δὲ ἔλεγον, οὔ, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον. οὐδεὶς μέν-
τοι παρρησίᾳ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον
τῶν ἰουδαίων. ἤδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσούσης, ἀ-
νέβη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐδίδασκε, καὶ ἐθαύ-
μαζον οἱ ἰουδαῖοι, λέγοντες. πῶς οὗτος γράμ-
ματα οἶδε μὴ μεμαθηκώς; ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ
ἰησοῦς, καὶ εἶπεν. ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμή,
ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με. ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλη-
μα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς,
πότερον ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ
λαλῶ

Verba quę ego loquor uobis, spiritus & ui
ta sunt. Sed sunt quidam ex uobis, qui non
credunt. Nouerat enim ab initio Iesus, qui
essent non credentes, & quis proditurus es/
set ipsum. Et dicebat: Propterea dixi uobis,
ꝙ nemo potest uenire ad me, nisi fuerit ei
datum à patre meo. Ex eo *tempore* multi di/
scipulorum eius desciuerunt, eo relicto, nec
amplius cum illo ambulabãt. Dixit ergo Ie/
sus ad duodecim: Num & uos uultis abire?
Respondit ergo ei Simon Petrus: Domine,
ad quem ibimus? uerba uitę ęternæ habes:
& nos credimus & cognouimus, ꝙ tu es
Christus filius dei uiui. Respõdit eis Iesus:
Nonne ego uos duodecim elegi, & ex uo/
bis unus diabolus est? Dicebat aũt de Iuda
Simonis Iscariota: hic enim erat proditurus
eum, quũ esset unus ex duodecim. Ver/ VII
sabatur Iesus post hæc in Galilæa: nõ enim
uolebat in Iudæa uersari, quia quærebant
eum Iudæi interficere. Erat autẽ in propin/
quo dies festus Iudæorum scenopegia. Di/
xerũt igitur ad eũ fratres eius: Transi hinc,
& uade in Iudæã, ut & discipuli tui uideãt
opera tua quæ facis. Nemo ꝗppe in occul/
to facit aliquid, & quęrit ipse palàm esse. Si
hæc facis, declara teipsum mundo. Nam ne
fratres quidem eius credebãt in eum. Dicit
ergo eis Iesus: Tempus meum nõdum ad/
est: tempus aũt uestrum semper est paratũ.
Non potest mundus odisse uos: me autem
odit, quia ego testimoniũ fero de illo, ꝙ ope
ra eius mala sint. Vos ascendite ad diem fe/
stum hunc. Ego nõdum ascendo ad festum
hoc, quia meum tempus nõdum impletum
est. Hæc autẽ quum dixisset illis, mansit in
Galilæa. Vt autem ascenderũt fratres eius,
tunc & ipse ascendit ad festum, non manife
ste, sed uelut in occulto. Iudæi ergo quære/
bant eum in festo, & dicebant: Vbi est ille?
Et murmur multũ erat in turbis de eo. Qui
dam enim dicebant, Bonus est: alĳ aũt dice/
bant, Non, sed seducit turbã. Nemo tamen
palàm loquebatur de illo propter metũ Iu/
dæorum. Quum aũt iam dimidiũ festi per/
actum esset, ascendit Iesus in templũ, ac do/
cebat. Et mirabantur Iudæi, dicentes: Quo/
modo hic literas scit, quũ non didicerit? Re
spõdit eis Iesus, & dixit: Mea doctrina non
est mea, sed eius qui misit me. Si quis uolue
rit uoluntati eius obtẽperare, cognoscet de
doctrina, utrum ex deo sit, an ego à meipso

λαλῶ. ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν, τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν
ζητεῖ. ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐ-
τὸν, οὗτος ἀληθής ἐστι, καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ
ἔστιν. οὐ μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον; καὶ οὐ-
δεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον. τί με ζητεῖτε ἀπο-
κτεῖναι; ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος, καὶ εἶπε. δαιμόνιον
ἔχεις, τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς,
καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἓν ἔργον ἐποίησα, καὶ πάντες
θαυμάζετε. διὰ τοῦτο μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν
περιτομὴν, οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ μωσέως ἐστὶν, ἀλλ' ἐκ τῶν
πατέρων. καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε ἄνθρω-
πον. εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαβ-
βάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος μωσέως, ἐμοὶ χολᾶ-
τε, ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββά-
τῳ; μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρί-
σιν κρίνατε. ἔλεγον οὖν τινὲς ἐκ τῶν ἱεροσολυμι-
τῶν, οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι; καὶ
ἴδε παῤῥησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι.
μή ποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες, ὅτι οὗτός
ἐστιν ἀληθῶς ὁ χριστός; ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πό-
θεν ἐστίν. ὁ δὲ χριστὸς ὅτ' ἂν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώ-
ϙϛ σκει πόθεν ἐστίν. *ἔκραξεν οὖν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ
γ ἱερῷ διδάσκων, καὶ λέγων, κἀμὲ οἴδατε, καὶ
οἴδατε πόθεν εἰμί. καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυ-
θα, ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ
οἴδατε. ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτὸν, ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμὶ,
ϙζ κἀκεῖνός με ἀπέστειλεν. *ἐζήτουν οὖν αὐτὸν
α πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖ-
ϙη ρας, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. *πολλοὶ
ι δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον,
ὅτι ὁ χριστὸς ὅτ' ἂν ἔλθῃ, μή τι πλείονα σημεῖα
τούτων ποιήσει ὧν οὗτος ἐποίησεν; ἤκουσαν οἱ
φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος περὶ αὐτοῦ
ϙθ ταῦτα. *καὶ ἀπέστειλαν οἱ φαρισαῖοι, καὶ οἱ
α ἀρχιερεῖς ὑπηρέτας, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν. *εἶ-
π πεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ'
ι ὑμῶν εἰμι, καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά
πα με. *ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὑρήσετε. καὶ ὅπου
ι εἰμὶ ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. εἶπον οὖν οἱ
ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς, ποῦ οὗτος μέλλει πο-
ρεύεσθαι, ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὑρήσομεν αὐτόν; μὴ εἰς
τὴν διασπορὰν τῶν ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι,
καὶ διδάσκειν τοὺς ἕλληνας; τίς ἐστιν οὗτος
ὁ λόγος ὃν εἶπε, ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσε-
τε, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλ-
θεῖν; ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς
ἑορτῆς, εἱστήκει ὁ ἰησοῦς καὶ ἔκραξε, λέγων.
ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με καὶ πινέτω.
ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφὴ, πο-
ταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος
ζῶντος. τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ πνεύματος, οὗ
ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν.

οὔπω

loquar. Qui à semetipso loquitur, gloriam propriam quærit. Qui aũt quærit gloriam eius qui misit ipsum, hic uerax est, & iniustitia in illo nõ est. Nonne Moses dedit uobis legem? & tamen nemo ex uobis, factis præstat legem. Quid me quæritis interficere? Respondit turba, & dixit: Dæmoniũ habes: quis te quærit interficere? Respõdit Iesus, & dixit eis: Vnum opus feci, & omnes miramini. Propterea Moses dedit uobis circũcisionem: non quia ex Mose sit, sed quia ex patribus. Et tamen in sabbato circũciditis hominem. Si circuncisionem accipit homo in sabbato, ut nõ soluatur lex Mosi, mihi indignamini, ꝙ totum hominem sanum fecerim in sabbato? Nolite iudicare secundum aspectũ, sed iusto iudicio iudicate. Dicebant ergo quidam ex Hierosolymitanis: Nonne hic est quem quærunt interficere? Atqui ecce palàm loquit̃, & nihil ei dicunt. Num uere cognouerũt principes, hunc esse uere Christum? Sed hunc nouimus unde sit. Christus autẽ quum uenerit, nemo scit unde sit. Clamabat ergo Iesus in templo docens, ac dicẽs: Et me nostis: & unde sim, nostis: & à meipso non ueni, sed est uerax qui misit me, quem uos non nouistis. Ego uero noui eũ, quia ab ipso sum, & ille me misit. Quærebant ergo eum apprehendere, & nemo misit in illum manus, quia nondum uenerat hora eius. De turba aũt multi crediderunt in eum, & dicebãt: Christus quum uenerit, num signa plura ædet ijs quæ hic ædidit? Audierunt pharisæi turbã murmurantem de illo hæc, & miserũt pharisæi ac principes sacerdotum ministros, ut apprehẽderent eum. Dixit ergo eis Iesus: Adhuc pusillum temporis uobiscum sum, & abeo ad eum qui me misit. Quæretis me, nec inuenietis: & ubi ego sum, eò uos non potestis uenire. Dixerũt ergo Iudæi inter sese: Quò hic iturus est, quod nos non inueniemus eum? Num in dispersionẽ gentium iturus est, & docturus gentes? Quis est hic sermo quem dixit, Quæretis me, & non inuenietis: & ubi ego sum, eò uos non potestis uenire? In nouissimo aũt die magno festi stabat Iesus, & clamabat, dicens: Si quis sitit, ueniat ad me, & bibat. Qui credit in me, sicut dixit scriptura, flumina de uentre eius fluent aquæ uiuæ. Hoc aũt dixit de spiritu, quem accepturi erant credentes in ipsum.

Nondum

οὔπω γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον, ὅτι ὁ ἰησοῦς οὐδέ-
πβ πω ἐδοξάσθη. *πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκού-
ς σαντες τὸν λόγον, ἔλεγον. οὗτός ἐστιν ἀληθῶς προ-
πγ φήτης. ἄλλοι ἔλεγον, οὗτός ἐστιν ὁ χριστός. *ἄλλοι
ς δὲ ἔλεγον, μὴ γὰρ ἐκ τῆς γαλιλαίας ὁ χριστὸς ἔρ-
χεται; οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶπεν, ὅτι ἐκ τοῦ σπέρμα-
τος δαβίδ, καὶ ἀπὸ βηθλεὲμ τῆς κώμης, ὅπου
πδ ἦν δαβὶδ ὁ χριστὸς ἔρχεται; *σχίσμα οὖν ἐν τῷ
ι ὄχλῳ ἐγένετο δι᾽ αὐτόν. *τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐ-
πε τῶν πιάσαι αὐτόν, ἀλλ᾽ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ᾽ αὐ-
α τὸν τὰς χεῖρας. *ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς
πς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐ-
ι κεῖνοι. διὰ τί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν; ἀπεκρίθησαν οἱ
ὑπηρέται. οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρω-
πος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος. ἀπεκρίθησαν οὖν
αὐτοῖς οἱ φαρισαῖοι. μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε;
μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν, ἢ ἐκ
τῶν φαρισαίων; ἀλλ᾽ ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώ-
σκων τὸν νόμον, ἐπικατάρατοί εἰσι. λέγει νικόδη-
μος πρὸς αὐτούς, ὁ ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς αὐτόν, εἷς
ὢν ἐξ αὐτῶν. μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρω-
πον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ᾽ αὐτοῦ πρότερον, καὶ
γνῷ τί ποιεῖ; ἀπεκρίθησαν, καὶ εἶπον αὐτῷ. μὴ
καὶ σὺ ἐκ τῆς γαλιλαίας εἶ; ἐρεύνησον καὶ ἴδε,
ὅτι προφήτης ἐκ τῆς γαλιλαίας οὐκ ἐγήγερται.
καὶ ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. ἰη-
σοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ὄρθρου δὲ
πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερόν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤρ-
χετο πρὸς αὐτόν, καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς.
φέρουσι δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς
αὐτὸν γυναῖκα ἐν μοιχείᾳ καταληφθεῖσαν, καὶ στή-
σαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ, λέγουσιν αὐτῷ. διδάσκα-
λε, αὕτη ἡ γυνὴ κατειλήφθη ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ μοι-
χευομένη. ἐν δὲ τῷ νόμῳ μωσῆς ἡμῖν ἐνετείλατο
τὰς τοιαύτας λιθοβολεῖσθαι. σὺ οὖν τί λέγεις; τοῦτο
δὲ ἔλεγον πειράζοντες αὐτόν, ἵνα ἔχωσι κατηγο-
ρεῖν αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς κατακύψας, τῷ δακτύλῳ
κατέγραφεν εἰς τὴν γῆν. ὡς δὲ ἐπέμενον ἐρωτῶν-
τες αὐτόν, καὶ ἀνακύψας, εἶπε πρὸς αὐτούς. ὁ ἀνα-
μάρτητος ὑμῶν πρῶτος τὸν λίθον ἐπ᾽ αὐτὴν
βαλλέτω. καὶ πάλιν κατακύψας ἔγραφεν εἰς τὴν
γῆν. οἱ δὲ ἀκούοντες ἐξήρχοντο εἷς καθεῖς, ἀρξά-
μενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ κατελείφθη μό-
νος ὁ ἰησοῦς καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ ἑστῶσα. ἀνακύψας
δὲ ὁ ἰησοῦς, καὶ μηδένα θεασάμενος πλὴν τῆς γυ-
ναικός, εἶπεν αὐτῇ. ἡ γυνή, ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ κα-
τήγοροί σου; οὐδείς σε κατέκρινεν; ἡ δὲ εἶπεν. οὐδείς
κύριε. εἶπε δὲ ὁ ἰησοῦς. οὐδὲ ἐγώ σε κατακρίνω. πο-
ρεύου καὶ μηκέτι ἁμάρτανε. πάλιν οὖν ὁ ἰησοῦς αὐ-
τοῖς ἐλάλησε, λέγων. ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου.
ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ,
ἀλλ᾽ ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς. εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ φαρι-
σαῖοι

Nondũ enim erat ſpiritus ſanctus, quia Ie-
ſus nõdum erat gloriſicatus. Multi ergo de
turba quum audiſſent hunc ſermonẽ, dice-
bant: Hic eſt uere propheta. Alij dicebant:
Hic eſt Chriſtus. Quidã aũt dicebãt: Num
à Galilæa ueniet Chriſtus? Nõne ſcriptura
dicit, ꝙ ex ſemine Dauid, & de Bethleẽ ca-
ſtello, ubi erat Dauid, ueniet Chriſtus? Diſ-
ſenſio itaꝗ orta eſt in turba ꝓpter eũ. Qui-
dam aũt ex ipſis uolebant apprehẽdere eũ,
ſed nemo coniecit in eum manus. Venerũt
ergo miniſtri ad pontifices & phariſæos, &
dixerũt eis illi: Quare non adduxiſtis illũ?
Reſpõderunt miniſtri: Nunq̃ ſic locutus eſt
homo, ſicut hic homo. Reſpõderũt ergo eis
phariſæi: Nũ & uos ſeducti eſtis? Nũ quis
ex principibus credidit in eũ, aut ex phari-
ſæis? Sed turba hæc quæ non nouit legem,
execrabiles ſunt. Dicit Nicodemus ad eos,
is qui uenerat ad eũ nocte, qui unus erat de
numero eorũ: Nũ lex noſtra iudicat homi-
nem, niſi prius audierit ab ipſo, & cognoue
rit q̃d faciat? Rñderunt & dixerũt ei: Num
& tu Galilæus es? Scrutare, & uide ꝙ à Ga
lilæa propheta nõ ſurrexerit. Et ꝓfectus eſt
unuſquiſꝗ in domũ ſuã. Ieſus aũt perre- VIII
xit in montem oliuarũ, & diluculo iterũ ue
nit in tẽplũ, cunctuſꝗ populus uenit ad eũ,
& ſedẽs docebat eos. Adducũt aũt ad eum
ſcribæ & phariſæi mulierẽ in adulterio de-
prehenſam, & quũ ſtatuiſſent eã in medio,
dicunt ei: Magiſter, hæc mulier deprehenſa
eſt in ipſo adulterio. In lege aũt, Moſes præ
cepit nobis, ut huiuſmodi lapidarentur. Tu
ergo quid dicis? Hoc aũt dicebant, tentãtes
eum, ut poſſent accuſare eum. Ieſus aũt in-
clinãs ſe deorſum, digito ſcribebat in terra.
Quum ergo perſeuerarẽt interrogare, ere-
xit ſe, & dixit eis: Qui ueſtrũ immunis eſt
à peccato, primus in illam lapidẽ iaciat. Et
iterũ ſe inclinãs ſcribebat in terra. Audiẽtes
aũt hæc ſingulatim alius poſt aliũ exibant,
initio facto à ſeniorib⁹: & relictus eſt ſolus
Ieſus ac mulier in medio ſtans. Quũ aũt ere-
xiſſet ſe Ieſus, & neminẽ uideret preter mu-
lierẽ, dixit ei: Mulier, ubi ſunt illi tui accuſa
tores? Nemo te cõdẽnauit? Quæ dixit: Ne-
mo, domine. Dixit aũt Ieſus: Nec ego te cõ
dẽno: uade, & poſthac ne peccaueris. Iterũ
ergo Ieſus locut⁹ eſt eis, dicẽs: Ego ſum lux
mũdi: q̃ ſeq̃t me nõ ãbulabit in tenebris, ſed
habebit lumen uitæ. Dixerũt ergo ei phari-

σαῖοι, σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς, ἡ μαρτυρία σου οὐκ
ἔστιν ἀληθής. ἀπεκρίθη ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς.
κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ
μαρτυρία μου, ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον, καὶ ποῦ
ὑπάγω. ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι, καὶ
ποῦ ὑπάγω. ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε,
ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα. καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγὼ, ἡ
κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής ἐστιν. ὅτι μόνος οὐκ εἰμὶ,
ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ. καὶ ἐν τῷ νό-
μῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται, ὅτι δύο ἀνθρώ-
πων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν. ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυ-
ρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμ-
ψας με πατήρ. ἔλεγον οὖν αὐτῷ. ποῦ ἐστιν ὁ πα-
πζ τήρ σου. * ἀπεκρίθη ἰησοῦς. οὔτε ἐμὲ οἴδατε,
γ οὔτε τὸν πατέρα μου. εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πα-
πη τέρα μου ᾔδειτε ἄν. * ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλά-
α λησεν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ γαζοφυλακείῳ, διδάσκων
ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτὸν, ὅτι οὔπω
πθ ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. * εἶπεν οὖν πάλιν αὐ-
ι τοῖς ὁ ἰησοῦς. ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με, καὶ
ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε. ὅπου ἐγὼ ὑ-
πάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. ἔλεγον οὖν οἱ
ἰουδαῖοι, μή τι ἀποκτενεῖ ἑαυτὸν, ὅτι λέγει, ὅτι
ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν; καὶ
εἶπεν αὐτοῖς. ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστὲ, ἐγὼ ἐκ τῶν
ἄνω εἰμί. ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστὲ, ἐγὼ
οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. εἶπον οὖν ὑμῖν,
ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἐὰν
γὰρ μὴ πιστεύσητε, ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν
ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἔλεγον οὖν αὐτῷ. σὺ τίς
εἶ; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. τὴν ἀρχὴν ὅτι καὶ
λαλῶ ὑμῖν. πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρί-
νειν, ἀλλ' ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστι. κἀγὼ ἃ ἤκου-
σα παρ' αὐτοῦ, ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον. οὐκ
ἔγνωσαν ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν. εἶπεν
οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ
ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε, ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ἀπ'
ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδὲν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με
ὁ πατήρ μου, ταῦτα λαλῶ. καὶ ὁ πέμψας με
μετ' ἐμοῦ ἐστιν. οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ πατὴρ, ὅ-
τι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ, ποιῶ πάντοτε. ταῦτα
αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.
ἔλεγεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας
αὐτῷ ἰουδαίους. ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λό-
γῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μου ἐστὲ, καὶ γνώ-
σεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώ-
σει ὑμᾶς. ἀπεκρίθησαν αὐτῷ. σπέρμα ἀβρα-
άμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώπο-
τε, πῶς σὺ λέγεις, ὅτι ἐλεύθεροι γενήσεσθε; ἀπε-
κρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅ-
τι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστι τῆς
ἁμαρτίας. ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ

sei: Tu de teipso testificaris, testimoniũ tuũ non est uerum. Respõdit Iesus & dixit eis: Et si ego testimoniũ perhibeam de meipso, uerum est testimoniũ meum, quia scio unde ueni, & quò uado: uos aũt nescitis unde uenio, & quò uado. Vos secũdum carnem iudicatis, ego non iudico quẽquam: porro & si iudicem ego, iudicium meum uerum est, quia solus non sum, sed ego & qui misit me, pater. Quin & in lege uestra scriptum est, ꝙ duorum hominum testimonium uerum est. Ego sum qui testimonium fero de meipso, & testimonium fert de me qui misit me, pater. Dicebãt ergo ei: Vbi est pater tuus: Respõdit Iesus: Neq; me nostis, neq; patrem meum. Si me nouissetis, & patrem meum nouissetis. Hæc uerba loquutus est Iesus in gazophylacio, docẽs in templo. Et nemo apprehendit eum, quia nondum uenerat hora eius. Dixit ergo iterũ eis Iesus: Ego uado & quæretis me, & in peccato uestro moriemini: quò ego uado uos non potestis uenire. Dicebãt ergo Iudæi: Num interficiet semetipsum: quia dicit, Quo ego uado, uos non potestis uenire: Et dicebat eis: Vos ab infernis estis, ego de supernis sum. Vos de mũdo hoc estis: ego non sum de hoc mũdo. Dixi ergo uobis, ꝙ moriemini in peccatis uestris. Si enim non credideritis, ꝙ ego sum, moriemini in peccatis uestris. Dicebant ergo ei: Tu quis es: Et dixit eis Iesus: In primis quod & loquor uobis. Multa habeo quæ de uobis loquar ac iudicem: sed qui me misit, uerax est: & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mũdo. Non cognouerũt ꝙ de patre eis loquutus esset. Dixit ergo eis Iesus: Quum exaltaueritis filiũ hominis, tunc cognoscetis ꝙ ego sum, & ꝙ ex meipso facio nihil: sed ita ut docuit me pater, hæc loquor. Et qui me misit, mecum est. Non reliquit me solũ pater, qa ego quæ placita sunt ei, facio semper. Hæc illo loquẽte multi crediderũt in eum. Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderãt ipsi Iudæos: Si uos manseritis in sermone meo, uere discipuli mei estis: & cognoscetis ueritatẽ, & ueritas liberos reddet uos. Responderũt ei: Semen Abrahæ sumus, neq; cuiquam seruiuimus unquã: quomodo tu dicis, Liberi reddemini: Respõdit eis Iesus: Amen amẽ dico uobis, ꝙ omnis qui facit peccatum, seruus est peccati. Seruus autem non manet in domo

εἰς τὸν αἰῶνα. ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. ἐὰν οὖν
† Aliâs ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι † ἐστέ.
ἔσεσθε οἶδα ὅτι σπέρμα ἀβραάμ ἐστε, ἀλλὰ ζητεῖτέ με
ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν.
ἐγὼ ὃ ἑώρακα παρὰ τῷ πατρί μου, λαλῶ, καὶ
ὑμεῖς οὖν ὃ ἑωράκατε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν,
ποιεῖτε. ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ. ὁ πατὴρ
ἡμῶν ἀβραάμ ἐστι. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. εἰ τέκνα
τοῦ ἀβραὰμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ ἀβραὰμ ἐποιεῖτε.
νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι ἄνθρωπον, ὃς τὴν
ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ
θεοῦ. τοῦτο ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν. ὑμεῖς ποιεῖτε
τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. εἶπον οὖν αὐτῷ. ἡμεῖς
ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα, ἕνα πατέρα ἔχομεν
τὸν θεόν. εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. εἰ ὁ θεὸς πατὴρ
ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ. ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ
ἐξῆλθον καὶ ἥκω. οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυ-
θα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλε. διὰ τί τὴν λαλιὰν
τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν
τὸν λόγον τὸν ἐμόν. ὑμεῖς ἐκ πατρὸς τοῦ διαβό-
λου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν
θέλετε ποιεῖν. ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ'
ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἕστηκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν
ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ
τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστὶ, καὶ ὁ πατὴρ
αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πι-
στεύετέ μοι. τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρ-
τίας. εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί ὑμεῖς οὐ πι-
στεύετέ μοι; ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ, τὰ ῥήματα τοῦ
θεοῦ ἀκούει. διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅ-
τι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ. ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ἰου-
δαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ. οὐ καλῶς λέγομεν ἡ-
μεῖς, ὅτι σαμαρείτης εἶ σὺ, καὶ δαιμόνιον ἔ-
χεις; ἀπεκρίθη ἰησοῦς. ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔ-
χω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἠ-
τιμάσατέ με, ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου.
ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑ-
μῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θά-
νατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. εἶπον οὖν
αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι. νῦν ἐγνώκαμεν, ὅτι δαιμό-
νιον ἔχεις. ἀβραὰμ ἀπέθανε, καὶ οἱ προφῆ-
ται, καὶ σὺ λέγεις, ἐάν τις τὸν λόγον μου τη-
ρήσῃ, οὐ μὴ γεύσεται θανάτου εἰς τὸν αἰῶ-
να. μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀβρα-
άμ, ὅστις ἀπέθανε, καὶ οἱ προφῆται ἀπέθα-
νον. τίνα σεαυτὸν σὺ ποιεῖς; ἀπεκρίθη ἰησοῦς.
ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτὸν, ἡ δόξα μου οὐδέν
ἐστιν. ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς
λέγετε, ὅτι θεὸς ὑμῶν ἐστι, καὶ οὐκ ἐγνώκατε
αὐτόν, ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν. καὶ ἐὰν εἴπω, ὅτι
οὐκ οἶδα αὐτὸν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν ψεύστης,
ἀλλ' οἶδα αὐτὸν, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ.
ἀβραὰμ

in æternũ, filius manet in æternum. Si ergo
uos filiꝰ liberos reddiderit, uere liberi estis.
Scio ꝙ semen Abrahæ estis. Sed quæritis
me interficere, quia sermo meus non habet
locũ in uobis. Ego quod uidi apud patrem
meũ loquor: & uos quod uidistis apud pa/
trem uestrum, facitis. Respõderunt & dixe
runt ei: Pater noster Abraham est. Dicit eis
Iesus: Si filij Abrahæ essetis, opera Abrahæ
faceretis. Nunc autem quæritis me interfi/
cere hominem, qui ueritatem uobis loqu/
tus sum, quã audiui à deo. Hoc Abraham
nõ fecit. Vos facitis opera patris uestri. Di/
xerunt itaq; ei: Nos è stupro non sumus na
ti. Vnum patrẽ habemus deum. Dixit eis
Iesus: Si deus pater uester esset, diligeretis
utiq; me. Ego enim ex deo processi & ue/
ni. Neq; enim à meipso ueni, sed ille me mi
sit. Quare loquelam meam nõ agnoscitis?
quia nõ potestis audire sermonem meum.
Vos ex patre diabolo estis, & desiderijs pa
tris uestri uultis obsequi. Ille homicida erat
ab initio, & in ueritate non stetit, quia non
est ueritas in eo. Quum loquitur mẽdaciũ,
ex proprijs loquitur: quia mendax est, atq;
eius rei pater. Ego aũt quia ueritatem dico,
non creditis mihi. Quis ex uobis arguit me
de peccato? Porrò si ueritatem dico, quare
uos non creditis mihi? Qui ex deo est, uer/
ba dei audit. Propterea uos non auditis, qa
ex deo non estis. Respõderunt ergo Iudæi,
& dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos, ꝙ
Samaritanus es tu, & dæmoniũ habes? Re/
spõdit Iesus: Ego dæmoniũ non habeo, sed
cohonesto patrẽ meum, & uos ignominia
affecistis me. Ego autẽ non quæro gloriam
meam: est qui quærat & iudicet. Amẽ amẽ
dico uobis, si quis sermonem meum serua/
uerit, mortem non uidebit in æternum. Di/
xerũt ergo illi Iudæi: Nunc cognouimus ꝙ
dæmoniũ habes. Abraham mortuus est, &
prophetæ: & tu dicis, Si quis sermonẽ meũ
seruauerit, nõ gustabit mortẽ in æternum.
Nunqd tu maior es patre nostro Abraham
qui mortuus est? Et prophetæ mortui sunt.
Quem teipsum tu facis? Respõdit Iesus: Si
ego glorifico meipsũ, gloria mea nihil est.
Est pater meus qui glorificat me, quem uos
dicitis deũ uestrũ esse, & tamen non cogno
uistis eum, ego autẽ noui eum. Et si dixero
ꝙ non nouerim eum, ero similis uestri, men
dax. Sed noui eum, & sermonẽ eius seruo.
Abraham

ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν
ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη. εἶπον οὖν οἱ
ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν. πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις,
καὶ ἀβραὰμ ἑώρακας; εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγώ εἰμι.
ἦραν οὖν λίθους, ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν. ἰησοῦς
δὲ ἐκρύβη καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ. καὶ παρά-
γων ὁ ἰησοῦς, εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς,
καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες.
ῥαββί, τίς ἥμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα
τυφλὸς γεννηθῇ; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς. οὔτε οὗτος
ἥμαρτεν, οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ
τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ. ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ
ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρα ἐστίν. ἔρχεται
νὺξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. ὅταν ἐν τῷ
κόσμῳ ὦ, φῶς εἰμὶ τοῦ κόσμου. ταῦτα εἰπών, ἔπ-
τυσε χαμαὶ καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσμα-
τος, καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς
τοῦ τυφλοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ὕπαγε, νίψαι εἰς τὴν
κολυμβήθραν τοῦ σιλωάμ, ὃ ἑρμηνεύεται ἀπε-
σταλμένος. ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἦλθε
βλέπων. οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐ-
τὸν τὸ πρότερον, ὅτι πτωχὸς ἦν, ἔλεγον. οὐχ οὗτός
ἐστιν ὁ καθήμενος, καὶ προσαιτῶν; ἄλλοι ἔλεγον,
ὅτι οὗτός ἐστιν. ἄλλοι δέ, ὅτι ὅμοιος αὐτῷ ἐστιν. ἐκεῖ-
νος ἔλεγεν, ὅτι ἐγώ εἰμι. ἔλεγον οὖν αὐτῷ. πῶς
ἀνεῴχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; ἀπεκρίθη ἐκεῖνος
καὶ εἶπεν. ἄνθρωπος λεγόμενος ἰησοῦς, πηλὸν
ἐποίησε, καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ εἶπέ
μοι. ὕπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ σιλωάμ, καὶ
νίψαι. ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος ἀνέβλεψα.
εἶπον οὖν αὐτῷ. ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; λέγει. οὐκ οἶδα.
ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς φαρισαίους τόν ποτε τυ-
φλόν. ἦν δὲ σάββατον, ὅτε τὸν πηλὸν ἐποίησεν
ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀνέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. πά-
λιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ φαρισαῖοι, πῶς ἀνέ-
βλεψεν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. πηλὸν ἐπέθηκέ μοι
ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην καὶ βλέπω.
ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν φαρισαίων τινές. οὗτος ὁ ἄν-
θρωπος οὐκ ἔστι παρὰ τοῦ θεοῦ. ὅτι τὸ σάββα-
τον οὐ τηρεῖ. ἄλλοι δὲ ἔλεγον. πῶς δύναται ἄν-
θρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; καὶ
σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς. λέγουσι τῷ τυφλῷ πάλιν.
σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλ-
μούς; ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι προφήτης ἐστίν. οὐκ ἐπίστευ-
σαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ
ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ
τοῦ ἀναβλέψαντος. καὶ ἠρώτησαν αὐτούς, λέγον-
τες. οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε, ὅτι
τυφλὸς ἐγεννήθη; πῶς οὖν ἄρτι βλέπει; ἀπεκρί-
θησαν αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπον. οἴδαμεν,
ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη.

πῶς

Abraham pater ueſter exultauit ut uideret
diem meum,& uidit atq; gauiſus eſt. Dixe
runt ergo Iudæi ad eum: Quinquaginta an
nos nondum habes,& Abrahã uidiſti? Di
xit eis Ieſus: Amen amen dico uobis, ante
quàm Abraham naſceretur, ego ſum. Tol
ι lebant ergo lapides, ut iacerẽt in eum. Ieſus
autem abſcõdit ſe,& exiuit è templo. Et
præteriens Ieſus uidit hominẽ cæcum à na
tiuitate, & interrogauerunt eum diſcipuli
eius, dicentes: Rabbi, quis peccauit, hic an
parentes eius, ut cæcus naſceretur? Reſpon
dit Ieſus: Neq; hic peccauit, neq; parentes
eius, ſed ut manifeſtentur opera dei in illo.
Me oportet operari opera eius, qui miſit
me donec dies eſt. Venit nox quãdo nemo
poteſt operari. Quamdiu fuero in mundo,
lux ſum mundi. Hoc quum dixiſſet, expuit
in terram:& fecit lutum ex ſputo,& illeuit
lutum ſuper oculos cæci,& dixit ei: Vade
laua in piſcina Siloæ. quod ſi interpreteris,
ſonat miſſus. Abijt ergo & lauit & uenit ui
dens. Itaq; uicini & qui uiderãt eum prius,
ꝙ mendicus eſſet, dicebant: Nonne hic eſt
qui ſedebat,& mendicabat? Alij dicebant,
Hic eſt: alij rurſus, Similis eſt ei: ille dicebat,
Ego ſum. Dicebãt ergo ei: Quomodo aper
ti ſunt tibi oculi? Reſpondit ille,& dixit: Ille
homo qui dicitur Ieſus lutum fecit,& inun
xit oculos meos,& dixit mihi: Vade ad pi
ſcinam Siloæ,& laua. Vt autem abij ac la
ui, uiſum recepi. Dixerunt ergo ei: Vbi eſt
ille? Ait: Neſcio. Adducunt ad phariſæos
eum qui dudum cæcus fuerat. Erat aũt ſab
batũ quum lutum faceret Ieſus,& aperiret
oculos eius. Iterũ ergo interrogabant eũ &
phariſæi, quomodo uiſũ recepiſſet. Ille aũt
dixit eis: Lutũ mihi impoſuit ſuper oculos,
& laui & uideo. Dicebãt ergo ex phariſæis
quidã: Non eſt hic homo à deo, qa ſabbatũ
non obſeruat. Alij aũt dicebãt: Quomodo
põt homo peccator hæc ſigna ędere? Et diſ
ſenſio erat inter eos. Dicunt cæco iterũ: Tu
qd dicis de illo, qa aperuit tibi oculos tuos?
Ille aũt dixit: Propheta eſt. Non crediderũt
ergo Iudæi de illo, ꝙ cęcus fuiſſet,& uiſum
recepiſſet, donec uocauerũt parentes eius
qui uiſum receperat,& interrogauerũt eos
dicẽtes: Hic eſt filius ueſter, quẽ uos dicitis
cæcũ natũ eſſe? quomodo ergo nũc uidet?
Reſponderũt ei parẽtes eius,& dixerũt: Sci
mus ꝙ hic eſt fili9 noſter,& ꝙ cæc9 nat9 eſt

quomodo

πῶς δὲ νῦν βλέπει, οὐκ οἴδαμεν, ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν· αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε, αὐτὸς περὶ αὐτοῦ λαλήσει. ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς ἰουδαίους. ἤδη γὰρ συνετέθειντο οἱ ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ χριστὸν, ἀποσυνάγωγος γένηται. διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπον, ὅτι ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε. ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον, ὃς ἦν τυφλὸς, καὶ εἶπον αὐτῷ. δὸς δόξαν τῷ θεῷ. ἡμεῖς οἴδαμεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλός ἐστιν. ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος, καὶ εἶπεν. εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν οὐκ οἶδα. ἓν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν, ἄρτι βλέπω. εἶπον οὖν αὐτῷ πάλιν. τί ἐποίησέ σοι, πῶς ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; ἀπεκρίθη αὐτοῖς, εἶπον ὑμῖν ἤδη, καὶ οὐκ ἠκούσατε, τί πάλιν θέλετε ἀκούειν; μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι; ἐλοιδόρησαν οὖν αὐτὸν, καὶ εἶπον. σὺ εἶ μαθητὴς ἐκείνου, ἡμεῖς δὲ τοῦ μωσέως ἐσμὲν μαθηταί. ἡμεῖς οἴδαμεν, ὅτι μωσῇ ἐλάλησεν ὁ θεός, τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἐν γὰρ τούτῳ τὸ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστὶ, καὶ ἀνέῳξέ μου τοὺς ὀφθαλμούς. οἴδαμεν δὲ, ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει. ἀλλ᾽ ἐάν τις θεοσεβὴς ᾖ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει. ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη, ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου. εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν. ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω. ἤκουσεν ὁ ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εὑρὼν αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ, σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ; ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπε, καὶ τίς ἐστι κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἑώρακας αὐτὸν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ, ἐκεῖνός ἐστιν. ὁ δὲ ἔφη, πιστεύω κύριε. καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς, εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν φαρισαίων ταῦτα, οἱ ὄντες μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ. μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοί ἐσμεν; εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν. νῦν δὲ λέγετε, ὅτι βλέπομεν, ἡ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ λῃστής. ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας ποιμήν ἐστι τῶν προβάτων. τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ κατ᾽ ὄνομα, καὶ ἐξάγει αὐτά. καὶ ὅτ᾽ ἂν τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν

αὐτῶν

quomodo autem nūc uideat, nescimus: aut qs eius aperuerit oculos, nos nescimus. Ipse ætatem habet, ipsum interrogate, ipse de se loquetur. Hæc dixerunt parētes eius, quod timerent Iudæos. Iam enim conspirauerant Iudæi, ut si quis eum confiteretur esse Christum, è synagoga eijceretur. Propterea parentes eius dixerūt, Aetatem habet, ipsum interrogate. Vocauerunt ergo rursum hominem, qui fuerat cęcus, & dixerunt ei: Da gloriam deo. Nos scimus ꝙ hic homo peccator est. Respondit ergo ille, & dixit: An peccator sit, nescio: unū scio, ꝙ cæcus quū fuerim, nunc uideam. Dixerunt ergo illi iterum: Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos? Respondit eis: Dixi uobis iam, nec audistis: cur iterum uultis audire? num & uos uultis discipuli eius fieri? Conuitiati sunt ergo ei, & dixerūt: Tu discipulus illius esto, nos autem Mosi discipuli sumus. Nos scimus ꝙ Mosi loquutus est deus, hunc autem nescimus unde sit. Respōdit ille homo, & dixit eis: In hoc enim mirabile quiddam est, ꝙ uos nesciatis unde sit, & tamen aperuit meos oculos. Scimus aūt ꝙ peccatores deus non audit: sed si quis dei cultor est, & uolūtati ipsius obtēperat, hunc audit. A seculo non est auditum ꝙ quis aperuerit oculos cæci nati. Nisi esset hic à deo, nō potuisset facere quicquam. Respōderunt & dixerunt ei: In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et eiecerunt eum foras. Audiuit Iesus ꝙ eiecissent eum foras: quūq; inuenisset eum, dixit ei: Tu credis in filiū dei? Respondit ille & dixit: Et quis est domine, ut credam in eum? Et dixit ei Iesus: Et uidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse est. At ille ait: Credo domine. Et adorauit eū. Et dixit ei Iesus: In iudicium ego in hunc mundum ueni: ut qui non uident, uideant: & qui uident, cæci fiant. Et audierunt quidā ex pharisæis hæc, qui cū ipso erant, & dixerunt ei: Num & nos cæci sumus? Dixit eis Iesus: Si cæci essetis, nō haberetis peccatū. Nunc uero dicitis, Videmus: idcirco peccatū uestrū manet.

X
Amen amen dico uobis, qui non intrat per ostium in stabulū ouiū, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro. Qui autem intrat per ostium, pastor est ouium. Huic ostiarius aperit, & oues uocē eius audiunt. Et proprias oues uocat nominatim, & educit eas. Et quū proprias oues emiserit, ante

cas

αὐτῶν πορεύεται, καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολου-
θεῖ, ὅτι οἴδασι τὴν φωνὴν αὐτοῦ. ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ
μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ᾽ αὐτοῦ,
ὅτι οὐκ οἴδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν. ταύ-
την τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐκεῖνοι
δὲ οὐκ ἔγνωσαν, τίνα ἦν ἃ ἐλάλει αὐτοῖς. εἶπεν
οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑ-
μῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων. πάντες
ὅσοι πρὸ ἐμοῦ ἦλθον, κλέπται εἰσὶ καὶ λῃσταί,
ἀλλ᾽ οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα. ἐγώ εἰμι ἡ
θύρα, δι᾽ ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰ-
σελεύσεται, καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὑρή-
σει. ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται, εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ
θύσῃ, καὶ ἀπολέσῃ. ἐγὼ ἦλθον, ἵνα ζωὴν ἔχωσι,
καὶ περισσὸν ἔχωσιν. ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός.
ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ
τῶν προβάτων. ὁ μισθωτὸς δὲ καὶ οὐκ ὢν ποιμήν,
οὗ οὐκ εἰσὶ τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρ-
χόμενον, καὶ ἀφίησι τὰ πρόβατα καὶ φεύγει, καὶ
ὁ λύκος ἁρπάζει αὐτά, καὶ σκορπίζει τὰ πρόβα-
τα. ὁ δὲ μισθωτὸς φεύγει, ὅτι μισθωτός ἐστιν, καὶ οὐ
μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων. ἐγώ εἰμι ὁ ποι-
μὴν ὁ καλός, καὶ γινώσκω τὰ ἐμά, καὶ γινώσκο-
μαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν. *καθὼς γινώσκει με ὁ πα-
τήρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα. *καὶ τὴν ψυ-
χήν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων. *καὶ ἄλλα
πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης.
κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκού-
σουσι, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν. διὰ
τοῦτο ὁ πατήρ με ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυ-
χήν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν. οὐδεὶς αἴρει
αὐτὴν ἀπ᾽ ἐμοῦ, ἀλλ᾽ ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ᾽ ἐ-
μαυτοῦ. ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν
ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. ταύτην τὴν ἐντολὴν
ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρός μου. σχίσμα οὖν πάλιν
ἐγένετο ἐν τοῖς ἰουδαίοις διὰ τοὺς λόγους τούτους.
ἔλεγον δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν. δαιμόνιον ἔχει, καὶ
μαίνεται. τί αὐτοῦ ἀκούετε; ἄλλοι ἔλεγον. ταῦτα
τὰ ῥήματα οὐκ ἔστι δαιμονιζομένου. μὴ δαιμό-
νιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοίγειν; ἐγέ-
νετο δὲ τὰ ἐγκαίνια ἐν ἱεροσολύμοις, καὶ χειμὼν
ἦν, καὶ περιεπάτει ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ στοᾷ
σολομῶντος. ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι,
καὶ ἔλεγον αὐτῷ, ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴ-
ρεις; εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός, εἰπὲ ἡμῖν παῤῥησίᾳ. ἀπεκρί-
θη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε.
τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός
μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ, ἀλλ᾽ ὑμεῖς οὐ
πιστεύετε, ὅτι οὐκ ἐστὲ ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐ-
μῶν, καθὼς εἶπον ὑμῖν. τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ
τῆς φωνῆς μου ἀκούει, κἀγὼ γινώσκω αὐτά,
καὶ ἀκολουθοῦσί μοι, κἀγὼ ζωὴν αἰώνιον
δίδωμι

eas uadit, & oues illum sequuntur, quia no
uerunt uocem eius. Alienum autem non se
quentur, sed effugient ab eo, quia nõ noue
runt uocem alienorum. Hoc prouerbiũ di
xit eis Iesus. Illi aũt non cognouerunt, quæ
essent quæ loqueret̃ eis. Dixit ergo eis ite
rum Iesus: Amen amẽ dico uobis, Ego sum
ostium ouium. Omnes quotquot ante me
uenerunt, fures sunt & latrones, sed non au
dierunt eos oues. Ego sum ostium, per me
si quis introierit, seruabitur, & ingredietur,
& egredietur, & pascua inueniet. Fur non
uenit, nisi ut furetur & mactet, ac perdat.
Ego ueni ut uitam habeant, & abũdantius
habeant. Ego sum pastor ille bonus. Bonus
pastor animam suam dat pro ouibus. Mer
cenarius autem, & qui non est pastor, cuius
non sunt oues propriæ, uidet lupũ uenien
tem, ac deserit oues, fugitq́ʒ, & lupus rapit
ac dispergit oues. Mercenarius autẽ fugit,
quia mercenarius est, & oues non sunt illi
curæ. Ego sum pastor ille bonus, & cogno
sco oues meas, & cognoscor à meis. Sicut
nouit me pater, ita & ego noui patrem, &
animam meam pono pro ouibus. Et alias
oues habeo, quę non sunt ex hoc ouili: illas
quoqʒ oportet me adducere, & uocẽ meam
audient: & fiet unũ ouile, unus pastor. Pro
pterea me pater diligit, quia ego pono ani
mam meam, ut iterum sumam eam. Nemo
tollit eam à me, sed ego pono eã à meipso.
Potestatem habeo ponẽdi eam, & potesta
tem habeo rursus sumendi eam. Hoc man
datum accepi à patre meo. Dissensio igitur
iterũ facta est inter Iudæos, propter sermo
nes hos. Dicebant autẽ multi ex ipsis: Dæ
monium habet, & insanit: quid eum audi
tis? Alij dicebant: Hæc uerba non sunt dæ
monium habentis. Num dæmoniũ potest
cæcorum oculos aperire? Facta sunt autem
encænia Hierosolymis, & hyems erat, &
ambulabat Iesus in templo in porticu Salo
monis. Circũdederunt ergo eum Iudæi, &
dicebant ei: Quousqʒ animam nostram su
spendis? Si tu es Christus, dic nobis inge
nue. Respõdit eis Iesus: Dixi uobis, nec cre
ditis. Opera quæ ego facio nomine patris
mei, hæc testimonium reddunt de me. Sed
uos non creditis, quia non estis ex ouibus
meis, quemadmodũ dicebam uobis: Oues
meæ uocẽ meam audiũt, & ego cognosco
eas, & sequunt̃ me, & ego uitam æternam
d

δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶ-
να. καὶ οὐχ ἁρπάσει τὶς αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου.
ὁ πατήρ μου ὃς δέδωκέ μοι, μείζων πάντων ἐστὶ,
καὶ οὐδεὶς δύναται ἁρπάζειν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ
πατρός μου. ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν. ἐβάστα-
σαν οὖν πάλιν λίθους οἱ ἰουδαῖοι, ἵνα λιθάσω-
σιν αὐτόν. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. πολλὰ καλὰ
ἔργα ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρός μου. διὰ ποῖον
αὐτῶν ἔργων λιθάζετέ με; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ
ἰουδαῖοι, λέγοντες. περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζο-
μέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρω
πος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν θεόν. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ
ἰησοῦς. οὐκ ἔστι γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν,
ἐγὼ εἶπα, θεοί ἐστε; εἰ ἐκείνους εἶπε θεοὺς, πρὸς
οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται λυ-
θῆναι ἡ γραφὴ, ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασε καὶ ἀπέστει-
λεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε ὅτι βλασφη-
μεῖς, ὅτι εἶπον, υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰμι. εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔρ-
γα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι. εἰ δὲ ποιῶ,
κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε, ἵνα
γνῶτε, καὶ πιστεύσητε, ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατὴρ, κἀγὼ
ϛγ ἐν αὐτῷ. *ἐζήτουν πάλιν αὐτὸν πιάσαι. καὶ
δ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν καὶ ἀπῆλθε πά-
λιν πέραν τοῦ ἰορδάνου εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἦν
ἰωάννης τὸ πρῶτον βαπτίζων, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ.
ϛδ *καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον, ὅτι
ζ ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν, πάντα δὲ
ὅσα εἶπεν ἰωάννης περὶ τούτου, ἀληθῆ ἦν. καὶ ἐ-
πίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν. ἦν δέ τις ια
ἀσθενῶν λάζαρος ἀπὸ βηθανίας ἐκ τῆς κώμης
μαρίας καὶ μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. ἦν δὲ
μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν κύριον μύρῳ, καὶ ἐκμά-
ξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξὶν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀ-
δελφὸς λάζαρος ἠσθένει. ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελ
φαὶ αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν, λέγουσαι. κύριε, ἴδε ὃν φι-
λεῖς, ἀσθενεῖ. ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν. αὕτη ἡ ἀ-
σθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῆς δόξης
τοῦ θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ δι᾽ αὐτῆς. ἠγά
πα δὲ ὁ ἰησοῦς τὴν μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐ
τῆς καὶ τὸν λάζαρον. ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ,
τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας. ἔπει
τα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς. ἄγωμεν εἰς
τὴν ἰουδαίαν πάλιν. λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθη-
ταί. ῥαββὶ, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ ἰουδαῖοι,
καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς. οὐχὶ
δώδεκα εἰσὶν ὧραι τῆς ἡμέρας; ἐάν τις περιπα-
τεῖ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς
τοῦ κόσμου τούτου βλέπει. ἐὰν δέ τις περι-
πατεῖ ἐν τῇ νυκτὶ, προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ
ἔστιν ἐν αὐτῷ. ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ τοῦτο λέ-
γει αὐτοῖς. λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται,
ἀλλὰ πορεύομαι, ἵνα ἐξυπνήσω αὐτόν. εἶπον
οὖν

do eis,nec peribũt in æternum, neq; rapiet
eas quisquã de manu mea. Pater meus qui
dedit mihi,maior omnibus est,& nemo po
test rapere de manu patris mei.Ego & pa/
ter unum sumus. Sustulerunt ergo rursum
lapides Iudæi,ut lapidarent eum.Respõdit
eis Iesus: Multa bona opera ostendi uobis
ex patre meo,propter quod eorũ operũ me
lapidatis? Responderunt ei Iudæi,dicentes:
Ob bonum opus non lapidamus te,sed ob
blasphemiã:& quia tu homo quum sis,fa/
cis teipsum deũ.Respondit eis Iesus:Non/
ne scriptum est in lege uestra, Ego dixi,dij
estis? Si illos dixit deos,ad quos sermo dei
factus est,& non potest solui scriptura,quẽ
pater sanctificauit & misit in mũdum,uos
dicitis me blasphemare, qa dixerim, Filius
dei sum? Si non facio opera patris mei,noli
te credere mihi. Sin uero facio, & si mihi
non credatis,operibus credite,ut cognosca
tis & credatis, ꝙ pater in me est, & ego in
eo.Querebant iterum eum apprehendere,
& exiuit de manu eorum,& abijt iterum
trans Iordanẽ in eum locũ,ubi fuerat Ioan/
nes baptizans primũ,mãsitq; illic.Et multi
uenerunt ad eum,ac dicebant:Ioannes qui
dem signum ædidit nullum.Omnia autem
quæcunq; dixit Ioãnes de hoc,uera erant,&
ια crediderunt multi illic in eum. Aegrota/ XI
bat autem quidã nomine Lazarus Betha/
niensis à castello Mariæ & Marthæ huius
sororis.Maria aũt erat ea quæ unxit domi/
num unguento,& extersit pedes eius capil
lis suis,cuius frater Lazarus ęgrotabat.Mi
serunt ergo sorores eius ad eũ,dicentes:Do
mine,ecce quem amas,ægrotat.Audiẽs au
tem Iesus,dixit:Infirmitas hæc non est ad
mortem,sed pro gloria dei,ut glorificetur fi
lius dei per eam.Diligebat aũt Iesus Mar/
tham & sororẽ eius & Lazarum.Vt ergo
audiuit ꝙ ægrotaret,tum quidem tempo/
ris mansit in eodẽ loco duobus diebus.De/
inde post hoc dicit discipulis: Eamus in Iu/
dæam iterum.Dicunt ei discipuli : Rabbi,
modo querebant te Iudæi lapidare,& iterũ
uadis illuc? Respõdit Iesus:Nonne duode/
cim sunt horæ diei? Si quis ambulauerit in
die,non offendit:quia lucẽ huius mundi ui
det.Si quis aũt ambulauerit in nocte,offen
dit:quia lux non est in eo. Hæc ait,& post
hæc dicit eis:Lazarus amicus noster dor/
mit,sed uado ut à somno excitẽ eũ.Dixerũt
 ergo

οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται. εἰρήκει δὲ ὁ ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν, ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει. τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς παῤῥησίᾳ. λάζαρος ἀπέθανε, καὶ χαίρω δι᾽ ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ. ἀλλ᾽ ἄγωμεν πρὸς αὐτόν. εἶπεν οὖν θωμᾶς ὁ λεγόμενος δίδυμος, τοῖς μαθηταῖς. ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν μετ᾽ αὐτοῦ. ἐλθὼν οὖν ὁ ἰησοῦς εὗρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ. ἦν δὲ ἡ βηθανία ἐγγὺς τῶν ἱεροσολύμων ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε. καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἰουδαίων ἐληλύθησαν πρὸς τὰς περὶ μάρθαν καὶ μαρίαν, ἵνα παραμυθήσωνται αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν. ἡ οὖν μάρθα, ὡς ἤκουσεν, ὅτι ὁ ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν αὐτῷ. μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο. εἶπεν οὖν ἡ μάρθα πρὸς τὸν ἰησοῦν. κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει. ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεόν, δώσει σοι ὁ θεός. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. λέγει αὐτῷ μάρθα. οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. εἶπεν αὐτῇ ὁ ἰησοῦς: ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή. ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται. καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. πιστεύεις τοῦτο; λέγει αὐτῷ. ναὶ κύριε. ἐγὼ πεπίστευκα, ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος. καὶ ταῦτα εἰποῦσα, ἀπῆλθε καὶ ἐφώνησε μαρίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα εἰποῦσα. ὁ διδάσκαλος πάρεστι, καὶ φωνεῖ σε. ἐκείνη ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχύ, καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν. οὔπω δὲ ἐληλύθει ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ᾽ ἦν ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ μάρθα. οἱ οὖν ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ᾽ αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ παραμυθούμενοι αὐτήν, ἰδόντες τὴν μαρίαν, ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ, λέγοντες, ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον, ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ. ἡ οὖν μαρία ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτόν, ἔπεσεν αὐτοῦ πρὸς τοὺς πόδας, λέγουσα αὐτῷ. κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός. ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν, καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ ἰουδαίους κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν, καὶ εἶπε. ποῦ τεθήκατε αὐτόν; λέγουσιν αὐτῷ. κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε. ἐδάκρυσεν ὁ ἰησοῦς. ἔλεγον οὖν ἰουδαῖοι. ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν. τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον. οὐκ ἠδύνατο οὗτος ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι, ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ; ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ, ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον. ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ᾽ αὐτῷ. λέγει ὁ ἰησοῦς. ἄρατε τὸν λίθον. λέγει αὐτῷ ἡ

ἀδελφὴ

ergo discipuli eius. Domine, si dormit, sal
uus erit. Dixerat autẽ Iesus de morte eius
at illi putauerunt, ꝙ de dormitione som
diceret. Tũc ergo Iesus dixit eis manifeste
Lazarus mortuus est, & gaudeo propt
uos, ut credatis, ꝙ non fuerim ibi. Sed ea
mus ad eum. Dixit ergo Thomas qui dici
tur Didymus, ad discipulos: Eamus & nos
ut moriamur cum eo. Venit itaqꝫ Iesus, &
inuenit eũ quatuor dies iam in monum
habentem. Erat aũt Bethania iuxta Hiero
solymã ferè stadijs quindecim. Multiqꝫ e
Iudæis uenerant ad Martham ac Maria
consolarẽtur eas de fratre suo. Martha er
ut audiuit ꝙ Iesus uenisset, occurrit illi. M
ria uero domi desidebat. Dixit ergo Ma
tha ad Iesum: Domine, si fuisses hic, frat
meus non fuisset mortuus. Sed & nũc sc
ꝙ quæcunqꝫ poposceris à deo, daturus
sit deus. Dicit illi Iesus: Resurget frater tu
Dicit ei Martha: Scio ꝙ resurget in resu
ctione in nouissimo die. Dicit ei Iesus: Eg
sum resurrectio & uita, Qui credit in m
etiam si mortuus fuerit uiuet: & omnis q
uiuit & credit in me, non morietur in æte
num. Credis hoc? Ait illi: Etiã domine. Eg
credo, ꝙ tu sis Christus ille filius dei, qui
mũdum uenturus erat. Et quum hæc dixis
set, abijt & uocauit Mariam sororem sua
clanculũ, dicẽs: Magister adest, & uocat
Illa ut audiuit, surgit cito, & uenit ad eum
Nondum aũt uenerat Iesus in castellũ, se
erat in eo loco, ubi occurrerat ei Martha. I
dæi ergo qui erant cum ea in domo & co
solabãtur eam, quum uidissent Mariam
cito surrexisset & exisset, sequuti sunt ea
dicentes: Vadit ad monumẽtum, ut plo
ibi. Maria ergo quum uenisset eò, ubi er
Iesus, uidens eum, accidit ad pedes eius,
dicit ei: Domine, si fuisses hic, nõ esset m
tuus frater meus. Iesus ergo ut uidit eã pl
rantem, & Iudæos qui uenerãt cum ea pl
rãtes, infremuit spiritu & turbauit seipsu
& dixit: Vbi posuistis eum? Dicunt ei: D
mine, ueni & uide. Lachrymatus est Iesu
Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo am
bat eum. Quidã aũt ex ipsis dixerunt: N
poterat hic qui aperuit oculos cæci, face
ut & hic non moreretur? Iesus ergo rurs
fremens in semetipso, uenit ad monume
tum. Erat autẽ spelunca, & lapis imposit
erat ei. Ait Iesus: Tollite lapidem. Dicit
Mart

ιβ περὶ τῆς ἀλείψεως τοῦ κυρίου μύρῳ·

ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος μάρθα. κύριε, ἤδη ὄζει·
τεταρταῖος γάρ ἐστι. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. οὐκ εἶ-
πόν σοι, ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψει τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ;
ἦραν οὖν τὸν λίθον, οὗ ἦν ὁ τεθνηκὼς κείμενος.
ὁ δὲ ἰησοῦς ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω, καὶ εἶπε. πά-
τερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου. ἐγὼ δὲ ᾔδειν,
ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν
περιεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν, ὅτι σύ με ἀπέ-
στειλας. καὶ ταῦτα εἰπὼν, φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύ-
γασε. λάζαρε, δεῦρο ἔξω. καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνη-
κὼς δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρί-
αις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. λέ-
γει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. λύσατε αὐτὸν, καὶ ἄφετε ὑ-
πάγειν. πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν ἰουδαίων οἱ ἐλθόν-
τες πρὸς τὴν μαρίαν, καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίη-
σεν ὁ ἰησοῦς, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. τινὲς δὲ ἐξ αὐ-
τῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐ-
τοῖς, ἃ ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς. συνήγαγον οὖν οἱ ἀρ-
χιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι συνέδριον, καὶ ἔλεγον.
τί ποιοῦμεν, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ ση-
μεῖα ποιεῖ; ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτως, πάντες
πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν. καὶ ἐλεύσονται οἱ ῥωμαῖοι,
καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον, καὶ τὸ ἔθνος.
εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ
ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς. ὑμεῖς οὐκ οἴδατε
οὐδὲν, οὐ δὲ διαλογίζεσθε, ὅτι συμφέρει ἡμῖν, ἵνα
εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ
ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. τοῦτο δὲ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ οὐκ
εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου,
προεφήτευσεν, ὅτι ἔμελλεν ὁ ἰησοῦς ἀποθνήσκειν
ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον,
ἀλλ᾽ ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισ-
ϙε μένα, συναγάγῃ εἰς ἕν. * ἀπ᾽ ἐκείνης οὖν τῆς
δ ἡμέρας συνεβουλεύσαντο, ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐ-
τόν. ἰησοῦς οὖν οὐκ ἔτι παῤῥησίᾳ περιεπάτει ἐν
τοῖς ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν
χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς ἐφραὶμ λεγομένην
πόλιν, κἀκεῖ διέτριβε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐ-
ϙϛ τοῦ. * ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν ἰουδαίων,
α * καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς
ϙζ χώρας πρὸ τοῦ πάσχα, ἵνα ἁγνίσωσιν ἑαυ-
ι τούς. ἐζήτουν οὖν τὸν ἰησοῦν, καὶ ἔλεγον μετ᾽
ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἑστηκότες. τί δοκεῖ ὑμῖν,
ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν; ἐδεδώκεισαν
δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι ἐντολὴν,
ἵνα ἐάν τις γνῷ ποῦ ἐστι, μηνύσῃ, ὅπως πι-
άσωσιν αὐτόν. ὁ οὖν ἰησοῦς πρὸ ἓξ ἡμε-
ρῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς βηθανίαν, ὅπου ἦν
ϙη λάζαρος ὁ τεθνηκὼς, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. * ἐ-
α ποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ μάρθα
διηκόνει. ὁ δὲ λάζαρος εἷς ἦν τῶν ἀνακει-
μένων σὺν αὐτῷ. ἡ οὖν μαρία λαβοῦσα λί- ιβ
τραν

Martha soror eius qui mortuus fuerat. Do
mine, iam olet, quatriduanus est enim. Di-
cit ei Iesus: Nonne dixi tibi, ꝙ si credideris,
uisura esses gloriam dei? Sustulerūt ergo la
pidē à loco, ubi is qui mortuus fuerat, erat
positus. Iesus aūt attollens sursum oculos,
dixit: Pater gratias ago tibi, quoniā audisti
me. Ego aūt sciebā ꝙ semper me audis, sed
propter turbam quæ circunstat dixi, ut cre-
dant ꝙ tu me miseris. Atq; hæc quū dixis-
set, uoce magna clamauit: Lazare, ueni fo-
ras. Et prodijt qui fuerat mortuus, manus
& pedes habens reuinctos fascijs sepulchra
libus, & facies illius sudario erat obuincta.
Dicit eis Iesus: Soluite eum, & sinite abire.
Multi ergo ex Iudæis qui uenerant ad Ma-
riam, & uiderant quæ fecisset Iesus, credide
runt in eum. Quidam aūt ex ipsis abierunt
ad pharisæos, & dixerūt eis quæ fecisset Ie-
sus. Congregauerūt ergo pontifices & pha
risæi concilium, ac dicebāt: Quid facimus,
quia hic homo multa signa ædit? Si permi-
serimus eū sic, omnes credent ei: ueniêtq;
Romani, & tollent tum locum nostrū, tum
gentem. Vnus aūt ex ipsis, Caiaphas nomi
ne, quum esset pōtifex anni illius, dixit eis:
Vos nescitis quicquam, nec perpenditis ꝙ
expedit nobis, ut unus homo moriatur pro
populo, ac non tota gens pereat. Hoc aūt à
semetipso non dixit, sed quum esset ponti-
fex anni illius, uaticinatus est ꝙ Iesus mori-
turus esset pro gente, & non tantū pro gen
te, sed ut filios dei qui erant dispersi, congre
garet in unū. Ab illo ergo die consultabant
inuicē, ut interficerent eum. Iesus ergo iam
non propalàm ambulabat inter Iudæos, sed
abijt in regionē iuxta desertū, in ciuitatem
quæ dicitur Ephraim, & ibi uersabat̄ cum
discipulis suis. Instabat aūt pascha Iudæo-
rum, & ascenderūt multi Hierosolymā è re
gione ante pascha, ut purificarent se. Quæ-
rebant ergo Iesum, & colloquebantur inter
se in templo stantes: Quid uidetur uobis, ꝙ
non uenerit ad diem festum? Dederant aūt
pontifices & pharisæi præceptū, ut si quis
cognouisset ubi esset, indicaret, ut compre-
henderent eum. Iesus ergo ante sex dies XII
paschæ uenit Bethaniam, ubi Lazarus fue-
rat mortuus, quem suscitauit à mortuis. Fe-
cerunt aūt ei cœnā ibi, & Martha ministra-
bat. Lazarus uero unus erat de numero dis-
cumbentiū cum eo. Maria ergo accepit li-

τρὰν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου, ἤλειψε
τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐξέμαξε ταῖς θριξὶν αὐ-
τῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς
ὀσμῆς τοῦ μύρου. λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ, ἰούδας σίμωνος ἰσκαριώτης, ὁ μέλλων αὐ-
τὸν παραδιδόναι. διὰ τί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπρά-
θη τριακοσίων δηναρίων, καὶ ἐδόθη πτωχοῖς;
εἶπε δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐ-
τῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτης ἦν, καὶ τὸ γλωσσόκομον
εἶχε, καὶ τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν. εἶπεν οὖν ὁ
ἰησοῦς. ἄφες αὐτὴν, εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφι-
ασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό. τοὺς πτωχοὺς γὰρ
πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε
ϙθ ἔχετε. * ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν ἰουδαί-
ι ων, ὅτι ἐκεῖ ἐστί. καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν ἰησοῦν μό-
νον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν λάζαρον ἴδωσιν, ὃν ἤγειρεν
ἐκ νεκρῶν. ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἀρχιερεῖς, ἵνα καὶ
τὸν λάζαρον ἀποκτείνωσιν, ὅτι πολλοὶ δι' αὐ-
τὸν ὑπῆγον τῶν ἰουδαίων, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν
ρ ἰησοῦν. * τῇ ἐπαύριον ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν
α εἰς τὴν ἑορτὴν, ἀκούσαντες, ὅτι ἔρχεται ὁ ἰησοῦς
εἰς ἱεροσόλυμα, ἔλαβον τὰ βαΐα τῶν φοινίκων, καὶ
ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἔκραζον. ὡσ-
αννὰ, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυ-
ρα ρίου ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ. * εὑρὼν δὲ ὁ ἰη-
ζ σοῦς ὀνάριον ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό, καθὼς ἐστι γε-
γραμμένον. μὴ φοβοῦ θύγατερ σιὼν, ἰδοὺ ὁ βα-
σιλεύς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου.
ρβ * ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ
ι πρῶτον, ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθη-
σαν, ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ
ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ. ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος
ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ, ὅτε τὸν λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ
τοῦ μνημείου, καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. διὰ
τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσαν
τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον. οἱ οὖν φαρι-
σαῖοι εἶπον πρὸς ἑαυτούς. θεωρεῖτε, ὅτι οὐκ ὠφε-
λεῖτε οὐδέν; ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλ-
θεν. ἦσαν δέ τινες ἕλληνες ἐκ τῶν ἀναβαινόν-
των, ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ. οὗτοι οὖν
προσῆλθον φιλίππῳ τῷ ἀπὸ βηθσαϊδὰ τῆς
γαλιλαίας, καὶ ἠρώτων αὐτὸν, λέγοντες. κύριε,
θέλομεν τὸν ἰησοῦν ἰδεῖν. ἔρχεται φίλιππος
καὶ λέγει τῷ ἀνδρέᾳ. καὶ πάλιν ἀνδρέας καὶ
ργ φίλιππος λέγουσι τῷ ἰησοῦ. * ὁ δὲ ἰησοῦς ἀ-
δ πεκρίνατο αὐτοῖς, λέγων. ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, ἵνα
ρδ δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. * ἀμὴν ἀμὴν λέ-
ι γω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν
γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει. ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ,
ρε πολὺν καρπὸν φέρει. * ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐ-
γ τοῦ, ἀπολέσει αὐτήν. καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν
τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν.
ἐὰν

bram unguēti nardi pisticæ preciosæ, & un
xit pedes Iesu, & extersit pedes eius capillis
suis, domus autem impleta est ex odore un
ιγ guēti. Dicit ergo unus ex discipulis eius, Iu
das Simonis Iscariotes, qui erat eum prodi
turus: Quare hoc unguentū non uenijt tre
centis denarijs, & datum est egenis? Dixit
aūt hoc, non ꝙ pauperes illi curæ essent, sed
quia fur erat, ac marsupium habebat, ea
quæ mittebant, portabat. Dixit ergo Iesus
Sine illam, in diem sepulturæ meæ seruau
istud. Pauperes em̄ semp habetis uobiscu
me uero non semper habetis. Cognouit er
go turba multa ex Iudæis, ꝙ illic esset: & ue
nerunt non propter Iesum tantū, sed ut La
zarum quoq; uiderēt, quem suscitauerat
mortuis. Consultabant aūt principes sacer
dotū, ut & Lazarum interficerēt, quia mul
ti propter illum abibant ex Iudæis, & crede
bant in Iesum. Postero die turba multa qu
uenerat ad diem festum, quum audissent q
ueniret Iesus Hierosolymam, acceperūt ra
mos palmarum, & processerūt obuiam ei,
& clamabant: Hos anna, benedictus qui ue
ιδ nit in nomine domini rex Israel. Nactus au
tem Iesus asellam, sedit super eam: sicut scri
ptū est: Noli timere filia Sion, ecce rex tuu
uenit sedens super pullū asinæ. Hæc autem
non cognouerunt discipuli eius primū, sed
quādo glorificatus est Iesus, tunc recordati
sunt, ꝙ hæc essent scripta de eo, & ꝙ hæc fe
cissent ei. Testificabatur igitur turba quæ
erat cum eo, quādo Lazarū uocauit de mo
numento, & suscitauit eum à mortuis: pro
pterea & obuiā uenit ei turba quod audie
rant eum ædidisse hoc signū. Pharisæi ergo
dixerūt inter se: Videtis ꝙ nihil proficitis:
Ecce mundus post eum abijt. Erant aūt qui
ιε dam Græci ex his qui ascenderant, ut ado
rarent in festo. Hi ergo accesserunt ad Phi
lippum qui erat à Bethsaida Galilææ, & ro
gabant eum, dicētes: Domine, uolumus Ie
sum uidere. Venit Philippus, & dicit An
dreæ. Andreas rursum & Philippus dicunt
Iesu. Iesus autē respondit eis, dicens: Venit
hora ut glorificetur filius hominis. Amen
amen dico uobis, nisi granum frumenti de
iectum in terram mortuum fuerit, ipsum so
lum manet. Si uero mortuū fuerit, multum
fructum affert. Qui amat animā suam, per
det eam. Et qui odit animam suam in hoc
mundo, in uitam æternam custodiet eam.

ϙε *ἐὰν ἐμοὶ διακονῇ τίς, ἐμοὶ ἀκολουθείτω. καὶ ὅπου
ι εἰμὶ ἐγὼ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται. καὶ ἐάν
ϙϛ τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ. *νῦν
δ ἡ ψυχή μου τετάρακται. καὶ τί εἴπω; πάτερ
ϙη σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. *ἀλλὰ διὰ τοῦτο
ι ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην. πάτερ δόξασόν σου
τὸ ὄνομα. ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐδό-
ξασα καὶ πάλιν δοξάσω. ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἑστὼς καὶ
ἀκούσας, ἔλεγε βροντὴν γεγονέναι. ἄλλοι ἔλε-
γον, ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν. ἀπεκρίθη ὁ ἰη-
σοῦς, καὶ εἶπεν. οὐ δι' ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν,
ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου.
νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται
ἔξω. κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἑλ-
κύσω πρὸς ἐμαυτόν. τοῦτο δὲ ἔλεγε, σημαίνων
ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν. ἀπεκρίθη
αὐτῷ ὁ ὄχλος. ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι
ὁ χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ πῶς σὺ λέγεις,
δεῖ ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστιν
οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου; εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰη-
σοῦς. ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστι. περι-
πατεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς
καταλάβῃ. καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ, οὐκ
οἶδε ποῦ ὑπάγει. ἕως τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς
τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε. ταῦτα ἐλάλησεν
ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν. το-
σαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν
αὐτῶν, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτὸν, ἵνα ὁ λόγος ἡσαΐου
τοῦ προφήτου πληρωθῇ, ὃν εἶπε. κύριε, τίς ἐπί-
στευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ βραχίων κυρίου τίνι
ϙθ ἀπεκαλύφθη; *διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεύ-
α ειν, ὅτι πάλιν εἶπεν ἡσαΐας, τετύφλωκεν αὐτῶν
τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρ-
δίαν, ἵνα μὴ ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ νοήσωσι τῇ
καρδίᾳ, καὶ ἐπιστραφῶσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.
ϙι *ταῦτα εἶπεν ἡσαΐας, ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ,
ι καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ. ὅμως μέντοι ἐκ τῶν ἀρ-
χόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ διὰ τοὺς
φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνά-
γωγοι γίνωνται. ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν
ἀνθρώπων μᾶλλον ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.
ϙια *ἰησοῦς δὲ ἔκραξε καὶ εἶπεν. ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ,
α οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με.
καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με.
ϙιβ *ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ
ι πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνῃ. καὶ ἐάν
τίς μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων, καὶ μὴ πιστεύσῃ,
ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν. οὐ γὰρ ἦλθον, ἵνα κρίνω τὸν
κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον. ὁ ἀθετῶν
ἐμὲ, καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἔχει τὸν
κρίνοντα αὐτόν. ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος
κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐ-

Si quis mihi ministrat, me sequatur. Et ubi sum ego, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministrauerit, cohonestabit eũ pater. Nunc anima mea turbata est. Et quid dicã? Pater, seruato me ex hora hac. Sed propter ea ueni in horam hanc. Pater, illustra nomẽ tuum. Venit ergo uox de cœlo, *dicens*: Et illustraui, & rursus illustrabo. Turba ergo quæ stabat & audierat, dicebat tonitruum esse factum. Alij dicebãt: Angelus ei loquutus est. Respondit Iesus, & dixit: Non propter me hæc uox uenit, sed ꝑpter uos. Nũc iudicium est mundi huius. Nunc princeps mundi huius eijcietur foras. Et ego si exaltatus fuero à terra, omnes traham ad meipsum. Hoc aũt dicebat, significans qua morte esset moriturus. Respondit ei turba: Nos audiuimus ex lege, ꝙ Christus manet in æternum: & quomodo tu dicis, oportet exaltari filiũ hominis? Quis est iste filius hominis? Dixit ergo ei Iesus: Adhuc ad breue tempus lumen uobiscum est. Ambulate donec lucẽ habetis, ne uos tenebræ occupent. Et qui ambulat in tenebris, nescit quò uadat. Dum lucẽ habetis, credite in lucem, ut filij lucis sitis. Hæc loquutus est Iesus, ac digressus abscondit se ab eis. Quum aũt tam multa signa fecisset corã eis, non credebant in eum: ut sermo Hesaiæ prophetæ impleretur quem dixit: Domine, quis credidit sermoni nostro: & brachium domini cui reuelatum est? Propterea non poterant credere, quia iterũ dixit Hesaias: Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, ne uideant oculis, & ne intelligant corde, & conuertantur & sanem eos. Hæc dixit Hesaias, quãdo uidit gloriã eius, & loquutus est de eo. Verũtamen etiam ex principibus multi crediderũt in eum, sed propter pharisæos nõ confitebantur, ne è synagoga eijcerentur. Dilexerunt enim gloriam hominũ magis q̃ gloriam dei. Iesus autẽ clamauit, & dixit: Qui credit in me, non credit in me, sed in eũ qui misit me. Et qui uidet me, uidet eum qui misit me. Ego lux in mũdũ ueni, ut omnis qui credit in me, in tenebris nõ maneat. Et si q̃s audierit uerba mea, & non crediderit, ego non iudico eum. Nõ enim ueni, ut iudicem mundũ, sed ut seruem mũdum. Qui reijcit me, nec accipit uerba mea, habet qui iudicet ipsum. Sermo quẽ loquutus sum, ille iudicabit eũ in extremo die: quia ego ex me-

ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα. ἀλλ' ὁ πέμψας με πατὴρ,
αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκε, τί εἴπω καὶ τί λαλή-
σω. καὶ οἶδα, ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ἐστιν.
ἃ οὖν λαλῶ ἐγὼ, καθὼς εἴρηκέ μοι ὁ πατὴρ, οὕ-
τως λαλῶ. Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα εἰ-
δὼς ὁ ἰησοῦς, ὅτι ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα, ἵνα με-
ταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα,
ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέ-
ριγ λος ἠγάπησεν αὐτούς. *καὶ δείπνου γενομέ-
θ νου, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρ-
δίαν ἰούδα σίμωνος ἰσκαριώτου, ἵνα αὐτὸν πα-
ριδ ραδῷ. *εἰδὼς ὁ ἰησοῦς, ὅτι πάντα δέδωκεν
γ αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ
ριε ἐξῆλθε, καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει, *ἐγείρεται
ι ἐκ τοῦ δείπνου, καὶ τίθησι τὰ ἱμάτια, καὶ λα-
βὼν λέντιον, διέζωσεν ἑαυτόν. εἶτα βάλλει ὕ-
δωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πό-
δας μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ, ᾧ ἦν
διεζωσμένος. ἔρχεται οὖν πρὸς σίμωνα πέτρον,
καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος. κύριε, σύ μου νίπτεις
τοὺς πόδας; ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ.
ὃ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι. γνώσῃ δὲ μετὰ
ταῦτα. λέγει αὐτῷ πέτρος. οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πό-
δας μου εἰς τὸν αἰῶνα. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς.
ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ. λέγει
αὐτῷ σίμων πέτρος. κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου
μόνον ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τὴν κεφαλήν. λέ-
γει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ὁ λελουμένος οὐ χρείαν ἔχει ἢ
τοὺς πόδας νίψασθαι, ἀλλ' ἔστι καθαρὸς ὅλος. καὶ
ὑμεῖς καθαροί ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες. ᾔδει γὰρ
τὸν παραδιδόντα αὐτόν, διὰ τοῦτο εἶπεν, οὐχὶ πάν-
τες καθαροί ἐστε. ὅτε οὖν ἔνιψε τοὺς πόδας αὐ-
τῶν, καὶ ἔλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἀναπεσὼν, πά-
λιν εἶπεν αὐτοῖς. γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν;
ρις *ὑμεῖς φωνεῖτέ με ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ κύριος, καὶ
α καλῶς λέγετε, εἰμὶ γάρ. *εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν
ριζ τοὺς πόδας ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς
ι ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας. ὑπόδειγ-
μα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν,
ριη καὶ ὑμεῖς ποιῆτε. *ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστι
γ δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μεί-
ζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν. εἰ ταῦτα οἴδατε, μα-
ριθ κάριοί ἐστε ἐὰν ποιῆτε αὐτά. *οὐ περὶ πάντων ὑ-
ι μῶν λέγω, ἐγὼ οἶδα οὓς ἐξελεξάμην. ἀλλ' ἵνα ἡ
γραφὴ πληρωθῇ, ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον, ἐπῆ-
ρεν ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ. ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν
πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πιστεύσητε, ὅτι
ρκ ἐγώ εἰμι. *ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων
α ἐάν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει. ὁ δὲ ἐμὲ λαμβά-
ρκα νων, λαμβάνει τὸν πέμψαντά με. *ταῦτα εἰ-
δ πὼν ὁ ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι, καὶ ἐμαρτύ-
ρησε, καὶ εἶπεν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς
ἐξ

ipſo non ſum locutus : ſed qui miſit me pa-
ter, ipſe mihi mandatū dedit, quid dicam &
quid loquar. Et ſcio, quod mādatū eius uita
æterna eſt. Quæ ergo ego loquor, ſicut di-
xit mihi pater, ſic loquor. Ante feſtū au-
paſchæ ſciens Ieſus, ꝙ ueniſſet hora ipſius
ut trāſiret ex hoc mundo ad patrem, quū di-
lexiſſet ſuos qui erant in mundo, uſq; ad fi-
nem dilexit eos. Et cœna facta, cum diabo-
lus iam immiſiſſet in cor Iudę Simonis Iſca-
riotæ ut proderet eum, ſciēs Ieſus ꝙ omnia
dediſſet ſibi pater in manus, & ꝙ à deo ex-
iſſet, & ad deum iret, ſurgit à cœna, & po-
ιε nit ueſtimēta: & cum accepiſſet linteū, præ-
cinxit ſe. Deinde miſit aquam in peluim, &
cœpit lauare pedes diſcipulorū, & exterge-
re linteo, quo erat præcinctus. Venit ergo
ad Simonem Petrum. & dicit ei Petrus: Do-
mine, tu mihi lauas pedes? Reſpōdit Ieſus,
& dixit ei: Quod ego facio, tu neſcis nunc,
ſcies aūt poſtea. Dicit ei Petrus: Non laua-
bis meos pedes in æternū. Reſpondit ei Ie-
ſus: Si non lauero te, non habes partem me-
cum. Dicit ei Simon Petrus: Domine, non
tātum pedes meos, ſed & manus & caput.
Dicit ei Ieſus: Qui lotus eſt nō opus habet,
niſi ut pedes lauet, ſed eſt mundus totus. Et
uos mūdi eſtis, ſed nō omnes. Sciebat enim
quis nā eſſet qui proderet ipſum, propterea
dixit: non eſtis mundi omnes. Poſtquam er-
go lauiſſet pedes eorū, receptiſq; ueſtibus
ſuis accubuiſſet, iterū dixit eis : Scitis quid
fecerim uobis? Vos uocatis me magiſtrum
ac dominū, & bene dicitis, ſum etenim. Si
ergo ego laui pedes ueſtros dominus & ma-
giſter, uos quoq; debetis inuicē aliȷ aliorū
lauare pedes. Exemplum enim præbui uo-
bis, ut quemadmodū ego feci uobis, ita &
uos faciatis. Amen amen dico uobis, nō eſt
ſeruus maior domino ſuo, neq; legatus ma-
ior eſt eo qui legauit ipſum. Si hæc noui-
ſtis, beati eſtis ſi feceritis ea. Non de omni-
bus uobis loquor. ego ſcio quos elegerim.
Sed ut adimpleat̄ ſcriptura: Qui edit mecū
panē, ſuſtulit aduerſum me calcaneū ſuū.
Nūc dico uobis prius quàm fiat: ut quū fa-
ctum fuerit, credatis, quod ego ſim. Amen
amen dico uobis, qui recipit quencunq; mi-
ſero, me recipit. Qui autem me recipit, reci-
pit eum qui me miſit. Cum hæc dixiſſet Ie-
ſus, turbatus eſt ſpiritu, & teſtificatus eſt, di-
xitq; : Amen amen dico uobis, quod unus
ex uobis

ρκβ ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. * ἔβλεπον οὖν εἰς
α ἀλλήλους οἱ μαθηταί, ἀπορούμενοι περὶ τίνος
ρκγ λέγει. * ἦν δὲ ἀνακείμενος εἷς τῶν μαθη-
ι τῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ ἰησοῦ, ὃν ἠγά-
πα ὁ ἰησοῦς. νεύει οὖν τούτῳ σίμων πέτρος
πυθέσθαι, τίς ἂν εἴη περὶ οὗ λέγει. ἐπιπεσὼν
δὲ ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ ἰησοῦ, λέγει αὐ-
τῷ. κύριε τίς ἐστιν; ἀποκρίνεται ὁ ἰησοῦς. ἐ-
κεῖνός ἐστιν, ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώ-
ρκδ σω. * καὶ ἐμβάψας τὸ ψωμίον, δίδωσιν ἰού-
θ δᾳ σίμωνος ἰσκαριώτῃ. καὶ μετὰ τὸ ψωμίον
ρκε τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ σατανᾶς. * λέγει
ι οὖν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ὃ ποιεῖς, ποίησον τάχιον. τοῦτο
δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων, πρὸς τί εἶπεν
αὐτῷ. τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον
εἶχεν ὁ ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀγόρα-
σον, ὧν χρείαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν, ἢ τοῖς πτω-
χοῖς ἵνα τι δῷ. λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖνος,
εὐθέως ἐξῆλθεν. ἦν δὲ νύξ. ὅτε οὖν ἐξῆλθε, λέ-
γει ὁ ἰησοῦς. νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου,
καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη
ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ
εὐθὺς δοξάσει αὐτόν. τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑ-
μῶν εἰμί. ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς ἰου-
δαίοις, ὅτι ὅπου ὑπάγω ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε
ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι. ἐντολὴν καινὴν δί-
δωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγά-
πησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.
ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταί
ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις. λέγει αὐτῷ
σίμων πέτρος. κύριε, ποῦ ὑπάγεις; ἀπεκρίθη
αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, οὐ δύνασαί
μοι νῦν ἀκολουθῆσαι. ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις
ρκς μοι. * λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος. κύριε, διὰ τί οὐ
α δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι; τὴν ψυχήν μου
ὑπὲρ σοῦ θήσω. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. τὴν
ψυχήν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; ἀμὴν ἀμὴν λέγω
σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσει, ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ με
ρκζ τρίς. * καὶ εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. μὴ τα-
ι ρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία. πιστεύετε εἰς τὸν θεόν,
καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου
μοναὶ πολλαί εἰσιν. εἰ δὲ μή, εἶπον ἂν ὑμῖν, πορεύο-
μαι ἑτοιμάσαι τόπον ὑμῖν. καὶ ἐὰν πορευθῶ
ἑτοιμάσαι ὑμῖν τόπον, πάλιν ἔρχομαι καὶ παρα-
λήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ,
καὶ ὑμεῖς ἦτε. καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, οἴδατε, καὶ
τὴν ὁδὸν οἴδατε. λέγει αὐτῷ θωμᾶς. κύριε, οὐκ
οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις, καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν
ὁδὸν εἰδέναι; λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς
καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν
πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέ-
ρα μου ἐγνώκειτε ἄν. καὶ ἀπ' ἄρτι γινώσκετε αὐτόν, καὶ
ἑωράκατε

ex uobis proditurus eſt me. Aſpiciebant er
go ſe inuicem diſcipuli, hæſitantes de quo
diceret. Erat aũt unus ex diſcipulis Ieſu re
cumbẽs in ſinu ipſius,nimirũ is quẽ dilige
bat Ieſus. Innuit ergo huic Simõ Petrus,ut
ſciſcitaret̃,quis eſſet de quo loqueret̃. Itaq;
quũ recubuiſſet ille ſuper pectus Ieſu, dicit
ei: Domine,quis eſt? Reſpondit Ieſus: Ille
eſt,cui ego intinctum panem porrexero.Et
cum intinxiſſet panem, dedit Iudæ Simo
nis Iſcariotæ. Et poſt offulam ingreſſus eſt
in eum ſatanas.Dicit igitur ei Ieſus: Quod
facis,fac citius. Hoc autem nemo intellige
bat diſcumbẽtium ad quid dixiſſet ei. Qui
dam enim putabãt,quia loculos habebat Iu
das, q dixiſſet ei Ieſus, eme ea, quæ opus
ſunt nobis ad diem feſtum,aut egenis ut ali
qd daret. Quũ ergo accepiſſet ille offulam,
exiuit cõtinuo.Erat autẽ nox.Quum ergo
exiſſet, dixit Ieſus:Nunc glorificatus eſt fi
lius hominis,&deus glorificatus eſt per eũ.
Si deus glorificatus eſt per eũ,&deus glori
ficabit eum per ſe, & continuo glorificabit
eum. Filioli adhuc pauliſper uobiſcũ ſum.
Quæretis me,& ſicut dixi Iudæis,quò ego
uado,uos nõ poteſtis uenire:ita & uobis di
co nũc.Præceptũ nouũ do uobis,ut diliga
tis uos mutuo,ſicut dilexi uos,ut & uos di
ligatis uos mutuo. In hoc cognoſcẽt omes,
q diſcipuli mei ſitis, ſi charitatẽ habueritis
inter uos mutuã.Dicit ei Simõ Petrus:Do
mine,quò uadis? Reſpondit ei Ieſus:Quò
ego uado,nõ potes me nũc ſequi, ſequeris
aũt poſtea.Dicit ei Petrus: Domine,quare
non poſſum te ſequi nunc? Animã meam
pro te ponam.Reſpõdit ei Ieſus: Animam
tuam pro me pones? Amen amen dico ti
bi,Non canet gallus,donec ter me negaue
ris. Et ait diſcipulis ſuis:Ne turbetur cor XIIII
ueſtrum. Creditis in deum, & in me credi
te. In domo patris mei manſiones multæ
ſunt. Quod ſi ſecus eſſet, dixiſſem uobis,
uado paraturus uobis locum. Et ſi abiero
ad parandum uobis locum,iterum ueniam
& aſſumam uos ad meipſum, ut ubi ſum
ego,& uos ſitis: & quò ego uado,ſcitis,&
uiam ſcitis.Dicit ei Thomas: Domine,ne
ſcimus quò uadis, & quomodo poſſumus
uiã ſcire? Dicit ei Ieſus: Ego ſum uia,& ue
ritas & uita. Nemo uenit ad patrẽ niſi per
me. Si cognouiſſetis me, & patrẽ meũ uti
q; cognouiſſetis.Et nũc cognoſcitis eũ, &

ἑωράκατε αὐτόν. λέγει αὐτῷ Φίλιππος. κύ-
ριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν. λέ-
γει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. τοσοῦτον χρόνον μεθ᾽ ὑμῶν εἰ-
μί, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με; Φίλιππε, ὁ ἑωρακὼς ἐ-
μέ, ἑώρακε τὸν πατέρα. καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖ-
ξον ἡμῖν τὸν πατέρα; οὐ πιστεύεις, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ
πατρί, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι; τὰ ῥήματα ἃ ἐ-
γὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ. ὁ δὲ πα-
τὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα. πιστεύε-
τέ μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί
ἐστιν. εἰ δὲ μὴ διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετέ μοι.
ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔρ-
γα ἃ ἐγὼ ποιῶ, κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τού-
των ποιήσει, ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύο-
ρκη μαι. *καὶ ὅτι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου τοῦτο
δ ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ. ἐάν τι αἰ-
τήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω. ἐὰν ἀγαπᾶ-
τέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε. καὶ ἐγὼ
ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώ-
σει ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ᾽ ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ πνεῦ-
μα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι
οὐ θεωρεῖ αὐτό, οὐδὲ γινώσκει αὐτό. ὑμεῖς δὲ γι-
νώσκετε αὐτό, ὅτι παρ᾽ ὑμῖν μένει, καὶ ἐν ὑμῖν
ἔσται. οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς, ἔρχομαι πρὸς
ὑμᾶς. ἔτι μικρόν, καὶ ὁ κόσμος με οὐκ ἔτι θεωρεῖ,
ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με, ὅτι ἐγὼ ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζήσε-
σθε. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς, ὅτι ἐγὼ ἐν
τῷ πατρί μου, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν ὑ-
μῖν. ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς,
ρκθ ἐκεῖνός ἐστι ὁ ἀγαπῶν με. *ὁ δὲ ἀγαπῶν με, ἀ-
α γαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρός μου, καὶ ἐγὼ ἀ-
γαπήσω αὐτόν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν.
ρλ *λέγει αὐτῷ ἰούδας, οὐχ ὁ ἰσκαριώτης. κύριε,
ι τί γέγονεν, ὅτι ὑμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτόν,
καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν
αὐτῷ, ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρή-
σει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς
αὐτὸν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ᾽ αὐτῷ ποιή-
σομεν. ὁ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου οὐ τη-
ρλα ρεῖ. *καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε, οὐκ ἔστιν ἐμός,
α ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός. ταῦτα λελά-
ρλβ ληκα ὑμῖν παρ᾽ ὑμῖν μένων. *ὁ δὲ παράκλη-
ι τος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ πατὴρ ἐν
τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάν-
τα, καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ὅσα εἶπον ὑ-
μῖν. εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δί-
δωμι ὑμῖν, οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ
δίδωμι ὑμῖν. μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία,
μηδὲ δειλιάτω. ἠκούσατε, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν,
ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. εἰ ἠγαπᾶτέ
με, ἐχάρητε ἄν, ὅτι εἶπον, πορεύομαι πρὸς
τὸν πατέρα, ὅτι ὁ πατήρ μείζων μου ἐστί.
καὶ

uidiſtis eum. Dicit ei Philippus: Domi[ne]
oſtende nobis patrẽ, & ſufficit nobis. Dic[it]
ei Ieſus: Tanto tempore uobiſcum ſum, &
non cognouiſti me? Philippe, qui uidit m[e]
uidit patrem. Et quomodo tu dicis, Oſten[de]
nobis patrem? Non credis, quod ego in pat[re]
ſum, & pater in me? Verba quæ ego lo-
quor uobis, à meipſo non loquor. Pater au[tem]
in me manens, ipſe facit opera. Credite mi-
hi, quod ego in patre ſum, & pater in me. Ali[oqui]
qui propter ipſa facta credite mihi. Amẽ
amẽ dico uobis, qui credit in me, opera quæ
ego facio, & ipſe faciet: & maiora his faci[et]
quia ego ad patrẽ uado. Et quicquid pet[ie-]
ritis nomine meo hoc faciã, ut glorificet[ur]
pater per filiũ. Si quid petieritis per nom[en]
meum, ego faciã. Si diligitis me, præcep[ta]
mea ſeruate. Et ego rogabo patrẽ, & aliũ
cõſolatorem dabit uobis, ut maneat uob[iſ-]
cum in æternũ, ſpiritum ueritatis quẽ mu[n-]
dus non põt accipere: quia non uidet eum
nec nouit eum. Vos autẽ cognoſcitis eu[m,]
quia apud uos manet, & in uobis erit. N[on]
relinquã uos orphanos, ueniam ad uos. A[d-]
huc puſillũ, & mundus me iam non uid[et,]
uos aũt uidetis me. Quia ego uiuo, & u[os]
uiuetis. In illo die uos cognoſcetis, qu[ia]
ego ſum in patre meo, & uos in me, & eg[o]
in uobis. Qui habet præcepta mea & ſe[r-]
uat ea, ille eſt qui diligit me. Qui autem d[i-]
ligit me, diligetur à patre meo: & ego di[li-]
gam eum, & aperiam ei meipſum. Dicit [ei]
Iudas, non ille Iſcariotes: Domine, quid fa-
ctum eſt, quod manifeſtaturus es nobis te
ipſum, & non mundo? Reſpondit Ieſus, &
dixit ei: Si quis diligit me, ſermonẽ meum
ſeruabit, & pater meus diliget eum: & ad
eum ueniemus, & manſionẽ apud eum fa-
ciemus. Qui nõ diligit me, ſermones meos
non ſeruat: & ſermo quem auditis, non e[ſt]
meus, ſed eius qui miſit me patris. Hæc lo-
quutus ſum uobis apud uos manens. Para[-]
cletus aũt ille qui eſt ſpiritus ſanctus, quem
ſpiritum mittet pater nomine meo, ille uo[s]
docebit omnia, & ſuggeret uobis omnia
quæcunque dixi uobis. Pacem relinquo uo-
bis, pacem meam do uobis. Non quomodo
mundus dat, ego do uobis. Ne turbetur co[r]
ueſtrum, neque formidet. Audiſtis quod eg[o]
dixi uobis, Vado, & uenio ad uos. Si dilig[e-]
retis me, gauderetis utique, quod dixer[im]
uado ad patrem, quia pater maior me e[ſt.]

καὶ νῦν εἴρηκα ὑμῖν πρὶν γενέσθαι, ἵνα ὅταν γέ-
νηται, πιστεύσητε. οὐκ ἔτι πολλὰ λαλήσω μεθ'
ὑμῶν. ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχων,
καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν. ἀλλ' ἵνα γνῷ ὁ κόσ-
μος, ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετεί-
λατό μοι ὁ πατήρ, οὕτως ποιῶ. ἐγείρεσθε ἄγωμεν
ἐντεῦθεν. ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ
ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι. πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ
μὴ φέρον καρπὸν αἴρει αὐτό, καὶ πᾶν τὸ καρπὸν
φέρον, καθαίρει αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ.
ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον, ὃν λελά-
ληκα ὑμῖν. μείνατε ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν ὑμῖν. καθὼς
τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ,
ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς ἐὰν
μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε. ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ
κλήματα. ὁ μένων ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος
φέρει καρπὸν πολύν, ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε
ποιεῖν οὐδέν. ἐὰν μή τις μείνῃ ἐν ἐμοί, ἐβλήθη
ἔξω ὡς τὸ κλῆμα, καὶ ἐξηράνθη, καὶ συνάγου-
σιν αὐτά, καὶ εἰς πῦρ βάλλουσι καὶ καίεται.
ρλγ * ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοί, καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν
δ μείνῃ, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσεσθε, καὶ γενήσεται ὑ-
ρλδ μῖν. * ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρ-
ι πὸν πολὺν φέρητε, καὶ γενήσεσθε ἐμοὶ μαθηταί.
καθὼς ἠγάπησέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ ἠγάπησα
ὑμᾶς. μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. ἐὰν τὰς ἐν-
τολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου,
καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρός μου τετήρη-
κα καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ. ταῦτα λελά-
ληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ
χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή,
ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς.
ρλε * μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις
δ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.
ρλς * ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ, ἐὰν ποιῆτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλ-
ι λομαι ὑμῖν. οὐκ ἔτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ
δοῦλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος. ὑμᾶς δὲ
εἴρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πα-
τρός μου, ἐγνώρισα ὑμῖν. οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξα-
σθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑ-
μᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε, καὶ καρπὸν φέρητε, καὶ
ρλζ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ. * ἵνα ὅτι ἂν αἰτήσητε τὸν
δ πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῷ ὑμῖν. * ταῦτα
ρλη ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. εἰ ὁ
ι κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον
ὑμῶν μεμίσηκεν. εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσ-
μος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει. ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσ-
μου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ
ρλθ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. * μνη-
γ μονεύετε τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. οὐκ ἔ-
ρμ στι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. * εἰ ἐμὲ
ι ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν. εἰ τὸν λόγον
μου

Et nunc dixi uobis prius q̄ fiat,ut quum fa/
ctum fuerit,credatis. Posthac non multa lo
quar uobiscū. Venit enim princeps mundi
huius,& in me nō habet quicquam. Sed ut
cognoscat mūdus ꝙ diligo patrem,& sicut
mandatū dedit mihi pater,sic facio. Surgi/
te,eamus hinc. Ego sum uitis uera,& pa XV
ter meus agricola est. Omnem palmitem in
me non ferentem fructū tollit,& omnē qui
fert fructum purgat,ut fructum copiosiorē
afferat. Iam uos mundi estis propter sermo
nem,quē loquutus sum uobis. Manete in
me,& ego in uobis. Sicut palmes nō potest
ferre fructum à semetipso,nisi manserit in
uite:sic nec uos,nisi in me manseritis. Ego
sum uitis,uos palmites. Qui manet in me,
& ego in eo,hic fert fructū multū:quia sine
me nihil potestis facere. Si quis in me non
mãserit,eiectus est foras sicut palmes,& ex
aruit:& colligunt eos,& in ignē conjiciunt
& ardent. Si mãseritis in me,& uerba mea
in uobis manserint,quicquid uolueritis,pe
tetis,& fiet uobis. In hoc glorificatus est pa
ter meus,ut fructum copiosum afferatis,&
efficiamini mei discipuli. Sicut dilexit me
pater,ita & ego dilexi uos. Manete in dile/
ctione mea. Si præcepta mea seruaueritis,
manebitis in dilectiōe mea,sicut & ego pa/
tris mei præcepta seruaui,& maneo in eius
dilectiōe. Hæc loquutus sum uobis,ut gau
dium meū in uobis maneat,& gaudium ue
strum impleat̃. Hoc est præceptū meum,ut
diligatis uos inuicē,sicut dilexi uos. Maio/
rem hac dilectionē nemo habet,ut quis ani
mam suā ponat pro amicis suis. Vos amici
mei estis,si feceritis quæcūꝗ ego præcipio
uobis. Non posthac uos dico seruos,qa ser
uus nescit qd faciat dominus eius. Vos aūt
dixi,amicos:qa omnia quæ audiui à patre
meo,nota feci uobis. Non uos me elegistis,
sed ego elegi uos & cōstitui uos,ut eatis &
fructū afferatis,& fruct⁹ uester maneat:ut
quicquid petieritis patrē nomine meo,det
uobis. Hæc præcipio uobis,ut diligatis uos
mutuo. Si mūdus uos odit,scitis ꝙ me pri⁹
q̄ uos odio habuerit. Si de mundo fuissetis,
mundus quod suū est,diligeret. Quia uero
de mūdo nō estis,sed ego selegi uos de mū/
do,propterea odit uos mūdus. Memētote
sermonis quem ego dixi uobis:Non est ser
uus maior domino suo. Si me persequu/
ti sunt,& uos persequentur. Si sermonem
meum

ιϛ περὶ τοῦ παρακλήτου.

μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν.
ρμα * ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνο
α μά μου. * ὅτι οὐκ οἴδασι τὸν πέμψαντά με.
ρμβ * εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ
γ εἶχον. νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρ-
ρμγ τίας αὐτῶν. * ὁ ἐμὲ μισῶν, καὶ τὸν πατέρα μου
ι μισεῖ. * εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς, ἃ οὐ-
ρμδ δεὶς ἄλλος πεποίηκεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον. νῦν
ι δὲ καὶ ἑωράκασι καὶ μεμισήκασι, καὶ ἐμὲ καὶ τὸν
ρμε πατέρα μου. ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος, ὁ γε-
ι γραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν, ὅτι ἐμίσησάν με
δωρεάν. ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ιϛ
ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς τὸ πνεῦμα
τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται,
ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ. καὶ ὑμεῖς δὲ μαρ-
ρμϛ τυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστέ. * ταῦ-
α τα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε.
ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς. ἀλλ' ἔρχεται
ὥρα, ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς, δόξῃ λατρείαν
προσφέρειν τῷ θεῷ. καὶ ταῦτα ποιήσουσιν ὑμῖν,
ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ. ἀλλὰ
ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα,
ρμζ μνημονεύητε αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. * ταῦ-
ι τα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤ-
μην. νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με,
καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, ποῦ ὑπάγεις.
ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πε-
πλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀ-
λήθειαν λέγω ὑμῖν, συμφέρει ὑμῖν, ἵνα ἐγὼ ἀ-
πέλθω. ἐὰν γὰρ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος
οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς. ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμ-
ψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει
τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας, καὶ περὶ δικαιοσύ-
νης, καὶ περὶ κρίσεως. περὶ ἁμαρτίας μὲν, ὅτι οὐ
πιστεύουσιν εἰς ἐμέ. περὶ δικαιοσύνης δὲ, ὅτι πρὸς
τὸν πατέρα ὑπάγω, καὶ οὐκ ἔτι θεωρεῖτέ με.
περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου
κέκριται. ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ
δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος
τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶ-
σαν τὴν ἀλήθειαν. οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ,
ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ, λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα
ἀναγγελεῖ ὑμῖν. ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ
ρμη ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. * πάντα
γ ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ, ἐμά ἐστι. * διὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι
ρμθ ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. μικρὸν
ι καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψε-
σθέ με, ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα. εἶ-
πον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλή-
λους. τί ἐστι τοῦτο, ὃ λέγει ἡμῖν, μικρὸν καὶ
οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψε-
σθέ με. καὶ ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα;
ἔλεγον

meum ſeruauerunt,& ueſtrum ſeruabun
Sed hæc omnia faciẽt uobis propter nom
meum,quia nõ nouerũt eum qui miſit me
Si nõ ueniſſem & loquutus fuiſſem eis,p
catum non haberent.Nunc aũt non habe
quod prætexant peccato ſuo.Qui me od
is & patrem meum odit.Si opera non fec
ſem inter eos quæ nemo alius fecit,pecca
non haberent.Nunc aũt & uiderũt & od
runt,non ſolum me,uerũ etiam patrẽ me
Sed *hoc accidit*,ut cõpleatur ſermo qui in le
ιϛ ge eorum ſcriptus eſt:Odio habuerunt m
gratis.Quum aũt uenerit paracletus,que
ego mittam uobis à patre,ſpiritus ueritatis
qui à patre procedit,ille teſtimonium pe
bebit de me.Quin & uos teſtes eſtis,qui
ab initio mecũ eſtis. Hæc loquutus ſum
uobis,ut ne quid offendamini.Alienos à ſ
nagogis facient uos.Sed ueniet tempus,u
quiſquis interficiet uos,uideatur cultũ pr
ſtare deo.Et hæc faciẽt uobis,quia nõ nou
runt patrẽ neq; me.Sed hæc loquutus ſum
uobis,ut quum uenerit tẽpus illud,remin
ſcamini eorũ quod ego dixerim uobis.Hæ
autẽ uobis ab initio non dixi,quia uobiſcũ
eram.Nunc aũt uado ad eum qui miſit me,
& nemo ex uobis interrogat me,quò uadis
Sed quia hæc loquutus ſum uobis, mœſti
tudo impleuit cor ueſtrũ . Sed ego ueritate
dico uobis,expedit uobis ut ego uadam.S
enim non abiero,conſolator ille non ueni
ad uos.Sin aũt abiero,mittam eum ad uos
Et quũ uenerit ille,arguet mundũ de pecc
to & de iuſtitia & de iudicio. De peccat
quidẽ,quia nõ credũt in me.De iuſtitia u
ro,quia ad patrẽ uado,& poſthac non uid
tis me.De iudicio aũt,quia princeps huius
mũdi iã iudicatus eſt.Ad hæc multa habe
quę uobis dicã,ſed nõ poteſtis portare nũc
Quũ aũt uenerit ille q eſt ſpiritus ueritatis
ducet uos in omnẽ ueritatẽ.Nõ em̃ loque
à ſemetipſo,ſed quæcũq; audierit,loquet
& quæ futura ſũt,annũciabit uobis.Ille m
glorificabit,qa de meo accipiet,& annũci
bit uobis.Omnia quęcũq; habet pater,me
ſunt:ꝓpterea dixi uobis,ꝙ de meo accipie
& annũciabit uobis. Puſillũ,& non uide
me,& iterũ puſillũ & uidebitis me,qa eg
uado ad patrẽ.Dixerũt ergo quidã ex di
pulis eius inter ſe:Quid eſt hoc qđ dicit n
bis,Puſillũ & nõ uidetis me,& rurſus puſ
lũ & uidebitis me,& qa ego uado ad pat
Dicebant

ἔλεγον οὖν, τοῦτο τί ἐστιν, ὃ λέγει, τὸ μικρόν; οὐκ
οἴδαμεν τί λαλεῖ. ἔγνω οὖν ὁ ἰησοῦς ὅτι ἤθελον
αὐτὸν ἐρωτῆσαι, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. περὶ τούτου ζη
τεῖτε μετ᾽ ἀλλήλων, ὅτι εἶπον, μικρὸν καὶ οὐ θεω-
ρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με; ἀμὴν
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑ-
μεῖς, ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται. ὑμεῖς δὲ λυπηθή-
σεσθε, ἀλλ᾽ ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται.
ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ, λύπην ἔχει, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα
αὐτῆς. ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκ ἔτι μνη-
μονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαράν, ὅτι ἐγεννήθη
ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον. καὶ ὑμεῖς οὖν λύ-
πην μὲν νῦν ἔχετε. πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ
χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν
οὐδεὶς αἴρει ἀφ᾽ ὑμῶν. καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ
ρν̄ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. *ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑ-
δ μῖν, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνό-
ματί μου δώσει ὑμῖν. ἕως ἄρτι οὐκ ᾐτήσατε οὐ-
δὲν ἐν τῷ ὀνόματί μου. αἰτεῖτε, καὶ λήψεσθε, ἵνα
ρνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη. *ταῦτα ἐν πα-
ι ροιμίαις λελάληκα ὑμῖν. ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὐκ
ἔτι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παῤῥησίᾳ
περὶ τοῦ πατρὸς ἀναγγελῶ ὑμῖν. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέ
ρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε. καὶ οὐ λέγω ὑ-
μῖν, ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν. αὐ
τὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφι-
λήκατε, καὶ πεπιστεύκατε, ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ
θεοῦ ἐξῆλθον. ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρός, καὶ
ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, πάλιν ἀφίημι τὸν κόσ-
μον, καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα. λέγουσιν
αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ἴδε νῦν παῤῥησίᾳ λα-
λεῖς, καὶ παροιμίαν οὐδὲ μίαν λέγεις. νῦν οἴδα-
μεν, ὅτι οἶδας πάντα, καὶ οὐ χρείαν ἔχεις, ἵνα τίς
σε ἐρωτᾷ. ἐν τούτῳ πιστεύομεν, ὅτι ἀπὸ θεοῦ
ρνβ ἐξῆλθες. *ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἄρτι πι-
δ στεύετε. ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐλήλυθεν, ἵνα
σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἐμὲ μό-
νον ἀφῆτε. καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ
ρνγ μετ᾽ ἐμοῦ ἐστί. *ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα
ι ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔ-
χετε, ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσ-
μον. ταῦτα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς καὶ ἐπῆ-
ρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ
εἶπε. πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου
τὸν υἱόν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε. καθὼς
ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα
πᾶν ὃ ἔδωκας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώ-
νιον. αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσ-
κωσί σε τὸν μόνον, ἀληθινὸν θεόν, καὶ ὃν ἀπέ-
στειλας ἰησοῦν χριστόν. ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς
γῆς, τὸ ἔργον ἐτελείωσα, ὃ δέδωκάς μοι, ἵνα
ποιήσω. καὶ νῦν δόξασόν με σὺ πάτερ παρὰ
σεαυτῷ

Dicebāt ergo: Quid est hoc quod dicit, Pusillum? Nescimus quid loquatur. Cognouit aūt Iesus ꝙ uellent ipsum interrogare, & dixit eis: De hoc quæritis inter uos quod dixi, Pusillum & non uidetis me, & iterum pusillum & uidebitis me? Amen amē dico uobis, plorabitis & lamentabimini uos, mundus contrà gaudebit. Vos aūt mœrore afficiemini, sed mœror uester uertetur in gaudium. Mulier quum parit, dolorem habet, quia uenit hora eius. Quum aūt pepererit puerum, iam non meminit anxietatis: propterea quod gaudeat hominem esse natum in mundo. Et uos igitur nunc quidem mœrorem habetis, sed iterū uidebo uos, & gaudebit cor uestrum, & gaudium uestrum nemo tollit à uobis. Et in illo die me non interrogabitis quicquam. Amen amen dico uobis, quæcunq; petieritis patrem in nomine meo, dabit uobis. Hactenus nō petistis quicquam in nomine meo. Petite, & accipietis, ut gaudium uestrum sit perfectū. Hæc per prouerbia loquutus sum uobis. Veniet tēpus, quum iam non per prouerbia loquar uobis, sed palàm de patre meo annunciabo uobis. In illo die in nomine meo petetis. Et non dico uobis, ꝙ ego rogaturus sim patrē pro uobis. Ipse enim pater amat uos, quia uos me amastis & credidistis, ꝙ à deo exiuerim. Exiui à patre, & ueni in mūdum: iterum relinquo mūdum, & uado ad patrem. Dicūt ei discipuli eius: Ecce nunc aperte loqueris, nec prouerbium ullum dicis. Nunc scimus ꝙ scis omnia, nec opus est tibi ut qs te interroget. Per hoc credimus, ꝙ à deo existi. Respondit eis Iesus: Nunc creditis. Ecce instat tempus, & iam uenit, ut dispergamini unusquisq; in sua, meq; solum relinquatis. & tamen non sum solus, quia pater mecum est. Hæc loquutus sum uobis, ut in me pacem habeatis: in mundo afflictionē habetis, sed bono animo sitis, ego uici mundum.

XVII Hæc loquutus est Iesus, & sublatis oculis in cœlum, dixit: Pater, uenit hora, glorifica filiū tuum, ut & filius tuus glorificet te. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut quotquot dedisti ei, det eis uitam æternam. Hæc est autem uita æterna, ut cognoscāt te solum deum uerum, & quem misisti Iesum Christum. Ego te glorificaui super terram, opus consummaui quod dedisti mihi ut facerem. Et nunc glorifica me tu pater apud

temet

σεαυτῷ τῇ δόξῃ, ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι
παρὰ σοί. ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώ-
ποις, οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου. σοὶ ἦσαν,
καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τε-
τηρήκασι. νῦν ἔγνωκαν, ὅτι πάντα ὅσα δέδω-
κάς μοι, παρὰ σοῦ ἐστίν. ὅτι τὰ ῥήματα ἃ δέδω-
κάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ
ἔγνωσαν ἀληθῶς, ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθον. καὶ
ἐπίστευσαν, ὅτι σύ με ἀπέστειλας. ἐγὼ περὶ αὐ-
τῶν ἐρωτῶ. οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ πε-
ρὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοί εἰσι, καὶ τὰ ἐμὰ πάν-
τα σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά, καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐ-
τοῖς. καὶ οὐκ ἔτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν
τῷ κόσμῳ εἰσί, καὶ ἐγὼ πρός σε ἔρχομαι. πάτερ
ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέ-
δωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς. ὅτε ἤμην
μετ᾽ αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν
τῷ ὀνόματί σου. οὓς δέδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ
οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπω-
λείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. νῦν δὲ πρός σε ἔρ-
χομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχωσι
τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς.
ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ κόσ-
μος ἐμίσησεν αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου,
καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. οὐκ ἐρωτῶ,
ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ᾽ ἵνα τηρήσῃς
αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσί,
καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί. ἁγίασον αὐ-
τοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθεια
ἐστί. καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ
ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν
ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτόν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὦσιν ἡγιασ-
μένοι ἐν ἀληθείᾳ. οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μό-
νον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευσόντων διὰ τοῦ λό-
γου αὐτῶν εἰς ἐμέ, ἵνα πάντες ἓν ὦσι, καθὼς σὺ
πάτερ ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡ-
μῖν ἓν ὦσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ, ὅτι σύ με ἀ-
πέστειλας. καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι,
δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν ἕν, καθὼς ἡμεῖς ἕν ἐσ-
μέν. ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ὦσι τετε-
λειωμένοι εἰς ἕν, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος, ὅτι
σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἠγάπησας αὐτούς, καθὼς
ἐμὲ ἠγάπησας. πάτερ, οὓς δέδωκάς μοι, θέλω
ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, κἀκεῖνοι ὦσι μετ᾽ ἐμοῦ, ἵνα θεω-
ρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμήν, ἣν ἔδωκάς μοι, ὅτι ἠγά-
ρνδ πησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου. * πάτερ δί-
γ καιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνων.
ρνε * καὶ οὗτοι ἔγνωσαν, ὅτι σύ με ἀπέστειλας. καὶ
ι ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου. καὶ γνωρίσω, ἵνα
ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ᾖ, κἀγὼ ἐν
ρνϛ αὐτοῖς. * ταῦτα εἰπὼν ὁ ἰησοῦς, ἐξῆλθε σὺν
α τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάῤῥου τῶν
κέδρων

temetipſum gloria quã habui,prius quã
hic mundus eſſet apud te. Manifeſtaui n
men tuum hominibꝰ, quos dediſti mihi
mundo. Tui erãt,& mihi eos dediſti,& ſe
monem tuum ſeruauerũt. Nunc cognou
runt ꝙ omnia quæcũq; dediſti mihi, ab
ſunt. Quia uerba quę dediſti mihi, dedi
& ipſi acceperunt:& cognouerunt uere
à te exiui:& crediderunt ꝙ tu me miſi
Ego pro eis rogo. Non pro mũdo rogo, ſ
pro his quos dediſti mihi, quia tui ſunt.
mea omnia tua ſunt,& tua mea ſunt,& g
rificatus ſum in eis. Et iam nõ ſum in mu
do,& hi in mundo ſunt,& ego ad te uen
Pater ſancte, ſerua eos per nomẽ tuũ, qu
dediſti mihi: ut ſint unũ, ſicut & nos. Q
eſſem cum eis in mũdo, ego ſeruabam
nomine tuo. Quos dediſti mihi, ego cuſt
diui,& nemo ex eis perijt, niſi filius ille p
ditus, ut ſcriptura cõpleretur. Nunc aũt
te uenio,& hæc loquor in mũdo, ut hab
gaudiũ meum impletũ in ſemetipſis. E
tradidi eis ſermonem tuum & mundus
odio habuit: quia non ſunt de mundo, ſic
& ego non ſum de mũdo. Non rogo ut t
las eos è mũdo, ſed ut ſerues eos à malo. D
mundo non ſunt, ſicut & ego non ſum
mundo. Sanctifica eos per ueritatẽ tua
Sermo tuus ueritas eſt. Sicut tu me miſi
in mundum, ita & ego miſi eos in mũdu
& pro eis ego ſanctifico meipſum, ut ſi
& ipſi ſanctificati per ueritatẽ. Non pro
aũt rogo tantum, ſed & pro ijs qui credit
ſunt per ſermonem eorum in me: ut omn
unum ſint: ſicut tu pater in me,& ego in
ut & ipſi in nobis unum ſint, ut credat m
dus ꝙ tu me miſeris, & ego gloriam qu
dediſti mihi, dedi eis: ut ſint unum, ſicut
nos unum ſumus. Ego in eis,& tu in me,
ſint conſummati in unum,& ut cognoſ
mundus, quòd tu me miſiſti, & dilexi
eos, ſicut & me dilexiſti. Pater, quos de
ſti mihi, uolo: ut ubi ſum ego,& illi ſint
cum: ut uideant gloriam meam, quam d
diſti mihi, quia dilexiſti me ante condit
mundum. Pater iuſte,& mundus te n
cognouit: ego autem te cognoui,& hi c
gnouerunt, quòd tu me miſeris. Et no
feci eis nomen tuum,& notum faciam,
dilectio qua dilexiſti me, in ipſis ſit, & e
in ipſis. Hæc quum dixiſſet Ieſus egr
ſus eſt cum diſcipulis ſuis trans torrente
cedro

κέδρων, ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ
ρνζ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. * ᾔδει δὲ καὶ ἰούδας ὁ παρα-
ι διδοὺς αὐτὸν, τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη
ρνη ὁ ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. * ὁ οὖν ἰού
α δας λαβὼν τὴν σπεῖραν, καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ
φαρισαίων ὑπηρέτας, ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν
ρνθ καὶ λαμπάδων καὶ ὅπλων. * ἰησοῦς οὖν εἰδὼς
ι πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτὸν, ἐξελθὼν, εἶπεν αὐ
τοῖς. τίνα ζητεῖτε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ. ἰησοῦν τὸν
ναζωραῖον. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἐγώ εἰμι. εἱστήκει
δὲ καὶ ἰούδας, ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, μετ' αὐτῶν.
ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς. ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀπῆλθον εἰς τὰ
ὀπίσω, καὶ ἔπεσον χαμαί. πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπη-
ρώτησε. τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον. ἰησοῦν τὸν ναζω
ραῖον. ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς. εἶπον ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι.
εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν. ἵνα
πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν, ὅτι οὓς δέδωκάς μοι,
ρξ οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα. * σίμων οὖν πέ-
α τρος ἔχων μάχαιραν, εἵλκυσεν αὐτὴν, καὶ ἔπαι
σε τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον, καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ
τὸ ὠτίον τὸ δεξιόν. ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ μάλ-
ρξα χος. * εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς τῷ πέτρῳ. βάλε τὴν
α μάχαιράν σου εἰς τὴν θήκην. τὸ ποτήριον ὃ δέ-
ρξβ δωκέ μοι ὁ πατὴρ, οὐ μὴ πίω αὐτό; * ἡ οὖν σπεῖ-
α ρα καὶ ὁ χιλίαρχος καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν ἰουδαίων
ρξγ συνέλαβον τὸν ἰησοῦν, καὶ ἔδησαν αὐτὸν, * καὶ
ι ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς ἄνναν πρῶτον. † ἦν γὰρ
πενθερὸς τοῦ καϊάφα, ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυ-
τοῦ ἐκείνου. ἦν δὲ καϊάφας ὁ συμβουλεύσας τοῖς
ἰουδαίοις, ὅτι συμφέρει ἕνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι
ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. * ἠκολούθει δὲ τῷ ἰησοῦ σίμων
πέτρος, καὶ ἄλλος μαθητής. * ὁ δὲ μαθητὴς
ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ συνεισῆλθε
ρξε τῷ ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως. * ὁ δὲ πέ
ι τρος εἱστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. * ἐξῆλθεν οὖν ὁ
ρξς μαθητὴς ὁ ἄλλος, ὃς ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ
α εἶπε τῇ θυρωρῷ, καὶ εἰσήγαγε τὸν πέτρον. * λέ
ρξζ γει οὖν ἡ παιδίσκη ἡ θυρωρὸς τῷ πέτρῳ, μὴ καὶ
ι σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; λέγει
ρξη ἐκεῖνος, οὐκ εἰμί. * εἱστήκεισαν δὲ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ
α ὑπηρέται, ἀνθρακιὰν πεποιηκότες, ὅτι ψῦχος
ρξθ ἦν, καὶ ἐθερμαίνοντο. ἦν δὲ μετ' αὐτῶν ὁ πέτρος
ι ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος. ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτη-
σε τὸν ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς
ρο διδαχῆς αὐτοῦ. * ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἐγὼ
α παῤῥησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ. ἐγὼ πάντοτε ἐδί-
δαξα ἐν τῇ συναγωγῇ, καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάν
τοτε οἱ ἰουδαῖοι συνέρχονται, καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλά
ροα λησα οὐδέν. * τί με ἐπερωτᾷς, ἐπερώτησον τοὺς
ι ἀκηκοότας τί ἐλάλησα αὐτοῖς. ἴδε οὗτοι οἴδασιν ἃ
ροβ εἶπον ἐγώ. * ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, εἷς τῶν
α ὑπηρετῶν παρεστηκὼς ἔδωκε ῥάπισμα τῷ ἰησοῦ,
εἰπών

Vide diversam lectionem in fine annotationum.

cedron, ubi erat hortus in quē introiuit ipse
& discipuli eius. Nouerat aūt & Iudas qui
prodebat eum, locum, quia frequēter Iesus
conuenerat illuc cū discipulis suis. Iudas er
go quum accepisset cohortē, & à pontifici-
bus ac pharisæis ministros, uenit illuc cum
laternis ac facib⁹ & armis. Iesus itaq; sciens
omnia quæ uentura erant super se, processit
ac dixit eis: Quem quæritis? Respōderunt
ergo ei: Iesum Nazarenum. Dicit eis Iesus:
Ego sum. Stabat aūt & Iudas qui prodebat
eum, cum ipsis. Vt ergo dixit eis, Ego sum:
abierunt retrorsum & ceciderūt in terram.
Iterum ergo interrogauit eos: Quem quæ-
ritis? Illi aūt dixerūt: Iesum Nazarenū. Re-
spondit Iesus: Dixi uobis, ꝙ ego sum. Si er-
go me quæritis, sinite hos abire. Vt comple
retur sermo quē dixerat: Ex ijs quos dedisti
mihi, non perdidi quenquā. Simon ergo Pe
trus quum haberet gladiū, eduxit eum, &
percussit pontificis seruum, & abscidit auri
culam eius dextram. Erat aūt nomen seruo
Malchus. Dicit ergo Iesus Petro: Immitte
gladium tuum in uaginam. An non bibam
poculū quod dedit mihi pater? Cohors igi-
tur & tribunus ac ministri Iudæorū cōpre-
henderunt Iesum, & ligauerunt eum, & ab-
duxerūt eum ad Annam primū: erat enim
socer Caiaphæ, qui erat pōtifex anni illius.
Erat aūt Caiaphas is qui consilium dederat
Iudæis, ꝙ expediret unū hominē mori pro
populo. Sequebatur aūt Iesum Simon Pe-
trus, & alius discipulus. Discipulus aūt ille
erat notus pōtifici, & introiuit cum Iesu in
atriū pontificis. Petrus aūt stabat ad ostium
foris. Exiuit ergo discipulus ille alter, qui
erat notus pontifici, & dixit ostiariæ, & in-
troduxit Petrum. Dixit ergo Petro ancilla
ostiaria: Num & tu ex discipulis es homi-
nis istius? Dicit ille: Non sum. Stabant aūt
serui & ministri qui prunas congesserant,
quia frigus erat, & calefaciebāt se. Erat aūt
cū eis & Petrus stans & calefaciens se. Pon
tifex ergo interrogauit Iesum de discipulis
suis & de doctrina ipsius. Respondit ei Ie-
sus: Ego palàm loquutus sum mundo. Ego
semper docui in synagoga & in tēplo quò
omnes Iudæi cōueniūt, & in occulto loquu
tus sū nihil. Quid me interrogas? interroga
eos q audierūt qd loquut⁹ sim ipsis. Ecce hi
sciunt quę dixerim ego. Hæc aūt quū dixis-
set, un⁹ assistēs ministrorū dedit alapā Iesu,

 dicens

ρογ εἰπών· οὕτως ἀποκρίνῃ τῷ ἀρχιερεῖ; *ἀπεκρίθη
ι αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον
ροδ περὶ τοῦ κακοῦ, εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις; *ἀπέ-
α στειλεν αὐτὸν ὁ ἄννας δεδεμένον πρὸς καϊάφαν
ροε τὸν ἀρχιερέα. *ἦν δὲ σίμων πέτρος ἑστὼς καὶ
α θερμαινόμενος, εἶπον οὖν αὐτῷ. μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; ἠρνήσατο ἐκεῖνος, καὶ εἶπεν.
οὐκ εἰμί. λέγει εἷς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως
συγγενὴς ὤν, οὗ ἀπέκοψε πέτρος τὸ ὠτίον. οὐκ
ἐγώ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ᾽ αὐτοῦ; πάλιν οὖν
ἠρνήσατο ὁ πέτρος, καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνη-
ροϛ σεν. *ἄγουσιν οὖν τὸν ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ καϊάφα εἰς
α τὸ πραιτώριον. ἦν δὲ πρωΐα, *καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰ-
ροζ σῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ᾽
ι ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα. ἐξῆλθεν οὖν ὁ πιλάτος
πρὸς αὐτοὺς ἔξω, καὶ εἶπε. τίνα κατηγορίαν φέρε-
τε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; ἀπεκρίθησαν, καὶ
εἶπον αὐτῷ. εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιός, οὐκ ἄν σοι
παρεδώκαμεν αὐτόν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ πιλά-
τος. λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑ-
μῶν κρίνατε αὐτόν. εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι.
ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα. ἵνα ὁ λόγος τοῦ
ἰησοῦ πληρωθῇ, ὃν εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ
ροη ἤμελλεν ἀποθνήσκειν. *εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραι
α τώριον πάλιν ὁ πιλάτος, καὶ ἐφώνησε τὸν ἰη-
σοῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ. σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰου-
δαίων; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς. ἀφ᾽ ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέ-
ροθ γεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ; *ἀπεκρίθη ὁ
ι πιλάτος. μήτι ἐγὼ ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος τὸ
σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί, τί ἐποίη-
σας; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς. ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν
ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ
βασιλεία ἡ ἐμή, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζον-
το, ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς ἰουδαίοις. νῦν δὲ ἡ βα-
ρπ σιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν. *εἶπεν οὖν αὐτῷ
δ ὁ πιλάτος. οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ; ἀπεκρίθη ὁ ἰη
ρπα σοῦς. σὺ λέγεις, ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ. *ἐγὼ εἰς
ι τοῦτο γεγέννημαι, καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσ
μον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ. πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς
ἀληθείας, ἀκούει μου τῆς φωνῆς. λέγει αὐτῷ ὁ πι
λάτος. τί ἐστιν ἀλήθεια; καὶ τοῦτο εἰπών, πάλιν
ρπβ ἐξῆλθε πρὸς τοὺς ἰουδαίους. *καὶ λέγει αὐτοῖς.
θ ἐγὼ οὐδὲ μίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ. *ἔστι δὲ
ρπγ συνήθεια ὑμῖν, ἵνα ἕνα ὑμῖν ἀπολύσω ἐν τῷ πά-
δ σχα. βούλεσθε οὖν ὑμῖν ἀπολύσω τὸν βασιλέα
ρπδ τῶν ἰουδαίων; *ἐκραύγασαν οὖν πάλιν πάν-
α τες, λέγοντες. μὴ τοῦτον ἀλλὰ τὸν βαραββᾶν. ἦν
ρπε δὲ ὁ βαραββᾶς λῃστής. *τότε οὖν ἔλαβεν ὁ πιλά
δ τος τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐμαστίγωσε. καὶ οἱ στρατιῶται
πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέθηκαν αὐ-
τοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβα-
λον αὐτόν, καὶ ἔλεγον. χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰου-
δαίων

dicens: Siccine reſpondes pōtifici? Reſpon-
dit ei Ieſus: Si male loquutus ſum, teſtifica-
re de malo: ſin bene, cur me cædis? Et miſit
eum Annas uinctum ad Caiapham ponti-
cem. Stabat aūt Simon Petrus & calefacie-
bat ſe. Dixerūt ergo ei: Num & tu ex diſci-
pulis eius es? Negauit ille, & dixit: Nō ſum.
Dicit ei unus ex ſeruis pontificis cognatus
eius, cuius abſciderat Petrus auriculā: Non-
ne ego te uidi in horto cum illo? Iterū ergo
negauit Petrus, & ſtatim gallus cecinit. Du-
cunt ergo Ieſum à Caiapha in prætorium.
Erat aūt mane, & ipſi non introierūt in præ-
torium, ne contaminarentur, ſed ut ederent
paſcha. Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, &
dixit: Quam accuſationē affertis aduerſus
hominem hunc? Reſpōderunt, & dixerunt
ei: Si non eſſet hic nocens, haudquaquā tibi
tradidiſſemus eum. Dicit ergo eis Pilatus:
Accipite eum uos, & ſecūdum legē ueſtram
iudicate eū. Dixerunt ergo ei Iudæi: Nobis
non licet interficere quenq̄. Vt ſermo Ieſu
impleretur quem dixit, ſignificās qua mor-
te eſſet moriturus. Introiuit ergo iterum in
prætoriū Pilatus, & uocauit Ieſum, & dixit
ei: Tu es ille rex Iudæorum? Reſpondit Ie-
ſus: A temetipſo tu hoc dicis, an alij dixerūt
tibi de me? Reſpondit Pilatus: Num ego Iu-
dæus ſum? Gens tua & pontifices tradide-
runt te mihi. Quid feciſti? Reſpondit Ieſus:
Regnum meum non eſt ex hoc mundo. Si
ex hoc mūdo eſſet regnum meum, miniſtri
mei utique decertarent, ne traderer Iudæis.
Nunc autem regnum meum non eſt hinc.
Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu? Re-
ſpondit Ieſus: Tu dicis, quòd rex ſum ego.
Ego in hoc natus ſum, & ad hoc ueni in
mundum, ut teſtimonium feram ueritati.
Omnis qui eſt ex ueritate, audit uocē meā.
Dicit ei Pilatus: Quid eſt ueritas? Et quum
hoc dixiſſet, iterum prodijt ad Iudæos, &
dicit eis: Ego nullam inuenio in eo cauſam.
Eſt autem conſuetudo uobis, ut unum di-
mittam uobis in paſcha. Vultis ne ergo di-
mittam uobis illum regem Iudæorum? Cla-
mauerunt rurſum omnes, dicentes: Non
hunc, ſed Barabbam. Erat autem Barabbas
latro. Tunc ergo apprehendit Pi-
latus Ieſum, & flagellauit. Et milites ple-
ctentes coronam de ſpinis, impoſuerunt
capiti eius, & ueſte purpurea circunde-
derunt eum, ac dicebant: Aue rex Iu-
dæorum

ρπε δαίων. καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ῥαπίσματα. *ἐξῆλ-
θ θεν οὖν πάλιν ἔξω ὁ πιλᾶτος, καὶ λέγει αὐτοῖς,
ἴδε ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε, ὅτι ἐν αὐτῷ οὐ-
ρπζ δεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω. *ἐξῆλθεν οὖν ὁ ἰησοῦς
δ ἔξω, φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον, καὶ τὸ πορφυ
ροῦν ἱμάτιον. καὶ λέγει αὐτοῖς. ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος.
ρπη *ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται
α ἐκραύγασαν, λέγοντες. σταύρωσον, σταύρωσον. *λέ
ρπθ γει αὐτοῖς ὁ πιλᾶτος. λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ
ι σταυρώσατε. *ἐγὼ γὰρ οὐχ εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰ-
ρϞ τίαν. *ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι. ἡμεῖς νό-
θ μον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀπο
ρϞα θανεῖν, ὅτι ἑαυτὸν τὸν υἱὸν θεοῦ ἐποίησεν. *ὅτε οὖν
ι ἤκουσεν ὁ πιλᾶτος τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον ἐφο
ρϞβ βήθη. καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν, καὶ
δ λέγει τῷ ἰησοῦ. πόθεν εἶ σύ; ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπόκρισιν
ρϞγ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ. *λέγει οὖν αὐτῷ ὁ πιλᾶτος.
ι ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶ-
σαί σε, καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολῦσαί σε; ἀπεκρίθη
ὁ ἰησοῦς. οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδὲ μίαν κατ᾽ ἐμοῦ, εἰ
μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν. διὰ τοῦτο ὁ παραδι-
δούς με σοι μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει. ἐκ τούτου ἐζή
τει ὁ πιλᾶτος ἀπολῦσαι αὐτόν. οἱ δὲ ἰουδαῖοι
ἔκραζον, λέγοντες. ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ
φίλος τοῦ καίσαρος. πᾶς ὁ βασιλέα αὐτὸν ποι-
ῶν, ἀντιλέγει τῷ καίσαρι. ὁ οὖν πιλᾶτος ἀκού-
σας τοῦτον τὸν λόγον, ἤγαγεν ἔξω τὸν ἰησοῦν, καὶ
ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος εἰς τόπον λεγόμενον
λιθόστρωτον, ἑβραϊστὶ δὲ γαββαθᾶ. ἦν δὲ παρα-
σκευὴ τοῦ πάσχα, ὥρα δὲ ὡσεὶ ἕκτη, καὶ λέγει
ρϞδ τοῖς ἰουδαίοις. ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν. *οἱ δὲ ἐκραύ
α γασαν. ἆρον, ἆρον, σταύρωσον αὐτόν. *λέγει αὐ-
ρϞε τοῖς ὁ πιλᾶτος, τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; ἀπε
ι κρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς. οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ
ρϞϛ καίσαρα. *τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς, ἵνα
α σταυρωθῇ. *παρέλαβον δὲ τὸν ἰησοῦν, καὶ ἀπή-
ρϞζ γαγον, καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, ἐξῆλθεν εἰς
α τὸν λεγόμενον κρανίου τόπον. ὃς λέγεται ἑβραϊστὶ
ρϞη γολγοθᾶ, ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν. *καὶ μετ᾽ αὐτοῦ
α ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν μέσον δὲ τὸν ἰη-
ρϞθ σοῦν. *ἔγραψε δὲ καὶ τίτλον ὁ πιλᾶτος, καὶ ἔθη
α κεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. ἦν δὲ γεγραμμένον. ἰησοῦς ὁ να-
σ ζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. *τοῦτον οὖν τὸν τίτ
ι λον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν
τῆς πόλεως ὁ τόπος, ὅπου ἐσταυρώθη ὁ ἰησοῦς. καὶ
ἦν γεγραμμένον ἑβραϊστί, ἑλληνιστί, ῥωμαϊστί. ἔλε-
γον οὖν τῷ πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν ἰουδαίων. μὴ
γράφε, ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων, ἀλλ᾽ ὅτι ἐκεῖνος
εἶπε, βασιλεύς εἰμι τῶν ἰουδαίων. ἀπεκρίθη ὁ πι
λᾶτος. ὃ γέγραφα, γέγραφα. οἱ οὖν στρατιῶται
ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐ-
τοῦ, καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη, ἑκάστῳ στρατιώ-
τῃ

dæorum. Et dabant ei alapas. Exiuit iterum Pilat⁹ foras, & dicit eis: Ecce adduco uobis eum foras, ut cognoscatis ꝙ nullā in eo causam inuenio. Exiuit ergo Iesus foras, gestās spineam coronā, & purpureum pallium. Et dicit eis: Ecce homo. Quum ergo uidissent eum pontifices & ministri clamabāt, dicentes: Crucifige, crucifige. Dicit eis Pilat⁹: Accipite eum uos, & crucifigite: ego enim nō inuenio in eo causam. Responderunt ei Iudæi: Nos legē habemus, & secūdum legem nostram debet mori: quia filiū dei se fecit. Quū ergo audisset Pilatus hunc sermonē, magis timuit: & ingressus est prætoriū iterum, & dicit ad Iesum: Vnde es tu? Iesus aūtem respōsum non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? nescis ꝙ potestatem habeam crucifigēdi te, & potestatē habeam absoluendi te? Respondit Iesus: Non haberes potestatē aduersum me ullam, nisi tibi datū esset è supernis. Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatū habet. Et ex eo quærebat Pilatus absoluere eum. Iudæi autem clamabāt, dicentes: Si hunc absolueris, non es amicus Cæsaris. Quicūq; se regē facit, cōtradicit Cæsari. Pilatus aūt quum audisset hunc sermonē, produxit foras Iesum, seditq; pro tribunali in loco qui dicit̃ Lithostrotos, Hebraice aūt Gabbatha. Erat autē parasceue paschæ, hora fermè sexta, & dicit Iudæis: Ecce rex uester. Illi autē clamabant: Tolle, tolle, crucifige eū. Dicit eis Pilatus: Regem uestrum crucifigam? Respōderunt pontifices: Non habemus regem, nisi Cæsarem. Tunc ergo tradidit eum illis, ut crucifigeretur. Acceperunt aūt Iesum, & abduxerunt, atq; is baiulās crucem suam, exiuit in eum, qui dicitur Caluaria, locum, Hebraice aūt Golgotha, ubi crucifixerunt eū, & cum eo alios duos hinc & hinc, medium aūt Iesum. Scripsit aūt & titulū Pilatus, & posuit super crucem. Erat aūt scriptum: Iesus Nazarenus rex Iudæorum. Hūc ergo titulum multi Iudæorum legerunt, quia prope ciuitatem erat locus ubi crucifixus est Iesus. Et erat scriptū Hebraice & Græce & Latine. Dicebant ergo Pilato pōtifices Iudæorum: Noli scribere, Rex Iudæorum: sed ꝙ ille dixerit, Rex sum Iudæorum. Respondit Pilatus: Quod scripsi, scripsi. Milites ergo quū crucifixissent Iesum, acceperūt uestimenta eius, & fecerūt quatuor partes, unicuiq; mi

τῃ μέρος, καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτὼν ἄῤῥαφος
ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι' ὅλου. εἶπον οὖν πρὸς
ἀλλήλους. μὴ σχίσωμεν αὐτὸν, ἀλλὰ λάχωμεν πε-
ρὶ αὐτοῦ τίνος ἔσται. ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ ἡ λέ-
γουσα. διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ
ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. οἱ μὲν οὖν
σβ στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν. *εἱστήκεισαν δὲ πα
ι ρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδελ
φὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μαρία ἡ τοῦ κλωπᾶ, καὶ μα
ρία ἡ μαγδαληνή. ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα
καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα, ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ
μητρὶ αὐτοῦ. γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου. εἶτα λέγει τῷ
μαθητῇ. ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥ-
σγ ρας ἔλαβεν ὁ μαθητὴς αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια. *μετὰ
δ τοῦτο εἰδὼς ὁ ἰησοῦς, ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται,
ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφὴ, λέγει. διψῶ. σκεῦος οὖν
ἔκειτο ὄξους μεστόν. οἱ δὲ πλήσαντες σπόγγον ὄ-
ξους καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες, προσήνεγκαν αὐτοῦ
σδ τῷ στόματι. *ὅτε οὖν ἔλαβε τὸ ὄξος ὁ ἰησοῦς, εἶ-
α πε. τετέλεσται. καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέ-
σε δωκε τὸ πνεῦμα. *οἱ οὖν ἰουδαῖοι, ἐπεὶ παρα-
ι σκευὴ ἦν, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα
ἐν τῷ σαββάτῳ, ἦν γὰρ μεγάλη ἡμέρα ἐκείνη
τοῦ σαββάτου, ἠρώτησαν τὸν πιλάτον, ἵνα κα-
τεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη, καὶ ἀρθῶσιν. ἦλθον
οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν
σκέλη, καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος αὐτῷ.
ἐπὶ δὲ τὸν ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη
τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη. ἀλλ'
εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν
ἔνυξε, καὶ εὐθὺς ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ. καὶ ὁ
ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ ἀληθινὴ αὐτοῦ ἐστιν ἡ
μαρτυρία. κἀκεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα
καὶ ὑμεῖς πιστεύσητε. ἐγένετο γὰρ ταῦτα, ἵνα ἡ
γραφὴ πληρωθῇ. ὀστοῦν οὐ συντριβήσεται ἀπ' αὐ
τοῦ. καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει. ὄψονται εἰς
σϛ ὃν ἐξεκέντησαν. *μετὰ δὲ ταῦτα ἠρώτησε τὸν ιη
α πιλάτον ὁ ἰωσὴφ ἀπὸ ἀριμαθαίας, ὢν μαθητὴς
τοῦ ἰησοῦ, κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν ἰου-
δαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐπέτρε-
σζ ψεν ὁ πιλάτος. *ἦλθε δὲ καὶ νικόδημος ὁ ἐλ-
ι θὼν πρὸς τὸν ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων
μίγμα μύρνης καὶ ἀλόης ὡσεὶ λίτρας ἑκατόν.
ση *ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἔδησαν αὐ-
α τὸ ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος
ἐστὶ τοῖς ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν. ἦν δὲ ἐν τῷ
τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη, κῆπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ
μνημεῖον καινὸν, ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη.
ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν ἰουδαίων,
ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον, ἔθηκαν τὸν ἰησοῦν.
σθ *τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων μαρία ἡ μαγδα-
α ληνὴ ἔρχεται πρωῒ, σκοτίας ἔτι οὔσης, εἰς τὸ μνη
μεῖον

liti partē & tunicam. Erat aūt tunica incon
sutilis, à summo contexta per totum. Dixe
runt ergo inter se: Ne scindamus eā, sed sor
tiamur de illa cuius sit. Vt scriptura imple
retur, dicens: Partiti sunt uestimenta mea si
bi, & in uestem meā miserunt sortem. Et mi
lites quidem hæc fecerūt. Stabant aūt iuxta
crucē Iesu mater eius, & soror matris eius
Maria Cleopę, & Maria Magdalene. Quū
uidisset ergo Iesus matrē ac discipulū astan
tem, quē diligebat dicit matri suæ: Mulier,
ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo: Ec
ce mater tua. Et ex illa hora accepit eam di
scipulus in sua. Postea sciēs Iesus, ꝙ omnia
iam consummata essent, ut cōsummaretur
scriptura, dicit: Sitio. Vas igitur erat posi
aceto plenum. Illi uero impleuerūt spongia
aceto & hysopo, & impositam admouerūt
ori eius. Quū ergo accepisset Iesus acetū,
dixit: Consummatū est, & inclinato capite
tradidit spiritum. Iudæi ergo, quoniā para
sceue erat, ut non remanerēt in cruce corpo
ra sabbato (erat enim magnus dies ille sab
bati) rogauerūt Pilatum, ut frangerētur eo
rum crura, ac tollerētur. Venerūt ergo mili
tes, & primi quidem fregerūt crura, & alte
rius qui crucifixus est cum eo. Ad Iesum au
tem quum uenissent, ut uiderunt eum iam
mortuū, non fregerunt eius crura: sed unus
militum lancea latus eius fodit, & continuo
exiuit sanguis & aqua. Et qui uidit, testimo
niū perhibuit, & uerū est testimoniū eius.
Et ille scit quod uera dicit, ut & uos creda
tis. Facta sunt enim hæc, ut scriptura imple
retur: Os non cōminuetis ex eo. Et rursum
alia scriptura dicit: Videbunt in quē pupu
gerunt. Post hæc aūt rogauit Pilatū Ioseph
Arimathiensis, qui erat discipulus Iesu, sed
occultus propter metū Iudæorū: ut tolleret
corpus Iesu, idq; ꝑmisit Pilatus. Venit aūt
& Nicodemus, qui uenerat ad Iesum nocte
primū, ferēs mixturam myrrhæ & aloes ad
libras fermè centum. Acceperunt ergo cor
pus Iesu, & obuinxerunt illud linteis cū aro
matibus, sicut mos est Iudæis sepelire. Erat
aūt in eo loco ubi crucifixus est, hortus, &
in horto monumentū nouum, in quo non
dum quisquā positus erat. Ibi ergo propter
parasceuen Iudæorum, quod in propinquo
esset monumentū, posuerūt Iesum. Vno
uero die sabbatorū Maria Magdalene ue
nit mane, quū adhuc tenebræ essent, ad mo
numentum

μεῖον, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνη-
σι μείου. * τρέχει οὖν, καὶ ἔρχεται πρὸς σίμωνα πέ-
ι τρον, καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν, ὃν ἐφίλει ὁ ἰη-
σοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς. ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνη-
μείου, καὶ οὐκ οἴδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν. ἐξῆλθεν
οὖν ὁ πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς, καὶ ἤρχοντο
εἰς τὸ μνημεῖον. ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ, καὶ ὁ ἄλ-
λος μαθητὴς προέδραμε τάχιον τοῦ πέτρου, καὶ
ἦλθε πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον καὶ παρακύψας
βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια, οὐ μέντοι εἰσῆλθεν. ἔρ-
χεται οὖν σίμων πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰ-
σῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κεί-
μενα, καὶ τὸ σουδάριον, ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐ-
τοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον, ἀλλὰ χωρὶς ἐντε-
τυλιγμένον εἰς ἕνα τόπον. τότε οὖν εἰσῆλθε καὶ
ὁ ἄλλος μαθητὴς, ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνη-
μεῖον, καὶ εἶδε καὶ ἐπίστευσεν. οὐδέπω γὰρ ᾔδει-
σαν τὴν γραφὴν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ-
ναι. ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί.
σια *μαρία δὲ εἱστήκει πρὸς τὸ μνημεῖον κλαίουσα ἔξω.
α ὡς οὖν ἔκλαιε, παρέκυψεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεω-
ρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευκοῖς, καθεζομένους ἕνα
πρὸς τῇ κεφαλῇ, καὶ ἕνα πρὸς τοῖς ποσὶν, ὅπου ἔ-
σιβ θηκαν τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. * καὶ λέγουσιν αὐτῇ ἐ-
ι κεῖνοι. γύναι, τί κλαίεις; λέγει αὐτοῖς, ὅτι ἦραν τὸν
κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν αὐτόν. καὶ ταῦ-
τα εἰποῦσα ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω. καὶ θεωρεῖ τὸν
ἰησοῦν ἑστῶτα, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ὁ ἰησοῦς ἐστι. λέγει αὐ-
τῇ ὁ ἰησοῦς. γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; ἐκείνη
δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρός ἐστι, λέγει αὐτῷ. κύριε, εἰ
σὺ ἐβάστασας αὐτὸν, εἰπέ μοι ποῦ αὐτὸν ἔθηκας,
κἀγὼ αὐτὸν ἀρῶ. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, μαρία. στρα-
φεῖσα ἐκείνη, λέγει αὐτῷ. ῥαββουνὶ, ὃ λέγεται δι-
δάσκαλε. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. μή μου ἅπτου. οὔπω
γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου. πορεύου δὲ
πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου, καὶ εἰπὲ αὐτοῖς. ἀναβαίνω
πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ θεόν
μου καὶ θεὸν ὑμῶν. ἔρχεται μαρία ἡ μαγδαληνὴ,
ἀναγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς, ὅτι ἑώρακε τὸν κύ-
σιγ ριον, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ. * οὔσης οὖν ὀψίας τῇ
θ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων καὶ τῶν θυρῶν
κεκλεισμένων, ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι
διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἔστη
εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς. εἰρήνη ὑμῖν. καὶ τοῦτο
εἰπὼν, ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν
σιδ αὐτοῦ. * ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ, ἰδόντες τὸν
ι κύριον. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς πάλιν. εἰρήνη
ὑμῖν. καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ πέμ-
σιε πω ὑμᾶς. καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἐνεφύσησε, καὶ λέγει αὐ-
ζ τοῖς. λάβετε πνεῦμα ἅγιον. * ἄν τινων ἀφῆτε
σις τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἄν τινων κρατῆ-
: τε, κεκράτηνται. *θωμᾶς δὲ εἷς ἐκ τῶν δώδεκα,

numentũ,uidetq́; lapidem ſublatũ à monu/
mento.Currit ergo & uenit ad Simonẽ Pe/
trum,& ad alterũ illum diſcipulũ,quẽ ama
bat Ieſus,& dicit illis:Suſtulerũt dominũ è
monumẽto,& neſcimus ubi poſuerint eũ.
Exijt ergo Petrus & ille alius diſcipulus,&
uenerũt ad monumentũ.Currebãt aũt duo
ſimul,& ille alius diſcipulus præcucurrit ci
tius Petro,uenitq́; prior ad monumentũ.Et
quũ ſe inclinaſſet,uidit poſita linteamina,
non tamẽ introiuit.Venit ergo Simon Pe/
trus ſequẽs eũ & introiuit in monumentũ,
& uidit linteamina poſita,& ſudariũ quod
fuerat ſup caput eius nõ cum linteaminibꝰ
poſitũ,ſed ſeparatim inuolutũ in unũ locũ.
Tunc ergo introiuit & ille alius diſcipulus,
qui uenerat prior ad monumẽtũ,uiditq́; &
credidit:nondũ enim nouerant ſcripturã,ꝙ
oportuiſſet eũ à mortuis reſurgere.abierũt
ergo rurſus diſcipuli ad ſemetipſos.Maria
aũt ſtabat ad monumẽtũ foris plorãs.Dum
ergo fleret,inclinauit ſe in monumẽtũ,& ui
det duos ãgelos amictos albis,ſedẽtes unũ
ad caput,& alterũ ad pedes illic,ubi poſue/
rãt corpus Ieſu.Dicũt ei illi:Mulier,ꝗd plo
ras?Dicit eis:Suſtulerũt dominũ meũ,nec
ſcio ubi poſuerũt eũ.Hæc quũ dixiſſet,con
uerſa eſt retrorſũ,& uidet Ieſum ſtantẽ,nec
ſciebat ꝙ Ieſus eſſet.Dicit ei Ieſus:Mulier,
quid ploras?Quẽ quæris?Illa exiſtimãs ꝙ
hortulanus eſſet,dicit ei:Dñe,ſi tu aſporta/
ſti eum,dicito mihi ubi poſueris eũ,& ego
eũ tollã.Dicit ei Ieſus:Maria.Cõuerſa illa,
dicit ei:Rabboni.quod dicit̃ magiſter.Di/
cit ei Ieſus:Noli me tãgere.Nõdũ eñ aſcẽ/
di ad patrẽ meũ.Sed uade ad fratres meos,
& dic eis:Aſcẽdo ad patrẽ meũ & patrẽ ue
ſtrũ,& deũ meũ,& deũ ueſtrũ.Venit Ma/
ria Magdalene,annuncians diſcipulis ꝙ ui
diſſet dominũ,& ea dixiſſet ſibi.Quũ ergo
ueſpera eſſet die illo qui erat unus ſabbato
rum,& fores eſſent clauſæ,ubi erãt diſcipu
li cõgregati propter metũ Iudeorũ,uenit Ie
ſus,ſtetitq́; in medio & dicit eis:Pax uobis.
Et quũ hæc dixiſſet,oſtẽdit eis manus ac la
tus ſuũ.Gauiſi ſunt ergo diſcipuli,uiſo do/
mino.Dixit ergo eis iterũ:Pax uobis.Sicut
miſit me pater,ita & ego mitto uos.Hæc
quũ dixiſſet,flauit in eos & dicit eis:Accipi
te ſpiritũ ſctũ.Quorũcũq; remiſeritis pec
cata,remittunt̃ eis:quorũcũq; retinueritis,
retẽta ſunt.Thomas aũt unꝰ ex duodecim,

ὁ λεγόμενος δίδυμος, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλ-
θεν ὁ ἰησοῦς. ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί,
ἑωράκαμεν τὸν κύριον. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἐὰν μὴ
ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ
βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων,
καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ
σιζ πιστεύσω. *καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω
θ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ θωμᾶς μετ' αὐτῶν. ἔρχεται ὁ
ἰησοῦς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέ-
σον, καὶ εἶπεν. εἰρήνη ὑμῖν. εἶτα λέγει τῷ θωμᾷ,
φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς
μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλε εἰς τὴν πλευ-
σιη ράν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός. *ἀπε-
ι κρίθη ὁ θωμᾶς, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ὁ κύριός μου καὶ ὁ
θεός μου. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι ἑώρακάς με θω-
μᾶ, πεπίστευκας, μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πι-
στεύσαντες. πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίη-
σεν ὁ ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἃ οὐκ ἔστι
γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. ταῦτα δὲ γέ-
γραπται, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι ὁ ἰησοῦς ἐστὶν ὁ χριστὸς
ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν
σιθ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. *μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν
θ ἑαυτὸν πάλιν ὁ ἰησοῦς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς τιβε-
ριάδος. ἐφανέρωσε δὲ οὕτως. ἦσαν ὁμοῦ σίμων πέ-
τρος καὶ θωμᾶς, ὁ λεγόμενος δίδυμος, καὶ να-
θαναὴλ ὁ ἀπὸ κανᾶ τῆς γαλιλαίας, καὶ οἱ τοῦ ζεβε-
δαίου, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο. λέγει
αὐτοῖς σίμων πέτρος. ὑπάγω ἁλιεύειν. λέγουσιν
αὐτῷ. ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί. ἐξῆλθον καὶ ἀ-
νέβησαν εἰς τὸ πλοῖον εὐθύς, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυ-
κτὶ ἐπίασαν οὐδέν. πρωΐας δὲ ἤδη γενομένης, ἔστη
ὁ ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν, οὐ μέντοι ᾔδεισαν οἱ μα-
θηταί, ὅτι ἰησοῦς ἐστι. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. παιδία
μή τι προσφάγιον ἔχετε. ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, οὔ.
ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. βάλλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ
πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὑρήσετε. ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκ
ἔτι αὐτὸ ἑλκύσαι ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχ-
σκ θύων. *λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος, ὃν ἠγάπα ὁ
ι ἰησοῦς, τῷ πέτρῳ. ὁ κύριός ἐστι. σίμων οὖν πέτρος
ἀκούσας, ὅτι ὁ κύριός ἐστι, τὸν ἐπενδύτην διεζώ-
σατο, ἦν γὰρ γυμνός, καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θά-
λασσαν. οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον.
οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πηχῶν
σκα διακοσίων, σύροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων. *ὡς
θ οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν ἀνθρακιὰν
κειμένην, καὶ ὀψάριον ἐπικείμενον καὶ ἄρτον. λέ-
σκβ γει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν
θ ἐπιάσατε νῦν. *ἀνέβη σίμων πέτρος, καὶ εἵλ-
σκγ κυσε τὸ δίκτυον ἐπὶ τῆς γῆς, μεστὸν ἰχθύων μεγά-
θ λων ἑκατὸν πεντηκοντατριῶν, καὶ τοσούτων ὄν-
σκδ των, οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον. *λέγει αὐτοῖς ὁ ἰη-
ι σοῦς. δεῦτε ἀριστήσατε. *οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν μα-
θητῶν

qui dicitur Didymus, non erat cũ eis quan-
do uenit Iesus. Dixerunt ergo ei alij discipu-
li: Vidimus dominũ. Ille autẽ dixit eis: Nisi
uidero in manibus eius uestigiũ clauorũ,
& mittam digitum meum in uestigium cla-
uorum, & mittã manũ meam in latus eius,
non credam. Et post dies octo iterum erant
discipuli eius intus, & Thomas cũ eis. Ve-
nit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, &
dixit: Pax uobis. Deinde dicit Thomæ: In-
fer digitũ tuum huc, & uide manus meas,
& admoue manũ tuam, & immitte in latus
meum, & noli esse incredulus, sed credens.
Respondit Thomas, & dixit ei: Dominus
meus & deus meus. Dicit ei Iesus: Quia ui-
disti me Thoma, credidisti: beati qui non ui-
derunt & crediderũt. Multa quidem & alia
signa fecit Iesus in conspectu discipulorum
suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc.
Hæc aũt scripta sunt, ut credatis, ꝙ Iesus est
Christus ille filius dei, & ut credẽtes uitam
habeatis per nomen eius. Postea manife-
stauit se iterum Iesus ad mare Tyberiadis.
Manifestauit aũt sic. Erant simul Simon Pe-
trus & Thomas, qui dicit Didymus: & Na-
thanael, q̃ erat à Cana Galilææ, & filij Ze-
bedei, alijq; ex discipulis eius duo. Dicit eis
Simon Petrus: Vado piscatũ. Dicũt ei: Ve-
nimus & nos tecum. Exierũt & ascenderũt
in nauim statim, & illa nocte nihil ceperũt.
Mane aũt iã facto stetit Iesus in littore, non
tamen cognouerũt discipuli, ꝙ Iesus esset.
Dicit eis Iesus: Pueri, num quid opsonij ha-
betis? Respõderũt ei: Non. At ille dicit eis:
Mittite in dexterã nauigij partẽ rete, & in-
uenietis. Miserunt ergo & iã non ualebant
illud trahere præ multitudine piscium. Di-
cit ergo discipulus ille quẽ diligebat Iesus,
Petro: Dominus est. Simõ ergo Petrus qui
audisset quòd dominus esset, tunica succin-
xit se, erat enim nudus, & misit se in mare.
Alij autẽ discipuli nauigiolo uenerunt: non
enim longe aberant à terra, sed circiter cubi-
tis ducentis, trahẽtes rete piscium. Vt ergo
descenderũt in terram, uiderunt prunas po-
sitas, & piscem superpositũ, & panem. Di-
cit eis Iesus: Afferte de piscibus quos pren-
didistis nunc. Ascendit Simon Petrus, &
traxit rete in terram, plenum magnis pisci-
bus centum quinquagintatribus. Et quum
tot essent, non est scissum rete. Dicit eis Ie-
sus: Venite, prandete. Et nemo discipulo-
rum

θητῶν ἐξετάσαι αὐτόν. σὺ τίς εἶ; εἰδότες, ὅτι ὁ
σκε κύριός ἐστιν. *ἔρχεται οὖν ὁ ἰησοῦς, καὶ λαμβά-
θ νει τὸν ἄρτον, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς καὶ τὸ ὀψάριον
σκϛ ὁμοίως. *τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ ἰησοῦς
ι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν. ὅτε οὖν
ἠρίστησαν, λέγει τῷ σίμωνι πέτρῳ ὁ ἰησοῦς. σίμων
ἰωαννᾶ, ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων; λέγει αὐτῷ.
σκζ ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ. *βό-
θ σκε τὰ ἀρνία μου. λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον.
σκη *σίμων ἰωαννᾶ, ἀγαπᾷς με; λέγει αὐτῷ. ναὶ κύ-
ι ριε. σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ. *ποίμαινε
σκθ τὰ πρόβατά μου. λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον. *σίμων
θ ἰωαννᾶ, φιλεῖς με; ἐλυπήθη ὁ πέτρος, ὅτι εἶπεν
σλ αὐτῷ τὸ τρίτον, φιλεῖς με, καὶ εἶπεν αὐτῷ. κύριε,
ι σὺ πάντα οἶδας, σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. λέ-
σλα γει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. *βόσκε τὰ πρόβατά μου. *ἀ-
θ μὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἦς νεώτερος, ἐζώννυες σε-
σλβ αυτόν, καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες, ὅταν δὲ γη-
ράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε ζώ-
σει, καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις. τοῦτο δὲ εἶπε, σημαίνων
ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν. καὶ τοῦτο εἰπὼν,
λέγει αὐτῷ. ἀκολούθει μοι. ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ πέ-
τρος, βλέπει τὸν μαθητὴν, ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς,
ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ
ἐπὶ τὸ στῆθος αὐτοῦ, καὶ εἶπε. κύριε, τίς ἐστιν ὁ πα-
ραδιδούς σε; τοῦτον ἰδὼν ὁ πέτρος, λέγει τῷ ἰη-
σοῦ. κύριε οὗτος δὲ τί; λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἐὰν αὐ-
τὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρός σε; σὺ ἀκο-
λούθει μοι. ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀ-
δελφοὺς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει. καὶ
οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ᾽
ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρός σε; οὗ-
τός ἐστιν ὁ μαθητὴς, ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων, καὶ
γράψας ταῦτα. καὶ οἴδαμεν, ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ
μαρτυρία αὐτοῦ. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίη-
σεν ὁ ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ᾽ ἕν, οὐδὲ αὐ-
τὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα
βιβλία.

ΤΕΛΟΣ

rum audebat interrogare eum, *dicens:* Tu q̃s es? quũ sciret φ dominus esset. Venit itaq; Iesus, & accipit panem, & dat eis, & piscem similiter. Hac iã tertia uice manifestatus est Iesus discipulis suis quũ resurrexisset à mortuis. Quum ergo prandissent, dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannes, diligis me plus q̃ hi? Dicit ei: Etiã domine, tu scis φ amem te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei rursus iterũ: Simõ Ioannis, diligis me? Ait illi: Etiam domine, tu scis φ amem te. Dicit ei: Pasce oues meas. Dicit ei tertio: Simõ Ioannis, amas me? Indoluit Petrus, φ dixisset sibi tertio, Amas me: dixitq; ei, Domine, tu omnia nosti, tu scis φ amem te. Dicit ei Iesus: Pasce oues meas. Amen amẽ dico tibi, quum esses iunior, cingebas te, & ambulabas quò uolebas: quum aũt senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quò non uis. Hoc aũt dixit, significans qua morte glorificaturus esset deum. Et quum hoc dixisset, dicit ei: Sequere me. Cõuersus Petrus, uidet illũ discipulũ, quem diligebat Iesus, sequẽtem, qui & recubuit in cœna super pectus eius, & dixit: Domine, q̃s est ille qui tradit te? Hunc ergo quum uidisset Petrus, dicit Iesu: Domine, hic aũt quid? Dicit ei Iesus, Si eum uelim manere donec ueniã, q̃d ad te? Tu me sequere. Exijt ergo sermo inter fratres, φ discipulus ille non moreret. Et nõ dixerat ei Iesus, Non moritur: sed, Si eum uelim manere donec ueniam, quid ad te? Hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc. Et scimus φ uerum est testimoniũ eius. Sunt aũt & alia multa quæ fecit Iesus: quæ si scribantur per singula, nec ipse, opinor, mundus caperet eos qui scriberentur libros.

FINIS

ΑΠΟΔΗΜΙΑ ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

ΑΠΟ ΔΑΜΑΣΚΟΥ ἤρξατο, καὶ ἀνῆλθεν εἰς ἱερουσαλὴμ, ἐκεῖθεν εἰς ταρσὸν, κἀκεῖθεν εἰς ἀντιόχειαν. καὶ πάλιν εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ πάλιν εἰς ἀντιόχειαν. κἀκεῖθεν ἀφορισθεὶς μετὰ βαρνάβα εἰς τὴν ἀποστολὴν, κατῆλθεν εἰς σελεύκειαν, εἶτα εἰς κύπρον, ἔνθα καὶ παῦλος ἤρξατο καλεῖσθαι. εἶτα εἰς πέργην, εἶτα εἰς ἀντιόχειαν τῆς πισιδίας, εἶτα εἰς ἰκόνιον, εἶτα εἰς λύστραν καὶ δέρβην τῆς λυκαονίας, εἶτα εἰς παμφυλίαν, εἶτα πάλιν εἰς πέργην, εἶτα εἰς ἀττάλειαν, εἶτα πάλιν τρίτον εἰς ἀντιόχειαν τῆς συρίας, εἶτα πάλιν τρίτον εἰς ἱερουσαλὴμ διὰ τὴν περιτομήν. εἶτα πάλιν τέταρτον εἰς ἀντιόχειαν. εἶτα διῆλθε τὴν συρίαν κατὰ τὴν κιλικίαν. εἶτα πάλιν δεύτερον εἰς δέρβην καὶ λύστραν, ἔνθα τὸν τιμόθεον περιέτεμεν, εἶτα εἰς τὴν φρυγίαν καὶ γαλατικὴν χώραν, εἶτα εἰς μυσίαν, εἶτα εἰς τρωάδα. κἀκεῖθεν εἰς νεάπολιν, εἶτα εἰς φιλίππους τῆς μακεδονίας. εἶτα διελθὼν τὴν ἀμφίπολιν καὶ τὴν ἀπολλωνίαν, ἦλθεν εἰς θεσσαλονίκην, εἶτα εἰς βέῤῥοιαν, εἶτα εἰς ἀθήνας, εἶτα εἰς κόρινθον, εἶτα εἰς ἔφεσον, εἶτα εἰς καισάρειαν, εἶτα δεύτερον εἰς ἀντιόχειαν τῆς πισιδίας, εἶτα εἰς τὴν γαλατικὴν χώραν καὶ φρυγίαν. εἶτα πάλιν δεύτερον εἰς ἔφεσον, εἶτα διελθὼν τὴν μακεδονίαν, ἦλθεν εἰς ἑλλάδα. κἀκεῖθεν διελθὼν τὴν μακεδονίαν, ἦλθε πάλιν δεύτερον εἰς φιλίππους, καὶ ἀπὸ φιλίππων πάλιν εἰς τρωάδα, ἔνθα καὶ τὸν εὔτυχον ἤγειρε πεσόντα. εἶτα εἰς τὴν ἄσσον, εἶτα εἰς μιτυλήνην, εἶτα εἰς τὰ ἀντικρὺ χίου, εἶτα εἰς σάμον, κἀκεῖθεν εἰς μίλητον. ἐκεῖθεν μεταπεμψάμενος τοὺς ἐν ἐφέσῳ ὡμίλησεν αὐτοῖς. εἶτα εἰς κῶ, εἶτα εἰς ῥόδον, κἀκεῖθεν εἰς πάταρα, κἀκεῖθεν εἰς τύρον, εἶτα εἰς πτολεμαΐδα, κἀκεῖθεν εἰς καισάρειαν, κἀκεῖθεν πάλιν τέταρτον ἀνῆλθεν εἰς ἱερουσαλήμ. κἀκεῖθεν παρεπέμφθη εἰς καισάρειαν, καὶ λοιπὸν δέσμιος ἐπὶ ῥώμην. οὕτως. ἀπὸ καισαρείας ἦλθεν εἰς σιδῶνα, κἀκεῖθεν εἰς μύρα τῆς λυκίας, εἶτα εἰς κνίδον. κἀκεῖθεν πολλὰ παθὼν, ἦλθεν εἰς τὴν νῆσον, ἔνθα ἡ ἔχιδνα καθήψατο τῆς χειρὸς αὐτοῦ, καὶ ἔμεινεν ἀβλαβής. εἶτα εἰς συρακούσας, εἶτα εἰς ῥήγιον τῆς καλαβρίας, εἶτα εἰς ποτιόλους, κἀκεῖθεν πεζὸς ἀνῆλθεν εἰς ῥώμην, ἀπαντησάντων αὐτῷ τῶν ἀδελφῶν εἰς ἀππίου φόρον καὶ τρεῖς ταβέρνας. καὶ λοιπὸν εἰσελθὼν εἰς ῥώμην, καὶ διάξας χρόνον ἱκανὸν, ὕστερον ἐν αὐτῇ τῇ ῥώμῃ ἐμαρτύρησεν, αὐτόθι τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνισάμενος. ῥωμαῖοι δὲ περικαλλέσιν οἴκοις καὶ βασιλείοις τὰ λείψανα τούτου καθείρξαντες, ἐπέτειον αὐτῷ μνήμης ἡμέραν πανηγυρίζουσι τῇ πρὸ τριῶν καλανδῶν ἰουλίων, ἕκτῳ τῶν ὅλων μηνὶ τὸ μαρτύριον ἑορτάζοντες. πολλὰς δὲ καὶ πρὸ τούτου ἤδη παραινέσεις ὑπέρ τε βίου καὶ ἀρετῆς ὁ μακάριος ἐποιήσατο, καὶ πολλὰ περὶ τῶν πρακτέων τοῖς ἀνθρώποις εἰσηγήσατο. ἔτι δὲ ὅλως καὶ διὰ τῆς ὑφῆς τῶν δεκατεσσάρων ἐπιστολῶν τούτων τὴν ὅλην ἀνθρώποις διέγραψε πολιτείαν. ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην ἐν βραχεῖ καὶ τὸν χρόνον ἐπισημειώσασθαι τοῦ κηρύγματος παύλου, ἐκ τῶν χρονικῶν κανόνων εὐσεβίου τοῦ παμφίλου τὴν ἀνακεφαλαίωσιν ποιούμενος. ἔνθα δὴ τὴν βίβλον μετὰ χεῖρας εἰληφὼς, καὶ ταύτην ἀναπτύξας, εὑρίσκω τὸ πάθος τοῦ σωτῆρος ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ ἐν ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει τιβερίου καίσαρος γεγενημένον, καὶ τὴν τριήμερον δὲ εὐθὺς ἀνάστασιν, καὶ πάλιν τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν τοῦ χριστοῦ. καὶ μεθ' ἡμέρας τινὰς ὀλίγας εἶδον ἐκεῖ τοὺς ἀποστόλους προχειριζομένους εἰς διακονίαν, τὸν αὐτοφερώνυμον στέφανον, καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτόν. καὶ μετέπειτα στάσιν ἰουδαίων πάλιν καταλαμβάνω, καθὼς ἤδη προείπομεν, καὶ τὸν στέφανον ἀγωνιζόμενον ἐκεῖσε. καὶ τὸν παῦλον συνευδοκοῦντα πάνυ τῷ φόνῳ. ὃς μικρὸν ὕστερον τοῖς ἄρχουσι τῶν ἰουδαίων παραστὰς, ἐπιστολὰς ἐκόμιζε πρὸς τοὺς ἐν δαμασκῷ ἰουδαίους κατὰ τῶν μαθητῶν. κατὰ μέσην δὲ τὴν ὁδὸν ἡ κλῆσις αὐτῷ γεγένηται παρὰ τοῦ θεοῦ, ὡς μικρῷ προσαναλωθῆναι τὸ ἔτος ἐκεῖνο. ὑπολαμβάνω δὴ τὰ τοῦ ἐννεακαιδεκάτου ἔτους τιβερίου καίσαρος, κατάρξασθαι τὸν παῦλον τοῦ κηρύγματος, φησὶν ἡ ἱστορία, καὶ τὴν ἅπασαν οἰκουμένην διαδραμεῖν εὐαγγελιζόμενον τὴν εἰς χριστὸν εὐσέβειαν μέχρις τρισκαιδεκάτου ἔτους κλαυδίου καίσαρος, ἡγεμονεύοντος τότε τῆς ἰουδαίας φήλικος. ἐφ' οὗ κατηγορηθεὶς ὑπὸ ἰουδαίων, τὴν ἀπολογίαν ἐποιήσατο παῦλος. ὃς δὴ τὸν ἀπόστολον εἰς τὸ κατὰ καισάρειαν δεσμωτήριον κατεῖρξεν ἐπὶ δυσὶν ἔτεσι. μεθ' ὃν διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν πόρκιος φῆστος, εὐθὺς ἀνακρίνειν ὥρμησε τὸν ἀπόστολον, τοῖς ἰουδαίοις ἐν τούτῳ μεγίστην χάριν κατατιθέμενος. τότε οὖν ὁ μακάριος νομίσας οὐκ ἄλλως ἀπαλλαγήσεσθαι τῆς ἐπιβουλῆς, ἢ καίσαρα ἐπικαλεσάμενος, ἑστὼς ἐπὶ τοῦ βήματος ἐπεκαλεῖτο καίσαρα. καὶ εἰς ῥώμην ἐκπέμπεται πρὸς νέρωνα καίσαρα. συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ ἀρίσταρχος, ὃν καὶ εἰκότως συναιχμάλωτόν που τῶν ἐπιστολῶν ἀποκαλεῖ. καὶ λουκᾶς, ὁ τὰς πράξεις τῶν ἀποστόλων γραφῇ παραδούς. κἀκεῖ οὖν ἐπὶ τῆς ῥωμαίων ὁ παῦλος διετίαν ὅλην ἐφυλάττετο. ταῦτα γὰρ καὶ μέχρι τούτων ἱστορεῖ λουκᾶς ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων, κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τὸ βιβλίον συγγραψάμενος. καὶ τὰ καθεξῆς ἥκιστα πάντα γινώσκων, οὐδὲ τὸ μαρτύριον αὐτοῦ ἐγκατέθετο τῇ βίβλῳ. καταλιπόντος γὰρ αὐτὸν ἐκεῖσε λουκᾶ τ

καὶ

καὶ ἀρίσταρχος ἦλθον. εὐσέβιος δὲ τοὺς μετέπειτα χρόνους ἀκριβῶς περιεργασάμενος, ἱστόρησεν ἡμῖν καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τοῦτο καὶ τὸ μαρτύριον. καὶ φησὶν τὸν παῦλον ἄνεσιν διατρίψαι, καὶ τὸν τοῦ θεοῦ λόγον ἀκωλύτως κηρύξαι, ἐπισημηνάμενος. τότε μὲν οὖν ἤδη νέρωνος ἀπολογησάμενον τὸν παῦλον, αὖθις ἤδη τὴν τοῦ κηρύγματος διακονίαν λόγος ἔχει στείλασθαι ὑπὸ καίσαρος ἀπολυθέντα, καὶ εὐαγγελίσασθαι ἐφ' ἑτέροις δέκα ἔτεσιν. εἰς ἄκρον δὲ μανίας ὁ νέρων ἀφικόμενος, ἀνεῖλε μὲν ἀγριππίναν πρῶτα τὴν ἰδίαν μητέρα, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἀδελφὴν τοῦ πατρὸς, καὶ ὀκταουίαν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, καὶ ἄλλους μυρίους τῷ γένει προσήκοντας. μετέπειτα δὲ καθολικὸν ἐκίνησε διωγμὸν κατὰ τῶν χριστιανῶν, καὶ οὕτως ἤδη τὰς κατὰ τῶν ἀποστόλων ἐπήρθη σφαγάς. μεταστειλάμενος γὰρ τὸν παῦλον αὖθις, τῷ βήματι παρεστᾶ. συνῆλθε δὲ πάλιν ὁ λουκᾶς αὐτῷ. ἔνθα δὴ συνέβη τὸν παῦλον τριακοστῷ ἕκτῳ ἔτει τοῦ σωτηρίου πάθους, τρισκαιδεκάτῳ δὲ νέρωνος μαρτυρῆσαι, ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθέντα. ἔστι τοίνυν ἀπὸ τοῦ ἐννεακαιδεκάτου ἔτους τιβερίου καίσαρος ἐξ οὗ κηρύσσειν τὸ εὐαγγέλιον ἤρξατο, ἕως τοῦ εἰκοστοῦ δευτέρου ἔτη τέσσαρα, καὶ τὰ γαΐου δὲ ὡσαύτως ἔτη τέσσαρα. αὖθις δὲ καὶ τὰ κλαυδίου ἔτη μακρὸν ἐλάττω τεσσάρων καὶ δέκα. ὃν διαδεξάμενος νέρων τρισκαιδεκάτῳ ἔτει τῆς ἑαυτοῦ ἀρχῆς, τὸν ἀπόστολον ἀνεῖλε. γράφει οὖν ὁ αὐτὸς ἀπόστολος παῦλος τιμοθέῳ, περὶ μὲν τῆς πρώτης αὐτοῦ ἀπολογίας, φάσκων τάδε. ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ, οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον, μὴ αὐτοῖς λογισθείη, ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη, καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ ἀκούσωσι πάντα τὰ ἔθνη. καὶ ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος, τοῦτον λέγων εἶναι τὸν νέρωνα. περὶ δὲ τῆς δευτέρας ἐν ᾗ καὶ τελευτᾷ τῷ κατ' αὐτὸν μαρτυρίῳ, φησί. τὴν καλὴν διακονίαν σου πληροφόρησον. ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεώς μου ἐφέστηκε. καὶ ὅτι λουκᾶς ἦν πάλιν σὺν αὐτῷ, μετ' ὀλίγα τῆς ἐπιστολῆς, ἀσπάζεταί σε γράφει, λουκᾶς ὁ σὺν ἐμοί. ἔστιν οὖν ὁ πᾶς χρόνος τοῦ κηρύγματος παύλου, εἴκοσι καὶ ἓν ἔτος. καὶ δύο ἕτερα ἔτη, ἃ διετέλεσεν ἤδη τῷ κατὰ καισάρειαν δεσμωτηρίῳ. πρὸς δὲ τούτοις πάλιν τὰ ἐν ῥώμῃ πρότερα δύο ἔτη, καὶ τὰ τελευταῖα δὲ ἔτη δέκα, ὥς τε εἶναι τὰ πάντα ἔτη ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς τελειώσεως, τριάκοντα καὶ πέντε.

ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Ἐπὶ νέρωνος τοῦ καίσαρος ῥωμαίων ἐμαρτύρησεν αὐτόθι παῦλος ὁ ἀπόστολος, ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεὶς ἐν τῷ τριακοστῷ καὶ ἕκτῳ ἔτει τοῦ σωτηρίου πάθους, τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνισάμενος ἐν ῥώμῃ, πέμπτῃ ἡμέρᾳ πανέμου μηνὸς, ἥτις λέγοιτ' ἂν παρὰ ῥωμαίοις τῇ πρὸ τριῶν καλανδῶν ἰουλίων. καθ' ἣν ἐτελειώθη ὁ ἅγιος ἀπόστολος τῷ κατ' αὐτὸν μαρτυρίῳ, ἑξηκοστῷ καὶ ἐνάτῳ ἔτει τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ παρουσίας.

PEREGRINATIO APOSTOLORVM PETRI ET PAVLI, CVM RATIONE TEMPORVM, PER DES. ERASMVM ROTEROD.

EX ACTIS APOSTOLICIS non liquet Petrum frequenter commutasse locum, nisi quòd post mortem Stephani, profectus est unà cum collega Ioanne, in Samariam ciuitatẽ, cui post uersum nomen Sebaste, unde & tota regio Samaria dicta est: ut comprobaret autoritate sua perficeretque, quod illic per Philippum diaconum cœptum erat. Deinde uidetur plerasque Samariæ partes peragrasse. Sic enim legimus capite octauo. Et multis regionibus Samaritanorum euangelizabant. Est autem Samaria, media inter Iudæam & Galilæam. Porrò nonum caput testatur illum peragrasse uarias Palæstinæ regiones, antequam ueniret Lyddam & Ioppen. Sic enim habet: Factum est autẽ, ut Petrus dum transiret uniuersos, deueniret ad sanctos qui habitabant Lyddæ. Est enim Lydda in Palæstina non procul à Ioppe ciuitate littorali. Rursus à Ioppe profectus legitur ad Cæsaream, Palæstinæ maritimam, quæ prius dicta fuerat Turris Stratonis. Hic baptizauit Cornelium cẽturionem. Hinc reuersus est Hierosolymam. Cæterum quando profectus sit Antiochiam, ubi præfuisse creditur, aut quando se Romam transtulerit, quasque regiones peragrarit: quoniam humanis duntaxat historijs proditum est, non laborabo persequi. Nam Eusebius, qui putat illum prædicasse euangelium apud Ponticos, Galatas, Cappadoces, Asiaticos, Bithynos, non aliunde sumpsit coniecturam, nisi quòd harum gentium meminit in priore epistola. Conueniebat autem ut apostolorum præcipuus, annos complures sederet in ea ciuitate, unde dominus Iesus uoluerat euangelicam doctrinam, primum in omnes Iudeæ regiones, mox in uniuersum orbem propagari. Iam quod tradit Historia, quam uocant Ecclesiasticã, primariam rerum curam à Christo traditam Petro, Iacobo & Ioanni: id inde colligũt, quòd horum aliquoties nominatim fit mentio, quum de cæteris nihil narretur quid dixerint aut fecerint, nisi quòd adstabant Petro dicenti, tanquam testes. Erant autem Iacobi duo, unus Zebedæi filius, frater Ioannis: hunc interfecit Herodes: atque hoc ipsum arguit eum fuisse inter apostolos præcipuum. Alter, Alphæi filius. Crebra mentio fit in Actis tertij Iacobi qui dictus est frater domini, cognomento Iustus, filius (ut opinatur Hieronymus) Mariæ, quæ fuerit soror matris domini. Huic Iacobo tribuunt epistolam, quæ legitur inter catholicas. Qui quum non esset de numero duodecim apostolorum, tamen hunc statim à morte Christi, apostoli designarunt episcopum Hierosolymitanum: qui postea quàm Paulus appellasset Cæsarem, è templi fastigio præcipitatus est, atque inter lapidandum fullonis fuste percussus, interijt. Hunc Hieronymus quum aliàs tum enarrans Esaiæ caput decimumseptimum, negat fuisse de numero apostolorum duodecim. Et tamen quanta fuerit huius autoritas uel illud declarat, quòd quum in concilio tractaretur de gentibus non onerandis lege Mosaica, post Petrum cum autoritate pronunciat sententiam, ἐγὼ κρίνω, inquiens. Hic idem post, Paulo fuit autor, ut adiũgeret sibi quatuor, qui uoto se adstrinxerant, cumque his ritu Iudaico purificaretur in templo: cuius consilio Paulus obtemperauit. Quin etiam urbem ingressus, hunc primum salutauit, tanquam illic primas tenentem. Et in epistola ad Galatas, hunc ceu præcipuum nominat. Aliorum, inquit, apostolorum uidi neminem, nisi Iacobum fratrem domini. Cæterum Petrum Antiochiæ fuisse declarat in eadem epistola, narrans quemadmodum illum reprehenderit ob simulationem. Iam Dionysius apud Eusebium Corinthiorũ episcopus, scriptor peruetustus, literis prodidit, Petrum & Paulum Romæ iussu Neronis eodem die martyrij palmã promeruisse. Cæterũ Petrum inter præcipuos etiam primatẽ fuisse declarat: quod apud Euangelistas omnes, atque etiam in Actis, in catalogo duodecim semper primo loco recensẽt. Deinde quod initio fere primus fuit ad dicendum. Nam & ante missum spiritũ sanctũ, congregatis in cœnaculo discipulis, proponit de subrogando

gando quopiam in locum Iudæ. Rursus ubi tumultus esset in populo ob linguarum miraculum, Petrus solus auspicatur contionem euangelicam. Primus omnium miraculum ędit in nomine Iesu, pro templi foribus sanato claudo. Ac mox hac de causa concursu facto in porticu Solomonis, Petrus contionatur apud populum. Vbi uidetur & Ioannes Petri comes aliquid dixisse, quod non refertur. Sic enim ait Lucas, Loquentibus autem illis ad populum: nisi placet accipere utrumque dixisse, quod Petrus utriusque nomine dixit. Similis enim locus mox sequitur in eodem capite tertio: Petrus uero & Ioannes respōdentes dixerunt ad eos. Rursus capite quarto: Respondens autem Petrus & apostoli dixerunt. Quod Petrus omnium uoce loqueretur. Rursum quum ageret de creandis diaconis, Petrus uerba facit solus. Solus pronunciauit sentētiam in Ananiam. Quin & illud arguit Petri dignitatem inter apostolos, quòd primus ductus est in carcerem, ac uirgis cæsus. quanquam ex narratione Lucæ uidentur omnes apostoli simul cum Petro, iam iterum coniecto in carcerem, uirgis cæsi. Nunc de Paulo dicamus, qui ueluti strenuus dux per omnes terras mariaꝗ uolitauit, ut omnes gentes redigeret sub iugum Christi. Primum Hierosolymis profectus est Damascum. Ea est ciuitas Cœles Syriæ, siue Syrophœnices, quæ quondam Arabiæ deputabatur, ut autor est Tertullianus aduersus Marcionem libro tertio: totius Syriæ caput, inter Libanum & Antilibanum sita. Hic baptizatus est Paulus, & euangelij prædicationem auspicatus. Verum hinc clàm profugiens utrum abierit in Arabiam, & inde reuersus sit Damascum, ac post annos tres demum redierit Hierosolymā, ut uideret Petrum, quemadmodum ipse refert in epistola ad Galatas. An statim se receperit Hierosolymam, non satis liquet ex Actis: imò ne hoc quidem, utrum in prima prædicatione periclitatus sit ob insidias præfecti, an secunda. Ex narratione Lucæ uidetur statim ut fugisset Damasco, se recepisse Hierosolymam: quoniam qui paulo ante profectus fuerat hostili animo in discipulos, noluerunt in consortiū suum recipere. Quod si tot annis prædicasset, fieri uix potuisset, quin rumore cognouissent eum fuisse mutatū. Rursus Hierosolymis profugus, deductus est Cæsaream Philippi, quam Ptolemæus Paneæ uocat, Eusebius Paneadem: ea est Phœnices ad radicem Libani montis, ubi sunt fontes Iordanis. A Cæsarea dimissus est Tarsum. Ea metropolis est Ciliciæ, Pauli patria, quam interfluit amnis Cydnus. A Tarso per Barnabam reductus est Antiochiam, Phœnices metropolim, unde & regioni nomen quæ proxima est Ciliciæ. Ea est supra fluuium Orontem. Hinc profectus est denuo Hierosolymam, ut exhiberet collectam pecuniā in subsidium pauperum. Quo facto reuersus est Antiochiam, unde uenerat. Hic donatus apostolico nomine, profectus est Seleuciam. Ea est in promontorio Antiochiæ Syriæ, obuia uolenti ab Antiochię ciuitate proficisci in Cyprum. E Seleucia soluit in Cyprum, insulam oppositam Ciliciæ, quæ est Asiæ minoris. Appulit autem Salaminem, quæ ciuitas Cypri prima occurrit ad orientem, & peruenit Paphum, quæ est extrema ad occidentem, ut intelligamus totam eam insulam peragratam. Vbi quidam putant illi pro Saulo, commutatum Pauli nomen à Sergio Paulo eius insulæ proconsule: quum magis conueniat, ut parentes ac patroni liberis ac libertis sua impartiant nomina, quàm ut ab illis mutuentur. A Papho soluens, appulit Pergen. Ea ciuitas est Pamphyliæ. Hinc Antiochiam Pisidiæ. Hinc Iconium: mox Lystra, quæ est ciuitas Lycaoniæ. Hic autem tum lapidatus est Paulus. A Lystris profectus est Derben, quæ & ipsa Lycaoniæ est. Hinc remensus iter quo uenerat, reuersus est Lystra, Iconium & Antiochiam Pisidiæ, quo quod cœptum erat, confirmaret. Atque item peragrata reliqua Pisidia, redierunt in Pamphyliam, usque ad Pergen, ad quam primum appulerant è Cypro. Hinc Attaliam. Ea ciuitas est maritima Pamphyliæ, ex qua scribæ fecerant Italiam. Attalia soluentes, nauigarunt Antiochiam Syriæ, unde primum hoc iter fuerat auspicatus. Hinc rursus Hierosolymam itum est, ut cæteris apostolis probaret, quæ gesserat in Asia minore: sed interim prædicans euangelium in Phœnice & Samaria, per quas erat iter. Eo peracto reuersus est Antiochiam, unde uenerat. Hic seiunctus à Barnaba, peragrauit Syriam, ac mox Ciliciam. Inde iterum reuisit Derben, ac Lystra, ubi circuncidit Timotheum. A Lystris fecit iter per Phrygiam & Galatiam. Hinc uentum est in Mysiam, mox Troadem. Atque hic nonnullus scrupulus occurrit. Etenim si sentit de Phrygia, in qua est Troas, à Lycaonia

prior

prior occurrit Galatia,quàm Phrygia.Et tamẽ Lucas capite decimosexto sic refert: Trans
euntes autem Phrygiam & Galatiæ regionem,uetiti sunt à spiritu sancto loqui uerbum in
Asia.Nec incertum uideri potest,an Asia hic accipiatur pro illa minoris Asiæ parte,quæ
simpliciter Asia dicitur:an de tota Asia minore,in qua iam multis locis prædicauerat.Si
quidem Galatia sita ad septentrionem,hoc est ad Pontum Euxinum,ad orientem habet
Cappadociam,ad occidentem Bithyniam,ad austrum Pisidiam & Lycaoniam. Porrò My
sia maior proxima est Asiæ,sic proprie dictæ.Mysia minor est supra Phrygiam.Potest igi
tur sic explicari scrupulus,ut in his duobus uocabulis Phrygiam & Galatiam sit ordo præ
posterus,quem ordinem rectum comperies in eiusdem itineris descriptione capite decimo
octauo,& intelligamus illum è Lycaonia rectà peruenisse in Galatiam,hinc in Phrygiam,
ex Phrygia uoluisse per Mysiam petere Bithyniam,ni uetuisset spiritus.Adhæret autem
hæc Asiæ pars Phrygiæ ad orientem & austrum.Itaqꝫ Paulum uetitum huc ire,flexisse iter
ad Mysiam,ni fallor,per quam iter est in Bithyniam,quæ quondam Bebrycia dicta est &
Mygdonia:proxime habens ad septentrionem & exortum eam Asiæ partem,quæ proprie
Pontus dicitur.Rursus quum huc ire uetaret spiritus, reflexisse iter ad occidentem,ac per
agrata Mysia minore redisse per mediam Phrygiam usque ad Troadem,quæ est in littore
Phrygiæ,eadem & Antigonia dicta,opposita Chersoneso, unde proximus traiectus est in
Europam ex Asia minore.A Troade soluerunt,ac recto cursu peruenerunt in insulam Sa
mothracen,oppositam Thracię,quam habet ad septentrionem.Hinc Neapolim.Ea ciuitas
est in littore,in cõfinio Macedoniæ ac Thraciæ.hinc Philippos,quam Lucas admonet esse
ciuitatem coloniam in prima parte Macedoniæ.Ad hos scribit unam epistolam Paulus.
Hic uirgis cæsus est,& in carcerẽ coniectus cum Sila.Post hæc per Amphipolim,quæ non
longe abest à Strymone flumine:& Apolloniam,quæ Thessalonicæ proxima est,uenere
Thessalonicam.Ea ciuitas metropolis est Macedoniæ.Et ad hos Paulus scribit epistolam.
Et hic orto tumultu clàm dimissus est Berrhœam,quam à Thessalonica dirimit Pella,pa
tria Alexandri Magni.Hic reperit dociles auditores. Porrò Berrhœa,non ita procul abest
à mari.Itaqꝫ tumultu concitato deductus est ad mare,inde Athenas peruentum nauigio,ni
fallor,propterea quòd Lucas meminit illum dimissum,ut iret ad mare.Est & alia coniectu
ra,quòd quum iter à Berrhœa sit longum usqꝫ ad Atticam,nulla fit mentio regionum aut
ciuitatum,quæ pedibus iter facientibus occurrissent.Hic conuertit Dionysium:qui an iu
dex fuerit an philosophus,non satis liquet,quum Lucas tãtum illum uocet Areopagitam.
Opinor autem omnes Areopagitas dictos,qui partem eam urbis Athenarũ inhabitabant.
Demiror autem cur Beda faciat hunc Corinthiorum episcopum,quum apud Eusebium
Dionysius quidam Corinthiorum episcopus,doceat,Dionysium Areopagitam Athenis
episcopum ab ipso Paulo ordinatum [redacted] Ab
Attica uenit Corinthum.Ea est metropolis Achaiæ.Hinc cõstituerat nauigare in Syriam,
& suscepto uoto in Cenchreis,is est portus Corinthiacus ad Atticam spectans,totōdit sibi
caput.Hinc igitur soluens peruenit Ephesum.Ea est in littore Asiæ minoris,in parte quæ
dicitur Ionia. Hic tum temporis reliquit Priscillam & Aquilam.Ab Epheso soluens uenit
Cæsaream,deinde Antiochiam.Beda,non dubito quin ueterem quempiam sequutus,uult
hanc Cæsaream esse Cappadociæ non Syriæ:& Græci uolunt hanc Antiochiam esse Pisi
diæ,cuius supra bis meminit.Quanquam Epheso profectis prior occurrit Pisidia,quàm
Cappadocia.Cæterum Græci codices hoc loco plus habent quàm nostri.Nimirum hunc
in modum : Rogantibus autem eis,ut ampliori tempore maneret apud se,non annuit,sed
uale dixit illis,dicens : Oportet me omnino festum quod instat,agere Hierosolymis. Qui
bus probatur hæc lectio,malunt Paulum ab Ephesio littore rectà nauigasse Cæsaream Pa
læstinæ,inde petijsse Hierosolymam,& salutasse fratres,post hæc redijsse Antiochiam Sy
riæ,atqꝫ hinc rursus repetisse Asiam minorem.Facit ad hanc opinionem,quod ita legitur:
Descendens Cæsaream,ascendit & salutauit ecclesiam.Ostendit quò descenderit,non indi
cat quò ascenderit.Atqui in euangelicis literis,qui petunt Hierosolymas,ascendere dicun
tur

tur,unde coniectant illum è Cæsarea Palæstina ascendisse Hierosolymã,ubi dixerat agen-
dum festum diem,atque hinc rursus descenderit petens Antiochiam. Hanc opinionem,ut
probabilem,nos in hac paraphrasi sumus sequuti:cessuri facile,si quis adduxerit probabi-
liorem. Legitur & Antiochiæ commoratus aliquandiu. At in Antiochia Syriæ solitus est
libenter commorari Paulus. Hinc igitur repetita Asia, peragratis in medio regionibus,in
quibus ante docuerat,uenit in Galatiam:hinc rursus in Phrygiam:ubiq; confirmans disci-
pulos.Inde,quum iam Apollos profectus esset Corinthum,ipse profectus est Ephesum:ter
restri'ne itinere,an nauigatione, parum liquet:nisi quod probabilius est,illum terra fecisse
iter:eo quod Lucas adijcit,Peragratis superioribus partibus.Hic Paulus proposuerat repe
tere Hierosolymam,sed prius peragrata Macedonia & Achaia:per spiritum intelligẽs sibi
Romam esse eundum,post aditam Hierosolymam.Itaq; pręmisit Timotheum & Erastum
in Macedoniam,ipse commoratus aliquandiu in Asia minore.Post tumultum per Deme-
trium excitatum,sequutus est eos quos præmiserat.Peragratis autem superioribus parti-
bus,deuenit in eam partem,quæ proprie dicitur Græcia,in qua est Attica & Achaia.Hic
Lucas non nominat Athenas aut Corinthum,sed ex re conijcitur,quod quemadmodum
fecerat,ex Attica uenerit in Achaiam,in qua est Corinthus:ac rursus è Cenchreis paraue-
rit soluere in Syriam:sed quoniam senserat illic paratas insidias nauigaturo,uertit consiliũ,
ac remensus iter quà uenerat,repetijt Macedoniam:terrestri(ut apparet)itinere, quoniam
nauigaturo parabantur insidiæ.Quum uersaretur itaq; in Macedonia,comitum partem,
quos tum multos habebat ex Macedonia,præmisit Troadem;quæ est in Phrygia. Paulus
sequutus,diem paschæ egisse uidetur Philippis,quod Lucas ita scribat:Nauigauimus post
diem azymorum à Philippis. A Philippis itaq; soluit Troadem,quò præcesserant comites,
ut diximus.Hic adulescentem ex ruina mortuum,restituit. A Troade peruenit Asson itine
re pedestri,quò iussu Pauli comites nauigio præcesserant. Est autem Assos ciuitas littora-
lis,non longe infra Troadem,eadem dicta Apollonia. Asso soluentes appulerunt Mityle-
nen.Ea est ciuitas Lesbi insulæ,obuia ab Asso nauigantibus Chium. A Mitylene legentes
littora Asiæ,eò peruenerunt,ut Chium insulam haberent ad dextram.Chius autem oppo-
sita est Clazomenæ in littore Asiæ,media inter Lesbum & Samum,quò(nempe Samum)
post adnauigarunt.Samus autem opposita est Trogyllio promontorio Asiæ. A Samo sol-
uentes appulerunt Trogyllium,ut est in Græcis codicibus:quanquam Græcus qui scripsit
peregrinationem Pauli,non meminit Trogyllij. A Trogyllio itum est Miletum.Ea est ciui
tas Cariæ littoralis. A Chio commode poterant appellere Ephesum,sed data opera præter-
nauigatum est,ne diutius hæreret in Asia. Quum enim Philippis egissent diem paschæ,de-
creuerant pentecosten agere Hierosolymis.Itaq; postea quàm euocatis Epheso Miletum
[illegible]asset quæ uolebat,illinc soluentes,recto cursu peruenerunt Coum.Ea est
insula inter Samum & Gnidum,ciuitatẽ in promõtorio Asiæ. A Coo uentum est ad Rho-
dum.Ea est insula opposita Lyciæ.Iam autem nauigantes incipiunt Asiam habere ad sep-
tentrionem,quum prius habuerint ad orientem. A Rhodo uenerunt Patara.Ea ciuitas est
littoralis Lyciæ prouinciæ.Hic nacti nauim,quæ rectà peteret Phœnicen Syriæ,recto cur-
su cœperunt eò tendere.nam relicta ad læuam Cypro insula,appulerunt Tyrum.Ea est in
littore Phœnices infra Sidonem. A Tyro uentum est Ptolemaidem.Et hæc est littoralis in-
ter Tyrum & montem Carmelum.Hinc appulerunt Cæsaream Palæstinæ,ubi diuersatus
est apud Philippum.Hinc iam pedestri itinere peruenit Hierosolymam,unde iussu tribuni
Lysiæ,uinctus deductus est Antipatridem,quæ media occurrit inter Hierosolymã & Cæ-
saream.Hinc per equites ductus est Cæsaream Palæstinæ,unde iussu Festi præsidis,qui Fe
lici successerat,uinctus deductus est Romam,hoc quidem itinere:Primum impositus na-
ui,à Cæsarea peruenit Sidonem,quæ(ut diximus)est supra Tyrum.Hinc appulerunt Cy-
prum,sic ut illam ad læuam relinquerent dispendioso cursu,sed huc adigebant uenti con-
trarij.Ita præterlegentes littora Ciliciæ & Pamphyliæ,peruenerãt Myra,quam scribæ uer-
terant in Lystram.Ea est in Lycia,non procul à littore.Hinc ægre longaq; nauigatione eò
progressi sunt,ut Gnidum promõtorium haberent ad dextram.Sed reflante uento cursum
flexerunt ad Cretam,quæ illis tum erat ad læuam. Venerunt autem ad portum,cui nomen

Salmon.Opinior autem Lucam usum uoce,qua tum forte uulgus utebatur.Nam arbitror
hanc esse,quam Plinius & Strabo uocant Sammonium.Hoc Cretæ promōtorium spectat
orientem.Hinc ob uentos aduersos ægre præterlegebant littora Cretæ,sic ut insulam habe
rent ad dextram,donec uentum esset ad locum Cretæ,Lasææ ciuitati uicinum,qui dicitur
Boni seu Pulchri portus,quod nomen apud ueteres geographos non inuenitur. Apparet
eius temporis fuisse uocabulū.Cæterum fuisse ad latus australe Cretæ,declarat,quòd hinc
conabantur tendere ad Phœnicem,id est promontorium Cretæ, spectans ad Africum &
Chorum.Africus autem flat ab occasu brumali,Chorus ab occasu solstitiali:Illic quoniam
uidebatur portus commodus,decreuerant hybernare.Interea quum aspirasset auster uen
tus sat cōmodus,qui flat à medio meridie,soluentes ab Aso(ea ciuitas est in littore Cretæ)
præterlegebant oram Cretæ,ut appellerent Phœnicen modo dictam.Sed subito in diuer
sum mutato uento,quum pro austro flare cœpisset Typhonicus,uehemens ac nautis for
midabilis,idem dictus Euroaquilo,qui spirat inter septentrionem & ortum,ui tempestatis
delati sunt in insulam,quæ uocatur Claude,quæ Cretam spectat inter occidentē & austrū,
quam in partē maxime poterat impellere euroaquilo,ex aduersa cœli plaga spirans:unde
grauius etiam metuebant periculum,ne in syrtes impellerentur:tandem desperatis rebus,
impegerunt nauim in insulam,quæ dicebatur Melite.Ea est inter Epirum & Italiam,spe
ctans Siciliam ad septentrionem.Hic uiperam excussit absq; noxa.Illic aliam nauim nacti,
nam altera perierat,appulerunt Syracusas,quæ est in Sicilia,non procul à promontorio Pa
chyno.Huius littora præterlegentes deuenerunt Rhegium,id est oppidū in extremo agro
Brutiorū,qua parte Italia proxima est Siciliæ.A Rhegio recto cursu delati sunt Puteolos,
id est promontorium in Campania,non procul à Neapoli.Hinc terrestri itinere peruentum
est usq; ad forum Appij,ad locum qui dicitur Tres tabernæ,atq; hic occursum est Paulo à
discipulis è Roma.Abest autem Appij forum ab urbe iter diei.Hinc demum Romam per
uentum est. Constat igitur ex Actis illum peragrasse totam minorē Asiam,deinde trans
isse in Europam,ac totam Græciam peragrasse,à parte septentrionali,in qua est Macedo
nia,usq; ad Illyridem.Nam Illyris extrema pars est Macedoniæ,ad septentrionem & occi
dentem.Id ipse refert in epistola ad Romanos capite decimoquinto,ita ut ab Hierusalem
per circuitum usq; ad Illyricum repleuerim euāgelium. Cæterum nusquam legimus illum
prædicasse in Creta,ad quam appulit tempestate coactus & uinctus. Nec illic morā egisse
legitur,quum ipse censeret illic hybernādum esse:& tamen in Creta reliquit Titum,ut sin
gulis ciuitatibus ordinaret presbyteros,ac quod illic superesset corrigendū,corrigeret:quem
admodum ipse testatur in epistola,quibus ex uerbis apparet illum & in Creta prædicasse.
Nec in Arabia quid à Paulo gestum sit,refert Lucas. Atque hactenus de locis peragratis.
Nunc de temporum quoq; ratione paucis attingamus. Summa rerum quas Actorum li
ber cōplectitur,sub quatuor imperatoribus Romanis gesta est.Tiberio,qui succesit Octa
uio:Caio Caligula:Claudio Druso:Claudio Nerone.Quorum Tiberius rerū potitus est
annos uigintitres.Caligula,quatuor,exceptis duobus mēsibus.Claudius,tredecim,ac men
sibus fermè decem. Nero,quatuordecim,ac mensibus propemodū octo.Quicquid igitur
gestum est à morte Christi usq; ad Paulum Romā perductum,continet Tiberij annos sex,
Caligulæ quatuor,Claudij quatuordecim.In huius imperij initio Petrus Romā peruenisse
creditur,& eiusdem anno quarto orta fames,cuius meminit Lucas.Rursus eiusdem anno
nono,quemadmodum autor est Iosephus & Eusebius,Roma expulsi sunt Iudæi,cuius rei
meminit Lucas capite decimooctauo:Neronis autem annos quatuor.Interim præsides Iu
dææ fuerunt,Pontius Pilatus,qui perijt anno Caligulæ tertio.Huic succesit Felix,apud
quem Paulus causam dixit:quem Claudius imperij sui anno undecimo,totius prouinciæ
dederat procuratorē,Samariæ quoq; & Galilææ,atq; etiam regionis quæ dicitur ultra Ior
danem.Et hoc nomine se felicem prædicat Paulus,quòd causam dicturus esset apud eum,
cui diu uersato in ea prouincia,notæ essent res Iudaicæ.Huic successorem dedit Nero Por
tium Festum.Apud quem quum præsente Agrippa causam dixisset Paulus,quoniam ap
pellarat Cæsarem,uinctus Romam missus est,anno Neronis tertio aut secundo. Porrò Iu
dæorum principes hi fuere:Herodes rex,Philippus,& Lysanias:præfuerunt annis sex.He
rodes

rodes rex qui Cæsareæ percussus ab angelo perijt, præfuit annos septem. Agrippa huius filius, ex cuius cõsilio Paulus Romam missus est, annos duodecim, quod ad Actorum historiam pertinet. Quanquam pater quoq; cognomento dictus est Agrippa, sed filius simpliciter Agrippa uocatur in Actis. Dominus itaq; Iesus occisus est, reuixit & ascendit in cœlum, misitq; spiritum sanctum anno Tiberij decimooctauo. Ac proximo anno, aut (ut quidam uolunt) eodẽ, mox ut inter diaconos ordinatus est, lapidatus est Stephanus, Paulo assentiente, ac seruante uestes lapidantium testium. Qui paulo post deijcitur & conuertitur apud Damascum, anno Tiberij decimonono. Peragrauit autẽ uarias regiones ubiq; disseminans euãgelium, usq; ad annum Claudij decimumtertium. Nam hoc anno Paulus Hierosolymis coniectus est in uincula per Lysiam tribunum, à quo Cæsaream uinctus est missus, ut apud Felicem audiretur, ubi detẽtus est in uinculis annos duos: atq; à Felice ut erat uinctus, traditus est Portio Festo, à quo Romam missus est: ubi totum biẽnium egit in uinculis, hoc est, usq; ad annum Neronis quintũ. Nec ultra Lucas prosequitur historiam. Cætera scriptores non indiligentes ex uarijs coniecturis uidentur addidisse, uidelicet Paulum primum apud Neronem dicta causa fuisse absolutum, ac libere ubi uellet euangelium prædicasse annos decem. Tandẽ ubi Neronis sæuitia iam processisset in rabiem reuocatus est ad eius tribunal, & capite truncatus. Huius rei coniecturã sumunt ex epistola Pauli ad Timotheum secunda. In qua meminit primæ defensionis suæ, in qua desertus sit ab omnibus, & tamen dei præsidio liberatus. Atq; hinc redisse ad prædicationem colligunt ex eo, quod mox subijcit: Dominus autem mihi adstitit & cõfortauit me, ut per me prædicatio impleatur, & audiant omnes gentes. Porrò eum in secunda defensione fuisse periclitatum, arguit quod inibi scribit: Ego enim iam delibor, & tempus meæ resolutionis instat, & cætera. Itaque martyrio coronatum credunt anno Neronis decimotertio, anno à Christi morte trigesimosexto, aut iuxta Chronicorum elenchon trigesimooctauo. Porrò quòd Lucas reliquerit Paulum in prima defensione, hinc colligunt, quòd hic finierit eorum quæ uiderat narrationem. Rursus quod adfuerit in secunda defensione, testatur Paulus in eadem epistola, dicens: Lucas est mecum solus. Ex his colligere licet, Paulum in euãgelico negocio uersatum fuisse annos uiginti unum, præter duos illos, quos Cæsareæ tenebatur in uinculis: rursum alios duos, quos Romæ peregit in uinculis habitans in conducto, quibus ut historiæ memorant, accesserunt decem. Ita comperies à baptismo Pauli usq; ad mortem eiusdem annos triginta quinque, aut, ut quidam supputant trigintaseptem. Hæc quoniam uidebantur non nihil lucis allatura lectioni, libuit in frontispicio huius operis præfigere. Quanquam non ignoro uix annorum rationem ad unguem tradi posse, quum in his non solum diuersi scriptores inter se dissentiant, uerum etiam ijdem à seipsis discrepent: ut Beda in commentarijs capite decimooctauo scribit ex autoritate Iosephi, Iudæos Roma expulsos anno Claudij nono. In annotatione temporum, quam præposuit operi, dicit id factum anno octauo. Sic & apud Eusebium nonnunquam alium annum reperies in historia, alium in chronicis, ubi in ambiguo relinquitur, utrum Tiberius imperauerit annos uiginti unum, an uiginti tres.

Bene uale lector, & ad Acta perlegenda bonis auibus accingere.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

ΤΟΝ ΜΕΝ πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων ὦ θεόφιλε, ὧν ἤρξατο ὁ ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, ἄχρι ἧς ἡμέρας, ἐντειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις, διὰ πνεύματος ἁγίου, οὓς ἐξελέξατο, ἀνελήφθη, οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν, ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις, δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς, καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀπὸ ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς, ἣν ἠκούσατέ μου, ὅτι ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι· ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας. οἱ μὲν οὖν συνελθόντες ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες· κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ ἰσραήλ; εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. οὐχ ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους ἢ καιροὺς, οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἰουδαίᾳ, καὶ σαμαρείᾳ, καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. καὶ ταῦτα εἰπὼν, βλεπόντων αὐτῶν ἐπήρθη, καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν οὐρανὸν πορευομένου αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθῆτι λευκῇ, οἳ καὶ εἶπον. ἄνδρες γαλιλαῖοι, τί ἑστήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ ἰησοῦς, ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν, οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. τότε ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπὸ ὄρους τοῦ καλουμένου ἐλαιῶνος, ὅ ἐστιν ἐγγὺς ἱερουσαλὴμ σαββάτου ἔχον ὁδόν. καὶ ὅτε εἰσῆλθον ἀνέβησαν εἰς τὸ ὑπερῷον οὗ ἦσαν καταμένοντες, ὅ, τε πέτρος καὶ ἰάκωβος, καὶ ἰωάννης καὶ ἀνδρέας, φίλιππος καὶ θωμᾶς, βαρθολομαῖος καὶ ματθαῖος, ἰάκωβος ἀλφαίου καὶ σίμων ὁ ζηλωτὴς, καὶ ἰούδας ἰακώβου. οὗτοι πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦν-

τες

ACTA APOSTOLORUM

SVPERIORE qdē uolumine diximus Theophile, de omnibus quæ cœpit Iesus tum facere tum docere, ad eũ usq; diem quo postq; impartitus in hoc ipsum spiritum sanctum, mandata dedisset quos delegerat, apostolis, sursũ assumptus est: quibus etiam seipsum exhibuerat uiuentem, postea quàm supplicio fuisset affectus, idq; compluribus argumẽtis dum per dies quadraginta cõspicitur ab illis, ac loquitur eis de regno dei: & congregãs illos in idem loci, præcepit eis ne discederent Hierosolymis, sed ut expectarẽt promissum patris, de quo (inquit) audistis ex me: quoniam Ioannes baptizauit quidẽ aqua, uos autem baptizabimini spiritu sancto post dies hosce non multos. Illi igitur ubi cõuenissent, percontabantur illũ, dicentes: Domine, num in tempore hoc restituis regnũ Israeli? Dixit autem ad illos: Non est uestrum nosse tempora & articulos tẽporũ, quos pater in sua ipsius constituit potestate: sed accipietis uirtutem, postea q̃ spiritus sanctus aduenerit super uos, & eritis mihi testes non solũ Hierosolymis, uerum etiam in uniuersa Iudæa, Samariaq;, deniq; usque ad extrema terræ. Atq; hæc loquutus, uidẽtibus iisdem, in altum sublatus est: & nubes subduxit illũ ab oculis eorũ. Quumq; essent defixis in cœlum oculis, eũte illo, ecce uiri duo astiterũt illis amicti uestibus albis, qui & dixerũt: Viri Galilæi, quid statis intuentes in cœlũ? hic Iesus qui assumptus est à uobis in cœlũ, ueniet quemadmodũ uidistis eum euntem in cœlum. Tunc reuersi sunt Hierosolymã à monte qui uocatur Oliueti, qui abest ab Hierosolymis iter sabbati: & quum introissent, ascenderunt in cœnaculũ ubi manebant & Petrus & Iacobus, & Ioãnes & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomæus & Matthæus, Iacobus Alphæi & Simõ Zelotes, & Iudas Iacobi frater. Hi omnes perseuerabant

τῶν ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει σὺν
γυναιξὶ καὶ μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ ἰησοῦ, καὶ σὺν τοῖς
ἀδελφοῖς αὐτοῦ. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀ-
ναστὰς πέτρος ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν, εἶπεν, ἦν
τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὡς ἑκατὸν εἴκο-
σιν. ἄνδρες ἀδελφοί, ἔδει πληρωθῆναι τὴν γρα-
φὴν ταύτην, ἣν προεῖπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ
στόματος δαβίδ, περὶ ἰούδα τοῦ γενομένου ὁδη-
γοῦ τοῖς συλλαβοῦσι τὸν ἰησοῦν, ὅτι κατηριθμη-
μένος ἦν σὺν ἡμῖν, καὶ ἔλαχε τὸν κλῆρον τῆς δια-
κονίας ταύτης. οὗτος μὲν οὖν ἐκτήσατο χωρίον
ἐκ τοῦ μισθοῦ τῆς ἀδικίας, καὶ πρηνὴς γενόμενος
ἐλάκησε μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγ-
χνα αὐτοῦ, καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶσι τοῖς κατοι-
κοῦσιν ἱερουσαλήμ, ὥστε κληθῆναι τὸ χωρίον
ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν ἀκελδαμά, του-
τέστι χωρίον αἵματος. γέγραπται γὰρ ἐν βίβλῳ
ψαλμῶν. γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἔρημος, καὶ
μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ. καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐ-
τοῦ λάβοι ἕτερος. δεῖ οὖν συνελθόντων ἡμῖν ἀν-
δρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ, ἐν ᾧ εἰσῆλθε καὶ ἐξῆλθεν
ἐφ᾽ ἡμᾶς ὁ κύριος ἰησοῦς, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βα-
πτίσματος ἰωάννου ἕως τῆς ἡμέρας, ἧς ἀνελή-
φθη ἀφ᾽ ἡμῶν, μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ γε-
νέσθαι σὺν ἡμῖν ἕνα τούτων. καὶ ἔστησαν δύο, ἰω-
σὴφ τὸν καλούμενον βαρσαβᾶν, ὃς ἐπεκλήθη ἰοῦ-
στος, καὶ ματθίαν. καὶ προσευξάμενοι, εἶπον. σὺ
κύριε καρδιογνῶστα πάντων, ἀνάδειξον ὃν ἐξε-
λέξω ἐκ τούτων δύο, ἕνα λαβεῖν τὸν κλῆρον τῆς
διακονίας ταύτης καὶ ἀποστολῆς, ἐξ ἧς παρέβη
ἰούδας πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον. καὶ
ἔδωκαν κλήρους αὐτῶν, καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ
ματθίαν καὶ συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα
ἀποστόλων. καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέ-
ραν τῆς πεντηκοστῆς, ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμα-
δὸν ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
ἦχος, ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλή-
ρωσεν ὅλον τὸν οἶκον, οὗ ἦσαν καθήμενοι. καὶ ὤφ-
θησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυ-
ρός, ἐκάθισέ τε ἐφ᾽ ἕνα ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἐπλήσθη-
σαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἤρξαντο
λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις, καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδί-
δου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι. ἦσαν δὲ ἐν ἱερουσαλὴμ
κατοικοῦντες ἰουδαῖοι ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ
παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν. γενομένης
δὲ τῆς φωνῆς ταύτης, συνῆλθε τὸ πλῆθος, καὶ
συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἷς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέ-
κτῳ λαλούντων αὐτῶν. ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ
ἐθαύμαζον, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους. οὐκ ἰδοὺ
πάντες οὗτοί εἰσιν οἱ λαλοῦντες γαλιλαῖοι; καὶ
πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ
ἡμῶν ἐν ᾗ ἐγεννήθημεν; πάρθοι καὶ μῆδοι καὶ ἐλα-
μῖται

uerabant unanimiter in deprecatione & ob
secratione cum mulieribus & Maria matre
Iesu,cumq; fratribus illius. Et in diebus his
exurgēs Petrus in medio discipulorū,dixit
(eratq; turba nominū simul ferè cētū uigin
ti) Viri fratres,oportuit impleri scripturam
hanc,quā prædixit spiritus sanctus per os
Dauid,de Iuda,qui fuit dux ijs qui cōprehē
derunt Iesum:quia cooptatus erat in nume
rum nostrū & sortitus erat partē ministerij
huius.Et is quidē parauit agrū ex mercede
iniqtatis,suspēsusq; crepuit medius,& effu
sa sunt omnia uiscera eius.Et innotuit om/
nibus habitātib⁹ Hierosolymæ,ita ut appel
laret ager ille lingua illis uernacula Acelda
ma:hoc est,ager sanguinis. Scriptū est em̄
in libro Psalmorū: Fiat cōmoratio eius de/
serta,& nō sit qui inhabitet in ea:& episco/
patū eius accipiat alter.Oportet igit ut ex
his uiris qui nobiscū uersati sunt toto tēpo/
re,quo dn̄s Iesus perpetuā uitæ consuetudi
nem egit nobiscū,exorsus à baptismo Ioan
nis ad eū usq; diē quo receptus est à nobis:
unus quispiā cōstituatur,qui sit unà nobis/
cum testis resurrectionis eius.Et statuerunt
duos,Ioseph q̄ uocat̄ Barsabas,qui cogno/
minatus est Iustus,& Mathiā.Et facta pre/
catiōe,dixerūt:Tu dn̄e,qui corda nosti om
nium,ostēde utrū elegeris ex his duob⁹,ut
accipiat sortē ministerij huius & apostola/
tus,unde præuaricatus excidit Iudas,ut abi
ret in locū suum. Et dederūt sortes eorū,&
cecidit sors sup Mathiā,& cooptatus est ad
numerū undecim apostolorū. Et quū cō II
pleret dies pētecostes,erāt omnes unanimi
ter in eodē loco.Et factus est repēte de cœ/
lo sonitus,tāq̄ impetu uenientis flatus uehe/
mētis,& repleuit totā domū ubi erāt seden
tes.Et uisæ sunt illis dissectæ linguæ uelut
igneæ,sederūtq; super singulos eorū,ac re/
pleti sunt omnes spiritu sancto, cœperūtq;
loqui alijs linguis,prout spiritus ille dabat
eloqui illis.Erant aūt Hierosolymis habitā/
tes Iudæi,uiri religiosi ex omni natione ea/
rum quæ sub cœlo sunt.Is rumor quū incre
bruisset,conuenit multitudo,& confusa est
quod audiret unusquisq; lingua sua illos lo
quentes.Stupebant autem omnes,ac mira/
bantur,dicentes inter sese:Nonne ecce om/
nes isti qui loquuntur,Galilæi sunt? Et quo
modo nos audimus eos sua quisque lingua
in qua nati sumus? Parthi & Medi & Ela/

μῖται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν μεσοποταμίαν, ἰουδαίαν τε καὶ καππαδοκίαν, πόντον καὶ τὴν ἀσίαν, φρυγίαν τε καὶ παμφυλίαν, αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς λιβύης τῆς κατὰ κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ῥωμαῖοι ἰουδαῖοί τε καὶ προσήλυτοι, κρῆτες καὶ ἄραβες, ἀκούομεν λαλούντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ. ἐξίσταντο δὲ πάντες, καὶ διηπόρουν, ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες. τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι; ἕτεροι δὲ χλευάζοντες, ἔλεγον, ὅτι γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσί. σταθεὶς δὲ πέτρος σὺν τοῖς ἕνδεκα, ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ, καὶ ἀπεφθέγξατο αὐτοῖς. ἄνδρες ἰουδαῖοι, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἱερουσαλὴμ ἅπαντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω, καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά μου. οὐ γὰρ ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε, οὗτοι μεθύουσιν. ἔστι γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας. ἀλλὰ τοῦτό ἐστι, τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου ἰωήλ. καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει ὁ θεός, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν, καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνύπνια ἐνυπνιασθήσονται. καί γε ἐπὶ τοὺς δούλους μου, καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ προφητεύσουσι, καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἷμα καὶ πῦρ, καὶ ἀτμίδα καπνοῦ. ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος, καὶ ἡ σελήνη εἰς αἷμα, πρὶν ἢ ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ. καὶ ἔσται, πᾶς ὃς ἐὰν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται. ἄνδρες ἰσραηλῖται, ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους, ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον, ἄνδρα ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις, οἷς ἐποίησε δι᾽ αὐτοῦ ὁ θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ οἴδατε, τοῦτον τῇ ὡρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ θεοῦ ἔκδοτον, λαβόντες διὰ χειρῶν ἀνόμων, προσπήξαντες ἀνείλετε, ὃν ὁ θεὸς ἀνέστησε, λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ᾽ αὐτοῦ. δαβὶδ γὰρ λέγει εἰς αὐτόν. προωρώμην τὸν κύριον ἐνώπιόν μου διὰ παντὸς, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστὶν, ἵνα μὴ σαλευθῶ. διὰ τοῦτο εὐφράνθη ἡ καρδία μου, καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά μου. ἔτι δὲ καὶ ἡ σάρξ μου κατασκηνώσει ἐπ᾽ ἐλπίδι, ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδου, οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, πληρώσεις με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου. ἄνδρες ἀδελφοί, ἐξὸν εἰπεῖν μετὰ παρρησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου δαβὶδ, ὅτι καὶ ἐτελεύτησε, καὶ ἐτάφη, καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ ἐστὶν ἐν ἡμῖν ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης. προφήτης οὖν ὑπάρχων, καὶ εἰδὼς, ὅτι ὅρ-

κῳ

mitæ, & habitatores Meſopotamiæ, Iudææq́ & Cappadociæ, Ponti & Aſiæ, Phrygiæ & Pamphyliæ, Aegypti & partium Libyæ eius quæ eſt finitima Cyrenæ, & aduenę Romani, Iudæiq́ & Proſelyti, Cretes & Arabes, audimus eos loquentes noſtris linguis magnifica dei. Stupebant autem omnes ac mirabantur, inter ſe dicentes: Quidnam uult hoc eſſe? Alij aũt irridentes dicebant: Muſto expleti ſunt iſti. Stans aũt Petrus cum undecim, extulit uocẽ ſuam, ac loquutus eſt eis: Viri Iudæi, & qui habitatis Hieroſolymis uniuerſi, hoc uobis notũ ſit, & auribus percipite uerba mea. Non enim ſicut uos exiſtimatis, hi ebrij ſunt, quum ſit hora diei tertia. Sed hoc eſt quod dictũ eſt per prophetã Ioel: Et erit in nouiſsimis diebus, dicit deus, effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem. Et prophetabũt filij ueſtri & filiæ ueſtræ, & iuuenes ueſtri uiſiões uidebunt, & ſeniores ueſtri ſomnia ſomniabunt. Et quidẽ ſuper ſeruos meos & ſuper ancillas meas in diebus illis effundã de ſpiritu meo, & prophetabunt, & dabo prodigia in cœlo ſupne, & ſigna in terra inferne, ſanguinem & ignem & uaporẽ fumi. Sol conuertetur in tenebras, & luna in ſanguinem, anteq̃ ueniat dies ille domini magnus atq́ illuſtris. Et futurũ eſt, ut omnis quicũq́ inuocauerit nomen domini ſeruetur. Viri Iſraelitæ, audite uerba hæc: Ieſũ Nazarenũ, uirum exhibitũ à deo erga uos uirtutibꝰ & prodigijs & ſignis, quæ fecit per illum deus in medio ueſtri, ſicut & ipſi ſcitis, hunc definito conſilio & præſcientia dei traditũ, quũ accepiſſetis per manus iniquorũ, crucifixũ interemiſtis: quẽ deus ſuſcitauit ſolutis doloribus mortis, quatinus impoſsibile erat teneri illũ ab ea. Dauid enim dicit de eo: Prouidebam dominũ coram me ſemper, quoniam à dextris eſt mihi, ne cõmouear. Propter hoc lætatũ eſt cor meum, & exultauit lingua mea: inſuper & caro mea requieſcet in ſpe. Quoniã nõ derelinques animã meã in inferno, nec ſines ut ſanctus tuus uideat corruptionẽ. Notas mihi feciſti uias uitæ, replebis me iucũditate cum facie tua. Viri fratres, quãdoquidẽ licet libere dicere apud uos de patriarcha Dauid, ꝙ & defunctus eſt & ſepultus eſt, & ſepulchrum eius eſt apud nos uſq́ in hodiernum diem. Propheta igitur quum eſſet, & ſciret ꝙ iureiurando

καὶ ὤμοσεν αὐτῷ ὁ θεὸς ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος αὐ-
τοῦ, καθίσαι ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, τὸ κατὰ σάρκα, ἀνα-
στῆσαι τὸν χριστόν, προϊδὼν ἐλάλησε περὶ τῆς ἀνα-
στάσεως τοῦ χριστοῦ, ὅτι οὐκ ἐγκατελήφθη ἡ ψυχὴ αὐ-
τοῦ εἰς ᾅδου, οὐδὲ ἡ σάρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν. τοῦ-
τον τὸν ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ θεός, οὗ πάντες ἡμεῖς ἐσμὲν
μάρτυρες. τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ θεοῦ ὑψωθείς, τήν τε
ἐπαγγελίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος λαβὼν παρὰ
τοῦ πατρός, ἐξέχεε τοῦτο ὃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε
καὶ ἀκούετε. οὐ γὰρ δαβὶδ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρα-
νούς, λέγει δὲ αὐτός. εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ
μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς
σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. ἀσφαλῶς οὖν γι-
νωσκέτω πᾶς οἶκος ἰσραήλ, ὅτι κύριον καὶ χρι-
στὸν αὐτὸν ὁ θεὸς ἐποίησε, τοῦτον τὸν ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς
ἐσταυρώσατε. ἀκούσαντες δὲ κατενύγησαν τῇ
καρδίᾳ, εἶπόν τε πρὸς τὸν πέτρον καὶ τοὺς λοι-
ποὺς ἀποστόλους. τί ποιήσομεν ἄνδρες ἀδελφοί;
πέτρος ἔφη πρὸς αὐτούς. μετανοήσατε, καὶ βα-
πτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι ἰησοῦ
χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ λήψεσθε τὴν
δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὑμῖν γάρ ἐστιν
ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ πᾶσι
τοῖς εἰς μακράν, ὅσους ἂν προσκαλέσηται κύριος
ὁ θεὸς ἡμῶν. ἑτέροις τε λόγοις πλείοσι διεμαρτύ-
ρετο καὶ παρεκάλει, λέγων. σώθητε ἀπὸ τῆς γε-
νεᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης. οἱ μὲν οὖν ἀσμένως ἀ-
ποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐβαπτίσθησαν,
καὶ προσετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ
τρισχίλιαι. ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδα-
χῇ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῇ κοινωνίᾳ, καὶ τῇ κλά-
σει τοῦ ἄρτου, καὶ ταῖς προσευχαῖς. ἐγένετο δὲ
πάσῃ ψυχῇ φόβος, πολλά τε τέρατα καὶ ση-
μεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγένετο. πάντες δὲ οἱ
πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ εἶχον ἅπαντα
κοινά, καὶ τὰ κτήματα, καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπί-
πρασκον καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσι, καθότι ἄν
τις χρείαν εἶχε. καθ᾽ ἡμέραν τε προσκαρτεροῦν-
τες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶντές τε κατ᾽ οἶ-
κον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς, ἐν ἀγαλλιά-
σει καὶ ἀφελότητι καρδίας αἰνοῦντες τὸν θεόν,
καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. ὁ δὲ κύ-
ριος προσετίθει τοὺς σωζομένους καθ᾽ ἡμέραν
τῇ ἐκκλησίᾳ. ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ πέτρος καὶ
ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερόν, ἐπὶ τὴν ὥραν
τῆς προσευχῆς τὴν ἐννάτην. καί τις ἀνὴρ
χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων ἐ-
βαστάζετο, ὃν ἐτίθουν καθ᾽ ἡμέραν πρὸς τὴν
θύραν τοῦ ἱεροῦ τὴν λεγομένην ὡραίαν, τοῦ
αἰτεῖν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰσπορευομέ-
νων εἰς τὸ ἱερόν, ὃς ἰδὼν πέτρον καὶ ἰωάν-
νην μέλλοντας εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερόν, ἠρώτα

do iuraſſet ſibi deus, futurum, ut de fructu
lumbi ipſius, quantũ ad carnem, Chriſtus
exoriretur ac ſederet ſuper ſedem eius, præ
ſcius loquutus eſt de reſurrectione Chriſti,
ꝙ nõ derelicta ſit in inferno anima eius, ne/
que caro eius uiderit corruptionẽ. Hunc Ie/
ſum ſuſcitauit deus, cui⁹ omnes nos ſumus
teſtes. Dextera igitur dei exaltatus & pro/
miſsione ſpiritus ſancti accepta à patre, ef/
fudit hoc quod nunc uos uidetis & auditis.
Non enim Dauid aſcẽdit in cœlos, ſed dicit
ipſe: Dixit dñs domino meo, ſede à dextris
mihi, donec ponam inimicos tuos ſcabellũ
pedum tuorũ. Certo ſciat ergo tota domus
Iſrael, ꝙ dominũ & Chriſtum fecerit deus,
hunc Ieſum quem uos crucifixiſtis. His aũt
auditis compũcti ſunt corde, & dixerũt ad
Petrũ ac reliquos apoſtolos: Quid faciem⁹
uiri fratres? Petrus ait ad illos: Delictorum
pœnitẽtiã agite, & baptizetur unuſquiſ
ueſtrũ in nomine Ieſu Chriſti in remiſsionẽ
peccatorũ, & accipietis donũ ſpiritus ſãcti.
Vobis eñ facta eſt repromiſsio & filijs ue/
ſtris, & omnibus qui longe ſunt, quoſcunq
aduocauerit dñs deus noſter. Alijsq uerbis
plurimis teſtificatus eſt, & exhortatus eſt
eos, dicẽs: Seruemini à generatione iſta pra
ua. Qui ergo libẽter acceperũt ſermonem
eius, baptizati ſunt: & acceſſerũt in die illo
animę circiter ter mille. Erãt aũt pſeuerãtes
in doctrina apoſtolorũ, & cõmunicatione,
& fractione panis, & precationibus. Obor/
tus eſt aũt omni animæ timor, multaq pro/
digia & ſigna per apoſtolos ædebant. Oẽs
aũt qui credebãt erant coniũcti, & habebãt
omnia cõmunia. Poſſeſsionesq & ſubſtan
tias uendebãt, ac diuidebant illa omnibus,
prout cuiq opus erat. Et quotidie perdurã/
tes unanimiter in templo, & frangẽtes per
ſingulas domos panem, inuicẽ ſumebãt ci/
bum, cũ exultatione & ſimplicitate cordis
laudãtes deum, & habentes gratiã apud to
tum populũ. Dominus aũt addebat qui ſal/
ui fierent quotidie cõgregationi. Simul III
aũt Petrus & Ioannes aſcendebant in tem/
plum, ad horam precationis nonam. Et qui/
dam uir qui erat claudus ex utero matris
ſuæ, baiulabatur, quem ponebant quotidie
ad portam templi, quæ dicitur Specioſa, ut
peteret eleemoſynam ab introeuntibus in
templum. Is quum uidiſſet Petrum ac Ioan
nem ingreſſuros in templum, rogabat ut

ἐλεημοσύνην λαβεῖν. ἀτενίσας δὲ πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ ἰωάννῃ, εἶπε, βλέψον εἰς ἡμᾶς. ὁ δὲ ἐπεῖχεν αὐτοῖς, προσδοκῶν τι παρ᾽ αὐτῶν λαβεῖν. εἶπε δὲ πέτρος. ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι, ὃ δὲ ἔχω τοῦτό σοι δίδωμι. ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ ναζωραίου ἔγειραι, καὶ περιπάτει. καὶ κρατήσας αὐτὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς, ἤγειρε. παραχρῆμα δὲ ἐστερεώθησαν αὐτοῦ αἱ βάσεις καὶ τὰ σφυρά. καὶ ἐξαλλόμενος ἔστη καὶ περιεπάτει, καὶ εἰσῆλθε σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν περιπατῶν καὶ ἁλλόμενος καὶ αἰνῶν τὸν θεόν. καὶ εἶδεν αὐτὸν πᾶς ὁ λαὸς περιπατοῦντα καὶ αἰνοῦντα τὸν θεόν. ἐπεγίνωσκόν τε αὐτὸν, ὅτι οὗτος ἦν ὁ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην καθήμενος ἐπὶ τῇ ὡραίᾳ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ. καὶ ἐπλήσθησαν θάμβους καὶ ἐκστάσεως ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι αὐτῷ. κρατοῦντος δὲ τοῦ ἰαθέντος χωλοῦ τὸν πέτρον καὶ ἰωάννην, συνέδραμε πρὸς αὐτοὺς πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ τῇ στοᾷ τῇ καλουμένῃ σολομῶντος, ἔκθαμβοι. ἰδὼν δὲ πέτρος, ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν λαόν. ἄνδρες ἰσραηλῖται, τί θαυμάζετε ἐπὶ τούτῳ, ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν; ὁ θεὸς ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἐδόξασε τὸν παῖδα αὐτοῦ ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς παρεδώκατε καὶ ἠρνήσασθε αὐτὸν κατὰ πρόσωπον πιλάτου, κρίναντος ἐκείνου ἀπολύειν. ὑμεῖς δὲ τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, καὶ ᾐτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν, τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν, καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦτον ὃν θεωρεῖτε καὶ οἴδατε, ἐστερέωσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἡ πίστις ἡ δι᾽ αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν ταύτην ἀπέναντι πάντων ὑμῶν. καὶ νῦν ἀδελφοὶ οἶδα, ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε, ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν. ὁ δὲ θεὸς ἃ προκατήγγειλε διὰ στόματος πάντων τῶν προφητῶν αὐτοῦ, παθεῖν τὸν χριστὸν, ἐπλήρωσεν οὕτως. μετανοήσατε οὖν καὶ ἐπιστρέψατε εἰς τὸ ἐξαλειφθῆναι ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας, ὅπως ἂν ἔλθωσι καιροὶ ἀναψύξεως ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀποστείλῃ τὸν προκεκηρυγμένον ὑμῖν ἰησοῦν χριστὸν, ὃν δεῖ οὐρανὸν μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων, ὧν ἐλάλησεν ὁ θεὸς διὰ στόματος πάντων ἁγίων αὐτοῦ προφητῶν ἀπ᾽ αἰῶνος. μωσῆς μὲν γὰρ πρὸς τοὺς πατέρας εἶπεν, ὅτι προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμὲ, αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς. ἔσται δὲ πᾶσα ψυχὴ ἥτις ἂν μὴ ἀκούσῃ τοῦ

προφή

eleemoſynã acciperet. Defixis autẽ in eum oculis Petrus cum Ioanne dixit: Aſpice in nos. At ille intendebat in eos, ſperans ſe aliquid accepturũ ab eis. Petrus aũt dixit: Argentum & aurũ non eſt mihi: quod aũt habeo, hoc tibi do. In nomine Ieſu Chriſti Nazareni, ſurge & ambula. Et apprehẽſa manu eius dextra, erexit eũ. Protinus aũt conſolidatæ ſunt plantæ illius ac tali. Et exiliẽs ſtetit & ambulabat, intrauitq́ꝫ cũ illis in templum inambulãs & ſaliens ac laudans deũ. Et uidit eũ totus populus ambulantẽ ac laudantẽ deũ. Agnouerũtq́ꝫ illũ, ꝙ ipſe eſſet is ꝗ ad eleemoſynã ſederat ad ſpecioſã portã tẽpli. Et impleti ſunt admiratione & ſtupore ſuper eo quod cõtigerat illi. Quum teneret aũt qui ſanatus fuerat claudus, Petrum & Ioannem, cucurrit totus populus ad eos in porticu quæ appellat̃ Solomonis, ſtupefactus. Quo uiſo Petrus reſpondit ad populum: Viri Iſraelitæ, quid miramini ſup hoc, aut nos quid intuemini, quaſi noſtra uirtute aut pietate effecerimus ut hic ambularet? Deus Abraham & Iſaac & Iacob, deus patrũ noſtrorũ glorificauit filium ſuum Ieſum, quẽ uos tradidiſtis ac negaſtis in conſpectu Pilati, quum ille iudicaſſet eſſe abſoluendum. Vos aũt ſanctũ & iuſtũ negaſtis, & poſtulaſtis ut uirũ homicidã donaret uobis: autorẽ uero uitæ interfeciſtis, quẽ deus ſuſcitauit à mortuis, cuius nos teſtes ſum⁹: & per fiduciã nominis eius, hunc quẽ uidetis ac noſtis, cõſolidauit nomen ipſius: & fides que per eum eſt, dedit ei integritatẽ iſtã in conſpectu omniũ ueſtrũ. Et nunc fratres ſcio, ꝙ per ignorãtiam feciſtis, ſicut & principes ueſtri. Deus autem quæ prænũciauerat per os omnium prophetarum ſuorum, Chriſtum paſſurum, impleuit ſic. Pœniteat uos igitur erroris & cõuertimini ut deleantur peccata ueſtra, ut quum uenerint tẽpora refrigerationis à cõſpectu domini, & miſerit eum qui ante prædicatus eſt uobis Ieſum Chriſtũ, quem oportet quidẽ cœlum accipere uſqꝫ in tempora reſtitutionis omniũ, quæ loquut⁹ eſt deus per os omniũ ſanctorum ſuorũ à ſæculo prophetarũ. Moſes quidẽ ad patres dixit: Prophetã ſuſcitabit uobis dominus deus ueſter de fratribus ueſtris, mei ſimilem. Audietis eũ iuxta omnia quæcũqꝫ loquutus fuerit uobis. Futurũ eſt autem ut omnis anima quæ non audierit

prophe

προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ.
καὶ πάντες δὲ οἱ προφῆται ἀπὸ σαμουὴλ,
καὶ τῶν καθεξῆς ὅσοι ἐλάλησαν, καὶ κατήγγει-
λαν τὰς ἡμέρας ταύτας. ὑμεῖς ἐστὲ υἱοὶ τῶν προ-
φητῶν, καὶ τῆς διαθήκης, ἧς διέθετο ὁ θεὸς πρὸς
τοὺς πατέρας ἡμῶν λέγων πρὸς ἀβραάμ. καὶ ἐν
τῷ σπέρματί σου εὐλογηθήσονται πᾶσαι αἱ πα-
τριαὶ τῆς γῆς. ὑμῖν πρῶτον ὁ θεὸς ἀναστήσας τὸν
παῖδα αὐτοῦ ἰησοῦν, ἀπέστειλεν αὐτὸν εὐλογοῦν-
τα ὑμᾶς ἐν τῷ ἀποστρέφειν ἕκαστον ἀπὸ τῶν πο-
νηριῶν ὑμῶν. λαλούντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν
λαόν, ἐπέστησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς, καὶ ὁ στρατηγὸς
τοῦ ἱεροῦ, καὶ οἱ σαδδουκαῖοι διαπονούμενοι διὰ
τὸ διδάσκειν αὐτοὺς τὸν λαόν, καὶ καταγγέλλειν
ἐν τῷ ἰησοῦ τὴν ἀνάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν, καὶ
ἐπέβαλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας, καὶ ἔθεντο εἰς τήρη-
σιν εἰς τὴν αὔριον. ἦν γὰρ ἑσπέρα ἤδη. πολλοὶ
δὲ τῶν ἀκουσάντων τὸν λόγον ἐπίστευσαν, καὶ
ἐγενήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν ὡσεὶ χιλιάδες
πέντε. ἐγένετο δὲ ἐπὶ τὴν αὔριον συναχθῆναι
αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας καὶ πρεσβυτέρους καὶ γραμ-
ματεῖς εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἄνναν τὸν ἀρχιερέα
καὶ καϊάφαν καὶ ἰωάννην καὶ ἀλέξανδρον καὶ
ὅσοι ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ. καὶ στήσαντες
αὐτοὺς ἐν τῷ μέσῳ ἐπυνθάνοντο, ἐν ποίᾳ δυνά-
μει, ἢ ἐν ποίῳ ὀνόματι ἐποιήσατε τοῦτο ὑμεῖς; τό-
τε πέτρος πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου, εἶπε
πρὸς αὐτούς. ἄρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτε-
ροι τοῦ ἰσραήλ, εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα
ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου ἀσθενοῦς, ἐν τίνι οὗτος
σέσωσται, γνωστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν, καὶ παντὶ τῷ
λαῷ ἰσραήλ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ
ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγει-
ρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ οὗτος παρέστηκεν ἐνώ-
πιον ὑμῶν ὑγιής. οὗτός ἐστιν ὁ λίθος ὁ ἐξουθενη-
θεὶς ὑφ' ὑμῶν τῶν οἰκοδομούντων, ὁ γενόμενος
εἰς κεφαλὴν γωνίας. καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδε-
νὶ ἡ σωτηρία. οὔτε γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπὸ
τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις ἐν ᾧ δεῖ
σωθῆναι ἡμᾶς. θεωροῦντες δὲ τὴν τοῦ πέτρου
παῤῥησίαν καὶ ἰωάννου, καὶ καταλαβόμενοι ὅτι
ἄνθρωποι ἀγράμματοί εἰσι καὶ ἰδιῶται, ἐθαύμα-
ζον. ἐπεγίνωσκόν τε αὐτούς, ὅτι σὺν τῷ ἰησοῦ ἦ-
σαν. τὸν δὲ ἄνθρωπον βλέποντες σὺν αὐτοῖς
ἑστῶτα τὸν τεθεραπευμένον, οὐδὲν εἶχον ἀντει-
πεῖν. κελεύσαντες δὲ αὐτοὺς ἔξω τοῦ συνεδρίου
ἀπελθεῖν, συνέβαλον πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες.
τί ποιήσομεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις; ὅτι μὲν γὰρ
γνωστὸν σημεῖον γέγονε δι' αὐτῶν, πᾶσι τοῖς
κατοικοῦσιν ἱερουσαλὴμ φανερόν, καὶ οὐ δυνάμε-
θα ἀρνήσασθαι. ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον δια-
νεμηθῇ εἰς τὸν λαόν, ἀπειλῇ ἀπειλησώμεθα
αὐτοῖς

prophetam illum, exterminetur è populo.
Quin & omnes prophetæ à Samuele ac de
inceps quotquot loquuti sunt, etiã annũcia
uerunt dies istos. Vos estis filij prophetarũ
ac testamẽti, quod testatus est deus erga pa
tres nostros, dicẽs ab Abrahã: Et in semine
tuo benedictionẽ consequẽtur omnes fami
liæ terræ. Vobis primũ deus, quũ suscitas/
set filium suum Iesum, misit eum benedicẽ/
tem uobis, ita ut unusquisq; uestrũ conuer
teret se ab iniquitatib⁹ suis. Loquẽtibus IIII
aũt illis ad populũ, superuenerũt illis sacer/
dotes ac magistratus tẽpli & Sadducæi, mo
leste ferentes q͏̃ docerẽt populũ, & annũcia
rent in nomine Iesu resurrectionẽ ex mor/
tuis: & iniecerũt eis manus, posuerũtq; eos
in custodiã in posterũ diem. nam erat iam
uespera. Multi uero eorũ qui audierant ser/
monem, crediderunt: & factus est numerus
uirorũ circiter quinq; milia. Factum est aũt
postero die ut congregarent principes eo/
rum & seniores & scribæ Hierosolymis, &
Annas princeps sacerdotũ & Caiaphas &
Ioãnes & Alexander & quotquot erant de
genere pontificio. Et quũ statuissent eos in
medio, interrogabãt: Qua uirtute, aut quo
nomine fecistis hoc uos? Tũc Petrus reple/
tus spiritu sancto, dixit ad eos: Principes po
puli & seniores Israel, si nos hodie examina
mur de eo quod benefecerimus homini in/
firmo, qua ratione iste saluus factus sit: no/
tum sit omnib⁹ uobis & toti plebi Israel, q͏̃
per nomen Iesu Christi Nazareni, quẽ uos
crucifixistis, quẽ deus suscitauit à mortuis,
per hunc iste astat coram uobis sanus. Hic
est lapis ille qui reiectus est à uobis ædificã
tibus, qui factus est caput anguli, nec est in
alio quoquã salus. Nec enim aliud nomen
est sub cœlo datum inter homines, in quo
oporteat nos saluos fieri. Videntes aũt Pe/
tri in dicendo libertatẽ ac Ioannis, comper/
toq; q͏̃ homines essent illiterati & idiotæ,
admirabantur & agnoscebant eos, q͏̃ cum
Iesu fuissent: hominem autẽ uidentes stan/
tem cum eis qui sanatus fuerat, nihil pote/
rant contradicere: iussis autem illis è conci/
lio secedere, conferebant inter sese, dicẽtes:
Quid faciemus hominibus istis? nam con/
spicuũ signum æditũ esse per eos, omnibus
habitãtibus Hierosolymis manifestum est,
nec possumus inficiari. Sed ne amplius di/
uulgetur in populũ, minaciter interminemur
eis

αὐτοῖς, μηκέτι λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ μηδενὶ ἀνθρώπων. καὶ καλέσαντες αὐτούς, παρήγγειλαν αὐτοῖς, τό, καθόλου μὴ φθέγγεσθαι, μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἰησοῦ. ὁ δὲ πέτρος καὶ ἰωάννης ἀποκριθέντες, πρὸς αὐτοὺς εἶπον. εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ θεοῦ, κρίνατε. οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἃ εἴδομεν καὶ ἠκούσαμεν, μὴ λαλεῖν. οἱ δὲ προσαπειλησάμενοι, ἀπέλυσαν αὐτούς, μηδὲν εὑρίσκοντες, τό, πῶς κολάσωνται αὐτούς, διὰ τὸν λαόν, ὅτι πάντες ἐδόξαζον τὸν θεὸν ἐπὶ τῷ γεγονότι. ἐτῶν γὰρ ἦν πλειόνων τεσσαράκοντα ὁ ἄνθρωπος, ἐφ' ὃν ἐγεγόνει τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἰάσεως. ἀπολυθέντες δὲ ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους, καὶ ἀπήγγειλαν, ὅσα πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπον. οἱ δὲ ἀκούσαντες ὁμοθυμαδὸν ἦραν φωνὴν πρὸς τὸν θεόν, καὶ εἶπον. δέσποτα, σὺ ὁ θεός, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ὁ διὰ στόματος δαβὶδ παιδός σου εἰπών. ἵνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου, καὶ κατὰ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ. συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐπὶ τὸν ἅγιον παῖδά σου ἰησοῦν, ὃν ἔχρισας, ἡρώδης τε καὶ πόντιος πιλᾶτος σὺν ἔθνεσι καὶ λαοῖς ἰσραήλ, ποιῆσαι ὅσα ἡ χείρ σου, καὶ ἡ βουλή σου προώρισε γενέσθαι. καὶ τὰ νῦν κύριε ἔπιδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παρρησίας πάσης λαλεῖν τὸν λόγον σου, ἐν τῷ τὴν χεῖρά σου ἐκτείνειν σε, εἰς ἴασιν καὶ σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἁγίου παιδός σου ἰησοῦ. καὶ δεηθέντων αὐτῶν, ἐσαλεύθη ὁ τόπος ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμένοι, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου. καὶ ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ μετὰ παρρησίας. τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία. καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ, ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά. καὶ μεγάλῃ δυνάμει ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου ἰησοῦ, χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς. οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς. ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων, καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων. διεδίδοτο δὲ ἑκάστῳ καθ' ὅτι ἄν τις χρείαν εἶχεν. ἰωσῆς δὲ ὁ ἐπικληθεὶς βαρνάβας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων ὅ ἐστιν υἱὸς παρακλήσεως, λευΐτης, κύπριος τῷ γένει, ὑπάρχοντος αὐτῷ ἀγροῦ, πωλήσας ἤνεγκε τὸ χρῆμα, καὶ ἔθηκε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων. ἀνὴρ δέ τις ἀνανίας ὀνόματι σὺν σαπφείρῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ

ἐπώ-

eis, ne poſthac loquãtur in nomine hoc ulli hominum. Et accerſitis illis, præceperũt ne omnino loquerẽtur, neq; docerent in nomine Ieſu. At Petrus & Ioannes reſpõdentes, dixerunt ad eos: An iuſtum ſit in cõſpectu dei, uos potius audire q̃ deũ, iudicate. Non enim poſſumus quæ uidim9 & audiuimus, non loqui. At illi additis minis, dimiſerunt eos: nihil inuenientes qua ratione punirent eos, propter populũ, quia omnes glorificabant deũ ſuper eo quod acciderat. Annorũ em̃ erat ampli9 quadraginta homo, in quo ęditũ fuerat ſignũ iſtud ſanationis. Dimiſſi aũt uenerũt ad ſuos, & annũciauerunt quęcũq; ſibi principes ſacerdotũ & ſeniores dixerant. Qui quũ audiſſent, unanimiter attollebant uocẽ ad deum, dixerũtq;: Dñe, tu es deus qui feciſti cœlum ac terrã, mare & omnia quæ in eis ſũt, qui per os Dauid pueri tui dixiſti: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in unũ aduerſus dñm & aduerſus Chriſtum eius. Conuenerũt enim uere aduerſus ſanctũ filium tuũ Ieſum quem unxeras, Herodes ſimul & Pontius Pilatus cum gẽtibus & populis Iſrael, ad faciendum quæcũq; manus tua & conſiliũ tuum prius decreuerat ut fierent. Et nunc dñe aſpice in minas eorum: & da ſeruis tuis, ut cum omni fiducia loquant̃ ſermonẽ tuum, manum tuam porrigẽdo in hoc, ut ſanatio & ſigna & prodigia ædãtur per nomẽ ſancti filij tui Ieſu. Et quum oraſſent illi, mot9 eſt locus in quo erãt cõgregati, & repleti ſunt oẽs ſpiritu ſancto, & loquebant̃ ſermonẽ dei cũ fiducia. Multitudinis aũt credẽtiũ erat cor unũ & anima una, nec quiſquã aliq̃d eorũ quę poſſidebat, ſuũ eſſe dicebat, ſed erãt illis omnia cõmunia. Et uirtute magna reddebant apoſtoli teſtimoniũ reſurrectiõis dñi Ieſu, & gratia magna erat ſup omnes illos: neq; em̃ quiſquã egẽs erat inter illos. Quotquot em̃ poſſeſſores agrorum aut ædiũ erãt, uẽdẽtes afferebãt precia eorũ quæ uendita fuerãt, & ponebãt ad pedes apoſtolorũ. Diſtribuebat̃ autẽ ſingulis prout cuiq; opus erat. Ioſes uero qui cognominatus eſt Barnabas ab apoſtolis, q̃d eſt, fili9 cõſolatiõis, Leuites, Cypri9 genere, quũ haberet agrũ, uẽdidit eum: & attulit preciũ & poſuit ad pedes apoſtolorũ. Vir aũt quidã nomine Ananias cũ Sapphira uxore ſua uendi-

ἐπώλησε κτῆμα, καὶ ἐνοσφίσατο ἀπὸ τῆς τιμῆς, συνειδυίας καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ ἐνέγκας μέρος τι παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων ἔθηκεν. εἶπε δὲ πέτρος. ἀνανία, διὰ τί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ νοσφίσασθαί σε ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου; οὐχὶ μένον σοὶ ἔμενε, καὶ πραθὲν ἐν τῇ σῇ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχε; τί ὅτι ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο; οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ. ἀκούων δὲ ἀνανίας τοὺς λόγους τούτους, πεσὼν ἐξέψυξε. καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα. ἀναστάντες δὲ οἱ νεώτεροι συνέστειλαν αὐτὸν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν. ἐγένετο δὲ ὡς ὡρῶν τριῶν διάστημα, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδυῖα τὸ γεγονὸς, εἰσῆλθεν. ἀπεκρίθη δὲ αὐτῇ ὁ πέτρος. εἰπέ μοι, εἰ τοσούτου τὸ χωρίον ἀπέδοσθε; ἡ δὲ εἶπε. ναί, τοσούτου. ὁ δὲ πέτρος εἶπε πρὸς αὐτήν. τί ὅτι συνεφωνήθη ὑμῖν πειράσαι τὸ πνεῦμα κυρίου; ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θαψάντων τὸν ἄνδρα σου, ἐπὶ τῇ θύρᾳ, καὶ ἐξοίσουσί σε. ἔπεσε δὲ παραχρῆμα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἐξέψυξεν. εἰσελθόντες δὲ οἱ νεανίσκοι, εὗρον αὐτὴν νεκρὰν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς. καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐφ᾽ ὅλην τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα. διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγένετο σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ λαῷ πολλά. καὶ ἦσαν ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἐν τῇ στοᾷ σολομῶντος. τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς, ἀλλ᾽ ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός. μᾶλλον δὲ προσετίθεντο πιστεύοντες τῷ κυρίῳ πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ὥστε κατὰ τὰς πλατείας ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν καὶ κραββάτων, ἵνα ἐρχομένου πέτρου κἂν ἡ σκιὰ ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν. συνήρχετο δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν πέριξ πόλεων εἰς ἱερουσαλὴμ, φέροντες ἀσθενεῖς καὶ ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες. ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ, ἡ οὖσα αἵρεσις τῶν σαδδουκαίων, ἐπλήσθησαν ζήλου, καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους, καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δημοσίᾳ. ἄγγελος δὲ κυρίου διὰ τῆς νυκτὸς ἤνοιξε τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, ἐξαγαγών τε αὐτοὺς εἶπε. πορεύεσθε καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης. ἀκούσαντες δὲ εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν ὄρθρον εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ ἐδίδασκον. παραγενόμενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, συνεκάλεσαν τὸ συνέδριον καὶ πᾶσαν τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν ἰσραὴλ, καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀχθῆναι αὐτούς:

οἱ δὲ

uendiderat possessionem, & seposuerat de precio, conscia etiam uxore sua, & allatam partem aliquam ad pedes apostolorum posuit. Dixit aūt Petrus: Anania, cur impleuit satanas cor tuum, ut mentireris spiritui sancto, & fraudares de precio agri? Nōne prorsus tibi manebat & uenundatus in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo rem istam? Non es mētitus hominibus, sed deo. Audiens aūt Ananias hæc uerba, collapsus expirauit. Et ortus est timor magnus super omnes qui audierūt hæc. Surgentes autem iuuenes amouerunt eum, elatumq́ sepelierunt. Intercessit autē fermè horarum trium interuallū, uxor quoq; ipsius, nesciēs quod factum fuerat, introiuit. Respōdit aūt ei Petrus: Dic mihi, num tanti agrū uendidistis? At illa dixit: Etiam, tanti. Petrus autē ait ad eam: Cur conspirastis inter uos, ut tētaretis spiritū domini? Ecce pedes eorum qui sepelierunt uirū tuum, ad ostium adsunt, & efferent te. Confestim autem cōcidit ad pedes eius, & expirauit. Ingressi autē iuuenes, repererunt illam mortuā, & extulerunt ac sepelierūt iuxta uirū suum. Et ortus est timor magnus super uniuersam cōgregationē, & super omnes qui audiebāt hæc. Per manus aūt apostolorū ædebātur signa ac prodigia multa in populo. Et erāt unanimiter omnes in porticu Solomonis. Cæterorū aūt nemo audebat se cōiūgere illis, sed magnificabat eos populus. Magis aūt accrescebat credentium dn̄o multitudo uirorū simul ac mulierum, ita ut in plateas exportarent infirmos, & ponerēt in lectulis ac grabatis, ut uenientis Petri uel umbra obūbraret aliquē illorū. Conueniebat aūt & multitudo uicinarū ciuitatū Hierosolymā, afferens ægros ac uexatos à spiritibus immūdis, qui sanabantur omnes. Exurgēs aūt princeps sacerdotū & omnes qui cū illo erāt, quę est factio Sadducæorū, repleti sūt æmulatione, & iniecerūt manꝰ in apostolos, & posuerūt eos in custodia publica. Sed angelus dn̄i per noctē aperuit ianuas carceris, eductisq́ illis dixit: Ite, & stātes loquamini in tēplo populo omnia uerba uitæ huius. Illi uero quum hæc audissent, intrauerūt diluculo in templū, ac docebant. Adueniens aūt princeps sacerdotū & qui cum eo erāt, conuocauerūt conciliū & uniuersum seniorū ordinem filiorū Israel, miseruntq́; ad carcerem qui adducerēt eos.

Quum

οἱ δὲ ὑπηρέται παραγενόμενοι, οὐχ εὗρον αὐ-
τοὺς ἐν τῇ φυλακῇ, ἀναστρέψαντες δὲ ἀπήγ-
γειλαν, λέγοντες, ὅτι τὸ μὲν δεσμωτήριον εὕ-
ρομεν κεκλεισμένον ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ, καὶ τοὺς
φύλακας ἔξω ἑστῶτας πρὸ τῶν θυρῶν. ἀνοίξαν-
τες δὲ, ἔσω οὐδένα εὕρομεν. ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς
λόγους τούτους ὅ, τε ἱερεὺς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ
ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, διηπόρουν περὶ αὐτῶν, τί
ἂν γένοιτο τοῦτο. παραγενόμενος δέ τις ἀπήγ-
γειλεν αὐτοῖς, ὅτι ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οὓς ἔθεσθε ἐν
τῇ φυλακῇ, εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἑστῶτες καὶ διδά-
σκοντες τὸν λαόν. τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς
σὺν τοῖς ὑπηρέταις ἤγαγεν αὐτοὺς οὐ μετὰ βί-
ας, ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν, ἵνα μὴ λιθασθῶ-
σιν. ἀγαγόντες δὲ αὐτοὺς ἔστησαν ἐν τῷ συ-
νεδρίῳ. καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεύς,
λέγων. οὐ παραγγελίᾳ παρηγγείλαμεν ὑμῖν,
μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ; καὶ ἰ-
δοὺ πεπληρώκατε τὴν ἱερουσαλὴμ τῆς διδα-
χῆς ὑμῶν, καὶ βούλεσθε ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς
τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου. ἀποκριθεὶς
δὲ ὁ πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι, εἶπον. πειθαρ-
χεῖν δεῖ θεῷ μᾶλλον, ἢ ἀνθρώποις. ὁ θεὸς τῶν
πατέρων ἡμῶν ἤγειρεν ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς διε-
χειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου. τοῦτον
ὁ θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα ὕψωσε τῇ δεξιᾷ
αὐτοῦ, δοῦναι μετάνοιαν τῷ ἰσραήλ, καὶ ἄφε-
σιν ἁμαρτιῶν. καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν αὐτοῦ μάρτυ-
ρες τῶν ῥημάτων τούτων, καὶ τὸ πνεῦμα δὲ
τὸ ἅγιον, ὃ ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς πειθαρχοῦσιν
αὐτῷ. οἱ δὲ ἀκούσαντες διεπρίοντο, καὶ ἐβου-
λεύοντο ἀνελεῖν αὐτούς. ἀναστὰς δέ τις ἐν τῷ
συνεδρίῳ φαρισαῖος ὀνόματι γαμαλιήλ, νο-
μοδιδάσκαλος τίμιος παντὶ τῷ λαῷ, ἐκέ-
λευσε ἔξω βραχύ τι τοὺς ἀποστόλους ποιῆσαι.
εἶπε τὲ πρὸς αὐτούς. ἄνδρες ἰσραηλῖται, προ-
σέχετε ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, τί
μέλλετε πράσσειν. πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμε-
ρῶν ἀνέστη θευδᾶς, λέγων εἶναί τινα ἑαυτόν, ᾧ
προσεκολλήθη ἀριθμὸς ἀνδρῶν ὡσεὶ τετρακο-
σίων, ὃς ἀνῃρέθη, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐ-
τῷ, διελύθησαν καὶ ἐγένοντο εἰς οὐδέν. μετὰ
τοῦτον ἀνέστη ἰούδας ὁ γαλιλαῖος ἐν ταῖς ἡμέ-
ραις τῆς ἀπογραφῆς, καὶ ἀπέστησε λαὸν ἱκανὸν
ὀπίσω αὐτοῦ. κἀκεῖνος ἀπώλετο, καὶ πάντες
ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διεσκορπίσθησαν. καὶ τὰ
νῦν λέγω ὑμῖν, ἀπόστητε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων
τούτων, καὶ ἐάσατε αὐτούς. ὅτι ἐὰν ᾖ ἐξ ἀνθρώ-
πων ἡ βουλή, ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσε-
ται. εἰ δὲ ἐκ θεοῦ ἐστίν, οὐ δύνασθε καταλῦσαι
αὐτό, μή ποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. ἐπείσθη-
σαν δὲ αὐτῷ, καὶ προσκαλεσάμενοι τοὺς ἀπο-
στόλους.

Quum autē ueniſſent miniſtri, nec reperiſ-
ſent illos in carcere, reuerſi nunciauerūt, di-
centes: Carcerem quidem inuenimus clau-
ſum cum omni diligentia, & cuſtodes foris
ſtantes ante ianuas. Quum aperuiſſemus
aūt, neminem intus reperimus. Vt aūt au-
dierunt hos ſermones & ſacerdos & magi-
ſtratus templi principesq́ ſacerdotū, ambi-
gebāt de illis quidnam hoc futurum eſſet.
Adueniens aūt quidam nunciauit eis: Ecce
uiri quos poſueratis in carcere, ſunt in tem-
plo ſtantes ac docentes populū. Tunc abijt
magiſtratus cum miniſtris, & adduxit illos
ſine ui. Timebāt enim populum, ne lapida-
rentur. Et quū adduxiſſent illos, ſtatuerunt
in concilio. Et interrogauit eos princeps ſa-
cerdotum, dicens: Nonne etiam atq; etiam
præcepimus uobis, ne doceretis in nomine
iſto: Et ecce repleſtis Hieroſolymam doctri-
na ueſtra, & uultis inducere ſuper nos ſan-
guinem hominis iſtius. Reſpōdens aūt Pe-
trus & apoſtoli, dixerunt: Obedire oportet
deo magis q̄ hominibus. Deus patrum no-
ſtrorum ſuſcitauit Ieſum, quem uos interē-
miſtis ſuſpendentes in ligno. Hunc princi-
pem & ſeruatorem deus exaltauit dextera
ſua, ad dādam pœnitentiā Iſraeli, remiſſio-
nemq́ peccatorū: ac nos ſumus ei teſtes ho-
rum quæ dicimus: inſuper autē & ſpiritus
ſanctus, quem dedit deus obediētibus ipſi.
Hæc aūt quum audiſſent, diſſecabantur, &
conſultabant ut interficerent illos. Surgens
aūt quidam in concilio phariſæus nomine
Gamaliel, legis doctor in precio habitus a-
pud totum populū, iuſſit ut pauliſper ſece-
derent foras apoſtoli. Dixitq́ ad illos: Viri
Iſraelitæ, attendite uobis ſuper hominibus
iſtis q̄d acturi ſitis. Ante hos enim dies exti-
tit Theudas, dicens ſe eſſe aliquē, cui adhæ-
ſit numerus uirorum circiter quadringento-
rum, qui occiſus eſt, & omnes qui credebāt
ei diſsipati ſunt, & redacti ad nihilum. Poſt
hunc extitit Iudas Galilæus in diebus pro-
feſsionis, & auertit populum multum poſt
ſe, & ipſe perijt, & omnes quotquot paruē-
rant ei diſperſi ſunt. Et nūc dico uobis, Ab-
ſtinete ab hominib⁹ iſtis, & ſinite illos: quo-
niam ſi eſt ex hominibus conſiliū aut opus
hoc, diſſoluetur: ſin ex deo eſt, non poteſtis
diſſoluere, ne quando & deo repugnare re-
periamini. In huius aūt ſententiam pedibus
itum eſt à cæteris: & quū aduocaſſent apo-
ſtolos

στόλους δείραντες παρήγγειλαν, μὴ λαλεῖν ἐπὶ
τῷ ὀνόματι τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἀπέλυσαν αὐτούς. οἱ
μὲν οὖν ἐπορεύοντο χαίροντες ἀπὸ προσώπου
τοῦ συνεδρίου, ὅτι ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ κα-
τηξιώθησαν ἀτιμασθῆναι. πᾶσάν τε ἡμέραν ἐν
τῷ ἱερῷ, καὶ κατ᾽ οἶκον οὐκ ἐπαύοντο διδάσκον-
τες, καὶ εὐαγγελιζόμενοι ἰησοῦν τὸν χριστόν.
ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων
τῶν μαθητῶν, ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν ἑλληνιστῶν
πρὸς τοὺς ἑβραίους, ὅτι παρεθεωροῦντο ἐν τῇ δια-
κονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ χῆραι αὐτῶν. προσκαλε-
σάμενοι δὲ οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν,
εἶπον. οὐκ ἀρεστόν ἐστιν, ἡμᾶς καταλείψαντας τὸν
λόγον τοῦ θεοῦ, διακονεῖν τραπέζαις. ἐπισκέψα-
σθε οὖν ἀδελφοὶ ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρουμέ-
νους ἑπτά, πλήρεις πνεύματος ἁγίου καὶ σο-
φίας, οὓς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης. ἡ-
μεῖς δὲ τῇ προσευχῇ, καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου
προσκαρτερήσομεν. καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον
παντὸς τοῦ πλήθους. καὶ ἐξελέξαντο στέφανον
ἄνδρα πλήρη πίστεως καὶ πνεύματος ἁγίου, καὶ
φίλιππον καὶ πρόχορον καὶ νικάνορα καὶ τίμω-
να καὶ παρμενᾶν καὶ νικόλαον προσήλυτον ἀν-
τιοχέα. οὓς ἔστησαν ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων, καὶ
προσευξάμενοι ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας. καὶ
ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανε, καὶ ἐπληθύνετο ὁ ἀριθ-
μὸς τῶν μαθητῶν ἐν ἱερουσαλὴμ σφόδρα, πολύς
τε ὄχλος τῶν ἱερέων ὑπήκουον τῇ πίστει. στέφα-
νος δὲ πλήρης πίστεως καὶ δυνάμεως ἐποίει τέ-
ρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ. ἀνέστησαν
δέ τινες τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς, τῆς λεγομένης
λιβερτίνων καὶ κυρηναίων καὶ ἀλεξανδρέων
καὶ τῶν ἀπὸ κιλικίας καὶ ἀσίας, συζητοῦντες
τῷ στεφάνῳ, καὶ οὐκ ἴσχυον ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ,
καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει. τότε ὑπέβαλον ἄν-
δρας, λέγοντας, ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος
ῥήματα βλάσφημα εἰς μωσῆν καὶ τὸν θεόν. συ-
νεκίνησάν τε τὸν λαὸν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους
καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ἐπιστάντες συνήρπα-
σαν αὐτόν, καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον, ἔστησάν
τε μάρτυρας ψευδεῖς, λέγοντας. ὁ ἄνθρωπος
οὗτος οὐ παύεται ῥήματα βλάσφημα λαλῶν
κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου τούτου καὶ τοῦ νόμου.
ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι ὁ ἰησοῦς ὁ
ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τοῦτον,
καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθη, ἃ παρέδωκεν ἡμῖν μωσῆς.
καὶ ἀτενίσαντες εἰς αὐτὸν ἅπαντες οἱ καθε-
ζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ, εἶδον τὸ πρόσωπον
αὐτοῦ ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου. εἶπε δὲ ὁ
ἀρχιερεύς. εἰ ἄρα ταῦτα οὕτως ἔχει; ὁ δὲ ἔφη. ἄν-
δρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατε. ὁ θεὸς
τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν ἀβραάμ, ὄντι
ἐν τῇ

ſtolos,cæſis præceperunt,ne loquerētur in
nomine Ieſu,& dimiſerūt eos.Et illi q̃dem
ibant gaudentes à conſpectu concilij,q̃ di/
gni habiti eſſent,ut pro nomine eius contu
melia afficerentur.Et quotidie in templo &
in ſingulis domibus non ceſſabāt docere &
annūciare Ieſum Chriſtū. In diebus aūt VI
illis creſcente numero diſcipulorum,ortum
eſt murmur Græcorū aduerſus Hebræos,
eo quod deſpicerentur in miniſterio quoti/
diano uiduæ ipſorum.Cæterum duodecim
illi,quum iuſsiſſent adeſſe multitudinē di/
ſcipulorum,dixerunt:Non eſt placitum,ut
nos derelicto ſermone dei,miniſtrem⁹ men
ſis.Circūſpicite ergo fratres,uiros ex uobis
ſpectatæ probitatis ſeptem,plenos ſpiritu
ſancto & ſapientia,q̃bus delegabimus hoc
negocij.Nos uero deprecationi & admini/
ſtrando ſermoni incūbemus.Et placuit hic
ſermo coram tota multitudine.Et elegerūt
Stephanū uirum plenum fide ac ſpiritu ſan
cto & Philippum & Prochorū & Nicano/
rem & Timonem & Parmenā & Nicolaū
proſelytum Antiochenū.Hos ſtatuerūt in
conſpectu apoſtolorum:& quum oraſſent,
impoſuerūt eis manus.Et ſermo dei creſce/
bat,ac multiplicabatur numerus diſcipulo/
rum Hieroſolymis ualde,multaq́ turba ſa/
cerdotū obediebat fidei.Porrò Stephanus
plenus fide ac fortitudine ædebat prodigia
& ſigna magna in populo.Exorti ſunt autē
quidam è ſynagoga,quæ appellatur Liber/
tinorum & Cyrenenſiū & Alexādrinorum
& Cilicum & Aſianorum,diſputātes cum
Stephano,nec poterant reſiſtere ſapientiæ
& ſpiritui qui loquebatur.Tunc ſuborna/
runt uiros qui dicerēt:Audiuimus eum di/
centē uerba cōtumelioſa in Moſen ac deū.
Cōmoueruntq́ plebem & ſeniores & ſcri/
bas,atq́ inuadentes corripuerunt eū,& ad/
duxerunt in concilium,ſtatueruntq́ falſos
teſtes qui dicerent:Homo iſte non ceſſat lo
qui uerba contumelioſa aduerſus locū ſan/
ctum hūc & legem.Audiuimus enim eum
dicētem:Ieſus Nazarenus iſte demolietur
locum hunc,& mutabit inſtituta,quę tradi
dit nobis Moſes.Et intuentes eum omnes
qui ſedebant in concilio,uiderūt faciē eius
tanquam faciem angeli. Dixit aūt prin/ VII
ceps ſacerdotū:Num hæc ita ſe habent?At
ille ait:Viri fratres & patres,audite:Deus
gloriæ apparuit patri noſtro Abrahæ,quū

r eſſet

ἐν τῇ μεσοποταμίᾳ, πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν χαῤῥάν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν. ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ δεῦρο εἰς γῆν ἣν ἄν σοι δείξω. τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς χαλδαίων, κατῴκησεν ἐν χαῤῥάν. κἀκεῖθεν μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ, μετῴκησεν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ταύτην, εἰς ἣν ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε, καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ, οὐδὲ βῆμα ποδός. καὶ ἐπηγγείλατο αὐτῷ δοῦναι εἰς κατάσχεσιν αὐτήν, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ᾽ αὐτόν, οὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου. ἐλάλησε δὲ οὕτως ὁ θεός, ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πάροικον ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ, καὶ κακώσουσιν ἔτη τετρακόσια. καὶ τὸ ἔθνος ᾧ ἐὰν δουλεύσωσι, κρινῶ ἐγώ, εἶπεν ὁ θεός. καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται, καὶ λατρεύσουσί μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην περιτομῆς, καὶ οὕτως ἐγέννησε τὸν ἰσαάκ, καὶ περιέτεμεν αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ. καὶ ὁ ἰσαὰκ τὸν ἰακώβ, καὶ ὁ ἰακὼβ τοὺς δώδεκα πατριάρχας. καὶ οἱ πατριάρχαι ζηλώσαντες τὸν ἰωσὴφ ἀπέδοντο εἰς αἴγυπτον. καὶ ἦν ὁ θεὸς μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἐξείλετο αὐτὸν ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριν καὶ σοφίαν ἐναντίον φαραὼ βασιλέως αἰγύπτου, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡγούμενον ἐπ᾽ αἴγυπτον, καὶ ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ. ἦλθε δὲ λιμὸς ἐφ᾽ ὅλην τὴν γῆν αἰγύπτου καὶ χαναάν, καὶ θλίψις μεγάλη, καὶ οὐχ εὕρισκον χορτάσματα οἱ πατέρες ἡμῶν. ἀκούσας δὲ ἰακὼβ ὄντα σῖτα ἐν αἰγύπτῳ, ἐξαπέστειλε τοὺς πατέρας ἡμῶν πρῶτον, καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ἀνεγνωρίσθη ἰωσὴφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ φανερὸν ἐγένετο τῷ φαραὼ τὸ γένος τοῦ ἰωσήφ. ἀποστείλας δὲ ἰωσὴφ μετεκαλέσατο τὸν πατέρα αὐτοῦ ἰακώβ, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν ἐν ψυχαῖς ἑβδομήκοντα πέντε. κατέβη δὲ ἰακὼβ εἰς αἴγυπτον, καὶ ἐτελεύτησεν αὐτός, καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν. καὶ μετετέθησαν εἰς συχέμ, καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήματι, ὃ ὠνήσατο ἀβραὰμ τιμῆς ἀργυρίου παρὰ τῶν υἱῶν ἐμὸρ τοῦ συχέμ. καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας, ἧς ὤμοσεν ὁ θεὸς τῷ ἀβραάμ, ηὔξησεν ὁ λαὸς καὶ ἐπληθύνθη ἐν αἰγύπτῳ, ἄχρις οὗ ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος, ὃς οὐκ ᾔδει τὸν ἰωσήφ. οὗτος κατασοφισάμενος τὸ γένος ἡμῶν, ἐκάκωσε τοὺς πατέρας ἡμῶν τοῦ ποιεῖν ἔκθετα τὰ βρέφη αὐτῶν, εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι. ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη μωσῆς, καὶ ἦν ἀστεῖος τῷ θεῷ, ὃς ἀνετράφη μῆνας τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός. ἐκτεθέντα δὲ αὐτὸν ἀνείλετο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ φαραώ. καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν. καὶ ἐπαιδεύθη μωσῆς πάσῃ σοφίᾳ αἰγυπτίων, ἦν δὲ δυνατὸς ἐν ἔργοις καὶ

ἐν

esset in Mesopotamia, prius q̃ moraretur in Charran, & dixit ad illum: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & ueni in terrã quancunq; monstrauero tibi. Tunc exijt è terra Chaldæorũ, & habitauit in Charrã. Et inde postq̃ mortuus est pater eius, transtulit illũ in terrã hanc, in qua nunc uos habitatis. Et non dedit illi hæreditatẽ in ea, ne uestigium quidẽ pedis, & repromisit illi eam se daturũ possidendã, & semini eius post ipsum, quũ non haberet filium. Loquutus est aũt deus sic, q̃ futurum esset semen eius inquilinũ in terra aliena, q̃q; seruituti illud subiecturi essent, & male tractaturi annis quadringentis. Et gentem cuicũq; seruierint iudicabo ego, dixit deus. Et post hæc exibunt & seruiẽt mihi in loco hoc. Et dedit illi testamẽtũ circũcisionis, atq; hic genuit Isaac, & circũcidit eum in die octauo: & Isaac genuit Iacob, & Iacob genuit duodecim patriarchas. Et patriarchæ inuidia moti, Ioseph uẽdiderũt in Aegyptũ. Et erat deus cum eo, & eripuit eum ex omnibus afflictiõibus eius, & dedit ei gratiã & sapientiã coram Pharaone rege Aegyptiorũ. Et cõstituit eum præfectũ super Aegyptũ & super totã domum suam. Venit aũt fames in uniuersam terrã Aegypti & Chanaã, & afflictio magna, nec inueniebãt cibos patres nostri. Quũ audisset aũt Iacob esse frumenta in Aegypto, misit patres nostros primũ: & quum iterũ misisset eos, agnitus est Ioseph à fratrib9 suis, & innotuit Pharaoni genus Ioseph. Misso aũt nuntio Ioseph accersiuit Iacob patrem suũ, omnẽq; cognationẽ suam in animabus septuagintaqnq;. Et descẽdit Iacob in Aegyptũ, defunctusq; est ipse & patres nostri. Et trãslati sunt in Sychẽ, & positi sunt in sepulchro, quod emit Abrahã precio argẽti à filijs Emor filij Sychem. Quum aũt appropinquaret tẽpus promissionis, de qua iurauerat deus Abrahæ, creuit populus & multiplicatus est in Aegypto, donec exortus est alius rex, qui non nouerat Ioseph. Hic circũueniẽs genus nostrũ, afflixit patres nostros, ut exponerẽt infantes suos, ne fœtus essent uitales. Eodem tẽpore natus est Moses, & fuit gratus deo, qui nutritus est tribus mensibus in domo patris. Expositũ aũt illum sustulit filia Pharaonis. & nutriuit eũ sibi uice filij. Et eruditus est Moses omni sapientia Aegyptiorum, & erat potens in factis &

ἐν λόγοις. ὡς δὲ ἐπληροῦτο αὐτῷ τεσσαρακονταετὴς χρόνος, ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ. καὶ ἰδών τινα ἀδικούμενον, ἠμύνατο, καὶ ἐποίησεν ἐκδίκησιν τῷ καταπονουμένῳ, πατάξας τὸν αἰγύπτιον. ἐνόμιζε δὲ συνιέναι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ὅτι ὁ θεὸς διὰ χειρὸς αὐτοῦ δίδωσιν αὐτοῖς σωτηρίαν. οἱ δὲ οὐ συνῆκαν. τῇ τε ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὤφθη αὐτοῖς μαχομένοις, καὶ συνήλασεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην, εἰπών. ἄνδρες, ἀδελφοί ἐστε ὑμεῖς, ἵνα τί ἀδικεῖτε ἀλλήλους; ὁ δὲ ἀδικῶν τὸν πλησίον, ἀπώσατο αὐτὸν, εἰπών. τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ὑμᾶς; μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον ἀνεῖλες χθὲς τὸν αἰγύπτιον; ἔφυγε δὲ μωσῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐγένετο πάροικος ἐν γῇ μαδιὰν, οὗ ἐγέννησεν υἱοὺς δύο. καὶ πληρωθέντων ἐτῶν τεσσαράκοντα, ὤφθη αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ὄρους σινᾶ ἄγγελος κυρίου ἐν φλογὶ πυρὸς βάτου. ὁ δὲ μωσῆς ἰδὼν ἐθαύμασε τὸ ὅραμα. προσερχομένου δὲ αὐτοῦ κατανοῆσαι, ἐγένετο φωνὴ κυρίου πρὸς αὐτόν. ἐγὼ ὁ θεὸς τῶν πατέρων σου, ὁ θεὸς ἀβραὰμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαὰκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ. ἔντρομος δὲ γενόμενος μωσῆς, οὐκ ἐτόλμα κατανοῆσαι. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ κύριος. λῦσον τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου. ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστίν. ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν αἰγύπτῳ, καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν ἤκουσα, καὶ κατέβην ἐξελέσθαι αὐτούς. καὶ νῦν δεῦρο, καὶ ἀποστελῶ σε εἰς αἴγυπτον. τοῦτον τὸν μωσῆν, ὃν ἠρνήσαντο εἰπόντες, τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστήν. τοῦτον ὁ θεὸς ἄρχοντα καὶ λυτρωτὴν ἀπέστειλεν ἐν χειρὶ ἀγγέλου τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ ἐν τῇ βάτῳ. οὗτος ἐξήγαγεν αὐτοὺς, ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν τῇ αἰγύπτῳ, καὶ ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα. οὗτός ἐστιν ὁ μωσῆς, ὁ εἰπὼν τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ. προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμὲ, αὐτοῦ ἀκούσεσθε. οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ, μετὰ τοῦ ἀγγέλου τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει σινᾶ, καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν, ὃς ἐδέξατο λόγον ζῶντα δοῦναι ἡμῖν. ᾧ οὐκ ἠθέλησαν ὑπήκοοι γενέσθαι οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ' ἀπώσαντο καὶ ἐστράφησαν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν εἰς αἴγυπτον, εἰπόντες τῷ ἀαρών. ποίησον ἡμῖν θεοὺς, οἳ προπορεύσονται ἡμῶν. ὁ γὰρ μωσῆς οὗτος, ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς αἰγύπτου, οὐκ οἴδαμεν τί γέγονεν αὐτῷ. καὶ ἐμοσχοποίησαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀνήγαγον θυσίαν τῷ εἰδώλῳ, καὶ εὐφραίνοντο ἐν τοῖς ἔργοις

in dictis. Vt uero expletũ est ei quadraginta annorũ tempus subijt in cor eius, ut inuiseret fratres suos filios Israel. Et quũ uidisset quendam iniuria affici, defendit eum, & ultus est uicẽ eius qui affligebatur, percusso Aegyptio. Existimabat autẽ intelligere fratres suos, ꝙ deus per manũ ipsius daret salutem illis. At illi non intellexerunt. Et sequenti die conspectus est illis litigãtibus, & redegit eos in concordiam, dicens: Viri, fratres estis, cur uos inuicẽ læditis? Cæterum is qui iniuriã faciebat proximo repulit eũ, dicens: Quis te constituit principem ac iudicem super nos? Nunquid interficere me tu uis, quemadmodũ interfecisti heri Aegyptium? Fugit aũt Moses ad dictum hoc, & factus est aduena in terra Madian, ubi generauit filios duos. Et expletis annis quadraginta, apparuit illi in deserto mõtis Sina angelus domini in flammeo incendio rubi. Moses autẽ ut conspexit, admiratus est uisum. Porrò quum accederet ut attẽderet, facta est ad eũ uox domini: Ego sum deus patrum tuorum, deus Abraham, deus Isaac, & deus Iacob. Tremefactus autẽ Moses, non audebat attendere. Dixit aũt illi dominus: Solue calciamẽtum pedum tuorum: locus enim in quo stas, terra sancta est. Vidi, uidi, inquam, afflictionem populi mei qui est in Aegypto, & gemitum eorum audiui, & descendi ut eruã eos. Nunc uenito, & mittam te in Aegyptum. Hunc Mosen quem negauerunt, dicentes, Quis te cõstituit principẽ & iudicem? hunc, inquam, deus principem & redemptorẽ miserat per manum angeli, qui apparuerat illi in rubo. Hic eduxit illos, ædens prodigia & signa in Aegypto, & in rubro mari, & in deserto annis quadraginta. Hic est Moses, qui dixit filijs Israel: Prophetam suscitabit uobis dominus deus uester è fratribus uestris similem mei, illum audietis. Hic est qui fuit in congregatione in solitudine cum angelo qui loquebatur ei in monte Sina, & cum patribus nostris, qui accepit sermonem uiuum ut daret nobis. Cui noluerunt obedire patres nostri, sed repulerunt & auersi sunt corde suo in Aegyptũ, dicentes ad Aaron: Fac nobis deos qui præcedant nos. Mosi enim huic, qui eduxit nos de terra Aegypti, nescimus qd acciderit. Et uitulũ fecerunt in diebus illis, & obtulerunt hostiũ simulachro, & lætabantur super ope

ribus

γοις τῶν χειρῶν αὐτῶν. ἔστρεψε δὲ ὁ θεὸς, καὶ πα-
ρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρα-
νοῦ, καθὼς γέγραπται ἐν βίβλῳ τῶν προφη-
τῶν. μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι
ἔτη τεσσαράκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ οἶκος ἰσραήλ;
καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ μολὸχ, καὶ τὸ
ἄστρον τοῦ θεοῦ ὑμῶν ῥεμφὰν, τοὺς τύπους οὓς ἐ-
ποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς. καὶ μετοικιῶ ὑμᾶς
ἐπέκεινα βαβυλῶνος. ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου
ἦν τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς διε-
τάξατο, ὁ λαλῶν τῷ μωσῇ ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ
τὸν τύπον, ὃν ἑωράκει. ἣν καὶ εἰσήγαγον διαδε-
ξάμενοι οἱ πατέρες ἡμῶν μετὰ ἰησοῦ ἐν τῇ κα-
τασχέσει τῶν ἐθνῶν, ὧν ἔξωσεν ὁ θεὸς ἀπὸ προ-
σώπου τῶν πατέρων ἡμῶν ἕως τῶν ἡμερῶν δα-
βὶδ, ὃς εὗρε χάριν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ᾐτήσα-
το εὑρεῖν σκήνωμα τῷ θεῷ ἰακώβ. σολομῶν δὲ
ᾠκοδόμησεν αὐτῷ οἶκον. ἀλλ᾽ οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν
χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, καθὼς ὁ προφήτης
λέγει. ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον
τῶν ποδῶν μου. ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι, λέ-
γει κύριος, ἢ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου;
οὐχὶ ἡ χείρ μου ἐποίησε ταῦτα πάντα; σκληρο-
τράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς
ὠσὶν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπί-
πτετε, ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν, καὶ ὑμεῖς. τίνα τῶν
προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν; καὶ ἀ-
πέκτειναν τοὺς προκαταγγείλαντας περὶ τῆς ἐ-
λεύσεως τοῦ δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδόται καὶ
φονεῖς γεγένησθε, οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς
διαταγὰς ἀγγέλων, καὶ οὐκ ἐφυλάξατε. ἀκούον-
τες δὲ ταῦτα διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν,
καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας αὐτῶν ἐπ᾽ αὐτόν. ὑπάρ-
χων δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου, ἀτενίσας εἰς
τὸν οὐρανὸν, εἶδε δόξαν θεοῦ, καὶ ἰησοῦν ἑστῶτα ἐκ
δεξιῶν τοῦ θεοῦ. καὶ εἶπεν. ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρα-
νοὺς ἀνεῳγμένους, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ
δεξιῶν ἑστῶτα τοῦ θεοῦ. κράξαντες δὲ φωνῇ με-
γάλῃ, συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ ὥρμησαν
ὁμοθυμαδὸν ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ ἐκβαλόντες ἔξω
τῆς πόλεως ἐλιθοβόλουν, καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέ-
θεντο τὰ ἱμάτια παρὰ τοὺς πόδας νεανίου καλου-
μένου σαύλου, καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν στέφανον ἐπι-
καλούμενον, καὶ λέγοντα. κύριε ἰησοῦ, δέξαι τὸ
πνεῦμά μου. θεὶς δὲ τὰ γόνατα, ἔκραξε φωνῇ με-
γάλῃ. κύριε, μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύ-
την. καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἐκοιμήθη. σαῦλος δὲ ἦν συ-
νευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἐν ἐκεί-
νῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν
τὴν ἐν ἱεροσολύμοις, πάντες τε διεσπάρησαν
κατὰ τὰς χώρας τῆς ἰουδαίας καὶ σαμαρείας
πλὴν τῶν ἀποστόλων. συνεκόμισαν δὲ τὸν στέφα-
νον

ribus manuum suarum. Cōuertit se autem
deus, & tradidit eos ut colerent militiā cœ
li, sicut scriptum est in libro prophetarum:
Nū uictimas & hostias obtulistis mihi an
nis quadraginta in deserto, domus Israel?
Et suscepistis tabernaculum Moloch, & sy
dus dei uestri Rempham, figuras quas feci
stis ad adorandū eas. Et transferam uos ul
tra Babylonē. Tabernaculū testimonij fuit
patribus nostris in deserto, sicut ordinaue
rat illis, loquēs ad Mosen ut faceret illud se
cundum formā, quam uiderat. Quod & in
duxerunt, qui successerunt, patres nostri cū
Iesu in possessionem gētium, quas expulit
deus à facie patrū nostrorū usq; ad dies Da
uid, qui inuenit gratiā coram deo, & petijt
ut inueniret tabernaculum deo Iacob. Solo
mon aūt ædificauit illi domum. Sed excel
sissimus ille non in manufactis templis ha
bitat, sicut propheta dicit: Cœlū mihi sedes
est, terra aūt scabellū pedū meorū. Quam
domū ædificabitis mihi dicit dominus, aut
quis locus requietionis meæ est? Nōne ma
nus mea fecit hæc omnia? Duri ceruice &
incircūcisi corde & auribus, uos semp spiri
tui sancto resistitis, sicut patres uestri, ita &
uos. Quem prophetarū nō sunt persequuti
patres uestri? Et occiderūt eos qui prænun
ciabant de aduētu iusti illius, cuius uos nūc
proditores & occisores fuistis: qui accepi
stis legē per dispositiones angelorū, nec ser
uastis. Audientes aūt hæc dissecabātur cor
dibus suis, & stridebāt dētibus suis in eum.
Quum aūt esset plenus spiritu sancto, intē
tis in cœlū oculis, uidit gloriā dei, & Iesum
stantem à dextris dei. Et ait: Ecce uideo cœ
los apertos, & filium hominis stantē à dex
tris dei. Exclamātes aūt uoce magna, conti
nuerunt aures suas, & impetū fecerūt una
nimiter in eum. Et eiectū eum è ciuitate la
pidabāt, ac testes deposuerūt uestimēta ad
pedes adolescētis, qui uocabatur Saulus. Et
lapidabant Stephanū inuocantē, ac dicen
tem: Domine Iesu, suscipe spiritū meū. Po
sitis aūt genibꝰ, clamauit uoce magna: Do
mine, ne statuas illis peccatū hoc. Et quum
hoc dixisset obdormiuit. Saulus aūt con
senserat in necem eius. Facta est aūt in illo
die persequutio magna aduersus ecclesiā,
quæ erat Hierosolymis, & omnes dispersi
sunt per regiones Iudææ & Samariæ præ
ter apostolos. Curauerunt aūt unà Stepha
num

νὴν ἄνδρες εὐλαβεῖς, καὶ ἐποιήσαντο κοπετὸν μέγαν ἐπ' αὐτῷ. σαῦλος δὲ ἐλυμαίνετο τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ τοὺς οἴκους εἰσπορευόμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας παρεδίδου εἰς φυλακήν. οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες διῆλθον, εὐαγγελιζόμενοι τὸν λόγον. φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς πόλιν τῆς σαμαρείας, ἐκήρυσσεν αὐτοῖς τὸν χριστόν. προσεῖχόν τε οἱ ὄχλοι τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῦ φιλίππου, ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἀκούειν αὐτούς, καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. πολλῶν γὰρ τῶν ἐχόντων πνεύματα ἀκάθαρτα, βοῶντα μεγάλῃ φωνῇ, ἐξήρχετο. πολλοὶ δὲ παραλελυμένοι καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύθησαν. καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ. ἀνὴρ δέ τις ὀνόματι σίμων, προϋπῆρχεν ἐν τῇ πόλει μαγεύων, καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθνος τῆς σαμαρείας, λέγων, εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν, ᾧ προσεῖχον ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, λέγοντες, οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ ἡ μεγάλη. προσεῖχον δὲ αὐτῷ, διὰ τὸ ἱκανῷ χρόνῳ ταῖς μαγείαις ἐξεστακέναι αὐτούς. ὅτε δὲ ἐπίστευσαν τῷ φιλίππῳ, εὐαγγελιζομένῳ τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ, ἐβαπτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες. ὁ δὲ σίμων καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε, καὶ βαπτισθεὶς ἦν προσκαρτερῶν τῷ φιλίππῳ. θεωρῶν τε δυνάμεις καὶ σημεῖα γινόμενα ἐξίστατο. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἐν ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι, ὅτι δέδεκται ἡ σαμάρεια τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς τὸν πέτρον καὶ ἰωάννην, οἵτινες καταβάντες, προσηύξαντο περὶ αὐτῶν, ὅπως λάβωσι πνεῦμα ἅγιον. οὔπω γὰρ ἦν ἐπ' οὐδενὶ αὐτῶν ἐπιπεπτωκός, μόνον δὲ βεβαπτισμένοι ὑπῆρχον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ χριστοῦ ἰησοῦ. τότε ἐπετίθουν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτούς, καὶ ἐλάμβανον πνεῦμα ἅγιον. θεασάμενος δὲ ὁ σίμων, ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίδοται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα, λέγων. δότε κἀμοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ᾧ ἐὰν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας, λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον. πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν. τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι. οὐκ ἔστι σοι μερὶς οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ. ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης, καὶ δεήθητι τοῦ θεοῦ, εἰ ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου. εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων, εἶπε. δεήθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν κύριον, ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἐμὲ ὧν εἰρήκατε. οἱ μὲν οὖν διαμαρτυράμενοι καὶ λαλήσαντες τὸν λόγον

num uiri religiosi, feceruntque planctum magnum super eum. Saulus uero deuastabat ecclesiam per singulas domos intrans, trahensque uiros ac mulieres tradebat in custodiam. Illi igitur dispersi peragrabãt, annunciantes sermonem dei. Philippus aũt peruenit in ciuitatẽ Samariæ, ac prædicabat illis Christum. Intendebãt aũt turbæ his, quæ à Philippo dicebantur, unanimiter audientes & uidẽtes signa quæ ędebat. Spiritus enim immũdi, è multis qui ab illis tenebãtur, exibant, clamantes uoce magna. Multi aũt paralytici & claudi sanati sunt. Et factum est gaudiũ magnũ in illa ciuitate. Vir aũt quidam nomine Simon, qui ante in ea ciuitate artem exercuerat magicã, ac gentẽ dementauerat Samariæ, dicens se esse quempiam magnũ, cui auscultabant illi à minimo usque ad maximũ, dicẽtes: Iste est uirtus dei, quæ uocatur magna. Auscultabant aũt ei, propterea quod multo tẽpore magicis artibus dementasset eos. Quũ uero credidissent Philippo, euãgelizanti de regno dei, deque nomine Iesu Christi, baptizabãtur uiri simul ac mulieres. Tunc Simon & ipse credidit, & quũ baptizatus esset, adhærebat Philippo. Vidensque signa & uirtutes fieri, stupens admirabatur. Quũ aũt audissent apostoli qui erãt Hierosolymis, quod recepisset Samaria sermonem dei, miserunt ad eos Petrũ ac Ioannem. Qui quum descẽdissent, orauerũt pro ipsis ut acciperent spiritũ sanctũ. Nondum enim in quẽquam illorũ illapsus fuerat, sed baptizati tantũ erant in nomine Christi Iesu. Tunc imponebãt manus super illos, accipiebãtque spiritũ sanctum. Quum uidisset aũt Simon, quod per impositionẽ manuũ apostolorũ daretur spiritus sanctus, obtulit eis pecunias, dicens: Date & mihi potestatem istã, ut cuicũque imposuero manus, accipiat spiritum sanctum. Petrus aũt dixit ad eum: Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum dei existimasti pecunijs parari. Non est tibi pars neque sors in ratione hac: cor enim tuum non est rectũ coram deo. resipisce igit ab ista malicia tua, & roga deũ, si fortè remittatur tibi cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis, & colligatione iniquitatis uideo te esse. Respõdens aũt Simon, dixit: Precemini uos pro me apud dominum, ne quid eueniat in me horum quæ dixistis. Et illi quidem testificati & loquuti ser-

λόγον τοῦ κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλήμ,
πολλάς τε κώμας τῶν σαμαρειτῶν εὐηγγελίσαν-
το. ἄγγελος δὲ κυρίου ἐλάλησε πρὸς φίλιππον,
λέγων. ἀνάστηθι, καὶ πορεύου κατὰ μεσημβρίαν
ἐπὶ τὴν ὁδὸν, τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ ἱερουσα-
λὴμ εἰς γάζαν. αὕτη ἐστὶν ἔρημος. καὶ ἀναστὰς ἐ-
πορεύθη. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ αἰθίοψ, εὐνοῦχος, δυνά-
στης κανδάκης τῆς βασιλίσσης αἰθιόπων, ὃς ἦν ἐπὶ
πάσης τῆς γάζης αὐτῆς, ὃς ἐληλύθει προσκυνή-
σων εἰς ἱερουσαλὴμ, ἦν τε ὑποστρέφων καὶ καθή-
μενος ἐπὶ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ, καὶ ἀνεγίνωσκε
τὸν προφήτην ἠσαΐαν. εἶπε δὲ τὸ πνεῦμα τῷ φι-
λίππῳ. πρόσελθε, καὶ κολλήθητι τῷ ἅρματι
τούτῳ. προσδραμὼν δὲ ὁ φίλιππος, ἤκουσεν
αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος τὸν προφήτην ἠσαΐαν,
καὶ εἶπεν. ἆρά γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις;
ὁ δὲ εἶπε. πῶς γὰρ ἂν δυναίμην, ἐὰν μή τις ὁδη-
γήσῃ με; παρεκάλεσέ τε τὸν φίλιππον ἀναβάν-
τα καθίσαι σὺν αὐτῷ. ἡ δὲ περιοχὴ τῆς γραφῆς
ἣν ἀνεγίνωσκεν, ἦν αὕτη. ὡς πρόβατον ἐπὶ σφα-
γὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐ-
τὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. ἐν
τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. τὴν δὲ
γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς
γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ φι-
λίππῳ, εἶπε. δέομαί σου, περὶ τίνος ὁ προφή-
της λέγει τοῦτο, περὶ ἑαυτοῦ, ἢ περὶ ἑτέρου τινός;
ἀνοίξας δὲ ὁ φίλιππος τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἀρξά-
μενος ἀπὸ τῆς γραφῆς ταύτης, εὐηγγελίσατο αὐ-
τῷ τὸν ἰησοῦν. ὡς δὲ ἐπορεύοντο κατὰ τὴν ὁδὸν,
ἦλθον ἐπί τι ὕδωρ. καὶ φησὶν ὁ εὐνοῦχος. ἰδοὺ
ὕδωρ, τί κωλύει με βαπτισθῆναι; εἶπε δὲ ὁ φίλιπ-
πος. εἰ πιστεύεις ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, ἔξεστιν. ἀπο-
κριθεὶς δὲ εἶπε. πιστεύω τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ εἶναι τὸν
ἰησοῦν χριστόν. καὶ ἐκέλευσε στῆναι τὸ ἅρμα. καὶ κα-
τέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ, ὅ, τε φίλιππος
καὶ ὁ εὐνοῦχος, καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν. ὅτε δὲ ἀνέ-
βησαν ἐκ τοῦ ὕδατος, πνεῦμα κυρίου ἥρπασε
τὸν φίλιππον, καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι ὁ εὐνοῦ-
χος. ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων. φί-
λιππος δὲ εὑρέθη εἰς ἄζωτον, καὶ διερχόμενος,
εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις πάσας, ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐ-
τὸν εἰς καισάρειαν. ὁ δὲ σαῦλος ἔτι ἐμπνέων
ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ κυρίου,
προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ, ᾐτήσατο παρ᾽ αὐτοῦ ἐπι-
στολὰς εἰς δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγάς, ὅ-
πως ἐάν τινας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας ἄνδρας τε
καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς ἱερουσα-
λήμ. ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι, ἐγένετο αὐτὸν ἐγγί-
ζειν τῇ δαμασκῷ, καὶ ἐξαίφνης περιήστραψεν
αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πεσὼν ἐπὶ
τὴν γῆν ἤκουσε φωνὴν, λέγουσαν αὐτῷ, σαοὺλ
σαοὺλ

ſermonem dei,reuerſi ſunt Hieroſolymam,
& multis oppidulis Samaritanorũ euange-
lizabant. Angelus aũt domini loquutus eſt
ad Philippum,dicens: Surge,& uade meri-
diem uerſus,ad uiam quæ deſcẽdit ab urbe
Hieroſolymorũ ad ciuitatem Gazam,hæc
eſt deſerta. Et ſurgens abijt,& ecce uir Ae-
thiops,eunuchus,pręfectus Candaces regi-
næ Aethiopum,quem præfecerat uniuerſę
gazæ ſuæ,uenerat adoraturus Hieroſoly-
mam,& reuertebatur ſedens ſuper currum
ſuum , legebatq́ꝫ Heſaiam prophetã. Dixit
aũt ſpiritus Philippo: Accede,& adiũge te
ad currum iſtum. Accurrẽs aũt Philippus,
audiuit eum legentẽ Heſaiam prophetã:&
dixit: Intelligis ne quę legis? At ille ait: Qui
nam enim poſsim,niſi aliquis dux uię mihi
fuerit? Rogauitq́ꝫ Philippũ,ut aſcẽderet,ſe-
deretq́ꝫ ſecum. Argumentum aũt ſcripturæ
quam legebat,erat hoc: Tanquã ouis ad oc-
ciſionẽ ductus eſt,& ſicut agnus corã ton-
dente ſe mutus,ſic non aperuit os ſuum. In
humilitate ipſius iudiciũ eius ſublatum eſt.
Generationẽ aũt eius quis enarrabit? Quo-
niam tollitur de terra uita eius. Reſpõdens
aũt eunuchus Philippo, dixit: Obſecro te,
de quo propheta dicit hoc,de ſe,an de alio
quopiam? Aperiẽs aũt Philippus os ſuum,
& incipiẽs à ſcriptura iſta,prædicauit illi Ie-
ſum. Et dum irent per uiã,uenerũt ad quan-
dam aquã. Et ait eunuchus: Ecce aqua: qd
uetat quo minus baptizer? Dixit autẽ Phi-
lippus : Si credis ex toto corde, licet. Et re-
ſpondens ait: Credo filium dei eſſe Ieſum
Chriſtũ. Et iuſsit ſiſti currum. Ac deſcende-
runt ambo in aquam,Philippus ſimul & eu-
nuchus,& baptizauit eũ. Quum aũt aſcen-
diſſent ex aqua,ſpiritus domini rapuit Phi-
lippum,nec amplius uidit eum eunuchus.
Ibat enim per uiam ſuã gaudens. Philippus
aũt repertus eſt Azoti,& pertrãſiens euan-
gelizabat ciuitatibus cũctis,donec ueniret
Cæſaream. Saulus aũt adhuc ſpirans mi-
nas ac cædem aduerſus diſcipulos domini,
acceſsit ad principẽ ſacerdotũ , & petijt ab
eo epiſtolas,quas perferret Damaſcũ ad ſy-
nagogas: ut ſi quos inueniſſet eius uiæ ſeu
uiros ſeu mulieres,uinctos duceret Hiero-
ſolymam. Et quum iter faceret, contigit ut
appropinquaret Damaſco. Et ſubito circũ-
fulgurauit eum lux de cœlo,collapſusq́ꝫ in
terram,audiuit uocem,dicentem ſibi: Saul,
Saul

σαοὺλ, τί με διώκεις; εἶπε δέ. τίς εἶ κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶπεν. ἐγώ εἰμι ἰησοῦς, ὃν σὺ διώκεις. σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν. τρέμων τε καὶ θαμβῶν εἶπε. κύριε, τί με θέλεις ποιῆσαι; καὶ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν. ἀνάστηθι, καὶ εἴσελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεταί σοι, τί σε δεῖ ποιεῖν. οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ εἱστήκεισαν ἐνεοί, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες. ἠγέρθη δὲ ὁ σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς. ἀνεῳγμένων τε τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, οὐδένα ἔβλεπε. χειραγωγοῦντες δὲ αὐτόν, εἰσήγαγον εἰς δαμασκόν. καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων, καὶ οὐκ ἔφαγεν, οὐδὲ ἔπιεν. ἦν δέ τις μαθητὴς ἐν δαμασκῷ, ὀνόματι ἀνανίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος ἐν ὁράματι, ἀνανία. ὁ δὲ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγὼ κύριε. ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτόν. ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύμην τὴν καλουμένην εὐθεῖαν, καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ ἰούδα, σαῦλον ὀνόματι ταρσέα. ἰδοὺ γὰρ προσεύχεται. καὶ εἶδεν ἐν ὁράματι ἄνδρα ὀνόματι ἀνανίαν εἰσελθόντα, καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ χεῖρα, ὅπως ἀναβλέψῃ. ἀπεκρίθη δὲ ἀνανίας. κύριε, ἀκήκοα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα κακὰ ἐποίησε τοῖς ἁγίοις σου ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων, δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος. πορεύου, ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς μοι ἐστὶν οὗτος, τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων, υἱῶν τε ἰσραήλ. ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ, ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν. ἀπῆλθε δὲ ἀνανίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπιθεὶς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας, εἶπε. σαοὺλ ἀδελφὲ, ὁ κύριος ἀπέσταλκέ με, ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ ἤρχου, ὅπως ἀναβλέψῃς, καὶ πλησθῇς πνεύματος ἁγίου, καὶ εὐθέως ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡσεὶ λεπίδες, ἀνέβλεψέ τε. καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη. καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσεν. ἐγένετο δὲ ὁ σαῦλος μετὰ τῶν ἐν δαμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας τινάς. καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσε τὸν χριστόν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες, καὶ ἔλεγον. οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθήσας ἐν ἱερουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο; καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐλήλυθεν, ἵνα δεδεμένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς; σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο, καὶ συνέχυνε τοὺς ἰουδαίους, τοὺς κατοικοῦντας ἐν δαμασκῷ, συμβιβάζων ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός. ὡς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκαναί, συνεβουλεύσαντο οἱ ἰουδαῖοι ἀνελεῖν αὐτόν.

Saul, quid me persequeris? Dixit aũt: Quis es domine? Dominus aũt dixit: Ego sum Iesus, quem tu persequeris. Durũ est tibi contra stimulos calcitrare. Is tremẽs ac stupens dixit: Domine, quid me uis facere? Et dominus ad eum: Surge, & ingredere ciuitatem, & dicetur tibi quid te oporteat facere. Viri aũt illi qui erant ei comites itineris, stabant attoniti, audientes quidẽ uocem, neminem tamen uidẽtes. Surrexit aũt Saulus è terra, apertisq; oculis neminem uidebat. Sed manu ducentes illum, introduxerũt Damascũ. Et erat tribus diebus non uidens, ac non comedit neq; bibit. Erat aũt quidã discipulus Damasci, nomine Ananias: & dixit ad illũ per uisum dominus: Anania. Et ille ait: Ecce ego domine. Et dominus ad eum: Surge & uade in uicũ qui uocatur Rectus, & quęre in domo Iudæ, Saulum nomine Tarsensem. Ecce enim orat. Et uidit per uisum uirum Ananiã nomine introeuntẽ, & imponentem sibi manũ, ut uisum reciperet. Respondit autẽ Ananias: Domine, audiui ex multis de uiro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis Hierosolymę. Et hoc loco habet potestatem à principibus sacerdotũ, uinciendi omnes qui inuocant nomẽ tuum. Dixit autem ad eum dominus: Vade, quoniã organum electum est mihi iste, ut portet nomen meum corã gentibus & regibus ac filijs Israel. Ego enim ostendã illi, quanta oporteat eũ pro nomine meo pati. Et abijt Ananias, & introiuit in domum, & imponens ei manus dixit: Saul frater, dominus misit me, qui apparuit tibi in uia qua ueniebas, ut uisum recipias, & implearis spiritu sancto. Et confestim deciderunt ab oculis eius tanq̃ squamæ, & uisum recepit, & surgẽs baptizatus est. Quumq; cepisset cibum, corroboratus est. Fuit aũt Saulus cum discipulis qui erãt Damasci, per dies aliquot. Et cõtinuo in synagogis prædicabat Christum, ꝙ is esset filius dei. Stupebant aũt omnes qui eum audiebant, ac dicebant: Nonne hic est qui expugnabat Hierosolymis eos, qui inuocabãt nomen istud? Et huc ad hoc uenit, ut uinctos illos duceret ad principes sacerdotum? Saulus autẽ multo magis inualescebat, & confundebat Iudæos qui habitabãt Damasci, affirmans ꝙ is esset Christus. Expletis autem diebus compluribus, inierunt inter se Iudæi consilium, ut illum occiderent.

ἐγνώσθη δὲ τῷ σαύλῳ ἡ ἐπιβουλὴ αὐτῶν. παρετήρουν τε τὰς πύλας ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς, ὅπως αὐτὸν ἀνέλωσι. λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ νυκτὸς, καθῆκαν διὰ τοῦ τείχους, χαλάσαντες ἐν σπυρίδι. παραγενόμενος δὲ ὁ σαῦλος ἐν ἱερουσαλὴμ, ἐπειρᾶτο κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς, καὶ πάντες ἐφοβοῦντο αὐτὸν, μὴ πιστεύοντες, ὅτι ἐστὶ μαθητής. βαρνάβας δὲ ἐπιλαβόμενος αὐτὸν, ἤγαγε πρὸς τοὺς ἀποστόλους, καὶ διηγήσατο αὐτοῖς, πῶς ἐν τῇ ὁδῷ εἶδε τὸν κύριον, καὶ ὅτι ἐλάλησεν αὐτῷ, καὶ πῶς ἐν δαμασκῷ ἐπαῤῥησιάσατο ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ ἰησοῦ. καὶ ἦν μετ᾽ αὐτῶν εἰσπορευόμενος καὶ ἐκπορευόμενος ἐν ἱερουσαλὴμ, καὶ παῤῥησιαζόμενος ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἰησοῦ. ἐλάλει τε καὶ συνεζήτει πρὸς τοὺς ἑλληνιστάς. οἱ δὲ ἐπεχείρουν αὐτὸν ἀνελεῖν. ἐπιγνόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ, κατήγαγον αὐτὸν εἰς καισάρειαν, καὶ ἐξαπέστειλαν αὐτὸν εἰς ταρσόν. αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι καθόλης τῆς ἰουδαίας καὶ γαλιλαίας καὶ σαμαρείας εἶχον εἰρήνην, οἰκοδομούμεναι καὶ πορευόμεναι τῷ φόβῳ τοῦ κυρίου, καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπληθύνοντο. ἐγένετο δὲ, πέτρον διερχόμενον διὰ πάντων, κατελθεῖν καὶ πρὸς τοὺς ἁγίους, τοὺς κατοικοῦντας λύδδαν. εὗρε δὲ ἐκεῖ ἄνθρωπόν τινα αἰνέαν ὀνόματι, ἐξ ἐτῶν ὀκτὼ κατακείμενον ἐπὶ κραββάτῳ, ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ πέτρος. αἰνέα, ἰᾶταί σε ὁ ἰησοῦς χριστός. ἀνάστηθι, καὶ στρῶσον σεαυτῷ. καὶ εὐθέως ἀνέστη. καὶ εἶδον αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες λύδδαν καὶ τὸν ἀσσάρωνα, οἵτινες ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν κύριον. ἐν ἰόππῃ δέ τις ἦν μαθήτρια ὀνόματι ταβιθά. ἣ διερμηνευομένη λέγεται δορκάς. αὕτη ἦν πλήρης ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυνῶν ὧν ἐποίει. ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἀσθενήσασαν αὐτὴν ἀποθανεῖν. λούσαντες δὲ αὐτὴν, ἔθηκαν ἐν ὑπερῴῳ. ἐγγὺς δὲ οὔσης λύδδης τῇ ἰόππῃ, οἱ μαθηταὶ ἀκούσαντες, ὅτι πέτρος ἐστὶν ἐν αὐτῇ, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν, παρακαλοῦντες, μὴ ὀκνῆσαι διελθεῖν ἕως αὐτῶν. ἀναστὰς δὲ πέτρος, συνῆλθεν αὐτοῖς. ὃν παραγενόμενον ἀνήγαγον εἰς τὸ ὑπερῷον, καὶ παρέστησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ χῆραι κλαίουσαι, καὶ ἐπιδεικνύμεναι χιτῶνας καὶ ἱμάτια, ὅσα ἐποίει μετ᾽ αὐτῶν οὖσα ἡ δορκάς. ἐκβαλὼν δὲ ἔξω πάντας ὁ πέτρος, θεὶς τὰ γόνατα προσηύξατο. καὶ ἐπιστρέψας πρὸς τὸ σῶμα, εἶπε. ταβιθὰ, ἀνάστηθι. ἡ δὲ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἰδοῦσα τὸν πέτρον, ἀνεκάθισε. δοὺς δὲ αὐτῇ χεῖρα, ἀνέστησεν αὐτήν. φωνήσας δὲ τοὺς ἁγίους καὶ τὰς χήρας, παρέστησεν αὐτὴν ζῶσαν. γνωστὸν δὲ ἐγένετο καθ᾽ ὅλης τῆς ἰόππης, καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν ἐπὶ τὸν κύριον.

ἐγένετο

Sed intellectæ ſunt Saulo inſidiæ eorũ. Adſeruabantq́; portas die ac nocte, ut eum interficerent. Accipientes autẽ eum diſcipuli nocte, per murum demiſerunt, ſubmittẽtes in ſporta. Quum aũt Saulus ueniſſet Hieroſolymam, tentabat ſe iungere diſcipulis, & omnes timebant eum, non credẽtes ꝙ eſſet diſcipulus. Barnabas aũt apprehenſum illum duxit ad apoſtolos, ac narrauit illis quomodo in uia uidiſſet dominum, & ꝙ loquutus eſſet ei, & quomodo in Damaſco fortiter egiſſet in nomine Ieſu. Et erat cum illis intrans & exiẽs Hieroſolymis, cum fiducia loquens in nomine domini Ieſu. Loquebaturq́; & diſputabat aduerſus Græcos: illi uero quærebant occidere eum. Quod quũ cognouiſſent fratres, deduxerunt eum Cæſaream, & emiſerunt Tarſum. Igitur eccleſiæ quidẽ per totam Iudæam & Galilæã & Samariam habebant pacem, & ædificabantur uerſantes in timore domini, & cõſolatione ſancti ſpiritus multiplicabãtur. Factum eſt autẽ ut Petrus dum peragraret per omnes, deueniret etiam ad ſanctos qui habitabant Lyddæ. Reperit aũt ibi hominem quẽdam nomine Aeneam, annis iam octo decũbentem in grabbato, qui erat paralyticus. Et ait illi Petrus: Aenea, ſanet te dominus Ieſus Chriſtus. Surge, & ſterne tibiipſi. Et continuo ſurrexit. Et uiderũt eum omnes qui habitabant Lyddæ & Aſſarone, qui conuerſi ſunt ad dominũ. Ioppæ aũt fuit quædam diſcipula nomine Tabitha, quæ interpretata dicit̃ Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis & eleemoſynis quas præſtabat. Factum eſt aũt in diebus illis, ut infirmata moreret̃. Quam quũ lauiſſent, poſuerunt in cœnaculo. Quũ aũt uicina eſſet Lydda Ioppæ, ac diſcipuli audiſſent ꝙ Petrus eſſet in ea, miſerunt ad eum, rogãtes, ne grauaretur uenire uſq; ad ſe. Exurgens aũt Petrus uenit cum illis. Et quũ aduenisſet, duxerũt illum in cœnaculũ, & circũſteterunt illũ omnes uiduæ flentes, & oſtẽdentes tunicas ueſteſq́;, quas faciebat quum eſſet cum ipſis Dorcas. Eiectis aũt omnibus foras, Petrus poſitis genibus orauit: & cõuerſus ad corpus dixit: Tabitha, ſurge. At illa aperuit oculos ſuos, uiſoq́; Petro reſedit. Data aũt illi manu, erexit eam: & quũ uocaſſet ſanctos ac uiduas, exhibuit eam uiuã. Id aũt innotuit per totam Ioppen, & crediderunt multi in dominum.

Factum

ἐγένετο δὲ, ἡμέρας ἱκανὰς μεῖναι αὐτὸν ἐν ἰόππῃ παρά τινι σίμωνι βυρσεῖ. ἀνὴρ δέ τις ἦν ἐν καισαρείᾳ, ὀνόματι κορνήλιος, ἑκατοντάρχης ἐκ σπείρης τῆς καλουμένης ἰταλικῆς, εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν θεὸν σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν τε ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ, καὶ δεόμενος τοῦ θεοῦ διὰ παντός. εἶδεν ἐν ὁράματι φανερῶς, ὡσεὶ ὥραν ἐννάτην τῆς ἡμέρας, ἄγγελον τοῦ θεοῦ εἰσελθόντα πρὸς αὐτὸν, καὶ εἰπόντα αὐτῷ. κορνήλιε. ὁ δὲ ἀτενίσας αὐτῷ, καὶ ἔμφοβος γενόμενος, εἶπε. τί ἐστι κύριε; εἶπε δὲ αὐτῷ. αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ νῦν πέμψον εἰς ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετάπεμψαι σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον πέτρον. οὗτος ξενίζεται παρά τινι σίμωνι βυρσεῖ, ᾧ ἐστιν οἰκία παρὰ θάλασσαν. οὗτος λαλήσει σοι, τί σε δεῖ ποιεῖν. ὡς δὲ ἀπῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν τῷ κορνηλίῳ, φωνήσας δύο τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ, καὶ στρατιώτην εὐσεβῆ τῶν προσκαρτερούντων αὐτῷ, καὶ ἐξηγησάμενος αὐτοῖς ἅπαντα, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἰόππην. τῇ δὲ ἐπαύριον ὁδοιπορούντων ἐκείνων καὶ τῇ πόλει ἐγγιζόντων, ἀνέβη πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προσεύξασθαι, περὶ ὥραν ἕκτην. ἐγένετο δὲ πρόσπεινος, καὶ ἤθελε γεύσασθαι. παρασκευαζόντων δὲ ἐκείνων, ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἔκστασις. καὶ θεωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον, καὶ καταβαῖνον ἐπ' αὐτὸν σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς δεδεμένον, καὶ καθιέμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν ᾧ ὑπῆρχε πάντα τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτόν. ἀναστὰς πέτρε, θῦσον καὶ φάγε. ὁ δὲ πέτρος εἶπε. μηδαμῶς κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον. καὶ φωνὴ πάλιν ἐκ δευτέρου πρὸς αὐτόν. ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε σὺ μὴ κοίνου. τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρὶς, καὶ πάλιν ἀνελήφθη τὸ σκεῦος εἰς τὸν οὐρανόν. ὡς δὲ ἐν ἑαυτῷ διηπόρει ὁ πέτρος, τί ἂν εἴη τὸ ὅραμα ὃ εἶδε, καὶ ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οἱ ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τοῦ κορνηλίου, διερωτήσαντες τὴν οἰκίαν σίμωνος, ἐπέστησαν ἐπὶ τὸν πυλῶνα. καὶ φωνήσαντες ἐπυνθάνοντο, εἰ σίμων ὁ ἐπικαλούμενος πέτρος ἐνθάδε ξενίζεται. τοῦ δὲ πέτρου ἐνθυμουμένου περὶ τοῦ ὁράματος, εἶπεν αὐτῷ τὸ πνεῦμα. ἰδοὺ ἄνδρες ζητοῦσί σε, ἀλλὰ ἀναστὰς κατάβηθι, καὶ πορεύου σὺν αὐτοῖς, μηδὲν διακρινόμενος, διότι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς. καταβὰς δὲ πέτρος πρὸς τοὺς ἄνδρας, τοὺς ἀπεσταλμένους ἀπὸ τοῦ κορνηλίου πρὸς αὐτὸν, εἶπεν. ἰδοὺ ἐγώ εἰμι ὃν ζητεῖτε. τίς ἡ αἰτία δι' ἣν πάρεστε. οἱ δὲ εἶπον. κορνήλιος ἑκατοντάρχης

ἀνὴρ

Factum est autem ut dies multos maneret Ioppæ apud Simonem quendā coriarium.

Vir autē quidam erat Cæsareæ,nomine X
Cornelius,centurio ex cohorte quæ dicitur Italica,religiosus ac timens deum cum tota domo sua,præstās eleemosynas multas plebi,deprecansq; deum semper.Is uidit per uisum manifeste fermè hora diei nona angelum dei introeuntem ad se,dicentemq; sibi: Corneli.At ille intuens eum,ac timore correptus,dixit:Quid est domine?Dixit autē illi:Orationes tuæ & eleemosynæ tuæ ascē derunt in memoriā coram deo.Et nunc mitte uiros Ioppen,& accerse Simonē qui cognominatur Petrus.Hic diuersatur apud Simonem quēdam coriarium,cui est domus iuxta mare.Hic dicet tibi,quid te oporteat facere.Et quum discessisset angelus qui loquebatur illi,uocauit duos famulos suos,& militem religiosum ex his qui sibi adhærebant.Quibus quum narrasset omnia,misit illos Ioppen.Postridie uero facientibus illis iter & appropinquātibus ciuitati,ascendit Petrus in superiora domus,ut oraret,circa horam sextam.Et quum esuriret,uoluit gustare cibum. Parātibus aūt illis,irruit super eum mentis excessus.Et uidet cœlum apertum,ac descēdens ad se uas quoddam uelut linteum magnum,quatuor initijs alligatū, summitti e cœlo in terrā,in quo erāt omnia quadrupedia terræ bestiæq; & reptilia & uolatilia cœli.Et facta est uox ad eum:Surge Petre,macta & uescere. Ait autem Petrus:Nequaquā domine,quia nūquam edi quicquam cōmune uel immūdum.Et uox rursus iterum ad eum:Quæ deus purificauit,tu cōmunia ne dixeris.Hoc aūt factum est tertio.Et rursum receptum est uas in cœlum. Et dum apud sese hæsitaret Petrus, quæ nam esset uisio quam uidisset,ecce uiri qui missi erant à Cornelio, percontati de domo Simonis,astiterūt ad ianuam.Et euocato quopiam interrogabant an Simon qui cognominaretur Petrus,illic haberet hospitium.Petro uero cogitante de uisione,dixit spiritus ei:Ecce uiri quærūt te. Surge itaq; & descēde,& uade cum eis,nihil hæsitans, propterea quod ego misi illos. Descendens autem Petrus ad uiros,qui missi erāt à Cornelio ad ipsum,dixit:Ecce ego sum ille quē quæritis.Quæ causa est propter quam uenistis? Qui dixerunt; Cornelius centurio

uir

ἀνὴρ δίκαιος καὶ φοβούμενος τὸν θεὸν, μαρτυ-
ρούμενός τε ὑπὸ ὅλου τοῦ ἔθνους τῶν ἰουδαίων, ἐ-
χρηματίσθη ὑπὸ ἀγγέλου ἁγίου, μεταπέμψασθαί
σε εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἀκοῦσαι ῥήματα παρὰ
σοῦ. εἰσκαλεσάμενος οὖν αὐτοὺς, ἐξένισε. τῇ δὲ
ἐπαύριον ὁ πέτρος ἐξῆλθε σὺν αὐτοῖς, καί τι-
νες τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀπὸ ἰόππης συνῆλθον αὐ-
τῷ. καὶ τῇ ἐπαύριον εἰσῆλθον εἰς τὴν καισάρει-
αν. ὁ δὲ κορνήλιος ἦν προσδοκῶν αὐτοὺς, συγκαλε-
σάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀναγκαίους
φίλους. ὡς δὲ ἐγένετο εἰσελθεῖν τὸν πέτρον, συ-
ναντήσας αὐτῷ ὁ κορνήλιος, πεσὼν ἐπὶ τοὺς πό-
δας, προσεκύνησεν. ὁ δὲ πέτρος αὐτὸν ἤγειρε,
λέγων. ἀνάστηθι, κἀγὼ αὐτὸς ἄνθρωπός εἰμι. καὶ
συνομιλῶν αὐτῷ εἰσῆλθε, καὶ εὑρίσκει συνεληλ-
λυθότας πολλοὺς, ἔφη τε πρὸς αὐτούς. ὑμεῖς ἐπί-
στασθε, ὡς ἀθέμιτόν ἐστιν ἀνδρὶ ἰουδαίῳ κολλᾶ-
σθαι ἢ προσέρχεσθαι ἀλλοφύλῳ. καὶ ἐμοὶ ὁ θεὸς ἔ-
δειξε, μηδένα κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἄνθρω
πον, διὸ καὶ ἀναντιῤῥήτως ἦλθον μεταπεμφθείς.
πυνθάνομαι οὖν, τίνι λόγῳ μετεπέμψασθέ με;
καὶ ὁ κορνήλιος ἔφη, ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας μέχρι
ταύτης τῆς ὥρας ἤμην νηστεύων, καὶ τὴν ἐννάτην
ὥραν προσευχόμενος ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ
ἔστη ἐνώπιόν μου ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, καὶ φησί. κορ-
νήλιε, εἰσηκούσθη σου ἡ προσευχὴ, καὶ αἱ ἐλεημο-
σύναι σου ἐμνήσθησαν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. πέμψον
οὖν εἰς ἰόππην, καὶ μετακάλεσαι σίμωνα, ὃς ἐπι-
καλεῖται πέτρος, οὗτος ξενίζεται ἐν οἰκίᾳ σίμω
νος βυρσέως παρὰ θάλασσαν, ὃς παραγενόμενος
λαλήσει σοι. ἐξ αὐτῆς οὖν ἔπεμψα πρός σε, σύ τε
καλῶς ἐποίησας παραγενόμενος. νῦν οὖν πάν-
τες ἡμεῖς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πάρεσμεν, ἀκοῦσαι
πάντα τὰ προστεταγμένα σοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ. ἀνοί-
ξας δὲ πέτρος τὸ στόμα, εἶπεν. ἐπ' ἀληθείας κα-
ταλαμβάνομαι, ὅτι οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ
θεὸς, ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ
ἐργαζόμενος δικαιοσύνην δεκτὸς αὐτῷ ἐστι. τὸν
λόγον ὃν ἀπέστειλε τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ, εὐαγγελιζό-
μενος εἰρήνην διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, οὗτός ἐστι πάντων
κύριος. ὑμεῖς οἴδατε τὸ γενόμενον ῥῆμα καθ' ὅ-
λης τῆς ἰουδαίας, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς γαλιλαίας,
μετὰ τὸ βάπτισμα ὃ ἐκήρυξεν ἰωάννης, ἰησοῦν τὸν
ἀπὸ ναζαρὲθ, ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ θεὸς πνεύματι
ἁγίῳ καὶ δυνάμει, ὃς διῆλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώ-
μενος πάντας τοὺς καταδυναστευομένους ὑπὸ
τοῦ διαβόλου, ὅτι ὁ θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ. καὶ ἡμεῖς
ἐσμὲν μάρτυρες πάντων ὧν ἐποίησεν ἔν τε τῇ
χώρᾳ τῶν ἰουδαίων καὶ ἐν ἱερουσαλὴμ, ὃν ἀνεῖλον
κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου. τοῦτον ὁ θεὸς ἤγειρε τῇ
τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέ-
σθαι οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς
προ

uir iustus ac timẽs deum, & testimoniũ ha-
bens ab uniuersa gente Iudæorum, oraculo
admonitus est ab angelo sancto, ut accerse-
ret te in domum suam, & audiret uerba abs
te. Intro uocatos igiť eos, recepit hospitio.
Sequẽti uero die Petrus profectus est cum
illis, & quidam ex fratribus Ioppensibus co-
mitati sunt eum. Postridie uero introierunt
Cæsaream. Porrò Cornelius expectabat il-
los, conuocatis cognatis suis ac necessarijs
amicis. Vt aũt factũ est ut introiret Petrus,
obuiã progressus ei Cornelius, ac procidẽs
ad pedes, adorauit eum. Petrus uero erexit
eũ, dicens: Surge, & ego ipse homo sum. Et
colloquẽs cum illo, intrauit, & offendit mul-
tos qui conuenerãt, dixitq; ad illos: Vos sci-
tis, non esse fas uiro Iudęo coniũgi aut acce-
dere ad alienigenam: sed mihi ostẽdit deus,
ne quem cõmunẽ aut immũdum dicerẽ ho-
minẽ, quapropter & incũctanter ueni accer-
situs. Interrogo ergo quã ob causam accersi-
stis me? Et Corneliꝰ ait: Die abhinc quarto
usq; ad hanc horã, sedebã ieiunus, & hora
nona precabar in domo mea, & ecce uir ste-
tit ante me in ueste splẽdida, & ait: Corneli,
exaudita est deprecatio tua, & eleemosynæ
tuæ in memoria habitæ sunt corã deo: mitte
te ergo qui eant Ioppen, & accerse Simonẽ
qui cognominatť Petrus: hic diuersatur in
ædibus Simonis coriarij iuxta mare, qui si-
mul atq; uenerit loquetur tibi. Cõfestim er-
go misi ad te, & tu bene fecisti qui aduene-
ris. Nũc ergo omnes nos, teste deo, adsumus
ut audiamus omnia quæcũq; tibi præcepta
sunt à deo. Aperiẽs aũt Petrus os, dixit: Re
ipsa cõperio, ꝙ non sit personarũ respector
apud deũ, sed in quauis gẽte qui timet ipsũ
& operatur iustitiã, is acceptus est illi. Ser-
monẽ quẽ misit deus filijs Israel, annũcians
pacem per Iesum Christũ, hic est omniũ do-
minus. Ipsi nostis, de quo sermone fama di-
uulgatũ fuit in tota Iudæa, rumore primũ
orto à Galilæa, post baptisma quod prædi-
cabat Ioannes, ut Iesum Nazarenũ unxerit
deus spiritu sancto & uirtute, qui obambu-
lauit benefaciendo & sanando omnes op-
pressos à diabolo, quoniã deus erat cum il-
lo. Et nos testes sumus omniũ quæ fecit &
in regione Iudęorũ & Hierosolymis, quem
occiderunt suspensum in ligno. Hunc deus
suscitauit tertio die, & exhibuit eũ ut mani-
festus fieret nõ toti populo, sed testibꝰ prius
ad

προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἡμῖν, οἵτινες
συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ, μετὰ τὸ
ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν
κηρύξαι τῷ λαῷ καὶ διαμαρτύρασθαι, ὅτι αὐτός
ἐστιν ὁ ὡρισμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ κριτὴς ζώντων
καὶ νεκρῶν. τούτῳ πάντες οἱ προφῆται μαρτυ-
ροῦσιν, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόμα-
τος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν. ἔτι
λαλοῦντος τοῦ πέτρου τὰ ῥήματα ταῦτα, ἐπέ-
πεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκού-
οντας τὸν λόγον. καὶ ἐξέστησαν οἱ ἐκ περιτομῆς
πιστοί, ὅσοι συνῆλθον τῷ πέτρῳ, ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ
ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκκέχυ-
ται. ἤκουον γὰρ αὐτῶν λαλούντων γλώσσαις καὶ
μεγαλυνόντων τὸν θεόν. τότε ἀπεκρίθη ὁ πέ-
τρος. μήτι τὸ ὕδωρ κωλῦσαι δύναταί τις, τοῦ
μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ πνεῦμα τὸ
ἅγιον ἔλαβον καθὼς καὶ ἡμεῖς; προσέταξέ τε αὐ-
τοὺς βαπτισθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου. τό-
τε ἠρώτησαν αὐτὸν ἐπιμεῖναι ἡμέρας τινάς.
ἤκουσαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὄν-
τες κατὰ τὴν ἰουδαίαν, ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαν-
το τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. καὶ ὅτε ἀνέβη πέτρος εἰς
ἱεροσόλυμα, διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἐκ περιτο-
μῆς, λέγοντες, ὅτι πρὸς ἄνδρας ἀκροβυστίαν ἔχον-
τας εἰσῆλθες καὶ συνέφαγες αὐτοῖς. ἀρξάμε-
νος δὲ ὁ πέτρος, ἐξετίθετο αὐτοῖς καθεξῆς, λέ-
γων. ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει ἰόππῃ προσευχόμενος,
καὶ εἶδον ἐν ἐκστάσει ὅραμα, καταβαῖνον σκεῦός
τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθιε-
μένην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦλθεν ἄχρις ἐμοῦ. εἰς
ἣν ἀτενίσας, κατενόουν, καὶ εἶδον τὰ τετράποδα
τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετά, καὶ τὰ πε-
τεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. ἤκουσα δὲ φωνῆς, λεγούσης μοι.
ἀναστὰς πέτρε, θῦσον καὶ φάγε. εἶπον δέ, μηδα-
μῶς κύριε, ὅτι πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέπο-
τε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου. ἀπεκρίθη δέ μοι φω-
νὴ ἐκ δευτέρου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. ἃ ὁ θεὸς ἐκαθά-
ρισε, σὺ μὴ κοίνου. τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς, καὶ
πάλιν ἀνεσπάσθη ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ
ἰδοὺ ἐξαυτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπέστησαν ἐπὶ τὴν
οἰκίαν ἐν ᾗ ἤμην, ἀπεσταλμένοι ἀπὸ καισαρείας
πρός με. εἶπε δέ μοι τὸ πνεῦμα, συνελθεῖν αὐ-
τοῖς, μηδὲν διακρινόμενον. ἦλθον δὲ σὺν ἐμοὶ
καὶ οἱ ἓξ ἀδελφοὶ οὗτοι, καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὸν
οἶκον τοῦ ἀνδρός. ἀπήγγειλέ τε ἡμῖν, πῶς εἶδε
τὸν ἄγγελον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, σταθέντα καὶ εἰ-
πόντα αὐτῷ. ἀπόστειλον εἰς ἰόππην ἄνδρας,
καὶ μετάπεμψαι σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον
πέτρον, ὃς λαλήσει ῥήματα πρός σε, ἐν οἷς
σωθήσῃ σὺ, καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου. ἐν δὲ τῷ
ἄρξασθαί με λαλεῖν, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ
ἅγιον

ad hoc delectis à deo nimirum nobis, qui co
medimus ac bibimus unà cum illo, postea
q̃ resurrexit à mortuis. Et pręcepit nobis ut
prædicaremus populo ac testificaremur, ꝙ
ipse sit ille qui constitutus erat à deo iudex
uiuorũ ac mortuorũ. Huic omnes prophetę
testimoniũ ferunt, ꝙ remissionẽ peccatorũ
accepturus sit per nomen eius quisquis cre/
diderit in eum. Adhuc loquente Petro uer/
ba hæc, cecidit spiritus sanct⁹ super omnes
qui audiebant sermonẽ. Et obstupuerũt hi
qui ex circũcisorum genere credebãt, quot/
quot uenerãt cum Petro, ꝙ & in gentes do/
nũ spiritus sancti effusum esset. Audiebant
enim illos loquẽtes linguis ac magnificãtes
deum. Tunc respondit Petrus: Num quis
prohibere potest quominus aqua baptizẽ/
tur hi qui spiritũ sanctum acceperunt sicut
& nos? Et iussit eos baptizari in nomine do
mini. Tunc rogauerunt eum, ut remaneret
aliquot dies. Audierunt autẽ apostoli & XI
fratres qui erant in Iudæa, ꝙ & gentes rece
pissent sermonẽ dei. Quumq́ ascẽdisset Pe
trus Hierosolymã, disceptabãt aduersus illũ
qui erant ex circũcisione, dicẽtes: Ad uiros
præputium habẽtes introisti, & edisti cum
illis. Petrus aũt rem ab initio repetens, expo
suit illis ordine, dicẽs: Ego eram in ciuitate
Ioppe orans, & uidi raptus extra me uisio/
nem, descẽdere uas quoddã ceu linteũ ma/
gnũ, quatuor initijs emissum è cœlo & ue/
nit usq́ ad me. In quod quum intendissem
oculos, animaduerti & uidi quadrupedia
terræ & bestias & reptilia & uolatilia cœli.
Audiui aũt & uocem, dicentẽ mihi: Surge
Petre, macta & uescere. Dicebam aũt: Ne/
quaq̃ dñe, quia nihil cõmune aut immũdũ
unq̃ introiuit in os meum. Respondit autẽ
mihi uox rursum è cœlo, quæ deus munda
uit, tu ne communia dixeris. Idq́ accidit ter
tio, & rursum omnia subducta sũt in cœlũ.
Et ecce extemplo tres uiri præsto aderãt in
ædibus in q̃bus erã, è Cæsarea missi ad me.
Dixerat aũt mihi spiritus, ut cõgrederer cũ
illis, nihil hæsitans. Porrò comitati me sunt
& sex fratres hi. Et ingressi sumus in domũ
uiri: isq́ retulit nobis, ut uidisset angelũ do/
mi suæ, qui astitisset ac dixisset sibi: Emitte
uiros Ioppẽ, & accerse Simonẽ cognomẽto
Petrũ, qui tibi ea dicturus est, per quę serue
ris & tu & uniuersa domus tua. Quũ autẽ
exorsus essem sermonẽ, illapsus est spiritus
sanctus

ἅγιον ἐπ' αὐτοὺς, ὥσπερ καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ. ἐμνήσθην δὲ τοῦ ῥήματος κυρίου ὡς ἔλεγεν. ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ. εἰ οὖν τὴν ἴσην δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς, ὡς καὶ ἡμῖν πιστεύσασιν ἐπὶ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστὸν, ἐγὼ δὲ τίς ἤμην δυνατὸς κωλῦσαι τὸν θεόν; ἀκούσαντες δὲ ταῦτα, ἡσύχασαν, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν, λέγοντες. ἄρα γε καὶ τοῖς ἔθνεσιν ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν ἔδωκεν εἰς ζωήν. καὶ οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης ἐπὶ στεφάνῳ, διῆλθον ἕως φοινίκης καὶ κύπρου καὶ ἀντιοχείας, μηδενὶ λαλοῦντες τὸν λόγον, εἰ μὴ μόνον ἰουδαίοις. ἦσαν δέ τινες ἐξ αὐτῶν ἄνδρες κύπριοι καὶ κυρηναῖοι, οἵ τινες εἰσελθόντες εἰς ἀντιόχειαν, ἐλάλουν πρὸς τοὺς ἑλληνιστὰς, εὐαγγελιζόμενοι τὸν κύριον ἰησοῦν. καὶ ἦν χεὶρ κυρίου μετ' αὐτῶν, πολύς τε ἀριθμὸς πιστεύσας ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν κύριον. ἠκούσθη δὲ ὁ λόγος εἰς τὰ ὦτα τῆς ἐκκλησίας, τῆς ἐν ἱεροσολύμοις, περὶ αὐτῶν, καὶ ἐξαπέστειλαν βαρνάβαν διελθεῖν ἕως ἀντιοχείας. ὃς παραγενόμενος, καὶ ἰδὼν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, ἐχάρη, καὶ παρεκάλει πάντας, τῇ προθέσει τῆς καρδίας προσμένειν τῷ κυρίῳ, ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθὸς, καὶ πλήρης πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως. καὶ προσετέθη ὄχλος ἱκανὸς τῷ κυρίῳ. ἐξῆλθε δὲ εἰς ταρσὸν ὁ βαρνάβας, ἀναζητῆσαι σαῦλον. καὶ εὑρὼν αὐτὸν, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς ἀντιόχειαν. ἐγένετο δὲ αὐτοὺς ἐνιαυτὸν ὅλον συναχθῆναι τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ διδάξαι ὄχλον ἱκανὸν, χρηματίσαι τε πρῶτον ἐν ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς χριστιανούς. ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατῆλθον ἀπὸ ἱεροσολύμων προφῆται εἰς ἀντιόχειαν. ἀναστὰς δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν ὀνόματι ἄγαβος, ἐσήμανε διὰ τοῦ πνεύματος, λιμὸν μέγαν μέλλειν ἔσεσθαι ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην. ὅς τις καὶ ἐγένετο ἐπὶ κλαυδίου καίσαρος. τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς ηὐπορεῖτό τις, ὥρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν πέμψαι τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς, ὃ καὶ ἐποίησαν, ἀποστείλαντες πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους, διὰ χειρὸς βαρνάβα καὶ σαύλου.

κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν ἡρώδης ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας κακῶσαί τινας τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. ἀνεῖλε δὲ ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν ἰωάννου μαχαίρᾳ. καὶ ἰδὼν ὅτι ἀρεστόν ἐστι τοῖς ἰουδαίοις, προσέθετο συλλαβεῖν καὶ πέτρον. ἦσαν δὲ ἡμέραι τῶν ἀζύμων. ὃν καὶ πιάσας, ἔθετο εἰς φυλακὴν, παραδοὺς τέσσαρσι τετραδίοις στρατιωτῶν φυλάσσειν αὐτὸν, βουλόμενος μετὰ τὸ πάσχα ἀναγαγεῖν αὐτὸν τῷ λαῷ. ὁ μὲν οὖν πέτρος ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ. προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς γινομένη ὑπὸ τῆς ἐκ-

κλησίας

ſanctus in illos,quemadmodũ & in nos fuerat illapſus initio. Veniebat aũt in mentem quod dixerat dñs.Ioãnes quidẽ baptizauit aqua,cæterũ uos baptizabimini ſpiritu ſancto.Proinde ſi par donũ dedit illis deus,quẽadmodũ & nobis quũ credidiſſemus in dominũ Ieſum Chriſtũ:ego porrò quis eram, qui poſſem obſiſtere deo ? His autẽ auditis obticuerũt,& glorificauerunt deũ,dicẽtes: Igitur & gentibus deus pœnitentiã conceſſit ad uitam.Et illi quidẽ qui diſperſi fuerãt ex afflictiõe quæ orta fuerat ob Stephanũ, perambulauerunt uſq; ad Phœnicẽ & Cyprum & Antiochiã,nemini loquẽtes ſermonem illum,niſi ſolis Iudæis.Erant aũt quidã ex eis uiri Cyprij & Cyrenẽſes,qui quũ introiſſent Antiochiã,loquebant̃ ad Græcos, prædicantes dñm Ieſum.Et erat manus dñi cum eis,multuſq; numerus credẽtiũ cõuerſus eſt ad dñm.Peruenit autẽ rumor ad aures eccleſię,quę erat Hieroſolymis,ſup his, & miſerũt Barnabã ut iret ad Antiochiam. Qui quũ perueniſſet & uidiſſet gratiã dei, gauiſus eſt,& hortabat̃ omnes ut ꝓpoſito cordis perſeuerarent adhærere dño:nã erat uir bonus ac plenꝰ ſpiritu ſancto & fide. Et addita eſt multa turba dño.Profectꝰ eſt aũt Barnabas Tarſum,ut quæreret Saulũ,quẽ quum inueniſſet,perduxit Antiochiã.Accidit aũt ut annũ totum conſuetudinẽ agerẽt cum ea cõgregatione,docerẽtq; turbã multam,& diſcipuli cognominarent̃ primũ Antiochiæ Chriſtiani.In his aũt diebus ſuperuenerũt ab urbe Hieroſolymorũ ꝓphetæ Antiochiã,ſurgenſq; unus ex eis nomine Agabus,ſignificabat per ſpiritũ,famẽ magnam futurã in toto terrarũ orbe,quæ accidit ſub Claudio Cæſare. Diſcipuli aũt prout cuiq; ſuppetebat,propoſuerũt in ſubſidiũ mittere habitãtibus in Iudæa fratribꝰ,quod & fecerũt,mittẽtes ad ſeniores per manũ Barnabæ ac Sauli.

Eodẽ aũt tẽpore iniecit Herodes rex manus ut affligeret quoſdã de eccleſia.Occidit aũt Iacobũ fratrẽ Ioannis gladio:uidens aũt ꝙ gratum eſſet Iudæis,perrexit cõprehendere & Petrum. Erãt autem dies azymorũ.Quem quum etiam apprehendiſſet, poſuit in carcerem,tradens quatuor quaternionibus militum aſſeruãdum, uolẽs poſt paſcha producere eum populo. Et Petrus quidẽ ſeruabatur in carcere. Cæterũ precatio fiebat ſine intermiſsiõe ab eccleſia

ἐκκλησίας πρὸς τὸν θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ. ὅτε δὲ ἔμελ-
λεν αὐτὸν προάγειν ὁ ἡρώδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ
ἦν ὁ πέτρος κοιμώμενος μεταξὺ δύο στρατιω-
τῶν, δεδεμένος ἁλύσεσι δυσί, φύλακές τε πρὸ
τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακήν. καὶ ἰδοὺ ἄγγε-
λος κυρίου ἐπέστη, καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰ-
κήματι. πατάξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ πέτρου,
ἤγειρεν αὐτὸν, λέγων. ἀνάστα ἐν τάχει. καὶ ἐξέ-
πεσον αὐτοῦ αἱ ἁλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν. εἶπέ τε ὁ
ἄγγελος πρὸς αὐτόν. περίζωσαι, καὶ ὑπόδησαι
τὰ σανδάλιά σου. ἐποίησε δὲ οὕτως, καὶ λέγει
αὐτῷ. περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου, καὶ ἀκολούθει
μοι. καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθει αὐτῷ, καὶ οὐκ ᾔδει,
ὅτι ἀληθές ἐστι τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἀγγέλου. ἐδό-
κει δὲ ὅραμα βλέπειν. διελθόντων δὲ πρώτην φυ
λακὴν καὶ δευτέραν, ἦλθον ἐπὶ τὴν πύλην τὴν
σιδηρᾶν, τὴν φέρουσαν εἰς τὴν πόλιν, ἥτις αὐτο-
μάτη ἠνοίχθη αὐτοῖς. καὶ ἐξελθόντες προῆλ-
θον ῥύμην μίαν, καὶ εὐθέως ἀπέστη ὁ ἄγγελος
ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ὁ πέτρος γενόμενος ἐν ἑαυτῷ,
εἶπε. νῦν οἶδα ἀληθῶς, ὅτι ἐξαπέστειλε κύριος
τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, καὶ ἐξείλετό με ἐκ χειρὸς ἡρώ-
δου, καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν ἰου-
δαίων. συνιδών τε ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν μαρίας,
τῆς μητρὸς ἰωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου μάρκου,
οὗ ἦσαν ἱκανοὶ συνηθροισμένοι καὶ προσευχόμε-
νοι. κρούσαντος δὲ τοῦ πέτρου τὴν θύραν τοῦ πυ
λῶνος, προσῆλθε παιδίσκη ὑπακοῦσαι, ὀνόμα-
τι ῥόδη, καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν φωνὴν τοῦ πέτρου, ἀπὸ
τῆς χαρᾶς οὐκ ἤνοιξε τὸν πυλῶνα, εἰσδραμοῦσα δὲ
ἀπήγγειλεν ἑστάναι τὸν πέτρον πρὸ τοῦ πυλῶ-
νος. οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπον, μαίνῃ. ἡ δὲ διϊσχυρίζε-
το οὕτως ἔχειν. οἱ δὲ ἔλεγον. ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἐστιν.
ὁ δὲ πέτρος ἐπέμενε κρούων. ἀνοίξαντες δὲ εἶδον
αὐτὸν, καὶ ἐξέστησαν. κατασείσας δὲ αὐτοῖς τῇ χει
ρὶ σιγᾶν, διηγήσατο αὐτοῖς, πῶς ὁ κύριος αὐτὸν
ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φυλακῆς. εἶπε δέ. ἀπαγγείλα-
τε ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα. καὶ ἐξελ-
θὼν ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον. γενομένης δὲ ἡμέ
ρας, ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις,
τί ἄρα ὁ πέτρος ἐγένετο. ἡρώδης δὲ ἐπιζητήσας
αὐτὸν, καὶ μὴ εὑρὼν, ἀνακρίνας τοὺς φύλακας,
ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι, καὶ κατελθὼν ἀπὸ τῆς ἰου-
δαίας εἰς τὴν καισάρειαν διέτριβεν. ἦν δὲ ὁ ἡρώ
δης θυμομαχῶν τυρίοις καὶ σιδωνίοις. ὁμοθυμα-
δὸν δὲ παρῆσαν πρὸς αὐτὸν, καὶ πείσαντες βλά
στον τὸν* ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως, ᾐτοῦντο
εἰρήνην, διὰ τὸ τρέφεσθαι αὐτῶν τὴν χώραν ἀπὸ
τῆς βασιλικῆς. τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ ἡρώδης ἐνδυσά
μενος ἐσθῆτα βασιλικὴν, καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ βή
ματος, ἐδημηγόρει πρὸς αὐτούς. ὁ δὲ δῆμος ἐπε-
φώνει, θεοῦ φωνὴ, καὶ οὐκ ἀνθρώπου. παραχρῆμα
δὲ

* Aliâs ἐπὶ τὸν κοιτῶνα

clesia ad deum pro eo. Quum autē produ-
cturus eum esset Herodes, in ipsa nocte dor
miebat Petrus inter duos milites, uinctus
catenis duabus, & custodes ante ostium cu
stodiebant carcerē. Et ecce angelus domini
astitit, & lumen refulsit in habitaculo, per-
cussóque latere Petri excitauit eum, dicens:
Surge uelociter. Et exciderūt catenę de ma
nibus eius. Dixit aūt angelus ad eum: Præ-
cingere & subliga soleas tuas. Et fecit sic. Et
dicit illi: Circunda tibi uestimentum tuum,
& sequere me. Et exiens sequebatur eum,
& nesciebat quod uerum esset quod fiebat per
angelū, sed putabat se uisum uidere. Quū
autem præterissent primam ac secundā cu-
stodiam, uenerunt ad portam ferream, quæ
ducit in ciuitatē, quæ ultro aperta est eis. Et
exeuntes processerūt uicum unum, & con-
tinuo discessit angelus ab eo. Et Petrus ad
se reuersus, dixit: Nunc scio uere, quod miserit
dominus angelū suū, & eripuerit me è ma-
nu Herodis, & ex omni expectatiōe plebis
Iudæorum. Reque perpēsa uenit ad domum
Mariæ, matris Ioannis, qui cognominatus
est Marcus, ubi erant multi congregati &
orātes. Quum pulsasset aūt Petrus ostium
uestibuli, processit puella, ut subauscultaret,
nomine Rhode: & ut agnouit uocē Petri,
præ gaudio nō aperuit uestibulū, sed intro-
currens renūciauit stare Petrum ante uesti-
bulum. At illi dixerunt ad eam: Insanis. Illa
aūt affirmabat sic se habere. At illi dicebāt:
Angelus eius est. Petrus autē perseuerabat
pulsans. Quum autē aperuissent, uiderunt
eum, & obstupuerunt. Quum innuisset au
tem eis, mota manu ut tacerent, narrauit il-
lis quomodo dominus eduxisset ipsum de
carcere. Dixit aūt: Nūciate Iacobo & fratri
bus hæc. Et egressus abijt in aliū locū. Por-
rò ubi diluxit, erat turbatio non parua inter
milites, quid nam accidisset Petro. Herodes
aūt quum requisisset eum, nec inuenisset,
examinatis custodibus iussit eos duci, de-
scendensque à Iudæa Cæsaream, ibi cōmora
tus est. Erat aūt Herodes infensus Tyrijs ac
Sidonijs. At illi uno animo uenerunt ad eū,
& persuaso Blasto, qui præerat cubiculo re
gis, petebant pacem, eo quod aleretur regio
ipsorum *annona* regia. Statuto aūt die Hero
des uestitus ueste regia, sedit pro tribunali,
& contionabatur ad eos. Populus aūt accla
mabat: Vox dei, & non hominis. Cōfestim

 autem

δὲ ἐπάταξεν αὐτὸν ἄγγελος κυρίου, ἀνθ᾽ ὧν οὐκ ἔδωκε δόξαν τῷ θεῷ, καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος, ἐξέψυξεν. ὁ δὲ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανε καὶ ἐπληθύνετο. βαρνάβας δὲ καὶ παῦλος ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ πληρώσαντες τὴν διακονίαν, συμπαραλαβόντες καὶ ἰωάννην, τὸν ἐπικληθέντα μάρκον. ἦσαν δέ τινες ἐν ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδάσκαλοι, ὅ, τε βαρνάβας καὶ σίμων ὁ καλούμενος νίγερ, καὶ λούκιος ὁ κυρηναῖος, μαναήν τε ἡρώδου τοῦ τετράρχου σύντροφος, καὶ σαῦλος. λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ, καὶ νηστευόντων, εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἀφορίσατε δή μοι τὸν βαρνάβαν καὶ τὸν σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς. τότε νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι, καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς, ἀπέλυσαν. οὗτοι μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, κατῆλθον εἰς τὴν σελεύκειαν, κἀκεῖθεν δὲ ἀπέπλευσαν εἰς τὴν κύπρον. καὶ γενόμενοι ἐν σαλαμῖνι, κατήγγελον τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν ἰουδαίων. εἶχον δὲ καὶ ἰωάννην ὑπηρέτην. διελθόντες δὲ τὴν νῆσον ἄχρι πάφου, εὗρον τινὰ μάγον ψευδοπροφήτην ἰουδαῖον, ᾧ ὄνομα βαριησοῦ, ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ σεργίῳ παύλῳ ἀνδρὶ συνετῷ. οὗτος προσκαλεσάμενος βαρνάβαν καὶ σαῦλον, ἐπεζήτησεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἀνθίστατο δὲ αὐτοῖς ἐλύμας ὁ μάγος, οὕτως γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ζητῶν διαστρέψαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως. σαῦλος δὲ ὁ καὶ παῦλος, πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου, καὶ ἀτενίσας εἰς αὐτὸν, εἶπεν, ὦ πλήρης παντὸς δόλου καὶ πάσης ῥᾳδιουργίας υἱὲ διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς κυρίου τὰς εὐθείας. καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ τοῦ κυρίου ἐπὶ σε, καὶ ἔσῃ τυφλὸς μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ. παραχρῆμα δὲ ἐπέπεσεν ἐπ᾽ αὐτὸν ἀχλὺς καὶ σκότος, καὶ περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς. τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονὸς, ἐπίστευσεν, ἐκπλησσόμενος ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ κυρίου. ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς πάφου οἱ περὶ τὸν παῦλον, ἦλθον εἰς πέργην τῆς παμφυλίας. ἰωάννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ᾽ αὐτῶν, ὑπέστρεψεν εἰς ἱεροσόλυμα. αὐτοὶ δὲ διελθόντες, ἀπὸ τῆς πέργης παρεγένοντο εἰς ἀντιόχειαν τῆς πισιδίας, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν συναγωγὴν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, ἐκάθισαν. μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ἀπέστειλαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι πρὸς αὐτοὺς, λέγοντες. ἄνδρες ἀδελφοὶ, εἰ ἔστι λόγος ἐν ὑμῖν παρακλήσεως πρὸς τὸν λαὸν, λέγετε. ἀναστὰς δὲ παῦλος καὶ κατασείσας τῇ χειρὶ, εἶπεν. ἄνδρες ἰσραηλῖται, καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν θεὸν, ἀκούσατε.

ὁ θεὸς

aũt percussit eum angelus domini, eo quod nõ dedisset gloriam deo: & erosus à uermibus, expirauit. Porrò sermo domini crescebat ac multiplicabatur. Barnabas autem & Paulus reuersi sunt Hierosolymã, expleto ministerio, assumpto & Ioanne, cui cognomen erat Marcus.

XI
Erant autem quidam in ecclesia quæ erat Antiochiæ, prophetæ ac doctores, Barnabasq; & Simon qui uocabat' Niger, & Lucius Cyrenensis, & Manahen qui erat Herodis tetrarchæ collactaneus, & Saulus. Quum aũt illi sacrificarẽt domino, ieiunarẽtq;, dixit spiritus sanctus: Segregate mihi Barnabã & Saulũ in opus ad quod accersiui eos. Quũq; ieiunassent & orassent, imposuissentq; eis manus, dimiserunt. Et ipsi quidem emissi à spiritu sancto, abierunt Seleuciam, & inde nauigauerũt in Cyprum. Et quum essent Salamine, annunciauerunt sermonẽ dei in synagogis Iudæorum: habebant aũt & Ioannem ministrum. Et peragrata insula usq; ad Paphũ, inuenerunt quendam magum pseudoprophetam Iudæũ, cui nomen erat Bariesu, qui erat cum procõsule Sergio Paulo uiro prudente. Hic accersitis Barnaba & Saulo, desiderabat audire sermonẽ dei. Resistebat aũt illis Elymas magus, sic enim interpretatur nomen eius, quærens auertere procõsulem à fide. Saulus autem qui idem Paulus, repletus spiritu sancto, intentis in eum oculis, dixit: O plene omni dolo & omni uersutia fili diaboli, inimice omnis iustitiæ, non desinis inuertere uias domini rectas. Et nunc ecce manus domini super te, & eris cæcus nõ uidens solem usq; ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo ac tenebræ, & circũiens quærebat qui se manu ducerẽt. Tunc proconsul quum uidisset quod acciderat, credidit, admirãs super doctrina domini. Quum autẽ à Papho soluisset Paulus, qui cum eo erant, uenerunt Pergen Pamphyliæ. Ioannes aũt digressus ab eis, reuersus est Hierosolymam. Cæterum ipsi peragratis regionibus, à Perga uenerũt Antiochiam Pisidiæ, & ingressi synagogam die sabbatorũ, sederunt. Post lectionem aũt legis ac prophetarum miserunt principes synagogæ ad eos, dicentes: Viri fratres, si quis est in uobis sermo exhortationis ad plebẽ, dicite: Surgens autem Paulus & manu silentio indicto, ait: Viri Israelitæ, & qui timetis deum, audite.

Deus

ὁ θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου ἐξελέξατο τοὺς πατέρας
ἡμῶν, καὶ τὸν λαὸν ὕψωσεν ἐν τῇ παροικίᾳ ἐν
γῇ αἰγύπτῳ. καὶ μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ ἐξή-
γαγεν αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς. καὶ ὡς τεσσαρακονταέ-
τη χρόνον ἐτροποφόρησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ.
καὶ καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῇ χαναάν, κατεκλη-
ρονόμησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν. καὶ μετὰ ταῦ-
τα ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα, ἔ-
δωκε κριτάς, ἕως σαμουὴλ τοῦ προφήτου. κἀκεῖ-
θεν ᾐτήσαντο βασιλέα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς
τὸν σαοὺλ υἱὸν κίς, ἄνδρα ἐκ φυλῆς βενιαμίν, ἔ-
τη τεσσαράκοντα. καὶ μεταστήσας αὐτόν, ἤγειρεν
αὐτοῖς τὸν δαβὶδ εἰς βασιλέα, ᾧ καὶ εἶπε μαρ-
τυρήσας, εὗρον δαβὶδ τὸν τοῦ ἰεσσαί, ἄνδρα κα-
τὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θε-
λήματά μου. τούτου ὁ θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος
κατ᾿ ἐπαγγελίαν ἤγαγε τῷ ἰσραὴλ σωτῆρα ἰη-
σοῦν, προκηρύξαντος ἰωάννου πρὸ προσώπου
τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βάπτισμα μετανοίας τῷ ἰσ-
ραήλ. ὡς δὲ ἐπλήρου ὁ ἰωάννης τὸν δρόμον, ἔλε-
γε. τίνα με ὑπονοεῖτε εἶναι; οὐκ εἰμὶ ἐγώ, ἀλλ᾿ ἰ-
δοὺ ἔρχεται μετ᾿ ἐμέ, οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος τὸ ὑπό-
δημα τῶν ποδῶν λῦσαι. ἄνδρες ἀδελφοί, υἱοὶ
γένους ἀβραάμ, καὶ οἱ ἐν ὑμῖν φοβούμενοι τὸν
θεόν, ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἀπε-
στάλη. οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ οἱ
ἄρχοντες αὐτῶν τοῦτον ἀγνοήσαντες, καὶ τὰς
φωνὰς τῶν προφητῶν, τὰς κατὰ πᾶν σάββα-
τον ἀναγινωσκομένας, κρίναντες ἐπλήρωσαν,
καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὑρόντες, ᾐτή-
σαντο πιλᾶτον ἀναιρεθῆναι αὐτόν. ὡς δὲ ἐτέ-
λεσαν ἅπαντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα,
καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἔθηκαν εἰς μνη-
μεῖον. ὁ δὲ θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, ὃς
ὤφθη ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναναβᾶσιν
αὐτῷ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας εἰς ἱερουσαλήμ. οἵ τι-
νές εἰσι μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν. καὶ ἡ-
μεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέ-
ρας ἐπαγγελίαν γενομένην, ὅτι ταύτην ὁ θεὸς
ἐκπεπλήρωκε τοῖς τέκνοις αὐτῶν ἡμῖν, ἀναστήσας
ἰησοῦν, ὡς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ τῷ πρώτῳ γέγρα-
πται. υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε.
ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, μηκέτι μέλλον-
τα ὑποστρέφειν εἰς διαφθοράν, οὕτως εἴρηκεν. ὅτι
δώσω ὑμῖν τὰ ὅσια δαβὶδ τὰ πιστά. διὸ καὶ
ἐν ἑτέρῳ λέγει. οὐ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν
διαφθοράν. δαβὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπη-
ρετήσας, τῇ τοῦ θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη καὶ
προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, καὶ εἶ-
δε διαφθοράν. ὃν δὲ ὁ θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδε
διαφθοράν. γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν ἄνδρες ἀ-
δελφοί, ὅτι διὰ τούτου ὑμῖν ἄφεσις ἁμαρτιῶν

Deus populi huius delegit patres nostros,
& populū in altum extulit,quum essent in/
colæ in terra Aegypti, & brachio excelso
eduxit eos ex ea:& circiter quadraginta an
norum tempus,mores eorū sustinuit in de/
serto. Ac deletis gētibus septē in terra Cha/
naan, sorte distribuit eis terram eorum. Et
post hæc annis circiter quadringentis quin
quaginta dedit iudices usq; ad Samuelem
prophetam. Et exinde postulauerūt regem,
deditq; illis deus Saul filium Cis uirum de
tribu Beniamin,annis quadraginta. Et amo
to illo,suscitauit illis Dauid ut esset rex,cui
testimoniū reddens dixit:Inueni Dauid fi/
lium Iesse,uirum secūdum cor meū,qui fa/
ciet omnes uoluntates meas. Huius è semi/
ne, deus ita ut promiserat, adduxit Israeli
seruatorē Iesum,quum ante prædicasset Io
annes ante faciem introitus eius baptismū
pœnitentiæ Israeli. Quum aūt impleret Io/
annes cursum,dixit:Quem me arbitramini
esse? Nō is sum ego,sed ecce uenit post me
cuius nō sum dignus soleam pedum solue/
re. Viri fratres,filij generis Abrahæ,& qui
inter uos timent deum,uobis sermo salutis
huius missus est. Qui enim habitabant Hie
rosolymis,& principes eorum quum igno/
rarent illum,& uoces prophetarū quæ per
omne sabbatū leguntur,condēnato eo im/
pleuerunt,nullaq; causa mortis inuenta pe
tierunt à Pilato ut interficerent illū. Quūq;
consummassent omnia quæ de eo scripta
erant,depositū de ligno posuerūt in monu/
mento. Deus aūt suscitauit eum à mortuis,
qui uisus est per dies multos,his qui simul
ascenderant cū eo à Galilæa Hierosolymā,
qui sunt testes eius apud plebem. Et nos uo
bis annūciamus,ꝙ eam repromissionē quę
ad patres facta est,deus adimpleuerit filijs
illorum,nimirū nobis,resuscitato Iesu,sicut
& in psalmo primo scriptū est:Filius meus
es tu,ego hodie genui te. Quod autem su/
scitauit eum à mortuis,iam non amplius re
uersurum in corruptionem,ita dixit:Dabo
uobis sancta Dauid fidelia. Ideo & alias di/
cit:Non pmittes ut sanctus tuus uideat cor
ruptionem. Nam Dauid quidē quum suæ
ætati inseruisset,cōsilio dei dormiuit,& ap/
positus est ad patres suos,uiditq; corruptio
nem. At is quem deus suscitauit,non uidit
corruptionē. Notū igitur sit uobis uiri fra/
tres,ꝙ per hūc uobis remissio peccatorum

καταγγέλλεται, καὶ ἀπὸ πάντων, ὧν οὐκ ἠδυνή-
θητε ἐν τῷ νόμῳ μωσέως δικαιωθῆναι, ἐν τούτῳ
πᾶς ὁ πιστεύων δικαιοῦται. βλέπετε οὖν μὴ ἐ-
πέλθῃ ἐφ᾽ ὑμᾶς, τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς προφήταις.
ἴδετε οἱ καταφρονηταὶ, καὶ θαυμάσατε, καὶ ἀφα-
νίσθητε, ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις
ὑμῶν, ᾧ οὐ μὴ πιστεύσητε, ἐάν τις ἐκδιηγῆται
ὑμῖν. ἐξιόντων δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν ἰου-
δαίων, παρεκάλουν τὰ ἔθνη, εἰς τὸ μεταξὺ σάβ-
βατον λαληθῆναι αὐτοῖς τὰ ῥήματα. λυθείσης
δὲ τῆς συναγωγῆς, ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν ἰου-
δαίων καὶ τῶν σεβομένων προσηλύτων τῷ παύ-
λῳ καὶ τῷ βαρνάβᾳ. οἵτινες προσλαλοῦντες
ἔπειθον αὐτοὺς ἐπιμένειν τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ. τῷ
τε ἐρχομένῳ σαββάτῳ σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συ-
νήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἰδόντες δὲ οἱ
ἰουδαῖοι τοὺς ὄχλους, ἐπλήσθησαν ζήλου καὶ ἀντέ-
λεγον, τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου λεγομένοις ἀντιλέ-
γοντες καὶ βλασφημοῦντες. παῤῥησιασάμενοι
δὲ ὁ παῦλος καὶ ὁ βαρνάβας, εἶπον. ὑμῖν ἦν
ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ
θεοῦ, ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀξίους
κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ στρεφόμε-
θα εἰς τὰ ἔθνη. οὕτως γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ κύ-
ριος. τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν, τοῦ εἶναί σε εἰς σω-
τηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθ-
νη, ἔχαιρε, καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ κυρίου,
καὶ ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν
αἰώνιον. διεφέρετο δὲ ὁ λόγος τοῦ κυρίου δι᾽ ὅλης
τῆς χώρας. οἱ δὲ ἰουδαῖοι παρώτρυναν τὰς σεβο-
μένας γυναῖκας καὶ τὰς εὐσχήμονας, καὶ τοὺς πρώ-
τους τῆς πόλεως. καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ
τὸν παῦλον καὶ τὸν βαρνάβαν. καὶ ἐξέβαλον
αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. οἱ δὲ ἐκτιναξάμενοι
τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐπ᾽ αὐτοὺς, ἦλ-
θον εἰς ἰκόνιον. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς
καὶ πνεύματος ἁγίου. ἐγένετο δὲ ἐν ἰκονίῳ
κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν συναγωγὴν
τῶν ἰουδαίων, καὶ λαλῆσαι οὕτως, ὥστε πιστεῦ-
σαι ἰουδαίων τε καὶ ἑλλήνων πολὺ πλῆθος. οἱ
δὲ ἀπειθοῦντες ἰουδαῖοι, ἐπήγειραν καὶ ἐκά-
κωσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ τῶν ἀδελ-
φῶν. ἱκανὸν μὲν οὖν χρόνον διέτριψαν παῤῥη-
σιαζόμενοι ἐπὶ τῷ κυρίῳ, τῷ μαρτυροῦντι τῷ
λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, διδόντι σημεῖα καὶ τέ-
ρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν. ἐσχίσθη δὲ
τὸ πλῆθος τῆς πόλεως, καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς
ἰουδαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις. ὡς δὲ ἐ-
γένετο ὁρμὴ τῶν ἐθνῶν τε καὶ ἰουδαίων σὺν
τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν, ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆ-
σαι αὐτοὺς, συνιδόντες κατέφυγον εἰς τὰς
πόλεις τῆς λυκαονίας λύστραν καὶ δέρβην,
καὶ

annunciatur: & ab omnibus à quibus non po-
tuiſtis per legem Moſi iuſtificari, per hunc
omnis qui credit, iuſtificatur. Videte ergo
ne ſuperueniat uobis quod dictũ eſt in pro-
phetis: Videte cõtemptores & admiramini
& euaneſcite, quia opus operor ego in die-
bus ueſtris, quod non credetis, ſi quis enar-
rauerit uobis. Egreſſos aũt è cœtu Iudæo-
rum rogabãt gentes, ut ſequenti ſabbato lo-
querentur ſibi uerba. Soluto autẽ cœtu, ſe-
quuti ſunt multi Iudæi & religioſi proſely-
ti Paulum ac Barnabã, qui adloquentes ſua-
debant eis ut perſeuerarẽt in gratia dei. Se-
quenti uero ſabbato penè uniuerſa ciuitas
conuenit ad audiendum ſermonem dei. Vi-
dentes autẽ turbas Iudæi, repleti ſunt zelo,
& contradicebãt his quæ à Paulo diceban-
tur cõtradicentes, ac loquẽtes blaſphemias.
Tunc ſumpta fiducia Paulus ac Barnabas
dixerunt: Vobis oportebat primũ loqui ſer-
monem dei, ſed quoniã repellitis illum, &
indignos uos iudicatis æterna uita, ecce cõ-
uertimur ad gẽtes: ſic enim nobis præcepit
dominus: Poſui te in lucem gentium, ut ſis
ſalus uſq; ad extremũ terræ. Audientes aũt
gentes, gauiſæ ſunt, & glorificabant ſermo-
nem domini, & crediderũt quotquot erant
ordinati ad uitam æternam. Diuulgabatur
aũt ſermo domini per uniuerſam regionẽ.
Iudæi uero extimulauerũt mulieres religio-
ſas & honeſtas, & primos ciuitatis, & excita-
uerunt perſequutionẽ in Paulum ac Bar-
nabam, & eiecerunt eos de finibus ſuis. At
illi excuſſo puluere pedum ſuorum in eos,
uenerũt Iconium. Porrò diſcipuli replebantur
tur gaudio & ſpiritu ſancto. Factum eſt
aũt Iconij ut ſimul introirent ſynagogã Iu-
dæorum, & loquerentur ſic, ut crederet Iu-
dæorum ſimul & Græcorũ copioſa multi-
tudo. Qui uero increduli erãt Iudæi, conci-
tauerũt & corruperũt animos gentium ad-
uerſus fratres. Multo igitur tempore demo-
rati ſunt fortiter agentes præſidio domini,
qui teſtimoniũ perhibebat ſermoni gratiæ
ſuæ, dabatq; ut ſigna & prodigia fierẽt per
manus eorum. Diuiſa eſt aũt multitudo ci-
uitatis: & quidam quidem ſtabãt à Iudæis,
quidã uero ab apoſtolis. Quum aũt factus
eſſet impetus gẽtium pariter ac Iudæorum
unà cum principibus ſuis, ut uim adferrent
ac lapidarent eos, re intellecta, confugerunt
ad ciuitates Lycaoniæ Lyſtram & Derben
&

καὶ τὴν περίχωρον. κἀκεῖ ἦσαν εὐαγγελιζόμενοι.
καί τις ἀνὴρ ἐν λύστροις ἀδύνατος τοῖς ποσὶν
ἐκάθητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρ-
χων, ὃς οὐδέποτε περιπεπατήκει. οὗτος ἤκουε
τοῦ παύλου λαλοῦντος. ὃς ἀτενίσας αὐτῷ καὶ
ἰδὼν, ὅτι πίστιν ἔχει τοῦ σωθῆναι, εἶπε μεγά-
λῃ τῇ φωνῇ. ἀνάστηθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου ὀρ-
θός. καὶ ἥλλετο καὶ περιεπάτει. οἱ δὲ ὄχλοι ἰ-
δόντες ὃ ἐποίησεν ὁ παῦλος, ἐπῆραν τὴν φω-
νὴν αὐτῶν λυκαονιστὶ, λέγοντες. οἱ θεοὶ ὁμοιω-
θέντες ἀνθρώποις κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς. ἐκά-
λουν τε τὸν μὲν βαρνάβαν, δία, τὸν δὲ παῦλον,
ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγούμενος τοῦ λόγου.
ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ διὸς, τοῦ ὄντος πρὸ τῆς πόλεως
αὐτῶν, ταύρους καὶ στέμματα ἐπὶ τοὺς πυλῶνας
ἐνέγκας, σὺν τοῖς ὄχλοις ἤθελε θύειν. ἀκούσαν-
τες δὲ οἱ ἀπόστολοι βαρνάβας καὶ παῦλος, διαρ-
ρήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν, εἰσεπήδησαν εἰς
τὸν ὄχλον, κράζοντες καὶ λέγοντες. ἄνδρες, τί
ταῦτα ποιεῖτε, καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμεν ὑμῖν
ἄνθρωποι, εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς, ἀπὸ τούτων
τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεὸν τὸν ζῶντα,
ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θά-
λασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ὃς ἐν ταῖς πα-
ρῳχημέναις γενεαῖς εἴασε πάντα τὰ ἔθνη πορεύε-
σθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν. καίτοιγε οὐκ ἀμάρτυρον
ἑαυτὸν ἀφῆκεν ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ἡμῖν
ὑετοὺς διδοὺς, καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπι-
πλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡ-
μῶν. καὶ ταῦτα λέγοντες, μόλις κατέπαυσαν
τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς. ἐπῆλθον δὲ ἀπὸ
ἀντιοχείας καὶ ἰκονίου ἰουδαῖοι, καὶ πείσαντες
τοὺς ὄχλους, καὶ λιθάσαντες τὸν παῦλον, ἔσυρον
ἔξω τῆς πόλεως, νομίσαντες αὐτὸν τεθνάναι. κυ-
κλωσάντων δὲ αὐτὸν τῶν μαθητῶν, ἀναστὰς εἰ-
σῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθε
σὺν τῷ βαρνάβᾳ εἰς δέρβην. εὐαγγελισάμενοί
τε τὴν πόλιν ἐκείνην, καὶ μαθητεύσαντες ἱκα-
νοὺς, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν λύστραν καὶ ἰκόνιον καὶ
ἀντιόχειαν, ἐπιστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μα-
θητῶν καὶ παρακαλοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει,
καὶ ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν
εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. χειροτονήσαντες δὲ
αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν, προσευ-
ξάμενοι μετὰ νηστειῶν, παρέθεντο αὐτοὺς τῷ
κυρίῳ εἰς ὃν πεπιστεύκεισαν. καὶ διελθόντες
τὴν πισιδίαν, ἦλθον εἰς παμφυλίαν. καὶ λα-
λήσαντες ἐν πέργῃ τὸν λόγον, κατέβησαν εἰς
ἀττάλειαν. κἀκεῖθεν ἀπέπλευσαν εἰς ἀντιόχει-
αν, ὅθεν ἦσαν παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ
θεοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλήρωσαν. παραγενόμενοι
δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν ἐκκλησίαν, ἀνήγ-
γειλαν

& finitimam undiq; regionem, & ibi præ/
dicabant euāgelium. Et quidam uir Lystris
debilis pedibus sedebat, claudus ab utero
matris suæ, qui nūquam ambulauerat. Hic
audiuit Paulū loquentē. Qui intuitus eum
& uidēs φ fidem haberet, fore ut saluus fie/
ret, dixit magna uoce: Surge in pedes tuos
rectus. Et exilijt, ambulabatq;. Turbæ uero
quum uidissent quod fecerat Paulus, sustu/
lerunt uocem suam Lycaonice, dicētes: Dij
in specie hominum descēderunt ad nos. Et
uocabant Barnabam, Iouem: Paulum uero
Mercurium, quod is esset dux sermonis. Sa
cerdos aūt Iouis, qui erat ante ciuitatē illo/
rū, tauros & coronas ad uestibula afferens,
cum turbis uolebat sacrificare. Quod ubi
audierūt apostoli Barnabas & Paulus, con
scissis uestibus suis insilierunt in turbā, cla/
mātes ac dicētes: Viri, cur ista facitis? Nos
quoq; ijsdem quibus uos, obnoxij malis su/
mus homines, annunciantes, ut ab istis ua/
nis conuertamini ad deum uiuum, qui fecit
cœlum & terram & mare & omnia quæ in
eis sunt, qui in præteritis ætatibus sinebat
omnes gentes ingredi uijs suis. Quāquam
non expertem testimonij seipsum esse sine/
bat, dum beneficia conferret, de cœlo nobis
dans pluuias ac tempora fructifera, implēs
cibo & lætitia corda nostra. Et hæc dicētes,
uix compescuerunt turbas, ne sibi immola/
rent. Superuenerunt aūt quidam ab Antio
chia & Iconio Iudæi, qui quū persuasissent
turbis, ac Paulum lapidassent, extraxerunt
eum è ciuitate, existimātes illum mortuum
esse. Circūdantibus aūt eum discipulis, sur/
rexit & intrauit ciuitatem. Ac postero die
profectus est cum Barnaba Derbē. Quūq;
euangelizassent ciuitati illi, ac docuissent
multos, reuersi sunt Lystram & Iconium &
Antiochiā, denuo confirmantes animas di/
scipulorum, exhortantesq; ut perseuerarēt
in fide, & φ per multas afflictiōes oporteat
nos intrare in regnū dei. Et cum suffragijs
creassent illis per singulas ecclesias presby/
teros, precatiq; essent cum ieiunijs, cōmen/
dauerunt eos domino in quem crediderāt.
Peragrataq; Pisidia uenerunt in Pamphy/
liam, & quum loquuti essent sermonē Per/
gæ, descenderunt in urbem Attaliā, & inde
soluerunt Antiochiā, unde erant traditi gra
tiæ dei in opus quod cōpleuerūt. Quū aūt
uenissent & cōgregassent ecclesiam, retule/

tunt

γειλαν ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν, καὶ ὅτι
ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως. διέτριβον δὲ
ἐκεῖ χρόνον οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς. Καί
τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς ἰουδαίας ἐδίδασ-
κον τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ἐὰν μὴ περιτέμνησθε τῷ
ἔθει μωσέως, οὐ δύνασθε σωθῆναι. γενομένης οὖν
στάσεως καὶ συζητήσεως οὐκ ὀλίγης τῷ παύλῳ
καὶ τῷ βαρνάβᾳ πρὸς αὐτούς, ἔταξαν ἀναβαίνειν
παῦλον καὶ βαρνάβαν, καί τινας ἄλλους ἐξ αὐ-
τῶν, πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους εἰς
ἱερουσαλήμ, περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. οἱ μὲν
οὖν προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, διήρ-
χοντο τὴν φοινίκην καὶ σαμάρειαν, ἐκδιηγούμενοι
τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐθνῶν. καὶ ἐποίουν χαρὰν με-
γάλην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς. παραγενόμενοι δὲ εἰς
ἱερουσαλήμ, ἀπεδέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας
καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀνήγ-
γειλάν τε ὅσα ὁ θεὸς ἐποίησε μετ' αὐτῶν. ἐξανέ-
στησαν δέ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν φαρι-
σαίων τῶν πεπιστευκότων, λέγοντες, ὅτι δεῖ περι-
τέμνειν αὐτούς, παραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον
μωσέως. συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσ-
βύτεροι, ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου. πολλῆς δὲ
συζητήσεως γενομένης, ἀναστὰς πέτρος εἶπε
πρὸς αὐτούς. ἄνδρες ἀδελφοί, ὑμεῖς ἐπίστασθε, ὅτι
ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο, διὰ
τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ
εὐαγγελίου, καὶ πιστεῦσαι. καὶ ὁ καρδιογνώστης
θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς, δοὺς αὐτοῖς τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον, καθὼς καὶ ἡμῖν, καὶ οὐδὲν διέκρινε με-
ταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, τῇ πίστει καθαρίσας τὰς
καρδίας αὐτῶν. νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν θεόν,
ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν,
ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν, οὔτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βα-
στάσαι; ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ κυρίου ἰησοῦ χρι-
στοῦ πιστεύομεν σωθῆναι καθ' ὃν τρόπον κἀκεῖνοι.
ἐσίγησε δὲ πᾶν τὸ πλῆθος, καὶ ἤκουον βαρνάβα
καὶ παύλου, ἐξηγουμένων ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς
σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς ἔθνεσι δι' αὐτῶν. μετὰ
δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτούς, ἀπεκρίθη ἰάκωβος, λέγων.
ἄνδρες ἀδελφοί, ἀκούσατέ μου. συμεὼν ἐξηγή-
σατο, καθὼς πρῶτον ὁ θεὸς ἐπεσκέψατο λαβεῖν
ἐξ ἐθνῶν λαὸν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, καὶ τούτῳ
συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς γέ-
γραπται. μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω καὶ ἀνοικοδο-
μήσω τὴν σκηνὴν δαβίδ, τὴν πεπτωκυῖαν,
καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω, καὶ
ἀνορθώσω αὐτήν, ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατά-
λοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν κύριον καὶ πάντα τὰ
ἔθνη ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτούς, λέγει
κύριος, ὁ ποιῶν ταῦτα πάντα. γνωστὰ ἀπ' αἰῶνός
ἐστι τῷ θεῷ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. διὸ ἐγὼ κρίνω, μὴ
παρε-

runt quæcũq; fecisset deus secum,& q͏ ape
ruisset gẽtibus ostiũ fidei. Commorati sunt
autem illic multũ temporis cum discipulis. XV
Et quidam qui descenderant à Iudæa,do
cebant fratres nisi circũcidamini secũdum
morem Mosi,nõ potestis esse salui. Quum
orta ergo seditio & disceptatio esset nõ exi
gua Paulo ac Barnabæ aduersus illos,sta
tuerunt ut ascẽderent Paulus & Barnabas
& quidam alij ex illis,ad apostolos ac pres
byteros Hierosolymã,super hac quęstione.
Illi ergo deducti ab ecclesia,pertransibant
Phœnicen & Samariã,narrantes cõuersio
nem gentiũ,& adferebãt gaudiũ magnum
omnibus fratribus. Quũ aũt uenissent Hie
rosolymam,suscepti sunt ab ecclesia & ab
apostolis ac presbyteris,annunciaueruntq;
quæcũq; deus fecisset cũ ipsis. Surrexerunt
aũt quidam de factione pharisæorũ,qui cre
diderant dicentes q͏ oporteret circuncidere
eos,ac præcipere ut seruarent legem Mosi.
Cõuenerũtq; apostoli ac presbyteri,ut dis
picerẽt de hoc negocio. Quum aũt magna
disceptatio fuisset,surgens Petrus dixit ad
eos: Viri fratres,uos scitis q͏ ab antiquis die
bus deus inter nos elegit,ut per os meũ au
dirent gentes uerbũ euangelij,crederentq;.
Et qui nouit corda deus,testimonium præ
buit illis,dans illis spiritum sanctũ sicut &
nobis,nihilq; discreuit inter nos & illos,cũ
fide purificauerit corda illorum. Nũc ergo
quid tentatis deũ,ut imponatur iugũ super
ceruices discipulorũ,quod neq; patres no
stri neq; nos portare potuimꝰ? Sed per gra
tiam domini Iesu Christi credimus nos sal
uos futuros,quẽadmodũ & illi. Tacuit aũt
tota multitudo,& audiebant Barnabam ac
Paulum narrãtes,quæ deus ædidisset signa
& prodigia inter gentes per ipsos. Et postq̃
conticuissent,respõdit Iacobus, dicẽs: Viri
fratres,audite me. Symeon narrauit quẽad
modum primũ deus uisitauerit,ut sumeret
ex gentibus populũ in nomine suo:& huic
consonãt uerba prophetarũ,sicut scriptum
est:Post hæc reuertar,ac rursus ædificabo
tabernaculũ Dauid,quod collapsum est,&
diruta eius instaurabo:& erigã illud,ut re
quirant qui reliqui sunt homines,dominũ,
& omnes gentes super quas inuocatum est
nomen meum:dicit dominus,qui facit hæc
omnia. Nota à seculo sunt deo,omnia hæc
opera sua. Propter quod ego censeo,non
obtur

παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν
ἐπὶ τὸν θεόν, ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς, τοῦ ἀπέχε-
σθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων, καὶ
τῆς πορνείας, καὶ τοῦ πνικτοῦ, καὶ τοῦ αἵματος.
μωσῆς γὰρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς
κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει ἐν ταῖς συναγωγαῖς κα-
τὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκόμενος. τότε
ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν
ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐ-
τῶν πέμψαι εἰς ἀντιόχειαν σὺν παύλῳ καὶ βαρ-
νάβᾳ, ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον βαρσαβᾶν,
καὶ σίλαν, ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς,
γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν τάδε. οἱ ἀπόστο-
λοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελφοί, τοῖς κα-
τὰ τὴν ἀντιόχειαν καὶ συρίαν καὶ κιλικίαν ἀ-
δελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν, χαίρειν. ἐπειδὴ ἠκού-
σαμεν, ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐξελθόντες, ἐτάρα-
ξαν ὑμᾶς λόγοις, ἀνασκευάζοντες τὰς ψυχὰς
ὑμῶν, λέγοντες περιτέμνεσθαι, καὶ τηρεῖν τὸν
νόμον, οἷς οὐ διεστειλάμεθα. ἔδοξεν ἡμῖν γενο-
μένοις ὁμοθυμαδόν, ἐκλεξαμένους ἄνδρας πέμ-
ψαι πρὸς ὑμᾶς, σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν βαρ-
νάβᾳ καὶ παύλῳ, ἀνθρώποις παραδεδωκό-
σι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ
κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. ἀπεστάλκαμεν οὖν
ἰούδαν καὶ σίλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου ἀ-
παγγέλλοντας τὰ αὐτά. ἔδοξε γὰρ τῷ ἁγίῳ
πνεύματι καὶ ἡμῖν, μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι
ὑμῖν βάρος, πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων,
ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων, καὶ αἵματος, καὶ πνι-
κτοῦ, καὶ πορνείας, ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτούς,
εὖ πράξετε. ἔρρωσθε. οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες,
ἦλθον εἰς ἀντιόχειαν, καὶ συναγαγόντες τὸ πλῆ-
θος, ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολήν. ἀναγνόντες δέ,
ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει. ἰούδας τε καὶ σί-
λας, καὶ αὐτοὶ προφῆται ὄντες, διὰ λόγου πολ-
λοῦ παρεκάλεσαν τοὺς ἀδελφούς, καὶ ἐπεστή-
ριξαν. ποιήσαντες δὲ χρόνον, ἀπελύθησαν μετ᾽
εἰρήνης ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀποστό-
λους. ἔδοξε δὲ τῷ σίλᾳ ἐπιμεῖναι αὐτοῦ. παῦ-
λος δὲ καὶ βαρνάβας διέτριβον ἐν ἀντιοχείᾳ,
διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι μετὰ καὶ
ἑτέρων πολλῶν τὸν λόγον τοῦ κυρίου. μετὰ
δέ τινας ἡμέρας εἶπε παῦλος πρὸς βαρνά-
βαν. ἐπιστρέψαντες δὴ ἐπισκεψώμεθα τοὺς
ἀδελφοὺς ἡμῶν κατὰ πᾶσαν πόλιν, ἐν αἷς
κατηγγείλαμεν τὸν λόγον τοῦ κυρίου, πῶς ἔ-
χουσι. βαρνάβας δὲ ἐβουλεύσατο συμπα-
ραλαβεῖν τὸν ἰωάννην, τὸν καλούμενον μάρ-
κον. παῦλος δὲ ἠξίου τὸν ἀποστάντα ἀπ᾽ αὐ-
τῶν ἀπὸ παμφυλίας, καὶ μὴ συνελθόντα αὐ-
τοῖς εἰς τὸ ἔργον, μὴ συμπαραλαβεῖν τοῦτον.
ἐγένετο

obturbãdum esse illis, qui ex gentibus con/
uertuntur ad deum, sed scribendum ad eos,
ut abstineãt se ab inquinamẽtis simulachro
rum, & scortatione, & suffocato, & sangui/
ne. Moses enim ab ætatibus antiquis in sin/
gulis ciuitatibus habet qui ipsum prædicẽt
in synagogis, ubi per omne sabbatũ legitur.
Tunc placuit apostolis & senioribus cũ to/
ta ecclesia, ut delectos ex sese uiros mitterẽt
Antiochiã cum Paulo & Barnaba, Iudam,
cognomẽto Barsabã & Silam, uiros prima
rios inter fratres missis per manus eorum li
teris in hanc sententiã: Apostoli & presby/
teri & fratres, his qui sunt Antiochiæ & in
Syria & in Cilicia fratribus qui sunt ex gen
tibus, salutem. Quoniam audiuimus ꝙ qui
dam è nobis egressi turbauerũt uos uerbis,
labefactantes animas uestras, iubentes uos
circũcidi & seruare legem, quibus non man
daueramus: uisum est nobis unanimiter cõ
gregatis, delectos uiros mittere ad uos, cum
dilectis nostris Barnaba & Paulo, homini/
bus qui exposuerũt animas suas pro nomi/
ne domini nostri Iesu Christi. Misimus er/
go Iudam & Silam, qui & ipsi uobis uerbis
referẽt eadem. Visum est enim spiritui san/
cto ac nobis, ne quid amplius imponerem⁹
uobis oneris, quam hæc necessaria, uideli/
cet ut abstineatis ab his quæ sunt immola/
ta simulacris, & sanguine, & suffocato, &
scortatione. A quibus si cõseruaueritis uos
ipsos, benefacietis. Valete. Illi ergo dimissi
uenerunt Antiochiam, & congregata mul/
titudine reddiderũt epistolã. Quam quum
legissent, gauisi sunt super consolatione. Iu/
das autem & Silas quum essent & ipsi pro/
phetæ, sermone copioso adhortati sunt fra/
tres, confirmaueruntꝗ. Commorati autem
illic aliquantum temporis, dimissi sunt cum
pace à fratribus ad apostolos. Visum est au
tem Silæ manere ibidẽ: Paulus uero & Bar
nabas demorabantur Antiochiæ, docentes
& annunciantes cum alijs etiam compluri/
bus sermonem domini. Post aliquot autem
dies dixit ad Barnabam Paulus: Reuerten/
tes iam uisitem⁹ fratres nostros per omnes
ciuitates, in quibus annunciauimus sermo/
nem domini, quomodo se habeant. Barna/
bas aũt consulebat ut assumerent & Ioan/
nem, cognomento Marcum. Paulus aũt no
lebat, ut is qui defecisset ab ipsis ex Pãphy/
lia, nec isset cum eis in opus, adiungeretur.

ἐγένετο οὖν παροξυσμὸς, ὥστε ἀποχωρισθῆναι
αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, τόν τε βαρνάβαν παραλα-
βόντα τὸν μάρκον ἐκπλεῦσαι εἰς κύπρον. παῦ-
λος δὲ ἐπιλεξάμενος σίλαν, ἐξῆλθε παραδο-
θεὶς τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν. διήρ-
χετο δὲ τὴν συρίαν καὶ κιλικίαν ἐπιστηρίζων τὰς
ἐκκλησίας. κατήντησε δὲ εἰς δέρβην καὶ
λύστραν, καὶ ἰδοὺ μαθητής τις ἦν ἐκεῖ, ὀνόματι τι-
μόθεος, υἱὸς γυναικός τινος ἰουδαίας πιστῆς, πα-
τρὸς δὲ ἕλληνος. ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν λύ-
στροις καὶ ἰκονίῳ ἀδελφῶν. τοῦτον ἠθέλησεν ὁ παῦ-
λος σὺν αὐτῷ ἐξελθεῖν, καὶ λαβὼν περιέτε-
μεν αὐτὸν διὰ τοὺς ἰουδαίους τοὺς ὄντας ἐν τοῖς
τόποις ἐκείνοις. ᾔδεισαν γὰρ ἅπαντες τὸν πα-
τέρα αὐτοῦ ὅτι ἕλλην ὑπῆρχεν. ὡς δὲ διεπορεύον-
το τὰς πόλεις, παρεδίδουν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ
δόγματα, τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ
τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἐν ἱερουσαλήμ. αἱ μὲν οὖν
ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει, καὶ ἐπερίσσευον
τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν. διελθόντες δὲ τὴν φρυ
γίαν καὶ τὴν γαλατικὴν χώραν, κωλυθέντες
ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος λαλῆσαι τὸν λόγον
ἐν τῇ ἀσίᾳ, ἐλθόντες κατὰ τὴν μυσίαν, ἐπείρα-
ζον κατὰ τὴν βιθυνίαν πορεύεσθαι, καὶ οὐκ εἴα-
σεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα. παρελθόντες δὲ τὴν μυ-
σίαν, κατέβησαν εἰς τρωάδα. καὶ ὅραμα διὰ τῆς
νυκτὸς ὤφθη τῷ παύλῳ. ἀνήρ τις ἦν μακεδὼν
ἑστὼς, παρακαλῶν αὐτὸν, καὶ λέγων, διαβὰς εἰς
μακεδονίαν, βοήθησον ἡμῖν. ὡς δὲ τὸ ὅραμα εἶδεν,
εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν μακεδονί-
αν, συμβιβάζοντες, ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ
κύριος εὐαγγελίσασθαι αὐτούς. ἀναχθέντες οὖν
ἀπὸ τῆς τρωάδος, εὐθυδρομήσαμεν εἰς σαμο-
θρᾴκην, τῇ τε ἐπιούσῃ εἰς νεάπολιν. ἐκεῖθέν τε
εἰς φιλίππους, ἥτις ἐστὶ πρώτη τῆς μερίδος τῆς
μακεδονίας πόλις, κολώνια. ἦμεν δὲ ἐν αὐτῇ τῇ
πόλει διατρίβοντες ἡμέρας τινὰς, τῇ τε ἡμέ-
ρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πόλεως
παρὰ ποταμὸν, οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι, καὶ
καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυ-
ναιξί. καί τις γυνὴ ὀνόματι λυδία πορφυρόπω-
λις πόλεως θυατείρων, σεβομένη τὸν θεὸν, ἤ-
κουσεν, ἧς ὁ κύριος διήνοιξε τὴν καρδίαν προ-
σέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ παύλου. ὡς δὲ
ἐβαπτίσθη καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεσε λέ-
γουσα. εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν τῷ κυρίῳ εἶναι,
εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου μείνατε, καὶ παρε-
βιάσατο ἡμᾶς. ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν
εἰς προσευχὴν, παιδίσκην τινὰ ἔχουσαν πνεῦ-
μα πύθωνος, ἀπαντῆσαι ἡμῖν, ἥ τις ἐργασίαν
πολλὴν παρεῖχε τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαντευομένη.
αὕτη κατακολουθήσασα τῷ παύλῳ καὶ ἡμῖν, ἔκρα

ζε

Tam acris autem fuit inter eos disceptatio,
ut alter ab altero seiungeretur, & Barnabas
quidem assumpto Marco nauigaret in Cy-
prū. Paulus uero allecto Sila profectus est
traditus gratiæ dei à fratribus. Perambula-
bat autem Syriam ac Ciliciam, confirmans
ecclesias. Peruenit aūt Derbē & Lystrā, XVI
& ecce discipulus quidam erat ibi, nomine
Timotheus, filius mulieris cuiusdā Iudææ
fidelis, cæterum patre Græco. Huic testimo
nium bonum reddebāt qui Lystris erant &
Iconij fratres. Hūc uoluit Paulus secū profi
cisci, & assumptum circūcidit eum propter
Iudæos qui erant in illis locis. Sciebāt enim
omnes q̄ pater eius erat Grecus. Quum au
tem pertransirent ciuitates, tradebāt eis ser
uanda decreta, quæ erāt ordinata ab aposto
lis & presbyteris, qui erant Hierosolymis.
Itaq; ecclesiæ confirmabātur fide, & abun
dabant numero quotidie. Quum peragras
sent aūt Phrygiam & Galaticā regionem,
uetitiq; essent à spiritu sancto loqui sermo
nem in Asia, profecti in Mysiam, tentabant
ire in Bithyniam, & non permisit eos spiri
tus. Quum aūt pertransissent Mysiam, de
scenderunt Troadem, & uisio per noctem
Paulo uisa est. Vir Macedo q̄dā erat stans
& deprecans eū, ac dicēs: Profectus in Ma
cedoniam, succurre nobis. Vt aūt uisum ui
dit, statim quæsiuimus proficisci in Mace
doniam, certi facti q̄ uocasset nos dominus
ad euangelizandū eis. Quum soluissemus
igit̄ à Troade, recto cursu uenimus Samo
thracen, & postero die Neapolim, & inde
Philippos, quę est prima partis Macedonię
ciuitas, colonia. Eramus aūt in eadem urbe
diebus aliquot cōmorantes, & die sabbato
rum egressi sumus è ciuitate iuxta flumen,
ubi solebat esse precatio, & sedentes loque
bamur mulieribus quæ cōuenerāt. Et quæ
dam mulier nomine Lydia purpurarū uen
ditrix ciuitatis Thyatirorum, colens deum,
audiuit, cuius dominus aperuit cor, ut inten
deret his quæ dicebātur à Paulo. Quum au
tem baptizata esset & domus eius, depre
cata est, dicens: Si iudicastis me fidelem do
mino esse, introite in domū meam & mane
te. Et adegit nos. Accidit aūt eūtibus nobis
ad precationē, ut puella quædā habens spi
ritum Pythonis occurreret nobis, quę quæ
stum magnum præstabat dominis suis diui
nando. Hæc subsequuta Paulum ac nos, cla
mabat

ζε λέγουσα. οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ
ὑψίστου εἰσίν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν
σωτηρίας. τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. δια-
πονηθεὶς δὲ ὁ παῦλος καὶ ἐπιστρέψας, τῷ πνεύ-
ματι εἶπε. παραγγέλλω σοι ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ
χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτῆς. καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ
ὥρᾳ. ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς, ὅτι ἐξῆλθεν ἡ
ἐλπὶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν
παῦλον καὶ τὸν σίλαν, εἵλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν
ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς
στρατηγοῖς, εἶπον. οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσου-
σιν ἡμῶν τὴν πόλιν, ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες, καὶ
καταγγέλλουσιν ἔθη ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέ-
χεσθαι, οὐδὲ ποιεῖν, ῥωμαίοις οὖσι. καὶ συνεπέστη
ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν. καὶ οἱ στρατηγοὶ περιρρήξαν-
τες αὐτῶν τὰ ἱμάτια, ἐκέλευον ῥαβδίζειν. πολ-
λάς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγὰς, ἔβαλον εἰς φυ-
λακὴν, παραγγείλαντες τῷ δεσμοφύλακι, ἀσ-
φαλῶς τηρεῖν αὐτούς. ὃς παραγγελίαν τοιαύτην
εἰληφὼς, ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλα-
κὴν, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο εἰς τὸ ξύ-
λον. κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον παῦλος καὶ σίλας
προσευχόμενοι ὕμνουν τὸν θεόν. ἐπηκροῶντο
δὲ αὐτῶν οἱ δέσμιοι. ἄφνω δὲ σεισμὸς ἐγένετο μέ-
γας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτη-
ρίου. ἀνεῴχθησάν τε παραχρῆμα αἱ θύραι πᾶ-
σαι, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη. ἔξυπνος δὲ
γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ, καὶ ἰδὼν ἀνεῳγμένας
τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος μάχαι-
ραν, ἔμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομίζων ἐκπεφευ-
γέναι τοὺς δεσμίους. ἐφώνησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ
παῦλος λέγων. μηδὲν πράξῃς σεαυτῷ κακόν,
ἅπαντες γάρ ἐσμεν ἐνθάδε. αἰτήσας δὲ φῶτα,
εἰσεπήδησε. καὶ ἔντρομος γενόμενος προσέπε-
σε τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ. καὶ προαγαγὼν αὐ-
τοὺς ἔξω, ἔφη. κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν, ἵνα σωθῶ. οἱ
δὲ εἶπον. πίστευσον ἐπὶ τὸν κύριον ἰησοῦν, καὶ σω-
θήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου. καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν
λόγον τοῦ κυρίου, καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.
καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκ-
τὸς, ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν, καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς,
καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες, παραχρῆμα. ἀναγαγών τε αὐ-
τοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, παρέθηκε τράπεζαν, καὶ ἠ-
γαλλιάσατο πανοικὶ πεπιστευκὼς τῷ θεῷ. ἡμέρας δὲ
γενομένης, ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς ῥαβδούχους,
λέγοντες. ἀπόλυσον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους. ἀπήγ-
γειλε δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους τούτους πρὸς τὸν
παῦλον, ὅτι ἀπεστάλκασιν οἱ στρατηγοὶ, ἵνα ἀπολυ-
θῆτε. νῦν οὖν ἐξελθόντες, πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ. ὁ δὲ
παῦλος ἔφη πρὸς αὐτοὺς, δείραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ,
ἀκατακρίτους, ἀνθρώπους ῥωμαίους ὑπάρχοντας, ἔ-
βαλον εἰς φυλακὴν, καὶ νῦν λάθρα ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν;

οὐ

mabat dicens: Isti homines serui dei excel-
sissimi sunt, qui annunciant nobis uiam sa-
lutis. Hoc autem faciebat multos dies: sed
ægre ferens Paulus, & conuersus, spiritui di-
xit: Precipio tibi per nomen Iesu Christi, ut
exeas ab ea. Et exijt eadem hora. Videntes
autem domini eius, ꝙ abisset spes quæstus
sui, apprehensum Paulum & Silam traxe-
runt in forum ad principes, & offerētes eos
magistratibus, dixerunt: Hi homines cōtur
bant ciuitatē nostram, quum sint Iudæi, &
annūciant instituta quæ non licet nobis su-
scipere, neq́ seruare, quum simus Romani.
Et cōcurrit turba aduersus eos, ac magistra
tus scissis uestibus suis iusserunt eos uirgis
cædi. Quumq́ multas plagas eis imposuis-
sent, coniecerunt eos in carcerē, præcipien-
tes custodi carceris, ut diligenter custodiret
eos. Qui quum tale præceptum accepisset,
coniecit eos in interiorē carcerem, & pedes
eorum strinxit ligno. Media aūt nocte Pau
lus & Silas orantes laudabant deum. Exau-
diebant autem eos, qui uincti erant. Subito
uero terræmotus factus est magnus, ita ut
concuterentur fundamenta carceris. Et sta-
tim aperta sunt omnia ostia, & omniū uin-
cula soluta sunt. Experrectus autem custos
carceris, quum uideret ianuas apertas car-
ceris, euaginato gladio erat seipsum interfe
cturus, existimans aufugisse uinctos. Cla-
mauit autem Paulus uoce magna, dicens:
Ne quid feceris tibijpsi mali, uniuersi enim
hic sumus. Postulatoq́ lumine, irrupit, ac
tremefactus accidit Paulo & Silæ *ad pedes*,
& productis illis foras, ait: Domini, ꝗd me
oportet facere, ut saluus fiam? At illi dixe-
runt: Crede in dominum Iesum, & saluus
eris tu & domus tua. Et loquuti sunt ei ser-
monē domini, & omnibus qui erant in do-
mo eius. Et assūptis illis in illa hora noctis,
abluit plagas, & baptizatus est ipse, & om-
nes domestici illius, cōtinuo. Quūq́ perdu
xisset eos in domū suam, apposuit eis men-
sam, & exultauit quod cū uniuersa domo
sua credidisset deo. Et quū dies ortus esset,
miserūt magistratus uiatores, dicentes: Di-
mitte homines illos. Nunciauit autē custos
carceris sermones hos Paulo, Miserūt magi
stratus ut dimittamini. Nunc igit̄ exeūtes,
ite in pace. Paulꝰ aūt dixit eis: Cesos nos pu
blice, indicta causa quū simꝰ Romani, cōie-
cerūt in carcerē, & nūc occulte nos eijciūt?

Non

οὐ γάρ, ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἐξαγαγέτωσαν. ἀνήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ῥαβδοῦχοι τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ ἐφοβήθησαν, ἀκούσαντες ὅτι ῥωμαῖοι εἰσί. καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξαγαγόντες ἠρώτων ἐξελθεῖν τῆς πόλεως. ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς, εἰσῆλθον εἰς τὴν λυδίαν. καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφούς, παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξῆλθον. Διοδεύσαντες δὲ τὴν ἀμφίπολιν καὶ ἀπολλωνίαν, ἦλθον εἰς θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν ἡ συναγωγὴ τῶν ἰουδαίων. κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ παύλῳ εἰσῆλθε πρὸς αὐτούς, καὶ ἐπὶ σάββατα τρία διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν, διανοίγων καὶ παρατιθέμενος, ὅτι τὸν χριστὸν ἔδει παθεῖν, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς ἰησοῦς, ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. καί τινες ἐξ αὐτῶν ἐπείσθησαν, καὶ προσεκληρώθησαν τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ, τῶν τε σεβομένων ἑλλήνων πολὺ πλῆθος, γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι. ζηλώσαντες δὲ οἱ ἀπειθοῦντες ἰουδαῖοι, καὶ προσλαβόμενοι τῶν ἀγοραίων τινὰς ἄνδρας πονηρούς, καὶ ὀχλοποιήσαντες, ἐθορύβουν τὴν πόλιν, ἐπιστάντες τε τῇ οἰκίᾳ ἰάσονος, ἐζήτουν αὐτοὺς ἀγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον. μὴ εὑρόντες δὲ αὐτούς, ἔσυρον τὸν ἰάσονα, καί τινας ἀδελφοὺς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας, βοῶντες. ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες οὗτοι, καὶ ἐνθάδε πάρεισιν, οὓς ὑποδέδεκται ἰάσων. καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων καίσαρος πράσσουσι, βασιλέα λέγοντες ἕτερον εἶναι, ἰησοῦν. ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας ἀκούοντας ταῦτα. καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν, ἀπέλυσαν αὐτούς. οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ τῆς νυκτὸς ἐξέπεμψαν τόν τε παῦλον καὶ τὸν σίλαν εἰς βέῤῥοιαν. οἵτινες παραγενόμενοι, εἰς τὴν συναγωγὴν ἀπῄεσαν τῶν ἰουδαίων. οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγενέστεροι τῶν ἐν θεσσαλονίκῃ, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, τὸ καθ' ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς γραφάς, εἰ ἔχει ταῦτα οὕτως. πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν, καὶ τῶν ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν εὐσχημόνων, καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι. ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς θεσσαλονίκης ἰουδαῖοι, ὅτι καὶ ἐν τῇ βεῤῥοίᾳ κατηγγέλη ὑπὸ τοῦ παύλου ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, ἦλθον, κἀκεῖ σαλεύοντες τοὺς ὄχλους. εὐθέως δὲ τότε τὸν παῦλον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοί, πορεύεσθαι ὡς ἐπὶ τὴν θάλασσαν. ὑπέμενον δὲ ὅ, τε σίλας καὶ ὁ τιμόθεος ἐκεῖ. οἱ δὲ καθιστῶντες τὸν παῦλον, ἤγαγον αὐτὸν ἕως ἀθηνῶν. καὶ λαβόντες ἐντολὴν πρὸς τὸν σίλαν καὶ τιμόθεον, ἵνα ὡς τάχιστα ἔλθωσι πρὸς αὐτόν, ἐξῄεσαν. ἐν δὲ ταῖς ἀθήναις

ἐκδε

Non profecto: sed ueniant ipsi, ac nos educant. Nunciauerūt aūt magistratibus uiatores uerba hæc. Timueruntq́3, audito q̄ Romani essent: & uenientes deprecati sunt eos, & eductos rogabant ut egrederentur è ciuitate. Egressi aūt è carcere, introierūt ad Lydiam: & uisis fratribus, cōsolati sunt eos, & profecti sunt. Quum autē iter fecissent per Amphipolim & Apolloniam, uenerūt Thessalonicā, ubi erat synagoga Iudæorū. Secundum consuetudinē aūt suam Paulus introiuit ad eos, & per sabbata tria disserebat eis è scripturis, adaperiens & allegās q̄ Christum oportuisset pati & resurgere à mortuis, & q̄ hic esset Christus Iesus, quē ego, *inquit*, annūcio uobis. Et quidam ex eis crediderunt, & adiuncti sunt Paulo & Silæ, & religiosorū Græcorū multitudo magna, mulieresq́3 primariæ non paucæ. Zelo aūt commoti Iudæi increduli, & assumptis quibusdam circūforaneis uiris malis, ac turba coacta, concitauerunt ciuitatē, & urgentes domum Iasonis, quærebant eos producere ad populum. Et quum non inuenissent eos, trahebant Iasonē & quosdā fratres ad principes ciuitatis, clamantes: Hi qui terrarū orbem conturbarūt, huc quoq́3 uenerūt, quos clāculum excepit Iason: & hi omnes contra decreta Cæsaris faciunt, regem alium dicentes esse Iesum. Concitauerunt aūt turbam, & magistratus ciuitatis audientes hæc. Et accepta satisfactione ab Iasone & à cæteris, dimiserunt eos. Fratres uero confestim per noctem emiserunt Paulum, simul & Silam in Berrhœam. Qui quum aduenissent, abierunt in synagogā Iudæorum. Hi autē erant summo genere nati inter eos qui erāt Thessalonicæ, qui receperāt sermonē cum omni animi promptitudine, quotidie scrutantes scripturas, an hæc ita se haberent. Et multi quidem crediderūt ex eis, & Græcæ mulieres honestæ, & uiri non pauci. Quū autem cognouissent Thessalonicenses Iudæi, q̄ & Berrhœæ annunciatus esset à Paulo sermo dei, uenerunt, & illic quoq́3 commouebant turbas. Statimq́3 tunc Paulum emiserūt fratres, ut iret uelut ad mare. Silas autē & Timotheus remanserunt ibi. Porrò qui prosequebantur Paulum, deduxerūt eum Athenas usq́3: & accepto mādato ad Silam ac Timotheū, ut quàm celerrime uenirent ad se, profecti sunt. Paulus autē quum Athenis

eos

ἐκδεχομένου αὐτοὺς τοῦ παύλου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν. διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς ἰουδαίοις καὶ τοῖς σεβομένοις, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας. τινὲς δὲ τῶν ἐπικουρείων καὶ τῶν στωϊκῶν φιλοσόφων, συνέβαλον αὐτῷ. καί τινες ἔλεγον· τί ἂν θέλει ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν; οἱ δέ, ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι, ὅτι τὸν ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῖς εὐηγγελίζετο. ἐπιλαβόμενοί τε αὐτοῦ, ἐπὶ τὸν ἄρειον πάγον ἤγαγον, λέγοντες. δυνάμεθα γνῶναι, τίς ἡ καινὴ αὕτη, ἡ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδαχή; ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν. βουλόμεθα οὖν γνῶναι, τί ἂν θέλοι ταῦτα εἶναι. ἀθηναῖοι δὲ πάντες, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι, εἰς οὐδὲν ἕτερον εὐκαίρουν, ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον. σταθεὶς δὲ ὁ παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ ἀρείου πάγου, ἔφη. ἄνδρες ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ. διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν, εὗρον καὶ βωμόν, ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, ἀγνώστῳ θεῷ. ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς κύριος ὑπάρχων, οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται, προσδεόμενός τινος, αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν κατὰ πάντα. ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων, κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ὁρίσας προτεταγμένους καιρούς, καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν, ζητεῖν τὸν κύριον, εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτόν, καὶ εὕροιεν, καί γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα. ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν· ὡς καί τινες τῶν καθ᾽ ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασι· τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ θεοῦ, οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν, χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ, ἢ λίθῳ χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον. τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ θεός, τὰ νῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν, διότι ἔστησεν ἡμέραν, ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὥρισε, πίστιν παρασχὼν πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν, οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον, ἀκουσόμεθά σου πάλιν περὶ τούτου. καὶ οὕτως ὁ παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν. τινὲς δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ, ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ διονύσιος ὁ ἀρεοπαγίτης,

καὶ

eos expectaret, incandeſcebat ſpiritus eius in ipſo, quum uideret ſimulachrorū cultui deditam ciuitatem. Diſputabat igitur in ſynagoga cum Iudæis & religioſis, & in foro quotidie cum ijs qui ipſum forte adiſſent. Quidam aūt Epicurei & Stoici philoſophi conflictabantur cum eo, & quidā dicebant: Quid uult ſpermologus hic dicere? Alij uero: Nouorū, *inquiebant*, dæmoniorū uidetur annunciator eſſe. ꝙ Ieſum & reſurrectionē annūciaret eis. Et apprehenſum eū ad Martium uicū duxerunt, dicentes: Poſſumuſne ſcire, quæ ſit iſta noua quæ à te refertur, doctrina? Noua enim quædā ingeris auribus noſtris. Volumus ergo ſcire, quidnā uelint hæc eſſe. Athenienſes aūt omnes, & qui illic uerſabātur hoſpites, ad nihil aliud uacabāt, niſi ad dicendū aut audiendū aliquid noui. Stans aūt Paulus in medio Martij uici, ait: Viri Athenienſes, per omnia ferè ſuperſtitioſiores uos uideo. Præteriēs enim & contemplās culturas ueſtras, inueni & aram in qua inſcriptū erat: Ignoto deo. Quem ergo ignorātes colitis, hunc ego annūcio uobis. Deus qui fecit mundū & omnia quæ in eo ſunt: hic cœli & terræ quū ſit dominus, non in manufactis templis habitat, nec manibus humanis colitur, indigens aliquo, quū ipſe det omnibus uitam & halitū per omnia: fecitq́ꝫ ex uno ſanguine omne genꝰ hominū, ut inhabitaret ſuper uniuerſam faciē terræ: præfinijtq́ꝫ præſtituta tēpora, præfixitq́ꝫ terminos habitationis eorū, ut quærerēt deū, ſi forte palpēt eum & inueniāt, quāuis non longe abſit ab unoquoq́ꝫ noſtrū. Per ipſum enim uiuimus & mouemur & ſumus, ſicut & quidā ueſtratiū poetarū dixerunt: Nam huius progenies etiam ſumus. Genus ergo quū ſimus dei, nō debemꝰ exiſtimare auro aut argēto, aut lapidi arte ſculpto, & inuēto hominis, numē eſſe ſimile. Et tēpora quidē huius ignorātiæ quū hactenus diſſimularit deus, nūc annūciat hominibꝰ, ut omnes ubiq́ꝫ reſipiſcāt: eo quod ſtatuit diē in quo iudicaturus eſt orbē terrarū cū iuſtitia, per eum uirū per quē decreuerat, fide præſtita omnibus, quū excitarit illū ex mortuis. Quū audiſſent aūt reſurrectionē mortuorū, alij quidem irridebāt, alij uero dixerūt: Audiemus te de hoc iterum. Sic Paulus exiuit è medio eorum. Quidā uero uiri adhærētes ei crediderūt, in quibus & Dionyſius Areopagita,

&

καὶ γυνὴ ὀνόματι δάμαρις, καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς. μετὰ δὲ ταῦτα χωρισθεὶς ὁ παῦλος ἐκ τῶν ἀθηνῶν, ἦλθεν εἰς κόρινθον, καὶ εὑρών τινα ἰουδαῖον, ὀνόματι ἀκύλαν, ποντικὸν τῷ γένει, προσφάτως ἐληλυθότα ἀπὸ τῆς ἰταλίας, καὶ πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐτοῦ, διὰ τὸ διατεταχέναι κλαύδιον, χωρίζεσθαι πάντας τοὺς ἰουδαίους ἐκ τῆς ῥώμης, προσῆλθεν αὐτοῖς, καὶ διὰ τὸ ὁμότεχνον εἶναι, ἔμενε παρ᾽ αὐτοῖς καὶ εἰργάζετο. ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τὴν τέχνην. διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάββατον, ἔπειθέ τε ἰουδαίους καὶ ἕλληνας. ὡς δὲ κατῆλθον ἀπὸ τῆς μακεδονίας, ὅ,τε σίλας καὶ ὁ τιμόθεος, συνείχετο τῷ πνεύματι ὁ παῦλος, διαμαρτυρόμενος τοῖς ἰουδαίοις τὸν χριστὸν ἰησοῦν. ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ βλασφημούντων, ἐκτιναξάμενος τὰ ἱμάτια, εἶπε πρὸς αὐτούς. τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν. καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύσομαι. καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς οἰκίαν τινὸς, ὀνόματι ἰούστου, σεβομένου τὸν θεόν, οὗ ἡ οἰκία ἦν συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ. κρίσπος δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσε τῷ κυρίῳ σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τῶν κορινθίων ἀκούσαντες ἐπίστευον καὶ ἐβαπτίζοντο. εἶπε δὲ ὁ κύριος δι᾽ ὁράματος ἐν νυκτὶ τῷ παύλῳ. μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει, καὶ μὴ σιωπήσῃς, διότι ἐγώ εἰμι μετὰ σοῦ. καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεταί σοι τοῦ κακῶσαί σε, διότι λαός ἐστί μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. ἐκάθισέ τε ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἕξ, διδάσκων αὐτοὺς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. γαλλίωνος δὲ ἀνθυπατεύοντος τῆς ἀχαΐας, κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ ἰουδαῖοι τῷ παύλῳ καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα, λέγοντες. ὅτι παρὰ τὸν νόμον οὗτος ἀναπείθει τοὺς ἀνθρώπους σέβεσθαι τὸν θεόν. μέλλοντος δὲ τοῦ παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα, εἶπεν ὁ γαλλίων πρὸς τοὺς ἰουδαίους. εἰ μὲν οὖν ἦν ἀδίκημά τι ἢ ῥᾳδιούργημα πονηρόν, ὦ ἰουδαῖοι κατὰ λόγον ἂν ἠνεσχόμην ὑμῶν, εἰ δὲ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων καὶ νόμου τοῦ καθ᾽ ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοί. κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι. καὶ ἀπήλασεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος. ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες οἱ ἕλληνες σωσθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον, ἔτυπτον ἔμπροσθεν τοῦ βήματος, καὶ οὐδὲν τούτων τῷ γαλλίωνι ἔμελεν. ὁ δὲ παῦλος ἔτι προσμείνας ἡμέρας ἱκανὰς, τοῖς ἀδελφοῖς ἀποταξάμενος, ἐξέπλει εἰς τὴν συρίαν, καὶ σὺν αὐτῷ πρίσκιλλα καὶ ἀκύλας, κειράμενος τὴν κεφαλὴν ἐν κεγχρεαῖς. εἶχε γὰρ εὐχήν. κατήντησε δὲ εἰς ἔφεσον, καὶ ἐκείνους κατέλιπεν αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν, διελέχθη τοῖς ἰουδαίοις. ἐρωτώντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ πλείονα χρόνον μεῖναι

παρ᾽

& mulier nomine Damaris, alijq; cum eis.

XV Post hæc Paulus digressus Athenis uenit Corinthum, & nactus quendã Iudæum nomine Aquilam, Ponticũ genere, qui nuper uenerat ab Italia, & Priscillam uxorem eius, eo quod præcepisset Claudius, omnes Iudæos Roma decedere, accessit ad eos: & quia eiusdem erat artificij, manebat apud eos & operabatur. Erat autem ars illorum texere tabernacula. Disputabat autẽ in synagoga per omne sabbatum, suadebatq; Iudæis pariter & Græcis. Quũ uenissent autem è Macedonia Silas & Timotheus, coartabatur spiritu Paulus, testificans Iudæis Christum esse Iesum. Contradicentibus autem eis ac blasphema loquentibus, excussis uestimentis dixit ad eos: Sanguis uester super caput uestrum. Mũdus ego posthac ad gentes uadam. Et migrans inde, intrauit in domũ cuiusdã, nomine Iusti, colẽtis deum, cuius domus erat cõtigua synagogæ. Crispus autem archisynagogus credidit domino cum tota domo sua: multiq; Corinthiorum audientes credebant, ac baptizabãtur. Dixit autem dominus nocte per uisionem Paulo: Noli timere, sed loquere, & ne taceas, propterea quòd ego sim tecũ: & nemo adorietur te ut affligat te, quoniã populus est mihi multus in hac ciuitate. Sedit autẽ ibi annum & sex menses, docens eos sermonem dei. Cæterũ quum Gallio ageret proconsulẽ Achaiæ, insurrexerunt uno animo Iudæi in Paulum, & adduxerũt eum ad tribunal, dicẽtes: Contra legem hic suadet hominibus colere deum. Quum autem Paulus iam pararet aperire os, dixit Gallio ad Iudæos: Si qua iniuria esset, aut facinus malum, ò Iudæi, merito uos sustinerem: si uero quæstio est de sermone ac nominibus & lege uestra te, uosipsi uideritis. Iudex enĩ ego horum nolo esse. Et abegit eos à tribunali. Apprehẽsum autem omnes Græci Sosthenem principem synagogæ percutiebant ante tribunal, neq; quicquam eorum Gallioni curæ erat. Paulus uero deinde cõmoratus dies multos, ualedicto fratribus, abnauigauit in Syriam, comitãtibus eum Priscilla & Aquila, postea quàm raserat caput in Cenchreis: habebat enim uotũ. Deuenitq; Ephesum, & illos ibi reliquit. Ipse uero ingressus synagogã, disputabat cum Iudæis. Rogantibus aũt eis ut tempore ampliori maneret

apud

παρ' αὐτοῖς οὐκ ἐπένευσεν, ἀλλ' ἀπετάξατο αὐ-
τοῖς, εἰπών. δεῖ με πάντως τὴν ἑορτὴν τὴν ἐρχο-
μένην ποιῆσαι εἰς ἱεροσόλυμα, πάλιν δὲ ἀνακάμ-
ψω πρὸς ὑμᾶς, τοῦ θεοῦ θέλοντος. καὶ ἀνήχθη
ἀπὸ τῆς ἐφέσου. καὶ κατελθὼν εἰς καισάρειαν,
ἀναβὰς καὶ ἀσπασάμενος τὴν ἐκκλησίαν, κατέ-
βη εἰς ἀντιόχειαν. καὶ ποιήσας χρόνον τινά, ἐξῆλ-
θε, διερχόμενος καθεξῆς τὴν γαλατικὴν χώραν
καὶ φρυγίαν, ἐπιστηρίζων πάντας τοὺς μαθητάς.
ἰουδαῖος δέ τις ἀπολλὼς ὀνόματι, ἀλεξανδρεὺς
τῷ γένει, ἀνὴρ λόγιος, κατήντησεν εἰς ἔφεσον
δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς. οὗτος ἦν κατηχη-
μένος τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου, καὶ ζέων τῷ πνεύ-
ματι ἐλάλει, καὶ ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ
τοῦ κυρίου, ἐπιστάμενος μόνον τὸ βάπτισμα ἰω-
άννου, οὗτός τε ἤρξατο παρρησιάζεσθαι ἐν τῇ συ-
ναγωγῇ. ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ ἀκύλας καὶ πρί-
σκιλλα, προσελάβοντο αὐτόν, καὶ ἀκριβέστερον
αὐτῷ ἐξέθεντο τὴν τοῦ θεοῦ ὁδόν. βουλομένου δὲ
αὐτοῦ διελθεῖν εἰς τὴν ἀχαΐαν, προτρεψάμενοι
οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς ἀποδέξα-
σθαι αὐτόν. ὃς παραγενόμενος, συνεβάλετο πο-
λὺ τοῖς πεπιστευκόσι διὰ τῆς χάριτος. εὐτόνως
γὰρ τοῖς ἰουδαίοις διακατηλέγχετο, δημοσίᾳ, ἐπι-
δεικνὺς διὰ τῶν γραφῶν, εἶναι τὸν χριστὸν ἰησοῦν.
ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ἀπολλῶ εἶναι ἐν κορίν-
θῳ, παῦλον διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη, ἐλ-
θεῖν εἰς ἔφεσον, καὶ εὑρών τινας μαθητάς, εἶπε
πρὸς αὐτούς. εἰ πνεῦμα ἅγιον ἐλάβετε πιστεύ-
σαντες; οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν. ἀλλ' οὐδὲ εἰ πνεῦ-
μα ἅγιον ἔστιν, ἠκούσαμεν. εἶπέ τε πρὸς αὐτούς.
εἰς τί οὖν ἐβαπτίσθητε; οἱ δὲ εἶπον. εἰς τὸ ἰωάννου
βάπτισμα. εἶπε δὲ παῦλος. ἰωάννης μὲν ἐβά-
πτισε βάπτισμα μετανοίας, τῷ λαῷ λέγων εἰς
τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτόν, ἵνα πιστεύσωσι, τουτέ-
στιν, εἰς τὸν χριστὸν ἰησοῦν. ἀκούσαντες δὲ ἐβα-
πτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ. καὶ ἐπι-
θέντος αὐτοῖς τοῦ παύλου τὰς χεῖρας, ἦλθε τὸ
πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ἐλάλουν τε γλώσ-
σαις, καὶ προεφήτευον. ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἄν-
δρες ὡσεὶ δεκαδύο. εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν συνα-
γωγήν, ἐπαρρησιάζετο ἐπὶ μῆνας τρεῖς, διαλεγό-
μενος καὶ πείθων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.
ὡς δέ τινες ἐσκληρύνοντο καὶ ἠπείθουν, κακο-
λογοῦντες τὴν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ πλήθους, ἀπο-
στὰς ἀπ' αὐτῶν, ἀφώρισε τοὺς μαθητάς, καθ' ἡμέ-
ραν διαλεγόμενος ἐν τῇ σχολῇ τυράννου τινός.
τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο, ὥστε πάντας τοὺς κα-
τοικοῦντας τὴν ἀσίαν, ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ κυ-
ρίου ἰησοῦ, ἰουδαίους τε καὶ ἕλληνας. δυνάμεις
τε οὐ τὰς τυχούσας ἐποίει ὁ θεὸς διὰ τῶν χειρῶν
παύλου, ὥστε καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας ἐπιφέρε-
σθαι

apud se,nō annuit,sed ualedixit illis,dicēs:
Oportet omnino me festū quod instat,age
re Hierosolymis, sed iterū reuertar ad uos,
deo uolente.Et soluit Epheso.Quumq; de/
scendissent Cæsaream,ascendissetq; & salu
tasset ecclesiam,descendit Antiochiam.Et
commoratus illic aliquantū temporis,pro/
fectus est perābulans ex ordine Galaticam
regionem ac Phrygiam,confirmans omnes
discipulos.Iudæus aūt quidam Apollos no
mine,Alexandrinus genere, uir eloquens,
deuenit Ephesum,potens in scripturis. Hic
erat institutus in uia domini,& feruens spi
ritu loquebat̄ & docebat diligenter ea quæ
sunt domini,sciens tantum baptisma Ioan/
nis. Et hic cœpit libere loqui in synagoga.
Quem quum audissent Priscilla & Aquila,
assumpserunt eum, atq; exactius exposue/
runt ei uiam dei.Quū aūt uellet ire Achaiā
exhortati fratres scripserūt discipulis,ut su/
sciperent eum. Qui quum uenisset,cōtulit
multum his qui crediderunt per gratiā. Ve
hemēter enim Iudæos reuincebat,publice,
ostendens per scripturas,q; Iesus esset Chri
stus. Factum est aūt quum Apollos esset XIX
Corinthi,ut Paulus peragratis superioribus
partibus ueniret Ephesum,& repertis qui/
busdam discipulis,dixit ad eos:Num spiri/
tum sanctum accepistis,postea quàm credi
distis? At illi dixerunt ad eū:Imò neq; sit ne
spiritus sanctus,audiuimus.Et ait ad illos:
Quo ergo baptizati estis? At illi dixerunt:
Ioannis baptismate.Dixit aūt Paulus:Ioan
nes quidem baptizauit baptismo pœniten/
tiæ,populo loquens de eo qui uēturus esset
post ipsum,ut crederent:hoc est,de Christo
Iesu.His auditis baptizati sunt in nomine
domini Iesu.Et quum imposuisset illis ma/
nus Paulus,uenit spiritus sanctus sup eos,
& loquebātur linguis,& prophetabāt. Erāt
aūt omnes uiri ferè duodecim.Introgressus
aūt synagogā,libere loquebat̄ ad tres men/
ses,disputās & suadēs de regno dei. Quum
aūt quidam indurarētur,nec crederēt,male
loquentes de uia domini corā multitudine,
digressus ab illis,segregauit discipulos,quo
tidie disputans in schola tyranni cuiusdam.
Hoc aūt factū est per bienniū,ita ut omnes
qui habitabant in Asia,audirent sermonem
domini Iesu,Iudæi simul & Græci. Virtu/
tesq; non uulgares ædebat deus per manus
Pauli,ita ut etiam super infirmos deferren/
tur

θαι ἀπὸ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ σουδάρια, ἢ σιμικίνθια, καὶ ἀπαλλάσσεσθαι ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους, τά τε πνεύματα τὰ πονηρὰ ἐξέρχεσθαι ἀπ' αὐτῶν. ἐπεχείρησαν δέ τινες ἀπὸ τῶν περιερχομένων ἰουδαίων ἐξορκιστῶν, ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς ἔχοντας τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ, τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ, λέγοντες. ὁρκίζομεν ὑμᾶς τὸν ἰησοῦν, ὃν ὁ παῦλος κηρύσσει. ἦσαν δέ τινες υἱοὶ σκευᾶ ἰουδαίου ἀρχιερέως ἑπτὰ, οἱ τοῦτο ποιοῦντες. ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, εἶπε. τὸν ἰησοῦν γινώσκω, καὶ τὸν παῦλον ἐπίσταμαι, ὑμεῖς δέ τινες ἐστέ; καὶ ἐφαλλόμενος ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος ἐν ᾧ ἦν τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, καὶ κατακυριεύσας αὐτῶν, ἴσχυσε κατ' αὐτῶν, ὥστε γυμνοὺς καὶ τετραυματισμένους ἐκφυγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου ἐκείνου. τοῦτο δὲ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι τοῖς κατοικοῦσι τὴν ἔφεσον, καὶ ἐπέπεσε φόβος ἐπὶ πάντας αὐτοὺς, καὶ ἐμεγαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ. πολλοί τε τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἐξομολογούμενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν. ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πραξάντων, συνενέγκαντες τὰς βίβλους κατέκαιον ἐνώπιον πάντων, καὶ συνεψήφισαν τὰς τιμὰς αὐτῶν, καὶ εὗρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε. οὕτως κατὰ κράτος ὁ λόγος τοῦ κυρίου ηὔξανε καὶ ἴσχυεν. ὡς δὲ ἐπληρώθη ταῦτα, ἔθετο ὁ παῦλος ἐν τῷ πνεύματι, διελθὼν τὴν μακεδονίαν καὶ ἀχαΐαν, πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλὴμ, εἰπών. ὅτι μετὰ τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ, δεῖ με καὶ ῥώμην ἰδεῖν. ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν μακεδονίαν δύο τῶν διακονούντων αὐτῷ, τιμόθεον καὶ ἔραστον, αὐτὸς ἐπέσχε χρόνον εἰς τὴν ἀσίαν. ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τάραχος οὐκ ὀλίγος περὶ τῆς ὁδοῦ. δημήτριος γάρ τις ὀνόματι, ἀργυροκόπος, ποιῶν ναοὺς ἀργυροῦς ἀρτέμιδος, παρείχετο τοῖς τεχνίταις ἐργασίαν οὐκ ὀλίγην. οὓς συναθροίσας καὶ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάτας, εἶπεν. ἄνδρες ἐπίστασθε, ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας ἡ εὐπορία ἡμῶν ἐστί. καὶ θεωρεῖτε καὶ ἀκούετε, ὅτι οὐ μόνον ἐφέσου, ἀλλὰ σχεδὸν πάσης τῆς ἀσίας ὁ παῦλος οὗτος πείσας, μετέστησεν ἱκανὸν ὄχλον, λέγων. ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ, οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι. οὐ μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος εἰς ἀπελεγμὸν ἐλθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης θεᾶς ἀρτέμιδος ἱερὸν εἰς οὐδὲν λογισθῆναι, μέλλειν τε καὶ καθαιρεῖσθαι τὴν μεγαλειότητα αὐτῆς, ἣν ὅλη ἡ ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται. ἀκούσαντες δὲ καὶ γενόμενοι πλήρεις θυμοῦ, ἔκραζον λέγοντες, μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσίων. καὶ ἐπλήσθη ἡ πόλις ὅλη τῆς συγχύσεως, ὥρμησάν τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον, συναρπάσαντες γάϊον καὶ ἀρίσταρχον μακεδόνας, συνεκδήμους τοῦ παύλου. τοῦ δὲ παύλου βουλομένου εἰσελθεῖν

εἰς

tur à corpore eius sudaria & semicinthia: & recederent ab eis morbi, & spiritus mali egrederentur. Tentauerunt aũt quidã è circũeuntibus Iudęis exorcistis inuocare super eos qui habebant spiritus malos, nomen domini Iesu, dicentes: Adiuramus uos per Iesum, quem Paulus prædicat. Erant aũt quidam filij Sceuæ Iudæi principis sacerdotũ septem, qui hoc faciebant. Respondens aũt spirit⁹ malus, dixit: Iesum noui, & Paulum scio: uos aũt qui estis? Et insiliens in eos homo, in quo erat dæmoniũ malum, & dominatus eis, inualuit contra eos, ita ut nudi & uulnerati effugerent de domo illa. Hoc aũt innotuit omnibus Iudæis simul & Græcis, qui habitabãt Ephesi: & incidit timor super omnes illos, & magnificabatur nomen domini Iesu. Multiq́ credentiũ ueniebãt confitentes & annũciantes facta sua. Multi aũt ex eis qui curiosas artes exercuerant, cõportatos libros exusserunt coram omnibus: & supputatis precijs illorum, repererunt pecuniæ quinquaginta milia. Ita fortiter crescebat sermo dei, & cõfirmabatur. His aũt expletis, proposuit Paulus in spiritu, transita Macedonia & Achaia, ire Hierosolymã, dicens, Postq̃ fuero ibi, oportet me & Romã uidere. Missis aũt in Macedoniam duobus ex ijs qui ministrabant sibi, uidelicet Timotheo & Erasto, ipse remansit ad tempus in Asia. Ortus est autẽ illo tempore tumultus non exiguus de illa uia. Nam quidã nomine Demetrius, faber argentarius, qui faciebat delubra argentea Dianæ, præstabat artificibus nõ exiguum quæstum: quibus conuocatis & ijs qui similiũ rerum erant opifices, dixit: Viri, scitis q́ ex hoc opificio quæstus nobis est: & uidetis, & auditis, q́ nõ solum in Ephesina ciuitate, sed penè per totam Asiam, Paulus hic persuasit & auertit multam turbam, dicens, q́ non sunt dij qui manibus fiant. Non solum aũt hæc pars nobis in periculũ uenit, ne reprobetur: uerũ etiam ne magnæ deæ Dianæ templum pro nihilo habeatur: futurumq́ sit ut etiã destruatur maiestas eius, quã tota Asia & orbis colit. His auditis repleti sunt ira, & exclamauerunt, dicentes: Magna Diana Ephesiorum. Et impleta est ciuitas tota cõfusione, & impetum fecerunt uno animo in theatrũ, correpto Gaio & Aristarcho Macedonibus comitibus Pauli. Paulo aũt uolente intrare

ad

εἰς τὸν δῆμον, οὐκ εἴων αὐτὸν οἱ μαθηταί. τινὲς δὲ καὶ τῶν ἀσιαρχῶν, ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμψαντες πρὸς αὐτόν, παρεκάλουν, μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον. ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλο τι ἔκραζον. ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία συγκεχυμένη, καὶ οἱ πλείους οὐκ ᾔδεισαν τίνος ἕνεκεν συνεληλύθεισαν. ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου προεβίβασαν ἀλέξανδρον, προβαλόντων αὐτὸν τῶν ἰουδαίων. ὁ δὲ ἀλέξανδρος κατασείσας τὴν χεῖρα, ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ. ἐπιγνόντων δὲ ὅτι ἰουδαῖός ἐστι, φωνὴ ἐγένετο μία ἐκ πάντων, ὡς ἐπὶ ὥρας δύο κραζόντων, μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσίων. καταστείλας δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον, φησίν. ἄνδρες ἐφέσιοι, τίς γάρ ἐστιν ἄνθρωπος, ὃς οὐ γινώσκει τὴν ἐφεσίων πόλιν, νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης θεᾶς ἀρτέμιδος καὶ τοῦ διοπετοῦς. ἀναντιρρήτων οὖν ὄντων τούτων, δέον ἐστὶν ὑμᾶς κατεσταλμένους ὑπάρχειν, καὶ μηδὲν προπετὲς πράσσειν. ἠγάγετε γὰρ τοὺς ἄνδρας τούτους, οὔτε ἱεροσύλους, οὔτε βλασφημοῦντας τὴν θεὰν ὑμῶν. εἰ μὲν οὖν δημήτριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται πρός τινα λόγον ἔχουσιν, ἀγοραῖοι ἄγονται, καὶ ἀνθύπατοί εἰσιν, ἐγκαλείτωσαν ἀλλήλοις. εἰ δέ τι περὶ ἑτέρων ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ ἐπιλυθήσεται. καὶ γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι στάσεως περὶ τῆς σήμερον, μηδενὸς αἰτίου ὑπάρχοντος, περὶ οὗ δυνησόμεθα δοῦναι λόγον τῆς συστροφῆς ταύτης. καὶ ταῦτα εἰπών, ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν.

μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν θόρυβον προσκαλεσάμενος ὁ παῦλος τοὺς μαθητάς, καὶ ἀσπασάμενος, ἐξῆλθε πορευθῆναι εἰς τὴν μακεδονίαν. διελθὼν δὲ τὰ μέρη ἐκεῖνα, καὶ παρακαλέσας αὐτοὺς λόγῳ πολλῷ, ἦλθεν εἰς τὴν ἑλλάδα. ποιήσας τε μῆνας τρεῖς, γενομένης αὐτῷ ἐπιβουλῆς ὑπὸ τῶν ἰουδαίων μέλλοντι ἀνάγεσθαι εἰς τὴν συρίαν, ἐγένετο γνώμη τοῦ ὑποστρέφειν διὰ μακεδονίας. συνείπετο δὲ αὐτῷ ἄχρι τῆς ἀσίας σώπατρος βεῤῥοιαῖος, θεσσαλονικέων δὲ ἀρίσταρχος καὶ σεκοῦνδος, καὶ γάϊος δερβαῖος καὶ τιμόθεος, ἀσιανοὶ δὲ τυχικὸς καὶ τρόφιμος. οὗτοι προελθόντες, ἔμενον ἡμᾶς ἐν τρωάδι, ἡμεῖς δὲ ἐξεπλεύσαμεν μετὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀζύμων ἀπὸ φιλίππων, καὶ ἤλθομεν πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν τρωάδα ἄχρις ἡμερῶν πέντε. οὗ διετρίψαμεν ἡμέρας ἑπτά. ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, συνηγμένων τῶν μαθητῶν κλάσαι ἄρτον, ὁ παῦλος διελέγετο αὐτοῖς, μέλλων ἐξιέναι τῇ ἐπαύριον, παρέτεινέ τε τὸν λόγον μέχρι μεσονυκτίου. ἦσαν δὲ λαμπάδες ἱκαναὶ ἐν τῷ ὑπερῴῳ οὗ ἦσαν συνηγμένοι. καθήμενος

ad populũ,non permiserunt discipuli. Qui-
dam autẽ & ex Asiæ primoribus qui erant
amici eius miserunt ad eum,rogantes ne se
daret in theatrum. Alij quidem igitur aliud
clamabant. Erat enim contio cõfusa,& ple-
riq; nesciebant qua ex causa conuenissent.
De turba autẽ protraxerunt Alexandrum,
propellentibus eum Iudæis. Alexander aũt
manu silentio postulato,uolebat rationem
reddere populo. Quem ut cognouerunt Iu
dæum esse,uox orta est una omniũ,fermè
ad horas duas,clamantium:Magna Diana
Ephesiorum. Quum aũt sedasset scriba tur
bam,dixit:Viri Ephesij,quis enim est ho-
minum,qui nesciat Ephesiorum ciuitatem
cultricẽ esse magnæ deæ Dianæ,& à Ioue
delapsi simulacri. Quum igitur his nemo
cõtradicat,oportet uos sedatos esse,& nihil
præcipitãter agere. Adduxistis enim homi
nes istos,neq; sacrilegos,neq; contumelio-
sos in deam uestram:quod si Demetrius &
qui cum eo sunt artifices,habent aduersus
aliquem causam,*conuentus* forenses aguntur
& procõsules sunt,accusent inuicem. Si qd
aũt de rebus alijs quæritis,in legitima con-
tione dirimetur. Nam periculũ est,ne sedi-
tionis hodiernæ rei fiamus,quũ nulla subsit
causa,unde poterimus reddere rationẽ con
cursus istius. Et quum hæc dixisset,dimisit
contionem. Postquã aũt cessauit tumul- XX
tus,uocatis ad se Paulus discipulis,comple
xusq; illos profectus est,ut iret in Macedo-
niam. Quum aũt perãbulasset partes illas,
& exhortatus eos fuisset multo sermone,ue-
nit in Græciam,& ibi peractis mensibus tri
bus,quũ essent illi structæ insidiæ à Iudæis
soluturo in Syriam,habebat in animo,ut re
uerteretur per Macedoniã. Comitatus est
aũt eum usq; ad Asiam Sopater Berrhœen
sis,Thessalonicensium uero Aristarchus &
Secũdus ac Gaius Derbæus ac Timotheus,
Asiani uero Tychicus & Trophimus. Hi
quum præcessissent,expectarunt nos Troa
de:nos uero abnauigauimus post dies azy
morũ à Philippis,& uenimus ad eos Troa-
dem intra dies quinq;,ubi demorati sumus
diebus septem. Vno autem die sabbatorũ,
quum conuenissent discipuli ad frangendũ
panẽ,Paulus disserebat eis profecturus po-
stridie,protraxitq; sermonem usq; in me-
diam noctem. Erant autem lucernæ multæ
in cœnaculo ubi eramus cõgregati. Sedens

δέ τις νεανίας ὀνόματι εὔτυχος ἐπὶ τῆς θυρί-
δος, καταφερόμενος ὕπνῳ βαθεῖ, διαλεγομέ-
νου τοῦ παύλου, ἐπὶ πλεῖον κατενεχθεὶς ἀπὸ τοῦ
ὕπνου, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ τριστέγου κάτω, καὶ ἤρθη
νεκρός. καταβὰς δὲ ὁ παῦλος, ἐπέπεσεν αὐτῷ
καὶ συμπεριλαβὼν, εἶπε. μὴ θορυβεῖσθε, ἡ γὰρ
ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστιν. ἀναβὰς δὲ καὶ κλά-
σας ἄρτον καὶ γευσάμενος, ἐφ᾽ ἱκανόν τε ὁμιλή-
σας ἄχρι αὐγῆς, οὕτως ἐξῆλθεν. ἤγαγον δὲ τὸν
παῖδα ζῶντα, καὶ παρεκλήθησαν οὐ μετρίως.
ἡμεῖς δὲ προελθόντες ἐπὶ τὸ πλοῖον, ἀνήχθημεν
εἰς τὴν ἄσσον, ἐκεῖθεν μέλλοντες ἀναλαμβάνειν
τὸν παῦλον. οὕτως γὰρ ἦν διατεταγμένος, μέλ-
λων αὐτὸς πεζεύειν. ὡς δὲ συνέβαλεν ἡμῖν εἰς
τὴν ἄσσον, ἀναλαβόντες αὐτὸν, ἤλθομεν εἰς μι-
τυλήνην. κἀκεῖθεν ἀποπλεύσαντες, τῇ ἐπιούσῃ
κατηντήσαμεν ἀντικρὺ χίου. τῇ δὲ ἑτέρᾳ παρε-
βάλομεν εἰς σάμον, καὶ μείναντες ἐν τρωγυλ-
λίῳ, τῇ ἐχομένῃ ἤλθομεν εἰς μίλητον. ἔκρινε γὰρ
ὁ παῦλος παραπλεῦσαι τὴν ἔφεσον, ὅπως μὴ
γένηται αὐτῷ χρονοτριβῆσαι ἐν τῇ ἀσίᾳ. ἔσπευ-
δε γὰρ εἰ δυνατὸν ἦν αὐτῷ, τὴν ἡμέραν τῆς πεν-
τηκοστῆς γενέσθαι εἰς ἱεροσόλυμα. ἀπὸ δὲ τῆς μι-
λήτου πέμψας εἰς ἔφεσον, μετεκαλέσατο τοὺς
πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας. ὡς δὲ παρεγένον-
το πρὸς αὐτὸν, εἶπεν αὐτοῖς. ὑμεῖς ἐπίστασθε ἀπὸ
πρώτης ἡμέρας, ἀφ᾽ ἧς ἐπέβην εἰς τὴν ἀσίαν,
πῶς μεθ᾽ ὑμῶν τὸν πάντα χρόνον ἐγενόμην, δου-
λεύων τῷ κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύ-
νης, καὶ πολλῶν δακρύων καὶ πειρασμῶν τῶν
XX συμβάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν ἰουδαί-
ων, ὡς οὐδὲν ὑπεστειλάμην τῶν συμφερόντων,
τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν, καὶ διδάξαι ὑμᾶς δη-
μοσίᾳ καὶ κατ᾽ οἴκους, διαμαρτυρόμενος ἰου-
δαίοις τε καὶ ἕλλησι, τὴν εἰς τὸν θεὸν μετάνοι-
αν, καὶ πίστιν τὴν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν.
καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ δεδεμένος τῷ πνεύματι,
πορεύομαι εἰς ἱερουσαλὴμ, τὰ ἐν αὐτῇ συναν-
τήσοντά μοι μὴ εἰδώς. πλὴν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ
ἅγιον κατὰ πόλιν διαμαρτύρεται, λέγον, ὅτι
δεσμά με καὶ θλίψεις μένουσιν, ἀλλ᾽ οὐδενὸς
λόγον ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τι-
μίαν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου
μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον πα-
ρὰ τοῦ κυρίου ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι τὸ εὐ-
αγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ. καὶ νῦν ἰδοὺ
ἐγὼ οἶδα, ὅτι οὐκ ἔτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου,
ὑμεῖς πάντες ἐν οἷς διῆλθον, κηρύσσων τὴν βα-
σιλείαν τοῦ θεοῦ. διὸ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ
σήμερον ἡμέρᾳ, ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵ-
ματος πάντων. οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην ὑμῖν
τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ
θεοῦ

autem quidã adoleſcens nomine Eutychus
in feneſtra, quum degrauaretur ſomno pro
fundo, diſſerẽte diu Paulo magis depreſſus
ſomno, decidit ex tertio cœnaculo deorſũ,
& ſublatus eſt mortuus. Quum deſcẽdiſſet
autem Paulus, incubuit ſuper eum, & com
plexus dixit: Nolite turbari: anima ẽm eius
in ipſo eſt. Quum aſcẽdiſſet autem, fregiſ
ſetq́ panẽ ac deguſtaſſet, diu colloquutus
uſq; ad diluculũ, ita demum profectus eſt.
Adduxerunt aũt puerum uiuentem, & re
focillati ſunt non mediocriter. Nos aũt con
ſcenſa naui ſoluimus Aſſon, inde excептu
ri Paulũ. Sic enim ordinauerat, ipſe per ter
ram iter facturus. Quum autẽ conueniſſe
mus Aſſon, recepto eo, uenimus in Mityle
nem. Et inde nauigantes, ſequenti die ueni
mus contra Chium. Poſtridie uero appuli
mus Samum, & cõmorati Trogyllij, proxi
mo die uenimus in Miletum: propoſuerat
enim Paulus præternauigare Epheſum, ne
tempus tereret in Aſia. Feſtinabat enim, ſi
poſsibile ſibi eſſet, ut diem pentecoſtes age
ret Hieroſolymis. A Mileto autem miſsis
Epheſum nuncijs, accerſiuit presbyteros ec
cleſiæ, qui quum perueniſſent ad ipſum, di
xit eis: Vos ſcitis à primo die quo ingreſſus
ſum Aſiam, quomodo uobiſcum per omne
tempus fuerim, ſeruiẽs domino cum omni
animi humilitate, cumq; multis lachrymis
& tentationibus, quæ mihi acciderũt ex in
ſidijs Iudęorum: ut nihil ſuffugerim eorum
quæ eſſent in rem ueſtram, quin annuncia
rem uobis & docerẽ uos publice ac per ſin
gulas domos teſtificãs Iudæis ſimul & Græ
cis, eam quæ erga deum eſt pœnitẽtiam, ac
fidem quæ eſt erga dominum noſtrum Ie
ſum. Et nũc ecce ego alligatus ſpiritu, profi
ciſcor Hieroſolymam, quæ in ea obuentura
ſint mihi ignorans, niſi ꝙ ſpiritus ſanctus
per ſingulas ciuitates teſtificatur, dicens, ꝙ
uincula & afflictiones me manent. Verum
nihil me mouet, neq; uita mea chara eſt mi
hi ipſi, ut conſummem curſum meum cum
gaudio & miniſteriũ quod accepi à domi
no Ieſu, ad teſtificandũ euangelium gratiæ
dei. Et nunc ecce ego ſcio, ꝙ poſthac nõ ui
debitis faciem meam, uos omnes per quos
tranſiui, prædicans regnũ dei. Quapropter
conteſtor uos hodierno die, ꝙ mundus ego
ſum à ſanguine omniũ. Non enim ſubterfu
gi, quo minus annũciarim omne conſilium
dei

θεοῦ. προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ,
ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους
ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, ἣν περιεποιή-
σατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος. ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο, ὅτι
εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς
εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου. καὶ ἐξ ὑμῶν
αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες, λαλοῦντες διεστραμ-
μένα, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν. διὸ
γρηγορεῖτε, μνημονεύοντες, ὅτι τριετίαν νύκτα
καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νουθε-
τῶν ἕνα ἕκαστον. καὶ τὰ νῦν παρατίθημι ὑμᾶς ἀ-
δελφοὶ τῷ θεῷ, καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ
τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομῆσαι καὶ δοῦναι ὑμῖν
κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσιν. ἀργυ-
ρίου, ἢ χρυσίου, ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα. αὐ-
τοὶ δὲ γινώσκετε, ὅτι ταῖς χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσι
μετ᾽ ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται. πάντα
ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι οὕτως κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμ-
βάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε τῶν λό-
γων τοῦ κυρίου ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε. μακάριόν ἐστι
διδόναι μᾶλλον ἢ λαμβάνειν. καὶ ταῦτα εἰπὼν,
θεὶς τὰ γόνατα αὐτοῦ, σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύ-
ξατο. ἱκανὸς δὲ ἐγένετο κλαυθμὸς πάντων, καὶ ἐπι-
πεσόντες ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ παύλου, κατεφί-
λουν αὐτὸν, ὀδυνώμενοι μάλιστα ἐπὶ τῷ λόγῳ, ᾧ
εἰρήκει, ὅτι οὐκ ἔτι μέλλουσι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ θεω-
ρεῖν. προέπεμπον δὲ αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον. ὡς δὲ
ἐγένετο ἀναχθῆναι ἡμᾶς ἀποσπασθέντας ἀπ᾽ αὐ-
τῶν, εὐθυδρομήσαντες ἤλθομεν εἰς τὴν κῶν, τῇ δὲ
ἑξῆς εἰς τὴν ῥόδον, κἀκεῖθεν εἰς πάταρα. καὶ εὑρόν-
τες πλοῖον διαπερῶν εἰς φοινίκην, ἐπιβάντες ἀ-
νήχθημεν. ἀναφάναντες δὲ τὴν κύπρον καὶ κατα-
λιπόντες αὐτὴν εὐώνυμον, ἐπλέομεν εἰς συρίαν,
καὶ κατήχθημεν εἰς τύρον. ἐκεῖσε γὰρ ἦν τὸ πλοῖον
ἀποφορτιζόμενον τὸν γόμον. καὶ ἀνευρόντες μα-
θητὰς, ἐπεμείναμεν αὐτοῦ ἡμέρας ἑπτά. οἵ τινες
τῷ παύλῳ ἔλεγον διὰ τοῦ πνεύματος, μὴ ἀνα-
βαίνειν εἰς ἱερουσαλήμ. ὅτε δὲ ἐγένετο ἡμᾶς ἐξαρ-
τίσαι τὰς ἡμέρας, ἐξελθόντες ἐπορευόμεθα, προ-
πεμπόντων ἡμᾶς πάντων σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις,
ἕως ἔξω τῆς πόλεως, καὶ θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰ-
γιαλὸν προσηυξάμεθα. καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλή-
λους, ἐπέβημεν εἰς τὸ πλοῖον. ἐκεῖνοι δὲ ὑπέστρεψαν
εἰς τὰ ἴδια. ἡμεῖς δὲ τὸν πλοῦν διανύσαντες ἀπὸ τύρου,
κατηντήσαμεν εἰς πτολεμαΐδα, καὶ ἀσπασάμενοι
τοὺς ἀδελφοὺς, ἐμείναμεν ἡμέραν μίαν παρ᾽ αὐτοῖς.
τῇ δὲ ἐπαύριον ἐξελθόντες οἱ περὶ τὸν παῦλον, ἤλ-
θομεν εἰς καισάρειαν. καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκον φι-
λίππου τοῦ εὐαγγελιστοῦ ὄντος ἐκ τῶν ἑπτὰ, ἐμείναμεν
παρ᾽ αὐτῷ. τούτῳ δὲ ἦσαν θυγατέρες παρθένοι τέσ-
σαρες, προφητεύουσαι. ἐπιμενόντων δὲ ἡμῶν ἡμέρας
πλείους, κατῆλθέ τις ἀπὸ τῆς ἰουδαίας προφήτης,

dei uobis. Attendite igitur uobis & cuncto
gregi, in quo uos spiritus sanctus posuit epi
scopos ad regendũ ecclesiam dei, quam ac-
quisiuit sanguine suo. Ego enim noui hoc,
ꝙ ingressuri sint post discessum meum lupi
graues in uos, non parcẽtes gregi. Et ex uo
bisipsis exorientur uiri, loquẽtes peruersa,
ut abducãt discipulos post se. Propter quod
uigilate, memores, ꝙ per triẽnium nocte &
die non cessauerim cum lachrymis monere
unũquenq;. Et nunc commẽdo uos fratres
deo & sermoni gratiæ ipsius, qui potens est
superstruere & dare uobis hæreditatẽ inter
sanctificatos omnes. Argẽtum & aurũ, aut
uestem nullius concupiui. Imò ipsi scitis ꝙ
necessitatibus meis & his qui mecum sunt,
suppeditauerũt manus hæ. Omnia ostendi
uobis, ꝙ sic laborãtes oportet suscipere in-
firmos, ac meminisse uerborũ domini Iesu,
quoniam ipse dixit: Beatum est dare potius
q̃ accipere. Et quum hæc dixisset, positis ge
nibus suis, orauit cum omnibus illis. Ma-
gnus aũt fletus coortus est omniũ, & ruen-
tes in collum Pauli, osculabãtur eum dolen
tes, maxime ob sermonem quem dixerat, ꝙ
amplius faciem eius nõ essent uisuri. Et de-
ducebant eum ad nauem. Quum aũt fa- XXI
ctum esset ut soluissem⁹ auulsi ab eis, recto
cursu uenimus Coum, & sequenti die Rho
dum, & inde Pataram. Et nacti nauem quæ
traijceret in Phœnicen, ea conscensa solui-
mus. Quum autẽ cœpisset nobis apparere
Cyprus, relicta ea ad sinistrã, nauigauimus
in Syriã, ac uenimus Tyrum. Nam huc na-
uis exponebat onus. Repertisq; discipulis,
mãsimus ibidem diebus septem: qui Paulo
dicebant per spiritum, ne ascenderet Hiero
solymã. Et expletis diebus profecti ibamus,
deducentibus nos omnibus unà cum uxo-
ribus & filijs, donec exissemus ciuitatem:
& positis genibus in littore, precati sumus.
Et consalutatis nobis inuicẽ, conscendimus
nauim: illi autem redierũt ad sua. Nos uero
nauigatione explicita à Tyro, descẽdimus
Ptolemaidam, & salutatis fratribus mansi-
mus diem unũ cum illis. Postridie uero nos
qui eramus cũ Paulo, uenimus Cæsaream.
Et ingressi domũ Philippi euangelistæ, qui
erat unus è septem, mansimus apud eum:
huic autẽ erant quatuor filiæ uirgines, pro-
phetantes. Et quũ permaneremus dies com
plures, aduenit quidam à Iudæa propheta,

ὀνόματι ἄγαβος. καὶ ἐλθὼν πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἄρας τὴν ζώνην τοῦ παύλου, δήσας τε αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, εἶπε. τάδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸν ἄνδρα οὗ ἐστιν ἡ ζώνη αὕτη, οὕτως δήσουσιν ἐν ἱερουσαλὴμ ἰουδαῖοι, καὶ παραδώσουσιν εἰς χεῖρας ἐθνῶν. ὡς δὲ ἠκούσαμεν ταῦτα, παρεκαλοῦμεν ἡμεῖς τε καὶ οἱ ἐντόπιοι, τοῦ μὴ ἀναβαίνειν αὐτὸν εἰς ἱερουσαλήμ. ἀπεκρίθη τε ὁ παῦλος. τί ποιεῖτε, κλαίοντες καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν; ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν εἰς ἱερουσαλὴμ ἑτοίμως ἔχω ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἰησοῦ. μὴ πειθομένου δὲ αὐτοῦ, ἡσυχάσαμεν, εἰπόντες. τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γενέσθω. μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας ἀποσκευασάμενοι, ἀνεβαίνομεν εἰς ἱερουσαλήμ. συνῆλθον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ἀπὸ καισαρείας σὺν ἡμῖν, ἄγοντες παρ᾽ ᾧ ξενισθῶμεν, μνάσωνί τινι κυπρίῳ, ἀρχαίῳ μαθητῇ. γενομένων δὲ ἡμῶν εἰς ἱεροσόλυμα, ἀσμένως ἐδέξαντο ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί. τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰσῄει ὁ παῦλος σὺν ἡμῖν πρὸς ἰάκωβον, πάντες τε παρεγένοντο οἱ πρεσβύτεροι. καὶ ἀσπασάμενος αὐτοὺς ἐξηγεῖτο καθ᾽ ἓν ἕκαστον, ὧν ἐποίησεν ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἔθνεσι, διὰ τῆς διακονίας αὐτοῦ. οἱ δὲ ἀκούσαντες, ἐδόξαζον τὸν κύριον. εἶπόν τε αὐτῷ. θεωρεῖς ἀδελφὲ, πόσαι μυριάδες εἰσὶν ἰουδαίων τῶν πεπιστευκότων; καὶ πάντες ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσι. κατηχήθησαν δὲ περὶ σοῦ, ὅτι ἀποστασίαν διδάσκεις ἀπὸ μωσέως, τοὺς κατὰ τὰ ἔθνη πάντας ἰουδαίους, λέγων, μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα, μὴ δὲ τοῖς ἔθεσι περιπατεῖν. τί οὖν ἐστι; πάντως δεῖ πλῆθος συνελθεῖν, ἀκούσονται γὰρ ὅτι ἐλήλυθας. τοῦτο οὖν ποίησον, ὅ, σοι λέγομεν. εἰσὶν ἡμῖν ἄνδρες τέσσαρες εὐχὴν ἔχοντες ἐφ᾽ ἑαυτῶν. τούτους παραλαβὼν, ἁγνίσθητι σὺν αὐτοῖς. καὶ δαπάνησον ἐπ᾽ αὐτοῖς, ἵνα ξυρήσωνται τὴν κεφαλήν. καὶ γνῶσι πάντες, ὅτι ὧν κατήχηνται περὶ σοῦ, οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ στοιχεῖς καὶ αὐτὸς τὸν νόμον φυλάσσων. περὶ δὲ τῶν πεπιστευκότων ἐθνῶν ἡμεῖς ἐπεστείλαμεν, κρίναντες, μηδὲν τοιοῦτον τηρεῖν αὐτοὺς, εἰ μὴ φυλάσσεσθαι αὐτοὺς τό, τε εἰδωλόθυτον καὶ τὸ αἷμα, καὶ πνικτὸν, καὶ πορνείαν. τότε ὁ παῦλος παραλαβὼν τοὺς ἄνδρας, τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ σὺν αὐτοῖς ἁγνισθεὶς, εἰσῄει εἰς τὸ ἱερὸν, διαγγέλλων τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγνισμοῦ, ἕως οὗ προσηνέχθη ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν ἡ προσφορά. ὡς δὲ ἔμελλον αἱ ἑπτὰ ἡμέραι συντελεῖσθαι, οἱ ἀπὸ τῆς ἀσίας ἰουδαῖοι θεασάμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, συνέχεον πάντα τὸν ὄχλον, καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας

nomine Agabus. Is quum ueniſſet ad nos, tulit cingulum Pauli, & alligans ſibi pedes ac manus, dixit: Hæc dicit ſpiritus ſanctus: Virum cuius eſt cingulũ hoc, ſic alligabunt Hieroſolymæ Iudæi, tradẽtq; in manus gentium. Quum aũt audiſſemus hæc, rogabamus & nos & cæteri qui loci illius erant, ne aſcenderet Hieroſolymam. Tunc reſpondit Paulus, ac dixit: Quid facitis flentes & affligentes cor meum? Ego uero non ſolum uinciri, ſed & mori paratus ſum Hieroſolymis pro nomine domini Ieſu. Quum uero illi non perſuaderetur, acquieuimus, dicentes: Domini uolũtas fiat. Poſt dies autem iſtos ſublatis ſarcinis conſcendebamus Hieroſolymam. Venerunt aũt unà quidam ex diſcipulis à Cæſarea nobiſcũ, adducẽtes ſecum apud quem hoſpitaremur, Mnaſonẽ quendam Cyprium, antiquũ diſcipulũ. Et quum ueniſſemus Hieroſolymã, libenter exceperunt nos fratres. Poſtero autẽ die introibat Paulus nobiſcum ad Iacobũ, omnesq; conuenerunt presbyteri. Quos quũ ſalutaſſet, narrabat per ſingula quæ deus feciſſet inter gentes per miniſterium ipſius. At illi quum audiſſent, glorificabant dominũ, dixerũtq; ei: Vides frater, quot milia ſunt Iudæorum qui crediderunt, & omnes ſtudioſi ſectatores ſunt legis. Audierunt aũt de te, φ defectionẽ doceas à Moſe, omnes qui inter gentes ſunt Iudæos, dicens, non debere eos circũcidere filios, neq; ſecundũ inſtituta uiuere. Quid eſt ergo? omnino oportet conuenire multitudinem. Audient enim te ueniſſe. Hoc ergo fac quod tibi dicimus. Sũt nobis uiri quatuor uotum habentes ſuper ſe. His aſſumptis purifica te cum illis, & impende ſuper illis, ut radant capita: & ſciant omnes φ quæ de te audierunt, nihil ſunt, ſed ambulas & ipſe cuſtodiens legem. De his aũt qui crediderũt ex gentibus nos ſcripſimus, decernentes ne quid huiuſmodi obſeruẽt, niſi ut caueant & ab his quæ ſunt immolata ſimulacris & à ſanguine & ſuffocato & ſcortatione. Tunc Paulus aſſumptis uiris poſtero die purificatus cum illis intrauit in templum, annuncians expletionem dierum purificatiõis, donec offerretur pro unoquoq; eorum oblatio. Dum autẽ ſeptem dies iam penè eſſent expleti, hi qui ab Aſia erant Iudæi, quum uidiſſent eum in templo, conturbarunt totum populũ, & iniecerunt ei manus

ρας ἐπ᾽ αὐτόν, κράζοντες. ἄνδρες ἰσραηλῖται, βοηθεῖτε. οὗτός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ νόμου καὶ τοῦ τόπου τούτου πάντας πανταχοῦ διδάσκων ἔτι τε καὶ ἕλληνας εἰσήγαγεν εἰς τὸ ἱερόν, καὶ κεκοίνωκε τὸν ἅγιον τόπον τοῦτον. ἦσαν γὰρ ἑωρακότες τρόφιμον τὸν ἐφέσιον ἐν τῇ πόλει σὺν αὐτῷ, ὃν ἐνόμιζον, ὅτι εἰς τὸ ἱερὸν εἰσήγαγεν ὁ παῦλος. ἐκινήθη τε ἡ πόλις ὅλη, καὶ ἐγένετο συνδρομὴ τοῦ λαοῦ. καὶ ἐπιλαβόμενοι τοῦ παύλου, εἷλκον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἱεροῦ, καὶ εὐθέως ἐκλείσθησαν αἱ θύραι. ζητούντων δὲ αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἀνέβη φάσις τῷ χιλιάρχῳ τῆς σπείρης, ὅτι ὅλη συγκέχυται ἱερουσαλήμ. ὃς ἐξαυτῆς παραλαβὼν στρατιώτας καὶ ἑκατοντάρχους, κατέδραμεν ἐπ᾽ αὐτούς. οἱ δὲ ἰδόντες τὸν χιλίαρχον καὶ τοὺς στρατιώτας, ἐπαύσαντο τύπτοντες τὸν παῦλον. ἐγγίσας δὲ ὁ χιλίαρχος ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ ἐκέλευσε δεθῆναι ἁλύσεσι δυσί, καὶ ἐπυνθάνετο τίς ἂν εἴη, καὶ τί ἐστι πεποιηκώς. ἄλλοι δὲ ἄλλο τι ἐβόων ἐν τῷ ὄχλῳ. μὴ δυνάμενος δὲ γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς διὰ τὸν θόρυβον, ἐκέλευσεν ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολήν. ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπὶ τοὺς ἀναβαθμούς, συνέβη βαστάζεσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διὰ τὴν βίαν τοῦ ὄχλου. ἠκολούθει γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, κράζον. αἶρε αὐτόν. μέλλων τε εἰσάγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολὴν ὁ παῦλος, λέγει τῷ χιλιάρχῳ. εἰ ἔξεστί μοι εἰπεῖν πρός σε; ὁ δὲ ἔφη. ἑλληνιστὶ γινώσκεις; οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ αἰγύπτιος, ὁ πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας, καὶ ἐξαγαγὼν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας τῶν σικαρίων; εἶπε δὲ ὁ παῦλος. ἐγὼ ἄνθρωπος μέν εἰμι ἰουδαῖος ταρσεύς, τῆς κιλικίας οὐκ ἀσήμου πόλεως πολίτης. δέομαι δέ σου ἐπίτρεψόν μοι λαλῆσαι πρὸς τὸν λαόν. ἐπιτρέψαντος δὲ αὐτοῦ, ὁ παῦλος ἑστὼς ἐπὶ τῶν ἀναβαθμῶν, κατέσεισε τῇ χειρὶ τῷ λαῷ. πολλῆς δὲ σιγῆς γενομένης, προσεφώνει τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ, λέγων. ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατέ μου, τῆς πρὸς ὑμᾶς νῦν ἀπολογίας. ἀκούσαντες δὲ ὅτι ἑβραΐδι διαλέκτῳ προσφωνεῖ αὐτοῖς, μᾶλλον παρέσχον ἡσυχίαν. καί φησιν. ἐγὼ μέν εἰμι ἀνὴρ ἰουδαῖος, γεγεννημένος ἐν ταρσῷ τῆς κιλικίας, ἀνατεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ παρὰ τοὺς πόδας γαμαλιήλ, πεπαιδευμένος κατὰ ἀκρίβειαν τοῦ πατρῴου νόμου, ζηλωτὴς ὑπάρχων τοῦ θεοῦ, καθὼς πάντες ὑμεῖς ἐστὲ σήμερον, ὃς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐδίωξα ἄχρι θανάτου, δεσμεύων καὶ παραδιδοὺς εἰς φυλακὰς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας. ὡς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς μαρτυρεῖ μοι, καὶ πᾶν τὸ πρεσβυτέριον, παρ᾽ ὧν καὶ ἐπιστολὰς δεξάμενος πρὸς τοὺς ἀδελφούς, εἰς δαμασκὸν ἐπορευόμην, ἄξων καὶ τοὺς ἐκεῖσε ὄντας

δεδεμέ

nus,clamātes: Viri Israelitæ,succurrite.Hic est ille homo qui aduersus populum & legem & locum hunc omnes ubiq; docet,insuper & Græcos induxit in templū,& prophanauit sanctum locum hunc. Viderant enim Trophimū Ephesium in ciuitate cum ipso,quem existimauerunt quòd in templū introduxisset Paulus.Commotaq; est ciuitas tota,& factus est cōcursus populi:& apprehensum Paulum,protrahebāt è templo, statimq; clausæ sunt fores.Quærētibus autem illis eum occidere,nunciatum est tribuno cohortis,q̄ tota conturbata esset Hierosolyma.Qui statim assumptis militibus ac centurionibus, decucurrit ad illos . At illi quum uidissent tribunū ac milites cessauerunt percutere Paulum.Tunc accedens tribunus apprehēdit eum,& iussit alligari catenis duabus,& interrogabat quis nam esset,& quid fecisset? Alij autem aliud clamabant in turba.Et quum non posset certum cognoscere præ tumultu,iussit duci eum in castra.Et quum uenisset ad gradus,contigit ut portaretur à militibus propter uiolentiam turbæ.Sequebat̃ enim multitudo populi clamās,Tolle eum.Et quum cœpisset induci in castra Paulus,dicit tribuno:Licetne mihi loqui ad te? Qui dixit:Græce nosti? Nōne tu es ille Aegyptius,qui ante hos dies tumultum concitasti,& eduxisti in desertum quatuor milia uirorum sicariorum? Dixit aūt Paulus:Ego sum homo quidem Iudæus Tarsensis, non obscuræ Cilicum ciuitatis ciuis.Rogo aūt te,permitte mihi loqui ad populum. Et quum ille permisisset, Paulus stans in gradibus annuit manu ad plebem:& magno silētio facto,alloquutus

est lingua Hebræa,dicens: Viri fratres & XXII

patres , audite meam,qua nunc apud uos utor,excusationē.Quum audissent autē q̄ Hebræa lingua sibi loqueretur,magis præstiterunt silentium.Et dicit:Ego quidē sum uir Iudæus,natus in Tarso Ciliciæ : cæterū educatus in hac ciuitate ad pedes Gamalielis,institut⁹ accurate in patria lege,sectator dei,sicut & uos omnes estis hodie:qui hāc uiam persequutus sum usq; ad mortem,alligans ac tradens in carceres uiros pariter ac mulieres,sicut & princeps sacerdotū mihi testis est,& totus seniorum ordo:à quibus etiam epistolis ad fratres acceptis Damascū pergebā,adducturus & illos qui illic essent

 uinctos

δεδεμένους εἰς ἱερουσαλὴμ, ἵνα τιμωρηθῶσιν. ἐγέ-
νετο δέ μοι πορευομένῳ καὶ ἐγγίζοντι τῇ δαμα-
σκῷ περὶ μεσημβρίαν, ἐξαίφνης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
περιαστράψαι φῶς ἱκανὸν περὶ ἐμὲ, ἔπεσόν τε εἰς
τὸ ἔδαφος, καὶ ἤκουσα φωνῆς, λεγούσης μοι.
σαοὺλ, σαοὺλ, τί με διώκεις; ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην.
τίς εἶ κύριε; εἶπέ τε πρός με. ἐγώ εἰμι ἰησοῦς ὁ να-
ζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις. οἱ δὲ σὺν ἐμοὶ ὄντες, τὸ
μὲν φῶς ἐθεάσαντο, καὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, τὴν
δὲ φωνὴν οὐκ ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι. εἶπον
δὲ, τί ποιήσω κύριε. ὁ δὲ κύριος πρός με. ἀναστὰς
πορεύου εἰς δαμασκὸν, κἀκεῖ σοι λαληθήσεται
περὶ πάντων ὧν τέτακταί σοι ποιῆσαι. ὡς δὲ οὐκ
ἐνέβλεπον ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ φωτὸς ἐκείνου, χει-
ραγωγούμενος ὑπὸ τῶν συνόντων μοι, ἦλθον
εἰς δαμασκόν. ἀνανίας δέ τις ἀνὴρ εὐσεβὴς, κα-
τὰ τὸν νόμον, μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων
τῶν κατοικούντων ἰουδαίων, ἐλθὼν πρός με καὶ
ἐπιστὰς, εἶπέ μοι. σαοὺλ ἀδελφὲ, ἀνάβλεψον.
κἀγὼ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέβλεψα εἰς αὐτόν. ὁ δὲ
εἶπεν, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν προεχειρήσα-
τό σε γνῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἰδεῖν τὸν δί-
καιον, καὶ ἀκοῦσαι φωνὴν ἐκ τοῦ στόματος αὐ-
τοῦ, ὅτι ἔσῃ μάρτυς αὐτῷ πρὸς πάντας ἀνθρώ-
πους, ὧν ἑώρακας καὶ ἤκουσας. καὶ νῦν τί μέλ-
λεις; ἀναστὰς βάπτισαι καὶ ἀπόλουσαι τὰς ἁ-
μαρτίας σου, ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ κυ-
ρίου. ἐγένετο δέ μοι ὑποστρέψαντι εἰς ἱερουσα-
λὴμ, καὶ προσευχομένου μου ἐν τῷ ἱερῷ, γενέ-
σθαι με ἐν ἐκστάσει, καὶ ἰδεῖν αὐτὸν λέγοντά
μοι. σπεῦσον καὶ ἔξελθε ἐν τάχει ἐξ ἱερουσα-
λὴμ, διότι οὐ παραδέξονταί σου τὴν μαρτυρίαν
περὶ ἐμοῦ. κἀγὼ εἶπον. κύριε, αὐτοὶ ἐπίστανται,
ὅτι ἐγὼ ἤμην φυλακίζων καὶ δέρων κατὰ τὰς
συναγωγὰς τοὺς πιστεύοντας ἐπὶ σέ. καὶ ὅτε
ἐξεχεῖτο τὸ αἷμα στεφάνου τοῦ μάρτυρός σου,
καὶ αὐτὸς ἤμην ἐφεστὼς καὶ συνευδοκῶν τῇ ἀ-
ναιρέσει αὐτοῦ, φυλάσσων τὰ ἱμάτια τῶν ἀναι-
ρούντων αὐτόν. καὶ εἶπε πρός με. πορεύου, ὅτι
ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἐξαποστελῶ σε. ἤκουον δὲ
αὐτοῦ ἄχρι τούτου τοῦ λόγου, καὶ ἐπῆραν τὴν
φωνὴν αὐτῶν, λέγοντες. αἶρε ἀπὸ τῆς γῆς τὸν
τοιοῦτον. οὐ γὰρ καθῆκον αὐτὸν ζῆν. κραζόν-
των δὲ αὐτῶν καὶ ῥιπτούντων τὰ ἱμάτια, καὶ
κονιορτὸν βαλλόντων εἰς τὸν ἀέρα, ἐκέλευσεν
αὐτὸν ὁ χιλίαρχος ἄγεσθαι εἰς τὴν παρεμβο-
λὴν, εἰπὼν, μάστιξιν ἀνετάζεσθαι αὐτὸν, ἵνα
ἐπιγνῷ δι᾽ ἣν αἰτίαν οὕτως ἐπεφώνουν αὐτῷ.
ὡς δὲ προέτεινεν αὐτὸν τοῖς ἱμᾶσιν, εἶπε
πρὸς τὸν ἑστῶτα ἑκατόνταρχον ὁ παῦλος. εἰ
ἄνθρωπον ῥωμαῖον καὶ ἀκατάκριτον ἔξεστιν
ὑμῖν μαστίζειν; ἀκούσας δὲ ὁ ἑκατόνταρχος
προσ

uinctos Hieroſolymam, ut punirentur. Ac-
cidit aũt mihi iter facienti & appropinquã-
ti Damaſco circiter meridiem, ut ſubito de
cœlo circunfulguraret me lux multa, ceci-
dicꝫ in ſolum, & audiui uocem dicentẽ mi-
hi: Saul, Saul, quid me perſequeris? Ego ue-
ro reſpondi: Quis es domine? Dixitcꝫ ad
me: Ego ſum Ieſus ille Nazarenus, quẽ tu
perſequeris. Et qui mecũ erant, lumen qui-
dem uiderunt, & exterriti ſunt: uocẽ autem
non audierũt eius qui loquebatur mecum.
Dicebam aũt: Quid faciam domine? Domi-
nus autẽ dixit mihi: Surge, ac uade Dama-
ſcum, & ibi tibi dicetur de omnibus quæ or-
dinata ſunt tibi ut facias. Et quum nõ uide-
rem præ gloria luminis illius, per manũ de-
ductus à comitibus qui erant mecum, ueni
Damaſcum. Ananias aũt quidam, uir pius,
ſecundum legem, teſtimonio probatus om-
nium illic habitãtium Iudæorũ, ueniens ad
me & aſtans, dixit mihi: Saul frater, recipe
uiſum. Et ego eadẽ hora recepto uiſu, uidi
illũ. At ille dixit: Deus patrũ noſtrorũ præ-
parauit te, ut cognoſceres uoluntatẽ ſuam,
& uideres id quod iuſtũ eſt, & audires uo-
cem ex ore eius: qa eris teſtis illi apud om-
nes homines, eorũ quæ uidiſti & audiſti. Et
nunc quid cõtaris? Exurge & baptizare &
ablue peccata tua inuocato nomine dñi. Fa-
ctum eſt aũt quum eſſem reuerſus Hieroſo-
lymã, & orarẽ in tẽplo ut raperer extra me,
& uiderẽ eum dicẽtem mihi: Feſtina & exi
uelociter Hieroſolymis, quoniã nõ recipiẽt
teſtimoniũ tuum de me. Et ego dixi: Dñe,
ipſi ſciunt ꝙ ego pertrahebã in carcerẽ, &
cædebã in ſingulis ſynagogis eos qui crede-
bant in te. Et quũ funderet ſanguis Stepha-
ni teſtis tui, ego quocꝫ aſsiſtebã & aſſentie-
bar morti illius, & cuſtodiebã ueſtimẽta in-
terficientiũ illũ. Et dixit ad me: Vade, quo-
niam ego ad gentes procul mittã te. Audie-
bant aũt eum uſcꝫ ad hoc uerbũ, atcꝫ ſubla-
tis uocibus, dicebãt: Tolle de terra hominẽ
iſtiuſmodi, non enim phas eſt eum uiuere.
Vociferantibus aũt eis, & proijciẽtibus ue-
ſtimẽta, & puluerẽ iactãtibus in aerem, iuſ-
ſit tribunus induci eũ in caſtra, & imperauit
eum flagris examinari, ut ſciret ꝑpter quã
cauſam ſic acclamarent ei. Et quũ aſtrinxiſ-
ſet eum loris, dixit aſtanti ſibi cẽturioni Pau-
lus: Num hominẽ Romanũ & indẽnatum
licet uobis flagellare? Quo audito, centurio
acceſ-

προσελθὼν ἀπήγγειλε τῷ χιλιάρχῳ, λέγων. ὅρα, τί μέλλεις ποιεῖν; ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὗτος ῥωμαῖός ἐστι. προσελθὼν δὲ ὁ χιλίαρχος, εἶπεν αὐτῷ. λέγε μοι. εἰ σὺ ῥωμαῖος εἶ; ὁ δὲ ἔφη, ναί. ἀπεκρίθη τε ὁ χιλίαρχος. ἐγὼ πολλοῦ κεφαλαίου τὴν πολιτείαν ταύτην ἐκτησάμην. ὁ δὲ παῦλος ἔφη. ἐγὼ δὲ καὶ γεγέννημαι. εὐθέως οὖν ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, οἱ μέλλοντες αὐτὸν ἀνετάζειν. καὶ ὁ χιλίαρχος δὲ ἐφοβήθη, ἐπιγνοὺς ὅτι ῥωμαῖός ἐστι, καὶ ὅτι ἦν αὐτὸν * δεδεκώς. τῇ δὲ ἐπαύριον βουλόμενος γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς, τὸ, τί κατηγορεῖται παρὰ τῶν ἰουδαίων, ἔλυσεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν δεσμῶν. καὶ ἐκέλευσεν ἐλθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον αὐτῶν. καὶ καταγαγὼν τὸν παῦλον, ἔστησεν εἰς αὐτούς.

* Aliâs δεδέως

ἀτενίσας δὲ ὁ παῦλος τῷ συνεδρίῳ εἶπεν. ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἐγὼ πάσῃ συνειδήσει ἀγαθῇ πεπολίτευμαι τῷ θεῷ, ἄχρι ταύτης τῆς ἡμέρας. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἀνανίας ἐπέταξε τοῖς παρεστῶσιν αὐτῷ, τύπτειν αὐτοῦ τὸ στόμα. τότε ὁ παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶπε. τύπτειν σε μέλλει ὁ θεὸς τοῖχε κεκονιαμένε. καὶ σὺ κάθῃ κρίνων με κατὰ τὸν νόμον, καὶ παρανομῶν κελεύεις με τύπτεσθαι; οἱ δὲ παρεστῶτες εἶπον. τὸν ἀρχιερέα τοῦ θεοῦ λοιδορεῖς; ἔφη τε ὁ παῦλος. οὐκ ᾔδειν ἀδελφοὶ, ὅτι ἐστὶν ἀρχιερεύς. γέγραπται γὰρ, ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς. γνοὺς δὲ ὁ παῦλος, ὅτι τὸ ἓν μέρος ἐστὶ σαδδουκαίων, τὸ δὲ ἕτερον φαρισαίων, ἔκραξεν ἐν τῷ συνεδρίῳ. ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἐγὼ φαρισαῖός εἰμι, υἱὸς φαρισαίου, περὶ ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι. τοῦτο δὲ αὐτοῦ λαλήσαντος, ἐγένετο στάσις τῶν φαρισαίων καὶ τῶν σαδδουκαίων, καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος. σαδδουκαῖοι μὲν γὰρ λέγουσι, μὴ εἶναι ἀνάστασιν, μηδὲ ἄγγελον, μήτε πνεῦμα. φαρισαῖοι δὲ ὁμολογοῦσι τὰ ἀμφότερα. ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη. καὶ ἀναστάντες γραμματεῖς τοῦ μέρους τῶν φαρισαίων, διεμάχοντο, λέγοντες. οὐδὲν κακὸν εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. εἰ δὲ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ ἄγγελος, μὴ θεομαχῶμεν. πολλῆς δὲ γενομένης στάσεως, εὐλαβηθεὶς ὁ χιλίαρχος μὴ διασπασθῇ ὁ παῦλος ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσε τὸ στράτευμα καταβῆναι καὶ ἁρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν, ἄγειν τε εἰς τὴν παρεμβολήν. τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῷ ὁ κύριος εἶπε. θάρσει παῦλε. ὡς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς ἱερουσαλὴμ, οὕτως σε δεῖ καὶ εἰς ῥώμην μαρτυρῆσαι. γενομένης δὲ ἡμέρας, ποιήσαντές τινες τῶν ἰουδαίων συστροφὴν, ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς, λέγοντες, μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν, ἕως οὗ ἀποκτείνωσι τὸν παῦλον.

ἦσαν

acceſsit ad tribunum,& nũciauit ei,dicens: Quid facturus es? Hic enim homo Romanus eſt. Accedens autem tribunus dixit illi: Dic mihi,nũ tu Romanus es? At ille dixit: Etiã. Et reſpondit tribunus: Ego multa ſumma ciuitatem iſtam comparaui. At Paulus ait: Ego uero & natus ſum. Protinus ergo diſceſſerunt ab illo,qui eum ſuerant examinaturi. Tribunus quoq; timuit poſtquàm reſciuit quòd Romanus eſſet,& quòd uinxiſſet eum. Poſtero autem die uolens ſcire certum,qua ex cauſa accuſaretur à Iudæis, ſoluit eum à uinculis,& iuſsit principes ſacerdotum conuenire,totumq; cõcilium,ac deductum Paulum ſiſtebat coram illis.

Intentis autem oculis in concilium,Paulus ait: Viri fratres,ego omni conſciẽtia bona conuerſatus ſum coram deo uſq; in hodiernum diem. Princeps autẽ ſacerdotum Ananias præcepit aſtantibus ſibi,ut percuterent os eius. Tunc Paulus dixit ad eum: Percuſſurus eſt te deus,paries dealbate. Et tu ſedes iudicans me ſecundum legem,& contra legem iubes me percuti? Et qui aſtabant, dixerunt: Summo ſacerdoti dei maledicis? Dixit autem Paulus: Neſciebam fratres,ꝙ pontifex eſſet. Scriptum eſt enim: Principi populi tui non maledices. Sciens autem Paulus,ꝙ una pars eſſet Sadducæorum,& altera phariſæorum, exclamauit in concilio: Viri fratres,ego phariſæus ſum,filius phariſæi,de ſpe & reſurrectiõe mortuorum ego iudicor. Et quũ hoc dixiſſet, facta eſt diſſenſio inter phariſæos ac Sadducæos & diſſecta eſt multitudo. Nã Sadducæi quidem dicunt,non eſſe reſurrectionẽ,neq; angelum,neq; ſpiritũ: phariſæi aũt utraq; confitentur. Factus eſt autẽ clamor magnus: & quum ſurrexiſſent ſcribæ de factione phariſæorũ,depugnabãt,dicentes: Nihil mali inuenimus in homine iſto. Quòd ſi ſpirit⁹ loquutus eſt ei aut angelus,ne repugnemus deo. Et quũ magna ſeditio coorta eſſet,ueritus tribunus ne diſcerperẽt Paulus ab ipſis, iuſsit milites deſcẽdere & rapere eũ de medio eorũ,ac deducere eum in caſtra. Sequẽti aũt nocte aſsiſtens ei dominus, ait: Bono animo eſto Paule. Vt enim teſtificat⁹ es de me Hieroſolymis,ſic te oportet & Romę teſtificari. Facto aũt die collegerũt ſe qdã ex Iudęis,& deuouerũt ſe dicẽtes,neq; eſuros ſe neq; bibituros,donec occiderẽt Paulum,

XXIII

Erant

ἦσαν δὲ πλείους τεσσαράκοντα, οἱ ταύτην τὴν συνωμοσίαν πεποιηκότες. οἵτινες προσελθόντες τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, εἶπον. ἀναθέματι ἀνεθεματίσαμεν ἑαυτοὺς, μηδενὸς γεύσασθαι, ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν παῦλον. νῦν οὖν ὑμεῖς ἐμφανίσατε τῷ χιλιάρχῳ καὶ τῷ συνεδρίῳ, ὅπως αὔριον αὐτὸν καταγάγῃ πρὸς ὑμᾶς, ὡς μέλλοντας διαγινώσκειν ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ. ἡμεῖς δὲ πρὸ τοῦ ἐγγίσαι αὐτὸν, ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν. ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς παύλου τὸ ἔνεδρον, παραγενόμενος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολὴν, ἀπήγγειλε τῷ παύλῳ. προσκαλεσάμενος δὲ ὁ παῦλος ἕνα τῶν ἑκατοντάρχων, ἔφη. τὸν νεανίαν τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον. ἔχει γάρ τι ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ. ὁ μὲν οὖν παραλαβὼν αὐτὸν ἤγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον, καὶ φησίν. ὁ δέσμιος παῦλος προσκαλεσάμενός με, ἠρώτησε τοῦτον τὸν νεανίαν ἀγαγεῖν πρός σε, ἔχοντά τι λαλῆσαί σοι. ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χιλίαρχος, καὶ ἀναχωρήσας κατ᾽ ἰδίαν, ἐπυνθάνετο, τί ἐστιν ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαί μοι; εἶπε δὲ, ὅτι οἱ ἰουδαῖοι συνέθεντο τοῦ ἐρωτῆσαί σε, ὅπως αὔριον εἰς τὸ συνέδριον καταγάγῃς τὸν παῦλον, ὡς μέλλοντές τι ἀκριβέστερον πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ. σὺ οὖν μὴ πεισθῇς αὐτοῖς. ἐνεδρεύουσι γὰρ αὐτὸν ἐξ αὐτῶν ἄνδρες πλείους τεσσαράκοντα. οἵτινες ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀνέλωσιν αὐτόν. καὶ νῦν ἕτοιμοί εἰσι προσδεχόμενοι τὴν ἀπὸ σοῦ ἐπαγγελίαν. ὁ μὲν οὖν χιλίαρχος ἀπέλυσε τὸν νεανίαν παραγγείλας, μηδενὶ ἐκλαλῆσαι, ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρός με. καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν ἑκατοντάρχων, εἶπεν. ἑτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους, ὅπως πορευθῶσιν ἕως καισαρείας, καὶ ἱππεῖς ἑβδομήκοντα, καὶ δεξιολάβους διακοσίους, ἀπὸ τρίτης ὥρας τῆς νυκτὸς, κτήνη τε παραστῆσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν παῦλον διασώσωσι πρὸς φήλικα τὸν ἡγεμόνα, γράψας ἐπιστολὴν περιέχουσαν τὸν τύπον τοῦτον. κλαύδιος λυσίας τῷ κρατίστῳ ἡγεμόνι φήλικι χαίρειν. τὸν ἄνδρα τοῦτον συλληφθέντα ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, καὶ μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι ὑπ᾽ αὐτῶν, ἐπιστὰς σὺν τῷ στρατεύματι ἐξειλόμην αὐτὸν, μαθὼν ὅτι ῥωμαῖός ἐστι. βουλόμενος δὲ γνῶναι τὴν αἰτίαν, δι᾽ ἣν ἐνεκάλουν αὐτῷ, κατήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν. ὃν εὗρον ἐγκαλούμενον περὶ ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, μηδὲν ἄξιον θανάτου, ἢ δεσμῶν ἔγκλημα ἔχοντα. μηνυθείσης δέ μοι ἐπιβουλῆς εἰς τὸν ἄνδρα μέλλειν ἔσεσθαι ἀπὸ τῶν ἰουδαίων, ἐξαυτῆς ἔπεμψα πρός σε, παραγγείλας καὶ τοῖς κατηγόροις λέγειν τὰ πρὸς αὐτὸν ἐπὶ σοῦ. ἔρρωσο.

οἱ μὲν

Erant autem plures quàm quadraginta uiri qui hanc cõiurationem fecerant, qui accesserunt ad principes sacerdotum ac seniores & dixerunt: Deuotione deuouimus nosipsos, nihil gustaturos, donec occidamus Paulum. Nunc ergo uos significate tribuno & concilio, ut cras producat illum ad nos, tanquã aliquid certius cognituros de eo. Nos uero prius quàm appropinquet, parati sumus interficere illum. Quum autem audisset filius sororis Pauli insidias, uenit & intrauit in castra, nunciauitq; Paulo. Accersito autem Paulus ad se uno ex cẽturionibus ait: Adolescẽtem hunc abduc ad tribunum: habet enim quod renunciet illi. Et ille quidẽ assumens eum, duxit ad tribunum, & ait: Vinctus Paulus accersitum me, rogauit ut hunc adolescentem perducerẽ ad te, habentem aliquid quod loquatur tibi. Apprehẽsa autẽ tribunus manu illius, secessit cum eo seorsum, & percontatus est illum, Quid est quod habes significãdum mihi? Ille autem dixit: Iudæi conspirarunt ut rogarent te ut crastino die educeres Paulum in cõcilium, quasi aliquid certius inquisituri sint de illo: tu uero ne morem gesseris illis. Insidiantur enim ei ex eis uiri plures quadraginta, qui seipsos deuouerũt, ne uel edant uel bibant, donec interficiant eum: & nunc parati sunt expectantes, ut promittas. Tribunus igitur dimisit adolescentem, præcepitq; ei, ne cui effutias, inquiens, ꝙ hæc indicaueris mihi. Et accersitis duobus quibusdam cẽturionibus, dixit: Parate milites ducentos, ut eant Cæsaream, & equites septuaginta, & lãcearios ducentos, à tertia hora noctis, & iumenta præbete, ut impositum Paulum, saluum perducant ad Felicem præsidem, scriptis literis in hanc formam. Claudius Lysias potentissimo præsidi Felici salutem. Virum hunc comprehensum à Iudæis, quum iam esset interficiẽdus ab eis, superueniens cum exercitu, eripui, cognito ꝙ Romanus esset: uolensq; scire causam ob quam accusarent illum, deduxi eum in conciliũ eorũ. Quem comperi accusari de quæstionibus legis ipsorum, nullum dignum morte aut uinculis habentem crimen. Et quum indicatum esset mihi de insidijs quas parauerant illi Iudæi, protinus misi eum ad te, præcepto dato etiam accusatoribus, ut quæ habent aduersus eum, dicant apud te. Vale.

Milites

οἱ μὲν οὖν στρατιῶται κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς, ἀναλαβόντες τὸν παῦλον, ἤγαγον διὰ τῆς νυκτὸς εἰς τὴν ἀντιπατρίδα. τῇ δὲ ἐπαύριον ἐάσαντες τοὺς ἱππεῖς πορεύεσθαι σὺν αὐτῷ, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν παρεμβολήν. οἵτινες εἰσελθόντες εἰς τὴν καισάρειαν, καὶ ἀναδόντες τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἡγεμόνι, παρέστησαν καὶ τὸν παῦλον αὐτῷ. ἀναγνοὺς δὲ ὁ ἡγεμὼν καὶ ἐπερωτήσας ἐκ ποίας ἐπαρχίας ἐστὶ, καὶ πυθόμενος ὅτι ἀπὸ κιλικίας, διακούσομαί σου, ἔφη, ὅταν καὶ οἱ κατήγοροί σου παραγένωνται. ἐκέλευσέ τε αὐτὸν ἐν τῷ πραιτωρίῳ ἡρώδου φυλάσσεσθαι. μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρχιερεὺς ἀνανίας μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ῥήτορος τερτύλλου τινὸς, οἵτινες ἐνεφάνισαν τῷ ἡγεμόνι κατὰ τοῦ παύλου. κληθέντος δὲ αὐτοῦ, ἤρξατο κατηγορεῖν ὁ τέρτυλλος, λέγων. πολλῆς εἰρήνης τυγχάνοντες διὰ σοῦ, καὶ κατορθωμάτων γινομένων τῷ ἔθνει τούτῳ διὰ τῆς σῆς προνοίας, πάντῃ τε καὶ πανταχοῦ ἀποδεχόμεθα, κράτιστε φῆλιξ, μετὰ πάσης εὐχαριστίας. ἵνα δὲ μὴ ἐπὶ πλεῖόν σε ἐγκόπτω, παρακαλῶ ἀκοῦσαί σε ἡμῶν συντόμως τῇ σῇ ἐπιεικείᾳ. εὑρόντες γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον λοιμὸν, καὶ κινοῦντα στάσιν πᾶσι τοῖς ἰουδαίοις τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην, πρωτοστάτην τε τῆς τῶν ναζωραίων αἱρέσεως ὃς καὶ τὸ ἱερὸν ἐπείρασε βεβηλῶσαι, ὃν καὶ ἐκρατήσαμεν, καὶ κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἠθελήσαμεν κρίνειν. παρελθὼν δὲ λυσίας ὁ χιλίαρχος, μετὰ πολλῆς βίας ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀπήγαγε, κελεύσας τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ ἔρχεσθαι ἐπὶ σε, παρ' οὗ δυνήσῃ αὐτὸς ἀνακρίνας περὶ πάντων τούτων ἐπιγνῶναι, ὧν ἡμεῖς κατηγοροῦμεν αὐτοῦ. συνέθεντο δὲ καὶ οἱ ἰουδαῖοι, φάσκοντες ταῦτα οὕτως ἔχειν. ἀπεκρίθη δὲ ὁ παῦλος, νεύσαντος αὐτῷ τοῦ ἡγεμόνος λέγειν. ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε κριτὴν τῷ ἔθνει τούτῳ ἐπιστάμενος, εὐθυμότερον τὰ περὶ ἐμαυτοῦ ἀπολογοῦμαι, δυναμένου σου γνῶναι, ὅτι οὐ πλείους εἰσί μοι ἡμέραι ἢ δεκαδύο, ἀφ' ἧς ἀνέβην προσκυνήσων ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εὗρόν με πρός τινα διαλεγόμενον, ἢ ἐπισύστασιν ποιοῦντα ὄχλου, οὔτε ἐν ταῖς συναγωγαῖς, οὔτε κατὰ πόλιν. οὔτε παραστῆσαί με δύνανται, περὶ ὧν κατηγοροῦσί μου. ὁμολογῶ δὲ τοῦτό σοι, ὅτι κατὰ τὴν ὁδὸν, ἣν λέγουσιν αἵρεσιν, οὕτως λατρεύω τῷ πατρῴῳ θεῷ, πιστεύων πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν νόμον καὶ τοῖς προφήταις γεγραμμένοις, ἐλπίδα ἔχων εἰς τὸν θεὸν, ἣν καὶ αὐτοὶ οὗτοι προσδέχονται, ἀνάστασιν μέλλειν ἔσεσθαι νεκρῶν, δικαίων τε καὶ ἀδίκων. ἐν τούτῳ δὲ αὐτὸς ἀσκῶ ἀπρόσκοπον συνείδησιν ἔχειν πρὸς τὸν θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους διαπαντός.

δι

Milites uero iuxta quod sibi iniunctũ erat, receptum Paulũ duxerunt per noctem Antipatridem. Postero aũt die dimissis equitibus ut cum eo irent, reuersi sunt in castra. Qui quum uenissent Cæsareã, ac tradidissent epistolam præsidi, statuerũt coram eo & Paulum. Quum legisset aũt præses, & interrogasset ex qua prouincia esset, & cognouisset ꝙ ex Cilicia, Audiam te, inquit, quũ accusatores quoq; tui aduenerint. Iussitq; in prætorio Herodis custodiri eum.

XXIIII Post quinq; aũt dies descendit princeps sacerdotũ Ananias cum senioribus & Tertullo quodã oratore, qui adierunt præsidem contra Paulum. Et citato Paulo, cœpit accusare Tertullus, dicẽs: Quum in multa pace agamus per te, & multa recte gerãtur in populo hoc per tuam prouidentiã, & semper & ubiq; comprobamus præstantissime Felix, cum omni gratiarũ actione. Sed ne diutius te detineã, oro te, ut audias nos paucis pro tua humanitate. Nacti enim sumus uirum hunc pestiferum & concitantem seditionem omnibus Iudæis in uniuerso orbe, & autorem sectæ Nazarenorũ, qui etiam templum prophanare conatus est: quem & apprehensum uoluimus secundum legem nostrã iudicare. Sed superueniens tribunus Lysias, cum magna ui eripuit eum è manibus nostris, iubẽs accusatores eius ad te uenire: ex quo poteris ipse inquisitione facta de omnibus istis cognoscere, de quibus nos accusamus eum. Adiecerunt aũt & Iudæi, dicentes hæc ita se habere. Respondit autẽ Paulus, quum annuisset ipse præses, ut diceret: Aequiore animo pro meipso causam dico, quum sciã te multis iam annis iudicem fuisse genti huic, qui possis cognoscere, ꝙ non plures sunt mihi dies ꝗ̃ duodecim, ex quo ascendi adoraturus Hierosolymam: & neq; in templo cõpererunt me cum aliquo disputantem, aut concursum facientem turbæ, neq; in synagogis, neq; in ciuitate, neq; probare possunt ea de quibus me accusant. Confiteor aũt hoc tibi, ꝙ iuxta uiam quam uocant hæresim, sic colo patrium deum, credens omnibus quæ in lege & prophetis scripta sunt, spem habens in deum, fore, quam & hi ipsi expectant, resurrectionẽ mortuorum, iustorum simul & iniustorũ. Quin in hoc & ipse studeo sine offendiculo cõscientiã habere erga deũ & erga homines semp.

Post

δι' ἐτῶν δὲ πλειόνων παρεγενόμην, ἐλεημοσύνας ποιήσων εἰς τὸ ἔθνος μου καὶ προσφοράς. ἐν οἷς εὗρόν με ἡγνισμένον ἐν τῷ ἱερῷ, οὐ μετὰ ὄχλου, οὐδὲ μετὰ θορύβου. τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς ἀσίας ἰουδαῖοι, οὓς δεῖ ἐπὶ σοῦ παρεῖναι καὶ κατηγορεῖν, εἴ τι ἔχοιεν πρός με. ἢ αὐτοὶ οὗτοι εἰπάτωσαν, εἴ τι εὗρον ἐν ἐμοὶ ἀδίκημα, στάντος μου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου, ἢ περὶ μιᾶς ταύτης φωνῆς, ἧς ἐκέκραξα ἑστὼς ἐν αὐτοῖς, ὅτι περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι σήμερον ὑφ' ὑμῶν. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ φῆλιξ, ἀνέβαλε αὐτούς, ἀκριβέστερον εἰδὼς τὰ περὶ τῆς ὁδοῦ, εἰπών. ὅταν λυσίας ὁ χιλίαρχος καταβῇ, διαγνώσομαι τὰ καθ' ὑμᾶς. διαταξάμενός τε τῷ ἑκατοντάρχῳ τηρεῖσθαι τὸν παῦλον, ἔχειν τε ἄνεσιν, καὶ μηδένα κωλύειν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπηρετεῖν, ἢ προσέρχεσθαι αὐτῷ. μετὰ δὲ ἡμέρας τινὰς παραγενόμενος ὁ φῆλιξ σὺν δρουσίλλῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, οὔσῃ ἰουδαίᾳ, μετεπέμψατο τὸν παῦλον. καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ περὶ τῆς εἰς χριστὸν πίστεως. διαλεγομένου δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας, καὶ τοῦ κρίματος τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι, ἔμφοβος γενόμενος ὁ φῆλιξ, ἀπεκρίθη, τὸ νῦν ἔχον πορεύου, καιρὸν δὲ μεταλαβὼν μετακαλέσομαί σε. ἅμα δὲ καὶ ἐλπίζων ὅτι χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ παύλου, ὅπως λύσῃ αὐτόν. διὸ καὶ πυκνότερον αὐτὸν μεταπεμπόμενος ὡμίλει αὐτῷ. διετίας δὲ πληρωθείσης ἔλαβε διάδοχον ὁ φῆλιξ πόρκιον φῆστον. θέλων τε χάριτας καταθέσθαι τοῖς ἰουδαίοις ὁ φῆλιξ, κατέλιπε τὸν παῦλον δεδεμένον.

Φῆστος οὖν ἐπιβὰς τῇ ἐπαρχίᾳ, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνέβη εἰς ἱεροσόλυμα ἀπὸ καισαρείας. ἐνεφάνισαν δὲ αὐτῷ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ πρῶτοι τῶν ἰουδαίων κατὰ τοῦ παύλου, καὶ παρεκάλουν αὐτόν, αἰτούμενοι χάριν κατ' αὐτοῦ, ὅπως μεταπέμψηται αὐτὸν εἰς ἱερουσαλήμ, ἐνέδραν ποιοῦντες ἀνελεῖν αὐτὸν κατὰ τὴν ὁδόν. ὁ μὲν οὖν φῆστος ἀπεκρίθη, τηρεῖσθαι τὸν παῦλον ἐν καισαρείᾳ, ἑαυτὸν δὲ μέλλειν ἐν τάχει ἐκπορεύεσθαι. οἱ οὖν δυνατοὶ ἐν ὑμῖν, φησί, συγκαταβάντες, εἴ τι ἐστὶν ἐν τῷ ἀνδρὶ τούτῳ, κατηγορείτωσαν αὐτοῦ. διατρίψας δὲ ἐν αὐτοῖς ἡμέρας πλείους ἢ δέκα, καταβὰς εἰς καισάρειαν, τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσε τὸν παῦλον ἀχθῆναι. παραγενομένου δὲ αὐτοῦ, περιέστησαν οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων καταβεβηκότες ἰουδαῖοι, πολλὰ καὶ βαρέα αἰτιάματα φέροντες κατὰ τοῦ παύλου, ἃ οὐκ ἴσχυον ἀποδεῖξαι, ἀπολογουμένου αὐτοῦ, ὅτι οὔτε εἰς τὸν νόμον τῶν ἰουδαίων, οὔτε εἰς τὸ ἱερόν, οὔτε εἰς καίσαρά τι ἥμαρτον. ὁ φῆστος δὲ τοῖς ἰουδαίοις θέλων χάριν καταθέσθαι, ἀποκριθεὶς τῷ παύλῳ, εἶπε. θέλεις

εἰς

Post annos aũt plures accessi, eleemosynas exhibiturus in gentẽ meam, & oblationes, in quibus cõpererunt me purificatũ in templo, haud cum turba, neq; cũ tumultu. Quidam autem ex Asia Iudæi, quos oportebat apud te præsto esse & accusare, si qd haberent aduersum me: aut hi ipsi dicant, si quid deprehẽderunt in me iniquitatis, quũ stem in concilio, nisi de una hac uoce quã clamaui inter eos stans, de resurrectione mortuorum, ego iudicor hodie à uobis. Auditis autem his, Felix distulit illos, certo sciens quæ ad eam uiam attinebãt, dicens: Quũ tribunus Lysias descenderit, pernoscam causam uestrã. Iussitq; cẽturioni, ut custodiret Paulum, sineretq; eum relaxari, & ne quem ex illius familiaribus uetaret subministrare ei, aut adire eũ. Post aliquot aũt dies quũ aduenisset Felix cum Drusilla uxore sua, quæ erat Iudæa, accersiuit Paulũ, & audiuit ab eo fidẽ, quæ est in Christum. Disputãte aũt illo de iustitia & tẽperantia & de iudicio futuro, tremefactus Felix respõdit: In præsentia abi: cæterũ opportunitatẽ nactus accersam te. simul & illud sperãs fore, ut pecunia sibi daret à Paulo ut solueret ipsum, ꝑpter quod & frequẽter accersens eũ, loquebatur cũ eo. Biennio aũt expleto, accepit successorem Felix Porciũ Festũ. Volens aũt gratiã præstare Iudæis Felix, reliquit Paulum uinctum.

Festus ergo suscepta ꝓuincia, post triduũ ascendit Hierosolymã ab urbe Cæsarea. Significarũtq; illi princeps sacerdotum ac primores Iudæorũ de Paulo, & rogabãt eum postulãtes fauorẽ aduersus eum, ut accerseret eum Hierosolymã, insidias tẽdẽtes ut interficerẽt eum in uia. Festus aũt respõdit, ut seruaretur quidẽ Paulus Cæsareæ, se uero breui illò profecturũ. Qui ergo inter uos, inqt, potẽtes sunt, unà nobiscũ descendant: & si quod est in hoc uiro crimen, accusent eum. Demoratus aũt inter eos diebus amplius q̃ decẽ, descẽdit Cæsareã: & postero die sedit pro tribunali, iussitq; Paulũ adduci. Qui quum perductus esset, circũsteterunt eum qui ab Hierosolymis descẽderant Iudæi, multa & grauia crimina intendentes aduersus Paulũ, quæ non poterãt probare: Paulo pro se respondente, ꝙ neq; in legem Iudeorum, neq; in templum, neq; in Cæsarem quicquã peccasset. Festus autẽ uolens gratificari Iudæis, rñdens Paulo, dixit: Vis

Hiero

εἰς ἱεροσόλυμα ἀναβάς, ἐκεῖ περὶ τούτων κρίνεσθαι ἐπ' ἐμοῦ; εἶπε δὲ ὁ παῦλος. ἐπὶ τοῦ βήματος καίσαρος ἑστώς εἰμι, οὗ με δεῖ κρίνεσθαι. ἰουδαίους οὐδὲν ἠδίκησα, ὡς καὶ σὺ κάλλιον ἐπιγινώσκεις. εἰ μὲν γὰρ ἀδικῶ, καὶ ἄξιον θανάτου πέπραχά τι, οὐ παραιτοῦμαι τὸ ἀποθανεῖν. εἰ δὲ οὐδέν ἐστιν ὧν οὗτοι κατηγοροῦσί μου, οὐδείς με δύναται αὐτοῖς χαρίσασθαι. καίσαρα ἐπικαλοῦμαι. τότε ὁ φῆστος συλλαλήσας μετὰ τοῦ συμβουλίου, ἀπεκρίθη. καίσαρα ἐπικέκλησαι; ἐπὶ καίσαρα πορεύσῃ. ἡμερῶν δὲ διαγενομένων τινῶν, ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς καὶ βερνίκη κατήντησαν εἰς καισάρειαν, ἀσπασόμενοι τὸν φῆστον. ὡς δὲ πλείους ἡμέρας διέτριβον ἐκεῖ, ὁ φῆστος τῷ βασιλεῖ ἀνέθετο τὰ κατὰ τὸν παῦλον, λέγων. ἀνήρ τίς ἐστι καταλελειμμένος ὑπὸ φήλικος δέσμιος, περὶ οὗ γενομένου μου εἰς ἱεροσόλυμα, ἐνεφάνισαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῶν ἰουδαίων, αἰτούμενοι κατ' αὐτοῦ δίκην, πρὸς οὓς ἀπεκρίθην, ὅτι οὐκ ἔστιν ἔθος ῥωμαίοις χαρίζεσθαί τινα ἄνθρωπον εἰς ἀπώλειαν, πρὶν ἢ ὁ κατηγορούμενος, κατὰ πρόσωπον ἔχοι τοὺς κατηγόρους, τόπον τε ἀπολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος. συνελθόντων οὖν αὐτῶν ἐνθάδε, ἀναβολὴν μηδὲ μίαν ποιησάμενος, τῇ ἑξῆς καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσα ἀχθῆναι τὸν ἄνδρα, περὶ οὗ σταθέντες οἱ κατήγοροι, οὐδὲ μίαν αἰτίαν ἐπέφερον ὧν ὑπενόουν ἐγώ. ζητήματα δέ τινα περὶ τῆς ἰδίας δεισιδαιμονίας εἶχον πρὸς αὐτόν, καὶ περί τινος ἰησοῦ τεθνηκότος, ὃν ἔφασκεν ὁ παῦλος ζῆν. ἀπορούμενος δὲ ἐγὼ τὴν περὶ τούτου ζήτησιν, ἔλεγον, εἰ βούλοιτο πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλήμ, κἀκεῖ κρίνεσθαι περὶ τούτων. τοῦ δὲ παύλου ἐπικαλεσαμένου, τηρηθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν τοῦ σεβαστοῦ διάγνωσιν, ἐκέλευσα τηρεῖσθαι αὐτόν, ἕως οὗ πέμψω αὐτὸν πρὸς καίσαρα. ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν φῆστον ἔφη, ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀκοῦσαι. ὁ δὲ αὔριον φησίν, ἀκούσῃ αὐτοῦ. τῇ οὖν ἐπαύριον ἐλθόντος τοῦ ἀγρίππα καὶ τῆς βερνίκης μετὰ πολλῆς φαντασίας, καὶ εἰσελθόντων εἰς τὸ ἀκροατήριον σύν τε τοῖς χιλιάρχοις καὶ ἀνδράσι τοῖς κατ' ἐξοχὴν οὖσι τῆς πόλεως, καὶ κελεύσαντος τοῦ φήστου, ἤχθη ὁ παῦλος. καί φησιν ὁ φῆστος. ἀγρίππα βασιλεῦ, καὶ πάντες οἱ συμπαρόντες ἡμῖν ἄνδρες, θεωρεῖτε τοῦτον, περὶ οὗ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν ἰουδαίων ἐνέτυχόν μοι ἔν τε ἱεροσολύμοις καὶ ἐνθάδε, ἐπιβοῶντες μὴ δεῖν ζῆν αὐτὸν μηκέτι. ἐγὼ δὲ καταλαβόμενος μηδὲν ἄξιον θανάτου αὐτὸν πεπραχέναι, καὶ αὐτοῦ δὲ τούτου ἐπικαλεσαμένου τὸν σεβαστόν, ἔκρινα πέμπειν αὐτόν. περὶ οὗ ἀσφαλές τι γράψαι τῷ κυρίῳ οὐκ ἔχω. διὸ προήγαγον αὐτὸν ἐφ' ὑμῶν, καὶ μάλιστα ἐπὶ σοῦ βασιλεῦ ἀγρίππα, ὅπως τῆς

ἀνα

Hierosolymam ascendere, & ibi de his iudicari apud me? Dixit aũt Paulus: Ad tribunal Cæsaris sto, ubi me oportet iudicari. Iudæis nullam iniuriã feci, sicut & tu melius nosti. Si enim nocui, ac dignum morte aliquid feci, non recuso mori. Si uero nihil est eorum de quibus hi accusant me, nemo potest me illis donare. Cæsarem appello. Tũc Festus cum consilio colloquutus, respõdit: Cæsarem appellasti? ad Cæsarem ibis. Et quum dies aliquot transacti essent, Agrippa rex & Bernice descenderunt Cæsaream salutaturi Festum. Et quum dies cõplures ibi commorarentur, Festus regi retulit causam Pauli, dicens: Vir quidam est relictus à Felice uinctus, de quo quum uenissem Hierosolymam, significarunt mihi principes sacerdotum & seniores Iudæorum postulantes aduersus illum sententiam. Quibus respondi: Non est Romanis consuetudo ob gratiam donare aliquem hominem ut pereat, prius quàm is qui accusatur præsentes habeat accusatores, locumq́ꝫ defendendi accipiat de crimine. Quum ergo huc conuenissent, sine ulla dilatione, sequenti die sedens pro tribunali iussi adduci uirum. De quo quum stetissent accusatores, nullũ crimen intendebant super hisce rebus, de quibus ego suspicabar: sed quæstiones quasdã de sua superstitione habebant aduersus eũ, & de quodam Iesu defuncto, quem affirmabat Paulus uiuere. Hæsitans autem ego de huiusmodi quæstiõe, dicebã, num uellet ire Hierosolymã, & ibi iudicari super istis. Paulus aũt quum appellasset, ut seruaretur Augusti cognitioni, iussi seruari eũ, donec mitterẽ eum ad Cæsarẽ. Agrippa autẽ dixit ad Festũ: Volebã & ipse hominẽ audire. Cras inq̄t, audies eũ. Postero autẽ die quũ uenisset Agrippa & Bernice cũ multo apparatu, & introissent in auditoriũ cũ tribunis & uiris principalibus ciuitatis, iubẽte Festo adductus est Paulus. Et dicit Festus: Agrippa rex & omnes q̄ simul adestis nobiscũ uiri, uidetis hunc hominẽ de quo omnis multitudo Iudæorũ interpellauit me & Hierosolymis & hic, acclamãtes non oportere eũ uiuere amplius: ego uero cõperi nihil dignũ morte eũ admisisse. Cæterũ cũ is ipse appellasset Augustũ, statui mittere eũ: de quo qd certũ scribam dño, non habeo. Quapropter produxi eũ ad uos, & maxime ad te, rex Agrippa, ut

 exa

ἀνακρίσεως γενομένης, σχῶ τι γράψαι. ἄλογον γάρ μοι δοκεῖ πέμποντα δέσμιον, μὴ καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ αἰτίας σημᾶναι. ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν παῦλον ἔφη, ἐπιτρέπεταί σοι ὑπὲρ σεαυτοῦ λέγειν. τότε ὁ παῦλος ἀπελογεῖτο ἐκτείνας τὴν χεῖρα. περὶ πάντων ὧν ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ ἰουδαίων βασιλεῦ ἀγρίππα, ἥγημαι ἐμαυτὸν μακάριον, μέλλων ἀπολογεῖσθαι ἐπὶ σοῦ σήμερον, μάλιστα γνώστην ὄντα σε πάντων τῶν κατὰ ἰουδαίους, ἠθῶν τε καὶ ζητημάτων. διὸ δέομαί σου, μακροθύμως ἀκοῦσαί μου. τὴν μὲν οὖν βίωσίν μου τὴν ἐκ νεότητος, τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενομένην ἐν τῷ ἔθνει μου ἐν ἱεροσολύμοις, ἴσασι πάντες οἱ ἰουδαῖοι, προγινώσκοντές με ἄνωθεν, ἐὰν θέλωσι μαρτυρεῖν, ὅτι κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας, ἔζησα φαρισαῖος, καὶ νῦν ἐπ' ἐλπίδι τῆς πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίας γενομένης ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἕστηκα κρινόμενος, εἰς ἣν τὸ δωδεκάφυλον ἡμῶν ἐν ἐκτενείᾳ νύκτα καὶ ἡμέραν λατρεῦον, ἐλπίζει καταντῆσαι. περὶ ἧς ἐλπίδος ἐγκαλοῦμαι βασιλεῦ ἀγρίππα ὑπὸ τῶν ἰουδαίων. τί ἄπιστον κρίνεται παρ' ὑμῖν, εἰ ὁ θεὸς νεκροὺς ἐγείρει; ἐγὼ μὲν οὖν ἔδοξα ἐμαυτῷ πρὸς τὸ ὄνομα ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου δεῖν πολλὰ ἐναντία πρᾶξαι, ὃ καὶ ἐποίησα ἐν ἱεροσολύμοις. καὶ πολλοὺς τῶν ἁγίων ἐγὼ φυλακαῖς κατέκλεισα, τὴν παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐξουσίαν λαβών, ἀναιρουμένων τε αὐτῶν, κατήνεγκα ψῆφον. καὶ κατὰ πάσας τὰς συναγωγὰς πολλάκις τιμωρῶν αὐτούς, ἠνάγκαζον βλασφημεῖν, περισσῶς τε ἐμμαινόμενος αὐτοῖς, ἐδίωκον ἕως καὶ εἰς τὰς ἔξω πόλεις. ἐν οἷς καὶ πορευόμενος εἰς τὴν δαμασκὸν μετ' ἐξουσίας καὶ ἐπιτροπῆς τῆς παρὰ τῶν ἀρχιερέων, ἡμέρας μέσης, βασιλεῦ, κατὰ τὴν ὁδὸν εἶδον οὐρανόθεν ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου περιλάμψαν με φῶς, καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ πορευομένους. πάντων δὲ καταπεσόντων ἡμῶν εἰς τὴν γῆν, ἤκουσα φωνὴν λαλοῦσαν πρός με, καὶ λέγουσαν τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ. σαοὺλ, σαοὺλ τί με διώκεις; σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν. ἐγὼ δὲ εἶπον. τίς εἶ κύριε; ὁ δὲ εἶπεν. ἐγώ εἰμι ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις. ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ στῆθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου. εἰς τοῦτο γὰρ ὤφθην σοι, προχειρίσασθαί σε ὑπηρέτην καὶ μάρτυρα, ὧν τε εἶδες, ὧν τε ὀφθήσομαί σοι, ἐξαιρούμενός σε ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς νῦν σε ἀποστέλλω, ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ ὑποστρέψαι ἀπὸ σκότους εἰς φῶς, καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἐπὶ τὸν θεόν, τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ κλῆρον ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πίστει τῇ εἰς ἐμέ. ὅθεν βασιλεῦ ἀγρίππα, οὐκ ἐγενόμην ἀπειθὴς τῇ οὐρανίῳ ὀπτασίᾳ, ἀλλὰ τοῖς ἐν δαμασκῷ πρῶτον, καὶ ἱεροσολύμοις, εἰς πᾶσάν τε τὴν χώ-

ραν

examinatione facta, habeã quod scribã. Iniquum enim mihi uidet̃, mittere uinctũ, & crimina de qbus accusatur non significare. XX

Agrippa uero ad Paulũ ait: Permittit̃ tibi loqui pro temetipso. Tũc Paulus extẽta manu pro se dicebat: Sup omnib⁹ de qbus accusor à Iudæis, rex Agrippa, existimo me beatũ, q causam dictur⁹ sim apud te hodie: quũ tu maxime sis gnarus earũ quæ apud Iudæos sunt, & cõsuetudinũ & quæstionũ. Quapropter obsecro te, ut patiẽter me audias. Itaq; uitã qdẽ meã, quã egi ab adolescentia, quę ab initio fuit in gẽte mea Hierosolymis, nouerũt omnes Iudæi, q prius nouerãt me ab initio, si uelint testimoniũ ferre: quod secũdũ exqsitissimã sectã nostræ religionis uixerim pharisæus. Et nunc ob spem repromissionis quæ ad patres nostros facta est à deo, sto iudicio subiectus, ad quã duodecim trib⁹ nostrę instãter nocte & die colẽtes deũ sperãt se puenturas. de qua spe accusor, rex Agrippa, à Iudæis. Cur incredibile iudicat̃ apud uos, si deus mortuos suscitat? Et ego qdẽ existimabã me aduersus nomen Iesu Nazareni multa repugnãdo facturũ, qd' & feci Hierosolymis: & multos sanctorũ ego carcerib⁹ inclusi, à principib⁹ sacerdotũ potestate accepta: & quũ occiderẽtur, detuli sentẽtiã. Et per oẽs synagogas frequẽter puniẽs, eos cõpellebã blasphemare, & amplius insaniẽs in eos, psequebar etiã in exteras usq; ciuitates. Quarũ rerũ studio quũ irem Damascũ cũ autoritate & pmissu principũ sacerdotũ, die medio, rex, in uia uidi è cœlo supra splẽdorẽ solis circũfulsisse me lumẽ & eos q mecũ faciebãt iter. Quũ aũt oẽs nos decidissemus in terrã, audiui uocẽ loquẽtẽ ad me, ac dicentẽ Hebraica lingua: Saul, Saul, qd me psequeris? Durũ est tibi cõtra stimulos calcitrare. Ego aũt dixi: Quis es dñe? At ille dixit: Ego sum Iesus quẽ tu psequeris. Sed exurge & sta sup pedes tuos. Ad hoc enim apparui tibi, ut cõstituã te ministrũ ac testẽ & eorũ quæ uidisti & eorũ in qbus apparebo tibi, eripiẽs te à populo & gẽtibus, in quas nũc te mitto: ut apias oculos eorũ, ut cõuertant̃ à tenebris ad lucẽ, & à potestate satanę ad deũ, ut accipiãt remissionẽ peccatorũ & sortẽ inter eos qui sanctificati sunt per fidẽ quæ est erga me. Vnde rex Agrippa, nõ fui inobediẽs cœlesti uisioni, sed his q sunt Damasci primũ & Hierosolymis & p omnẽ regionem

ραν τῆς ἰουδαίας, καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγέλλων
μετανοεῖν, καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεόν, ἄξια τῆς
μετανοίας ἔργα πράσσοντας. ἕνεκα τούτων με
οἱ ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι ἐν τῷ ἱερῷ, ἐπειρῶντο
διαχειρίσασθαι. ἐπικουρίας οὖν τυχὼν τῆς παρὰ
τοῦ θεοῦ, ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἕστηκα, μαρτυ-
ρούμενος μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ, οὐδὲν ἐκτὸς λέ
γων, ὧν τε οἱ προφῆται ἐλάλησαν μελλόντων γί
νεσθαι, καὶ μωσῆς, εἰ παθητὸς ὁ χριστός, εἰ πρῶτος
ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν
τῷ λαῷ καὶ τοῖς ἔθνεσι. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἀπολο-
γουμένου, ὁ φῆστος μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἔφη, μαίνῃ
παῦλε. τὰ πολλά σε γράμματα εἰς μανίαν περι-
τρέπει. ὁ δέ, οὐ μαίνομαι φησὶ κράτιστε φῆστε, ἀλ-
λὰ ἀληθείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀποφθέγ-
γομαι. ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων ὁ βασιλεύς,
πρὸς ὃν καὶ παῤῥησιαζόμενος λαλῶ. λανθάνειν
γὰρ αὐτόν τι τούτων, οὐ πείθομαι οὐδέν. οὐ γάρ
ἐστιν ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον τοῦτο. πιστεύεις βασι-
λεῦ ἀγρίππα τοῖς προφήταις; οἶδα ὅτι πιστεύεις.
ὁ δὲ ἀγρίππας πρὸς τὸν παῦλον ἔφη. ἐν ὀλίγῳ
με πείθεις χριστιανὸν γενέσθαι. ὁ δὲ παῦλος εἶ-
πεν. εὐξαίμην ἂν τῷ θεῷ, καὶ ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν
πολλῷ, οὐ μόνον σέ, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούον
τάς μου σήμερον, γενέσθαι τοιούτους, ὁποῖος κἀ-
γώ εἰμι, παρεκτὸς τῶν δεσμῶν τούτων. καὶ ταῦ
τα εἰπόντος αὐτοῦ, ἀνέστη ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἡγε-
μών, ἥ τε βερνίκη, καὶ οἱ συγκαθήμενοι αὐτοῖς.
καὶ ἀναχωρήσαντες, ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους λέ
γοντες. ὅτι οὐδὲν θανάτου ἄξιον ἢ δεσμῶν
πράσσει ὁ ἄνθρωπος οὗτος. ἀγρίππας δὲ τῷ
φήστῳ ἔφη, ἀπολελύσθαι ἐδύνατο ὁ ἄνθρωπος
οὗτος, εἰ μὴ ἐπεκέκλητο καίσαρα. ὡς δὲ ἐκρί-
θη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν ἰταλίαν, παρεδί-
δουν τόν τε παῦλον καί τινας ἑτέρους δεσμώ-
τας ἑκατοντάρχῃ, ὀνόματι ἰουλίῳ, σπείρης σεβα-
στῆς. ἐπιβάντες δὲ πλοίῳ ἀδραμυττηνῷ μέλλον-
τες πλεῖν τοὺς κατὰ τὴν ἀσίαν τόπους, ἀνήχθη-
μεν, ὄντος σὺν ἡμῖν ἀριστάρχου μακεδόνος θεσ-
σαλονικέως. τῇ τε ἑτέρᾳ κατήχθημεν εἰς σιδῶνα.
φιλανθρώπως τε ὁ ἰούλιος τῷ παύλῳ χρησάμε-
νος, ἐπέτρεψε πρὸς τοὺς φίλους πορευθέντα, ἐπι-
μελείας τυχεῖν. κἀκεῖθεν ἀναχθέντες, ὑπεπλεύ
σαμεν τὴν κύπρον, διὰ τὸ τοὺς ἀνέμους εἶναι ἐναν-
τίους. τό, τε πέλαγος τὸ κατὰ τὴν κιλικίαν καὶ
παμφυλίαν διαπλεύσαντες, κατήλθομεν εἰς
μύρα τῆς λυκίας, κἀκεῖ εὑρὼν ὁ ἑκατόνταρχος
πλοῖον ἀλεξανδρινόν, πλέον εἰς τὴν ἰταλίαν,
ἐνεβίβασεν ἡμᾶς εἰς αὐτό. ἐν ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις
βραδυπλοοῦντες, καὶ μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν
κνίδον, μὴ προσεῶντος ἡμᾶς τοῦ ἀνέμου, ὑπε-
πλεύσαμεν τὴν κρήτην κατὰ σαλμώνην. μόλις τε
παρα

gionem Iudææ,deinde & gentibus annun/
ciabam,ut pœnitentiam agerent,& conuer
terentur ad deum,opera facientes digna his
qui resipuissent.Hac ex causa Iudæi me in
templo comprehensum tentauerunt interfi/
cere.Auxilium igitur nactus dei,usq; in ho/
diernum diem sto,testificās tum paruo tum
magno,nihil aliud dicens,quàm ea quæ pro
phetæ prædixerant futura esse,& Moses,an
passurus fuerit Christus,an primus ex resur
rectione mortuorum lumen annunciaturus
sit populo & gentibus. Hæc autē quum pro
se diceret,Fest⁹ magna uoce ait:Insanis Pau
le:multæ te literæ ad insaniam conuertūt.Et
Paulus: Non insanio,inquit,optime Feste,
sed ueritatis & sobrietatis uerba eloquor.
Scit enim de his rex apud quem & libere lo/
quor.Latere enim eum nihil horū arbitror.
Neq; enim hoc in angulo gestū est. Credis
rex Agrippa,ꝓphetis?Scio ꝙ credis.Agrip
pa aūt ad Paulum ait:Modica ex parte per/
suades mihi ut fiam Christianus.Et Paulus
ait:Optarim à deo,non solū modica ex par/
te,uerum etiā magna:non te modo,sed om/
nes etiam qui me audiunt hodie,esse tales,
qualis ego sum,exceptis uinculis his.Et hęc
eo loquuto,surrexit rex ac præses & Berni/
ce & qui asidebāt eis.Et quum secessissent,
loquebantur inter se dicentes:Nihil morte
aut uinculis dignum facit homo iste.Agrip/
pa autē Festo dixit:Dimitti poterat homo
hic,si non appellasset Cæsarem. Postquā XX/
autem decretum est,ut nos nauigaremus in VII
Italiam,tradiderunt & Paulum & quosdam
alios uinctos centurioni, nomine Iulio,co/
hortis Augustæ.Conscensa aūt naue Adra/
myttina nauigaturi iuxta loca Asiæ,solui/
mus,perseuerante nobiscū Aristarcho Ma/
cedone Thessalonicensi.Sequenti autē die
appulimus Sidonem. Et Iulius humaniter
tractato Paulo,permisit ut ad amicos profe/
ctus, ab illis curaretur.Et inde quum soluis/
semus,subnauigauimus iuxta Cyprum,pro
pterea quòd essent uenti contrarij.Et pela/
gus quod est contra Ciliciam & Pamphy/
liam,emensi, peruenimus Myram,quæ est
Lyciæ, & ibi nactus centurio nauem Ale/
xandrinam,nauigantem in Italiam, impo/
suit nos in eam.Et quum multis diebus tar/
de nauigaremus, uixq; deuenissemus con/
tra Gnidum,prohibente nos uento,adnaui/
gauimus Cretæ iuxta Salmonem. Et uix

 præ/

παραλεγόμενοι αὐτὴν ἤλθομεν εἰς τόπον τινὰ,
καλούμενον καλοὺς λιμένας, ᾧ ἐγγὺς ἦν πόλις
λασαία. ἱκανοῦ δὲ χρόνου διαγενομένου, καὶ ὄντος
ἤδη ἐπισφαλοῦς τοῦ πλοὸς, διὰ τὸ καὶ τὴν νηστεί-
αν ἤδη παρεληλυθέναι, παρῄνει ὁ παῦλος, λέ-
γων αὐτοῖς. ἄνδρες, θεωρῶ ὅτι μετὰ ὕβρεως καὶ
πολλῆς ζημίας, οὐ μόνον τοῦ φόρτου καὶ τοῦ πλοίου,
ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν μέλλειν ἔσεσθαι τὸν
πλοῦν. ὁ δὲ ἑκατόνταρχος τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ
ναυκλήρῳ ἐπείθετο μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὸ τοῦ παύ-
λου λεγομένοις. ἀνευθέτου δὲ τοῦ λιμένος ὑπάρ-
χοντος πρὸς παραχειμασίαν, οἱ πλείους ἔθεντο
βουλὴν ἀναχθῆναι κἀκεῖθεν εἴπως δύναιντο κα-
ταντήσαντες εἰς φοίνικα παραχειμάσαι, λιμένα
τῆς κρήτης, βλέποντα κατὰ λίβα καὶ κατὰ χῶ-
ρον. ὑποπνεύσαντος δὲ νότου, δόξαντες τῆς προ-
θέσεως κεκρατηκέναι, ἄραντες ἆσσον, παρελέ-
γοντο τὴν κρήτην. μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ ἔβαλε κατ᾽
αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικὸς, ὁ καλούμενος εὐρο-
κλύδων. συναρπασθέντος δὲ τοῦ πλοίου, καὶ μὴ
δυναμένου ἀντοφθαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ, ἐπιδόντες
ἐφερόμεθα. νησίον δέ τι ὑποδραμόντες, καλού-
μενον κλαύδην, μόλις ἰσχύσαμεν περικρατεῖς γε-
νέσθαι τῆς σκάφης, ἣν ἄραντες, βοηθείαις ἐχρῶν-
το, ὑποζωννύντες τὸ πλοῖον, φοβούμενοί τε μὴ
εἰς τὴν σύρτιν ἐκπέσωσι, χαλάσαντες τὸ σκεῦ-
ος, οὕτως ἐφέροντο. σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων ἡ-
μῶν τῇ ἑξῆς ἐκβολὴν ἐποιοῦντο, καὶ τῇ τρίτῃ
αὐτόχειρες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἐρρίψαμεν.
μήτε δὲ ἡλίου, μήτε ἄστρων ἐπιφαινόντων ἐπὶ
πλείονας ἡμέρας, χειμῶνός τε οὐκ ὀλίγου ἐπικει-
μένου, λοιπὸν περιῃρεῖτο πᾶσα ἐλπὶς τοῦ σώζεσθαι
ἡμᾶς. πολλῆς δὲ ἀσιτίας ὑπαρχούσης, τότε σταθεὶς
ὁ παῦλος ἐν μέσῳ αὐτῶν, εἶπεν. ἔδει μὲν ὦ ἄν-
δρες πειθαρχήσαντάς μοι μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς
κρήτης, κερδῆσαί τε τὴν ὕβριν ταύτην καὶ τὴν
ζημίαν. καὶ τὰ νῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν. ἀπο
βολὴ γὰρ ψυχῆς οὐδὲ μία ἔσται ἐξ ὑμῶν, πλὴν
τοῦ πλοίου. παρέστη γάρ μοι τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἄγγε
λος τοῦ θεοῦ οὗ εἰμι, ᾧ καὶ λατρεύω, λέγων. μὴ
φοβοῦ παῦλε, καίσαρί σε δεῖ παραστῆναι. καὶ ἰ-
δοὺ κεχάρισταί σοι ὁ θεὸς πάντας τοὺς πλέοντας
μετὰ σοῦ. διὸ εὐθυμεῖτε ἄνδρες. πιστεύω γὰρ τῷ
θεῷ, ὅτι οὕτως ἔσται καθ᾽ ὃν τρόπον λελάληταί
μοι. εἰς νῆσον δέ τινα δεῖ ἡμᾶς ἐκπεσεῖν. ὡς δὲ
τεσσαρεσκαιδεκάτη νὺξ ἐγένετο, διαφερομένων
ἡμῶν ἐν τῷ ἀδρίᾳ κατὰ μέσον τῆς νυκτὸς, ὑπε-
νόουν οἱ ναῦται προσάγειν τινὰ αὐτοῖς χώραν, καὶ
βολίσαντες, εὗρον ὀργυιὰς εἴκοσι, βραχὺ δὲ δια-
στήσαντες, καὶ πάλιν βολίσαντες, εὗρον ὀργυιὰς
δεκαπέντε. φοβούμενοί τε μή πως εἰς τραχεῖς
τόπους ἐκπέσωσιν, ἐκ πρύμνης ῥίψαντες ἀγ-
κύρας

præterlegẽtes illam, peruenímus in locum
quẽdã qui uocat̃ Pulchri portus, cui uicina
erat ciuitas Lasæa. Multo aũt tẽpore pera-
cto, & quũ iam esset periculosa nauigatio,
quod iam ieiunij quoq; tẽpus præterisset,
admonebat eos Paulus, dicens eis: Viri, ui-
deo q cum iniuria multoq; dãno, nõ solum
oneris & nauis, sed etiã animarũ nostrarũ
futura sit nauigatio. Centurio aũt guberna
tori & nauclero magis credebat, q̃ his quæ
à Paulo dicebãtur. Et quũ aptus portus nõ
esset ad hybernandũ, cõplures cœperũt con
siliũ soluẽdi illinc, si quo modo possent per-
uecti Phœnicẽ illic hybernare. Is est portus
Cretæ spectãs ad Africũ & ad Chorũ. Aspi
rãte aũt Austro, rati se propositi compotes,
quũ soluissent Asson, prçterlegebãt Cretã.
Verum haud multo post coortus est cõtra
ipsam uentus Typhonicus, qui uocatur Eu
roaquilo. Quũq; correpta esset nauis, nec
posset obniti uento, data naue flatibus, fere
bamur. In insulã aũt quãdam deuecti, quæ
uocat̃ Clauda, uix potuimus obtinere sca-
pham. Qua sublata adiutorijs utebant̃, sub
cingẽtes nauẽ: timẽtes ne in Syrtim incide-
rent, demisso uase, sic ferebãtur. Quum aũt
uehemẽti tempestate iactaremur, sequẽnti
die iactum fecerunt, ac tertio die nostris ma
nibus armamenta nauis proiecimus. Porrò
neq; sole neq; syderibus apparẽtibus ad cõ
plures dies, & tẽpestate non exigua immi-
nente, iam ablata erat spes omnis salutis no
stræ. Quum aũt multa iam esset inedia, tũc
stans Paulus in medio eorũ, dixit: Oporte-
bat qdẽ, ó uiri, audito me nõ soluere à Cre-
ta, nec accersere nobis iniuriã hanc & iactu
ram. Et nũc hortor, ut bono animo sitis. Ia-
ctura em̃ animæ nulla erit ex uobis, sed tan
tum nauis. Astitit enim mihi hac nocte an-
gelus dei cuius sum ego, quẽ & colo, dicẽs:
Ne timeas Paule, Cæsari te oportet sisti. Et
ecce donauit tibi deus oẽs q nauigãt tecũ.
Propter qd' bono aĩo estote uiri. Credo em̃
deo q sic erit queadmodũ dictũ est mihi. In
insulã aũt quãdã oportet nos eijci. Sed post
ea q̃ quartadecima nox superuenit, nauigãti
bus nobis in Adria circa mediũ noctis, su-
spicabant̃ nautę apparere sibi aliquã regio
nẽ: q & demissa bolide repererũt passus ui-
giti, ac pusillũ inde digressi, rursũq; demissa
bolide reperunt passus qndecim: timẽtesq;
ne in aspa loca inciderẽt, de puppi iactis an
coris

ἀγκύρας τέσσαρας, ηὔχοντο ἡμέραν γενέσθαι. τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων φυγεῖν ἐκ τοῦ πλοίου, καὶ χαλασάντων τὴν σκάφην εἰς τὴν θάλασσαν, προφάσει ὡς ἐκ πρώρας μελλόντων ἀγκύρας ἐκτείνειν, εἶπεν ὁ παῦλος τῷ ἑκατοντάρχῳ καὶ τοῖς στρατιώταις. ἐὰν μὴ οὗτοι μείνωσιν ἐν τῷ πλοίῳ, ὑμεῖς σωθῆναι οὐ δύνασθε. τότε οἱ στρατιῶται ἀπέκοψαν τὰ σχοινία τῆς σκάφης, καὶ εἴασαν αὐτὴν ἐκπεσεῖν. ἄχρι δὲ οὗ ἔμελλεν ἡμέρα γίνεσθαι, παρεκάλει ὁ παῦλος ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς, λέγων. τεσσαρεσκαιδεκάτην σήμερον ἡμέραν προσδοκῶντες ἄσιτοι διατελεῖτε, μηδὲν προσλαβόμενοι, διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς προσλαβεῖν τροφῆς. τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὑπάρχει. οὐδενὸς γὰρ ὑμῶν θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς πεσεῖται. εἰπὼν δὲ ταῦτα, καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαρίστησε τῷ θεῷ ἐνώπιον πάντων, καὶ κλάσας, ἤρξατο ἐσθίειν. εὔθυμοι δὲ γενόμενοι πάντες, καὶ αὐτοὶ προσελάβοντο τροφῆς. ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ, διακόσιαι ἑβδομήκοντα ἕξ. κορεσθέντες δὲ τροφῆς, ἐκούφιζον τὸ πλοῖον, ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτον εἰς τὴν θάλασσαν. ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τὴν γῆν οὐκ ἐπεγίνωσκον, κόλπον δέ τινα κατενόουν ἔχοντα αἰγιαλόν, εἰς ὃν ἐβουλεύσαντο εἰ δύναιντο, ἐξῶσαι τὸ πλοῖον. καὶ τὰς ἀγκύρας περιελόντες, εἴων εἰς τὴν θάλασσαν, ἅμα ἀνέντες τὰς ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων, καὶ ἐπάραντες τὸν ἀρτέμονα τῇ πνεούσῃ, κατεῖχον εἰς τὸν αἰγιαλόν. περιπεσόντες δὲ εἰς τόπον διθάλασσον, ἐπώκειλαν τὴν ναῦν. καὶ ἡ μὲν πρῷρα ἐρείσασα, ἔμεινεν ἀσάλευτος. ἡ δὲ πρύμνα ἐλύετο ὑπὸ τῆς βίας τῶν κυμάτων. τῶν δὲ στρατιωτῶν βουλὴ ἐγένετο, ἵνα τοὺς δεσμώτας ἀποκτείνωσι, μή τις ἐκκολυμβήσας διαφύγοι. ὁ δὲ ἑκατόνταρχος βουλόμενος διασῶσαι τὸν παῦλον, ἐκώλυσεν αὐτοὺς τοῦ βουλήματος. ἐκέλευσέ τε τοὺς δυναμένους κολυμβᾷν, ἀποῤῥίψαντας πρώτους ἐπὶ τὴν γῆν ἐξιέναι, καὶ τοὺς λοιποὺς οὓς μὲν ἐπὶ σανίσιν, οὓς δὲ ἐπί τινων τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου. καὶ οὕτως ἐγένετο πάντας διασωθῆναι ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ διασωθέντες, τότε ἐπέγνωσαν ὅτι μελίτη ἡ νῆσος καλεῖται. οἱ δὲ βάρβαροι παρεῖχον οὐ τὴν τυχοῦσαν φιλανθρωπίαν ἡμῖν. ἀνάψαντες γὰρ πυράν, προσελάβοντο πάντας ἡμᾶς, διὰ τὸν ὑετὸν τὸν ἐφεστῶτα, καὶ διὰ τὸ ψῦχος. συστρέψαντος δὲ τοῦ παύλου φρυγάνων πλῆθος, καὶ ἐπιθέντος ἐπὶ τὴν πυράν, ἔχιδνα ἐκ τῆς θέρμης ἐξελθοῦσα, καθῆψε τῆς χειρὸς αὐτοῦ. ὡς δὲ εἶδον οἱ βάρβαροι κρεμάμενον τὸ θηρίον ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους. πάντως φονεύς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὃν διασωθέντα ἐκ τῆς θαλάσσης ἡ δίκη ζῆν οὐκ εἴασεν. ὁ μὲν οὖν

coris quatuor, optabant diem oriri. Nautis uero quærentibus fugere è naui, quum demisiſſent ſcaphã in mare, ſub prætextu uelut è prora ancoras extenſuri, dixit Paulus cẽturioni & militibus: Niſi hi in naui manſerint, uos ſalui fieri non poteſtis. Tunc abſciderũt milites funes ſcaphæ, & paſsi ſunt eam excidere. Et quum dies inciperet apparere, hortabatur Paulus omnes ſumere cibum, dicens: Dies hic decimuſquartus eſt, ꝙ expectantes ieiuni permanetis, nihil accipientes: propter quod hortor uos, ut ſumatis cibum: hoc enim ad ſalutem ueſtrã pertinet: quia nullius ueſtrum capillus de capite cadet. Et quum hæc dixiſſet, ſumpto pane gratias egit deo in cõſpectu omniũ, & quũ fregiſſet, cœpit edere. Porrò animis iam recreatis omnium, ſumpſerunt & ipſi cibum. Eramus uero uniuerſæ animæ in naui ducentæ ſeptuagintaſex. Et ſatiati cibo, alleuabant nauem, eĳciẽtes triticũ in mare. Quũ aũt dies eſſet, terram nõ agnoſcebãt: ſinum uero quendam animaduerterũt, habentem littus: in quod cogitabant, ſi poſſent, impingere nauem. Et quum ancoras ſuſtuliſſent, committebant ſe mari: ſimul laxatis iuncturis gubernaculorũ, & ſublato artemone ad auræ flatum, tendebant ad littus. Et quum incidiſſent in locum bimarem, impegerunt nauem. Ac prora quidem infixa manebat immobilis: puppis uero ſoluebatur à ui undarum. Militum aũt conſilium erat, ut uinctos occiderent, ne quis quum enataſſet, effugeret. At centurio uolens ſeruare Paulũ, cõpeſcuit eos à conſilio: iuſsitq; ut qui poſſent natare, abĳcerent ſe primos, & in terrã euaderẽt: cæteriq; partim in tabulis, partim in quibuſdã nauis fragmẽtis. Et ſic factum eſt, ut omnes incolumes euaderent in terram.

XXVIII Et quum euaſiſſent, tunc cognouerunt ꝙ Melite inſula uocaretur. Barbari uero pręſtabant non uulgarem humanitatem nobis. Accenſa enim pyra, recipiebant nos omnes propter imbrem qui imminebat, & propter frigus. Quum congregaſſet autem Paulus ſarmentorum multitudinem, & impoſuiſſet in ignem, uipera è calore prorepens, inuaſit manum eius. Vt uero uiderunt Barbari pendentem beſtiam de manu eius, inter ſeſe dicebant: Omnino homicida eſt homo hic, quem ſeruatum è mari, ultio non ſinit uiuere. Et ille quidem

ἀποτινάξας τὸ θηρίον εἰς τὸ πῦρ, ἔπαθεν οὐδὲν κακόν. οἱ δὲ προσεδόκων αὐτὸν μέλλειν πίμπρασθαι, ἢ καταπίπτειν ἄφνω νεκρόν. ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῶν προσδοκώντων, καὶ θεωρούντων μηδὲν ἄτοπον εἰς αὐτὸν γινόμενον μεταβαλλόμενοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι. ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὑπῆρχε χωρία τῷ πρώτῳ τῆς νήσου, ὀνόματι ποπλίῳ, ὃς ἀναδεξάμενος ἡμᾶς τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν. ἐγένετο δὲ τὸν πατέρα τοῦ ποπλίου πυρετοῖς καὶ δυσεντερίᾳ συνεχόμενον κατακεῖσθαι. πρὸς ὃν ὁ παῦλος εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἰάσατο αὐτόν. τούτου οὖν γενομένου καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἔχοντες ἀσθενείας ἐν τῇ νήσῳ, προσήρχοντο καὶ ἐθεραπεύοντο, οἳ καὶ πολλαῖς τιμαῖς ἐτίμησαν ἡμᾶς, καὶ ἀναγομένοις ἐπέθεντο τὰ πρὸς τὴν χρείαν. μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνήχθημεν ἐν πλοίῳ παρακεχειμακότι ἐν τῇ νήσῳ, ἀλεξανδρίνῳ, παρασήμῳ διοσκούροις. καὶ καταχθέντες εἰς συρακούσας ἐπεμείναμεν ἡμέρας τρεῖς. ὅθεν περιελθόντες κατηντήσαμεν εἰς ῥήγιον, καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐπιγενομένου νότου, δευτεραῖοι ἤλθομεν εἰς ποτιόλους, οὗ εὑρόντες ἀδελφούς, παρεκλήθημεν ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἑπτά, καὶ οὕτως εἰς τὴν ῥώμην ἤλθομεν. κἀκεῖθεν οἱ ἀδελφοὶ ἀκούσαντες τὰ περὶ ἡμῶν ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν, ἄχρις ἀππίου φόρου, καὶ τριῶν ταβερνῶν. οὓς ἰδὼν ὁ παῦλος εὐχαριστήσας τῷ θεῷ, ἔλαβε θάρσος. ὅτε δὲ ἤλθομεν εἰς ῥώμην, ὁ ἑκατόνταρχος παρέδωκε τοὺς δεσμίους τῷ στρατοπεδάρχῃ. τῷ δὲ παύλῳ ἐπετράπη μένειν καθ᾽ ἑαυτόν, σὺν τῷ φυλάσσοντι αὐτὸν στρατιώτῃ. ἐγένετο δὲ μετὰ ἡμέρας τρεῖς, συγκαλέσασθαι τὸν παῦλον τοὺς ὄντας τῶν ἰουδαίων πρώτους. συνελθόντων δὲ αὐτῶν, ἔλεγε πρὸς αὐτούς. ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθεσι τοῖς πατρῴοις, δέσμιος ἐξ ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας τῶν ῥωμαίων, οἵτινες ἀνακρίναντές με, ἐβούλοντο ἀπολῦσαι, διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου ὑπάρχειν ἐν ἐμοί. ἀντιλεγόντων δὲ τῶν ἰουδαίων, ἠναγκάσθην ἐπικαλέσασθαι καίσαρα, οὐχ ὡς τοῦ ἔθνους μου ἔχων τι κατηγορῆσαι. διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν παρεκάλεσα ὑμᾶς, ἰδεῖν καὶ προσλαλῆσαι. ἕνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ ἰσραὴλ τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι. οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπον. ἡμεῖς οὔτε γράμματα περὶ σοῦ ἐδεξάμεθα ἀπὸ τῆς ἰουδαίας, οὔτε παραγενόμενός τις τῶν ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν ἢ ἐλάλησέ τι περὶ σοῦ πονηρόν. ἀξιοῦμεν δὲ παρὰ σοῦ ἀκοῦσαι ἃ φρονεῖς. περὶ μὲν γὰρ τῆς αἱρέσεως ταύτης γνωστόν ἐστιν ἡμῖν, ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται. ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν, ἧκον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξε-

νίαν

excuſſa uipera in ignem, mali nihil paſſus eſt. At illi exiſtimabãt futurum ut incenderetur, aut concideret repente mortuus. Diu aũt illis expectantibus, & intuentibus nihil mali illi accidere, mutata mẽte dicebãt eum eſſe deum. In locis aũt illis erant prædia primati inſulæ, nomine Publio, qui nos exceptos, triduo benigne tractauit hoſpitio. Cõtigit aũt patrem Publij febribus ac dyſenterijs uexatum decumbere. Ad quem Paulus intrauit; & quum oraſſet, impoſuiſſetq; ei manus, ſanauit eum. Hoc igitur facto, cæteri quoq; qui habebant infirmitates in inſula, accedebant, & ſanabantur: qui etiã multis honoribus nos honorauerunt, & ſoluentibus impoſuerũt quæ neceſſaria erãt. Poſt menſes aũt tres nauigauimus in naui Alexãdrina, quæ in inſula hyemauerat, cui erat inſigne Caſtor & Pollux. Et quum ueniſſemus Syracuſas, manſimus triduo. Inde circũlegentes deuenimus Rhegium, & poſt unum diem afflante auſtro, poſtridie uenimus Puteolos: ubi repertis fratribus rogati ſumus manere apud eos dies ſeptem, & ſic uenimus Romam. Et inde quum audiſſent fratres de nobis, prodierũt in occurſum nobis uſq; ad Appij forum ac Tres tabernas. Quos quum uidiſſet Paulus, gratijs actis deo, ſumpſit fiduciam. Quum aũt ueniſſemus Romam, cẽturio tradidit uinctos principi exercitus. Permiſſum eſt aũt Paulo, ut maneret ſolus cum cuſtodiente ipſum milite. Poſt tertium aũt diem conuocauit Paulus Iudæorũ primores. Quumq; ueniſſent dicebat eis: Ego, uiri fratres, quum nihil fecerim aduerſus plebem, aut inſtituta maiorum, uinctus ab Hieroſolymis traditus ſum in manus Romanorũ: qui quum examinaſſent, uoluerunt me dimittere, eo quod nulla eſſet cauſa mortis in me. Sed contradicentibus Iudæis, coactus ſum appellare Cæſarẽ, non quaſi habeam de quo gentẽ meam accuſem. Propter hanc igitũ cauſam aduocaui uos, ut uiderẽ & alloquerer. Propter ſpem enim Iſraelis catena hac circundatus ſum. At illi dixerunt ad eum: Nos neq; literas accepimus de te à Iudæa, neq; adueniens aliquis fratrum nunciauit, aut loquutus eſt aliquid de te mali. Volumus aũt ex te audire quæ ſentias. Nam de ſecta iſta, notũ eſt nobis, ꝙ ubiq; ei contradicitur. Quum conſtituiſſent aũt illi diem, uenerũt ad eum in hoſpitium

νίαν πλείονες, οἷς ἐξετίθετο διαμαρτυρόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, πείθων τε αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ ἰησοῦ ἀπό τε τοῦ νόμου μωσέως καὶ τῶν προφητῶν, ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας. καὶ οἱ μὲν ἐπείθοντο τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ ἠπίστουν. ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους, ἀπελύοντο, εἰπόντος τοῦ παύλου ῥῆμα ἕν. ὅτι καλῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλάλησε διὰ ἠσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγον. πορεύθητι πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ εἰπέ. ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς. γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστάλει τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ, αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται. καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος, ἀπῆλθον οἱ ἰουδαῖοι, πολλὴν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς συζήτησιν. ἔμεινε δὲ ὁ παῦλος διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι. καὶ ἀπεδέχετο πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτὸν, κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου ἰησοῦ μετὰ πάσης παῤῥησίας ἀκωλύτως.

ΠΡΑΞΕΟΝ
ΤΕΛΟΣ

ſpitium complures, quibus exponebat teſtificans regnum dei, ſuadensq; eis de Ieſu ex lege Moſi & prophetis, à mane uſq; ad ueſperam. Et quidam credebant his quæ dicebantur, quidam uero non credebāt. Quūq; inter ſe non eſſent concordes, diſcedebant, ubi dixiſſet Paulus unum uerbū: Bene ſpiritus ſanctus loquutus eſt per Heſaiā prophetam ad patres noſtros, dicēs: Vade ad populum iſtum, & dic: Auribus audietis, & non intelligetis: & uidentes uidebitis, & nō perſpicietis. Incraſſatū eſt enim cor populi huius, & auribus grauiter audierūt, & oculos ſuos cōpreſſerunt: ne quando uideant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertātur & ſanem eos. Notum ergo ſit uobis, ꝙ gentibus miſſum eſt hoc ſalutare dei, & ipſi audiēt. Et quum hæc dixiſſet, exierunt ab eo Iudæi, multā habentes inter ſe diſceptationē. Manſit aūt Paulus biēnio toto in ſuo conducto: & ſuſcipiebat omnes qui ingrediebātur ad ipſum, prædicans regnum dei, ac docens quæ ſunt de dn̄o Ieſu, cum omni fiducia, nemine prohibente.

ACTORVM
FINIS

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ

ΤΑΥΤΗΝ ἐπιστέλλει ἀπὸ κορίνθου, μήπω μὲν ἑωρακὼς ῥωμαίους, ἀκούων δὲ περὶ αὐτῶν, καὶ ἐπιποθῶν αὐτοὺς ἰδεῖν. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὴν πίστιν αὐτῶν καταγγελλομένην ὁρῶν πανταχοῦ. ἔπειτα σημαίνει πολλάκις ἑαυτὸν προθέμενον ἐλθεῖν, διὰ τὸν εἰς αὐτοὺς πόθον, καὶ τέως μὴ δεδυνῆσθαι. καὶ λοιπὸν διδασκαλικὴν τὴν ἐπιστολὴν ποιεῖται περὶ κλήσεως ἐθνῶν, καὶ ὅτι ἡ περιτομὴ ἕως καιροῦ ἦν, καὶ νῦν πέπαυται, καὶ ὅτι διὰ τοῦ χριστοῦ λέλυται τὸ παράπτωμα τοῦ ἀδάμ, καὶ ἡ σκιὰ τοῦ νόμου παρῆλθε. τὴν μὲν οὖν κλῆσιν τῶν ἐθνῶν ἀκολούθως γεγενῆσθαι κατασκευάζει, οὕτως ἀποδείκνυσι πᾶσιν ἀνθρώποις ἔμφυτον εἶναι τὸν νόμον, καὶ πάντας ἀδιδάκτῳ τε τῇ φύσει, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς κτίσεως δύνασθαι γινώσκειν τὸν θεόν. διὸ καὶ εἰκότως αἰτιᾶται πρῶτον ἕλληνας, ὡς τοῦ μὲν θεοῦ φανερώσαντος αὐτοῖς ἐκ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ τοῦ κόσμου, τὴν περὶ αὐτοῦ γνῶσιν, καὶ τῆς ἀϊδίου δυνάμεως αὐτοῦ, ἐν ᾧ καὶ δι' οὗ τὰ πάντα πεποίηκεν. αὐτοὺς δὲ ἐγνωκέναι μὲν ἐκ τῶν κτισμάτων, εἶναι θεὸν τὸν τούτων δημιουργόν, τὰ δὲ ποιήματα θεοποιήσαντας, καὶ τῇ κτίσει μᾶλλον, ἢ αὐτῷ λατρεύσαντας. αἰτιᾶται δὲ καὶ ἰουδαίους, ὡς μὴ φυλάξαντας τὸν νόμον, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάσαντας, καὶ οὕτως ἀμφότερα τὰ μέγιστα, ἰουδαίους τε καὶ ἕλληνας συγκλείει, καὶ ἐλέγχει ἤδη τῇ παρανομίᾳ. ἵνα δείξῃ, ὅτι ἴσοι γενόμενοι πάντες, ἐπ' ἴσοις οἱ πάντες ὡς ὑπεύθυνοι τοῦ λυτρουμένου δέονται. τῆς δὲ χάριτος καὶ λυτρώσεως ἐπ' ἴσης τοῖς ἰουδαίοις γενομένης καὶ ἤδη τὰ ἔθνη, εἰκότως καὶ ἡ κλῆσις γέγονε τῶν ἐθνῶν. τῆς δὲ κλήσεως τῶν ἐθνῶν γενομένης, ἐξ ἀνάγκης πέπαυται ἡ περιτομή, καὶ ἡ ἐν τῷ νόμῳ σκιά. ὁ γὰρ ἀβραάμ φησίν, οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλὰ πρὸ τῆς περιτομῆς δικαιωθείς, μετωνομάσθη μὲν ἀβραάμ, ὅτι πατὴρ πολλῶν ἐθνῶν ἔμελλεν εἶναι, κατὰ τὴν ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ πίστιν. ἔλαβε δὲ μετὰ τὸ δικαιωθῆναι καὶ τὴν περιτομὴν ἐν σαρκί, ἵνα σημεῖον ᾖ τοῖς κατὰ σάρκα γενομένοις ἐξ αὐτοῦ, παύσασθαί ποτε τὴν περιτομήν, ὅτ' ἂν τὰ ἔθνη γένηται τέκνα τοῦ ἀβραάμ, ἀρξάμενα πολιτεύεσθαι κατὰ τὴν πίστιν τοῦ ἀβραάμ, ἐν ᾗ ἐδικαιώθη, ὅτε ἦν ἐν ἀκροβυστίᾳ. τούτων γὰρ χάριν καὶ μετωνομάσθη ἀβραάμ. ἀνάγκη δὲ ἐλθόντων τῶν σημαινομένων, παύσασθαι τὸ σημαῖνον. εἰ μὲν οὖν τὰ ἔθνη ἀναγκάζουσι περιτέμνεσθαι, παυέτωσαν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀβραάμ, καὶ καλείσθω ἄβραμ. εἰ δὲ ἀβραὰμ παρὰ θεοῦ μετωνομάσθη, οὐ δεῖ περιτέμνεσθαι τὰ ἔθνη, ἀλλ' οὐδ' αὐτοὺς ἔτι τοὺς κατὰ σάρκα ἰουδαίους, ἵνα ᾖ τὸ ὄνομα βέβαιον, καὶ πατὴρ ἐθνῶν πολλῶν καλεῖται. καὶ γὰρ οὐ χρείαν ἔχει τις λοιπὸν περιτέμνεσθαι, ἀρκούμενος τῇ πίστει τοῦ ἀβραάμ, οὐδὲ τῆς ἄλλης δὲ τῆς ἐν τῷ νόμῳ σκιᾶς. οὐ γὰρ ἐκ τούτων, ἀλλ' ἐκ πίστεως δικαιοῦταί τις, καθάπερ καὶ ἀβραάμ. ταῦτα οὕτως κατασκευάσας, ἀποδείκνυσι πάλιν, ὅτι ἄλλως οὐκ ἂν γένοιτο λύτρωσις καὶ χάρις τῷ ἰσραήλ, καὶ τοῖς ἔθνεσιν, εἰ μὴ διαλυθῇ ἡ ἀρχαία ἁμαρτία τοῦ ἀδάμ, ἡ εἰς πάντας γενομένη. δι' ἄλλου δὲ μὴ δύνασθαι αὐτὴν ἐξαλειφθῆναι φησι, ἢ διὰ χριστοῦ τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ δυνατὸν ἦν, ἄλλῳ λῦσαι τὸ παράπτωμα. δι' αὐτοῦ γὰρ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἡ κατάρα γέγονεν. εἶτα γράφει, ὅτι ἄλλως τοῦτο οὐ μὴ γένηται, εἰ μὴ σῶμα φορέσῃ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ γένηται ἄνθρωπος, ἵνα τοῦτο προσενέγκας ὑπὲρ πάντων, τοὺς πάντας ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τοῦ θανάτου, καὶ ὥσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν, οὕτω καὶ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ χάρις γένηται. καὶ λοιπὸν ὡς καλὸς οἰκονόμος, τοὺς μὲν ἰουδαίους παραμυθεῖται, ὅτι οὐ παραβάται γίνεσθε τοῦ νόμου, ἐὰν εἰς χριστὸν πιστεύσητε. τοῖς δὲ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν παρεγγυᾷ μὴ ἐπαίρεσθαι κατὰ τοῦ ἰσραήλ, ἀλλὰ γινώσκειν ὅτι ὡς κλάδοι ἐπ' ἐκείνους, ὡς ἤδη τὴν ῥίζαν ἐνεκεντρίσθησαν. μετὰ δὲ ταῦτα παραινετικοὺς λόγους εἰς τὰ ἤθη, διδάξας, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΙΣ ΠΑΣΑΣ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΑΣ
ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΣΥΝΕΧΩΣ ἀκούων ἀναγινωσκομένων τῶν ἐπιστολῶν τοῦ μακαρίου παύλου, καὶ καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα δὶς πολλάκις καὶ τρεῖς καὶ τετράκις ἡνίκα ἂν μαρτύρων ἁγίων ἐπιτελῶμεν μνήμας, χαίρων τῆς σάλπιγγος ἀπολαύων τῆς πνευματικῆς, καὶ διανίσταμαι καὶ θερμαίνομαι τῷ πόθῳ τὴν ἐμὴν φίλην ἐπιγινώσκων φωνὴν, καὶ μονονουχὶ παρόντα αὐτὸν δοκῶ φαντάζεσθαι καὶ διαλεγόμενον ὁρᾷν. ἀλγῶ δὲ καὶ ὀδυνῶμαι, ὅτι τὸν ἄνδρα τοῦτον, οὐχ ἅπαντες ἴσασιν ὥσπερ εἰδέναι χρὴ, ἀλλ' οὕτως τινὲς αὐτὸν ἀγνοοῦσιν, ὡς μηδεμίαν τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ εἰδέναι σαφῶς. τοῦτο δὲ γίνεται, οὐ παρὰ ἀμαθίαν, ἀλλὰ παρὰ τὸ μὴ βούλεσθαι συνεχῶς ὁμιλεῖν τῷ μακαρίῳ τούτῳ. οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ὅσαπερ ἴσμεν, εἴπερ τινὰ ἴσμεν, δι' εὐφυΐαν, καὶ ὀξύτητα διανοίας ἐπιστάμεθα, ἀλλὰ διὰ τὸ συνεχῶς ἔχεσθαι τοῦ ἀνδρὸς, καὶ σφόδρα διακεῖσθαι πρὸς αὐτόν. τὰ γὰρ τῶν φιλουμένων πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων, οἱ φιλοῦντες ἴσασιν, ἅτε δὴ μεριμνῶντες αὐτούς. ὅπερ μακάριος οὗτος ἐνδεικνύμενος ἔλεγε φιλιππησίοις, καθὼς δίκαιόν ἐστιν ἐμὲ τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου, καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου. ὥστε κἂν ὑμεῖς θέλητε μετὰ προθυμίας προσέχειν τῇ ἀναγνώσει, οὐδενὸς ἑτέρου δεήσεσθε, ἀψευδὴς γὰρ ὁ τοῦ χριστοῦ λόγος εἰπών. ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ πλέον ἡμῖν τῶν ἐνταῦθα συλλεγομένων, καὶ παιδοτροφίαν, καὶ γυναικὸς ἐπιμέλειαν, καὶ οἰκίας πρόνοιαν ἀνεδέξαντο, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἂν ἀνάσχοιντο ὅλους ἑαυτοὺς δοῦναι τῷ πόνῳ τούτῳ, πρὸς γοῦν τὸ λαβεῖν τὰ παρ' ἑτέρων συλλεγέντα, διανάστητε, καὶ τοσαύτην ἀπονέματε σπουδὴν, τῇ τῶν λεγομένων ἀκροάσει, ὅσην τῇ τῶν χρημάτων συλλογῇ. εἰ γὰρ καὶ αἰσχρὸν τοσαύτην ἀπαιτῆσαι παρ' ὑμῶν μόνην, ἀλλ' ἀγαπητὸν ἄν. τοσαύτην γοῦν δότε, καὶ γὰρ ἐντεῦθεν τὰ μυρία ἔφυ κακὰ, ἀπὸ τῆς τῶν γραφῶν ἀγνοίας. ἐντεῦθεν ἡ πολλὴ τῶν αἱρέσεων ἐβλάστησε λύμη, ἐντεῦθεν οἱ ἠμελημένοι βίοι, ἐντεῦθεν οἱ ἀκερδεῖς πόνοι. ὥσπερ γὰρ οἱ τοῦ φωτὸς τούτου ἐστερημένοι, οὐκ ἂν ὀρθὰ βαδίσαιεν, οὕτως οἱ πρὸς τὴν ἀκτῖνα τῶν θείων μὴ βλέποντες γραφῶν, πολλὰ ἀναγκάζονται καὶ συνεχῶς ἁμαρτάνειν, ἅτε δὴ ἐν σκότῳ χαλεπωτάτῳ βαδίζοντες. ὅπερ ἵνα μὴ γίνηται ἀνοίξωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν λαμπηδόνα τῶν ἀποστολικῶν ῥημάτων. καὶ γὰρ ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἔλαμψεν ἡ τούτου γλῶττα, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐπλεονέκτησε τῷ τῆς διδασκαλίας λόγῳ. ἐπειδὴ γὰρ περισσότερον αὐτῶν ἐκοπίασε, πολλὴν καὶ τοῦ πνεύματος ἐπεσπάσατο τὴν χάριν. καὶ τοῦτο οὐκ ἀπὸ τῶν ἐπιστολῶν ἰσχυρίζομαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν πράξεων. εἰ γάρ που δημηγορίας ἦν καιρὸς, αὐτῷ πανταχοῦ παρεχώρουν. διὸ καὶ ἑρμῆς εἶναι ἐνομίζετο παρὰ τοῖς ἀπίστοις, διὰ τὸ τοῦ λόγου κατάρχειν. μέλλοντας δὲ εἰς τὴν ἐπιστολὴν κατιέναι ταύτην, ἀναγκαῖον καὶ τὸν χρόνον εἰπεῖν καθ' ὃν ἐγράφη. οὐδὲ γὰρ ὥσπερ οἱ πολλοὶ νομίζουσι πρὸ πασῶν τῶν ἄλλων ἐστὶν, ἀλλὰ τῶν μὲν ἀπὸ ῥώμης γραφεισῶν προτέρα πασῶν, τῶν δὲ ἄλλων προτέρα, εἰ καὶ μὴ πασῶν. καὶ γὰρ αἱ πρὸς κορινθίους ἀμφότεραι πρὸ ταύτης εἰσὶν ἀπεσταλμέναι. καὶ τοῦτο δῆλον ἀφ' ὧν ἐν τῷ τέλει αὐτῆς ἔγραψεν, οὑτωσὶ λέγων, νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς ἱερουσαλὴμ διακονῶν τοῖς ἁγίοις, εὐδόκησε γὰρ μακεδονία, καὶ ἀχαΐα κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν ἱερουσαλήμ. κορινθίοις δὲ ἐπιστέλλων ἔλεγεν, ἐὰν ᾖ ἄξιον τὸ κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται, περὶ τῶν ἀποκομιζόντων ἐκεῖσε τὰ χρήματα, ταῦτα λέγων. ὅθεν δῆλον ἡνίκα μὲν ἀπέστελλε κορινθίοις, ἀμφίβολον ἦν τὸ τῆς τοιαύτης ἀποδημίας αὐτῷ. ὅτε δὲ ῥωμαίοις, ἦν κεκυρωμένον λοιπόν. τούτου δὲ ὡμολογημένου κἀκεῖνο δῆλον, ὅτι αὕτη μετ' ἐκείνας ἡ ἐπιστολή. καὶ ἡ πρὸς θεσσαλονικεῖς δὲ ἐμοὶ δοκεῖ, προτέρα τῆς πρὸς κορινθίους ἐπιστολῆς εἶναι. καὶ γὰρ ἐκείνοις πρότερον ἀποστείλας, καὶ τὸν τῆς ἐλεημοσύνης πρὸς αὐτοὺς κινήσας λόγον, ὅτε ἔλεγε, περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρείαν ἔχετε γράφειν ὑμῖν, αὐτοὶ γὰρ θεοδίδακτοί ἐστε, εἰς τὸ ἀγαπᾷν ἀλλήλους, καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς, τότε κορινθίοις ἐπέστελλε, καὶ τοῦτο αὐτὸ δηλοῖ λέγων. οἶδα γὰρ τὴν προθυ-

μίαν

μίαν ὑμῶν ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι μακεδόσιν, ὅτι ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυσι, καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος, ἠρέθισε τοὺς πλείονας. ἐξ ὧν ἔδειξεν ὅτι πρώτοις ἐκείνοις περὶ τούτου διελέχθη. τούτων μὲν οὖν ὑστέρα τῶν ἐπιστολῶν, αὕτη. τῶν δὲ ἀπὸ ῥώμης πρώτη, οὐδέπω γὰρ τῆς ῥωμαίων πόλεως ἐπιβὰς ἦν ἡνίκα ταύτην ἔγραφε τὴν ἐπιστολήν. καὶ τοῦτο δηλοῖ λέγων, ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ ὑμῖν χάρισμα πνευματικόν. ἀπὸ ῥώμης δὲ Φιλιππησίοις ἐπέστελλε. διό φησι, τοὺς ἀπὸ τῆς ἰταλίας ἀσπάζεσθαι πάντας αὐτούς. καὶ τὴν πρὸς τιμόθεον δὲ ἐπιστολὴν καὶ αὐτὴν ἀπὸ ῥώμης δεδεμένος ἔπεμψεν, ἣ καὶ ἐσχάτη μοι δοκεῖ πασῶν τῶν ἐπιστολῶν εἶναι, καὶ δῆλον ἀπὸ τοῦ τέλους. ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκεν. ὅτι δὲ ἐκεῖ τὸν βίον κατέλυσε παντί που δῆλόν ἐστιν. ἡ δὲ πρὸς Φιλήμονα ἐσχάτη μὲν καὶ αὕτη, πρὸς γὰρ ἐσχάτῳ γήρᾳ αὐτὴν ἔγραψε, διὸ καὶ ἔλεγεν, ὡς παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος ἰησοῦ χριστοῦ. τῆς μέντοι πρὸς κολασσαεῖς προτέρα. καὶ τοῦτο ἀπὸ τοῦ τέλους δῆλόν ἐστι. κολασσαεῦσι γὰρ γράφων φησὶ, ὅτι τυχικὸς πάντα γνωρίσει ὑμῖν, ὃν ἔπεμψα σὺν ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ, καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ. ὀνήσιμος δὲ οὗτος ἦν ὑπὲρ οὗ τὴν πρὸς Φιλήμονα ἐπιστολὴν συνέθηκε. καὶ ὅτι οὐκ ἦν ἄλλος ὁμώνυμος ἐκείνῳ οὗτος, δῆλον ἀπὸ τοῦ ἀρχίππου. ὃν γὰρ ἔλαβε συνεργὸν ἐν τῇ πρὸς Φιλήμονα ἐπιστολῇ, τῆς παρακλήσεως τῆς ὑπὲρ ὀνησίμου, τοῦτον καὶ παρὰ κολασσαεῦσιν ἐπιστέλλων διεγείρει λέγων. εἴπατε ἀρχίππῳ, βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες, ἵνα αὐτὴν πληροῖς. δοκεῖ δέ μοι καὶ ἡ πρὸς γαλάτας προτέρα εἶναι τῆς πρὸς ῥωμαίους. εἰ δὲ ἐν τοῖς βιβλίοις ἑτέραν ἔχουσι τάξιν, θαυμαστὸν οὐδέν. ἐπεὶ καὶ οἱ προφῆται οἱ δώδεκα, οὐκ ἐφεξῆς, ἀλλὰ πολλῷ διεστηκότες ἀλλήλων ἐν τῇ τῶν βιβλίων τάξει ἐφεξῆς εἰσι κείμενοι. ὁ γοῦν ἀμὼς καὶ ζαχαρίας καὶ ἀγγαῖος μετὰ τὸν ἰεζεκιὴλ, καὶ δανιὴλ προεφήτευσαν. καὶ πάλιν μετὰ τὸν ἰωνᾶν καὶ σοφωνίαν, καὶ τοὺς ἄλλους δὲ ἅπαντας, ἀλλ' ὅμως συνημμένοι πᾶσίν εἰσιν ἐκείνοις, ὧν τοσοῦτον τῷ χρόνῳ διεστήκασιν. μηδεὶς δὲ πάρεργον ἡγείσθω τοῦτον τὸν πόνον, μηδὲ περιεργίας περιττῆς τὴν τοιαύτην ἔρευναν. συντελεῖ γὰρ ἡμῖν πρὸς τὰ ζητούμενα οὐ μικρὸν ὁ τῶν ἐπιστολῶν χρόνος. ὅταν γὰρ ἴδω ῥωμαίοις καὶ κολασσαεῦσιν, ὑπὲρ τῶν αὐτῶν μὲν ἐπιστέλλοντα, οὐχ ὁμοίως δὲ ὑπὲρ τῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἐκείνοις μὲν μετὰ πολλῆς τῆς συγκαταβάσεως, ὅταν λέγῃ, τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν. ὃς μὲν πιστεύει πάντα φαγεῖν. ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει. καὶ κολασσαεῦσι δὲ οὐχ οὕτως περὶ τῶν αὐτῶν, ἀλλὰ μετὰ πλείονος παρρησίας, εἰ γὰρ ἀπεθάνετέ φησι σὺν χριστῷ, ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζεσθε, μὴ ἅψῃ, μηδὲ γεύσῃ, μηδὲ θίγῃς, ἅ τινά ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει, οὐκ ἐν τιμῇ τινὶ πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός, οὐδὲν ἄλλο αἴτιον εὑρίσκω τῆς διαφορᾶς ταύτης, ἢ τὸν τῶν γραμμάτων χρόνον. ἐν ἀρχῇ μὲν γὰρ συγκαταβαίνειν ἔδει, μετὰ δὲ ταῦτα οὐκέτι. καὶ πολλαχοῦ τοῦτο ἄν τις εὕροι ποιοῦντα αὐτόν. οὕτω καὶ ἰατρὸς καὶ διδάσκαλος ποιεῖν εἰώθασιν. οὔτε γὰρ τοῖς ἐξ ἀρχῆς νοσοῦσιν ἰατρὸς καὶ τοῖς πρὸς τὸ τέλος ὑγείας ἐλθοῦσιν, οὔτε τοῖς ἐξ ἀρχῆς μανθάνουσι παιδίοις ὁ διδάσκαλος, καὶ τοῖς τῶν τελειοτέρων δεομένοις διδαγμάτων, ὁμοίως χρήσαιντο. τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις, ἐξ αἰτίας τινὸς καὶ ὑποθέσεως κινούμενος ἐπέστελλε, καὶ δηλοῖ τοῦτο κορινθίοις μὲν λέγων, περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, καὶ γαλάταις δὲ ὁμοίως, ἐκ τοῦ προοιμίου καὶ τῆς ἐπιστολῆς ἁπάσης τοῦτο ἐμφαίνων. τούτοις δὲ τίνος ἕνεκεν καὶ διὰ τί; καὶ γὰρ φαίνεται μαρτυρῶν αὐτοῖς, ὅτι μεστοί εἰσιν ἀγαθωσύνης, πεπληρωμένοι πάσης τῆς γνώσεως, δυνάμενοι καὶ ἄλλους νουθετεῖν. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐπέστελλε; διὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ φησι τὴν δοθεῖσάν μοι, εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν ἰησοῦ χριστοῦ. διὸ καὶ ἐν ἀρχῇ ἔλεγεν. ὀφειλέτης εἰμὶ τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον, καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι. καὶ γὰρ τὰ εἰρημένα, οἷον ὅτι δύνανται καὶ ἄλλους νουθετεῖν. καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἐγκωμίου μᾶλλόν εἰσι καὶ προτροπῆς, καὶ ἀναγκαία καὶ ἡ διὰ τῶν γραμμάτων διόρθωσις, καὶ τούτοις ἦν. ἐπειδὴ γὰρ οὔπω παραγενόμενος ἦν, διπλῇ ῥυθμίζει τοὺς ἄνδρας, καὶ τῇ τῶν γραμμάτων ὠφελείᾳ, καὶ τῇ τῆς παρουσίας προσδοκίᾳ. τοιαύτη γὰρ ἦν ἡ ἁγία ψυχὴ, πᾶσαν περιελάμβανε τὴν οἰκουμένην, καὶ ἐν αὐτῇ περιέφερεν ἅπαντας, καὶ συγγένειαν μεγίστην τὴν κατὰ θεὸν εἶναι νομίζων, καὶ ὥσπερ πάντας αὐτοὺς ἀποτεκὼν, οὕτως ἐφίλει. μᾶλλον δὲ πατρὸς παντὸς μείζονα ἐπεδείκνυτο φιλοστοργίαν. τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ πνεύματος χάρις, νικᾷ τὰς σαρκικὰς ὠδῖνας, καὶ θερμότερον ἐπιδείκνυται τὸν πόθον. καὶ τοῦτο μάλιστα ἔστιν ἰδεῖν ἐπὶ τῆς ψυχῆς παύλου, ὃς καθάπερ πτηνός τις ὑπὸ τῆς ἀγάπης γενόμενος, ἅπαντας περιῄει συνεχῶς, οὐδαμοῦ μένων οὐδ' ἱστάμενος. ἐπειδὴ γὰρ ἤκουσε τοῦ χριστοῦ λέγοντος

γοντος, πέτρε εἰ φιλεῖς με, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, καὶ τοῦτον μέγιστον ὅρον ἐκφέροντος ἀγάπης, μεθ' ὑπερβολῆς αὐτὸν ἐπεδείκνυτο. τοῦτον οὖν καὶ ἡμεῖς ζηλώσαντες, εἰ καὶ μὴ τὴν οἰκουμένην, μηδὲ πόλεις ὁλοκλήρους καὶ ἔθνη, ἀλλὰ τὴν οἰκίαν ἕκαστος ῥυθμιζέτω τὴν ἑαυτοῦ, τὴν γυναῖκα, τὰ παιδία, τοὺς φίλους, τοὺς γείτονας. καὶ μή μοι λεγέτω τίς, ὅτι ἄπειρός εἰμι καὶ ἰδιώτης. οὐδεὶς ἀμαθέστερον πέτρου. οὐδὲ ἰδιωτικώτερον παύλου, καὶ τοῦτο αὐτὸς ὁμολογεῖ καὶ οὐκ αἰσχύνεται λέγων, εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει. ἀλλ' ὅμως ὁ ἰδιώτης οὗτος, καὶ ὁ ἀμαθὴς ἐκεῖνος μυρίους ἐνίκησαν φιλοσόφους, μυρίους ἐπεστόμησαν ῥήτορας, ἀπὸ τῆς αὐτῶν προθυμίας καὶ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος, τὸ πᾶν ἐργασάμενοι. τίνα οὖν ἕξομεν ἀπολογίαν ἡμεῖς, οὐδὲ τοῖς συνοικοῦσιν ὄντες χρήσιμοι; σκῆψις ταῦτα καὶ πρόφασις. οὐδὲ γὰρ ἀμαθία καὶ ἀπαιδευσία κωλύει τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ νωθρεία καὶ ὕπνος. τοῦτον οὖν ἀποτιναξάμενοι τὸν ὕπνον, μετὰ πάσης σπουδῆς ἀντεχώμεθα τῶν οἰκείων μελῶν, ἵνα καὶ ἐνταῦθα πολλῆς ἀπολαύσωμεν τῆς γαλήνης, κατὰ τὸν τοῦ θεοῦ φόβον τοὺς ἡμῖν ἐπιτηδείους ῥυθμίζοντες, καὶ ἐκεῖ μυρίων μεταλάχωμεν ἀγαθῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

IN EPISTOLAM PAVLI AD ROMANOS ARGVMENTVM PER DES. ERASMVM ROT.

IAM QVO RES SIT DILVCIDIOR, argumentum epi-
stolæ paucis explicandum. Atque ut exordiar ab ipso nomine,
quanquam me non fugit Hieronymum in commentarijs, quos
scripsit in epistolam ad Philemonē in hac esse sententia, ut exi-
stimet apostolum prius uocatum Saulum, Pauli uero cogno-
men ceu trophæum usurpasse à Sergio Paulo procōsule, quem
Christo lucrifecit: quemadmodum legimus in Actis apostolo-
rum capite decimotertio. Rursus alios esse, quibus placeat in Iu-
daismo dictum Saulum, mutata religione simul & nomen mu-
tasse. Sed alteram minus probabilē facit, quod Lucas hoc ipso
quod modo citauimus capite scribit: Saulus qui & Paulus repletus spiritu sancto. haud ob-
scure declarans eum binominē fuisse, prius quàm Sergius Paulus esset conuersus. alteram
planè refellit: quod quum alijs aliquot locis, tum in eodem capite, Saulus dicitur, iam Chri-
sti prædicans euangelium: Dixit illis spiritus sanctus, Segregate mihi Saulum & Barna-
bam. Proinde mihi uero propior uidetur Origenis opinio, quemadmodum in ueteris in-
strumenti libris aliquot comperimus diuersis nominibus notatos, uelut Idida dictum, qui
aliâs uocatus est Salomon: & Oziam alicubi dictum, qui alibi sit Azarias. Item in euange-
licis literis, Lucæ dictum Leui, qui se in suo euangelio Matthæum nominat: ita Paulo ge-
minum fuisse uocabulum: quanquam ipse in suis epistolis se nunquam Saulum appellat,
sed ubiqꝫ Paulum: fortasſis ob id, quod Pauli uocabulum, Græcorum ac Romanorum ad
quos scribebat, auribus esset familiarius. Saulus enim sic à Saul Hebræa uoce deflexum ap-
paret, ut Græci à Ioseph Iosephum deflexerunt. Paulus autem Hebræis sonat mirabilem, si
tamen ferendum putamus, Romanæ seu Græcanicæ uocis etymologiam à peregrina lin-
gua peti. Quod tamen Hieronymus quum alicubi in alijs reprehendat, hic sibi permittit,
opinor, ut in re non admodum seria. Certe Græcis sonat quietum, Latinis pusillum. Saul
Hebræis sonat postulatum, & si Ambrosio credimus, inquietudinem siue tentationem.
Atque hæc quidem de ratione nominis, ut in argumento penè plus satis. Cæterum dicta-
uit hanc epistolam, excipiente Tertio, quod is quoque in calce epistolæ testatur, adijciens:
Saluto uos ego Tertius, qui scripsi epistolam in domino. Missam apparet è Corintho, per
Phœbem fœminam Cenchreēsem. Est autem Cenchreæ portus Corinthiorum, haud pro-
cul ab urbe dissitus. Quod si tempus quoqꝫ requiratur, scriptam apparet post utramqꝫ ad
Corinthios epistolam: unde putant in hac absolutæ iam & confirmatæ pietatis argumen-
ta potissimum elucere: id temporis quum peragrata iam Achaia, in qua Corinthus est, &
huic finitima Macedonia, usque ad Illyricum: ac non solum prædicato ubique Christi euan-
gelio, in his duntaxat locis, in quibus aliorum apostolorum nemo prædicauerat, uerum
etiam iuxta Petri monita, collecta à suis aliquanta pecunia in subsidium pauperum, ador-
naret iter Hierosolymam, ut exhibito quod acceperat, illinc proficisceretur in Hispaniam,
Roma iter facturus, atque illic obiter salutaturus Christianos, de quorum fide ac religione
audierat, quum ipsos nondum uidisset. Acciderat enim illis diuersum quiddam atque Ga-
latis. Siquidem hi primum recte à Paulo instituti, postea fraude pseudapostolorum circum-
uenti sunt, & retracti in Iudaismum. Contrà Romani, primum male instituti à pseudapo-
stolis, simul atque pro sua prudentia senserant fraudem, resipuerunt, & in eo quod rectum
esse cognouerunt, perseuerabant. Nam in ecclesiæ nascentis primordijs erant qui existima-
rent, euangelij gratiam, quoniam Abrahæ posteris & Iudaicæ genti peculiariter promissa
uidebatur, non esse propagandam in prophanas gentes, & simulachrorum ac dæmonum
cultui deditas. In qua sententia & Petrum apparet fuisse, qui uiso monendus erat, ut Cor-
nelium centurionem admitteret: quo nomine mox illi exhibitum est negotium Hierosoly-
mis

mis, expostulantibus his qui ex Iudaismo conuersi fuerant ad Christum, quod cum incircuncisis habuisset commercium: atque in his probabile est & apostolos aliquot fuisse. Sic enim legimus in Actis capite undecimo: Audierunt autem apostoli & fratres qui erant in Iudæa, quoniam & gentes receperunt uerbum dei. Quum autem ascendisset Petrus Hierosolymam, disceptabant aduersus illum qui erant ex circuncisione, dicentes: Quare introisti ad uiros præputium habentes, & manducasti cum illis? Erant rursus, qui licet non existimarent gentes prorsus arcendas ab euangelij consortio, non admittēdas tamen ducebant nisi circunciderentur ritu Iudaico: perinde quasi Christus egeret adminiculo legis Mosaicæ, simul ut euangelij gloriam in suam gentem transferrent. Et in Actis apostolorum capite undecimo proditum est, eos qui ob persequutionem quæ accidit à morte Stephani, profugerant in Phœnicen, in Cyprum & in Antiochiam, nemini prædicasse Christum nisi solis Iudæis. Rursus capite decimoquinto: Quidam Iudæi ueniunt Antiochiam, palam aduersus Paulum & Barnabam, prædicantes non esse spem salutis, nisi iuxta Moysi præscriptum circunciderentur. Tantusq; tumultus per hos concitatus est, ut coacto concilio decretum sit, ut Paulus & Barnabas unà cum aduersarijs Hierosolymam irent, & lis apostolorum ac seniorum arbitrio componeretur. A[redacted]ic rursum acriter obnitentibus nonnullis, præsertim factionis pharisaicæ Christianis, cuius fuerat & Paulus, coacta est synodus apostolorū & seniorum, ac Petri Iacobiq; autoritate decretum est, ne gentes onerarentur lege Mosaica, tantum temperarent ab esu suffocati animantis, à sanguine, à carnibus simulacro immolatis, & à stupris. Quod tamen pro ratione temporum, inuincibili Iudæorum superstitioni datum esse uel illud argumento est, quòd tria illa iam olim uidemus esse sublata, ac prorsus abolita. Ex eodem fonte nata est illa Pauli cum Petro concertatio Antiochiæ, quum gentium apostolus cernens suos ob Petri simulationē periclitari, palàm illum redarguit, quem admodum refert ipse in epistola ad Galatas capite secundo. Rursum Hierosolymis autore Iacobo, quo purgaret iam inter Iudæos sparsum rumorem, quod retrahere uideretur à lege Mosaica, cum cæteris caluitium induxit capiti, & iuxta ritum Iudaicum purgatus munus obtulit in templo, sicuti refert Lucas Actorum capite uigesimoprimo. Quo quidem ex loco uidetur Iacobus, tametsi gentes prius onere legis Mosaicæ propemodum liberasset, esse tamen in hac sententia, ut putaret à Iudæis exigendam esse legis obseruationem: uel in hoc ut placarentur ij, qui nondum sic profecerant in euangelica ueritate, ut possent omnino patrios ritus contemnere. Sic enim loquitur, ut est coniectandum multitudinis congregatæ nomine, Iacobus: Et scient omnes quia quæ de te audierunt, falsa sunt, sed ambulas & ipse custodiens legem. Nec alia de causa, opinor, totondit caput ex uoto Cenchreis, capite decimooctauo. Consimili necessitate circuncidit Timotheum, capite decimosexto: quum esset matre quidem Iudæa natus, sed patre ethnico. Tātæ molis erat ex Iudæo facere Christianum. Est enim ei genti peculiaris quædam pertinacia, nec ulla fuit unquam suæ religionis tenacior: ut eleganter docet Iosephus in apologia Iudaicarum antiquitatum. Ad hæc ut Iudæorum natio tum omnibus orbis nationibus erat peculiariter inuisa, ita uicissim omnes execrabantur illi, ceu impuros, prophanos & impios: adeo ut nec congressu dignarentur, & templum suum pollui crederent, si quis fortè incircuncisus esset ingressus. Tantum erat præcisæ pelliculæ supercilium. Quum igitur spes non esset fore, ut Græci Romaniq; legem inuisam reciperent, & incredibili pertinacia reclamarent Iudæi, Paulus intelligens periculum esse, ne tam exitiabili dissidio magna ex parte periret euangelij fructus, & Christi gloria Mosaici nominis obscuraretur admixtu, hoc in primis agit ubique, ut legis ceremonias abroget atq; antiquet, omnemq; salutis adipiscendæ fiduciam, in unum Christum transferat. Sicut autem Galatas acriter, sed tamen amanter obiurgat, quòd essent in Iudaismum adducti: ita Romanos præmunit & instruit, ne ab pseudapostolis, quos sciebat nusquam cessare, illaqueentur incauti: sed in recta doctrina quam amplecti cœpissent, persisterent. Erant enim Romæ ingens Iudæorum numerus, siue illuc à Pompeio translatus, siue quòd iam Romanorum esset prouincia Iudæa: quorum superstitio crebro & apud Iuuenalem atque Horatium & apud Senecam notatur. Cum quibus & Paulo multum negotij

fuiſſe,poſtea quàm Romam perueniſſet:teſtatur extremum caput Actorum apoſtolico/
rum. Ac miro conſilio ſingularis artifex in hac epiſtola ſermonem temperat inter Iudæos
& gentes,dum ſtudet omneis omnibus modis ad Chriſtum pellicere:neque uult,ſi fieri
poſsit,quenquam omnino mortalium perire ſuo duci cui militabat. Itaque nunc hos obiur
gat,nunc illos:nunc rurſus erigit,ac ſubleuat. Gentium ſupercilium deprimit, oſtendens
nihil illis profuiſſe neque naturæ legem,neq; philoſophiam,cuius profeſsione tumebant,
quo minus in omne ſcelerum dedecus prolaberentur. Rurſum Iudæorum arrogantiam co
hercet,qui legis fiducia perdidiſſent id quod erat totius legis caput,fidem in Chriſtum le/
ſum:docens legis ceremonias antiquatas eſſe,iam coruſcante Chriſti euangelio,quem le/
gis umbræ deliniarant, abrogata iam ocia ſabbatorum,circuncisionis iniuriam,calenda/
rum recurſus,ter quotannis redeuntes ferias,delectum ciborum,in ſingulos dies iterum
ſordidanda lauacra,pecudum innoxiarum lanienam,templi religionem aſsiduis inquinati
cædibus. Has rerum umbras emicante luce ueritatis euaneſcere. Veros eſſe filios Abra/
hæ,qui fidem Abrahæ referrent:uere Iudæos eſſe,qui Chriſtum profiterentur:uere circun
ciſos,qui mentem haberent à fœdis cupiditatibus repurgatam:ueram iuſtitiam ac perfe/
ctam ſalutem citra legis auxilia,per euangelium [redacted] fidem in Chriſto conferri ex æ/
quo omnibus:licet ea ſalus peculiariter olim eſſet promiſſa Iudæis:ſed ita his promiſſa,ut
prophetæ non tacuerint,fore ut illis reijcientibus,ad gentes prædicatio Chriſti propagare
tur. Per legem Moſaicam ueram iuſtitiam nulli contingere,ſed per fidem:idq; docet tum
exemplo Abrahæ,tum uarijs ipſius legis teſtimonijs. Et ad eum modum detracto utriſque
ſupercilio,adempta utriſque fiducia ſui,omneis æquat in negotio fidei euangelicæ,ita gra
tulans ſaluti gentium,ut ſuæ gentis cæcitatem paterno deploret affectu,licet illam ubique
pertinaciſsime infenſam experiretur:atq; id per ſe durum,ita mitigat,ut dicat nec omneis
excæcatos & fore ut aliquando reſipiſcat Iudæorum natio,fide gentium prouocata. Atq;
hic obiter uaria multiplexq; doctrina de præfinitis ſiue prædeſtinatis,de præſcitis,de uoca/
tis,de gratia & merito,de libero arbitrio,de diuino conſilio nobis inſcrutabili,de lege natu/
ræ,de lege Moyſi,de lege peccati. Varij item allegoriarum fontes,dum duos facit Adam:
alterum,quo naſcimur iuxta carnem mortales:alterum,quo renaſcimur immortales futu/
ri. Duos homines,internum,& externum:internum, ſpiritui & rationi parentem:exter/
num,cupiditatibus & affectibus obnoxium. quorum priorem,aliquando ſpiritum appel/
lat:poſteriorem,interim corpus ſiue membra,interim carnem,aliquoties legem peccati uo
cat. Duplicem mortem,corporis,& animi:& tertiam qua morimur peccato & peccandi
affectibus. Triplicem item uitam,qua uiuimus corpore,qua animo,& qua uiuimus iuſti/
tiæ & peccato. Duplicem ſeruitutem aut libertatem,qua uiciſsim uel innocentiæ ſerui/
mus,emancipati à peccatis:uel peccatis ſeruimus,liberi à iuſtitia. Duplicem Iudaiſmum:
duplicem circunciſionem:geminos poſteros Abrahæ. duas parteis legis Moſaicæ:carna/
lem,ueluti corpus:ſpiritualem,uelut animam legis. Duplicem baptiſmum:quo primum
abluimur à peccatis priſtinis,ſacro lauacro:& quo Chriſto commorimur,abdicatis mundi
affectibus. Duplicem ſepulturam:corporalem,qua triduo ſepultus eſt Chriſtus:& ſpiri/
tualem,qua nos ſemoti à mundi uitijs,requieſcimus in illo. Duplicem reſurrectionem:alte
ram,quæ præceſsit in Chriſto,in nobis ſequutura:alteram,qua nos à peccatis priſtinis re/
diuiui,progredimur à uirtute ad uirtutem,hac parte quoad licet futuram immortalitatem
meditantes. Duplicem iuſtitiam,dei,& hominum. Duplex iudicium,dei,& hominum. Du
plicem gloriam ſiue laudem,apud deum,& apud homines. His diſſertis, tranſit ad lo/
cum moralem:in primis adhortans ad mutuam concordiam,exemplo membrorum cor/
poris. Et quoniam pax conſtare non poteſt,ubi faſtus eſt aut liuor,obſecrat,ut obſequijs
mutuis,mutuum amorem alant foueantq;:Romanos,ut Iudæorum infirmitatem ex diu/
tina legis aſſuetudine relictam ferant: Contrà, Iudæos, ne gentibus in euangelij conſor/
tium aſcitis inuideant,ſed illorum fidem ac libertatem potius æmulentur:& quum idem
ſit omnium deus,idem Chriſtus, eadem gratia, idem præmium, omnes in unum corpus
coaleſcant,neque quiſquam ſibi arroget quicquam:ſed ſi qua dote præcellat aliquis,eam
ad fratris

ad fratris opem accommodet. Atque hunc locum uarie tractat,docens,quales se præstare
debeant erga Iudæos incredulos,quales erga Christianos superstitiosiores,siue,ut ipse uo/
cat,infirmos:quales erga superiores,quales erga inferiores,quales erga pares,quales erga
principes ac magistratus Ethnicos,sed suo utcunque fungentes officio:quales in prospe/
ris,quales in aduersis.Deinde rursum laude Romanorum,mitigat admonitionis acerbita/
tem:& suam apud illos autoritatem commendat,commemorans quanto plus cæteris pro/
mouerit in euangelio Christi:declarat quanta teneatur illos uidendi cupiditate,& spem fa/
cit sui aduentus:cur eum differre cogatur,aperit,laudans spontaneã Macedonum & Co/
rinthiorum in pauperes sanctos liberalitatem,tacite ac uerecunde Romanos ad æmulan/
dum prouocans.Caput extremum penè totum occupat salutationibus non frigide conge/
stis multorum nominibus,sed mire suo cuique addito elogio.Postremo,quoniam penitus
nouerat & pseudapostolorum improbam uersutiam,& Romanorum simplicitatem,ac fa/
cilitatem:admonet etiam atq; etiam caueant,ne illorum blandiloquentia fallantur.Quan/
quam autem horum pleraq; peculiarius ad eam pertinent ætatem,in qua rudis adhuc pau
latim suppullulabat ecclesia Iudæis & gentibus admixta,ac principibus Ethnicis obnoxia:
tamen nihil est,unde non ad hæc quoque tempora salutaris aliquid doctrinæ possit accom
modari:ueluti de fugienda superstitione,quæ dissidiorum est seminarium:& sic habet spe
ciem pietatis,ut nihil sit ueræ pietati aduersius:de stulta fiducia philosophiæ mundanæ,de
merito fidei,de uitando fastu,de toleranda alicubi minus eruditorum aut superstitiosorum
imbecillitate,de mutuis obsequijs alenda concordia:de ferendis aliquousque malis princi/
pibus & impijs episcopis,ne turbetur ordo status publici:de malefactis beneficẽtia superan
dis,de non iudicando quod ad te non pertineat,de commode interpretando quicquid re/
cto animo fieri potest,de cauenda insidiosa blandiloquentia:alijsq; id genus rebus,in qui/
bus hodieq; communis hominum uita uersatur. Sed utilitatem huius epistolæ æquat,ac
penè superat difficultas:idq; mihi tribus potissimum de causis accidere uidetur:siue quod
non alibi sermonis ordo confusior,nusquam oratio hyperbatis magis hiulca,nusquã anan/
tapodotis crebrius inabsoluta:quod subinde queritur interpres Origenes,in huiusmodi
difficultatibus passim luctans ac laborans.quod utrum interpreti aut scribæ Tertio sit tri/
buendum,an ipsi Paulo,aliorum esto iudicium.Ipse sanè agnoscit sermonis imperitiam,
licet rerum inscitiam deprecetur.Rursus adeo non affectauit orationem arte humana com
positam,ut eam sibi fugiendam etiam duxerit,ne quid hinc decederet gloriæ crucis:atque
ob id Origenes existimat superuacaneum esse,sermonis compositionem in eo requirere.
Hieronymus aliâs illi uindicat orationis artificium,aliâs adimit,ingenue confitens è corru/
pto Cilicum sermone nonnihil traxisse uitij.Augustinus etiam rhetorum ornamenta flos/
culosq; ex huius depromit epistolis.Quin & in Actis dux uerbi est:& in epistola ad Co/
rinthios priore,supra cæteros omnes linguis loquitur.Quamuis enim,ut testatur Hiero/
nymus,id temporis totus oriens Græce loqueretur:tamen consentaneum est,apud Celtas
non eandem fuisse Romani sermonis castimoniam,quæ fuit Romæ:ita uerisimile est,non
parum interfuisse inter Cilicem Græce loquentem,& Atticum. Ad hæc orationis incom/
moda accessit Hebraismus:cuius idiomata passim refert,ita Græce loquens,ut nihilo se/
cius interim Hebræum agnoscas. Alteram difficultatis causam arbitror,quòd ob rerum
inexplicabilium obscuritatem,non alia sit crebrioribus impedita salebris,aut altioribus in/
terrupta uoraginibus,adeo ut ipse relicto quod instituerat,exclamare cogatur:O altitudo
diuitiarum.Quid quod quædam mysteria prudens sic attingit,ut ceu per transennam dun
taxat ostendat,pro temporum illorum ratione,proq; captu eorum quibus scribit,oratio/
nem attemperans.Nouerat & uiderat ille quædam,quæ nephas esset homini loqui,& no/
uit quatenus esset opus lacte,quatenus cibo solido.Sciebat ætatum in Christo gradus,&
quid cui foret adhibendum.Hoc consilio Petrus apostolus apud rudem contionem uerba
facturus de Christo,uirum eum nominat,deum tacet. Tertiam,opinor,crebram ac subi/
tam personarum mutationem,dum nunc Iudæos,nunc gentes,nunc utrinque,modo cre/
dentes,modo incredulos respicit,aliâs infirmi,aliâs firmi,interim pij,interim impij,perso/

nam ſuſtinet. Quibus fit, ut lector uelut in labyrinthis ac Mæandris quibuſdam inextrica‑bilibus oberrans, nec unde ſit ingreſſus ſatis uideat, nec quà ſit exitus. Vt mihi non minus uere quàm eleganter Origenes Paulum adſimilem faciat ei, qui hoſpitem in opulentiſsimi cuiuſpiam principis palatium inducat, diuerſis uiarum ambagibus & conclauium receſsi‑bus perplexum. Quædam autem procul oſtendat, ex ditiſsimo opum theſauro, quædam propius admoueat, quædam uideri nolit. Sæpe interim per aliud ingreſſus hoſtium aliun‑de exeat, ut hoſpes ipſe miretur unde uenerit, ubi ſit, aut quà ſit exeundum. Agnouit hoc & Petrus apoſtolus in epiſtola ſecunda, teſtans eſſe in Paulinis epiſtolis quædam intelle‑ctu difficilia, quæ parum eruditi, parumq́ firmi deprauarent ad ſuam perniciem. Nos dif‑ficultates has pro uirili conati ſumus amoliri, niſi quòd quædam Paulinæ lin‑guæ adeo peculiaria ſunt, ut aliquoties mutari non queant: ueluti hæc, fides, gratia, corpus, caro, membra, ſpiritus, mens, ſenſus, ædificare, aliaq́ huius generis, quæ ut prorſus mutari non debuerunt, ita quoad li‑cuit emollire ſtuduimus.

EPISTOLAE PAVLI

APOSTOLI AD GRAECAM VERITATEM ET VETERVM Latinorum codicum fidem recognitæ, per DES. ERASMVM ROT. [redacted]

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Η ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

A ΠΑΥΛΟΣ ΔΟΥΛΟΣ ἰησοῦ χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ, ὃ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις, περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος δαβὶδ κατὰ σάρκα, τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει, κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης, ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, δι᾽ οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν, εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐστὲ καὶ ὑμεῖς, κλητοὶ ἰησοῦ χριστοῦ. πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ῥώμῃ, ἀγαπητοῖς θεοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ὑμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

B πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ θεός, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, δεόμενος εἴπως ἤδη ποτὲ εὐοδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν, εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς. τοῦτο δέ ἐστι, συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν, διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως, ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ.

C οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί, ὅτι πολλάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἵνα καρπόν τινα σχῶ καὶ ἐν ὑμῖν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν. ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις, ὀφειλέτης εἰμί. οὕτως τὸ κατ᾽ ἐμὲ, πρόθυμον, καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι. οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ. δύναμις γὰρ

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD ROMANOS

PAVLVS SERVVS Iesu Christi, uocatus ad munus apostolicũ, segregatus in euãgeliũ dei, quod ante promiserat per pphetas suos in scripturis sanctis, de filio suo q genitus fuit ex semine Dauid secundũ carnem, qui declaratus fuit filius dei cũ potentia, secundum spiritum sanctificationis, ex eo quod resurrexit è mortuis Iesus Christ9 dominus noster, per quem accepimus gratiam ac muneris apostolici functionem, ut obediatur fidei inter omnes gentes, super ipsius nomine, quorum de numero estis & uos, uocati Iesu Christi. Omnibus qui Romæ estis dilectis dei, uocatis sanctis, gratia uobis & pax à deo patre nostro & domino Iesu Christo. Primũ quidem gratias ago deo meo per Iesum Christũ super omnibus uobis, ꝙ fides uestra annunciatur in toto mũdo. Testis enim mihi est deus, quẽ colo spiritu meo, in euangelio filij ipsius, ꝙ indesinenter mẽtionem uestri faciam semper in precibus meis, orans si quo modo tandẽ aliquando prosperum iter contingat, uolente deo, ut ueniã ad uos. Desidero enim uidere uos, ut aliquod impertiar uobis donum spirituale, quo confirmemini: hoc est, ut communem capiam consolationẽ in uobis, per mutuam fidem, uestram simul & meam.

Nolo autẽ uos ignorare fratres, ꝙ sæpe proposuerã uenire ad uos, licet præpeditus fuerim ad hunc usq; diem, quo fructum aliquem haberem inter uos quoq;, queẽadmodum & inter reliquas gentes. Græcis simul & barbaris, eruditis pariter ac rudibus, debitor sum: ita quãtũ in me est, paratus sum uobis quoq; qui Romæ estis, euãgelizare. Non eñ me pudet euãgelij Christi. Potẽtia siqui-

γὰρ θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι, ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ ἕλληνι. δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν. καθὼς γέγραπται. ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται.

d ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ, ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν, καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων, τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων. διότι τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ, φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς. ὁ γὰρ θεὸς αὐτοῖς ἐφανέρωσε. τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ, ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους, διότι γνόντες τὸν θεόν, οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ εὐχαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. φάσκοντες εἶναι σοφοί, ἐμωράνθησαν, καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ, ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν. διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν, εἰς ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς. οἵτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει, παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

e διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας. αἵ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν, εἰς τὴν παρὰ φύσιν. ὁμοίως τε καὶ οἱ ἄρσενες, ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας, ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι, καὶ τὴν ἀντιμισθίαν, ἣν ἔδει τῆς πλάνης αὐτῶν, ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες. καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα, πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, πορνείᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ, κακίᾳ, μεστοὺς φθόνου, φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας, ψιθυριστάς, καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὑβριστάς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀσυνέτους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας. οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες, ἄξιοι θανάτου εἰσίν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι.

f Διὸ ἀναπολόγητος εἶ ὦ ἄνθρωπε, πᾶς ὁ κρίνων. ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις. τὰ γὰρ αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων. οἴδαμεν δὲ ὅτι τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ

ἐστι

ſiquidẽ eſt dei, ad ſalutẽ omni credenti, Iudæo primũ ſimul & Græco. Iuſtitia eñ dei per illud patefit ex fide in fidẽ: ſicuti ſcriptũ eſt: Iuſtus aũt ex fide uicturus eſt. Palã fit enim ira dei de cœlo aduerſus omnẽ impietatẽ & iniuſtitiã hominũ, qui ueritatẽ in iniuſtitia detinẽt: propterea ꝙ id quod de deo cognoſci poteſt, manifeſtũ eſt in illis. Deus enim illis patefecit. Siquidẽ quæ ſunt inuiſibilia illius, ex creatione mũdi, dũ per opera intelligũtur, peruidẽtur ipſaq; æterna eius potẽtia ac diuinitas, in hoc ut ſint inexcuſabiles: propterea ꝙ quũ deum cognouerint, non ut deum glorificauerũt, neq; grati fuerunt: ſed fruſtrati ſunt per cogitatiões ſuas, & obtenebratũ eſt inſciẽs cor eorũ. Quum ſe crederẽt eſſe ſapiẽtes, ſtulti facti ſunt: mutaueruntq; gloriã immortalis dei, per imaginem, non ſolũ ad mortalis hominis ſimilitudinem effictã, uerum etiã uolatiliũ & quadrupedũ & reptiliũ. Quapropter tradidit illos deus per cupiditates cordiũ ſuorũ, in immunditiã, ut ignominia afficiãt corpora ſua inter ſe mutuo: qui cõmutarũt ueritatẽ eius mendacio: & uenerati ſunt, colueruntq; ea quæ cõdita ſunt, ſupra eum qui cõdidit, qui eſt laudãdus in ſecula, amẽ. Quãobrẽ tradidit eos deus in cupiditates ignominioſas: nam & fœminæ illorũ mutauerũt naturalem uſum, in eum qui eſt præter naturã: ſimiliterq; & maſculi, relicto naturali uſu fœminæ, exarſerũt per appetentiã ſui, alius in alium, maſculi in maſculos fœditatẽ perpetrantes, & præmiũ quod oportuit erroris ſui in ſeſe recipiẽtes. Et quemadmodũ non probauerũt ut deũ agnoſcerent, ita tradidit eos deus in reprobã mentẽ, ut facerent quæ nõ cõueniebat: repleti omni iniuſtitia, ſcortatione, uerſutia, auaritia, malitia, pleni inuidia, cæde, cõtẽtione, dolo, malis præditi moribus, ſuſurrones, obtrectatores, dei oſores, contumelioſi, elati, glorioſi, excogitatores malorũ, parẽtibus immorigeri, expertes intelligẽtiæ, pactorũ haudquaq̃ tenaces, alieni à charitatis affectu, neſcij fœderis, immiſericordes: qui quũ dei iuſtitiã nouerint, nẽpe ꝙ ij qui talia faciũt, digni ſint morte, nõ ſolũ ea faciunt, uerũ etiã aſſentiũtur ijs qui faciũt. Quapropter inexcuſabilis es ô homo, quiſqs es qui iudicas. Nã hoc ipſo ꝙ iudicas alterũ, teipſum condẽnas. Eadẽ eñ facis, tu qui iudicas. Scimus aũt ꝙ iudiciũ dei

eſt

ἐστι κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσον-
τας. λογίζῃ δὲ τοῦτο, ὦ ἄνθρωπε ὁ κρίνων τοὺς τὰ
τοιαῦτα πράσσοντας, καὶ ποιῶν αὐτά, ὅτι σὺ ἐκ-
φεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ; ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστό-
τητος αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀνοχῆς, καὶ τῆς μακροθυ-
μίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν, ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ θεοῦ
εἰς μετάνοιάν σε ἄγει; κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά
σου, καὶ ἀμετανόητον καρδίαν, θησαυρίζεις σεαυ-
τῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, καὶ ἀποκαλύψεως δι-
καιοκρισίας τοῦ θεοῦ, ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ
ἔργα αὐτοῦ, τοῖς μὲν καθ' ὑπομονὴν ἔργου ἀγα-
θοῦ δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ζητοῦσι, ζωὴν
αἰώνιον. τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας, καὶ ἀπειθοῦσι μὲν τῇ
ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ ἀδικίᾳ, θυμὸς, καὶ ὀρ-
γὴ, θλίψις, καὶ στενοχωρία, ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀν-
θρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακὸν, ἰουδαίου
τε πρῶτον καὶ ἕλληνος. δόξα δὲ, καὶ τιμὴ, καὶ εἰ-
ρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθὸν, ἰουδαίῳ
τε πρῶτον καὶ ἕλληνι. οὐ γάρ ἐστι προσωποληψία
παρὰ τῷ θεῷ. ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως
καὶ ἀπολοῦνται. καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νό-
μου κριθήσονται. οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δί-
καιοι παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δι-
καιωθήσονται. ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχον-
τα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχον-
τες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος, οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ
ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν,
συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως, καὶ με-
ταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων, ἢ
καὶ ἀπολογουμένων, ἐν ἡμέρᾳ ὅτε κρινεῖ ὁ θεὸς τὰ
κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου διὰ
ἰησοῦ χριστοῦ. ἴδε σὺ ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπανα-
παύῃ τῷ νόμῳ, καὶ καυχᾶσαι ἐν θεῷ, καὶ γινώσκεις
τὸ θέλημα, καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα, κατη-
χούμενος ἐκ τοῦ νόμου, πέποιθάς τε σεαυτὸν ὁδη-
γὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει, παιδευτὴν
ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων ἔχοντα τὴν μόρ-
φωσιν γνώσεως, καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ. ὁ οὖν
διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις. ὁ κηρύσ-
σων μὴ κλέπτειν, κλέπτεις. ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν,
μοιχεύεις. ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἴδωλα, ἱεροσυλεῖς.
ὃς ἐν νόμῳ καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νό-
μου τὸν θεὸν ἀτιμάζεις. τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι' ὑ-
μᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καθὼς γέγρα-
πται. περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ, ἐὰν νόμον πράσ-
σῃς. ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου ᾖς, ἡ περιτομή σου
ἀκροβυστία γέγονεν. ἐὰν οὖν ἡ ἀκροβυστία τὰ δι-
καιώματα τοῦ νόμου φυλάσσῃ, οὐχὶ ἡ ἀκροβυστία
αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται; καὶ κρινεῖ ἡ ἐκ
φύσεως ἀκροβυστία, τὸν νόμον τελοῦσα, σὲ τὸν
διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς παραβάτην νό-
μου; οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ ἰουδαῖός ἐστιν. οὐδὲ

est secūdum ueritatē aduersus eos qui talia
agūt. Cogitas aūt hoc, o homo qui iudicas
eos qui talia faciūt, & facis eadē, ꝙ tu suffu
gies iudiciū dei? Aut diuitias bonitatis illi⁹
ac tolerātiæ lenitatisꝗ contēnis, ignorās ꝙ
bonitas dei ad pœnitētiā te inuitat? Sed iu-
xta duritiā tuā & cor pœnitere nesciū, colli
gis tibiīpsi irā in die iræ, quo patefiet iustū
iudiciū dei, ꝗ redditurus est unicuiꝗ iuxta
facta sua: his qdē qui ꝑseuerātes in benefa-
ciēdo, gloriam & honorē & immortalitatē
quærūt, uitā æternā: iis uero qui sunt cōten
tiosi & qui ueritati qdē non obtēperāt, sed
obtēperant iniustitię, uētura est indignatio
& ira, afflictio & anxietas aduersus omnē
animā hominis perpetrātis malū, Iudæi pri
mum simul & Græci: gloria uero & honor
& pax omni operāti bonū, Iudæo primū si-
mul & Græco. Nō eñ est ꝑsonarū respect⁹
apud deū. Quicūꝗ enim sine lege peccaue
runt, sine lege & peribūt: & ꝗcunꝗ in lege
peccauerūt, ꝑ legē iudicabūtur. Nō eñ qui
audiūt legē, iusti sunt apud deū: sed ꝗ legē
factis exprimūt, iusti habebūtur. Nam quū
gētes quæ legē nō habēt, natura quæ legis
sūt, fecerint: eæ legē nō habētes, sibiīpsis sūt
lex, ꝗ ostendūt opus legis scriptū in cordib⁹
suis, simul attestāte illorū cōsciētia, & cogi-
tationib⁹ inter se accusantib⁹ aut etiā excu-
santib⁹ in eo die, quū iudicabit dñs occulta
hominū, iuxta euāgeliū meū ꝑ Iesum Chri
stum. Ecce tu Iudæ⁹ cognominaris, & acqe
scis in lege, & gloriaris in deo, & nosti uolū
tatē, ac ꝓbas eximia, institutus ex lege, cōfi
disꝗ teipsū ducē esse cæcorū, lumē in tene-
bris uersantiū, eruditorē insipiētiū, doctorē
impitorū, habentē formā cognitiōis ac ueri
tatis ꝑ legē: ꝗ igit̃ doces aliū, teipsū non do
ces: ꝗ prędicas nō furādū, furaris: ꝗ dicis nō
adulterādū, adulteriū cōmittis: ꝗ execraris
simulacra, sacrilegiū admittis: ꝗ de lege glo
riaris, ꝑ legis trāsgressionē deū dehonestas.
nā nomē dei ꝓpter uos male audit inter gē-
tes: queādmodū scriptū est. Nam circūcisio
qdē ꝓdest, si legē seruaris. ꝙ si transgressor
legis fueris, circūcisio tua in pręputiū uersa
est. Ergo si pręputiū iustificationes legis ser
uauerit, nōne præputiū illius pro circūcisio
ne imputabit? & iudicabit qđ est ex natura
præputiū, si legē seruauerit, te qui per literā
& circūcisionē trāsgressor es legis? Non is
qui in manifesto Iudæus sit, Iudæus est: nec

ἡ ἐν τῷ φανερῷ ἐν σαρκὶ περιτομή, ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ ἰουδαῖος, καὶ περιτομὴ καρδίας, ἐν πνεύματι, οὐ γράμματι. οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τοῦ θεοῦ.

ζ τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ ἰουδαίου; ἢ τίς ἡ ὠφέλεια τῆς περιτομῆς; πολὺ κατὰ πάντα τρόπον. πρῶτον μὲν γάρ, ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ. τί γάρ, εἰ ἠπίστησάν τινες; μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ θεοῦ καταργήσει; μὴ γένοιτο. γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθὼς γέγραπται. ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε.

η εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν, θεοῦ δικαιοσύνην συνίστησι, τί ἐροῦμεν; μὴ ἄδικος ὁ θεός, ὁ ἐπιφέρων τὴν ὀργήν; κατὰ ἄνθρωπον λέγω. μὴ γένοιτο. ἐπεὶ πῶς κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν κόσμον; εἰ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι ἐπερίσσευσεν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι κἀγὼ ὡς ἁμαρτωλὸς κρίνομαι; καὶ μὴ καθὼς βλασφημούμεθα, καὶ καθώς φασί τινες ἡμᾶς λέγειν. ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακά, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθά. ὧν τὸ κρίμα ἔνδικόν ἐστι.

θ τί οὖν; προεχόμεθα; οὐ πάντως. προῃτιασάμεθα γὰρ ἰουδαίους τε καὶ ἕλληνας πάντας ὑφ' ἁμαρτίαν εἶναι, καθὼς γέγραπται. ὅτι οὐκ ἔστι δίκαιος, οὐδὲ εἷς, οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν θεόν. πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός. τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν. ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν. ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει, ὀξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα. σύντριμμα, καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν. οὐκ ἔστι φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. οἴδαμεν δέ, ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ, ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ, καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ. διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ. διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας. νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ πεφανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν. δικαιοσύνη δὲ θεοῦ διὰ πίστεως ἰησοῦ χριστοῦ εἰς πάντας, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας. οὐ γάρ ἐστι διαστολή. πάντες γὰρ ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὃν προέθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον, διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵ-

ματι

ea quæ in manifeſto ſit carnis circũciſio, circũciſio eſt: ſed qui in occulto Iudęus fuerit, is Iudæus eſt: & circũciſio cordis, circũciſio eſt, quæ ſpiritu cõſtat, non litera: cuius laus non ex hominibus eſt, ſed ex deo. Quid igitur habet in quo præcellat Iudæus? aut quæ utilitas circũciſionis? Multũ per omnẽ modum. Nam primũ quidẽ illud, quod illis cõmiſſa ſunt oracula dei. Quid enim, ſi quidam fuerũt increduli? Num incredulitas illorum, fidem dei faciet irritã? Abſit. Imò ſit deus uerax, omnis aũt homo mẽdax. Quẽadmodũ ſcriptũ eſt: Vt iuſtificeris in ſermonibꝰ tuis, & uincas quũ iudicaris. Quod ſi iniuſtitia noſtra, dei iuſtitiam cõmendat, qd dicemus? Num iniuſtus deus, qui inducat irã. Humano more loquor. Abſit. Nam quomodo iudicabit deus mũdum? Etenim ſi ueritas dei, per meũ mẽdacium excelluit in gloriã ipſius, quid poſthac & ego uelut peccator iudicor? Ac nõ potius (quẽadmodum de nobis male loquũtur, & ſicut quidã aiunt nos dicere) faciamus mala, ut ueniãt bona: quorũ dãnatio iuſta eſt? Quid igitur? præcellimus eos? Nullo modo. nã ante cauſis redditis oſtẽdimus & Iudęos & Gręcos omnes peccato eſſe obnoxios: ſicut ſcriptum eſt: Nõ eſt iuſtus, ne unus quidẽ: non eſt qui intelligat, nõ eſt qui exquirat deum: omnes deflexerũt, ſimul inutiles facti ſunt: non eſt q exerceat bonitatẽ, non eſt uſqꝫ ad unũ. Sepulchrũ apertũ guttur eorũ, linguis ſuis ad dolũ uſi ſunt, uenenũ aſpidũ ſub labijs eorũ. Quorũ os execratione & amaritulentia plenũ eſt: ueloces pedes illorũ ad effundendũ ſanguinẽ. Contritio & calamitas in uijs eorũ, & uiã pacis non cognouerunt. Non eſt timor dei corã oculis eorũ. Scimus aũt ꝙ quæcũqꝫ lex dicit, his qui in lege ſunt dicat: ut omne os obturet̃, & obnoxius fiat totus mũdus deo: propterea ꝙ ex operibus legis, non iuſtificabit̃ omnis caro in conſpectu eius. Per legẽ em̃ agnitio peccati. Nunc uero abſqꝫ lege iuſtitia dei manifeſtata eſt, dum cõprobatur teſtimonio legis ac ꝓphetarum. Iuſtitia uero dei per fidẽ Ieſu Chriſti in omnes & ſuper omnes eos qui credunt. Non enim eſt diſtinctio. Omnes em̃ peccauerunt, ac deſtituũtur gloria dei. Iuſtificant aũt gratis per illius gratiã, per redẽptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu, quẽ propoſuit deus recõciliatorẽ per fidẽ, interueniẽte ipſiꝰ ſanguine

ματι, εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων, ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον, καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως ἰησοῦ.

ποῦ οὖν ἡ καύχησις; ἐξεκλείσθη. διὰ ποίου νόμου; τῶν ἔργων; οὐχί, ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως. λογιζόμεθα οὖν πίστει δικαιοῦσθαι ἄνθρωπον χωρὶς ἔργων νόμου. ἢ ἰουδαίων ὁ θεὸς μόνον; οὐχὶ δὲ καὶ ἐθνῶν; ναὶ καὶ ἐθνῶν. ἐπείπερ εἷς ὁ θεός, ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως. νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο, ἀλλὰ νόμον ἱστῶμεν.

τί οὖν ἐροῦμεν ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν εὑρηκέναι κατὰ σάρκα; εἰ γὰρ ἀβραὰμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν θεόν. τί γὰρ ἡ γραφὴ λέγει; ἐπίστευσε δὲ ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. τῷ δὲ ἐργαζομένῳ, ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ὀφείλημα. τῷ δὲ μὴ ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν ἀσεβῆ, λογίζεται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην. καθάπερ καὶ δαβὶδ λέγει τὸν μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ᾧ ὁ θεὸς λογίζεται δικαιοσύνην χωρὶς ἔργων. μακάριοι, ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι. μακάριος ἀνήρ, ᾧ οὐ μὴ λογίσηται κύριος ἁμαρτίαν. ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗτος, ἐπὶ τὴν περιτομήν, ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; λέγομεν γάρ, ὅτι ἐλογίσθη τῷ ἀβραὰμ ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην. πῶς οὖν ἐλογίσθη; ἐν περιτομῇ ὄντι, ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ; οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλ' ἐν ἀκροβυστίᾳ. καὶ σημεῖον ἔλαβε περιτομῆς, σφραγίδα τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως, τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πιστευόντων δι' ἀκροβυστίας, εἰς τὸ λογισθῆναι καὶ αὐτοῖς τὴν δικαιοσύνην, καὶ πατέρα περιτομῆς, τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσι τοῖς ἴχνεσι τῆς πίστεως, τῆς ἐν ἀκροβυστίᾳ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀβραάμ. οὐ γὰρ διὰ νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ ἀβραάμ, ἢ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, τὸ κληρονόμον αὐτὸν εἶναι τοῦ κόσμου. ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πίστεως. εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου κληρονόμοι, ἐκκεκένωται ἡ πίστις, καὶ κατήργηται ἡ ἐπαγγελία. ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται. οὗ γὰρ οὐκ ἔστι νόμος, οὐδὲ παράβασις. διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ τῷ σπέρματι, οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ

ἐκ

guine,ad ostensionem iustitię suæ,propter
remissionem pręteritorum peccatorũ,quæ
deus tolerauit,ad ostendendã iustitiã suam
in præsenti tẽpore:in hoc,ut ipse sit iustus:
& iustificans eũ qui est ex fide Iesu. Vbi
igitur gloriatio? Exclusa est. Per quã legẽ?
Operum? Non:imò per legem fidei. Arbi-
tramur igitur fide iustificari hominẽ absq;
operibus legis. An Iudæorũ deus tantum?
An non & gẽtium? Certe & gentiũ. Quan
do quidem unus deus qui iustificabit circũ
cisionem ex fide,& præputium per fidem.
Legem igitur irritã facimus per fidem? Ab
sit. Imò legem stabilimus. Quid igitur di IIII
cemus,inuenisse Abrahã patrem nostrum
secundum carnem? Nam si Abrahã ex ope
ribus iustificatus fuit,habet quod glorieť,
at non apud deum. Quid enim scriptura di
cit? Credidit aũt Abraham deo,& imputa-
tum est ei ad iustitiã. Ei uero qui operatur,
merces non imputatur secundum gratiam,
sed secundũ debitum. Porrò ei qui non ope
ratur,sed credit in eum qui iustificat impiũ,
imputatur fides sua ad iustitiam. Quemad
modum & Dauid explicat beatificationẽ
hominis, cui deus imputat iustitiam absq;
operibus. Beati,quorum remissæ sunt ini-
quitates,& quorum obtecta sunt peccata.
Beatus uir,cui non imputabit dominus pec
catum. Beatificatio igitur hæc,in circunci-
sionem tantũ,an & in præputium deuenit?
Dicimus enim,ꝙ imputata fuerit Abrahæ
fides ad iustitiã. Quomodo ergo imputata
est? quum esset in circũcisione,an quum es-
set in præputio? Non in circũcisione,sed in
præputio. Et signum accepit circũcisionis,
signaculum iustitiæ fidei,quæ fuerat in prę
putio,ut esset pater omnium credentiũ per
præputium,ut imputaretur & illis iustitia,
& pater circũcisionis ijs qui non solũ genus
ducerent à circũcisis,uerum etiam ingrede
rentur uestigijs fidei,quæ fuit in præputio
patris nostri Abrahę. Non enim per legem
promissio cõtigit Abrahæ,aut semini eius,
illum hæredẽ fore mundi,sed per iustitiam
fidei. Etenim si ij qui ad legẽ pertinẽt,hære
des sunt,inanis facta est fides,& irrita facta
est promissio:nam lex irã operať. Siqdem
ubi nõ est lex,ibi nec trãsgressio est. Idcirco
ex fide datur hæreditas,ut secũdũ gratiã,ut
firma sit promissio uniuerso semini:non ei
quod est ex lege tantũ,uerũ etiã ei quod est

ex

ἐκ πίστεως ἀβραάμ, ὅς ἐστι πατὴρ πάντων ἡμῶν.
καθὼς γέγραπται, ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν
τέθεικά σε, κατέναντι, οὗ ἐπίστευσε θεοῦ, τοῦ
ζωοποιοῦντος τοὺς νεκρούς, καὶ καλοῦντος τὰ
μὴ ὄντα, ὡς ὄντα. ὃς παρ' ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι
ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα πολ-
λῶν ἐθνῶν κατὰ τὸ εἰρημένον. οὕτως ἔσται τὸ
σπέρμα σου. καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει, οὐ
κατενόησε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἤδη νενεκρωμένον,
ἑκατονταέτης που ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρω-
σιν τῆς μήτρας σάῤῥας, εἰς δὲ τὴν ἐπαγγε-
λίαν τοῦ θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ'
ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ θεῷ,
καὶ πληροφορηθείς, ὅτι ὃ ἐπήγγελται, δυνα-
τός ἐστι καὶ ποιῆσαι. διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ
εἰς δικαιοσύνην. οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μό-
νον, ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς
μέλλει λογίζεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν
ἐγείραντα ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν,
ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ
ἠγέρθη διὰ τὴν δικαιοσύνην ἡμῶν.
ια δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχο-
μεν πρὸς τὸν θεόν, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰη-
σοῦ χριστοῦ, δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσ-
χήκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην, ἐν
ᾗ ἑστήκαμεν καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς
δόξης τοῦ θεοῦ. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυ-
χώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες, ὅτι ἡ θλί-
ψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ
δοκιμήν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα. ἡ δὲ ἐλπὶς
οὐ καταισχύνει, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐκκέχυ-
ται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, διὰ πνεύματος ἁ-
γίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν.
ιβ ἔτι γὰρ χριστός, ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν κατὰ
καιρόν, ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε. μόλις γὰρ ὑ-
πὲρ δικαίου τὶς ἀποθανεῖται. ὑπὲρ γὰρ τοῦ
ἀγαθοῦ τάχα τὶς καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν.
συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς
ὁ θεός, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, χρι-
στὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. πολλῷ οὖν μᾶλ-
λον δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐ-
τοῦ, σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς.
εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες, κατηλλάγημεν τῷ θεῷ
διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ
μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ
ζωῇ αὐτοῦ. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυ-
χώμενοι ἐν τῷ θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν
ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν
ἐλάβομεν. διὰ τοῦτο, ὥσπερ δι' ἑνὸς ἀν-
θρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε,
καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕ-
τως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διῆλ-
θεν

ex fide Abrahæ, qui eſt pater omnium noſtrum: ſicut ſcriptum eſt: Patrem multarũ gentium conſtitui te. nimirũ ad exemplum dei cui crediderat, q uitæ reſtituit mortuos: ac uocat ea quæ non ſunt, tãquam ſint: qui præter ſpem ſub ſpe credidit, ſe fore patrẽ multarũ gentiũ: iuxta id quod dictum eſt: Sic erit ſemen tuũ. Ac non infirmatus fide, haud conſiderauit ſuum ipſius corpus iam emortuũ, quum centum ferè natus eſſet annos, nec emortuã uuluam Saræ: uerum ad promiſſionẽ dei non hæſitabat ob incredulitatem, ſed robuſtus factus eſt fide, tribuẽs gloriam deo: certa perſuaſione concepta, ꝙ is qui promiſerat, idem potens eſſet & præſtare. Quapropter etiam imputatum eſt illi ad iuſtitiam. Non ſcriptum eſt aũt propter illum tãtum, imputatũ fuiſſe illi, ſed etiam propter nos, quibus imputabitur, credentibus in eum qui excitauit Ieſum dominum noſtrũ à mortuis, qui traditus fuit propter peccata noſtra, & excitatus eſt propter iuſtificationem noſtri. Iuſtificati igitur ex fide, pacem habemus erga deum, per dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum: per quem & contigit nobis, ut fide perduceremur in gratiam hanc, in qua ſtamus & gloriamur ſub ſpe gloriæ dei. Nec id ſolum, uerum etiam gloriamur ſuper afflictionibus, ſcientes ꝙ afflictio patientiam pariat, patientia uero probationem, probatio autem ſpem. Porrò ſpes non pudefacit, quod dilectio dei effuſa ſit in cordibus noſtris, per ſpiritũ ſanctum qui datus eſt nobis. Chriſtus enim, quũ adhuc eſſemus infirmi, iuxta temporis rationẽ, pro impijs mortuus eſt. Nam uix pro iuſto quiſquam morietur. Siquidẽ pro bono forſitã aliquis etiam mori ſuſtinet. Commendat autem ſuam charitatem erga nos deus, quod quum adhuc eſſemus peccatores, Chriſtus pro nobis mortuus fuit. Multo igitur magis iuſtificati nunc ſanguine eius, ſeruabimur per eũ ab ira. Nam ſi quũ inimici eſſemus, recõciliati fuimus deo per mortem filij eius, multo magis reconciliati ſeruabimur per uitam ipſius. Non ſolũ autem hoc, uerum etiam gloriantes in deo per dominũ noſtrum Ieſum Chriſtũ, per quem nunc reconciliationẽ aſſequuti ſumus. Propterea, quemadmodũ per unum hominem peccatum in mundum introijt, ac per peccatũ mors, & ſic in omnes homines mors peruaſit

θεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον. ἄχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ, ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται, μὴ ὄντος νόμου.

ιδ ἀλλ' ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ ἀδὰμ μέχρι μωσέως, καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως ἀδὰμ, ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος.

ιε ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτως καὶ τὸ χάρισμα. εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι, τῇ τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσευσε. καὶ οὐχ ὡς δι' ἑνὸς ἁμαρτήσαντος, τὸ δώρημα. τὸ μὲν γὰρ κρίμα ἐξ ἑνὸς εἰς κατάκριμα, τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων εἰς δικαίωμα. εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσε διὰ τοῦ ἑνὸς, πολλῷ μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες, ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι διὰ τοῦ ἑνὸς ἰησοῦ χριστοῦ. ἄρα οὖν ὡς δι' ἑνὸς παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα, οὕτω καὶ δι' ἑνὸς δικαιώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς. ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου, ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτως καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί. νόμος δὲ παρεισῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα. οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις. ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτως καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ.

τί οὖν ἐροῦμεν; ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ; μὴ γένοιτο. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ;

ἢ ἀγνοεῖτε, ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς χριστὸν ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη χριστὸς ἐκ νεκρῶν, διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρὸς, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν. εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα. τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ. ὁ γὰρ ἀποθανὼν, δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ. εἰδότες ὅτι χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκ ἔτι κυριεύει.

ὁ γὰρ

uasit, quatenus omnes peccauimus. Vsque ad legem enim peccatũ erat in mundo: porrò peccatum non imputatur, quum non est lex. Imò regnauit mors ab Adã usq; ad Mosen, in eos quoq; qui non peccauerant ad similitudinem trãsgressionis Adam, qui typum gerit illius futuri. At non ut peccatum, ita & donum. Nam si unius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia dei, & donum per gratiã, quæ fuit unius hominis Iesu Christi, in multos exuberauit. Et nõ sicut per unum qui peccauerat, uenerat mors, ita donum. Nam condẽnatio quidem ex uno delicto ad cõdemnationem, donum aũt ex multis delictis ad iustificationẽ. Etenim si per unius delictũ mors regnauit per unum, multo magis ij qui exuberantiã gratiæ & doni iustitiæ accipiunt, per uitam regnabũt autore uno Iesu Christo. Itaq; sicut per unius delictum propagatũ est malum in omnes homines ad cõdemnationem, ita & per unius iustificationẽ propagatur bonum in omnes homines ad iustificationem uitæ. Quemadmodũ enim per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti fuimus multi: ita per obedientiam unius, iusti constituẽtur multi. Cæterum lex obiter subijt, ut abũdaret delictum. Vbi uero exuberauit peccatũ, ibi magis exuberauit gratia: ut quemadmodũ regnauerat peccatum in morte, sic & gratia regnaret per iustitiã ad uitam æternam, per Iesum Christum.

Quid igit̃ dicemus? Manebimus in peccato, ut gratia abundet? Absit. Qui mortui VI
sum⁹ peccato, quomodo posthac uiuemus in eodem? An ignoratis, q quicunq; baptizati sumus in Christũ Iesum, in mortem eius baptizati sumus? Sepulti igit̃ sumus unà cum illo per baptismum in mortem, ut quemadmodum excitatus est Christus ex mortuis, per gloriam patris, ita & nos in nouitate uitæ ambulemus. Nam si insititij facti sumus illi, per similitudinẽ mortis eius: nimirũ & resurrectionis participes erimus: illud sciẽtes, q uetus ille noster homo cum illo crucifixus est, ut aboleretur corpus peccati, ut posthac non seruiamus peccato. Etenim qui mortuus est, iustificatus est à peccato. Quòd si mortui sumus cum Christo, credimus q & uiuemus cum illo. Scientes q Christus excitatus à mortuis, nõ amplius moritur: mors illi non amplius dominatur.

Nam

ὃ γὰρ ἀπέθανε, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ. ὃ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ θεῷ. οὕτως καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς, νεκροὺς μὲν εἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

ις μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι, εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ. μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν, ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ θεῷ, ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντας, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν, ὅπλα δικαιοσύνης τῷ θεῷ. ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει. οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν. τί οὖν; ἁμαρτήσομεν, ὅτι οὐκ ἐσμὲν ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν; μὴ γένοιτο. οὐκ οἴδατε, ὅτι ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοὴν, δοῦλοί ἐστε, ᾧ ὑπακούετε, ἤτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον, ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην; χάρις δὲ τῷ θεῷ, ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας, εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς. ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ. ἀνθρώπινον λέγω, διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν. ὥσπερ γὰρ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ, καὶ τῇ ἀνομίᾳ, εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτω καὶ νῦν παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ, εἰς ἁγιασμόν. ὅτε γὰρ δοῦλοι ἦτε τῆς ἁμαρτίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ. τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε τότε, ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων θάνατος. νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμὸν, τὸ δὲ τέλος ζωὴν αἰώνιον. τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας, θάνατος. τὸ δὲ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ζωὴ αἰώνιος, ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

ιζ ἢ ἀγνοεῖτε ἀδελφοὶ, γινώσκουσι γὰρ νόμον λαλῶ, ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου, ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ; ἡ γὰρ ὕπανδρος γυνὴ, τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ. ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρός. ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς μοιχαλὶς χρηματίσει, ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ. ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν μοιχαλίδα, γενομένην ἀνδρὶ ἑτέρῳ. ὥστε ἀδελφοί μου καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ἑτέρῳ, τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι, ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ θεῷ. ὅτε γὰρ ἦμεν ἐν τῇ σαρκὶ, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν, τὰ διὰ τοῦ νόμου ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, εἰς τὸ καρποφορῆσαι τῷ θανάτῳ. νυνὶ δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα,

ὥς τε

Nam quod mortuus fuit, peccato mortuus fuit ſemel: quod autem uiuit, uiuit deo. Ita & uos reputate uosipſos, mortuos quidem eſſe peccato, uiuentes autem deo per Chriſtum Ieſum dominum noſtrum. Ne regnet igitur peccatum in mortali ueſtro corpore, ut obediatis illi per cupiditates eius. Neq; accommodetis membra ueſtra, arma iniuſtitiæ peccato: ſed accõmodetis uoſmetipſos deo, uelut ex mortuis uiuentes, & membra ueſtra arma iuſtitiæ deo. Peccatũ enim uobis nõ dominabitur. Non enim eſtis ſub lege, ſed ſub gratia. Quid igitur? Peccabimus, qđ non ſimus ſub lege, ſed ſub gratia? Abſit. An neſcitis, ꝙ cui accõmodatis uoſipſos ſeruos ad obediẽdum, eius ſerui eſtis cui obeditis, ſiue peccati ad mortẽ, ſiue obedientiæ ad iuſtitiam? Gratia aũt deo ꝙ fuiſtis quidem ſerui peccati, ſed obediſtis ex animo, in eam in quã traducti eſtis formam doctrinæ. Cæterum liberati à peccato, ſerui facti eſtis iuſtitiæ. Humanum quiddã dico, propter infirmitatẽ carnis ueſtræ. Quẽadmodũ enim præbuiſtis mẽbra ueſtra ſerua immũditiæ & iniquitati, ad aliã atq; aliã iniquitatẽ: ſic & nũc prębete mẽbra ueſtra ſerua iuſtitiæ ad ſanctificationẽ. Quum enim ſerui eſſetis peccati, liberi eratis iuſtitiæ. Quem igitur fructũ habebatis tunc in his, de quibus nunc erubeſcitis? Nam finis illorum mors. Nunc uero manumiſsi à peccato, ſerui aũt facti deo, habetis fructũ ueſtrũ in ſanctificationẽ, finem aũt uitam æternã. Etenim autoramẽta peccati, mors: donum aũt dei, uita æterna per Chriſtum Ieſum dominũ noſtrũ. An ignoratis fratres, ſcientibus enim legem loquor, ꝙ lex tãtiſper dominetur homini, quoad ea uixerit? Nam uiro obnoxia mulier, uiuenti uiro alligata eſt per legem: quod ſi mortuus fuerit uir, liberata eſt à lege uiri. Proinde uiuente uiro, adultera uocabitur, ſi ſe iunxerit alteri uiro. Sin aũt mortuus fuerit uir, libera eſt à iure uiri: ut non ſit adultera, ſi iuncta fuerit alteri uiro. Itaq; fratres mei, uos quoq; mortificati eſtis legi per corpus Chriſti, ut iungeremini alteri: nimirum ei qui ex mortuis ſurrexit, ut fructificemus deo. Quũ enim eſſemus in carne, affectus peccatorum qui ſunt per legem, uigebant in membris noſtris ad fructificandum morti. Nunc aũt liberati ſumus à lege, mortui ei in qua detinebamur,

ut

ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος,
καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος. τί οὖν ἐροῦμεν;
ὁ νόμος ἁμαρτία; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν
οὐκ ἔγνων, εἰ μὴ διὰ νόμου. τήν τε γὰρ ἐπιθυ-
μίαν οὐκ ᾔδειν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν, οὐκ ἐπιθυ-
μήσεις. ἀφορμὴν δὲ λαβοῦσα, ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς
ἐντολῆς κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυ-
μίαν. χωρὶς γὰρ νόμου, ἁμαρτία νεκρά. ἐγὼ δὲ
ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ. ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντο-
λῆς, ἡ ἁμαρτία ἀνέζησεν, ἐγὼ δὲ ἀπέθανον. καὶ
εὑρέθη μοι ἡ ἐντολὴ ἡ εἰς ζωήν, αὕτη εἰς θάνα-
τον. ἡ γὰρ ἁμαρτία ἀφορμὴν λαβοῦσα διὰ τῆς
ἐντολῆς, ἐξηπάτησέ με, καὶ δι᾽ αὐτῆς ἀπέκτει-
νεν. ὥστε ὁ μὲν νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ
ἁγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθή. τὸ οὖν ἀγαθόν,
ἐμοὶ γέγονε θάνατος; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ ἡ ἁ-
μαρτία. ἵνα φανῇ ἁμαρτία, διὰ τοῦ ἀγαθοῦ
μοι κατεργαζομένη θάνατον, ἵνα γένηται
καθ᾽ ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία διὰ
τῆς ἐντολῆς.

ιη Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν.
ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν
ἁμαρτίαν. ὃ γὰρ κατεργάζομαι, οὐ γινώσκω.
οὐ γὰρ ὃ θέλω, τοῦτο πράσσω, ἀλλ᾽ ὃ μισῶ,
τοῦτο ποιῶ. εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ,
σύμφημι τῷ νόμῳ, ὅτι καλός. νυνὶ δὲ οὐκ ἔ-
τι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλ᾽ ἡ οἰκοῦσα ἐν
ἐμοὶ ἁμαρτία. οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί,
τουτέστιν ἐν τῇ σαρκί μου, ἀγαθόν. τὸ γὰρ θέλειν
παράκειταί μοι, τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλόν,
οὐχ εὑρίσκω. οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ᾽ ὃ
οὐ θέλω κακόν, τοῦτο πράσσω. εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω
ἐγώ, τοῦτο ποιῶ, οὐκ ἔτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό,
ἀλλ᾽ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. εὑρίσκω ἄρα
τὸν νόμον τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν, ὅτι
ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκειται. συνήδομαι γὰρ
τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον.
βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου, ἀν-
τιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰ-
χμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας, τῷ
ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου. ταλαίπωρος ἐγὼ ἄν-
θρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος
τοῦ θανάτου τούτου; εὐχαριστῶ τῷ θεῷ διὰ
ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. ἄρα οὖν αὐτὸς
ἐγὼ τῷ μὲν νοῒ δουλεύω νόμῳ θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ
νόμῳ ἁμαρτίας.

Οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν χριστῷ ἰη-
σοῦ, μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦ-
μα. ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν χρι-
στῷ ἰησοῦ ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας,
καὶ τοῦ θανάτου. τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου ἐν ᾧ ἠσθένει
διὰ τῆς σαρκός, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν
ὁμοιώ-

ut seruiamus per nouitatē spiritus, & non
per uetustatem literę. Quid ergo dicemus?
Lex peccatum est? Absit. Sed peccatū non
cognoui, nisi per legē. Nam & concupiscen
tiā non nouissem, nisi lex dixisset, Non con
cupisces. Sed occasione accepta, peccatum
per præceptū genuit in me omnem concu-
piscentiam. Siquidem absq; lege, peccatum
erat mortuum. Ego aūt uiuebam sine lege
quondam. Porrò ueniente mandato, pecca
tum reuixit: ego uero mortuus sum. Et re-
pertum est, mandatū quod institutum erat
ad uitā, mihi cedere ad mortem. Nam pec-
catum occasione accepta per præceptū, de-
cepit me: & per illud occidit. Itaq; lex ipsa
quidem sancta, & præceptū sanctum ac iu-
stum & bonum. Ergo quod bonū erat, mi-
hi factum est mors? Absit. Imò peccatū. Vt
appareret peccatū, per id quod erat bonum
mihi gignere mortem, ut fieret maiorem in
modum peccans peccatū per præceptum.

Scimus enim ꝙ lex, spiritualis est: at ego
carnalis sum, uēditus sub peccatum. Quod
enim ago, nō probo. Non enim quod uolo,
hoc facio: sed qđ odi, hoc ago. Si uero quod
non uolo, hoc facio, consentio legi, ꝙ bona
sit. Nunc aūt nō iam ego perpetro illud, sed
inhabitans in me peccatum. Noui enim ꝙ
non habitet in me, hoc est in carne mea, bo-
num. Nam uelle adest mihi, at ut faciam bo
num, non reperio. Non eñ quod uolo facio
bonum, sed quod non uolo malū, hoc ago.
Porrò si quod non uolo ego, hoc facio: non
iam ego perpetro illud, sed inhabitās in me
peccatum. Reperio igitur per legem uolēti
mihi facere bonū, ꝙ mihi malum adiunctū
sit. Delectat enim me lex dei secundū inter-
num hominem. Sed uideo aliā legē in mem
bris meis, rebellantē legi mentis meæ: & ca
ptiuum reddentē me legi peccati, quę est in
mēbris meis. Miser ego homo, quis me eri-
piet ex hoc corpore morti obnoxio? Gra-
tias ago deo per Iesum Christū dominū no-
strum. Itaq; idē ego mēte quidē seruio legi
dei, carne uero legi peccati. Nulla igitur VIII
nunc est condēnatio, his qui insiti sunt Chri
sto Iesu, qui nō iuxta carnem uersantur, sed
iuxta spiritum. Nam lex, spiritus uitæ per
Christum Iesum, liberū me reddidit à iure
peccati & mortis. Etenim quod lex præsta-
re non poterat, ea parte qua imbecillis erat
per carnē, hoc deus proprio filio, misso sub

ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκὶ, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν, τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα. οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες, τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσιν. οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα, τὰ τοῦ πνεύματος.

ιθ τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς, θάνατος. τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ζωὴ καὶ εἰρήνη. διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἔχθρα εἰς θεόν. τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται, οὐδὲ γὰρ δύναται. οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες, θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται. ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. εἰ δὲ χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας τὸν χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν, διὰ τὸ ἐνοικοῦν αὐτοῦ πνεῦμα ἐν ὑμῖν.

κ ἄρα οὖν ἀδελφοὶ ὀφειλέται ἐσμὲν οὐ τῇ σαρκὶ, τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν. εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν. εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε. ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ θεοῦ. οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν, ἀββᾶ ὁ πατήρ. αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμὲν τέκνα θεοῦ. εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι. κληρονόμοι μὲν θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ χριστοῦ, εἴπερ συμπάσχομεν ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν. λογίζομαι γὰρ ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως, τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ θεοῦ ἀπεκδέχεται. τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἐπ' ἐλπίδι. ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς, εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ. οἴδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν, υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν.

κα τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν. ἐλπὶς δὲ βλεπομένη, οὐκ ἔστιν ἐλπίς. ὃ γὰρ βλέπει τίς,

τί καὶ

ſpecie carnis peccato obnoxiæ, præſtitit, ac de peccato condemnauit peccatum per carnem, ut iuſtificatio legis impleretur in nobis: qui non ſecundũ carnem uerſamur, ſed ſecũdum ſpiritum. Nam qui carnales ſunt, quæ carnis ſunt curant: at qui ſpirituales, quæ ſpiritus ſunt. Nam affectus carnis, mors eſt. Affectus uero ſpiritus, uita & pax. Propterea quod affectus carnis, inimicitia eſt aduerſus deum: nam legi dei non ſubditur, ſiquidẽ ne poteſt quidem. Qui uero in carne ſunt, deo placere nõ poſſunt. Vos autem non eſtis in carne, ſed in ſpiritu: ſiquidem ſpiritus dei habitat in uobis. Quòd ſi quis ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius. Porrò ſi Chriſtus in uobis eſt, corpus quidem mortuũ eſt propter peccatum, ſpiritus autem uita eſt propter iuſtificationem. Quòd ſi ſpiritus eius qui excitauit Ieſum à mortuis, habitat in uobis: is qui excitauit Chriſtum ex mortuis, uiuificabit & mortalia corpora ueſtra, propter ipſius ſpiritum inhabitantem in uobis. Proinde fratres, debitores ſumus, non carni, ut ſecundũ carnem uiuamus: nam ſi ſecundum carnem uixeritis, moriemini. Quòd ſi ſpiritu facta corporis mortificetis, uiuetis. Etenim quicunq; ſpiritu dei ducuntur, hi ſunt filij dei. Non enim accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum ad timorem, ſed accepiſtis ſpiritũ adoptionis: per quem clamamus, Abba, pater. Idem ſpiritus teſtatur unà cum ſpiritu noſtro, ꝙ ſimus filij dei. Quòd ſi filij, igitur & hæredes. Hæredes quidem dei, cohæredes autem Chriſti: ſiquidem ſimul cum eo patimur, ut & unà cum illo glorificemur. Nam reputo, nõ eſſe pares afflictiones præſentis temporis ad gloriam, quæ reuelabitur erga nos. Etẽ ſolicita creaturæ expectatio expectat ut palàm fiant filij dei. Quippe uanitati creatura ſubiacet: non uolens, ſed propter eum qui ſubiecit illam ſub ſpe. Quoniam & ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis, in libertatẽ gloriæ filiorum dei. Scimus enim ꝙ omnis creatura congemiſcit, ſimulq; nobiſcum parturit uſque ad hoc tempus: nõ ſolum autem illa, ſed & ipſi qui primitias ſpiritus habemus: & nos ipſi in nobisipſis gemimus, adoptionem expectantes, redemptionem corporis noſtri. Siquidẽ ſpe ſeruati ſumus. Porrò ſpes ſi uideatur, nõ eſt ſpes. Quod enim quis cernit,

cur

τί καὶ ἐλπίζει; εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπομεν ἐλπίζομεν, δι᾽ ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν. τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα καθὸ δεῖ, οὐκ οἴδαμεν, ἀλλ᾽ αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν, στεναγμοῖς ἀλαλήτοις. ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρδίας, οἶδε τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι κατὰ θεὸν ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων. οἴδαμεν δὲ, ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθὸν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν. ὅτι οὓς προέγνω, καὶ προώρισε, συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς.

κβ οὓς δὲ προώρισε, τούτους καὶ ἐκάλεσε, καὶ οὓς ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν. οὓς δὲ ἐδικαίωσε, τούτους καὶ ἐδόξασε. τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ᾽ ἡμῶν; ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο. ἀλλ᾽ ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτὸν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται.

κγ τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν θεοῦ; θεὸς ὁ δικαιῶν. τίς ὁ κατακρίνων; χριστὸς ὁ ἀποθανὼν, μᾶλλον δὲ καὶ ἐγερθεὶς, ὃς καὶ ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὃς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν. τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ; θλίψις; ἢ στενοχωρία; ἢ διωγμός; ἢ λιμός; ἢ γυμνότης; ἢ κίνδυνος; ἢ μάχαιρα; καθὼς γέγραπται. ὅτι ἕνεκά σου θανατούμεθα, ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς. ἀλλ᾽ ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν, διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. πέπεισμαι γὰρ, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαὶ, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ, τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

κδ ἀλήθειαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυρούσης μοι τῆς συνειδήσεώς μου, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ὅτι λύπη μοι ἐστὶ μεγάλη, καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου. ηὐχόμην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα, οἵ τινές εἰσιν ἰσραηλῖται, ὧν ἡ υἱοθεσία, καὶ ἡ δόξα, καὶ αἱ διαθῆκαι, καὶ ἡ νομοθεσία, καὶ ἡ λατρεία, καὶ αἱ ἐπαγγελίαι, ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ χριστὸς, τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

κε οὐχ οἷον δὲ, ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος

cur idē speret? Si uero quod non uidemus, speramus, id per patientiam expectamus. Consimiliter autē & spiritus auxiliatur infirmitatibus nostris. Siquidem hoc ipsum qd oraturi simus, ut oportet, non nouimus: uerum ipse spiritus intercedit pro nobis, gemitibus inenarrabilibus. At ille qui scrutatur corda, nouit quis sit sensus spiritus: quoniam secundū deum intercedit pro sanctis. Scimus autem ꝙ his qui diligūt deum, omnia simul adiumento sunt in bonum, nimirum his qui iuxta propositum uocati sunt. Quoniam quos præsciuerat, eosdē & præfiniuit, conformes imaginis filij sui, ut ipse sit primogenitus inter multos fratres. Porrò quos prædefinierat, eosdem & uocauit. Et quos uocauit, eos & iustificauit. Quos autē iustificauit, hos & glorificauit. Quid igitur dicemus ad hæc? Si deus pro nobis, quis contra nos? Qui proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illū, qui fieri potest, ut nō & cum eodem omnia nobis donet? Quis intētabit crimina aduersus electos dei? Deus est q iustificat. Quis ille qui condemnet? Christus est, qui mortuus est, imò qui & suscitatus est, qui etiam est ad dexterā dei, qui & intercedit pro nobis. Quis nos separabit à dilectione dei? nū afflictio? num angustia? num persequutio? num fames? num nuditas? num periculū? num gladius? Quemadmodū scriptum est: Propter te morti tradimur tota die, habiti sumꝰ uelut oues destinatæ mactationi. Verum in his omnibus superamus, per eū qui dilexit nos. Nam mihi persuasum habeo, ꝙ neq; mors, neq; uita, neq; angeli, neq; principatus, neq; potestates, neq; instātia, neq; futura, neq; altitudo, neq; profunditas, neq; ulla creatura alia poterit nos separare à dilectione dei, quæ est in Christo Iesu domino

nostro. Veritatē dico in Christo, nō men IX
tior, attestante mihi simul conscientia mea, per spiritum sanctum, ꝙ dolor mihi sit magnus & assiduus cruciatꝰ cordi meo. Optarim enim ego ipse, anathema esse à Christo pro fratribus meis, cognatis meis secūdum carnē, qui sunt Israelitæ, quorū est adoptio & gloria & testamēta & legis cōstitutio & cultus & ꝓmissiones, quorū sunt patres & ij ex qbus est Christus q̄tum attinet ad carnem, q est in omnibꝰ deus laudādus in secula, amē. Nō aūt hæc loquor ꝙ exciderit ser

gos mo

γος τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ ἰσραὴλ, οὗτοι ἰσραήλ. οὐδ' ὅτι εἰσὶ σπέρμα ἀβραὰμ, πάντες τέκνα, ἀλλ' ἐν ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα, τουτέστιν, οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς, ταῦτα τέκνα τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας, λογίζεται εἰς σπέρμα. ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος οὗτος. κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλεύσομαι, καὶ ἔσται τῇ σάῤῥᾳ υἱός. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ῥεβέκκα ἐξ ἑνὸς κοίτην ἔχουσα ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. μήπω γὰρ γεννηθέντων, μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν, τοῦ θεοῦ πρόθεσις μένῃ, οὐκ ἐξ ἔργων, ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος, ἐῤῥήθη αὐτῇ. ὅτι ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι. καθὼς γέγραπται. τὸν ἰακὼβ ἠγάπησα, τὸν δὲ ἠσαῦ ἐμίσησα.

κς τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ; μὴ γένοιτο. τῷ γὰρ μωσῇ λέγει. ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω. ἄρα οὖν, οὐ τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ. λέγει γὰρ ἡ γραφὴ τῷ φαραὼ. ὅτι εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου, καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ.

κζ ἄρα οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει. ἐρεῖς οὖν μοι. τί ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκε; μενοῦνγε ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ, ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, τί με ἐποίησας οὕτως; ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι, ὃ μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν; εἰ δὲ θέλων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργὴν, καὶ γνωρίσαι τὸ δυνατὸν αὐτοῦ, ἤνεγκεν ἐν πολλῇ μακροθυμίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλειαν, καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ, ἐπὶ σκεύη ἐλέους, ἃ προητοίμασεν εἰς δόξαν, οὓς καὶ ἐκάλεσεν ἡμᾶς, οὐ μόνον ἐξ ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθνῶν. ὡς καὶ ἐν τῷ ὠσηὲ λέγει. καλέσω τὸν οὐ λαόν μου, λαόν μου, καὶ τὴν οὐκ ἠγαπημένην, ἠγαπημένην. καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ, οὗ ἐῤῥήθη αὐτοῖς, οὐ λαός μου ὑμεῖς, ἐκεῖ κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος.

κθ ἡσαΐας δὲ κράζει ὑπὲρ τοῦ ἰσραήλ. ἐὰν ᾖ ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν ἰσραὴλ, ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται. λόγον γὰρ συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ, ὅτι λόγον συντετμημένον ποιήσει κύριος ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ καθὼς προείρηκεν ἡσαΐας. εἰ μὴ κύριος σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς σόδομα ἂν ἐγενήθημεν, καὶ ὡς γόμοῤῥα ἂν ὡμοιώθημεν. τί οὖν ἐροῦ-

μεν

mo dei. Nō enim omnes qui ſunt ex Iſrael, ſunt Iſrael: neq; quia ſunt ſemen Abrahæ, ſtatim omnes filij: ſed per Iſaac nominabitur tibi ſemen: hoc eſt, non qui filij carnis, ij filij dei: ſed qui ſunt filij promiſsionis, recenſentur in ſemen. Promiſsionis enim ſermo hic eſt: In tempore hoc ueniam, & erit Saræ filius. Non ſolum autē hoc, ſed & Rebecca ex uno conceperat Iſaac patre noſtro: nondum enim natis pueris: quū neq; boni quippiam feciſſent neq; mali, ut ſecundum electionem, propoſitū dei maneret: nō ex operibus, ſed ex uocante, dictum eſt illi: Maior ſeruiet minori. ſicut ſcriptum eſt: Iacob dilexi, Eſau uero odio habui. Quid igitur dicemus? Num iniuſtitia eſt apud deū? Absit. Nam Moſi dicit: Miſerebor cuiuſcunq; miſereor, & commiſerabor quencūq; commiſeror. Itaq; non uolentis eſt, neq; currentis: ſed miſerentis dei. Dicit enim ſcriptura Pharaoni: In hoc ipſum te excitaui, ut oſtendam in te potentiam meam, & ut annuncietur nomen meum in tota terra. Itaq; cui uult, miſeretur: quem aūt uult, indurat. Dices ergo mihi: Quid adhuc cōqueritur? Nā uolūtati illius quis reſtitit? Atqui, o homo, tu quis es, qui ex aduerſo reſpondes deo? Num dicet figmentū, ei qui finxit, cur me finxiſti ad hunc modum? An non habet poteſtatem figulus luti, ut ex eadem maſſa fingat aliud quidem uas in honorē, aliud uero in ignominiam? Quòd ſi deus uolēs oſtendere iram, & notam facere potentiā ſuam, tulit multa animi lenitate uaſa iræ, apparata in interitum, & ut notas faceret diuitias glorię ſuæ, erga uaſa miſericordiæ quę præparauerat in gloriā: quos & uocauit, nimirum nos, non ſolum ex Iudæis, uerū etiam ex gentibus. quemadmodū & Oſee dicit: Vocabo populum qui meus nō erat, populum meum, & eam quæ dilecta non erat, dilectam: & erit in loco ubi dictum fuerat eis, Non populus meus uos: ibi uocabūtur filij dei uiuentis. Heſaias aūt clamat ſuper Iſrael: Si fuerit numerus filiorū Iſrael, ut arena maris, reliquiæ ſaluæ erunt. Sermonem enim perficiens & abbreuiās cum iuſtitia, quoniam ſermonem abbreuiatū faciet dominus in terra. Et quemadmodū prius dixit Heſaias: Niſi dominus Sabaoth reliquiſſet nobis ſemen, ut Sodoma facti fuiſſemus, & Gomorrhæ aſsimilati fuiſſemus. Quid igitur dicemus

μεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως. ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε. διὰ τί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ᾽ ὡς ἐξ ἔργων νόμου. προσέκοψαν γὰρ τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος. καθὼς γέγραπται. ἰδοὺ τίθημι ἐν σιὼν λίθον προσκόμματος, καὶ πέτραν σκανδάλου. καὶ πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ᾽ αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται.

λα ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας, καὶ ἡ δέησις ἡ πρὸς τὸν θεόν, ὑπὲρ τοῦ ἰσραὴλ ἐστὶν εἰς σωτηρίαν. μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς, ὅτι ζῆλον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ᾽ οὐ κατ᾽ ἐπίγνωσιν. ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. τέλος γὰρ νόμου χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι.

λβ μωσῆς γὰρ γράφει τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος, ζήσεται ἐν αὐτοῖς. ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη, οὕτως λέγει. μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τουτέστι χριστὸν καταγαγεῖν. ἤ, τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τουτέστι χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. ἀλλὰ τί λέγει; ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ στόματί σου, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. τουτέστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως, ὃ κηρύσσομεν. ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ. καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. λέγει γὰρ ἡ γραφή. πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ᾽ αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται. οὐ γάρ ἐστι διαστολὴ ἰουδαίου τε καὶ ἕλληνος. ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν. πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται.

λγ πῶς οὖν ἐπικαλέσονται, εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευσαν; πῶς δὲ πιστεύσουσιν, οὗ οὐκ ἤκουσαν; πῶς δὲ ἀκούσουσι χωρὶς κηρύσσοντος; πῶς δὲ κηρύξουσιν, ἐὰν μὴ ἀποσταλῶσι; καθὼς γέγραπται. ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθά. ἀλλ᾽ οὐ πάντες ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ. ἡσαΐας γὰρ λέγει. κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς. ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος θεοῦ. ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἤκουσαν; μενοῦνγε εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἔγνω ἰσραήλ; πρῶτος μωσῆς λέγει. ἐγὼ παραζηλώσω

dicemus? Quòd gentes quæ non ſectabantur iuſtitiam, apprehenderunt iuſtitiã: iuſtitiam aũt eam quæ eſt ex fide. Cõtrà, Iſrael, qui ſectabatur legem iuſtitiæ, ad legem iuſtitiæ nõ peruenit. Propter quid? Quia non ex fide, ſed tanquam ex operibus legis. Impegerũt enim in lapidẽ offendiculi. Quem admodum ſcriptum eſt: Ecce pono in Sion lapidem offendiculi, & petram offenſionis: & omnis qui credit in eo, non pudefiet.

Fratres, propenſa quidem uoluntas cor/ X
dis mei, & deprecatio quæ fit ad deum, pro Iſrael eſt ad ſalutem. Teſtimoniũ enim illis perhibeo, quòd ſtudium dei habẽt, ſed non ſecundum ſcientiam. Nam ignorantes dei iuſtitiam, & propriam iuſtitiam quærentes conſtituere, iuſtitiæ dei non fuerũt ſubditi. Nam perfectio legis, Chriſtus, ad iuſtificationem omni credenti. Moſes enim ſcribit de iuſtitia quę eſt ex lege, quòd qui fecerit ea homo, uiuet per illa. Cæterũ quæ ex fide eſt iuſtitia, ea ſic loquitur: Ne dixeris in corde tuo, Quis aſcẽdet in cœlum? Hoc eſt, Chriſtũ ex alto deducere. Aut, quis deſcendet in abyſſum? Hoc eſt, Chriſtum ex mortuis reducere. Sed quid dicit? Prope te uerbum eſt in ore tuo & in corde tuo. Hoc eſt, uerbum fidei, quod prædicamus: nempe ſi confeſſus fueris ore tuo dominum Ieſum, & credideris in corde tuo, quòd deus illum excitauit à mortuis, ſaluus eris. Corde enim creditur ad iuſtitiam, ore aũt confeſsio fit ad ſalutem. Dicit enim ſcriptura: Omnis qui fidit illi, nõ pudefiet. Non enim eſt diſtinctio uel Iudæi uel Græci: nam idẽ dominus omnium, diues in omnes inuocãtes ſe: quiſquis enim inuocauerit nomẽ domini, ſaluus erit. Quomodo igitur inuocabunt eum, in quẽ non crediderunt? Quomodo aũt credent ei, de quo non audierũt? Quomodo aũt audient abſq; prædicante? Quomodo aũt prædicabunt, niſi miſsi fuerint? Sicut ſcriptum eſt: Quàm ſpecioſi pedes annunciantiũ pacem, annunciantiũ bona. At non omnes obedierunt euãgelio. Heſaias enim dicit: Domine quis credidit ſermonibus noſtris? Ergo fides, ex auditu eſt: auditus autẽ per uerbum dei. Sed dico, an non audierũt. Atqui in omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terrarum uerba illorũ. Sed dico, nunquid non cognouit Iſrael? Primus Moſes dicit: Ego ad æmu

λώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιῶ ὑμᾶς. ἡσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ, καὶ λέγει. εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι. πρὸς δὲ τὸν ἰσραὴλ λέγει. ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα.

λδ λέγω οὖν, μὴ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ; μὴ γένοιτο. καὶ γὰρ ἐγὼ ἰσραηλίτης εἰμί, ἐκ σπέρματος ἀβραὰμ, φυλῆς βενιαμίν. οὐκ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὃν προέγνω. ἢ οὐκ οἴδατε, ἐν ἐλίᾳ τί λέγει ἡ γραφή; ὡς ἐντυγχάνει τῷ θεῷ κατὰ τοῦ ἰσραὴλ, λέγων. κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν, καὶ τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν, κἀγὼ ὑπελείφθην μόνος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχήν μου. ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ χρηματισμός. κατέλιπον ἐμαυτῷ ἑπτακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῇ βάαλ. οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, λεῖμμα κατ' ἐκλογὴν χάριτος γέγονεν. εἰ δὲ χάριτι, οὐκ ἔτι ἐξ ἔργων. ἐπεὶ ἡ χάρις, οὐκ ἔτι γίνεται χάρις. εἰ δὲ ἐξ ἔργων οὐκ ἔτι ἐστὶ χάρις. ἐπεὶ τὸ ἔργον, οὐκ ἔτι ἐστὶν ἔργον.

λε τί οὖν; ὃ ἐπιζητεῖ ἰσραὴλ, τοῦτο οὐκ ἐπέτυχεν. ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωρώθησαν. καθὼς γέγραπται. ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς πνεῦμα κατανύξεως, ὀφθαλμοὺς τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ ὦτα τοῦ μὴ ἀκούειν, ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας. καὶ δαβὶδ λέγει. γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς θήραν, καὶ εἰς σκάνδαλον, καὶ εἰς ἀνταπόδομα αὐτοῖς. σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸ νῶτον αὐτῶν διαπαντὸς σύγκαμψον.

λς λέγω οὖν, μὴ ἔπταισαν, ἵνα πέσωσι; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τῷ αὐτῶν παραπτώματι ἡ σωτηρία τοῖς ἔθνεσιν, εἰς τὸ παραζηλῶσαι αὐτούς. εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν πλοῦτος κόσμου, καὶ τὸ ἥττημα αὐτῶν πλοῦτος ἐθνῶν, πόσῳ μᾶλλον τὸ πλήρωμα αὐτῶν.

λζ ὑμῖν γὰρ λέγω τοῖς ἔθνεσιν, ἐφ' ὅσον μέν εἰμι ἐγὼ ἐθνῶν ἀπόστολος, τὴν διακονίαν μου δοξάζω, εἴπως παραζηλώσω μου τὴν σάρκα, καὶ σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν. εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν καταλλαγὴ κόσμου, τίς ἡ πρόσληψις, εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν; εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα. καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι. εἰ δέ τινες τῶν κλάδων ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ ἀγριέλαιος ὢν, ἐνεκεντρίσθης ἐν αὐτοῖς, καὶ συγκοινωνὸς τῆς ῥίζης καὶ τῆς πιότητος τῆς ἐλαίας ἐγένου, μὴ κατακαυχῶ τῶν κλα-

δων

lationem prouocabo uos per gentem quæ non eſt gens, per gentē ſtultã ad iram commouebo uos. Heſaias aũt poſt hunc audet, ac dicit: Inuentus fui his qui me non quærebant: conſpicuus factus ſum his qui de me nõ interrogabãt. Aduerſus Iſrael aũt dicit: Toto die expãdi manus meas ad populum non credentē & contradicentē. Dico igitur: Num repulit deus populũ ſuũ? Abſit. Nam & ego Iſraelita ſum, ex ſemine Abrahæ, tribus Beniamin. Non repulit deus populum ſuũ, quem ante agnouerat. An neſcitis, de Elia quid dicat ſcriptura? Quomodo interpellat apud deũ aduerſus Iſrael, dicēs: Domine, prophetas tuos occiderũt, & altaria tua ſubruerunt: & ego relictus fui ſolus, & inſidiant̃ uitæ meæ. Sed quid dicit ei diuinum reſpõſum? Reliqui mihi ipſi ſeptem milia uirorũ, qui non inflexerunt genu imagini Baal. Sic igitur & in hoc tempore, reliquiæ ſecũdum electionem gratiæ fuerunt. Quod ſi per gratiam, nõ iam ex operibus: quandoquidē gratia, iam nõ eſt gratia. Sin ex operibus, iam non eſt gratia: quandoquidem opus, iam non eſt opus. Quid igitur? Quod quærit Iſrael, hoc nõ aſſequutus eſt: ſed electio cõſequuta eſt, reliqui uero excæcati ſunt: queãdmodũ ſcriptũ eſt: Dedit eis deus ſpiritũ cõpunctionis, oculos ut non uideant, & aures ut non audiant, uſq; ad hodiernũ diem. Et Dauid dicit: Vertat̃ menſa illorum in laqueũ & in captionē & in offendiculũ & in retaliationē ipſis. Obtenebrentur oculi eorum, ut nõ uideant, & tergũ illorum ſemp̱ incurua. Dico igit̃, num ideo impegerũt, ut cõciderent? Abſit. Sed per lapſum illorum ſalus contigit gẽtibus, in hoc ut eos ad æmulãdum prouocaret. Quòd ſi lapſus illorũ diuitiæ ſunt mundi, & diminutio illorũ diuitiæ gentiũ, quanto magis plenitudo illorũ? Vobis enim dico gẽtibus, quatenus ego quidē ſum apoſtolus gentiũ, miniſteriũ meum illuſtro, ſi quo modo ad æmulandũ prouocē carnē meam, & ſaluos reddã nõnullos ex illis. Nam ſi reiectio illorum, eſt recõciliatio mundi: quæ erit aſſumptio, niſi uita ex mortuis? Quòd ſi primitiæ ſanctæ, ſancta eſt & conſperſio: & ſi radix ſancta, ſancti erũt & rami: ꝙ ſi nõnulli rami defracti ſunt, tu uero quũ eſſes oleaſter, inſitus fuiſti illis, & cõſors radicis & pinguitudinis oleæ fact⁹ es, ne glorieris aduerſus ramos

δων· εἰ δὲ κατακαυχᾶσαι, οὐ σὺ τὴν ῥίζαν βαστά-
ζεις, ἀλλ᾽ ἡ ῥίζα σέ. ἐρεῖς οὖν, ἐξεκλάσθησαν κλά-
δοι, ἵνα ἐγὼ ἐγκεντρισθῶ. καλῶς. τῇ ἀπιστίᾳ ἐξ-
εκλάσθησαν, σὺ δὲ πίστει ἕστηκας. μὴ ὑψηλοφρό-
νει, ἀλλὰ φοβοῦ. εἰ γὰρ ὁ θεὸς τῶν κατὰ φύσιν κλά-
δων οὐκ ἐφείσατο, μήπως οὐδὲ σοῦ φείσηται. ἴδε
οὖν χρηστότητα καὶ ἀποτομίαν θεοῦ. ἐπὶ μὲν τοὺς
πεσόντας, ἀποτομίαν. ἐπὶ δὲ σὲ χρηστότητα, ἐὰν
ἐπιμείνῃς τῇ χρηστότητι. ἐπεὶ καὶ σὺ ἐκκοπήσῃ.
καὶ ἐκεῖνοι δέ, ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσι τῇ ἀπιστίᾳ, ἐγ-
κεντρισθήσονται. δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς πά-
λιν ἐγκεντρίσαι αὐτούς. εἰ γὰρ σὺ ἐκ τῆς κατὰ
φύσιν ἐξεκόπης ἀγριελαίου, καὶ παρὰ φύσιν
ἐνεκεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον, πόσῳ μᾶλλον οὗ-
λη τοι κατὰ φύσιν, ἐγκεντρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ.
οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί, τὸ μυστή-
ριον τοῦτο, ἵνα μὴ ἦτε παρ᾽ ἑαυτοῖς φρόνιμοι, ὅτι
πώρωσις ἀπὸ μέρους τῷ ἰσραὴλ γέγονεν, ἄχρις οὗ
τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ, καὶ οὕτως πᾶς
ἰσραὴλ σωθήσεται. καθὼς γέγραπται. ἥξει ἐκ
σιὼν ὁ ῥυόμενος, καὶ ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ ἰα-
κώβ. καὶ αὕτη αὐτοῖς ἡ παρ᾽ ἐμοῦ διαθήκη, ὅταν
ἀφέλωμαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. κατὰ μὲν τὸ εὐαγ-
γέλιον, ἐχθροὶ δι᾽ ὑμᾶς, κατὰ δὲ ἐκλογὴν ἀγαπη-
τοὶ διὰ τοὺς πατέρας. ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χα-
ρίσματα, καὶ ἡ κλῆσις τοῦ θεοῦ. ὥσπερ γὰρ καὶ
ὑμεῖς ποτε ἠπειθήσατε τῷ θεῷ, νῦν δὲ ἠλεήθητε
τῇ τούτων ἀπειθείᾳ, οὕτως καὶ οὗτοι νῦν ἠπείθη-
σαν τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσι.
συνέκλεισε γὰρ ὁ θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπείθειαν,
λθ ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ.
ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως
θεοῦ, ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ. καὶ
ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυ-
ρίου; ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; ἢ τίς προέ-
δωκεν αὐτῷ, καὶ ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ; ὅτι
ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι᾽ αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα.
μ αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.
παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρ-
μῶν τοῦ θεοῦ, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν, θυ-
σίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ θεῷ, τὴν λογι-
κὴν λατρείαν ὑμῶν. καὶ μὴ συσχηματίζεσθε τῷ
αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώ-
σει τοῦ νοὸς ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς, τί τὸ
θέλημα τοῦ θεοῦ, τὸ ἀγαθόν, καὶ εὐάρεστον καὶ
μα τέλειον.
λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης μοι,
παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ ὑπερφρονεῖν, παρ᾽ ὃ
δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν, εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἑκάστῳ
μβ ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισε μέτρον πίστεως.
καθάπερ γὰρ ἐν ἑνὶ σώματι μέλη πολ-
λὰ ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν
αὐτὴν

mos:ꝙ ſi gloriaris,non tu radicē portas,ſed
radix te.Dices igiť,defracti ſūt rami,ut ego
infererer:bene dicis,ꝑ incredulitatē defracti
ſunt,tu uero fide cōſtitiſti.Ne efferaris ani/
mo, ſed timeas.Nā ſi deus naturalibꝰ ramis
nō pepercit,uide ne quà fiat,ut nec tibi par
cat. Vide igiť bonitatē ac ſeueritatē dei:in
eos quidē qui ceciderūt,ſeueritatē:in te ue/
ro bonitatē,ſi permāſeris in bonitate.Alio/
qui & tu excideris:& illi rurſū,ſi nō permā
ſerint in incredulitate,inſerētur. Poteſt em̄
deus denuo inſerere illos.Etem̄ ſi tu ex na/
turali excĩſus es oleaſtro,& præter naturā
inſitus es in uerā oleā,quanto magis hi qui
naturales ſunt,inſerētur,ꝓpriæ oleæ? Non
em̄ uolo uos ignorare fratres myſteriū hoc,
ut ne ſitis apud uoſmetipſos elati animo,ꝙ
excæcatio ex parte Iſraeli accidit,donec ple
nitudo gētium aduenerit,& ſic totus Iſrael
ſaluꝰ erit:ſicut ſcriptū eſt:Adueniet ex Siō
ille q̄ liberat,& auertat impietates à Iacob.
Et hoc illis à me teſtamentū,quū abſtulero
peccata ipſorū.Secundū euangeliū quidē,
inimici propter uos:ſecundū electionē aūt,
dilecti ꝓpter patres.Nā dona q̄dē & uoca/
tio dei eiuſmodi ſunt,ut eorū illū pœnitere
non poſſit.quēadmodū em̄ & uos quondā
increduli fuiſtis deo, nunc aūt miſericordiā
eſtis conſequuti per illorū incredulitatē:ſic
& iſti nunc increduli facti ſunt,ex eo ꝙ uos
miſericordiam eſtis adepti,ut & ipſi miſeri
cordiā cōſequanť. Cōcluſit em̄ deꝰ oēs ſub
incredulitatē,ut omniū miſerereť. O pro/
funditatē diuitiarū & ſapiētiæ & cognitio/
nis dei,q̄ inſcrutabilia ſunt iudicia eiꝰ,& im
ꝑueſtigabiles uiæ eius.Quis em̄ cognouit
mentē dñi?aut q̄s illi fuit à conſilijs?aut q̄s
prior dedit illi,& reddeť ei? Quoniā ex illo
& ꝑ illū & in illū omnia.Ipſi gloria in ſæcu
la,amē. Obſecro igiť uos fratres,ꝑ miſera XII
tiōes dei,ut prębeatis corpora ueſtra hoſtiā
uiuētē,ſanctā,acceptā deo,rationalē cultū
ueſtrū:& ne accōmodetis uos ad figurā ſe/
culi huiꝰ,ſed trāsformemini ꝑ renouationē
mētis ueſtræ,ut ꝓbetis quæ ſit uolūtas dei,
qđ bonū eſt acceptūq́ & ꝑfectū. Dico em̄
ꝑ gratiā quæ data eſt mihi,cuilibet uerſanti
inter uos,ne q̄s arrogāter de ſe ſētiat,ſupra
q̄ oportet de ſe ſentire:ſed ita ſentiat,ut mo
deſtꝰ ſit & ſobriꝰ,ut cuiq; deꝰ partitꝰ eſt mē
ſurā fidei.Quēadmodū em̄ in uno corpore
mēbra multa habemus:mēbra uero nō oīa

αὐτὴν ἔχει πρᾶξιν, οὕτως οἱ πολλοὶ ἓν σῶμά ἐσ-
μεν ἐν χριστῷ. ὁ δὲ καθεὶς, ἀλλήλων μέλη, ἔχον-
τες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖ-
σαν ἡμῖν διάφορα, εἴτε προφητείαν κατὰ τὴν
ἀναλογίαν τῆς πίστεως, εἴτε διακονίαν ἐν τῇ δια-
κονίᾳ, εἴτε ὁ διδάσκων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, εἴτε
ὁ παρακαλῶν ἐν τῇ παρακλήσει, ὁ μεταδιδοὺς
ἐν ἁπλότητι, ὁ προϊστάμενος ἐν σπουδῇ, ὁ ἐλεῶν
ἐν ἱλαρότητι. ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος, ἀποστυ-
γοῦντες τὸ πονηρόν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ, τῇ
φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι, τῇ τιμῇ
ἀλλήλους προηγούμενοι, τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί,
τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ καιρῷ δουλεύοντες,
τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες,
τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες, ταῖς χρείαις
τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες, τὴν φιλοξενίαν διώ-
κοντες. εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς, εὐλο-
γεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε. χαίρειν μετὰ χαιρόν-
των, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων, τὸ αὐτὸ εἰς
ἀλλήλους φρονοῦντες, μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦν-
τες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. μὴ
γίνεσθε φρόνιμοι παρ᾽ ἑαυτοῖς, μηδενὶ κακὸν ἀν-
τὶ κακοῦ ἀποδιδόντες. προνοούμενοι καλὰ ἐνώ-
πιον πάντων ἀνθρώπων. εἰ δυνατόν, τὸ ἐξ ὑ-
μῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες, μὴ
ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες ἀγαπητοί, ἀλλὰ δότε τό-
πον τῇ ὀργῇ. γέγραπται γάρ, ἐμοὶ ἐκδίκησις,
ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος. ἐὰν οὖν πει-
νᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν. ἐὰν διψᾷ, πό-
τιζε αὐτόν. τοῦτο γὰρ ποιῶν ἄνθρακας πυρὸς
σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. μὴ νικῶ
ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ
κακόν.

μγ πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑπο-
τασσέσθω. οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία, εἰ μὴ ἀπὸ θεοῦ.
αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι, ὑπὸ θεοῦ τεταγμέναι εἰ-
σίν. ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ
θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν. οἱ δὲ ἀνθεστηκότες,
ἑαυτοῖς κρίμα λήψονται. οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ
εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν.
θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν
ποίει, καὶ ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς. θεοῦ γὰρ διά-
κονός ἐστί σοι εἰς τὸ ἀγαθόν. ἐὰν δὲ τὸ κακὸν
ποιῇς, φοβοῦ. οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φο-
ρεῖ. θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν, ἔκδικος εἰς ὀργὴν
τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι. διὸ ἀνάγκη ὑποτάσ-
σεσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν
συνείδησιν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε. λει-
τουργοὶ γὰρ θεοῦ εἰσιν, εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρ-
τεροῦντες.

μδ ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς. τῷ τὸν
φόρον, τὸν φόρον. τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος.

τῷ

eundem habent actum, ſic multi unum cor
pus ſumus in Chriſto: ſingulatim autē alij
aliorum membra: ſed tamen habētes dona
iuxta gratiam datam nobis uaria, ſiue pro
phetiam iuxta portionē fidei, ſiue miniſte
rium in adminiſtratione, ſiue qui docet in
doctrina, ſiue qui exhortatur in exhortatio
ne, qui impertit in ſimplicitate, qui præeſt
in diligētia, qui miſeretur in hilaritate. Dile
ctio ſit non ſimulata: ſitis odio proſequētes
quod malū eſt, adhærētes ei quod bonū eſt,
per fraternam charitatē, ad mutuo uos dili
gendos propenſi, honore alius aliū præue
nientes, ſtudio non pigri, ſpiritu feruentes,
tēpori ſeruiētes, ſpe gaudētes, in afflictione
patiētes, precationi inſtātes, neceſsitatibus
ſanctorū cōmunicantes, hoſpitalitatē ſectā
tes. Bene loquamini de ijs qui uos inſectan
tur: bene loquamini, inquā, & ne male pre
cemini. Gaudete cum gaudentibus, & flete
cum flentibus: eodē animo alij in alios affe
cti, non arrogāter de uobisipſis ſentientes,
ſed humilibus uos accōmodantes. Ne ſitis
arrogātes apud uoſmetipſos, neq; cuiq; ma
lum pro malo reddatis: prouide parātes ho
neſta in cōſpectu omniū hominū: ſi fieri po
teſt, quantū in uobis eſt, cū omnibus homi
nibus in pace uiuentes, nō uoſmetipſos ul
ciſcentes dilecti, quin potius date locū iræ:
ſcriptū eſt enim: Mihi ultio, ego rependam,
dicit dominus. Si igit̄ eſurit inimicus tuus,
paſce illū: ſi ſitit da illi potū. Hoc enim ſi fe
ceris, carbones ignis coaceruabis in caput
illius. Ne uincaris à malo, imò uince bono
malū. Omnis anima poteſtatibus ſupemi
nentibus ſubdita ſit. Non enim eſt poteſtas
niſi à deo: quæ uero ſūt poteſtates, à deo or
dinatę ſunt. Itaq; quiſquis reſiſtit poteſtati,
dei ordinationi reſiſtit: qui aūt reſtiterint, ſi
bijpſis iudiciū accipiēt: nam principes non
terrori ſūt bene agētibus, ſed male. Vis aūt
non timere poteſtatē: Quod bonū eſt faci
to, & feres laudē ab illa: dei em̄ miniſter eſt
tibi in bonū. Quod ſi feceris, id quod malū
eſt, time: non em̄ fruſtra gladiū geſtat: nam
dei miniſter eſt, ultor ad irā, ei qui, quod ma
lum eſt, fecerit. Quapter oportet eſſe ſub
ditos, nō ſolū propter irā, uerū etiā propter
conſciētiam. Propter hoc em̄ & uectigalia
ſoluitis: ſiqdē miniſtri dei ſūt, in hoc ipſum
incūbētes. Reddite igit̄ omnib⁹ qđ debet:
cui tributū, tributum: cui uectigal, uectigal:
cui

τῷ τὸν φόβον, τὸν φόβον. τῷ τὴν τιμὴν, τὴν τιμήν. μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾷν ἀλλήλους. ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρωκεν. τὸ γὰρ, οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολὴ, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται.

κε πλήρωμα οὖν νόμου, ἡ ἀγάπη. καὶ τοῦτο εἰδότες, τὸν καιρὸν, ὅτι ὥρα, ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι. νῦν γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία, ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν. ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν. ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός. ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ, ἀλλ᾽ ἐνδύσασθε τὸν κύριον ἰησοῦν χριστόν. καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας.

κς τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει, προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν. ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα. ὃς δὲ ἀσθενῶν, λάχανα ἐσθίει. ὁ ἐσθίων, τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω. καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω. ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο. σὺ τίς εἶ, ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει, ἢ πίπτει, σταθήσεται δέ. δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς στῆσαι αὐτόν. ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ᾽ ἡμέραν, ὃς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν. ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοῒ πληροφορείσθω. ὁ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ φρονεῖ. καὶ ὁ μὴ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ οὐ φρονεῖ. ὁ ἐσθίων κυρίῳ ἐσθίει, εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ θεῷ. καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, κυρίῳ οὐκ ἐσθίει, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει.

κζ ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε οὖν ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ κυρίου ἐσμέν. εἰς τοῦτο γὰρ χριστὸς καὶ ἀπέθανε, καὶ ἀνέστη, καὶ ἀνέζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ.

κη σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; ἢ καὶ σὺ, τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου; πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ χριστοῦ. γέγραπται γάρ. ζῶ ἐγὼ λέγει κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται τῷ θεῷ. ἄρα οὖν ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ θεῷ.

μηκέτι

cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. Nemini quicquam debeatis, niſi hoc, ut inuicem diligatis. Nam qui diligit alterum, legem expleuit. Siquidē illa: Non mœchaberis: non occides: non furaberis: nō falſum teſtimonium dices: non cōcupiſces: & ſi quod aliud præceptum, in hoc ſermone ſummatim comprehēditur: nempe, Diliges proximū tuum ſicut teipſum. Dilectio proximo malum non operatur. Conſummatio itaq; legis, eſt dilectio. Præſertim quum ſciamus tempus, quòd tempeſtiuū ſit, nos iam à ſomno expergiſci. Nunc enim propius adeſt nobis ſalus, quàm tum quum credebamus. Nox progreſſa eſt, dies autē appropinquat. Abijciamus igitur opera tenebrarum, & induamur arma lucis: tanquam in die compoſite ambulemus, non comeſſationibus & ebrietatibus, non cubilibus ac laſciuijs, non contētione & æmulatione, ſed induamini dominum Ieſum Chriſtum: & carnis curam ne agatis ad concupiſcentias.

Porrò eum qui infirmatur fide, aſſumite, XIIII
non ad dijudicationes diſceptationū. Alius quidem credit, ueſcēdum eſſe quibuslibet. Alius autem qui infirmus eſt, holeribus ueſcitur. Qui ueſcitur, non ueſcentem ne deſpiciat. Et qui non ueſcitur, ueſcētem ne iudicet. Deus enim illum aſſumpſit. Tu quis es, qui iudicas de alieno famulo? Proprio domino ſtat aut cadit, imò fulcietur ut ſtet. Potens eñ eſt deus efficere ut ſtet. Hic quidem iudicat, diem ad diem cōferens: ille autem idem iudicat de quouis die. Vnicuiq; ſua mens ſatisfaciat. Qui curat diem, domino curat. Et qui non curat diē, domino non curat. Qui ueſcitur, domino ueſcitur, gratias enim agit deo: & qui non ueſcitur, domino nō ueſcitur, & gratias agit deo. Nullus enim noſtrum ſibijpſi uiuit, & nullus ſibijpſi moritur. Nam ſiue uiuimus, domino uiuimus: ſiue morimur, domino morimur. Siue igit̄ uiuamus, ſiue moriamur, domini ſumus. In hoc enim Chriſtus & mortuus eſt & reſurrexit & reuixit, ut mortuis ac uiuētibus dominet̄. Tu uero cur iudicas fratrē tuum? Aut etiam tu, cur deſpicis fratrē tuum? Omnes enim ſtatuemur apud tribunal Chriſti. Scriptū eſt eñ: Viuo ego dicit domin⁹: Mihi ſeſe flectet omne genu, & omnis lingua cōfitebit̄ deo. Igitur unuſquiſq; noſtrū de ſeipſo rationē reddet deo.

Ne

μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν, ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ, μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ, ἢ σκάνδαλον. οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν κυρίῳ ἰησοῦ, ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι᾽ ἑαυτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν. εἰ δὲ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκ ἔτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς. μὴ τῷ βρώματί σου ἐκεῖνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ χριστὸς ἀπέθανε. μὴ βλασφημείσθω οὖν ὑμῶν τὸ ἀγαθόν. οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ὁ γὰρ ἐν τούτοις δουλεύων τῷ χριστῷ, εὐάρεστος τῷ θεῷ, καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις. ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν, καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς, τῆς εἰς ἀλλήλους. μὴ ἕνεκεν βρώματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ. πάντα μὲν καθαρὰ, ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ, τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι. καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα, μηδὲ πιεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει, ἢ σκανδαλίζεται, ἢ ἀσθενεῖ. σὺ πίστιν ἔχεις; κατὰ σαυτὸν ἔχε ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν, ἐν ᾧ δοκιμάζει. ὁ δὲ διακρινόμενος, ἐὰν φάγῃ, κατακέκριται, ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως. πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως, ἁμαρτία ἐστίν.

μθ ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ, τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν. ἕκαστος γὰρ ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν. καὶ γὰρ ὁ χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται. οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε, ἐπέπεσον ἐπ᾽ ἐμέ.

ν ὅσα γὰρ προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν. ὁ δὲ θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως δῴη ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις κατὰ χριστὸν ἰησοῦν, ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ στόματι δοξάζητε τὸν θεὸν, καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς προσελάβετο ἡμᾶς εἰς δόξαν θεοῦ. λέγω δὲ ἰησοῦν χριστὸν διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων. τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν θεόν. καθὼς γέγραπται. διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσι, καὶ τῷ ὀνόματί σου ψαλῶ. καὶ πάλιν λέγει. εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν. αἰνεῖτε τὸν κύριον πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐπαινέσατε αὐτὸν

Ne poſthac igitur alius alium iudicemus: uerum illud iudicate magis, ne offendiculũ ponatur fratri, aut lapſus occaſio. Noui ſiquidẽ, & perſuaſum habeo per dominum Ieſum, nihil eſſe commune per ſe, niſi ei qui exiſtimat aliquid eſſe cõmune, illi commune eſt. Verum ſi propter cibum frater tuus contriſtatur, non iam ſecũdum charitatem ambulas. Ne cibo tuo illũ perdas, pro quo Chriſtus mortuus eſt. Ne ueſtrũ igitur bonum, hominũ maledicentiæ ſit obnoxium. Non enim eſt regnũ dei cibus ac potus, ſed iuſtitia & pax & gaudiũ, in ſpiritu ſancto. Etenĩ qui per hæc ſeruit Chriſto, acceptus eſt deo, & probatus hominibus. Itaq; quæ pacis ſunt, ſectemur, & quæ ædificationis, alius erga aliũ. Ne cibi cauſa, deſtruas opus dei. Omnia quidem pura: ſed malum eſt homini, qui per offendiculũ ueſcitur. Bonum eſt non edere carnes, neq; bibere uinũ, neq; quicquã, per quod frater tuus impingit aut offenditur aut infirmatur. Tu fidẽ habes? Apud temetipſum habe corã deo. Beatus qui nõ iudicat ſeipſum, in eo quod probat. At qui dijudicat, ſi ederit condemnatus eſt: quoniam non edit ex fide. Porrò quicquid ex fide non eſt, peccatum eſt. Debemus autem nos qui potẽtes ſumus, infirmitates impotẽtium portare, ac non placere nobiſipſis. Nam unuſquiſque noſtrum proximo placeat in bonum ad ædificationẽ. Etenim Chriſtus non placuit ſibijpſi: ſed quemadmodum ſcriptũ eſt: Opprobria opprobrantium tibi, inciderunt in me. Nam quæcunque præſcripta ſunt, in noſtram doctrinam præſcripta ſunt: ut per patientiam & conſolationem ſcripturarum ſpem habeamus. Deus autem patientiæ & conſolationis det uobis idem mutuo inter uos ſentire ſecundum Ieſum Chriſtum, ut unanimiter uno ore glorificetis deum ac patrem domini noſtri Ieſu Chriſti. Quapropter aſſumite uos inuicem, quemadmodũ & Chriſtus aſſumpſit nos in gloriã dei. Illud autem dico, Ieſum Chriſtum miniſtrum fuiſſe circumciſionis pro ueritate dei, ad confirmandas promiſſiones patrum: cæterum, ut gentes pro miſericordia glorificẽt deum: ſicut ſcriptum eſt: Propter hoc cõfitebor tibi in gentibus, & nomini tuo canam. Et rurſũ dicit: Gaudete gentes cum populo eius. Et rurſum: Laudate dñm omnes gentes, & collaudate cum

αὐτὸν πάντες οἱ λαοί. καὶ πάλιν ἡσαΐας λέ-
γει, ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ ἰεσσαὶ, καὶ ὁ ἀνιστάμενος
ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ᾽ αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. ὁ δὲ
θεὸς τῆς ἐλπίδος, πληρώσαι ὑμᾶς πάσης
χαρᾶς καὶ εἰρήνης, ἐν τῷ πιστεύειν εἰς τὸ πε-
ρισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι, ἐν δυνάμει πνεύ-
ματος ἁγίου. πέπεισμαι δὲ ἀδελφοί μου,
καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοί
ἐστε ἀγαθωσύνης πεπληρωμένοι πάσης γνώ-
σεως, δυνάμενοι καὶ ἀλλήλους νουθετεῖν. τολ-
μηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν ἀδελφοὶ ἀπὸ μέ-
ρους, ὡς ἐπαναμιμνήσκων ὑμᾶς, διὰ τὴν χά-
ριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ εἶ-
ναί με λειτουργὸν ἰησοῦ χριστοῦ εἰς τὰ ἔθνη,
ἱερουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἵνα γένη-
ται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσδεκτος, ἡ-
γιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ἔχω οὖν καύ-
χησιν ἐν χριστῷ ἰησοῦ τὰ πρὸς θεόν. οὐ γὰρ
τολμήσω λαλεῖν τι ὧν οὐ κατειργάσατο χριστὸς
δι᾽ ἐμοῦ, εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν, λόγῳ καὶ ἔργῳ,
ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων, ἐν δυνάμει
πνεύματος θεοῦ, ὥστε με ἀπὸ ἱερουσαλὴμ καὶ
κύκλῳ μέχρι τοῦ ἰλλυρικοῦ, πεπληρωκέναι τὸ
εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ. οὕτως δὲ φιλοτιμού-
μενον εὐαγγελίζεσθαι, οὐχ ὅπου ὠνομάσθη χρι-
στὸς, ἵνα μὴ ἐπ᾽ ἀλλότριον θεμέλιον οἰκοδομῶ.
ἀλλὰ καθὼς γέγραπται. οἷς οὐκ ἀνηγγέλη
περὶ αὐτοῦ, ὄψονται, καὶ οἳ οὐκ ἀκηκόασι
συνήσουσι. διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην τὰ πολλὰ
τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον
ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι τούτοις, ἐπιποθίαν δὲ
ἔχων, τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐ-
τῶν, ὡς ἐὰν πορεύωμαι εἰς τὴν σπανίαν, ἐλεύ-
σομαι πρὸς ὑμᾶς. ἐλπίζω γὰρ διαπορευό-
μενος, θεάσασθαι ὑμᾶς, καὶ ἐφ᾽ ὑμῶν προ-
πεμφθῆναι ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους
ἐμπλησθῶ. νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς ἱερουσα-
λὴμ διακονῶν τοῖς ἁγίοις. εὐδόκησαν γὰρ
μακεδονία καὶ ἀχαΐα, κοινωνίαν τινὰ ποιή-
σασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν
ἱερουσαλήμ. εὐδόκησαν γὰρ καὶ ὀφειλέται
αὐτῶν εἰσίν. εἰ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν
ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη, ὀφείλουσι καὶ ἐν τοῖς
σαρκικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς. τοῦτο οὖν ἐπι-
τελέσας, καὶ σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν καρ-
πὸν τοῦτον, ἀπελεύσομαι δι᾽ ὑμῶν εἰς τὴν
σπανίαν. οἶδα δὲ, ὅτι ἐρχόμενος πρὸς ὑ-
μᾶς, ἐν πληρώματι εὐλογίας τοῦ εὐαγγελίου
τοῦ χριστοῦ ἐλεύσομαι. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀ-
δελφοὶ, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ
διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύματος, συναγωνί-
σασθαί μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ
πρὸς

cũ omnes populi. Et rursum Hesaias dicit:
Erit radix Iesse,& qui exurget ad imperan/
dum gentibus: in eo gentes sperabũt. Deus
aũt spei impleat uos omni gaudio & pace,
in credendo in hoc ut exuberetis in spe per
potentiã spiritus sancti. Persuasũ enim ha/
beo fratres mei,& ipse ego de uobis, ꝙ &
ipsi pleni estis bonitate, impleti omni scien/
tia, ualentes etiam inuicem alius aliũ admo
nere. Sed tamen audacius scripsi uobis fra/
tres ex parte, ueluti cõmonefaciẽs uos, pro/
pter gratiam quę data est mihi à deo, in hoc
ut sim minister Iesu Christi in gẽtes, admini
strans euangeliũ dei, ut fiat oblatio gẽtium
acceptabilis, sanctificata per spiritũ sanctũ.
Habeo igitur quod glorier per Christum Ie
sum, in his quæ ad deũ pertinẽt. Non enim
ausim loqui quicꝗ eorum, quæ non effecit
Christus per me, in obedientiã gentiũ, uer/
bo & facto per potentiã signorum ac prodi
giorum, per potentiã spiritus dei, ut ab Hie
rusalẽ & in circũiacẽtibus regionibus usqꝫ
ad Illyricum impleuerim euãgeliũ Christi:
ita porrò annitens prædicare euãgeliũ, non
ubi nominatus erat Christus, ut ne sup alie
num fundamentũ ædificarem, sed quemad
modũ scriptum est: Quibus non est annun/
ciatum de eo, uidebũt,& qui non audierãt,
intelligent. Quapropter & prępeditus sum
sæpe, quo minus uenirẽ ad uos. Nunc uero
quum nõ amplius habeam locum in regio/
nibus his, desiderium aũt habeam ueniẽdi
ad uos multis iam annis, quandocunqꝫ iter
instituero in Hispaniã, ueniam ad uos. Spe
ro enim fore, ut istac iter faciens, uideã uos,
& à uobis producar illuc, si tamẽ uestra con
suetudine prius ex parte fuero expletus.
Nunc aũt proficiscor Hierosolymam, mini
strans sanctis. Visum est enim Macedoniæ
& Achaiæ, cõmunicationem aliquam fa/
cere in pauperes sanctos, qui sunt Hieroso/
lymis. Nam ita uisum est ipsis,& debito/
res illorum sunt. Etenim si spiritualia sua
cõmunicauerunt gentibus, debent & hæ in
carnalibus ministrare illis. Hoc igit̃ ubi per
fecero,& obsignauero illis fructũ hunc, re/
uertar per uos in Hispaniã. Scio nanqꝫ ꝙ ubi
uenero ad uos, cum plenitudine benedictio
nis euãgelij Christi uenturus sim. Obsecro
aũt uos fratres per dominũ nostrum Iesum
Christum,& per dilectionẽ spiritus, ut me
laborantẽ adiuuetis, precationibus pro me
ad

πρὸς τὸν θεόν, ἵνα ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, καὶ ἵνα ἡ διακονία μου ἡ εἰς ἱερουσαλὴμ εὐπρόσδεκτος γένηται τοῖς ἁγίοις, ἵνα ἐν χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ συναναπαύσωμαι ὑμῖν. ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης, μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

συνίστημι δὲ ὑμῖν φοίβην, τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, οὖσαν διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν κεγχρεαῖς, ἵνα αὐτὴν προσδέξησθε ἐν κυρίῳ, ἀξίως τῶν ἁγίων, καὶ παραστῆτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν χρήζῃ πράγματι. καὶ γὰρ αὕτη προστάτις πολλῶν ἐγενήθη, καὶ αὐτοῦ ἐμοῦ. ἀσπάσασθε πρίσκαν καὶ ἀκύλαν, τοὺς συνεργούς μου ἐν χριστῷ ἰησοῦ, οἵτινες ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθηκαν. οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν, καὶ τὴν κατ᾽ οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. ἀσπάσασθε ἐπαίνετον τὸν ἀγαπητόν μου, ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς ἀχαΐας ἐν χριστῷ. ἀσπάσασθε μαριάμ, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ἡμᾶς. ἀσπάσασθε ἀνδρόνικον καὶ ἰουνίαν, τοὺς συγγενεῖς μου, καὶ συναιχμαλώτους μου, οἵτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἳ καὶ πρὸ ἐμοῦ γεγόνασιν ἐν χριστῷ. ἀσπάσασθε ἀμπλίαν τὸν ἀγαπητόν μου ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε οὐρβανόν, τὸν συνεργὸν ἡμῶν ἐν χριστῷ, καὶ στάχυν τὸν ἀγαπητόν μου. ἀσπάσασθε ἀπελλῆν, τὸν δόκιμον ἐν χριστῷ. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ἀριστοβούλου. ἀσπάσασθε ἡρωδίωνα τὸν συγγενῆ μου. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ναρκίσσου τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε τρύφαιναν καὶ τρυφῶσαν, τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε περσίδα τὴν ἀγαπητήν, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε ῥοῦφον τὸν ἐκλεκτὸν ἐν κυρίῳ, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ. ἀσπάσασθε ἀσύγκριτον, φλέγοντα, ἑρμᾶν, πατρόβαν, ἑρμῆν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς. ἀσπάσασθε φιλόλογον καὶ ἰουλίαν, νηρέα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ ὀλυμπᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς πάντας ἁγίους. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τοῦ χριστοῦ. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας, καὶ τὰ σκάνδαλα, παρὰ τὴν διδαχήν, ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε, ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ᾽ αὐτῶν. οἱ γὰρ τοιοῦτοι, τῷ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ, καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας, καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων. ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο. χαίρω οὖν τὸ ἐφ᾽ ὑμῖν. θέλω δὲ ὑμᾶς σοφοὺς μὲν εἶναι εἰς τὸ ἀγαθὸν

ad deum, ut liberer ab incredulis in Iudæa, utque ministerium hoc meum, quod exhibeo Hierosolymis, acceptum sit sanctis, ut cum gaudio ueniam ad uos, per uoluntatem dei, unaque uobiscum refociller. Deus autē pacis, sit cum omnibus uobis. Amen.

Commendo autem uobis Phœben, sororem nostram, quæ est ministra ecclesiæ Cenchreensis, ut illam suscipiatis in Christo, ita ut decet sanctos, & adsitis ei, in quocunque uobis eguerit negocio: nam hæc quum multis adfuit, tum mihi etiam ipsi. Salutate Priscam & Aquilam, adiutores meos in Christo Iesu, qui pro anima mea suam ipsorum ceruicem supposuerunt: quibus nō ego solus gratias ago, sed & omnes ecclesiæ gentiū, item quæ in domo illorum est congregationem. Salutate Epænetum dilectum meum, qui est primitiæ Achaiæ in Christo. Salutate Mariam, quæ multum laborauit erga nos. Salutate Andronicum & Iuniam, cognatos meos & concaptiuos meos, qui sunt insignes inter apostolos, qui etiam ante me fuerunt in Christo. Salutate Ampliam, dilectū meum in domino. Salutate Vrbanum, adiutorem nostrum in Christo, & Stachyn dilectum meum. Salutate Apellam, probatū in Christo. Salutate eos qui sunt ex Aristobuli familiaribus. Salutate Herodionem, cognatum meum. Salutate eos qui sunt ex Narcissi familiaribus, hos qui sunt in domino. Salutate Tryphænam & Tryphosam, quæ laborant in domino. Salutate Persidem dilectam, quæ multum laborauit in domino. Salutate Rufum, electum in domino, & matrē illius ac meam. Salutate Asyncritū, Phlegōtem, Hermam, Patrobam, Mercurium, & qui cum his sunt fratres. Salutate Philologū & Iuliam, Nereum & sororem eius, & Olympam, & qui cum his sunt, omnes sanctos. Salutate uos inuicem cum osculo sancto. Salutant uos ecclesiæ Christi. Obsecro autem uos fratres, ut consideretis eos qui dissidia & offendicula contra doctrinam quam uos didicistis, gignunt, & declinetis ab illis. Nam qui eiusmodi sunt, domino Iesu Christo nō seruiunt, sed suo uentri: & per blādiloquentiam & assentationem decipiunt corda simplicium. Nam uestra obedientia ad omnes permanauit. Gaudeo igitur sane de uobis. Sed uolo uos sapientes quidem esse ad bonum

θόν, ἀκεραίους δὲ εἰς τὸ κακόν. ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν, ἐν τάχει. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μεθ᾽ ὑμῶν. ἀσπάζονται ὑμᾶς τιμόθεος ὁ συνεργός μου, καὶ λούκιος, καὶ ἰάσων, καὶ σωσίπατρος, οἱ συγγενεῖς μου. ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ τέρτιος ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν ἐν κυρίῳ. ἀσπάζεται ὑμᾶς γάϊος ὁ ξένος μου καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅλης. ἀσπάζεται ὑμᾶς ἔραστος, ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως, καὶ κούαρτος ὁ ἀδελφός. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, μετὰ πάντων ἡμῶν. ἀμήν.

τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, καὶ τὸ κήρυγμα ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου, χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου, φανερωθέντος δὲ νῦν, διά τε γραφῶν προφητικῶν, κατ᾽ ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ, εἰς ὑπακοὴν πίστεως, εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος, μόνῳ σοφῷ θεῷ, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

πρὸς τοὺς ῥωμαίους.

ἐγράφη ἀπὸ κορίνθου διὰ φοίβης τῆς διακόνου τῆς ἐν κεγχρεαῖς ἐκκλησίας.

num, ſynceros autem ad malum. Deus autem pacis conteret ſatanam ſub pedes ueſtros, breui. Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti ſit uobiſcum. Salutant uos Timotheus cooperarius meus, & Lucius, & Iaſon, & Soſipater, cognati mei. Saluto uos ego Tertius, qui ſcripſi epiſtolam in domino. Salutat uos Gaius hoſpes meus & eccleſiæ totius. Salutat uos Eraſtus quæſtor ærarius ciuitatis, & Quartus frater. Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti, ſit cum omnibus uobis. Amen. Ei autem qui potens eſt uos confirmare ſecundum euangelium meum, & præconiũ Ieſu Chriſti, iuxta reuelationem myſterij, temporibus æternis taciti, manifeſtati uero nunc, & per ſcripturas propheticas iuxta delegationem æterni dei, in obedientiam fidei, in omnes gentes patefacti, ſoli ſapienti deo, per Ieſum Chriſtum, cui gloria in ſecula. Amen.

Ad Romanos.

Miſſa fuit à Corintho per Phœben miniſtram Cenchreenſis eccleſiæ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ κορινθίους πρώτης ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ἐφέσου τῆς ἀσίας, ἑωρακὼς αὐτοὺς ἤδη καὶ διδάξας, ὑπομιμνήσκων δὲ ὅμως διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. κορίνθιοι ἐκ φιλονικίας συναγόμενοι, ἐσχίζοντο ταῖς γνώμαις, καὶ λοιπὸν ἦν ἐν αὐτοῖς σχίσματα. καὶ ὄντων σχισμάτων παρεβλέποντο τὸν λαβόντα τὴν μητρυιάν. ἄλλοι δὲ ἤθελον καταλιμπάνειν τὰς ἰδίας γυναῖκας, προφάσει τῆς ἐγκρατείας. τινὲς δὲ καὶ ἐν εἰδωλείοις ἤσθιον, ὡς ἀδιαφόρων ὄντων τῶν εἰδωλοθύτων. ἄλλοι δὲ τοὺς μὲν ἄλλους ἐξουθενοῦν, τοὺς δὲ λαλοῦντας γλώσσαις ἐθαύμαζον. καὶ τέλος ἠπάτηντο καὶ εἰς τὸ περὶ ἀναστάσεως μυστήριον, λεγόντων, μὴ ἐγείρεσθαι τὴν σάρκα ταύτην. τούτων πάντων ἐν κορίνθῳ κινουμένων, γράφουσιν οἱ λαοὶ τῷ ἀποστόλῳ. καὶ λοιπὸν πρὸς πάντα ἀντιγράφει. καὶ πρῶτον μὲν μαρτυρεῖ αὐτοῖς ἐν φρονήσει καὶ γνώσει. οὐκ ἀποδέχεται δὲ αὐτοὺς ποιοῦντας τὰ σχίσματα, ἀλλὰ καὶ συμβουλεύει μὴ ἐν λόγῳ τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ἐν ἔργῳ καὶ δυνάμει ἡγεῖσθαι. ἔπειτα ἐπιτιμήσας τῷ τὴν μητρυιὰν λαβόντι, καὶ παραινέσας μὴ ἔχειν κρίματα πρὸς ἑαυτοὺς, λοιπὸν περὶ ὧν ἔγραψαν ἀποκρίνεται, περὶ μὲν τοῦ γάμου διδάσκων ἄρρηκτον εἶναι τὴν συζυγίαν, καὶ ἐν καιρῷ μόνῳ σχολάζειν διὰ τὴν εὐχήν. διὰ δὲ τὸ ἀγαπᾶν αὐτοὺς τὴν ἐγκράτειαν, γράφει περὶ παρθενίας, ὅτι οὐ κατ' ἀνάγκην, ἀλλὰ πειθοῖ τοῦτο γίνεσθαι. εἶτα περὶ τῶν εἰδωλοθύτων, ἵνα μὴ καταχρῶνται τῇ γνώσει, ἀλλὰ τῇ ἀγάπῃ πολιτεύωνται. κωλύει οὖν τὰ ἐν εἰδωλείῳ συμπόσια, ἵνα μὴ σκανδαλίζωνται οἱ μικροί. εἶτα περὶ τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων γράφει, ἵνα μὴ διαφέρωνται ἐν τοῖς χαρίσμασι, μηδὲ προκρίνωσι τὸν ἔχοντα χάρισμα τόδε, τοῦ ἔχοντος τόδε. πάντα γὰρ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος εἶναι λέγει. καὶ λοιπὸν περὶ ἀναστάσεως διδάσκει, ὅτι ἡ σὰρξ ἐγείρεται, ἀποθνήσκουσα μὲν σαρκὶ, ἐγειρομένη δὲ ἄφθαρτος κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ χάριν. τὴν δὲ ἀνάστασιν, ἀπὸ τοῦ ἐγηγέρθαι τὸν χριστὸν, συνίστησι. καὶ τέλος, παραινετικοὺς λόγους εἰς τὰ ἤθη γράφει, καὶ περὶ λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους παραγγέλλει, καὶ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD CORINTHIOS PRIOREM argumentum per Des. Eraſmum Roterodamum.

Corinthus Achaiæ metropolis olim erat, ob portuum cõmoditatem, eſt enim Iſthmos emporium totius Achaiæ tum celeberrimum tum opulẽtiſsimum. Ferè fit autem ut eiuſmodi ciuitatum mores multo ſint corruptiſsimi, quòd undiq; ex omni natione, nõ tam mores quàm uitia ſoleant importari: & magnam uitæ licentiam, negociatorum genus ſibi uindicat. Proinde Corinthij, tametſi prædicatione Pauli iampridem euangelicã doctrinam accepiſſent, tamen adhuc ingenij uitæq; prioris ueſtigia nonnulla ac reliquiæ manebant: adeo ut periculum eſſet, ne per philoſophos, crucis prædicationẽ, ut humilem & indoctam faſtidientes, & pſeudapoſtolos ad Iudaiſmum inuitantes, à Chriſti ſynceritate alienarentur. Vſque adeo ardua res eſt, ab ijs in quibus natus ſis & quibus diu aſſueueris, in alium hominem transformari. Quin diuus Hieronymus in præfatione ſecundi libri Commentariorum, quos ſcripſit in epiſtolam ad Galatas, teſtatur, ſua etiamnum ætate apud Achaicos, horum quæ Paulus Corinthijs obijcit, extitiſſe reliquias. Quum hodie ſatis eſſe putemus, aquula modo tingi, ut ſubito fias Chriſtianus. Paulus igitur ſciens, non minoris eſſe uirtutis parta tueri, quàm paraſſe: filios ſuos, quos magno ſtudio Chriſto genuerat, nam ſeſquiannum apud illos egerat, pari ſtudio ad Chriſtum reuocat, & in euangelica doctrina confirmat: nunc apoſtolica ſæuiens autoritate, corripiens, obiurgans, ac minitans denique: nunc paterno affectu blandiens atq; exhortans, & neceſſariæ reprehenſionis acrimoniam laudis admixtu leniens: & ſapiẽtum medicorum exemplo, amarum abſinthij pharmacum prælito melle condulcans, ac ſingulis malis opportuna admouens remedia. Primum, opulentiæ comes ſolet eſſe tumor ac ferocitas: & inter feroces plerũq; factiones oriuntur, dum nullus alteri uult cedere, & ſe quiſq; potiorem ducit. Ad hęc opes comitatur luxus & gulæ ſtudium, luxus libidinem comitem trahit. Porrò negociatorũ peculiaris eſt auaritia. Neq; uero ſolum tumebant opibus, uerum etiam Græcanicæ philoſophiæ ſupercilio, ſine qua cæteros ut barbaros deſpiciebant. Tumoris erat, quòd ex dignitate apoſtolorum, à quo

quiſque fuerat baptizatus,efferrent ſeſe. Hinc illæ diſsidiorum uoces:Ego Apollo:ego Cephæ:ego Pauli.Præterea quòd ne in conuenticulis quidem ſolennibus ſatis inter eos conueniret,quum in donis ſpiritualibus ſibi quiſque placeret:& dum in eodem dono ſibi nollent inuicem cedere,tumultus & confuſio naſceretur, adeo ut in publico conuentu,mulieres etiam loquerentur ac docerent.Porrò luxus ſimul & tumoris erat,quòd quoties ad ſacroſanctam cœnam conuenirent,quam Paulus dominicam uocat,in qua maxime conueniebat præſtare Chriſtianam concordiam,diuites non expectatis tenuioribus cibum caperent,& uſque ad temulentiam ſeſe ingurgitarent,eſurientibus cæteris:ut iam non ſolum diſsidium illic eſſet & intemperantia,uerum etiam indecora quædam inæqualitas, quam dominica cœna neſciebat.Iam partim tumoris,partim philoſophię uitium erat,ꝙ Paulum quidam illorum,ut tenuem atqꝫ humilem,deinde ineloquentem & imperitum,faſtidirent. Proprium uero philoſophiæ fuit, ꝙ reſurrectionem mortuorum,fidei noſtræ baſim,in dubium uocarent.Luxus erat,ꝙ promiſcue ueſcerentur ijs,quæ tum ſimulachris dæmonum immolabantur,non uitato offendiculo infirmorum.Libidinis erat,quæ nuſquam gentium regnabat impunitius quàm Corinthi:quòd præter alia repertus ſit inter eos,qui patris uxorem,hoc eſt nouercam ſuam,ſtupro contaminarit:nec huius autorem flagitij è ſuo contubernio profligarint:quodqꝫ cum alijs flagitioſis Chriſtianis commercium habuerint,uelut illorum uitijs fauentes.Huc pertinet,quòd præter decorum & uiri eſſent comati,& mulieres non uererentur nudo capite conſpici in cœtu eccleſiaſtico,uelut ipſo corporis habitu mores effœminatos,ac delicias præ ſe ferentes.Auaritiæ erat,quòd non de fama,neque de capite,ſed de re pecuniaria inter ſeſe lites agitarent,eò gliſcente pecuniæ ſtudio,ut Chriſtiani rerum eiuſmodi cõtemptum profeſsi,apud ethnicos & impios iudices litigarent magno dedecore Chriſtiani nominis.Et adeo non negligerent potius pecuniolæ iacturam,ut ipſi ultro alios in huiuſmodi negocijs circumuenirent. Poſtremo de matrimonio inter ſeſe diſſentiebant,iam tum aſſeuerantibus quibuſdam Chriſtianis,in totum à coniugio temperandum,quum uiderent apoſtolos ab uxoribus ſuis abſtinere. Morbos oſtendi Corinthiorum,non omnium,ſed quorundam: qui ne gregem uniuerſum contagio inficerent,Paulus his remedijs occurrit.Primo loco præfatus fiduciam ſuam de futura illorum conſtantia in euangelio Chriſti,ſeuerius obiurgat,ac docet:ne per contentionem humanam in hominibus glorientur,ſed per concordiam ex æquo glorientur in Chriſto:cui uni accepta ferenda ſunt omnia,obiter indicans fontem eiuſmodi diſsidiorum,animi tumorem eſſe. Proinde à ſupercilio mundanæ philoſophiæ ad crucis humilitatem reuocat:quæ licet oſtentationem non habeat,uim tamen & energiam habet.Indicat & autores huius mali pſeudapoſtolos, qui poſt Pauli obitum ſeſe ingerebant,declarans ſe rectum ieciſſe fundamentũ,cauendum ne illi ſuperſtruerent quod paulopoſt eſſet demoliendum:hoc eſt,ne quid diſcerent Corinthij,quod mox eſſet dediſcendum.Deinde ceu pater quum filijs expoſtulat,quòd huc prouecti ſint magnitudinis,ut iam autorem ſuum uelut humilem,contemnant,nihil non perpetientem euangelij gratia,cui ob id ipſum magis etiam fauere conueniebat.Hortatur autem filios,ne degenerent à patre,neu ultro ſe pædagogis in ſeruitutem dedant.Atque hæc quidem potiſsimũ agit capite primo,ſecundo,tertio,& quarto.Porrò quarti finis ad quinti initium mihi uidetur pertinere. De inceſto præcipit,& publico conſilio decernit,uitãdam hominis cõſuetudinem,partim quo pudore correctus reſipiſcat,partim ne huius contactu cæteri inficiantur.Admonet autem non hunc modo uitandum,uerum etiam omnes qui falſo titulo Chriſtiani manifeſtis flagitijs eſſent infames. Nam ethnicos flagitioſos non ita oportere uitari,uel quòd noſtra non referat,quales illi ſint:uel quòd paſsim eſſent flagitioſi,ut omnes uitandi fuerint ei,qui flagitioſos uellet effugere.Hæc agit capite quinto. Tertio de litibus admonet,ſi quid huiuſmodi quæſtionum inter ipſos natum eſſet,quòd ipſum tamen inter Chriſtianos fœdum uideretur,ob pecuniam,quæ nobis debeat eſſe uiliſsima, contendere:ne res eò procedat,ut ethnici iudices adeantur,ſed ipſi per arbitros quoſcunqꝫ rem inter ſe tranſigant.Idqꝫ agit capite ſexto,cuius magna pars ad ſeptimum pertinet,mea quidem ſententia:nimirum ab eo loco,quo de matrimonio tractaturus,inter cætera uitia ſcortationem,adulterium,& maſculam Venerem damnat: idqꝫ proſequitur ſub initium

proximi capitis: Nescitis quòd membra uestra templa sunt Christi? Quarto loco præcipit de matrimonio, de uiduitate, de impari connubio, de diuortijs, de uirginitate: obiter admonens, ob susceptum Christianismum non esse mutandum uitæ statum. Totoq; hoc sermone ita hortatur ad cœlibatum, & continentiam, ut tamen coniugij remedium non adimat ijs, quibus opus est. Hoc agitur capite septimo. Quinto docet, carnes immolatas simulacris, re nihil differre à cæteris carnibus: & tamen ab his abstinendum, si periculum sit, ne quis ethnicus, aut Christianus infirmior, ex eo quod uesceris, existimet te simulacrorũ assentiri culturæ. Ab his & huiusmodi uitijs ueterum exemplo deterret. Idq; agit capite octauo, ac rursus capite nono. Nam in medio expatiatur in commendationem sui, tacite se præferens cæteris apostolis etiam summis, qui solus omnium Corinthijs gratis impartierit doctrinam euangelicam. Sexto docet, quid oporteat obseruari in conuentu publico Christianorum, ne uiri sint comati, ne mulieres nudo capillitio, tum in dominico conuiuio seruetur communitas & æqualitas: neq; enim illic agi negocium uentris, quod domi rectius agatur, sed mysticis epulis repræsentari cœnam dominicam. Præterea monet, ne quis ob dotem spiritualem sibi placeat, sed suam quisq; dotem in commune conferat commodum, exemplo membrorum corporis, exhortans, ut reliquis quidem donis quæ contigerunt, recte utantur, præcipue tamen enitantur ad charitatem, sine qua reliqua adeo nihil conducant, ut officiãt etiam. Porrò quum charitati primas tribuerit, proximas tribuit prophetiæ, sic enim uocat enarrationem arcanæ scripturæ. In hac admonet uitandum esse tumultum & confusionem. Id fore, si uicissim & pauci dicant, mulieribus interim silere iussis, adeo ut nec discendi gratia rogare liceat in cœtu. Hæc agit capite undecimo, duodecimo, decimotertio & decimoquarto. Septimo loco uarijs argumentis astruit resurrectionem mortuorum, declarans qualis & quibus modis ea sit futura. Atque id quidem capite decimoquinto. Postremo capite familiaria quædam subijcit, de collatione pecuniæ in subsidia pauperum, de suo ad Corinthios reditu. Postremo Timotheum & alios aliquot illis commendat.

Diuus Ambrosius putat hanc non esse primam epistolam, quam Paulus scripserit Corinthijs: hanc opinor coniecturam sequutus, quòd capite quinto: Scripsi, inquit, uobis in epistola. quasi prius alteris literis super hac re ad illos scripserit. Etiam si Græci interpretes dissentiunt. Hanc missam putant per Timotheum, cuius semel atq; iterum facit mentionem, simulq; per Stephanam, Fortunatum & Achaicum, quos illis commendat. Rursus alij putant ab Epheso missam, quod in calce scribat: Permanebo autem Ephesi usque ad pentecosten. Alij è Philippis, nam hanc inscriptionem habent Græcorum codices. Nec mihi coniectare licet, quid sequuti sint, qui ita senserunt, nisi colligunt ex itinere scriptam, ob ea quæ scribit Paulus: ueniam autem quum Macedoniam pertransiero, nam Macedoniam pertransibo. Ac mox: Nolo enim uos modo in transitu uidere.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΠΡΩΤΗ

ΠΑΥΛΟΣ κλητὸς ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ καὶ σωσθένης ὁ ἀδελφὸς, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ, τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ, ἡγιασμένοις ἐν χριστῷ ἰησοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, σὺν πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἐν παντὶ τόπῳ, αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ, τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ, καὶ πάσῃ γνώσει, καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν, ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι, ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέλους, ἀνεγκλήτους, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. πιστὸς ὁ θεός, δι᾽ οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἰησοῦ
β χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα, ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῒ, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ.

γ ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσι. λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει. ἐγὼ μέν εἰμι παύλου, ἐγὼ δὲ ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ κηφᾶ, ἐγὼ δὲ χριστοῦ. μεμέρισται ὁ χριστός; μὴ παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; ἢ εἰς τὸ ὄνομα παύλου ἐβαπτίσθητε; εὐχαριστῶ τῷ θεῷ, ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα, εἰ μὴ κρίσπον καὶ γάϊον, ἵνα μή τις εἴπῃ, ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβάπτισα. ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν στεφανᾶ
δ οἶκον. λοιπὸν οὐκ οἶδα, εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα.

οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ᾽ εὐαγγελίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ κενω-
ε θῇ ὁ σταυρὸς τοῦ χριστοῦ.

ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ, τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις, μωρία ἐστὶ, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν, δύναμις
ς θεοῦ ἐστι.

γέγραπται γάρ. ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω. ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεύς; ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου; ἐπειδὴ

γὰρ

EPISTOLA PAVLI AD CORINTHIOS PRIMA

PAVLVS uocatus apoſtolus Ieſu Chriſti, per uoluntatem dei,& Soſthenes frater,eccleſiæ dei quæ eſt Corinthi,ſanctificatis per Chriſtũ Ieſum, uocatis ſanctis,unà cũ omnibus qui inuocant nomen domini noſtri Ieſu Chriſti,in quouis loco uel ſuo uel noſtro: gratia uobis & pax à deo patre noſtro & domino Ieſu Chriſto. Gratias ago deo meo ſemp pro uobis,de gratia dei quæ data eſt uobis per Chriſtum Ieſum,ꝙ in omnibus ditati eſtis per ipſum,in omni ſermone & omni cognitione:quibus rebus teſtimoniũ Ieſu Chriſti confirmatũ fuit in uobis,adeo ut non deſtituamini in ullo dono,expectãtes reuelationem domini noſtri Ieſu Chriſti:qui & confirmabit uos uſꝙ ad finẽ,inculpatos in die domini noſtri Ieſu Chriſti. Fidelis deus,per quem uocati eſtis in conſortium filij ipſius Ieſu Chriſti domini noſtri. Obſecro autẽ uos fratres, per nomen domini noſtri Ieſu Chriſti,ut idem loquamini omnes,& non ſint inter uos diſsidia,ſed ſitis integrum corpus,eadẽ mente & eadem ſentẽtia. Significatum eſt enim mihi de uobis fratres mei, à familiaribus Chloæ,ꝙ contentiones ſint inter uos. Dico aũt illud,ꝙ unuſquiſꝙ ueſtrum dicit:Ego quidẽ ſum Pauli:ego uero Apollo:ego uero Cephę:ego uero Chriſti. Num diuiſus eſt Chriſtus? num Paulus crucifixus eſt pro uobis? aut in nomine Pauli baptizati fuiſtis? Gratias ago deo meo,ꝙ neminẽ ueſtrum baptizauerim,niſi Criſpũ & Gaium:ne quis dicat ꝙ in meo nomine baptizauerim. Baptizaui aũt & Stephanæ familiã:præterea haud ſcio,num quem aliũ baptizarim. Non enim miſit me Chriſtus ut baptizarẽ,ſed ut euangelizarẽ,non erudito ſermone,ne inanis reddatur crux Chriſti. Nam ſermo crucis,ijs quidẽ qui pereunt,ſtultitia eſt:at nobis qui ſalutẽ conſequimur,potẽtia dei eſt. Scriptũ eſt enim: Perdam ſapientiã ſapientiũ,& intelligentiã intelligentiũ reijciam. Vbi ſapiens? ubi ſcriba? ubi diſputator ſeculi huius? Nõne infatuauit deus ſapiẽtiam mundi huius? Nam

poſt

γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν θεόν, εὐδόκησεν ὁ θεός, διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας. ἐπειδὴ καὶ ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι, καὶ ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν. ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν χριστὸν ἐσταυρωμένον, ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ἕλλησι δὲ μωρίαν. αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς, ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι, χριστὸν θεοῦ δύναμιν, καὶ θεοῦ σοφίαν.

ζ ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί. Βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς, ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός, ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ. καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά. καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου, καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ θεός, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ. ὅπως μὴ καυχήσηται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ. ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστὲ, ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμός, καὶ ἀπολύτρωσις, ἵνα καθὼς γέγραπται, ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω.

η κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς ἀδελφοί, ἦλθον οὐ καθ᾽ ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας, καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ ἔκρινα τοῦ εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ ἰησοῦν χριστόν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον. καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ, καὶ ἐν φόβῳ, καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς. καὶ ὁ λόγος μου, καὶ τὸ κήρυγμά μου, οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ᾽ ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως, ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ᾽ ἐν δυνάμει θεοῦ.

θ σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις. σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου, τῶν καταργουμένων, ἀλλὰ λαλοῦμεν σοφίαν θεοῦ ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων, εἰς δόξαν ἡμῶν, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν. εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. ἀλλὰ καθὼς γέγραπται. ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

ι ἡμῖν δὲ ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ. τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων, τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα

postq̃ in sapientia dei, non cognouit mundus per sapientiã deum, uisum est deo, per stultitiã prædicationis saluos facere credentes. Quandoquidẽ & Iudæi signũ postulãt, & Græci sapientiã quærunt. Nos aũt prædicamus Christũ crucifixũ, Iudæis quidem offendiculũ, Græcis uero stultitiã: sed ijsdẽ uocatis, Iudæis pariter & Gręcis, Christum dei potentiã ac dei sapientiã. Quoniã stultitia dei sapientior est q̃ homines, & imbecillitas dei robustior est q̃ homines. Videtis enim uocationẽ uestrã, fratres, ꝙ non multi sapiẽtes secundũ carnem, non multi potentes, non multi claro genere nati: uerũ quæ stulta erant secundũ mundũ, delegit deus, ut pudefaceret sapiẽtes: & quæ erant imbecillia in mũdo, delegit deus, ut pudefaceret ea quæ sunt robusta: & quæ ignobilia erãt in mũdo contẽptaq́ꝫ, delegit deus: & ea quę non erant, ut ea quæ sunt, obliteraret: ut ne gloriaretur ulla caro coram ipso. Ex eodẽ aũt uos estis, in Christo Iesu, qui factus fuit nobis sapiẽtia à deo, iustitiaq́ꝫ & sanctificatio & redemptio: ut queadmodum scriptũ est: Qui gloriatur in domino glorietur.

II Et ego quum uenirẽ ad uos, fratres, non ueniebã cum eminẽtia sermonis aut sapiẽtiæ, annũciãs uobis testimoniũ dei. Non enim me iudicaui quicquam scire inter uos, nisi Iesum Christũ, & hunc crucifixũ. Et ego per infirmitatẽ, & cum timore, ac in tremore multo apud uos uersatus sum: & sermo meus, & prædicatio mea, non erat in persuasorijs humanæ sapiẽtiæ uerbis, sed in ostẽsione spiritus ac potentiæ, ut fides uestra non sit in sapientia hominũ, sed in potẽtia dei.

Porro sapientiã loquimur inter perfectos: sapientiam aũt non seculi huius, neq́ꝫ principũ seculi huius qui abolẽtur: sed loquimur sapiẽtiam dei in mysterio, quæ est recõdita, quã præfinierat deus ante secula, in gloriam nostrã, quã nemo principũ seculi huius cognouit: nã si cognouissent, haudquaq̃ dominũ gloriæ crucifixissent: sed queadmodũ scriptum est: Quæ oculus nõ uidit, & auris nõ audiuit, & in cor hominis non ascenderũt, quæ præparauit deus diligẽtibus se.

Nobis aũt deus reuelauit per spiritũ suũ. Spiritus enim omnia scrutatur, etiã profunditates dei. Quis enim hominũ nouit ea quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui est in eo? Sic & ea quæ sunt dei, nemo nouit, nisi spiritus

μα τοῦ θεοῦ.
ια ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν,
ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ
ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν, ἃ καὶ λαλοῦμεν,
οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις,
ἀλλ᾽ ἐν διδακτοῖς πνεύματος ἁγίου, πνευματι-
κοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες. ψυχικὸς δὲ ἄν-
θρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ
θεοῦ, μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι, καὶ οὐ δύναται γνῶ-
ναι, ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται. ὁ δὲ πνευμα-
τικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ᾽ οὐδε-
νὸς ἀνακρίνεται. τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου, ὃς συμ-
ιβ βιβάσει αὐτόν; ἡμεῖς δὲ νοῦν χριστοῦ ἔχομεν.
καὶ ἐγὼ ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην λαλῆσαι ὑ-
μῖν, ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ᾽ ὡς σαρκικοῖς, ὡς νη-
πίοις ἐν χριστῷ. γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, καὶ οὐ
βρῶμα. οὔπω γὰρ ἠδύνασθε, ἀλλ᾽ οὔτε ἔτι νῦν
δύνασθε. ἔτι γὰρ σαρκικοί ἐστε. ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν
ζῆλος καὶ ἔρις, καὶ διχοστασίαι, οὐχὶ σαρκικοί ἐ-
στε, καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε; ὅταν γὰρ
λέγῃ τις, ἐγὼ μέν εἰμι παύλου, ἕτερος δὲ ἐγὼ ἀ-
πολλώ, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε; τίς οὖν ἐστι παῦλος; τίς
δὲ ἀπολλώς; ἀλλ᾽ ἢ διάκονοι, δι᾽ ὧν ἐπιστεύσατε,
καὶ ἑκάστῳ ὡς ὁ κύριος ἔδωκεν. ἐγὼ ἐφύτευσα,
ἀπολλὼς ἐπότισεν, ἀλλ᾽ ὁ θεὸς ηὔξανεν. ὥστε
οὔτε ὁ φυτεύων ἐστί τι, οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ᾽ ὁ αὐ-
ξάνων θεός. ὁ φυτεύων δὲ, καὶ ὁ ποτίζων, ἕν εἰσιν.
ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται, κατὰ τὸν
ιγ ἴδιον κόπον.
θεοῦ γάρ ἐσμεν συνεργοί. θεοῦ γεώργιον,
θεοῦ οἰκοδομή ἐστε, κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, τὴν
δοθεῖσάν μοι. ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων, θεμέλιον
τέθεικα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ. ἕκαστος δὲ βλε-
πέτω πῶς ἐποικοδομεῖ. θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐ-
δεὶς δύναται θεῖναι, παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν
ἰησοῦς χριστός. εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θε-
μέλιον τοῦτον, χρυσὸν, ἄργυρον, λίθους τιμίους,
ξύλα, χόρτον, καλάμην, ἑκάστου τὸ ἔργον φα-
νερὸν γενήσεται. ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι
ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται. καὶ ἑκάστου τὸ ἔρ-
γον ὁποῖόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει. εἴ τινος
τὸ ἔργον μένει, ὃ ἐπῳκοδόμησε, μισθὸν λήψε-
ται. εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιω-
θήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς
ιδ διὰ πυρός.
οὐκ οἴδατε, ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα
τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθεί-
ρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός. ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἅγιός
ιε ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς.
μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω. εἴ τις δοκεῖ
σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν, ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ μωρὸς
γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. ἡ γὰρ σο-
φία

ritus dei. Nos uero non ſpiritũ mundi ac
cepimus, ſed ſpiritum qui eſt ex deo, ut ſcia
mus quæ à Chriſto donata ſint nobis, quæ
& loqmur, non ſermonibus quos docet hu
mana ſapientia, ſed quos docet ſpiritus ſan
ctus, ſpiritualib9 ſpiritualia cõparãtes. Ani
malis aũt homo nõ accipit ea quę ſunt ſpiri
tus dei: ſtultitia ſiqdẽ illi ſunt: nec poteſt co
gnoſcere ꝙ ſpiritualiter dijudicãtur. At ſpi
ritualis dijudicat qdẽ omnia: ipſe uero à ne
mine dijudicat. Quis eñ cognouit mẽtem
domini, qui cõſiliũ daturus ſit illi? Nos aũt
mentẽ Chriſti tenem9. Et ego, fratres, nõ
potui loqui uobis ut ſpiritualib9, ſed loquẽ III
dum fuit ut carnalibus, ut infantib9 in Chri
ſto. Lactis potu uos alui, & nõ cibo: nondũ
enim poteratis, imò ne nũc quidẽ adhuc po
teſtis, nã adhuc carnales eſtis: ſiquidẽ quũ
in uobis ſit æmulatio & cõtẽtio & factio
nes, nõne carnales eſtis, & ſecũdũ hominẽ
ambulatis? Etenim quũ dicat aliqs, Ego qui
dem ſum Pauli: alter uero, ego Apollo: nõn
ne carnales eſtis? Quis igit eſt Paulus? qs
aũt Apollo, niſi miniſtri ꝑ quos credidiſtis,
& ut cuiq; dñs dedit? Ego plantaui, Apollo
rigauit, ſed de9 dedit incremẽtũ. Itaq; neq;
qui plãtat, eſt aliqd, neq; qui rigat, ſed q dat
incrementũ, deus: cæterũ is qui plãtat, & is
qui rigat, unũ ſunt: unuſqſq; tamẽ ſuã mer
cedẽ accipiet, iuxta ſuũ laborẽ. Etenĩ dei
ſumus cooperarij, dei agricolatio, dei ædifi
catio eſtis, iuxta gratiã dei quæ data eſt mi
hi. Vt ſapiẽs architectus fundamẽtũ poſui,
alius aũt ſup illud ædificat. Porrò quiſq; ui
deat quomodo ſupſtruat. Nam fundamẽtũ
aliud nemo poteſt ponere, pręter hoc quod
poſitũ eſt, quod eſt Ieſus Chriſtus. Quòd ſi
quis ſupſtruit ſup fundamẽtũ hoc, aurũ, ar
gentũ, lapides precioſos, ligna, fœnũ, ſtipu
lam, cuiuſq; opus maniſeſtũ fiet. Dies eñ
declarabit, quod in igne reuelat: & cuiuſq;
opus quale ſit, ignis probabit. Si cui9 opus
mãſerit quod ſupſtruxit, mercedẽ accipiet:
ſi cuius opus exuſtũ fuerit, damnum patie
tur, ipſe uero ſaluus fiet, ſed ſic tãquam per
ignem. An neſcitis ꝙ templum dei eſtis,
& ſpiritus dei habitat in uobis? Si quis tem
plũ dei prophanat, hunc perdet deus. Nam
templum dei ſanctum eſt, quod eſtis uos.

Ne quis ſeipſum fallat. Si quis ſibi uide
tur ſapiens eſſe inter uos, in ſeculo hoc
ſtultus fiat, ut reddatur ſapiens. Etenim ſa

 pientia

φία τοῦ κόσμου τούτου, μωρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστι. γέγραπται γάρ. ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν. καὶ πάλιν. κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶ μάταιοι.

ις ὥστε μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις. πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστιν, εἴτε παῦλος, εἴτε ἀπολλὼς, εἴτε κηφᾶς, εἴτε κόσμος, εἴτε ζωὴ, εἴτε θάνατος, εἴτε ἐνεστῶτα, εἴτε μέλλοντα, πάντα ὑμῶν ἐστιν, ὑμεῖς δὲ χριστοῦ, χριστὸς δὲ θεοῦ.

ιζ οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας χριστοῦ, καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ. ὃ δὲ λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ᾽ ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἀνακρίνω. οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ᾽ οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι. ὁ δὲ ἀνακρίνων με, κύριός ἐστιν. ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τί κρίνεται, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος. ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν, καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἑκάστῳ ἀπὸ τοῦ θεοῦ.

ιη ταῦτα δὲ ἀδελφοὶ μετεσχημάτισα εἰς ἐμαυτὸν, καὶ ἀπολλὼ, δι᾽ ὑμᾶς, ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε, τὸ μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν, ἵνα μὴ, εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς μὴ φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου. τίς γάρ σε διακρίνει; τί δὲ ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι, ὡς μὴ λαβών; ἤδη κεκορεσμένοι ἐστὲ, ἤδη ἐπλουτήσατε, χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε, καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν.

ιθ δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ θεὸς ἡμᾶς, τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους, ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους. ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ, καὶ ἀγγέλοις, καὶ ἀνθρώποις. ἡμεῖς μωροὶ διὰ χριστὸν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν χριστῷ. ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί. ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι. ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν, καὶ διψῶμεν, καὶ γυμνητεύομεν, καὶ κολαφιζόμεθα, καὶ ἀστατοῦμεν, καὶ κοπιῶμεν, ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσί. λοιδορούμενοι, εὐλογοῦμεν. διωκόμενοι, ἀνεχόμεθα. βλασφημούμενοι, παρακαλοῦμεν. ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι. οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ᾽ ὡς τέκνα μου ἀγαπητὰ νουθετῶ.

κ ἐὰν γὰρ μυρίους παιδαγωγοὺς ἔχητε ἐν χριστῷ, ἀλλ᾽ οὐ πολλοὺς πατέρας. ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα.

κα παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταί μου γίνεσθε. διὰ τοῦτο ἔπεμψα ὑμῖν τιμόθεον, ὅς ἐστι τέκνον μου ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ, ὃς ὑμᾶς

pientia mundi huius, ſtultitia eſt apud deũ. Scriptũ eſt enim: Qui comprehẽdit ſapientes in aſtutia ipſorum. Et rurſum: Dominus nouit cogitationes ſapiẽtium, ꝙ ſint uanæ.

Itaq; ne quis glorietur in hominibus, omnia nãq; ueſtra ſunt, ſiue Paulus, ſiue Apollo, ſiue Cephas, ſiue mundus, ſiue uita, ſiue mors, ſiue præſentia, ſiue futura: omnia inquam ueſtra ſunt, uos aũt Chriſti, Chriſtus uero dei. Sic nos æſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpẽſatores myſteriorum dei: quod ſupeſt aũt, illud requirit̃ in diſpenſatorib⁹, ut fidus aliq̃s reperiat̃. Mihi uero pro minimo eſt, ut à uobis dijudicer, aut ab humano iudicio: imò nec meipſũ dijudico. Nullius em̃ rei mihi cõſcius ſum, ſed nõ per hoc iuſtificat⁹ ſum: cæterũ qui me iudicat, domin⁹ eſt. Proinde ne ante tẽpus quicq̃ iudicetis, donec uenerit dñs qui & illuſtraturus eſt occulta tenebrarũ, & patefaciet conſilia cordiũ, ac tunc laus erit unicuiq; à deo.

Hæc aũt fratres per figurã trãſtuli in meipſum & in Apollo, ꝓpter uos, ut in nobis diſceretis, ne q̃s ſupra id quod ſcriptũ eſt, de ſe ſentiat: ut ne, hic illi⁹, ille hui⁹ nomine inflemini alius aduerſus aliũ. Quis em̃ te dijudicat? Quid aũt habes, qđ non accepiſti? Qđ ſi etiã accepiſti, q̃d gloriaris, quaſi non acceperis? Iam ſaturati eſtis, iã ditati eſtis, abſq; nobis regnũ adepti eſtis: atq; utinã ſanè adepti ſitis, ut & nos ſimul uobiſcũ regnem⁹.

Arbitror em̃ ꝙ deus, nos q̃ ſumus apoſtoli poſtremi, oſtenderit tanq̃ morti addictos: quoniã ſpectaculũ facti ſumus mũdo & angelis & hominib⁹: nos ſtulti ꝓpter Chriſtũ, uos aũt prudentes per Chriſtũ: nos imbecilles, uos aũt ualidi: uos clari, nos cõtẽpti. Ad hoc uſq; tẽpus & eſurim⁹ & ſitimus & nudi ſum⁹ & colaphis cædimur & incertis uagamur ſedibus & laboramus operãtes proprijs manib⁹: male audiẽtes, benedicimus: ꝑſequutionẽ patiẽtes, ſuſtinemus: cõuitijs affecti, obſecramus: ueluti excremẽta mũdi facti ſum⁹, omniũ reiectamẽtũ ad hũc uſq; diẽ. Non quo uos pudore ſuffundã, hęc ſcribo: ſed ut filios meos dilectos admoneo. Nã etiã ſi innumeros pædagogos habeatis in Chriſto, nõ multos tñ habetis patres. Siquidẽ in Chriſto Ieſu, ꝑ euãgeliũ ego uos genui.

Adhortor itaq; uos, ut imitatores mei ſitis. Hac de cauſa miſi uobis Timotheũ, qui eſt filius meus dilect⁹, & fidelis in domino, qui

ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδούς μου, τὰς ἐν χριστῷ, καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω. ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐφυσιώθησάν τινες. ἐλεύσομαι δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν. οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀλλ᾽ ἐν δυνάμει. τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύματί τε πραότητος;

κβ ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, ἥτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται, ὥστε γυναῖκά τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν, καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστὲ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν, ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας.

κγ ἐγὼ μὲν γὰρ, ὡς ἀπὼν τῷ σώματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κέκρικα ὡς παρὼν, τὸν οὕτως τοῦτο κατεργασάμενον, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος, σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἰησοῦ.

κδ οὐ καλὸν τὸ καύχημα ὑμῶν. οὐκ οἴδατε, ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ; ἐκκαθάρατε οὖν τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθὼς ἐστὲ ἄζυμοι. καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη χριστός. ὥστε ἑορτάζωμεν, μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρείας, ἀλλ᾽ ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας.

κε ἔγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ, μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις, καὶ οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου, ἢ τοῖς πλεονέκταις, ἢ ἅρπαξιν, ἢ εἰδωλολάτραις. ἐπεὶ ὀφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν. νυνὶ δὲ ἔγραψα ὑμῖν, μὴ συναναμίγνυσθαι. ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος, ἢ πόρνος, ἢ πλεονέκτης, ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ λοίδορος, ἢ μέθυσος, ἢ ἅρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν. τί γάρ μοι καὶ τοὺς ἔξω κρίνειν; οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε; τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρινεῖ. καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν, ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

κς τολμᾷ τις ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων; οὐκ οἴδατε, ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρινοῦσι. καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων; οὐκ οἴδατε, ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν, μήτι γε βιωτικά; βιωτικὰ μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἐξου-

qui uobis in memoriam reducet uias meas quæ sunt in Christo, quẽadmodũ ubiq; in omni ecclesia doceo. Perinde quasi nõ sim uenturus ad uos, inflati sunt quidã. Sed ue-niam breui ad uos, si dominus uoluerit, & cognoscam nõ sermonẽ istorum qui inflati sunt, sed uirtutem. Non enim in sermone regnum est dei, sed in uirtute. Quid uultis? Cum uirga uenio ad uos, an cum charitate
& spiritu lenitatis? Omnino audit̃ inter V
uos stuprum, & huiusmodi stuprum quod nec inter gentes nominatur, ut aliquis uxorem patris habeat. Et uos inflati estis, ac nõ potius luxistis, ut tolleret̃ de medio uestrũ, qui facinus hoc perpetrasset. Nam ego quidem, ut absens corpore, præsens aũt spiritu, iam decreui tãquam præsens, ut is qui sic hoc patrauit, in nomine domini nostri Iesu Christi, cõgregatis uobis & meo spiritu, unà cum potestate domini nostri Iesu Christi, tradatur satanę ad interitum carnis, quo spiritus saluus sit in die domini Iesu. Non est bona gloriatio uestra. An nescitis ꝙ paululum fermenti totam conspersionẽ fermẽtat? Expurgate itaq; uetus fermẽtũ, ut sitis noua conspersio, sicut estis infermẽtati. Nã & pascha nostrũ pro nobis immolatus est Christus. Itaq; festũ celebremus, non in fermento ueteri, nec in fermento maliciæ & uersutiæ, sed in panibus fermento carentibus, hoc est, synceritate & ueritate. Scripsi uobis per epistolam: Ne cõmisceremini cum scortatoribus: ac non omnino cũ scortatoribus mundi huius, aut cum auaris, aut cum rapacibus, aut simulacrorum cultoribus. Alioqui utinã uidelicet è mundo exissetis. Nunc aũt scripsi uobis, ne cõmisceamini. Si quis quũ frater appellet̃, fuerit scortator, aut auarus, aut simulacrorum cultor, aut cõuitiator, aut ebriosus, aut rapax, cum eiusmodi ne cibũ quidẽ capiatis. Quid em̃ ad me attinet, etiã de his qui foris sunt iudicare? Nõne de his qui intus sunt, iudicatis? eos uero qui foris sunt, deus iudicat. Etiam profligate istũ qui malus est, ex uobisipsis.
Sustinet aliq̃s uestrũ, negociũ habens cũ VI
altero, iudicari sub iniustis, & nõ magis sub sanctis? An nescitis, ꝙ sancti mundũ iudicabũt? Et si p uos iudicat̃ mũdus, indigni estis minimis iudicijs? an nescitis ꝙ angelos iudicabimus, non tantũ ista quæ ad uictũ pertinẽt? Proinde iudicia siqdẽ habueritis de ijs

quæ

ἐξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους κα-
θίζετε. πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω. οὕτως οὐκ
ἔστιν ἐν ὑμῖν σοφὸς οὐδὲ εἷς, ὃς δυνήσεται διακρῖ-
ναι ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ; ἀλλὰ ἀδελ-
φὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ τοῦτο ἐπὶ
ἀπίστων;

κζ ἤδη μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ἐν ὑμῖν ἐστιν, ὅτι κρί-
ματα ἔχετε μεθ᾽ ἑαυτῶν. διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδι-
κεῖσθε; διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; ἀλλὰ ὑμεῖς
ἀδικεῖτε, καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ ταῦτα ἀδελφούς;

κη ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ἄδικοι βασιλείαν θεοῦ οὐ
κληρονομήσουσι; μὴ πλανᾶσθε. οὔτε πόρνοι, οὔτε
εἰδωλολάτραι, οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε
ἀρσενοκοῖται, οὔτε κλέπται, οὔτε πλεονέκται,
οὔτε μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἅρπαγες, βασιλεί-
αν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι, καὶ ταῦτά τινες ἦτε,
ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλὰ ἐδι-
καιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἰησοῦ, καὶ ἐν
τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

κθ πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ᾽ οὐ πάντα συμφέρει.
πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ᾽ οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσο-
μαι ὑπό τινος. τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοι-
λία τοῖς βρώμασιν. ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦ-
τα καταργήσει. τὸ δὲ σῶμα, οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλ-
λὰ τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι. ὁ δὲ θεὸς
καὶ τὸν κύριον ἤγειρε, καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ τῆς
δυνάμεως αὐτοῦ.

λ οὐκ οἴδατε, ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη χριστοῦ
ἐστιν; ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ χριστοῦ, ποιήσω πόρνης
μέλη; μὴ γένοιτο. ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ὁ κολλώμενος
τῇ πόρνῃ, ἓν σῶμά ἐστιν; ἔσονται γάρ φησιν, οἱ
δύο εἰς σάρκα μίαν. ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ,
ἓν πνεῦμά ἐστι.

λα φεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν ἁμάρτημα, ὃ
ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν.
ὁ δὲ πορνεύων, εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει.
ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν, ναὸς τοῦ ἐν
ὑμῖν ἁγίου πνεύματός ἐστιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ θεοῦ,
καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν; ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς.
δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑ-
μῶν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινά ἐ-
στι τοῦ θεοῦ.

λβ περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, καλὸν ἀνθρώπῳ,
γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι. διὰ δὲ τὰς πορνείας, ἕκα-
στος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἑκάστη τὸν
ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω. τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀ-
φειλομένην εὔνοιαν ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ καὶ
ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί. ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώμα-
τος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ᾽ ὁ ἀνήρ. ὁμοίως δὲ
καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιά-
ζει, ἀλλ᾽ ἡ γυνή. μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μή
τι ἐὰν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρόν, ἵνα σχολάζητε
τῇ νηστείᾳ

quæ ad uitæ uſum attinent, qui contempti
ſunt in eccleſia, eos conſtituite. Ad erube-
ſcentiam ueſtram dico. Adeo non eſt inter
uos ſapiens, ne unus quidem, qui poſſit di-
iudicare inter fratrē ſuum & fratrem? Sed
frater cū fratre litigat, idq; ſub infidelibus.

Itaq; iam quidem omnino delictū in uo-
bis eſt, quòd lites habetis inter uos inuicē.
Cur nō potius iniuriam patimini? cur non
potius damnū accipitis? Imò uos iniuriam
facitis, & damno afficitis: idq; fratres? An
neſcitis, quòd iniuſti, regni dei hęreditatem
non conſequentur? Ne erretis: neq; ſcorta-
tores, neq; cultores ſimulatrorū, neq; adul-
teri, neq; molles, neq; qui concumbūt cum
maſculis, neq; fures, neq; auari, neq; ebrio-
ſi, neq; maledici, neq; rapaces, regni dei hæ-
reditatem accipient. Atq; hęc eratis quidā,
ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed iu-
ſtificati eſtis per nomen domini Ieſu, & per
ſpiritum dei noſtri. Omnia mihi licēt, at
non omnia conducūt. Omnium mihi pote-
ſtas eſt, at ego non redigar ſub ullius pote-
ſtatem. Eſcæ uentri deſtinatæ ſunt, & uen-
ter eſcis: deus autem & hunc & illas abole-
bit. Corpus uero nō ſtupro, ſed domino, &
dominus corpori. Deus aūt & dominū ſu-
ſcitauit, & nos ſuſcitabit per potētiam ſuā.

An neſcitis, ꝙ corpora ueſtra, mēbra ſunt
Chriſti? Num igitur tollens mēbra Chriſti,
faciam ſcorti membra? Abſit. An neſcitis ꝙ
qui adglutinatur ſcorto, unum corpus eſt?
Redigētur enim, inquit, duo in carnē unā.
At qui adglutinatur domino, unus ſpiritus
eſt. Fugite ſcortationem. Omne peccatū
quodcunq; fecerit homo, extra corpus eſt:
ſed qui ſcortatur, in propriū corpus peccat.
An neſcitis ꝙ corpus ueſtrū, templū eſt ha-
bitantis in uobis ſpiritus ſancti, quem habe-
tis à deo, & non eſtis ipſi ueſtri iuris? Nam
empti eſtis precio. Glorificate iam deum in
corpore ueſtro, & in ſpiritu ueſtro, quæ ſūt
dei. Cæterum de quibus ſcripſiſtis mihi:
Bonum eſt homini, uxorem non attingere.
Attamē propter ſtupra uitāda, ſuam quiſq;
uxorem habeat: & ſuum quæq; uirum ha-
beat. Vxori uir debitam beneuolentiā red-
dat: ſimiliter autē & uxor uiro. Vxor pro-
prij corporis ius non habet, ſed maritus. Si-
militer & maritus proprij corporis ius non
habet, ſed uxor. Ne fraudetis uos inuicē, ni-
ſi ſi quid ex conſenſu, pro tēpore ut uacetis
ieiunio

τῇ νηστείᾳ, καὶ τῇ προσευχῇ. καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχησθε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν.

λγ τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ᾽ ἐπιταγήν. θέλω γὰρ πάντας ἀνθρώπους εἶναι, ὡς καὶ ἐμαυτόν. ἀλλ᾽ ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως.

λδ λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις, καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐστιν, ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ. εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν. κρεῖσσον γάρ ἐστι γαμῆσαι, ἢ πυροῦσθαι.

λε τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ, ἀλλ᾽ ὁ κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι. ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, μενέτω ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω. καὶ ἄνδρα, γυναῖκα μὴ ἀφιέναι. τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ ὁ κύριος.

λς εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὐτὴ συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ᾽ αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν. καὶ γυνὴ, ἥ τις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον, καὶ αὐτὸς συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ᾽ αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω αὐτόν. ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικὶ, καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἐν τῷ ἀνδρί. ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστι, νῦν δὲ ἅγιά ἐστιν. εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω. οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖς τοιούτοις, ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ θεός. τί γὰρ οἶδας γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ἢ τί οἶδας ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις; εἰ μὴ ἑκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ θεός, ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ κύριος, οὕτως περιπατείτω, καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις διατάσσομαι. περιτετμημένος τὶς ἐκλήθη; μὴ ἐπισπάσθω. ἐν ἀκροβυστίᾳ τὶς ἐκλήθη; μὴ περιτεμνέσθω. ἡ περιτομὴ οὐδέν ἐστι, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ.

λζ ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει, ᾗ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω. δοῦλος ἐκλήθης; μή σοι μελέτω, ἀλλ᾽ εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι, μᾶλλον χρῆσαι. ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος, ἀπελεύθερος κυρίου ἐστίν. ὁμοίως καὶ ὁ ἐλεύθερος κληθεὶς, δοῦλός ἐστι χριστοῦ. τιμῆς ἠγοράσθητε, μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοὶ, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ θεῷ.

λη περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι, ὡς ἠλεημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι. νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην. ὅτι καλὸν ἀνθρώπῳ, τὸ οὕτως εἶναι. δέδεσαι γυναικί; μὴ ζήτει λύσιν. λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζήτει γυναῖκα. ἐὰν δὲ καὶ γήμῃς

ieiunio & precationi: & rurſum in unũ conueniatis, ne tentet uos ſatanas propter intẽperantiam ueſtram. Hoc aũt dico iuxta indulgentiam, non iuxta pręceptum. Nam uelim omnes homines eſſe, ut & ipſe ſum. Sed unuſquiſꝙ proprium donum habet ex deo, alius quidem ſic, alius autẽ ſic. Dico autem inconiugatis & uiduis, bonũ eis eſt ſi manſerint ut & ego: ꝙ ſi ſe non continẽt, cõtrahant matrimoniũ. Nam ſatius eſt matrimonium cõtrahere, quàm uri. At coniugatis præcipio, non ego, imò dominus: Vxor à uiro ne ſeparetur: ꝙ ſi ſeparata fuerit, maneat innupta, aut marito reconciliet: & maritus uxorẽ ne dimittat. Reliquis aũt ego dico, nõ dominus. Si quis frater uxorem habet infidelẽ, & hæc aſſentitur ut habitet cum illo, ne dimittat eã: & mulier quæ habet maritum infidelem, & is aſſentitur ut habitet cum ea, ne dimittat illũ. Sanctificatus eſt enim maritus incredulus per uxorẽ, & ſanctificata eſt uxor incredula per maritum. Alioqui filij ueſtri immũdi eſſent, nũc aũt ſancti ſũt. Quòd ſi incredulus diſcedit, diſcedat. Non eſt ſeruituti ſubiectus frater aut ſoror in huiuſmodi, ſed in pace uocauit nos deus. Qui namꝙ ſcis mulier, an maritũ ſis ſeruatura? aut qui ſcis uir, an uxorem ſis ſeruaturus? Vtcunꝙ fuerit, unuſquiſꝙ ut ipſi partitus eſt deus, unuſquiſꝙ ut illũ uocauit domin9, ita ambulet: & ſic in eccleſijs omnibus ordino. Circunciſus aliquis uocatus eſt? ne accerſat prẹputium. In præputio aliquis uocatus eſt? ne circũcidatur. Circũciſio nihil eſt, & præputiũ nihil eſt, ſed obſeruatio mãdatorum dei. Vnuſquiſꝙ in ea uocatione in qua uocatus fuit, maneat. Seruus uocatus es? ne ſit tibi curę: quinetiã ſi potes liber fieri, potius utere. Etenim qui in domino uocatus eſt ſeruus, libertus domini eſt. Similiter & qui liber uocatus fuit, ſeruus eſt Chriſti. Pretio empti fuiſtis, nolite fieri ſerui hominum. Vnuſquiſꝙ in eo, in quo uocatus fuit, fratres, maneat apud deum. De uirginibus autẽ præceptum domini non habeo: conſiliũ tamen do, tanquam miſericordiam conſequutus à domino, in hoc ut ſim fidelis. Arbitror igitur hoc bonum eſſe propter præſentem neceſſitatem. Nam bonum eſt homini ſic eſſe. Alligatus es uxori? ne quære diuortiũ. Solutus es ab uxore? ne quæras uxorem. Quòd ſi duxeris

γήμῃς, οὐχ ἥμαρτες. καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ παρθέ-
νος, οὐχ ἥμαρτε. θλῖψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἕξου-
σιν οἱ τοιοῦτοι. ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι. τοῦ-
το δέ φημι ἀδελφοί, ὁ καιρὸς συνεσταλμέ-
νος. τὸ λοιπόν ἐστιν, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυ-
ναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι. καὶ οἱ κλαίον-
τες, ὡς μὴ κλαίοντες. καὶ οἱ χαίροντες, ὡς
μὴ χαίροντες. καὶ οἱ ἀγοράζοντες, ὡς μὴ κα-
τέχοντες. καὶ οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ,
ὡς μὴ καταχρώμενοι. παράγει γὰρ τὸ σχῆ-
μα τοῦ κόσμου τούτου. θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμε-
ρίμνους εἶναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυ-
ρίου πῶς ἀρέσει τῷ κυρίῳ. ὁ δὲ γαμήσας με-
ριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναι-
κί. μεμέρισται ἡ γυνὴ καὶ ἡ παρθένος. ἡ ἄ-
γαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ᾖ ἁγία
καὶ σώματι καὶ πνεύματι. ἡ δὲ γαμήσασα
μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῷ ἀν-
δρί. τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν συμφέρον λέ-
γω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ
εὔσχημον καὶ εὐπρόσεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερι-
σπάστως.

λθ εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐ-
τοῦ νομίζει, ἐὰν ᾖ ὑπέρακμος, καὶ οὕτως ὀφεί-
λει γίνεσθαι, ὃ θέλει ποιείτω. οὐχ ἁμαρτάνει,
γαμείτωσαν. ὃς δὲ ἕστηκεν ἑδραῖος ἐν τῇ καρ-
δίᾳ, μὴ ἔχων ἀνάγκην, ἐξουσίαν δὲ ἔχει πε-
ρὶ τοῦ ἰδίου θελήματος, καὶ τοῦτο κέκρικεν
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τοῦ τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ
παρθένον, καλῶς ποιεῖ. ὥστε ὁ ἐκγαμίζων
καλῶς ποιεῖ, ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζων κρεῖσσον
ποιεῖ.

μ γυνὴ δέδεται νόμῳ, ἐφ᾽ ὅσον χρόνον ζῇ ὁ
ἀνὴρ αὐτῆς. ἐὰν δὲ καὶ κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς,
ἐλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυ-
ρίῳ. μακαριωτέρα δέ ἐστιν ἐὰν οὕτως μείνῃ, κατὰ
τὴν ἐμὴν γνώμην. δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θεοῦ
ἔχειν.

περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν, ὅ-
τι πάντες γνῶσιν ἔχομεν. ἡ γνῶσις φυ-
σιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ. εἰ δέ τις
δοκεῖ εἰδέναι τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκεν,
καθὼς δεῖ γνῶναι. εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν
θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ᾽ αὐτοῦ. περὶ τῆς
βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν, ὅ-
τι οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐ-
δεὶς θεὸς ἕτερος, εἰ μὴ εἷς. καὶ γὰρ εἴ-
περ εἰσὶ λεγόμενοι θεοί, εἴτε ἐν οὐρανῷ,
εἴτε ἐπὶ τῆς γῆς, ὥσπερ εἰσὶ θεοὶ πολ-
λοί, καὶ κύριοι πολλοί, ἀλλ᾽ ἡμῖν εἷς θε-
ός, ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡ-
μεῖς εἰς αὐτόν, καὶ εἷς κύριος ἰησοῦς χρι-
στὸς

duxeris uxorem,nõ peccaſti.Et ſi nupſerit
uirgo,non peccauit.Attamen afflictionem
in carne habituri ſunt huiuſmodi.Ego ue-
rò uobis parco.Cæterum illud dico fratres,
tempus contractũ eſt:ſupereſt,ut qui habẽt
uxores,ſint tanquã non habeant:& qui plo-
rant,tanquam non plorent:& qui gaudent,
tanquam non gaudeant:& qui emunt,tan-
quam non poſsideant:& qui utuntur mun-
do hoc,tanquã non utantur. Præterit enim
habitus huius mundi. Velim aũt uos abſq;
ſollicitudine eſſe.Qui cœlebs eſt, curat ea
quæ ſunt domini,quomodo placiturus ſit
domino.At qui duxit uxorem,ſollicitus eſt
de his quæ ſunt mundi,quomodo placitu-
rus ſit uxori.Diuiſa ſunt hæc duo:mulier,
& uirgo.Innupta curat ea,quæ ſunt domi-
ni,ut ſit ſancta quum corpore tum ſpiritu.
Contrà,quæ nupta eſt,curat ea quæ ſunt
mundi,quomodo placitura ſit uiro.Hoc au-
tem ad id,quod uobis conducibile eſt,dico:
non uti laqueũ uobis inijciam:ſed ut quod
honeſtum ac decorũ eſt,ſequamini,& ad-
hæreatis domino,abſque ulla diſtractione.

Quòd ſi quis indecorum uirgini ſuæ pu-
tat,ſi prætereat nubẽdi tempus,& ſic opor-
tet fieri:quod uult faciat,non peccat,iũgan-
tur matrimonio.Cæterũ qui ſtat firmus in
corde,non habẽs neceſsitatem,ſed poteſta-
tem habet propriæ uoluntatis:& hoc decre-
uit in corde ſuo,ut ſeruet ſuã uirginẽ,bene
facit.Itaq; qui elocat nuptũ,bene facit. At
tamẽ qui non elocat nuptum,melius facit.

Vxor alligata eſt matrimonio,quandiu
uiuit maritus eius:quòd ſi dormierit mari-
tus illius,libera eſt ad cui uelit nubendum,
modo in domino.Attamẽ beatior eſt,ſi ſic
maneat,iuxta meam ſententiã. Opinor aũt
ꝙ & ipſe ſpiritũ dei habeam. Cæterũ de
ijs quæ ſimulacris immolant̃,ſcimus ꝙ om-
nes ſcientiam habemus.Scientia inflat,cha-
ritas uero ædificat.Quòd ſi quis ſibi uidet̃
aliquid ſcire,nondum quicq̃ nouit, quẽad-
modũ oporteat ſcire.At ſi quis diligit deũ,
hic cognitus eſt ab illo.De eſu igit̃ eorum
quæ ſimulacris immolãtur,ſcimus ꝙ nullũ
eſt ſimulacrũ in mũdo:& ꝙ nullus ſit deus
alius,niſi unus.Nam etiã ſi ſunt qui dican-
tur dij,ſiue in cœlo,ſiue in terra,quẽadmo-
dum ſunt dij multi,& domini multi:nobis
tamen unus eſt deus,q̃ eſt pater ille,ex quo
omnia,& nos in illũ:& unus dñs Ieſus Chri-
ſtus

στός, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ. ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις. τινὲς δὲ τῇ συνειδήσει τοῦ εἰδώλου ἕως ἄρτι, ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσι, καὶ ἡ συνείδησις αὐτῶν ἀσθενὴς οὖσα, μολύνεται. βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ θεῷ. οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν, περισσεύομεν. οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν, ὑστερούμεθα. βλέπετε δὲ, μήπως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενοῦσιν. ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σὲ, τὸν ἔχοντα γνῶσιν, ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος, οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν; καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφὸς, ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, δι' ὃν χριστὸς ἀπέθανεν. οὕτως δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς χριστὸν ἁμαρτάνετε. διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίζω.

μα

οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; οὐχὶ ἰησοῦν χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν ἑώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστὲ ἐν κυρίῳ; εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμί. ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς, ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ. ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν αὕτη ἐστί. μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πιεῖν; μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν; ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου, καὶ κηφᾶς; ἢ μόνος ἐγὼ καὶ βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι; τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ; τίς φυτεύει ἀμπελῶνα, καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα λαλῶ; ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει; ἐν γὰρ τῷ μωσέως νόμῳ γέγραπται. οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ; ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη. ὅτι ἐπ' ἐλπίδι ὀφείλει, ὁ ἀροτριῶν, ἀροτριᾶν, καὶ ὁ ἀλοῶν, τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ μετέχειν, ἐπ' ἐλπίδι. εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν; εἰ ἄλλοι τῆς ἐξουσίας ὑμῶν μετέχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς; ἀλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα στέγομεν, ἵνα μὴ ἐγκοπήν τινα δῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ. οὐκ οἴδατε, ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι, ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν; οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες, τῷ θυσιαστηρίῳ συμ-

μερίζονται

ſtus, per quem omnia, & nos per illum: ſed non in omnibus eſt ſcientia. Nonnulli uero cum conſcientia ſimulacri uſq; ad hoc tempus, tanquam ſimulacris immolatū edunt, & conſcientia illorū infirma quum ſit, polluitur. Atqui eſca nos non commēdat deo: neq; ſi comedamus, aliquid nobis ſupereſt: neq; ſi non comedamus, quicquā nobis deeſt. Sed uidete ne quo modo facultas illa ueſtra, offendiculo ſit ijs qui infirmi ſunt. Etenim ſi ꝗs conſpexerit te, qui habes ſcientiam, in epulo ſimulacrorū accūbētem, nónne conſciētia eius qui infirmus eſt, ædificabitur ad edendū ea quæ ſunt ſimulacris immolata? Et peribit frater qui infirmus eſt, in tua ſcientia, propter quē Chriſtus fuit mortuus. Sic aūt peccantes in fratres & uulnerantes illorū conſcientiā infirmam, in Chriſtum peccatis. Quapropter ſi eſca offendit fratrem meum, haudquaꝗ̄ ueſcar carnibus in æternum, ne fratri meo ſim offendiculo.

An non ſum apoſtolus? an nō ſum liber? IX
an non Ieſum Chriſtum dominū noſtrū uidi? an nō opus meum uos eſtis in domino? Si cæteris non ſum apoſtolus, at ſanè uobis ſum: ſiquidem ſigillū apoſtolatus mei, uos eſtis in domino. Mea reſponſio apud eos qui me interrogant, hæc eſt: An non habemus poteſtatē edendi ac bibendi? An non habemus poteſtatē, ſororem mulierem circūducendi, queādmodū & cæteri apoſtoli & fratres domini & Cephas? Aut ſol⁹ ego & Barnabas non habemus poteſtatē hoc faciendi? Quis militat ſuis ſtipendijs unquā? Quis plātat uineam, & de fructu eius non edit? Aut quis paſcit gregē, & de lacte gregis non edit? Num ſecundū hominem hæc dico? An non & lex eadem dicit? Etenim in Moſi lege ſcriptū eſt: Non obligabis os boui triturāti. Num boues curæ ſunt deo? An hoc propter nos omnino dicit? Propter nos enim hoc ſcriptum eſt, ꝗ ſub ſpe debeat is qui arat, arare: & qui triturat ſub ſpe, ſpei ſuæ particeps eſſe debeat. Si nos uobis ſpiritualia ſeminauimus, magnū eſt ſi nos ueſtra carnalia meſſuerimus? Si cæteri poteſtatis erga uos participes ſunt, cur non potius nos? Atqui non uſi fuimus poteſtate iſta, ſed omnia ſufferimus, ne quod offendiculū demus euāgelio Chriſti. An neſcitis ꝗ ij qui in ſacris operant̄, ex ſacrificio uiuūt? Qui ſacrario aſsiſtūt, unà cum ſacrario par

tem

μερίζονται; οὕτως καὶ ὁ κύριος διέταξε, τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν, ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν. ἐγὼ δὲ οὐδενὶ ἐχρησάμην τούτων. οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτως γένηται ἐν ἐμοί. καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ. ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστι μοι καύχημα. ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται. οὐαὶ δέ μοι ἐστίν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι. εἰ γὰρ ἑκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω. εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι. τίς οὖν μοι ἐστὶν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος, ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ, μὴ καταχρήσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

μβ ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων, πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω. καὶ ἐγενόμην τοῖς ἰουδαίοις, ὡς ἰουδαῖος, ἵνα ἰουδαίους κερδήσω. τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω. τοῖς ἀνόμοις, ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος θεῷ, ἀλλ' ἔννομος χριστῷ, ἵνα κερδήσω ἀνόμους. ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω. τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. τοῦτο δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινωνὸς αὐτοῦ γένωμαι.

μγ οὐκ οἴδατε, ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; οὕτως τρέχετε, ἵνα καταλάβητε. πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται. ἐκεῖνοι μὲν οὖν, ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον.

μδ ἐγὼ τοίνυν οὕτως τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως. οὕτως πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων. ἀλλ' ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα, καὶ δουλαγωγῶ, μή πως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.

με οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν, καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διῆλθον, καὶ πάντες εἰς τὸν μωσῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον. ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας. ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ χριστός.

μς ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός, κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ. ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς κἀκεῖνοι ἐπεθύμησαν. μὴ δὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε, καθώς τινες αὐτῶν, ὡς γέγραπται. ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν. μὴ δὲ πορνεύωμεν, καθώς τινες αὐτῶν ἐπόρνευ-

tem accipiũt? Sic & dominus ordinauit, ut qui euangeliũ annunciant, ex euangelio uiuant. Ego tamen nullo horũ usus fui. Quanquam nõ scripsi hæc, ut ita fiat in me. Nam bonum est mihi mori potius, quàm ut gloriationem meam aliquis inanem reddat. Etenim si euangelizẽ, non est quod glorier. Necessitas enim mihi incumbit. Væ aũt mihi est, nisi euãgelizem. Nam si uolens hoc faciã, præmiũ habeo: sin inuitus, dispẽsatio commissa est mihi. Quod igitur mihi est præmium? Vt quum euangelizem, gratuitum efficiam euãgelium Christi, in hoc, ne abutar potestate mea in euangelio. Etenim quum liber sim ab omnibus, omnibus meipsum seruũ feci, quo plureis lucrifaciã: & factus sum Iudæis, quasi Iudæus, ut Iudæos lucrifaciam: ijs qui sub lege sunt, quasi sim sub lege, ut eos qui sub lege sunt, lucrifaciã: his qui sine lege sunt, tanquã sim sine lege: quum non sim sine lege deo, sed obnoxius legi Christi, ut lucrifaciam eos qui sunt sine lege. Factus sum infirmis quasi infirmus, ut infirmos lucrifaciam. Omnibus factus sum omnia, ut omnino aliquos seruem. Hoc aũt facio propter euãgelium, ut particeps illius fiam. An nescitis quòd qui in stadio currũt, omnes quidẽ currunt, sed unus accipit præmium? Sic currite, ut cõprehẽdatis. Omnis aũt qui certat, per omnia temperans est: illi quidem igitur, ut periturã coronã accipiãt, nos aũt ut æternam. Ego itaque sic curro, ut non in incertũ: sic pugilem ago, nõ uelut aerem feriens: uerũ subijcio corpus meum, & in seruitutẽ redigo, ne quo modo fiat, ut quũ alijs prędicarim ipse reprobus efficiar.

Nolim aũt uos ignorare fratres, quòd patres nostri omnes sub nube erant, & omnes per mare transierũt, & omnes in Mosen baptizati sunt in nube & in mari: & omnes eandem escã spiritualẽ comedebant, & omnes eundẽ potum spiritualẽ bibebant. Bibebant enim de spirituali, quæ illos comitabat, petra: petra uero fuit Christus. Sed pluribus illorũ nõ approbauit deus: prostrati sunt enim in deserto. Hæc aũt figuræ nostri fuerũt, ne nos simus cõcupiscẽtes rerũ malarũ, quẽadmodũ & illi concupierunt. Neque simulacrorum sitis cultores, sicuti quidã illorũ, quemadmodũ scriptũ est: Sedit populus ut ederet ac biberet, & surrexerũt ad ludendũ. Neque stupris inquinemur, sicuti quidã illorum stupris

ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰκοσιτρεῖς
χιλιάδες. μὴ δὲ ἐκπειράζωμεν τὸν χριστὸν, κα-
θὼς καί τινες αὐτῶν ἐπείρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν
ὄφεων ἀπώλοντο. μὴ δὲ γογγύζετε, καθὼς καί
τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ
ὀλοθρευτοῦ.

μζ ταῦτα δὲ πάντα τύποι συνέβαινον ἐκείνοις,
ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη
τῶν αἰώνων κατήντησεν. ὥστε ὁ δοκῶν ἑστάναι,
βλεπέτω μὴ πέσῃ. πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν,
εἰ μὴ ἀνθρώπινος.

μη πιστὸς δὲ ὁ θεὸς, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆ-
ναι, ὑπὲρ ὃ δύνασθε. ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πει-
ρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν, τοῦ δύνασθαι ὑμᾶς
ὑπενεγκεῖν. διόπερ ἀγαπητοί μου φεύγετε
ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας, ὡς φρονίμοις λέγω, κρί-
νατε ὑμεῖς ὅ φημι.

μθ τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας, ὃ εὐλογοῦμεν,
οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ χριστοῦ ἐστι; τὸν
ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος
τοῦ χριστοῦ ἐστιν; ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολ-
λοί ἐσμεν. οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου
μετέχομεν.

ν βλέπετε τὸν ἰσραὴλ κατὰ σάρκα. οὐχὶ οἱ ἐσ-
θίοντες τὰς θυσίας, κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰ-
σί; τί οὖν φημι, ὅτι εἴδωλόν τί ἐστιν; ἢ ὅτι εἰδω-
λόθυτόν τί ἐστιν; ἀλλ᾽ ὅτι ἃ θύει τὰ ἔθνη, δαιμο-
νίοις θύει, καὶ οὐ θεῷ. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς
τῶν δαιμόνων γίνεσθαι. οὐ δύνασθε ποτήριον κυ-
ρίου πίνειν, καὶ ποτήριον δαιμονίων. οὐ δύνασθε
τραπέζης κυρίου μετέχειν, καὶ τραπέζης δαι-
μονίων. ἢ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰσχυρό-
τεροι αὐτοῦ ἐσμέν; πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ᾽ οὐ πάν-
τα συμφέρει. πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ᾽ οὐ πάντα
οἰκοδομεῖ. μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ
ἑτέρου ἕκαστος.

να πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον, ἐσθίετε, μη-
δὲν ἀνακρίνοντες, διὰ τὴν συνείδησιν. τοῦ γὰρ
κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. εἰ δέ τις κα-
λεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων, καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν
νβ τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν, ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρί-
νοντες διὰ τὴν συνείδησιν.
ἐὰν δέ τις ὑμῖν εἴπῃ, τοῦτο εἰδωλόθυτόν ἐστι, μὴ
ἐσθίετε, δι᾽ ἐκεῖνον τὸν μηνύσαντα, καὶ τὴν συ-
νείδησιν. τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐ-
τῆς. συνείδησιν δὲ λέγω, οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ
τὴν τοῦ ἑτέρου. ἵνα τί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρί-
νεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως; εἰ δὲ ἐγὼ χάρι-
τι μετέχω, τί βλασφημοῦμαι, ὑπὲρ οὗ ἐγὼ
νγ εὐχαριστῶ;
εἴτε οὖν ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε,
πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε. ἀπρόσκοποι
γίνεσθε

ſtupris polluti ſunt,& conciderunt uno die
uiginti tria milia. Neq; tētemus Chriſtum,
ſicut & quidam illorum tētauerunt,& à ſer
pētibus extincti ſunt. Neq; murmuretis, ſi-
cut & quidam illorum murmurauerunt,&
interempti ſunt ab extinctore. Hæc autē
omnia figuræ contigerūt illis. Scripta uero
ſunt propter admonitionem noſtrī, in quos
termini ætatum inciderūt. Proinde qui ſibi
uidetur ſtare, uideat ne cadat. Tētatio uos
nō cepit, niſi humana. Sed fidelis eſt deus
qui non ſinet uos tentari ſupra id quod po-
teſtis: imò faciet unà cum tentatione euen-
tum, quo poſsitis ſufferre. Quapropter dile
cti mei, fugite ab ſimulacrorū cultu, ut pru-
dentibus loquor, iudicate uos quod dico.

Poculū benedictionis, cui benedicimus,
nonne cōmunicatio ſanguinis Chriſti eſt?
Panis quem frāgimus, nonne cōmunicatio
corporis Chriſti eſt? Quoniā unus panis,
unū corpus multi ſumus. Nam omnes ex
eodem pane participamus. Videte Iſrae
lem iuxta carnem. Nonne qui edunt uicti-
mas, participes ſacrarij ſunt? Quid ergo di-
co, φ ſimulacrū aliqd ſit? aut quod ſimula-
cris immolatū aliqd ſit? Non: uerū illud di-
co, φ quæ immolāt gētes, dæmonijs immo
lant,& non deo. Nolim autē uos conſortes
dæmoniorū eſſe. Non poteſtis poculū do-
mini bibere,& poculum dæmoniorū. Non
poteſtis menſæ domini participes eſſe,&
menſę dæmoniorū. An prouocamus domi
nū? Num fortiores illo ſumus? Omnia mi-
hi licent, at non omnia conducunt. Omnia
mihi licēt, ſed non omnia ædificant. Nemo
quod ſuum eſt, quærat, ſed quiſq; quod alte
rius eſt. Omne quod in macello uēditur,
edite: nihil interrogātes, propter cōſcientiā.
Domini ſiquidē eſt terra,& plenitudo eius.
Quòd ſi quis uocat uos infideliū,& uultis
ire, quicquid apponit̃ uobis, edite: nihil in-
terrogantes propter conſciētiam. Quòd
ſi quis uobis dixerit, Hoc ſimulacris immo-
latum eſt: ne edatis propter illum qui indi-
cauit,& propter conſcientiā. Domini ſiqui
dem eſt terra,& plenitudo eius. Porrò con-
ſciētiam dico, non tuam, ſed illius alterius.
Cur enim libertas mea iudicat̃ ab alia con-
ſciētia? Quòd ſi ego cum gratia participo,
cur ob id mihi male dicit̃, pro quo ego gra-
tias ago? Siue igit̃ editis, ſiue bibitis, ſiue
qd facitis, omnia in gloriā dei facite. Tales

γίνεσθε, καὶ ἰουδαίοις, καὶ ἕλλησι, καὶ τῇ ἐκκλη-
σίᾳ τοῦ θεοῦ. καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέ-
σκω, μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν
πολλῶν, ἵνα σωθῶσι. μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς
κἀγὼ χριστοῦ.
νδ ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, ὅτι πάντα μου μέ-
μνησθε. καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παρα-
δώσεις κατέχετε.
νε θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ
κεφαλὴ, ὁ χριστός ἐστι, κεφαλὴ δὲ γυναικός, ὁ ἀνήρ.
κεφαλὴ δὲ χριστοῦ, ὁ θεός.
νς πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος, ἢ προφητεύων,
κατὰ κεφαλῆς ἔχων, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν
αὐτοῦ. πᾶσα δὲ γυνὴ, προσευχομένη ἢ προφη-
τεύουσα ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ, καταισ-
χύνει τὴν κεφαλὴν ἑαυτῆς. ἓν γάρ ἐστι καὶ τὸ
αὐτὸ τῇ ἐξυρημένῃ. εἰ γὰρ οὐ κατακαλύπτεται
γυνὴ, καὶ κειράσθω. εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ τὸ κεί-
ρασθαι ἢ ξυρᾶσθαι, κατακαλυπτέσθω. ἀνὴρ μὲν
γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφα-
λὴν, εἰκὼν καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρχων. γυνὴ δὲ
δόξα ἀνδρός ἐστιν. οὐ γάρ ἐστιν ἀνὴρ ἐκ γυναι-
κὸς, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός. καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη
ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα.
διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κε-
φαλῆς, διὰ τοὺς ἀγγέλους, πλὴν οὔτε ἀνὴρ χωρὶς
γυναικὸς, οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς ἐν κυρίῳ.
ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, οὕτως καὶ ὁ ἀ-
νὴρ διὰ τῆς γυναικός, τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ.
ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε, πρέπον ἐστὶ, γυναῖκα ἀ-
κατακάλυπτον τῷ θεῷ προσεύχεσθαι; ἢ οὐδὲ
αὐτὴ ἡ φύσις διδάσκει ὑμᾶς, ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν
κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστι; γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δό-
ξα αὐτῆς ἐστιν; ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου
δέδοται.
νζ εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνεικος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύ-
την συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι
τοῦ θεοῦ. τοῦτο δὲ παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ,
ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖττον, ἀλλ' εἰς τὸ ἧττον συνέρ-
χεσθε. πρῶτον μὲν γὰρ συνερχομένων ὑμῶν ἐν
τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρ-
χειν καὶ μέρος τι πιστεύω. δεῖ γὰρ καὶ αἱρέσεις ἐν
ὑμῖν εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι, φανεροὶ γένωνται ἐν
ὑμῖν.
νη συνερχομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, οὐκ ἔστι
κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν, ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον
δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν. καὶ ὃς
μὲν πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει. μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ
ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλη-
σίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε καὶ καταισχύ-
νετε τοὺς μὴ ἔχοντας; τί ὑμῖν εἴπω; ἐπαι-
νέσω ὑμᾶς; ἐν τούτῳ οὐκ ἐπαινῶ. ἐγὼ γὰρ
παρέ-

estote, ut nullũ præbeatis offendiculũ, neq; Iudæis, neq; Græcis, neq; ecclesiæ dei: quẽadmodũ ego per omnia omnibus placeo, non quærens meam ipsius utilitatem, sed multorum ut salui fiant. Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Collaudo autẽ uos fratres, quòd omnia mea memoria tenetis: & quemadmodũ tradidi uobis, instituta tenetis. Sed uolo uos scire, quòd omnis uiri caput, Christus est: caput autẽ mulieris, uir: caput uero Christi, deus. Omnis uir orans, aut prophetans, quicquam habens in capite, probro afficit caput suum. Omnis uero mulier, orans aut prophetans non uelato capite, dehonestat caput suum. Nam id perinde est prorsus, ac si rasa esset. Etenim si non uelatur mulier, etiam tondeatur. Quòd si fœdũ est mulieri tonderi aut radi, ueletur. Vir quidem non debet uelare caput, quum is imago sit & gloria dei. At mulier, gloria uiri est. Non enim est uir ex muliere, sed mulier ex uiro. Neq; enim conditus est uir propter mulierem, sed mulier propter uirũ. Propter hoc debet mulier potestatem habere in capite, propter angelos: alioqui neq; uir absque muliere, neq; mulier absque uiro in domino. Nam quemadmodũ mulier ex uiro est, ita & uir per mulierem, omnia uero ex deo. Inter uos ipsos iudicate, num decorum est, mulierem non uelatã deum orare? An ne natura quidem ipsa hoc docet uos, quòd uiro quidem si comatus fuerit, probro sit? Contrà mulier si comata fuerit, gloriæ sit? eo quod coma pro uelamine data sit. Cæterum si quis uidetur contentiosus esse, nos huiusmodi consuetudinem non habemus, neque ecclesiæ dei. Illud tamen præcipiẽs, non laudo quod non in melius, sed in deterius conuenitis. Nam primum quidem, quum cõuenitis in ecclesia, audio dissidia in uobis esse, & aliqua ex parte credo. Oportet enim & sectas in uobis esse, quo qui probati sunt, manifesti fiant inter uos. Igitur quum conuenitis in eundem locum, non licet dominicam cœnam edere, quòd unusquisq; propriam cœnam occupat in edendo. Et hic quidem esurit, ille uero ebrius est. Num sanè domos non habetis ad edendum & bibendum? An ecclesiam dei contemnitis, & pudefacitis eos qui non habent? Quid uobis dicam? Laudabo uos? In hoc non laudo. Ego enim accepi

παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα
ὑμῖν, ὅτι ὁ κύριος ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδί-
δοτο, ἔλαβεν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε,
καὶ εἶπε. λάβετε, φάγετε, τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶ-
μα, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον. τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν
ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον με-
τὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων, τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ και-
νὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι. τοῦτο ποιεῖτε,
ὁσάκις ἂν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὁσά-
κις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτή-
ριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγ-
γέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ. ὥστε ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν
ἄρτον τοῦτον, ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ κυρίου ἀνα-
ξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ αἵματος
τοῦ κυρίου. δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν,
καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ πο-
τηρίου πινέτω. ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀνα-
ξίως, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρί-
κθ νων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου.
διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄῤῥωστοι,
καὶ κοιμῶνται ἱκανοί. εἰ γὰρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν,
οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα. κρινόμενοι δὲ ὑπὸ κυρίου
παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατα-
ξ κριθῶμεν.
ὥστε ἀδελφοί μου συνερχόμενοι εἰς τὸ φα-
γεῖν, ἀλλήλους ἐκδέχεσθε. εἰ δέ τις πεινᾷ, ἐν οἴ-
κῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ εἰς κρίμα συνέρχησθε. τὰ δὲ
ξα λοιπὰ ὡς ἂν ἔλθω, διατάξομαι.
περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν ἀδελφοί, οὐ θέλω
ὑμᾶς ἀγνοεῖν. οἴδατε ὅτι ἔθνη ἦτε πρὸς τὰ
εἴδωλα τὰ ἄφωνα, ὡς ἂν ἤγεσθε ἀπαγόμενοι.
διὸ γνωρίζω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι θεοῦ
λαλῶν, λέγει ἀνάθεμα ἰησοῦν. καὶ οὐδεὶς δύ-
ναται εἰπεῖν κύριον ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι
ἁγίῳ. διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσί, τὸ δὲ αὐ-
τὸ πνεῦμα. καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσι, καὶ ὁ
αὐτὸς κύριος. καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰ-
σίν, ὁ δὲ αὐτός ἐστι θεός, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν
πᾶσιν. ἑκάστῳ δὲ δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ
πνεύματος, πρὸς τὸ συμφέρον. ᾧ μὲν γὰρ διὰ
τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλ-
λῳ δὲ λόγος γνώσεως, κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα,
ἑτέρῳ δὲ πίστις, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, ἄλ-
λῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύ-
ματι, ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλῳ δὲ
προφητεία, ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων,
ἑτέρῳ δὲ γένη γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία
γλωσσῶν. πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ
τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ, καθὼς
βούλεται. καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἕν ἐστι, καὶ μέλη
ἔχει πολλά, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ
ἑνός, πολλὰ ὄντα, ἕν ἐστι σῶμα, οὕτω καὶ ὁ χρι-

accepi à domino,quod & tradidi uobis,ꝙ
dominus Ieſus,in ea nocte qua traditus eſt,
accepit panem:& poſtq̃ gratias egiſſet,fre-
git,ac dixit:Accipite,edite. Hoc meum eſt
corpus,quod pro uobis frãgitur,hoc facite
in mei cõmemoratione. Ad eũdem modũ
& poculũ,peracta cœna,dicẽs:hoc poculũ
nouũ teſtamentũ eſt in meo ſanguine:hoc
facite,quotieſcũq; biberitis,in mei comme
moratione. Quotieſcũq; enim comederitis
panẽ hunc,& de poculo hoc biberitis,mor-
tem domini annũciatis,donec uenerit. Ita-
q; quiſq; ederit panem hunc,aut biberit de
poculo domini indigne, reus erit corporis
& ſanguinis domini. Probet autẽ homo ſe-
ipſum,& ſic de pane illo edat,& de poculo
illo bibat. Nam qui edit & bibit indigne,iu
diciũ ſibijpſi edit & bibit,non dijudicãs cor
pus domini. Propter hoc inter uos multi
imbecilles & inualidi,& dormiũt multi. Et-
enim ſi noſipſos dijudicaſſemus, haudqua-
quam iudicati fuiſſemus. At quum iudica-
mur,à domino corripimur,ne cum mundo
condẽnemur. Itaq; fratres mei,quũ con-
uenitis ad comedendũ,alius aliũ expecta-
te. Quòd ſi quis eſurit,domi edat,ne ad cõ-
demnationẽ conueniatis. Cętera uero,quũ
uenero diſponam. Porrò de ſpiritualibus XII
fratres,nolo uos ignorare. Scitis ꝙ gentes
fuiſtis,& ad ſimulacra muta utcũq; duceba
mini ſequentes. Quapropter notũ uobis fa
cio,ꝙ nullus per ſpiritum dei loquens dicit
anathema Ieſum:& nemo poteſt dicere do-
minũ Ieſum,niſi per ſpiritum ſanctũ. Diui-
ſiones aũt donorũ ſunt,ſed idem ſpiritus,&
diuiſiones miniſteriorũ ſunt,& idem domi
nus:& diuiſiones operationũ ſunt,ſed idẽ
eſt deus,efficiens omnia in omnibus. Vni-
cuiq; uero datur manifeſtatio ſpiritus ad id
quod expedit. Nam huic quidẽ per ſpiritũ
datur ſermo ſapiẽtiæ,alij uero ſermo ſcien-
tiæ,ſecũdũ eundẽ ſpiritũ:alij uero fides per
eundẽ ſpiritũ:alij uero dona ſanationũ per
eundem ſpiritũ:alij uero efficaciæ potẽtia-
rum:alij uero prophetia,alij uero diſcretio-
nes ſpirituũ,alij uero genera linguarũ, alij
uero interpretatio linguarum. Sed omnia
hæc efficit unus ille & idẽ ſpiritus, diuidẽs
peculiariter unicuiq; ſicuti uult. Quemad-
modũ eñ corpus unũ eſt,& mẽbra habet
multa, omnia uero mẽbra corporis unius,
multa quũ ſint,unũ ſunt corpus,ſic & Chri

στός. καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε ἰουδαῖοι, εἴτε ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι, εἴτε ἐλεύθεροι. καὶ πάντες εἰς ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν. καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἓν μέλος, ἀλλὰ πολλά. ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς, ὅτι οὐκ εἰμὶ χείρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος; καὶ ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμός, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος; εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὀφθαλμός, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ ὅλον ἀκοή, ποῦ ἡ ὄσφρησις; νυνὶ δὲ ὁ θεὸς ἔθετο τὰ μέλη, ἓν ἕκαστον αὐτῶν ἐν τῷ σώματι, καθὼς ἠθέλησεν. εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἓν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα; νῦν δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἓν δὲ σῶμα. οὐ δύναται δὲ ὁ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρί, χρείαν σου οὐκ ἔχω. ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσί, χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν, ἀναγκαῖά ἐστι, καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περιτίθεμεν. καὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει. τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν, οὐ χρείαν ἔχει. ἀλλ' ὁ θεὸς συνεκέρασε τὸ σῶμα, τῷ ὑστεροῦντι περισσοτέραν δοὺς τιμήν, ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη. καὶ εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη. εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη. ὑμεῖς δὲ ἐστὲ σῶμα χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους. καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν. μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; μὴ πάντες διδάσκαλοι; μὴ πάντες δυνάμεις; μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσι; μὴ πάντες διερμηνεύουσι; ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα. καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι.

ξβ ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα, καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν εἰμι. καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου, ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται. ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ. ἡ

ἀγάπη

ſtus.Etenim per unum ſpiritũ nos omnes
in unũ corpus baptizati ſumus,ſiue Iudæi,
ſiue Græci,ſiue ſerui,ſiue liberi:& omnes
unum ſpiritũ hauſimus. Etenim corpus nõ
eſt unum membrũ,ſed multa.Si dicat pes,
non ſum manus,non ſum de corpore:num
idcirco non eſt de corpore? Et ſi dicat auris,
non ſum oculus,non ſum de corpore:num
ideo non eſt de corpore? Si totũ corpus ocu
lus,ubi auditus? Si totum auditus,ubi olfa
ctus? Nunc aũt deus poſuit membra, unũ
quodq; ſingulatim in corpore,quẽadmodũ
uoluit.Quòd ſi eſſent omnia unum mem
brum,ubi corpus? Nunc aũt multa quidem
membra,unum uero corpus.At non poteſt
oculus dicere manui,non eſt mihi opus te:
aut rurſũ caput pedibus,non eſt mihi opus
uobis.imò multo potius,quæ uidentur mem
bra corporis imbecilliora eſſe, neceſſaria
ſunt:& quæ putamus minus honeſta eſſe
corporis,his honorẽ uberiorẽ apponimus:
& indecora noſtri,copioſiorem decorẽ ha
bent.Cæterum quę decora ſunt noſtri,non
indigent:ſed deus ſimul tẽperauit corpus,
ei cui deerat,copioſiorem addẽs honorem,
ne ſit diſsidiũ in corpore,ſed inuicẽ alia pro
alijs eandem ſollicitudinẽ gerant membra.
Et ſiue patitur unum membrũ, ſimul patiũ
tur omnia membra:ſiue glorificatur unum
membrũ,ſimul gaudẽt omnia mẽbra. Vos
aũt eſtis corpus Chriſti,& membra ex par
te.Et alios quidẽ poſuit deus in eccleſia,pri
mum apoſtolos,deinde ꝓphetas,tertio do
ctores,deinde poteſtates,deinde dona ſana
tionum,ſubſidia,gubernationes,genera lin
guarũ.Num omnes apoſtoli? num omnes
prophetæ? num omnes doctores? num om
nes poteſtates? num omnes dona habent ſa
nationũ? num omnes linguis loquũtur? nũ
omnes interpretãtur? Sectemini uero dona
potiora.Et adhuc his excellẽtiorẽ uiam uo
bis oſtendo. Si linguis hominũ loquar &
angelorũ,charitatẽ aũt non habeam,factus
ſum æs reſonãs,aut cymbalũ tinniens.Et ſi
habeã prophetiã,& nouerim myſteria om
nia,omnẽq; ſcientiã:& ſi habeam omnẽ fi
dem,adeo ut montes loco dimoueã,charita
tem aũt nõ habeã,nihil ſum.Et ſi inſumam
in alimoniã omnes facultates meas,& ſi tra
dam corpus meũ ut cõburar,charitatẽ aũt
nõ habeã,nihil utilitatis capio.Charitas pa
tiens eſt,benigna eſt:charitas non inuidet:

charitas

ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ, πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. εἴτε δὲ προφητεῖαι καταργηθήσονται, εἴτε γλῶσσαι παύσονται, εἴτε γνῶσις καταργηθήσεται. ἐκ μέρους γὰρ γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν. ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην. ὅτε δὲ γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι, καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα, μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

ξγ διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. ὁ γὰρ λαλῶν γλώσσῃ, οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ τῷ θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια. ὁ δὲ προφητεύων ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομήν, καὶ παράκλησιν, καὶ παραμυθίαν. ὁ λαλῶν γλώσσῃ, ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ. ὁ δὲ προφητεύων, ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ. θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. μείζων γὰρ ὁ προφητεύων, ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύῃ, ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ. νυνὶ δὲ ἀδελφοί, ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω; ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω, ἢ ἐν ἀποκαλύψει, ἢ ἐν γνώσει, ἢ ἐν προφητείᾳ, ἢ ἐν διδαχῇ; ὅμως τὰ ἄψυχα φωνὴν διδόντα, εἴτε αὐλός, εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολὴν τοῖς φθόγγοις μὴ δῷ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον, ἢ τὸ κιθαριζόμενον; καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον φωνὴν σάλπιγξ δῷ, τίς παρασκευάσεται εἰς πόλεμον; οὕτως καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς γλώσσης ἐὰν μὴ εὔσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ λαλούμενον; ἔσεσθε γὰρ εἰς ἀέρα λαλοῦντες. τοσαῦτα, εἰ τύχοι, γένη φωνῶν ἐστιν ἐν κόσμῳ, καὶ οὐδὲν αὐτῶν ἄφωνον. ἐὰν οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος, καὶ ὁ λαλῶν, ἐν ἐμοὶ βάρβαρος. οὕτως καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλωταί ἐστε πνευμάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε, ἵνα περισσεύητε. διόπερ ὁ λαλῶν γλώσσῃ, προσευχέσθω, ἵνα διερμηνεύῃ. ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσσῃ, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστι. τί οὖν ἐστι; προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοΐ. ψαλῶ τῷ πνεύματι

charitas non est procax, nō inflatur, non est fastidiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, nō gaudet de iniustitia, sed congaudet ueritati: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Charitas nunq̃ excidit: siue prophetiæ abolebūtur, siue linguæ cessabūt, siue scientia abolebitur. Ex parte enim cognoscimus & ex parte prophetamus. Ast ubi uenerit quod perfectū est, tunc qđ ex parte est, abolebitur. Quum essem puer, ut puer loquebar, ut puer sentiebā, ut puer cogitabā. At ubi factus sum uir, aboleui puerilia. Cernimus em̄ nunc per speculū in ænigmate, tūc aūt facie ad faciē: nunc cognosco ex parte, tunc uero cognoscā queadmodū & cognitus sum. Nunc aūt manet fides, spes, charitas, tria hæc, sed maxima in his charitas.

Sectemini charitatē, æmulemini spiritualia, magis tamē ut prophetetis. Nam qui loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed deo: nullus enim audit: spiritu uero loqtur mysteria. Cæterū qui prophetat, hominibꝰ loquit̄ ædificationē & exhortationē & consolationē. Qui loquit̄ lingua, seipsum ædificat: at qui prophetat, congregationē ædificat. Volo aūt omnes uos loqui linguis, magis tamē ut prophetetis. Maior em̄ qui prophetat, q̃ qui loquit̄ linguis, nisi interpretetur, ut ecclesia ædificationē accipiat. Nunc aūt fratres, si ueniā ad uos linguis loquens, qđ uobis ,pdero: nisi uobis loquar aut per reuelationē aut per scientiā aut per prophetiā aut per doctrinā: Quin & inanima, uocem reddētia siue tibia siue cithara, nisi distinctionē sonis dederint, quomodo cognoscetur quod tibia canitur aut cithara: Etem̄ si incertā uocē tuba dederit, quis apparabit̄ ad bellū: Sic & uos per linguā, nisi significantē sermonē dederitis, quomodo intelligetur quod dicitur: eritis enim in aerem loquētes. Tam multa, uerbi gratia, genera uocum sunt in mundo, & nihil horū mutum. Itaq; si nesciero uim uocis, ero ei qui loquitur barbarus, & qui loquitur, apud me barbarus. Itaq; & uos, quandoquidem sectatores estis spirituum, ad ædificationem ecclesiæ quærite, ut excellatis. Quapropter qui loquitur lingua, oret ut interpretetur. Nam si orem lingua, spiritus meus orat, at mens mea fructu uacat. Quid igitur est: Orabo spiritu, sed orabo & mente. Canam spiritu

XIIII

πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ. ἐπεὶ ἐὰν εὐλογήσῃς τῷ πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου, πῶς ἐρεῖ τὸ ἀμὴν, ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ; ἐπειδὴ, τί λέγεις, οὐκ οἶδε. σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς, ἀλλ' ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶν. ἀλλ' ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ. ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσὶν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε. ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται. ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ' οὕτως εἰσακούσονταί μου, λέγει κύριος. ὥστε αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖόν εἰσιν, οὐ τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις. ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν. ἐὰν οὖν συνέλθῃ ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ πάντες γλώσσαις λαλῶσιν, εἰσέλθωσι δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἐροῦσιν, ὅτι μαίνεσθε; ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων, καὶ οὕτως τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται, καὶ οὕτως πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, προσκυνήσει τῷ θεῷ, ἀπαγγέλλων, ὅτι ὁ θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐστί. τί οὖν ἐστὶν ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, ἑρμηνείαν ἔχει. πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω. εἴτε γλώσσῃ τὶς λαλεῖ, κατὰ δύο, ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς, καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἷς διερμηνευέτω. ἐὰν δὲ μὴ ᾖ διερμηνευτὴς, σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ, ἑαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ τῷ θεῷ.

ξδ προφῆται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν. ἐὰν δὲ ἄλλῳ ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω. δύνασθε γὰρ καθ' ἕνα πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσι, καὶ πάντες παρακαλῶνται. καὶ πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται. οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας ὁ θεὸς, ἀλλ' εἰρήνης, ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων.

ξε αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν. οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ' ὑποτάσσεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει. εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν. αἰσχρὸν γάρ ἐστι γυναιξὶν ἐν ἐκκλησίᾳ λαλεῖν. ἢ ἀφ' ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν; ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν; εἴ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι, ἢ πνευματικὸς, ἐπιγινωσκέτω ἃ γράφω ὑμῖν, ὅτι κυρίου εἰσὶν ἐντολαί. εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοείτω. ὥστε ἀδελφοί, ζηλοῦτε τὸ προ-

ſpiritu,ſed canã & mente. Alioqui ſi benedixeris ſpiritu,is qui implet locum indocti, quomodo dicturus eſt Amen,ad tuam gratiarum actionẽ? quandoquidẽ quid dicas, neſcit. Nam tu quidẽ bene gratias agis,uerum alius non ædificatur. Gratias ago deo meo, ꝙ magis q̃ omnes uos,linguis loquor. Sed in eccleſia uolo q̃nq; uerba mente mea loqui,ut & alios inſtituam,potius q̃ decem milia uerborũ lingua. Fratres,ne ſitis pueri ſenſibus,ſed malitia pueri ſitis:ſenſibus uero perfecti ſitis. In lege ſcriptum eſt: Varijs linguis & labijs uarijs loquar populo huic, & ne ſic quidem audiẽt me,dicit dominus. Itaq; linguæ ſigni uice ſunt,non ijs qui credunt,ſed incredulis: contrà prophetia,non incredulis,ſed credẽtibus. Ergo ſi conuenerit eccleſia tota ſimul,& omnes linguis loquantur:ingrediãtur aũt indocti aut increduli,nonne dicẽt uos inſanire? Quòd ſi omnes prophetetis, ingrediat̃ aũt incredulus aut indoctus,coarguitur ab omnibus,diiudicat̃ ab omnibus:& ſic occulta cordis eius manifeſta fiunt:atq; ita procidẽs in faciem adorabit deum,renuncians ꝙ deus reuera in uobis ſit. Quid igit̃ eſt fratres? Quoties conuenitis,unuſquiſq; ueſtrum canticũ habet,doctrinã habet,linguam habet,reuelationẽ habet, interpretationẽ habet:omnia ad ędificationẽ fiant:ſiue lingua quis loquitur,fiat per binos,aut ad ſummum ternos, idq; uiciſsim,& unus interpretet̃: quòd ſi non ſit interpres,taceat in eccleſia:cęterum ſibijpſi loquatur & deo. Prophetæ uero duo aut tres loquantur,& cæteri diiudicent. Porrò ſi alij fuerit reuelatum aſsidẽti,prior taceat. Poteſtis em̃ ſingulatim omnes prophetare,ut omnes diſcant,& omnes cõſolationẽ accipiant,& ſpiritus prophetarũ prophetis ſubijciuntur. Non enim eſt confuſionis autor deus,ſed pacis,ut in omnibus congregationibus ſanctorum. Mulieres ueſtrę in eccleſijs ſileant:nec enim permiſſum eſt illis ut loquãtur,ſed ut ſubditæ ſint:quẽadmodũ & lex dicit. Quòd ſi quid diſcere uolunt,domi ſuos uiros interrogent. Nam turpe eſt mulierib9 in cœtu loqui. An à uobis ſermo dei profectus eſt? An in uos ſolos incidit? Si quis uidetur propheta eſſe, aut ſpiritualis,agnoſcat quæ ſcribo uobis, ꝙ dñi ſint præcepta:cæterũ ſi quis ignorat, ignoret. Proinde fratres ad id enitamini,ut prophe-

τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν γλώσσαις μὴ κωλύετε. πάντα εὐσχημόνως, καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.

ιε
γνωρίζω δὲ ὑμῖν ἀδελφοὶ τὸ εὐαγγέλιον, ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἑστήκατε, δι' οὗ καὶ σώζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῆ ἐπιστεύσατε. παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις, ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, κατὰ τὰς γραφάς, καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, κατὰ τὰς γραφάς, καὶ ὅτι ὤφθη κηφᾷ, εἶτα τοῖς δώδεκα, ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ. ἐξ ὧν οἱ πλείους μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν. ἔπειτα ὤφθη ἰακώβῳ, εἶτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν, ἔσχατον δὲ πάντων ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι ὤφθη κἀμοί. ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ. χάριτι δὲ θεοῦ εἰμι, ὅ εἰμι. καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμέ, οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα. οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, ἡ σὺν ἐμοί. εἴτε οὖν ἐγώ, εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτως κηρύσσομεν, καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε. εἰ δὲ χριστὸς κηρύσσεται, ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσί τινες ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν. εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται. εἰ δὲ χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν. εὑρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ θεοῦ, ὅτι ἤγειρε τὸν χριστόν, ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται. εἰ δὲ χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν. ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν χριστῷ, ἀπώλοντο. εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμὲν ἐν χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν. νυνὶ δὲ χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως καὶ ἐν τῷ χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται. ἕκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι, ἀπαρχὴ χριστός, ἔπειτα οἱ τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. εἶτα τὸ τέλος, ὅταν παραδῷ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί, ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχήν, καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν, καὶ δύναμιν. δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν, ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ,

ἔσχατος

prophetetis,& loqui linguis ne uetueritis. Omnia decēter,& secundū ordinem fiant.

XV
Notū aūt uobis facio fratres,euāgelium quod euāgelizaui uobis,qd' & accepistis, in quo & statis,per quod & salutē cōsequimini:quo pacto annūciarim uobis,si tenetis,nisi frustra credidistis. Tradidi em̄ uobis in primis,quod & acceperā:ꝙ Christ⁹ mortuus fuerit pro peccatis nostris,secūdū scripturas:& ꝙ sepult⁹ sit,& ꝙ resurrexerit tertio die,secundū scripturas:& ꝙ uisus sit Cephæ,deinde duodecim illis:postea uisus est plus q̄ quingētis fratribus simul:ex quibus plures manēt ad hunc usq; diem,quidā aūt & obdormierunt:deinde uisus est Iacobo, pòst apostolis omnib⁹, postremo uero omnium uelut abortiuo uisus est & mihi. Ego enim sum minimus apostolorū:qui nō sum idoneus ut dicar apostolus,ꝓpterea ꝙ persequut⁹ sum ecclesiā dei:sed gratia dei sum id quod sum. Et gratia eius quæ ꝑfecta est in me nō fuit inanis,sed copiosius q̄ illi omnes laboraui:non ego tamen,sed gratia dei quæ mihi adest. Siue igitur ego, siue illi, sic prædicam⁹, & sic credidistis. Quòd si Christus prædicat̄ à mortuis resurrexisse, quomodo dicūt quidā inter uos nō esse resurrectionē mortuorū? Porrò si resurrectio mortuorū nō est,ne Christus quidē resurrexit. Quòd si Christ⁹ nō resurrexit,inanis uidelicet est prædicatio nostra,inanis aūt est & fides uestra. Reperimur autē & falsi testes dei,quoniā testificati sumus de deo,ꝙ excitauerit Christū,quē non excitauit,si uidelicet mortui nō resurgūt. Etem̄ si mortui non resurgūt, ne Christ⁹ qdē resurrexit. Quòd si Christus nō resurrexit,superuacanea est fides uestra:adhuc estis in peccatis uestris. Igit̄ & q obdormierūt in Christo,perierūt. Si in uita hac spem in Christo tātū fixā habem⁹, maxime miserabiles omniū hominū sum⁹. Nūc aūt Christ⁹ surrexit ex mortuis, primitiæ eorū q dormierāt,fuit. Postq̄ em̄ p hominē mors,etiā p hominē resurrectio mortuorū. Queadmodū em̄ p Adā oēs moriūtur,ita & per Christū oēs uiuificabūtur: unusq́sq; aūt in ꝓprio ordine:primitię Christus,deinde ij q sūt Christi in aduētu ipsi⁹: mox finis,quū tradiderit regnū deo & patri quū aboleuerit oēm principatū & oēm potestatē ac uirtutē:nā oportet eū regnare,donec posuerit oēs inimicos sub pedes suos:

Nouissimus

ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος. πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὅταν δὲ εἴπῃ, ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δηλονότι, ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται, τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ᾖ ὁ θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν; τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν; καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, νὴ τὴν ἡμετέραν καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. εἰ κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος, εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. μὴ πλανᾶσθε. φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. ἐκνήψατε δικαίως, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ἀγνωσίαν γὰρ θεοῦ τινὲς ἔχουσι. πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω. ἀλλ' ἐρεῖ τις. πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται; ἄφρον. σὺ ὃ σπείρεις οὐ ζωοποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ. καὶ ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι, σίτου, ἤ τινος τῶν λοιπῶν. ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα. οὐ πᾶσα σὰρξ, ἡ αὐτὴ σὰρξ, ἀλλὰ ἄλλη μὲν σὰρξ ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων, ἄλλη δὲ * πτηνῶν. καὶ σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια. ἀλλ' ἑτέρα μὲν ἡ τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγείων. ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων. ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ. οὕτως καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ. σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ. σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει. σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. ἔστι σῶμα ψυχικόν, καὶ ἔστι σῶμα πνευματικόν. οὕτως καὶ γέγραπται. ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ὁ ἔσχατος ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν. ἀλλ' οὐ πρῶτον, τὸ πνευματικόν, ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν. ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός. ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ. οἷος ὁ χοϊκὸς τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί. καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι. καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσομεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου. τοῦτο δέ φημι ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται. οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ. ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω.

πάντες

* Aliâs πετεινῶν

Nouissimus hostis abolet̃ mors. Nã omnia subiecit sub pedes illi⁹. Atqui quũ dicat, ꝙ omnia subiecta sint, palã est, excipiendũ eũ q̃ subiecit illi omnia. Quũ aũt subiecta fuerint illi omnia, tunc & ipse filius subijciet̃ ei qui illi subiecit omnia, ut sit deus omnia in omnib⁹. Alioqui q̃d faciẽt ij qui baptizant̃ ꝑ mortuis, si omnino mortui nõ resurgũt? Cur & baptizant̃ ꝑ mortuis? Quid & nos periclitamur omni tẽpore? In dies morior ꝑ nostrã gloriationẽ, quam habeo in Christo Iesu dño nostro. Si secundũ hominẽ cũ bestijs depugnaui Ephesi, quæ mihi utilitas, si mortui nõ resurgũt? Edamus & bibamus, cras em̃ morimur. Ne decipiamini. Mores bonos colloquia corrũpũt mala. Expergiscimini iuste, & ne peccetis: nam ignorationẽ dei nõnulli habẽt. ad pudorẽ uobis loquor. At dicet aliquis: Quo modo resurgũt mortui? Quali aũt corpore uenient? Stulte. Tu quod seminas, nõ uiuificat̃, nisi mortuũ fuerit. Et hoc quod seminas, non corpus quod nascetur, seminas, sed nudũ granũ, exempli causa, tritici aut alicui⁹ ex cęteris. Sed deus illi dat corpus ut uoluit, & unicuiq; seminũ suum corpus. Non omnis caro, eadẽ caro: sed alia q̃dẽ caro hominũ, alia uero caro pecorũ, alia uero piscium, alia uero uolucriũ. Et sunt corpora cœlestia & sũt corpora terrestria. Verũ alia q̃dẽ cœlestiũ gloria, alia uero terrestriũ: alia gloria solis, & alia gloria lunæ, & alia gloria stellarũ. Stella siquidẽ à stella differt in gloria. Sic & resurrectio mortuorũ. Seminat̃ in corruptiõe, resurgit in incorruptibilitate: seminat̃ in ignominia, resurgit in gloria: seminat̃ in infirmitate, resurgit in potẽtia: seminat̃ corp⁹ animale, resurgit corp⁹ spirituale. Est corp⁹ animale, & est corp⁹ spirituale: quẽadmodũ & scriptũ est: Factus est primus homo Adã in animã uiuentẽ, extrem⁹ Adã in spiritũ uiuificãtẽ. At nõ primũ, quod spirituale, sed quod animale, deinde quod spirituale. Primus homo de terra, terrenus: secundus homo, ipse dñs de cœlo. Qualis terrenus ille, tales & hi qui terreni sunt: & qualis ille cœlestis, tales & ij qui cœlestes sunt. Et quẽadmodũ gestauimus imaginẽ terreni, gestabim⁹ & imaginẽ cœlestis. Hoc aũt dico fratres, ꝙ caro & sanguis regni dei hæreditatẽ cõsequi non possunt: neq; corruptio incorruptibilitatis hæreditatẽ accipit. Ecce mysteriũ uobis dico.

Non

πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλ-
λαγησόμεθα, ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ
ἐσχάτῃ σάλπιγγι. σαλπίσει γάρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐ-
γερθήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμε-
θα. δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρ-
σίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανα-
σίαν. ὅτ' ἂν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσηται
ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσηται
ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γε-
γραμμένος. κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος.
ποῦ σου θάνατε τὸ κέντρον; ποῦ σου ᾅδη τὸ
νῖκος; τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου, ἡ ἁμαρ-
τία. ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας, ὁ νόμος. τῷ
δὲ θεῷ χάρις, τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νῖκος, διὰ
τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. ὥστε ἀδελφοί
μου ἀγαπητοί, ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι,
περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάν-
τοτε, εἰδότες, ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενὸς
ις ἐν κυρίῳ.

περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους,
ὥσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλα-
τίας, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. κατὰ μίαν
σαββάτων, ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέ-
τω, θησαυρίζων ὅτι ἂν εὐοδῶται, ἵνα μὴ ὅτ'
ἂν ἔλθω, τότε λογίαι γίνωνται. ὅτ' ἂν δὲ
παραγένωμαι, οὓς ἐὰν δοκιμάζητε δι' ἐπι-
στολῶν, τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χά-
ριν ὑμῶν εἰς ἱερουσαλήμ. ἐὰν δὲ ᾖ ἄξιον τοῦ
κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται. ἐ-
λεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς, ὅτ' ἂν μακεδονίαν
διέλθω. μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι. πρὸς
ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ, ἢ καὶ παραχειμά-
σω, ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε, οὗ ἐὰν πο-
ρεύωμαι. οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρό-
δῳ ἰδεῖν, ἐλπίζω δὲ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι
πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος ἐπιτρέπῃ. ἐπι-
μενῶ δὲ ἐν ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς. θύ-
ρα γάρ μοι ἀνέῳγε μεγάλη καὶ ἐνεργής, καὶ
ἀντικείμενοι πολλοί. ἐὰν δὲ ἔλθῃ τιμόθεος,
βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς. τὸ
γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται, ὡς καὶ ἐγώ. μή
τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ, προπέμψατε δὲ
αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρός με. ἐκδέχο-
μαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν. περὶ δὲ
ἀπολλὼ τοῦ ἀδελφοῦ, πολλὰ παρεκάλεσα
αὐτόν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελ-
φῶν. καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα, ἵνα νῦν ἔλ-
θῃ. ἐλεύσεται δέ, ὅτ' ἂν εὐκαιρήσῃ. γρηγορεῖ-
τε, στήκετε ἐν τῇ πίστει. ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε.
πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω. παρακαλῶ δὲ
ὑμᾶς ἀδελφοί, οἴδατε τὴν οἰκίαν στεφανᾶ, ὅτι
ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς ἀχαΐας, καὶ εἰς διακονίαν τοῖς
ἁγίοις

Non omnes quidem dormiemus, omnes tamen immutabimur, in puncto temporis, in momento oculi, per extremam tubam. Canet enim, & mortui resurgent incorruptibiles, & nos immutabimur. Oportet eñ corruptibile hoc induere incorruptibilitatē, & mortale hoc induere immortalitatē. Quū autem corruptibile hoc induerit incorruptibilitatem, & mortale hoc induerit immortalitatem, tūc fiet sermo qui scriptus est: Absorpta est mors in uictoriā. Vbi tuus mors aculeus? Vbi tua inferne uictoria? Aculeus autem mortis, peccatum: potentia uero peccati, lex. Sed deo gratia, qui dedit nobis uictoriam, per dominū nostrum Iesum Christum. Itaq; fratres mei dilecti, stabiles sitis, immobiles, abūdātes in opere domini semper, quum sciatis quòd labor uester nō est inanis in domino.

Cæterum de collatione in sanctos, quemadmodum ordinaui ecclesijs Galatiæ, ita & uos facite. XVI
In una sabbatorum unusquisq; uestrum apud se seponat, recondens quicquid commodum fuerit: ne quum uenero, tunc collationes fiant. Vbi uenero autem, quoscunq; probaueritis per epistolas, hos mittam ut perferāt munificētiam uestram Hierosolymam. Quòd si fuerit operæpreciū ut & ipse proficiscar, mecum proficiscentur. Veniam autem ad uos, quum Macedoniam transiero. Macedoniā enim pertransiturus sum. Apud uos autem fortè permanebo, aut etiam hybernabo, ut uos me deducatis quocunq; proficiscar. Nolo enim uos nunc in trāscursu uidere, sed spero tempus aliquantum mansurum me apud uos, si dominus permiserit. Commorabor autem Ephesi, usq; ad diem quinquagesimū. Nam hostiū mihi apertū est magnum & efficax & aduersarij multi. Quòd si uenerit Timotheus, uidete ut absq; metu sit apud uos: opus enim domini operatur, quemadmodū & ego. Ne quis igitur eū spernat, sed prosequamini eum cū pace, ut ueniat ad me. Expecto enim illū cum fratribus. Porrò de Apollo fratre: Multū hortatus sum illū, ut iret ad uos cū fratribus, & omnino non erat uolūtas nunc eundi. Venturus est aūt quū opportunitatē erit nactus. Vigilate, state in fide, uiriliter agite, estote fortes. Omnia uobis cū charitate fiāt. Obsecro aūt uos fratres: nostis familiā Stephanę esse primitias Achaiæ, & quod in ministerium sanctis

ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτούς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις, καὶ παντὶ τῷ συνεργοῦντι καὶ κοπιῶντι. χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ στεφανᾶ, καὶ φουρτουνάτου, καὶ ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, οὗτοι ἀνεπλήρωσαν. ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα, καὶ τὸ ὑμῶν. ἐπιγινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς ἀσίας. ἀσπάζονται ὑμᾶς ἐν κυρίῳ πολλὰ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα, σὺν τῇ κατ᾽ οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου. εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστὸν, ἤτω ἀνάθεμα, μαραναθά. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μεθ᾽ ὑμῶν. ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀμήν.

πρὸς κορινθίους, πρώτη.

ἐγράφη ἀπὸ φιλίππων διὰ στεφανᾶ καὶ φουρτουνάτου καὶ ἀχαϊκοῦ καὶ τιμοθέου.

ſanctis ordinarunt ſeipſos, ut & uos ſubditi ſitis talibus, & omni adiuuanti & laboranti. Gaudeo uero de aduentu Stephanæ & Fortunati & Achaici: quoniã id quod mihi deerat ueſtri, hi ſuppleuerunt: refocillauerunt enim ſpiritũ meum ac ueſtrum: agnoſcite itaque huiuſmodi. Salutant uos eccleſiæ Aſiæ. Salutant uos in domino multum Aquila & Priſcilla, cum ea quæ in domo eſt ipſorum eccleſia. Salutant uos fratres omnes. Salutate inuicem oſculo ſancto. Salutatio mea manu Pauli: Si quis non diligit dominũ Ieſum Chriſtum, ſit anathema, maranatha. Gratia domini Ieſu Chriſti ſit uobiſcum. Dilectio mea cum omnibus uobis in Chriſto Ieſu, Amen.

Ad Corinthios, prior.

Miſſa fuit è Philippis, per Stephanam & Fortunatum & Achaicum & Timotheum.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ κορινθίους δευτέρας ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ μακεδονίας, ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. δεξάμενοι κορίνθιοι τὴν προτέραν ἐπιστολήν, κατενύγησαν ἐπὶ τῇ ἁμαρτίᾳ τοῦ λαβόντος τὴν μητρυιάν, καὶ ἐλυπήθησαν, ὡς παρειδόντες τὸ τοιοῦτον ἁμάρτημα. εἶτα ὑφηρπάζοντο ὑπό τινων, τῶν καὶ τὰς προφάσεις τῶν σχισμάτων ποιούντων, ὥστε παρακαθέζεσθαι τῷ γράμματι τοῦ νόμου, καὶ ἀδιάφορον ἡγεῖσθαι τὴν παρὰ τοῦ χριστοῦ χάριν, καὶ μᾶλλον προσέχειν τοῖς ἐν προσώπῳ καυχωμένοις. ἦσαν δὲ καὶ περὶ τῆς λογίας, τῆς εἰς τοὺς ἁγίους φροντίζοντες καλῶς. πρὸς ταῦτα οὖν ἀντιγράφει ὁ ἀπόστολος. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τοὺς ἐκβαλόντας τὸν παρανομήσαντα. ἔπειτα ἀξιώσασιν αὐτοῖς αὐθικετεύει, καὶ μετανοήσαντα ἐκεῖνον κελεύει δεχθῆναι. ἐν αὐτῇ δὲ διδάσκει περὶ τοῦ νόμου, διαιρῶν τὸ γράμμα τοῦ νόμου. καὶ δείκνυσιν, ὅτι οὐ δεῖ λαμβάνειν τὰ γράμματα μόνον τοῦ νόμου, ἀλλ᾽ ἐν αὐτῷ τῷ γράμματι τὴν διάνοιαν ἐρευνᾶν. οὐ γὰρ μόνον ῥῆμά ἐστιν ὁ νόμος, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ῥητοῖς ἐστι, καὶ ὁ νοῦς τοῦ πνεύματος. ἔπειτα ὅτι τοῦ χριστοῦ ἐλθόντος, καινὴ κτίσις γέγονεν, καὶ οὐ δεῖ κατὰ τὸ παλαιὸν ζῆν. ἀλλ᾽ ὡς ἐν καινῇ κτίσει, ἐν πᾶσιν ἀνανεοῦσθαι, καὶ ἀργὴν εἶναι λοιπὸν τὴν περιτομήν. ἀποδέχεται δὲ αὐτοὺς καὶ περὶ τῆς διακονίας, καὶ προτρέπεται αὐτὴν μᾶλλον πλεονάζειν. αἰτιώμενος δὲ τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους, καταλέγει πάντα, ἅπερ πέπονθε διὰ τὸν κύριον. καὶ τὰς ὀπτασίας δὲ διηγεῖται, ἅσπερ ἑώρακεν, εἴς τε τὸν παράδεισον, καὶ εἰς τὸν τρίτον οὐρανὸν ἁρπαγείς. εἶτα παραγγείλας μὴ ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ μετανοεῖν τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐν εὐχαριστείᾳ, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν. ἔστι δὲ καὶ ταῦτα, ὁ πᾶς λόγος ἐστὶν ἐν τῇ ἐπιστολῇ περί τε ἑαυτοῦ, καὶ περὶ κορινθίων, καὶ τῶν ψευδαποστόλων. καὶ ἐκ ταύτης τῆς ὑποθέσεως, πρόεισιν εἴς τε τὰ τῆς χάριτος θεοῦ, καὶ περὶ ἀγαθῆς πολιτείας, κατὰ τὸ εὐσυνείδητον, καὶ τὸ ἐναγώνιον, καὶ τὸ ἀφιλοχρήματον, καὶ περὶ τῆς μεταδοτικῆς ἀρετῆς, καὶ περὶ τῆς τῶν ψευδαποστόλων ἀλαζονείας καὶ πονηρείας.

IN SECVNDAM AD CORINTHIOS EPISTOLAM argumentum per Des. Erasmum Rot.

PRimum reddit causas Corinthijs, quare non reuiserit illos, quemadmodum pollicitus est epistola superiore: prius quædam præfatus de suis afflictionibus, quas ob euangelium Christi perpetiebatur, ostendens in tantis malis deum sibi fuisse solatio. Mox reconciliat Corinthijs eum, quem superiore epistola iusserat tradi satanæ, ut amanter reciperent castigatum, quem peccantem eiecerant. Hæc fermè capite primo ac secundo. Deinde prædicat studium suum in euangelio prædicando, obiter taxans ac notans cæteros pseudapostolos, qui suo seruientes quæstui, suæ studentes gloriæ, nusquam non pelliciebāt ad legem Mosaicam, quam Christo sic conabantur admiscere, quasi sine huius accessione non esset spes salutis. Itaque umbris legis Mosaicæ præfert euangelij lucem: subinde adhortans illos non ad ceremonias legis, sed ad conscientiam uitamq́; Christo dignam: testans interim qua synceritate prædicauerit euangelium Christi, quātumq́; malorum eius gratia perpessus sit spe præmij cœlestis. Ad hæc indicat quibus in rebus sita sit potissimum Christiana pietas. Hæc tractantur in calce capitis secūdi, capite tertio, quarto, quinto, & principio sexti. Nam reliqua huius capitis parte, simulq́; initio proximi hortatur illos, ut agnoscētes dignitatem & sanctitatem suæ professionis, modis omnibus abstineant ab inquinamētis ethnicorum, cum quibus nihil esset illis commune. Quarto loco lenit superioris reprehensionis acerbitatem, collaudans illorum obedientiam, quod epistolę suæ, licet obiurgatrici, per omnia paruissent: gratulaturq́;, quòd is mœror temporarius summum gaudium utrisque pepererit, uelut quum ex amaro pharmaco cōsequitur gratissima sanitas. Quinto loco quum exemplo Macedonum, tum uarijs argumentis ac scripturarum testimonijs prouocat, ut pro sua quisque facultate, proq́; animi propensione conferat aliquid in subsidium sanctorum qui Hierosolymis agebant, memor hoc sibi mandatum à Petro: ad hoc negocij misso Tito cum altero collega, ut plerique putant, Luca, quos commendat Corinthijs. Hæc agit capite octauo & nono. Sexto, quos ante taxauit oblique, palàm insectatur pseudapostolos, qui fastu ac supercilio dignitatem ac maiestatem apostolicam præ se ferebant, Paulum in contemptum uocantes uelut humilem, ut qui cerdonicam exercuerit, uelut imperitū & infantem, ad hæc toties cęsum ac uexatum iniurijs. Aduersus hos autoritatem suam asserit apud Corinthios, testans nusquam sibi deesse autoritatem ac potestatem apostolicam, sed qua nolit uti, grauandis alijs, quemadmodum cæteri, sed tantum ad commodum suorum & Christi gloriam. Deinde præfatus ueniam stultitiæ, quòd de se gloriosius quædam dicere cogeretur: primum æquat se summis apostolis: deinde præfert etiam, idq́; multis nominibus, uel quòd latius sparserit euangelij doctrinam, uel quòd unus gratuito eam tradiderit, neq́; per se neq́; per suos grauans Achaicos, uel quòd plura perpessus sit euangelij causa, quàm illorum quisquam: ea sibi gloriæ uertens, ob quæ quibusdam uidebatur cōtemptior. Porrò sermonis imperitiam agnoscens modestiæ causa, rerum sciētiam sibi uindicat, ne quid uel hic desiderent. Postremo quoniam pseudapostoli fictis angelorum uisionibus sese uēditabant apud simplices, Paulus ueram & insignem adducit uisionem, se raptum in tertium usque cœlum, atque illic edoctum, quæ captum hominum excedant. Hæc ferè capite decimo, undecimo, & duodecimo. Septimo, ne per pseudapostolos relaberentur in pristina uitia, testatur sibi in animo esse, inuisere illos: cum autoritate interminans, ne tales eos offendat, ut sui dissimilis esse cogatur: aut ne, sicut epistola sæuire coactus est, ita præsens quoq; seuire cogatur, quod ante hac non fecerit, quum suo iure potuisset. Hæc agit in calce capitis duodecimi, & capite decimotertio. Græcorum inscriptiones testantur, hanc epistolam missam è Philippis per Titum & Lucam. Cæterum argumēta quæ nullo autore, sed commoda breuitate habentur in Latinis codicibus, testantur, per eosdem missam è Troade: nam huius loci meminit capite secundo.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

α ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ
χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ,
καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς τῇ
ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ, τῇ οὔσῃ
ἐν κορίνθῳ, σὺν τοῖς ἁγίοις
πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ
ἀχαΐᾳ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς
ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐλογητὸς ὁ
θεὸς, καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ,
ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ θεὸς πάσης παρα-
κλήσεως, ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλί-
ψει ὑμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν, τοὺς
ἐν πάσῃ θλίψει διὰ τῆς παρακλήσεως, ἧς παρα-
καλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ. ὅτι καθὼς περισ-
σεύει τὰ παθήματα τοῦ χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτως
διὰ χριστοῦ περισσεύει, καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν.
εἴτε δὲ θλιβόμεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλή-
σεως, καὶ σωτηρίας, τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομο-
νῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων, ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχο-
μεν, εἴτε παρακαλούμεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρα-
κλήσεως καὶ σωτηρίας, καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν βεβαία
ὑπὲρ ὑμῶν, εἰδότες ὅτι ὥσπερ κοινωνοί ἐστε τῶν
β παθημάτων, οὕτως καὶ τῆς παρακλήσεως.
οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί, ὑπὲρ
τῆς θλίψεως ἡμῶν, τῆς γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ ἀ-
σίᾳ, ὅτι καθ᾽ ὑπερβολὴν ἐβαρήθημεν ὑπὲρ δύ-
ναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν, ἀλ
λὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς, τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου
ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ᾽ ἑαυτοῖς,
ἀλλ᾽ ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς, ὃς ἐκ
τηλικούτου θανάτου ἐῤῥύσατο ἡμᾶς, καὶ ῥύεται.
εἰς ὃν ἠλπίκαμεν, ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται, συνυπουρ-
γούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ
πολλῶν προσώπων, τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα, διὰ
πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ἡμῶν. ἡ γὰρ καύχησις
ἡμῶν αὕτη ἐστὶ, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως
ἡμῶν, ὅτι ἐν ἁπλότητι καὶ εἰλικρινείᾳ θεοῦ, οὐκ
ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ, ἀλλ᾽ ἐν χάριτι θεοῦ ἀνε-
στράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ
γ πρὸς ὑμᾶς.
οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ᾽ ἢ ἃ ἀναγι-
νώσκετε, ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε. ἐλπίζω δὲ, ὅτι
καὶ ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε, καθὼς καὶ ἐπέγνω-
τε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμεν,
καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου
ἰησοῦ. καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην
πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν πρότερον, ἵνα δευτέραν

χάριν

EPISTOLA PAVLI AD CORINTHIOS SECVNDA

PAVLVS apostol⁹ Iesu Christi per uoluntatē dei, ac Timotheus frater, cōgregationi dei quæ est Corinthi, unà cū sanctis omnibus qui sunt in tota Achaia: gratia uobis & pax à deo patre nostro & dño Iesu Christo. Benedictus deus & pater domini nostri Iesu Christi, qui est pater misericordiarū, & deus omnis consolationis, consolans nos in omni afflictione nostra, in hoc ut possimus cōsolari eos qui sunt in quauis afflictione, per consolationē qua nosipsos cōsolatur deus. Quoniā sicut abundant afflictiones Christi in nobis, ita per Christum abundat & cōsolatio nostra. Siue autem affligimur, id fit pro uestri cōsolatione ac salute quæ operatur in tolerātia earūdem afflictionū, quas & nos patimur, siue consolationē accipimus pro uestri consolatione ac salute, spes etiam nostra firma est pro uobis, quum sciamus ꝙ quēadmodum participes estis afflictionum, sic futuri sitis & consolationis. Non enim uolumus uos ignorare fratres, de afflictione nostra quæ nobis accidit in Asia, quoniam supra modū grauati fuimus supra uires, adeo ut desperauerimus etiam de uita. Quin ipsi in nobisipsis, sentētiam mortis acceperamus, ne confideremus in nobisipsis, sed in deo, qui ad uitam suscitat mortuos, qui ex tanta morte eripuit nos, & eripit: in quo spem fixam habemus, ꝙ etiam posthac erepturus sit, simul adiuuātibus & uobis, per deprecationē pro nobis, ut ex multis personis, pro dono in nos collato, per multos gratiæ agātur pro nobis: nam gloriatio nostra hæc est, testimoniū conscientiæ nostræ: ꝙ cum simplicitate & synceritate dei, non sapiētia carnali, sed per gratiā dei conuersati fuerimus in mundo, abūdantius aūt erga uos. Non enim alia scribimus uobis, q̄ quę legitis aut etiam agnoscitis. Spero autem ꝙ usqꝫ ad finem quoqꝫ agnoscetis, quemadmodū & agnouistis nos ex parte, quoniam gloria uestra sumus, quemadmodū & uos nostra, in die domini Iesu. Et hac fiducia uolebam ad uos uenire prius, ut geminā apud uos inirē

B 2 gratiam

χάριν ἔχητε, καὶ δι' ὑμῶν διελθεῖν εἰς μακεδονίαν, καὶ πάλιν ἀπὸ μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν ἰουδαίαν. τοῦτο οὖν βουλευόμενος, μή τι ἄρα τῇ ἐλαφρίᾳ ἐχρησάμην; ἢ ἃ βουλεύομαι, κατὰ σάρκα βουλεύομαι; ἵνα ᾖ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ ναί, καὶ τὸ οὒ οὔ. πιστὸς δὲ ὁ θεός, ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγένετο ναί, καὶ οὔ. ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ υἱὸς ἰησοῦς χριστός, ὁ ἐν ὑμῖν δι' ἡμῶν κηρυχθείς, δι' ἐμοῦ καὶ σιλουανοῦ καὶ τιμοθέου, οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ, ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν. ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναί, καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμήν, τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι' ἡμῶν. ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ἡμῖν εἰς χριστόν, καὶ χρίσας ἡμᾶς, θεός, ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς, καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.

δ ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχήν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν, οὐκέτι ἦλθον εἰς κόρινθον. οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμῶν. τῇ γὰρ πίστει ἑστήκατε.

ἔκρινα δὲ ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐλθεῖν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς. εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστιν ὁ εὐφραίνων με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ; καὶ ἔγραψα ὑμῖν τοῦτο αὐτό, ἵνα μὴ ἐλθών, λύπην σχῶ, ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν. πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς, ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν ἐστιν. ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως, καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν, διὰ πολλῶν δακρύων, οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε, ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς. εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλ' ἀπὸ μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ πάντας ὑμᾶς. ἱκανὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη, ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων. ὥστε τοὐναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι, καὶ παρακαλέσαι, μή πως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς, κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα ὑπήκοοί ἐστε. ᾧ δέ τι χαρίζεσθε, καὶ ἐγώ. καὶ γὰρ ἐγὼ εἴ τι κεχάρισμαι, ᾧ κεχάρισμαι, δι' ὑμᾶς ἐν προσώπῳ χριστοῦ, ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ. οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.

ε ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν τρωάδα, εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ, καὶ θύρας μοι ἀνεῳγμένης ἐν κυρίῳ, οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου, τῷ μὴ εὑρεῖν με τίτον τὸν ἀδελφόν μου, ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ἐξῆλθον εἰς μακεδονίαν. τῷ δὲ θεῷ χάρις, τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ χριστῷ, καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐ-

τοῦ

gratiã, & per uos pertrãsire in Macedoniã, & rursum à Macedonia uenire ad uos, ac à uobis deduci in Iudæã. Hoc igit̃ quũ in animo uersarẽ, nuncubi leuitate sum usus? aut num quæ cogito, secũdũ carnẽ cogito? Vt sit apud me quod est, etiã, etiã, & quod est, nõ, non. Imò fidelis deus ꝙ sermo noster erga uos, nõ fuit etiã & nõ. Nã dei filiꝰ Iesus Christꝰ, qui inter uos per nos prædicatꝰ est, ꝑ me & Syluanũ ac Timotheũ, nõ fuit etiã & non, sed etiã per ipsũ fuit. Quotquot eñ sunt ꝓmissiones dei, per ipsum sunt etiã, & per ipsũ amen, deo ad gloriã per nos. Porrò qui cõfirmat nos unà nobiscũ in Christũ: & q̄ unxit nos, deus est: q̄ etiã obsignauit nos, deditq́ꝫ arrã spiritꝰ in cordibꝰ nostris. Ego uero testẽ deũ inuoco in animã meã, ꝙ parcens uobis, nõdũ uenerim Corinthũ, nõ ꝙ dominemur uobis nomine fidei, sed adiutores sumꝰ gaudij uestri, nã fide statis. Sed & decreui apud memetipsũ hoc, nõ iterũ cum dolore ad uos uenire. Nam si ego mœrore uos afficiã, & q̄s est qui exhilaret me, nisi is qui mœrore afficit̃ ex me? Et scripsi uobis hoc ipsum: ne si uenissem ad uos, dolorẽ caperẽ ex his, ex q̄bꝰ oportebat me capere uoluptatẽ: fiduciã hãc habẽs erga uos omnes, ꝙ meum gaudiũ omniũ uestrũ sit. Nam ex multa afflictione & anxietate cordis scripsi uobis, per multas lachrymas, non ut mœrore afficeremini, sed ut cognosceretis charitatem quã habeo abũdãtius erga uos. Quòd si q̄s dolore affecit, nõ me dolore affecit, sed ex parte, ne aggrauem omneis uos. Sufficit istiusmodi homini increpatio hæc, quæ facta est à pluribꝰ: adeo ut ediuerso magis cõdonare debeatis & consolari: ne quo modo fiat, ut immodico dolore absorbeat̃ huiusmodi. Quapropter obsecro uos, efficite ut ualeat in illũ charitas. Nã & in hoc scripseram ut cognoscerẽ probationẽ uestri an ad omnia obediẽtes sitis. Cui uero cõdonatis aliq̄d, & ego cõdono. Nã & ego si q̄d cõdonaui, cui cõdonaui, ꝓpter uos cõdonaui in cõspectu Christi, ne occuparemur à satana. Nõ eñ illius cogitatiões ignoramꝰ. Caeterũ quũ uenissem Troadẽ in euangeliũ Christi, & ostiũ mihi esset apertũ per dñm, non habui relaxationẽ spiritu meo, eo q̄d nõ inuenissem Titũ fratrẽ meũ, sed dimissis illis abij in Macedoniã. Deo aũt gratia, q̄ semper triũphat ꝑ nos in Christo, & odorẽ notitiæ suæ

τῷ φανεροῦντι, δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ. ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ, ἐν τοῖς σωζομένοις, καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις. οἷς μὲν ὀσμὴ θανάτου, εἰς θάνατον. οἷς δὲ ὀσμὴ ζωῆς, εἰς ζωήν. καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός; οὐ γάρ ἐσμεν ὡς οἱ πολλοὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ θεοῦ, κατενώπιον τοῦ θεοῦ, ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν.

ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν. εἰ μὴ χρῄζομεν ὥς τινες συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐξ ὑμῶν συστατικῶν; ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν, ὑμεῖς ἐστε, ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, φανερούμενοι, ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ Χριστοῦ, διακονηθεῖσα, ὑφ' ἡμῶν ἐγγεγραμμένη, οὐ μέλανι, ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις.

πεποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν, οὐχ ὅτι ἱκανοί ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαί τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ θεοῦ. ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος. τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν γράμμασιν, ἐντετυπωμένη ἐν λίθοις ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον μωσέως, διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὴν καταργουμένην, πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ; εἰ γὰρ ἡ διακονία τῆς κατακρίσεως δόξα, πολλῷ μᾶλλον περισσεύει ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης ἐν δόξῃ. καὶ γὰρ οὐδὲ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει, εἵνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης. εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον, διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον τὸ μένον, ἐν δόξῃ. ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα, πολλῇ παῤῥησίᾳ χρώμεθα, καὶ οὐ καθάπερ μωσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ, πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου, ἀλλ' ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν. ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον, τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει, μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅ, τι ἐν Χριστῷ καταργεῖται. ἀλλ' ἕως σήμερον, ἡνίκα ἀναγινώσκεται μωσῆς κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται. ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα. ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν. οὗ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία. ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος.

διὰ

ſuæ manifeſtat per nos in omni loco. Quo/
niam Chriſti bona fragrãtia ſumus deo, in
his qui ſalui fiunt: & in his qui pereunt, his
quidẽ odor mortis ad mortẽ: illis uero odor
uitæ ad uitã. Et ad hæc quis idoneus? Non
enim ſumus ut pleriq; cauponantes ſermo/
nem dei, ſed uelut ex ſynceritate, ſed uelut
ex deo in conſpectu dei per Chriſtũ loqui/
mur. Incipimus rurſus nosipſos cõmen/ III
dare. Num egemus ut nõnulli cõmendati/
tijs epiſtolis apud uos, aut à uobis cõmẽda/
titijs? Epiſtola noſtra uos eſtis, inſcripta in
cordibus noſtris: quæ intelligitur & legitur
ab omnibus hominibus, dum declaratis ꝙ
eſtis epiſtola Chriſti, ſubminiſtrata, à nobis
inſcripta, non atramento, ſed ſpiritu dei ui/
uentis, non in tabulis lapideis, ſed in tabulis
cordis carneis. Fiduciã aũt huiuſmodi ha/
bemus per Chriſtũ erga deum, nõ ꝙ idonei
ſimus, ex nobisipſis cogitare quicquã tanq̃
ex nobisipſis: ſed ſi ad aliq̃d idonei ſumus,
id ex deo eſt, qui & idoneos fecit nos mini/
ſtros noui teſtamẽti, non literę, ſed ſpiritus:
nã litera occidit, ſpirit⁹ aũt uiuificat. Quòd
ſi adminiſtratio mortis in literis, deformata
in ſaxis, fuit in gloria, adeo ut non poſſent
oculos intẽdere filij Iſrael in faciem Moſi,
propter gloriã uultus eius, quæ abolet: cur
nõ potius adminiſtratio ſpiritus erit in glo/
ria? Nam ſi adminiſtratio cõdẽnationis glo
ria, multo magis excellit adminiſtratio iuſti
tiæ in gloria. Quãdoquidẽ ne glorificatum
quidem fuit, ꝙ glorificatũ eſt in hac parte,
propter eminentẽ gloriã. Etenĩ ſi quod abo
let fuit in gloria, multo magis id quod ma/
net, eſt in gloria. Itaq; quum habeamus hu/
iuſmodi ſpẽ, multa libertate utamur: & nõ
queãdmodũ Moſes ponebat uelamen in fa
cie ſua, ne intẽderẽt filij Iſrael in finem eius
quod abolebatur. Sed obcæcati ſunt ſenſus
illorum. Nam uſq; ad diem hodiernũ, idem
uelamen in lectione ueteris teſtamenti ma/
net, nec tollitur uelum, quod per Chriſtum
aboletur: ſed ad hunc uſq; diem quum legi
tur Moſes, uelamen cordibus illorũ impo/
ſitum eſt: at ubi conuerſi fuerint ad domi/
num, tolletur uelamen. Dominus autẽ ſpiri
tus eſt. Porrò ubi ſpiritus domini, ibi liber/
tas. Nos autẽ omnes retecta facie, gloriam
domini in ſpeculo repræſentantes, ad ean/
dem imaginem transformamur à gloria in
gloriam, tanquam à domini ſpiritu.

 Propterea

θ Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην, καθὼς ἠλεήθημεν, οὐκ ἐκκακοῦμεν, ἀλλ' ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης, μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ, μὴ δὲ δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας, συνιστάντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

ι Εἰ δὲ καὶ ἔστι κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶ κεκαλυμμένον, ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων, εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν, ἀλλὰ χριστὸν ἰησοῦν κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ ἰησοῦν. ὅτι ὁ θεὸς, ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως, τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ ἰησοῦ χριστοῦ. ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾖ τοῦ θεοῦ, καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν, ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι. ἀπορούμενοι ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι. διωκόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι. καταβαλλόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι. πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ.

ια Ἀεὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες, εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν. ὥστε ὁ μὲν θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν. ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα, καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν, εἰδότες, ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν κύριον ἰησοῦν, καὶ ἡμᾶς διὰ ἰησοῦ ἐγερεῖ, καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν. τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσασα, διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν, περισσεύσῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. διὸ οὐκ ἐκκακοῦμεν, ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ. τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν καθ' ὑπερβολὴν, εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν, μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια.

ιβ Οἴδαμεν γὰρ, ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ, ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες. εἴ γε καὶ ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὑρεθησόμεθα. καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ

σκήνει

Propterea quū ministeriū hoc habeamꝰ, ut nostri misertus est deus, haud degeneramus, sed reiecimus occultamēta dedecoris, non uersantes per astutiā, neq; dolo tractantes uerbū dei, sed manifestatione ueritatis, cōmendātes nosipsos apud omnē cōscientiā hominū, in conspectu dei. Quod si adhuc uelatū est euangeliū nostrū, in his qui pereunt uelatū est: in quibus deus huius seculi excæcauit sensus incredulorū, ne illucesceret illis lumē euāgelij gloriæ Christi, qui est imago dei. Non enim nosipsos prædicamus, sed Christum Iesum dominū: nos aūt seruos uestros ꝓpter Iesum. Quoniā deus est, qui iussit è tenebris lucē illucescere, qui luxit in cordibꝰ nostris, ad illuminationē cognitionis gloriæ dei, in facie Iesu Christi. Habemus aūt thesaurū hūc in testaceis uasculis, ut uirtutis eminētia sit dei, & non ex nobis, dum in omnibus premimur, at nō anxij reddimur: laboramꝰ, at nō destituimur: persequutionē patimur, at non in ea deserimur: deijcimur, at non perimus: semꝑ mortificationē domini Iesu in corpore circūferentes, ut & uita Iesu in corpore nostro manifestetur. Semꝑ enim nos qui uiuimus, in mortē tradimur propter Iesum, ut & uita Iesu manifestetur in mortali carne nostra. Itaq; mors quidē in nobis agit, uita uero in uobis. Cæterū quum habeamus eundē spiritū fidei, iuxta illud quod scriptū est: Credidi, & ideo loquutus sum: & nos credimꝰ, quapropter & loquimur, scientes ꝙ qui suscitauit dominū Iesum, nos quoq; ꝑ Iesum suscitabit, & constituet uobiscū. Nā omnia propter uos, ut beneficiū quod exundauit, pluribus gratias agentibus exuberet in gloriam dei. Propterea non defatigamur, sed quāuis externus homo noster corrūpitur, internus tamen renouatur in dies singulos. Nam momētanea leuitas afflictiōis nostræ mire supra modū æternū pondus gloriæ parit nobis, dum nō spectamus ea quæ uidentur, sed ea quæ non uidētur. Nā quæ uidentur, tēporaria sunt: at quæ non uident̄, æterna. Scimus enim ꝙ si terrenū nostrū domiciliū huius tabernaculi destructū fuerit, ædificationē ex deo habemus, domicilium non manufactū, æternū in cœlis. Nā in hoc gemimꝰ, domicilio nostro quod è cœlo est, superindui desiderātes. Si tamē induti, non nudi reperiemur. Etenim qui sumus in hoc taber-

* Alias ἐφ' ᾧ σκήνει, στενάζομεν βαρούμενοι, * ἐπειδὴ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς. ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, θεός, ὁ καὶ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀῤῥαβῶνα τοῦ πνεύματος. θαῤῥοῦντες οὖν πάντοτε, καὶ εἰδότες, ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου. διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἴδους.

ις θαῤῥοῦμεν δὲ καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον. διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες, εἴτε ἐκδημοῦντες, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι. τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ὃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε κακόν. εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου, ἀνθρώπους πείθομεν, θεῷ δὲ πεφανερώμεθα. ἐλπίζω δὲ καὶ ἐν ταῖς συνειδήσεσιν ὑμῶν πεφανερῶσθαι. οὐ γὰρ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν ὑμῖν, ἀλλὰ ἀφορμὴν διδόντες ὑμῖν καυχήματος ὑπὲρ ὑμῶν, ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους, καὶ οὐ καρδίᾳ. εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, θεῷ, εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν. ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο, ὅτι εἰ εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον. καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι. ὥστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κατὰ σάρκα. εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα χριστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκ ἔτι γινώσκομεν.

ις ὥστε εἴ τις ἐν χριστῷ, καινὴ κτίσις, τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα. τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ, τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς. ὡς ὅτι θεὸς ἦν ἐν χριστῷ, κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς. ὑπὲρ χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν, δεόμεθα ὑπὲρ χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ θεῷ. τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γινώμεθα δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ.

ιζ συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν, μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς. λέγει γὰρ καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι. ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας. μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπὴν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία, ἀλλ' ἐν

tabernaculo, gemimus onerati: propterea quod nolim⁹ exui, sed superindui, ut absorbeatur mortalitas à uita. Porrò qui parauit nos in hoc ipsum, deus est: qui idē dedit nobis arrabonē spiritus. Itaq; bono animo sumus semper, & scimus q̄ quū domi sumus in corpore, peregrinamur à deo. Per fidem enim ambulamus, nō per speciem. Confidimus aūt & probamus magis, peregre abesse à corpore, & præsentes adesse apud deum. Quapropter contēdimus, siue domi præsentes, siue foris peregre agentes, ut illi placeamus. Omnes enim nos manifestari oportet corā tribunali Christi, ut reportet unusquisq; ea quæ fiūt per corpus, iuxta id quod fecit siue bonū siue malū. Sciētes igitur terrorē illū domini, suadem⁹ hominib⁹, deo uero manifesti sumus. Spero autē nos & in cōsciētijs uestris manifestos esse. Non enim iterū nosipsos cōmēdamus uobis, sed occasionē damus uobis gloriādi de nobis, ut aliquid habeatis aduersus eos qui in facie gloriātur, & nō in corde. Nam siue insanimus, deo insanimus: siue sani sumus, uobis sani sumus. Charitas enim Christi constringit nos, iudicātes illud, q̄ si un⁹ pro omnibus mortuus fuit, ergo omnes mortui fuerunt: & pro omnibus mortuus est, ut qui uiuunt, posthac non sibi uiuant, sed ei qui pro ipsis mortu⁹ est & resurrexit. Itaq; nos posthac neminē nouimus secundū carnē. Porrò etiā si cognouimus Christū secundū carnem, nūc tamē nō amplius nouimus. Proinde si qs est in Christo, noua creatura est. Vetera præterierunt, ecce noua facta sunt omnia. Omnia aūt ex deo, qui recōciliauit nos sibi per Iesum Christum, deditq; nobis ministeriū recōciliatiōis: quādoquidē deus erat in Christo, mundū recōcilians sibi, non imputās eis peccata sua, & posuit in nobis sermonē recōciliationis. Itaq; nomine Christi legatione fungimur: tanq̄ deo uos obsecrāte per nos, rogamus pro Christo, recōciliemini deo: eum enim qui non nouit peccatum, pro nobis peccatū fecit, ut nos efficeremur iustitia dei per illum. Quin & adiu- VI
uantes obsecramus, ne in uacuū gratiā dei receperitis. Dicit enim: In tempore accepto exaudiui te, & in die salutis succurri tibi. Ecce nunc tempus acceptum, ecce nunc dies salutis. Ne quam usquam demus offensionem, ne reprehendatur ministerium,

ἀλλ᾽ ἐν παντὶ συνιστῶντες ἑαυτοὺς ὡς θεοῦ διάκονοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις, ἐν ἁγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ, ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει θεοῦ, διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας. ὡς πλάνοι, καὶ ἀληθεῖς. ὡς ἀγνοούμενοι, καὶ ἐπιγινωσκόμενοι. ὡς ἀποθνήσκοντες, καὶ ἰδοὺ ζῶμεν. ὡς παιδευόμενοι, καὶ μὴ θανατούμενοι. ὡς λυπούμενοι, ἀεὶ δὲ χαίροντες. ὡς πτωχοί, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες. ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες.

ιη τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέῳγε πρὸς ὑμᾶς κορίνθιοι. ἡ καρδία ἡμῶν πεπλάτυνται. οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν. τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν ὡς τέκνοις λέγω. πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς, μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις. τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίᾳ; τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; τίς δὲ συμφώνησις χριστῷ πρὸς βελίαρ; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου; τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ὑμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐστε ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ θεός. ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεός. καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι λαός. διὸ ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν, καὶ ἀφορίσθητε, λέγει κύριος. καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε, κἀγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς, καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας, λέγει κύριος παντοκράτωρ.

ϑ ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας ἀγαπητοί, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ. χωρήσατε ἡμᾶς. οὐδένα ἠδικήσαμεν, οὐδένα ἐφθείραμεν, οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν. οὐ πρὸς κατάκρισιν λέγω. προείρηκα γάρ, ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐστε εἰς τὸ συναποθανεῖν καὶ συζῆν.

x πολλή μοι παῤῥησία πρὸς ὑμᾶς, πολλή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν. πεπλήρωμαι τῇ παρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν. καὶ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν εἰς μακεδονίαν, οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἡ σὰρξ ἡμῶν, ἀλλ᾽ ἐν παντὶ θλιβόμενοι. ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι. ἀλλ᾽ ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινούς, παρεκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ τίτου. οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει, ᾗ παρεκλήθη ἐφ᾽ ὑμῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν

ſed in omnibus cõmendemus nosipſos ut dei miniſtri, in tolerãtia multa, in afflictionibus, in neceſsitatib⁹, in anxietatibus, in plagis, in carcerib⁹, in ſeditionib⁹, in laboribus, in uigilijs, in ieiunijs, in puritate, in ſciẽtia, in animi lenitate, in benignitate, in ſpiritu ſancto, in charitate nõ ſimulata, in ſermone ueritatis, in potẽtia dei, ꝑ arma iuſtitiæ dextra ac ſiniſtra, per gloriã & ignominiã, per conuitia & laudes, quaſi impoſtores, & tamen ueraces: quaſi ignoti, & tñ noti: quaſi moriẽtes, & ecce uiuim⁹: quaſi correpti, & non occiſi: quaſi dolẽtes, ſemper tamẽ gaudẽtes: quaſi pauperes, multos tamẽ ditãtes: ut nihil habẽtes, & tamẽ omnia poſsidẽtes.

Os noſtrũ apertũ eſt erga uos Corinthij: cor noſtrũ dilatatum eſt: nõ eſtis anguſti in nobis, ſed anguſti eſtis in uiſcerib⁹ ueſtris. Eandẽ aũt remunerationẽ ut à filijs exigo. Dilatemini & uos, ne ducatis iugũ cũ incredulis. Quod enim cõſortiũ iuſtitiæ cũ iniuſtitia? aut quæ cõmunio luci cum tenebris? aut quæ cõcordia Chriſto cum Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? aut quid cõuenit tẽplo dei cum ſimulacris? Nam uos templum eſtis dei uiuẽtis, quemadmodũ dixit deus: Inhabitabo in illis, & inambulabo, & ero illorũ deus: & ipſi erunt mihi populus. Quapropter exite de medio illorũ, & ſeparemini ab illis, dicit dominus: & immũdum ne tetigeritis, & ego ſuſcipiã uos, & ero uobis loco patris, & uos eritis mihi uice filiorum ac filiarũ: dicit dominus omnipotens.

Has igitur promiſsiones quũ habeamus charisſimi, mũdemus nosipſos ab omni inquinamẽto carnis ac ſpiritus, ꝑficiẽtes ſanctimoniã cũ timore dei. Capaces eſtote noſtri: neminẽ læſimus, neminẽ corrupimus, neminẽ fraudauimus. Non hoc ad cõdẽnationẽ ueſtri dico. Siquidẽ iam ante dixi uobis, ꝙ in cordibus noſtris eſtis ad cõmoriendum & cõuiuendũ. Multa mihi fiducia erga uos, multa mihi gloriatio de uobis, impletus ſum cõſolatione, uehemẽter exũdo gaudio in omni afflictione noſtra. Etenim quũ ueniſſemus in Macedoniã, nullam habuit relaxationẽ caro noſtra, ſed in omnibus affligebamur. Foris pugnæ, intus terrores. Verũ qui cõſolatᷣ humiles, cõſolat⁹ eſt nos deus per aduentũ Titi: non ſolũ aũt per aduentũ illius, uerũetiã per conſolationẽ quã ille accepit de uobis, quũ annũciaret nobis ueſtrum

ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν ὀδυρμόν, τὸν ὑμῶν
ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ, ὥστε με μᾶλλον χαρῆναι. ὅτι
εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, οὐ μεταμέ-
λομαι, εἰ καὶ μετεμελόμην. βλέπω γάρ, ὅτι ἡ
ἐπιστολὴ ἐκείνη, εἰ καὶ πρὸς ὥραν, ἐλύπησεν
ὑμᾶς. νῦν χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅ-
τι ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν. ἐλυπήθητε γὰρ
κατὰ θεόν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν.
ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη, μετάνοιαν εἰς σωτη-
ρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται, ἡ δὲ τοῦ
κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται. ἰδοὺ
γὰρ αὐτὸ τοῦτο, τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι ὑ-
μᾶς, πόσην κατειργάσατο ὑμῖν σπουδήν,
ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ
φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλ'
ἐκδίκησιν. ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἁ-
γνοὺς εἶναι ἐν τῷ πράγματι. ἄρα εἰ καὶ ἔ-
γραψα ὑμῖν, οὐχ εἵνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος,
οὐδὲ εἵνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος, ἀλλ' εἵνεκεν
τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ὑμῶν τὴν ὑ-
πὲρ ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. διὰ
τοῦτο παρακεκλήμεθα ἐπὶ τῇ παρακλήσει ὑ-
μῶν, περισσοτέρως δὲ μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ
τῇ χαρᾷ τίτου, ὅτι ἀναπέπαυται τὸ πνεῦμα
αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν. ὅτι εἴ τι αὐτῷ ὑ-
πὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, οὐ κατῃσχύνθην, ἀλλ'
ὡς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕ-
τω καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἡ ἐπὶ τίτου, ἀλήθεια
ἐγενήθη. καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ περισσο-
τέρως εἰς ὑμᾶς ἐστιν, ἀναμιμνησκομένου τὴν πάν-
των ὑμῶν ὑπακοήν, ὡς μετὰ φόβου καὶ τρόμου
ἐδέξασθε αὐτόν. χαίρω ὅτι ἐν παντὶ θαρρῶ
κα ἐν ὑμῖν.

γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν ἀδελφοί, τὴν χά-
ριν τοῦ θεοῦ, τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλη-
σίαις τῆς μακεδονίας, ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλί-
ψεως ἡ περισσεία τῆς χαρᾶς αὐτῶν, καὶ ἡ κα-
τὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς
τὸν πλοῦτον τῆς ἁπλότητος αὐτῶν. ὅτι κα-
τὰ δύναμιν, μαρτυρῶ, καὶ ὑπὲρ δύναμιν αὐ-
θαίρετοι, μετὰ πολλῆς παρακλήσεως δεόμε-
νοι ἡμῶν, τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς
διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, δέξασθαι ἡμᾶς.
καὶ οὐ καθὼς ἠλπίσαμεν, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἔδω-
καν πρῶτον τῷ κυρίῳ, καὶ ἡμῖν διὰ θελήμα-
τος θεοῦ, εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς τίτον, ἵνα
καθὼς προενήρξατο, οὕτως καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑ-
κβ μᾶς καὶ τὴν χάριν ταύτην.

ἀλλ' ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε
πίστει, καὶ λόγῳ, καὶ γνώσει, καὶ πάσῃ
σπουδῇ, καὶ τῇ ἐξ ὑμῶν ἐν ἡμῖν ἀγά-
πῃ, ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύη-

τε

uestrum desideriũ,uestrũ fletũ,uestrũ pro
me studiũ,adeo ut magis gauisus fuerim.
Nam etiã si cõtristaui uos per epistolã,non
me pœnitet,etiã si pœnituisset. Video nã/
ꝙ ꝙ epistola illa,tametsi ad tẽpus contrista
uit uos. Nunc gaudeo,non ꝙ cõtristati fue
ritis,sed ꝙ cõtristati sitis ad pœnitentiã.Nã
cõtristati estis secundũ deum,sic ut nulla in
re detrimẽto sitis affecti per nos. Nam qui
secundũ deum est dolor,is pœnitẽtiã ad sa/
lutem haud pœnitendã parit:contrà mũdi
dolor mortẽ adfert.Ecce enim istuc ipsum,
ꝙ secundũ deũ cõtristati fuistis,quãtam in
uobis genuit solicitudinẽ, imò satisfactio/
nem,imò indignationẽ,imò timorẽ,imò de
sideriũ,imò æmulationẽ,imò uindictã. Siq
dẽ ubiqꝫ cõmendastis uosipsos,ꝙ puri sitis
in eo negocio.Proinde tãetsi scripsi uobis,
nõ id feci eius causa ꝗ læserat,nec eiꝰ causa
ꝗ lesus fuerat,sed ob id ut palã fieret studiũ
uestrũ pro nobis apud uos in cõspectu dei.
Idcirco consolationẽ accepimus ex conso/
latione uestri:quin uberius insuper gauisi
fuimus ob gaudium Titi,ꝙ refocillatus sit
spiritus illius ab omnibus uobis,ꝙ si quid
apud illum de uobis gloriatus sum,non fue
rim pudefactus,sed ut omnia cum ueritate
loquuti sumus uobis,ita & gloriatio nostra
qua usus eram apud Titũ,ueritas facta est.
Et uiscera illius maiorem in modum erga
uos affecta sunt, dum recolit omnium ue/
strum obedientiã,quemadmodũ cum timo
re ac tremore exceperitis ipsum. Gaudeo
ꝙ in omnibus confidam uobis. Certio/ VIII
res autẽ uos facio fratres,de gratia dei quæ
data fuit in ecclesijs Macedoniæ,quoniam
per multam probationem afflictionis exu/
berauit gaudium illorum,& profunda pau
pertas illorum exũdauit in diuitias simplici
tatis ipsorũ.Nam pro uiribus testor,etiam
supra uires prompti fuerũt,multa cum ob/
testatione rogantes nos,ut beneficiũ & so/
cietatẽ ministerij susciperemus in sanctos:
ac non quatemus sperabamus,quinetiam
semetipsos dederũt primũ domino,dein/
de & nobis per uoluntatẽ dei,in hoc ut ad/
hortaremur Titũ,ut quẽadmodũ ante cœ/
pisset,ita & cõsũmaret hãc quoqꝫ erga uos
beneficẽtiã. Imò quẽadmodũ ubiqꝫ abũda
tis fide & sermone & sciẽtia & omni diligẽ
tia & in ea quæ ex uobis erga nos est chari/
tate,facite ut in hac quoqꝫ beneficẽtia abũ/

detis

τε. οὐ κατ᾽ ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς ἑτέρων σπουδῆς, καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων. γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὅτι δι᾽ ὑμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε. καὶ γνώμην ἐν τούτῳ δίδωμι. τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμφέρει, οἵτινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ θέλειν προενήρξασθε ἀπὸ πέρυσι. νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσατε, ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτως καὶ τὸ ἐπιτελέσαι ἐκ τοῦ ἔχειν. εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθὸ ἐὰν ἔχῃ τις εὐπρόσδεκτος, οὐ καθὸ οὐκ ἔχει. οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν δὲ θλίψις, ἀλλ᾽ ἐξ ἰσότητος ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης, καθὼς γέγραπται. ὁ τὸ πολὺ, οὐκ ἐπλεόνασε. καὶ ὁ τὸ ὀλίγον, οὐκ ἠλαττόνησεν. χάρις δὲ τῷ θεῷ, τῷ διδόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ τίτου, ὅτι τὴν μὲν παράκλησιν ἐδέξατο, σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων, αὐθαίρετος ἐξῆλθε πρὸς ὑμᾶς. συνεπέμψαμεν δὲ μετ᾽ αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν, συνέκδημος ἡμῶν σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ, τῇ διακονουμένῃ ὑφ᾽ ἡμῶν πρὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου δόξαν, καὶ προθυμίαν ὑμῶν. στελλόμενοι τοῦτο, μή τις ἡμᾶς μωμήσηται ἐν τῇ ἁδρότητι ταύτῃ, τῇ διακονουμένῃ ὑφ᾽ ἡμῶν, προνοούμενοι καλὰ, οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων. συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολλοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον, πεποιθήσει πολλῇ τῇ εἰς ὑμᾶς, εἴτε ὑπὲρ τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς, καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργὸς, εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα χριστοῦ. τὴν οὖν ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν, καὶ ἡμῶν καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν, εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε καὶ εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν.

Περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους περισσόν μοι ἐστὶ τὸ γράφειν ὑμῖν. οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν, ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι μακεδόσιν. ὅτι ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυσι, καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισε τοὺς πλείονας. ἔπεμψα δὲ τοὺς ἀδελφοὺς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ ὑπὲρ ὑμῶν, κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ. ἵνα καθὼς ἔλεγον, παρεσκευασμένοι ἦτε.

μή πως

detis. Nõ secũdũ imperiũ loquor, sed p sollicitudinẽ erga alios, etiã uestræ dilectionis synceritatẽ approbans. Nostis enim beneficentiã domini nostri Iesu Christi, ꝙ propter uos pauper factus sit, quum esset diues, ut uos illius paupertate ditesceretis. Et cõsiliũ in hoc do, nam hoc uobis conducit: qui quidem non solũ facere, uerũ etiã uelle iam cœpistis anno superiore. Nunc autem & illud quod facere cœpistis, perficite: ut quemadmodũ uolũtas prompta fuit, ita & perficiatis ex eo quod potestis. Etem̃ si prius adsit animi prõptitudo, ea iuxta quicqd illud est quod possidet aliquis, accepta est, nõ iuxta id quod nõ possidet. Non enim ut alijs relaxatio sit, uobis aũt angustia, sed ut ex æquabilitate in præsenti tẽpore uestra copia illorum succurrat inopię, & illorũ copia uestrę succurrat inopiæ, ut fiat æquabilitas, quemadmodũ scriptum est: Qui multũ habebat, huic nihil superfuit: & qui paulũ habebat, is nihilominus habuit. Gratia autẽ deo, qui dedit eandẽ sollicitudinẽ pro uobis in corde Titi, qui exhortationẽ acceperit: qn potius quum esset diligẽtior, suapte sponte ad uos uenerit. Misimus aũt unà cũ illo fratrẽ eũ, cuius laus est in euãgelio per omnes ecclesias: nec id solũ, uerũ etiã delectus est ab ecclesijs, comes peregrinatiõis nostræ, cum hac beneficẽtia quæ administrat̃ à nobis ad eiusdẽ domini gloriã, & animi uestri promptitudinẽ: declinãtes hoc, ne qs nos carpat in hac exuberãtia quę administrat̃ à nobis, procurãtes honesta, non tantũ corã dño, sed etiã corã hominib⁹. Misimus aũt unà cum illis fratrẽ nostrũ, quem probaueramus in multis sæpenumero diligentẽ, nũc aũt multo diligẽtiorẽ, ob multã fiduciã, quã habeo erga uos, siue Titi nomine, qui socius meus est, & erga uos adiutor, siue aliorũ, qui fratres nostri sunt & legati ecclesiarum, gloria Christi. Proinde documentũ charitatis uestræ & nostræ de uobis gloriationis, in eos demõstretis etiam in conspectu ecclesiarũ.

Nam de subministratione qdẽ quæ fiat in sanctos, supuacuũ est mihi scribere uobis. Noui em̃ prõptitudinẽ animi uestri, quã de uobis iacto apud Macedones, ꝙ Achaia parata est ab ãno supiore, & uestrũ exẽplũ, prouocauit cõplures. Misi tñ hos fratres, ne gloria nostra qua glorior de uobis, inanis fiat in hac parte, ut quẽadmodũ dicebã parati sitis,

ne quo

μή πως ἐὰν ἔλθωσι σὺν ἐμοὶ μακεδόνες, καὶ
εὕρωσιν ὑμᾶς ἀπαρασκευάστους, καταισχυν-
θῶμεν ἡμεῖς, ἵνα μὴ λέγωμεν ὑμεῖς, ἐν τῇ ὑ-
ποστάσει ταύτῃ τῆς καυχήσεως. ἀναγκαῖον
οὖν ἡγησάμην, παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφούς,
ἵνα προέλθωσιν εἰς ὑμᾶς, καὶ προκαταρτίσω-
σι τὴν προκατηγγελμένην εὐλογίαν ὑμῶν, ταύ-
την ἑτοίμην εἶναι, οὕτως ὡς εὐλογίαν, καὶ μὴ
ὥσπερ πλεονεξίαν. τοῦτο δέ, ὁ σπείρων φειδο-
μένως, φειδομένως καὶ θερίσει. καὶ ὁ σπείρων
ἐπ᾽ εὐλογίαις, ἐπ᾽ εὐλογίαις καὶ θερίσει. ἕκα-
στος καθὼς προαιρεῖται τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύ-
πης ἢ ἐξ ἀνάγκης. ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ
ὁ θεός. δυνατὸς δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χάριν πε-
ρισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ πᾶσαν αὐ-
τάρκειαν ἔχοντες, περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον
ἀγαθόν. καθὼς γέγραπται. ἐσκόρπισεν, ἔδω-
κε τοῖς πένησι, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς
τὸν αἰῶνα. ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπεί-
ροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγῆσαι, καὶ πλη-
θύναι τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξῆσαι τὰ γεννή-
ματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν, ἐν παντὶ πλου-
τιζόμενοι, εἰς πᾶσαν ἁπλότητα, ἥτις κατεργά-
ζεται δι᾽ ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ θεῷ. ὅτι ἡ δια-
κονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶ προ-
σαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλ-
λὰ καὶ περισσεύουσα διὰ πολλῶν * εὐχαριστεῖν
τῷ θεῷ, διὰ τῆς δοκιμῆς διακονίας ταύτης, δο-
ξάζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμολο-
γίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ, καὶ ἁ-
πλότητι τῆς κοινωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας,
καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν ἐπιποθούντων ὑ-
μᾶς, διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ θεοῦ ἐφ᾽
ὑμῖν. χάρις δὲ τῷ θεῷ, ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐ-
τοῦ δωρεᾷ.

* Aliâs εὐχαριστιῶν

αὐτὸς δὲ ἐγὼ παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς
διὰ τῆς πρᾳότητος καὶ ἐπιεικείας τοῦ χριστοῦ,
ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀ-
πὼν δὲ θαῤῥῶ εἰς ὑμᾶς. δέομαι δὲ τὸ μὴ πα-
ρὼν θαῤῥῆσαι τῇ πεποιθήσει, ᾗ λογίζομαι τολ-
μῆσαι, ἐπί τινας τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς, ὡς
κατὰ σάρκα περιπατοῦντας, ἐν σαρκὶ γὰρ
περιπατοῦντες οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα.
τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά,
ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρω-
μάτων, λογισμοὺς καθαιροῦντες, καὶ πᾶν
ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ
θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς
τὴν ὑπακοὴν τοῦ χριστοῦ, καὶ ἐν ἑτοίμῳ ἔ-
χοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν, ὅτ᾽ ἂν
πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή. τὰ κατὰ πρό-
σωπον βλέπετε; εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ χρι-
στοῦ

ne quo pacto fiat,ut ſi mecū uenerint Ma-
cedones,& offenderint uos imparatos,nos
pudore ſuffundamur,ut ne dicā uos in hoc
argumēto gloriationis. Proinde neceſſariū
arbitratus ſum adhortari fratres,ut prius ac
cederēt ad uos,& præpararēt iam ante pro
miſſam bonā collationē ueſtrā,ut ea ſit in
promptu,ſic tanq̄ bona collatio,& nō tanq̄
fraudatio.Illud aūt *dico:*Qui ſemētem facit
parce,is parce meſſurus eſt.Et qui ſementē
facit,libēter ac benigne largiendo,copioſe
meſſurus eſt:unuſquiſq; ſecūdū propoſitū
cordis,nō ex moleſtia aut neceſsitate:nam
hilarem datorē diligit deus.Potens eſt autē
deus efficere,ut totū beneficiū in uos exu-
beret:ut in omnibus omnē ſufficiētiā habē
tes,exuberetis in omne opus bonū,quēad-
modū ſcriptū eſt:Diſpſit,dedit pauperibus,
iuſtitia eius manet in ſeculū.Porrò q̄ ſuppe
ditat ſemen ſemināti,is & panē in cibū ſup
peditet,& multiplicet ſemētē ueſtrā,& au-
geat prouētus iuſtitiæ ueſtræ,ut in omnibus
locupletemini,in omnem ſimplicitatē,quæ
per nos efficit,ut gratiæ agātur deo. Nam
functio huius miniſterij nō ſolū ſupplet ea
quæ deſunt ſanctis,uerumetiā exuberat in
hoc,q̄ per multos agātur gratiæ deo,q̄ per
probationē miniſterij huius,glorificāt deū
ſuper obediētia cōſenſus ueſtri in euāgeliū
Chriſti,& de ſimplicitate cōmunicationis
in ipſos,& in omneis,& in illorū oratione
pro uobis,qui deſiderāt uos propter eminē
tem gratiā dei in uobis.Gratia aūt deo ſup
inenarrabili ſuo munere. Cæterum ipſe X
ego Paulus obſecro uos per lenitatē & mā-
ſuetudinē Chriſti,qui iuxta faciē q̄dē humi
lis ſum inter uos,abſens tamen audax ſum
erga uos.Rogo aūt uos,ne præſens audeā
ea fiducia,qua cogito audax fuiſſe in quoſ-
dam,qui putant nos ueluti ſecundum car-
nem ambulare:nā in carne ambulātes,non
ſecundū carnem militamus.Siquidē arma
militiæ noſtræ non carnalia ſunt,ſed poten
tia deo,ad demolitionē munitionum,qui-
bus conſilia demolimur,& omnem celſitu-
dinem quæ extollitur aduerſus cognitionē
dei,& captiuam ducimus omnem cogita-
tionem ad obediēdum Chriſto,& in prom-
ptu habemus uindictam aduerſus omnem
inobedientiam,quum impleta fuerit ueſtra
obedientia.Quæ in conſpectu ſunt,uide-
tis? Si quis de ſeipſo confidit,quòd Chri-
ſti

στοῦ εἶναι, τοῦτο λογιζέσθω πάλιν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς χριστοῦ, οὕτως καὶ ἡμεῖς χριστοῦ. ἐάν τε γὰρ καὶ περισσότερόν τι καυχήσωμαι περὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν, ἧς ἔδωκεν ὁ κύριος ἡμῖν εἰς οἰκοδομήν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν ὑμῶν, οὐ καταισχυνθήσομαι, ἵνα μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν, ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαί, φησι, βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί, ἡ δὲ παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενής, καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος. τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ. οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρῖναι ἢ συγκρῖναι ἑαυτούς τισι τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων, ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες, καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς, οὐ συνιοῦσιν. ἡμεῖς δὲ οὐχὶ εἰς τὰ ἄμετρα καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος, οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ θεὸς μέτρου ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν. οὐ γὰρ ὡς μὴ ἐφικνούμενοι εἰς ὑμᾶς, ὑπερεκτείνομεν ἑαυτούς. ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ, οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις κόποις, ἐλπίδα ἔχοντες, αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν ἐν ὑμῖν, μεγαλυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν, εἰς περισσείαν, εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι, οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἕτοιμα καυχήσασθαι. ὁ δὲ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχάσθω. οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν ἐκεῖνός ἐστι δόκιμος, ἀλλ' ὃν ὁ κύριος συνίστησιν.

κδ ὄφελον ἀνείχεσθέ μου μικρὸν τῇ ἀφροσύνῃ. ἀλλὰ καὶ ἀνέχεσθέ μου. ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς θεοῦ ζήλῳ. ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρί, παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ χριστῷ. φοβοῦμαι δέ, μή πως ὡς ὁ ὄφις εὔαν ἐξηπάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτως φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν, ἀπὸ τῆς ἁπλότητος τῆς εἰς τὸν χριστόν.

κε εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον ἰησοῦν κηρύσσει, ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε, ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον, ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἠνείχεσθε. λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑστερηκέναι τῶν ὑπὲρ λίαν ἀποστόλων. εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει. ἀλλ' ἐν παντὶ φανερωθέντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς. ἢ ἁμαρτίαν ἐποίησα ἐμαυτὸν ταπεινῶν, ἵνα ὑμεῖς ὑψωθῆτε; ὅτι δωρεὰν τὸ τοῦ θεοῦ εὐαγγέλιον εὐηγγελισάμην ὑμῖν; ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα, λαβὼν ὀψώνιον πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν. καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερηθείς, οὐ κατενάρκησα οὐδενός

ſti ſit, illud rurſum perpendat ex ſeipſo, quòd quemadmodũ ipſe Chriſti eſt, ita & nos Chriſti ſumus. Nã ſi & amplius quippiam glorier de poteſtate noſtra, quã dedit dominus nobis in ædificationẽ, & nõ in deſtructionẽ ueſtri, nõ pudefiã, ne uidear ceu perterrefacere uos per epiſtolas. Nam epiſtolæ quidẽ, inqt, graues ſunt & robuſtæ, at præſentia corporis infirma, & ſermo contẽptus. Hoc reputet qui iſtiuſmodi eſt, ꝙ quales ſumus ſermone per epiſtolas, quũ abſumus, tales ſumus & quũ adſumꝰ, facto. Nõ enim ſuſtinemus inſerere, aut cõferre noſipſos cum quibuſdã, qui ſeipſos cõmendãt. Sed iſti non intelligũt, ꝙ ipſi inter ſeſe ſeipſos metiũtur, & cõparãt ſemet ſibi. At nos non in immenſum gloriabimur, uerũ iuxta menſurã regulæ, qua partitꝰ eſt nobis deus, menſura pertingẽdi etiã uſqꝫ uos. Non enĩ quaſi non pertingamus uſqꝫ ad uos, extẽdimus noſipſos ſupra modũ. Nã uſqꝫ ad uos quoqꝫ peruenimꝰ in euãgelio Chriſti, non in immenſum gloriãtes ſuper alienis laboribus: ſperãtes futurũ, ut ſuboleſcente fide ueſtra in uobis, magnificemur iuxta regulam noſtrã in exuberantiã: ut ijs quoqꝫ regionibus quæ ultra uos ſunt, euangelizem, non per alienã regulã, ut de his quæ parata ſunt gloriemur: ſed qui gloriatur, in domino glorietur. Non enim qui ſeipſum cõmẽdat, ille probatus eſt, ſed is quem dñs commendat.

Vtinam toleraſſetis me pauliſper in inſipientia mea: imò & ſuffertis me: nam zelotypus ſum erga uos, dei zelo. Adiũxi enim uos uni uiro, ut uirginẽ caſtam exhiberem Chriſto: ſed metuo, ne quà fiat, ut quemadmodũ ſerpens Euã decepit uerſutia ſua, ita corrũpant ſenſus ueſtri à ſimplicitate, quæ erat erga Chriſtũ. Nã ſi is qui uenit, alium Ieſum prædicat, quem non prædicauimus: aut ſi ſpiritũ alium accipitis, quem nõ accepiſtis, aut euangeliũ aliud quod non accepiſtis, recte ſuſtinuiſſetis. Arbitror enĩ me nihilo inferiorẽ fuiſſe eximijs apoſtolis. Cęterum licet imperitus ſim ſermone, non tamẽ ſcientia. Verum ubiqꝫ manifeſti fuimus in omnibus erga uos. Nũ illud peccaui, ꝙ me ipſum humiliarim, ut uos exaltaremini, ꝙ gratuito euãgeliũ dei prędicauerim uobis? Cæteras eccleſias deprędatus ſum accepto ab illis ſtipẽdio, quo uobis inſeruirẽ. Et quũ apud uos eſſem & egerem, nõ oneroſus fui cuiquam

οὐδενός. τὸ γὰρ ὑστέρημά μου προσανεπλήρω-
σαν οἱ ἀδελφοί, ἐλθόντες ἀπὸ μακεδονίας. καὶ
ἐν παντὶ ἀβαρῆ ὑμῖν ἐμαυτὸν ἐτήρησα, καὶ τη-
ρήσω. ἔστιν ἀλήθεια χριστοῦ ἐν ἐμοί, ὅτι ἡ καύχη-
σις αὕτη οὐ φραγήσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμα-
σι τῆς ἀχαΐας. διὰ τί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς;
ὁ θεὸς οἶδεν. ὃ δὲ ποιῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα
ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν, τῶν θελόντων ἀφορ-
μὴν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται εὑρεθῶσι, καθὼς καὶ
ἡμεῖς.

οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται
δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους χρι-
στοῦ. καὶ οὐ θαυμαστόν. αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς με-
τασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός. οὐ μέγα
οὖν, εἰ καὶ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζον-
ται, ὡς διάκονοι δικαιοσύνης, ὧν τὸ τέλος
ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. πάλιν λέγω, μή
τίς με δόξῃ ἄφρονα εἶναι, εἰ δὲ μή γε, κἂν ὡς
ἄφρονα δέξασθέ με, ἵνα μακρόν τι κἀγὼ καυ-
χήσωμαι. ὃ λαλῶ, οὐ λαλῶ κατὰ κύριον, ἀλλ'
ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς
καυχήσεως. ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ τὴν
σάρκα, κἀγὼ καυχήσομαι. ἡδέως γὰρ ἀνέχε-
σθε τῶν ἀφρόνων, φρόνιμοι ὄντες. ἀνέχεσθε γὰρ
εἴ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις
λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις ὑμᾶς εἰς
πρόσωπον δέρει, κατὰ ἀτιμίαν λέγω, ὡς ὅ-
τι ἡμεῖς ἠσθενήσαμεν. ἐν ᾧ δ' ἄν τις τολμᾷ,
ἐν ἀφροσύνῃ λέγω, τολμῶ κἀγώ. ἑβραῖοί εἰ-
σι, κἀγώ. ἰσραηλῖταί εἰσι, κἀγώ. σπέρμα ἀ-
βραάμ εἰσι, κἀγώ. διάκονοι χριστοῦ εἰσι, πα-
ραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ. ἐν κόποις περισ-
σοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυ-
λακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις.
ὑπὸ ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα πα-
ρὰ μίαν ἔλαβον. τρὶς ἐρραβδίσθην. ἅπαξ ἐ-
λιθάσθην, τρὶς ἐναυάγησα. νυχθήμερον ἐν
τῷ βυθῷ πεποίηκα, ὁδοιπορίαις πολλάκις,
κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κινδύ-
νοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύ-
νοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις
ἐν θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις, ἐν
κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις,
ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν
ψύχει καὶ γυμνότητι, χωρὶς τῶν παρεκτός,
ἡ ἐπισύστασίς μου, ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα
πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ
ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυ-
ροῦμαι; εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου
καυχήσομαι.

ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ
οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδο-
μαι

cuiq̃. Nam quod mihi deerat, suppleuerunt
fratres qui uenerãt a Macedonia: & in om-
nibus sic me seruabã, ne cui essem onerosus,
atq; ita seruabo. Est ueritas Christi in me, ꝙ
hæc gloriatio non interrũpetur cõtra me in
regionibus Achaiæ. Quapropter? An ꝙ non
diligã uos? Deus nouit. Verũ quod facio,
idẽ & faciã, ut amputẽ occasionẽ ijs qui cu-
piunt occasionẽ: ut in eo de quo gloriãtur,
reperiant, quẽadmodũ & nos. Siqdẽ istius-
modi pseudapostoli, oparij dolosi sunt, sum
pta psona apostolorũ Christi: atq; haud mi
rum, quãdoquidẽ ipse satanas transfigurat
in angelũ lucis. Non magnũ est igitur, si &
ministri illius personã in se transferũt, quasi
sint ministri iustitiæ, quorũ finis erit iuxta
opera eorũ. Iterũ dico, ne quis me putet insi
pientẽ esse, alioquin & iam ut insipientẽ ac
cipite me, ut paululũ quiddã & ego glorier.
Quod dico, non dico secundũ dñm, sed ue-
lut per insipientiã, in hoc argumento gloria
tionis. Quandoquidẽ multi gloriant secun
dum carnẽ, & ego gloriabor. Libẽter enim
suffertis insipiẽtes, quum sitis sapiẽtes. Suf-
fertis enim, si quis uos in seruitutẽ adigit, si
quis exedit, si quis accipit, si qs attollit sese,
si quis uos in faciẽ cædit: iuxta contumeliã
loquor: perinde quasi nos infirmi fuerimus.
Imo in quocũq; audet aliqs, per insipientiã
loquor, audeo & ego. Hebræi sunt, sum &
ego. Israelitæ sunt, sum & ego. Semẽ Abra
hæ sunt, sum & ego. Ministri Christi sunt,
desipiens loquor, excellẽtius sum ego: in la
boribus copiosius, in uerberibus supra mo-
dum, in carceribus abũdãtius, in mortibus
frequẽter: à Iudæis quinquies quadragenas
plagas, una minus, accepi: ter uirgis cæsus fui:
semel fui lapidatus: ter naufragiũ feci: noctẽ
ac diẽ in profundo egi: in itineribus sæpe,
in periculis fluminũ, periculis latronũ, peri-
culis ex genere, periculis ex gẽtibus, pericu
lis in ciuitate, periculis in deserto, periculis
in mari, periculis inter falsos fratres: in labo
re & molestia, in uigilijs sæpe, in fame & si-
ti, in ieiunijs sæpe, in frigore & nuditate:
præter ea quæ extrinsecus accidũt, incũbẽs
mihi quotidiana cura omniũ ecclesiarum.
Quis infirmat, & ego non infirmor? Quis
offendit, & ego non uror? Si gloriari opor-
teat, de his quæ infirmitatis meæ sũt, gloria
bor. Deus & pater dñi nostri Iesu Christi XII
qui est laudãdus in secula, nouit ꝙ nõ men-
tiar

μαι. ἐν δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν δαμασκηνῶν πόλιν, πιάσαι με θέλων, καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους, καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ. καυχᾶσθαι δὴ οὐ συμφέρει μοι, ἐλεύσομαι γὰρ εἰς ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις κυρίου. οἶδα ἄνθρωπον ἐν χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων, εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, ἁρπαγέντα τὸν τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ. καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, εἴτε ἐν σώματι, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἤκουσεν ἄῤῥητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχήσομαι, ὑπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχήσομαι, εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου. ἐὰν γὰρ θελήσω καυχήσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων, ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ. φείδομαι δὲ μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται, ὑπὲρ ὃ βλέπει με, ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ. καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατᾶν, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. ὑπὲρ τούτου τρὶς τὸν κύριον παρεκάλεσα, ἵνα ἀποστῇ ἀπ᾽ ἐμοῦ, καὶ εἴρηκέ μοι. ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου. ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ᾽ ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ χριστοῦ. διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν στενοχωρίαις ὑπὲρ χριστοῦ. ὅτ᾽ ἂν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι. γέγονα ἄφρων καυχώμενος. ὑμεῖς με ἠναγκάσατε, ἐγὼ γὰρ ὤφειλον ὑφ᾽ ὑμῶν συνίστασθαι. οὐδὲν γὰρ ὑστέρησα τῶν ὑπὲρ λίαν ἀποστόλων. εἰ καὶ οὐδέν εἰμι. τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, ἐν σημείοις καὶ τέρασι καὶ δυνάμεσι. τί γάρ ἐστιν ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην. ἰδοὺ τρίτον ἑτοίμως ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ καταναρκήσω ὑμῶν. οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλ᾽ ὑμᾶς. οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ᾽ οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις, ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω, καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, εἰ καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν, ἧττον ἀγαπῶμαι. ἔστω δέ, ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς, ἀλλ᾽ ὑπάρχων πανοῦργος, δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον. μή τινα ὧν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, δι᾽ αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς; παρεκάλεσα τίτον, καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν. μή τι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς τίτος; οὐ

τῷ

tiar. In Damasci ciuitate, gentis præfectus nomine Aretæ regis excubias posuerat in Damascenorũ urbe, cupiens me cõprehendere, ac per fenestrã in sporta demissus fui per mœnia, effugiq; manus eius. Gloriari sanè non expedit mihi, ueniã enim ad uisiones & reuelationes domini. Noui hominẽ in Christo ante annos quatuordecim, an in corpore, nescio: an extra corpus, nescio, deus nouit: raptũ huiusmodi in tertiũ usq; cœlũ: & scio huiusmodi hominẽ: an in corpore, an extra corpus, nescio, deus nouit: raptum fuisse in paradisum, & audisse arcana uerba, quæ fas non sit homini loqui. Super huiusmodi homine gloriabor, de meipso uero non gloriabor, nisi sup infirmitatibus meis. Nam si uoluero gloriari, nõ ero insipiẽs, ueritatẽ enim dicã: sed parco *uobis*, ne quis de me cogitet, supra id quod uidet esse me, aut quod audit ex me. Et ne excellentia reuelationũ supra modũ efferrer, datus fuit mihi stimulus per carnẽ, nũcius satanæ, ut me colaphis cæderet, ne supra modũ efferrer. Super hoc ter dominũ rogaui, ut discederet à me, & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nam uirtus mea per infirmitatẽ perficitur. Libentissime igitur gloriabor potius super infirmitatibus meis, ut inhabitet in me uirtus Christi. Quãobrem placeo mihi in infirmitatibus, in cõtumelijs, in necessitatibus, in psequutionibus, in anxietatibus pro Christo. Quũ enim infirmus sum, tunc robustus sum. Factus sum insipiẽs gloriãdo. Vos me coegistis: nam ego debuerã à uobis cõmendari. Nulla ẽm in re inferior fui sũmis apostolis: tametsi nihil sum. Signa qdẽ apostoli peracta fuerũt inter uos cum omni patiẽtia, & signis & prodigijs & potentibus factis. Nam quid est in quo fuistis inferiores cæteris ecclesijs, nisi q̃ ipse ego nõ fuerim uobis onerosus? Cõdonate mihi hãc iniuriã. Ecce tertio ꝓpẽsus animo sum, ut ueniã ad uos, nec ero uobis onerosus. Non enim quæro quæ uestra sunt, sed uos. Non ẽm debẽt filij parẽtibus recondere, sed filijs parẽtes. Ego uero libẽtissime impendã, & expendar pro animabus uestris: licet uberius uos diligẽs, minus diligar. Sed esto, ipse nõ grauaui uos: Nõ uerũ quũ essem astutus, dolo uos cepi. Nũ per quenq̃ eorũ quos misi ad uos, expilaui uos? Rogaui Titũ, & unà cum illo misi fratrem. Num quid à uobis extorsit Titus? An

non

τῷ αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσι; πάλιν δοκεῖτε, ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα; κατενώπιον τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ λαλοῦμεν. τὰ δὲ πάντα ἀγαπητοὶ ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς. φοβοῦμαι γάρ, μή πως ἐλθὼν, οὐχ οἵους θέλω εὕρω ὑμᾶς, κἀγὼ εὑρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε, μή πως ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, καταλαλιαί, ψιθυρισμοί, φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι. μὴ πάλιν ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ καὶ ἀσελγείᾳ ᾗ ἔπραξαν.

ιγ τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα. προείρηκα καὶ προλέγω, ὡς παρὼν τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὼν νῦν γράφω τοῖς προημαρτηκόσι, καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι. ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε, τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος χριστοῦ, ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν. καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως θεοῦ. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζησόμεθα σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ὑμᾶς. ἑαυτοὺς πειράζετε, εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει. ἑαυτοὺς δοκιμάζετε. ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτοὺς, ὅτι ἰησοῦς χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστιν; εἰ μή τι ἀδόκιμοί ἐστε. ἐλπίζω δέ, ὅτι γνώσεσθε, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι. εὔχομαι δὲ πρὸς τὸν θεὸν μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν. οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ᾽ ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῆτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὦμεν. οὐ γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. χαίρομεν γὰρ ὅτ᾽ ἂν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ἦτε. τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν. διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα παρὼν μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἔδωκέ μοι ὁ κύριος εἰς οἰκοδομήν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν. λοιπὸν ἀδελφοί, χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἔσται μεθ᾽ ὑμῶν. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν ἁγίῳ φιλήματι. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος, μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

πρὸς κορινθίους, δευτέρα.

ἐγράφη ἀπὸ φιλίππων τῆς μακεδονίας διὰ τίτου καὶ λουκᾶ.

non eodē ſpiritu ambulauimus? an non ijſdem ueſtigijs? Rurſum arbitramini ꝙ nos uobis excuſemus? In cōſpectu dei, in Chriſto loquimur, ſed omnia chariſsimi pro ueſtri ędificatione. Nam metuo ne quā fiat ut ſi uenero, non quales uelim, reperiā uos, & ego reperiar uobis qualē nolitis, ne quo modo ſint contentiones, æmulationes, iræ, concertationes, obtrectatiōes, ſuſurri, tumores, ſeditiones. Ne iterū ubi uenero, humilē faciat me deꝰ meꝰ apud uos, & lugeā multos eorū qui ante peccauerūt: nec eos pœnituit immūdiciæ libidiniſq; & impudicitiæ quā
patrarunt. Hic tertius erit aduētus meus XIII
ad uos. In ore duorū teſtiū aut trium conſtituetur omne uerbū. Prædixi & prædico, ut præſens quū eſſem iterū, ita & abſens nunc ſcribo ijs qui ante peccauerūt, & reliqs omnibus: ꝙ ſi uenero denuo, non parcā. Quandoquidē experimētū quæritis in me loquētis Chriſti, qui erga uos nō eſt infirmus, ſed potēs eſt in uobis. Nam quāuis crucifixus fuit ex infirmitate, uiuit tñ ex uirtute dei. Siquidē & nos infirmi ſumus in illo, ſed uiuemus cū illo ex uirtute dei erga uos. Voſipſos tentate, num ſitis in fide. Voſipſos probate. An nō cognoſcitis uoſmetipſos, ꝙ Ieſus Chriſtus in uobis eſt? Niſi ſicubi reprobi eſtis. At ſpero uos cogniturus ꝙ nos non ſimus reprobi. Opto aūt apud deū, ne quid mali faciatis: non quo nos probati appareamus, ſed ut uos quod honeſtū eſt, faciatis, nos uero ueluti reprobi ſimus. Nō eñ poſſumus quicꝙ̄ aduerſus ueritatē, ſed pro ueritate. Gaudemus eñ quū nos infirmi fuerimus, uos aūt ualidi fueritis. Hoc aūt inſuper optamus, ueſtrā integritatē. Propterea hæc abſens ſcribo, ne quum præſens fuero, rigidus ſim iuxta poteſtatē quā dedit mihi dñs in extructionē & non in deſtructionē. Quod ſupeſt fratres, ualete, integri eſtote, conſolationē habete, unanimes ſitis, in pace agite, & deus charitatis ac pacis erit uobiſcum. Salutate uos mutuo ſancto oſculo. Salutant uos ſancti omnes. Gratia dñi Ieſu Chriſti, & charitas dei, & cōmunicatio ſpiritus ſancti ſit cū omnibus uobis. Amen.

Ad Corinthios, ſecunda.

Miſſa fuit à Philippis Macedoniæ per Titum & Lucam.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ γαλάτας ἐπιστολῆς παύλου.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης, ἑωρακὼς αὐτοὺς ἤδη καὶ διδάξας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. διδαχθέντες καλῶς οἱ γαλάται παρὰ τοῦ ἀποστόλου, καὶ πιστεύσαντες γνησίως εἰς τὸν χριστόν, ἀποδημήσαντος τοῦ ἀποστόλου, ὑφηρπάσθησαν παρά τινων, ὥστε περιτέμνεσθαι. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος, γράφει πρὸς αὐτούς. καὶ πρῶτον μὲν μαρτυρεῖ αὐτοῖς περὶ ἧς εἶχον πίστεως, καὶ γνησίας εἰς χριστὸν διαθέσεως. μέμφεται δὲ ὡς ἀνοήτως πράξαντας, καὶ μεταβαλλομένους αὐτούς. ἔπειτα διαλαμβάνει περὶ τοῦ νόμου καὶ τῆς κατὰ τὸν ἀβραὰμ πίστεως, καὶ ἀποδείκνυσιν ἔκ τε τοῦ νόμου, καὶ τῶν γυναικῶν τοῦ ἀβραάμ, ἀλληγορήσας αὐτάς, μέχρι καιροῦ δεδόσθαι τὴν σκιάν, καὶ τὴν περιτομήν, καὶ ἀργεῖν αὐτὰ λοιπὸν τῇ τοῦ χριστοῦ παρουσίᾳ. καὶ οὕτως ἀποδείξας, παραγγέλλει λοιπὸν αὐτοῖς, μηκέτι προσέχειν τοῖς ἀπατήσασιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἔχεσθαι τῆς ἐν χριστῷ πίστεως, καὶ γινώσκειν, ὅτι ἡ ἐν χριστῷ χάρις καταργεῖ τὴν κατὰ σάρκα περιτομήν. καὶ οὕτως πάλιν εἰς τὰ ἤθη παραινέσας καὶ διδάξας, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD GALATAS ARGVMENTVM per Des.Erasmum Roterodamum.

GAlatæ Græci sunt,sed ex Gallis oriundi:unde iuxta D.Hieronymum,originis inge/nium,ingenij tarditate referebant:quandoquidem & Hilarius Gallus ipse,in hymno/rum carmine,Gallos indociles uocat.Et Paulus illos obiurgans,ἀνοήτους appellat.Ad quo/rum ingenium suum attemperans sermonem,acerbius illos castigat q̃ ullos in cæteris epi/stolis,& reprehendit magis q̃ docet,ut quibus ratio suadere non poterat,reuocaret autori/tas.Agit in hac epistola quod nusquã non agit,ut à legis Mosaicæ seruitute inuitet ad euã/gelij gratiã:quod idem agit in epistola ad Romanos:nam utrisq; idem error acciderat,sed diuersa ratione:nam Romani primum in Iudaismũ inducti,postea resipuerunt:Galatæ re/cte ab apostolo instituti,pseudapostolorũ opera in Iudaismum retracti fuerunt.Quod Ro/mani perperã instituti sunt,simplicitatis erat:quod mox admoniti resipuerunt,prudentiæ. Contrà,quod Galatæ Christum amplexi sunt,facilitatis erat:quod protinus in Iudaismum relapsi,leuitatis atq; stultitiæ.Ad hos igitur subierãt pseudapostoli,uelut à Petro & Iacobo summatibus apostolis missi:& Pauli autoritatem calumnijs eleuabant,negantes illi fidem habẽdam qui sibi non constaret,nunc legis utens ceremonijs,susceptis uotis,rasoq; capite, & circũciso Timotheo,nunc cum ethnicis legem negligens ac damnans:potius audiendos qui apud Petrum & Iacobũ uersati fuissent,quiq; dominũ Iesum uidissent:quum Paulus nec uidisset Christum,& discipulorũ dũtaxat discipulus esset,non Christi.Proinde Paulus uehementi & acri oratione,neq; enim est ulla epistola concitatior,salubriq; austeritate & clementi sæuitia,simul & Galatarum errori medetur,& suam asserit autoritatẽ,& pseuda/postolorum fraudulentiã aperit.In ipso statim epistolæ limine testatur,sese uel summis apo/stolis parem,aut etiam superiorẽ,in hoc quod euangelij prædicandi autoritatem à Christo immortali cœlitus accepisset:atq; hoc autore fretum,in Arabia & Damasci aliquãdiu præ/dicasse Christum,prius q̃ cum quoquã apostolorũ contulisset:deinde Hierosolymis uidis/se quidem Petrum ac Iacobum diebus perpaucis,neq; quicquam tamẽ ab illis adiutũ esse: sub hæc in Syria & Cilicia quatuordecim annis Christi præconẽ egisse:donec admonitus diuinitus,Hierosolymã reuersus unà cum Barnaba ac Tito,cũ primarijs apostolis contulit euangeliũ suum.Non quod de tot annorũ prædicatione iam uenisset in dubium:sed ut eo/rum cõprobatione,quorum summa erat apud omnes autoritas,magis confirmarẽtur cæte/ri:sed ita contulisse cum Petro,ut ab illo nihil accesserit,quod ad euangelij rem attineret:& adeo non fuisse se compulsum à Petro,ut gentibus legis onus imponeret,ut Antiochiæ Pe/trum cibis cõmunibus uescentem,ubi se metu superuenientiũ Iudæorum,è cõuiuio subdu/ceret,palàm in os reprehenderit,docens,ex fide contingere salutem euangelicã,non ex ob/seruatione legis iam antiquatæ.Id ueluti Petro dici cœptum,latius prosequitur,uersus ad Galatas:demonstrans,legem Mosaicã ad tempus modo fuisse datam,& ad unum Christũ illa spectasse omnia:in illa fuisse carnem,in euangelio spiritum:in illa umbras,in euangelio lucem:in illa imagines,in euangelio ueritatem:in illa seruitutem,in euangelio libertatem. Demẽtiæ uero esse,gustatis potioribus,ultro recidere ad deteriora.Hæc agit capite primo, secundo,tertio,quarto.Deinde grauiter interminatus eis,ne circuncisione recepta,turpiter se dedant in seruitutem legis:ostendit,Christianam libertatem non esse peccandi licẽtiam, sed ultroneam functionem officiorũ pietatis,quæ charitate dictante,non lege iubente præ/stantur.Postremo hortatur ad Christianam concordiam,ad subleuandos infirmiores aut la/psos,ad benemerendum de ijs qui nos fidem edocuerunt.Huiusmodi factis quoniam spiri/tus sunt,æterna deberi præmia:quum ceremonijs temporarijs temporaria sit gloria:obiter in odium uocans pseudapostolos,qui non ob aliud studebant circuncidi Galatas,nisi ut su/per hoc gloriarẽtur,uelut autores huius facinoris [redacted] Hanc epistolam,ut apparet,Paulus,quo singularem erga Galatas affectum testaretur,totam sua manu scripsit:quum in alijs soleat dũtaxat subscribere.Nostra argumenta scriptam testan/tur ab Epheso ciuitate:Græcorum inscriptiones,ab urbe Roma.

ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος, οὐκ ἀπὸ ἀνθρώπων, οὐδὲ δι᾽ ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ θεοῦ πατρὸς, τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοὶ, ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, τοῦ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως ἐξέληται ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος πονηροῦ, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. θαυμάζω ὅτι οὕτως ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι

Aliâs θεοῦ

* χριστοῦ, εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον, ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο, εἰ μή τινές εἰσιν, οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς, καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ. ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς, ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν, παρ᾽ ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω. ὡς προειρήκαμεν, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω, εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται, παρ᾽ ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω, ἢ τὸν θεόν; ἢ ζητῶ ἀνθρώποις ἀρέσκειν; εἰ γὰρ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην. γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοὶ, τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ᾽ ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον. οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτὸ, οὔτε ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι᾽ ἀποκαλύψεως ἰησοῦ χριστοῦ. ἠκούσατε γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφήν ποτε ἐν τῷ ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ᾽ ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπόρθουν αὐτήν, καὶ προέκοπτον ἐν τῷ ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτὴς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων. ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ θεὸς, ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου, καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοὶ, ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, εὐθέως, οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι, οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους, ἀλλὰ ἀπῆλθον εἰς ἀραβίαν, καὶ πάλιν ὑπέστρεψα εἰς δαμασκόν. ἔπειτα μετὰ ἔτη [redacted] ἱστορῆσαι [redacted] καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέρας δεκαπέντε. ἕτερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου. ἃ δὲ γράφω ὑμῖν, ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὅτι οὐ

ψεύ-

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD GALATAS

PAVLVS apoſtolus, nõ ab hominibus, neq; per hominem, ſed per Ieſum Chriſtũ ac deũ patrem, qui ſuſcitauit illũ ex mortuis, quiq; mecũ ſunt omnes fratres, eccleſijs Galatiæ: gratia uobis & pax à deo patre & dño noſtro Ieſu Chriſto, qui dedit ſeipſum pro peccatis noſtris, ut eriperet nos ex præſenti ſeculo malo, iuxta uoluntatẽ dei & patris noſtri, cui gloria in ſecula ſeculorũ, Amẽ. Miror ꝗ à Chriſto qui uocauit uos per gratiã, adeo cito tranſferamini in aliud euãgelium, quod non eſt aliud, niſi ꝗ quidam ſunt qui turbãt uos, & uolunt inuertere euangeliũ Chriſti. Cæterum etiam ſi nos aut angelus è cœlo prædicauerit uobis euãgeliũ, præter id quod prædicauimus uobis, anathema ſit. Quẽadmodum ante diximus, & nunc iterũ dico: ſi quis uobis prædicauerit euangeliũ præter id quod accepiſtis, anathema ſit. Nunc enĩ utrũ hominibus ſuadeo, an deo? aut quæro hominibus placere? Nã ſi hactenus hominib⁹ placuiſſem, Chriſti ſeruus haudquaq̃ eſſem. Notum aũt uobis facio fratres, euãgelium quod prædicatũ eſt à me, non eſſe ſecundũ hominẽ. Neq; enim ego ab homine accepi illud, neq; didici, ſed per reuelationem Ieſu Chriſti. Audiſtis enim meã cõuerſationem quondã in Iudaiſmo, ꝗ ſupra modũ perſequebar eccleſiã dei, ac depopulabar illam, & proficiebã in Iudaiſmo ſupra multos æquales in genere meo, quum uehemẽter eſſem ſtudioſus à maiorib⁹ meis traditorũ inſtitutorũ. Aſt ubi deo, qui ſegregauerat me ab utero matris meæ, & uocauit per gratiã ſuam in hoc, ut reuelaret filium ſuum per me, uiſum eſt ut prædicarẽ ipſum inter gentes, continuo, non contuli cum carne & ſanguine, neq; redij Hieroſolymam, ad eos qui ante me fuerant apoſtoli: ſed abij in Arabiam, ac denuo reuerſus ſum Damaſcum. Deinde poſt annos treis redij Hieroſolymã [redacted] illũ dies quindecim. Alium autem ex apoſtolis non uidi quenquã, niſi Iacobũ fratrem domini. Porrò quæ ſcribo uobis, ecce corã deo non

mentior

ψεύδομαι. ἔπειτα ἦλθον εἰς τὰ κλίματα τῆς
συρίας καὶ τῆς κιλικίας. ἤμην δὲ ἀγνοούμενος
τῷ προσώπῳ ταῖς ἐκκλησίαις τῆς ἰουδαίας,
ταῖς ἐν χριστῷ. μόνον δὲ ἀκούοντες ἦσαν, ὅτι
ὁ διώκων ἡμᾶς ποτε, νῦν εὐαγγελίζεται τὴν
πίστιν, ἥν ποτε ἐπόρθει, καὶ ἐδόξαζον ἐν ἐμοὶ
τὸν θεόν.

ἔπειτα διὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν πάλιν ἀνέβην εἰς ἱεροσόλυμα μετὰ βαρνάβα,
συμπαραλαβὼν καὶ τίτον. ἀνέβην δὲ κατὰ ἀποκάλυψιν, καὶ ἀνεθέμην αὐτοῖς τὸ
εὐαγγέλιον, ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς ἔθνεσιν, κατ᾽ ἰδίαν δὲ τοῖς δοκοῦσι, μή πως εἰς κενὸν
τρέχω, ἢ ἔδραμον. ἀλλ᾽ οὐ δὲ τίτος ὁ σὺν
ἐμοί, ἕλλην ὤν, ἠναγκάσθη περιτμηθῆναι,
διὰ τοὺς παρεισάκτους ψευδαδέλφους, οἵτινες παρεισῆλθον κατασκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν, ἣν ἔχομεν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἵνα
ὑμᾶς καταδουλώσωνται. οἷς οὐδὲ πρὸς ὥραν εἴξαμεν τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ ἀλήθεια τοῦ
εὐαγγελίου διαμένῃ πρὸς ὑμᾶς. ἀπὸ δὲ
τῶν δοκούντων εἶναί τι ὁποῖοί ποτε ἦσαν,
οὐδέν μοι διαφέρει. πρόσωπον ἀνθρώπου
θεὸς οὐ λαμβάνει. ἐμοὶ γὰρ οἱ δοκοῦντες,
οὐδὲν προσανέθεντο, ἀλλὰ τοὐναντίον, ἰδόντες, ὅτι πεπίστευμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς
ἀκροβυστίας, καθὼς πέτρος τῆς περιτομῆς. ὁ γὰρ ἐνεργήσας πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς, ἐνήργησε καὶ ἐμοὶ εἰς
τὰ ἔθνη. καὶ γνόντες τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι, ἰάκωβος καὶ κηφᾶς καὶ ἰωάννης, οἱ δοκοῦντες στύλοι εἶναι, δεξιὰς ἔδωκαν ἐμοὶ καὶ βαρνάβᾳ κοινωνίας, ἵνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομήν, μόνον τῶν πτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν. ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι. ὅτε δὲ ἦλθεν πέτρος εἰς ἀντιόχειαν,
κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἀντέστην, ὅτι κατεγνωσμένος ἦν. πρὸ τοῦ γὰρ ἐλθεῖν τινὰς
ἀπὸ ἰακώβου, μετὰ τῶν ἐθνῶν συνήσθιεν.
ὅτε δὲ ἦλθον, ὑπέστελλε καὶ ἀφώριζεν ἑαυτόν, φοβούμενος τοὺς ἐκ περιτομῆς, καὶ
συνυπεκρίθησαν αὐτῷ, καὶ οἱ λοιποὶ ἰουδαῖοι, ὥστε καὶ βαρνάβας συναπήχθη αὐτῶν τῇ ὑποκρίσει. ἀλλ᾽ ὅτε εἶδον, ὅτι οὐκ
ὀρθοποδοῦσι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου, εἶπον τῷ πέτρῳ ἔμπροσθεν πάντων.
εἰ σὺ ἰουδαῖος ὑπάρχων, ἐθνικῶς ζῇς, καὶ οὐκ
ἰουδαϊκῶς, τί τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις ἰουδαΐζειν;
ἡμεῖς φύσει ἰουδαῖοι, καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί, εἰδότες, ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ
ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως ἰησοῦ χριστοῦ,
καὶ

mētior. Deinde ueni in regiones Syriæ Ciliciæq́. Eram autē ignotus iuxta faciem ecclesijs Iudææ, quæ erant in Christo. Sed tantum hic rumor apud illos erat: qui pseque/batur nos aliquando, nunc prædicat fidem, quam quondam expugnabat, & glorifica/bant in me deū. Deinde post annos qua/ II
tuordecim rursum ascendi Hierosolymam unà cum Barnaba, assumpto simul & Tito: ascendi autem iuxta reuelationem, & contuli cum illis euangelium quod pr̨dico inter gentes, sed priuatim cum ijs qui erant in precio, ne quo modo in uanū currerem aut cucurrissem. Sed neq́ Titus qui mecū erat, quum esset Græcus, compulsus fuit circuncidi, propter obiter ingressos falsos fratres, qui subintroierant ad explorandum libertatem nostram, quam habemus in Christo Iesu, quo nos in seruitutem adigerēt. Quibus ne ad tempus quidē cessimus per subiectionem, ut ueritas euangelij permaneret apud uos. Ab ijs aūt qui uidebantur aliquid esse, quales aliquando fuerint, nihil mea refert. Personam hominis deus non accipit. Nam mihi qui uidebātur esse in precio, nihil contulerunt. Imò contrà, quum uidissent mihi concreditum fuisse euangelium præputij, quemadmodum Petro circūcisionis. Nam qui efficax fuit in Petro ad apostolatū circūcisionis, efficax fuit & in me erga gētes. Quumq́ cognouissent gratiā mihi datam Iacobus & Cephas & Ioannes, qui uidebā/tur esse columnę, dextras dederunt mihi ac Barnabæ societatis, ut nos in gentes, ipsi uero in circūcisionē apostolatu fungeremur, tantū ut pauperū memores essem⁹. In quo & diligens fui, ut hoc ipsum facerem. Quū aūt uenisset Petrus Antiochiā, palàm illi restiti, eo quod reprehensus esset. Nam antequàm uenissent quidam à Iacobo, unà cum gentibus sumebat cibum: quum aūt uenissent, subduxit ac separauit se ab illis, metuens eos qui erant ex circūcisione: ac simulabant unà cum illo cæteri quoq́ Iudæi, adeo ut Barnabas simul abduceretur in illorū simulationem. Verū ubi uidissem q̄ non recto pede incederēt ad ueritatē euāgelij, dixi Petro corā omnibus: Si tu quū sis Iudæus, gētiliter uiuis, ac non Iudaice, cur gētes cogis Iudaisare? Nos natura Iudæi, & non ex gētibus peccatores: q̄m scim⁹ nō iustificari hoīem ex opib⁹ legis, nisi p̄ fidē Iesu Christi &

καὶ ἡμεῖς εἰς χριστὸν ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως χριστοῦ, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου, διότι οὐ δικαιωθήσεται ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα σάρξ. εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιωθῆναι ἐν χριστῷ, εὑρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοί, ἄρα χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἃ κατέλυσα, ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἐμαυτὸν συνίστημι. ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ ζήσω χριστῷ συνεσταύρωμαι. ζῶ δέ, οὐκ ἔτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ χριστός. ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ. οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ. εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν.

ὦ ἀνόητοι γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβάσκηνε, τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι; οἷς κατ' ὀφθαλμοὺς ἰησοῦς χριστὸς προεγράφη, ἐν ὑμῖν ἐσταυρωμένος. τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν, ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; οὕτως ἀνόητοί ἐστε, ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε; τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῇ; εἴ γε καὶ εἰκῇ. ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; καθὼς ἀβραὰμ ἐπίστευσε τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. γινώσκετε ἄρα, ὅτι οἱ ἐκ πίστεως, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ ἀβραάμ. προϊδοῦσα δὲ ἡ γραφή, ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοῖ τὰ ἔθνη ὁ θεός, προευηγγελίσατο τῷ ἀβραάμ, ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη. ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ ἀβραάμ. ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσίν, ὑπὸ κατάραν εἰσί. γέγραπται γάρ, ἐπικατάρατος πᾶς, ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά. ὅτι δὲ ἐν νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται παρὰ τῷ θεῷ, δῆλον, ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται, ὁ δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος, ζήσεται ἐν αὐτοῖς. χριστὸς ὑμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ὑμῶν κατάρα. γέγραπται γάρ, ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου, ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ ἀβραὰμ γένηται ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως. ἀδελφοί, κατὰ ἄνθρωπον λέγω. ὅμως ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην, οὐδεὶς ἀθετεῖ, ἢ ἐπιδιατάσσεται. τῷ δὲ ἀβραὰμ ἐρρέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. οὐ λέγει καὶ τοῖς σπέρμασιν,

ὡς

& nos in Chriſtũ Ieſum credidimus, ut iuſtificaremur ex fide Chriſti, & non ex operibus legis: propterea quod non iuſtificabitur ex operibus legis omnis caro. Quòd ſi dum quærimus iuſtificari per Chriſtũ reperimur & ipſi peccatores, num ergo Chriſt⁹ peccati miniſter eſt? Abſit. Nam ſi quæ deſtruxi, ea rurſum ædifico, tranſgreſſorẽ me ipſum conſtituo. Ego enim per legem legi mortuus fui, ut deo uiuerẽ, unà cum Chriſto crucifixus ſum. Viuo tñ, non iam ego, ſed uiuit in me Chriſtus. Vitam aũt quam nunc uiuo in carne, per fidem uiuo filij dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me. Non aſpernor gratiã dei. Nã ſi per legẽ eſt iuſtitia, igitur Chriſtus fruſtra mortuus eſt. O ſtulti Galatæ, quis uos faſcinauit, ut nõ crederetis ueritati? quibus præ oculis Ieſus Chriſtus ante fuit depictus, inter uos crucifixus. Hoc ſolũ cupio diſcere à uobis, Ex operibus legis ſpiritum accepiſtis, an ex prædicatione fidei? Adeo ſtulti eſtis, quum ſpiritu cœperitis, nunc carne cõſũmamini? Tam multa paſsi eſtis fruſtra, ſi tamẽ & fruſtra. Qui igitur ſubminiſtrat uobis ſpiritũ, & operatur uirtutes in uobis, utrũ ex operibus legis, an ex prædicatione fidei id facit? Queẽadmodũ Abrahã credidit deo, & imputatũ eſt illi ad iuſtitiã. Scitis igitur ꝙ qui ex fide ſunt, ij ſint filij Abrahæ. Præuidens autem ſcriptura, ꝙ ex fide iuſtificet gentes deus, prius rem lætã nũciauit Abrahæ: Benedicẽtur, inqens, in te omnes gentes. Itaqꝫ qui ex fide ſunt, benedicũtur cũ fideli Abraham. Nam quotquot ex operib⁹ legis ſunt, execrationi ſunt obnoxij. Scriptũ eſt enim: Execrabilis omnis, qui nõ mãſerit in omnibus, quæ ſcripta ſunt in libro legis, ut faciat ea. Quod aũt in lege nullus iuſtificet apud deum, palàm eſt. Siquidẽ iuſtus ex fide uiuet, lex aũt non eſt ex fide: ſed qui fecerit ea homo, uiuet in ipſis. Chriſt⁹ uos redemit ab execratione legis, dum pro uobis factus eſt execratio. Scriptũ eſt enim, Execrabilis omnis qui pendet in ligno. ut in gentes benedictio Abrahæ ueniret per Chriſtum Ieſum, ut promiſsionem ſpiritus acciperemus per fidem. Fratres, ſecundum hominem dico. Hominis licet teſtamentum, tamen ſi ſit comprobatum, nemo reijcit, aut addit aliquid. Porrò Abrahæ dictæ ſunt promiſsiones & ſemini eius. Non dicit, Et ſeminibus:

tanquam

ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνός, καὶ τῷ σπέρμα-
τί σου, ὅς ἐστι χριστός. τοῦτο δὲ λέγω, διαθή-
κην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς χριστόν, ὁ
μετὰ ἔτη τετρακόσια καὶ τριάκοντα γεγονὼς
νόμος, οὐκ ἀκυροῖ εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγ-
γελίαν. εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἡ κληρονομία, οὐκ ἔτι ἐξ
ἐπαγγελίας. τῷ δὲ ἀβραὰμ δι' ἐπαγγελίας κε-
χάρισται ὁ θεός. τί οὖν ὁ νόμος; τῶν παραβά-
σεων χάριν προσετέθη, ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρ-
μα, ᾧ ἐπήγγελται, διαταγεὶς δι' ἀγγέλων ἐν
χειρὶ μεσίτου. ὁ δὲ μεσίτης, ἑνὸς οὐκ ἔστιν, ὁ δὲ
θεὸς εἷς ἐστιν. ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν
τοῦ θεοῦ; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος, ὁ δυ-
νάμενος ζωοποιῆσαι, ὄντως ἂν ἐκ νόμου ἦν ἡ
δικαιοσύνη. ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ τὰ
πάντα ὑπὸ ἁμαρτίαν, ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πί-
στεως ἰησοῦ χριστοῦ δοθῇ τοῖς πιστεύουσι. πρὸ
τοῦ δὲ ἐλθεῖν τὴν πίστιν, ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμε-
θα, συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν
ἀποκαλυφθῆναι. ὥστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς
ἡμῶν γέγονεν εἰς χριστόν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιω-
θῶμεν. ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως, οὐκ ἔτι ὑπὸ
παιδαγωγόν ἐσμεν. πάντες γὰρ υἱοὶ θεοῦ ἐστε
διὰ τῆς πίστεως ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ὅσοι γὰρ ἐβα-
πτίσθητε, χριστὸν ἐνεδύσασθε. οὐκ ἔνι ἰου-
δαῖος οὐδὲ ἕλλην. οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐ-
λεύθερος. οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ. πάντες
γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν χριστῷ ἰησοῦ. εἰ δὲ ὑμεῖς χρι-
στοῦ, ἄρα τοῦ ἀβραὰμ σπέρμα ἐστὲ, καὶ κατ' ἐπαγ-
γελίαν κληρονόμοι.
λέγω δὲ, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ κληρονόμος νήπιός
ἐστιν, οὐδὲν διαφέρει δούλου, κύριος πάντων
ὤν, ἀλλὰ ὑπὸ ἐπιτρόπους ἐστὶ καὶ οἰκονόμους
ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρός. οὕτω καὶ
ἡμεῖς, ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ
κόσμου ἦμεν δεδουλωμένοι. ὅτε δὲ ἦλθε τὸ
πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν
υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον
ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵ-
να τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν. ὅτι δέ ἐστε υἱοί,
ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ
εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κρᾶζον, ἀββᾶ, ὁ πατήρ.
ὥστε οὐκ ἔτι εἶ δοῦλος, ἀλλ' υἱός. εἰ δὲ υἱός, καὶ
κληρονόμος θεοῦ διὰ χριστοῦ. ἀλλὰ τότε μὲν
οὐκ εἰδότες θεόν, ἐδουλεύσατε τοῖς μὴ φύσει
οὖσι θεοῖς. νῦν δὲ γνόντες θεόν, μᾶλλον δὲ
γνωσθέντες ὑπὸ θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πά-
λιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πά-
λιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε; ἡμέρας παρα-
τηρεῖσθε καὶ μῆνας καὶ καιροὺς καὶ ἐνιαυτούς.
φοβοῦμαι ὑμᾶς, μή πως εἰκῇ κεκοπίακα εἰς
ὑμᾶς. γίνεσθε ὡς ἐγώ, ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς,
ἀδελφοί

tanquam de multis, sed tanquam de uno: &
in semine tuo qui est Christus. Hoc autem
dico, testamētū ante cōprobatū à deo erga
Christū, lex quæ post annos quadringētos
& triginta cœpit, nō facit irritū, ut abroget
promissionē. Nam si ex lege est hæreditas,
non iam ex promissiōe. Atqui Abrahæ per
promissionē donauit deus. Quid igit̄ lex?
Propter transgressiones addita fuit, donec
ueniret semē cui promissum fuerat, ordina
ta per angelos in manu intercessoris. Inter-
cessor autē unius non est, at deus unus est.
Lex igitur num est aduersus promissiones
dei? Absit. Etem si data fuisset lex, quæ pos-
sit uiuificare, uere ex lege esset iustitia. Sed
cōclusit scriptura omnia sub peccatum, ut
promissio ex fide Iesu Christi daret̄ credēti
bus. Cæterū anteq̄ uenisset fides, sub lege
custodiebamur, cōclusi in eā fidē quæ erat
reuelanda. Itaq; lex pædagogus noster fuit
ad Christum, ut ex fide iustificaremur. At
postq̄ uenit fides, non amplius sub pædago
go sumus. Omnes enī filij dei estis, eo quod
credidistis Christo Iesu. Nā quicūq; bapti-
zati estis, Christū induistis. Nō est Iudæus
neq; Græcus. Nō est seruus neq; liber. Nō
est masculus ac fœmina. Omnes enim uos
un⁹ estis in Christo Iesu. Quòd si uos estis
Christi, igitur Abrahæ semen estis, & iuxta
promissionē hæredes. Dico aūt, q̄ diu hæ IIII
res puer est, nihil differt à seruo, quū sit do-
minus omnium, sed sub tutoribus & actori
bus est usq; ad tempus quod pater præscri-
pserit. Sic & nos quum essemus pueri, sub
elemētis mundi eramus, in seruitutem ada-
cti. At ubi uenit plenitudo temporis, emisit
deus filium suum, factū ex muliere, factum
legi obnoxiū: ut eos qui legi erant obnoxij,
redimeret: ut adoptione ius filiorū accipere
mus. Quoniā aūt estis filij, emisit deus spiri
tum filij sui in corda nostra clamantē, abba
pater. Itaq; iam nō es seruus, sed filius: q; si
filius, & hæres dei per Christum. Sed tum
quidem quum ignoraretis deum, seruieba-
tis ijs qui natura non sunt dij. At nunc post
ea q̄ cognouistis deum, quin potius cogniti
estis à deo, quomodo conuertimini denuo
ad infirma & egena elemēta, quib⁹ iterū ab
integro seruire uultis? Dies obseruatis &
mēses & tēpora & annos. Metuo de uobis,
ne frustra laborauerim erga uos. Estote ut
ego sum, quandoquidē & ego sum ut uos,
fratres

ἀδελφοί, δέομαι ὑμῶν. οὐδέν με ἠδικήσατε. οἴδατε δέ, ὅτι δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον. καὶ τὸν πειρασμόν μου, τὸν ἐν τῇ σαρκί μου, οὐκ ἐξουθενήσατε, οὐδὲ ἐξεπτύσατε, ἀλλ' ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς χριστὸν ἰησοῦν. τίς οὖν ἦν ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν; μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν, ὅτι εἰ δυνατόν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι. ὥστε ἐχθρὸς ὑμῶν γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν; ζηλοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς, ἀλλὰ ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦτε. καλὸν δὲ τὸ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ πάντοτε, καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ παρεῖναί με πρὸς ὑμᾶς. τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω, ἄχρις οὗ μορφωθῇ χριστὸς ἐν ὑμῖν. ἤθελον δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου, ὅτι ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν. λέγετέ μοι οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε; γέγραπται γάρ, ὅτι ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης, καὶ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας. ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης, κατὰ σάρκα γεγέννηται, ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας, διὰ τῆς ἐπαγγελίας. ἅτινά ἐστιν ἀλληγορούμενα. αὗται γάρ εἰσι δύο διαθῆκαι, μία μὲν ἀπὸ ὄρους σινᾶ, εἰς δουλείαν γεννῶσα, ἥτις ἐστὶν ἄγαρ. τὸ γὰρ ἄγαρ, σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ ἀραβίᾳ, συστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν ἱερουσαλήμ, δουλεύει δὲ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς. ἡ δὲ ἄνω ἱερουσαλήμ, ἐλευθέρα ἐστὶν ἥτις ἐστὶ μήτηρ πάντων ἡμῶν. γέγραπται γάρ, εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον, ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα. ἡμεῖς δὲ ἀδελφοὶ κατὰ ἰσαὰκ ἐπαγγελίας τέκνα ἐσμέν. ἀλλ' ὥσπερ τότε ὁ κατὰ σάρκα γεννηθείς, ἐδίωκε τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτως καὶ νῦν. ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή; ἔκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς, οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρας. ἄρα ἀδελφοὶ οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα, ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρας.

τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν ἡ χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε, στήκετε, καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε. ἴδε ἐγὼ παῦλος λέγω ὑμῖν. ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. μαρτύρομαι δὲ πάλιν παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ, ὅτι ὀφειλέτης ἐστίν, ὅλον τὸν νόμον ποιῆσαι. κατηργήθητε ἀπὸ τοῦ χριστοῦ, οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσετε. ἡμεῖς γὰρ πνεύματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα. ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ, οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη. ἐτρέχετε καλῶς, τίς ὑμᾶς ἀνέκοψε, τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι; ἡ

πεισμονὴ

fratres,rogo uos. Nihil me læsistis. Nostis ꝙ per infirmitatẽ carnis euangelizauerim uobis prius,& experimentũ mei quod erat in carne mea nõ estis aspernati,neq; respuistis,sed me uelut angelũ dei suscepistis,uelut Christũ Iesum. Quæ est igitur beatitudo uestra? Testimonium enim reddo uobis ꝙ si fieri potuisset,oculos uestros effossos dedissetis mihi. Igitur inimicus factus sum uobis,uera loquẽdo uobis? Ambiũt uos nõ bene,imò excludere uos uolũt,ut ipsos æmulemini. Bonũ aũt est æmulari in re bona semper,& non solũ quũ præsens sum apud uos filioli mei,quos iterum parturio,donec formetur Christus in uobis. Vellẽ aũt adesse apud uos nũc,& mutare uocẽ meam,quoniã consilij inops sum in uobis. Dicite mihi qui sub lege uultis esse,legẽ ipsam nõ auditis? Scriptũ est enim ꝙ Abrahã duos filios habebat,unum ex ancilla,& unũ ex libera. Verũ is qui ex ancilla natus est, secundum carnẽ natus est:qui uero ex libera per repromissionẽ,quæ per allegoriã dicuntur. Nam hæc sunt duo testamẽta, unũ quidẽ à monte Sina,in seruitutẽ generans,qui est Agar: nam Agar,Sina mons est in Arabia,confinis est aũt ei,quæ nunc uocatur Hierusalẽ: seruit aũt cum filijs suis. At quæ sursum est Hierusalẽ,libera est,quæ est mater omniũ nostrũ. Scriptũ est enim:Lętare sterilis quę non paris,erũpe & clama quæ nõ parturis, qm̃ multi liberi desertæ,magis q̃ eius quæ habet uirum. Nos aũt fratres secundũ Isaac promissionis filij sumus. Sed quẽadmodũ tunc is qui secũdũ carnẽ natus erat p̄sequebatur eũ,qui natus erat secundũ spiritũ,ita & nũc. At quid dicit scriptura? Eijce ancillã & filiũ illius:nõ em̃ hæres erit filius ancillæ cũ filio liberæ. Itaq; fratres,nõ sumus ancillæ filij,sed liberæ. In libertate igitur qua Christus nos liberauit,state,& ne rursus iugo seruitutis implicemini. Ecce ego Paulus dico uobis,ꝙ si circũcidamini,Christus nihil uobis proderit. Cõtestor aũt omnẽ hominẽ qui circũcidit,ꝙ debitor est totius legis seruãdæ. Christus uobis factus est ociosus,quicũq; per legẽ iustificamini,à gratia excidistis. Nos em̃ spiritu ex fide,spẽ iustitiæ expectamus. Nã in Christo Iesu,neq; circũcisio quicq̃ ualet,neq; præputiũ,sed fides per dilectionẽ operãs. Currebatis bene,qs uos impediuit,ut non crederetis ueritati? Nẽpe

persuasio

πεισμονὴ οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς. μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ. ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ, ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε. ὁ δὲ ταράσσων ὑμᾶς βαστάσει τὸ κρῖμα, ὅστις ἂν ᾖ. ἐγὼ δὲ ἀδελφοί, εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω, τί ἔτι διώκομαι; ἄρα κατήργηται τὸ σκάνδαλον τοῦ σταυροῦ. ὄφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς. ὑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε ἀδελφοί. μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ σαρκί, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις. ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπὸ ἀλλήλων ἀναλωθῆτε. λέγω δέ, πνεύματι περιπατεῖτε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε. ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός. ταῦτα δὲ ἀντίκειται ἀλλήλοις, ἵνα μὴ ἃ ἂν θέλητε, ταῦτα ποιῆτε. εἰ δὲ πνεύματι ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ ὑπὸ νόμον. φανερὰ δέ ἐστι τὰ ἔργα τῆς σαρκός, ἅ τινά ἐστι, μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδωλολατρεία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, αἱρέσεις, φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν, καθὼς καὶ προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες, βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν. ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν, ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πρᾳότης, ἐγκράτεια. κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστι νόμος. οἱ δὲ τοῦ χριστοῦ, τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν. μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλούμενοι, ἀλλήλους φθονοῦντες.

ἀδελφοί, ἐὰν καὶ προληφθῇ ἄνθρωπος ἔν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοί, καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πρᾳότητος, σκοπῶν σεαυτόν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ χριστοῦ. εἰ γὰρ δοκεῖ τις εἶναί τι, μηδὲν ὤν, ἑαυτὸν φρεναπατᾷ. τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος, καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον. ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει. κοινωνείτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον τῷ κατηχοῦντι ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς. μὴ πλανᾶσθε, θεὸς οὐ μυκτηρίζεται. ὃ γὰρ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει. ὅτι ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν. ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα, ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον.

τὸ δὲ

persuasio nõ ex eo profecta,qui uocat uos.
Paulũ fermẽti totã conspersionẽ fermẽtat.
Ego confido de uobis in dño,ꝙ nihil aliud
sensuri sitis.Cæterũ qui conturbat uos,por
tabit iudiciũ,quisqs fuerit.Ego aũt fratres,
si circũcisionẽ adhuc prædico,quid adhuc
persequutionẽ patior?Abolitũ est igit̃ of/
fendiculũ crucis.Vtinã & abscindãtur qui
uos labefactãt.Vos enim in libertatẽ uoca/
ti fuistis fratres,tãtũ ne libertatẽ in occasio/
nem *detis* carni,sed per charitatẽ seruite uo/
bis inuicẽ.nã tota lex in uno uerbo cõplet̃,
nẽpe hoc:Diliges proximũ tuũ ut teipsum.
Quòd si alius aliũ uicissim mordetis & de/
uoratis,uidete ne uicissim alius ab alio con
sumamini.Dico aũt,spiritu ãbulate,& con
cupiscẽtiã carnis nõ pficietis.Nam caro cõ
cupiscit aduersus spiritũ,spiritus aũt aduer
sus carnẽ.Hęc aũt inter se mutuo aduersan
tur,ut nõ quæcũq; uolueritis,eadẽ faciatis.
Quòd si spiritu ducimini,nõ estis sub lege.
Porrò manifesta sunt opera carnis,quæ sũt
hæc:adulteriũ,scortatio,immundicia,lasci/
uia,simulacrorũ cultꝰ,ueneficiũ,inimicitię,
lis,ęmulatiões,irę,cõcertationes,seditiões,
sectæ,inuidiæ,cędes,ebrietates,comessatio
nes,& his similia:de qbꝰ prędico uobis quẽ
admodũ & prędixi,ꝙ q talia agũt,regni dei
hæredes nõ erũt.Cõtrà,fructus spiritus est,
charitas,gaudiũ,pax,lenitas,benignitas,bo
nitas,fides,mãsuetudo,tẽperãtia.Aduersus
huiusmodi nõ est lex.Qui uero sũt Christi,
carnẽ crucifixerũt cũ affectibus & cõcupi/
scẽtijs.Si uiuimus spiritu,spiritu & inceda
mus.Ne efficiamur inanis glorię cupidi,in
uicẽ nos ꝓuocãtes,inuicẽ inuidẽtes. Fra/ VI
tres,etiã si occupatus fuerit homo in aliquo
delicto,uos q spirituales estis,instaurate hu
iusmodi spiritu mãsuetudinis,cõsiderãs te/
metipsum,ne & tu tẽteris.Inuicẽ alij aliorũ
onera portate,& sic cõplete legẽ Christi.nã
si qs sibi uidet̃ aliqd esse,quũ nihil sit,suũ
ipse fallit animũ.Opus aũt suũ ꝓbet unus/
quisq;,& tũc in semetipso tãtũ gloriationẽ
habebit,& nõ in alio.Vnusquisq; eñ pro/
priã sarcinã baiulabit.Cõmunicet aũt qui
catechizat̃ sermone,ei qui se catechizat in
omnibus bonis.Ne erretis,deus nõ irridet̃.
Quicqd eñ seminauerit homo,hoc & me/
tet.Nam qui seminat per carnẽ suã,de car/
ne metet corruptionẽ:sed qui seminat per
spiritum,de spiritu metet uitam æternam.

Bonum

τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν. καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν μὴ ἐκλυόμενοι. ἄρα οὖν ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς οἰκείους τῆς πίστεως. ἴδετε πηλίκοις ὑμῖν γράμμασιν ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί. ὅσοι θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν σαρκί, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, μόνον ἵνα μὴ τῷ σταυρῷ τοῦ χριστοῦ διώκωνται. οὐδὲ γὰρ οἱ περιτεμνόμενοι αὐτοὶ νόμον φυλάσσουσιν, ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχήσωνται. ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, δι᾽ οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ. ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ, οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις, καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ᾽ αὐτοὺς καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ. τοῦ λοιποῦ κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω. ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν ἀδελφοί. ἀμήν.

πρὸς γαλάτας.

ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης.

Bonum aũt faciendo ne defatigemur. Tempore ẽm ſuo metemus non defatigati. Itaq; dum tempus habemus, operemur bonum, quum erga omnes, tum uero maxime erga domeſticos fidei. Videtis quanta uobis epiſtola ſcripſerim mea manu. Quicũq; uolũt iuxta faciem placere in carne, ij cogunt uos circũcidi, tantũ ne ob crucem Chriſti perſequutionẽ patiantur. Nam qui circũcidũtur ne ipſi quidem legẽ ſeruant: ſed uolunt uos circũcidi, ut in ueſtra carne glorientur. Ego uero, abſit ut glorier, niſi in cruce dñi noſtri Ieſu Chriſti, per quem mihi mũdus crucifixus eſt, & ego mũdo. Nam in Chriſto Ieſu neq; circũciſio quicq̃ ualet, neq; præputiũ, ſed noua creatura. Et quicũq; iuxta regulã hãc incedũt, pax ſuper eos, & miſericordia, & ſuper Iſraelẽ dei. De cætero ne quis mihi moleſtias exhibeat, ego enim ſtigmata dñi Ieſu in corpore meo porto. Gratia dñi noſtri Ieſu Chriſti cum ſpiritu ueſtro fratres, Amen.

Ad Galatas.

Miſſa fuit è Roma.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ἐφεσίους ἐπιστολῆς παύλου.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης, οὔπω μὲν αὐτοὺς ἑωρακώς, ἀκούσας δὲ περὶ αὐτῶν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ἐφέσιοι πιστεύσαντες εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν, γνησίαν ἔσχον εἰς αὐτὸν τὴν πίστιν, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους τὴν ἀγάπην, καὶ ἠβούλοντο παρὰ τοῦ παύλου βεβαιωθῆναι. μαθὼν τοίνυν ὁ ἀπόστολος, γράφει πρὸς αὐτοὺς ταύτην τὴν ἐπιστολήν, ὥσπερ κατηχητικήν. καὶ πρῶτον μὲν δείκνυσι, μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς καὶ πρὸ καταβολῆς κόσμου εἶναι ταύτην τὴν εὐδοκίαν τοῦ θεοῦ. ὥστε τὸν χριστὸν ὑπὲρ ἡμῶν παθεῖν, καὶ ἡμᾶς σωθῆναι. ἔπειτα περὶ κλήσεως ἐθνῶν διαλέγεται, ἵνα δείξῃ ἀξίως αὐτοὺς πεπιστευκέναι. καὶ ἀποδείκνυσιν, ὅτι ἡ κλῆσις αὐτῶν γέγονεν, οὐ διὰ ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, ὅς ἐστιν υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα καὶ ἐκ τούτου μάθωσιν, ὅτι οὐκ ἀνθρωπολάτραι γεγόνασι, πιστεύσαντες τῷ χριστῷ, ἀλλ' ἀληθινοὶ θεοσεβεῖς. σημαίνει δὲ καὶ ἑαυτὸν διὰ τοῦτο ἀπεστάλθαι κηρύσσειν τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ὅτι περὶ αὐτῶν ἐφρόντισεν. ἔπειτα παραινετικοὺς λόγους ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ πατράσι καὶ τέκνοις, κυρίοις καὶ δούλοις, τίθησιν ἐν τῇ ἐπιστολῇ. καὶ καθόλου πάντας παρασκευάζει κατὰ τοῦ διαβόλου, καὶ τῶν δαιμόνων αὐτοῦ, λέγων πρὸς ἐκείνους ἡμῖν εἶναι τὴν πάλην. καὶ ὥσπερ ἀγαθὸς ἀλείπτης ἀλείψας τοῖς λόγοις πάντας κατὰ τῆς διαβολικῆς ἐνεργείας, οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD EPHESIOS ARGVMENTVM per Des. Erasmum Roterodamum.

Ephesus metropolis quondam erat Asiæ minoris, ciuitas superstitiose dedita cultui dæmonum & præcipue Dianæ, unde & in Actis, Dianæ νεωκόρος dicitur, non illius uenatricis, cui poetæ sagittas & arma tribuunt, sed multimãmiæ, quam Græci πολύμαστον appellant, quam uolebant omnium animantiũ esse nutricem, ut indicauit Hieronymus. Nam de templo Ephesiæ Dianæ, toto orbe celebratissimo, passim etiã ethnici meminere scriptores. Hos curiosarum artium tenebat studium. Vnde legimus, ad prædicationem apostolorum magicos libros ab eis comportatos, igni traditos fuisse, & supputato precio, compertũ fuisse quinquagies mille numûm argẽti: sicut refertur in Actis capite decimonono. Vt igitur à tantis erroribus illos abduceret, triẽnium apud illos egit, nihil interim nõ faciens quod ad illorũ salutem faciebat, magno studio reclamantibus & obstrepẽtibus multis, sicut ipse testatur alicubi: ubi & bestijs obiectus est, quemadmodũ ipse testatur in secunda ad Corinthios epistola. At discedens, Timotheum apud eos remanere iussit. Abundabat aũt ea ciuitas, ut curiosis & magiæ deditis, ita doctissimis uiris. Vnde Paulus, ut ad omniũ mores & ingenia sese attemperat, de dæmonibus ac spiritibus crebro meminit, bonorũ ac malorum differentiam indicans. Ad hæc retrusa quædam aperit. Nec enim est ulla epistola, quæ tam abditos habeat sensus, ut ob hãc potissimũ Petrus scripsisse uideatur: Sicut & charissimus frater noster Paulus secũdum datam sibi sapientiã scripsit uobis, sicut in omnibus epistolis loquens in eis de his, in quibus sunt quædã difficilia intellectu, quę indocti & instabiles deprauant, sicut & cęteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem. Difficultas aũt non tam in uerbis sita est, quãq̃ haud alibi sermonis phrasis perplexior, q̃ in sensibus: quod agnoscit & D. Hieronymus in præfatione Cõmentariorum. Hæc idcirco uniuersa replicauimus, ut ostenderemus, quare apostolus in hac uel potissimũ epistola obscuros sensus & ignota seculis sacramenta congesserit. Hos igitur quoniã in fide perstiterant, hortatur ut pergant, & ad perfectionẽ proficiant, cõmonefaciens cuiusmodi fuerint, quum uitijs addicti seruirent impijs spiritibus, & quales nunc facti sint, insiti Christo, docens interim euãgelij gratiã con filio diuino, licet Iudæis ꝓmissam, in gentes quoq; recte propagatã & huius muneris se ministrũ à deo constitutũ. Quoniã aũt scripsit è carcere, hortat̃ ne deijciãtur animo, ob ipsius afflictiones, uerũ eas potius sibi gloriæ ducant. Hæc agit capite primo & secũdo. In cæteris tribus uitæ formam illis præscribit, demonstrãs quid sequendũ, quid fugiendũ: quæ officia maritorũ in uxores, uxorũ in maritos: quæ parentũ in liberos, liberorũ in parentes: quæ dominorũ in seruos, seruorũ in dominos. Scripta est epistola ab urbe Roma per Tychicũ diaconũ, cuius meminit in calce, fidelẽ ministrũ eũ uocans. Ambrosius addit, scriptã è carcere, quũ Hierosolymis Romã deductus sub fideiussore degeret extra castra in suo cõducto.

ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ
χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ
τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν ἐφέ-
σῳ, καὶ πιστοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ.
χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ
πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰη-
σοῦ χριστοῦ. εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυ-
ρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πά-
σῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις χρι-
στῷ. καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβο-
λῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατ'
ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ, προορίσας ἡμᾶς εἰς υἱο-
θεσίαν διὰ ἰησοῦ χριστοῦ εἰς αὐτόν, κατὰ τὴν εὐδο-
κίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ εἰς ἔπαινον δόξης τῆς
χάριτος αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἠγα-
πημένῳ. ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵ-
ματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων
κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἧς ἐπερίσ-
σευσεν εἰς ἡμᾶς ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει,
γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐ-
τοῦ, κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ
εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν, ἀνα-
κεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ χριστῷ, τά τε ἐν
τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἐν αὐτῷ, ἐν ᾧ
καὶ ἐκληρώθημεν, προορισθέντες κατὰ πρόθε-
σιν, τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος, κατὰ τὴν βου-
λὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς
ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ, τοὺς προηλπικότας ἐν
τῷ χριστῷ, ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς ἀκούσαντες τὸν λόγον
τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν,
ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύ-
ματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, ὅς ἐστιν ἀῤῥαβὼν
τῆς κληρονομίας ἡμῶν, εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς
περιποιήσεως εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ. διὰ
τοῦτο κἀγὼ ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ
κυρίῳ ἰησοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας
τοὺς ἁγίους, οὐ παύομαι εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν,
μνείαν ὑμῶν ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν
μου, ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ
πατὴρ τῆς δόξης δώῃ ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ
ἀποκαλύψεως, ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ, πεφωτισμέ-
νους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας ὑμῶν, εἰς τὸ
εἰδέναι ὑμᾶς, τίς ἐστιν ἡ ἐλπὶς τῆς κλήσεως αὐτοῦ,
καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐ-
τοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις, καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος
τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς, τοὺς πιστεύοντας κατὰ
τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἣν
ἐνήργησεν

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD EPHESIOS

PAVLVS apoſtol⁹ Ieſu Chri-
ſti per uolũtatem dei, ſanctis
qui agunt Epheſi, & fidelibus
in Chriſto Ieſu: gratia uobis
& pax à deo patre noſtro, &
domino Ieſu Chriſto. Benedictus deus &
pater dñi noſtri Ieſu Chriſti, qui benedixit
nos omni benedictione ſpirituali in cœleſti-
bus Chriſto. Quemadmodũ elegit nos in
ipſo, anteq̃ iacerent fundamenta mundi, ut
eſſemus ſancti & irreprehẽſibiles corã illo
per charitatẽ: qui prædeſtinauit nos ut ado-
ptaret in filios per Ieſum Chriſtũ in ſeſe, iu-
xta beneplacitũ uoluntatis ſuę, ut laudetur
gloria gratiæ ſuæ, qua charos reddidit nos
per illum dilectũ. Per quẽ habemus redem-
ptionem per ſanguinẽ ipſius, remiſsionem
peccatorũ, iuxta diuitias gratię ſuæ: de qua
ubertim nobis impartiuit in omni ſapiẽtia
& prudẽtia, patefacto nobis arcano uolũta-
tis ſuæ, iuxta beneplacitũ ſuũ: quod propo-
ſuerat in ſeipſo, uſq; ad diſpenſationẽ pleni-
tudinis temporũ, ut ſummatim inſtauraret
omnia per Chriſtũ & quæ in cœlis ſunt &
quæ in terra per eundẽ: per quem & in ſor-
tem aſciti ſumus, prædeſtinati ſecundũ pro-
poſitũ ipſius: cuius ui fiunt uniuerſa iuxta
decretũ uolũtatis ipſius, ut ſimus nos in lau-
dem glorię illius: qui priores ſperauimus in
Chriſto, in quo ſperatis & uos, audito uer-
bo ueritatis, euãgelio ſalutis ueſtræ: in quo
etiã poſtea q̃ credidiſtis, obſignati eſtis ſpi-
ritu promiſsionis ſancto, qui eſt arrabo hæ-
reditatis noſtræ, in redemptionẽ acquiſitæ
poſſeſsionis, in laudem gloriæ ipſius. Qua-
propter & ego quum audiſſem eam quę in
uobis eſt fidem in dño Ieſu, & charitatẽ in
omnes ſanctos, nõ deſino gratias agere pro
uobis: mẽtionem ueſtri faciens in precibus
meis, ut deus dñi noſtri Ieſu Chriſti, pater
gloriæ det uobis ſpiritũ ſapientiæ & reuela-
tionis, per agnitionẽ ſui, illuminatos oculos
mentis ueſtræ: ut ſciatis quæ ſit ſpes ad quã
ille uocauit, & q̃ opulẽta gloria hæreditatis
illius in ſanctis, & quæ ſit excellẽs magnitu-
do potẽtiæ illius in nos, qui credimus ſecũ-
dum efficaciã roboris fortitudinis eius, quã
exercuit

ἐνήργησεν ἐν τῷ χριστῷ, ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν,
καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις
ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας καὶ δυνά-
μεως, καὶ κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀ-
νομαζομένου, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ
καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ
τοὺς πόδας αὐτοῦ. καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑ-
πὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐ-
τοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ πάντα ἐν πᾶσι πλη-
ρουμένου.

καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώ-
μασι καὶ ταῖς ἁμαρτίαις, ἐν αἷς ποτὲ περιεπατή-
σατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τὸν
ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύμα-
τος, τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπει-
θείας, ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν πο-
τε, ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν ποιοῦν-
τες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς, καὶ τῶν διανοιῶν,
καὶ ἦμεν τέκνα φύσει ὀργῆς, ὡς καὶ οἱ λοιποί. ὁ
δὲ θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀ-
γάπην αὐτοῦ, ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ὄντας ἡ-
μᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι, συνεζωοποίη-
σε τῷ χριστῷ. χάριτί ἐστε σεσωσμένοι, καὶ συνή-
γειρε, καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χρι-
στῷ ἰησοῦ, ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερ-
χομένοις τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάρι-
τος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ᾽ ἡμᾶς ἐν χριστῷ ἰησοῦ.
τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως,
καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν. θεοῦ τὸ δῶρον, οὐκ ἐξ ἔρ-
γων, ἵνα μή τις καυχήσηται. αὐτοῦ γάρ ἐσμεν
ποίημα, κτισθέντες ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀ-
γαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ θεὸς, ἵνα ἐν αὐτοῖς περι-
πατήσωμεν. διὸ μνημονεύετε, ὅτι ὑμεῖς ποτὲ
τὰ ἔθνη ἐν σαρκὶ, οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία, ὑπὸ τῆς
λεγομένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου, ὅτι ἦτε
ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, χωρὶς χριστοῦ, ἀπηλλοτριωμένοι
τῆς πολιτείας τοῦ ἰσραὴλ, καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς
ἐπαγγελίας, ἐλπίδα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄθεοι ἐν τῷ
κόσμῳ. νυνὶ δὲ ἐν χριστῷ ἰησοῦ ὑμεῖς, οἱ ποτὲ ὄντες
μακρὰν ἐγγὺς ἐγενήθητε ἐν τῷ αἵματι τοῦ χριστοῦ. αὐ-
τὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα
ἕν, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν
ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι
καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς ἕνα
καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην, καὶ ἀποκατα-
λλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἑνὶ σώματι τῷ θεῷ διὰ τοῦ
σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν αὐτῷ, καὶ ἐλθὼν
εὐηγγελίσατο εἰρήνην ὑμῖν, τοῖς μακρὰν, καὶ τοῖς
ἐγγύς. ὅτι δι᾽ αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν οἱ
ἀμφότεροι ἐν ἑνὶ πνεύματι πρὸς τὸν πατέρα,
ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμ-
πολῖται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ, ἐποικο-
δομηθέντες

exercuit in Christo, quum suscitaret eũ ex
mortuis, & sedere fecit ad dextrã suã in cœ
lestibus, supra omnẽ principatũ ac potesta-
tem & uirtutẽ & dominiũ & omne nomen
quod nominatur, non solũ in seculo hoc, uerũ
etiã in futuro. Et omnia subiecit sub pedes
illius, & eũ dedit caput super omnia ipsi ec-
clesiæ, quæ est corpus illius, complemẽtum
eius qui omnia in omnibus adimplet. Et II
uos quũ essetis mortui delictis ac peccatis,
in quibus aliquando ambulastis iuxta seculũ
mũdi huius, iuxta principẽ cui potestas est
aeris, & spiritus nũc agẽtis in filijs cõtuma-
cibus: inter quos & nos omnes conuersabã
mur aliquãdo in concupiscentijs carnis no-
stræ, faciẽtes quæ carni ac menti libebãt, &
eramus natura filij iræ, queãdmodũ & cæ-
teri. Sed deus qui diues est in misericordia,
propter multã charitatem suam qua dilexit
nos, etiã quum essemus mortui per delicta,
conuiuificauit nos unà cũ Christo: per gra
tiã estis seruati, simulq; cũ eo resuscitauit,
& simul cũ eo sedere fecit inter cœlestes, in
Christo Iesu, ut ostenderet in seculis super
uẽiẽtibus eminentẽ opulentiã gratiæ suæ, be
nignitate erga nos per Christũ Iesum. Gra-
tia enim estis seruati per fidem, idq; non ex
uobis. Dei donũ est, non ex operibus, ne qs
glorietur. Nam ipsius sumus opus, conditi in
Christo Iesu ad opera bona quę preparauit
deus, ut in eis ambularemus. Quapropter
memẽtote q uos quondã gentes in carne,
uocabamini præputiũ, ab ea quæ uocatur cir
cũcisio in carne, quę circũcisio manibus fit:
quod inquã eratis in tẽpore illo, sine Chri-
sto: abalienati à republica Israelis, & extra-
nei à testamẽtis promissionis, spem non ha
bẽtes, deoq; carẽtes in mũdo. Nunc aũt per
Christũ Iesum, uos qui quondã eratis lõgin
qui, propinqui facti estis per sanguinẽ Chri
sti. Ipse eñ est pax nostra, q fecit ex utrisq;
unũ, & interstitiũ maceriæ diruit, simultatẽ
per carnẽ suam, legẽ mandatorũ in decretis
sitã abrogãs, ut duos conderet in semetipso
in unum nouũ hominẽ, faciẽs pacem: & ut
recõciliaret ambos in uno corpore deo per
crucẽ, perempta inimicitia per eã: & ueniẽs
euãgelizauit pacẽ uobis, qui procul abera-
tis, & ijs qui prope. Quoniã aũt per illũ ha-
bemus aditũ utriq; in uno spiritu ad patrẽ.
Iam igitur non estis hospites & incolæ, sed
conciues sanctorũ ac domestici dei, super-

 structi

ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ ἰησοῦ χριστοῦ, ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη, αὔξει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν κυρίῳ, ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι.

Τούτου χάριν ἐγὼ παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ χριστοῦ ἰησοῦ ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἐθνῶν. εἴ γε ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς, ὅτι κατὰ ἀποκάλυψιν ἐγνώρισέ μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ, πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώσκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ χριστοῦ, ὃ ἐν ἑτέραις γενεαῖς, οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι, εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα, καὶ σύσσωμα, καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἐν τῷ χριστῷ, διὰ τοῦ εὐαγγελίου, οὗ ἐγενόμην διάκονος κατὰ τὴν δωρεὰν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, τὴν δοθεῖσάν μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων ἁγίων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ χριστοῦ, καὶ φωτίσαι πάντας, τίς ἡ κοινωνία τοῦ μυστηρίου, τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ θεῷ, τῷ τὰ πάντα κτίσαντι διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ τῆς ἐκκλησίας, ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ, κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων, ἣν ἐποίησεν ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν παρρησίαν καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐν πεποιθήσει, τῇ διὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ. διὸ αἰτοῦμαι, μὴ ἐκκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσί μου ὑπὲρ ὑμῶν, ἥ τις ἐστὶ δόξα ὑμῶν. τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται, ἵνα δώῃ ὑμῖν κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ, δυνάμει κραταιωθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, κατοικῆσαι τὸν χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐν ἀγάπῃ ἐῤῥιζωμένοι καὶ τεθεμελιωμένοι, ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβέσθαι σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις, τί τὸ πλάτος καὶ μῆκος καὶ βάθος καὶ ὕψος, γνῶναί τε τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ χριστοῦ, ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ. τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ, ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν, αὐτῷ ἡ δόξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν χριστῷ ἰησοῦ, εἰς πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν κυρίῳ ἀξίως

structi super fundamētū apostolorū ac prophetarū, summo angulari lapide ipso Iesu Christo, in quo quæcūq; structura coagmētatur, ea crescit in templū sanctū in domino in quo & uos coædificamini in habitaculū dei per spiritū. Huius rei gratia ego Paulus uinctus sum Christi Iesu pro uobis gentibus. Siquidē audistis dispēsationē gratiæ dei, quæ data est mihi in uos, q secundū reuelationē notum mihi fecit mysteriū, quēadmodū ante scripsi paucis, ex quibus potestis legētes intelligere cognitionē meam in mysterio Christi, quod in alijs ætatibus non innotuit filijs hominū, quēadmodum nunc reuelatū est sanctis apostolis eius & prophetis per spiritū, ut sint gentes cohæredes, & eiusdē corporis, cōsortesq; promissionis eius in Christo, per euangeliū cuius factus sum minister, secūdum donū gratiæ dei, quod datū est mihi secundū efficaciam potētiæ illius. Mihi minimo omniū sanctorum data est gratia hæc, ut inter gentes euāgelizem impuestigabiles diuitias Christi, & in lucem proferā omnibus quæ sit cōmunio mysterij quod erat absconditū à seculis in deo, qui uniuersa cōdidit per Iesum Christum: ut nota fiat nunc principatibus ac potestatibus in cœlestibus per ecclesiā, uehementer uaria sapientia dei, secundū prefinitionem seculorū, quam fecit in Christo Iesu dño nostro, per quem habemus audaciā & aditū cum fiducia, quæ est per fidem illius. Quapropter peto, ne deficiatis ob afflictiones meas quas pro uobis tolero, quę est gloria uestra. Huiꝰ rei gratia flecto genua mea ad patrē domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis à cōmuni patre cognatio in cœlis & in terra nominatur, ut det uobis iuxta diuitias gloriæ suæ, ut fortitudine corroboremini per spiritū suum in internū hominem, inhabitet Christus per fidē in cordibus uestris, fixis in charitate radicibꝰ, & fundamēto iacto: ut ualeatis assequi cū omnibꝰ sanctis, quæ sit latitudo & lōgitudo & profunditas & sublimitas, cognoscereq; præeminentē cognitioni dilectionē Christi, ut impleamini in omnē plenitudinē dei. Ei uero q potest cumulate facere ultra omnia quæ petimus aut cogitamus, iuxta uim agētē in nobis, sit gloria in ecclesia p Christū Iesum, in omnes ætates seculi seculorum, Amen.

Hortor itaq; uos ego uinctus in domino ut

ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως, ἧς ἐκλήθητε, μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πρᾳότητος, μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ, σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης. ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν. εἷς κύριος, μία πίστις. ἓν βάπτισμα. εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων, καὶ ἐν πᾶσιν ὑμῖν. ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ χριστοῦ. διὸ λέγει. ἀναβὰς εἰς ὕψος ᾐχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις. τὸ δὲ ἀνέβη, τί ἐστιν, εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς. ὁ καταβὰς αὐτός ἐστι, καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα. καὶ αὐτὸς ἔδωκε, τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους, πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ, μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ χριστοῦ, ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας, ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης. ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ, αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ, ὁ χριστός, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον, καὶ συμβιβαζόμενον διὰ πάσης ἁφῆς τῆς ἐπιχορηγίας, κατ᾽ ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέρους, τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται, εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ. τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπατεῖ ἐν ματαιότητι τοῦ νοὸς αὐτῶν, ἐσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ, ὄντες ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν, οἵτινες ἀπηλγηκότες, ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῇ ἀσελγείᾳ, εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ. ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν χριστόν, εἴ γε αὐτὸν ἠκούσατε, καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε, καθώς ἐστιν ἀλήθεια ἐν τῷ ἰησοῦ, ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προτέραν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοὸς ὑμῶν, καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον, τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας. διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦ-

δος

ut ambuletis,ita ut dignũ est uocatiõe qua uocati estis,cum omni submissione ac mansuetudine,cũ animi lenitate, tolerantes uos inuicẽ per charitatẽ,studentes seruare unitatẽ spiritus per uinculũ pacis. Vnũ corpus & unus spirit⁹, quẽadmodũ & uocati estis in una spe uocatiõis uestræ. Vnus dñs,una fides,unũ baptisma,unus deus & pater omniũ qui est super omnia & per omnia,& in omnibus uobis. Verũ unicuiq; nostrũ data est gratia iuxta mensurã donatiõis Christi. Quapropter dicit:Quũ ascendisset in altũ, captiuã duxit captiuitatẽ & dedit dona hominibus. Cæterũ illud ascẽdit,quid est,nisi ꝙ etiam descẽderat prius in infimas partes terræ? Qui descẽdit,idem ille est,qui etiam ascẽdit supra omnes cœlos,ut impleret omnia. Et idem dedit,alios quidẽ apostolos,alios uero prophetas,alios aũt euangelistas, alios aũt pastores ac doctores,ad instaurationẽ sanctorũ in opus administrationis,in ædificationẽ corporis Christi,donec perueniamus omnes in unitatẽ fidei & agnitiõis filij dei,in uirũ perfectũ,in mẽsuram ætatis plene adultæ Christi,ut non amplius simus pueri,qui fluctuemus & circũferamur quouis uento doctrinę,per uersutiã hominum, per astutiã,qua nos adoriũtur,ut imponãt nobis,sed ueritatẽ sectãtes in charitate,adolescamus in illum per omnia,qui est caput, nempe Christus:in quo totũ corpus,si coagmẽtetur,& cõpingatur per omnẽ cõmissuram subministrationis,iuxta actũ in mensura uniuscuiusq; partis,incrementũ corporis facit,in ædificationẽ sui ipsius per charitatem. Hoc itaq; dico,& testor per dominũ ne posthac ambuletis,quẽadmodũ & reliquæ gentes ambulãt in uanitate mẽtis suæ, dum mentẽ habent obtenebratã,abalienati à uita dei,propter ignorãtiã quæ est in illis, & excæcationẽ cordis eorum,qui postea q̃ peruenerũt eò ut dolere desierint,semetipsos dediderũt lasciuiæ,ad patrandũ immunditiam omnẽ cum auiditate. Vos autẽ non sic didicistis Christũ:siquidẽ illum audistis, & in eo docti fuistis,quẽadmodum est ueritas in Iesu,deponere iuxta priorẽ conuersationẽ ueterẽ hominẽ,qui corrũpitur iuxta concupiscẽtias erroris:renouari uero spiritu mentis uestræ,& induere nouũ hominẽ, qui iuxta deum cõditus est per iustitiam & sanctitatẽ ueritatis. Quapropter deposito

δος, λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλη-
σίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη. ὀργίζεσθε,
καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ
τῷ παροργισμῷ ὑμῶν, μήτε δίδοτε τόπον τῷ
διαβόλῳ. ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλ-
λον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ταῖς
χερσὶν, ἵνα ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι.
πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκ-
πορευέσθω, ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν
τῆς χρείας, ἵνα δῷ χάριν τοῖς ἀκούουσιν. καὶ μὴ
λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσ-
φραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως. πᾶσα
πικρία, καὶ θυμὸς, καὶ ὀργὴ, καὶ κραυγὴ, καὶ
βλασφημία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κα-
κίᾳ. γίνεσθε δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοὶ, εὔσπλαγχνοι,
χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ θεὸς ἐν χριστῷ
ἐχαρίσατο ὑμῖν.

γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγα-
πητὰ, καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ
χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν
ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ θεῷ εἰς ὀσ-
μὴν εὐωδίας. πορνεία δὲ καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία,
ἢ πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς
πρέπει ἁγίοις, καὶ αἰσχρότης, καὶ μωρολογία, ἢ
εὐτραπελία, τὰ οὐκ ἀνήκοντα, ἀλλὰ μᾶλλον
εὐχαριστία. τοῦτο γάρ ἐστε γινώσκοντες, ὅτι
πᾶς πόρνος, ἢ ἀκάθαρτος, ἢ πλεονέκτης, ὅς
ἐστιν εἰδωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ
βασιλείᾳ τοῦ χριστοῦ καὶ θεοῦ. μηδεὶς ὑμᾶς ἀπα-
τάτω κενοῖς λόγοις. διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ
ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. μὴ οὖν
γίνεσθε συμμέτοχοι αὐτῶν. ἦτε γάρ ποτε σκό-
τος, νῦν δὲ φῶς ἐν κυρίῳ. ὡς τέκνα φωτὸς πε-
ριπατεῖτε. ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐν
πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀλη-
θείᾳ, δοκιμάζοντες, τί ἐστιν εὐάρεστον τῷ κυ-
ρίῳ. καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀ-
κάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε.
τὰ γὰρ κρυφῆ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρόν ἐστι
καὶ λέγειν. τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ
φωτὸς φανεροῦται. πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον,
φῶς ἐστι. διὸ λέγει, ἔγειραι ὁ καθεύδων, καὶ ἀνά-
στα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ χριστός.
βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε μὴ ὡς
ἄσοφοι, ἀλλὰ ὡς σοφοὶ, ἐξαγοραζόμενοι τὸν και-
ρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι. διὰ τοῦτο μὴ γί-
νεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνιέντες, τί τὸ θέλημα
τοῦ κυρίου. καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστιν
ἀσωτία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι, λαλοῦν-
τες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς, καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς
πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ
καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ, εὐχαριστοῦντες πάν-
τοτε

mēdacio, loquamini ueritatē quisq; ꝓximo
suo, qm̄ sumus inuicē mēbra. Irascimini &
non peccetis. Sol ne occidat super iram ue-
stram, neq; detis locū calūniatori. Qui fura-
batur, non amplius furetur: magis aūt labo-
ret operādo manib⁹ quod bonū est, ut pos-
sit impartiri ei q opus habuerit. Omnis ser-
mo spurcus ex ore uestro ne procedat: sed
si quis est bonus ad ædificationem, quoties
opus est, ut det gratiā audiētibus. Et ne con-
tristetis spiritū sanctū dei, per quē obsigna-
ti estis in diem redēptionis. Omnis amaru-
lentia & tumor & ira & uociferatio & ma-
ledicētia tollatur à uobis, cū omni malicia.
Sitis aūt inuicē alius in aliū comes, miseri-
cordes, largiētes uobis inuicē, quēadmodū
& deus ꝑ Christū largitus est uobis. Sitis ¶
igitur imitatores dei, tanq̄ filij dilecti, & am-
buletis in dilectione, quēadmodū & Chri-
stus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro
nobis oblationē ac uictimā deo in odorem
bonæ fragrātiæ. Cæterū scortatio & omnis
immūdicia aut auaricia ne nominet̄ quidē
inter uos: sicut decet sanctos: aut obscœni-
tas, aut stultiloquiū, aut urbanitas, quę non
conueniūt, sed magis gratiarū actio. Nam
hoc scitis, ꝙ omnis scortator, aut immūdus,
aut auarus, qui est simulacrorū cultor, non
habet hæreditatem in regno Christi & dei.
Ne q̄squā uos decipiat inanib⁹ sermonib⁹.
Propter hæc em̄ uenire solet ira dei in filios
inobediētes. Ne sitis igitur cōsortes illorū.
Eratis quondā tenebræ, nūc aūt lux in dn̄o.
Vt filij lucis ambulate: nā fructus spirit⁹ si-
tus est in omni bonitate & iustitia & uerita-
te, probantes quid sit acceptū dn̄o. Et ne cō-
merciū habueritis cū operibus infrugiferis
tenebrarū, quin ea poti⁹ etiā arguite. Nam
quæ secreto fiunt ab istis, turpe est uel dice-
re: sed omnia dū produ̅tur à luce manifesta
fiunt. Nam quicq̄d manifestū reddit̄, lumē
est. Quapropter dicit: Expgiscere qui dor-
mis, & surge à mortuis, & illucescet tibi
Christ⁹. Videte igit̄ quomodo circūspectē
ambuletis, nō ut insipiētes, sed ut sapiētes,
redimentes occasionē, ꝙ dies mali sint. Pro-
pterea ne sitis imprudētes, sed intelligentes
quę sit uolūtas dn̄i. Et ne inebriemini uino,
in quo luxus est, sed impleamini spiritu, lo-
quētes uobisipsis ꝑ psalmos & hymnos &
cātiones spirituales, canentes ac psallētes in
corde uestro domino, gratias agentes sem-
per

τοτε ὑπὲρ πάντων, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν
ἰησοῦ χριστοῦ τῷ θεῷ καὶ πατρί. ὑποτασσόμενοι
ἀλλήλοις ἐν φόβῳ θεοῦ. αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις
ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ, ὅτι ἀνήρ
ἐστι κεφαλὴ τῆς γυναικός, ὡς καὶ ὁ χριστὸς κεφα-
λὴ τῆς ἐκκλησίας, καὶ αὐτός ἐστι σωτὴρ τοῦ σώμα-
τος. ἀλλ' ὥσπερ ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ
χριστῷ, οὕτως καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδρά-
σιν ἐν παντί. οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας
ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκ-
κλησίαν, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς,
ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ, καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ
ὕδατος ἐν ῥήματι, ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ
ἔνδοξον, τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπίλον, ἢ
ῥυτίδα, ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία, καὶ
ἄμωμος. οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν
τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ
ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἑαυτὸν ἀγαπᾷ.
οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν,
ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ
κύριος τὴν ἐκκλησίαν. ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώ-
ματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν
ὀστέων αὐτοῦ. ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος
τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθή-
σεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ
δύο εἰς σάρκα μίαν. τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν,
ἐγὼ δὲ λέγω εἰς χριστόν, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν.
πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἕνα, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ
γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω, ὡς ἑαυτόν, ἡ δὲ γυνή,
ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν
κυρίῳ, τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον. τίμα τὸν πατέρα
σου καὶ τὴν μητέρα, ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν
ἐπαγγελίᾳ, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἔσῃ μακροχρό-
νιος ἐπὶ τῆς γῆς. οἱ πατέρες, μὴ παροργίζετε τὰ
τέκνα ὑμῶν, ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ
καὶ νουθεσίᾳ κυρίου. οἱ δοῦλοι ὑπακούετε τοῖς
κυρίοις κατὰ σάρκα, μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ἐν
ἁπλότητι τῆς καρδίας ὑμῶν, ὡς τῷ χριστῷ, μὴ κατ'
ὀφθαλμοδουλείαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ὡς
δοῦλοι τοῦ χριστοῦ, ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ἐκ
ψυχῆς, μετ' εὐνοίας, δουλεύοντες τῷ κυρίῳ, καὶ
οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες ὅτι ὃ ἐάν τι ἕκαστος ποιήσῃ
ἀγαθόν, τοῦτο κομιεῖται παρὰ τοῦ κυρίου, εἴτε δοῦ-
λος, εἴτε ἐλεύθερος. καὶ οἱ κύριοι τὰ αὐτὰ ποιεῖ-
τε πρὸς αὐτούς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν, εἰδότες
ὅτι καὶ ὑμῶν αὐτῶν ὁ κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ
προσωποληψία οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ. τὸ λοιπὸν ἀδελ-
φοί μου, ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ, καὶ ἐν τῷ κράτει
τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ
θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς με-
θοδείας τοῦ διαβόλου. ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη
πρὸς

per de omnibus,in nomine dñi nostri Iesu
Christi,deo & patri.Subditi uicissim alius
alij cum timore dei. Vxores proprijs uiris
subditæ sitis,ueluti dño:quoniam uir est ca
put uxoris,quẽadmodũ & Christus est ca/
put ecclesiæ:& idem est,qui salutẽ dat cor/
pori.Itaq; quẽadmodũ ecclesia subdita est
Christo,sic & uxores suis uiris subditæ sint
in omnibus. Viri,diligite uxores uestras,si/
cut & Christus dilexit ecclesiã, & semetip/
sum exposuit pro ea,ut illam sanctificaret,
mundatã lauacro aquæ per uerbũ,ut adhi/
beret eam sibijpsi gloriosam,ecclesiam,non
habentẽ maculam aut rugam,aut quicquã
eiusmodi,sed ut esset sancta & irreprehensi
bilis.Sic debent uiri diligere suas uxores,ut
sua ipsorum corpora.Qui diligit suam uxo
rem,seipsum diligit. Nullus enim unquam
suam ipsius carnem odio habuit,imò enu/
trit ac fouet eam,sicut & dominus ecclesiã.
Quoniã membra sumus corporis eiusdem,
ex carne eius & ex ossibus eius.Huius rei
gratia,relinquet homo patrẽ ac matrem,&
adiungetur uxori suæ,atq; è duobus fiet una
caro.Mysteriũ hoc magnũ est,uerum ego
loquor de Christo & de ecclesia.Quanquã
& uos singulatim hoc præstate,ut suã quis/
que uxorem diligat tanquã seipsum:uxor
autem ut reuereatur uirum. Filij,obedite VI
parentibus uestris in domino,nam id est iu
stum.Honora patrẽ tuum & matrẽ:quod
est præceptũ primum in promissione,ut be
ne tibi sit,& sis lõgæuus in terra. Patres,ne
prouocetis ad iram liberos uestros,sed edu/
cetis eos per eruditionẽ & correptionẽ do/
mini.Serui obedite ijs qui domini sunt iux
ta carnem,cum timore ac tremore,cum sim
plicitate cordis uestri,tanquã Christo, non
ad oculũ seruientes,uelut hominibus place
re studẽtes:sed tanquã serui Christi,facien/
tes quæ uult deus ex animo, cum beneuo/
lentia,seruiẽtes domino,& nõ hominibus:
illud scientes q; unusquisq; quod fecerit bo
ni,hoc reportabit à deo,siue seruus fuerit,
siue liber.Et uos domini eadem facite erga
illos,remittẽtes minas,scientes q; & uester
ipsorum dominus est in cœlis,nec personæ
respectus est apud illũ.Quod superest fra/
tres mei,sitis fortes per dominum,perq; po
tentiam roboris illius. Induite totam arma/
turam dei,ut possitis stare aduersus assul/
tus diaboli. Quoniam non est nobis lucta

πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι. στῆτε οὖν, περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι. καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα θεοῦ, διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ, ἐν πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει, καὶ δεήσει περὶ πάντων τῶν ἁγίων, καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ ἵνα μοι δοθείη λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου ἐν παρρησίᾳ, γνωρίσαι τὸ μυστήριον τοῦ εὐαγγελίου, ὑπὲρ οὗ πρεσβεύω ἐν ἁλύσει, ἵνα ἐν αὐτῷ παρρησιάσωμαι, ὡς δεῖ με λαλῆσαι. ἵνα δὲ εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ᾽ ἐμὲ, τί πράσσω, πάντα ὑμῖν γνωρίσει τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος ἐν κυρίῳ, ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν. εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγαπώντων τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ. ἀμήν.

ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης πρὸς ἐφεσίους διὰ τυχικοῦ.

aduersus sanguinē & carnē, sed aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus mundi dominos rectores tenebrarū seculi huius, aduersus spirituales astutias in cœlestibus. Quapropter assumite uniuersam armaturā dei, ut possitis resistere in die mala, & omnibus peractis stare. State igiť, lūbis circūcinctis baltheo per ueritatē, & induti thoracē iustitiæ, & calciati pedibus, ut parati sitis ad euāgeliū pacis, sup omnia assumpto scuto fidei, quo possitis omnia iacula mali illius ignita extinguere. Galeāq; salutaris accipite, & gladiū spiritus, qui est uerbum dei, in omni deprecatione & obsecratione, orantes in omni tēpore, in spiritu, & ad hoc ipsum uigilātes cū omni sedulitate & deprecatiōe pro omnibus sanctis, & pro me: ut mihi det sermo in apertione oris mei cum libertate, ut notum faciā mysteriū euāgelij mei, super quo legatione fungor in catena, ut in eo libere loquar, sicut oportet me loqui. Vt aūt sciatis & uos quæ ad me pertinent, quid agā, de omnibus uos certiores reddet Tychicus dilectus frater & fidus minister in domino, quem misi ad uos in hoc ipsum, ut cognosceretis de rebus nostris, & consolaretur corda uestra. Pax fratribus, & charitas cum fide, à deo patre, & dño Iesu Christo. Gratia sit cum omnibus diligentibus dominū nostrum Iesum Christū cum synceritate. Amen.

Missa fuit è Roma ad Ephesios per Tychicum.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ Φιλιππησίους ἐπιστολῆς παύλου.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης, ἑωρακὼς αὐτοὺς ἅμα καὶ διδάξας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. πεμψάντων Φιλιππησίων διακονίαν τῷ παύλῳ, καί τινων παρεισερχομένων, καὶ διαφθειρόντων τὰς ἀκοὰς τῶν ἀκεραίων προφάσει τῆς σκιᾶς τοῦ νόμου καὶ τῆς περιτομῆς, καὶ λεγόντων, χωρὶς ταύτης μὴ δύνασθαι δικαιωθῆναι, μαθὼν ὁ ἀπόστολος γράφει Φιλιππησίοις, καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται αὐτῶν τὴν πίστιν, καὶ σημαίνει μνημονεύειν αὐτῶν. ἔπειτα διηγεῖται ὡς ἀπελογήσατο ἐν ῥώμῃ, καὶ ὅτι τινὲς αὐτῷ βαρεῖς γεγόνασιν, ἐν τοῖς δεσμοῖς φθόνον αὐτῷ κινοῦντες. ἔπειτα αὐτοὺς προτρέπεται ἀλλήλους ἀγαπᾶν, ἐξηγούμενος τὴν τοῦ σωτῆρος φιλανθρωπίαν, ὅτι θεὸς ὤν, ἄνθρωπος γέγονε δι' ἡμᾶς. εἶτα περὶ περιτομῆς, καὶ τοῦ παλαιοῦ νόμου διαλαβών, ἀποδεικνύει λοιπὸν ἀργὴν γεγενῆσθαι τὴν περιτομήν, λαμβάνων ἐφ' ἑαυτοῦ τὸ παράδειγμα, καὶ λέγων, ὅτι ταῦτα πάντα ἥγημαι διὰ τὸν χριστὸν ζημίαν. διὸ καὶ τοὺς μὲν διδάσκοντας ἔτι περιτομήν, καὶ θέλοντας αὐτοὺς ἀπατῆσαι μεμψάμενος, καὶ εἰπὼν ἐχθροὺς αὐτοὺς εἶναι τοῦ χριστοῦ, ἀποδέχεται Φιλιππησίους διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν τῆς κοινωνίας δόσιν. καὶ προτρεψάμενος πάλιν εἰς τὰ ἤθη αὐτούς, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD PHILIPPENSES ARGVMENTVM per Des. Erasmum Roterodamum.

Philippenses in prima Macedoniæ parte sunt, ut narratur in Actis capite decimosexto, colonia oriunda ab urbe Philippis, dicta à Philippo conditore. Horum metropolis est Thessalonice. Qui quoniam in fide semel accepta perstiterant, non admissis pseudapostolis, quibus auscultarant Corinthij & Galatæ, merito ab apostolo collaudantur. Ad hos Paulus, admonitu spiritus profectus, complures dies apud illos egit, non sine negocio. Nam hic flagris cæsus est Paulus, & cum Sila coniectus est in carcerem. Quo tẽpore carceris custos cum tota familia baptizatus est. Hic erat & Lydia purpuraria, quæ prima conuersa, Paulũ excepit hospitio. Hic & milites, cognito ꝙ Romanus esset ciuis, ultro rogarũt, ut quò uellet abiret, & Christi nomẽ satis felicibus auspicijs inclaruit. Quinetiam quum Paulus Romæ ageret in uinculis, miserunt illi quæ ad uitæ necessitatem pertinebant, per Epaphroditum: quod & ante fecerãt, quum ageret Thessalonicæ, sicut in hac ipse testatur epistola. Collaudatos igitur eos adhortatur, ut perseuerent ac proficiant: ostendens gloriãdum etiam in afflictionibus, quæ ad illustrandum Christi euangeliũ facerent: se uero uel mortem adeo non horrere, ut optet etiam, si Christo uolente contingat. Deinde quum primis hortatur ad mutuam concordiã, quæ inter elatos esse non potest. Et quo æquiore sint animo, pollicetur Timotheum atq; etiam ipsum breui ad illos rediturum: interim misso Epaphrodito, qui ex periculosissima ægrotatione conualuerat. Hæc agit duobus primis capitibus. Nam in tertio confirmat animos illorum aduersus pseudapostolos, ad Iudaismum ubiq; sollicitãtes, quos canes appellat, operarios iniquitatis, inimicos crucis Christi, & qui uentrem dei loco colerent, nusquam apertius in eos stomachatus. Quartum cõmendationibus & salutationibus occupat, nisi ꝙ monita quædam obiter admiscet, & Philippensibus pro sua in se munificentia gratias agit. Scripsit ex urbe Roma per Epaphroditum, quum iterum esset in carcere. Nam post primam defensionem, rursus in carcerem ductus est: cuius rei meminit ipse in epistola ad Timotheum.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΠΑΥΛΟΣ καὶ τιμόθεος δοῦλοι ἰησοῦ χριστοῦ, πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἐν χριστῷ ἰησοῦ, τοῖς οὖσιν ἐν φιλίπποις, σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνοις. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν, πάντοτε ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν ποιούμενος, ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἄχρι τοῦ νῦν, πεποιθὼς αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν, ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας ἰησοῦ χριστοῦ, καθὼς ἐστι δίκαιον ἐμοὶ, τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου, καὶ τῇ ἀπολογίᾳ, καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου, συγκοινωνούς μου τῆς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας. μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ θεὸς, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις ἰησοῦ χριστοῦ. καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ διαφέροντα, ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς, καὶ ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν χριστοῦ, πεπληρωμένοι καρπῶν δικαιοσύνης, τῶν διὰ ἰησοῦ χριστοῦ εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ. γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι ἀδελφοὶ, ὅτι τὰ κατ᾽ ἐμὲ, μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν, ὥστε τοὺς δεσμούς μου φανεροὺς ἐν χριστῷ γενέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσι, καὶ τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ, πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν λόγον λαλεῖν. τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν, τινὲς δὲ καὶ δι᾽ εὐδοκίαν τὸν χριστὸν κηρύσσουσιν. οἱ μὲν ἐξ ἐριθείας τὸν χριστὸν καταγγέλλουσιν οὐχ ἁγνῶς, οἰόμενοι θλίψιν ἐπιφέρειν τοῖς δεσμοῖς μου. οἱ δὲ ἐξ ἀγάπης, εἰδότες ὅτι εἰς ἀπολογίαν τοῦ εὐαγγελίου κεῖμαι. τί γάρ; πλὴν παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφάσει, εἴτε ἀληθείᾳ, χριστὸς καταγγέλλεται, καὶ ἐν τούτῳ χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι. οἶδα γὰρ, ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν, διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ τὴν ἀποκαραδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι, ἀλλ᾽ ἐν πάσῃ παρρησίᾳ, ὡς πάντοτε καὶ νῦν μεγαλυνθήσεται χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου,

εἴτε

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD PHILIPPENSES

PAVLVS ac Timotheus serui Iesu Christi, omnibus sanctis in Christo Iesu q̃ sunt Philippis, unà cũ episcopis ac diaconis: gratia uobis & pax à deo patre nostro & dño Iesu Christo. Gratias ago deo meo in omni memoria uestri, semp̱ in omni precatiõe mea pro omnibus uobis, cum gaudio precationẽ faciẽs: ꝙ uenerìtis in cõmunionẽ euãgelij, à primo die usq; ad hoc tẽpus: persuasum habẽs hoc ipsum, ꝙ is qui cœpit in uobis opus bonum, perficiet usq; ad diẽ Iesu Christi: sicuti iustũ est mihi, ut hoc sentiã de omnibꝰ uobis: propterea quod habeã uos in corde & in uinculis meis & in defensione & confirmatione euãgelij, quũ sitis omnes mihi cõsortes gratiæ. Testis enim mihi est deus, q̃ desiderem uos omnes in uisceribꝰ Iesu Christi. Et illud oro, ut charitas uestra adhuc magis ac magis exuberet in agnitione omniq; intelligẽtia, ut ꝓbetis quæ sunt præstãtia, ut sitis synceri: ac tales, ut nemini sitis offendiculo in diẽ Christi: impleti fructu iustitię, qui cõtingit per Iesum Christũ ad gloriã & laudem dei. Scire aũt uos uolo fratres, ꝙ quæ mihi acciderũt, magis ad profectũ euangelij euenerunt: ita ut uincula mea manifesta facta sint in Christo in toto prætorio ac cæteris omnibus: utq; plures ex fratribꝰ in dño, freti uinculis meis, uberius auderẽt, impauide sermonẽ loqui. Nonnulli quidẽ per inuidiã & contentionẽ, nõnulli uero & ꝓpter bonã uoluntatẽ Christũ prædicant. Alij quidẽ ex contẽtione Christũ annũciant nõ pure, existimantes sese afflictionem addere uinculis meis: alij rursus ex charitate, sciẽtes ꝙ in defensionẽ euãgelij cõstitutus sim. Quid enim? Attamen quouis modo siue per occasionẽ, siue per ueritatẽ, Christus tamen annunciatur: & in hoc gaudeo, quinetiam gaudebo. Noui enim ꝙ hoc mihi cedet in salutẽ per uestram deprecationẽ & subministrationẽ spiritus Iesu Christi, secundũ expectationẽ & spem meã, quòd nulla in re pudefiã: sed cum omni libertate, ut semper, ita nũc quoq; magnificabit̃ Christus in corpore meo,

siue

εἴτε διὰ ζωῆς, εἴτε διὰ θανάτου. ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν χριστός, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος. εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκί, τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου. καὶ τί αἱρήσομαι οὐ γνωρίζω. συνέχομαι γὰρ ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν χριστῷ εἶναι, πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον. τὸ δὲ ἐπιμένειν ἐν τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι᾽ ὑμᾶς. καὶ τοῦτο πεποιθὼς οἶδα, ὅτι μενῶ καὶ συμπαραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν, εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰν τῆς πίστεως, ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσεύῃ ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐν ἐμοί, διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς. μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ χριστοῦ πολιτεύεσθε, ἵνα εἴτε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς, εἴτε ἀπὼν ἀκούσω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι στήκετε ἐν ἑνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ, συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου, καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων, ἥτις αὐτοῖς μέν ἐστιν ἔνδειξις ἀπωλείας, ὑμῖν δὲ σωτηρίας, καὶ τοῦτο ἀπὸ θεοῦ, ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν, τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες, οἷον ἴδετε ἐν ἐμοί, καὶ νῦν ἀκούετε ἐν ἐμοί.

Εἴ τις οὖν παράκλησις ἐν χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον ἀγάπης, εἴ τις κοινωνία πνεύματος, εἴ τις σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί, πληρώσατέ μου τὴν χαράν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες, μηδὲν κατὰ ἐρίθειαν ἢ κενοδοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν, μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σκοπεῖτε, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέρων ἕκαστος. τοῦτο γὰρ φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ᾽ ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑαυτόν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα, τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται, ὅτι κύριος ἰησοῦς χριστὸς εἰς δόξαν θεοῦ πατρός. ὥστε ἀγαπητοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατε, μὴ ὡς ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ νῦν πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε. ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν, καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας. πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν, καὶ διαλογισμῶν, ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα θεοῦ ἀμώμητα ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς

καὶ

siue per uitā siue per mortē. Nam mihi uita
Christus est, & mors lucrū. Quòd si contin
gat uiuere in carne, ea res mihi fructus est
operis, & q̄d eligā, ignoro. Coartor eñ ex
his duob⁹, desiderās dissolui, & esse cū Chri
sto, multo lōgeꝙ melius est. Cæterū mane
re in carne, magis necessariū ꝓpter uos. Et
hoc certo scio ꝙ mā̄surus sim, & cum omni
bus uobis permā̄surus sim, in uestrū profe
ctū & gaudiū fidei, ut gloriatio uestra exu
beret per Christū Iesum in me, per meū ad
uos reditū. Tantum ut dignū est euangelio
Christi, cōuersemini, ut siue quū uenero &
uidero uos, siue absens sim, audiā de rebus
uestris: ꝙ stetis in uno spiritu, una anima,
adiuuātes decertātē fidē euāgelij, nec in ul
lo terreamini ab aduersarijs, quæ illis quidē
est causa ꝑditionis, uobis aūt salutis: & hoc
à deo: q̄a uobis donatū est pro Christo, non
solū ut in eum credatis, uerūetiā ut pro illo
patiamini, idē certamen habētes quale uidi
stis in me & nūc auditis in me. Si qua igi II
tur cōsolatio in Christo, si quod solatiū dile
ctionis, si qua cōmunio spirit⁹, si qua uisce
ra ac miserationes, cōplete meū gaudiū, ut
similiter affecti sitis: eandē charitatē haben
tes, unanimes, idem sentiētes, ne q̄d fiat per
cōtentionē aut per inanē gloriā, sed per hu
militatē animi, aliū q̄sꝙ se præstantiorē exi
stimet: ne sua quisꝙ spectetis, sed unusq̄sꝙ
quæ sunt aliorū. Is eñ affectus sit in uobis,
qui fuit & in Christo Iesu: qui quū esset in
forma dei, non rapinā arbitratus est, ut esset
æqualis deo, sed semetipsū inaniuit, forma
serui sumpta in similitudine hominū cōsti
tut⁹, & figura reptus ut homo, humilē præ
buit semetipsū, factus obediēs usꝙ ad mor
tem, mortē aūt crucis. Quapropter & deus
illū in sūmā extulit sublimitatē, ac donauit
illi nomē, q̄d est supra omne nomē: ut in no
mine Iesu omne genu se flectat, cœlestiū ac
terrestriū & infernorū, omnisꝙ lingua cōfi
teat̄ ꝙ dn̄s sit Iesus Christ⁹ ad gloriā dei pa
tris. Proinde dilecti mei, quēadmodū semꝑ
obedistis, nō tā̄q̄ in præsentia mea solū, sed
nūc multo magis in absētia mea, cū timore
ac tremore uestrā ipsorū salutē operemini: nā
deus est is q̄ agit in uobis, & ut uelitis & ut
efficiatis ꝓ bono animi ꝓposito. Oīa facite
sine murmuratiōib⁹ ac disceptatiōib⁹, tales
ut nemo de uobis queri posit synceriꝙ, filij
dei irreprehēsibiles in medio natiōis prauæ
ac

καὶ διεστραμμένης, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες
ἐν κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, εἰς καύχη-
μα ἐμοὶ εἰς ἡμέραν χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν
ἔδραμον, οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπίασα. ἀλλ᾽ εἰ καὶ
σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ, καὶ λειτουργίᾳ τῆς
πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑ-
μῖν. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαί-
ρετέ μοι. ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ ἰησοῦ, τιμό-
θεον ταχέως πέμψαι ὑμῖν, ἵνα κἀγὼ εὐψυ-
χῶ, γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν. οὐδένα γὰρ ἔχω
ἰσόψυχον, ὅς τις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν με-
ριμνήσει. οἱ πάντες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦ-
σιν, οὐ τὰ τοῦ χριστοῦ ἰησοῦ. τὴν δὲ δοκι-
μὴν αὐτοῦ γινώσκετε, ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον
σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον. τοῦ-
τον μὲν οὖν ἐλπίζω πέμψαι, ὡς ἂν ἀπίδω
τὰ περὶ ἐμὲ ἐξαυτῆς. πέποιθα δὲ ἐν κυ-
ρίῳ, ὅτι καὶ αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι. ἀναγ-
καῖον δὲ ἡγησάμην, ἐπαφρόδιτον τὸν ἀδελ-
φὸν, καὶ συνεργὸν, καὶ συστρατιώτην μου, ὑ-
μῶν δὲ ἀπόστολον, καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας
μου, πέμψαι πρὸς ὑμᾶς. ἐπειδὴ ἐπιποθῶν
ἦν πάντας ὑμᾶς, καὶ ἀδημονῶν, διότι ἠκού-
σατε, ὅτι ἠσθένησε. καὶ γὰρ ἠσθένησε παρα-
πλήσιον θανάτῳ, ἀλλ᾽ ὁ θεὸς αὐτὸν ἠλέη-
σεν, οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμὲ, ἵνα
μὴ λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ. σπουδαιοτέρως
οὖν ἔπεμψα αὐτὸν, ἵνα ἰδόντες αὐτὸν, πά-
λιν χαρῆτε, κἀγὼ ἀλυπότερος ὦ. προσδέ-
χεσθε οὖν αὐτὸν ἐν κυρίῳ, μετὰ πάσης χα-
ρᾶς, καὶ τοὺς τοιούτους ἐντίμους ἔχετε, ὅτι
διὰ τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ μέχρι θανάτου
ἤγγισεν, παραβουλευσάμενος τῇ ψυχῇ, ἵ-
να πληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρός με
λειτουργίας.

τὸ λοιπὸν ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρίῳ.
τὰ αὐτὰ γράφειν ὑμῖν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρὸν,
ὑμῖν δὲ τὸ ἀσφαλές. βλέπετε τοὺς κύνας, βλέ-
πετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατα-
τομήν. ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομὴ, οἱ πνεύματι
θεῷ λατρεύοντες, καὶ καυχώμενοι ἐν χριστῷ
ἰησοῦ, καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες, καί περ
ἐγὼ ἔχων πεποίθησιν καὶ ἐν σαρκί. εἴ τις δο-
κεῖ ἄλλος πεποιθέναι ἐν σαρκὶ, ἐγὼ μᾶλλον,
περιτομὴ ὀκταήμερος, ἐκ γένους ἰσραὴλ, φυ-
λῆς βενιαμὶν, ἑβραῖος ἐξ ἑβραίων, κατὰ νό-
μον φαρισαῖος, κατὰ ζῆλον διώκων τὴν ἐκ-
κλησίαν, κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ,
γενόμενος ἄμεμπτος. ἀλλ᾽ ἅ τινά μοι ἦν
κέρδη, ταῦτα ἥγημαι διὰ τὸν Χριστὸν ζη-
μίαν. ἀλλὰ μὲν οὖν καὶ ἡγοῦμαι πάντα
ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως
χριστοῦ

ac tortuoſæ, inter quos lucete tanq̃ lumina-
ria in mundo, ſermonem uitæ ſuſtinẽtes, ut
gloriari poſsim in diem Chriſti, ꝙ nõ in ua-
num cucurrerim, nec in uanũ laborauerim.
Quinetiam ſi immolor ſuper hoſtia ſacrifi-
cioq́ꝫ fidei ueſtræ, gaudeo & cõgaudeo om-
nibus uobis. Ob idipſum aũt & uos gaude-
tis, & congaudetis mihi. Spero aũt in domi-
no Ieſu, me Timotheũ breui miſſurũ uobis
ut & ego læto ſim animo, cognito ſtatu ue-
ſtro. Neminẽ enim habeo pari mecum ani-
mo præditũ, qui germane res ueſtras cura-
turus ſit. Nam omnes quæ ſua ipſorũ ſunt,
quærũt, non quæ Chriſti Ieſu. Porrò proba-
tionem eius noſtis, ꝙ ut filius mecũ ueluti
cum patre ſeruierit in euangeliũ. Hunc igit
ſpero me miſſurũ, mox ubi uidero mea ne-
gocia. Cõfido aũt in domino, ꝙ & ipſe bre-
ui uẽturus ſim. Sed operæpretiũ arbitratus
ſum, Epaphroditũ fratrem & collegam &
cõmilitonem meum, ueſtrum aũt apoſtolũ,
quiq́ꝫ mihi ſubminiſtrat in neceſsitate mea,
mittere ad uos. Quandoquidẽ deſiderabat
omnes uos anxius animi, propterea qđ au-
diſſetis eum infirmatum fuiſſe. Et certe fuit
infirmus, ita ut eſſet uicinus morti, ſed deus
miſertus eſt illius: at non illius tantũ, ſed &
mei, ne dolorem haberem ſuper dolorẽ. Stu-
dioſius itaq́ꝫ miſi illũ, ut quũ uideretis illũ,
denuo gaudeatis, & ego magis uacẽ dolo-
re. Excipite igitur illũ in domino cũ omni
gaudio, & qui huiuſmodi ſũt eos in precio
habete: quoniã propter opus Chriſti eò ac-
ceſsit, ut morti proximus fuerit, non habita
ratione uitæ, ut ſuppleret id quod in ueſtro
erga me officio fuit diminutũ. Quod ſu-
pereſt fratres, gaudete in domino. Eadẽ ſcri-
bere uobis, me quidẽ haud piget, uobis aũt
tutum eſt. Cauete canes, cauete malos ope-
rarios, cauete conciſionẽ. Nos enim ſumus
circũciſio, qui ſpiritu deum colimus, & glo-
riamur in Chriſto Ieſu, & non cõfidimus in
carne, quanq̃ ego confidã etiam in carne. Si
quiſquã alius uidetur fiduciã habere in car-
ne, ego magis habeo, circũciſus octauo die,
Iſrael ex genere, tribus Beniamin, Hebræus
ex Hebræis, iuxta legẽ phariſæus, iuxta ſtu-
dium perſequẽs eccleſiã, iuxta iuſtitiã quæ
eſt in lege, factus irreprehenſibilis. Sed quæ
mihi erant lucra, ea arbitratus ſum propter
Chriſtũ damnũ eſſe. Quinetiã arbitror om-
nia dãnũ eſſe, ꝓpter excellentiã cognitionis
Chriſti

χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου μου, δι᾽ ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶναι, ἵνα χριστὸν κερδήσω, καὶ εὑρεθῶ ἐν αὐτῷ, μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως χριστοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει, τοῦ γνῶναι αὐτὸν, καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, συμμορφούμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, εἴ πως καταντήσω εἰς τὴν ἐξανάστασιν τῶν νεκρῶν, οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον, ἢ ἤδη τετελείωμαι, διώκω δὲ, εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ᾽ ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ τοῦ χριστοῦ ἰησοῦ. ἀδελφοὶ, ἐγὼ ἐμαυτὸν οὔπω λογίζομαι κατειληφέναι. ἓν δὲ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, κατὰ σκοπὸν διώκω, ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ὅσοι οὖν τέλειοι τοῦτο φρονῶμεν, καὶ εἴ τι ἑτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει. πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι, τὸ αὐτὸ φρονεῖν. συμμιμηταί μου γίνεσθε ἀδελφοὶ, καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕτως περιπατοῦντας, καθὼς ἔχετε τύπον ἡμᾶς. πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν, οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ χριστοῦ, ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες. ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα, κύριον ἰησοῦν Χριστὸν, ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, *γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν, τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι ἑαυτῷ τὰ πάντα.

Aliâs εἰς τὸ γενέσθαι

ὥστε ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, χαρὰ καὶ στέφανός μου, οὕτως στήκετε ἐν κυρίῳ ἀγαπητοί. εὐοδίαν παρακαλῶ, καὶ συντύχην παρακαλῶ, τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν κυρίῳ. ναὶ ἐρωτῶ καί σε σύζυγε γνήσιε, συλλαμβάνου αὐταῖς αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι, μετὰ καὶ κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς. χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε, καὶ πάλιν ἐρῶ χαίρετε. τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. ὁ κύριος ἐγγύς. μηδὲν μεριμνᾶτε, ἀλλ᾽ ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν θεόν. καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ. τὸ λοιπὸν ἀδελφοί, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνὰ, ὅσα δίκαια, ὅσα

Christi Iesu dñi mei, propter quem omnia pro dānis duxi, habeoq; pro reiectamentis, ut Christū lucrifaciam: utq; reperiar in illo non habens meam iustitiā ex lege, sed eam quæ per fidem est Christi, quæ est ex deo iustitiam super fide: ut cognoscā illum, & potentiā resurrectionis illius, & cōmunionem afflictionum illius, dum cōformis fio morti eius, si quo modo pertingam ad resurrectionem mortuorū: non ꝙ apprehenderim aut iam perfectus sim, sed sector si etiam apprehendā, quatenus & apprehēsus sum à Christo Iesu. Fratres, ego meipsum nondū arbitror assequutū esse. Vnum aūt illud ago, ea quidem quæ à tergo sunt obliuiscens, ad ea uero quæ à fronte sunt, enitens: iuxta præfixum signū insequor ad palmā supernæ uocationis dei, per Christū Iesum. Quotquot itaq; pfecti sumus, hoc sentiamus: & si qd aliter sentitis, hoc quoq; uobis deus reuelabit. Attamē ad id quod assequuti sumus, eadem ꝓcedamus regula, ut simus cōcordes. Pariter estote imitatores mei, fratres, & considerate eos qui sic ambulāt, quēadmodum habetis nos pro exēplari. Nam complures ambulant, de quibus sæpe dixi uobis: nunc autem & flens dico, inimici crucis Christi, quorū finis perditio est, quorū deus uenter & gloria, in dedecore ipsorū qui terrestria curant. Nam nostra cōuersatio in cœlis est, ex quo & seruatorem expectamus, dñm Iesum Christū: qui transfigurabit corpus nostrum humile, ut conforme reddat corpori suo glorioso, secūdum efficaciā, qua potest
etiā subijcere sibi omnia. Proinde fratres IIII
mei dilecti ac desiderati, gaudiū & corona mea, sic state in domino dilecti. Euodiā obsecro, & Syntychē obsecro, ut sint cōcordes in domino. Sanè rogo & te compar germana, adiuua eas quæ in euāgelio decertarunt mecū, unà cum Clemēte quoq; & reliquis cooperarijs meis, quorū nomina sunt in libro uitæ. Gaudete in dño semper, & iterū dico gaudete. Modestia uestra nota sit omnibus hominibꝰ. Dñs prope est. De nulla re solliciti sitis, sed in omni precatione & obsecratione cū gratiarū actione petitiones uestræ innotescāt apud deum: & pax dei quæ superat omnē intellectū, custodiet corda uestra & sensus uestros per Christum Iesum. Quod reliquū est fratres, quæcūq; sunt uera, quæcūq; honesta, quæcunq; iusta, quæ-

ὅσα ἁγνὰ, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα, εἴ τις ἀρετὴ, καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε, ἃ καὶ ἐμάθετε καὶ παρελάβετε καὶ ἠκούσατε καὶ εἴδετε ἐν ἐμοί. ταῦτα πράσσετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ᾽ ὑμῶν. ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως, ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεθάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν, ἐφ᾽ ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε, ἠκαιρεῖσθε δέ. οὐχ ὅτι καθ᾽ ὑστέρησιν λέγω. ἐγὼ γὰρ ἔμαθον, ἐν οἷς εἰμὶ, αὐτάρκης εἶναι. οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν, ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι. πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με χριστῷ. πλὴν καλῶς ἐποιήσατε, συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει. οἴδατε δὲ καὶ ὑμεῖς Φιλιππήσιοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ μακεδονίας, οὐδὲ μία μοι ἐκκλησία ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως, εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι. ὅτι καὶ ἐν θεσσαλονίκῃ, ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τὴν χρείαν μοι ἐπέμψατε, οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, ἀλλ᾽ ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν. ἀπέχω δὲ πάντα καὶ περισσεύω. πεπλήρωμαι, δεξάμενος παρὰ ἐπαφροδίτου, τὰ παρ᾽ ὑμῶν, ὀσμὴν εὐωδίας, θυσίαν δεκτὴν εὐάρεστον τῷ θεῷ. ὁ δὲ θεός μου πληρώσει πᾶσαν χρείαν ὑμῶν, κατὰ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ ἐν δόξῃ, ἐν χριστῷ ἰησοῦ. τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί. ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες οἱ ἅγιοι, μάλιστα δὲ οἱ ἐκ τῆς καίσαρος οἰκίας. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ ἐπαφροδίτου.

cunq; pura, quæcũq; accõmoda, quæcũq; boni ominis, si qua uirt⁹, & si qua laus: hæc cogitate quæ & didicistis & accepistis & audistis & uidistis in me: hęc facite, & deus pacis erit uobiscũ. Gauisus sum aũt in dño magnopere, φ iã tandẽ reuiguit uestra pro me sollicitudo, in eo in quo & soliciti eratis, uerũ deerat oportunitas: non φ iuxta penuriam loquar: nam ego didici, in quibus sum his contẽtus esse. Noui & humilis esse, noui & excellere: ubiq; & in omnibus institutus sum, & saturari & esurire & abũdare & penuriã pati. Omnia possum per Christũ, qui me corroborat. Attamẽ recte fecistis, φ simul cõmunicastis meæ afflictioni. Nostis aũt & uos Philippẽses, φ in principio euangelij quũ proficiscerer à Macedonia, nulla mihi ecclesia cõmunicauerit in rationẽ dandi & accipiẽdi, nisi uos soli: nã & in Thessalonica quũ essem, semel & iterũ quod opus erat mihi misistis: nõ φ requirã munus, sed requiro fructũ exuberantẽ in rationem uestram. Recepi tamen omnia, & abũdo. Expletus sum postea q̃ accepi ab Epaphrodito, quæ à uobis missa fuerant, odorẽ bonæ fragrantiæ, hostiam acceptã gratamq; deo. Deus aũt meus supplebit quicqd opus fuerit uobis, secundũ diuitias suas, cum gloria, per Christũ Iesum. Deo aũt & patri nostro gloria in secula seculorũ, Amen. Salutate omnem sanctũ in Christo Iesu. Salutãt uos qui mecũ sunt fratres. Salutant uos omnes sancti, maxime uero qui sunt ex Cæsaris familia. Gratia domini nostri Iesu Christi cũ omnibus uobis. Amen.

Scripta est è Roma per Epaphroditum.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ κολασσαεῖς ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης, οὐχ ἑωρακὼς μὲν αὐτοὺς, ἀκούσας δὲ περὶ αὐτῶν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. τοὺς κολασσαεῖς ἠβούλοντό τινες ἀπατῆσαι σοφίσμασιν ἑλληνικοῖς, κατὰ τῆς εἰς ἰησοῦν πίστεως, καὶ περὶ τῶν ἐν νόμῳ βρωμάτων, καὶ περιτομῆς. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος, γράφει τὴν ἐπιστολὴν ὥσπερ κατηχητικὴν αὐτοῖς ταύτην. καὶ πρῶτον μὲν εὐχαριστῶν τῷ θεῷ, σημαίνει ἀπὸ τοῦ σκότους αὐτοὺς μεταβεβηκέναι εἰς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας, καὶ ὅτι ὁ χριστὸς εἰς ὃν ἐπίστευσαν εἰκών ἐστι τοῦ θεοῦ καὶ λόγος, δι᾽ οὗ τὰ πάντα γέγονε, καὶ ὅτι ἔπρεπεν αὐτὸν δημιουργὸν ὄντα, γενέσθαι αὐτὸν πρωτότοκον τῆς κτίσεως καὶ πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα τὰ ἀμφότερα συνάψῃ, καὶ ζωοποιήσῃ τὰ πάντα. προτρέπει δὲ αὐτοὺς ἐμμένειν ἐν τῇ πίστει, σημαίνων, ὅτι αὐτὸς παῦλος διάκονός ἐστι τοῦ εὐαγγελίου, ἐν ᾧ κατηχήθησαν. εἶτα καὶ περὶ τοῦ νόμου, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ βρωμάτων, καὶ περὶ ἡμερῶν, καὶ ἐνιαυτῶν ἐξηγεῖται. καὶ ἀποδείκνυσι ἠργηκέναι λοιπὸν τὰ παλαιὰ, καὶ τὴν περιτομὴν, συμβουλεύει τε αὐτοῖς μὴ πλανᾶσθαι ἀπὸ τῶν σοφιζομένων, καὶ πλανᾶν αὐτοὺς θελόντων. καὶ λοιπὸν παραινέσας, καὶ ὧδε γονεῦσι καὶ τέκνοις, ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ, δούλοις καὶ κυρίοις, καὶ τὰ ἄλλα τὰ πρὸς τὰ ἤθη συμβουλεύσας, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD COLOSSENSES ARGUMENTUM per Des. Erasmum Roterodamum.

Colossenses in Asia minore sunt, finitimi Laodicensibus. Hos non uiderat apostolus. Nam Archippi, siue, quod addit Ambrosius, Epaphræ, quibus hoc delegatum erat, prædicatione conuersi sunt ad Christum. His uehementer imminebant pseudapostoli, conantes in dogma multo peruersissimum inducere, docentes non esse filium dei salutis autorem, sed per angelos uiam patere ad patrem. Neque enim uenisse filium dei in hunc mundum, neque uenturum: quum in ueteri testamento per angelos administrata sint omnia. Deinde Iudaismum & philosophiæ superstitionem cum Christi doctrina miscebant, obseruantes quædam legis instituta, & superstitiose obseruantes solem, lunam, ac stellas, & elementa huius mundi, quibus docebant nos esse obnoxios. Hos igitur suæ professionis commonefacit, ostēdens illos quicquid hactenus assequuti sunt, non angelis debere, sed Christo angelorum conditori: hunc unum esse caput ecclesiæ, nec ab alio quoquā petendam salutem. Atque interim autoritatem suam asserit. Diligenter autem monet, ne pseudapostolorum magniloquentia confictisque uisionibus angelorum sibi imponi paterentur, & uel in Iudaismum uel in philosophicam superstitionem prolaberentur. Atque hæc agit duobus primis capitibus. In reliquis hortatur ad officia pietatis, nominatim præscribens, qualis uxor erga maritum, qualis debeat esse maritus in uxorem, qualis parens erga liberos, liberi erga parentes, serui erga dominos, domini erga seruos. Extrema pars salutationibus occupat̄, nisi quòd Archippū commonet officij sui. Scripsit autem è carcere ab Epheso per Tychicum: quod ipse palàm testatur in huius epistolæ capite quarto, cui collegā dederat Onesimum. Græcorum inscriptiones ex urbe Roma missam, testantur. Hinc certe remisit Onesimum, quem illic in uinculis genuerat Christo.

ΠΡΟΣ ΚΟΛΑΣΣΑΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ
χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ,
καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς, τοῖς
ἐν κολασσαῖς ἁγίοις, καὶ πι-
στοῖς ἀδελφοῖς ἐν χριστῷ. χάρις
ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πα-
τρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστοῦ-
μεν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χρι-
στοῦ, πάντοτε περὶ ὑμῶν προσευχόμενοι, ἀκούσαν-
τες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, καὶ τὴν ἀγά-
πην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, διὰ τὴν ἐλπίδα
τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἣν προη-
κούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου
τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ
κόσμῳ, καὶ ἔστι καρποφορούμενον, καθὼς καὶ ἐν ὑ-
μῖν, ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἠκούσατε, καὶ ἔγνωτε τὴν χά-
ριν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ. καθὼς καὶ ἐμάθετε παρὰ
ἐπαφρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ συνδούλου ἡμῶν, ὅς ἐστι
πιστὸς ὑπὲρ ὑμῶν διάκονος τοῦ χριστοῦ, ὁ καὶ δη-
λώσας ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι. διὰ
τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἠκούσαμεν, οὐ παυό-
μεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι καὶ αἰτούμενοι,
ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος
αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ,
περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ κυρίου, εἰς πᾶσαν ἀ-
ρέσκειαν, ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφοροῦν-
τες, καὶ αὐξανόμενοι εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θεοῦ,
ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι, κατὰ τὸ κράτος
τῆς δόξης αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακρο-
θυμίαν μετὰ χαρᾶς, εὐχαριστοῦντες τῷ πατρὶ,
τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου
τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτὶ, ὃς ἐῤῥύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς
ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασι-
λείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν
ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν
ἁμαρτιῶν, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότο-
κος πάσης κτίσεως, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα,
τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς τὰ ὁρατὰ καὶ
τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ,
εἴτε ἐξουσίαι. τὰ πάντα δι᾽ αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτι-
σται, καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ
συνέστηκε, καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς
ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἀρχὴ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν,
ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων, ὅτι ἐν αὐτῷ
εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι, καὶ δι᾽ αὐτοῦ
ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτὸν, εἰρηνοποιήσας
διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, δι᾽ αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ
τῆς γῆς

EPISTOLA PAVLI AD COLOSSENSES

PAVLVS apoſtolꝰ Ieſu Chri-
ſti per uoluntatē dei, & Timo-
theus frater, ijs q ſunt Coloſ-
ſis ſanctis ac fidelibꝰ fratribus
in Chriſto : gratia uobis &
pax à deo patre noſtro & dño Ieſu Chriſto.
Gratias agimus deo & patri dñi noſtri Ieſu
Chriſti, ſemper de uobis, quū oramus: quo-
niam audiuimus fidem ueſtrā in Chriſto Ie-
ſu, & charitatē erga omnes ſanctos, propter
ſpem repoſitā uobis in cœlis: de qua prius
audieratis per ſermonē ueracem euangelij,
quod peruenit ad uos, quēadmodū & in to-
to mūdo etiam fructificat, ſicut & in uobis,
ex eo die quo audiſtis & cognouiſtis gratiā
dei per ueritatem. Quemadmodū & didici-
ſtis ex Epaphra dilecto cōſeruo noſtro, qui
eſt fidus pro uobis miniſter Chriſti, qui &
expoſuit nobis ueſtrā dilectionē in ſpiritu.
Propterea & nos, ex quo die audiuimꝰ, non
deſinimus pro uobis orare & poſcere ut im-
pleamini agnitione uolūtatis eius, in omni
ſapiētia & prudētia ſpirituali: ut ambuletis
digne dño, ut per omnia placeatis, in omni
opere bono fructificātes, & creſcentes in a-
gnitionē dei, omni robore corroborati, iux-
ta potentiā gloriæ illius, ad omnem toleran-
tiam ac patientiā cum gaudio: gratias agen-
tes patri, qui idoneos nos fecit ad participa-
tionē ſortis ſanctorū in lumine, qui eripuit
nos à poteſtate tenebrarū, ac tranſtulit in re-
gnum filij ſibi dilecti, per quē habemus re-
demptionē per ſanguinē ipſius, remiſſionē
peccatorū: qui eſt imago dei incōſpicui, pri-
mogenitus uniuerſæ creaturæ, quod per il-
lum creata ſint omnia quæ in cœlis ſunt &
quę in terra, uiſibilia & inuiſibilia, ſiue thro-
ni, ſiue dominationes, ſiue principatus, ſiue
poteſtates. Omnia per illum & in illū crea-
ta ſunt, & ipſe eſt ante omnia, & omnia per
illum conſiſtūt: & ipſe eſt caput corporis ec-
cleſiæ, qui eſt principium, primogenitus ex
mortuis, ut ſit in omnibꝰ ipſe primas tenēs:
quoniā in illo complacitū eſt patri uniuer-
ſam plenitudinē inhabitare, & per eum re-
conciliare cūcta erga ſe, pacificatis per ſan-
guinem crucis eius, per eūdem, ſiue quæ in
terra

τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὑμᾶς ποτὲ
ὄντας ἀπηλλοτριωμένους, καὶ ἐχθροὺς τῇ δια-
νοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς, νυνὶ δὲ ἀποκα-
τήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ
θανάτου παραστῆσαι ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους
καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ. εἴγε ἐπιμέ-
νετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ ἑδραῖοι, καὶ μὴ
μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου,
οὗ ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτί-
σει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, οὗ ἐγενόμην ἐγὼ παῦλος
διάκονος. νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου ὑπὲρ
ὑμῶν, καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλί-
ψεων τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος
αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία, ἧς ἐγενόμην ἐγὼ διάκο-
νος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ, τὴν δοθεῖσάν
μοι εἰς ὑμᾶς πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, τὸ μυ-
στήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων, καὶ
ἀπὸ τῶν γενεῶν. νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις
αὐτοῦ, οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι, τίς ὁ πλοῦ-
τος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνε-
σιν, ὅς ἐστι χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης, ὃν ἡ-
μεῖς καταγγέλλομεν, νουθετοῦντες πάντα ἄν-
θρωπον, καὶ διδάσκοντες πάντα ἄνθρωπον ἐν
πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν πάντα ἄνθρω-
πον τέλειον ἐν χριστῷ ἰησοῦ, εἰς ὃ καὶ κοπιῶ, ἀγω-
νιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, τὴν ἐνεργου-
μένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.

Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι, ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω
περὶ ὑμῶν, καὶ τῶν ἐν λαοδικείᾳ, καὶ ὅσοι οὐχ
ἑωράκασι τὸ πρόσωπόν μου ἐν σαρκί, ἵνα παρα-
κληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν, συμβιβασθέν-
των ἐν ἀγάπῃ, καὶ εἰς πάντα πλοῦτον τῆς
πληροφορίας τῆς συνέσεως, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ
μυστηρίου τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ τοῦ χριστοῦ,
ἐν ᾧ εἰσι πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ
τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι. τοῦτο δὲ λέγω, ἵνα μή
τις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ. εἰ γὰρ
καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν
ὑμῖν εἰμι, χαίρων καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τά-
ξιν, καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς χριστὸν πίστεως ὑμῶν.
ὡς οὖν παρελάβετε τὸν χριστὸν ἰησοῦν τὸν κύ-
ριον, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, ἐρριζωμένοι καὶ
ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ, καὶ βεβαιούμενοι
ἐν τῇ πίστει, καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύον-
τες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ. βλέπετε, μή τις ὑ-
μᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας
καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν
ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, καὶ οὐ
κατὰ χριστόν. ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλή-
ρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, καὶ ἐστὲ ἐν αὐτῷ
πεπληρωμένοι, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ
ἐξουσίας, ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχει-
ροποιήτῳ

terra ſunt, ſiue quæ in cœlis. Et uos q̄ quon
dam eratis abalienati, & inimici mente in
operibus malis: nunc tamē reconciliauit in
corpore carnis ſuæ per mortē, ut exhiberet
uos ſanctos & irreprehenſibiles & inculpa-
tos in cōſpectu ſuo. Siquidē permanetis in
fide fundati ac ſtabiles, nec dimouemini à
ſpe euāgelij, quod audiſtis, quod prædicatū
eſt apud uniuerſam creaturā quę ſub cœlo
eſt, cuius factus ſum ego Paulus miniſter.
Nunc gaudeo ſuper afflictionib⁹ meis pro
uobis, & ſuppleo quod deerat afflictionum
Chriſti in carne mea, pro corpore ipſius, qđ
eſt eccleſia: cui⁹ eccleſiæ factus ſum ego mi
niſter iuxta diſpenſationē dei, quæ data eſt
mihi in uos implēdi ſermonē dei, myſteriū
quod reconditū fuit à ſeculis & à generatio
nibus. Nunc aūt patefactū eſt ſanctis illius,
quibus uoluit deus notū facere quæ ſint di-
uitiæ gloriæ myſterij huius inter gētes, qui
eſt Chriſtus in uobis, ſpes glorię: quem nos
annūciamus, admonētes omnē hominē, &
docentes omnē hominē in omni ſapientia,
ut exhibeamus omnē hominē perfectū in
Chriſto Ieſu: ad quod etiā enitor, decertans
ſecundū efficaciā eius, agentē in me per uir
tutem. Nam uolo uos ſcire, quantā ſolli- II
citudinem habeam de uobis & his qui ſunt
Laodiciæ, & quotquot non uiderūt faciem
meā in carne, ut conſolationē accipiant cor
da illorū, quum fuerint cōpacti in charitate
& in omnem opulentiā certæ perſuaſionis
intelligētiæ, in agnitionē myſterij dei & pa
tris & Chriſti, in quo ſunt omnes theſauri
ſapiētiæ ac ſcientiæ recōditi. Hoc aūt dico,
ne quis uobis imponat probabilitate ſermo
nis. Etenim quāuis carne ſim abſens, tamē
ſpiritu uobiſcū ſum, gaudens ac uidens ue
ſtrum ordinē & ſoliditatē ueſtrę in Chriſtū
fidei. Quemadmodū igitur accepiſtis Chri
ſtum Ieſum dn̄m, ita in eo ambulate, ſic ut
radices habeatis in illo fixas, & in illo ſuper
ſtruamini confirmeminiq́ per fidem, ſicut
edocti eſtis, exuberātes in ea cum gratiarū
actione. Videte ne quis ſit qui uos deprędę
tur per philoſophiā & inanem deceptionē,
iuxta conſtitutionē hominū, iuxta elemēta
mundi, & non iuxta Chriſtum. Quoniā in
illo inhabitat omnis plenitudo deitatis cor-
poraliter, & eſtis in illo completi, qui eſt ca-
put omnis principat⁹ ac poteſtatis, per quē
& circūciſi eſtis circunciſione quæ fit ſine

ροποιήτῳ ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκὸς, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ χριστοῦ, συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ, τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν. καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας τοῖς παραπτώμασι καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς ὑμῶν, συνεζωοποίησεν σὺν αὐτῷ, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα, ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον, τοῖς δόγμασιν ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἦρκεν ἐκ τοῦ μέσου, προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ, ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παῤῥησίᾳ, θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ. μὴ οὖν τίς ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει, ἢ ἐν πόσει, ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς, ἢ νουμηνίας, ἢ σαββάτων, ἅ ἐστι σκιὰ τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα τοῦ χριστοῦ. μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβευέτω θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἑώρακεν ἐμβατεύων, εἰκῆ φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ οὐ κρατῶν τὴν κεφαλὴν, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἁφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον, καὶ συμβιβαζόμενον, αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ θεοῦ. εἰ οὖν ἀπεθάνετε σὺν τῷ χριστῷ ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζεσθε; μὴ ἅψῃ, μηδὲ γεύσῃ, μηδὲ θίγῃς, ἅ ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει, κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων, ἅτινά ἐστι λόγον μὲν ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθελοθρησκείᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ καὶ ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινι, πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός.

εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος. τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. ἀπεθάνετε γὰρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ χριστῷ ἐν τῷ θεῷ. ὅταν ὁ χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ. νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία, δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας, ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζῆτε ἐν αὐτοῖς. νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργὴν, θυμὸν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν. μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον, τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτὸν, ὅπου οὐκ ἔνι ἕλλην καὶ ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος.

manibus, dum exuistis corpus peccatorum carnis per circũcisionem Christi, cõsepulti simul cum illo per baptismum, in quo simul etiã cum illo resurrexistis per fidem operationis dei, qui excitauit illũ ex mortuis. Et uos quum essetis mortui per delicta & per præputiũ carnis uestræ, simul cum illo uiuificauit, cõdonans nobis omnia delicta, deleto qđ aduersus nos erat, chirographo, quod erat contrariũ nobis per decreta, & illud sustulit è medio, affixum cruci: expoliatosq; principatus ac potestates ostẽtauit palàm, triũphans de illis per semetipsum. Ne quis igit̃ uos iudicet in cibo aut potu, aut in parte diei festi, aut nouiluniĳ, aut sabbatorum, quæ sunt umbra rerũ futurarũ, corpus autẽ Christi. Ne quis uobis palmam interuertat data opera per humilitatẽ & superstitionẽ angelorũ, in ĳs quæ non uidit fastuosus incedens, frustra inflatus à mente carnis suæ, nec obtinens caput, ex quo totũ corpus per cõmissuras & cõpagines subministratũ & compactum, augescit augmẽto dei. Itaq; si mortui estis cum Christo ab elemẽtis mundi, quid quasi uiuẽtes in mundo, decretis tenemini? Ne tetigeris, ne gustaris, neq; contrectaris, quæ omnia ipso pereunt abusu, iuxta pręcepta & doctrinas hominũ, quæ uerbotenus quidẽ habent speciẽ sapientiæ per superstitionẽ ac humilitatẽ animi & læsionem corporis, non per honorẽ aliquẽ ad expletionẽ carnis. Itaq; si resurrexistis unà cum Christo, superna quęrite, ubi Christus est ad dexterã dei sedens. Superna curate, non terrestria: siquidẽ emortui estis, & uita uestra abscondita est cum Christo in deo. Quandocũq; Christus manifestatus fuerit, uita nostra, tunc & uos cum illo manifestabimini in gloria. Mortificate igitur mẽbra uestra terrestria, stuprũ, immundiciã, mollitiem, concupiscentiã malã, & auaritiã, quæ est simulacrorũ cultus, ob quæ uenire solet ira dei in filios intractabiles: inter quos ambulabatis quondam, quum uiueretis in his. Nunc aũt deponite & uos omnia, iram, indignationẽ, maliciam, maledicentiã, turpiloquentiã ab ore uestro. Ne mẽtiamini alius aduersus alium, postea q̃ exuistis ueterem hominẽ cum factis suis, & induistis nouũ, qui renouatur ad agnitionẽ & imaginem eius qui condidit illum, ubi non est Gręcus & Iudæus, circũcisio & præputium, barbarus

ρος, σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάν-
τα καὶ ἐν πᾶσι χριστός. ἐνδύσασθε οὖν ὡς ἐκ-
λεκτοὶ τοῦ θεοῦ ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι, σπλάγ-
χνα οἰκτιρμῶν, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην,
πρᾳότητα, μακροθυμίαν, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων,
καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, ἐάν τις πρός τινα ἔχῃ
μομφήν, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἐχαρίσατο ὑμῖν, οὕ-
τως καὶ ὑμεῖς. ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις, τὴν ἀγά-
πην, ἥτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος, καὶ
ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις
ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἑνὶ σώματι, καὶ
εὐχάριστοι γίνεσθε. ὁ λόγος τοῦ χριστοῦ ἐνοικείτω
ἐν ὑμῖν πλουσίως ἐν πάσῃ σοφίᾳ. διδάσκον-
τες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτούς, ψαλμοῖς καὶ
ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς ἐν χάριτι ᾄ-
δοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ. καὶ πᾶν
ὅ, τι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνό-
ματι κυρίου ἰησοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ καὶ
πατρὶ δι' αὐτοῦ. αἱ γυναῖκες ὑποτάσσεσθε τοῖς
ἰδίοις ἀνδράσιν, ὡς ἀνῆκεν ἐν κυρίῳ. οἱ ἄνδρες
ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καὶ μὴ πικραίνεσθε
πρὸς αὐτάς. τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦ-
σι κατὰ πάντα. τοῦτο γάρ ἐστιν εὐάρεστον τῷ
κυρίῳ. οἱ πατέρες μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑ-
μῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν. οἱ δοῦλοι ὑπακούετε
κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφ-
θαλμοδουλείαις ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἁπλό-
τητι καρδίας, φοβούμενοι τὸν θεόν. καὶ πᾶν ὅ,
τι ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ,
καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες, ὅτι ἀπὸ κυρίου ἀπο-
λήψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας, τῷ
γὰρ κυρίῳ χριστῷ δουλεύετε. ὁ δὲ ἀδικῶν κομιεῖ-
ται ὃ ἠδίκησε, καὶ οὐκ ἔστι προσωποληψία.
οἱ κύριοι τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς
δούλοις παρέχεσθε, εἰδότες, ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔ-
χετε κύριον ἐν οὐρανοῖς. τῇ προσευχῇ προσ-
καρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαρι-
στίᾳ, προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα
ὁ θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου, λαλῆσαι
τὸ μυστήριον τοῦ χριστοῦ, διὸ καὶ δέδεμαι, ἵ-
να φανερώσω αὐτό, ὡς δεῖ με λαλῆσαι. ἐν σο-
φίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν
ἐξαγοραζόμενοι. ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν
χάριτι ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑ-
μᾶς ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι. τὰ κατ' ἐμὲ
πάντα γνωρίσει ὑμῖν τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς
ἀδελφός, καὶ πιστὸς διάκονος καὶ σύνδου-
λος ἐν κυρίῳ, ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς
αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῷ τὰ περὶ ὑμῶν, καὶ
παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν, σὺν ὀνη-
σίμῳ τῷ πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὅς
ἐστιν ἐξ ὑμῶν, πάντα ὑμῖν γνωριοῦσι τὰ ὧδε
ἀσπά-

rus, Scytha, seruus, liber: sed omnia in omni
bus Christus. Sitis igitur induti tanq̃ electi
dei, sancti ac dilecti, uiscera miserationũ, co
mitatem, modestiã, mansuetudinẽ, lenitatẽ,
sufferẽtes uos inuicẽ, & condonãtes uobis
mutuo, si qs aduersus aliquẽ habuerit que/
relam: queadmodũ & Christus cõdonauit
uobis, ita & uos. Super omnia aũt hæc, cha
ritatẽ, quæ est uinculũ perfectionis, & pax
dei palmã ferat in cordibus uestris, in quam
& uocati estis in uno corpore, & grati sitis.
Sermo Christi inhabitet in uobis opulente
cum omni sapiẽtia. Docetecꝫ & cõmonete
uos inuicẽ, cantionibus & laudibus & can/
tilenis spiritualibus cum gratia canentes in
corde uestro dño. Et quicquid egeritis ser/
mone aut facto, omnia in nomine dñi Iesu
facite, gratias agẽtes deo & patri per illum.
Vxores, subditæ estote proprijs uiris, sicuti
cõuenit, in domino. Viri, diligite uxores, &
ne sitis amarulẽti aduersus illas. Filij, obedi
te parentib⁹ in omnibus: hoc enim bene pla
cet domino. Patres, ne ꝓuocetis liberos ue/
stros, ne despondeant animum. Serui, obe/
dite per omnia ijs qui domini sunt secundũ
carnem, non obsequijs ad oculum exhibitis
tanquam hominibus placere studentes, sed
cum simplicitate cordis, timentes deum. Et
quicquid feceritis, ex animo facite, tãquam
domino & non hominibus, scientes quòd à
domino recipietis mercedem hæreditatis,
nam domino Christo seruitis. Cæterũ qui
peccarit, reportabit peccatũ suum, & nõ est
personarũ respectus. Vos domini, æqui/ IIII
tatem & æquabilitatẽ seruis exhibete, scien
tes quòd & uos habeatis dominũ in cœlis.
Obsecrationi instate, uigilantes in ea cum
gratiarum actione, orantes simul & pro no
bis, ut deus aperiat nobis ostium sermonis,
ut loquamur mysteriũ Christi, ꝓpter quod
& uinctus sum, ut manifestem illud, sicut
oportet me loqui. Sapienter ambulate erga
extraneos, opportunitatẽ redimentes. Ser/
mo uester semper cum gratia, sit sale condi
tus, ut sciatis quomodo oporteat uos uni/
cuicꝫ respõdere. De omnib⁹ rebus meis cer
tiores uos faciet Tychicus dilectus frater &
fidus minister & cõseruus in dño, quẽ misi
ad uos, in hoc ipsum ut cognoscat quid aga
tis & consoletur corda uestra, unà cũ Onesi
mo fido & dilecto fratre, qui est ex uobis: de
omnibus, uobis exponẽt, quæ hic agantur.

ἀσπάζεται ὑμᾶς ἀρίσταρχος ὁ συναιχμάλωτός
μου, καὶ μάρκος ὁ ἀνεψιὸς βαρνάβα, περὶ οὗ
ἐλάβετε ἐντολάς. ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς, δέξασθε
αὐτόν, καὶ ἰησοῦς ὁ λεγόμενος ἰοῦστος. οἱ ὄντες
ἐκ περιτομῆς, οὗτοι μόνοι συνεργοὶ εἰς τὴν βασι-
λείαν τοῦ θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν μοι παρηγο-
ρία. ἀσπάζεται ὑμᾶς ἐπαφρᾶς ὁ ἐξ ὑμῶν δοῦ-
λος χριστοῦ, πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν
ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα στῆτε τέλειοι καὶ πεπλη
ρωμένοι ἐν παντὶ θελήματι τοῦ θεοῦ. μαρτυρῶ
γὰρ αὐτῷ, ὅτι ἔχει ζῆλον πολὺν ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ
τῶν ἐν λαοδικείᾳ, καὶ τῶν ἐν ἱεραπόλει. ἀσπάζε-
ται ὑμᾶς λουκᾶς ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητός, καὶ δη-
μᾶς. ἀσπάσασθε τοὺς ἐν λαοδικείᾳ ἀδελφούς,
καὶ νυμφᾶν, καὶ τὴν κατ᾽ οἶκον αὐτοῦ ἐκκλησίαν.
καὶ ὅτ᾽ ἂν ἀναγνωσθῇ παρ᾽ ὑμῶν ἡ ἐπιστολή, ποιή-
σατε, ἵνα καὶ ἐν τῇ λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνω
σθῇ, καὶ τὴν ἐκ λαοδικείας, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶ
τε, καὶ εἴπατε ἀρχίππῳ, βλέπε τὴν διακονίαν
ἣν παρέλαβες ἐν κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς. ὁ
ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου. μνημονεύετέ
μου τῶν δεσμῶν. ἡ χάρις μεθ᾽ ὑμῶν. ἀμήν.

ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ τυχι-
κοῦ καὶ ὀνησίμου.

Salutat uos Ariſtarchus cõcaptiuus meus,
& Marcus cõſobrinus Barnabæ, de quo ac
cepiſtis mãdata. Si uenerit ad uos, excipite
eum, & Ieſus qui uocat̃ Iuſtus, qui ſunt ex
circuncisione. Hi ſoli cooperarij ſunt ad re-
gnũ dei, qui fuere mihi ſolatio. Salutat uos
Epaphras, qui ex uobis eſt ſeruus Chriſti,
ſemper anxie laborans pro uobis in preca-
tionibus, ut ſtetis p̱fecti & cõpleti in omni
uolũtate dei. Teſtimonium enim illi perhi-
beo, quod habeat multum ſtudium pro uo-
bis & his qui ſunt Laodiceæ & his qui Hie-
rapoli. Salutat uos Lucas medicus dilectus
& Demas. Salutate fratres qui ſunt Laodi-
ceæ, & Nymphã, & quæ in domo illius eſt
congregationem: & quum recitata fuerit à
uobis epiſtola, facite ut & in Laodicẽſium
eccleſia recitetur, & eam quæ ſcripta eſt ex
Laodicea, ut uos quocꝫ legatis. Et dicite Ar
chippo: uide miniſterium quod accepiſti in
domino, ut illud impleas. Salutatio mea ma
nu Pauli. Memores ſitis uinculorũ meorũ.
Gratia uobiſcum. Amen.

Miſſa è Roma per Tychi-
cum & Oneſimum.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ θεσσαλονικεῖς πρώτης ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ἀθηνῶν, ἑωρακὼς πρότερον αὐτοὺς, καὶ διατρίψας παρ᾽ αὐτοῖς. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ὁ ἀπόστολος πολλὰς θλίψεις παθὼν ἐν βεῤῥοίᾳ, καὶ ἐν φιλίπποις τῆς μακεδονίας καὶ ἐν κορίνθῳ, γινώσκων τε ὅσα πέπονθε καὶ ἐν θεσσαλονίκῃ, φοβούμενος μὴ ἀκούσαντες θεσσαλονικεῖς ἃ πέπονθεν ἐν ταῖς προειρημέναις πόλεσι, παραδῶσιν ὑπὸ τοῦ πειράζοντος, καὶ σκανδαλισθῶσι, μαθὼν δὲ ὅτι καὶ αὐτοὶ τοῖς ἀποθνήσκουσι κατώδυνοι ἐγένοντο, ἀποστέλλει τιμόθεον πρὸς αὐτοὺς μετὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. καὶ πρῶτον μὲν ἐπιστηρίζει αὐτοὺς ἐν τῇ πίστει, ὥστε μὴ σαλεύεσθαι διὰ τὰς θλίψεις, καὶ μηδὲν ξένον αὐτοὺς πεπονθέναι ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων. χριστιανῶν γὰρ ἴδιον τὸ θλίβεσθαι ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, ἔλεγεν. πολλὰ δὲ παραινέσας αὐτοῖς οὕτως, ὡς παρέλαβον παρ᾽ αὐτοῦ, ἀναστρέφεσθαι, γράφει περὶ τῶν τελευτώντων, παραμυθούμενος αὐτοὺς, καὶ διδάσκων μὴ βαρέως φέρειν. οὐ γάρ ἐστιν τὸν θάνατον ἀπώλειαν, ἀλλ᾽ ὁδὸν ἀναστάσεως. ἔπειτα δὲ καὶ περὶ τῶν χρόνων αὐτοὺς διδάσκει, ἵνα ἄδηλον τὴν ἡμέραν γινώσκοντες, ἀεὶ ἕτοιμοι γίνωνται, καὶ μηδενὶ προσέχωσιν ἀπαγγελλομένῳ περὶ αὐτῆς. ἔσεσθαι γάρ φησι τὴν παρουσίαν οὕτως, ὥστε τοὺς περιλειπομένους καὶ ἐνεισκομένους ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, μὴ φθάνειν τοὺς ἐκ νεκρῶν ἐγειρομένους. ἅμα γὰρ γίνεσθαι τὴν πάντων ἀλλαγὴν, διδάσκει. πρὸς τούτοις, προτρέπων αὐτοὺς βελτιοῦσθαι ἐν τοῖς ἤθεσι, προτρέπει αὐτοὺς καὶ ἀεὶ χαίρειν τῇ ἐλπίδι, καὶ προσεύχεσθαι, καὶ εὐχαριστεῖν αὐτοὺς ἀεὶ τῷ κυρίῳ, ἐνορκίζων αὐτοὺς ἀναγνῶναι τὴν ἐπιστολὴν ταύτην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς. καὶ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD THESSALONICENSES PRIOREM argumentum per Des. Erasmum Roterodamum.

Thessalonica Macedoniæ metropolis est, unde & regionis incolæ Thessalonicēses appellati. Hi in fide semel accepta, tanta constantia perstiterunt, ut & Pauli exemplo, ciuium suorum persequutiones, infracto & alacri pertulerint animo, nec ullo pseudapostolorum suasu quiuerint ab euāgelica institutione deflecti. Quod ueritus Paulus, quem non latebat pseudapostolorū improbitas, quum ipsi non liceret illos inuisere, misit Timotheū. Ex quo reuerso quum didicisset illorum constātiam, collaudat eos, gratias agens deo. Atque id quidem agit capite primo & secundo. In cæteris duobus instituit eos in uarijs pietatis officijs, subindicans esse inter eos, qui nōdum omnino puri essent ab omni libidine, nec deesse qui ocio dediti grauarent alios: item qui inquieti ipsi, turbarent ecclesiæ tranquillitatē, quos corripi iubet. Præterea qui de resurrectione nondum satis confirmata essent opinione, quū defunctos ita lugerent, quasi perissent, ac non potius ad meliora demigrassent: hos instituit atque confirmat. Rursus alios disputasse de die aduentus domini, quasi is præsciri prædicique possit, quum incertus sit omnibus. Verum eum ait subitum, & præter omnium expectationem adfuturum, quo magis simus ad omne momētum parati. Scripsit ab Athenis per Tychicum ministrum, iuxta Græcorum inscriptionem: cui collegam addunt Onesimum nostra argumenta, quæ incerto autore leguntur in uulgatis exemplaribus.

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΩΤΗ

ΠΑΥΛΟΣ καὶ σιλουανὸς καὶ τιμόθεος, τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων, ἐν θεῷ πατρὶ καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν, ἀδιαλείπτως μνημονεύοντες ὑμῶν τοῦ ἔργου τῆς πίστεως καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, εἰδότες ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ θεοῦ τὴν ἐκλογὴν ὑμῶν, ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει, καὶ ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ ἐν πληροφορίᾳ πολλῇ, καθὼς οἴδατε, οἷοι ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν δι' ὑμᾶς. καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε, καὶ τοῦ κυρίου, δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου, ὥστε γενέσθαι ὑμᾶς τύπους πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ μακεδονίᾳ καὶ ἀχαΐᾳ. ἀφ' ὑμῶν γὰρ ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ κυρίου, οὐ μόνον ἐν τῇ μακεδονίᾳ καὶ ἀχαΐᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ, ἡ πίστις ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν θεὸν ἐξελήλυθεν, ὥστε μὴ χρείαν ἡμᾶς ἔχειν λαλεῖν τι. αὐτοὶ γὰρ περὶ ὑμῶν ἀπαγγέλλουσιν, ὁποίαν εἴσοδον ἔσχομεν πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστρέψατε πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων, δουλεύειν θεῷ ζῶντι, καὶ ἀληθινῷ, καὶ ἀναμένειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἰησοῦν τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης.

Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ἀδελφοὶ τὴν εἴσοδον ἡμῶν τὴν πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν, ἀλλὰ καὶ προπαθόντες καὶ ὑβρισθέντες, καθὼς οἴδατε ἐν φιλίπποις, ἐπαρρησιασάμεθα ἐν τῷ θεῷ ἡμῶν, λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ ἐν πολλῷ ἀγῶνι. ἡ γὰρ παράκλησις ἡμῶν οὐκ ἐκ πλάνης, οὐδὲ ἐξ ἀκαθαρσίας, οὔτε ἐν δόλῳ, ἀλλὰ καθὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευθῆναι τὸ εὐαγγέλιον, οὕτως λαλοῦμεν, οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ τῷ θεῷ, τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν. οὔτε γάρ ποτε ἐν λόγῳ κολακίας ἐγενήθημεν, καθὼς οἴδατε, οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξίας, θεὸς μάρτυς, οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε ἀφ' ὑμῶν, οὔτε ἀπ' ἄλλων, δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι, ὡς χριστοῦ ἀπόστολοι, ἀλλ'

EPISTOLA PAVLI AD THESSALONICENSES PRIMA

PAVLVS & Siluanus & Timotheus ecclesiæ Thessalonicensium, in deo patre & dño Iesu Christo: gratia uobis & pax à deo patre nostro & domino Iesu Christo. Gratias agim⁹ deo semper de omnibus uobis, mētionem uestri facientes in precibus nostris, indesinēter memores uestri propter opus fidei ac laborem charitatis, & quod permāsistis in spe dñi nostri Iesu Christi, coram deo & patre nostro, scientes fratres dilecti à deo, electionem uestrā: quoniā euangeliū nostrū fuit erga uos non per sermonē solū, uerū etiā per uirtutē & per spiritū sanctū, perq́ certitudinē multam, quemadmodū nostis quales fuerimus inter uos, uestra causa. Et uos imitatores nostri facti fuistis, & dñi, recipientes sermonē cum afflictione multa, cum gaudio spiritus sancti: adeo ut fueritis exēplo omnibus credētibus in Macedonia & Achaia. A uobis enim pertonuit sermo dñi, non solū in Macedonia & Achaia, uerū etiā in omni loco fides uestra quæ est in deum, dimanauit, ut nō sit nobis necesse loqui quicq̄. Siqdē ipsi de uobis annūciāt, qualē ingressum habuerimus ad uos, & quomodo cōuersi fueritis ad deū à simulacris, ut seruiretis deo uiuēti & ueraci, & expectaretis filium eius de cœlis, quē excitauit à mortuis Iesum, qui liberat nos ab ira uētura. Nam ipsi nostis fratres, introitū nostrū ad uos, quòd non fuerit inanis, sed ꝙ antè malis afflicti & contumelijs affecti, quēadmodū scitis Philippis, audacter egerimus in dño nostro ad loquēdū apud uos euāgeliū dei, in multo certamine. Siquidem exhortatio nostra non fuit ex impostura, neq́ ex immūdicia, neq́ cum dolo, sed quemadmodum probati fueramus à deo, ut nobis cōmitteretur euangeliū: ita loquimur, nō ut hominibus placētes, sed deo, qui probat corda nostra. Neq́ enim unquā per sermonē adulatiōis uersati sumus, quēadmodū nostis: nec per occasionē auaritiæ, deus est testis: neq́ quærētes ex hominibus gloriā, nec à uobis, nec ab alijs: quum possemus in autoritate esse, tāq̄ apostoli Christi: sed

ἀλλ' ἐγενήθημεν ἤπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν, ὡς ἂν τροφὸς θάλπῃ τὰ ἑαυτῆς τέκνα, οὕτως ἱμειρόμενοι ὑμῶν, εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν, οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῖν γεγένησθε. μνημονεύετε γὰρ ἀδελφοὶ τὸν κόπον ἡμῶν, καὶ τὸν μόχθον. νυκτὸς γὰρ καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν, ἐκηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ. ὑμεῖς μάρτυρες, καὶ ὁ θεός, ὡς ὁσίως καὶ δικαίως καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθημεν. καθάπερ οἴδατε, ὡς ἕνα ἕκαστον ὑμῶν, ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ, παρακαλοῦντες ὑμᾶς καὶ παραμυθούμενοι καὶ μαρτυρούμενοι εἰς τὸ περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ θεοῦ, τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ἀδιαλείπτως, ὅτι παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν τοῦ θεοῦ, ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀνθρώπων, ἀλλὰ καθώς ἐστιν ἀληθῶς λόγον θεοῦ, ὃς καὶ ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν. ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε ἀδελφοὶ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ, τῶν οὐσῶν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὅτι ταὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων ἰησοῦν, καὶ τοὺς ἰδίους προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων, καὶ θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων, κωλυόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσι λαλῆσαι, ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας πάντοτε. ἔφθασε δὲ ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος. ἡμεῖς δὲ ἀδελφοὶ ἀπορφανισθέντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας προσώπῳ, οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ. διὸ ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. ἐγὼ μὲν παῦλος, καὶ ἅπαξ καὶ δίς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς. τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπίς, ἢ χαρά, ἢ στέφανος καυχήσεως, ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς, ἔμπροσθεν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ; ὑμεῖς γάρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ ἡ χαρά.

Διὸ μηκέτι στέγοντες εὐδοκήσαμεν καταλειφθῆναι ἐν ἀθήναις μόνοι, καὶ ἐπέμψαμεν τιμόθεον τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ καὶ συνεργὸν ἡμῶν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς, καὶ παρακαλέσαι ὑμᾶς περὶ τῆς πίστεως ἡμῶν, τῷ μηδένα σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσι ταύταις. αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα. καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεν, προελέγομεν ὑμῖν, ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο καὶ οἴδατε. διὰ τοῦτο κἀγὼ

sed fuimus placidi in medio uestri, perinde acsi nutrix foueat suos filios, sic affectu propensi in uos, animo cupiebamus impertire uobis, non solum euangeliũ dei, uerũetiam nostras ipsorũ animas, propterea quod chari nobis facti estis. Meministis enim fratres laboris nostri, ac sudoris: nocte enim ac die opus facientes, ob id ne cui uestrũ essemus oneri, prædicauimus apud uos euãgelium dei. Vos aũt testes estis & deus, q̃ sancte & iuste & inculpate uobiscum qui credebatis uersati fuerimus: queadmodũ nostis, ut erga unumquenq; uestrum, tanq̃ pater erga filios suos, fuerimus affecti, obsecrãtes uos & consolãtes & obtestãtes, ut ambularetis digne deo, qui uocasset uos in suum regnũ ac gloriam. Quapropter & nos gratias agimus deo indesinẽter, ꝙ quũ acciperetis sermonem à nobis, quo deum discebatis, accepistis non sermonẽ hominum, sed sicut erat uere sermonẽ dei, qui & agit in uobis credẽtibus. Vos eñ imitatores facti estis fratres ecclesiarũ dei quę sunt in Iudæa, in Christo Iesu, ꝙ eadẽ passi sitis & uos à proprijs contribulibus: quemadmodum & ipsi nos à Iudæis, qui ut & dominũ occiderũt Iesum, & proprios prophetas, ita & nos persequuti sunt, & deo non placent, & omnibus hominibus aduersantur: qui obsistũt nobis, ne loquamur gẽtibus, quo salui fiant, ut expleãt sua peccata semper: peruenit autem in illos ira in finem. Ceterũ nos fratres, orbati uobis ad spatium temporis, aspectu, nõ corde, uehementius studuimus uidere faciem uestram, cũ multo desiderio. Quapropter uoluimus uenire ad uos, ego quidem Paulus, & semel & iterũ, & obstitit nobis satanas. Nam quæ est nostra spes aut gaudium aut corona gloriationis, an non & uos in cõspectu domini nostri Iesu Christi, in eius aduẽtu? Vos enim estis gloria nostra & gaudiũ.

Proinde quum nõ amplius ferremus, ui- III
sum est nobis, ut Athenis resideremus soli, ac misimus Timotheũ fratrem nostrum ac ministrũ dei & adiutorem operis nostri in euangelio Christi, ut cõfirmaret uos & consolaretur uos de fide nostra, ne quisquã turbaretur in afflictionibus his. Nam ipsi nostis, nos in hunc usum positos esse. Etenim quũ apud uos essemus, prædicebamus uobis fore, ut afflictionẽ pateremur, quemadmodum & euenit, & nostis. Quapropter & ego

κἀγὼ μηκέτι στέγων ἔπεμψα εἰς τὸ γνῶναι τὴν
πίστιν ὑμῶν, μή πως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειρά-
ζων, καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ κόπος ἡμῶν. ἄρτι δὲ
ἐλθόντος τιμοθέου πρὸς ἡμᾶς ἀφ᾽ ὑμῶν, καὶ εὐ-
αγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν, καὶ τὴν ἀγάπην
ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε μνείαν ἡμῶν ἀγαθὴν πάντο-
τε, ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν, καθάπερ καὶ ἡμεῖς
ὑμᾶς. διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν ἀδελφοὶ ἐν ὑμῖν,
ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει, καὶ ἀνάγκῃ ἡμῶν, διὰ τῆς
ὑμῶν πίστεως. ὅτι νῦν ζῶμεν, ἐὰν ὑμεῖς στήκετε ἐν
κυρίῳ. τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ θεῷ
ἀνταποδοῦναι περὶ ὑμῶν ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ, ᾗ
χαίρομεν δι᾽ ὑμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ ἡμῶν, νυ-
κτὸς καὶ ἡμέρας ὑπερεκπερισσοῦ δεόμενοι, εἰς τὸ
ἰδεῖν ὑμῶν τὸ πρόσωπον, καὶ καταρτίσαι τὰ ὑ-
στερήματα τῆς πίστεως ὑμῶν. αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς καὶ
πατὴρ ἡμῶν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς κα-
τευθύναι τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς. ὑμᾶς δὲ ὁ
κύριος πλεονάσαι καὶ περισσεύσαι τῇ ἀγά-
πῃ εἰς ἀλλήλους, καὶ εἰς πάντας, καθάπερ καὶ
ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς καρδί-
ας ἀμέμπτους ἐν ἁγιωσύνῃ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ
καὶ πατρὸς ἡμῶν, ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου
ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων
αὐτοῦ.

τὸ λοιπὸν οὖν ἀδελφοί, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς καὶ
παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ ἰησοῦ, καθὼς παρελά-
βετε παρ᾽ ἡμῶν, τὸ πῶς δεῖ ὑμᾶς περιπατεῖν,
καὶ ἀρέσκειν θεῷ, ἵνα περισσεύητε μᾶλλον. οἴδα-
τε γάρ, τίνας παραγγελίας ἐδώκαμεν ὑμῖν διὰ
τοῦ κυρίου ἰησοῦ. τοῦτο γάρ ἐστι θέλημα τοῦ θεοῦ
ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν, ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορ-
νείας, εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος
κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ, μὴ ἐν πάθει ἐπι-
θυμίας, καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη, τὰ μὴ εἰδότα
τὸν θεόν, τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν
ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, διότι
ἔκδικος ὁ κύριος περὶ πάντων τούτων, κα-
θὼς καὶ προείπαμεν ὑμῖν, καὶ διεμαρτυράμε-
θα. οὐ γὰρ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρ-
σίᾳ, ἀλλ᾽ ἐν ἁγιασμῷ. τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν, οὐκ
ἄνθρωπον ἀθετεῖ, ἀλλὰ τὸν θεόν, τὸν διδόντα
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον αὐτοῦ εἰς ὑμᾶς. περὶ δὲ
τῆς φιλαδελφίας, οὐ χρείαν ἔχετε γράφειν ὑ-
μῖν. αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀ-
γαπᾶν ἀλλήλους. καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάν-
τας τοὺς ἀδελφούς, τοὺς ἐν ὅλῃ τῇ μακεδο-
νίᾳ. παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, περισ-
σεύειν μᾶλλον καὶ φιλοτιμεῖσθαι, ἡσυχάζειν καὶ
πράσσειν τὰ ἴδια, καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς ἰδίαις
χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν, ἵ-
να περιπατῆτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς ἔξω,

καὶ

& ego nõ amplius ferens,miſi ad hoc,ut co
gnoſcerẽ fidẽ ueſtrã,ne quo pacto tentaſſet
uos ille qui tentat,& inanis fact⁹ eſſet labor
noſter.Nuper aũt quũ ueniſſet Timotheus
ad nos à uobis,& annũciaſſet nobis fidẽ ac
dilectionẽ ueſtrã,& quod habeatis memo/
riam noſtri bonam ſemper,deſiderãtes nos
uidere,quẽadmodũ nos quoq; uos.Idcirco
conſolationẽ accepimus fratres per uos ſu/
per omni afflictione & neceſſitate noſtra,
per ueſtrã fidem.Quoniã nunc uiuimus,ſi
uos ſtatis in dño.Quã enim gratiarũ actio
nem poſſumus deo repẽdere de uobis ſup
omni gaudio,qđ gaudemus propter uos in
conſpectu dei noſtri,nocte ac die ſupra mo
dum orãtes,ut uideamus ueſtrã faciem,&
ſuppleam⁹ quæ deſunt fidei ueſtræ.Ipſe ue
ro deus & pater noſter & dñs noſter Ieſus
Chriſtus dirigat uiã noſtrã ad uos. Vos aũt
dominus abũdantes & exuberantes faciat
mutua inter uos charitate,& in omnes,quẽ
admodum & nos in uos,ut cõfirmet corda
ueſtra,irreprehẽſibilia in ſanctimonia corã
deo & patre noſtro,in aduẽtu dñi noſtri Ie
ſu Chriſti,cũ omnib⁹ ſanctis eius. Quod
ſupereſt igit̃ fratres,rogamus uos & adhor
tamur per dñm Ieſum,quẽadmodũ accepi/
ſtis à nobis,quomodo oporteat uos uerſari
& placere deo,ut abundetis magis. Noſtis
ẽm quæ præcepta dederimus uobis per do/
minũ Ieſum.Hæc enim eſt uolũtas dei,ſan/
ctificatio ueſtra,ut abſtineatis à ſcortatiõe,
& ſciat unuſquiſq; ueſtrũ ſuum uas poſſi/
dere,cũ ſanctificatione & honore,non cum
affectu cõcupiſcẽtiæ,quemadmodũ & gen
tes quę non nouerũt deũ,ne quis opprimat
ac fraudet in negocio fratrẽ ſuum:propter/
ea quod ultor eſt dominus de omnibus his,
quemadmodũ & ante diximus uobis,ac te/
ſtati ſumus.Nõ enim uocauit nos deus im/
mũdiciæ cauſa,ſed ad ſanctificationẽ.Pro/
inde qui reijcit,non reijcit hominẽ,ſed deũ,
qui dedit ſpiritũ ſuum ſanctũ in uos.Cæte/
rum de fraterna charitate non neceſſe habẽ
tis,ut ſcribã uobis.Ipſi nãq; diuinitus docti
eſtis,ut diligatis uos inuicẽ.Nam & facitis
hoc erga cũctos fratres qui ſunt in tota Ma
cedonia.Obſecramus autem uos fratres,ut
abũdetis magis,& in hoc incũbatis,ut quie
ti ſitis,& agatis res proprias,& operemini
proprijs manib⁹ ueſtris,ſicuti uobis præce/
pimus,ut uos geratis honeſte erga extra/
rios,&

καὶ μηδ' ἑνὸς χρείαν ἔχητε. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς
ἀγνοεῖν ἀδελφοὶ περὶ τῶν κεκοιμημένων, ἵνα
μὴ λυπῆσθε, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ, οἱ μὴ ἔχον-
τες ἐλπίδα. εἰ γὰρ πιστεύομεν, ὅτι ἰησοῦς
ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη, οὕτως καὶ ὁ θεὸς τοὺς
κοιμηθέντας διὰ τοῦ ἰησοῦ, ἄξει σὺν αὐτῷ.
τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι
ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν πα-
ρουσίαν τοῦ κυρίου, οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοι-
μηθέντας, ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι,
ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ κα-
ταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν χριστῷ
ἀναστήσονται πρῶτον, ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες,
οἱ περιλειπόμενοι, ἅμα σὺν αὐτοῖς ἁρπαγη-
σόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου
εἰς ἀέρα, καὶ οὕτως πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσό-
μεθα. ὥστε παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λό-
γοις τούτοις.

Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν ἀ-
δελφοὶ, οὐ χρείαν ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι. αὐ-
τοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε ὅτι ἡμέρα κυρίου, ὡς
κλέπτης ἐν νυκτὶ, οὕτως ἔρχεται. ὅτ' ἂν γὰρ
λέγωσιν, εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδι-
ος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος, ὥσπερ ἡ ὠδὶν
τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν. ὑ-
μεῖς δὲ ἀδελφοὶ οὐκ ἐστὲ ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέ-
ρα ὑμᾶς ὡς κλέπτης καταλάβῃ. πάντες ὑ-
μεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε, καὶ υἱοὶ ἡμέρας, οὐκ ἐσμὲν
νυκτὸς οὐδὲ σκότους. ἄρα οὖν μὴ καθεύδω-
μεν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ, ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ
νήφωμεν. οἱ γὰρ καθεύδοντες, νυκτὸς καθεύ-
δουσι, καὶ οἱ μεθυσκόμενοι, νυκτὸς μεθύουσιν.
ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες, νήφωμεν, ἐνδυσάμε-
νοι θώρακα πίστεως καὶ ἀγάπης, καὶ περικε-
φαλαίαν ἐλπίδα σωτηρίας. ὅτι οὐκ ἔθετο ἡ-
μᾶς ὁ θεὸς εἰς ὀργὴν, ἀλλ' εἰς περιποίησιν σω-
τηρίας διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, τοῦ
ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα εἴτε γρηγορῶμεν,
εἴτε καθεύδωμεν, ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσωμεν. διὸ
παρακαλεῖτε ἀλλήλους, καὶ οἰκοδομεῖτε εἷς τὸν
ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε. ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς
ἀδελφοὶ, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν, καὶ
προϊσταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ, καὶ νουθετοῦν-
τας ὑμᾶς, καὶ ἡγεῖσθε αὐτοὺς ὑπὲρ ἐκπερισ-
σοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν, εἰρηνεύε-
τε ἐν αὐτοῖς. παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελ-
φοὶ, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖ-
σθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθε-
νῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας. ὁρᾶτε, μή τις
κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινὶ ἀποδῷ, ἀλλὰ πάντοτε
τὸ ἀγαθὸν διώκετε, καὶ εἰς ἀλλήλους, καὶ εἰς πάν-
τας. πάντοτε χαίρετε, ἀδιαλείπτως προσεύχε-
σθε, ἐν

rios,& nulla re uobis ſit opus.Cæterum no
lo uos ignorare fratres,de ijs qui obdormie
runt,ne doleatis,quemadmodum & cæteri
non habentes ſpem:nam ſi credimus quòd
Ieſus mortuus eſt & reſurrexit,ſic & deus
eos qui obdormierunt per Ieſum, adducet
cum illo.Hoc enim uobis dicimus in uerbo
domini,quòd nos qui uiuemus & reliqui
erimus in aduentum domini,nequaquam
præueniemus eos qui dormiunt:quoniam
ipſe dominus cum hortatu & uoce archan-
geli,ac tuba dei deſcendet de cœlo,& mor-
tui in Chriſto reſurgent primũ,deinde nos
qui uiuemus,qui reliqui erimus ſimul cum
illis rapiemur in nubibus in occurſum do-
mini in aera:& ſic ſemper cum domino eri
mus. Proinde conſolemini uos mutuo ſer-
monibus his. Porrò de temporibus & ar V
ticulis temporũ,fratres,non eſt opus ut uo-
bis ſcribã. Ipſi enim planè ſcitis,quòd dies
ille domini,ut fur in nocte,ita uenturus ſit.
Quum enim dixerint, Pax,& tuta omnia:
tunc repentinus eis imminet interitus,ſicu-
ti dolor partus mulieri prægnanti,nec effu-
gient.At uos fratres,nõ eſtis in tenebris,ut
dies ille uos tãquam fur opprimat. Omnes
uos filij lucis eſtis,ac filij dei:non ſumus no
ctis,neq; tenebrarum. Proinde ne dormia-
mus,ſicut & cæteri,ſed uigilemus & ſobrij
ſimus. Nam qui dormiũt,nocte dormiunt,
& qui inebriantur,noctu ſunt ebrij:at nos
qui ſumus diei,ſobrij ſimus,induti thoracẽ
fidei & charitatis,& pro galea ſpem ſalutis.
Quoniam non conſtituit nos deus,ut iram
nobis concitemus,ſed ut ſalutem conſequa
mur per dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum
qui mortuꝰ eſt pro nobis,ut ſiue uigilemus
ſiue dormiamus,ſimul cum illo uiuamus.
Quapropter adhortemini uos mutuo, &
ædificetis ſinguli ſingulos,ſicut & facitis.
Rogamus autem uos fratres,ut agnoſcatis
eos qui laborant inter uos,& qui præſunt
uobis in domino,& admonent uos,ut ha-
beatis illos in ſummo precio per charitatẽ
propter opus illorum:pacem habete cum
illis.Obſecramus autem uos fratres,mone-
te inordinatos, conſolamini puſillanimes,
ſubleuate infirmos, patientes eſtote erga
omneis. Videte,ne quis malum pro malo
cuipiam reddat,ſed ſemper quod bonũ eſt
ſectemini,tum erga uos inuicem,tum erga
omneis.Semper gaudete,indeſinenter ora-
te,in

σθε, ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε. τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ ἐν χριστῷ ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς. τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε. προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε. πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε. ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέχεσθε. αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς. καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ τηρηθείη. πιστὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὃς καὶ ποιήσει. ἀδελφοὶ, προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν. ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν κύριον, ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἀδελφοῖς. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

πρὸς θεσσαλονικεῖς πρώτη,
ἐγράφη ἀπὸ ἀθηνῶν.

te, in omnibus gratias agite. Hæc enim eſt uolũtas dei per Chriſtum Ieſum erga uos. Spiritũ ne extinguatis, prophetias ne aſpernemini. Omnia probate: quod bonum fuerit, tenete. Ab omni ſpecie mala abſtinete. Ipſe autem deus pacis ſanctificet uos totos: & integer ueſter ſpiritus, & anima & corpus, ita ut in nullo poſsitis culpari, in aduẽtu domini noſtri Ieſu Chriſti ſeruetur. Fidelis eſt qui uocauit uos, qui idem efficiet. Fratres, orate pro nobis. Salutate fratres omneis cum oſculo ſancto. Adiuro uos per dominũ, ut recitetur hæc epiſtola omnibus ſanctis fratribus. Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti ſit uobiſcum.

Ad Theſſalonicenſes prima,
ſcripta fuit ex Athenis.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ Θεσσαλονικεῖς δευτέρας ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. τινὲς ἀπὸ θεσσαλονίκης ἀργοὶ καὶ ἄτακτοι περιερχόμενοι, τοὺς ἀδελφοὺς ἀφήρπαζον, ὡς ἤδη τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἐνστάσης. ἠπάτων δὲ τοὺς ἀκούοντας, ὡς τοῦ ἀποστόλου τοῦτο δηλοῦντος, καὶ ὑπὸ πνεύματος ἀκούσαντες. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος, γράφει τὴν ἐπιστολὴν, καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὴν πίστιν αὐτῶν αὐξάνουσαν. καὶ ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐκαυχᾶτο, τὰς θλίψεις γενναίως ὑποφέρουσι διὰ τὸν χριστόν. καὶ παραμυθεῖται δὲ αὐτοὺς ὡς ἐσομένης ἐκδικίας παρὰ τοῦ θεοῦ κατὰ τῶν αὐτοὺς ἐκδιωκόντων. ἔπειτα περὶ τῆς παρουσίας τοῦ σωτῆρος διδάσκει, μηδενὶ αὐτοὺς πείθεσθαι, μηδὲ θροεῖσθαι αὐτοὺς, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε ὡς αὐτοῦ γράψαντος, μήθ᾽ ὅλως νομίζειν ἤδη παρεῖναι αὐτήν. μὴ γὰρ πρότερον ἔσεσθαι αὐτὴν, ἐὰν μὴ ἡ ἀποστασία πρῶτον ἔλθῃ, καὶ μετ᾽ αὐτὴν ὁ ἀντίχριστος, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, οὗ τὴν παρουσίαν ἐν σημείοις καὶ τέρασι ψευδέσι κατ᾽ ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ ἔσεσθαι, σημαίνει. εἶτα παραινέσας αὐτοῖς στήκειν γενναίως, καὶ κρατεῖν τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθησαν παρ᾽ αὐτοῦ, παραγγέλλει μηδεμίαν κοινωνίαν ἔχειν μετὰ τῶν ἀτάκτων, ἀλλὰ ἀποβάλλειν αὐτούς. εἶναι γὰρ περιέργους καὶ πλάνους ἐδήλωσε τοὺς τοιούτους. καὶ καθόλου δὲ παρήγγειλε τὸν μὴ ὑπακούοντα τοῖς λόγοις αὐτοῦ, τοῦτον ἀποσυνάγωγον γίνεσθαι. καὶ λοιπὸν ἐπευξάμενος αὐτοῖς εἰρήνην, τελειοῖ τὴν ἐπιστολὴν τὸν ἀσπασμὸν τῇ ἰδίᾳ χειρὶ γράψας, ὅπερ σημεῖον εἶναι πάσης ἐπιστολῆς δεδήλωκεν.

IN EPISTOLAM AD THESSALONICENSES poſteriorem, argumentum per Des. Eraſmum Roterodamum.

Quoniam non contigit Paulo facultas reuiſendi Theſſalonicenſes, per epiſtolam confirmat illorum animos, ut fortiter ferant illatas ob Chriſtum afflictiones, nec ipſis deſuturum præmium, nec aduerſarijs uindictam. Rurſum de die aduentus domini, de quo nonnihil attigerat in epiſtola ſuperiori, monet, ne quid commouerētur quorundam dictis, qui aſſeuerabant illum iam inſtare, tecte, ſicuti putant, ſignificans, prius abolendum Romanum imperium, ac deinde uenturum antichriſtum. Attentius etiam inculcat, coercendos eſſe, qui ocio & curioſitate ſua turbarent quietem & ordinem publicū, & ad opus adigendos, quum ipſe Paulus apud eos manibus ſuis laborarit. Scripſit Athenis per eoſdem per quos miſit priorem epiſtolam, ut noſtra docent argumenta.

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΠΑΥΛΟΣ καὶ σιλουανὸς καὶ τιμόθεος, τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν ἀδελφοί, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπεραυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν, καὶ πλεονάζει ἡ ἀγάπη ἑνὸς ἑκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους, ὥστε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν καυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ πίστεως, ἐν πᾶσι τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν, καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθε, ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε. εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ, ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς, θλῖψιν, καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ᾽ ἡμῶν ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἀπ᾽ οὐρανοῦ, μετ᾽ ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ, ἐν πυρὶ φλογός, διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσι θεόν, καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, οἵτινες δίκην τίσουσιν, ὄλεθρον αἰώνιον, ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν, ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ᾽ ὑμᾶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, εἰς ὃ καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης, καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει, ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ ὑπὲρ παρουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ᾽ αὐτόν, εἰς τὸ μὴ ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοός, μήτε θροεῖσθε, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε διὰ λόγου, μήτε δι᾽ ἐπιστολῆς ὡς δι᾽ ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ χριστοῦ, μή τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα τρόπον, ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον, καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεόν, ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, ὡς θεὸν καθίσαι, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἐστὶ θεός.

οὐ μνη-

EPISTOLA PAULI AD THESSALONICENSES SECUNDA

PAULUS & Siluanus ac Timotheus ecclesiæ Thessalonicensium, in deo patre nostro & domino Iesu Christo: gratia sit uobis & pax à deo patre nostro & domino Iesu Christo. Gratias agere debemus deo semper de uobis, fratres, ut par est quod uehementer augescit fides uestra, & exuberat mutua uestra omniũ charitas, cuiusque in alterum, adeo ut nos ipsi de uobis gloriemur in ecclesiis dei, de tolerantia uestra & fide super omnibus persequutionibus uestris & afflictionibus quas sustinetis, documentũ iusti iudicii dei, in hoc ut digni habeamini regno dei, pro quo & patimini. Siquidem iustum est apud deum, reddere iis qui affligunt uos, afflictionẽ, & uobis qui affligimini relaxationẽ nobiscum, quum reuelabitur dominus Iesus de cœlo, cum angelis potentiæ suæ, cũ incẽdio flammæ, qui infligit ultionem iis qui non nouerunt deum, & qui non obediunt euangelio domini nostri Iesu Christi: qui pœnã luent, interitum æternum, à facie domini, & à gloria fortitudinis illius, quum uenerit ut glorificetur in sanctis suis, & admirandus fiat in omnibus credentibus, quòd fides habita sit testimonio nostro erga uos in die illo: ad quod etiam oramus semper pro uobis, ut uos dignos habeat ista uocatione deus noster, & compleat omne bonum propositũ bonitatis, & opus fidei cum potentia: ut illustretur nomen domini nostri Iesu Christi per uos, & uos per illum, iuxta gratiã dei nostri & domini Iesu Christi. Rogamus autẽ uos fratres, per aduentum domini nostri Iesu Christi, & nostri aggregationẽ in illum, ne cito dimoueamini à mente, neque turbemini, neque per spiritum, neque per sermonẽ, neque per epistolam, tãquam nobis autoribus, quasi instet dies Christi, ne quis uos decipiat ullo modo: quoniã non adueniet dominus, nisi uenerit defectio prius, & reuelatus fuerit homo ille scelerosus, filius perditus, qui est aduersarius, & effertur aduersus omne quod dicitur deus aut numen, adeo ut in templo dei sedeat, ostẽtans seipsum esse deum.

An

οὐ μνημονεύετε ὅτι ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς, ταῦτα ἔλε-
γον ὑμῖν; καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ ἀπο-
καλυφθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ. τὸ γὰρ
μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας, μόνον ὁ
κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται, καὶ τότε ἀ-
ποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος ἀναλώ-
σει τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ καταρ-
γήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, οὗ ἐστιν ἡ
παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ ἐν πάσῃ
δυνάμει, καὶ σημείοις, καὶ τέρασι ψεύδους, καὶ
ἐν πάσῃ ἀπάτῃ τῆς ἀδικίας ἐν τοῖς ἀπολλυμέ-
νοις, ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέ-
ξαντο, εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς. καὶ διὰ τοῦτο πέμ-
ψει αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦ-
σαι αὐτοὺς τῷ ψεύδει, ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ
πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκήσαντες
ἐν τῇ ἀδικίᾳ. ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ
θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι
ὑπὸ κυρίου, ὅτι εἵλετο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπ' ἀρχῆς εἰς
σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, καὶ πίστει ἀ-
ληθείας, εἰς ὃ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου
ἡμῶν, εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰη-
σοῦ χριστοῦ. ἄρα οὖν ἀδελφοί, στήκετε καὶ κρατεῖ-
τε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ
λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος
ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς καὶ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν,
ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς, καὶ δοὺς παράκλησιν αἰω-
νίαν, καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι, παρακα-
λέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας, καὶ στηρίξαι ὑμᾶς ἐν
παντὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀγαθῷ.

τὸ λοιπόν, προσεύχεσθε ἀδελφοὶ περὶ ἡ-
μῶν, ἵνα ὁ λόγος τοῦ κυρίου τρέχῃ καὶ δοξάζη-
ται, καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἵνα ῥυσθῶμεν
ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων. οὐ
γὰρ πάντων ἡ πίστις, πιστὸς δέ ἐστιν ὁ κύριος,
ὃς στηρίξει ὑμᾶς, καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονη-
ροῦ. πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ἃ
παραγγέλλομεν ὑμῖν, καὶ ποιεῖτε καὶ ποιήσετε.
ὁ δὲ κύριος κατευθύναι ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς
τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν
τοῦ χριστοῦ. παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν ἀδελφοί, ἐν
ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, στέλλε-
σθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως πε-
ριπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδο-
σιν ἣν παρέλαβεν παρ' ἡμῶν. αὐτοὶ γὰρ οἴ-
δατε, πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτα-
κτήσαμεν ἐν ὑμῖν, οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐλά-
βομεν παρά τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ
νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐ-
πιβαρῆσαί τινα ὑμῶν. οὐχ, ὅτι οὐκ ἔχομεν
ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν
ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς. καὶ γὰρ ὅτε
ἦμεν

An non meministis, ꝙ quum adhuc essem
apud uos, hæc dixerim uobis? Et nunc quid
detineat scitis, nẽpe, ut ille reueletur in suo
tempore. Nam mysterium nũc agit iniqui-
tatis, tantum qui tenet, in præsentia teneat,
donec è medio tollatur, & tunc patefiet ini-
quus ille, quẽ dominus conficiet spiritu oris
sui, & abolebit claritate aduentus sui, cuius
est aduentus secundum operationem sata-
næ, cum omni potẽtia & signis ac prodigijs
mendacibus, & cum omni deceptione iniu-
stitiæ in ijs qui pereũt, pro eo quod dilectio
nem ueritatis non receperũt, in hoc ut salui
fierent. Et propterea mittet illis deus effica-
ciam illusionis, ut credant mendacio, ut iu-
dicentur omnes qui non crediderũt uerita-
ti, sed approbauerunt iniustitiam. Nos au-
tem debemus gratias agere deo semper de
uobis, fratres dilecti à domino, quòd elege-
rit uos deus ab initio in salutem, per sancti-
ficationẽ spiritus ac fidẽ ueritatis, ad quod
uocauit uos per euãgelium nostrum, in ac-
quisitionem gloriȩ domini nostri Iesu Chri
sti. Itaq; fratres state, & tenete institutiones
quas didicistis siue per sermonem, siue per
epistolã nostram. Ipse uero dominus noster
Iesus Christus & deus ac pater noster qui
dilexit nos & dedit cõsolationem æternam
& spem bonam per gratiam, consoletur ue
stra corda & stabiliat uos in omni sermone
& opere bono. Quod superest, orate fra- III
tres pro nobis, ut sermo dñi currat & glorifi
cetur sicut & apud uos, & ut eripiamur ab
absurdis ac peruersis hominibus. Nõ enim
omnium est fides, sed fidelis est dominus,
qui stabiliet uos & custodiet à malo. Confi
dimus autem per dominũ de uobis, quòd
quæ præcipimus uobis & faciatis & factu-
ri sitis. Porrò dominus dirigat uestra corda
in dilectionem dei & in expectationẽ Chri-
sti. Præcipimus autem uobis fratres, per no
men domini nostri Iesu Christi, ut subduca
tis uos ab omni fratre qui inordinate se ge-
rit, & nõ iuxta institutionem quam accepit
à nobis. Nam ipsi scitis, quomodo oporteat
imitari nos: quoniam non inordinate gessi-
mus nos inter uos, neq; gratis panem acce-
pimus à quoquã, sed cum labore & sudore
nocte dieq; facientes opus, ad hoc ne cui ue
strum essemus oneri: nõ quòd id nobis non
liceat, sed ut nosmetipsos formam exhibea-
mus uobis ad imitandũ nos. Etenim quum

ἦμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους. τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι, τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν. ὑμεῖς δὲ ἀδελφοί, μὴ ἐκκακήσητε καλοποιοῦντες. εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν, διὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦτον σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ, καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τῆς εἰρήνης δώῃ ὑμῖν τὴν εἰρήνην διὰ παντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ. ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου, ὅ ἐστι σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ. οὕτως γράφω. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

ἐγράφη ἀπὸ ἀθηνῶν.

eſſemus apud uos, hoc præcipiebamus uobis, ut ſi quis nollet operari, is nec ederet. Audimus enim quoſdā uerſantes inter uos inordinate, nihil operis facientes, ſed curioſe agentes. Iis autem qui ſunt iſtiuſmodi, præcipimus & obſecramus per dominū noſtrum Ieſum Chriſtum, ut cum quiete operantes, ſuum ipſorū panem edant. Vos autem fratres, ne defatigemini in bene faciendo. Quòd ſi quis nō obedit ſermoni noſtro, per epiſtolam hunc indicate: & ne commercium habeatis cum illo, ut pudore ſuffundatur; neq; uelut inimicum habeatis, ſed admonete ut fratrem. Ipſe autem dominus pacis det uobis pacem ſemper omnibus modis. Dominus ſit cum omnibus uobis. Salutatio mea manu Pauli, quod eſt ſignum in omni epiſtola. Ita ſcribo. Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti ſit cum omnibus uobis. Amen.

Miſſa fuit ex Athenis.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ τιμόθεον πρώτης ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπέστελλε ἀπὸ μακεδονίας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ἐν τῇ ἐφέσῳ τινὲς ἰουδαΐζοντες ἐπεχείρουν ἑτεροδιδασκαλεῖν, καὶ ἀπατᾶν τοὺς ἀκεραίους προφάσει τοῦ νόμου. τοῦτο δὲ μαθὼν ὁ ἀπόστολος, προτρέπει τὸν τιμόθεον ἐκεῖ προσμεῖναι πρὸς διόρθωσιν αὐτῶν. γράφει δὲ τὴν ἐπιστολὴν, καὶ πρῶτον μὲν ὑπομιμνήσκει τιμόθεον, εἰδότα τὴν ἐν χριστῷ πίστιν, διδάσκων αὐτὸν περὶ τοῦ νόμου κωλύειν τοὺς παρὰ τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν λαλοῦντας, ἐπιτιμᾶν τε αὐτούς. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὑμέναιον καὶ ἀλέξανδρον ναυαγήσαντας περὶ τὴν πίστιν, παρέδωκε τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν. ταῦτα ὑπομνήσας, λοιπὸν διατάσσει αὐτῷ κανόνας ἐκκλησιαστικοὺς περὶ προσευχῆς, πῶς καὶ ποῦ, καὶ περί τινων δεῖ προσεύχεσθαι, περὶ τοῦ σιγᾶν ἐν ἐκκλησίᾳ τὰς γυναῖκας, καὶ μᾶλλον μανθάνειν, καὶ μὴ διδάσκειν αὐτάς. περὶ ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, πῶς καὶ ὁποίους εἶναι δεῖ τοὺς καθισταμένους. περὶ τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ χηρῶν, ἀπὸ πόσων ἐτῶν χρὴ ταύτας καταλέγεσθαι, καὶ ὁποίας αὐτὰς εἶναι δεῖ, καὶ πῶς αὐταῖς δεῖ προσέχειν. περὶ τοῦ σωφρονεῖν τοὺς νεωτέρους, καὶ γαμεῖν μᾶλλον, καὶ μὴ αἰσχρῶς ζῆν. περὶ τοῦ παραγγέλλειν τοὺς πλουσίους, μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἐλπίζειν ἐπὶ πλούτῳ. περὶ τούτων διαταξάμενος προτρέπεται αὐτὸν ταῦτα διδάσκειν, καὶ μηκέτι ὑδροποτεῖν, προσέχειν δὲ ἑαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, εἰδότα, ἔσεσθαι καιροὺς ἐν οἷς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως. διδάξας δὲ καθαρὰ εἶναι καὶ τὰ βρώματα, καὶ παραγγείλας αὐτῷ ἐκτρέπεσθαι τὰς ἐμφιλονείκους ζητήσεις ὡς βεβήλους, ἐφ' ἃς τινες καυχώμενοι παρέβησαν τὴν πίστιν, οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD TIMOTHEVM PRIOREM argumentum per Des. Erasmum Roterodamum.

Timotheum matre Iudæa, sed Christiana, patre Græco, Paulus in ministerium adoptarat, probæ indolis iuuenem, & sacris literis eruditum, quem tamen ob Iudæos coactus est circuncidere. Quoniam autem huic ecclesiarum curam delegarat, sicut & Tito, quas ipse non poterat adire, instituit eum in functione episcopali, & in disciplina ecclesiæ, non sic admonens ut discipulum, sed ut filium & collegam. Id quo cum maiore faciat autoritate, subinde apostolicam autoritatem sibi uindicat. Admonet autem, ut reiectis qui Iudaicas fabulas inueherent, ea doceret quæ essent fidei & charitatis: deinde principum licet ethnicorum, autoritatem, adeo non spernendam Christianis, ut pro his orari iubeat. Quid uiros deceat in cœtu ecclesiastico, quid mulieres, præscribit. Episcopum depingit cum sua familia. Atque hæc fermè tribus capitibus. Deinde admonet, ne recipiat Iudaicas fabulas, de ciborum delectu, de uitando coniugio. Mox docet, qualem se præstare debeat erga grandes natu uiros, erga iuuenes, erga anus, erga puellas, erga uiduas diuites ac pauperes & ecclesiæ stipe alendas, erga adolescentiores & suspectæ etiamnum ætatis. Ad hæc præscribit, quid præcipere debeat dominis, quid seruis, quid diuitibus: admonens modis omnibus reijciendas contentiosas quæstiones sophistarum, inani doctrinæ specie sese uenditantium. Scribit è Laodicea per Tychicum diaconum.

ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ κατ' ἐπιταγὴν θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, τιμοθέῳ γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει. χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ὑμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν ἐφέσῳ, πορευόμενος εἰς μακεδονίαν, ἵνα παραγγέλῃς τισὶ μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν, μηδὲ προσέχειν μύθοις, καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἳ τινὲς ζητήσεις παρέχουσι μᾶλλον ἢ οἰκοδομίαν θεοῦ τὴν ἐν πίστει. τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν, ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας, καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς, καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου. ὧν τινὲς ἀστοχήσαντες, ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν, θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες ἃ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται. οἴδαμεν δὲ, ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται, εἰδὼς τοῦτο, ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατραλοίαις, καὶ μητραλοίαις, ἀνδροφόνοις, πόρνοις, ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ. καὶ χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο, θέμενος εἰς διακονίαν, τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον, καὶ διώκτην, καὶ ὑβριστὴν, ἀλλὰ καὶ ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ. ὑπερεπλεόνασε δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως, καὶ ἀγάπης, τῆς ἐν Χριστῷ ἰησοῦ. πιστὸς ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι Χριστὸς ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται ἰησοῦς Χριστὸς τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον. τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ σοφῷ θεῷ τιμὴ, δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

ταύτην

EPISTOLA PAVLI AD TIMOTHEVM PRIMA

PAVLVS apoſtolus Ieſu Chriſti iuxta delegationẽ dei ſeruatoris noſtri & domini Ieſu Chriſti, qui eſt ſpes noſtra: Timotheo germano filio in fide, gratia, miſericordia, pax à deo patre noſtro & domino Ieſu Chriſto dño noſtro. Quemadmodum rogaui te, ut remaneres Epheſi, quum proficiſcerer in Macedoniã, ita facito: ut denuncies quibuſdã, ne diuerſam ſequantur doctrinam, nec attendant fabulis & genealogijs nunquã finiendis, quæ quæſtiones præbent magis quàm ædificationem dei, quæ eſt per fidem. Porrò finis præcepti, eſt charitas ex puro corde, & conſciẽtia bona & fide non ſimulata. A quibus quod aberrarunt quidam, deflexerũt ad uaniloquium, uolẽtes eſſe legis doctores, non intelligentes quæ loquũtur, neq; de quibus aſſeuerant. Scimus autem ꝙ bona ſit lex, ſi quis ea legitime utatur, ſciens illud, ꝙ iuſto lex non ſit poſita, ſed iniuſtis & inobſequẽtibus, impijs & peccatoribus, irreuerẽtibus & prophanis, patricidis & matricidis, homicidis, ſcortatoribus, maſculorũ concubitoribus, plagiarijs, mẽdacibus, periuris, & ſi quid aliud eſt quod ſanæ doctrinæ aduerſetur ſecundum euãgelium gloriæ beati dei, quod concreditũ eſt mihi. Et gratiam habeo, qui me potẽtem reddidit Chriſto Ieſu domino noſtro, quia fidelem me iudicauit, ponẽdo in miniſteriũ, qui prius eram blaſphemus & perſequutor & uiolentus, ſed & miſericordiam adeptus ſum, quod ignorans fecerim per incredulitatem. Exuberauit autem ſupra modũ gratia domini noſtri cum fide & dilectione, quæ eſt per Chriſtum Ieſum. Certus ſermo & dignus, quem modis omnibus amplectamur, ꝙ Chriſtus Ieſus uenit in mundum, ut peccatores ſaluos faceret, quorum primus ſum ego. Verum ideo miſericordiam ſum adeptus, ut in me primo oſtenderet Ieſus Chriſtus omnem clementiam ad exprimendũ exemplar ijs, qui credituri eſſent in ipſo, in uitam æternã. Regi aũt ſeculorũ immortali, inuiſibili, ſoli ſapienti deo honor, gloria in ſecula ſeculorũ, amẽ.

Hæc

ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι τέ-
κνον τιμόθεε, κατὰ τὰς προαγούσας ἐπί σε
προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν
στρατείαν, ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν
ἥν τινες ἀπωσάμενοι περὶ τὴν πίστιν ἐναυά-
γησαν, ὧν ἐστιν ὑμέναιος καὶ ἀλέξανδρος, οὓς
παρέδωκα τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ
βλασφημεῖν.

παρακαλῶ οὖν, πρῶτον πάντων ποιεῖ-
σθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστί-
ας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, ὑπὲρ βασιλέων,
καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, ἵνα ἤρεμον
καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσε-
βείᾳ καὶ σεμνότητι. τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπό-
δεκτον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, ὃς
πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐ-
πίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. εἷς γὰρ θεός, εἷς
καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος
χριστὸς ἰησοῦς, ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ
πάντων, τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις, εἰς ὃ ἐτέ-
θην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος, ἀλήθειαν λέγω
ἐν χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, διδάσκαλος ἐθνῶν
ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ. βούλομαι οὖν προσεύ-
χεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίρον-
τας ὁσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισ-
μοῦ. ὡσαύτως καὶ τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ
κοσμίῳ, μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν
ἑαυτάς, μὴ ἐν πλέγμασιν, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργα-
ρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ, ἀλλ᾽ ὃ πρέπει
γυναιξὶν, ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν δι᾽ ἔρ-
γων ἀγαθῶν. γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν
πάσῃ ὑποταγῇ. γυναικὶ δὲ διδάσκειν οὐκ
ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός, ἀλλ᾽ εἶ-
ναι ἐν ἡσυχίᾳ. ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη,
εἶτα εὕα, καὶ ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυ-
νὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε, σωθή-
σεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν
ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σω-
φροσύνης.

πιστὸς ὁ λόγος. εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγε-
ται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ. δεῖ οὖν τὸν ἐπί-
σκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄν-
δρα, νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον,
διδακτικόν, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰ-
σχροκερδῆ, ἀλλ᾽ ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυ-
ρον, τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκ-
να ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότη-
τος. εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ
οἶδε, πῶς ἐκκλησίας θεοῦ ἐπιμελήσεται; μὴ
νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρῖμα ἐμπέσῃ
τοῦ διαβόλου. δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν κα-
λὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν
ἐμπέσῃ

Hoc præceptum commendo tibi fili Timo
thee, iuxta prophetias quæ de te præcesse-
runt, ut milites in eis bonam militiã habens
fidem & bonam conscientiam, qua repulsa
nonnulli circa fidem naufragium fecerunt,
quorum de numero est Hymenæus & Ale
xander, quos tradidi satanæ, ut discant non
maledicere. Adhortor igitur ut ante om- II
nia fiant deprecationes, obsecratiões, inter-
pellationes, gratiarũ actiones pro omnibus
hominibus, pro regibus, & omnibus in emi
nentia constitutis, ut placidam ac quietam
uitam degamus cum omni pietate & hone
state. Nam hoc bonũ est & acceptũ coram
seruatore nostro deo, qui cunctos homines
uult saluos fieri, & ad agnitionem ueritatis
uenire. Vnus enim deus, unus etiam conci
liator dei & hominũ, homo Christus Iesus,
qui dedit semetipsum preciũ redemptionis
pro omnibus, ut esset testimoniũ tẽporibus
suis, in quod positus sum ego præco & apo
stolus. Veritatem dico in Christo, non men
tior, doctor gentium cum fide & ueritate.
Volo igitur orare uiros in omni loco sustol
lentes puras manus absq; ira & disceptatio
ne. Consimiliter & mulieres in amictu mo-
desto, cum uerecũdia & castitate ornare se-
metipsas, non tortis crinibus aut auro aut
margaritis aut uestitu sũptuoso, sed quod
decet mulieres, profitẽtes pietatẽ per opera
bona. Mulier in silẽtio discat cũ omni subie
ctione. Cæterũ mulieri docere non permit-
to, neq; autoritatẽ usurpare in uiros, sed es-
se in silẽtio. Adam enim prior formatus est,
deinde Eua: & Adam nõ fuit deceptus, sed
mulier seducta obnoxia facta est transgres-
sioni: salua tamen fiet per generationẽ libe-
rorũ, si mãserint in fide ac dilectione & san-
ctificatione cũ castitate. Indubitatus ser- III
mo: si quis episcopi mun⁹ appetit, honestũ
opus desiderat. Oportet igitur episcopũ ir-
reprehensibilẽ esse, unius uxoris maritũ, ui
gilantẽ, sobriũ, modestũ, hospitalẽ, aptũ ad
docendũ, non uinolentũ, non percussorem,
non turpiter lucri cupidũ, sed æquũ, alienũ
à pugnis, alienũ ab auaritia, qui suæ domui
bene præsit, q liberos habeat in subiectione
cũ omni reuerẽtia. φ si qs ꝓprie domui prę
esse non nouit, quomodo ecclesiã dei cura-
bit? Nõ nouitiũ, ne inflat⁹ in condẽnationẽ
incidat calũniatoris. oportet aũt illũ & bonũ
habere testimoniũ ab extraneis, ne in ꝓbrũ
incidat

ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου. διακόνους ὡσαύτως σεμνούς, μὴ διλόγους, μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς, ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνειδήσει. καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτωσαν, ἀνέγκλητοι ὄντες. γυναῖκας ὡσαύτως σεμνάς, μὴ διαβόλους, νηφαλίους, πιστὰς ἐν πᾶσι. διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊστάμενοι, καὶ τῶν ἰδίων οἴκων. οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες, βαθμὸν ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται, καὶ πολλὴν παῤῥησίαν ἐν πίστει τῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ταῦτά σοι γράφω, ἐλπίζων ἐλθεῖν πρός σε τάχιον. ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία θεοῦ ζῶντος, στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας, καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον. θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.

τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει, ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων, ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν, κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν, εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν, ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον, μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον. ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐντεύξεως. ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς, καλὸς ἔσῃ διάκονος ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως, καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας, ᾗ παρηκολούθηκας. τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ, γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν. ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος, ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίας ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν, καὶ τῆς μελλούσης. πιστὸς ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ κοπιῶμεν καὶ ὀνειδιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν. παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασκε. μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω, ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ. ἕως ἔρχομαι, πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας μετὰ

incidat, & laqueum calũniatoris. Ministros itidẽ compositos, non bilingues, non multo uino deditos, nõ turpiter lucri auidos, tenẽtes mysteriũ fidei cũ pura conscientia: atq; hi probentur prius, deinde ministrent, sic ut nemo possit illos criminari. Vxores similiter modestas, non calũniosas, sobrias, fidas in omnibus. Diaconi sint unius uxoris mariti, qui liberis recte pręsint & proprijs familijs. Nam qui bene ministrauerint, gradum sibi bonum acquirũt, & multam libertatem in fide quæ est in Christo Iesu. Hæc tibi scribo, sperãs fore, ut ueniam ad te cito. Quòd si tardius uenero, ut noris quomodo oporteat in domo dei uersari, quę est ecclesia dei uiuentis, colũna & stabilimẽtum ueritatis. Et citra controuersiã magnum est pietatis mysteriũ. Deus manifestatus est in carne, iustificatus est in spiritu, uisus est angelis, prædicatus est gentibus, fides illi habita est in mũdo, receptus est in gloria. Spiritus aũt certo loquitur, ꝙ in posterioribus temporibus descifcent quidã à fide, attendentes spiritibus impostoribus ac doctrinis dęmoniorum per simulationem falsiloquorũ, cauterio notatã habentiũ conscientiã, prohibentium contrahere matrimoniũ, iubentiũ abstinere à cibis, quos deus creauit ad sumendum cum gratiarũ actione fidelibus & ijs qui cognouerũt ueritatem, quòd quicquid creauit deus bonum sit: & nihil reijciendũ, si cum gratiarum actione sumatur. Sanctificatur enim per sermonẽ dei, ac precationẽ. De his, si cõmonefeceris fratres, bonus eris minister Iesu Christi, enutritus in sermonibus fidei, bonæq; doctrinæ, quã usq; sequutus es. Cæterũ prophanas & aniles fabulas reijce, quin potius exerce temetipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio, paululũ habet utilitatis: at pietas ad omnia utilis est, ut quæ ꝓmissiones habeat uitæ præsentis ac futuræ. Indubitatus sermo dignusq; qui omnibus modis approbetur. Nã in hoc & laboramus & probris afficimur, ꝙ spem fixam habemus in deo uiuẽte, qui est seruator omnium hominũ maxime fideliũ. Præcipe hæc & doce. Nemo tuam iuuentutem despiciat, sed esto forma fideliũ in sermone, in cõuersatione, in dilectione, in spiritu, in fide, in puritate. Donec uenero attẽde lectioni, exhortatiõi, doctrinæ. Ne neglexeris quod in te est donũ, qđ datũ est tibi per prophetiam cum

μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτε-
ρίου. ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σοῦ
ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ ἐν πᾶσιν. ἔπεχε σεαυ-
τῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ. ἐπίμενε αὐτοῖς. τοῦ-
το γὰρ ποιῶν, καὶ σεαυτὸν σώσεις, καὶ τοὺς ἀκού-
οντάς σου.

πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρα-
κάλει ὡς πατέρα, νεωτέρους ὡς ἀδελφούς.
πρεσβυτέρας ὡς μητέρας, νεωτέρας ὡς ἀδελ-
φὰς ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ. χήρας τίμα, τὰς ὄντως
χήρας. εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μαν-
θανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν,
καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις. τοῦ-
το γάρ ἐστι καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ
θεοῦ. ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη, ἤλπι-
κεν ἐπὶ τὸν θεόν, καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσι,
καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας. ἡ δὲ
σπαταλῶσα, ζῶσα τέθνηκεν. καὶ ταῦτα πα-
ράγγελλε, ἵνα ἀνεπίληπτοι ὦσιν. εἰ δέ τις τῶν
ἰδίων καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν
πίστιν ἤρνηται, καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων. χήρα
καταλεγέσθω, μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα, γε-
γονυῖα ἑνὸς ἀνδρὸς γυνή, ἐν ἔργοις καλοῖς μαρ-
τυρουμένη, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενοδόχη-
σεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλιβομένοις
ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολού-
θησεν. νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ. ὅταν
γὰρ καταστρηνιάσωσι τοῦ χριστοῦ, γαμεῖν θέ-
λουσιν, ἔχουσαι κρίμα, ὅτι τὴν πρώτην πί-
στιν ἠθέτησαν. ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνου-
σι περιερχόμεναι τὰς οἰκίας. οὐ μόνον δὲ ἀρ-
γαί, ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περίεργοι, λα-
λοῦσαι τὰ μὴ δέοντα. Βούλομαι οὖν νεωτέ-
ρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μη-
δεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λοι-
δορίας χάριν. ἤδη γάρ τινες ἐξετράπη-
σαν, ὀπίσω τοῦ σατανᾶ. εἴ τις πιστός, ἢ πι-
στὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς, καὶ μὴ βα-
ρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐ-
παρκέσῃ. οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτε-
ροι, διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ
κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. λέ-
γει γὰρ ἡ γραφή, Βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώ-
σεις. καί, ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐ-
τοῦ. κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ πα-
ραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρ-
τύρων. τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάν-
των ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι.
διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ κυρίου
ἰησοῦ χριστοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵ-
να ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μη-
δὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν. χεῖρας τα-
χέως

cum impositione manuū, autoritate sacer/
dotij. Hæc exerce, in his esto, ut tuus profe/
ctus manifestus sit in omnibus. Attende ti/
bijpsi & doctrinæ, persiste in his. Nam id si
feceris, teipsum seruabis, & eos qui te au/
dierint. Seniorē ne sæuius obiurges, sed V
adhortare ut patrē: iuniores, ut fratres: mu/
lieres natu grandiores, ut matres: iuniores,
ut sorores, cū omni castitate. uiduas hono/
ra, quæ uere uiduæ sunt. Quòd si qua ui/
dua liberos aut nepotes habet, discant pri/
mum propriam domum pie tractare, & ui/
cem repēdere maioribus. Hoc enim est ho/
nestum & acceptū coram deo. Porrò quæ
uere uidua est ac desolata, sperat in deo, &
perseuerat in obsecratiōibus ac precationi/
bus noctu dieq́. Porrò quæ in delicijs uersa
tur, ea uiuens mortua est. Et hæc præcipe,
ut irreprehēsibiles sint. Quòd si qua suis &
maxime familiaribus nō prouidet, fidē ab/
negauit, & est infideli deterior. Vidua alle/
gatur non minor annis sexaginta, quæ fue/
rit unius uiri uxor, in operibus bonis homi
num testimonio cōprobata, si filios educa/
uit, si fuit hospitalis, si sanctorum pedes la/
uit, si afflictis subministrauit, si in omni ope
re bono fuit assidua. Porrò iuniores uiduas
rejce: quum enim lasciuire cœperint aduer
sus Christum, nubere uolunt, habentes con
demnationē ꝙ primam fidem reiecerint: si/
mul aūt & ociosæ discunt circūire domos:
imò non solum ociosæ, uerū etiam garrulæ
& curiosæ, loquētes quæ nō oportet. Volo
igitur iuniores nubere, liberos gignere, do/
mum administrare, nullam occasionē dare
aduersario, ut habeat maledicendi causam.
Iam enim nōnullæ deflexerūt, sequutæ sata
nam. Quòd si qs fidelis, aut si qua fidelis ha
bet uiduas, suppeditet illis, & non oneretur
ecclesia: ut ijs quæ uere uiduæ sunt, suppe/
tat. Qui bene præsūt presbyteri, duplici ho
nore digni habeātur: maxime ij qui laborāt
in sermone & doctrina. Dicit eñ scriptura:
Boui triturāti non obligabis os. Et: Dignus
est operarius mercede sua. Aduersus pres/
byterum accusationē ne admiseris, nisi sub
duobus aut tribus testibus. Eos qui peccāt,
corā omnibus argue, ut & cæteri timorem
habeant. Obtestor in conspectu dei & do/
mini Iesu Christi & electorū angelorum, ut
hæc serues sine præcipitatione iudicij, nihil
faciens iuxta propēsionem animi. Manus
cito

χέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις. σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει. μηκέτι ὑδροπότει, ἀλλ' οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι, προάγουσι εἰς κρίσιν, τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν. ὡσαύτως καὶ τὰ καλὰ ἔργα πρόδηλα ἐστι, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα, κρυβῆναι οὐ δύνανται.

ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότας πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημῆται. οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας, μὴ καταφρονείτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν, ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοί εἰσι καὶ ἀγαπητοί, οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι. ταῦτα δίδασκε καὶ παρακάλει. εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσι λόγοις τοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ, τετύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί, παραδιατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν, καὶ ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν. ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων. ἔστι δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας. οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα, ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα. οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα, καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς, αἵ τινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον, καὶ ἀπώλειαν. ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστιν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινες ὀρεγόμενοι, ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως, καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς. σὺ δὲ ὦ ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, ταῦτα φεῦγε. δίωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονήν, πρᾳότητα. ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθης καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων. παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ, τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ ποντίου πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν, τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον, ἀνεπίληπτον, μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἣν καιροῖς ἰδίοις δείξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ κύριος τῶν κυριευόντων

cito ne cui imponas, neq; cōmunices peccatis alienis. Temetipsum purū serua. Ne posthac bibas aquam, sed uino paululo utere propter stomachū tuum, & crebras tuas infirmitates. Quorundam hominum peccata ante manifesta sunt, præcedentia ad iudicium, quosdā uero & subsequūtur. Consimiliter & bona opera ante manifesta sūt, & ea quæ secus habent, occultari non possunt. Quicunq; sub iugo sunt serui, suos dominos omni honore dignos ducāt, ne nomen dei & doctrina male audiat. Qui uero fideles habēt dominos, ne contēnant, quod fratres sint: sed magis inseruiant, quod fideles sint ac dilecti, qui beneficētiæ participes sunt. Hæc doce & exhortare. Si quis diuersam sequitur doctrinam, & non accedit sanis sermonibus domini nostri Iesu Christi, & ei quæ secundum pietatem est doctrinæ, is inflatus est, nihil sciens, sed insaniens circa quæstiones ac disputationū pugnas, ex quibus nascitur inuidia, contentio, maledicētia, suspiciones malæ, superuacaneæ conflictationes hominum mēte corruptorum, & quibus adēpta est ueritas, qui existimāt quæstum esse pietatem. Seiūgere ab ijs qui eiusmodi sunt. Est autem quęstus magnus, pietas cum animo sua sorte contēto. Nihil enim intulimus in mundum, uidelicet nec efferre quicquam possumus: sed habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti erimus. Cæterum qui uolunt ditescere, incidunt in tentationem & laqueum & cupiditates multas, stultas, ac noxias, quæ demergunt homines in exitium & interitum. Siquidem radix omniū malorū est studium pecuniæ, quam quidam dum appetunt, aberrauerunt à fide, & seipsos implicuerūt doloribus multis. Tu uero homo dei, ista fuge: sectare autem iustitiā, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinē. Certa bonum certamen fidei: apprehende uitam æternā, ad quam & uocatus es, & professus es bonam professionem coram multis testibus. Præcipio tibi in conspectu dei qui uiuificat omnia, & Iesu Christi, qui testatam fecit sub Pontio Pilato bonam professionem, ut serues præceptum immaculatum, irreprehēsibilis, usq; ad apparitionem domini nostri Iesu Christi: quam temporibus suis ostensurus est ille beatus & solus princeps, rex regnantium, & dominus dominantium

κυριευόντων, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται, ᾧ τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον, ἀμήν. τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε, μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μὴ δὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ᾽ ἐν τῷ θεῷ τῷ ζῶντι τῷ παρέχοντι ἡμῖν πλουσίως πάντα εἰς ἀπόλαυσιν, ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς, ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς αἰωνίου ζωῆς. ὦ τιμόθεε τὴν παρακαταθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας, καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, ἥν τινες ἐπαγγελλόμενοι, περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν. ἡ χάρις μετὰ σοῦ. ἀμήν.

minantium,qui solus habet immortalitatẽ, lucem habitans inaccessam,quem uidit nemo hominum,neque uidere potest:cui honor & imperiũ sempiternũ,amẽ. His qui diuites sunt in præsenti seculo,præcipe ne elato sint animo,neq; spem ponant in diuitijs incertis,sed in deo uiuẽte,qui præbet nobis omnia affatim ad fruendũ,ut bene faciant, ut diuites sint operibus bonis,ut faciles sint ad impartiendũ,libenter cõmunicantes,recondentes sibijpsis fundamentũ bonum in posterũ,ut apprehẽdant æternã uitã.O Timothee depositũ serua,deuitãs prophanas uocũ inanitates,& oppositiones falsò nominatæ sciẽtiæ,quã nõnulli ꝓfitentes,circa fidẽ aberrauerũt.Gratia sit tecũ.Amen.

ἐγράφη ἀπὸ λαοδικείας, ἥ τις ἐστὶ μητρόπολις φρυγίας τῆς πακατιανῆς.

Missa fuit ex Laodicea,quæ est metropolis Phrygiæ Pacatianæ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ τιμόθεον δευτέρας ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει πάλιν ἀπὸ ῥώμης. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. τῶν συναποδημούντων τῷ παύλῳ καταλειψάντων αὐτόν, βουλόμενος αὐτὸς ὁ ἀπόστολος ἐλθεῖν τιμόθεον πρὸς αὐτόν, γράφει τὴν ἐπιστολήν. καὶ πρῶτον μὲν σημαίνει ἑαυτὸν μνημονεύειν αὐτοῦ τε τῆς εὐλαβείας, καὶ τῆς τῶν προγόνων αὐτοῦ πίστεως. ἔπειτα δηλῶν, ὅτι οἱ ἀπὸ ἀσίας, ὧν ἐστὶ φύγελλος καὶ ἑρμογένης, ἀπεστράφησαν αὐτόν, ὁρῶντες αὐτοῦ τὰς ἁλύσεις. μόνῳ δὲ ὀνησιφόρῳ μαρτυρεῖ σπουδήν, καὶ ὅσην ἀπεδείξατο, ἐλθόντι εἰς τὴν ῥώμην, καὶ προσμείναντα αὐτῷ. παραγγέλλει δὲ αὐτὸν παραιτεῖσθαι τὰς μωρὰς ζητήσεις, διὰ τὸ ἐξ αὐτῶν γεννᾶσθαι μάχας. καὶ γὰρ ὑμέναιος καὶ φιλητὸς οὕτως ἐκτραπέντες, παρέβησαν τὴν ἀλήθειαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ τινὰς ἀνατρέπουσι. μᾶλλον οὖν παραινεῖ αὐτῷ προσέχειν ἑαυτῷ, καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, καὶ εἰδέναι μέν, ὅτι ἐν ἐσχάτοις καιροῖς ἔσονται οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, καὶ φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι. προβλέποντα δὲ ταῦτα, ἀσφαλίζεσθαι τοὺς λαούς, μή τις ἐξ αὐτῶν ἀπατηθῇ, καὶ εἰς τὰ ἤθη, καὶ εἰς τὴν τῆς διδασκαλίας ἀκρίβειαν. πολλὰ προτρεψάμενος αὐτόν, καὶ σημάνας τὸν καιρὸν τῆς ἀναλύσεως αὐτοῦ ἐνεστῆναι, καὶ μέλλειν σπένδεσθαι καὶ μαρτυρεῖν, ἐνετείλατο αὐτῷ ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ταχέως, κομίζοντα τὸν φαιλόνην καὶ τὰ βιβλία. παρῄνεσε δὲ αὐτῷ ἀλέξανδρον τὸν χαλκέα φυλάττεσθαι, ὡς πολλὰ κακὰ ἐνδειξάμενον αὐτῷ, καὶ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD TIMOTHEVM POSTERIOREM argumentum per Des.Erasmum Roterodamum.

Quoniam in superiori epistola spem sui reditus fecerat Timotheo,apud Ephesios agenti,nec fuit eius prestandi facultas,quòd Romæ in uinculis haberetur,literis eum cõfirmat,ne persequutionum procellis deijciatur,sed suo exemplo animum ad martyrium præparet.Instare enim tempora periculosa ob quosdam,pietatis prętextu ueram pietatem subuertentes:itaq; sese iactantes,quasi in uerbis sit Christiana religio,ac non potius in animi puritate.Deinde testatus,imminere diem obitus sui,seq; iam à plerisq; destitutum,iubet,ut Timotheus unà cum Marco propere ad se Romam ueniat. Scripsit Romæ,quum iterum ad Neronis tribunal sisteretur.

ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, διὰ θελήματος θεοῦ κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ, τιμοθέῳ ἀγαπητῷ τέκνῳ. χάρις ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρός, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. χάριν ἔχω τῷ θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνείαν ἐν ταῖς δεήσεσί μου νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ, ὑπόμνησιν λαμβάνων τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως, ἥτις ἐνῴκησε πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου λωΐδι, καὶ τῇ μητρί σου εὐνίκῃ. πέπεισμαι δὲ, ὅτι καὶ ἐν σοί. δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε, ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὅ ἐστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου. οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως, καὶ ἀγάπης, καὶ σωφρονισμοῦ. μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν, μὴ δὲ ἐμὲ, τὸν δέσμιον αὐτοῦ, ἀλλὰ συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ τοῦ σώσαντος ἡμᾶς, καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν, τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν χριστῷ ἰησοῦ πρὸ χρόνων αἰωνίων, φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντος δὲ ζωὴν, καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου, εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστολος, καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν, δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι. οἶδα γὰρ, ᾧ πεπίστευκα, καὶ πέπεισμαι ὅτι δυνατός ἐστι τὴν παρακαταθήκην μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν. ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων, ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ, τῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ. τὴν καλὴν* παρακαταθήκην φύλαξον διὰ πνεύματος ἁγίου, τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν. οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὧν ἐστι φύγελος καὶ ἑρμογένης. δῴη ἔλεος ὁ κύριος τῷ ὀνησιφόρου οἴκῳ, ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξε, καὶ τὴν ἅλυσίν μου οὐκ ἐπησχύνθη, ἀλλὰ γενόμενος ἐν ῥώμῃ, σπουδαιότερον ἐζήτησέ με, καὶ εὗρε. δῴη αὐτῷ ὁ κύριος εὑρεῖν ἔλεος παρὰ κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. καὶ ὅσα ἐν ἐφέσῳ διη-

κόνησε

*Aliâs παραθήκην

EPISTOLA PAVLI AD TIMOTHEVM SECVNDA

PAVLVS apostolꝰ Iesu Christi per uoluntatē dei, secundū promissionē uitæ quæ est in Christo Iesu, Timotheo dilecto filio: gratia, misericordia, pax à deo patre & Christo Iesu dño nostro. Gratiam habeo deo, cui seruio à maioribus cum pura conscientia, ꝙ citra ullā intermissionem faciā de te mentionē in precationibus meis noctu dieqꝫ, desiderans te uidere, memor tuarum lachrymarū: ut gaudio replear, ubi cōmonefactus fuero eius quę est in te non simulatæ fidei: quæ habitauit primum in auia tua Loide, & matre tua Eunica: certum aūt scio, ꝙ in te quoqꝫ. Quā ob causam cōmonefacio te, ut suscites donum dei, quod est in te per impositionē manuū mearum. Nō enim dedit nobis deus spiritū timiditatis, sed potētiæ ac dilectionis & sobrietatis. Ne igitur te pudeat testimonij domini nostri, neqꝫ te pudeat mei, q̄ sum uinctus illiꝰ, sed esto particeps afflictionū euangelij iuxta potentiā dei qui saluos fecit nos & uocauit uocatione sancta, non secūdum opera nostra, sed secūdum suum propositū & gratiam quæ data quidem est nobis per Christū Iesum ante tēpora æterna, sed palā facta est nunc per apparitionem seruatoris nostri Iesu Christi, qui mortē quidē aboleuit, uitam aūt in lucem produxit ac immortalitatē, per euangeliū in quod positus sum ego præco & apostolus, ac doctor gētium: quā ob causam & hæc patior, attamen non erubesco. Noui enim certusqꝫ sum, ꝙ is cui credidi, potēs sit depositū meum custodire in illum diem. Formā habeto sanorū sermonum, quos à me audisti cū fide & charitate quæ est in Christo Iesu. Egregiū depositū seruato per spiritū sanctū qui inhabitat in nobis. Nosti hoc, ꝙ auersati fuerint me omnes qui sunt in Asia, quorū est Phygelus & Hermogenes. Det misericordiā dñs Onesiphori familiæ, quoniā sæpe me refocillauit & de catena mea non erubuit: sed quū esset Romæ, studiosius quæsiuit me, & inuenit. Det ei dñs, ut inueniat misericordiam apud dñm in die illo. Et in q̄ multis Ephesi ministrauerit

διηκόνησε, βέλτιον σὺ γινώσκεις.

Σὺ οὖν τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι, τῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ, καὶ ἃ ἤκουσας παρ᾽ ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται, καὶ ἑτέρους διδάξαι. σὺ οὖν κακοπάθησον, ὡς καλὸς στρατιώτης ἰησοῦ χριστοῦ. οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ. ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν. νόει ἃ λέγω, δώῃ γάρ σοι ὁ κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσι. μνημόνευε, ἰησοῦν χριστὸν ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν, ἐκ σπέρματος δαβίδ, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν, ὡς κακοῦργος. ἀλλ᾽ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται. διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτούς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσι, τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ, μετὰ δόξης αἰωνίου. πιστὸς ὁ λόγος. εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν. εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν. εἰ ἀρνούμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς. εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει, ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν οὐ δύναται. ταῦτα ὑπομίμνησκε, διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ κυρίου, μὴ λογομαχεῖν, εἰς οὐδὲν χρήσιμον, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων. σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον παραστῆσαι τῷ θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περιΐστασο. ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀσεβείας, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει. ὧν ἐστιν ὑμέναιος καὶ φιλητός, οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστόχησαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπουσι τήν τινων πίστιν. ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἕστηκεν, ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην, ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καὶ ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα χριστοῦ. ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστι μόνον σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα, καὶ ὀστράκινα, καὶ ἃ μὲν εἰς τιμήν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν. ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς τιμήν, ἡγιασμένον, εὔχρηστον τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον. τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε. δίωκε δὲ δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην, μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας. τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς, ὅτι γεννῶσι μάχας. δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ᾽ ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικόν, ἀνεξίκακον, ἐν πρᾳότητι, παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μή ποτε δῷ αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ δια-

strauerit, melius tu nosti. Tu igit̃ fili mi, II
fortis esto in gratia, quæ est per Christũ Ie-
sum, & in his quæ audisti à me per multos
testes. Hæc cõmenda fidelibus hominibus,
qui erũt idonei, ut alios quoq; doceant. Tu
igitur feras afflictionẽ, ut bonus miles Iesu
Christi. Nemo qui militat, implicat̃ uitę ne
gocijs, ut ei qui se in militiã delegit, placeat.
Quòd si certet etiã aliqs, nõ coronat̃, nisi le
gitime certauerit. Laborantẽ agricolã opor
tet primũ de fructib⁹ pcipere. Cogita quæ
dico. Det eñ tibi dñs in omnib⁹ intellectũ.
Memẽto, Iesũ Christũ resurrexisse ex mor-
tuis, ex semine Dauid, secundũ euãgelium
meũ, in quo malis affligor, quasi facinoro-
sus usq; ad uincula. At sermo dei non fuit
uinctus. Propterea omnia suffero, ppter ele
ctos, ut & ipsi salutẽ cõsequant̃, quæ est in
Christo Iesu, cũ gloria æterna. Cert⁹ sermo.
Nam si cõmortui sumus, & cõuiuemus, si
sufferim⁹, & cõregnabimus: si negamus, &
ille negabit nos: si increduli sum⁹, ille fidelis
manet, negare seipsũ nõ potest. Hæc admo
ne, cõtestans corã dño ne uerborũ pugnas
sequãtur, ad nullã utilitatẽ, ad subuersionẽ
audiẽtiũ. Stude teipsum probatũ exhibere
deo, operariũ non erubescendũ, recte secan
tem sermonẽ ueritatis. Cæterũ prophanas
uocũ inanitates prætermittito: ad maiorem
eñ proficient impietatẽ: & sermo illorũ, ut
cãcer morb⁹ pastionẽ habebit, quorũ de nu
mero est Hymenæus & Philet⁹, q circa ueri
tatẽ aberrarũt, dicẽtes, resurrectionẽ iã esse
factã, & subuertũt quorundã fidẽ. Solidum
tamẽ fundamentũ dei stat, habẽs signaculũ
hoc: Nouit dñs, q sint sui, & discedat ab ini-
quitate omnis, qui nominat nomẽ Christi.
Cæterũ in magna domo nõ tantũ sunt uasa
aurea & argẽtea, uerũ etiam lignea ac testa
cea, & alia qdẽ in honorẽ, alia uero in cõtu
meliã. Si qs igit̃ expurgarit seipsum ab his,
erit uas in honorẽ sanctificatũ, accõmodũ
usib⁹ dñi, ad omne opus bonũ pręparatũ. Iu
ueniles aũt cõcupiscẽtias fuge, sectare uero
iustitiã, fidẽ, charitatẽ, pacẽ, cũ his qui inuo
cãt dñm ex puro corde. Stultas aũt & ineru
ditas quęstiones respue, sciẽs eas parere pu
gnas. Porrò seruũ dñi nõ oportet pugnare,
sed placidũ esse erga oẽs, ppẽsum ad docẽ-
dũ, tolerantẽ malos cũ mãsuetudine, erudiẽ
tẽ eos q obsistũt, si qñ det illis deus pœnitẽ-
tiam ad agnoscendũ ueritatẽ, & resipiscãt è

 diaboli

τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί. ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, προδόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι, ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι, καὶ τούτους ἀποτρέπου. ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἐνδύνοντες εἰς τὰς οἰκίας, καὶ αἰχμαλωτεύοντες τὰ γυναικάρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις, ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικίλαις, πάντοτε μανθάνοντα, καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα. ὃν τρόπον δὲ ἰαννὴς καὶ ἰαμβρὴς ἀντέστησαν μωσῇ, οὕτως καὶ οὗτοι ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν, ἀλλ' οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖον. ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν, ὡς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένετο. σὺ δὲ παρηκολούθηκάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ, τοῖς διωγμοῖς, τοῖς παθήμασιν, οἷά μοι ἐγένετο ἐν ἀντιοχείᾳ, ἐν ἰκονίῳ, ἐν λύστροις, οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα. καὶ ἐκ πάντων με ἐῤῥύσατο ὁ κύριος, καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, διωχθήσονται. πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι, καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι. σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες, καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν διὰ πίστεως, τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος, καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος.

Διαμαρτύρομαι οὖν ἐγὼ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκροὺς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. κήρυξον τὸν λόγον. ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως. ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ. ἔσται γὰρ καιρὸς, ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσι διδασκάλους, κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται. σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον. ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι καὶ ὁ

καιρὸς

diaboli laqueo, capti ab eo ad ipsius uolũtatem. Illud aũt scito, ꝙ in extremis diebus instabũt tẽpora periculosa. Erunt enim homines sui amantes, auari, fastuosi, superbi, maledici, parẽtibus immorigeri, ingrati, impij, carentes affectu, nescij fœderis, calũniatores, intẽperantes, immites, negligẽtes bonorũ, proditores, pręcipites, inflati, uoluptatum amãtes potius q̃ amãtes dei, habentes formã pietatis, sed q uim ei⁹ abnegarint. Et istos auersare. Ex his eñ sunt qui subeũt in familias, & captiuas ducũt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducũtur concupiscẽtijs uarijs, semper discẽtes, nec unquã ad cognitionẽ ueritatis uenire ualẽtes. Quemadmodum aũt Iannes & Iambres resistebãt Mosi, ita & hi resistũt ueritati: homines mente corrupti, reprobi circa fidem: sed non proficient amplius. Siquidẽ amentia istorũ euidens erit omnibus, quẽadmodũ & illorum fuit. Tu uero assectatus es doctrinã meam, institutionẽ, propositũ, fidem, lenitatẽ, charitatẽ, patientiã, psequutiones, afflictiones, quæ mihi acciderunt Antiochiæ, Iconij, Lystris, quas persequutiões sustinuerim. Et ex omnibus eripuit me dominus. Sed & omnes, qui uolunt pie uiuere in Christo Iesu, persequutionẽ patientur. Porrò mali homines & impostores proficient in peius, dum & in errorem adducũt, & errant ipsi. At tu persistito in his quæ didicisti, & quæ tibi cõcredita sunt, sciens à quo didiceris, & ꝙ à puero sacras literas noueris, quę te possunt eruditũ reddere ad salutẽ per fidem quę est in Christo Iesu. Omnis scriptura diuinitus inspirata, & utilis ad doctrinã, ad redargutionem, ad correctionẽ, ad institutionẽ quæ est in iustitia, ut integer sit dei homo, ad omne opus bonũ apparatus. Obtestor igitur ego corã deo & dño Iesu Christo, qui iudicaturus est uiuos & mortuos in apparitiõe sua & in regno suo. Prædica sermonẽ, insta tempestiue, intẽpestiue: argue, increpa, exhortare cũ omni lenitate & doctrina. Nam erit tempus, quũ sanã doctrinã non sustinebunt: sed iuxta concupiscẽtias suas coacervabũt sibi doctores, ij quibus pruriũt aures, & à ueritate quidẽ aures auertent, ad fabulas uero conuertẽtur. At tu uigila in omnibus, obdura in afflictionibus: opus perage euãgelistæ, ministeriũ tuum ad plenũ probatum reddito. Nam ipse iam immolor, &

tempus

καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε. τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα, λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτὴς, οὐ μόνον δὲ ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ. σπούδασον ἐλθεῖν πρός με ταχέως. Δημᾶς γάρ με ἐγκατέλιπεν, ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ ἐπορεύθη εἰς θεσσαλονίκην. κρήσκης εἰς γαλατίαν, τίτος εἰς δαλματίαν, λουκᾶς ἐστὶ μόνος μετ᾽ ἐμοῦ. μάρκον ἀναλαβὼν ἄγε μετὰ σεαυτοῦ, ἔστι γάρ μοι εὔχρηστος εἰς διακονίαν. τυχικὸν δὲ ἀπέστειλα εἰς ἔφεσον. τὸν φαιλόνην, ὃν ἀπέλιπον ἐν τρωάδι παρὰ κάρπῳ, ἐρχόμενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας. ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξατο, ἀποδώη αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὃν καὶ σὺ φυλάσσου. λίαν γὰρ ἀνθέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις. ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον. μὴ αὐτοῖς λογισθείη, ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη, καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δι᾽ ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ ἀκούσῃ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐῤῥύσθην ἐκ στόματος λέοντος, καὶ ῥύσεταί με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. ἄσπασαι πρίσκαν καὶ ἀκύλαν, καὶ τὸν ὀνησιφόρου οἶκον. ἔραστος ἔμεινεν ἐν κορίνθῳ, τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν μιλήτῳ ἀσθενοῦντα. σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν. ἀσπάζεταί σε εὔβουλος, καὶ πούδης, καὶ λῖνος, καὶ κλαυδία, καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες. ὁ κύριος ἰησοῦς χριστὸς μετὰ τοῦ πνεύματός σου. ἡ χάρις μεθ᾽ ὑμῶν. ἀμήν.

ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης ἡ πρὸς τιμόθεον
δευτέρα, ὅτε παρέστη παῦλος
τῷ καίσαρι νέρωνι ἐκ δευ-
τέρου πάλιν.

tempus meæ resolutionis instat. Certamen bonũ decertaui, cursum cõsummaui, fidem seruaui. Quod superest, reposita est mihi iustitiæ corona, quã reddet mihi dominus in illo die, qui est iustus iudex: non solum aũt mihi, sed & omnibus qui diligunt aduentũ ipsius. Da operã ut uenias ad me cito: nam Demas me reliquit, amplexus pręsens seculum, & profectus est Thessalonicã, Crescẽs in Galatiã, Titus in Dalmatiã, Lucas mecũ est solus. Marcum assumptũ adducito unà tecũ: est enim mihi perutilis ad ministeriũ. Porrò Tychicũ misi Ephesum. Penulã quã reliqui Troade apud Carpum, quũ uenies apporta, & libros, maxime aũt mẽbranas. Alexander faber ærarius multis malis me affecit, reddat illi dominus iuxta facta ipsi⁹: quem & tu caue. Vehemẽter enim restitit sermonibus nostris. In prima defensione nemo mihi adfuit, sed omnes me deseruerũt. Ne illis imputetur: sed domin⁹ mihi adfuit, & corroborauit me, ut per me præconiũ expleretur, & audirẽt omnes gẽtes, & ereptus fui ex ore leonis, & eripiet me dominus ab omni facto malo, seruabitq; in regnũ suum cœleste, cui gloria in secula seculorũ, Amẽ. Saluta Priscam & Aquilam, & Onesiphori familiam. Erastus mansit Corinthi. Trophimum aũt reliqui in Mileto languẽtem. Da operam ut uenias ante hyemem. Salutat te Eubulus & Pudens & Linus & Claudia & fratres omnes. Dominus Iesus Christus cũ spiritu tuo. Gratia uobiscum. Amen.

Scripta ẽ Roma ad Timotheum
secunda, quum Paulus ite-
rum sisteretur Cæsa-
ri Neroni.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ τίτον ἐπιστολῆς παύλου.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ νικοπόλεως, ἐκεῖ γὰρ παρεχείμαζεν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. εἰς μὲν τὴν κρήτην ἀπέλειπε τὸν τίτον, ἵνα καταστήσῃ κατὰ πόλεις κληρικούς. πολλῶν δὲ ὄντων ἐκεῖ τῶν ἐπιχειρούντων προφάσει τοῦ νόμου ἀπατᾷν τοὺς λαοὺς, μεθ' ὃ μαθὼν ὁ παῦλος γράφει. καὶ πρῶτον μὲν εὐχαριστῶν τῷ θεῷ διὰ τὴν αὐτοῦ εὐλάβειαν, σημαίνει τὴν ἐν χριστῷ πίστιν μὴ νεωτέραν εἶναι, ἀλλ' ἐξ αἰῶνος ἡτοιμάσθαι καὶ ἐπηγγέλθαι παρὰ τοῦ θεοῦ ταύτην. ἔπειτα περὶ τῆς καταστάσεως τῶν κληρικῶν καὶ τούτων διδάσκει, πῶς, καὶ ὁποίους αὐτοὺς εἶναι δεῖ. καὶ ἐπιτιμᾷν δὲ ἐντέλλεται αὐτῷ τοῖς ἀντιλέγουσι τῇ ὑγιαινούσῃ πίστει, μάλιστα δὲ τοὺς ἐκ περιτομῆς. εἰδέναι τε τοὺς κρῆτας, ὅτι ἀργοί εἰσι καὶ χρῄζουσιν ἐπιτιμίας. διδάξας δὲ πάντα τὰ βρώματα καθαρὰ εἶναι τοῖς καθαροῖς, καὶ ὁποίας εἶναι δεῖ τὰς πρεσβύτιδας τὰς ὀφειλούσας σωφρονίζειν τὰς νέας, παραινεῖ πῶς δεῖ καὶ τοὺς δούλους τοῖς ἰδίοις δεσπόταις ὑπηρετεῖν. καὶ τέλος ὑπομνήσας, ὅτι ἡ τοῦ σωτῆρος χάρις οὐκ ἐξ ἔργων ἡμᾶς ἐδικαίωσεν, ἀλλὰ τῇ ἰδίᾳ φιλανθρωπίᾳ, καὶ παραγγείλας τὰς νομικὰς μάχας ἐκτρέπεσθαι ὡς ἀναισχύντους οὔσας, δηλοῖ αὐτῷ, μετὰ τὸ πέμψαι πρὸς αὐτὸν ἀρτεμᾶν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς αὐτόν. ἐνετείλατό τε αὐτῷ ὥς τε διδάσκειν, καὶ τοὺς αὐτοῦ καλῶν ἔργων προΐστασθαι, καὶ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD TITVM ARGVMENTVM per Des. Erasmum Roterodamum.

Titum discipulum suum ac filij loco habitum, ob eximias dotes insulæ nobilissimæ Cretæ præfecerat apostolus, & illinc abiens, archiepiscopum consecrarat. Huic scribit ex urbe Nicopoli, quæ est in Actiaco littore, rebus, ut apparet, adhuc tranquillioribus: siquidē afflictionum aut persequutionum nulla mentio. Monet autem ut quod ipse apud Cretenses cœperat, consummet absoluatq; per singulas ciuitates, quas centum habuisse memoratur ea insula, episcopos instituat, quos & presbyteros uocat, idonei episcopi formam præscribens. Et quoniam huc quoque penetrarant pseudapostoli, qui Iudaismum suum omnibus ingerebant, animat eum, ut eos fortiter reijciat ac refutet. Deinde personarum & ætatum præscribit officia, quemadmodū Timotheo præscribit: illud addens, ne quisquā Christianæ religionis prætextu principibus aut magistratibus resisteret, suo fungētibus officio, uolcie quamuis essent à Christi fide alieni: quin magis eos leniter ferendos, si quando forte, uolēte deo & illi resipiscant. Postremo iubet Titum ad se uenire Nicopolim, sed non prius quàm Paulus Artemam aut Tychicum illuc misisset, ne Cretenses destituti uiderentur episcopi solatio.

ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ

ΠΑΥΛΟΣ δοῦλος θεοῦ, ἀπόστολος δὲ ἰησοῦ χριστοῦ κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν θεοῦ, καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας, τῆς κατ' εὐσέβειαν ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς πρὸ χρόνων αἰωνίων, ἐφανέρωσε δὲ καιροῖς ἰδίοις τὸν λόγον αὐτοῦ ἐν κηρύγματι, ὃ ἐπιστεύθην ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν. χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρός, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν. τούτου χάριν κατέλιπόν σε ἐν κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην. εἴ τις ἐστὶν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνήρ, τέκνα ἔχων πιστά, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότακτα. δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι, ὡς θεοῦ οἰκονόμον μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὅσιον, ἐγκρατῆ, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. εἰσὶ γὰρ πολλοὶ ἀνυπότακτοι, καὶ ματαιολόγοι, καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς, οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν, οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσι, διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ αἰσχροῦ κέρδους χάριν. εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν, ἴδιος αὐτῶν προφήτης. κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί. ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής. δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει, μὴ προσέχοντες ἰουδαϊκοῖς μύθοις, καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων, ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν. πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς καθαροῖς. τοῖς δὲ μεμιασμένοις, καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρόν, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις. θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.

σὺ δὲ λάλει, ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ. πρεσβύτας, νηφαλίους εἶναι, σεμνούς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ. πρεσβύτιδας ὡσαύτως, ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς, μὴ διαβόλους, μὴ οἴνῳ

πολλῷ

EPISTOLA PAVLI AD TITVM

PAVLVS seruus dei, apostolus aūt Iesu Christi, iuxta fidē electorū dei & agnitionē ueritatis, quæ est secundū pietatē in spe uitæ æternæ, quam promisit is qui mentiri nescit, deus, ante tēpora æterna: patefecit aūt tēporibus suis sermonem suum per prædicationē, quæ cōmissa est mihi, secundū delegationē seruatoris nostri dei: Tito germano filio iuxta cōmunē fidem, gratia, misericordia, pax à deo patre & dño Iesu Christo seruatore nostro. Huius rei gratia reliqui te in Creta, ut quæ desunt, pergas corrigere, & cōstituas oppidatim presbyteros, sicut ego tibi ordinarā. Si quis est inculpatus unius uxoris uir, liberos habens fideles, nō obnoxios crimini luxus, aut qui nō sint intractabiles. Oportet enim episcopū inculpatū esse, tanquā dei dispensatorem, non præfractū, non iracundū, non uinosum, nō percussorē, non turpiter lucro deditū: sed hospitalē, bonarū rerum studiosum, sobrium, iustum, pium, temperantē, tenacem eius qui secundū doctrinā est, fidelis sermonis: ut potens sit etiā exhortari per doctrinam sanā, & contradicētes conuincere. Sunt enim multi intractabiles & uaniloqui & mētiū seductores, maxime ij qui sunt ex circūcisione, quibꝰ oportet obturare os, qui totas domos subuertūt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia. Dixit quidā ex istis, proprius ipsorum propheta: Cretēses semper mēdaces, malæ bestiæ, uētres pigri. Testimoniū hoc, est uerū: quam ob causam redarguito illos seueriter, ut sani sint in fide, nō attendētes Iudaicis fabulis & præceptis hominū, auersantiū ueritatem. Omnia quidem pura puris. Porrò pollutis & infidelibus, nihil est purum: sed polluta est illorum & mens & consciētia. Deum profitentur se scire, cæterum factis negant, quum sint abominabiles, & dicto non audiētes, & ad omne opus bonū reprobi. Tu uero loquere II
quæ decēt sanam doctrinā. Senes, ut sobrij sint, graues, modesti, sani fide, charitate, patiētia. Anus itidem, ut in habitu sint qui religionem deceat, non calūniatrices, non uino

multo

πολλῷ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους, ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας, φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους, σώφρονας, ἁγνὰς, οἰκουροὺς ἀγαθὰς, ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν. ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημῆται. τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλει σωφρονεῖν, περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀδιαφθορίαν, σεμνότητα, λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ, μηδὲν ἔχων περὶ ὑμῶν λέγειν φαῦλον. δούλους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας, μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐνδεικνυμένους ἀγαθὴν, ἵνα τὴν διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν. ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων. ταῦτα λάλει, καὶ παρακάλει, καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς. μηδείς σου περιφρονείτω.

ὑπομίμνησκε αὐτοὺς, ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους εἶναι, μηδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους εἶναι, ἐπιεικεῖς, πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πρᾳότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους. ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις, καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοὶ, μισοῦντες ἀλλήλους. ὅτε δὲ ἡ χρηστότης, καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς, διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας, καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου, οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι, κληρονόμοι γενώμεθα, κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου. πιστὸς ὁ λόγος. περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες τῷ θεῷ. ταῦτά ἐστι τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις. μωρὰς δὲ ζητήσεις, καὶ γενεαλογίας, καὶ ἔρεις, καὶ μάχας νομικὰς περιΐστασο. εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιαι. αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν

νουθεσίαν

multo ſeruientes, ut honeſta doceant, quo poſsint modeſtas reddere adoleſcẽtulas, ut maritos ſuos diligãt, ut liberos ament, ut ſobriæ ſint, puræ, domus cuſtodes, bonæ, ſubditæ ſuis uiris, ne ſermo dei male audiat. Adoleſcẽtes cõſimiliter adhortare, ut ſobrij ſint, per omnia temetipſum præbens formã bonorũ operum in doctrina, integritatem, grauitatẽ, ſermonẽ ſanum, irreprehẽſibilẽ: ut is qui repugnat rubore ſuffundatur, nihil habens, quod de uobis dicat mali. Seruos hortare, ut ſuis dominis pareãt, in omnibus illis placeant, non reſponſatores, non ſuffurantes, ſed fidem omnẽ oſtendẽtes bonam, ut doctrinã ſeruatoris noſtri dei ornent in omnibus. Illuxit enim gratia dei, ſalutifera omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegata impietate & mũdanis concupiſcẽtijs, ſobrie & iuſte & pie uiuamꝰ in præſenti ſeculo, expectãtes beatam illam ſpem & illuſtrationẽ gloriæ magni dei & ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti, qui dedit ſemetipſum pro nobis, ut redimeret nos ab omni iniquitate, & purificaret ſibijpſi populũ peculiarẽ, ſectatorem bonorũ operum. Hæc loquere & hortare, & argue cum omni præcipiẽdi ſtudio. Nemo te deſpiciat. Admoneto illos ut principatibus ac poteſtatibꝰ ſubditi ſint, ut magiſtratibus pareant, ut ad omne opus bonũ ſint parati, ne de quoquã maledicant, ne ſint pugnaces, ſed humani, omnẽ exhibẽtes mãſuetudinẽ erga omnes homines. Nã eramus quondã & nos ſtulti, inobedientes, errãtes, ſeruiẽtes deſiderijs ac uoluptatibus uarijs, in malitia & inuidia degentes, odioſi, inuicem odio proſequẽtes. At poſtquam bonitas & erga homines amor apparuit ſeruatoris noſtri dei, nõ ex operibus quæ ſunt in iuſtitia, quæ faciebamus nos, ſed ſecũdũ ſuam miſericordiã ſaluos nos fecit per lauacrum regenerationis ac renouationis ſpiritus ſancti, quem effudit in nos opulẽte, per Ieſum Chriſtum ſeruatorẽ noſtrũ, ut iuſtificati illius gratia, hæredes efficeremur iuxta ſpem uitæ æternæ. Indubitatus ſermo. De his uolo ut cõfirmes, quo ſolliciti ſint, ut bonis operibus præſint qui crediderunt deo. Hæc enim ſunt honeſta & utilia hominibus. Stultas autem quæſtiones & genealogias & contentiones ac pugnas legales omitte, ſunt enim inutiles & ſuperuacaneæ. Sectarũ autorẽ hominẽ, poſt unã & alterã admo-

νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς, ὅτι ἐξέστραπται ὁ
τοιοῦτος, καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος.
ὅταν πέμψω ἀρτεμᾶν πρός σε ἢ τυχικὸν, σπού-
δασον ἐλθεῖν πρός με εἰς νικόπολιν, ἐκεῖ γὰρ κέ-
κρικα παραχειμάσαι. ζηνᾶν τὸν νομικὸν καὶ
ἀπολλῶ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐ-
τοῖς λείπῃ. μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι, κα-
λῶν ἔργων προΐστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας,
ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι. ἀσπάζονταί σε οἱ μετ᾽ ἐμοῦ
πάντες. ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστει.
ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

ἐγράφη ἐκ νικοπόλεως τῆς
μακεδονίας.

admonitionẽ fuge, ſciens ꝙ euerſus ſit, qui eiuſmodi eſt, & peccet per ſe damnatus. Quum aũt miſero Arteman ad te, aut Tychicum, da operã ut uenias ad me Nicopolim: nam illic decreui hybernare. Zenam legiſperitum & Apollo ſtudioſe deducito, ne quid illis deſit. Diſcant autẽ & noſtri, bonis operibꝰ præeſſe, ad neceſſarios uſus, ut non ſint infrugiferi. Salutãt te, qui mecum ſunt omnes. Saluta eos, qui diligunt nos in fide. Gratia cum omnibus uobis. Amen.

Scripta ex Nicopoli
Macedoniæ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ φιλήμονα ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ὀνήσιμος ὁ οἰκέτης φιλήμονος ἔφυγε, καὶ ἀπελθὼν πρὸς τὸν ἀπόστολον, κατηχήθη παρ᾽ αὐτοῦ, καὶ γέγονεν αὐτῷ χρήσιμος εἰς διακονίαν. περὶ τούτου τοίνυν γράφει φιλήμονι, παρατιθέμενος αὐτῷ τὸν ὀνήσιμον ἵνα προσέχῃ αὐτῷ γνησίως, καὶ μηκέτι ἔχῃ αὐτὸν ὡς δοῦλον, ἀλλ᾽ ὡς ἀδελφόν. προετρέψατο δὲ αὐτὸν καὶ ξενίαν αὐτῷ ἑτοιμάσαι, ἵνα ἐὰν ἔλθῃ, εὕρῃ ποῦ μείνῃ. καὶ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD PHILEMONEM ARGVmentum per Des. Eraſmum Roterodamum.

GRæci tradunt, hunc Philemonem genere Phrygem fuiſſe, quam nationem intractabilem ac ſeruilem eſſe, uel Græco prouerbio iactatum eſt: Phryx plagis emendatur. Quem tamen Paulus ob pietatem & officia in ſanctos, inter præcipuos habuit amicos. Huius ſeruus Oneſimus Romam profugerat, non ſine furto, quod fere ſerui ſolent. Illic audito Paulo, qui tum in uinculis erat, euangelicam doctrinam amplexus eſt, ac Paulo ſeruiuit in carcere. Verum ne quid herus ob ſerui fugam animo cruciaretur, remittit eum: ſed miro ſtudio, miraꝗ ciuilitate ſeruum & fugitiuum & compilatorem domino reconcilians, ſe interim ſponſorem offerens, depenſurus, ſi quid ille ſuppilaſſet in fuga. Scribit enim è uinculis per dictum Oneſimum, quem & filium uocat.

ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΑΥΛΟΥ

ΠΑΥΛΟΣ δέσμιος Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφός, Φιλήμονι τῷ ἀγαπητῷ καὶ συνεργῷ ἡμῶν, καὶ Ἀπφίᾳ τῇ ἀγαπητῇ, καὶ Ἀρχίππῳ τῷ συστρατιώτῃ ἡμῶν, καὶ τῇ κατ᾽ οἶκόν σου ἐκκλησίᾳ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, πάντοτε μνείαν σου ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, ἀκούων σου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν ἣν ἔχεις πρὸς τὸν κύριον Ἰησοῦν, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, ὅπως ἡ κοινωνία τῆς πίστεώς σου ἐνεργὴς γένηται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς ἀγαθοῦ, τοῦ ἐν ὑμῖν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν. χάριν γὰρ ἔχομεν πολλὴν καὶ παράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγχνα τῶν ἁγίων ἀναπέπαυται διὰ σοῦ ἀδελφέ. διὸ πολλὴν ἐν Χριστῷ παῤῥησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοι τὸ ἀνῆκον, διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ, τοιοῦτος ὤν, ὡς Παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος Ἰησοῦ Χριστοῦ. παρακαλῶ σε περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς δεσμοῖς μου, Ὀνήσιμον, τόν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ σοὶ καὶ ἐμοὶ εὔχρηστον, ὃν ἀνέπεμψα. σὺ δὲ αὐτόν, τουτέστι, τὰ ἐμὰ σπλάγχνα προσλαβοῦ, ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς ἐμαυτὸν κατέχειν, ἵνα ὑπὲρ σοῦ διακονῇ μοι ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου, χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου ᾖ, ἀλλὰ κατὰ ἑκούσιον. τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς ὥραν, ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς, οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ᾽ ὑπὲρ δοῦλον, ἀδελφὸν ἀγαπητόν, μάλιστα ἐμοί, πόσῳ δὲ μᾶλλον σοὶ καὶ ἐν σαρκί, καὶ ἐν κυρίῳ; εἰ οὖν ἐμὲ ἔχεις κοινωνόν, προσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ. εἰ δέ τι ἠδίκησέ σε, ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγει. ἐγὼ Παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί. ἐγὼ ἀποτίσω. ἵνα μὴ λέγω σοι, ὅτι καὶ σεαυτόν μοι προσοφείλεις. ναὶ ἀδελφέ. ἐγώ σου ὀναίμην ἐν κυρίῳ. ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν κυρίῳ. πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδώς, ὅτι καὶ ὑπὲρ ὃ λέγω, ποιήσεις. ἅμα δὲ καὶ ἑτοίμαζέ μοι ξενίαν. ἐλπίζω γάρ, ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν. ἀσπάζονταί σε Ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, Μάρκος, Ἀρίσταρχος, Δημᾶς, Λουκᾶς, οἱ συνεργοί μου. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν. ἀμήν.

ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης διὰ Ὀνησίμου οἰκέτου.

EPISTOLA PAVLI AD PHILEMONEM

PAVLVS uinctus Christi Iesu & Timotheus frater, Philemoni dilecto & collegæ nostro, & Apphiæ dilectę, & Archippo cõmilitoni nostro, & quæ domi tuæ est, cõgregationi: gratia uobis & pax à deo patre nostro & dño Iesu Christo. Gratias ago deo meo, semper mentionẽ tui faciens in precibus meis, quum audiam tuã charitatẽ ac fidẽ, quã habes erga dñm Iesum & erga omnes sanctos, ut communicatio fidei tuæ efficax fiat in agnitiõe omnis boni, quod est in uobis erga Christũ Iesum. Gaudiũ enim habemus multum, & cõsolationẽ in dilectione tua, ꝙ uiscera sanctorũ refocillata sunt per te frater. Quapropter quãuis multã in Christo fiduciã habeã iniũgendi tibi, id quod officij tui erat: tamẽ propter charitatẽ potius rogo, quum talis sim, nempe Paulus senex, nunc aũt etiã uinctus Iesu Christi. Rogo autẽ pro filio meo, quẽ genui in uinculis meis, Onesimo, quondam tibi inutili, nunc uero tibi & mihi perutili, quẽ remisi. Tu aũt eum, hoc est uiscera mea suscipe, quem ego cupiebã apud me retinere, ut ꝑ te ministraret mihi in uinculis euãgelij, sed absq; tua sentẽtia nihil uolui facere, ne uelut ex necessitate bonũ tuũ esset, sed spõtaneũ. Nã ꝓpterea forsitã secessit ad tẽpus, ut æternũ eum reciperes, non iam ut seruũ, sed supra seruũ, nẽpe fratrẽ dilectũ, maxime mihi, quanto autẽ magis tibi & in carne & in dño? Si igiť me habes consortẽ, suscipe illũ tãq̃ me. Quòd si qd læsit te, aut debet, hoc mihi imputato. Ego Paulꝰ scripsi mea manu. Ego dependã, ut ne dicã tibi, quod etiã teipsum mihi insup debes. Etiã frater, Ego te fruar in dño. Refocilla mea uiscera in dño. Cõfisus de obediẽtia tua scripsi tibi, sciẽs, ꝙ etiã ultra q̃ dico facturus sis. Simul autẽ etiã præpara mihi hospitiũ. Spero enim ꝙ auxilio precũ uestrarum donabor uobis. Salutãt te Epaphras cõcaptiuꝰ meꝰ in Christo Iesu, Marcꝰ, Aristarchꝰ, Demas, Lucas, adiutores mei. Gratia dñi nostri Iesu Christi sit cum spiritu uestro. Amen.

Missa fuit è Roma per Onesimum seruum.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ἑβραίους ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ἰταλίας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ἐπειδὴ οἱ ἰουδαῖοι ἐφίσταντο τῷ νόμῳ καὶ ταῖς σκιαῖς, διὰ τοῦτο ὁ ἀπόστολος παῦλος διδάσκαλος ἐθνῶν γενόμενος, καὶ εἰς τὰ ἔθνη ἀποσταλεὶς, ἐκήρυττε τὸ εὐαγγέλιον. γράψας τε πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, γράφει λοιπὸν καὶ τοῖς ἐκ περιτομῆς πιστεύσασιν ἑβραίοις ἀποδεικτικὴν ταύτην ἐπιστολὴν, περὶ τῆς τοῦ χριστοῦ παρουσίας, καὶ τοῦ περιπαῦσαι τὴν σκιὰν τοῦ νόμου. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδείκνυσι τοὺς προφήτας ἀπεστάλθαι, ἵνα περὶ τοῦ σωτῆρος ἀπαγγέλωσι, καὶ μετ' αὐτοὺς αὐτὸς ἔλθοι, δούλους τε εἶναι τοὺς προφήτας, καὶ μηνυτὰς τῆς αὐτοῦ παρουσίας, αὐτὸν δὲ τὸν χριστὸν υἱὸν εἶναι θεοῦ, δι' οὗ τὰ πάντα γέγονε. καὶ ὅτι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἔδει ἄνθρωπον γενέσθαι, ἵνα διὰ τῆς τοῦ σώματος αὐτοῦ θυσίας καταργήσῃ τὸν θάνατον. οὐ γὰρ δι' αἵματος μόσχου, ἢ τράγου, ἀλλὰ δι' αἵματος χριστοῦ ἔσεσθαι τὴν σωτηρίαν τοῖς ἀνθρώποις. ἀποδείκνυσι δὲ, ὅτι ὁ νόμος οὐδένα ἐτελείωσεν, ἀλλὰ σκιὰν ἔχει τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. καὶ οὐ κατέπαυσεν ὁ λαὸς, ἀλλὰ κοινὴ πᾶσιν ἡμῖν ἀπολείπεται ἡ ἡμέρα τῆς καταπαύσεως. πάλιν δὲ ἀποδείκνυσιν, ὅτι ἡ ἱεραρχικὴ λειτουργία μετετέθη ἀπὸ ἀαρὼν εἰς τὸν χριστὸν, οὗ τύπος ἦν ὁ μελχισεδέκ. οὐκοῦν ἐκ τοῦ λοιποῦ πίστει δεδικαιῶσθαι τοὺς πατέρας σημαίνει, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου. εἶτα πάλιν εἰς τὰ ἤθη προτρεψάμενος αὐτοὺς, καὶ ἀποδεξάμενος αὐτῶν τὴν διὰ χριστὸν ὑπομονὴν, καὶ πείσας τιμᾶν τοὺς πρεσβυτέρους, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM AD HEBRAEOS ARGUmentum per Des. Erasmum Roterodamum.

Nulla gens obstinatioribus animis repugnabat euangelio Christi, quàm Iudæorum, qui Paulo etiam peculiariter erant infensi, quòd se gentium apostolorum profitere tur, quas Iudæi ut prophanas & impias abominabantur: quodq; legem Mosaicam, quam illi sacrosanctam habebant, & euangelij uice per uniuersum orbem spargi cupiebant, anti quare uideretur: adeo ut essent inter hos quoq; qui Christi doctrinam receperant, qui puta rent legis obseruationem cum euangelio miscendam. Hierosolymis igitur qui crediderant, uarijs calamitatibus afficiebantur ab ijs qui resistebant euangelio: nam penes hos erat pu blica autoritas: conijciebantur in uincula, cædebantur, diripiebantur illorum bona. Hos ita que consolatur Paulus, partim exemplo ueterum sanctorum, quorum pleriq; similibus aut grauioribus calamitatibus exerciti sunt, quo uirtus illorum esset exploratior spectatiorq;, ac præcipue exemplo Christi, partim spe præmij cœlestis. Deinde declarat, coruscante iam euangelio Christi, cessasse umbras legis Mosaicæ, multa repetens ex ueteri testamento, & ad Christum accommodans. Docet non ex obseruatione legis, ad tempus datæ & imperfe ctæ, sperandam esse salutem, sed ex fide, qua ueteres etiam illi probatæ sanctimoniæ uiri, quorum memoria Iudæis erat sacrosancta, deo potissimum placuissent. In fine tradit præ cepta quædam ad mores Christianos facientia.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ

Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ᾽ ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι᾽ οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν. ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δι᾽ ἑαυτοῦ καθαρισμὸν ποιησάμενος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης, ἐν ὑψηλοῖς, τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον παρ᾽ αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα. τίνι γὰρ εἶπεν ποτὲ τῶν ἀγγέλων. υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε; καὶ πάλιν. ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν. ὅταν δὲ πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει. καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ. καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει. ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα. πρὸς δὲ τὸν υἱόν, ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, ῥάβδος εὐθύτητος, ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. ἠγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν, διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θεός, ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. καὶ σὺ κατ᾽ ἀρχὰς κύριε τὴν γῆν ἐθεμελίωσας. καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί, αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις, καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτούς, καὶ ἀλλαγήσονται, σὺ δὲ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι. πρός τινα δὲ τῶν ἀγγέλων εἴρηκέν ποτε; κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα, εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα, διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν;

Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μή ποτε παραρρυῶμεν. εἰ γὰρ ὁ δι᾽ ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν, πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα, τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας; ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη, συνεπιμαρτυροῦντος τοῦ

BEATI PAVLI APOSTOLI EPISTOLA AD HEBRAEOS

DEUS olim multifariam, multisq; modis loquutus patribus per ꝓphetas, extremis diebus hisce loquutus est nobis, per filiũ quẽ constituit hæredẽ omniũ, per quem etiam secula condidit: qui quum sit splendor gloriæ, & expressa imago substantiæ illius, modereturq; omnia uerbo potentiæ suæ: per semetipsum purgatione facta peccatorum nostrorum, consedit in dextera maiestatis in excelsis: tanto præstantior factus angelis, quanto excellentius præ illis sortitus est nomen. Nam cui dixit unquam angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? Ac rursum: Ego ero ei pater, & ille erit mihi filius. Rursum autem quum inducit primogenitũ in orbem terrarum, dicit: Et adorent eum omnes angeli dei. Et ad angelos quidem dicit: Qui creat angelos suos spiritus, & ministros suos ignis flammam. Ad filium autem: Thronus tuus deus in seculum seculi, uirga rectitudinis, uirga regni tui. Dilexisti iustitiam & odisti iniquitatẽ, propterea unxit te deus, deus tuus, oleo exultationis ultra consortes tuos. Et tu in initio domine terræ fundamẽta iecisti, & opera manuum tuarum sunt cœli: ipsi peribũt, tu autem permanes, & omnes ut uestimentum ueterascent ac uelut amictum circumuolues eos, & mutabuntur: tu autem idem es, & anni tui non deficient. Ad quem autem angelorũ dixit unquam: Sede à dextris meis, donec posuero inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Nonne omnes sunt administratorij spiritus qui in ministerium emittuntur propter eos qui hæredes erunt salutis?

Propterea oportet nos uehementius attendere ijs quæ dicta sunt nobis, ne quando pfluamus. Etenim si is qui per angelos dictus fuerat sermo, fuit firmus, & omnis transgressio & inobediẽtia iustam præmij repensationẽ accepit, quomodo nos effugiemus, si tantã neglexerimus salutẽ? quæ cum primum enarrari cœperit per ipsum dñm, ab ijs q audierãt, in nos cõfirmata fuit, attestante deo

τος τοῦ θεοῦ σημείοις τε καὶ τέρασι, καὶ ποικί-
λαις δυνάμεσι, καὶ πνεύματος ἁγίου μερισ-
μοῖς, κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν. οὐ γὰρ ἀγγέλοις
ὑπέταξε τὴν οἰκουμένην τὴν μέλλουσαν περὶ
ἧς λαλοῦμεν. διεμαρτύρατο δέ πού τις, λέγων.
τί ἐστιν ἄνθρωπος ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀν-
θρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν. ἠλάττωσας αὐ-
τὸν βραχύ τι παρ᾽ ἀγγέλους. δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστε-
φάνωσας αὐτόν, καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔρ-
γα τῶν χειρῶν σου. πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω
τῶν ποδῶν αὐτοῦ. ἐν γὰρ τῷ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ
πάντα, οὐδὲν ἀφῆκεν αὐτῷ ἀνυπότακτον. νῦν
δὲ οὔπω ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτεταγμέ-
να, τὸν δὲ βραχύ τι παρ᾽ ἀγγέλους ἠλαττωμένον
βλέπομεν ἰησοῦν διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου,
δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον, ὅπως χάριτι θεοῦ
ὑπὲρ παντὸς γεύσηται θανάτου. ἔπρεπε γὰρ
αὐτῷ, δι᾽ ὃν τὰ πάντα, καὶ δι᾽ οὗ τὰ πάντα πολ
λοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγὸν τῆς
σωτηρίας αὐτῶν, διὰ παθημάτων τελειῶσαι.
ὅ τε γὰρ ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι ἐξ ἑνὸς
πάντες. δι᾽ ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελ-
φοὺς αὐτοὺς καλεῖν, λέγων. ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά
σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνή-
σω σε. καὶ πάλιν. ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ᾽ αὐ-
τῷ. καὶ πάλιν. ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία, ἅ μοι
ἔδωκεν ὁ θεός. ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκε
σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς παραπλησίως
μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταρ-
γήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τοῦ-
τ᾽ ἔστι τὸν διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους ὅσοι
φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν
δουλείας. οὐ γὰρ δήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνε-
ται, ἀλλὰ σπέρματος ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται.
ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιω-
θῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς
τὰ πρὸς τὸν θεόν, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρ-
τίας τοῦ λαοῦ. ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρα-
σθείς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι.
ὅθεν ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μέ-
τοχοι, κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα
τῆς ὁμολογίας ἡμῶν χριστὸν ἰησοῦν, πιστὸν ὄντα
τῷ ποιήσαντι αὐτόν, ὡς καὶ μωσῆς ἐν ὅλῳ τῷ
οἴκῳ αὐτοῦ. πλείονος γὰρ δόξης οὗτος παρὰ μω-
σῆν ἠξίωται, καθ᾽ ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ
οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν. πᾶς γὰρ οἶκος
κατασκευάζεται ὑπό τινος. ὁ δὲ τὰ πάντα
κατασκευάσας θεός. καὶ μωσῆς μὲν πιστὸς ἐν
ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ὡς θεράπων, εἰς μαρτύριον
τῶν λαληθησομένων. χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶ-
κον αὐτοῦ, οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς, ἐάν περ τὴν
παῤῥησίαν, καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος,
μέχρι

te deo & signis & ꝓdigijs simul, uarijsq; uir
tutib⁹ & spiritussancti distributionib⁹ iuxta
ipsi⁹ uolūtatē. Nō eñ angelis subiecit orbē
terrę futurū, de quo loquimur. Testatus est
aūt alicubi qdā dicēs, Quid est homo ꝙ me
mor es eius, aut fili⁹ hominis qđ inuisis illū?
Fecisti eū paulisper inferiorē angelis, gloria
& honore coronasti eū & cōstituisti eū sup
opera manuū tuarū. Omnia subiecisti sub
pedib⁹ eius. In hoc eñ quod ei subiecit om
nia, nihil omisit illi non subiectū. At nondū
uidemus illi omnia esse subiecta. Eum uero
qui paulisp diminutus fuerat infra angelos,
cernimus Iesum, ꝓpter cruciatū mortis, glo
ria & honore coronatū, ut ꝑ gratiā dei pro
omni gustaret mortē. Decebat enim eū pro
pter quē sunt omnia & per quē sunt omnia
ut multis filijs in gloriā adductis, principem
salutis illorū per afflictiones perfectū redde
ret. Quādoquidē & qui sanctificat & q san
ctificātur, ex uno sunt omnes. Quā ob cau/
sam nō erubescit fratres illos uocare, dicēs:
Annūciabo nomē tuū fratribus meis, in me
dio ecclesiæ laudabo te. Et rursum: Ego ero
fidēs in illo. Et iterū: Ecce ego & pueri quos
mihi dedit deus. Postea q̄ igit̄ pueri cōmer
ciū habēt cū carne & sanguine, & ipse simi
liter particeps factus est eorūdē, ut ꝑ mortē
aboleret eū q mortis habebat imperiū, hoc
est diabolū, & liberos redderet eos, quicūq;
metu mortis per oēm uitā obnoxij erāt ser/
uituti. nō eñ uidelicet angelos assumit, sed
semē Abrahæ assumit. Vnde debuit ꝑ om/
nia fratrib⁹ similis reddi, ut misericors esset
& fidelis pōtifex, in his quę apud deū forēt
agēda, ad expiandū peccata populi. Nā ex
hoc quod ipsi cōtigit tentatū esse, potest &
ijs qui tentātur succurrere. Vnde fratres III
sancti, uocatiōis cœlestis participes, cōside
rate apostolū & pōtificē cōfessionis nostræ
Christū Iesum, ꝙ fidelis sit ei qui ipsum cō/
stituit, quēadmodū & Moses in tota domo
ipsius. Tanto nāq; maiore gloria q̄ Moses,
hic dignus est habitus, quāto maiorē habet
honorē is qui construxit domum q̄ ipsa do
mus. Omnis enim domus cōstruitur ab ali/
quo. Porrò qui condidit omnia, deus est. Et
Moses quidē fidelis fuit in tota domo illius
ueluti minister, in testimoniū eorum quæ
post dicenda erant. At Christus tanq̄ filius
administrauit domū ipsius, cuius domus su
mus nos, si fiduciam & gloriationem spei,

H ad

μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν. διὸ καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὗ ἐπείρασάν με οἱ πατέρες ὑμῶν, ἐδοκίμασάν με, καὶ εἶδον τὰ ἔργα μου τεσσαράκοντα ἔτη. διὸ προσώχθισα τῇ γενεᾷ ἐκείνῃ. καὶ εἶπον, ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ, αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδούς μου, ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου. βλέπετε ἀδελφοὶ, μή ποτε ἔσται ἔν τινι ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ θεοῦ ζῶντος, ἀλλὰ παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἄχρις οὗ τὸ σήμερον καλεῖται, ἵνα μὴ σκληρυνθῇ τις ἐξ ὑμῶν ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας. μέτοχοι γὰρ γεγόναμεν τοῦ Χριστοῦ, ἐάνπερ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως, μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν, ἐν τῷ λέγεσθαι, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ. τινὲς γὰρ ἀκούσαντες παρεπίκραναν, ἀλλ' οὐ πάντες οἱ ἐξελθόντες ἐξ αἰγύπτου διὰ μωσέως. τίσι δὲ προσώχθισε τεσσαράκοντα ἔτη; οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν; ὧν τὰ κῶλα ἔπεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ; τίσι δὲ ὤμοσε, μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἀπειθήσασι; καὶ βλέπομεν, ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν δι' ἀπιστίαν.

φοβηθῶμεν οὖν, μή ποτε καταλειπομένης ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, δοκῇ τις ἐξ ὑμῶν ὑστερηκέναι. καὶ γάρ ἐσμεν εὐηγγελισμένοι, καθάπερ κἀκεῖνοι. ἀλλ' οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκείνους, μὴ συγκεκραμένος τῇ πίστει τοῖς ἀκούσασιν. εἰσερχόμεθα γὰρ εἰς τὴν κατάπαυσιν οἱ πιστεύσαντες, καθὼς εἴρηκεν, ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου, καί τοι τῶν ἔργων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου γενηθέντων. εἴρηκε γάρ που περὶ τῆς ἑβδόμης οὕτως. καὶ κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων ἔργων αὐτοῦ. καὶ ἐν τούτῳ πάλιν. εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου. ἐπεὶ οὖν ἀπολείπεταί τινας εἰσελθεῖν εἰς αὐτὴν, καὶ οἱ πρότερον εὐαγγελισθέντες, οὐκ εἰσῆλθον δι' ἀπείθειαν, πάλιν τινὰ ὁρίζει ἡμέραν σήμερον ἐν δαβὶδ λέγων, μετὰ τοσοῦτον χρόνον καθὼς εἴρηται. σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν. εἰ γὰρ αὐτοὺς ἰησοῦς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα ἡμέρας.

ἄρα

ad finem uſq; firmā tenuerimus. Quapro-pter ſicut dicit ſpiritus ille ſanctus: Hodie ſi uocē eius audieritis, ne obduretis corda ue-ſtra, ſicut in exacerbatione in die tentatio-nis in deſerto, ubi tētauerunt me patres ue-ſtri, probauerūt me, & uiderunt opera mea quadraginta annis. Quapropter infenſus eram generationi illi, & dicebā: Semper er-rant corde, ipſi uero non cognouerunt uias meas, ſicut iuraui in ira mea, ſi ingreſſuri ſunt in requiem meam. Videte fratres, ne quando ſit in ullo ueſtrum cor prauum, ob-noxium incredulitati, ut deſciſcat à deo ui-uente, ſed exhortemini uos inuicem quoti-die, quoad appellaẗ dies hodiernus, ne quis ex uobis induret̃ ſeductione peccati. Chri-ſti participes facti ſumus, ſi ſanè initiū ſub-ſtantiæ, uſq; ad finem firmum tenuerimus. In hoc quod dicitur, Hodie ſi uocē eius au-dieritis, ne obduretis corda ueſtra, ſicut in exacerbatione. Nam quidam quum audiſ-ſent, exacerbauerūt: at non omnes qui pro-fecti fuerant ex Aegypto per Moſen. Qui-bus autē infenſus fuit quadraginta annis? Nonne ijs qui peccauerant? quorum mem-bra conciderunt in deſerto? Quibus autem iurauit, non ingreſſuros in requiem ſuam, niſi ijs qui non obedierant? Et uidemus ꝙ non potuerint ingredi propter incredulita-tem. Metuamus igitur ne quando dere-cta promiſsione introeundi in requiē eius, uideatur aliquis ex uobis fuiſſe fruſtratus. Etenim nobis annunciatū eſt, quemadmo-dum & illis. At non profuit illis audiſſe ſer-monem, ꝙ is non eſſet cum fide coniūctus ijs qui audierant. Introimus enim in requi-nos qui credidimus, quemadmodum dixit: Sicut iuraui in ira mea, ſi ingreſſuri ſint in requiem meam, licet operibus à iactis fun-damentis mundi perfectis. Dixit enim quo-dam in loco de ſeptimo die ſic: Et requieuit deus die ſeptimo ab omnibus operib⁹ ſuis. Et in hoc rurſum: Si introibunt in requiem meam. Poſtea q̃ igitur illud reliquum eſt, aliquos introire in eam, & quibus prius an-nunciatum fuit, non introierunt propter in-credulitatē: rurſum quendā præfinit diem, hodie, in Dauid dicens, poſt tantum tempo-ris, quemadmodū dictum eſt: Hodie ſi uo-cem eius audieritis, ne obduretis corda ue-ſtra. Nam ſi eis Ieſus requiē præſtitiſſet, nū-quaq̃ de alio poſthac die loquutus fuiſſet.

Itaq;

ἄρα ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ. ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ θεός. σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας. ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐνεργὴς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διικνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε, καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας, καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ. πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος. ἔχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν διεληλυθότα τοὺς οὐρανοὺς ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας. οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειραμένον δὲ κατὰ πάντα, καθ᾽ ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας. προσερχώμεθα οὖν μετὰ παρρησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον, καὶ χάριν εὕρωμεν εἰς εὔκαιρον βοήθειαν.

πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν, μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦσι καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περίκειται ἀσθένειαν. καὶ διὰ ταύτην ὀφείλει, καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτως καὶ περὶ ἑαυτοῦ προσφέρειν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν. καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμήν, ἀλλὰ ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθάπερ καὶ ὁ ἀαρών. οὕτως καὶ ὁ χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασε γενηθῆναι ἀρχιερέα, ἀλλ᾽ ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν. υἱός μου εἶ σὺ ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει. σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ. ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας, καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας, καίπερ ὢν υἱός, ἔμαθεν ἀφ᾽ ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν, καὶ τελειωθεὶς ἐγένετο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ πᾶσιν, αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου, προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ. περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος λέγειν, ἐπεὶ νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρείαν ἔχετε τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ, καὶ γεγόνατε χρείαν ἔχοντες γάλακτος καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς. πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γάλακτος,

Itaq; relinquitur ſabbatiſmus populo dei. Nam qui ingreſſus eſt in requiem illius, & ipſe requieuit ab operib⁹ ſuis, queadmodũ à ſuis deus. Studeamus igitur ingredi in illã requiẽ, ne quis eodem concidat incredulitatis exẽplo. Viuus eſt enim ſermo dei & efficax & penetrãtior quouis gladio utrinq; incidente, ac pertingens uſq; ad diuiſionẽ animæ ſimul ac ſpiritus, compagũq; & medullarum, & diſcretor cogitationũ & intentionũ cordis, nec eſt ulla creatura quæ non maniſeſta ſit in cõſpectu illius. Sed omnia nuda & reſupinata oculis eius, ad quem nobis eſt ſermo. Habẽtes igitur pontificẽ magnũ qui penetrauit cœlos Ieſum filiũ dei, teneamus profeſſionẽ. Non enim habemus pontificẽ qui non poſſit affici ſenſu infirmitatũ noſtrarũ, ſed tentatũ per omnia iuxta ſimilitudinem abſq; peccato. Accedamus igitur cum fiducia ad thronũ gratiæ, ut conſequamur miſericordiã, & gratiã inueniamus ad opportunũ auxiliũ.
Nam omnis põtifex V
qui ex hominibus aſſumit, pro hominibus conſtituit in his quæ apud deum agunt, ut offerat donaria & uictimas ꝓ peccatis, qui placabilis eſſe poſſit ignorãtibus & errantibus, quandoquidẽ & ipſe circũdatus eſt infirmitate. Et propter hanc debet, queadmodum pro populo, ita & pro ſeipſo immolare ꝓ peccatis. Nemo ſibiĳpſi uſurpat honorem, ſed qui uocatur etiam à deo, queadmodum & Aaron. Ita & Chriſtus non ſemetipſum glorificauit, ut fieret põtifex, ſed is qui dixerat illi: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Sicut & alibi dicit: Tu es ſacerdos in æternũ ſecũdum ordinẽ Melchiſedec. Qui in diebus carnis ſuæ, quũ & precationes & ſupplicationes apud illũ qui poterat ipſum à morte ſeruare, cum clamore ualido & lachrymis obtuliſſet, & exaudit⁹ eſſet pro reuerẽtia, tametſi filius erat, tamen didicit ex his quæ paſſus eſt, obedientiã, ac perfectus redditus, omnib⁹ qui ſibi obedierũt fuit cauſa ſalutis æternæ, cognominatus à deo pontifex ſecundũ ordinationẽ Melchiſedec. de quo nobis multa forent dicenda, eaq; difficilia explicatu, quãdoquidẽ ſegnes facti eſtis auribus. Etenim quũ debeatis pro tẽporis ratione doctores eſſe, rurſum opus habetis, ut doceamus uos quę ſint elemẽta initĳ eloquiorum dei: factiq; eſtis ĳ, quibus lacte ſit opus, & non ſolido cibo. Nã quiſquis lactis

λακτος, ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης, νή-
πιος γάρ ἐστι. τελείων δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τρο-
φή, τῶν διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυ-
μνασμένα ἐχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε
καὶ κακοῦ.

Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ Χριστοῦ
λόγον, ἐπὶ τὴν τελειότητα φερώμεθα, μὴ πά-
λιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι μετανοίας ἀπὸ
νεκρῶν ἔργων, καὶ πίστεως ἐπὶ θεόν, βαπτισ-
μῶν, διδαχῆς, ἐπιθέσεώς τε χειρῶν, ἀναστά-
σεώς τε νεκρῶν, καὶ κρίματος αἰωνίου. καὶ τοῦτο
ποιήσομεν, ἐάνπερ ἐπιτρέπει ὁ θεός. ἀδύνατον
γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας, γευσαμένους τε
τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου, καὶ μετόχους γε-
νηθέντας πνεύματος ἁγίου, καὶ καλὸν γευ-
σαμένους θεοῦ ῥῆμα, δυνάμεις τε μέλλοντος
αἰῶνος, καὶ παραπεσόντας, πάλιν ἀνακαι-
νίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς
τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, καὶ παραδειγματίζοντας.
γῆ γάρ, ἡ πιοῦσα τὸν ἐπ' αὐτῆς πολλάκις ἐρ-
χόμενον ὑετόν, καὶ τίκτουσα βοτάνην εὔθε-
τον ἐκείνοις, δι' οὓς καὶ γεωργεῖται, μεταλαμ-
βάνει εὐλογίας ἀπὸ τοῦ θεοῦ. ἐκφέρουσα δὲ
ἀκάνθας, καὶ τριβόλους, ἀδόκιμος, καὶ κα-
τάρας ἐγγύς, ἧς τὸ τέλος εἰς καῦσιν. πεπεί-
σμεθα δὲ περὶ ὑμῶν ἀγαπητοί, τὰ κρείττο-
να καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτως λα-
λοῦμεν. οὐ γὰρ ἄδικος ὁ θεὸς ἐπιλαθέσθαι τοῦ
ἔργου ὑμῶν, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης, ἧς
ἐνεδείξασθε εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαν-
τες τοῖς ἁγίοις, καὶ διακονοῦντες. ἐπιθυ-
μοῦμεν δὲ ἕκαστον ὑμῶν τὴν αὐτὴν ἐνδεί-
κνυσθαι σπουδὴν πρὸς τὴν πληροφορίαν
τῆς ἐλπίδος ἄχρι τέλους, ἵνα μὴ νωθροὶ
γένησθε, μιμηταὶ δὲ τῶν διὰ πίστεως καὶ
μακροθυμίας κληρονομούντων τὰς ἐπαγγε-
λίας. τῷ γὰρ ἀβραὰμ ἐπαγγειλάμενος ὁ
θεός, ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὀμό-
σαι, ὤμοσε καθ' ἑαυτοῦ, λέγων. ἦ μὴν εὐ-
λογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυ-
νῶ σε. καὶ οὕτως μακροθυμήσας, ἐπέτυχε τῆς
ἐπαγγελίας. ἄνθρωποι μὲν γὰρ κατὰ τοῦ μεί-
ζονος ὀμνύουσι, καὶ πάσης αὐτοῖς ἀντιλογί-
ας πέρας, εἰς βεβαίωσιν ὁ ὅρκος. ἐν ᾧ περισ-
σότερον βουλόμενος ὁ θεὸς ἐπιδεῖξαι τοῖς κλη-
ρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμετάθετον τῆς
βουλῆς αὐτοῦ, ἐμεσίτευσεν ὅρκῳ, ἵνα διὰ δύο
πραγμάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον
ψεύσασθαι θεόν, ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχωμεν,
οἱ καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς προκειμένης
ἐλπίδος, ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν τῆς ψυχῆς,
ἀσφαλῆ τε, καὶ βεβαίαν, καὶ εἰσερχομένην εἰς
τὸ

eſt particeps,is rudis eſt ſermonis iuſtitiæ,
infans em̃ eſt. Porrò perfectorũ eſt ſolidus
cibus,nempe horum qui propter aſſuetudi
nem,ſenſus habent exercitatos ad diſcretio
nem boni pariter ac mali. Quapropter
omiſſo qui in Chriſto rudes inchoat,ſermo
ne,ad perfectionẽ feramur,non rurſum fun
damentũ iacientes pœnitẽtiæ ab operibus
mortuis,& fidei in deũ,baptiſmatũ,doctri
næ,ac manuũ impoſitionis,& reſurrectio
nis mortuorũ,& iudicij æterni. Atq; id fa
ciemus,ſi quidẽ permiſerit deus. Nam fieri
non poteſt,ut qui ſemel fuerint illuminati,
guſtauerintq; donũ cœleſte,& participes
facti fuerint ſpirit⁹ ſancti,guſtauerintq; bo
num dei uerbum,ac uirtutes futuri ſeculi,ſi
prolabãtur,denuo renouẽtur per pœniten
tiam,ab integro crucifigẽtes ſibimetipſis fi
liũ dei,& ludibrio exponentes. Siquidẽ ter
ra quæ imbrem ſæpius in ſe uenientẽ com
biberit,& progenuerit herbã accõmodam
eis,opera quorum & colitur,recipit benedi
ctionẽ à deo. At quæ produxerit ſpinas &
tribulos,reproba eſt,& maledictioni confi
nis,cuius exitus huc tendit ut exuratur. Cæ
terum perſuaſimus nobis de uobis dilecti,
quæ his ſint meliora,& cum ſalute coniun
cta,tametſi ſic loquamur. Non em̃ iniuſtus
eſt deus,ut obliuiſcat̃ operis ueſtri,& labo
ris ex charitate ſuſcepti,quã exhibuiſtis er
ga nomen illius,qui miniſtraſtis ſanctis &
miniſtratis. Cupimus aũt ut unuſquiſq; ue
ſtrum idem præſtet ſtudiũ ad plenam ſpei
certitudinẽ,uſq; ad perfectionẽ,ne ſitis im
becilles,ſed imitatores eorũ,qui per fidem
ac patientiã hæreditatẽ accipiũt promiſsio
nis. Deus enim pollicitus Abrahę,quũ non
poſſet per queñ̃ maiorẽ iurare,iurauit per
ſeipſum dicẽs,Niſi benedicens benedixero
tibi,& multiplicãs multiplicauero te. Atq;
ita quum patiẽter expectaſſet,cõſequutus
eſt ꝓmiſſum. Nam homines quidẽ per eũ
iurant qui ſit maior,atq; ijſdem omnis con
trouerſię finis eſt,ſi accedat iuriſiurãdi con
firmatio. Qua in re deus quum eximie uel
let hæredib⁹ ꝓmiſsionis oſtẽdere firmitatẽ
conſilij ſui,interpoſuit iuſiurandũ,uti per
duas res immutabiles in qbus fieri nõ poſ
ſet ut mentiretur deus,ualidã conſolationẽ
haberem⁹,qui huc cõfugimus ut potiamur
propoſita ſpe,quã uelut ancorã tenem⁹ ani
mæ tum tutã tum firmã & introeuntẽ uſq;
ad

τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν ἰησοῦς κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδὲκ, ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα.

οὗτος γὰρ ὁ μελχισεδὲκ βασιλεὺς σαλήμ, ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ὁ συναντήσας ἀβραὰμ ὑποστρέφοντι ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλέων, καὶ εὐλογήσας αὐτόν, ᾧ καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισεν ἀβραάμ, πρῶτον μὲν ἑρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαιοσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς σαλήμ, ὅ ἐστι, βασιλεὺς εἰρήνης, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν, μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ, μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές. θεωρεῖτε δέ, πηλίκος οὗτος, ᾧ καὶ δεκάτην ἀβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης; καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν λευῒ τὴν ἱερατείαν λαμβάνοντες, ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον, τουτέστι, τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καίπερ ἐξεληλυθότας ἐκ τῆς ὀσφύος ἀβραάμ. ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν, δεδεκάτωκε τὸν ἀβραάμ, καὶ τὸν ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας εὐλόγηκεν. χωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας, τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. καὶ ὧδε μὲν δεκάτας ἀποθνήσκοντες ἄνθρωποι λαμβάνουσιν. ἐκεῖ δὲ μαρτυρούμενος, ὅτι ζῇ, καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν, διὰ ἀβραὰμ καὶ λευῒ, ὁ δεκάτας λαμβάνων δεδεκάτωται. ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὀσφύϊ τοῦ πατρὸς ἦν, ὅτε συνήντησεν αὐτῷ ὁ μελχισεδέκ. εἰ μὲν οὖν τελείωσις διὰ τῆς λευϊτικῆς ἱερωσύνης ἦν, ὁ λαὸς γὰρ ἐπ' αὐτῇ νενομοθέτητο, τίς ἔτι χρεία, κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδὲκ ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερέα, καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν ἀαρὼν λέγεσθαι; μετατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης, ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται. ἐφ' ὃν γὰρ λέγεται ταῦτα, φυλῆς ἑτέρας μετέσχηκεν, ἀφ' ἧς οὐδεὶς προσέστηκε τῷ θυσιαστηρίῳ. πρόδηλον γάρ, ὅτι ἐξ ἰούδα ἀνατέταλκεν ὁ κύριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυλὴν οὐδὲν περὶ ἱερωσύνης μωσῆς ἐλάλησε. καὶ περισσότερον ἔτι κατάδηλόν ἐστιν, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα μελχισεδὲκ ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος, ὃς οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκικῆς γέγονεν, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου. μαρτυρεῖ γάρ, ὅτι σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ. ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγούσης ἐντολῆς διὰ τὸ αὐτῆς ἀσθενὲς καὶ ἀνωφελές. οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος, ἐπεισαγωγὴ δὲ κρείττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ θεῷ, καὶ καθ' ὅσον οὐ χωρὶς ὁρκωμοσίας. οἱ μὲν

γὰρ

ad ea quæ sunt intra uelum, ubi præcursor
pro nobis ingressus est Iesus iuxta ordinem
Melchisedec, pontifex factus in æternum.

Nam hic erat Melchisedec rex Salē, pon VII
tifex dei altissimi, qui occurrit Abrahæ re/
uertenti à cęde regū, & benedixit illi, cui &
decimas ex omnibus impartitus est Abra/
ham: qui primū quidē ex interpretatiõe di/
citur rex iustitiæ, deinde uero etiā rex Salē,
quod est rex pacis, ignoti patris, ignotæ ma
tris, ignoti generis, nec initiū dierū, neq; ui/
tæ finē habens, sed assimilatus filio dei, ma/
net sacerdos in perpetuū. Cõsiderate uero
quantus hic fuerit, cui etiā decimas dederit
Abrahā patriarcha de spolijs? Atq; ij quidē
qui quod sint de numero filiorū Leui, sacer
dotij functionē sumūt, præceptū habent, ut
decimas accipiant à populo iuxta legē, hoc
est à fratribus suis, licet egressis ex lumbis
Abrahæ. At is cuius genus nõ recēsetur ex
illis, decimas accepit ab Abrahā, & habenti
promissiões benedixit. Porrò nemo negat
quin id quod min⁹ est, ab eo quod mai⁹ est
benedictionē accipiat. Atq; hic quidem ho
mines qui moriūtur, decimas accipiūt. Illic
aūt is de quo testatum est quod uiuat, & ut
ita loquar, in Abrahā decimat⁹ est etiā ipse
Leui, qui decimas solet accipe. Nā is adhuc
in lūbis patris erat, quū occurreret Abrahæ
Melchisedec. Proinde si consummatio per
Leuiticū sacerdotiū erat, siqdē per hoc po/
pul⁹ legē acceperat, qd præterea fuit opus
aliū exoriri sacerdotē, qui secūdum ordinē
Melchisedec, & nõ secundū ordinē Aaron
diceretᷣ? quandoquidē translato sacerdotio,
necesse est ut legis quoq; trāslatio fiat. Nā
is de quo dicuntᷣ hæc, ad aliā tribū pertinet,
de qua nullus altari astitit. Palā est enim ꝙ
è tribu Iuda exortus sit dn̄s noster. At nihil
loquutus est de sacerdotio Moses, quod ad
hanc tribū pertineat. Idq; magis etiā liquet
siquidē ad similitudinē Melchisedec exori/
tur sacerdos ali⁹, qui non iuxta legē mādati
carnalis factus sit, sed iuxta potētiā uitæ in/
dissolubilis. testificatᷣ enim ad hunc modū,
Tu sacerdos in æternū secūdū ordinē Mel/
chisedec. Abrogatᷣ em̄ quod præcessit præ/
ceptū propter imbecillitatē & inutilitatē.
nam nihil ad perfectionē adduxit lex, uerū
erat introductio ad spem potiorē per quam
appropinquamus deo, atq; hoc potiorē, ꝙ
non absq; iureiurando res acta sit. Nam illi

quidem

γὰρ χωρὶς ὁρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες. ὁ δὲ
μετὰ ὁρκωμοσίας διὰ τοῦ λέγοντος πρὸς αὐτόν.
ὤμοσε κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται. σὺ ἱε-
ρεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ.
κατὰ τοσοῦτον κρείττονος διαθήκης γέγονεν ἔγ
γυος ἰησοῦς. καὶ οἱ μὲν πλείονές εἰσι γεγονότες
ἱερεῖς, διὰ τὸ θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν. ὁ
δὲ διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα ἀπαράβα-
τον ἔχει τὴν ἱερωσύνην, ὅθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ
παντελὲς δύναται, τοὺς προσερχομένους δι᾽ αὐ-
τοῦ τῷ θεῷ πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν
ὑπὲρ αὐτῶν. τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιε-
ρεὺς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος
ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐ-
ρανῶν γενόμενος, ὃς οὐκ ἔχει καθ᾽ ἡμέραν ἀνάγ-
κην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδί-
ων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ
λαοῦ. τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ, ἑαυτὸν ἀνε-
νέγκας. ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχι-
ερεῖς, ἔχοντας ἀσθένειαν. ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκωμο-
σίας τῆς μετὰ τὸν νόμον, υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετε-
λειωμένον.

κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, τοιοῦτον
ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρό-
νου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τῶν ἁ-
γίων λειτουργὸς, καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς,
ἣν ἔπηξεν ὁ κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος. πᾶς
γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προσφέρειν δῶρά τε καὶ θυσί-
ας καθίσταται, ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ τοῦ-
τον, ὃ προσενέγκῃ. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδ᾽ ἂν
ἦν ἱερεὺς, ὄντων τῶν ἱερέων τῶν προσφερόντων
κατὰ τὸν νόμον τὰ δῶρα. οἵτινες ὑποδείγματι
καὶ σκιᾷ λατρεύουσι τῶν ἐπουρανίων, καθὼς
κεχρημάτισται μωσῆς, μέλλων ἐπιτελεῖν τὴν σκη-
νήν. ὅρα γάρ φησι, ποιήσῃς πάντα κατὰ τὸν
τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει. νυνὶ δὲ
διαφορωτέρας τέτυχε λειτουργίας, ὅσῳ καὶ
κρείττονός ἐστι διαθήκης μεσίτης, ἥτις ἐπὶ κρείτ-
τοσιν ἐπαγγελίαις νενομοθέτηται. εἰ γὰρ ἡ πρώ-
τη ἐκείνη ἦν ἄμεμπτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐζη-
τεῖτο τόπος. μεμφόμενος γὰρ αὐτοῖς λέγει.
ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ συν-
τελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον ἰσραὴλ, καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον
ἰούδα, διαθήκην καινὴν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην
ἣν ἐποίησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐπι-
λαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν, ἐξαγαγεῖν αὐ-
τοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου, ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν
τῇ διαθήκῃ μου, κἀγὼ ἠμέλησα αὐτῶν, λέγει κύ-
ριος. ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ
ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος,
διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ
καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτοὺς, καὶ ἔσομαι

αὐτοῖς

quidē citra iusiurādū sacerdotes facti sunt,
hic uero cum iureiurādo, per eum qui dixit
ad illū: Iurauit dn̄s & nō pœnitebit eum, tu
sacerdos in æternū secūdum ordinationem
Melchisedec. Tāto potioris testamēti spon
sor factus est Iesus. & illi quidē plures facti
fuerūt sacerdotes, propterea ꝙ per mortem
nō sinerētur permanere. at hic quod idē ma
neat in æternū, perpetuū habet sacerdotiū,
unde & saluos facere ad plenū potest, qui ꝑ
ipsum adeunt deū, semper uiuēs, ad hoc ut
interpellet pro illis. Talis em̄ decebat ut es
set nobis pōtifex pius, innocēs impollutus,
segregatꝰ à peccatoribꝰ, & sublimior cœlis
factus, cui non sit quotidie necesse, quēad
modū illis pōtificibus, prius pro ꝓprijs pec
catis uictimas offerre, deinde pro peccatis
populi. Nā id fecit semel, quū semetipsum
obtulit. Si quidē lex homines cōstituit pon
tifices, habentes infirmitatem. Porrò sermo
iusiurādi, qui supra legē fuit, filiū cōstituit
in æternū consummatū. Cæterū eorum
quæ dicimꝰ illud est caput, ꝙ talē habemus
pontificē, qui consedit ad dextrā throni ma
iestatis in cœlis, sanctorū administrator, ac
ueri tabernaculi quod fixit deus, & non ho
mo. Omnis enim pōtifex ad offerēdū dona
ria & uictimas constituit̃, unde necesse est,
ut hic etiā habeat aliqd quod offerat. Nam
si esset in terra, ne sacerdos quidē esset, ubi
sunt sacerdotes qui offerūt iuxta legē dona
ria, qui quidē exēplari & umbræ deseruiūt
cœlestiū. quemadmodū oraculo respōsum
est Mosi, quū esset absolutur ꝰ tabernaculū:
nam uide, inqt, ut facias omnia secūdū exē
plar quod ostēsum est tibi in monte. nūc ue
ro hoc excellētius sortitus est sacerdotium,
quo præstātioris est testamenti intercessor,
quod in præstātioribus ꝓmissis sancitū est.
Etem̄ si prius illud tale fuisset, ut nihil in eo
posset reprehēdi, haudquaq̄ fuisset secūdo
quęsitus locus. Nā incusans eos loquit̃ illis:
Ecce dies uenient, dicit dn̄s, & cōsummabo
sup domū Israel & sup domū Iuda, testamē
tum nouū, nō iuxta testamētū quod feci pa
tribꝰ illorū in die quū apprehēderem manū
illorū, ut educerē eos ex Aegypto, qm̄ ipsi
nō ꝑstiterūt in testamēto meo, & ego neglexi
eos, dicit dn̄s. Nam hoc est testa
mentū quod disponā domui Israel post dies
illos, dicit dn̄s, dans leges meas in mentem
illorū, & in corde illorū inscribā illas, & ero
illis

αὐτοῖς εἰς θεόν, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν. καὶ
οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ
ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων, γνῶθι τὸν κύ-
ριον, ὅτι πάντες εἰδήσουσί με ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν
ἕως μεγάλου αὐτῶν, ὅτι ἵλεως ἔσομαι ταῖς ἀδικί-
αις αὐτῶν καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, καὶ τῶν ἀνο-
μιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. ἐν τῷ λέγειν και-
νήν, πεπαλαίωκε τὴν πρώτην. τὸ δὲ παλαιούμε-
νον καὶ γηράσκον, ἐγγὺς ἀφανισμοῦ.

Εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη δικαιώματα λατρεί-
ας, τό, τε ἅγιον κοσμικόν. σκηνὴ γὰρ κατεσκευ-
άσθη ἡ πρώτη, ἐν ᾗ ἥ τε λυχνία, καὶ ἡ τράπεζα,
καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἄρτων, ἥτις λέγεται ἁγία.
μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνή, ἡ
λεγομένη ἁγία ἁγίων, χρυσοῦν ἔχουσα θυματή-
ριον, καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, περικεκα-
λυμμένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος χρυσῆ
ἔχουσα τὸ μάννα, καὶ ἡ ῥάβδος ἀαρὼν ἡ βλα-
στήσασα, καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης. ὑπεράνω
δὲ αὐτῆς χερουβὶμ δόξης, κατασκιάζοντα τὸ
ἱλαστήριον. περὶ ὧν οὐκ ἔστι νῦν λέγειν κατὰ μέ-
ρος. τούτων δὲ οὕτως κατεσκευασμένων, εἰς μὲν
τὴν πρώτην σκηνὴν διὰ παντὸς εἰσίασιν οἱ ἱε-
ρεῖς, τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες, εἰς δὲ τὴν δευ-
τέραν ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεύς, οὐ
χωρὶς αἵματος, ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ
τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων. τοῦτο δηλοῦντος τοῦ
πνεύματος τοῦ ἁγίου, μήπω πεφανερῶσθαι
τὴν τῶν ἁγίων ὁδόν, ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς ἐ-
χούσης στάσιν, ἥτις παραβολὴ εἰς τὸν καιρὸν τὸν
ἐνεστηκότα, καθ' ὃν δῶρά τε καὶ θυσίαι προσ-
φέρονται, μὴ δυνάμεναι κατὰ συνείδησιν τε-
λειῶσαι τὸν λατρεύοντα, μόνον ἐπὶ βρώμασι καὶ
πόμασι, καὶ διαφόροις βαπτισμοῖς, καὶ δικαιώ-
μασι σαρκός, μέχρι καιροῦ διορθώσεως ἐπικείμε-
να. Χριστὸς δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν μελ-
λόντων ἀγαθῶν, διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειοτέ-
ρας σκηνῆς, οὐ χειροποιήτου, τουτέστιν, οὐ ταύτης
τῆς κτίσεως, οὐ δὲ δι' αἵματος τράγων καὶ μό-
σχων, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος εἰσῆλθεν ἐφάπαξ
εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑρόμενος. εἰ γὰρ
τὸ αἷμα ταύρων, καὶ τράγων, καὶ σποδὸς δαμά-
λεως, ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους, ἁγιάζει
πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα, πόσῳ μᾶλλον
τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος αἰωνίου
ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ θεῷ, καθαιρεῖ
τὴν συνείδησιν ὑμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, εἰς
τὸ λατρεύειν θεῷ ζῶντι. καὶ διὰ τοῦτο διαθή-
κης καινῆς μεσίτης ἐστίν, ὅπως θανάτου γενομέ-
νου, εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ δια-
θήκῃ παραβάσεων, τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ
κεκλημένοι, τῆς αἰωνίου κληρονομίας. ὅπου γὰρ
διαθήκη

illis deus,& ipsi erũt mihi populus. Et non
docebũt quisq; ꝓximũ suũ & unusqsq; fra
trem suũ,dicẽtes:Cognosce dñm,quod om
nes cogniturí sint me,ab eo qui pusillus fue
rit inter eos usq; ad eũ qui magnus est inter
illos:quoniã placatus ero sup iniustitijs illo
rum & peccatis corũ,& iniquitatũ illorum
nõ recordabor amplius. Per hoc quod dicit
nouũ,antiquauit prius.porrò quod ãtiqua/
tur ac senescit,in ꝓpinquo est ut euanescat.

Igit̃ habebat quidẽ etiã prius illud,iusti/ IX
ficationes cultus ac sanctũ mũdanũ. Siqdẽ
tabernaculũ factũ fuit primũ,in quo erãt &
lucernæ & mẽsa & propositio panũ quam
uocãt sancta.Post secundũ aũt uelũ erat ta/
bernaculũ,quod uocat̃ sanctũ sanctorũ,au
reum habẽs thuribulũ & arcã testamẽti un
diq; circũtectã auro,in qua urna aurea ha/
bens mãna & uirga Aaron quę germinaue
rat & tabulæ testamẽti.Supra hãc aũt Che/
rubim gloriæ,obũbrantia propitiatoriũ. de
quibus nõ est nũc dicendũ singulatim.His
aũt ad hũc ordinatis modũ,in prius qdẽ ta/
bernaculũ semp ingrediunt̃ sacerdotes,qui
sacrorũ ritus peragãt:in secundũ aũt semel
quotãnis solus pontifex,non sine sanguine
quẽ offert pro seipso & pro populi ignorã/
tijs.Illud significãte spiritusancto,nõdũ ma
nifestatã esse sanctorũ uiã,adhuc priore ta/
bernaculo cõsistente,quę erat similitudo ꝓ
tẽpore tũ præsente,in quo dona sacrificiaq;
offerũtur,quæ non possint iuxta cõscientiã
perfectũ reddere cultorem,in cibis dũtaxat
& potionib⁹ & diuersis ablutionib⁹ ac iusti
ficationib⁹ carnis usq; ad tẽpus correctiõis
imposita.At Christus accedẽs põtifex futu
rorũ bonorũ,per maius & pfectius taberna
culũ non manu factũ,hoc est,nõ huius stru
cturæ,neq; per sanguinẽ hircorũ ac uitulo/
rum,sed per propriũ sanguinẽ ingressus est
semel in sancta,æterna redẽptione reperta.
Nam si sanguis taurorũ & hircorũ & cinis
iuuẽcæ,aspergẽs inquinatos,sanctificat ad
carnis purificationẽ,quanto magis sanguis
Christi qui per spiritũ ęternũ seipsum obtu
lit immaculatũ deo,purgabit conscientiam
uestrã à mortuarijs operibus,ad seruiẽdum
deo uiuenti? Et ob id noui testamẽti conci/
liator est,ut morte intercedẽte,ad redẽptio/
nem earũ præuaricationũ,quæ fuerant sub
priori testamẽto,ij qui uocati sunt,ꝓmissio
nem accipiãt æternę hæreditatis.Siqdẽ ubi
H 4 testa

διαθήκη, θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι τοῦ διαθεμένου. διαθήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία, ἐπεὶ μή ποτε ἰσχύει, ὅτε ζῇ ὁ διαθέμενος. ὅθεν οὐδ᾽ ἡ πρώτη, χωρὶς αἵματος ἐγκεκαίνισται. λαληθείσης γὰρ πάσης ἐντολῆς κατὰ νόμον ὑπὸ μωσέως παντὶ τῷ λαῷ, λαβὼν τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ τράγων μετὰ ὕδατος καὶ ἐρίου κοκκίνου καὶ ὑσσώπου, αὐτό τε τὸ βιβλίον καὶ πάντα τὸν λαὸν ἐρράντισε, λέγων. τοῦτο τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός. καὶ τὴν σκηνὴν δὲ καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς λειτουργίας τῷ αἵματι πάντα ὁμοίως ἐρράντιζε. καὶ σχεδὸν ἐν αἵματι πάντα καθαρίζεται κατὰ τὸν νόμον, καὶ χωρὶς αἱματεκχυσίας οὐ γίνεται ἄφεσις. ἀνάγκη οὖν τὰ μὲν ὑποδείγματα τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τούτοις καθαρίζεσθαι. αὐτὰ δὲ τὰ ἐπουράνια, κρείττοσι θυσίαις παρὰ ταύτας. οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ χριστός, ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ᾽ εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν. οὐδ᾽ ἵνα πολλάκις προσφέρῃ ἑαυτόν, ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται εἰς τὰ ἅγια κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἐν αἵματι ἀλλοτρίῳ, ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν πολλάκις παθεῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. νῦν δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων, εἰς ἀθέτησιν ἁμαρτίας, διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται. καὶ καθ᾽ ὅσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις, οὕτως καὶ ὁ χριστὸς ἅπαξ προσενεχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας, ἐκ δευτέρου χωρὶς ἁμαρτίας ὀφθήσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις εἰς σωτηρίαν.

σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, κατ᾽ ἐνιαυτὸν ταῖς αὐταῖς θυσίαις ἃς προσφέρουσιν εἰς τὸ διηνεκές, οὐδέποτε δύναται τοὺς προσερχομένους τελειῶσαι. ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐπαύσαντο προσφερόμεναι; διὰ τὸ μηδὲ μίαν ἔχειν ἔτι συνείδησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λατρεύοντας, ἅπαξ κεκαθαρμένους. ἀλλ᾽ ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁμαρτιῶν κατ᾽ ἐνιαυτόν. ἀδύνατον γὰρ αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας. διὸ εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον, λέγει. θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας. σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι, ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ εὐδόκησας, τότε εἶπον. ἰδοὺ ἥκω, ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι ὁ θεὸς τὸ θέλημά σου. ἀνώτερον λέγων, ὅτι θυσίαν καὶ προσφοράν, καὶ ὁλοκαυτώματα, καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας, οὐδὲ εὐδόκησας, αἵτινες κατὰ τὸν νόμον

teſtamentũ eſt, mors intercedat neceſſe eſt teſtatoris. Nam teſtamentũ in mortuis ra tum eſt, quãdoquidem nondũ ualet quum uiuit teſtator. Vnde ne prius quidem illud, abſq; ſanguine dedicatũ fuit. Quum enim Moſes omne præceptũ iuxta legem expo ſuiſſet omni populo, ſumpto ſanguine uitu lorũ & hircorũ, cum aqua & lana coccina & hyſſopo, ſimul & ipſum librũ & totum populũ aſperſit, dicẽs: Hic eſt ſanguis teſta menti, quod mandauit uobis deus. Inſuper aũt & tabernaculũ & omnia uaſa miniſte rij, ſanguine cõſimiliter aſpergebat. Et om nia ferè ſecundũ legem ſanguine purifican tur, & abſq; ſanguinis effuſione non fit re miſsio. Itaq; neceſſe eſt ut exẽplaria quidẽ eorũ quæ ſunt in cœlis, hiſce reb⁹ purificen tur, cæterum ipſa cœleſtia potioribus q̃ hæ ſint, uictimis mũdẽtur. Non enim in manu facta ſancta ingreſſus eſt Chriſtus, exẽpla ria uerorũ, ſed in ipſum cœlum ut appareat nunc in conſpectu dei pro nobis, non ut ſæ pius offerat ſemetipſum, quẽadmodũ pon tifex ingredit̃ in ſancta ſingulis annis per ſanguinẽ alienum. Alioqui oportuiſſet illũ ſæpius paſſum fuiſſe à condito mũdo. Nũc aũt ſemel ſub conſummationẽ ſeculorum, ad profligationẽ peccati, per immolationẽ ſuĳpſius apparuit. Et quatenus illud manet homines, ut ſemel moriantur, poſt hoc autẽ iudiciũ: ita & Chriſtus ſemel oblat⁹, ut mul torum peccata tolleret, rurſus abſq; pecca to conſpicietur, ĳs qui illum expectãt in ſa lutem. Nam lex umbrã obtinens futuro rum bonorũ, non ipſam imaginẽ rerum his hoſtĳs quas ſingulis annis eaſdẽ continẽter offerunt, nunq̃ poteſt accedentes perfectos reddere. Alioqui nonne deſĳſſent offerri: propterea ꝙ nullã iam habuiſſent conſcien tiam peccatorũ, qui ſacrificaſſent, ac ſemel purgati eſſent. Atqui in iſtis cõmemoratio fit peccatorum quotãnis. Non enim poteſt ſanguis taurorum & hircorum auferre pec cata. Quapropter quũ ingreſſurus eſt mũ dum, dicit: Sacrificium & oblationem no luiſti. Corpus autem aptaſti mihi, holocau tomata & pro peccato non comprobaſti. Tunc dixi: Ecce adſum, in capite libri ſcri ptum eſt de me, ut faciam deus uolũtatem tuam. Superius quum dicit, Sacrificium & oblationem & holocautomata & pro pec cato noluiſti, neq; comprobaſti, quæ iuxta legem

νόμον προσφέρονται, τότε εἴρηκεν, ἰδοὺ ἥκω τοῦ ποιῆσαι ὁ θεὸς τὸ θέλημά σου, ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ, ἐν ᾧ θελήματι ἡγιασμένοι ἐσμὲν, οἱ διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ ἐφάπαξ. καὶ πᾶς μὲν ἱερεὺς ἕστηκε καθ' ἡμέραν λειτουργῶν, καὶ τὰς αὐτὰς πολλάκις προσφέρων θυσίας, αἵ τινες οὐδέποτε δύνανται περιελεῖν ἁμαρτίας. αὐτὸς δὲ μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυσίαν, εἰς τὸ διηνεκὲς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος, ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ. μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζομένους. μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. μετὰ γὰρ τὸ προειρηκέναι, αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν διαθήσομαι πρὸς αὐτοὺς, μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν διανοιῶν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτοὺς, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. ὅπου δὲ ἄφεσις τούτων, οὐκ ἔτι προσφορὰ περὶ ἁμαρτίας. ἔχοντες οὖν ἀδελφοὶ παρρησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι ἰησοῦ, ἣν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος, τουτέστι, τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἱερέα μέγαν ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, προσερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφορίᾳ πίστεως, ἐρραντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς. καὶ λελουμένοι τὸ σῶμα, ὕδατι καθαρῷ, κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος, ἀκλινῆ. πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος. καὶ κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης, καὶ καλῶν ἔργων, μὴ ἐγκαταλείποντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν, καθὼς ἔθος τισὶν, ἀλλὰ παρακαλοῦντες, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ βλέπετε ἐγγίζουσαν τὴν ἡμέραν. ἑκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκ ἔτι περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία, φοβερὰ δέ τις ἐκδοχὴ κρίσεως, καὶ πυρὸς ζῆλος ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς ὑπεναντίους. ἀθετήσας τις νόμον μωσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει. πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας, ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας. οἴδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα, ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος. καὶ πάλιν, κύριος κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ. φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος. ἀναμιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες, πολλὴν ἄθλησιν

legem offerūtur, tunc dixit: Ecce adsum ut faciam deus uoluntatē tuam: tollit prius, ut posterius statuat: per quā uoluntatē sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel peractā. Et omnis quidē sacerdos asistit quotidie, sacra peragēs, & easdē sæpius offerens hostias quæ nunq̄ posint auferre peccata. Hic uero una pro peccatis oblata uictima, perpetuo sedet ad dexterā dei, id quod superest expectans, donec reddantur inimici ipsius, scabellū pedum eius. Vnica enim oblatione perfectos effecit in perpetuum eos qui sanctificātur. Testificatur autem nobis & ipse spiritus sanctus, nimirum quum prædixerit, Hoc est testamentum quod cōdam erga illos post dies illos, dicit domin⁹, dans leges meas in corde illorum, & in mentibus illorum inscribam eas, & peccatorum atq; iniquitatū illorum non recordabor amplius. Porrò ubi horū est remisio, nō est amplius oblatio pro peccato. Quum igitur fratres, habeamus libertatem adeundi in sancta per sanguinē Iesu, ea uia quam dedicauit nobis recentē ac uiuētem, per uelamētum, hoc est per carnem suam, quumq; habeamus sacerdotē magnū præfectū domui dei, accedamus cum uero corde, in certitudine fidei, aspersi cordibus, ac depulsa consciētia mala, & abluti corpore, aqua pura, teneamus confesionē spei, non uacillantē: fidelis enim qui promisit: & consideremus nos inuicē, in hoc, ut puocemus ad charitatē & bona opera, non deserentes aggregationē nostri mutuā, sicuti mos est nonnullis, sed adhortantes inuicē, idq; hoc magis quod uidetis appropinquantē diem. Nam si uolētes peccauerimus post acceptā cognitionē ueritatis, non ultra pro peccatis reliqua est hostia, sed formidabilis quædam expectatio iudicij, & ignis uehemētia, qui deuoraturus est aduersarios. Qui asperna tus fuerit Mosi legem, absq; misericordia sub duob⁹ aut tribus testibus morit̄. Quāto putatis peiorib⁹ afficiet̄ supplicijs, qui filiū dei cōculcarit, & sanguinē testamēti ceu rē prophanā habuerit, per quē fuerat sanctificatus, & spiritū gratiæ cōtumelia affecerit. Nouimus em̄ eū qui dixit, Meū est ulcisci ego rependā, dicit dñs. Et rursum, Dñs iudicabit populū suū. Horrendū est incidere in manus dei uiuētis. Redeāt aūt uobis in memoriā supiores dies, in qb⁹ illuminati ingēs certamen

ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων. τοῦτο μὲν, ὀνειδισμοῖς τε καὶ θλίψεσι θεατριζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομένων γενηθέντες. καὶ γὰρ τοῖς δεσμοῖς μου συνεπαθήσατε, καὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε, γινώσκοντες ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς κρείττονα ὕπαρξιν ἐν οὐρανοῖς καὶ μένουσαν. μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν παῤῥησίαν ὑμῶν, ἥ τις ἔχει μισθαποδοσίαν μεγάλην. ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρείαν, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ποιήσαντες, κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν. ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον, ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονιεῖ. ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται, καὶ ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ. ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίησιν ψυχῆς.

ἔστι δὲ πίστις, ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων. ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι. πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ βλεπόμενα γεγονέναι. πίστει πλείονα θυσίαν ἄβελ παρὰ κάϊν προσήνεγκε τῷ θεῷ, δι' ἧς ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος, μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ δι' αὐτῆς ἀποθανὼν ἔτι λαλεῖ. πίστει ἐνὼχ μετετέθη τοῦ μὴ ἰδεῖν θάνατον, καὶ οὐχ εὑρίσκετο, διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός. πρὸ γὰρ τῆς μεταθέσεως αὐτοῦ μεμαρτύρηται εὐηρεστηκέναι τῷ θεῷ. χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι. πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ θεῷ, ὅτι ἐστὶ, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται. πίστει χρηματισθεὶς νῶε περὶ τῶν μηδέπω βλεπομένων, εὐλαβηθεὶς, κατεσκεύασε κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ, δι' ἧς κατέκρινε τὸν κόσμον καὶ τῆς κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος. πίστει καλούμενος ἀβραὰμ ὑπήκουσεν ἐξελθεῖν εἰς τὸν τόπον, ὃν ἤμελλε λαμβάνειν εἰς κληρονομίαν, καὶ ἐξῆλθε, μὴ ἐπιστάμενος ποῦ ἔρχεται. πίστει παρῴκησεν εἰς γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς κατοικήσας μετὰ ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ τῶν συγκληρονόμων τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς. ἐξεδέχετο γὰρ, τὴν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός. πίστει καὶ αὐτὴ σάῤῥα δύναμιν εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλαβε, καὶ παρὰ καιρὸν ἡλικίας ἔτεκεν, ἐπεὶ πιστὸν ἡγήσατο τὸν ἐπαγγειλάμενον. διὸ καὶ ἀφ' ἑνὸς ἐγεννήθησαν, καὶ ταῦτα νενεκρωμένου,

καθὼς

certamē sustinuistis afflictionū, partim quidem dum & probris & pressuris affecti, spectaculo fuistis omnibus, partim dū consortes ita conuersantiū facti estis. Siquidē & afflictionū quæ ex uinculis meis cōtigerūt participes fuistis, & direptionē facultatū uestrarum cū gaudio accepistis, sciētes uos habere in uobis, potiorē substātiā in cœlis ac manētem. Ne abieceritis igitur fiduciā uestrā quæ magnā habet præmij retributionē. Nā patiētia uobis est opus, ut ubi uolūtatē dei peregeritis, reportetis promissionē. Adhuc enim perpusillū tēporis & qui uenturus est ueniet & non tardabit. Iustus aūt ex fide uicturus est: & si se subduxerit, non probabitur animo meo. At nos nō sumus qui subducamus nos in perditionē, sed ad fidē ꝑtinemus in acquisitionē animæ. Est aūt fides carū rerū quæ sperātur, substātia, argumentū eorum quæ non uidētur. per hanc eñ testimoniū meruerunt seniores. Per fidem intelligimus ꝑfecta fuisse secula uerbo dei, ut ex his quæ non apparebāt, ea quæ uident̄ fierent. Per fidem uberiorē hostiā Abel obtulit deo q̄ Cain: per quā testimoniū meruit, ꝙ esset iustus, testimoniū ꝑhibente de donarijs illius deo, & per hanc mortuus adhuc loquit̄. Per fidem Enoch fuit translatus, ne uideret mortem, nec fuit inuētus propterea quod trāstulerat illū deus, prius q̄ enim transferretur, testimoniū meruerat, quod placuisset deo. At qui sine fide, fieri non potest, ut quis illi placeat. Nam qui accedit ad deū, hunc credere oportet esse deū & esse remuneratorē quærētibus se. Per fidē admonitus oraculo Noe ea quæ nondū uidebant̄, ueritus, apparauit arcam ad salutē domus suæ, per quā arcam condēnauit mundū, & eius quæ secundū fidem est, iustitiæ factus est hæres. Per fidem appellatus Abrahā obedijt, ut exiret in locū quem accepturus erat in hæreditatē, & exiuit, nesciens quò esset uenturus. Per fidē cōmigrauit in terrā promissionis, ueluti peregrinam, quū in tabernaculis habitasset cum Isaac & Iacob cohæredibus eiusdē promissionis. Expectauerat enim habētem fundamenta ciuitatē, cuius opifex & conditor est deus. Per fidem & ipsa Sara uim ad concipiendum ac retinendum semen accepit, ac præter ætatis rationē peperit, ꝙ fidelē iudicaret eū qui promiserat. Quapropter & ex uno ꝓgnati sūt posteri, eoq; iā ānis effœto tanto

καθὼς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει, καὶ ὡσεὶ
ἄμμος ἡ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ἡ ἀνα-
ρίθμητος. κατὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάν-
τες, μὴ λαβόντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πόρ-
ρωθεν αὐτὰς ἰδόντες καὶ πεισθέντες, καὶ ἀσπα-
σάμενοι καὶ ὁμολογήσαντες, ὅτι ξένοι καὶ παρε-
πίδημοί εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς. οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγον-
τες, ἐμφανίζουσιν, ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσι. καὶ
εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνευον ἀφ᾽ ἧς ἐξῆλθον, εἶχον
ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι. νῦν δὲ κρείττονος ὀρέ-
γονται, τουτέστιν ἐπουρανίου. διὸ οὐκ ἐπαισχύνε-
ται αὐτοὺς ὁ θεός, θεὸς ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶν, ἡτοί-
μασε γὰρ αὐτοῖς πόλιν. πίστει προσενήνοχεν ἀ-
βραὰμ τὸν ἰσαὰκ πειραζόμενος, καὶ τὸν μονο-
γενῆ προσέφερεν, ὁ τὰς ἐπαγγελίας ἀναδεξά-
μενος, πρὸς ὃν ἐλαλήθη, ὅτι ἐν ἰσαὰκ κληθήσε-
ταί σοι σπέρμα, λογισάμενος ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν
ἐγείρειν δυνατὸς ὁ θεός, ὅθεν αὐτὸν καὶ ἐν παρα-
βολῇ ἐκομίσατο. πίστει περὶ μελλόντων εὐλόγη-
σεν ἰσαὰκ τὸν ἰακὼβ καὶ τὸν ἠσαῦ. πίστει ἰακὼβ
ἀποθνήσκων, ἕκαστον τῶν υἱῶν ἰωσὴφ εὐλόγη-
σε, καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβ-
δου αὐτοῦ. πίστει, ἰωσὴφ τελευτῶν, περὶ τῆς
ἐξόδου τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐμνημόνευσε, καὶ πε-
ρὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐνετείλατο. πίστει, μωσῆς
γεννηθείς, ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν πατέ-
ρων αὐτοῦ, διότι εἶδον ἀστεῖον τὸ παιδίον, καὶ
οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως.
πίστει, μωσῆς μέγας γενόμενος, ἠρνήσατο λέ-
γεσθαι υἱὸς θυγατρὸς φαραώ, μᾶλλον ἑλόμε-
νος συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ, ἢ
πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν, μεί-
ζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τῶν ἐν αἰγύπτῳ
θησαυρῶν τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ. ἀπέ-
βλεπε γὰρ εἰς τὴν μισθαποδοσίαν. πίστει κα-
τέλιπεν αἴγυπτον, μὴ φοβηθεὶς τὸν θυμὸν τοῦ
βασιλέως. τὸν γὰρ ἀόρατον ὡς ὁρῶν ἐκαρτέ-
ρησε. πίστει πεποίηκε τὸ πάσχα καὶ τὴν πρό-
σχυσιν τοῦ αἵματος, ἵνα μὴ ὁ ὀλοθρεύων τὰ
πρωτότοκα, θίγῃ αὐτῶν. πίστει διέβησαν
τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς διὰ ξηρᾶς, ἧς πεῖ-
ραν λαβόντες οἱ αἰγύπτιοι, κατεπόθησαν.
πίστει τὰ τείχη ἱεριχὼ κατέπεσε, κυκλωθέντα
ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. πίστει ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐ συ-
ναπώλετο τοῖς ἀπειθήσασι, δεξαμένη τοὺς κα-
τασκόπους μετ᾽ εἰρήνης. καὶ τί ἔτι λέγω; ἐπι-
λείψει γάρ με διηγούμενον ὁ χρόνος περὶ γε-
δεών, βαράκ τε, καὶ σαμψὼν καὶ ἰεφθάε, δα-
βίδ τε καὶ σαμουήλ, καὶ τῶν προφητῶν, οἳ διὰ
πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο
δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν
στόματα λεόντων, ἔσβεσαν δύναμιν πυρός,

ἔφυγον

tanto numero quãto sunt stellæ cœli,& ue/
lut arena quę est iuxta marginem maris in/
numerabilis. Iuxta fidẽ mortui sunt hi om/
nes,quũ non accepissent promissiones,sed
procul eas uidissent & credidissent,salutas/
sentq́; & cõfessi fuissent se hospites atq; ad
uenas esse in terra. Nam hæc qui dicũt,de/
clarant se patriã inquirere. Et si illius quidẽ
memores fuissent unde fuerant profecti,ha
bebant opportunitatẽ reuertẽdi. Nunc aũt
meliorẽ expetunt,hoc est cœlestem. Qua/
propter nõ erubescit ipse deus uocari deus
illorũ. parauerat enim illis ciuitatem. Per fi/
dem obtulit Abrahã Isaac,quum tẽtaretur,
& unigenitũ obtulit,in quo promissiones
acceperat,ad quem dictũ fuerat,In Isaac uo
cabitur tibi semen,quum illud secũ perpen/
disset deũ uel à mortuis excitare posse,un/
de illũ etiã resurrectionis typo reduxit. Per
fidem de futuris benedixit Isaac filio Iacob
& Esau. Per fidem Iacob moriẽs,singulis fi
lijs Ioseph benedixit,& adorauit fastigium
uirgæ illius. Per fidem Ioseph moriens,de
egressione filiorũ Israel meminit,deq; ossi/
bus suis mãdauit. Per fidẽ quũ natus esset
Moses,occultatus est menses treis à paren/
tibus suis,propterea q uiderent elegantem
puellum,nec ueriti sunt edictũ regis. Per fi/
dem Moses iam grãdis renuit uocari filius
filiæ Pharaonis,potius eligens simul malis
affici cum populo dei,q̃ temporarijs pecca/
ti cõmodis frui,maiores arbitratus diuitias
probrum Christi,q̃ Aegyptiorũ thesauros.
Respectum enim habebat remunerationis.
Per fidem reliquit Aegyptũ,haud ueritus
ferociam regis. Perinde enim quasi uidisset
eum qui est inuisibilis,ita obdurauit. Per fi/
dem fecit pascha & effusionẽ sanguinis,ne
is qui perimebat primogenita,tangeret ip/
sos. Per fidem transierunt rubrũ mare,uelu
ti per siccam terrã,q quum tẽtassent Aegy
ptij,absorpti sunt. Per fidem mœnia Hieri/
cho conciderũt,circũdata ad dies septẽ. Per
fidem Raab meretrix nõ perijt unà cum ijs
qui non obedierãt,quũ excepisset hospitio
exploratores pacifice. Et quid præterea lo/
quor? Deficiet enim me tẽpus,cõmemorã/
tem de Gedeone,de Barac & Sampsone &
Hiephthaẽ,necnõ Dauid & Samuele ac ꝓ/
phetis,qui ꝑ fidẽ expugnauerũt regna,ope
rati sunt iustitiã,assequuti sũt promissiões,
occluserũt ora leonũ,extinxerũt uim ignis,

effugerũt

ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων. ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν. ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν. ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς, ἐλιθάσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον, περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι, καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς. καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως, οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν, τοῦ θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσιν.

τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα, καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν, καὶ τελειωτὴν ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς, ὑπέμεινε σταυρὸν, αἰσχύνης καταφρονήσας, ἐν δεξιᾷ τε τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ ἐκάθισεν. ἀναλογίσασθε γὰρ τὸν τοιαύτην ὑπομεμενηκότα ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς αὐτὸν ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ κάμητε, ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυόμενοι. οὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι, καὶ ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως, ἥτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγεται. υἱέ μου μὴ ὀλιγώρει παιδείας κυρίου, μὴ δὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος. ὃν γὰρ ἀγαπᾷ κύριος, παιδεύει. μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν, ὃν παραδέχεται. εἰ παιδείαν ὑπομένετε, ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ θεός. τίς γάρ ἐστιν υἱὸς, ὃν οὐ παιδεύει πατήρ; εἰ δὲ χωρίς ἐστε παιδείας, ἧς μέτοχοι γεγόνασι πάντες, ἄρα νόθοι ἐστὲ καὶ οὐχ υἱοί. εἶτα τοὺς μὲν τῆς σαρκὸς ἡμῶν πατέρας εἴχομεν παιδευτὰς καὶ ἐνετρεπόμεθα, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ πατρὶ τῶν πνευμάτων, καὶ ζήσομεν; οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, ἐπαίδευον, ὁ δὲ ἐπὶ τὸ συμφέρον εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ. πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης. ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης. διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε, καὶ τροχιὰς ὀρθὰς ποιήσατε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῇ, ἰα-

θῇ δὲ

effugerunt acies gladij, ualidi facti sunt ex
imbecillitate, effecti sunt robusti in bello, in
cursiones auerterunt exterorum. Mulieres
acceperunt ex resurrectione mortuos suos.
Alij uero distēti sunt, aspernati redemptio-
nem, ut potiorem sortirētur resurrectionē.
Alij rursus ludibrijs & flagris explorati sūt,
insuper & uinculis & carcere, lapidati sunt,
dissecti sunt, tentati sunt, occisione gladij oc
cubuerunt, oberrarunt in ouillis & caprinis
pellibus, destituti, pressi, afflicti, quibus indi
gnus erat mundus, in desertis errantes &
montibus ac spelūcis & cauernis terræ. At
q; omnes hi testimonium promeriti per fi-
dem, non acceperāt promissionem, ꝙ deus
de nobis melius quiddam prouiderat, ne si-
ne nobis consummarentur. Proinde nos
quoq; quum tanta septi simus nube testiū,
deposito onere omni, & tenaciter inhærēte
peccato, per tolerantiā curramus in propo-
sito nobis certamine, respiciētes ad fidei du
cem & consummatorē Iesum, qui proposi-
to sibi gaudio pertulit crucē ignominia cō-
tempta, & ad dexteram throni dei cōsedit.
Reputate enim ꝙ is talem sustinuerit à pec
catoribus aduersus se contradictionem, ne
defatigemini, animis defecti. Nōdum usq;
ad sanguinē restitistis, aduersus peccatum
repugnantes, & obliti estis exhortationis
quæ uobis tanquam filijs loquitur: Fili mi,
ne neglexeris correptionē domini, neq; de-
ficias quum ab eo argueris. Quem enim di
ligit dominus, corripit: flagellat autem om-
nem filium quem recipit. Si castigationem
sustinetis, ueluti filijs uobis offert se deus.
Quis enim est filius, quem non castigat pa
ter? Quod si alieni estis à castigatione, cu-
ius participes sunt omnes, igit̃ spurij estis,
nō filij. Itaq; quum carnis nostræ patres ha-
buerimus castigatores, & reueriti simus il-
los, an non multo magis subijciemur patri
spirituum & uiuemus. Atq; illi quidem ad
paucos dies, pro arbitratu suo nos erudie-
bant: hic autem ad commodum nostrum in
hoc ut impartiat nobis sanctimoniā suam.
Omnis autē castigatio in præsens quidem
non uidetur esse gaudij, sed molestiæ. At
postea fructum tranquillum iustitiæ reddit
ijs qui per illam fuerint exercitati. Quapro
pter manus remissas & genua soluta surri-
gite, & facite ut recti sint gressus pedibus
uestris, ne claudicatio aberret à uia, imò sa-
netur

δὴ δὲ μᾶλλον. εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων,
καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν
κύριον, ἐπισκοποῦντες, μή τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς
χάριτος τοῦ θεοῦ, μή τις ῥίζα πικρίας, ἄνω
φύουσα ἐνοχλῇ, καὶ διὰ ταύτης μιανθῶσι πολ-
λοί, μή τις πόρνος ἢ βέβηλος ὡς Ἡσαῦ, ὃς ἀν-
τὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια αὐ-
τοῦ. ἴστε γάρ, ὅτι καὶ μετέπειτα θέλων κληρο-
νομῆσαι τὴν εὐλογίαν, ἀπεδοκιμάσθη. μετα-
νοίας γὰρ τόπον οὐχ εὗρε, καίπερ μετὰ δα-
κρύων ἐκζητήσας αὐτήν. οὐ γὰρ προσεληλύ-
θατε ψηλαφωμένῳ ὄρει, καὶ κεκαυμένῳ πυρί,
καὶ γνόφῳ, καὶ σκότῳ, καὶ θυέλλῃ, καὶ σάλ-
πιγγος ἤχῳ, καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκού-
σαντες, παρῃτήσαντο μὴ προστεθῆναι αὐτοῖς
λόγον. οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλόμενον, κἂν
θηρίον θίγῃ τοῦ ὄρους, λιθοβοληθήσεται, ἢ βο-
λίδι κατατοξευθήσεται, καὶ οὕτως φοβερὸν
ἦν τὸ φανταζόμενον. μωσῆς εἶπεν, ἔκφοβός
εἰμι καὶ ἔντρομος. ἀλλὰ προσεληλύθατε σιὼν
ὄρει, καὶ πόλει θεοῦ ζῶντος, ἱερουσαλὴμ ἐπου-
ρανίῳ, καὶ μυριάσιν ἀγγέλων πανηγύρει, καὶ
ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμ-
μένων, καὶ κριτῇ θεῷ πάντων, καὶ πνεύμα-
σι δικαίων τετελειωμένων, καὶ διαθήκης νέας
μεσίτῃ ἰησοῦ, καὶ αἵματι ῥαντισμοῦ, κρεῖττο-
να λαλοῦντι παρὰ τὸ ἄβελ. βλέπετε μὴ πα-
ραιτήσησθε τὸν λαλοῦντα. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ
ἔφυγον, τὸν ἐπὶ γῆς παραιτησάμενοι χρημα-
τίζοντα, πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς, οἱ τὸν ἀπ' οὐ-
ρανῶν ἀποστρεφόμενοι, οὗ ἡ φωνὴ τὴν γῆν ἐσάλ-
λευσε τότε, νῦν δὲ ἐπήγγελται, λέγων. ἔτι
ἅπαξ ἐγὼ σείω, οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ
τὸν οὐρανόν. τὸ δὲ ἔτι ἅπαξ, δηλοῖ τῶν σα-
λευομένων τὴν μετάθεσιν, ὡς πεποιημένων,
ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα. διὸ βασιλείαν
ἀσάλευτον παραλαμβάνοντες, ἔχωμεν χά-
ριν, δι' ἧς λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ θεῷ μετὰ
αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας.
καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον. ἡ
φιλαδελφία μενέτω. τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπι-
λανθάνεσθε. διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξε-
νίσαντες ἀγγέλους. μιμνήσκεσθε τῶν δεσμί-
ων, ὡς συνδεδεμένοι, τῶν κακουχουμένων, ὡς
καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι. τίμιος ὁ γάμος
ἐν πᾶσι, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος. πόρνους δὲ
καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός. ἀφιλάργυρος ὁ τρό-
πος, ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιν. αὐτὸς γὰρ
εἴρηκεν, οὐ μή σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μή σε ἐγκατα-
λείπω, ὥστε θαρροῦντας ἡμᾶς λέγειν, κύ-
ριος ἐμοὶ βοηθός, καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποι-
ήσει μοι ἄνθρωπος. μνημονεύετε τῶν ἡγου-
μένων

netur potius. Pacē sectemini cū omnib⁹ &
sanctimoniā, sine qua nemo uidebit dn̄m,
curā agētes ne q̄s sit q̄ deficiat à gratia dei,
ne qua radix amarulētiæ suppullulās obtur
bet, & per hāc inquinētur multi: ne q̄s scor/
tator aut prophan⁹, uelut Hesau, qui unico
edulio p̄mutauit ius primogeniti. Scitis em̄
q̄ & postea quū uellet hæreditario iure be/
nedictionē assequi, reprobatus sit. Non em̄
reperit pœnitētiæ locū, tametsi cum lachry
mis quęsiuisset eam. Non em̄ accessistis ad
cōtactū montē & incēsum ignē ac turbinē
& caliginē & procellā tubæq; sonitū & uo/
cem uerborū, quā q̄ audierāt deprecati sunt
ne his adiūgeretur oratio. Non em̄ ferebāt
quod edicebat̄, Si bestia tetigerit montē, la/
pidabit̄ aut iaculo cōfiget̄. & adeo terribile
erat uisū quod apparebat. Moses dixit, Ex/
pauefactus sum ac tremebūdus: sed accessi
stis ad mōtē Sion & ad ciuitatē dei uiuētis,
Hierusalē cœlestē, & ad innumerabiliū an/
gelorū cœtū, & ad cōtionē primogenitorū
qui cōscripti sunt in cœlis, & ad iudicē uni/
uersorū deū, & ad spirit⁹ iustorū p̄fectorū,
& ad noui testamēti conciliatorē Iesum, &
ad sanguinē aspersionis, meliora loquētē q̄
loquebat̄ sanguis Abel. Videte ne asperne
mini eū qui loquit̄. nam si illi nō effugerūt
qui auersabant̄ eū q̄ loquebat̄ in terra, mul
to magis nos, si eum qui de cœlis est auerse
mur: cui⁹ uox tum cōcussit terrā, at nūc de/
nūciauit dicēs, Adhuc semel ego concutio,
nō modo terrā, uerū etiā cœlū. Porrò illud
qđ dicit, Adhuc semel: significat eorū quæ
concutiūtur translationē, utpote quæ facta
sint, ut maneāt ea quæ nō cōcutiūtur. Qua
propter regnū assumētes quod cōcuti non
possit, habeam⁹ gratiā, per quā ita colamus
deū, ut illi placeam⁹ cū reuerētia & religio/
ne. Etem̄ deus noster ignis cōsumēs est. XIII
Fraterna charitas maneat. Hospitalitatis ne
sitis immemores. Per hāc em̄ quidā inscien
tes exceperunt angelos hospitio. Memores
estote uinctorū, tāq̄ unà cū illis uincti, eorū
qui affligunt̄, uelut ipsi quoq; uersantes in
corpore. Honorabile est inter oēs coniugiū
& cubile impollutū. Scortatores aūt & ad/
ulteros iudicabit deus. Sint mores alieni ab
auaritia, contēti ijs quæ adsunt. Siq̄dē ipse
dixit, Nō te desero neq; derelinquo ut fidē/
tes dicamus, Dn̄s mihi auxiliator, nec time/
bo quid faciat mihi homo. Memores estote

μένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς, μιμεῖσθε τὴν πίστιν. ἰησοῦς χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον, ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. διδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ περιφέρεσθε. καλὸν γάρ, χάριτι βεβαιοῦσθαι τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιν, ἐν οἷς οὐκ ὠφελήθησαν οἱ περιπατήσαντες. ἔχομεν θυσιαστήριον, ἐξ οὗ φαγεῖν οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν, οἱ τῇ σκηνῇ λατρεύοντες. ὧν γὰρ εἰσφέρεται ζώων τὸ αἷμα περὶ ἁμαρτίας, εἰς τὰ ἅγια διὰ τοῦ ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατακαίεται ἔξω τῆς παρεμβολῆς. διὸ καὶ ἰησοῦς, ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαόν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθε. τοίνυν ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ φέροντες. οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν. δι᾽ αὐτοῦ οὖν ἀναφέρομεν θυσίαν αἰνέσεως διὰ παντὸς τῷ θεῷ, τουτέστι καρπὸν χειλέων, ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. τῆς δὲ εὐποιΐας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε. τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ θεός. πείθεσθε δὲ τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπείκετε. αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσοντες, ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι, καὶ μὴ στενάζοντες. ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο. προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν, πεποίθαμεν γάρ, ὅτι καλὴν συνείδησιν ἔχομεν ἐν πᾶσι καλῶς θέλοντες ἀναστρέφεσθαι. περισσοτέρως δὲ παρακαλῶ τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα τάχιον ἀποκατασταθῶ ὑμῖν. ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης, ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν τὸν ποιμένα τῶν προβάτων τὸν μέγαν ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου, τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν, καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, εἰς τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ, ποιῶν ὑμῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί ἀνέχεσθε τοῦ λόγου τῆς παρακλήσεως. καὶ γὰρ διὰ βραχέων ἐπέστειλα ὑμῖν. γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν τιμόθεον ἀπολελυμένον, μεθ᾽ οὗ, ἐὰν τάχιον ἔρχηται, ὄψομαι ὑμᾶς. ἀσπάσασθε πάντας τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν, καὶ πάντας τοὺς ἁγίους. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς ἰταλίας. ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

ἐγράφη ἀπὸ ἰταλίας διὰ
τιμοθέου.

eorum qui præsunt uobis, qui loquuti sunt uobis sermonem dei, quorum imitemini fidem, considerãtes qui fuerit exitus conuersationis illorũ. Iesus Christus heri & hodie, idem est etiã in secula. Doctrinis uariis ac peregrinis ne circũferamini. Bonũ est enim gratia constabili cor, non escis quæ non profuerũt iis qui uersati sunt in illis. Habemus altare de quo non est fas edere iis qui tabernaculo deseruiũt. Animaliũ enim quorum sanguis infertur pro peccato, in sancta per pontificem, horum corpora cremãtur extra castra. Quapropter & Iesus ut sanctificaret per propriũ sanguinem populũ, extra portam passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra, opprobrium eius portantes. Non enim habemus hic manentẽ ciuitatem, sed futuram inquirimus. Per ipsum igitur offerimus hostiã laudis semper deo, hoc est fructum labiorũ confitentiũ nomini eius. Cæterum beneficẽtiæ & communicationis ne obliuiscamini. Talibus enim uictimis placetur deo. Parete iis qui præsunt uobis, & concedite: siquidem illi uigilant pro animabus uestris, tanquam rationem redditturi, ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes. nã id est inutile uobis. Orate pro nobis: confidimus enim ꝙ bonam habemus conscientiam inter omnes cupientes honeste cõuersari. Magis autẽ obsecro uos ut id faciatis, quo celerius restituar uobis. Deus aũt pacis qui reduxit à mortuis pastorem ouiũ illum magnum per sanguinem testamẽti æterni, dominũ nostrum Iesum, absolutos uos reddat in omni opere bono, ad faciendũ uoluntatem ipsius, efficiens ut quod agitis, acceptũ sit in conspectu suo per Iesum Christũ, cui gloria in secula seculorũ. amẽ. Obsecro uos fratres, sufferte sermonẽ exhortatiõis. Etenim paucis scripsi uobis. Scitis fratrẽ nostrum Timotheũ solutũ esse, cum quo, si celerius uenerit, uisam uos. Salutate omnes ꝗ præsunt uobis, & oẽs sanctos. Salutant uos Itali. Gratia cum omnibus uobis. amen.

Missa ab Italia per
Timotheum.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ τοῦ ἁγίου ἰακώβου.

Ταύτην ἐπιστέλλει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν διασπαρεῖσι, καὶ πιστεύσασιν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν. γράφει δὲ διδασκαλικὴν τὴν ἐπιστολήν, διδάσκων περὶ διαφορᾶς πειρασμῶν, ποῖος μὲν ἐστὶν ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ποῖος δὲ ἀπὸ τῆς ἰδίας καρδίας τῶν ἀνθρώπων ἐστί. καὶ ὅτι οὐ λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ δεικνύναι τὴν πίστιν, καὶ οὐχ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ δικαιοῦνται. περί τε πλουσίων παραγγέλλει, ἵνα μὴ προκρίνωνται τῶν πτωχῶν οἱ πλούσιοι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐπιπλήττωνται ὡς ὑπερήφανοι. καὶ τέλος παραμυθησάμενος τοὺς ἀδικουμένους, καὶ προτρεψάμενος αὐτοὺς μακροθυμεῖν, ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου. καὶ διδάξας περὶ ὑπομονῆς ἐκ τοῦ ἰὼβ τὸ χρηστὸν τῆς ὑπομονῆς, παραγγέλλει προσκαλεῖσθαι τοὺς πρεσβυτέρους ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ σπουδάζειν ἐπιστρέφειν τοὺς πλανηθέντας ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν, εἶναι γὰρ τούτου μισθὸν παρὰ τοῦ κυρίου, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM IACOBI ARGVMENTVM per Des. Erasmum Roterodamum.

Iacobus quoniam erat Hierosolymitarum episcopus, scribit & cæteris Iudæis, qui per omnes nationes sparsi habitabant, uarijs præceptis uitam illorum formans & instituens.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ

ΙΑΚΩΒΟΣ θεοῦ καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ δοῦλος, ταῖς δώδεκα φυλαῖς, ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ, χαίρειν. πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις. γινώσκοντες, ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν. ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ἦτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι. εἰ δέ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ τοῦ διδόντος θεοῦ πᾶσιν ἁπλῶς, καὶ μὴ ὀνειδίζοντος, καὶ δοθήσεται αὐτῷ. αἰτείτω δὲ ἐν πίστει, μηδὲν διακρινόμενος. ὁ γὰρ διακρινόμενος ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ. μὴ γὰρ οἰέσθω ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅτι λήψεταί τι παρὰ τοῦ κυρίου. ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. καυχάσθω δὲ ὁ ἀδελφὸς ὁ ταπεινὸς, ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ. ὁ δὲ πλούσιος, ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ. ὅτι ὡς ἄνθος χόρτου παρελεύσεται. ἀνέτειλε γὰρ ὁ ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι, καὶ ἐξήρανε τὸν χόρτον, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε, καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπώλετο. οὕτως καὶ ὁ πλούσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ μαρανθήσεται. μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει πειρασμὸν, ὅτι δόκιμος γενόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω, ὅτι ἀπὸ θεοῦ πειράζομαι. ὁ γὰρ θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν, πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα. ἕκαστος δὲ πειράζεται, ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος καὶ δελεαζόμενος. εἶτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαν, ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκύει θάνατον. μὴ πλανᾶσθε ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. πᾶσα δόσις ἀγαθὴ, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον, ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων, παρ' ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγὴ, ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα. βουληθεὶς ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχήν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων. ὥστε ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ, ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχὺς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι, βραδὺς εἰς ὀργήν. ὀργὴ γὰρ ἀνδρὸς, δικαιοσύνην θεοῦ οὐ κατεργάζεται. διὸ ἀποθέμενοι πᾶσαν ῥυπαρίαν καὶ περισσείαν κακίας, ἐν πραΰτητι δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον, τὸν δυνάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν. γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου, καὶ μὴ ἀκροα-

ταὶ

EPISTOLA BEATI IACOBI

IACOBVS dei ac domini Iesu Christi seruus, duodecim tribubus quæ sunt in dispersione, salutem. Pro summo gaudio ducite, fratres mei, quoties in tẽtationes incideritis uarias, illud scientes, quod exploratio fidei uestræ parit patiẽtiam. Cæterum patientia opus perfectũ habeat, ut sitis perfecti & integri, nullaq; in parte diminuti. Quòd si cui uestrũ deest sapientia, postulet ab eo qui dat, nempe deo, qui dat inquã omnibus simpliciter, nec exprobrat, ac dabitur ei. Sed postulet cũ fiducia, nihil hæsitãs. Nam qui hæsitat, is similis est fluctui maris qui uentis agit̃ & impetu rapit̃. Neq; enim existimet homo ille, se quicq̃ accepturum à domino. Vir animo duplici, inconstans est in omnibus uijs suis. Gloriet̃ aũt frater qui est humilis, in sublimitate sua: contrà qui diues est, in humiliatione sui, quoniam uelut flos herbæ præteribit: exortus est em̃ sol cũ æstu, & exaruit herba, & flos illius decidit, & decor aspectus illius perijt: sic & diues in uijs suis marcescet. Beatus uir qui suffert tentationẽ, quoniã quũ probatus erit, accipiet coronã uitæ, quam promisit dominus ijs à quibus fuerit dilectus. ne quis quum tentatur, dicat se à deo tẽtari: nam deus ut malis tentari nõ potest, ita nec ipse quenq̃ tentat: imò unusquisq; tẽtatur, dum à propria concupiscẽtia abstrahitur & inescatur. deinde concupiscẽtia postea q̃ cõcepit, parit peccatum: peccatũ uero perfectũ, progignit mortem. Ne erretis fratres mei dilecti. Om̃is donatio bona & omne donũ perfectũ, è supernis est, descẽdens à patre luminũ, apud quẽ non est trãsmutatio aut cõuersionis obumbratio. Is destinata uolũtate progenuit nos sermone ueritatis, ut essemus primitiæ quædam suarũ creaturarũ. Itaq; fratres mei dilecti, sit omnis homo uelox ad audiendũ, tardus ad loquendũ, tardus ad iram: nã ira uiri iustitiã dei non efficit. Quapropter depositã omni immũdicia & redũdantia maliciæ, cum mãsuetudine recipite insitũ sermonẽ, qui potest saluas reddere animas uestras. Sitis aũt effectores sermonis, & non auditores

παραλογιζόμενοι ἑαυτούς. ὅτι εἴ τις ἀκροα-
τὴς λόγου ἐστὶ, καὶ οὐ ποιητὴς, οὗτος ἔοικεν ἀν-
δρὶ, κατανοοῦντι τὸ πρόσωπον τῆς γενέσεως αὐ-
τοῦ ἐν ἐσόπτρῳ. κατενόησε γὰρ ἑαυτὸν καὶ ἀπε-
λήλυθε, καὶ εὐθέως ἐπελάθετο ὁποῖος ἦν. ὁ δὲ
παρακύψας εἰς νόμον τέλειον τὸν τῆς ἐλευθερί-
ας, καὶ παραμείνας, οὗτος οὐκ ἀκροατὴς ἐπιλη-
σμονῆς γενόμενος, ἀλλὰ ποιητὴς ἔργου, οὗτος
μακάριος ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ ἔσται. εἴ τις δοκεῖ
θρῆσκος εἶναι ἐν ὑμῖν, μὴ χαλιναγωγῶν γλῶσ-
σαν αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀπατῶν καρδίαν αὐτοῦ, τούτου
μάταιος ἡ θρησκεία. θρησκεία καθαρὰ καὶ ἀ-
μίαντος παρὰ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, αὕτη ἐστὶν,
ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανοὺς καὶ χήρας ἐν τῇ θλί-
ψει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ
κόσμου.

ἀδελφοί μου μὴ ἐν προσωποληψίαις ἔχετε
τὴν πίστιν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ τῆς δό-
ξης. ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συναγωγὴν ὑμῶν
ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, εἰσέλ
θῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι, καὶ ἐπιβλέ
ψητε ἐπὶ τὸν φοροῦντα τὴν ἐσθῆτα τὴν λαμ-
πρὰν, καὶ εἴπητε αὐτῷ, σὺ κάθου ὧδε καλῶς, καὶ
τῷ πτωχῷ εἴπητε, σὺ στῆθι ἐκεῖ, ἢ κάθου ὧδε ὑπὸ
τὸ ὑποπόδιόν μου, καὶ οὐ διεκρίθητε ἐν ἑαυτοῖς,
καὶ ἐγένεσθε κριταὶ διαλογισμῶν πονηρῶν. ἀκού
σατε ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. οὐχ ὁ θεὸς ἐξελέξα
το τοὺς πτωχοὺς τοῦ κόσμου τούτου, πλουσίους ἐν
πίστει, καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας, ἧς ἐπηγγεί
λατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν; ὑμεῖς δὲ ἠτιμάσατε
τὸν πτωχόν. οὐχ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύουσιν
ὑμῶν καὶ αὐτοὶ ἕλκουσιν ὑμᾶς εἰς κριτήρια; οὐκ
αὐτοὶ βλασφημοῦσι τὸ καλὸν ὄνομα τὸ ἐπικλη-
θὲν ἐφ᾽ ὑμᾶς. εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν
κατὰ τὴν γραφὴν, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου
ὡς σεαυτὸν, καλῶς ποιεῖτε. εἰ δὲ προσωποληπτεῖ
τε, ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νό
μου, ὡς παραβάται. ὅς τις γὰρ ὅλον τὸν νόμον τη
ρήσει πταίσει δὲ ἐν ἑνὶ, γέγονε πάντων ἔνοχος.
ὁ γὰρ εἰπὼν, μὴ μοιχεύσῃς, εἶπε καὶ, μὴ φονεύ-
σῃς. εἰ δὲ οὐ μοιχεύσῃς, φονεύσῃς δὲ, γέγονας πα
ραβάτης νόμου. οὕτως λαλεῖτε, καὶ οὕτως ποιεῖ-
τε, ὡς διὰ νόμου ἐλευθερίας μέλλοντες κρίνε-
σθαι. ἡ γὰρ κρίσις ἀνίλεως τῷ μὴ ποιήσαντι ἔ-
λεος. καὶ κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως. τί τὸ
ὄφελος ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν,
ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐ-
τόν; ἐὰν δὲ ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑπάρ-
χωσι, καὶ λειπόμενοι ὦσι τῆς ἐφημέρου τρο-
φῆς, εἴπῃ δέ τις αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν, ὑπάγε-
τε ἐν εἰρήνῃ, θερμαίνεσθε, καὶ χορτάζεσθε.
μὴ δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώ-
ματος.

res,fallentes uoſmetipſos.quoniã ſi quis au
diat ſermonẽ,nec eum factis exprimat,hic
ſimilis eſt uiro conſideranti faciẽ natiuitatis
ſuę in ſpeculo:cõſiderauit enim ſeipſum &
abijt,& continuo oblitus eſt qualis eſſet.At
qui proſpexerit in legẽ perfectã,quæ eſt li/
bertatis,& permãſerit,hic quum non ſit au
ditor obliuioſus,ſed effector operis,beatus
facto ſuo erit.Si quis uidetur religioſus eſſe
inter uos,qui non frenat linguã ſuã,ſed ab/
errare ſinit cor ſuũ,huius uana eſt religio.
Religio pura & immaculata apud deum &
patrẽ hæc eſt, inuiſere orphanos & uiduas
in afflictione ſua,immaculatũ ſeipſum ſer/
uare à mundo. Fratres mei,ne cum reſpe II
ctu perſonarũ habeatis fidem dñi noſtri Ie/
ſu Chriſti ex opinione.nam ſi ingrediat̃ in
cœtum ueſtrũ uir aureũ geſtans anulũ, ue/
ſte indutus ſplẽdida,ingrediatur aũt & pau
per in ſordida ueſte,& reſpexeritis ad illum
qui ueſtẽ geſtat ſplẽdidam,& dixeritis illi,
Tu ſede hic bene:& pauperi dicatis,Tu ſta
illic,aut ſede hic ſubter ſcabellũ meũ:& nõ
dijudicati eſtis in uobiſipſis,& facti eſtis iu
dices cogitationũ malarum.Audite fratres
mei dilecti,nõne deus elegit pauperes mun
di huius,diuites in fide,& hęredes regni qđ
promiſit ijs à qbus dilectus fuerit?Vos aũt
contẽptui habuiſtis pauperẽ.Nõne diuites
tyrannidẽ exercent in uos,& ijdem trahunt
uos ad tribunalia,& ijdẽ male loquũtur de
bono nomine quod inuocatũ eſt ſup uos?
Si legem quidẽ regiam perficitis iuxta ſcri/
pturã,Diliges proximũ tuũ ſicut teipſum:
bene facitis.ſin uero pſonã reſpicitis, pecca
tũ cõmittitis, & redarguimini à lege ueluti
tranſgreſſores.Quiſquis enim totã legẽ ſer
uauerit,offenderit aũt in uno,factus eſt om
nium reus.nã qui dixit,Ne mœcheris:dixit
etiã,Ne occidas.quod ſi non fueris mœcha
tus,occideris tamen,factus es trãſgreſſor le
gis.Ita loquamini,& ita faciatis,ueluti per
legẽ libertatis iudicãdi.ſiqdẽ iudiciũ abſq;
miſericordia erit ei,qui non præſtiterit miſe
ricordiã:& gloriatur miſericordia aduerſus
iudiciũ.Quæ utilitas fratres mei,ſi fidem di
cat aliquis habere ſe,facta uero nõ habeat?
Num poteſt fides ſaluũ facere illũ?Quòd ſi
frater aut ſoror nudi fuerint,& egẽtes quo/
tidiano uictu, dicat autẽ aliquis ueſtrũ illis,
Abite cum pace,caleſcite & ſaturamini: nõ
tamẽ dederitis illis quæ ſunt neceſſaria cor/

ματος, τί τὸ ὄφελος; οὕτως καὶ ἡ πίστις, ἐὰν μὴ ἔργα ἔχῃ, νεκρά ἐστι καθ᾽ ἑαυτήν. ἀλλ᾽ ἐρεῖ τίς, σὺ πίστιν ἔχεις, κἀγὼ ἔργα ἔχω. δεῖξόν μοι τὴν πίστιν σου ἐκ τῶν ἔργων σου. κἀγὼ δείξω σοι ἐκ τῶν ἔργων μου τὴν πίστιν μου. σὺ πιστεύεις, ὅτι ὁ θεὸς εἷς ἐστι; καλῶς ποιεῖς. καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι, καὶ φρίσσουσι. θέλεις δὲ γνῶναι ὦ ἄνθρωπε κενὲ, ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστιν; ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἀνενέγκας ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον; βλέπεις, ὅτι ἡ πίστις συνήργει τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώθη; καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ, ἡ λέγουσα. ἐπίστευσε δὲ ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. καὶ φίλος θεοῦ ἐκλήθη. ὁρᾶτε τοίνυν ὅτι ἐξ ἔργων δικαιοῦται ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἐκ πίστεως μόνον; ὁμοίως δὲ καὶ ῥαὰβ ἡ πόρνη, οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη. ὑποδεξαμένη τοὺς ἀγγέλους, καὶ ἑτέρᾳ ὁδῷ ἐκβαλοῦσα; ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρόν ἐστιν, οὕτως καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστι.

μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε ἀδελφοί μου, εἰδότες, ὅτι μεῖζον κρίμα ληψόμεθα. πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες. εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνὴρ, δυνατὸς χαλιναγωγῆσαι καὶ ὅλον τὸ σῶμα. ἰδοὺ τῶν ἵππων τοὺς χαλινοὺς εἰς τὰ στόματα βάλλομεν, πρὸς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἡμῖν καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετάγομεν. ἰδοὺ καὶ τὰ πλοῖα τηλικαῦτα ὄντα, καὶ ὑπὸ σκληρῶν ἀνέμων ἐλαυνόμενα, μετάγεται ὑπὸ ἐλαχίστου πηδαλίου, ὅπου ἂν ἡ ὁρμὴ τοῦ εὐθύνοντος βούληται. οὕτως καὶ ἡ γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστὶ, καὶ μεγαλαυχεῖ. ἰδοὺ ὀλίγον πῦρ ἡλίκην ὕλην ἀνάπτει. καὶ ἡ γλῶσσα πῦρ, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας, οὕτως ἡ γλῶσσα καθίσταται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, ἡ σπιλοῦσα ὅλον τὸ σῶμα, καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως, καὶ φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γεέννης. πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ πετεινῶν ἑρπετῶν τε καὶ ἐναλίων δαμάζεται καὶ δεδάμασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ. τὴν δὲ γλῶσσαν οὐδεὶς δύναται ἀνθρώπων δαμάσαι, ἀκατάσχετον κακὸν, μεστὴ ἰοῦ θανατοφόρου. ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν θεὸν καὶ πατέρα, καὶ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς καθ᾽ ὁμοίωσιν θεοῦ γεγονότας. ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος ἐξέρχεται εὐλογία καὶ κατάρα. οὐ χρὴ ἀδελφοί μου ταῦτα οὕτως γίνεσθαι. μήτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὀπῆς βρύει τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρόν; μὴ δύναται ἀδελφοί μου συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι; ἢ ἄμπελος σῦκα; οὕτως οὐδὲ μία πηγὴ ἁλυκὸν καὶ γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ. τίς σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν; δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πραΰ

τητι

pori, quæ erit utilitas? Sic & fides si facta nõ habuerit, mortua est per se. Sed dicet aliquis, Tu fidem habes, & ego facta habeo: ostẽde mihi fidẽ tuam ex factis tuis, & ego ostẽdam tibi ex factis meis fidẽ meam. Tu credis ꝙ deus unus est? Recte facis. Et dæmonia credũt ac contremiscũt. Vis uero scire ô homo inanis, ꝙ fides absq; factis mortua sit? Abrahã pater noster nonne ex factis iustificatus est, quũ obtulisset Isaac filiũ suũ sup altare? Vides ꝙ fides adiumento fuerit factis illius, & ex factis fides pfecta fuerit? Et impleta est scriptura quæ dicit, Credidit Abrahã deo, & imputatũ est illi ad iustitiã, & amicus dei uocatus est. Videtis igitur ꝙ ex factis iustificetᷣ homo, & nõ ex fide tantum? Similiter autẽ & Rhaab meretrix, an non ex factis iustificata est quũ excepisset nũcios & alia uia emisisset? Nam queãdmodum corpus absq; spiritu mortuũ est, ita & fides absq; factis mortua est.

Nolite plures magistri fieri fratres mei, scientes ꝙ maius iudiciũ sumpturi simus. In multis enim labimur omnes. Si quis in sermone nõ labitur, hic pfectus est uir, qui possit freno moderari totũ etiã corpus. Ecce equis frena in ora immittimus, ut obediãt nobis, & totum corpus illorũ circũagimus. Ecce naues quoq; quũ tantæ sint, & à uentis sæuis agãtur, circũaguntur à minimo gubernaculo, quocunq; impetus dirigẽtis uoluerit. Ita & lingua pusillũ membrũ est, & magna iactat. Ecce exiguus ignis quãtã materiã incẽdit. Et lingua ignis est, mundus iniquitatis, sic lingua cõstituitᷣ in mẽbris nostris, quæ maculat totũ corpus, & inflãmat rotam natiuitatis, & inflãmatur à gehẽna. Omnis enim natura & ferarũ & uolucrũ serpẽtiumq; & marinorũ domatur, & domita est à natura humana. Linguã aũt nullus hominũ domare potest, incoercibile malũ, plena ueneno mortifero. Per ipsam benedicimꝰ deo & patri, & per ipsam maledicimꝰ hominibꝰ, qui ad similitudinẽ dei cõditi sunt. Ex eodẽ ore ꝓcedit benedictio & maledictio. Non oportet fratres mei hæc ita fieri. Nũquid fons ex eodem foramine emittit dulcẽ & amaram aquã? Nunqd potest fratres mei, ficus oleas gignere, aut uitis ficus? Sic nullus fons salsam ac dulcẽ potest ædere aquam. Quis sapiens & sciẽtia præditus inter uos? Ostẽdat ex bona cõuersatione opera sua cũ mansuetudine

πραΰτητι σοφίας. εἰ δὲ ζῆλον πικρὸν ἔχετε, καὶ ἐριθείαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε, καὶ ψεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας. οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν κατερχομένη, ἀλλ' ἐπίγειος, ψυχική, δαιμονιώδης. ὅπου γὰρ ζῆλος καὶ ἐριθεία, ἐκεῖ ἀκαταστασία, καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα. ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία, πρῶτον μὲν ἁγνή ἐστιν, ἔπειτα εἰρηνική, ἐπιεικής, εὐπειθής, μεστὴ ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος καὶ ἀνυπόκριτος. καρπὸς δὲ τῆς δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς ποιοῦσιν εἰρήνην.

πόθεν πόλεμοι καὶ μάχαι ἐν ὑμῖν; οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν, τῶν στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν; ἐπιθυμεῖτε, καὶ οὐκ ἔχετε. φονεύετε καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ δύνασθε ἐπιτυχεῖν. μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε. οὐκ ἔχετε, διὰ τὸ μὴ αἰτεῖσθαι ὑμᾶς. αἰτεῖτε καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε. μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες, οὐκ οἴδατε, ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου, ἔχθρα τοῦ θεοῦ ἐστιν; ὃς ἂν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ θεοῦ καθίσταται. ἢ δοκεῖτε ὅτι κενῶς ἡ γραφὴ λέγει. πρὸς φθόνον ἐπιποθεῖ τὸ πνεῦμα, ὃ κατῴκησεν ἐν ἡμῖν. μείζονα δὲ δίδωσι χάριν. ὑποτάγητε οὖν τῷ θεῷ, ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν. ἐγγίσατε τῷ θεῷ, καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν. καθαρίσατε χεῖρας ἁμαρτωλοὶ καὶ ἁγνίσατε καρδίας δίψυχοι. ταλαιπωρήσατε, καὶ πενθήσατε, καὶ κλαύσατε. ὁ γέλως ὑμῶν εἰς πένθος μεταστραφήτω, καὶ ἡ χαρὰ εἰς κατήφειαν. ταπεινώθητε ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ ὑψώσει ὑμᾶς. μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων ἀδελφοί. ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ, καὶ κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καταλαλεῖ νόμου, καὶ κρίνει νόμον. εἰ δὲ νόμον κρίνεις, οὐκ εἶ ποιητὴς νόμου, ἀλλὰ κριτής. εἷς ἐστιν ὁ νομοθέτης, ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι. σὺ τίς εἶ, ὃς κρίνεις τὸν ἕτερον; ἄγε νῦν οἱ λέγοντες, σήμερον καὶ αὔριον πορευσώμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν, καὶ ποιήσωμεν ἐκεῖ ἐνιαυτὸν ἕνα, καὶ ἐμπορευσώμεθα, καὶ κερδήσωμεν, οἵτινες οὐκ ἐπίστασθε τὸ τῆς αὔριον. ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτμὶς γάρ ἐστιν ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα δὲ ἀφανιζομένη, ἀντὶ τοῦ λέγειν ὑμᾶς. ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ ζήσωμεν, καὶ ποιήσωμεν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. νῦν δὲ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν. πᾶσα καύχησις τοιαύτη πονηρά ἐστιν. εἰδότι οὖν καλὸν ποιεῖν, καὶ μὴ ποιοῦντι, ἁμαρτία αὐτῷ ἐστιν.

ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαιπωρείαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις. ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπε, τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν. ὁ χρυσὸς ὑμῶν

tudine sapiētiæ. Quòd si æmulationē amaram habetis & cōtentionē in corde uestro, nolite gloriari & mēdaces esse aduersus ueritatē. Non est enim ista sapiētia è supernis descēdēs, sed terrena, animalis, dæmoniaca. Vbi em̄ æmulatio & cōtentio, ibi incōstantia & omne opus prauū. Quæ aūt è supnis est sapiētia, primum quidē casta est, deinde pacifica, modesta, tractabilis, plena misericordia & fructib⁹ bonis absq; dijudicatione sine simulatione. Fruct⁹ aūt iustitiæ in pace seminat̄, facientibus pacē.
Vnde bella & IIII
lites in uobis? Nonne hinc? nimirū ex uoluptatibus uestris quæ militāt in membris uestris? Cōcupiscitis & non habetis, inuidetis & æmulamini, & non potestis adipisci. pugnatis & bellatis: nō habetis, ꝓpterea ꝙ nō postulatis. Petitis & nō accipitis, eo qđ male petatis, ut in uoluptatib⁹ uestris insumatis. Adulteri & adulteræ nescitis ꝙ amicitia mūdi, inimicitia est cū deo? Quicūq; ergo uoluerit amicus esse mūdi, inimicus dei cōstituitur. An putatis ꝙ inaniter scriptura dicat: Ad inuidiā cōcupiscit spiritus qui habitauit in nobis? Maiorē aūt dat gratiā. Subditi ergo estote deo, resistite aūt diabolo, & fugiet à uobis. Appropinquate deo, & appropinquabit uobis. Emūdate man⁹ ô peccatores, & purificate corda duplices animo Affligimini & lugete & plorate. risus uester in luctū conuertat̄, & gaudiū in mœrorem. Humiles uos reddite in cōspectu dn̄i, & eriget uos. Nolite detrahere uobis inuicē fratres. Qui detrahit fratri, quiq; iudicat fratrē suū, detrahit legi & iudicat legē. ꝙ si iudicas legē, nō es obseruator legis, sed iudex Vnus est legislator q pōt seruare & ꝑdere. Tu qs es qui iudicas aliū? Age nūc qui dicitis, Hodie & cras eamus in hāc ciuitatē, & faciam⁹ ibi annū unū & mercemur & lucrū faciam⁹, qui ignoratis qđ futurū sit postero die. Quæ est em̄ uita uestra? Vapor em̄ est qui ad exiguū tēpus apparet & deinde euanescit, pro eo ꝙ dicere debueritis, Si dn̄s uoluerit, & si uixerim⁹, faciam⁹ hoc aut illud. Nūc aūt exultatis in supbijs uestris. Omnis exultatio talis mala est. Igitur qui nouerit recte facere, nec facit, hic peccato tenetur.

Agite nūc diuites, plorate, ululantes sup V
miserijs uestris quę aduenient uobis. Diuitię uestræ putrefactæ sunt, uestimēta uestra tineis obnoxia facta sunt. Aurū & argētum

ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν
εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται, καὶ φάγεται τὰς σάρ-
κας ὑμῶν, ὡς πῦρ. ἐθησαυρίσατε ἐν ἐσχάταις
ἡμέραις. ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάν-
των τὰς χώρας ὑμῶν, ὁ ἀπεστερημένος ἀφ᾽ ὑμῶν
κράζει. καὶ αἱ βοαὶ τῶν θερισάντων εἰς τὰ ὦτα
κυρίου σαβαὼθ εἰσεληλύθασιν. ἐτρυφήσατε ἐπὶ
τῆς γῆς, καὶ ἐσπαταλήσατε. ἐθρέψατε τὰς καρ-
δίας ὑμῶν, ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς. κατεδικάσατε,
ἐφονεύσατε τὸν δίκαιον, οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν.
μακροθυμήσατε οὖν ἀδελφοὶ ἕως τῆς παρουσίας
τοῦ κυρίου. ἰδοὺ ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμιον
καρπὸν τῆς γῆς, μακροθυμῶν ἐπ᾽ αὐτῷ, ἕως λά-
βῃ ὑετὸν πρώϊμον καὶ ὄψιμον. μακροθυμήσατε
καὶ ὑμεῖς, στηρίξατε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι ἡ πα-
ρουσία τοῦ κυρίου ἤγγικε. μὴ στενάζετε κατ᾽ ἀλλή-
λων ἀδελφοί, ἵνα μὴ κατακριθῆτε. ἰδοὺ ὁ κριτὴς
πρὸ τῶν θυρῶν ἕστηκεν. ὑπόδειγμα λάβετε τῆς
κακοπαθείας ἀδελφοί μου, καὶ τῆς μακροθυμίας
τοὺς προφήτας, οἳ ἐλάλησαν τῷ ὀνόματι κυρίου.
ἰδοὺ μακαρίζομεν τοὺς ὑπομένοντας. τὴν ὑπομο-
νὴν ἰὼβ ἠκούσατε, καὶ τὸ τέλος κυρίου εἴδετε,
ὅτι πολύσπλαγχνός ἐστιν ὁ κύριος καὶ οἰκτίρ-
μων. πρὸ πάντων δὲ ἀδελφοί μου, μὴ ὀμνύετε,
μήτε τὸν οὐρανὸν, μήτε τὴν γῆν, μήτε ἄλλον τινὰ
ὅρκον. ἤτω δὲ ὑμῶν τὸ ναί, ναί, καὶ τὸ οὔ, οὔ. ἵνα
μὴ εἰς ὑπόκρισιν πέσητε. κακοπαθεῖ τίς ἐν ὑμῖν;
προσευχέσθω. εὐθυμεῖ τίς; ψαλλέτω. ἀσθενεῖ τίς
ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς
ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ᾽ αὐτὸν, ἀλεί-
ψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου.
καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ
ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ κύριος, κἂν ἁμαρτίας ᾖ πεποιη-
κώς, ἀφεθήσεται αὐτῷ. ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις
τὰ παραπτώματα καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων,
ὅπως ἰαθῆτε. πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργου-
μένη. ἠλίας ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν, καὶ
προσευχῇ προσηύξατο τοῦ μὴ βρέξαι, καὶ οὐκ ἔ-
βρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ.
καὶ πάλιν προσηύξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδω-
κε, καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησε τὸν καρπὸν αὐτῆς. ἀδελ-
φοί, ἐάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τῆς ἀληθείας,
καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτὸν, γινωσκέτω, ὅτι ὁ ἐπιστρέ-
ψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ, σώσει
ψυχὴν ἐκ θανάτου, καὶ καλύψει πλῆθος ἁ-
μαρτιῶν.

ueſtrũ erugine uitiatũ eſt, & erugo eorum
in teſtimonium uobis erit, & exedet carnes
ueſtras ſicut ignis. Theſaurum cõgeſsiſtis
in extremis diebus. Ecce merces operario-
rum qui meſſuerunt regiones ueſtras, quæ
fraude nõ reddita eſt à uobis, clamat: & cla-
mores eorũ qui meſſuerãt, in aures domini
ſabaoth introierũt. In delicijs uixiſtis ſuper
terrã, & laſciuiſtis, enutrijſtis corda ueſtra,
ut in die occiſionis. Condẽnaſtis, & occidi-
ſtis iuſtum, & non reſiſtit uobis. Patientes
igitẽ eſtote fratres uſq; ad aduentũ domini.
Ecce agricola expectat precioſum fructum
terræ, patiẽter expectans illum, donec acci-
piat pluuiã tempeſtiuã & ſerotinã. Patien-
tes igitur eſtote & uos, & confirmate corda
ueſtra, quoniã aduentus domini appropin-
quat. Nolite ingemiſcere ali9 aduerſus aliũ
fratres, ut ne condẽnemini. Ecce iudex ante
ianuã aſsiſtit. Exemplũ accipite fratres mei
afflictiõis ac patiẽtiæ prophetas, qui loqu-
ti ſunt in nomine domini. Ecce beatos duci-
mus eos qui ſuſtinent. Tolerantiã Iob audi-
ſtis, & finem domini uidiſtis, ꝙ ualde miſe-
ricors ſit dominus ac cõmiſerans. Ante om-
nia autẽ fratres mei, nolite iurare neq; per
cœlum neq; per terrã neq; aliud quodcũq;
iusiurandũ: ſit aũt ueſtrũ, eſt, eſt: non, non:
ut ne in ſimulationẽ incidatis. Affligitur ali-
quis inter uos? oret. Aequo animo eſt ali-
quis? pſallat. Infirmaẽ quis inter uos? accer-
ſat presbyteros eccleſiæ, & orẽt ſuper eum,
ungentes eum oleo in nomine dñi. Et obſe-
cratio fidei ſaluum reddet laborantẽ, & eri-
get eum dominus: & ſi in peccatis fuerit, re-
mittentur ei. Confitemini inuicẽ alius alij
delicta, & orate pro uobis inuicẽ, ut ſani ſi-
tis. Multũ enim ualet deprecatio iuſti effi-
cax. Helias homo erat ſimiliter obnoxi9 af-
fectionibus ut nos, & precatione precatus
eſt ne plueret: & non pluit ſuper terram an-
nos tres & menſes ſex. Et rurſum orauit, &
cœlum dedit pluuiam & terra produxit fru-
ctum ſuũ. Fratres, ſi quis inter uos errauerit
à ueritate, & conuerterit quis eum, ſciat, ꝙ
qui cõuerti fecerit peccatorẽ ab errore uiæ
ſuæ, ſaluã faciet animã à morte, & operiet
multitudinẽ peccatorum.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου πέτρου.

Ταύτην ἐπιστέλλει ὁ μακάριος πέτρος τοῖς ἐν τῇ διασπορᾷ οὖσιν, ἰουδαίοις καὶ γενομένοις χριστιανοῖς. γράφει δὲ τὴν ἐπιστολὴν διδασκαλικήν, ἐπιστηρίζων αὐτούς, διότι γὰρ ἀπὸ ἰουδαίων ἐπίστευσαν. καὶ πρῶτον μὲν ἐξηγεῖται καὶ ἀποδείκνυσιν, ὅτι ἡ εἰς τὸν χριστὸν πίστις, ἀπὸ τῶν προφητῶν κατηγγέλθη, καὶ διὰ αὐτῶν ἐμηνύθη, ἡ διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ λύτρωσις. καὶ ὅτι αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν εὐηγγελίσθη τὰ πάντα, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι εἶτα συμβουλεύσας ἀξίως τοῦ καλέσαντος ἀναστρέφεσθαι, προτρέπει καὶ βασιλέας τιμᾶν. γυναιξί τε γὰρ καὶ ἀνδράσιν ὁμοφροσύνην καταγγέλλει. καὶ εἰς τὰ ἤθη παραινέσας ὀλίγα, σημαίνει, ὅτι καὶ εἰς τὸν ᾅδην γέγονε παρὰ κυρίου τὸ κήρυγμα τῆς σωτηρίας καὶ ἀναστάσεως. ἵνα καὶ οἱ προθανόντες ἀναστῶσι, καὶ κριθῶσι μὲν τῷ σώματι, τῇ δὲ χάριτι τῆς ἀναστάσεως διαμένωσι, καὶ ὅτι τὸ τέλος πάντων λοιπὸν ἤγγικε καὶ ὀφείλουσι πάντες ἑτοίμοι γίνεσθαι, ὡς λόγον ἀποδώσοντες τῷ κριτῇ. καὶ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM PETRI PRIOREM ARGVmentum per Des. Eraſmum Roterodamum.

Petrus quemadmodum & Iacobus, Iudæis ſcribit, ſparſim incolentibus gentium regiones, epiſtolam profecto dignam apoſtolorum principe, plenam autoritatis ac maieſtatis apoſtolicæ, uerbis parcam, ſententijs differtam. Hortatur autem ad tolerantiam malorum, quæ ob euangelij inuidiam perpetiebantur, ſpe præmiorum. Ad hæc admonet, ut iuxta prophetiarum oracula ad tantam dignitatem uocati gratis, uitam præſtent ſua profeſſione dignam: Chriſtianiſmum enim non in titulo aut baptiſmo tantum, ſed in morum innocentia ſitum eſſe. alioqui quod affliguntur malis, non ceſſurum ad gloriam Chriſti, ſi ob malefacta pœnas dare uideantur. Ad hæc admonet, ne freti Chriſtianiſmo, detrectent parere magiſtratibus licet ethnicis, ne prouocati nec conuertantur ad Chriſtum, & acrius ſæuiant: item ne ſerui negent officiũ ſuum heris, licet ethnicis. Chriſtianæ bonitatis eſſe omnia perpeti: item ne mulieres Chriſtianæ uiros ſuos licet ethnicos contemnant, ſed moribus ſuis ad meliora ſtudeant prouocare. Maritos admonet, ut uxoribus ſuis deferant, ut à coitu nonnunquam temperent, quo magis uacet orare. Deinde exemplo Chriſti prouocat ad tolerantiam malorum, ne conentur iniuriam iniuria penſare, ſed mãſuetudine & benefactis uincere ſtudeant male meritos. Atq; hæc agit tribus primis capitibus, & initio quarti. Poſt hæc hortatur ad nouitatem uitæ, dehortans à uitijs gentium. Inuitat ad ſobrietatem, ad uigilantiam, ad preces aſſiduas, in primis ad mutuam charitatem, ad hoſpitalitatem, ad officia mutua, rurſus ad patiẽtiam perſequutionum ob Chriſti nomen illatarum. Mox epiſcopos inſtituit, & his ſubditum populum. In calce teſtatur ſeſe & alteram epiſtolã ad eoſdem ſcripſiſſe per Syluanum, quæ intercidit. Hanc ſcriptam apparet ex Babylone: nam huius eccleſiæ uerbis iubet eos ſaluere, ſi cui de Roma commentum non probatur.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΠΡΩΤΗ

ΠΕΤΡΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς πόντου, γαλατίας, καππαδοκίας, ἀσίας καὶ Βιθυνίας, κατὰ πρόγνωσιν θεοῦ πατρὸς ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος ἰησοῦ Χριστοῦ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη. εὐλογητὸς ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζῶσαν δι᾽ ἀναστάσεως ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν, εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς, εἰς ὑμᾶς τοὺς ἐν δυνάμει θεοῦ φρουρουμένους διὰ πίστεως, εἰς σωτηρίαν, ἑτοίμην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ, ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε, ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστὶ, λυπηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς, ἵνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως, πολὺ τιμιώτερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου, διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου, εὑρεθῇ εἰς ἔπαινον καὶ δόξαν καὶ τιμὴν, ἐν ἀποκαλύψει ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃν οὐκ εἰδότες ἀγαπᾶτε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες, πιστεύοντες δὲ, ἀγαλλιᾶσθε χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ, καὶ δεδοξασμένῃ, κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν, περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν, καὶ ἐξηρεύνησαν προφῆται, οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεύσαντες, ἐρευνῶντες εἰς τίνα, ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλου, τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα Χριστοῦ, προμαρτυρόμενον τὰ εἰς Χριστὸν παθήματα, καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας, οἷς ἀπεκαλύφθη, ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς, ἡμῖν δὲ διηκόνουν αὐτὰ, ἃ νῦν ἀνηγγέλη ὑμῖν, διὰ τῶν εὐαγγελισαμένων ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ᾽ οὐρανοῦ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι. διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν, νήφοντες, τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον, καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε, διότι γέγραπται. ἅγιοι γένεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι. καὶ

EPISTOLA
BEATI PETRI APOSTOLI PRIMA

PETRVS apostolꝰ Iesu Christi, aduenis sparsim incolentibus, Pontum, Galatiã, Cappadociã, Asiam & Bithyniã, delectis iuxta præfinitionẽ dei patris, per sanctificationẽ spiritꝰ, in obedientiam & aspersionẽ sanguinis Iesu Christi: gratia uobis & pax multiplicetur. Laudandus est deus & pater dñi nostri Iesu Christi qui iuxta copiosam suam misericordiã regenuit nos in spem uiuam, per hoc ꝙ resurrexit Iesus Christus ex mortuis in hæreditatem immortalẽ & incontaminabilẽ atq; immarcessibilẽ, cõseruatam in cœlis erga uos qui uirtute dei custodimini per fidem ad salutem quæ in hoc parata est, ut patefiat in tempore supremo in quo exultatis, nunc ad breue tempus afflicti in uarijs experimẽtis, si opus sit, quo exploratio fidei uestræ, multo preciosior auro quod perit, & tamen per ignẽ probatur, reperiatᷣ in laudẽ & gloriam & honorẽ, tum quũ reuelabitur Iesus Christus: quem quum non uideritis, diligitis: in quẽ in præsentia, quũ non uideatis, credentes tamẽ, exultatis gaudio ineffabili & glorificato, reportãtes finem fidei uestræ, salutem animarũ: de qua salute exquisierunt & scrutati sunt, ꝓphetæ, qui de uentura in uos gratia uaticinati sunt, scrutantes ad quẽ aut cuiusmodi tẽporis articulũ significaret qui in illis erat spiritus Christi: qui prius q̃ acciderent, testabatur uenturas in Christũ afflictiones, & quæ essent consecuturæ glorias: qbus & illud reuelatũ est, ꝙ haud sibijpsis, imò nobis ministrarẽt hæc quæ nũc annunciata sunt uobis per eos qui uobis prædicauerũt euãgeliũ, per spiritũ sanctũ emissum è cœlo, in quæ desiderãt angeli prospicere. Quapropter succincti lũbis mentis uestræ, sobrij, ꝑfecte sperate in eam quæ ad uos defert gratiã, dũ uobis patefit Iesus Christus, tanq̃ filij obediẽtes, ut nõ accõmodetis uos pristinis cõcupiscẽtijs, qbus dũ adhuc ignoraretis Christũ, agebamini, sed quẽadmodũ is q uos uocauit, sanctꝰ est, ita ipsi quoq; sancti in omni cõuersatione reddamini, ꝓpter ea ꝙ scriptũ est, Sãcti estote, nã ego sanctus sum

ται. καὶ εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἑκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε. εἰδότες, ὅτι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ, προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων δι' ὑμᾶς, τοὺς δι' αὐτοῦ πιστεύοντας εἰς θεόν, τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα, ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν, καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς θεόν. τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἡγνικότες ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας διὰ πνεύματος, εἰς φιλαδελφίαν ἀνυπόκριτον, ἐκ καθαρᾶς καρδίας ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκτενῶς, ἀναγεγεννημένοι οὐκ ἐκ σπορᾶς φθαρτῆς, ἀλλὰ ἀφθάρτου, διὰ λόγου ζῶντος θεοῦ, καὶ μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα. διότι πᾶσα σάρξ, ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσε, τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς.

ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν, καὶ πάντα δόλον, καὶ ὑποκρίσεις, καὶ φθόνους, καὶ πάσας καταλαλιάς, ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη, τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε. εἴπερ ἐγεύσασθε, ὅτι Χριστὸς ὁ κύριος, πρὸς ὃν προσερχόμενοι, λίθον ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων μὲν ἀποδεδοκιμασμένον, παρὰ δὲ θεῷ ἐκλεκτόν, ἔντιμον, καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε, οἶκος πνευματικός, ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνενέγκαι πνευματικὰς θυσίας, εὐπροσδέκτους τῷ θεῷ διὰ ἰησοῦ Χριστοῦ. διὸ καὶ περιέχει ἐν τῇ γραφῇ. ἰδοὺ τίθημι ἐν σιὼν λίθον ἀκρογωνιαῖον, ἐκλεκτόν, ἔντιμον. καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ μὴ καταισχυνθῇ. ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν. ἀπειθοῦσι δὲ λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας, καὶ λίθος προσκόμματος, καὶ πέτρα σκανδάλου, οἱ προσκόπτουσι τῷ λόγῳ, ἀπειθοῦντες εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν. ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτόν, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγέλητε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς. οἱ ποτὲ οὐ λαός, νῦν δὲ λαὸς θεοῦ. οἱ οὐκ ἠλεημένοι, νῦν δὲ ἐλεηθέντες. ἀγαπητοί, παρακαλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους, ἀπέχεσθε

sum. Et si patrē inuocatis citra personarũ respectũ iudicantē iuxta cuiusq; opus, uidete ut in timore conuersantes incolatus uestri tempus transigatis. Quum sciatis uos, non caducis rebus uelut argento & auro fuisse redēptos à uana uestra cõuersatione, quam ex patrũ acceperatis traditione, sed preciosso sanguine uelut agni immaculati & incõtaminati Christi: qui prçordinatus quidem fuerat, anteq̃ conditus esset mũdus, sed manifestatus fuit extremis tēporibus propter uos qui per illũ creditis in deũ: qui illũ excitauit è mortuis, & gloriã ei dedit, ut uos fidem ac spē haberetis erga deũ, qui animas uestras purificastis obediēdo ueritati, p spiritũ cum charitate fraterna, ab omni simulatione aliena, ex puro corde uos inuicē diligite impense, renati non ex semine mortali sed ex immortali per sermonē uiuentis dei & manentis in æternũ, propterea ꝙ omnis caro gramen sit, & omnis gloria hominis quasi flos graminis. Exaruit gramē, & flos decidit: at uerbũ domini manet in æternũ. Hoc aũt est uerbũ, quod per euãgeliũ delatũ est ad uos.
II Proinde deposita omni malitia & omni dolo & simulationibus & inuidētijs & omnib⁹ obtrectationib⁹, ut modo nati infantes, lac illud non corporis sed animi quod dolum nescit, appetite, ut per illud subolescatis. Siquidē gustastis ꝙ benignus sit dñs, ad quem accedentes, qui lapis est uiuus, ab hominibus quidē reprobatus, apud deum uero electus ac preciosus: ipsi quoq; ueluti uiui lapides ædificemini, domus spiritualis, sacerdotiũ sanctũ ad offerēdũ spirituales hostias, acceptabiles deo p Iesũ Christum. quapropter & cõtinet scriptura, Ecce pono in Sion lapidē, in sũmo ponēdũ angulo, electũ, preciosũ: & q crediderit in illo, nõ pudefiet. Vobis igit preciosus est, q creditis. Cæterũ ijs q non credũt, lapis quē reprobauerãt ædificãtes, hic cœpit esse caput anguli: & lapis in quē ĩpingit, & petra ad quã offendãt, nēpe ijs q impingunt in sermonē, neq; credũt in id ad qđ & instituti fuerant. Vos aũt gen⁹ electũ, regale sacerdotiũ, gēs sãcta, popul⁹ q in lucrũ accessit, ut uirtutes prædicetis illius q è tenebris uos uocauit in admirabilē suã lucē: q quondã eratis nõ popul⁹, nũc popul⁹ dei: q quondã nõ cõsecuti misericordiã, nũc estis misericordiã cõsecuti. Dilecti, obsecro tãq̃ aduenas ac pegrinos abstinete

ἀπέχεσθαι τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵ τινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς, τὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν ἔχοντες καλὴν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, ἐκ τῶν καλῶν ἔργων ἐποπτεύοντες, δοξάσωσι τὸν θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς. ὑποτάγητε οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν κύριον, εἴτε βασιλεῖ ὡς ὑπερέχοντι, εἴτε ἡγεμόσιν, ὡς δι᾽ αὐτοῦ πεμπομένοις, εἰς ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν. ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ἀγαθοποιοῦντας φιμοῦν τὴν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνωσίαν, ὡς ἐλεύθεροι, καὶ μὴ ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ᾽ ὡς δοῦλοι θεοῦ. πάντας τιμήσατε, τὴν ἀδελφότητα ἀγαπᾶτε, τὸν θεὸν φοβεῖσθε, τὸν βασιλέα τιμᾶτε. οἱ οἰκέται ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς. τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνείδησιν θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας πάσχων ἀδίκως. ποῖον γὰρ κλέος, εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε; ἀλλ᾽ εἰ ἀγαθοποιοῦντες, καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε. τοῦτο γὰρ χάρις παρὰ θεῷ. εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ἡμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμόν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ, ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει. παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως. ὃς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι, τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν, οὗ τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἰάθητε. ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα, ἀλλ᾽ ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα, καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν.

ὁμοίως αἱ γυναῖκες ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα καὶ εἴ τινες ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου κερδηθήσωνται, ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἁγνὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν, ὧν ἔστω οὐχ ὁ ἔξωθεν ἐκ πλοκῆς τριχῶν, καὶ περιθέσεως χρυσίων ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος, ἀλλ᾽ ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος ἐν τῷ ἀφθάρτῳ, τοῦ πραέως καὶ ἡσυχίου πνεύματος, ὅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πολυτελές. οὕτω γάρ ποτε καὶ αἱ ἅγιαι γυναῖκες, αἱ ἐλπίζουσαι ἐπὶ τὸν θεόν, ἐκόσμουν ἑαυτάς, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ὡς σάρρα ὑπήκουσε τῷ ἀβραάμ, κύριον αὐτὸν καλοῦσα, ἧς ἐγενήθητε τέκνα ἀγαθοποιοῦσαι, καὶ μὴ φοβούμεναι μηδὲ μίαν

abſtinete à carnalibus concupiſcentijs quæ militant aduerſus animã,& cõuerſationem ueſtram habete honeſtã inter gentes, ut in hoc quod obtrectant uobis quaſi maleficis, ex bonis operibus æſtimantes uos, glorifi/cent deum in die uiſitationis. Proinde ſub/diti eſtote cuiuis humanæ creaturæ ꝓpter dominũ, ſiue regi tanquam præcellẽti, ſiue præſidibus ut qui per eum mittãtur ad uin/dictam quidem nocẽtium, laudẽ uero recte agentium. Quoniã ſic eſt uolũtas dei, ut be/nefaciẽdo obturetis os hominibus ſtultis & ignorantibus, tanquam liberi, & non ueluti prætextũ habentes maliciæ libertatem, ſed tanquã ſerui dei. Omnes honorate, fraterni/tatem diligite, deũ timete, regẽ honorate. Famuli ſubditi ſint cũ timore dominis, non ſolũ bonis ac humanis, uerum etiã prauis. Nam hæc eſt gratia, ſi quis propter cõſcien/tiam dei ſuffert moleſtias, præter meritum affectus malis. Quæ enim eſt laus, ſi quum peccantes alapis cædimini ſuffertis? At ſi quũ benefacitis, & tamen malis afficimini, ſuffertis. Hæc enim eſt gratia apud deũ. Si/quidem in hoc uocati eſtis, quoniã & Chri/ſtus afflictus eſt pro nobis, relinquẽs nobis exemplũ ut inſequeremini ueſtigia ipſius qui peccatũ non fecerat, nec inuẽtus eſt do/lus in ore illius: qui quũ maledictis inceſſe/retur, non regeſsit maledicta: quũ malis affi/ceretur, nõ minabatur: ſed tradidit uindictã ei qui iudicat iuſte, qui peccata noſtra ipſe ꝑtulit in corpore ſuo ſuper lignũ, quo pec/catis mortui iuſtitię uiueremus: cuius ciui/dem uibice ſanati fuiſtis: nam eratis uelut oues errantes, ſed conuerſi eſtis nunc ad pa/ſtorem & curatorem animarũ ueſtrarum.

Similiter uxores ſubditæ ſitis ueſtris ui/ris, ut etiã qui nõ obtẽperãt ſermoni, ꝑ uxo/rum cõuerſationẽ abſq; ſermone lucrifiãt dum conſiderãt cũ reuerẽtia coniũctã caſtã conuerſationẽ ueſtrã, quarũ ornatus ſit nõ extern⁹, q ſitus eſt in plicatura capillorũ & additione auri, aut in palliorũ amictu, uerũ occult⁹, q eſt in corde homo, ſi is careat om/ni corruptela, ita ut ſpiritus placidus ſit ac/quiet⁹, q ſpũs in oculis dei magnifica ac ſum/ptuoſa res eſt. Nã ad eũ modũ olim & ſanctę illæ mulieres ſperãtes in deo, comebãt ſeſe, & ſubditæ erãt ſuis uiris, quẽadmodũ Sara obediuit Abrahæ, dñm illũ appellãs, cui⁹ ia/ctę eſtis filię dũ benefacitis, & nõ terremini ullo

δὲ μίαν πτόησιν. οἱ ἄνδρες ὁμοίως συνοικοῦντες κατὰ γνῶσιν, ὡς ἀσθενεστέρῳ σκεύει τῷ γυναικείῳ ἀπονέμοντες τιμήν, ὡς καὶ συγκληρονόμοι χάριτος ζωῆς, εἰς τὸ μὴ ἐκκόπτεσθαι τὰς προσευχὰς ὑμῶν. τὸ δὲ τέλος, πάντες ὁμόφρονες, συμπαθεῖς, φιλάδελφοι, εὔσπλαγχνοι, φιλόφρονες, μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἢ λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας, τοὐναντίον δὲ εὐλογοῦντες, εἰδότες ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε. ὁ γὰρ θέλων ζωὴν ἀγαπᾶν, καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθάς, παυσάτω τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη αὐτοῦ τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον. ἐκκλινάτω ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιησάτω ἀγαθόν. ζητησάτω εἰρήνην, καὶ διωξάτω αὐτήν. ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν. πρόσωπον δὲ κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά. καί τις ὁ κακώσων ὑμᾶς, ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ μιμηταὶ γένησθε; ἀλλ' εἰ καὶ πάσχοιτε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι. τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταραχθῆτε, κύριον δὲ τὸν θεὸν ἁγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. ἕτοιμοι δὲ ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος μετὰ πραΰτητος καὶ φόβου, συνείδησιν ἔχοντες ἀγαθήν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλῶσιν ὑμῶν, ὡς κακοποιῶν, καταισχυνθῶσιν οἱ ἐπηρεάζοντες ὑμῶν τὴν ἀγαθὴν ἐν Χριστῷ ἀναστροφήν. κρεῖττον γὰρ ἀγαθοποιοῦντας, εἰ θέλει τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, πάσχειν, ἢ κακοποιοῦντας. ὅτι καὶ Χριστὸς ἅπαξ ὑπὲρ ἁμαρτιῶν ἔπαθεν, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, ἵνα ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκί, ζωοποιηθεὶς δὲ τῷ πνεύματι, ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς, ἐκήρυξεν, ἀπειθήσασί ποτε, ὅτε ἅπαξ ἐξεδέχετο ἡ τοῦ θεοῦ μακροθυμία, ἐν ἡμέραις Νῶε κατασκευαζομένης κιβωτοῦ, εἰς ἣν ὀλίγαι, τουτέστιν, ὀκτὼ ψυχαὶ διεσώθησαν δι' ὕδατος, ὃ καὶ ἡμᾶς ἀντίτυπον νῦν σώζει βάπτισμα, οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις ῥύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς θεόν, δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, πορευθεὶς εἰς οὐρανόν, ὑποταγέντων αὐτῷ ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων.

Χριστοῦ οὖν παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκί, καὶ ὑμεῖς τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὁπλίσασθε, ὅτι ὁ παθὼν ἐν σαρκί, πέπαυται ἁμαρτίας, εἰς τὸ μηκέτι ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ θελήματι θεοῦ, τὸν ἐπίλοιπον ἐν σαρκὶ βιῶσαι

χρόνον

ullo pauore. Viri similiter cohabitẽt secun/
dum scientiam, uelut infirmiori uasi mulie/
bri impartiẽtes honorem, tanq̃ etiam cohæ
redes gratiæ uitæ, ne interrũpantur preces
uestræ. In summa, omnes sitis unanimes, si/
militer affecti, fraterna prediti charitate, mi
sericordes, affabiles, non retaliantes malum
malo aut conuitiũ conuitio, sed contrà, be/
nedicentes: scientes uos in hoc uocatos esse
ut benedictionẽ hæreditate possideatis. Nã
qui uult uitã diligere, & uidere dies bonos,
coerceat linguam suam à malo, & labia sua
ne loquantur dolum. Declinet à malo & fa
ciat bonum, quærat pacem & persequatur
eam: quoniã oculi domini super iustos, &
aures eius ad deprecationẽ illorum. Rursus
aspectus domini super eos qui faciũt mala.
Et quis est qui sit afflicturus uos, si bonita/
tis æmulatores fueritis? Imò si quid etiã ac/
ciderit incõmodi propter iustitiam, beati ta
men estis. Cæterum terrore illorũ ne terrea
mini, neq; turbemini, sed dominũ deũ san/
ctificate in cordibus uestris. Sitis aũt parati
semper ad respondendũ cuilibet petenti, ut
loquamini de ea quæ in uobis est spe, cum
mãsuetudine & reuerẽtia, conscientiam ha
bentes bonam, ut in hoc quod uobis detra/
hunt tanq̃ scelerosis, pudefiãt hi qui incés/
sunt uestrã bonã in Christo conuersationẽ.
Prestat enim ut bene agentes, si ita uelit dei
uolũtas, malis afficiamini, q̃ male faciẽtes.
Quandoquidẽ & Christus semel pro pec/
catis passus fuit, iustus pro iniustis, ut nos
adduceret deo, mortificatus quidem carne,
sed uiuificatus spiritu, in quo etiam abijt &
spiritibus qui erant in carcere prædicauit,
qui inobediẽtes fuerant quondam. Quum
semel expectabatᷣ dei lenitas in dieb⁹ Noe,
quum apparabatur arca, in qua paucæ, hoc
est octo animæ seruatæ fuerũt per aquam:
cuius figuræ nunc respondens baptismus,
nos quoq; saluos reddit: quo non carnis sor
des abijciunt, sed quo fit ut bona cõscientia
bene respõdeat apud deum, per resurrectio
nem Iesu Christi qui est ad dexterã dei, pro
fectus in cœlũ, subiectis sibi angelis & po/
testatibus ac uirtutibus. Quũ igitur Chri IIII
stus passus sit pro nobis carne, uos quoq; iu
xta eandẽ cogitationẽ armemini, quod qui pa/
tiebatur in carne, destitit à peccato: in hoc
ut iam non concupiscentijs hominũ sed uo/
luntati dei, quod superest in carne tempus

 uiuat

χρόνον. ἀρκετὸς γὰρ ἡμῖν ὁ παρεληλυθὼς χρόνος τοῦ βίου, τὸ θέλημα τῶν ἐθνῶν κατεργάσασθαι, πεπορευμένους ἐν ἀσελγείαις, ἐπιθυμίαις, οἰνοφλυγίαις, κώμοις, πότοις, καὶ ἀθεμίτοις εἰδωλολατρείαις. ἐν ᾧ ξενίζονται, μὴ συντρεχόντων ὑμῶν εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσωτίας ἀνάχυσιν, βλασφημοῦντες, οἳ ἀποδώσουσι λόγον τῷ ἑτοίμως ἔχοντι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ νεκροῖς εὐηγγελίσθη, ἵνα κριθῶσι μὲν κατὰ ἀνθρώπους σαρκὶ, ζῶσι δὲ κατὰ θεὸν πνεύματι. πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικε. σωφρονήσατε οὖν καὶ νήψατε εἰς τὰς προσευχάς. πρὸ πάντων δὲ τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀγάπην ἐκτενῆ ἔχοντες. ὅτι ἀγάπη καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν. φιλόξενοι εἰς ἀλλήλους ἄνευ γογγυσμῶν. ἕκαστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος θεοῦ. εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια θεοῦ. εἴ τις διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος, ἧς χορηγεῖ ὁ θεὸς, ἵνα ἐν πᾶσι δοξάζηται ὁ θεὸς διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἐστιν ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. ἀγαπητοὶ, μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει, πρὸς πειρασμὸν ὑμῖν γινομένῃ, ὡς ξένου ὑμῖν συμβαίνοντος, ἀλλὰ καθὸ κοινωνεῖτε τοῖς Χριστοῦ παθήμασι, χαίρετε, ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξης αὐτοῦ χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι. εἰ ὀνειδίζεσθε ἐν ὀνόματι χριστοῦ, μακάριοι, ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ τὸ τοῦ θεοῦ πνεῦμα ἐφ᾽ ὑμᾶς ἀναπαύεται. κατὰ μὲν αὐτοὺς βλασφημεῖται, κατὰ δὲ ὑμᾶς δοξάζεται. μὴ γάρ τις ὑμῶν πασχέτω ὡς φονεὺς, ἢ κλέπτης, ἢ κακοποιὸς, ἢ ὡς ἀλλοτριοεπίσκοπος. εἰ δὲ ὡς χριστιανὸς, μὴ αἰσχυνέσθω, δοξαζέτω δὲ τὸν θεὸν ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ὅτι καὶ ὁ καιρὸς τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρίμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ. εἰ δὲ πρῶτον ἀφ᾽ ἡμῶν, τί τὸ τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ θεοῦ εὐαγγελίῳ. καὶ εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται; ὥστε καὶ οἱ πάσχοντες κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ὡς πιστῷ κτίστῃ παρατιθέσθωσαν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν ἀγαθοποιΐᾳ.

Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ, ὁ συμπρεσβύτερος, καὶ μάρτυς τῶν τοῦ χριστοῦ παθημάτων, ὁ καὶ τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνὸς, ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν, ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ᾽ ἑκουσίως, μὴ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως, μηδὲ ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γιγνόμενοι

uiuat. Sat enim eſt nobis, ꝙ anteacto uitæ tempore uolũtatem gentiũ patrauerimus, quũ uerſaremur in laſciuijs, concupiſcẽtijs, uinolẽtijs, comeſſationib⁹, cõpotationibus, & nefarijs ſimulacrorũ cultibus. Atq; id ab ſurdũ illis uidetur, ꝙ non accurratis unà cũ ipſis in eandẽ luxus refuſionẽ, qui de uobis male loquũtur. Qui reddituri ſunt rationẽ ei qui paratus eſt ad iudicãdũ uiuos & mortuos. Nam in hoc mortuis quoq; prędicatũ eſt euangeliũ, ut iudicẽtur quidẽ ſecũdum homines carne, uiuãt aũt iuxta deũ ſpiritu. Porrò rerum omniũ finis imminet. Sitis igitur ſobrij & uigilãtes ad orãdũ: ante omnia uero charitatẽ inter uos uehementẽ habentes: nã charitas operiet multitudinẽ peccatorũ. Hoſpitales eſtote erga uos inuicẽ, ſine murmurationibus, ut quiſq; accepit donũ, ita ali⁹ in aliũ illud miniſtrãtes, ut boni diſpẽſatores uariæ gratiæ dei. Si quis loquiť, loquať ut eloquia dei: ſi quis miniſtrat, miniſtret tãq̃ ex uirtute quã ſuppeditat deus, ut omnibus glorificeť deus per Ieſum Chriſtum, cui eſt gloria & imperiũ in ſecula ſeculorũ, amẽ. Chariſsimi, ne miremini, dum per ignẽ exploramini, quæ res ad experimẽtum ueſtri fit, perinde quaſi nouũ aliqd uobis obtingat: imò in hoc qđ conſortes eſtis afflictionũ Chriſti, gaudete, ut in reuelatione quoq; gloriæ eiuſdẽ gaudeatis exultantes. Si probris afficimini in nominè Chriſti, beati eſtis: quoniã gloria & ſpiritus dei ſuper uos requieſcit. Iuxta ipſos qdẽ maledictis afficiť, iuxta uos aũt glorificať. Ne quis enĩ ueſtrũ affligať, ut homicida, aut fur, aut facinoroſus, aut curioſus alienarũ rerũ. Porrò ſi ut Chriſtianus affligiť aliqs, ne pudeſiat, imò glorificet deũ in parte hac. Quãdoqdẽ & tẽpus eſt ut incipiat iudiciũ à domo dei: ꝙ ſi primũ incipit à nobis, quis erit finis eorum qui nõ credũt dei euãgelio? Et ſi iuſtus uix ſaluus efficitur, impius & peccator ubi cõparebit? Proinde qui affligũtur iuxta uoluntatẽ dei, tanq̃ apud fidelẽ conditorẽ deponãt animas ſuas benefaciẽdo. Presbyteros q inter uos ſũt obſecro, q ſum & ipſe presbyter, ac teſtis afflictionũ Chriſti, atq; idẽ cõſors glorię quæ reuelabiť, paſcite qui in uobis eſt gregẽ Chriſti, curã illius agẽtes non coacte, ſed uolẽtes: nõ turpiter affectãtes lucrũ, ſed propẽſo animo, neq; ceu dñãtes exercẽtes aduerſus cleros, ſed ſic ut ſitis exẽplaria

μένοι τοῦ ποιμνίου. καὶ φανερωθέντος τοῦ ἀρχιποιμένος, κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον. ὁμοίως νεώτεροι ὑποτάγητε πρεσβυτέροις, πάντες δὲ ἀλλήλοις ὑποτασσόμενοι. τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομβώσασθε, ὅτι ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ, πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιρρίψαντες ἐπ᾽ αὐτόν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν. νήψατε, γρηγορήσατε, ὅτι ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ, ζητῶν τίνα καταπίῃ. ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει, εἰδότες τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων τῇ ἐν κόσμῳ ὑμῶν ἀδελφότητι ἐπιτελεῖσθαι. ὁ δὲ θεὸς πάσης χάριτος, ὁ καλέσας ἡμᾶς εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὀλίγον παθόντας, αὐτὸς καταρτίσαι ὑμᾶς, στηρίξαι, σθενώσαι, θεμελιώσαι. αὐτῷ ἡ δόξα, κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. διὰ σιλουανοῦ ὑμῖν πιστοῦ ἀδελφοῦ, ὡς λογίζομαι, δι᾽ ὀλίγων ἔγραψα, παρακαλῶν καὶ ἐπιμαρτυρῶν ταύτην εἶναι ἀληθῆ χάριν τοῦ θεοῦ, εἰς ἣν ἑστήκατε. ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτή, καὶ μάρκος ὁ υἱός μου. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγάπης. εἰρήνη ὑμῖν πᾶσι τοῖς ἐν Χριστῷ ἰησοῦ.

ἀμήν.

plaria gregis. Et quum apparuerit ille pastorum princeps, reportabitis immarcessibilẽ gloriæ coronam. Similiter iuniores subditi estote senioribus, sic ut omnes alius alij uicissim subijciamini. Humilitatem animi uobis insixam habete: propterea ꝙ deus superbis resistit, humilibus aũt dat gratiam. Humiliemini igit̃ sub potenti manu dei, ut uos extollat quũ erit opportunũ, omni cura uestra cõiecta in illum. nam illi cura est de uobis. Sobrij estote, uigilate, quoniã aduersarius uester diabolus tanq̃ leo rugiẽs obambulat, quęrens quem deuoret. Cui resistite, solidi fide, scientes easdem afflictiones uestræ quæ in mundo est fraternitati consummari. Sed deus omnis gratiæ, qui uocauit nos ad æternã suam gloriam per Christum Iesum, parũper afflictos, idẽ instauret uos, fulciat, roboret, stabiliat: ipsi gloria, imperium in secula seculorũ, amen. Per Syluanũ uobis fidelem fratrẽ, ut arbitror, paucis scripsi, adhortans ac testificãs hanc esse ueram gratiã dei, in qua statis. Salutat uos ea, quæ est in Babylone, uestræ cõsors electionis ecclesia, & Marcus filius meus. Salutate uos mutuo charitatis osculo. Pax uobis omnibus, qui estis in Christo Iesu.

Amen.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ καθολικῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου ἀποστόλου πέτρου.

Ταύτην πάλιν ὁ αὐτὸς πέτρος ἐπιστέλλει τοῖς ἤδη πιστεύσασιν. ἔστι δὲ ἡ ἐπιστολὴ, ὑπόμνησις τῶν πρώτων. εἰδὼς γὰρ ταχεῖαν ἑαυτοῦ ἔσεσθαι τὴν ἀνάλυσιν τοῦ σώματος, ἐσπούδασε πάντας ὑπομνῆσαι περὶ ὧν κατηχήθησαν, τὴν διδασκαλίαν. καὶ πρῶτον δείκνυσιν ἀπὸ τῶν προφητῶν αὐτὴν εὐαγγελισθεῖσαν, καὶ ὅτι αἱ προφητεῖαι αἱ περὶ τοῦ σωτῆρος, οὐκ εἰσὶν ἀνθρώπιναι, ἀλλὰ περὶ θεοῦ ἐλαλήθησαν. ἔπειτα παραγγέλλει μὴ προσέχειν τοῖς ἀπατῶσι, λέγων ἔσεσθαι αὐτῶν ἀπώλειαν, ὥσπερ καὶ τῶν παραβάντων ἀγγέλων γέγονε. προμηνύει δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἡμέρας ἔσεσθαι ἐν αἷς ἐμπαῖκται περιπατήσουσι, καὶ θελήσουσιν ἀπατᾶν τινὰς, λέγοντες, μάτην λέγεσθαι παρ' ἡμῶν τὴν παρουσίαν τοῦ σωτῆρος, διὰ τὸ ἀεὶ λέγεσθαι, καὶ μήπω παραγενέσθαι. ἀπὸ τούτων οὖν καὶ μάλιστα ἀπέχεσθαι παραγγέλλει, διδάσκων μὴ ὀλιγωρεῖν ἐν τοῖς χρόνοις. πάντα γὰρ τὸν χρόνον, μηδὲν εἶναι ἐνώπιον κυρίου, διὰ τὸ καὶ τὴν μίαν ἡμέραν ὡς χίλια ἔτη, εἶναι, καὶ τὰ χίλια ἔτη, ὡς ἡμέραν μίαν. ἔσεσθαι δὲ ταχέως τὴν ἡμέραν κυρίου διαβεβαιοῦται καὶ ἀποδείκνυσι, καὶ ἐντέλλεται ἑτοίμους εἶναι πάντας εἰς αὐτὴν, ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς, καὶ ἀγαπᾶν τὰ ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου παύλου γραφέντα, καὶ μὴ προσέχειν τοῖς διαβάλλουσιν αὐτά. διὰ τὸ καὶ πάσας τὰς θείας γραφὰς διαβάλλειν αὐτούς. ὑπομνήσας οὖν καὶ διδάξας πάντας προειδέναι τὰ πράγματα, παραινεῖ μὴ ἐκπίπτειν τοῦ σκοποῦ τῆς πίστεως, καὶ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM PETRI POSTERIOREM ARGUmentum per Des. Eraſmum Roterodamum.

Hanc, ut apparet, ſcripſit admodum ſenex, & iam morti uicinus, quandoquidem de obitu ſuo meminit. Scribit autem promiſcue Chriſtianis omnibus, adhortans ad uitæ puritatem, & ueterum exemplis ac terrore iudicij extremi deterrens à turpibus, uehementer inſectans eos qui ſimplicium animos peruerſa doctrina corrumperent, negantes aduenturum Chriſtum.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΕΤΡΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΣΥΜΕΩΝ πέτρος δοῦ-
λος καὶ ἀπόστολος ἰησοῦ
Χριστοῦ, τοῖς ἰσότιμον ἡμῖν
λαχοῦσι πίστιν ἐν δικαιο-
σύνῃ τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ
σωτῆρος ἰησοῦ χριστοῦ. χά-
ρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη ἐν ἐπιγνώσει
τοῦ θεοῦ, καὶ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, ὡς πάν-
τα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ, τὰ πρὸς
ζωὴν καὶ εὐσέβειαν δεδωρημένης, διὰ τῆς ἐ-
πιγνώσεως τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς διὰ δόξης
καὶ ἀρετῆς, δι' ὧν τὰ τίμια ἡμῖν καὶ μέγιστα
ἐπαγγέλματα δεδώρηται, ἵνα διὰ τούτων
γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως, ἀποφυγόντες
τῆς ἐν κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς. καὶ αὐτὸ
τοῦτο δὲ σπουδὴν πᾶσαν παρεισενέγκαν-
τες, ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ πίστει ὑμῶν τὴν
ἀρετὴν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν, ἐν δὲ
τῇ γνώσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρα-
τείᾳ τὴν ὑπομονὴν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν
εὐσέβειαν, ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελ-
φίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην.
ταῦτα γὰρ ὑμῖν ὑπάρχοντα καὶ πλεονάζον-
τα, οὐκ ἀργοὺς οὐδὲ ἀκάρπους καθίστησιν
εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπί-
γνωσιν. ᾧ γὰρ μὴ πάρεστι ταῦτα, τυφλός ἐ-
στι, μυωπάζων, λήθην λαβὼν τοῦ καθαρισ-
μοῦ τῶν πάλαι αὐτοῦ ἁμαρτιῶν. διὸ μᾶλ-
λον ἀδελφοὶ σπουδάσατε βεβαίαν ὑμῶν τὴν
κλῆσιν καὶ ἐκλογὴν ποιεῖσθαι. ταῦτα γὰρ ποι-
οῦντες, οὐ μὴ πταίσητέ ποτε. οὕτως γὰρ
πλουσίως ἐπιχορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ εἴσοδος
εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ κυρίου ἡμῶν
καὶ σωτῆρος ἰησοῦ Χριστοῦ. διὸ οὐκ ἀμελή-
σω, ὑμᾶς ἀεὶ ὑπομιμνήσκειν περὶ τούτων, καί-
περ εἰδότας, καὶ ἐστηριγμένους ἐν τῇ παρού-
σῃ ἀληθείᾳ. δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι ἐφ' ὅσον εἰ-
μὶ ἐν τούτῳ τῷ σκηνώματι, διεγείρειν ὑμᾶς
ἐν ὑπομνήσει, εἰδὼς, ὅτι ταχινή ἐστιν ἡ ἀπό-
θεσις τοῦ σκηνώματός μου, καθὼς καὶ ὁ κύ-
ριος ἡμῶν ἰησοῦς Χριστὸς ἐδήλωσέ μοι. σπου-
δάσω δὲ καὶ ἑκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν
ἐμὴν ἔξοδον τὴν τούτων μνήμην ποιεῖσθαι.
οὐ γὰρ σεσοφισμένοις μύθοις ἐξακολουθή-
σαντες ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν τὴν τοῦ κυρί-
ου ἡμῶν ἰησοῦ Χριστοῦ δύναμιν, καὶ πα-
ρουσίαν, ἀλλ' ἐπόπται γενηθέντες τῆς
ἐκείνου

EPISTOLA PETRI APOSTOLI SECVNDA

SYMEON Petrus ſeruus
& apoſtolus Ieſu Chriſti,
ijs qui ęque precioſam no
biſcum ſortiti ſunt fidem,
per iuſtitiam dei noſtri &
ſeruatoris Ieſu Chriſti: gra
tia uobis & pax multiplicetur per agnitio-
nem dei & Ieſu dñi noſtri, ſic ut eius diuina
uirtus omnia nobis largita eſt, quæ ad uitã
ac pietatem pertinent, per agnitionem eius
qui uocauit nos per gloriam & uirtutẽ, per
quę precioſa nobis ac maxima promiſſa do
nata ſunt, ut p hæc efficeremini diuinę con
ſortes naturæ, ſi refugeritis à corruptione
quæ eſt in mundo per concupiſcẽtiam. Sed
& in hoc ipſum omni adhibito ſtudio, ſub-
miniſtrate in fide ueſtra uirtutem, in uirtu-
te uero ſcientiã, in ſcientia uero temperan-
tiam, in temperantia uero patiẽtiam: rurſus
in patientia pietatem, in pietate autem fra-
ternam charitatem, in fraterna uero charita
te dilectionem. Hæc enim quum uobis ad-
ſint & exuberent, haud ocioſos, nec in irri-
tum laborantes efficiunt, ad domini noſtri
Ieſu Chriſti cognitionem. Nam cui nõ ad-
ſunt hæc, is cæcus eſt, & manu uiã tentans,
oblitus ſeſe à ueteribus peccatis ſuis fuiſſe
purgatum. Quapropter fratres potius ope-
ram date, ut uocationem & electionem ue-
ſtram firmam efficiatis. Hæc enim ſi feceri-
tis, non labemini unquã. Siquidem ad hunc
modum, abũde ſubminiſtrabitur uobis in-
troitus in æternũ regnum domini noſtri &
ſeruatoris Ieſu Chriſti. Quapropter haud
negligam, uos ſemper commonere de his,
tametſi ſciatis, & cõfirmati ſitis in præſenti
ueritate. Attamen iuſtum arbitror, quãdiu
ſum in hoc tabernaculo, excitare uos per
commonitionem, quum ſciam breui futu-
rum, ut deponam hoc tabernaculũ meum:
queadmodũ & dominus noſter Ieſus Chri-
ſtus ſignificauit mihi. Quin & dabo ſem-
per operam, ut uos poſt exitum meum, ho-
rum mentionem facere poſſitis. Non enim
arte compoſitas fabulas ſequuti, notam uo-
bis fecimus dñi noſtri Ieſu Chriſti uirtutem
& aduẽtũ, ſed qui oculis noſtris aſpeximus

 illius

ἐκείνου μεγαλειότητος. λαβὼν γὰρ παρὰ θεοῦ πατρὸς τιμὴν καὶ δόξαν, φωνῆς ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιᾶσδε ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, εἰς ὃν ἐγὼ εὐδόκησα. καὶ ταύτην τὴν φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν, ἐξ οὐρανοῦ ἐνεχθεῖσαν, σὺν αὐτῷ ὄντες ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ. καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον. ᾧ καλῶς ποιεῖτε, προσέχοντες, ὡς λύχνῳ φαίνοντι ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡμέρα διαυγάσῃ, καὶ φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι πᾶσα προφητεία γραφῆς, ἰδίας ἐπιλύσεως οὐ γίνεται. οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι, ἐλάλησαν οἱ ἅγιοι θεοῦ ἄνθρωποι.

Ἐγένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ, ὡς καὶ ἐν ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρεισάξουσιν αἱρέσεις ἀπωλείας, καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι, ἐπάγοντες ἑαυτοῖς ταχινὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ ἐξακολουθήσουσιν αὐτῶν ταῖς ἀπωλείαις, δι' οὓς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας βλασφημηθήσεται, καὶ ἐν πλεονεξίᾳ πλαστοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται, οἷς τὸ κρῖμα ἔκπαλαι οὐκ ἀργεῖ, καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστάζει. εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἀγγέλων ἁμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ σειραῖς ζόφου ταρταρώσας, παρέδωκεν εἰς κρίσιν τετηρημένους, καὶ ἀρχαίου κόσμου οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὄγδοον νῶε δικαιοσύνης * κήρυκα ἐφύλαξε, κατακλυσμὸν κόσμῳ ἀσεβῶν ἐπάξας, καὶ πόλεις σοδόμων καὶ γομόῤῥας τεφρώσας καταστροφῇ κατέκρινεν, ὑπόδειγμα μελλόντων ἀσεβεῖν τεθεικώς. καὶ δίκαιον λὼτ καταπονούμενον ὑπὸ τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελγείᾳ ἀναστροφῆς, ἐῤῥύσατο. βλέμματι γὰρ καὶ ἀκοῇ ὁ δίκαιος ἐγκατοικῶν ἐν αὐτοῖς, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ψυχὴν δικαίαν ἀνόμοις ἔργοις ἐβασάνιζεν. οἶδε κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμοῦ ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν, μάλιστα δὲ τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ μιασμοῦ πορευομένους, καὶ κυριότητος καταφρονοῦντας, τολμηταὶ, αὐθάδεις, δόξας οὐ τρέμουσι βλασφημοῦντες. ὅπου ἄγγελοι ἰσχύϊ καὶ δυνάμει μείζονες ὄντες, οὐ φέρουσι κατ' αὐτῶν παρὰ κυρίῳ βλάσφημον κρίσιν. οὗτοι δὲ ὡς ἄλογα ζῶα φυσικὰ γεγενημένα, εἰς ἅλωσιν καὶ φθορὰν, ἐν οἷς ἀγνοοῦσι βλασφημοῦντες ἐν τῇ φθορᾷ αὐτῶν καταφθαρήσονται, κομιούμενοι μισθὸν ἀδικίας, ἡδονὴν ἡγούμενοι τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφὴν, σπῖλοι καὶ

* Alias κήρυγμα

illius maiestatē. Acceperat enim à deo patre honorem & gloriā, uoce ad illum delata huiusmodi à magnifica gloria: Hic est ille filius meus dilectus, in quo mihi complacitū est. Et hanc uocem nos audiuimus è cœlo delatā, quum essemus unà cum illo in monte sancto. Et habemus firmiorē sermonem propheticum, cui dum attenditis, ceu lucernæ apparenti in obscuro loco, rectè facitis, donec dies illucescat, & lucifer exoriatur in cordibus uestris. Si illud prius noueritis, q omnis prophetica scriptura non sit priuatæ interpretationis. non enim uoluntate hominis allata est olim ꝓphetia, sed à spiritu sancto impulsi, loquuti sūt sancti dei homines.

Fuerunt aūt & pseudoprophetæ in populo, quemadmodū & inter uos erunt falsi doctores, qui clam inducent sectas perniciosas, etiam dominum qui illos mercatus est, abnegantes, accersentes sibijpsis celerē interitum: & plerique sequentur illorū exitia: per quos uia ueritatis maledictis afficietur, & per auaritiā facticijs sermonibus de uobis negociabuntur, quibus iudicium iam olim non tardat, & perditio illorū non dormitat. Nam si deus angelis qui peccauerant non pepercit, sed catenis noctis in tartarum præcipitatos, tradidit seruatos in iudicium, & prisco mūdo non pepercit, sed octauum iustitiæ præconem Noe seruauit, diluuio in mundū impiorū inducto, & ciuitates Sodomorum ac Gomorrhæ in cinerē redactas, subuersione condēnauit, eosque fecit exemplum ijs qui impie forent acturi: & iustum Lot qui opprimebatur à nefarijs per libidinosam conuersationē, eripuit. Is enim oculis & auribus iustus, quū habitaret inter illos, quotidie animā iustam iniquis illorum factis excruciabat. Nouit dn̄s pios è tentatione eripere, iniustos aūt in diē iudicij puniendos seruare, maxime uero illos qui carnem sequētes in concupiscētia pollutionis ambulāt, ac dominationē contēnunt, audaces, præfracti, qui gloria præcellētes non uerentur cōuitijs incessere. Quum ipsi angeli qui sunt robore ac uirtute maiores, nō ferūt aduersus sese apud dn̄m, maledicū iudiciū. At isti ueluti bruta animātia, natura genita in capturā & in perniciē, in his quæ non intelligunt maledicētes in perditione sua peribunt, reportātes mercedē iniustitiæ, pro uoluptate ducētes, si in diē delicijs fruantur, labes ac

λοι καὶ μῶμοι, ἐντρυφῶντες ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν, συνευωχούμενοι ὑμῖν, ὀφθαλμοὺς ἔχοντες μεστοὺς μοιχαλίδος, καὶ ἀκαταπαύστους ἁμαρτίας, δελεάζοντες ψυχὰς ἀστηρίκτους, καρδίαν γεγυμνασμένην πλεονεξίαις ἔχοντες, κατάρας τέκνα, καταλιπόντες τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν, ἐπλανήθησαν, ἐξακολουθήσαντες τῇ ὁδῷ τοῦ Βαλαὰμ τοῦ Βοσὸρ, ὃς μισθὸν ἀδικίας ἠγάπησεν, ἔλεγξιν δὲ ἔσχεν ἰδίας παρανομίας, ὑποζύγιον ἄφωνον, ἐν ἀνθρώπου φωνῇ φθεγξάμενον, ἐκώλυσε τὴν τοῦ προφήτου παραφρονίαν. οὗτοί εἰσι πηγαὶ ἄνυδροι, νεφέλαι ὑπὸ λαίλαπος ἐλαυνόμεναι, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται. ὑπέρογκα γὰρ ματαιότητος φθεγξάμενοι, δελεάζουσιν ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς ἀσελγείαις, τοὺς ὄντως ἀποφυγόντας τοὺς ἐν πλάνῃ ἀναστρεφομένους, ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται. εἰ γὰρ ἀποφυγόντες τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου, ἐν ἐπιγνώσει τοῦ κυρίου, καὶ σωτῆρος ἰησοῦ χριστοῦ, τούτοις δὲ πάλιν ἐμπλακέντες ἡττῶνται, γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα χείρονα τῶν πρώτων. κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς, μὴ ἐπεγνωκέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐπιγνοῦσιν, ἐπιστρέψαι ἐκ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἁγίας ἐντολῆς. συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καὶ ὗς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου.

Ταύτην ἤδη ἀγαπητοὶ δευτέραν ὑμῖν γράφω ἐπιστολὴν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ διάνοιαν, μνησθῆναι τῶν προειρημένων ῥημάτων ὑπὸ τῶν ἁγίων προφητῶν, καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ἡμῶν ἐντολῆς, τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος, τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι ἐλεύσονται ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν ἐμπαῖκται κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι, καὶ λέγοντες. ποῦ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία τῆς παρουσίας αὐτοῦ; ἀφ' ἧς γὰρ οἱ πατέρες ἐκοιμήθησαν, πάντα οὕτως διαμένει ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως. λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας, ὅτι οὐρανοὶ ἦσαν ἔκπαλαι καὶ γῆ, ἐξ ὕδατος καὶ δι' ὕδατος συνεστῶσα τῷ τοῦ θεοῦ λόγῳ, δι' ὧν ὁ τότε κόσμος ὕδατι κατακλυσθεὶς ἀπώλετο. οἱ δὲ νῦν οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ αὐτῷ λόγῳ τεθησαυρισμένοι εἰσὶ, πυρὶ τηρούμενοι εἰς ἡμέραν κρίσεως καὶ ἀπωλείας τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων. ἓν δὲ τοῦτο μὴ λανθανέτω ὑμᾶς ἀγαπητοὶ, ὅτι μία ἡμέρα παρὰ κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη, καὶ χίλια ἔτη ὡς ἡμέρα μία. οὐ βραδύνει ὁ κύριος τῆς ἐπαγγελίας, ὥς τινες

βραδύ-

bes ac maculæ,qui conuiuātes in erroribus
suis insultant uobis,oculos habētes plenos
adulteræ,& qui à peccando cessare nesciāt,
inescantes animas instabiles,cor habentes
exercitatū rapinis,execrabiles filij qui reli/
cta recta uia aberrauerūt,sequuti uiam Ba/
laam filij Bosor,qui mercedē iniquitatis di/
lexit,sed redargutus fuit de sua iniquitate:
animal subiugale mutum,humana uoce lo
quens,prohibuit prophetæ dementiam.Isti
sunt fontes aqua carētes,nebulæ quæ à pro
cella ferūtur,quibus caligo tenebrarum in
æternum seruata est.Siquidē ubi uehemen
ter fastuosa uanitatis uerba sonuerint,ines/
cant homines per concupiscētias carnis uo
luptatibus,eos qui uere aufugerant ab his
qui in errore conuersantur,dum illis liberta
tem pollicētur,quū ipsi serui sint corruptio
nis. Siquidē à quo quis superatus est,huic
etiam in seruitutē est addictus.Nam si post
ea q̃ refugerūt ab inquinamētis mundi,per
agnitionē dñi & seruatoris Iesu Christi,ta/
men his rursum inuoluti superantur,facta
sunt illis postrema peiora primis.Satius erā
fuisset illis,non cognouisse uiam iustitiæ,q̃
ubi cognouerunt,conuerti ab eo quod illis
traditū fuit,sancto præcepto.Verū accidit
illis id quod uero prouerbio dici solet: Ca/
nis reuersus ad suum ipsius uomitū:& sus
lota,reuersa ad uolutabrum cœni. Hasce III
iam alteras uobis charissimi,scribo literas,
in quibus extimulo uestram,per commoni
tionem,synceram mētem,ut memores sitis
uerborum,quæ prædicta sunt à sanctis pro
phetis,& mādati nostri,qui sumus apostoli
domini & seruatoris,illud primum sciētes,
uenturos in extremis diebus illusores,qui
iuxta proprias concupiscētias ambulent,&
dicant:Vbi est pollicitatio aduentus eius.
Siquidem ex quo die patres obdormierūt,
sic omnia permanent ab initio conditionis.
Nam illud uolentes nesciūt,quòd cœli iam
olim fuerint ac terra,ex aqua & per aquam
consistens dei sermone,per quæ is qui tum
erat mundus,aqua inundatus perijt.At qui
nunc sunt cœli ac terra,eiusdē sermone re/
positi sunt,& seruantur igni,in diem iudi/
cij & perditionis impiorū hominū.Vnum
autem hoc ne lateat uos dilecti,quòd unus
dies apud dñm perinde est ut mille anni,&
mille anni ut dies unus.Haud tardat domi/
nus qui promisit,quemadmodum nōnulli

tardi/

βραδυτῆτα ἡγοῦνται. ἀλλὰ μακροθυμεῖ εἰς ἡμᾶς, μὴ βουλόμενός τινας ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάντας εἰς μετάνοιαν χωρῆσαι. ἥξει δὲ ἡ ἡμέρα κυρίου, ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ ἐν ᾗ οἱ οὐρανοὶ ῥοιζηδὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσονται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσεται. τούτων οὖν πάντων λυομένων, ποταποὺς δεῖ ὑπάρχειν ὑμᾶς ἐν ἁγίαις ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβείαις, προσδοκῶντας καὶ σπεύδοντας τὴν παρουσίαν τῆς τοῦ θεοῦ ἡμέρας, δι᾽ ἣν οὐρανοὶ πυρούμενοι λυθήσονται, καὶ στοιχεῖα καυσούμενα τήκεται. καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν κατὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ. διὸ ἀγαπητοὶ ταῦτα προσδοκῶντες, σπουδάσατε ἄσπιλοι, καὶ ἀμώμητοι αὐτῷ εὑρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ. καὶ τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν μακροθυμίαν, σωτηρίαν ἡγεῖσθε. καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς παῦλος κατὰ τὴν αὐτῷ δοθεῖσαν σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν, ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς λαλῶν ἐν αὐταῖς, περὶ τούτων, ἐν οἷς ἐστι δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφὰς, πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν. ὑμεῖς οὖν ἀγαπητοὶ προγινώσκοντες, φυλάσσεσθε, ἵνα μὴ τῇ τῶν ἀθέσμων πλάνῃ συναπαχθέντες, ἐκπέσητε τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ, αὐξάνετε δὲ ἐν χάριτι, καὶ γνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος ἰησοῦ χριστοῦ. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ νῦν καὶ εἰς ἡμέραν αἰῶνος.

ἀμήν.

tarditatem exiſtimant. Verum patiens eſt erga nos, dum non uult ullos perire, ſed omnes ad pœnitentiã recipere. Veniet autem dies domini ſicut fur in nocte, quo cœli, procellæ in morem transibunt: elemẽta uero æſtuantia ſoluentur, terraq́ & quæ in ea ſunt opera, exurentur. Quum igitur hæc omnia ſoluantur, quales oportet eſſe uos in ſanctis conuerſationibus ac pietatibus, expectantes & accelerantes aduentũ diei dei, per quem cœli incenſi ſoluentur, & elementa æſtuantia liqueſcent. Sed cœlos nouos ac terram nouã iuxta promiſſum illius expectamus, in qbus iuſtitia inhabitat. Quapropter dilecti, hæc expectantes, date operam, ut immaculati & incõtaminati, ab illo reperiamini in pace: dominiq́ noſtri patientiam, ſalutem arbitremini. quemadmodum & dilectus frater noſter Paulus, iuxta ſibi datam ſapientiã ſcripſit uobis, etiam in omnibus ferè epiſtolis loquẽs de his, inter quæ ſunt nonnulla difficilia intellectu, quæ indocti parumq́ firmi detorquent, ſicut & ceteras ſcripturas ad ſuam ipſorum perniciem. Vos igitur dilecti, poſtea quàm præmoniti eſtis, cauete, ne ſimul cum alijs nefariorum errore abducti, excidatis à propria ſtabilitate, ſed creſcite in gratia, & cognitione domini noſtri & ſeruatoris Ieſu Chriſti. Ipſi gloria & nunc & in diem æternitatis.

Amen.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΚΑΘΟλικῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ ἰωάννου τοῦ θεολόγου.

Ταύτην αὐτὸς ὁ ἰωάννης, ὁ τὸ εὐαγγέλιον γράψας, ἐπέστελλε, ὑπομιμνήσκων τοὺς ἤδη πιστεύσαντας εἰς τὸν κύριον. καὶ πρῶτον μὲν ὥσπερ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, οὕτω καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ θεολογεῖ περὶ τοῦ λόγου, ἀποδεικνὺς αὐτὸν εἶναι ἀεὶ ἐν τῷ θεῷ, καὶ διδάσκων τὸν πατέρα φῶς εἶναι, ἵνα καὶ ὄντως γνῶμεν τὸν λόγον, ὡς ἀπαύγασμα ἐξ αὐτοῦ εἶναι. θεολογῶν δὲ, ἐξηγεῖται μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς μὲν καὶ ἀεὶ τυγχάνειν αὐτό, νῦν δὲ πεφανερῶσθαι ἐν τῷ κυρίῳ, ὅς τις ἐστὶ ζωὴ αἰώνιος, καὶ θεὸς ἀληθινός. καὶ τὸ αἴτιον δὲ τῆς τούτου παρουσίας, καὶ ἐπιφανείας αὐτοῦ τίθησι, λέγων εἶναι τοῦτο, ἵνα τὸ λῦσαι τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, καὶ ἡμᾶς ἐλευθερωθῆναι ἀπὸ τοῦ θανάτου, καὶ γινώσκειν ἡμᾶς τὸν πατέρα, καὶ αὐτὸν τὸν υἱόν, τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν. γράφει οὖν πρὸς πᾶσαν ἡλικίαν, πρὸς παιδία, πρὸς νεανίσκους, πρὸς γέροντας, ὅτι ὁ μὲν θεὸς ἐγνώσθη, ἡ δὲ διαβολικὴ ἐνέργεια λοιπὸν νενίκηται καταργηθέντος τοῦ θανάτου. εἶτα λοιπὸν δι' ὅλης τῆς ἐπιστολῆς περὶ ἀγάπης διδάσκει, θέλων ἡμᾶς ἀλλήλους ἀγαπᾶν, ἐπειδὴ καὶ ὁ χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς. ἐξηγεῖται οὖν περὶ διαφορᾶς φόβου καὶ ἀγάπης, καὶ τέκνων θεοῦ καὶ τέκνων διαβόλου, καὶ περὶ ἁμαρτίας θανατικῆς καὶ μὴ θανατικῆς, καὶ περὶ διαφορᾶς πνευμάτων. καὶ λοιπὸν διαιρεῖ, ποῖον μὲν πνεῦμα ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι, ποῖον δὲ τῆς πλάνης, καὶ πότε μὲν γινωσκόμεθα τέκνα θεοῦ, πότε δὲ διαβόλου, καὶ περὶ ποίας ἁμαρτίας ὀφείλομεν εὔχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἁμαρτανόντων, καὶ περὶ ποίας οὐ δεῖ εὔχεσθαι, καὶ ὅτι ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν πλησίον, οὐκ ἔστιν ἄξιος τῆς κλήσεως, οὐδὲ δύναται λέγεσθαι τοῦ χριστοῦ. καὶ τὴν ἑνότητα δὲ τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα δείκνυσι, καὶ ὅτι ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει. διακρίνει δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ, λέγων, καὶ τὸ ἴδιον τοῦ ἀντιχρίστου, εἶναι δὲ τοῦτο τὸ λέγειν, μὴ εἶναι τὸν υἱὸν αὐτὸν τὸν χριστόν, ἵνα δῆλον ὡς μὴ ὄντως ἐκείνου, ἑαυτὸν εἴπῃ εἶναι ὁ ψεύστης. παραινεῖ δὲ δι' ὅλης ἐπιστολῆς, μὴ ἀθυμεῖν τοὺς πιστεύοντας τῷ κυρίῳ, εἰ μισοῦνται ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ μᾶλλον χαίρειν, ὅτι τὸ μῖσος τοῦ κόσμου, δείκνυσι τοὺς πιστεύοντας μεταβεβηκέναι ἀπ' αὐτοῦ τοῦ κόσμου, καὶ εἶναι λοιπὸν τῆς οὐρανίου πολιτείας. καὶ ἐν τῷ τέλει δὲ τῆς ἐπιστολῆς πάλιν ὑπομιμνήσκει λέγων, ὅτι ὁ τοῦ θεοῦ υἱός, ζωὴ αἰώνιός ἐστι, καὶ φῶς ἀληθινόν, καὶ ἵνα τούτῳ δουλεύωμεν, καὶ φυλάττωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων.

IN EPISTOLAM IOANNIS PRIOREM ARGVmentum per Des. Erasmum Roterodamum.

Hanc epistolam esse Ioannis apostoli qui scripsit euangelium, uel ipse sermonis character arguit. Multus est in mentione lucis ac tenebrarum, uitæ ac mortis, odij & charitatis, in iterandis uerbis, uelut exceptis ex sermone proximo. Quod genus est illud, ut exemplo quod dicimus, fiat dilucidius: Nolite diligere mundum, neq; ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo, quoniam omne quod in mundo est: & cætera. Ac mox: Non est ex patre, sed ex mundo est. Et, mundus transit. Quoties hic iteratur mundus? Postremo, est in toto huius sermone quiddam minus astrictũ, ac fusius quàm in sermone reliquorum apostolorum. Est autem dilucidior epistola, quàm ut egeat argumento: quemadmodum & duæ sequentes, quæ Ioanni cuidam presbytero, non apostolo, tribuuntur.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΡΩΤΗ

Ὃ ἦν ἀπ᾽ ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα, καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς, καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη, καὶ ἑωράκαμεν, καὶ μαρτυροῦμεν, καὶ καταγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν. ὃ ἑωράκαμεν καὶ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ᾽ ἡμῶν. καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἰησοῦ χριστοῦ. καὶ ταῦτα γράφομεν ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη. καὶ ἔστιν αὕτη ἡ ἐπαγγελία, ἣν ἀκηκόαμεν ἀπ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θεὸς φῶς ἐστι, καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδὲ μία. ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι κοινωνίαν ἔχομεν μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατῶμεν, ψευδόμεθα, καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν. ἐὰν δὲ ἐν τῷ φωτὶ περιπατῶμεν, ὡς αὐτός ἐστιν ἐν τῷ φωτί, κοινωνίαν ἔχομεν μετ᾽ ἀλλήλων, καὶ τὸ αἷμα ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. ἐὰν εἴπωμεν, ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν, καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν. ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας. ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι οὐχ ἡμαρτήκαμεν, ψεύστην ποιοῦμεν αὐτόν, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.

Τεκνία μου ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμάρτητε, καὶ ἐάν τις ἁμάρτῃ, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα, ἰησοῦν χριστὸν δίκαιον. καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐγνώκαμεν αὐτόν, ἐὰν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. ὁ λέγων, ἔγνωκα αὐτόν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ τηρῶν, ψεύστης ἐστί, καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν. ὃς δ᾽ ἂν τηρῇ αὐτοῦ τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ τετελείωται. ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐσμέν. ὁ λέγων ἐν αὐτῷ μένειν, ὀφείλει καθὼς ἐκεῖνος περιεπάτησε, καὶ αὐτὸς οὕτως περιπατεῖν. ἀδελφοί, οὐκ ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ἀλλ᾽ ἐντολὴν παλαιάν, ἣν εἴχετε ἀπ᾽ ἀρχῆς. ἡ ἐντολὴ ἡ παλαιά ἐστιν ὁ λόγος, ὃν ἠκούσατε ἀπ᾽ ἀρχῆς. πάλιν ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ὅ ἐστιν ἀληθὲς ἐν αὐτῷ καὶ ἐν ὑμῖν

EPISTOLA IOANNIS APOSTOLI PRIMA

QVOD erat ab initio, quod audiuimꝰ, quod uidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerũt de sermone uitæ, & uita manifestata est, uidimus: etiam testamur, & annũciamus uobis uitam æternã quæ erat apud patrem, & manifestata est nobis. Quod uidimus & audiuimus annunciamus uobis, ut & uos societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum patre & filio eius Iesu Christo. Et hæc scribimus uobis, ut gaudiũ uestrum sit plenum. Et hæc est promissio quam audiuimus ex ipso, & annunciamus uobis, ꝙ deus lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ. Si dixerimus ꝙ societatem habemus cũ eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & ueritatem nõ facimus. Quòd si in luce ambulamus, sicut ipse est in luce, societatem habemus inter nos mutuam, & sanguis Iesu Christi filij eius emundat nos ab omni peccato. Si dixerimus, Peccatum non habemus: nosipsos fallimꝰ, & ueritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus, Non peccauimus: mendacem facimus eum, & sermo eius non est in nobis. Filioli mei, hæc scribo uobis, Ne peccetis: & si quis peccauerit, aduocatũ habemus apud patrem, Iesum Christũ iustũ: Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantũ, sed etiam pro totius mundi. Et per hoc scimus ꝙ cognouimus eum, si iussa illius obseruamus. Qui dicit, Noui eum, & pręcepta eius non seruat, mendax est, & in eo ueritas nõ est. Qui autem seruat sermonem eius, uere in hoc charitas dei perfecta est. Per hoc scimus, ꝙ in ipso sumꝰ. Qui dicit se in eo manere, debet sicut ille ambulauit & ipse ambulare. Fratres, non præceptũ nouum scribo uobis, sed præceptũ uetus, qđ habuistis ab initio. Præceptũ uetꝰ, est sermo quẽ audistis ab initio. Rursum præceptum nouum scribo uobis, Quod uerum est in ipso, idem uerum est & in uobis

ἐν ὑμῖν, ὅτι ἡ σκοτία παράγεται, καὶ τὸ φῶς
τὸ ἀληθινὸν ἤδη φαίνει. ὁ λέγων ἐν τῷ φωτὶ
εἶναι, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶν, ἐν τῇ
σκοτίᾳ ἐστὶν ἕως ἄρτι. ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελ-
φὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ φωτὶ μένει, καὶ σκάνδαλον
ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. ὁ δὲ μισῶν τὸν ἀδελφὸν
αὐτοῦ ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶ, καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ πε-
ριπατεῖ, καὶ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει. ὅτι ἡ
σκοτία ἐτύφλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. γρά-
φω ὑμῖν τεκνία, ὅτι ἀφέωνται ὑμῖν αἱ ἁμαρ-
τίαι διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. γράφω ὑμῖν πατέ-
ρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς. γράφω ὑμῖν
νεανίσκοι, ὅτι νενικήκατε τὸν πονηρόν. γρά-
φω ὑμῖν παιδία, ὅτι ἐγνώκατε τὸν πατέρα.
ἔγραψα ὑμῖν πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ'
ἀρχῆς. ἔγραψα ὑμῖν νεανίσκοι, ὅτι ἰσχυροί ἐ-
στε, καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει, καὶ νε-
νικήκατε τὸν πονηρόν. μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσ-
μον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. ἐάν τις ἀγα-
πᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ πα-
τρὸς ἐν αὐτῷ. ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐ-
πιθυμία τῆς σαρκὸς, καὶ ἐπιθυμία τῶν ὀφ-
θαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν
ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστί. καὶ ὁ
κόσμος παράγεται, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ. ὁ
δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, μένει εἰς τὸν αἰ-
ῶνα. παιδία ἐσχάτη ὥρα ἐστὶ, καὶ καθὼς ἠ-
κούσατε, ὅτι ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀν-
τίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν. ὅθεν γινώσκομεν,
ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν. ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ'
οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν. εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, με-
μενήκεισαν ἂν μεθ' ἡμῶν. ἀλλ' ἵνα φανερωθῶ-
σιν, ὅτι οὐκ εἰσὶ πάντες ἐξ ἡμῶν. καὶ ὑμεῖς
χρίσμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου, καὶ οἴδατε
πάντα. οὐκ ἔγραψα ὑμῖν, ὅτι οὐκ οἴδατε
τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ὅτι οἴδατε αὐτὴν, καὶ ὅ-
τι πᾶν ψεῦδος ἐκ τῆς ἀληθείας οὐκ ἔστι. τίς
ἐστιν ὁ ψεύστης, εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος ὅτι ἰησοῦς
οὐκ ἔστιν ὁ Χριστός; οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχριστος, ὁ
ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν. πᾶς ὁ
ἀρνούμενος τὸν υἱὸν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει.
ὑμεῖς οὖν ὃ ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἐν ὑμῖν με-
νέτω. ἐὰν ἐν ὑμῖν μείνῃ ὃ ἀπ' ἀρχῆς ἠκούσα-
τε, καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ υἱῷ, καὶ ἐν τῷ πατρὶ
μενεῖτε. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία, ἣν αὐ-
τὸς ἐπηγγείλατο ὑμῖν, τὴν ζωὴν τὴν αἰώ-
νιον. ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν περὶ τῶν πλανών-
των ὑμᾶς. καὶ ὑμεῖς τὸ χρίσμα ὃ ἐλάβετε
ἀπ' αὐτοῦ ἐν ὑμῖν μένει. καὶ οὐ χρείαν ἔχε-
τε, ἵνα τὶς διδάσκῃ ὑμᾶς. ἀλλ' ὡς τὸ αὐ-
τὸ χρίσμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ πάντων, καὶ
ἀληθές ἐστι, καὶ οὐκ ἔστι ψεῦδος. καὶ καθὼς
ἐδίδαξεν

in uobis: quia tenebræ prætereunt, & ue-
rum lumen iam lucet. Qui dicit se in luce
esse, & fratrem suum odit, in tenebris est us-
que adhuc. Qui diligit fratrem suum, in lu-
mine manet, & offendiculum in eo non est.
Qui autem odit fratrem suum, in tenebris
est, & in tenebris ambulat, & nescit quò
eat, quia tenebræ obcæcauerunt oculos
eius. Scribo uobis filioli, quoniam remit-
tuntur uobis peccata propter nomen eius.
Scribo uobis patres, quoniam cognouistis
eum qui ab initio est. Scribo uobis adole-
scentes, quoniã uicistis illum malum. Scri-
bo uobis filioli, quoniam cognouistis pa-
trem. Scripsi uobis patres, quoniam cogno
uistis eum qui ab initio est. Scripsi uobis
adolescentes, quoniam fortes estis, & uer-
bum dei manet in uobis, & uicistis illum
malum. Ne diligatis mundum, neq; ea quę
in mundo sunt. Si quis diligit mũdum, non
est charitas patris in eo: quoniã omne quod
est in mundo, ueluti concupiscentia carnis
& concupiscentia oculorum & fastus ui-
tæ, non est ex patre, sed ex mundo est. Et
mundus transit & concupiscẽtia eius. Qui
autem facit uoluntatem dei, manet in æter-
num. Filioli, nouissimum tempus est: & si-
cut audistis quòd antichristus uenturus sit,
etiam nunc antichristi multi cœperũt esse:
unde scimus nouissimũ tempus esse. E no-
bis egressi sunt, sed non erant ex nobis.
nam si fuissent ex nobis, permansissent uti-
que nobiscum. Sed ut manifesti fierent,
quòd non sint omnes ex nobis. Sed uos un
ctionem habetis à sancto illo, & nostis om-
nia. Non scripsi uobis, quasi ignorantibus
ueritatem, sed tanquam scientibus eam:
quodq; omne mendacium ex ueritate non
est. Quis est mendax, nisi is qui negat Ie-
sum esse Christum? Hic est antichristus,
qui negat patrem & filium. Quisquis ne-
gat filium, is ne patrem quidem habet. Vos
igitur quod audistis ab initio, in uobis per-
maneat. Si in uobis permanserit quod audi
stis ab initio, & uos in filio & patre manebi
tis. Et hæc est repromissio qua ipse pollici-
tus est nobis, uitam æternam. Hæc scripsi
uobis de his qui seducunt uos. Et unctio
quam uos accepistis ab eo, manet in uobis.
Et nõ necesse habetis ut quisq̃ doceat uos,
sed sicut ipsa unctio docet uos de omnibus
& uerax est, & non est mendacium. Et sicut
docuit

ἐδίδαξεν ὑμᾶς, μενεῖτε ἐν αὐτῷ. καὶ νῦν τεκνία μένετε ἐν αὐτῷ, ἵνα ὅταν φανερωθῇ, ἔχωμεν παῤῥησίαν, καὶ μὴ αἰσχυνθῶμεν ἀπ᾽ αὐτοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. ἐὰν εἰδῆτε ὅτι δίκαιός ἐστι, γινώσκετε ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, ἐξ αὐτοῦ γεγέννηται.

ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ πατὴρ, ἵνα τέκνα θεοῦ κληθῶμεν. διὰ τοῦτο ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ὑμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτόν. ἀγαπητοὶ, νῦν τέκνα θεοῦ ἐσμὲν, καὶ οὔπω ἐφανερώθη, ὅτι ἐσόμεθα. οἴδαμεν δὲ, ὅτι ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν καθώς ἐστι. καὶ πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ᾽ αὐτῷ, ἁγνίζει ἑαυτὸν καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός ἐστι. πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν ἀνομίαν ποιεῖ, καὶ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία. καὶ οἴδατε, ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερώθη, ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἄρῃ, καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστι. πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ μένων, οὐχ ἁμαρτάνει, πᾶς ὁ ἁμαρτάνων οὐχ ἑώρακεν αὐτὸν, οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν. τεκνία μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς. ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, δίκαιός ἐστι, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιός ἐστιν. ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστὶν, ὅτι ἀπ᾽ ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει. εἰς τοῦτο ἐφανερώθη ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου. πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται. ἐν τούτῳ φανερά ἐστι τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου. πᾶς ὁ μὴ ποιῶν δικαιοσύνην, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία, ἣν ἠκούσατε ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. οὐ καθὼς κάϊν ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν, καὶ ἔσφαξε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. καὶ χάριν τίνος ἔσφαξεν αὐτόν; ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἦν, τὰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δίκαια. μὴ θαυμάζετε ἀδελφοί μου, εἰ μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. ἡμεῖς οἴδαμεν, ὅτι μεταβεβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν, ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς. ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν, μένει ἐν τῷ θανάτῳ. πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος ἐστί. καὶ οἴδατε, ὅτι πᾶς ἀνθρωποκτόνος οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν αὐτῷ μένουσαν. ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην, ὅτι ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκε, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς τιθέναι. ὃς δ᾽ ἂν ἔχῃ τὸν βίον τοῦ κόσμου, καὶ θεωρῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ χρείαν ἔχοντα, καὶ κλείσῃ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ ἀπ᾽ αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ μένει ἐν αὐτῷ; τεκνία μου μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ, μὴ δὲ γλώσσῃ, ἀλλ᾽ ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας ἐσμὲν, καὶ ἔμ

προσθεν

docuit uos,manete in ea. Et nunc filioli manete in eo,ut quum apparuerit,habeamus fiduciam,& non pudefiamus ab eo in aduentu eius. Si scitis quòd iustus est,scitote quòd omnis qui facit iustitiam,ex ipso natus est. Videte qualem charitatem dedit nobis pater,ut filij dei nominemur. Propter hoc mundus non nouit uos, quia non nouit eum. Charissimi,nunc filij dei sumus, & nōdum apparuit id quod futuri sumus. Scimus autem quòd si apparuerit,similes ei erimus:quoniam uidebimus eum sicuti est. Et omnis qui habet hanc spem in eo,purificat se sicut & ille purus est. Omnis qui committit peccatum,idem & iniquitatem committit:& peccatum est iniquitas. Et scitis quòd ille apparuit,ut peccata nostra tolleret,& peccatum in eo non est. Omnis qui in eo manet,non peccat:omnis qui peccat, non uidit eum,nec cognouit eum. Filioli, nemo uos seducat. Qui exercet iustitiam, iustus est,sicut & ille iustus est. Qui committit peccatum, ex diabolo est:quoniam ab initio diabolus peccat. Ad hoc apparuit filius dei,ut dissoluat opera diaboli. Omnis qui natus est ex deo,peccatū non committit:quoniam semen ipsius in eo manet,& non potest peccare,eo quod ex deo natus est. In hoc manifesti sunt filij dei & filij diaboli, Omnis qui non facit iustitiam,non est ex deo, & qui non diligit fratrem suum, quoniam hæc est annunciatio quam audistis ab initio,ut diligamus nos inuicē. Non sicut Cain,ex illo malo erat,& occidit fratrem suum. Et propter quid occidit eum? Quia opera eius mala erant,fratris autem eius iusta. Ne miremini fratres mei,si odit uos mundus. Nos scimus quòd translati sumus de morte ad uitam,quia diligimus fratres. Qui non diligit fratrem, manet in morte. Omnis qui odit fratrem suum,homicida est. Et scitis quòd omnis homicida non habet uitam æternam in se manētem. Per hoc cognouimus charitatem,quoniam ille animam suam pro nobis posuit:& nos debemus pro fratribus animas ponere. Qui uero habuerit substantiam mundi,& uiderit fratrem suum egentem, & clauserit uiscera sua ab eo, quomodo charitas dei manet in eo? Filioli mei,ne diligamus uerbo neque lingua,sed opere & ueritate. Per hoc cognoscimus,quòd ex ueritate sumus,& in conspectu

προσθεν αὐτοῦ πείσομεν τὰς καρδίας ἡμῶν. ὅτι ἐὰν
καταγινώσκῃ ἡμῶν ἡ καρδία, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ θεὸς
τῆς καρδίας ἡμῶν, καὶ γινώσκει πάντα. ἀγαπητοί,
ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκῃ ἡμῶν, παῤ-
ῥησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν θεόν, καὶ ὃ ἐὰν αἰτῶμεν,
λαμβάνομεν παρ᾽ αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ
τηροῦμεν, καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν.
καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα πιστεύσωμεν
τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἀγα-
πῶμεν ἀλλήλους, καθὼς ἔδωκεν ἐντολήν. καὶ ὁ
τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐ-
τὸς ἐν αὐτῷ. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι μένει
ἐν ἡμῖν ἐκ τοῦ πνεύματος, οὗ ἡμῖν ἔδωκεν.
ἀγαπητοί, μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε,
ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα εἰ ἐκ τοῦ θεοῦ
ἐστιν, ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐξεληλύθασιν
εἰς τὸν κόσμον. ἐν τούτῳ γινώσκετε τὸ πνεῦμα
τοῦ θεοῦ. πᾶν πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ ἰησοῦν χριστὸν
ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι, καὶ πᾶν
πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ τὸν ἰησοῦν χριστὸν ἐν σαρκὶ
ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστι. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ τοῦ
ἀντιχρίστου, ὃ ἀκηκόατε, ὅτι ἔρχεται, καὶ νῦν ἐν
τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη. ὑμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστε τεκνία,
καὶ νενικήκατε αὐτούς, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν, ἢ
ὁ ἐν τῷ κόσμῳ. αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἰσί, διὰ τοῦτο
ἐκ τοῦ κόσμου λαλοῦσι, καὶ ὁ κόσμος αὐτῶν ἀ-
κούει. ἡμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμεν. ὁ γινώσκων τὸν
θεόν, ἀκούει ἡμῶν. ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἀ-
κούει ἡμῶν. ἐκ τούτου γινώσκομεν τὸ πνεῦμα τῆς
ἀληθείας, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης. ἀγαπητοί,
ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι.
καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται, καὶ
γινώσκει τὸν θεόν. ὁ μὴ ἀγαπῶν, οὐκ ἔγνω τὸν
θεόν, ὅτι ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν. ἐν τούτῳ ἐφανερώ-
θη ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐν ὑμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ μο
νογενῆ ἀπέσταλκεν ὁ θεὸς εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ζή-
σωμεν δι᾽ αὐτοῦ. ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι
ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν τὸν θεόν, ἀλλ᾽ ὅτι αὐτὸς ἠγά-
πησεν ἡμᾶς, καὶ ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἱλασμὸν
περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. ἀγαπητοὶ εἰ οὕτως ἠγά-
πησεν ἡμᾶς ὁ θεός, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους
ἀγαπᾶν. θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται. ἐὰν ἀγα
πῶμεν ἀλλήλους, ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν μένει, καὶ ἡ ἀγά-
πη αὐτοῦ τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν. ἐν τούτῳ γινώ
σκομεν, ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν, καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν,
ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν ἡμῖν. καὶ
ἡμεῖς τεθεάμεθα καὶ μαρτυροῦμεν, ὅτι ὁ πατὴρ
ἀπέσταλκε τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου. ὃς ἂν ὁ-
μολογήσῃ, ὅτι ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ θεὸς
ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ θεῷ. καὶ ἡμεῖς
ἐγνώκαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν τὴν ἀγάπην,
ἣν ἔχει ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν. ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστί. καὶ
ὁ μένων

ſpectu eius ſuadebimus cordibus noſtris.
Quoniam ſi condemnet nos cor noſtrum,
maior eſt deus corde noſtro, & nouit om-
nia. Chariſsimi, ſi cor noſtrum non cōdem-
net nos, fiduciam habemus erga deum: &
quicquid petierimus, accipimus ab eo: quo
niam præcepta eius cuſtodimus, & ea quæ
ſunt placita corā eo, facimus. Et hoc eſt præ
ceptum eius, ut credamus nomini filij eius
Ieſu Chriſti, & diligamus nos mutuo, ſicut
dedit præceptum. Et qui ſeruat præcepta
eius, in illo manet, & ipſe in eo. Et per hoc
ſcimus ꝙ manet in nobis è ſpiritu quem no
bis dedit. Chariſsimi, ne cuiuis ſpiritui IIII
credatis, ſed probate ſpiritus an ex deo ſint,
quoniam multi pſeudoprophetæ exierunt
in mundum. Per hoc cognoſcite ſpiritum
dei. Omnis ſpiritus qui confitetur Ieſum
Chriſtū in carne ueniſſe, ex deo eſt. Et om-
nis ſpiritus qui non confitetur Ieſum Chri-
ſtum in carne ueniſſe, ex deo non eſt. Et hic
eſt ille ſpiritus antichriſti, de quo audiſtis,
quòd uenturus ſit, & nunc iam in mundo
eſt. Vos ex deo eſtis filioli, & uiciſtis eos:
quoniam maior eſt qui in uobis eſt, quàm
qui in mundo. Ipſi è mūdo ſunt, ideo è mun
do loquuntur, & mūdus eos audit. Nos ex
deo ſumus. Qui nouit deum, audit nos: qui
non eſt ex deo, non audit nos. Per hoc co-
gnoſcimus ſpiritum ueritatis & ſpiritum
erroris. Chariſsimi, diligamus nos inuicē:
quia charitas ex deo eſt. Et omnis qui dili-
git ex deo natus eſt, & cognoſcit deū. Qui
non diligit, non nouit deum quoniam deus
charitas eſt. In hoc apparuit charitas dei in
nobis, ꝙ filium ſuum unigenitū miſit deus
in mūdum, ut uiuamus per eum. In hoc eſt
charitas, non quòd nos dilexerimus deum,
ſed quòd ipſe dilexerit nos: & miſerit filiū
ſuum propitiationem pro peccatis noſtris.
Chariſsimi, ſi ſic deus dilexit nos, & nos de
bemus nos mutuo diligere. Deum nemo ui
dit unquam. Si diligamus nos inuicē, deus
in nobis manet, & charitas eius eſt perfecta
in nobis. Ex hoc cognoſcimꝰ, in eo nos ma-
nere, & ipſum in nobis: quòd de ſpiritu ſuo
dedit nobis. Et nos uidimus & teſtamur, ꝙ
pater miſit filium ſeruatorem mūdi. Quiſ-
quis confeſſus fuerit, quòd Ieſus eſt filius
dei, deus in eo manet, & ipſe in deo. Et nos
cognouimꝰ & credidimus charitatē, quam
habet deus in nobis. Deus charitas eſt, &

L qui

ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ θεῷ μένει, καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ. ἐν τούτῳ τετελείωται ἡ ἀγάπη μεθ' ἡμῶν, ἵνα παῤῥησίαν ἔχωμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐκεῖνός ἐστι, καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον, ὅτι ὁ φόβος κόλασιν ἔχει. ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ. ἡμεῖς ἀγαπῶμεν αὐτόν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς. ἐάν τις εἴπῃ, ὅτι ἀγαπῶ τὸν θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν. ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν ἑώρακε, τὸν θεὸν ὃν οὐκ ἑώρακε, πῶς δύναται ἀγαπᾶν; καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν θεόν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

Πᾶς ὁ πιστεύων, ὅτι ἰησοῦς ἐστιν ὁ χριστός, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται. καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννήσαντα, ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ. ἐν τούτῳ γινώσκομεν, ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, ὅταν τὸν θεὸν ἀγαπῶμεν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν, καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσίν. ὅτι πᾶν τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ θεοῦ νικᾷ τὸν κόσμον, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη, ἡ νικήσασα τὸν κόσμον ἡ πίστις ἡμῶν. τίς ἐστιν ὁ νικῶν τὸν κόσμον, εἰ μὴ ὁ πιστεύων, ὅτι ἰησοῦς ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος καὶ αἵματος ἰησοῦς χριστός, οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἐν τῷ ὕδατι καὶ τῷ αἵματι. καὶ τὸ πνεῦμα ἐστι τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια. ὅτι τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ πατήρ, ὁ λόγος, καὶ τὸ πνεῦμα ἅγιον. καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἕν εἰσι. καὶ τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῇ γῇ, πνεῦμα, καὶ ὕδωρ, καὶ αἷμα. καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσιν. εἰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀνθρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ μείζων ἐστίν, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ, ἣν μεμαρτύρηκε περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἔχει τὴν μαρτυρίαν ἐν ἑαυτῷ. ὁ μὴ πιστεύων τῷ θεῷ, ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν, ὅτι οὐ πεπίστευκεν εἰς τὴν μαρτυρίαν, ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ θεὸς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία, ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεός, καὶ αὕτη ἡ ζωὴ ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐστιν. ὁ ἔχων τὸν υἱόν, ἔχει τὴν ζωήν. ὁ μὴ ἔχων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὴν ζωὴν οὐκ ἔχει. ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῆτε, ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔχετε, καὶ ἵνα πιστεύητε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ παῤῥησία, ἣν ἔχομεν πρὸς αὐτόν, ὅτι ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν. καὶ ἐὰν οἴδαμεν ὅτι ἀκούει ἡμῶν ὃ ἂν αἰτώμεθα,

οἴδαμεν

qui manet in charitate, in deo manet, & de⁹
in eo. In hoc perfecta eſt charitas nobiſcum
ut fiduciam habeamus in die iudicij, quòd
ſicut ille eſt & nos ſumus in mũdo hoc. Ti/
mor non eſt in charitate, ſed perfecta chari/
tas foras eijcit timorem, quoniã timor cru/
ciatum habet. Qui autem timet, nõ eſt per/
fectus in charitate. Nos diligimus eũ, quo/
niam ipſe prior dilexit nos. Si quis dixerit,
Diligo deum, & fratrem ſuum oderit, men
dax eſt. Qui enim nõ diligit fratrem ſuum
quem uidit, deum quem non uidit, quomo
do poteſt diligere? Et hoc præceptum habe
mus ab eo, ut qui diligit deum, diligat & fra
trem ſuum. Omnis qui credit Ieſum eſſe
Chriſtum, ex deo natus eſt. Et omnis qui di
ligit eum qui genuit, diligit & eum qui na/
tus eſt ex eo. In hoc cognoſcimus quòd dili
gamus filios dei, quum deum diligimus, &
præcepta eius ſeruamus. Hæc eſt enim cha
ritas dei, ut præcepta eius ſeruemus, & præ
cepta eius grauia non ſunt. Quoniã omne
quod natum eſt ex deo, uincit mundum: &
hæc eſt uictoria quæ uicit mundũ, fides no
ſtra. Quis eſt qui uincit mundũ, niſi qui cre
dit, ꝙ Ieſus eſt filius dei? Hic eſt qui uenit
per aquã & ſanguinem Ieſus Chriſtus: non
per aquam ſolum, ſed per aquam & ſangui
nem. Et ſpiritus eſt qui teſtificatur, quoniã
ſpiritus eſt ueritas: quoniã tres ſunt qui te/
ſtimoniũ dant in cœlo, pater, ſermo, & ſpi/
ritus ſanctus: & hi tres unum ſunt. Et tres
ſunt qui teſtimonium dant in terra, ſpiri/
tus, & aqua, & ſanguis: & hi tres unũ ſunt.
Si teſtimonium hominum accipimus, teſti/
monium dei maius eſt: quoniam hoc eſt te
ſtimonium dei, quo teſtificatus eſt de filio
ſuo. Qui credit in filium dei, habet teſtimo
nium in ſeipſo. Qui non credit deo, menda
cem fecit eum: quia non credit in teſtimo/
nium, quod teſtificatus eſt deus de filio
ſuo. Et hoc eſt teſtimonium, quòd uitam
æternam dedit nobis deus: & hæc uita in
filio eius eſt. Qui habet filium, habet ui/
tam: qui non habet filium dei, uitam non
habet. Hæc ſcripſi uobis, qui creditis in no/
mine filij dei, ut ſciatis quòd uitam habe/
tis æternam, & ut credatis in nomine filij
dei. Et hæc eſt fiducia quam habemus a/
pud eum, quòd ſi quid petierimus ſecun/
dum uoluntatem eius, audit nos. Et ſi ſci/
mus, quòd audit nos quicquid petierimus,

ſcimus

οἴδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἃ ᾐτήκαμεν
παρ᾽ αὐτοῦ. ἐάν τις ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρ-
τάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσει καὶ
δώσει αὐτῷ ζωὴν τοῖς ἁμαρτάνουσι μὴ πρὸς θά-
νατον. ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον, οὐ περὶ ἐκεί-
νης λέγω ἵνα ἐρωτήσῃ. πᾶσα ἀδικία ἁμαρτία
ἐστίν. καὶ ἔστιν ἁμαρτία οὐ πρὸς θάνατον. οἴδαμεν,
ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ οὐχ ἁμαρτά-
νει, ἀλλ᾽ ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ θεοῦ τηρεῖ ἑαυτὸν, καὶ
ὁ πονηρὸς οὐχ ἅπτεται αὐτοῦ. οἴδαμεν, ὅτι ἐκ τοῦ
θεοῦ ἐσμεν, καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ
κεῖται. οἴδαμεν δὲ, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἥκει. καὶ δέ-
δωκεν ἡμῖν διάνοιαν, ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀλη-
θινόν. καὶ ἐσμὲν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ
ἰησοῦ χριστῷ. οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς θεὸς, καὶ ἡ
ζωὴ αἰώνιος. τεκνία φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν
εἰδώλων.

ἀμήν.

ſcimus quòd habemus petitiones quas po/
ſtulauimus ab eo. Si quis uiderit fratrem
ſuum peccare peccatum non ad mortem,
petet, & dabit ei uitam, peccantibus non ad
mortem. Eſt peccatum ad mortem, nõ pro
illo dico ut roges. Omnis iniquitas pecca/
tum eſt. Et eſt peccatum non ad mortem.
Scimus quòd omnis qui natus eſt ex deo,
non peccat: ſed qui genitus eſt ex deo, ſer/
uat ſeipſum, & malus ille non tangit eum.
Scimus quòd ex deo ſumus, & mundus to
tus in malo conſtitutus eſt. Scimus autem
quòd filius dei uenit, & dedit nobis men/
tem, ut cognoſcamus illum qui uerus eſt:
& ſumus in uero, in filio eius Ieſu Chriſto.
Hic eſt uerus deus, & uita æterna. Filioli,
cauete uobis à ſimulacris.

Amen.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ
καθολικῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου ἰωάννου τοῦ θεολόγου.

Ταύτην ὁ πρεσβύτερος γράφει κυρίᾳ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς, αὕτη. εὗρεν τὰ τέκνα αὐτῆς καλῶς ἀναστρεφόμενα ἐν τῇ πίστει, καὶ πολλοὺς πλάνους περιερχομένους, καὶ λέγοντας, μὴ εἶναι τὴν παρουσίαν τοῦ χριστοῦ ἐν σαρκὶ, γράφει τὴν ἐπιστολήν. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται αὐτῆς τὰ τέκνα. εἶτα διδάσκων, μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ᾽ ὑμᾶς μυστήριον, παραινεῖ πάλιν περὶ ἀγάπης, καὶ ἵνα μένωσιν ἐν τῇ διδαχῇ τῇ παραδοθείσῃ αὐτοῖς, καὶ λοιπὸν διδάσκει ἀντίχριστον εἶναι τὸν λέγοντα, μὴ ἐν σαρκὶ ἐληλυθέναι τὸν χριστόν. παραγγέλλει δὲ, ὥστε τοὺς τοιούτους μὴ δέχεσθαι τινὰ εἰς οἰκίαν, μηδὲ λέγειν τοῖς τοιούτοις, χαίρειν. καὶ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΕΥΤΕΡΑ

Ο ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ ἐκλεκτῇ κυρίᾳ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτοῖς, οὓς ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ, καὶ οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐγνωκότες τὴν ἀλήθειαν, διὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν μένουσαν ἐν ἡμῖν, καὶ μεθ' ἡμῶν ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα. ἔσται καθ' ἡμῶν χάρις, ἔλεος, εἰρήνη, παρὰ θεοῦ πατρὸς, καὶ παρὰ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ πατρὸς, ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ. ἐχάρην λίαν, ὅτι εὕρηκα ἐκ τῶν τέκνων σου περιπατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς ἐντολὴν ἐλάβομεν παρὰ τοῦ πατρός. καὶ νῦν ἐρωτῶ σε κυρία, οὐχ ὡς ἐντολὴν γράφω σοι καινὴν, ἀλλὰ ἣν εἴχομεν ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ἵνα περιπατῶμεν κατὰ τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ, καθὼς ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἐν αὐτῇ περιπατῆτε, ὅτι πολλοὶ πλάνοι εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, οἱ μὴ ὁμολογοῦντες ἰησοῦν χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί. οὗτός ἐστιν ὁ πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος. βλέπετε ἑαυτοὺς, μὴ ἀπολέσωμεν ἃ εἰργασάμεθα, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβωμεν. πᾶς ὁ παραβαίνων καὶ μὴ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ χριστοῦ, θεὸν οὐκ ἔχει. ὁ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ χριστοῦ, οὗτος καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ἔχει. εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς, καὶ ταύτην διδαχὴν οὐ φέρει, μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν, καὶ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε. ὁ γὰρ λέγων χαίρειν, κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς. πολλὰ ἔχων ὑμῖν γράφειν, οὐκ ἠβουλήθην διὰ χάρτου καὶ μέλανος. ἀλλὰ ἐλπίζω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλῆσαι, ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν ᾖ πεπληρωμένη. ἀσπάζεταί σε τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς σου τῆς ἐκλεκτῆς.

ἀμήν.

EPISTOLA BEATI IOANNIS SECVNDA

SENIOR electæ dominæ & filijs eius, quos ego diligo in ueritate: & non ego solus, sed & omnes qui cognouerũt ueritatem, propter ueritatẽ quæ permanet in nobis, & nobiscum erit in æternum. Erit nobiscum gratia, misericordia, pax, à deo patre & à domino Iesu Christo filio patris in ueritate & charitate. Gauisus sum ualde, quòd inueni de filijs tuis ambulantes in ueritate, sicut præceptum accepimus à patre. & nunc rogo te domina, non tanquam mandatum nouum scribo tibi, sed quod habuimus ab initio, ut diligamus nos mutuo. Et hæc est charitas, ut ambulemus secundum præceptum eius. Hoc est præceptum, quemadmodum audistis ab initio, ut in eo ambuletis: quoniam multi seductores ingressi sunt in mundum, qui non confitentur Iesum Christum uenturum in carne. Hic est seductor & antichristus. Intuemini uosipsos, ne perdamus quæ operati sumus, sed ut mercedem plenam recipiamus. Omnis qui transgreditur, & non manet in doctrina Christi, deum non habet. Qui manet in doctrina Christi, hic & patrem & filium habet. Si quis uenit ad uos, & hanc doctrinam non affert, ne recipiatis eum in domum, nec Aue ei dixeritis. Qui enim dicit illi Aue, communicat operibus eius malis. Quum multa haberem uobis scribenda, nolui per chartam & atramentum. Sed spero me uenturũ ad uos, & præsentem præsentibus loquuturum, ut gaudium nostrum sit completum. Salutant te filij sororis tuæ electæ.

Amen.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΚΑΘΟ-λικῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου ἰωάννου ἀποστόλου τοῦ θεολόγου.

Ἔστιν ἡ ἐπιστολὴ περὶ φιλοξενίας. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὸν γάϊον, μαρτυρούμενον παρὰ πάντων, ἐπὶ φιλοξενίᾳ. καὶ προτρέπει τῇ αὐτῇ προθέσει ἐμμένειν, καὶ προπέμπειν καὶ δεξιοῦσθαι τοὺς ἀδελφούς. πάλιν τε αὐτοῦ μὲν τὴν προσφορὰν ἀποδέχεται. αἰτιᾶται δὲ διοτρεφῆ, ὡς μή τε αὐτὸν παρέχοντα τοῖς πτωχοῖς, ἀλλὰ καὶ κωλύοντα τοὺς ἄλλους, καὶ πολλὰ φλυαροῦντα. τοὺς δὲ τοιούτους λέγει ἀλλοτρίους εἶναι τῆς ἀληθείας, καὶ μηδὲ εἰδέναι τὸν θεόν. δημήτριον δὲ συνίστησι μαρτυρούμενον περὶ τὰ κάλλιστα.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ Γ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ὉΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ γαΐῳ τῷ ἀγαπητῷ, ὃν ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ. ἀγαπητέ, περὶ πάντων εὔχομαί σε, εὐοδοῦσθαι, καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή. ἐχάρην γὰρ λίαν ἐρχομένων ἀδελφῶν, καὶ μαρτυρούντων σου τῇ ἀληθείᾳ, καθὼς σὺ ἐν ἀληθείᾳ περιπατεῖς. μειζοτέραν τούτων οὐκ ἔχω χαράν, ἵνα ἀκούω τὰ ἐμὰ τέκνα ἐν ἀληθείᾳ περιπατοῦντα. ἀγαπητέ πιστὸν ποιεῖς, ὃ ἐὰν ἐργάσῃ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ εἰς τοὺς ξένους, οἳ ἐμαρτύρησάν σου τῇ ἀγάπῃ ἐνώπιον ἐκκλησίας, οὓς καλῶς ποιήσεις, προπέμψας ἀξίως τοῦ θεοῦ. ὑπὲρ γὰρ τοῦ ὀνόματος ἐξῆλθον, μηδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν ἐθνῶν. ἡμεῖς οὖν ὀφείλομεν ἀπολαμβάνειν τοὺς τοιούτους, ἵνα συνεργοὶ γινώμεθα τῇ ἀληθείᾳ. ἔγραψα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλ᾽ ὁ φιλοπρωτεύων αὐτῶν διοτρεφὴς οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς. διὰ τοῦτο ἐὰν ἔλθω, ὑπομνήσω αὐτοῦ τὰ ἔργα ἃ ποιεῖ, λόγοις πονηροῖς φλυαρῶν ἡμᾶς, καὶ μὴ ἀρκούμενος ἐπὶ τούτοις, οὔτε αὐτὸς ἐπιδέχεται τοὺς ἀδελφούς, καὶ τοὺς βουλομένους κωλύει, καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει. ἀγαπητὲ μὴ μιμοῦ τὸ κακόν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. ὁ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν. ὁ δὲ κακοποιῶν, οὐχ ἑώρακε τὸν θεόν. δημητρίῳ μεμαρτύρηται ὑπὸ πάντων, καὶ ὑπ᾽ αὐτῆς τῆς ἀληθείας, καὶ ἡμεῖς δὲ μαρτυροῦμεν, καὶ οἴδατε, ὅτι ἡ μαρτυρία ἡμῶν ἀληθής ἐστι. πολλὰ εἶχον γράφειν, ἀλλ᾽ οὐ θέλω διὰ μέλανος καὶ καλάμου σοι γράψαι. ἐλπίζω δὲ εὐθέως ἰδεῖν σε, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλήσομεν. εἰρήνη σοι. ἀσπάζονταί σε οἱ φίλοι. ἀσπάζου τοὺς φίλους κατ᾽ ὄνομα.

EPISTOLA CATHOLICA BEATI IOANNIS THEOLOGI III

SENIOR Gaio dilecto, quem ego diligo in ueritate. Dilecte, de omnibus opto, ut prospere agant & recte ualeant, sicut prospere agit anima tua. Gauisus sum enim ualde uenientibus fratribus & testimonium reddentibus ueritati tuæ, sicut tu in ueritate ambulas. maius ijs non habeo gaudiũ, quàm ut audiam filios meos in ueritate ambulare. Charissime, fideliter facis quicquid operaris in fratres & in hospites qui testimonium reddiderunt charitati tuæ in cõspectu ecclesiæ: quos benefacies, si deduxeris digne deo. Pro nomine enim eius profecti sunt, nihil accipiẽtes à gentibus. Nos ergo debemus recipere huiusmodi, ut cooperatores simus ueritati. Scripsi ecclesiæ, sed is qui amat primatum gerere in eis Diotrephes non recipit nos. Propter hoc si uenero, indicabo facta illius quæ facit, uerbis maliciosis garriens in nos: & nec his contentus, non solum non recipit fratres, uerum etiam uolentes recipere, prohibet, & è congregatione eijcit. Dilecte, ne imiteris quod malum est, sed quod bonum est. Qui benefacit, ex deo est: qui autẽ malefacit, non uidet deum. Demetrio testimonium redditum est ab omnibus, & ab ipsa ueritate: sed & nos testimonium perhibemus, & nostis quòd testimonium nostrum uerum est. Multa habebam quę scriberem, sed nolo per atramentum & calamum scribere tibi: spero autem protinus me uisurum te, & præsentes coràm loquemur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos nominatim.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑ ἐπιστολῆς.

Ταύτην τὴν ἐπιστολὴν γράφει τοῖς ἤδη πιστεύσασιν. ἡ δὲ πρόφασις αὕτη. παρεισελθόντων τινῶν, καὶ διδασκόντων ἀδιάφορον εἶναι τὴν πίστιν, καὶ ἀρνουμένων τὸν κύριον, ἀνάγκην ἔσχε γράψαι, καὶ ἀσφαλίσασθαι τοὺς ἀδελφούς. καὶ πρῶτον μὲν παρακαλεῖ αὐτοὺς ἀγωνίσασθαι, καὶ ἐμμένειν τῇ παραδοθείσῃ αὐτοῖς πίστει. ἔπειτα ἀποκηρύττει τοὺς τοιούτους, ὡς πλάνους. καὶ παραγγέλλει, μηδὲ μίαν κοινωνίαν ἔχειν πρὸς τοὺς τοιούτους, εἰδότας, ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τὸ κληθῆναι μόνον, ἐὰν μὴ καὶ ἀξίως περιπατῶμεν τῆς κλήσεως. καὶ γὰρ καὶ τὸν πρότερον λαὸν ἐξαγαγὼν ἐξ αἰγύπτου ὁ θεός, καὶ μὴ ἐμμείναντας τῇ πίστει, ἀπώλεσε, καὶ ἀγγέλων δὲ μὴ τηρησάντων τὴν ἰδίαν τάξιν, οὐκ ἐφείσατο. δεῖ οὖν ἀπὸ τῶν τοιούτων ἀναχωρεῖν. καὶ γὰρ μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, οὐχ ὑπήνεγκε βλασφημίαν τοῦ διαβόλου, ἔσεσθαι γ' οὖν τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν ὡς σοδόμων διδάσκει. εἶτα παραινεῖ εἰς τὰ ἤθη. καὶ ἐπευξάμενος αὐτοῖς βεβαιότητα τῆς πίστεως παρὰ τοῦ κυρίου, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

IN EPISTOLAM IVDAE ARGVMENTVM per Des. Erasmum Roterodamum.

Multis uerbis destomachatur in eos, qui cupiditatibus suis excæcati, aduersabantur euangelio. Quod tamen nouum uideri non debeat, quum iam olim in hoc destinati sint, & ab apostolis prædictum sit, id genus homines irrepturos in gregem Christianorum. Aduersus hos sic armat eos, ut studeant & illos uel increpatione coercere, uel admonendo seruare. Quòd si non queant, certe ipsi sese parent in aduentum Christi.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΟΥΔΑ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

ΙΟΥΔΑΣ ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος, ἀδελφὸς δὲ ἰακώβου, τοῖς ἐν θεῷ πατρὶ ἡγιασμένοις, καὶ ἰησοῦ Χριστῷ τετηρημένοις, κλητοῖς. ἔλεος ὑμῖν καὶ εἰρήνη καὶ ἀγάπη πληθυνθείη. ἀγαπητοὶ, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γράφειν ὑμῖν, περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας, ἀνάγκην ἔσχον γράψαι ὑμῖν, παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις πίστει. παρεισέδυσαν γάρ τινες ἄνθρωποι, οἱ πάλαι προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ κρίμα, ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν, καὶ τὸν μόνον δεσπότην θεὸν, καὶ κύριον ἡμῶν ἰησοῦν Χριστὸν ἀρνούμενοι. ὑπομνῆσαι δὲ ὑμᾶς βούλομαι, εἰδότας ὑμᾶς ἅπαξ τοῦτο, ὅτι ὁ κύριος λαὸν, ἐκ τῆς αἰγύπτου σώσας, τὸ δεύτερον τοὺς μὴ πιστεύσαντας ἀπώλεσεν. ἀγγέλους τε τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν, ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον, εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας, δεσμοῖς ἀϊδίοις ὑπὸ ζόφον τετήρηκεν. ὡς σόδομα, καὶ γόμοῤῥα, καὶ αἱ περὶ αὐτὰς πόλεις, τὸν ὅμοιον τούτοις τρόπον ἐκπορνεύσασαι, καὶ ἀπελθοῦσαι ὀπίσω σαρκὸς ἑτέρας, πρόκεινται δεῖγμα, πυρὸς αἰωνίου δίκην ὑπέχουσαι. ὁμοίως μέντοι καὶ οὗτοι ἐνυπνιαζόμενοι, σάρκα μὲν μιαίνουσι, κυριότητα δὲ ἀθετοῦσι, δόξας δὲ βλασφημοῦσιν. ὁ δὲ μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, ὅτε τῷ διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ μωσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησε κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας, ἀλλ᾽ εἶπεν. ἐπιτιμήσαι σοι κύριος. οὗτοι δὲ ὅσα μὲν οὐκ οἴδασι, βλασφημοῦσιν, ὅσα δὲ φυσικῶς ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἐπίστανται, ἐν τούτοις φθείρονται. οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι τῇ ὁδῷ τοῦ κάϊν ἐπορεύθησαν, καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ βαλαὰμ μισθοῦ ἐξεχύθησαν, καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ κορὲ ἀπώλοντο. οὗτοί εἰσιν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν, σπιλάδες, συνευωχούμενοι ἀφόβως ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες, νεφέλαι ἄνυδροι, ὑπὸ ἀνέμων περιφερόμεναι, δένδρα φθινοπωρινὰ, ἄκαρπα, δὶς ἀποθανόντα, καὶ ἐκριζωθέντα, κύματα ἄγρια θαλάσσης, ἐπαφρίζοντα τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας, ἀστέρες πλα-

EPISTOLA CATHOLICA BEATI IUDAE APOSTOLI

IUDAS Iesu Christi seruus, frater Iacobi, ijs qui in deo patre sanctificati sunt, quiq; Iesu Christo seruati sunt, uocatis. Misericordia uobis & pax & charitas multiplicetur. Dilecti, tãtum mihi studium fuit scribendi ad uos, de communi salute, ut non potuerim non scribere uobis, obsecrans, ut uestris laboribus adiumento sitis fidei, quæ semel data est sanctis. Obiter enim subierunt quidam homines impij qui prius descripti fuerant in hoc iudicium qui dei nostri gratiam transferunt ad lasciuiam, ac deum qui solus est herus, ac dominum nostrum Iesum Christũ negant. Volo autem uos commonefacere, quum sciatis semel illud, quòd dominus postea quàm populũ ex Aegypto saluum eduxerat, rursus eos qui non credebãt, perdidit: quodq; angelos qui non seruauerant suam originem, sed reliquerant suum domicilium, ad iudicium magni illius diei uinculis æternis sub caligine seruauit. Sicut Sodoma & Gomorrha, & his finitimæ ciuitates, quæ ad consimilem modum cum illis stupris inquinatæ fuerant, ac sequutæ fuerant carnem alienam, propositæ sunt exẽplo, ignis æterni pœnam sustinentes. Similiter sanè & hi delusi insomnijs carnem quidem polluunt, dominos uero spernunt, in potestate prædi tos maledicta congerunt. At Michael archangelus, quum aduersus diabolũ certans disceptaret de corpore Mosi, non ausus est illi impingere notam maledicti, sed dixit: Increpet te dominus. At isti quæ nõ nouerũt, ea maledictis insectantur: quæ uero natura ceu animãtia rationis expertia sciunt, in his corrũpuntur. uæ illis quoniã uiam Cain ingressi sunt, & deceptione mercedis, qua deceptus fuit Balaã, effusi sunt, & cõtradictione Core perierunt. Hi sunt inter charitates uestras, maculę inter se cõuiuãtes, absq; ullius timore, suopte ductu arbitrioq; uiuẽtes nubes aquã nõ habẽtes, quæ à uẽtis circũaguntur, arbores autũno marcescẽtes, infrugiferę, bis emortuæ & eradicatę, undæ efferæ maris, despumãtes sua ipsorũ dedecora, stel

ρες πλανῆται, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους, εἰς αἰῶνα τετήρηται. προεφήτευσε δὲ καὶ τούτοις ἕβδομος ἀπὸ ἀδὰμ ἐνὼχ, λέγων. ἰδοὺ ἦλθε κύριος ἐν ἁγίαις μυριάσιν αὐτοῦ, ποιῆσαι κρίσιν κατὰ πάντων, καὶ ἐξελέγξαι πάντας τοὺς ἀσεβεῖς αὐτῶν, περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν, ὧν ἠσέβησαν, καὶ περὶ πάντων τῶν σκληρῶν, ὧν ἐλάλησαν κατ᾽ αὐτοῦ ἁμαρτωλοὶ ἀσεβεῖς. οὗτοί εἰσι γογγυσταὶ, μεμψίμοιροι, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι, καὶ τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα ὀφελείας χάριν. ὑμεῖς δὲ ἀγαπητοὶ, μνήσθητε τῶν ῥημάτων τῶν προειρημένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὅτι ἔλεγον ὑμῖν, ὅτι ἐν ἐσχάτῳ χρόνῳ ἔσονται ἐμπαῖκται, κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι τῶν ἀσεβειῶν. οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες ψυχικοὶ, πνεῦμα μὴ ἔχοντες. ὑμεῖς δὲ ἀγαπητοὶ, τῇ ἁγιωτάτῃ ὑμῶν πίστει ἐποικοδομοῦντες ἑαυτοὺς, ἐν πνεύματι ἁγίῳ προσευχόμενοι, ἑαυτοὺς ἐν ἀγάπῃ θεοῦ τηρήσατε, προσδεχόμενοι τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς ζωὴν αἰώνιον. καὶ οὓς μὲν ἐλεεῖτε διακρινόμενοι, οὓς δὲ ἐν φόβῳ σώζετε, ἐκ πυρὸς ἁρπάζοντες, μισοῦντες καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον χιτῶνα. τῷ δὲ δυναμένῳ φυλάξαι αὐτοὺς ἀπταίστους, καὶ στῆσαι κατενώπιον τῆς δόξης αὐτοῦ ἀμώμους ἐν ἀγαλλιάσει, μόνῳ σοφῷ θεῷ σωτῆρι ἡμῶν, δόξα καὶ μεγαλωσύνη, κράτος καὶ ἐξουσία, νῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ἀμήν.

læ erraticæ, quibus caligo tenebrarum in æternum ſeruata eſt. Prius autem his uaticinatus eſt ſeptimus ab Adam Enoch, dicens: Ecce uenit dominus in ſanctis milibus ſuis, ut faciat iudiciũ aduerſus omneis, & redarguat omnes ex eis qui ſunt impij, de factis omnib⁹ quæ impie patrarunt, deq; omnibus duris quæ loquuti ſunt aduerſus eum, peccatores impij. Hi ſunt murmuratores, queruli, iuxta concupiſcentias ſuas ambulantes, & os illorum loquitur tumida, admirantes perſonas, utilitatis gratia. Vos autem dilecti, memores eſtis uerborũ quæ ante hac dicta fuerunt ab apoſtolis domini noſtri Ieſu Chriſti, quòd dixerunt uobis in extremo tempore futuros illuſores, qui iuxta ſuas impias cupiditates ambularẽt. Hi ſunt qui ſegregant animales, ſpiritũ non habentes. Vos autem dilecti, ſanctiſsimæ ueſtræ fidei ſuperſtruentes uosipſos, per ſpiritum ſanctum orantes, uos inuicem in charitate dei ſeruate, expectantes miſericordiam domini noſtri Ieſu Chriſti in uitam æternam. Et hos quidem commiſeremini dum dijudicamini: illos autem per timorem ſaluos facite, ex incendio rapientes, odio proſequẽtes, & eam quæ ex carne eſt maculatam tunicam. Ei uero qui poteſt illos ſeruare à peccato immunes, & ſtatuere in conſpectu gloriæ ſuæ, incontaminatos cum exultatione, ſoli ſapienti deo ſeruatori noſtro, gloria & magnificentia & imperiũ & poteſtas, nunc & in omnia ſecula,

Amen.

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ἰησοῦ χριστοῦ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεὸς, δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει, καὶ ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ, τῷ δούλῳ αὐτοῦ ἰωάννῃ, ὃς ἐμαρτύρησε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ χριστοῦ, ὅσα τε εἶδε. μακάριος ὁ ἀναγινώσκων, καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητείας, καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα. ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς. ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ ἀσίᾳ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ τοῦ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων, ἅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ ἰησοῦ χριστοῦ ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς, ὁ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς, τῷ ἀγαπήσαντι ἡμᾶς, καὶ λούσαντι ἡμᾶς ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ, αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. ἰδοὺ ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμὸς καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν. καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὸν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, ναὶ ἀμήν. ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, ἀρχὴ καὶ τέλος, λέγει ὁ κύριος, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος ὁ παντοκράτωρ. ἐγὼ ἰωάννης ὁ καὶ ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ συγκοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ ἰησοῦ χριστοῦ, ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ πάτμῳ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ χριστοῦ. ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἤκουσα ὀπίσω μου φωνὴν μεγάλην ὡς σάλπιγγος, λεγούσης. ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, καὶ ὃ βλέπεις γράψον εἰς βιβλίον, καὶ πέμψον ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς ἐν ἀσίᾳ, εἰς ἔφεσον, καὶ εἰς σμύρναν, καὶ εἰς πέργαμον, καὶ εἰς θυάτειρα, καὶ εἰς σάρδεις, καὶ εἰς φιλαδέλφειαν, καὶ εἰς λαοδίκειαν. καὶ ἐπέστρεψα βλέπειν τὴν φωνήν, ἥ τις ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ. καὶ ἐπιστρέψας εἶδον ἑπτὰ λυχνίας χρυσᾶς, καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν ὅμοιον υἱῷ ἀνθρώπου, ἐνδεδυμένον ποδήρη, καὶ περιεζωσμένον πρὸς τοῖς μαστοῖς ζώνην χρυσῆν. ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ, καὶ αἱ τρίχες λευκαὶ, ὡσεὶ ἔριον λευκὸν, ὡς χιών. καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρός. καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκο-

APOCALYPSIS BEATI IOANNIS THEOLOGI

REVELATIO Iesu Christi, quam dedit illi deus, ut palã faceret seruis suis, quæ oporteat fieri cito, & significauit, quũ misisset mandatum per angelum suum seruo suo Ioanni, qui testificatus est sermonem dei, & testimoniũ Iesu Christi, & quæcunq; uidit. Beatus qui legit & audit uerba prophetiæ, & seruat ea quæ in ea scripta sunt. Tempus enim prope est. Ioannes septem ecclesijs quæ sunt in Asia: gratia uobis & pax ab eo qui est, & qui erat, & qui uenturus est, & à septem spiritibus qui in conspectu throni eius sunt, & à Iesu Christo, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, & princeps regum terræ: ei qui dilexit nos & lauit nos à peccatis nostris per sanguinẽ ipsius, & fecit nos reges & sacerdotes deo & patri suo: ipsi gloria & imperium in secula seculorum, Amen. Ecce uenit cum nubibus, & uidebit eum omnis oculus, & qui eum compunxerunt. Et plangent se super eum omnes tribus terræ, Etiam, Amen. Ego sum alpha & ω, principiũ & finis, dicit dominus, qui est, & qui erat, & qui uenturus est omnipotens. Ego Ioannes frater uester & particeps in afflictione & regno & patientia in Christo Iesu, fui in insula quæ appellatur Patmos, propter sermonẽ dei & testimoniũ Iesu Christi. Fui in spiritu in dominico die, & audiui post me uocem magnam tanquam tubæ, dicentis: Ego sum alpha & ω, primus & nouissimus. Quod uides scribe in libro: & mitte septem ecclesijs, quæ sunt in Asia, Epheso & Smyrnæ & Pergamo & Thyatiræ & Sardis & Philadelphiæ & Laodiciæ. Et conuersus sum, ut uiderem uocem quæ loquebatur mecũ. Et cõuersus, uidi septem candelabra aurea, & in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis, uestitum ueste ad pedes usque demissa, & præcinctum ad mamillas zona aurea. Caput autem eius & capilli erant candidi, uelut lana alba, & tanquã nix. Et oculi eius tanquã flamma ignis, & pedes eius similes chalco-

χαλκολιβάνῳ, ὡς ἐν καμίνῳ πεπυρωμένοι. καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὑδάτων πολλῶν. καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ ἀστέρας ἑπτά, καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ῥομφαία δίστομος ὀξεῖα ἐκπορευομένη. καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ, ὡς ὁ ἥλιος φαίνει ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ. καὶ ὅτε εἶδον αὐτόν, ἔπεσα πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρός. καὶ ἐπέθηκεν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα ἐπ᾽ ἐμὲ λέγων μοι. μὴ φοβοῦ, ἐγώ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος καὶ ὁ ζῶν, καὶ ἐγενόμην νεκρός, καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. καὶ ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ ᾅδου καὶ τοῦ θανάτου. γράψον ἃ εἶδες, καὶ ἃ εἰσιν, καὶ ἃ μέλλει γίνεσθαι μετὰ ταῦτα. τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων, οὓς εἶδες ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μου, καὶ τὰς ἑπτὰ λυχνίας τὰς χρυσᾶς. οἱ ἑπτὰ ἀστέρες, ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν εἰσι. καὶ αἱ ἑπτὰ λυχνίαι ἃς εἶδες, ἑπτὰ ἐκκλησίαι εἰσί.

Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐφεσίνης ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ ὁ περιπατῶν ἐπὶ μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν. οἶδα τὰ ἔργα σου, καὶ τὸν κόπον σου, καὶ τὴν ὑπομονήν σου. καὶ ὅτι οὐ δύνῃ βαστάσαι κακούς, καὶ ἐπείρασω τοὺς φάσκοντας εἶναι ἀποστόλους καὶ οὐκ εἰσι. καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς, καὶ ἐβάστασας, καὶ ὑπομονὴν ἔχεις, καὶ διὰ τὸ ὄνομά μου κεκοπίακας καὶ οὐ κέκμηκας. ἀλλ᾽ ἔχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην ἀφῆκας. μνημόνευε οὖν πόθεν ἐκπέπτωκας, καὶ μετανόησον, καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποίησον. εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι τάχει, καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ μετανοήσῃς. ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν νικολαϊτῶν, ἃ κἀγὼ μισῶ. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου τοῦ θεοῦ. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας σμυρναίων γράψον. τάδε λέγει ὁ πρῶτος, καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγένετο νεκρός, καὶ ἔζησεν. οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλίψιν καὶ τὴν πτωχείαν, πλούσιος δὲ εἶ, καὶ τὴν βλασφημίαν τῶν λεγόντων ἰουδαίους εἶναι ἑαυτούς, καὶ οὐκ εἰσιν, ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ σατανᾶ. μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις πάσχειν. ἰδοὺ μέλλει βαλεῖν ἐξ ὑμῶν ὁ διάβολος εἰς φυλακήν, ἵνα πειρασθῆτε, καὶ ἕξετε θλίψιν ἡμερῶν δέκα. γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. ὁ νικῶν οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν περγάμῳ ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον τὴν ὀξεῖαν. οἶδα τὰ ἔργα σου, καὶ

ποῦ

chalcolibano, uelut in camino ardentes. Et uox illius tanq̃ uox aquarũ multarũ, & habebat in dextera sua stellas septẽ. Et de ore eius gladius utraq; parte acutus exibat, & facies eius sicut sol lucet in uirtute sua. Et quum uidissem eum, cecidi ad pedes eius tanq̃ mortuus. Et posuit dexteram suam super me, dicens mihi: Noli timere, ego sum primus & nouissimus & uiuus, & fui mortuus, & ecce sum uiuens in secula seculorũ Amen, & habeo claues inferorũ & mortis. Scribe quæ uidisti, & quæ sunt, & quæ oportet fieri post hæc. Sacramẽtum septem stellarum, quas uidisti in dextera mea, & septem candelabra aurea. Septem stellæ, angeli sunt septem ecclesiarum: & cãdelabra septem quæ uidisti, septem ecclesiæ sunt.

Angelo Ephesinæ ecclesiæ scribe: Hæc II dicit qui tenet septẽ stellas in dextera sua, qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum. Scio opera tua, & laborem & patientiam tuam, & quòd non potes sustinere malos, & tentasti eos qui se dicunt apostolos esse, & non sunt: & inuenisti eos mendaces, & tulisti, & patiẽtiam habes, & propter nomẽ meum laborasti, & non defecisti. Sed habeo aduersum te, quòd charitatem tuam primã reliquisti. Memor esto itaq; unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac: sin minus, ueniam tibi cito, & mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi resipueris. Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi. Qui habet aurem, audiat quid spiritus dicat ecclesijs: Vincenti dabo edere de ligno uitæ, quod est in medio paradisi dei. Et angelo Smyrnæorum ecclesiæ scribe: Hæc dicit primus & nouissimus, qui fuit mortuus & uiuit. Scio opera tua & afflictionem & paupertatem, sed diues es: & blasphemiam eorum qui se dicunt Iudæos esse, & non sunt, sed sunt synagoga satanæ. Nihil horum timeas quæ passurus es. Ecce missurus est diabolus aliquos ex uobis in carcerem ut tentemini, & habebitis afflictionem dierum decem. Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam uitæ. Qui habet aurem, audiat quid spiritus dicat ecclesijs: Qui uicerit, nõ lædetur à morte secunda. Et angelo Pergamensis ecclesiæ scribe: Hæc dicit qui habet rhomphæã utraque parte acutam: Scio opera tua, & ubi

ποῦ κατοικεῖς, ὅπου ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ. καὶ
κρατεῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν
μου. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις * ἐμαῖς, ἀντίπας ὁ μάρ-
τυς μου ὁ πιστὸς ὃς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῖν, ὅπου
κατοικεῖ ὁ σατανᾶς. ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα,
ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν βαλα-
άμ, ὃς ἐδίδασκεν ἐν τῷ βαλὰκ βαλεῖν σκάνδα-
λον ἐνώπιον τῶν υἱῶν ἰσραήλ, φαγεῖν εἰδωλόθυ-
τα, καὶ πορνεῦσαι. οὕτως ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦν-
τας τὴν διδαχὴν τῶν νικολαϊτῶν, * ὃ μισῶ. με-
τανόησον, εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχύ, καὶ πολεμή-
σω μετ' αὐτῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου. ὁ
ἔχων οὖς, ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκ-
κλησίαις. τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ
μάννα τοῦ κεκρυμμένου, καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον
λευκήν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμ-
μένον, ὃ οὐδεὶς ἔγνω, εἰ μὴ ὁ λαμβάνων. καὶ τῷ
ἀγγέλῳ τῆς ἐν θυατείροις ἐκκλησίας γράψον.
τάδε λέγει ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς
αὐτοῦ ὡς φλόγα πυρός, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι
χαλκολιβάνῳ. οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν ἀγά-
πην καὶ τὴν διακονίαν καὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν
ὑπομονήν σου καὶ τὰ ἔργα σου, καὶ τὰ ἔσχατα
πλείονα τῶν πρώτων. ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα,
ὅτι ἐᾷς τὴν γυναῖκα ἰεζαβὴλ τὴν λέγουσαν ἑαυ-
τὴν προφῆτιν, διδάσκειν, καὶ πλανᾶσθαι ἐμοὺς
δούλους πορνεῦσαι, καὶ εἰδωλόθυτα φαγεῖν. καὶ
ἔδωκα αὐτῇ χρόνον, ἵνα μετανοήσῃ ἐκ τῆς πορνεί-
ας αὐτῆς. καὶ οὐ μετενόησεν. ἰδοὺ ἐγὼ βάλλω αὐ-
τὴν εἰς κλίνην, καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ' αὐτῆς,
εἰς θλίψιν μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν
ἔργων αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ ἐν
θανάτῳ. καὶ γνώσονται πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι,
ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἐρευνῶν νεφροὺς καὶ καρδίας, καὶ
δώσω ὑμῖν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν. ὑμῖν δὲ
λέγω, καὶ λοιποῖς τοῖς ἐν θυατείροις, ὅσοι οὐκ ἔ-
χουσι τὴν διδαχὴν ταύτην, καὶ οἵτινες οὐκ ἔγ-
νωσαν τὰ βάθη τοῦ σατανᾶ, ὡς λέγουσιν, οὐ βα-
λῶ ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βάρος, πλὴν ὃ ἔχετε, κρατή-
σατε ἄχρις οὗ ἂν ἥξω. καὶ ὁ νικῶν καὶ ὁ τηρῶν ἄ-
χρι τέλους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ ἐξουσίαν
ἐπὶ τῶν ἐθνῶν, καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ
σιδηρᾷ, ὡς τὰ σκεύη τὰ κεραμικὰ συντρίβε-
ται, ὡς κἀγὼ εἴληφα παρὰ τοῦ πατρός μου, καὶ
δώσω αὐτῷ τὸν ἀστέρα τὸν πρωϊνόν. ὁ ἔχων
οὖς ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκ-
κλησίαις.

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν σάρδεσιν ἐκκλησίας γρά-
ψον. τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ,
καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας. οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι τὸ
ὄνομα ἔχεις, ὅτι ζῇς, καὶ νεκρὸς εἶ. γίνου γρηγο-
ρῶν, καὶ στήριξον τὰ λοιπά, ἃ μέλλει ἀποθανεῖν.

οὐ γὰρ

ubi habitas, ubi sedes est satanæ: & tenes
nomē meum, & non negasti fidem meam.
Et in diebus meis, Antipas testis meus fide
lis, qui occisus est apud uos, ubi satanas ha
bitat. Sed habeo aduersus te pauca, quia
habes isthic tenentes doctrinam Balaam,
qui docebat in Balac mittere scandalum co
ram filijs Israel, edere ex ijs quæ simulacris
immolantur, & scortari: ita habes & tu te/
nētes doctrinam Nicolaitarum, quod odi.
Resipisce, alioqui ueniam tibi cito, & pu/
gnabo cum illis gladio oris mei. Qui habet
aurem, audiat quid spiritus dicat ecclesijs:
Vincenti dabo edere ex manna abscondi/
to, & dabo illi calculum candidum, & in cal
culo nomen nouum scriptum: quod nemo
scit, nisi qui accipit. Et angelo Thyatiren/
sis ecclesiæ scribe: Hæc dicit filius dei, qui
habet oculos tanquam flammam ignis, &
pedes eius similes chalcolibano: Noui ope
ra tua & charitatem & ministerium & fi/
dem & patientiam tuam & opera tua &
nouissima plura prioribus. Sed habeo ad/
uersus te pauca, quia permittis mulierem
Hiezabel, quæ se dicit prophetam, docere,
& seducere seruos meos, scortari & edere
ex ijs quæ simulacris immolantur. Et dedi
illi tēpus, ut resipisceret à scortatione sua,
nec resipuit. Ecce ego mitto eā in lectum,
& qui adulterio miscentur cum ea, in affli/
ctionem maximam, nisi pœnitentiam ege/
rint ab operibus suis, & filios eius interfi/
ciam morte: & scient omnes ecclesiæ, quòd
ego sim ille scrutans renes & corda, & da/
bo unicuiq; uestrum secundum opera sua.
Vobis autem dico, & cæteris qui Thyati/
ræ estis, Quicunq; non habent doctrinam
hanc, & qui non cognouerunt profundita/
tes satanæ, quemadmodū dicunt, non mit/
tam super uos aliud pondus: tamē id quod
habetis, tenete, donec ueniam. Et qui uice/
rit & custodierit usq; in finem opera mea,
dabo illi potestatem super gentes, & reget
eas uirga ferrea, & tanquā uasa figuli con/
fringētur. Sicut & ego accepi à patre meo,
& dabo illi stellam matutinam. Qui habet
aurem, audiat quid spiritus dicat ecclesijs.

Et angelo ecclesiæ quæ est Sardis, scribe: III
Hæc dicit qui habet septē spiritus dei & se/
ptem stellas: Scio opera tua, quia nomē ha/
bes quòd uiuas, & mortuus es. esto uigi/
lans, & cōfirma cætera quæ moritura erāt.

Non

οὐ γὰρ εὕρηκά σου τὰ ἔργα πεπληρωμένα ἐνώ-
πιον τοῦ θεοῦ. μνημόνευε οὖν πῶς εἴληφας καὶ ἤ-
κουσας, καὶ τήρει, καὶ μετανόησον. ἐὰν οὖν μὴ γρη
γορήσῃς, ἥξω ἐπὶ σὲ ὡς κλέπτης. καὶ οὐ μὴ γνῷς
ποίαν ὥραν ἥξω ἐπὶ σέ. ἔχεις ὀλίγα ὀνόματα καὶ
ἐν σάρδεσιν, ἃ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ
περιπατήσουσιν μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί εἰ-
σιν. ὁ νικῶν, οὗτος περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευ
κοῖς. καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ βί-
βλου τῆς ζωῆς, καὶ ἐξομολογήσομαι τὸ ὄνομα αὐ-
τοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρός μου, καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγ-
γέλων αὐτοῦ. ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦ-
μα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν
φιλαδελφίᾳ ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ
ἅγιος, ὁ ἀληθινός, ὁ ἔχων τὴν κλεῖδα τοῦ δαβίδ,
ὁ ἀνοίγων, καὶ οὐδεὶς κλείει, καὶ κλείει, καὶ οὐδεὶς
ἀνοίγει. οἶδά σου τὰ ἔργα. ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν
σου, θύραν ἀνεῳγμένην, καὶ οὐδεὶς δύναται κλεῖ-
σαι αὐτήν, ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν, καὶ ἐτήρη-
σάς μου τὸν λόγον. καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου.
ἰδοὺ δίδωμι ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ σατανᾶ τῶν
λεγόντων αὐτοὺς ἰουδαίους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσίν, ἀλλὰ
ψεύδονται. ἰδοὺ ποιήσω αὐτούς, ἵνα ἥξωσιν καὶ
προσκυνήσωσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου, καὶ γνῶ
σιν ὅτι ἐγὼ ἠγάπησά σε, ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον
τῆς ὑπομονῆς μου, κἀγώ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ
πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκου-
μένης ὅλης, πειράσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς
γῆς. ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ. κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς
λάβῃ τὸν στέφανόν σου. ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στύ-
λον ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ
ἔτι. καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου,
καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ θεοῦ μου τῆς καινῆς ἱε
ρουσαλήμ, ἣ καταβαίνουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ
θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καινόν. ὁ ἔχων οὖς ἀκου
σάτω, τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. καὶ
τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας λαοδικέων γράψον. τά
δε λέγει, ὁ ἀμὴν ὁ μάρτυς ὁ πιστός, καὶ ἀληθινός, ἡ
ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ θεοῦ. οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι
οὔτε ψυχρὸς εἶ οὔτε ζεστός, ὄφελον ψυχρὸς εἴης ἢ ζε
στός. οὕτως ὅτι χλιαρὸς εἶ, καὶ οὔτε ψυχρός, οὔτε
ζεστός, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου, ὅτι λέ
γεις, ὅτι πλούσιός εἰμι, καὶ πεπλούτηκα, καὶ οὐ-
δενὸς χρείαν ἔχω, καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαί
πωρος καὶ ἐλεεινός, καὶ πτωχός, καὶ τυφλὸς καὶ
γυμνός. συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι παρ' ἐμοῦ χρυ
σίον πεπυρωμένον ἐκ πυρός, ἵνα πλουτήσῃς, καὶ
ἱμάτια λευκὰ ἵνα περιβάλῃ, καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ
αἰσχύνη τῆς γυμνότητός σου, καὶ κολλούριον ἔγ-
χρισον τοὺς ὀφθαλμούς σου, ἵνα βλέπῃς. ἐγὼ ὅσους
ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω, καὶ παιδεύω. ζήλωσον οὖν καὶ
μετανόησον. ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν, καὶ κρούω.
ἐάν τις

Non em̄ inueni opera tua plena corā deo.
In mēte ergo habe, qualiter acceperis & au
dieris, & ſerua, & reſipiſce. Si ergo non ui/
gilaueris, ueniam ad te tanquam fur, & ne/
ſcias qua hora ueniā ad te. Habes pauca no
mina & Sardis, qui non inquinauerunt ue/
ſtimenta ſua, & ambulabunt mecum in al/
bis, quia digni ſunt. Qui uicerit, ſic ueſtie/
tur ueſtimentis albis: & non delebo nomen
eius de libro uitæ, & cōfitebor nomen eius
coram patre meo & coram angelis eius.
Qui habet aurem audiat, quid ſpiritus di/
cat eccleſijs. Et angelo Philadelphienſis ec/
cleſiæ ſcribe: Hæc dicit ſanctus & uerax,
qui habet clauem Dauid, qui aperit, & ne/
mo claudit: claudit, & nemo aperit. Scio o/
pera tua. Ecce dedi coram te oſtium aper/
tum, & nemo poteſt claudere illud, quia
modicam habes uirtutem. Et ſeruaſti ſer/
monem meum, & nō negaſti nomen meū.
Ecce do de ſynagoga ſatanæ, qui dicunt ſe
Iudæos eſſe, & non ſunt, ſed mentiuntur.
Ecce adigam illos ut ueniant & adorent an
te pedes tuos, & ſciant quòd ego dilexi te,
quoniam ſeruaſti ſermonē patientiæ meæ,
& ego ſeruabo te ab hora tentationis, quæ
uentura eſt in orbem uniuerſum, ut tentet
habitantes in terra. Ecce uenio cito, tene
quod habes ut nemo accipiat coronam tu/
am. Qui uicerit, faciam illum columnam
in templo dei mei, & foras non egredietur
amplius. Et ſcribam ſuper eum nomen dei
mei, & nomen ciuitatis dei mei nouæ Hie/
ruſalem, quæ deſcendit de cœlo à deo meo,
& nomen meum nouum. Qui habet au/
rem audiat, quid ſpiritus dicat eccleſijs. Et
angelo Laodicenſium eccleſiæ ſcribe: Hæc
dicit, Amen teſtis fidelis & uerus, princi/
pium creaturæ dei. Scio opera tua, quia ne
que frigidus es, neque feruidus, utinam fri/
gidus eſſes aut feruidus. Itaque quoniam
tepidus es & nec frigidus nec feruidus, inci
piam te euomere ex ore meo: quia dicis, Di
ues ſum, & ditatus ſum, & nullius egeo, &
neſcis quòd tu es miſer & miſerabilis, &
pauper, & cæcus, ac nudus. Suadeo tibi e/
mere à me aurum ignitum ex igni, ut locu/
ples fias, & ueſtimētis albis induaris, ut nō
appareat dedecus nuditatis tuæ, & collyrio
inunge oculos tuos ut uideas. Ego quoſcū/
que amo, arguo & caſtigo. Aemulare er/
go ac reſipiſce, ecce ſto ad oſtium & pulſo.
Si quis

ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου, καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύ-
ραν, εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν, καὶ δειπνήσω με-
τ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ. ὁ νικῶν δώσω αὐ-
τῷ καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς κἀγὼ
ἐνίκησα, καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρός μου ἐν τῷ
θρόνῳ αὐτοῦ. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω, τί τὸ πνεῦμα
λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἠνεῳγμένη
ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη, ἣν ἤκουσα ὡς
σάλπιγγος λαλούσης μετ' ἐμοῦ, λέγουσα, ἀνά-
βα ὧδε, καὶ δείξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦ-
τα. καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν πνεύματι. καὶ ἰδοὺ
θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου
καθήμενος. καὶ ὁ καθήμενος ἦν ὅμοιος ὁράσει
λίθῳ ἰάσπιδι, καὶ σαρδίνῳ, καὶ ἶρις κυκλόθεν τοῦ
θρόνου, ὅμοιος ὁράσει σμαραγδίνῳ. καὶ κυκλό-
θεν τοῦ θρόνου θρόνοι εἴκοσι καὶ τέσσαρες, καὶ ἐπὶ
τοὺς θρόνους εἶδον τοὺς εἴκοσι καὶ τέσσαρας πρεσβυ-
τέρους καθημένους, περιβεβλημένους ἐν ἱμα-
τίοις λευκοῖς, καὶ ἔσχον ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν
στεφάνους χρυσοῦς, καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται
ἀστραπαὶ, καὶ βρονταὶ, καὶ φωναὶ, καὶ ἑπτὰ λαμ-
πάδες πυρὸς καιόμεναι ἐνώπιον τοῦ θρόνου, αἵ
εἰσι τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ. καὶ ἐνώπιον
τοῦ θρόνου θάλασσα ὑαλίνη ὁμοία κρυστάλλῳ. καὶ
ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου, καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου τέσσα-
ρα ζῶα, γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμπροσθε, καὶ ὄπι-
σθεν. καὶ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον ὅμοιον λέοντι, καὶ τὸ
δεύτερον ζῶον ὅμοιον μόσχῳ, καὶ τὸ τρίτον ζῶ-
ον ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς ἄνθρωπος, καὶ τὸ τέ-
ταρτον ζῶον ὅμοιον ἀετῷ πετωμένῳ. καὶ τέσσα-
ρα ζῶα, ἓν καθ' ἑαυτὸ εἶχον ἀνὰ πτέρυγας ἓξ κυ-
κλόθεν, καὶ ἔσωθεν γέμοντα ὀφθαλμῶν. καὶ ἀνά-
παυσιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, λέγοντα.
ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκρά-
τωρ, ὁ ἦν, καὶ ὁ ὢν, καὶ ὁ ἐρχόμενος. καὶ ὅταν δώ-
σουσι τὰ ζῶα δόξαν, καὶ τιμὴν, καὶ εὐχαριστίαν
τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶ-
νας τῶν αἰώνων, πεσοῦνται οἱ εἴκοσι καὶ τέσσα-
ρες πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ
θρόνου, καὶ προσκυνοῦσι τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων. καὶ βάλλουσι τοὺς στεφάνους αὐτῶν
ἐνώπιον τοῦ θρόνου, λέγοντες. ἄξιος εἶ κύριε λα-
βεῖν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν δύναμιν,
ὅτι σὺ ἔκτισας τὰ πάντα, καὶ διὰ τὸ θέλημά σου
εἰσὶ, καὶ ἐκτίσθησαν.

Καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου ἐπὶ
τοῦ θρόνου βιβλίον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ ὄπι-
σθεν κατεσφραγισμένον σφραγῖσιν ἑπτά. καὶ
εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν κηρύσσοντα φωνῇ μεγά-
λῃ. τίς ἐστιν ἄξιος ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ λῦσαι
τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ; καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο ἐν τῷ
οὐρανῷ

Si quis audierit uocem meam & aperuerit
ianuã, intrabo ad illum & cœnabo cum il-
lo & ipſe mecum. Qui uicerit, dabo ei ſede
re mecum in throno meo, ſicut & ego uici
& conſedi cum patre meo in throno eius.
Qui habet aurem, audiat quid ſpiritus di-
cat eccleſijs.

Poſt hæc uidi, & ecce oſtium aper- IIII
tum in cœlo, & uox prima quam audiui
tanquam tubæ loquentis mecum, dicens,
Aſcende huc, & oſtẽdam tibi quæ oportet
fieri poſt hæc. Et ſtatim fui in ſpiritu. Et ec-
ce ſedes poſita erat in cœlo, & ſupra ſedem
ſedens. Et qui ſedebat, ſimilis erat aſpectu,
lapidi iaſpidi & ſardio, & iris erat in circũ-
itu ſedis, ſimilis aſpectu ſmaragdino. Et in
circumitu ſedis ſedilia uigintiquatuor, &
ſuper thronos uidi uigintiquatuor ſenio-
res ſedentes, circumamictos ſtolis albis, &
habebant in capitibus ſuis coronas aureas.
Et de throno procedebant fulgura & toni-
trua, & uoces & ſeptem lampades ignis ar-
dentes ante thronum, quæ ſunt ſeptem ſpi-
ritus dei. Et in conſpectu ſedis tãquam ma-
re uitreum ſimile cryſtallo, & in medio ſe-
dis & in circumitu ſedis quatuor animalia,
plena oculis ante & retro. Et animal primũ
ſimile leoni, & ſecundum animal ſimile ui-
tulo, & tertium animal habens faciem ue-
lut homo, & quartum animal ſimile aqui-
læ uolanti. Et quatuor animalia ſingula eo-
rum habebant alas ſenas in circumitu, & in
tus plena erant oculis. Et requiem non ha-
bent die ac nocte, dicentia: Sanctus, ſan-
ctus, ſanctus dominus deus omnipotens,
qui erat, & qui eſt, & qui uenturus eſt. Et
quum darent illa animalia gloriam & ho-
norem & benedictionẽ ſedenti ſuper thro-
num, uiuenti in ſecula ſeculorum, proci-
dunt uigintiquatuor ſeniores ante ſeden-
tem in throno, & adorant uiuentem in ſecu
la ſeculorum, & abijciunt coronas ſuas an-
te thronum, dicentes: Dignus es domine
accipere gloriam & honorem & uirtutem:
quia tu creaſti omnia, & propter uolunta-
tem tuam ſunt, & creata ſunt.

Et uidi in dextera ſedentis ſuper V
thronum librum ſcriptum intus & in ter-
go, ſignatum ſigillis ſeptem. Et uidi ange-
lum fortem, prædicantem uoce magna:
Quis eſt dignus aperire librum & ſoluere
ſignacula eius? Et nemo poterat neque in

οὐρανῷ, οὐδὲ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς,
ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, οὐδὲ βλέπειν αὐτό. καὶ ἐγὼ
ἔκλαιον πολλὰ, ὅτι οὐδεὶς ἄξιος εὑρέθη ἀνοῖξαι,
καὶ ἀναγνῶναι τὸ βιβλίον, οὔτε βλέπειν αὐτό.
καὶ εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγει μοι, μὴ κλαῖε.
ἰδοὺ ἐνίκησεν ὁ λέων ὁ ὢν ἐκ τῆς φυλῆς ἰούδα, ἡ
ῥίζα δαβὶδ ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ λῦσαι τὰς
ἑπτὰ σφραγῖδας αὐτοῦ. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἐν μέ-
σῳ τοῦ θρόνου, καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἐν μέ-
σῳ τῶν πρεσβυτέρων, ἀρνίον ἑστηκὸς ὡς ἐσφαγμέ-
νον, ἔχον κέρατα ἑπτὰ καὶ ὀφθαλμοὺς ἑπτὰ,
οἵ εἰσι τὰ ἑπτὰ τοῦ θεοῦ πνεύματα τὰ ἀπεσταλ-
μένα εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ ἦλθε καὶ εἴληφε τὸ
βιβλίον ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ
θρόνου, καὶ ὅτε ἔλαβε τὸ βιβλίον, τὰ τέσσαρα
ζῶα, καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσον
ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, ἔχοντες ἕκαστος κιθάρας,
καὶ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμιαμάτων αἵ
εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων, καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν
καινὴν, λέγοντες. ἄξιος εἶ λαβεῖν τὸ βιβλίον,
καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ, ὅτι ἐσφάγης,
καὶ ἠγόρασας τῷ θεῷ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί σου ἐκ
πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους,
καὶ ἐποίησας ἡμᾶς τῷ θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱε-
ρεῖς, καὶ βασιλεύσομεν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶδον, καὶ
ἤκουσα φωνὴν ἀγγέλων πολλῶν κυκλόθεν τοῦ
θρόνου καὶ τῶν ζώων, καὶ πρεσβυτέρων, καὶ χι-
λιάδες χιλιάδων, λέγοντες φωνῇ μεγάλῃ.
ἄξιόν ἐστιν ἀρνίον τὸ ἐσφαγμένον λαβεῖν τὴν δύ-
ναμιν καὶ πλοῦτον καὶ σοφίαν καὶ ἰσχὺν καὶ τι-
μὴν καὶ δόξαν καὶ εὐλογίαν. καὶ πᾶν κτίσμα, ὅ
ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐν τῇ γῇ, καὶ ὑποκάτω
τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἅ ἐστι, καὶ τὰ ἐν αὐ-
τοῖς πάντα, ἤκουσα λέγοντας. τῷ καθημένῳ ἐπὶ
τοῦ θρόνου καὶ τῷ ἀρνίῳ ἡ εὐλογία καὶ ἡ τιμὴ καὶ
ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα ἔλεγον, ἀμήν. καὶ οἱ εἰκοσι-
τέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσαν, καὶ προσεκύνη-
σαν ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ εἶδον, ὅτε ἤνοιξε τὸ ἀρνίον ἓν ἐκ τῶν
σφραγίδων, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων
ζώων, λέγοντος, ὡς φωνῆς βροντῆς. ἔρχου, καὶ
βλέπε, καὶ εἶδον. καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκὸς,
καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτῷ ἔχων τόξον. καὶ
ἐδόθη αὐτῷ στέφανος, καὶ ἐξῆλθε νικῶν, καὶ
ἵνα νικήσῃ. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγίδα
τὴν δευτέραν, ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώου,
λέγοντος, ἔρχου, καὶ βλέπε. καὶ ἐξῆλθεν
ἄλλος ἵππος πυῤῥὸς, καὶ τῷ καθημένῳ
ἐπ' αὐτῷ ἐδόθη αὐτῷ, λαβεῖν τὴν εἰρή-
νην ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἵνα ἀλλήλους σφά-
ξωσι, καὶ ἐδόθη αὐτῷ μάχαιρα μεγάλη.

ὅτε

cœlo, neque in terra, neque subter terram,
aperire librum neque aspicere illum. Et ego
flebam multum, quod nemo dignus inuen/
tus esset aperire & legere librum, nec uide/
re eum. Et unus de senioribus dicit mihi:
Ne fleueris. Ecce uicit leo de tribu Iuda, ra/
dix Dauid, ut aperiat librum, & soluat se/
ptem signacula eius. Et uidi, & ecce in me/
dio throni & quatuor animalium, & in me
dio seniorum agnus stans tanquam occi/
sus, habens cornua septem & oculos septē,
qui sunt septem spiritus dei, missi in om/
nem terram. Et uenit, & accepit de dextera
sedentis in throno librum. Et quum acce/
pisset librum quatuor animalia, & uiginti/
quatuor seniores ceciderunt coram agno,
habentes singuli citharas & phialas aureas
plenas odoramentorum, quæ sunt preca/
tiones sanctorum, & canunt canticum no/
uum, dicentes: Dignus es accipere librum
& aperire signacula eius, quoniam occisus
es, & redemisti nos deo per sanguinem tu/
um, ex omni tribu & lingua & populo &
natione, & fecisti nos deo nostro reges &
sacerdotes, & regnabimus super terram. Et
uidi & audiui uocem angelorū multorum
in circumitu throni & animalium & senio/
rum & milia milium, dicētia uoce magna:
Dignus est agnus qui occisus est, accipere
uirtutem & diuitias & sapientiam & forti/
tudinem & honorem & gloriam & benedi
ctionem. Et omnem creaturam quæ in cœ/
lo est, & quæ super terram & sub terra & in
mari, & quæ in eis sunt omnia, audiui, di/
centes: Sedenti in throno & agno benedi/
ctio & honor & gloria & potestas in secu/
la seculorum. Et quatuor animalia dicebāt,
Amen. Et uigintiquatuor seniores cecide/
runt in facies suas, & adorauerunt uiuen/
tem in secula seculorum.

Et uidi quum aperuisset agnus unum
de sigillis, & audiui unum de quatuor ani/
malibus, dicens tanquam uocem tonitrui:
Veni, & uide. Et uidi, & ecce aquus albus,
& qui sedebat super eum, habebat arcum,
& data est ei corona, & exiuit uincens &
ut uinceret. Et quum aperuisset sigillum se
cundum, audiui secundum animal, dicens:
Veni, & uide. Et exiuit alius equus rufus,
& qui sedebat super illum, datum est ei, ut
tolleret pacem de terra, & ut inuicem se in/
terficiant, & datus est ei gladius magnus.

Et quum

καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν τρίτην σφραγῖδα, ἤκουσα τοῦ
τρίτου ζώου, λέγοντος. ἔρχου, καὶ βλέπε. καὶ
εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος μέλας, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ᾽
αὐτῷ, ἔχων ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. καὶ ἤκουσα
φωνὴν ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων, λέγουσαν,
χοῖνιξ σίτου δηναρίου, καὶ τρεῖς χοίνικες κριθῆς
δηναρίου, καὶ τὸ ἔλαιον, καὶ τὸν οἶνον μὴ ἀδική-
σῃς. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν τετάρτην,
ἤκουσα φωνὴν τοῦ τετάρτου ζώου, λέγουσαν.
ἔρχου, καὶ βλέπε. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος χλω-
ρός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπάνω αὐτοῦ, ὄνομα αὐτῷ ὁ
θάνατος, καὶ ὁ ᾅδης ἀκολουθεῖ μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ
ἐδόθη αὐτοῖς ἐξουσία ἀποκτεῖναι ἐπὶ τὸ τέταρ-
τον τῆς γῆς ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν λιμῷ, καὶ ἐν θανά-
τῳ, καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς. καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν
πέμπτην σφραγῖδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσια-
στηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λό-
γον τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν ἣν εἶχον. καὶ
ἔκραζον φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες. ἕως πότε ὁ δε-
σπότης ὁ ἅγιος, καὶ ὁ ἀληθινός, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδι-
κεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν ἀπὸ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς
γῆς; καὶ ἐδόθησαν ἑκάστοις στολαὶ λευκαί, καὶ ἐῤῥέ-
θη αὐτοῖς, ἵνα ἀναπαύσωνται ἔτι χρόνον μικρόν,
ἕως οὗ πληρώσονται, καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτῶν, καὶ οἱ
ἀδελφοὶ αὐτῶν, οἱ μέλλοντες ἀποκτείνεσθαι ὡς καὶ
αὐτοί. καὶ εἶδον, ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἕκ-
την, καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο, καὶ ὁ ἥλιος
ἐγένετο μέλας ὡς σάκκος τρίχινος, καὶ ἡ σελήνη
ἐγένετο ὡς αἷμα. καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔπε-
σαν εἰς τὴν γῆν, ὡς συκῆ βάλλει τοὺς ὀλύνθους
αὐτῆς, ὑπὸ μεγάλου ἀνέμου σειομένη. καὶ οὐρα-
νὸς ἀπεχωρίσθη ὡς βιβλίον εἰλισσόμενον. καὶ
πᾶν ὄρος καὶ νῆσος ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν ἐκινήθη-
σαν, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ μεγιστᾶνες, καὶ οἱ
πλούσιοι, καὶ οἱ χιλίαρχοι, καὶ οἱ δυνατοί, καὶ πᾶς
δοῦλος, καὶ πᾶς ἐλεύθερος ἔκρυψαν ἑαυτοὺς εἰς
τὰ σπήλαια, καὶ εἰς τὰς πέτρας τῶν ὀρέων, καὶ λέ-
γουσι τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς πέτραις, πέσετε ἐφ᾽ ἡ-
μᾶς, καὶ κρύψατε ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ καθη-
μένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ ἀρνίου,
ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ
τίς δύναται σταθῆναι; καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον τέσ-
σαρας ἀγγέλους ἑστῶτας ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας
τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τῆς
γῆς, ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς, μήτε ἐπὶ
τῆς θαλάσσης, μήτε ἐπὶ πᾶν δένδρον. καὶ εἶδον
ἄλλον ἄγγελον ἀναβάντα ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου,
ἔχοντα σφραγῖδα θεοῦ ζῶντος, καὶ ἔκραξε φωνῇ
μεγάλῃ τοῖς τέσσαρσιν ἀγγέλοις, οἷς ἐδόθη αὐτοῖς
ἀδικῆσαι τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, λέγων, μὴ
ἀδικήσητε τὴν γῆν, μήτε τὴν θάλασσαν, μήτε
τὰ δένδρα ἄχρι σφραγίζωμεν τοὺς δούλους τοῦ
θεοῦ

Et quum aperuiſſet ſigillum tertium, audi-
ui tertium animal, dicens: Veni, & uide. Et
uidi, & ecce equus niger, & qui ſedebat ſu-
per illum, habebat ſtatheram in manu ſua.
Et audiui uocem in medio quatuor anima-
lium, dicentem: Chœnix tritici denario u-
no, & tres chœnices hordei denario uno, &
uinum & oleum ne læſeris. Et quum ape-
ruiſſet ſigillum quartum, audiui uocem
quarti animalis, dicentem: Veni, & uide. Et
uidi, & ecce equus pallidus, & qui ſedebat
ſuper eum, nomen illi mors, & infernus ſe-
quitur eum. Et data eſt illis poteſtas interfi-
ciendi ſuper quartam partem terræ, gladio
& fame & morte & à beſtijs terræ. Et quũ
aperuiſſet ſigillum quintum, uidi ſubter al-
tare animas interfectorũ propter uerbum
dei & propter teſtimonium quod habebãt.
Et clamabant uoce magna, dicentes: Vſ-
quequo domine, qui es ſanctus & uerax,
non iudicas ac uindicas ſanguinẽ noſtrum
de his qui habitant in terra? Et datæ ſunt il-
lis ſingulæ ſtolæ albæ, & dictum eſt illis, ut
requieſcerent adhuc tempus modicum, do-
nec complerẽtur conſerui eorum & fratres
eorum, qui interficiendi eſſent ſicut & illi.
Et uidi, quum aperuiſſet ſigillum ſextum,
& ecce terræmotus magnus factus eſt. Et
ſol factus eſt niger tanquam ſaccus cilici-
nus, & luna tota facta eſt ſicut ſanguis, &
ſtellæ de cœlo ceciderunt ſuper terram, ſi-
cut ficus abijcit groſſos ſuos, quum à uen-
to magno mouetur. Et cœlum receſsit ſi-
cut liber qui circũuoluitur, & omnis mons
& inſulæ de locis ſuis motæ ſunt, & reges
terræ, principes & diuites & tribuni & for-
tes & omnis ſeruus & liber abſconderunt
ſe in ſpeluncis & in petris montium. Et di-
cunt montibus & petris: Cadite ſuper nos,
abſcondite nos à facie ſedentis ſuper thro-
num, & ab ira agni: quoniam uenit dies ma
gnus iræ illius. Et quis poterit ſtare?

Poſt hæc uidi quatuor angelos ſtantes VII
ſuper quatuor angulos terræ, tenentes qua
tuor uentos terræ, ne flaret uentus ſuper ter
ram, neq; ſuper mare, neque in ullam arbo-
rem. Et uidi alterum angelum aſcendẽtem
ab ortu ſolis, habentem ſigillum dei uiui, &
clamauit uoce magna quatuor angelis, qui
bus datum eſt nocere terræ & mari, dicens:
Nolite nocere terræ, neque mari, neque
arboribus, quoadusque ſignemus ſeruos

θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. καὶ ἤκουσα
τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγισμένων, ρμδ χιλιά-
δες ἐσφραγισμένοι, ἐκ πάσης φυλῆς υἱῶν ἰσρα-
ὴλ. ἐκ φυλῆς ἰούδα, ιβ χιλιάδες ἐσφραγισ-
μένοι. ἐκ φυλῆς ῥουβὶμ, ιβ χιλιάδες ἐσφρα-
γισμένοι. ἐκ φυλῆς γὰδ, ιβ χιλιάδες ἐσφρα
γισμένοι. ἐκ φυλῆς ἀσὴρ, ιβ. χιλιάδες ἐσφρα
γισμένοι. ἐκ φυλῆς νεφθαλὶμ, ιβ χιλιάδες
ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς μανασσῆ, ιβ χιλιά-
δες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς συμεὼν, ιβ χι-
λιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς λευῒ, ιβ χι
λιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς ἰσαχὰρ, ιβ
χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς ζαβουλὼν,
ιβ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς ἰωσὴφ,
ιβ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς βενια-
μὶν, ιβ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. μετὰ ταῦ-
τα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὄχλος πολὺς, ὃν ἀριθμῆσαι αὐ
τὸν οὐδεὶς ἠδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ φυλῶν
καὶ λαῶν καὶ γλωσσῶν, ἑστῶτες ἐνώπιον τοῦ θρό-
νου καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, περιβεβλημένοι στο-
λὰς λευκὰς καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν,
καὶ κράζοντες φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες, ἡ σωτη
ρία τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ ἡμῶν,
καὶ τῷ ἀρνίῳ. καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι ἑστήκεσαν
κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν
τεσσάρων ζώων, καὶ ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ θρόνου
ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ,
λέγοντες, ἀμήν. ἡ εὐλογία καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ σοφία
καὶ ἡ εὐχαριστία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ
ἰσχὺς τῷ θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀ-
μήν. καὶ ἀπεκρίθη εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων, λέγων
μοι. οὗτοι οἱ περιβεβλημένοι τὰς στολὰς, τὰς λευ-
κὰς τίνες εἰσί, καὶ πόθεν ἦλθον; καὶ εἴρηκα αὐτῷ.
κύριε σὺ οἶδας. καὶ εἶπέ μοι, οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμε
νοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης, καὶ ἐπλάτυναν
τὰς στολὰς αὐτῶν, καὶ ἐλεύκαναν στολὰς αὐτῶν ἐν
τῷ αἵματι τοῦ ἀρνίου, διὰ τοῦτό εἰσιν ἐνώπιον τοῦ
θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυ
κτὸς ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ. καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρό
νου σκηνώσει ἐπ᾽ αὐτούς. οὐ πεινάσουσιν ἔτι, οὐδὲ
διψήσουσιν ἔτι, οὐδὲ μὴ πέσῃ ἐπ᾽ αὐτοὺς ὁ ἥλιος,
οὐδὲ πᾶν καῦμα. ὅτι τὸ ἀρνίον τὸ ἀναμέσον τοῦ θρό
νου ποιμανεῖ αὐτοὺς, καὶ ὁδηγήσει αὐτοὺς ἐπὶ ζώσας
πηγὰς ὑδάτων, καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δά-
κρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγίδα τὴν ἑβδόμην ἐ-
γένετο σιγὴ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμιώριον. καὶ εἶδον
τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους, οἳ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἑστήκασι, καὶ
ἐδόθησαν αὐτοῖς ἑπτὰ σάλπιγγες. καὶ ἄλλος ἄγ
γελος ἦλθε, καὶ ἐστάθη ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ἔχων
λιβανωτὸν χρυσοῦν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ θυμιάματα
πολλὰ, ἵνα δώσῃ ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων πάν
των.

dei noſtri in frontibus ſuis. Et audiui nume-
rum ſignatorum, centum quadragintaqua-
tuor milia ſignati, ex omni tribu filiorum
Iſrael. Ex tribu Iuda, duodecim milia ſigna-
ti: ex tribu Ruben, duodecim milia ſignati: ex tri
ex tribu Gad, duodecim milia ſignati: ex tri-
bu Aſer, duodecim milia ſignati: ex tribu
Neptalim, duodecim milia ſignati: ex tribu
Manaſſe, duodecim milia ſignati: ex tribu
Symeon, duodecim milia ſignati: ex tribu
Leui, duodecim milia ſignati: ex tribu Iſa-
char, duodecim milia ſignati: ex tribu Za-
bulon, duodecim milia ſignati: ex tribu Io-
ſeph, duodecim milia ſignati: ex tribu Ben-
iamin, duodecim milia ſignati. Poſt hæc ui-
di, & ecce turba multa, quam dinumerare
nemo poterat, ex omnibus gentibus & tri-
bubus & populis & linguis, ſtantes ante
thronum, & in conſpectu agni, amicti ſto-
lis albis, & palmæ in manibus eorum, & cla-
mabant uoce magna, dicentes: Salus ei qui
ſedet ſuper thronum dei noſtri & agno. Et
omnes angeli ſtabant in circumitu throni
& ſeniorum & quatuor animalium, & pro-
cubuerunt in conſpectu throni in facies ſu-
as, & adorauerunt deum, dicentes: Amen,
Benedictio & claritas & ſapientia & gra-
tiarumactio, honor & uirtus & fortitudo
deo noſtro in ſecula ſeculorum: Amen. Et
reſpondit unus de ſenioribus, & dixit mi-
hi: Hi qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt
& unde uenerunt? Et dixi illi: Domine, tu
ſcis. Et dixit mihi: Hi ſunt qui uenerunt ex
afflictione magna, & dilatauerunt ſtolas
ſuas, & dealbauerunt eas per ſanguinem
agni. Ideo ſunt ante thronum dei, & ſer-
uiunt ei die ac nocte in templo eius: & qui
ſedet in throno, habitabit ſuper illos. Non
eſurient, neque ſitient amplius, nec cadet
ſuper illos ſol, neque ullus æſtus: quoniam
agnus qui in medio throni eſt, reget illos,
& deducet eos ad uiuos fontes aquarum,
& abſterſurus eſt deus omnem lachrymam
ab oculis eorum.

Et quum aperuiſſet ſigillum ſe-
ptimum, factum eſt ſilentium in cœlo,
media fermè hora. Et uidi ſeptem ange-
los ſtantes in conſpectu dei, & datæ ſunt
illis ſeptem tubæ. Et alius angelus uenit,
& ſtetit ante altare, habens thuribulum
aureum, & data ſunt illi incenſa multa,
ut daret de precationibus ſanctorum om-
nium

τὸν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ
θρόνου. καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς
προσευχαῖς τῶν ἁγίων ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου ἐνώ-
πιον τοῦ θεοῦ. καὶ εἴληφεν ὁ ἄγγελος τὸ λιβανω-
τὸν, καὶ ἐγέμισεν αὐτὸ ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστη-
ρίου, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐγένοντο φωναὶ
καὶ βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ σεισμός, καὶ οἱ ἑπτὰ
ἄγγελοι ἔχοντες τὰς ἑπτὰ σάλπιγγας, ἡτοίμασαν
ἑαυτοὺς, ἵνα σαλπίσωσι. καὶ ὁ πρῶτος ἄγγελος
ἐσάλπισε. καὶ ἐγένετο χάλαζα καὶ πῦρ μεμιγμένα
αἵματι. καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν. καὶ τὸ τρίτον τῶν
δένδρων κατεκάη, καὶ πᾶς χόρτος χλωρὸς κατε-
κάη. καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ὡς ὄρος
μέγα πυρὶ καιόμενον, ἐβλήθη εἰς τὴν θάλασσαν,
καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῆς θαλάσσης αἷμα, καὶ ἀ-
πέθανε τὸ τρίτον τῶν κτισμάτων, τῶν ἐν τῇ θα-
λάσσῃ, τὰ ἔχοντα ψυχάς. καὶ τὸ τρίτον τῶν πλοί-
ων διεφθάρη. καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ
ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀστὴρ μέγας καιόμενος ὡς
λαμπὰς, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν,
καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς ὑδάτων, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέ-
ρος λέγεται ἄψινθος. καὶ γίνεται τὸ τρίτον εἰς
ἀψίνθιον. καὶ πολλοὶ ἀνθρώπων ἀπέθανον ἐκ τῶν
ὑδάτων, ὅτι ἐπικράνθησαν. καὶ ὁ τέταρτος ἄγγε-
λος ἐσάλπισε, καὶ ἐπλήγη τὸ τρίτον τοῦ ἡλίου,
καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης, καὶ τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων,
ἵνα σκοτισθῇ τὸ τρίτον αὐτῶν. καὶ ἡ ἡμέρα μὴ φαί-
νῃ τὸ τρίτον αὐτῆς. καὶ ἡ νὺξ ὁμοίως. καὶ εἶδον, καὶ
ἤκουσα ἑνὸς ἀγγέλου πετωμένου ἐν μεσουρανήματι,
λέγοντος φωνῇ μεγάλῃ, οὐαὶ οὐαὶ οὐαὶ τοῖς κατοι-
κοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν τῆς σάλ-
πιγγος τῶν τριῶν ἀγγέλων τῶν μελλόντων σαλπί-
ζειν. καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐσάλπισε. καὶ εἶ-
δον ἀστέρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεπτωκότα εἰς τὴν γῆν,
καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἡ κλεὶς τοῦ φρέατος τῆς ἀβύσσου,
καὶ ἤνοιξε τὸ φρέαρ τῆς ἀβύσσου, καὶ ἀνέβη καπνὸς
ἐκ τοῦ φρέατος ὡς καπνὸς καμίνου μεγάλης, καὶ
ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ὁ ἀὴρ ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ φρέα-
τος. καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐξῆλθον ἀκρίδες εἰς τὴν
γῆν, καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἐξουσία, ὡς ἔχουσιν ἐξουσίαν
οἱ σκορπίοι τῆς γῆς, καὶ ἐρρέθη αὐταῖς, ἵνα μὴ ἀ-
δικήσωσι τὸν χόρτον τῆς γῆς, οὐδὲ πᾶν χλωρὸν, οὐ-
δὲ πᾶν δένδρον, εἰ μὴ τοὺς ἀνθρώπους μόνους, οἵ-
τινες οὐκ ἔχουσιν τὴν σφραγίδα τοῦ θεοῦ ἐπὶ τῶν
μετώπων αὐτῶν. καὶ ἐδόθη αὐτοῖς, ἵνα μὴ ἀπο-
κτείνωσιν αὐτοὺς, ἀλλ' ἵνα βασανισθήσωνται μῆ-
νας πέντε, καὶ ὁ βασανισμὸς αὐτῶν, ὡς βασανισ-
μὸς σκορπίου, ὅταν παίσῃ ἄνθρωπον. καὶ ἐν ταῖς
ἡμέραις ἐκείναις ζητήσουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν θά-
νατον, καὶ οὐχ εὑρήσουσιν αὐτὸν, καὶ ἐπιθυμήσουσιν ἀπο-
θανεῖν, καὶ φεύξεται ὁ θάνατος ἀπ' αὐτῶν. καὶ τὰ ὁμοιώ-
ματα τῶν ἀκρίδων, ὅμοια ἵπποις ἡτοιμασμένοις

εἰς

nium super altare aureũ,quod est ante thro/
num. Et ascendit fumus incẽsorum de pre/
cibus sanctorũ è manu angeli coram deo.
Et accepit angelus thuribulum,& impleuit
illud de igne altaris,& misit in terram:& fa
cta sunt tonitrua & uoces & fulgura & ter
ræmotus,& septem angeli qui habebant se
ptem tubas,præparauerunt se,ut tuba ca/
nerẽt. Et primus angelus tuba cecinit,& fa
cta est grando & ignis mixta sanguine,&
missa sunt in terram,& tertia pars arborum
concremata est,& omne fœnũ uiride com/
bustum est. Et secundus angelus tuba ceci/
nit,& tanquam mons magnus igne ardens
proiectus est in mare. Et facta est tertia pars
maris sãguis,& mortua est tertia pars crea/
turarum,quæ erant in mari,quæ habebant
animas,& tertia pars nauiũ interijt. Et ter/
tius angelus tuba cecinit,& cecidit è cœlo
stella magna ardens tanquam facula,& ce/
cidit in tertiam partem fluminum,& in fon
tes aquarum,& nomen stellæ dicitur absin
thium. Et uersa est tertia pars in absinthiũ,
& multi homines mortui sunt ex aquis,
quia amaræ factæ sunt. Et quartus angelus
tuba cecinit:& percussa est tertia pars so/
lis,& tertia pars lunæ,& tertia pars stella/
rum,ita ut obscuraretur tertia pars eorum,
& diei non luceret pars tertia,& noctis si/
militer. Et uidi,& audiui unum angelũ uo/
lantem per medium cœli,dicentẽ uoce ma
gna: Væ uæ uæ habitantibus in terra,è cæ/
teris uocibus tubæ trium angelorum, qui
erant turba canturi. Et quintus angelus IX
tuba cecinit,& uidi stellã de cœlo cecidisse
in terram,& data est ei clauis putei abyssi.
Et aperuit puteum abyssi,& ascẽdit fumus
putei,sicut fumus fornacis magnæ,& ob/
scuratus est sol & aer à fumo putei. Et de
fumo exierũt locustæ in terram,& data est
illis potestas,sicut habent potestatem scor/
piones terræ. Et præceptum est illis ne lęde
rent fœnum terræ,neq; omne uiride,neq;
omnem arborem,nisi tantum homines,qui
non habent signum dei in frontibus suis. Et
datum est illis,ne occiderent eos,sed ut cru/
ciarentur mensibus quinq;. Et cruciatus eo
rum,ut cruciatus scorpij,quum percusserit
hominem. Et in diebus illis quærent homi/
nes mortem,& non inuenient eam & desi/
derabunt mori,& fugiet mors ab eis. Et si/
militudines locustarũ similes equis paratis

εἰς πόλεμον, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὡς στέφανοι ὅμοιοι χρυσῷ. καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὡς πρόσωπα ἀνθρώπων. καὶ εἶχον τρίχας ὡς τρίχας γυναικῶν, καὶ οἱ ὀδόντες αὐτῶν, ὡς λεόντων ἦσαν. καὶ εἶχον θώρακας, ὡς θώρακας σιδηροῦς, καὶ ἡ φωνὴ τῶν πτερύγων αὐτῶν, ὡς φωνὴ ἁρμάτων ἵππων πολλῶν τρεχόντων εἰς πόλεμον. καὶ ἔχουσιν οὐρὰς ὁμοίας σκορπίοις. καὶ κέντρα ἦν ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν, καὶ ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἀδικῆσαι τοὺς ἀνθρώπους μῆνας πέντε. καὶ ἔχουσιν ἐπ᾽ αὐτῶν βασιλέα τὸν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου, ὄνομα ἑαυτῷ ἑβραϊστὶ ἀββαδδὼν, καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ ὄνομα ἔχει, ἀπολλύων. ἡ οὐαὶ ἡ μία ἀπῆλθεν, ἰδοὺ ἔρχονται ἔτι δύο οὐαὶ μετὰ ταῦτα. καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἤκουσα φωνὴν μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, λέγουσαν τῷ ἕκτῳ ἀγγέλῳ ὃς εἶχε τὴν σάλπιγγα. λῦσον τοὺς τέσσαρας ἀγγέλους τοὺς δεδεμένους ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ μεγάλῳ εὐφράτῃ, καὶ ἐλύθησαν οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ ἡτοιμασμένοι εἰς τὴν ὥραν καὶ ἡμέραν καὶ μῆνα καὶ ἐνιαυτὸν, ἵνα ἀποκτείνωσι τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων. καὶ ὁ ἀριθμὸς στρατευμάτων τοῦ ἱππικοῦ δύο μυριάδες μυριάδων. καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν. καὶ οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὁράσει, καὶ τοὺς καθημένους ἐπ᾽ αὐτῶν ἔχοντας θώρακας πυρίνους καὶ ὑακινθίνους καὶ θειώδεις. καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφαλαὶ λεόντων, καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐκπορεύεται πῦρ καὶ καπνὸς καὶ θεῖον. ὑπὸ τῶν τριῶν τούτων ἀπεκτάνθησαν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων ἐκ τοῦ πυρὸς καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ, καὶ ἐκ τοῦ θείου τοῦ ἐκπορευομένου ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν. αἱ γὰρ ἐξουσίαι αὐτῶν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν εἰσιν. αἱ γὰρ οὐραὶ αὐτῶν ὅμοιοι ὄφεσιν, ἔχουσαι κεφαλὰς καὶ ἐν αὐταῖς ἀδικοῦσιν. καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων οἳ οὐκ ἀπεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις, οὔτε μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προσκυνήσωσι τὰ δαιμόνια καὶ τὰ εἴδωλα τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ καὶ τὰ χαλκᾶ καὶ τὰ λιθινὰ καὶ τὰ ξυλινὰ, ἃ οὔτε βλέπειν δύναται, οὔτε ἀκούειν, οὔτε περιπατεῖν, καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν φαρμακειῶν αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν.

Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιβεβλημένον νεφέλην. καὶ ἶρις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς στῦλοι πυρός. καὶ εἶχεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ *βιβλαρίδιον ἀνεῳγμένον, καὶ ἔθηκε τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ τὴν θάλασσαν, τὸν δὲ εὐώνυμον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, ὥσπερ λέων μυκᾶται. καὶ ὅτε ἔκραξεν, ἐλάλησαν ἑπτὰ βρονταὶ τὰς ἑαυτῶν φωνάς. καὶ ὅτε ἐλάλησαν ἑπτὰ βρονταὶ

* Aliâs βιβλίδιον

in prælium, & super capita earum tanquam coronæ, similes auro, & facies earũ tanquã facies hominum: & habebant capillos sicut capillos mulierum, & dentes earum quasi leonum erant: & habebant loricas sicut loricas ferreas, & uox alarum earum sicut uox curruum equis multis currentibus ad bellum: & habent caudas similes scorpionum, & aculei erant in caudis earum, & potestas earum nocere hominibus mẽsibus quinq;. Et habent super se regem angelum abyssi, cui nomen Hebraice abbadon, Græce autẽ ἀπολλύων, id est perdens. Væ unum abijt; & ecce ueniunt adhuc duo uæ post hæc. Et sextus angelus tuba cecinit, & audiui uocẽ unam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod est ante oculos dei, dicẽtem sexto angelo qui habebat tubam: Solue quatuor angelos, qui alligati sunt in flumine magno Euphrate. Et soluti sunt quatuor angeli, qui parati erant in horam & diem & mẽsem & annum, ut occiderẽt tertiam partem hominum. Et numerus equestris exercitꝰ uicies millies decem millia. Et audiui numerũ eorum. Et ita uidi equos in uisione, & qui sedebant super eos, habebãt thoraces igneos & hyacinthinos & sulphureos. Et capita equorum erant tanquã capita leonum, & de ore ipsorum procedebat ignis & fumus & sulphur. Ab his tribus *plagis* occisa est tertia pars hominum, de igne & de fumo & sulphure, quæ procedebãt ex ore ipsorum. Potestas enim eorum in ore eorum est, *& in caudis eorum*. Nam caudæ eorum similes serpentibus, habentes capita, & per hæc nocẽt. Et cæteri homines qui non sunt occisi his plagis, neq; resipuerunt ab operibus manuum suarũ, ut non adorarent dæmonia & simulacra aurea & argentea & ærea & lapidea & lignea, quæ neq; uidere possunt neq; audire neq; ambulare, & non egerunt pœnitentiam ab homicidijs suis, neque à ueneficijs suis, neq; à fornicatione sua, neque à furtis suis. Et uidi alium angelũ fortem descendentem de cœlo, amictũ nube, & iris in capite eius, & facies eius erat ut sol, & pedes eius tanq̃ columnæ ignis, Et habebat in manu sua libellũ apertũ, & posuit pedẽ suũ dextrũ super mare, sinistrũ aũt sup terrã, & clamauit uoce magna, quẽadmodũ quum leo rugit. Et quũ clamasset, locuta sunt septẽ tonitrua uoces suas, Et cũ locuta fuissent septẽ tonitrua

βρονταὶ τὰς φωνὰς ἑαυτῶν, ἔμελλον γράφειν. καὶ
ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσάν μοι, σφρά-
γισον ἃ ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ, καὶ μὴ ταῦτα
γράψῃς. καὶ ὁ ἄγγελος ὃν εἶδον ἑστῶτα ἐπὶ τῆς θα-
λάσσης, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἦρε τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τὸν
οὐρανόν. καὶ ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ
τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ
τὰ ἐν αὐτῇ, ὅτι χρόνος οὐκ ἔσται ἔτι, ἀλλὰ ἐν ταῖς
ἡμέραις τῆς φωνῆς τοῦ ἑβδόμου ἀγγέλου, ὅταν μέλ-
λει σαλπίζειν, καὶ τελεσθῇ τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ,
ὡς εὐηγγέλισε τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις τοῖς προφή-
ταις. καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πάλιν
λαλοῦσα μετ' ἐμοῦ, καὶ λέγουσα. ὕπαγε, λαβὲ
τὸ βιβλαρίδιον τὸ ἠνεῳγμένον ἐν τῇ χειρὶ ἀγγέ-
λου τοῦ ἑστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.
καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἄγγελον λέγων αὐτῷ, δός
μοι τὸ βιβλαρίδιον. καὶ λέγει μοι, λάβε, καὶ κατά-
φαγε αὐτὸ, καὶ πικρανεῖ σου τὴν κοιλίαν, ἀλλ' ἐν
τῷ στόματί σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι. καὶ ἔλαβον τὸ βι-
βλαρίδιον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, καὶ κατέ-
φαγον αὐτὸ, καὶ ἦν ἐν τῷ στόματί μου, ὡς μέλι γλυ-
κύ. καὶ ὅτε ἔφαγον αὐτὸ ἐπικράνθη ἡ κοιλία
μου. καὶ λέγει μοι, δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι
ἐπὶ λαοῖς, καὶ ἔθνεσι, καὶ γλώσσαις, καὶ βασι-
λεῦσι πολλοῖς.

Καὶ ἐδόθη μοι κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ,
λέγων, ἔγειραι καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ,
καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐ-
τῷ. καὶ τὴν αὐλὴν τὴν* ἔσωθεν τοῦ ναοῦ ἔκβαλε
ἔξω, καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσῃς. ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθ-
νεσι, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσι μῆ-
νας τεσσαράκοντα δύο, καὶ δώσω τοῖς δυσὶ
μάρτυσί μου, καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας χιλίας
διακοσίας ἑξήκοντα περιβεβλημένοι σάκκους. οὗ-
τοί εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι, καὶ δύο λυχνίαι αἱ ἐνώ-
πιον τοῦ θεοῦ τῆς γῆς ἑστῶσαι. καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέ-
λῃ ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος
αὐτῶν, καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν. καὶ εἴ τις
αὐτοὺς θέλῃ ἀδικῆσαι, οὕτως δεῖ αὐτὸν ἀποκταν-
θῆναι. οὗτοι ἔχουσιν ἐξουσίαν κλεῖσαι τὸν οὐρανὸν,
ἵνα μὴ βρέχῃ ὑετὸς ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν τῆς
προφητείας, καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων
στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα, καὶ πατάξαι τὴν γῆν
πάσῃ πληγῇ, ὁσάκις ἐὰν θελήσωσιν. καὶ ὅτε τε-
λέσωσι τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀνα-
βαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου ποιήσει πόλεμον μετ' αὐ-
τῶν, καὶ νικήσει αὐτοὺς, καὶ ἀποκτανεῖ αὐτοὺς, καὶ
τὰ πτώματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας πόλεως
τῆς μεγάλης ἥ τις καλεῖται πνευματικῶς σόδο-
μα καὶ αἴγυπτος. ὅπου καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἐσταυ-
ρώθη. καὶ βλέψουσιν ἐκ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν καὶ
γλωσσῶν

tonitrua uoces suas, & ego scripturus erã.
Et audiui uocem de cœlo dicẽtẽ mihi: Obsi
gna quæ loquuta sunt septem tonitrua, &
ne ea scribas. Et angelus quem uidi stãtem
super mare & super terrã, leuauit manum
suam ad cœlum, & iurauit per uiuẽtem in
secula seculorum, qui creauit cœlum & ea
quæ in illo sunt, & terram & ea quæ in ea
sunt, & mare & ea quæ in eo sunt: tempus
non fore amplius, sed in diebus uocis septi-
mi angeli, quum cœperit tuba canere, con-
summandũ esse mysterium dei, sicut euan-
gelizauit seruis suis ꝓphetis. Et audiui uo-
cem de cœlo iterum loquẽtem mecum, &
dicẽtem: Vade & accipe libellum apertum
in manu angeli, stantis super mare & super
terram. Et abij ad angelum, dicens ei, ut da-
ret mihi libellum. Et dixit mihi, Accipe *libel-
lum* & deuora illum, & faciet amaricari uen
trem tuum, sed in ore tuo erit dulcis tanquã
mel. Et accepi libellũ de manu angeli, & de
uoraui illum, & erat in ore meo tanq̃ mel
dulcis. Et quum deuorassem eum, amarica-
tus est uenter meus. Et dicit mihi: Oportet
te iterum prophetare in gentibus & linguis
& *populis* & regibus multis.

Et datus est mihi calamus similis uir XI
gæ, & dictũ est mihi: Surge & metire tem-
plum dei & altare, & adorantes in eo. Et a-
trium quod intra templum est, eijce foras,
& ne metiaris illud, quoniã datum est gen-
tibus & ciuitatem sanctam calcabunt men-
sibus quadragintaduobus, & dabo duobus
testibus meis, & prophetabunt diebus mil-
le ducentis sexaginta amicti saccis. Hi sunt
duæ oliuæ & duo candelabra in conspectu
dei terrę stantia. Et si quis uoluerit eis noce
re, ignis exit de ore eorum & deuorat ini-
micos eorum. Et si quis uoluerit eos lædere
sic oportet eum occidi. Hi habent potesta-
tem claudendi cœlum, ne pluat diebus pro
phetiæ ipsorum, & potestatem habent su-
per aquas conuertendi eas in sanguinem,
& percutiendi terram omni plaga quoties-
cunque uoluerint. Et quum finierint testi-
monium suum, bestia quæ ascendit de a-
bysso faciet aduersus eos bellum, & uincet
illos, & occidet eos. Et corpora eorum iace
bunt in plateis ciuitatis magnæ, quæ uo-
catur spiritualiter Sodoma & Aegyptus,
ubi & dominus noster crucifixus est. Et
uidebunt de tribubus, & populis, &

γλωσσῶν καὶ ἐθνῶν τὰ πτώματα αὐτῶν, ἡμέ-
ρας τρεῖς καὶ ἥμισυ, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν οὐκ
ἀφήσουσι τεθῆναι εἰς μνήματα. καὶ οἱ κατοικοῦν-
τες ἐπὶ τῆς γῆς χαροῦσι ἐπ᾽ αὐτοῖς, καὶ εὐφρα-
νοῦνται, καὶ δῶρα πέμψουσιν ἀλλήλοις, ὅτι οὗ-
τοι οἱ δύο προφῆται ἐβασάνισαν τοὺς κατοικοῦν-
τας ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ ἥμι-
συ πνεῦμα ζωῆς ἐκ τοῦ θεοῦ εἰσῆλθεν ἐπ᾽ αὐτοὺς
καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ φόβος μέ-
γας ἔπεσεν ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας αὐτούς. καὶ ἤκου-
σαν φωνὴν μεγάλην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσαν
αὐτοῖς, ἀνάβητε ὧδε. καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρα-
νὸν ἐν τῇ νεφέλῃ. καὶ ἐθεώρησαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ
αὐτῶν. καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐγένετο σεισμὸς μέγας,
καὶ τὸ δέκατον τῆς πόλεως ἔπεσε, καὶ ἀπεκτάνθη-
σαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες
ἑπτά, καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, καὶ ἔδωκαν δό-
ξαν τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ. ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλθεν, ἡ
οὐαὶ ἡ τρίτη ἔρχεται ταχύ. καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος
ἐσάλπισε, καὶ ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐ-
ρανῷ, λέγουσαι. ἐγένοντο αἱ βασιλεῖαι τοῦ κόσ-
μου τοῦ κυρίου ἡμῶν, καὶ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ
βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ οἱ εἴκο-
σι καὶ τέσσαρες πρεσβύτεροι οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ
καθήμενοι ἐπὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν, ἔπεσαν ἐπὶ τὰ
πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ, λέ-
γοντες, εὐχαριστοῦμέν σοι κύριε ὁ θεὸς ὁ παντο-
κράτωρ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὅτι εἴλη-
φας δύναμίν σου τὴν μεγάλην, καὶ ἐβασίλευ-
σας. καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν, καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή
σου, καὶ ὁ καιρὸς τῶν νεκρῶν κριθῆναι καὶ δοῦναι
τὸν μισθὸν τοῖς δούλοις σου τοῖς προφήταις, καὶ
τοῖς ἁγίοις, καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά σου,
τοῖς μικροῖς καὶ τοῖς μεγάλοις, καὶ διαφθεῖραι
τοὺς διαφθείροντας τὴν γῆν. καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τοῦ
θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὤφθη ἡ κιβωτὸς τῆς δια-
θήκης αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο ἀστρα-
παὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ σεισμός, καὶ χά-
λαζα μεγάλη.

καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ, γυνὴ
περιβεβλημένη τὸν ἥλιον καὶ ἡ σελήνη ὑποκάτω
τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος
ἀστέρων δώδεκα, καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα κράζει ὠδί-
νουσα καὶ βασανιζομένη τεκεῖν. καὶ ὤφθη ἄλλο ση-
μεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ἰδοὺ δράκων μέγας πυῤ-
ῥός, ἔχων κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ
τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ διαδήματα ἑπτά. καὶ ἡ οὐρὰ
αὐτοῦ σύρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔβα-
λεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν. καὶ ὁ δράκων ἕστηκεν ἐνώπιον
τῆς γυναικὸς τῆς μελλούσης τεκεῖν, ἵνα ὅταν τέκῃ τὸ
τέκνον αὐτῆς, καταφάγῃ. καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἄῤῥενα ὃς
μέλλει ποιμαίνειν πάντα τὰ ἔθνη ῥάβδῳ σιδηρᾷ.

καὶ

linguis, & gẽtibus corpora eorum, per tres
dies & dimidium, & corpora eorum non ſi
nent poni in monumentis. Et inhabitantes
terram, gaudebunt ſuper illis & lætabun/
tur, & munera mittent inuicem: quoniam
hi duo prophetæ cruciauerunt eos qui ha/
bitant ſuper terram. Et poſt dies tres & di/
midium ſpiritus uitæ à deo intrauit in eos.
Et ſteterunt ſuper pedes ſuos, & timor ma/
gnus cecidit ſuper eos qui uiderunt eos. Et
audierunt uocem magnam de cœlo, dicen/
tem ipſis: Aſcendite huc. Et aſcenderunt in
cœlum in nube, & uiderunt illos inimici eo
rum. Et in illa hora factus eſt terræmotus
magnus, & decima pars ciuitatis cecidit.
Et occiſa ſunt in terræmotu nomina homi/
num ſeptem milia & reliqui territi ſunt, &
dederunt gloriam deo cœli. Væ ſecundum
abijt, & ecce uæ tertium ueniet cito. Et ſe/
ptimus angelus tuba cecinit, & factæ ſunt
uoces magnæ in cœlo, dicentes: Facta ſunt
regna huius mundi domini noſtri & Chri/
ſti eius, & regnabit in ſecula ſeculorum,
Amen. Et uigintiquatuor ſeniores, qui in cõ/
ſpectu dei ſedent in ſedibus ſuis, ceciderũt
in facies ſuas, & adorauerunt deum, dicen/
tes: Gratias agimus tibi domine deus om/
nipotens, qui es & qui eras & qui uentu/
rus es, quia accepiſti uirtutem tuam ma/
gnam, & regnaſti. Et iratæ ſunt gentes, &
aduenit ira tua & tempus mortuorum, ut
iudicentur: & reddas mercedem ſeruis tuis
prophetis & ſanctis, & timentibus nomen
tuum puſillis & magnis, & perdas eos qui
perdunt terram. Et apertum eſt templum
dei in cœlo, & uiſa eſt arca teſtamenti eius
in templo eius, & facta ſunt fulgura & uo/
ces & tonitrua & terræmotus & grando
magna.

Et ſignum magnum apparuit in cœlo: ſi/
Mulier amicta ſole & luna ſub pedibus e/
ius, & in capite eius corona ſtellarum duo/
decim. Et in utero habẽs, clamat parturiẽs,
& cruciatur ut pariat. Et uiſum eſt aliud ſi/
gnum in cœlo, & ecce draco magnus rufus
habens capita ſeptem, & cornua decem: &
in capitibus ſuis diademata ſeptẽ, & cauda
eius trahit tertiã partem ſtellarũ cœli, & mi
ſit eas in terrã, & draco ſtetit ante mulierẽ
quæ erat paritura: ut quum peperiſſet filiũ
eius deuoraret. Et peperit filiũ maſculũ qui
recturus erat omnes gentes in uirga ferrea:

& raptus

καὶ ἡρπάσθη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν θεὸν καὶ
τὸν θρόνον αὐτοῦ. καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρη-
μον, ὅπου ἔχει τόπον ἡτοιμασμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ,
ἵνα ἐκεῖ τρέφωσιν αὐτὴν ἡμέρας χιλίας διακο-
σίας ἑξήκοντα. καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρα-
νῷ. ὁ μιχαὴλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ ἐπολέμησαν
κατὰ τοῦ δράκοντος. καὶ ὁ δράκων ἐπολέμη-
σε, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἴσχυσαν, οὔτε τό-
πος εὑρέθη αὐτῶν ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ἐβλήθη
ὁ δράκων ὁ μέγας, ὄφις ὁ ἀρχαῖος ὁ καλούμενος
διάβολος καὶ ὁ σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκου-
μένην ὅλην, ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐ
τοῦ μετ᾽ αὐτοῦ ἐβλήθησαν. καὶ ἤκουσα φωνὴν με
γάλην, λέγουσαν. ἐν τῷ οὐρανῷ ἄρτι ἐγένετο ἡ
σωτηρία καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ
ἡμῶν, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, ὅτι κατε-
βλήθη ὁ κατήγορος τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ὁ κατηγο-
ρῶν αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας καὶ νυ-
κτός. καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ
ἀρνίου, καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν,
καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θα-
νάτου. διὰ τοῦτο εὐφραίνεσθε οἱ οὐρανοί, καὶ οἱ ἐν
αὐτοῖς σκηνοῦντες. οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσι τὴν γῆν,
καὶ τὴν θάλασσαν, ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς
ὑμᾶς, ὁ ἔχων θυμὸν μέγαν, εἰδὼς ὅτι ὀλίγον και-
ρὸν ἔχει. καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων, ὅτι ἐβλήθη εἰς
τὴν γῆν, ἐδίωξε τὴν γυναῖκα, ἥτις ἔτεκε τὸν ἄρ-
ρενα, καὶ ἐδόθησαν τῇ γυναικὶ δύο πτέρυγες
τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτηται εἰς τὴν ἔρη-
μον εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, ὅπου τρέφεται ἐκεῖ και-
ρὸν καὶ καιροὺς καὶ ἥμισυ καιροῦ ἀπὸ προσώπου
τοῦ ὄφεως. καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις ὀπίσω τῆς γυναικὸς
ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὕδωρ ὡς ποταμόν, ἵνα ταύ
την ποταμοφόρητον ποιήσῃ. καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ
τῇ γυναικί, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς καὶ κατέ
πιε τὸν ποταμὸν ὃν ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ στό-
ματος αὐτοῦ. καὶ ὠργίσθη ὁ δράκων ἐπὶ τῇ γυναι
κί, καὶ ἀπῆλθε ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν λοι-
πῶν τοῦ σπέρματος αὐτῆς, τῶν τηρούντων τὰς ἐν
τολὰς τοῦ θεοῦ, καὶ ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰη-
σοῦ χριστοῦ. καὶ ἐστάθην ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης.
καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον ἔχον
κεφαλὰς ἑπτά, καὶ κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων
αὐτοῦ δέκα διαδήματα. καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς
αὐτοῦ ὄνομα βλασφημίας. καὶ τὸ θηρίον ὃ εἶδον ἦν
ὅμοιον παρδάλει, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς ἄρκτου, καὶ
τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα λέοντος. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ
δράκων τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ καὶ ἐξου
σίαν μεγάλην. καὶ εἶδον μίαν τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡς
ἐσφαγμένην εἰς θάνατον, καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐ
τοῦ ἐθεραπεύθη. καὶ ἐθαυμάσθη ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ὀπίσω
τοῦ θηρίου. καὶ προσεκύνησαν τὸν δράκοντα ὃς ἔδωκεν
ἐξουσίαν

& raptus est filius eius ad deum & ad thro
num eius: & mulier fugit in solitudinē, ubi
habet locum paratum à deo, ut ibi pascant
eam diebus mille ducentis sexaginta. Et fa/
ctum est prælium magnum in cœlo. Mi/
chael & angeli eius præliabantur cum dra/
cone, & draco pugnabat & angeli eius, &
non ualuerunt, neq; locus inuentus est eo/
rum amplius in cœlo. Et proiectus est dra/
co ille magnus, serpens antiquus, qui uoca/
tur diabolus & satanas, qui seducit totum
terrarum orbem: & proiectus est in terram,
& angeli eius cum illo proiecti sunt. Et au/
diui uocem magnā dicētem: In cœlo nunc
facta est salus & uirtus, & regnum dei no/
stri, & potestas Christi eius: quia proiectus
est accusator fratrum nostrorum, qui accu/
sabat illos ante cōspectum dei nostri die ac
nocte: & ipsi uicerunt eum propter sangui/
nem agni & propter sermonem testimonij
sui, & non dilexerunt animam suam usque
ad mortem. Propterea lętamini cœli & qui
habitatis in eis. Væ habitatoribus terræ &
maris, quia descendit diabolus ad uos ha/
bens iram magnam, sciens quod modicum
tempus habet. Et postquàm uidit draco ꝙ
proiectus esset in terram, persequutus est
mulierem quæ peperit masculum. Et datæ
sunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, ut uo
laret in desertum in locum suum ubi alitur
per tempus & tempora & dimidium tem/
poris à facie serpentis. Et eiecit serpens ex
ore suo post mulierem aquam tāquam flu/
men, ut eam faceret rapi à flumine. Et adiu/
uit terra mulierē, & aperuit terra os suum,
& absorbuit flumen quod eiecerat draco
ex ore suo. Et iratus est draco aduersus mu
lierem, & abijt ut faceret prælium cum reli/
quis de semine eius qui custodiunt manda
ta dei, & habent testimonium Iesu Christi.
Et steti super arenam maris. Et uidi de XIII
mari bestiam ascendentē, habentem capita
septē & cornua decē, & super cornua eius
decem diademata, & super capita eius no/
men blasphemiæ. Et bestia quā uidi, similis
erat pardo, & pedes eius sicut pedes ursi, &
os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco uir
tutem suam & sedē suam & potestatē ma/
gnam. Et uidi unū de capitibus eius quasi
occisum in mortē, & plaga mortis eius cu/
rata est. Et admiratio fuit in uniuersa terra
post bestiā. Et adorauerūt draconē q̄ dedit
potesta/

ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ, καὶ προσεκύνησαν τὸ θηρίον, λέγοντες, τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ, τίς δύναται πολεμῆσαι μετ᾽ αὐτοῦ; καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λαλοῦν μεγάλα καὶ βλασφημίας. καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ποιῆσαι μῆνας τεσσαράκοντα δύο, καὶ ἤνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς βλασφημίαν πρὸς τὸν θεὸν βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας. καὶ ἐδόθη αὐτῷ πόλεμον ποιῆσαι μετὰ τῶν ἁγίων, καὶ νικῆσαι αὐτούς. καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν, καὶ γλῶσσαν, καὶ ἔθνος, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου ἐσφαγμένου ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. εἴ τις ἔχει οὖς, ἀκουσάτω. εἴ τις αἰχμαλωσίαν συνάγει, εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπάγει. εἴ τις ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτενεῖ, δεῖ αὐτὸν ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτανθῆναι. ὧδέ ἐστιν ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων. καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς, καὶ εἶχε κέρατα δύο ὅμοια ἀρνίου, καὶ ἐλάλει ὡς δράκων. καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ ποιεῖ τὴν γῆν καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ, ἵνα προσκυνήσωσι τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. καὶ ποιεῖ σημεῖα μεγάλα, ἵνα καὶ πῦρ ποιῇ καταβαίνειν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. καὶ πλανᾷ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὰ σημεῖα, ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ θηρίου, λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ποιῆσαι εἰκόνα τῷ θηρίῳ, ὃ ἔχει τὴν πληγὴν τῆς μαχαίρας καὶ ἔζησε. καὶ ἐδόθη αὐτῷ δοῦναι πνεῦμα τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, ἵνα καὶ λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου, καὶ ποιήσῃ ὅσοι ἂν μὴ προσκυνήσωσι τὴν εἰκόνα τοῦ θηρίου, ἵνα ἀποκτανθῶσι. καὶ ποιεῖ πάντας τοὺς μικροὺς, καὶ τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς πλουσίους, καὶ τοὺς πτωχοὺς, καὶ τοὺς ἐλευθέρους, καὶ τοὺς δούλους, ἵνα δώσῃ αὐτοῖς χάραγμα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς ἢ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν, καὶ ἵνα μή τις δύναται ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα ἢ τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. ὧδε ἡ σοφία ἐστίν. ὁ ἔχων τὸν νοῦν ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου. ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστὶ, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ χξϛ.

Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἀρνίον ἑστὸς ἐπὶ τὸ ὄρος Σιὼν, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἔχουσαι τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης. καὶ φωνὴν ἤκουσα κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν. καὶ ᾄδουσιν ὡς ᾠδὴν

potestatem bestiæ,& adorauerunt bestiam dicentes: Quis similis bestiæ? quis poterit pugnare cum ea? Et datum est ei os loquens magna & blasphemias,& data est ei potestas faciendi menses quadragintaduos. Et aperuit os suum in conuitia ad deum, ut conuitijs afficeret nomē eius & tabernaculum eius,& eos qui in cœlo habitant. Et est datum illi bellum facere cum sanctis,& uincere eos. Et data est illi potestas in omnem tribum & populum & linguam & gentem & adorabunt eam omnes qui inhabitant terram, quorum non sunt scripta nomina in libro uitæ agni, qui occisus est ab origine mūdi. Si quis habet aurem, audiat. Qui in captiuitatem ducit, in captiuitatem uadit: qui gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic est patientia & fides sanctorum. Et uidi aliam bestiam ascendentem de terra,& habebat cornua duo, similia agni, & loquebatur sicut draco. Et potestatem prioris bestiæ omnem facit in conspectu eius,& facit terram, & inhabitantes in ea, adorare bestiam primam, cuius curata est plaga mortis. Et facit signa magna, ut etiā ignem faceret de cœlo descendere in terram in conspectu hominum. Et seducit habitantes in terra propter signa, quæ data sunt illi ut faceret in conspectu bestiæ, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem bestiæ, quæ habet plagam gladij,& uixit. Et datum est illi ut daret spiritū imagini bestiæ,& ut loquatur imago bestiæ,& faciet ut quicunque non adorauerint imaginem bestiæ occidantur. Et facit omnes pusillos & magnos & diuites & pauperes & liberos & seruos accipere characterem in manu sua dextera, aut in frontibus suis. Et ne quis posset emere aut uendere, nisi qui habeat characterem, aut nomen bestiæ aut numerum nominis eius. Hic sapientia est. Qui habet intellectum, computet numerum bestiæ. Numerus enim hominis est, & numerus eius sexcenti sexaginta sex.

Et uidi,& ecce agnus stans super montem Sion,& cum eo centum quadraginta quatuor milia habentia nomen patris eius scriptum in frontibus suis. Et audiui uocem de cœlo tanquam uocem aquarum multarum,& tanquam uocem tonitrui magni,& uocem audiui citharœdorum citharizantium citharis suis. Et cantant quasi canticum

ᾠδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων. καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο μαθεῖν τὴν ᾠδήν, εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες, οἱ ἠγορασμένοι ἀπὸ τῆς γῆς. οὗτοί εἰσιν οἳ μετὰ γυναικῶν οὐκ ἐμολύνθησαν, παρθένοι γάρ εἰσιν. οὗτοι οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ ἀρνίῳ ὅπου ἂν ὑπάγῃ. οὗτοι ἠγοράσθησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ θεῷ καὶ τῷ ἀρνίῳ, καὶ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν οὐχ εὑρέθη δόλος. ἄμωμοι γάρ εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ. καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον πετάμενον ἐν μεσουρανήματι, ἔχοντα εὐαγγέλιον αἰώνιον εὐαγγελίσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πᾶν ἔθνος, καὶ φυλήν, καὶ γλῶσσαν, καὶ λαόν, λέγοντα ἐν φωνῇ μεγάλῃ. φοβήθητε τὸν θεόν, καὶ δότε αὐτῷ δόξαν, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς κρίσεως αὐτοῦ, καὶ προσκυνήσατε τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν γῆν, καὶ θάλασσαν, καὶ πηγὰς ὑδάτων. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἠκολούθησε, λέγων. ἔπεσεν ἔπεσε Βαβυλὼν ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πεπότικεν πάντα ἔθνη. καὶ τρίτος ἄγγελος ἠκολούθησεν αὐτοῖς, λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ, εἴ τις τὸ θηρίον προσκυνεῖ, καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ. καὶ λαμβάνει χάραγμα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ, ἢ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς πίεται ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ κεκερασμένου ἀκράτου ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. καὶ βασανισθήσεται ἐν πυρὶ καὶ θείῳ, ἐνώπιον ἀγγέλων τῶν ἁγίων, καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου. καὶ ὁ καπνὸς τοῦ βασανισμοῦ αὐτῶν ἀναβαίνει εἰς αἰῶνας αἰώνων. καὶ οὐκ ἔχουσιν ἀνάπαυσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς οἱ προσκυνοῦντες τὸ θηρίον, καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ εἴ τις λαμβάνει χάραγμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. ὧδε ὑπομονὴ τῶν ἁγίων ἐστίν, ὧδε οἱ τηροῦντες τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν πίστιν ἰησοῦ. καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης μοι. γράψον, μακάριοι οἱ νεκροὶ οἱ ἐν κυρίῳ ἀποθνήσκοντες ἀπάρτι. ναί, λέγει τὸ πνεῦμα, ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν, τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ᾽ αὐτῶν. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ νεφέλη λευκή, καὶ ἐπὶ τὴν νεφέλην καθήμενος ὅμοιος υἱῷ ἀνθρώπου, ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ δρέπανον ὀξύ. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ, κράζων ἐν μεγάλῃ φωνῇ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῆς νεφέλης. πέμψον τὸ δρέπανόν σου, καὶ θέρισον, ὅτι ἦλθέ σοι ἡ ὥρα τοῦ θερίσαι, ὅτι ἐξηράνθη ὁ θερισμὸς τῆς γῆς. καὶ ἔβαλεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τὴν νεφέλην τὸ δρέπανον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐθερίσθη ἡ γῆ. καὶ ἄλλος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ ἄγγελος, ἔχων

καὶ αὐτὸς

canticum nouum ante ſedem & ante quatuor animalia & ſeniores,& nemo poterat diſcere canticum,niſi illa centum quadragintaquatuor milia,qui empti ſunt de terra.Hi ſunt qui cum mulieribus non ſunt coinquinati:uirgines enim ſunt.Hi ſequũtur agnum quocunque ierit.Hi empti ſunt ex hominibus primitiæ deo & agno,& in ore eorum non eſt inuentus dolus.Sine macula enim ſunt ante thronum dei.Et uidi alterum angelum uolantem per medium cœli, habentem euangelium æternum,ut euangelizaret habitantibus ſuper terram,& omni genti & tribui & linguæ & populo,dicentem magna uoce:Timete deum,& date illi honorem,quia uenit hora iudicij eius:& adorate eum,qui fecit cœlum & terram,mare & fontes aquarum.Et alius angelus ſequutus eſt,dicens:Cecidit,cecidit Babylon ciuitas illa magna:quia à uino iræ fornicationis ſuæ potauit omnes gentes. Et tertius angelus ſequutus eſt illos,dicens uoce magna:Si quis adorauerit beſtiam & imaginem eius,& acceperit characterem in fronte ſua aut in manu ſua,& hic bibet de uino iræ dei, quod mixtum eſt mero in calice iræ ipſius. Et cruciabitur igne & ſulphure in conſpectu angelorum ſanctorum,& ante conſpectum agni. Et fumus tormenti eorum aſcendit in ſecula ſeculorum. Nec habent requiem die ac nocte, qui adorant beſtiam & imaginem eius, & ſi quis acceperit characterem nominis eius. Hic patientia ſanctorum eſt. Hic qui cuſtodiunt mandata dei, & fidem Ieſu. Et audiui uocem de cœlo, dicentem mihi: Scribe: Beati mortui, qui in domino moriuntur amodo. Etiam, dicit ſpiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis. Sed opera illorum ſequuntur illos. Et uidi, & ecce nubem candidam, & ſuper nubem ſedentem ſimilem filio hominis, habentem in capite ſuo coronam auream, & in manu ſua falcem acutam. Et alius angelus exiuit de templo, clamans uoce magna ad ſedentem ſuper nubem: Mitte falcem tuam, & mete, quia uenit tibi hora ut metas, quoniam aruit meſſis terræ. Et miſit qui ſedebat ſuper nubem, falcem ſuam in terram, & demeſſa eſt terra. Et alius angelus exiuit de templo, quod eſt in cœlo, habens

& ipſe

καὶ αὐτὸς δρέπανον ὀξύ. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου, ἔχων ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ πυρός, καὶ ἐφώνησε κραυγῇ μεγάλῃ τῷ ἔχοντι τὸ δρέπανον τὸ ὀξύ, λέγων, πέμψον σου τὸ δρέπανον τὸ ὀξύ, καὶ τρύγησον τοὺς βότρυας τῆς γῆς, ὅτι ἤκμασαν αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς. καὶ ἔβαλεν ὁ ἄγγελος τὸ δρέπανον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν. καὶ ἐτρύγησε τὴν ἄμπελον τῆς γῆς, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν ληνὸν τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τὴν μεγάλην καὶ ἐπατήθη ἡ ληνὸς ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα ἐκ τῆς ληνοῦ ἄχρι τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων ἀπὸ σταδίων χιλίων ἑξακοσίων.

καὶ εἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα καὶ θαυμαστόν, ἀγγέλους ἑπτὰ ἔχοντας πληγὰς ἑπτὰ τὰς ἐσχάτας, ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐτελέσθη ὁ θυμὸς τοῦ θεοῦ. καὶ εἶδον ὡς θάλασσαν ὑαλίνην μεμιγμένην πυρί, καὶ τοὺς νικῶντας ἐκ τοῦ θηρίου καὶ ἐκ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ χαράγματος αὐτοῦ, ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἑστῶτας ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν ὑαλίνην, ἔχοντας κιθάρας τοῦ θεοῦ. καὶ ᾄδουσι τὴν ᾠδὴν μωσέως δούλου τοῦ θεοῦ καὶ τὴν ᾠδὴν τοῦ ἀρνίου, λέγοντες, μεγάλα καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, δίκαιαι καὶ ἀληθιναὶ αἱ ὁδοί σου ὁ βασιλεὺς τῶν ἁγίων. τίς οὐ μὴ φοβηθῇ σε κύριε, καὶ δοξάσῃ τὸ ὄνομά σου; ὅτι μόνος ὅσιος, ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἥξουσι, καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου, ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν. καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον. καὶ ἰδοὺ ἠνοίγη ὁ ναὸς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ἐξῆλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι ἔχοντες τὰς ἑπτὰ πληγάς, ἐκ τοῦ ναοῦ ἐνδεδυμένοι λίνον καθαρὸν καὶ λαμπρόν, καὶ περιεζωσμένοι περὶ τὰ στήθη ζώνας χρυσᾶς, καὶ ἓν τῶν τεσσάρων ζώων ἔδωκε τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις ἑπτὰ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς καπνοῦ ἐκ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναόν, ἄχρι τελεσθῶσιν αἱ ἑπτὰ πληγαὶ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων.

καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ ναοῦ, λεγούσης τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις, ὑπάγετε, ἐκχέετε τὰς φιάλας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ εἰς τὴν γῆν. καὶ ἀπῆλθεν ὁ πρῶτος, καὶ ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐγένετο ἕλκος κακὸν καὶ πονηρὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔχοντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς τὴν εἰκόνα προσκυνοῦντας αὐτοῦ. καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐγένετο αἷμα ὡς νεκροῦ, καὶ πᾶσα ψυχὴ ζῶσα ἀπέθανεν ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τοὺς

& ipse falcem acutam . Et alius angelus exiuit de altari,qui habebat potestatem supra ignem , & clamauit uoce magna ad eum,qui habebat falcem acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam, & uindemia botros terræ, quoniam maturæ sunt uuæ eius.Et misit angelus falcem suam acutam in terram.& uindemiauit uineam terræ,& misit in lacum iræ dei magnum,& calcatus est lacus extra ciuitatem, & exiuit sanguis de lacu,usque ad frenos equorum per stadia mille sexcenta.

Et uidi aliud signum in cœlo magnum & mirabile, angelos septem,habentes plagas septem nouissimas,quoniam in illis cõsummata est ira dei.Et uidi tanquam mare uitreum mixtum igni,& eos qui uictoriam reportarant de bestia & de imagine eius,& de charactere eius,& de numero nominis eius,stantes super mare uitreum,habentes cytharas dei,& cantant canticum Mosi serui dei,& canticum agni,dicentes:Magna & mirabilia sunt opera tua domine deus omnipotens : iustæ & ueræ sunt uiæ tuæ rex sanctorum : Quis non timebit te domine,& magnificabit nomen tuum: Quia solus pius es,quoniam omnes gentes uenient,& adorabunt in conspectu tuo,quoniam iudicia tua manifestata sunt. Et post hæc uidi,& ecce apertum est templum tabernaculi testimonij in cœlo,& exierunt septem angeli habentes septem plagas,de templo,uestiti lino mundo & candido,& præcincti circa pectora zonis aureis. Et unum ex quatuor animalibus dedit septem angelis septem phialas aureas,plenas iracũdiæ dei uiuentis in secula seculorum. Et impletum est templum fumo à maiestate dei,& de uirtute eius, & nemo poterat introire in templum,donec consummarentur septem plagæ septem angelorum.

Et audiui uocem magnam de templo dicentem septem angelis:Ite,effundite *septem* phialas iræ dei in terram.Et abijt primus *angelus* & effudit phialam suam in terram,& factum est uulnus malũ ac noxium in homines qui habebant characterem bestiæ & in eos qui adorabant imaginẽ eius. Et secundus angelus effudit phialam suam in mare,& factus est sanguis tanquam mortui,& omnis anima uiuens mortua est in mari.Et tertius angelus effudit phialã suam in flumina

εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ εἰς τὰς πηγὰς τῶν ὑδά-
των, καὶ ἐγένετο αἷμα. καὶ ἤκουσα τοῦ ἀγγέλου
τῶν ὑδάτων λέγοντος, δίκαιος κύριε εἶ ὁ ὢν
καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ὅσιος, ὅτι ταῦτα ἔκρινας, ὅτι αἷμα
ἁγίων καὶ προφητῶν ἐξέχεον. καὶ αἷμα αὐτοῖς
ἔδωκας πιεῖν, ἄξιοι γάρ εἰσιν. καὶ ἤκουσα ἄλλου
ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου, λέγοντος. ναὶ κύριε ὁ θεὸς ὁ
παντοκράτωρ, ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις
σου. καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιά-
λην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἥλιον. καὶ ἐδόθη αὐτῷ καυμα-
τίσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐν πυρί. καὶ ἐκαυματίσθη-
σαν οἱ ἄνθρωποι καῦμα μέγα. καὶ ἐβλασφήμη-
σαν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, τοῦ ἔχοντος ἐξουσίαν ἐπὶ
τὰς πληγὰς ταύτας. καὶ οὐ μετενόησαν δοῦναι
αὐτῷ δόξαν. καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν
φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ θηρίου, καὶ ἐ-
γένετο ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐσκοτωμένη καὶ ἐμασῶν-
το τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐκ τοῦ πόνου, καὶ ἐβλασ-
φήμησαν τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τῶν πόνων αὐ-
τῶν, καὶ ἐκ τῶν ἑλκῶν αὐτῶν, καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ
τῶν ἔργων αὐτῶν. καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν
φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν μέγαν τὸν εὐφρά-
την, καὶ ἐξηράνθη τὸ ὕδωρ αὐτοῦ, ἵνα ἑτοιμασθῇ
ἡ ὁδὸς τῶν βασιλέων τῶν ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου. καὶ
εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος, καὶ ἐκ τοῦ
στόματος τοῦ θηρίου, καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευ-
δοπροφήτου πνεύματα τρία ἀκάθαρτα ὅμοια
βατράχοις. εἰσὶ γὰρ πνεύματα δαιμόνων ποι-
οῦντα σημεῖα ἐκπορεύεσθαι ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς
γῆς καὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης συναγαγεῖν αὐτοὺς
εἰς πόλεμον τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης τοῦ
θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. ἰδοὺ ἔρχομαι ὡς κλέ-
πτης. μακάριος ὁ γρηγορῶν καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια
αὐτοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ, καὶ βλέπωσι τὴν
ἀσχημοσύνην αὐτοῦ. καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸν
τόπον τὸν καλούμενον ἑβραϊστὶ ἀρμαγεδδών. καὶ
ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς
τὸν ἀέρα. καὶ ἐξῆλθε φωνὴ μεγάλη ἀπὸ τοῦ ναοῦ
τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θρόνου, λέγουσα, γέγονε. καὶ
ἐγένοντο φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ ἀστραπαί, καὶ σεισ-
μὸς ἐγένετο μέγας, οἷος οὐκ ἐγένετο ἀφ᾽ οὗ οἱ ἄν-
θρωποι ἐγένοντο ἐπὶ τῆς γῆς τηλικοῦτος σεισμὸς
οὕτως μέγας. καὶ ἐγένετο ἡ πόλις ἡ μεγάλη εἰς
τρία μέρη, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπεσον. καὶ βα-
βυλὼν ἡ μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώπιον τοῦ θεοῦ δοῦ-
ναι αὐτῇ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς
αὐτοῦ. καὶ πᾶσα νῆσος ἔφυγε καὶ ὄρη οὐχ εὑρέθη-
σαν. καὶ χάλαζα μεγάλη ὡς ταλαντιαία καταβαί-
νει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐβλασφή-
μησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς τῆς χαλά-
ζης, ὅτι μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς σφόδρα. καὶ
ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων, τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ
φιάλας

in flumina & in fontes aquarum & factæ
sunt sanguis. Et audiui angelum aquarum
dicentem, Iustus es domine qui es & qui
eras, & sanctus quia hæc iudicasti, quia san
guinem sanctorum & prophetarũ effude-
runt, & sanguinem eis dedisti bibere, digni
enim sunt. Et audiui alterũ è sanctuario di-
centẽ, Etiam domine deus omnipotens, ue-
ra & iusta iudicia tua. Et quartus angelus
effudit phialam suam in solem, & datũ est
illi æstu affligere homines per ignem. Et
æstuauerunt homines æstu magno, & blas-
phemauerunt nomen dei habentis potesta
tem super has plagas, neq; egerunt scelerũ
pœnitentiã, ut darent illi gloriam. Et quin-
tus angelus effudit phialam suam super se-
dem bestię, & factum est regnum eius tene
brosum, & commãducauerũt linguas suas
præ dolore, & conuitijs affecerũt deum cœ
li præ doloribus suis & ulceribus suis, nec
resipuerunt ab operibus suis. Et sextus an-
gelus effudit phialam suam in flumen illud
magnũ Euphraten, & siccata est aqua eius,
ut præpararetur uia regum ab ortu solis. Et
uidi ex ore draconis & ex ore bestiæ & ex
ore pseudoprophetæ exire spiritus tres im
mundos in modũ ranarum. Sunt enim spi-
ritus dæmoniorũ facientes signa, ut proce-
dant ad reges totius terræ ad congregandũ
illos in prælium diei illius magni dei omni-
potentis. Ecce uenio sicut fur. Beatus qui ui
gilat & custodit uestimentã sua, ne nudus
ambulet & uideant turpitudinem eius. Et
congregauit illos in locum qui uocatur He
braice Armageddon. Et septimus angelus
effudit phialã suam in aerem, & exiuit uox
magna de templo cœli à throno, dicens, Fa-
ctum est. Et facta sunt fulgura & uoces &
tonitrua & terræmotus factus est magnus,
qualis nunquam fuit, ex quo homines fue-
runt super terrã, talis terræmotus adeo ma-
gnus. Et facta est ciuitas magna in tres par
tes, & ciuitates gentium ceciderunt. Et Ba-
bylon magna uenit in memoriã ante deum
ut daret illi calicem uini indignationis iræ
suæ. Et omnis insula fugit, & montes non
sunt inuenti. Et grando magna sicut talen-
tum descendit de cœlo in homines, & blas-
phemauerunt deum homines propter pla-
gam grandinis, quoniam magna facta est
plaga eius uehementer. Et uenit unus XVII
de septem angelis, qui habebant septem

φιάλας, καὶ ἐλάλησε μετ᾽ ἐμοῦ, λέγων μοι. δεῦ-
ρο, δείξω σοι τὸ κρίμα τῆς πόρνης, τῆς μεγάλης,
τῆς καθημένης ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῶν πολλῶν, μεθ᾽
ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ ἐμεθύσθη-
σαν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς οἱ κατοικοῦν-
τες τὴν γῆν. καὶ ἀπήνεγκέ με εἰς ἔρημον ἐν
πνεύματι. καὶ εἶδον γυναῖκα καθημένην ἐπὶ θη-
ρίον κόκκινον, γέμον ὀνομάτων βλασφημίας, ἔ-
χον κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα. καὶ ἡ γυ-
νὴ ἡ περιβεβλημένη πορφύρᾳ καὶ κοκκίνῳ καὶ
κεχρυσωμένη χρυσῷ, καὶ λίθῳ τιμίῳ, καὶ μαργα-
ρίταις, ἔχουσα χρυσοῦν ποτήριον ἐν τῇ χειρὶ αὐ-
τῆς, γέμον βδελυγμάτων καὶ ἀκαθάρτητος πορ-
νείας αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς ὄνομα γε-
γραμμένον μυστήριον, Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἡ μή-
τηρ τῶν πορνῶν καὶ τῶν βδελυγμάτων τῆς γῆς.
καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα μεθύουσαν ἐκ τοῦ αἵμα-
τος τῶν ἁγίων καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύ-
ρων Ἰησοῦ. καὶ ἐθαύμασα ἰδὼν αὐτὴν θαῦμα
μέγα. καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος. διὰ τί ἐθαύμασας;
ἐγώ σοι ἐρῶ τὸ μυστήριον τῆς γυναικός, καὶ τοῦ
θηρίου τοῦ βαστάζοντος αὐτήν, τοῦ ἔχοντος τὰς
ἑπτὰ κεφαλάς, καὶ τὰ δέκα κέρατα. θηρίον ὃ
εἶδες, ἦν καὶ οὐκ ἔστι, καὶ μέλλει ἀναβαίνειν ἐκ
τῆς ἀβύσσου, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει, καὶ θαυ
μάσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ
γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐπὶ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς
ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, βλέποντες τὸ θηρίον,
ὅ, τι ἦν καὶ οὐκ ἔστι, καίπερ ἔστιν. ὧδε ὁ νοῦς ὁ ἔ-
χων σοφίαν. αἱ ἑπτὰ κεφαλαί, ὄρη εἰσὶν ἑπτά,
ὅπου ἡ γυνὴ κάθηται ἐπ᾽ αὐτῶν, καὶ βασιλεῖς
ἑπτά εἰσιν. οἱ πέντε ἔπεσαν, καὶ ὁ εἷς ἔστι, ὁ ἄλ-
λος οὔπω ἦλθε, καὶ ὅταν ἔλθῃ, ὀλίγον αὐτὸν δεῖ
μεῖναι. καὶ τὸ θηρίον ὃ ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ αὐτὸς
ὄγδοός ἐστι, καὶ ἐκ τῶν ἑπτά ἐστι, καὶ εἰς ἀπώ-
λειαν ὑπάγει. καὶ τὰ δέκα κέρατα, ἃ εἶδες,
δέκα βασιλεῖς εἰσιν, οἵτινες βασιλείαν οὔπω
ἔλαβον, ἀλλ᾽ ἐξουσίαν ὡς βασιλεῖς μίαν ὥραν
λαμβάνουσι μετὰ τοῦ θηρίου. οὗτοι μίαν γνώ-
μην ἔχουσι, καὶ τὴν δύναμιν, καὶ τὴν ἐξουσίαν
ἑαυτῶν τῷ θηρίῳ διαδιδώσουσιν. οὗτοι μετὰ τοῦ
ἀρνίου πολεμήσουσι, καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει αὐτούς,
ὅτι κύριος κυρίων ἐστί, καὶ βασιλεὺς βασιλέων,
καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ κλητοί, καὶ ἐκλεκτοί, καὶ πι-
στοί. καὶ λέγει μοι, τὰ ὕδατα ἃ εἶδες, οὗ ἡ πόρνη
κάθηται, λαοὶ καὶ ὄχλοι εἰσί, καὶ ἔθνη, καὶ γλῶσ-
σαι. καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες ἐπὶ τὸ θηρίον,
οὗτοι μισήσουσι τὴν πόρνην, καὶ ἠρημωμένην
ποιήσουσιν αὐτήν, καὶ γυμνήν, καὶ τὰς σάρκας
αὐτῆς φάγονται, καὶ αὐτὴν κατακαύσουσιν ἐν
πυρί. ὁ γὰρ θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν
ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ, καὶ ποιῆσαι μίαν
γνώμην

phialas, & loquutus eſt mecum, dicens mi-
hi, Veni oſtendam tibi damnationem me-
retricis magnę, quæ ſedet ſuper aquas mul-
tas, cum qua ſcortati ſunt reges terræ, & in-
ebriati ſunt qui inhabitant terram de uino
proſtitutionis eius. Et abſtulit me ſpiritu in
deſertum. Et uidi mulierem ſedētem ſuper
beſtiam coccinam, plenam nominibus ma-
ledicentiæ, habentem capita ſeptem & cor-
nua decem. Et mulier erat circundata pur-
pura & coccino & inaurata auro & lapide
precioſo & margaritis, habens poculum au-
reum in manu ſua plenum abominationi-
bus & immunditia libidinis ſuæ. Et in fron-
te eius nomen ſcriptum myſterium, Baby-
lon magna mater ſcortationum & abomi-
nationum terræ. Et uidi mulierem ebriam
de ſanguine ſanctorū & de ſanguine mar-
tyrum Ieſu. Et miratus ſum quum uiderem
illam admiratione magna. Et dixit mihi an-
gelus, Quare miraris? ego dicam tibi myſte-
rium mulieris & beſtiæ quæ portat eam,
quę habet capita ſeptem & cornua decem.
Beſtia quam uidiſti, fuit, & nō eſt, & aſcen-
ſura eſt de abyſſo, & in interitum ibit, & mi-
rabuntur inhabitantes terram, quorum no-
mina ſcripta non ſunt in libro uitæ à condi-
to mundo, uidētes beſtiam quæ erat & non
eſt. Hic eſt mens quæ habet ſapientiam. Se-
ptem capita, ſeptē montes ſunt, ſuper quos
mulier ſedet, & reges ſeptem ſunt. Quinq;
ceciderunt, unus eſt, & alius nondum ue-
nit. Et quum uenerit, oportet illum breue
tempus manere. Et beſtia quæ erat, & non
eſt, & ipſe octauus eſt, & de ſeptem eſt, &
in interitum uadit. Et decem cornua quæ
uidiſti, decem reges ſunt, qui regnum non-
dum acceperunt, ſed poteſtatem tanquam
reges una hora accipient cum beſtia. Hi
unum conſilium habent, & uirtutem & po-
teſtatem ſuam beſtię tradent. Hi cum agno
pugnabunt, & agnus uincet illos, quoniam
dominus dominorum eſt, & rex regum: &
qui cum illo ſunt uocati, & electi & fide-
les. Et dicit mihi: Aquę quas uidiſti, ubi me-
retrix ſedet, populi ſunt & turbæ & gentes
& linguæ. Et decem cornua quæ uidiſti in
beſtia, hi odio proſequētur meretricem, &
deſolatam facient illam & nudam, & car-
nes eius comedent, & ipſam igne concre-
mabunt. Deus enim dedit in corda eorum,
ut faciant quod placitum eſt illi, ut unam fa-
ciant

γνώμην, καὶ δοῦναι τὴν βασιλείαν αὐτῶν τῷ θη-
ρίῳ, ἄχρι τελεσθῇ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ. καὶ ἡ γυνὴ
ἣν εἶδες, ἔστιν ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ ἔχουσα βασι-
λείαν ἐπὶ τῶν βασιλέων τῆς γῆς.
Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον ἄγγελον καταβαίνον-
τα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα ἐξουσίαν μεγάλην
καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ ἔκρα-
ξεν ἐν ἰσχύϊ φωνῇ μεγάλῃ, λέγων. ἔπεσεν ἔπε-
σε Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, καὶ ἐγένετο κατοικητή-
ριον δαιμόνων, καὶ φυλακὴ παντὸς πνεύμα-
τος ἀκαθάρτου, καὶ φυλακὴ παντὸς ὀρνέου ἀ-
καθάρτου καὶ μεμισημένου, ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ
θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πέπωκε πάντα τὰ
ἔθνη. καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρ-
νευσαν, καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς, ἐκ τῆς δυνά-
μεως τοῦ στρήνους αὐτῆς ἐπλούτησαν. καὶ ἤκουσα
ἄλλην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν, ἐξέλ-
θετε ἐξ αὐτῆς ὁ λαός μου, ἵνα μὴ συγκοινωνήση-
τε ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς, καὶ ἵνα μὴ λάβητε ἐκ
τῶν πληγῶν αὐτῆς, ὅτι ἠκολούθησαν αὐτῆς αἱ
ἁμαρτίαι ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐμνημόνευσεν ὁ
θεὸς τὰ ἀδικήματα αὐτῆς. ἀπόδοτε αὐτῇ, ὡς καὶ
αὐτὴ ἀπέδωκεν ὑμῖν. καὶ διπλώσατε αὐτῇ δι-
πλᾶ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς, ἐν τῷ ποτηρίῳ ᾧ ἐκέ-
ρασε, κεράσατε αὐτῇ διπλοῦν. ὅσα ἐδόξασεν
ἑαυτὴν, καὶ ἐστρηνίασε, τοσοῦτον δότε αὐτῇ βα-
σανισμὸν καὶ πένθος, ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς
λέγει, κάθημαι βασίλισσα, καὶ χήρα οὐκ εἰμὶ,
καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω. διὰ τοῦτο ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ
ἥξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς θάνατος, καὶ πένθος
καὶ λιμὸς, καὶ ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται, ὅτι ἰσ-
χυρὸς κύριος ὁ θεὸς ὁ κρίνων αὐτήν. καὶ κλαύ-
σονται αὐτὴν, καὶ κόψονται ἐπ' αὐτῇ οἱ βασι-
λεῖς τῆς γῆς, οἱ μετ' αὐτῆς πορνεύσαντες, καὶ
στρηνιάσαντες, ὅτ' ἂν βλέπωσι τὸν καπνὸν
τῆς πυρώσεως αὐτῆς, ἀπὸ μακρόθεν ἑστηκότες
διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, λέγον-
τες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη Βαβυλὼν, ἡ
πόλις ἡ ἰσχυρὰ, ὅτι ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἦλθεν ἡ κρίσις
σου. καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς κλαίουσι, καὶ πενθοῦσι
ἐπ' αὐτῇ, ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράζει οὐκ
ἔτι, γόμον χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, καὶ λίθου τιμίου, οὔτε
μαργαρίτου καὶ βύσσου καὶ πορφύρας καὶ σηρικοῦ καὶ
κοκκίνου καὶ πᾶν ξύλον θύϊνον καὶ πᾶν σκεῦος ἐλε-
φάντινον καὶ πᾶν σκεῦος ἐκ ξύλου τιμιωτάτου καὶ
χαλκοῦ καὶ σιδήρου καὶ μαρμάρου καὶ κινάμωμον καὶ θυ-
μιάματα καὶ μύρον καὶ λίβανον καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον
καὶ σεμίδαλιν καὶ σῖτον καὶ κτήνη καὶ πρόβατα καὶ
ἵππων καὶ ῥεδῶν καὶ σωμάτων καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων
καὶ ἡ ὀπώρα τῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς σου ἀπῆλθεν
ἀπὸ σοῦ, καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ λαμπρὰ *ἀπῆλ-
θεν ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκ ἔτι οὐ μὴ εὑρήσῃς αὐτά. οἱ ἔμ-
ποροι

ciant uoluntatem, ut dent regnum suum
bestiæ, donec consummentur uerba dei. Et
mulier quam uidisti, est ciuitas magna quę
habet regnum super reges terræ. Et post XVIII
hæc uidi alium angelum descendentem de
cœlo, habentem potestatē magnam, & ter-
ra illuminata est à gloria eius. Et exclama-
uit per fortitudinem uoce magna, dicens,
Cecidit cecidit Babylon magna, & facta
est habitatio dæmoniorum, & custodia om
nis spiritus immundi, & custodia omnis uo
lucris immundę & inuisæ: quia de uino iræ
scortationis eius biberunt omnes gentes.
Et reges terræ cum illa scortati sunt, & mer
catores terræ de uirtute deliciarum eius di-
uites facti sunt. Et audiui aliam uocem de
cœlo dicētem, Exite de illa populus meus,
ne participes sitis delictorum eius, & de pla
gis eius ne accipiatis. Quoniam peruene-
runt peccata eius usque ad cœlum, & recor-
datus est deus iniquitatum eius. Reddite
illi sicut & ipsa reddidit uobis, & duplicate
ei duplicia secundum opera eius. In poculo
quo miscuit, miscete illi duplum. Quātum
glorificauit se & in delicijs fuit, tātum date
illi tormētum & luctum, quia in corde suo
dicit, Sedeo regina, & uidua non sum, & lu
ctum non uidebo. Ideo in una die uenient
plagę eius, mors & luctus & fames, & igne
comburetur: quia fortis est dominus deus,
qui iudicabit illam. Et flebunt illam & plan
gent se super illa reges terræ, qui cum illa
scortati sunt, & in delicijs uixerunt, quum
uiderint fumum incendij eius, longe stan-
tes propter timorem tormenti eius, dicen-
tes, Væ uæ ciuitas illa magna Babylon, ci-
uitas illa fortis: quoniam in una hora uenit
iudicium tuum. Et negociatores terræ flent
& lugent super illa: quoniā merces eorum
nemo emit amplius, merces auri & argenti
& lapidis preciosi, neque margaritæ & bys-
si & purpuræ & serici & coccini & omne
lignum thyinum & omne uas eburneum
& omne uas de ligno preciosissimo & ære
& ferro & marmore & cinnamomum &
odoramentum & unguentum & thus &
uinum & oleum & similam & triticum &
iumenta & oues & equorum & rhedarum
& mancipiorum & animas hominum. Et
poma desiderij animæ tuæ discesserunt à
te, & omnia pinguia & præclara perierunt
à te, & amplius illa iam non inuenies. Mer

πορoι τούτων οἱ πλουτήσαντες ἀπ᾽ αὐτῆς ἀπὸ μακρόθεν στήσονται, διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, κλαίοντες καὶ πενθοῦντες, καὶ λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ περιβεβλημένη βύσσινον καὶ πορφυροῦν καὶ κόκκινον καὶ κεχρυσωμένη ἐν χρυσῷ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις. ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ τοσοῦτος πλοῦτος. καὶ πᾶς κυβερνήτης καὶ πᾶς ἐπὶ τῶν πλοίων ὁ ὅμιλος καὶ ναῦται καὶ ὅσοι τὴν θάλασσαν ἐργάζονται ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν, καὶ ἔκραζον ὁρῶντες τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, λέγοντες. τίς ὁμοία τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ; καὶ ἔβαλον χοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἔκραζον κλαίοντες καὶ πενθοῦντες, λέγοντες. οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἐν ᾗ ἐπλούτησαν πάντες οἱ ἔχοντες πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκ τῆς τιμιότητος αὐτῆς, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη. εὐφραίνου ἐπ᾽ αὐτὴν οὐρανὲ καὶ οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι καὶ οἱ προφῆται, ὅτι ἔκρινεν ὁ θεὸς τὸ κρίμα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς. καὶ ἦρεν εἷς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς μύλον μέγα, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν, λέγων, οὕτως ὁρμήματι βληθήσεται Βαβυλὼν ἡ μεγάλη πόλις, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἔτι. καὶ φωνὴ κιθαρῳδῶν καὶ μουσικῶν καὶ αὐλητῶν καὶ σαλπιστῶν, οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι. καὶ πᾶς τεχνίτης πάσης τέχνης οὐ μὴ εὑρεθῇ ἐν σοὶ ἔτι. καὶ φωνὴ μύλου οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι. καὶ φῶς λύχνου οὐ μὴ φανῇ ἐν σοὶ ἔτι. καὶ φωνὴ νυμφίου καὶ νύμφης οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι. ὅτι οἱ ἔμποροί σου ἦσαν οἱ μεγιστᾶνες τῆς γῆς, ὅτι ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου ἐπλανήθησαν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐν αὐτῇ αἷμα προφητῶν καὶ ἁγίων εὑρέθη, καὶ πάντων τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς.

καὶ μετὰ ταῦτα ἤκουσα φωνὴν ὄχλου πολλοῦ μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγοντος τὸ ἀλληλούϊα. ἡ σωτηρία καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν, ὅτι ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις αὐτοῦ, ὅτι ἔκρινεν τὴν πόρνην τὴν μεγάλην, ἥτις ἔφθειρε τὴν γῆν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησε τὸ αἷμα τῶν δούλων αὐτοῦ, ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ δεύτερον εἴρηκαν, ἀλληλούϊα. καὶ ὁ καπνὸς αὐτῆς ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ ἔπεσαν οἱ πρεσβύτεροι οἱ εἴκοσι καὶ τέσσαρες, καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου λέγοντες, ἀμὴν ἀλληλούϊα. καὶ φωνὴ ἐκ τοῦ θρόνου ἐξῆλθεν λέγουσα, αἰνεῖτε τὸν θεὸν ἡμῶν πάντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ, καὶ οἱ φοβούμενοι αὐτόν, καὶ οἱ μακροὶ καὶ οἱ μεγάλοι. καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ, καὶ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῶν ἰσχυρῶν, λέγοντας

catores horum qui diuites facti ſunt, ab ea longe ſtabunt propter timorem tormenti eius, flentes ac lugentes, & dicentes, Væ uæ ciuitas illa magna, quæ amicta erat byſſo & purpura & cocco, & deaurata erat auro & lapide precioſo & margaritis: quoniã una hora deſtitutæ ſunt tantæ diuitiæ. & omnis gubernator & omnis in nauibus uerſantium turba & nautæ & qui in mari operantur, longe ſteterunt: & clamauerunt, uidentes fumum incendij eius, dicentes, Quę ſimilis ciuitati huic magnæ? Et miſerunt puluerem ſuper capita ſua, & clamauerunt flentes & lugentes, dicentes, Væ uæ ciuitas illa magna, in qua diuites facti ſunt omnes qui habebant naues in mari de precijs eius, quoniam una hora deſolata eſt. Exulta ſuper eam cœlum & ſancti apoſtoli & prophetæ, quoniã iudicauit deus iudicium ueſtrũ de illa. Et ſuſtulit unus angelus fortis lapidem quaſi molarem magnum, & miſit in mare, dicens, Hoc impetu mittetur Babylon ciuitas illa magna, & ultra iam non inuenietur: & uox citharœdorum & muſicorum & tibia canentium & tuba, non audietur in te amplius, & omnis artifex cuiuſcunq; artis non inuenietur in te amplius, & uox molæ non audietur in te amplius, & lux lucernæ non lucebit in te amplius, & uox ſponſi & ſponſæ nõ audietur poſthac in te: quia mercatores tui erant principes terræ, quia in ueneficijs tuis errauerunt omnes gentes, & in ea ſanguis prophetarum & ſanctorum inuentus eſt, & omnium qui interfecti ſunt in terra. Poſt hæc audiui ſicut uocem magnam turbæ multæ in cœlo dicentis, Alleluia: ſalus & honor & gloria & uirtus domino deo noſtro eſt: quia uera & iuſta iudicia eius, quia iudicauit de meretrice magna, quæ corrupit terram proſtitutione ſui, & uindicauit ſanguinem ſeruorum ſuorum de eius manu. Et iterum dixerunt, Alleluia. Et fumus eius aſcendit in ſecula ſeculorum. Et ceciderunt uigintiquatuor ſeniores, & quatuor animalia, & adorauerunt deum ſedentem ſuper thronum, dicentes, Amen alleluia. Et uox de throno exiuit, dicens, Laudem dicite deo noſtro omnes ſancti eius, & qui timetis cum puſilli & magni. Et audiui ſicut uocem turbæ multæ & ſicut uocem aquarum multarum & ſicut uocem tonitruorum magnorum, dicentium

λέγοντας, ἀλληλούϊα, ὅτι ἐβασίλευσεν κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ. χαίρωμεν καὶ ἀγαλλιώμεθα, καὶ δῶμεν τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου. καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡτοίμασεν ἑαυτήν. καὶ ἐδόθη αὐτῇ ἵνα περιβάληται βύσσινον καθαρὸν καὶ λαμπρόν. τὸ γὰρ βύσσινον τὰ δικαιώματά ἐστιν τῶν ἁγίων. καὶ λέγει μοι γράψον. μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ γάμου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι. καὶ λέγει μοι, οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοί εἰσιν τοῦ θεοῦ. καὶ ἔπεσον ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ, προσκυνῆσαι αὐτῷ. καὶ λέγει μοι, ὅρα μή, σύνδουλός σου εἰμί, καὶ τῶν ἀδελφῶν σου, τῶν ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰησοῦ. τῷ θεῷ προσκύνησον. ἡ γὰρ μαρτυρία τοῦ ἰησοῦ ἐστὶ τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας. καὶ εἶδον τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον. καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν καλούμενος πιστὸς καὶ ἀληθινός, καὶ ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει καὶ πολεμεῖ. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρός, καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διαδήματα πολλά, ἔχων ὄνομα γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ αὐτός. καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον βεβαμμένον αἵματι. καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. καὶ τὰ στρατεύματα ἐν τῷ οὐρανῷ ἠκολούθει αὐτῷ ἐφ' ἵπποις λευκοῖς, ἐνδεδυμένοι βύσσινον λευκὸν καὶ καθαρόν. καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται ῥομφαία ὀξεῖα, ἵνα ἐν αὐτῇ πατάσσῃ τὰ ἔθνη. καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ. καὶ αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ, καὶ τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ παντοκράτορος. καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον, καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ, τὸ ὄνομα γεγραμμένον, βασιλεὺς βασιλέων, καὶ κύριος κυρίων. καὶ εἶδον ἕνα ἄγγελον ἑστῶτα ἐν τῷ ἡλίῳ. καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, λέγων πᾶσι τοῖς ὀρνέοις τοῖς πετωμένοις ἐν μεσουρανίσματι, δεῦτε καὶ συνάγεσθε εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ μεγάλου θεοῦ, ἵνα φάγητε σάρκας βασιλέων, καὶ σάρκας χιλιάρχων, καὶ σάρκας ἰσχυρῶν, καὶ σάρκας ἵππων, καὶ τῶν καθημένων ἐπ' αὐτῶν, καὶ σάρκας πάντων ἐλευθέρων καὶ δούλων, καὶ μικρῶν καὶ μεγάλων. καὶ εἶδον τὸ θηρίον, καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ τὰ στρατεύματα αὐτῶν συνηγμένα ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, καὶ μετὰ τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ. καὶ ἐπιάσθη τὸ θηρίον. καὶ μετὰ τούτου ὁ ψευδοπροφήτης ὁ ποιήσας τὰ σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπλάνησε τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ. ζῶντες ἐβλήθησαν οἱ δύο εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην ἐν τῷ θείῳ. καὶ οἱ λοιποὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, τῇ ἐκπορευομένῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὄρνεα ἐχορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν.

καὶ εἶδον

dicentium, Alleluia: quoniam regnauit dominus deus noſter omnipotens. Gaudeamus & exultemus & demus gloriam ei: quia uenerunt nuptiæ agni, & uxor eius præparauit ſe. Et datum eſt illi ut cooperiat ſe byſsino puro & ſplendido. Byſsinum enim iuſtificationes ſunt ſanctorum. Et dicit mihi: Scribe, Beati qui ad cœnam nuptiarum agni uocati ſunt. Et dicit mihi: Hæc uerba dei uera ſunt. Et cecidi ante pedes eius, ut adorarem eum. Et dicit mihi, Vide ne feceris: conſeruus tuus ſum, & fratrum tuorum habentium teſtimonium Ieſu. Deum adora. Teſtimonium enim Ieſu, eſt ſpiritus prophetiæ. Et uidi cœlum apertum, & ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper eum, uocabatur fidelis & uerax, & per iuſtitiam iudicat & pugnat. Oculi autem eius ſicut flamma ignis, & in capite eius diademata multa, habens nomen ſcriptum quod nemo nouit niſi ipſe. Et ueſtitus erat ueſte tincta ſanguine, & uocatur nomen eius, Sermo dei. Et exercitus qui ſunt in cœlo, ſequebantur eum in equis albis, ueſtiti byſsino albo & mundo: & ex ore eius procedit gladius acutus, ut eo percutiat gentes. Et ipſe reget eas uirga ferrea. Et ipſe calcat torcular uini furoris & iræ dei omnipotentis. Et habet in ueſtimento & in femore ſuo nomen ſcriptum: Rex regum & dominus dominantium. Et uidi unum angelum ſtantem in ſole, & clamauit uoce magna, dicens omnibus auibus quæ uolabant per medium cœli: Venite & cōgregamini ad cœnam magni dei, ut edatis carnes regum & carnes tribunorum, & carnes fortium, & carnes equorum, & ſedentium in ipſis, & carnes omnium liberorum ac ſeruorum, & puſillorum ac magnorum. Et uidi beſtiam & reges terræ, & exercitus eorum congregatos ad faciendum prælium cum illo qui ſedebat in equo & cum exercitu eius. Et apprehenſa eſt beſtia, & cum illa pſeudopropheta, qui fecit ſigna coram ipſa, in quibus ſeduxit eos qui acceperunt characterem beſtiæ, & qui adorauerunt imaginem eius. Viui coniecti ſunt hi duo in ſtagnum ignis ardens ſulphure: & cæteri occiſi ſunt gladio ſedentis ſuper equum, qui procedit ex ore ipſius, & omnes aues ſaturatæ ſunt carnibus eorum.

Et uidi

καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρα-
νοῦ ἔχοντα τὴν κλεῖδα τῆς ἀβύσσου, καὶ ἅλυσιν
μεγάλην ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ. καὶ ἐκράτησε τὸν
δράκοντα τὸν ὄφιν τὸν ἀρχαῖον, ὅς ἐστι διάβολος
καὶ σατανᾶς, καὶ ἔδησεν αὐτὸν χίλια ἔτη, καὶ ἔ-
βαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἔκλεισεν αὐτὸν
καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανήσῃ
τὰ ἔθνη ἔτι, ἄχρι τελεσθῇ χίλια ἔτη. καὶ μετὰ
ταῦτα δεῖ αὐτὸν λυθῆναι μικρὸν χρόνον. καὶ εἶ-
δον θρόνους καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτούς, καὶ κρίμα
ἐδόθη αὐτοῖς, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πεπελεκισμένων
διὰ τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ, καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ
θεοῦ, καὶ οἵτινες οὐ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ, οὔ-
τε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔλαβον τὸ χάραγμα
ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν,
καὶ ἔζησαν, καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ χριστοῦ χίλια
ἔτη. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέζησαν ἕως τε-
λεσθῇ τὰ χίλια ἔτη ἄχρι. αὕτη ἡ ἀνάστασις ἡ πρώ-
τη. μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀνα-
στάσει τῇ πρώτῃ. ἐπὶ τούτων ὁ θάνατος ὁ δεύτε-
ρος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν, ἀλλ' ἔσονται ἱερεῖς τοῦ θεοῦ,
καὶ τοῦ χριστοῦ, καὶ βασιλεύσουσι μετ' αὐτοῦ χίλια
* Aliâs ἔτη. καὶ * ὅτε ἐτελέσθησαν τὰ χίλια ἔτη, λυθή-
ὅταν τε σεται ὁ σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξε-
λεσθῇ λεύσεται πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ ἐν τέσσαρσι γω-
νίαις τῆς γῆς τὸν γὼγ καὶ τὸν μαγὼγ συναγα-
γεῖν αὐτοὺς εἰς πόλεμον, ὧν ὁ ἀριθμὸς ὡς ἡ ἄμμος
τῆς θαλάσσης. καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς
γῆς, καὶ ἐκύκλωσαν τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων
καὶ τὴν πόλιν τὴν ἠγαπημένην. καὶ κατέβη πῦρ
ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτούς, καὶ
ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν λίμ-
νην τοῦ πυρός, καὶ θείου, ὅπου τὸ θηρίον, καὶ ὁ ψευ-
δοπροφήτης, καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυ-
κτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ εἶδον θρόνον
λευκὸν μέγαν καὶ τὸν καθήμενον ἐπ' αὐτοῦ, οὗ
ἀπὸ προσώπου ἔφυγεν ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανός, καὶ τό-
πος οὐχ εὑρέθη αὐτοῖς. καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς μι-
* Aliâs κροὺς καὶ μεγάλους ἑστῶτας ἐνώπιον * τοῦ θεοῦ, καὶ
θρόνου βιβλία ἠνεῴχθησαν. καὶ βιβλίον ἄλλο ἠνεῴχθη,
ὅ ἐστι τῆς ζωῆς, καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γε-
γραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις, κατὰ τὰ ἔργα αὐ-
τῶν. καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς ἐν αὐτῇ νε-
κρούς, καὶ ὁ θάνατος, καὶ ὁ ᾅδης ἔδωκαν τοὺς
ἐν αὐτοῖς νεκρούς, καὶ ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ
τὰ ἔργα αὐτῶν. καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἐ-
βλήθησαν εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός. οὗτός ἐστιν ὁ
δεύτερος θάνατος, καὶ εἴ τις οὐχ εὑρέθη ἐν τῇ
βίβλῳ τῆς ζωῆς γεγραμμένος, ἐβλήθη εἰς τὴν
λίμνην τοῦ πυρός.

καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν και-
νήν. ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ
παρῆλθεν

Et uidi angelum descendentem de cœlo XX
habentem clauem abyssi & catenam ma-
gnam in manu sua:& apprehendit draco-
nem serpentem antiquum, qui est diabolus
& satanas, & ligauit eum per annos mille,
& misit eum in abyssum, & clausit eum, &
signauit super illum ut nō seducat amplius
gentes, donec consummentur mille anni.
Et post hoc oportet illum solui modico tem-
pore. Et uidi sedes, & sederunt super eas, &
iudicium datum est illis:& animas decolla-
torum propter testimoniū Iesu & propter
sermonem dei, & qui non adorauerunt be-
stiam necꝫ imaginem eius nec acceperunt
characterē eius in frontibus suis aut in ma-
nibus suis, & uixerunt & regnauerūt cum
Christo mille annis. Cæteri uero mortuorū
non reuixerunt, donec consummētur mille
anni. Hæc est resurrectio prima. Beatus &
sanctus qui habet partem in resurrectione
prima. In ijs secunda mors non habet pote-
statem, sed erunt sacerdotes dei & Christi,
& regnabūt cum illo mille annis. Et quum
consummati fuerint mille anni, soluetur sa-
tanas de carcere suo, & exibit ut seducat
gentes quæ sunt super quatuor angulos ter-
ræ, Gog & Magog, ut cōgreget eos in præ-
lium, quorum numerus est sicut arena ma-
ris. Et ascenderunt super latitudinem terræ
& circumierunt castra sanctorum & ciuita-
tem dilectam. Et descendit ignis à deo de
cœlo, & deuorauit eos:& diabolus qui se-
ducebat eos, missus est in stagnum ignis &
sulphuris, ubi & bestia & pseudopropheta
cruciabuntur die ac nocte in secula seculo-
rum. Et uidi thronum magnum candidum
& sedentem super eum, à cuius conspectu
fugit terra & cœlum, & locus non est in-
uentus eis. Et uidi mortuos magnos & pu-
sillos stantes in conspectu dei, & libri aper-
ti sunt:& alius liber apertus est, qui est ui-
tæ, & iudicati sunt mortui ex his quæ scri-
pta erant in libris secūdum opera ipsorum:
& dedit mare mortuos qui in eo erant, &
mors & infernus dederunt eos, qui in ipsis
erant mortuos, & iudicatum est de singulis
secundum opera ipsorum. Et infernus &
mors coniecti sunt in stagnum ignis. Hæc
est mors secunda. Et qui non inuētus est in
libro uitæ scriptus, cōiectus est in stagnum
ignis. Et uidi cœlum nouū & terram no- XXI
uam. Primum enim cœlum & prima terra
abijt

παρῆλθον, καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι. καὶ ἐγὼ
ἰωάννης εἶδον τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν ἱερουσαλὴμ
καινὴν καταβαίνουσαν, ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ,
ἡτοιμασμένην, ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀν-
δρὶ αὐτῆς. καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐ-
ρανοῦ, λεγούσης. ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀν-
θρώπων, καὶ σκηνώσει μετ᾽ αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ λαοὶ
αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς ἔσται μετ᾽ αὐτῶν
θεὸς αὐτῶν. καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον
ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται
ἔτι, οὔτε πένθος, οὔτε κραυγὴ, οὔτε πόνος οὐκ
ἔσται ἔτι, ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθον. καὶ εἶπεν ὁ κα-
θήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου. ἰδοὺ καινὰ πάντα ποιῶ.
καὶ λέγει μοι. γράψον, ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοὶ
καὶ πιστοί εἰσι. καὶ εἶπέ μοι. γέγονε, ἐγώ εἰμι τὸ Α
καὶ τὸ Ω, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. ἐγὼ τῷ διψῶν-
τι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς
δωρεάν. ὁ νικῶν κληρονομήσει πάντα, καὶ ἔσομαι
αὐτῷ θεὸς, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι ὁ υἱός. δειλοῖς δὲ καὶ
ἀπίστοις καὶ ἐβδελυγμένοις καὶ φονεῦσι καὶ πόρ-
νοις καὶ φαρμακεῦσι καὶ εἰδωλολάτραις, καὶ πᾶ-
σι τοῖς ψεύδεσι τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ
καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὅ ἐστι δεύτερος θάνα-
τος. καὶ ἦλθε πρός με εἷς τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν
ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας τὰς γεμούσας τῶν ἑπτὰ
πληγῶν τῶν ἐσχάτων. καὶ ἐλάλησε μετ᾽ ἐμοῦ, λέ-
γων. δεῦρο δείξω σοι τὴν νύμφην τοῦ ἀρνίου τὴν
γυναῖκα. καὶ ἀπήνεγκέ με ἐν πνεύματι ἐπ᾽ ὄρος
μέγα καὶ ὑψηλὸν, καὶ ἔδειξέ μοι τὴν πόλιν τὴν με-
γάλην τὴν ἁγίαν ἱερουσαλὴμ καταβαίνουσαν ἐκ
τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἔχουσαν τὴν δόξαν τοῦ
θεοῦ, καὶ ὁ φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ
ὡς λίθῳ ἰάσπιδι κρυσταλλίζοντι, ἔχουσά τε τεῖχος
μέγα καὶ ὑψηλὸν, ἔχουσα πυλῶνας δώδεκα, καὶ
ἐπὶ τοῖς πυλῶσιν ἀγγέλους δώδεκα, καὶ ὀνόματα
ἐπιγεγραμμένα, ἅ ἐστι τῶν δώδεκα φυλῶν τῶν υἱῶν
ἰσραήλ. ἀπ᾽ ἀνατολῆς πυλῶνες τρεῖς, ἀπὸ βοῤῥᾶ
πυλῶνες τρεῖς, ἀπὸ νότου πυλῶνες τρεῖς, ἀπὸ δυ-
σμῶν πυλῶνες τρεῖς, καὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως
ἔχον θεμελίους δώδεκα, καὶ ἐν αὐτοῖς ὀνόματα
τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ ἀρνίου. καὶ ὁ λαλῶν
μετ᾽ ἐμοῦ εἶχε κάλαμον χρυσοῦν, ἵνα μετρήσῃ
τὴν πόλιν, καὶ τοὺς πυλῶνας αὐτῆς, καὶ τὸ τεῖ-
χος αὐτῆς. καὶ ἡ πόλις τετράγωνος κεῖται, καὶ
τὸ μῆκος αὐτῆς τοσοῦτόν ἐστιν ὅσον καὶ τὸ πλάτος,
καὶ ἐμέτρησε τὴν πόλιν ἐν τῷ καλάμῳ ἐπὶ σταδίων
δώδεκα χιλιάδων, τὸ μῆκος, καὶ τὸ πλάτος, καὶ
τὸ ὕψος αὐτῆς ἴσα ἐστίν. καὶ ἐμέτρησε τὸ τεῖχος αὐ-
τῆς ἑκατὸν τεσσαράκοντα τεσσάρων πηχῶν, μέ-
τρον ἀνθρώπου ὅ ἐστιν ἀγγέλου. καὶ ἦν ἡ ἐνδόμησις
τοῦ τείχους αὐτῆς ἴασπις, καὶ ἡ πόλις χρυσίον καθα-
ρὸν ὁμοία ὑάλῳ καθαρῷ. καὶ οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους
τῆς

abiit, & mare iam non est. Et ego Ioannes uidi sanctam ciuitatem Hierusalem nouam descendētem de cœlo, à deo paratam, sicut sponsam ornatā uiro suo. Et audiui uocem magnam de cœlo dicentem, Ecce tabernaculū dei cum hominibus, & habitabit cum eis. Et ipsi populi eius erunt, & ipse deus cum eis erit eorum deus. Et abstersurus est deus omnem lachrymam ab oculis eorum. Et mors ultra non erit neq; luctus neq; clamor neq; dolor erit ultra, quia prima abierunt. Et dixit qui sedebat in throno, Ecce noua facio omnia. Et dixit mihi: Scribe, quia hæc uerba fidelia sunt & uera. Et dixit mihi: Factum est. Ego sum alpha & ω, initium & finis. Ego sitienti dabo de fonte aquæ uiuæ gratis. Qui uicerit, possidebit omnia, & ero illi deus, & ipse erit mihi filius. Timidis autem & incredulis & execratis & homicidis & scortatoribus & ueneficis & idololatris & omnibus mendacibus pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulphure, quod est mors secunda. Et uenit ad me unus de septem angelis habentibus septem phialas plenas septem plagis nouissimis, & loquutus est mecum, dicens, Veni ostendam tibi sponsam uxorem agni. Et sustulit me spiritu in montem magnum & altum, & ostendit mihi ciuitatem magnam, sanctam Hierusalem descēdentem de cœlo à deo, habētem claritatem dei. Et lumē eius simile lapidi preciosissimo tanquam lapidi iaspidi crystallisanti. Et habebat murū magnum & altum habentē portas XII, & in portis angelos XII, & nomina inscripta, quæ sunt nomina XII tribuum filiorū Israel. Ab oriēte portæ tres, ab aquilone portæ tres, ab austro portæ tres, ab occasu portæ tres: & murus ciuitatis habēs fundamenta XII, & in ipsis duodecim nomina XII apostolorū agni. Et qui loquebatur mecum habebat mensuram arūdineam auream, ut metiretur ciuitatem & portas eius & murum eius. Et ciuitas in quadro posita est, & longitudo eius tāta est quāta & latitudo, & mensus est ciuitatē de arūdine *aurea* per stadia duodecim milia, & lōgitudo & altitudo & latitudo eius æqualia sunt. Et mensus est murū eius CXLIIII cubitorū, mēsura hominis quę est angeli. Et erat structura muri eius ex iaspide. Ipsa uero ciuitas aurū mundū, similis uitro mūdo, & fundamēta muri

τῆς πόλεως παντὶ λίθῳ τιμίῳ κεκοσμημένοι. ὁ θεμέλιος ὁ πρῶτος ἴασπις, ὁ δεύτερος σάπφειρος, ὁ τρίτος καλκιδὼν, ὁ τέταρτος σμάραγδος, ὁ πέμπτος σαρδόνυξ, ὁ ἕκτος σάρδιος, ὁ ἕβδομος χρυσόλιθος, ὁ ὄγδοος βήρυλλος, ὁ ἔννατος τοπάζιον, ὁ δέκατος χρυσόπρασος, ὁ ἑνδέκατος ὑάκινθος, ὁ δωδέκατος ἀμέθυσος. καὶ οἱ δώδεκα πυλῶνες, δώδεκα μαργαρῖται, ἀνὰ εἷς ἕκαστος τῶν πυλώνων ἦν ἐξ ἑνὸς μαργαρίτου, καὶ ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως χρυσίον καθαρόν, ὡς ὕαλος διαφανής. καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ. ὁ γὰρ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ναὸς αὐτῆς ἐστι, καὶ τὸ ἀρνίον. καὶ ἡ πόλις οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου, οὐδὲ τῆς σελήνης ἵνα φαίνωσιν ἐν αὐτῇ. ἡ γὰρ δόξα τοῦ θεοῦ ἐφώτισεν αὐτὴν, καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς τὸ ἀρνίον. καὶ τὰ ἔθνη τῶν σωζομένων ἐν τῷ φωτὶ αὐτῆς περιπατήσουσι. καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς φέρουσι τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν αὐτῶν εἰς αὐτὴν, καὶ πυλῶνες αὐτῆς οὐ μὴ κλεισθῶσιν ἡμέρας. νὺξ γὰρ οὐκ ἔσται ἐκεῖ. καὶ οἴσουσι τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἐθνῶν εἰς αὐτὴν, καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν πᾶν κοινοῦν καὶ ποιοῦν βδέλυγμα καὶ ψεῦδος, εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου.

καὶ ἔδειξέ μοι καθαρὸν ποταμὸν ὕδατος ζωῆς λαμπρὸν ὡς κρύσταλλον, ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ ἀρνίου. ἐν μέσῳ τῆς πλατείας αὐτῆς, καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν ξύλον ζωῆς, ποιοῦν καρποὺς δώδεκα, κατὰ μῆνα ἕνα ἕκαστον ἀποδιδοῦν τὸν καρπὸν αὐτοῦ. καὶ τὰ φύλλα τοῦ ξύλου εἰς θεραπείαν τῶν ἐθνῶν, καὶ πᾶν *κατανάθεμα οὐκ ἔσται ἔτι. καὶ ὁ θρόνος τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται. καὶ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ λατρεύσουσιν αὐτῷ, καὶ ὄψονται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. καὶ νὺξ οὐκ ἔσται ἐκεῖ, καὶ χρείαν οὐκ ἔχουσιν λύχνου, καὶ φωτὸς ἡλίου, ὅτι κύριος ὁ θεὸς φωτίζει αὐτοὺς, καὶ βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ εἶπέ μοι, οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοί. καὶ κύριος ὁ θεὸς τῶν ἁγίων προφητῶν ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει. ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ. μακάριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου. καὶ ἐγὼ ἰωάννης ὁ βλέπων ταῦτα, καὶ ἀκούων. καὶ ὅτε ἤκουσα καὶ ἔβλεψα, ἔπεσα προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύοντός μοι ταῦτα, καὶ λέγει μοι. ὅρα μή, σύνδουλός σου γάρ εἰμι καὶ τῶν ἀδελφῶν σου προφητῶν, καὶ τῶν τηρούντων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου. τῷ θεῷ προσκύνησον. καὶ λέγει μοι. μὴ σφραγίσῃς τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου.

ὅτι

* Aliâs κατάθεμα

ciuitatis omni lapide precioso ornata. Fun
damentum primum iaspis, secundum sap/
phirus, tertium calcedonius, quartum sma/
ragdus, quintum sardonyx, sextũ sardius,
septimum chrysolitus, octauũ berillus, no/
num topazius, decimum chrysoprasus, un/
decimum hyacinthus, duodecimum ame/
thystus. Et duodecim portæ duodecim mar
garitæ sunt, per singulas, & singulæ portæ
singulis margaritis, & platea ciuitatis au/
rum mundum tanquã uitrum perlucidum.
Et templum non uidi in ea. Dominus enim
deus omnipotens templum illius est & a/
gnus. Et ciuitas non eget sole neq; luna, ut
luceant in ea. Nam claritas dei illuminauit
eam, & lucerna eius est agnus. Et ambula/
bunt gentes quæ seruatæ fuerunt in lumi/
ne eius, & reges terræ afferent gloriã suam
& honorem in illam, & portæ eius nõ clau/
dentur per diem. Nox enim non erit illic.
Et afferent gloriam & honorem gentium
in illam. Non intrabit in eam aliquid quod
inquinat, aut abominationem facit & men
dacium, nisi qui scripti sunt in libro uitæ XX
agni. Et ostendit mihi purum fluuium
aquæ uiuæ, splendidum tanquam crystal/
lum, procedentem de sede dei & agni. In
medio plateæ eius, & ex utraque parte flu/
minis lignum uitæ afferens fructus duode/
cim, per menses singulos reddens fructum
suum, & folia ligni ad sanitatem gentium.
Et omne maledictum non erit amplius, sed
sedes dei & agni in illa erit, & serui eius ser
uient illi. Et uidebunt faciem eius, & no/
men eius in frontibus suis. Et nox illic non
erit, & non egent lumine lucernæ, neq; lu/
mine solis, quoniam dominus deus illumi/
nat illos, & regnabunt in secula seculorum.
Et dixit mihi: Hæc uerba fidelia sunt & ue/
ra. Et dominus deus sanctorum propheta/
rum misit angelum suum ostendere seruis
suis, quæ oportet fieri cito. Et ecce uenio ue
lociter. Beatus qui custodit uerba prophe/
tiæ libri huius. Et ego Ioannes qui audiui
& uidi hæc. Et postquam audissem & ui/
dissem, cecidi ut adorarem ante pedes an/
geli, qui mihi hæc ostendebat. Et dicit mi/
hi, Vide ne feceris: conseruus enim tuus
sum, & fratrum tuorum prophetarum, &
eorum qui seruant uerba prophetiæ libri hu
ius. Deum adora. Et dicit mihi: Ne ob/
signaueris uerba prophetiæ libri huius.
Tempus

ὅτι ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστιν. ὁ ἀδικῶν ἀδικησάτω ἔτι.
καὶ ὁ ῥυπῶν, ῥυπωσάτω ἔτι. καὶ ὁ δίκαιος δι-
καιωθήτω ἔτι. καὶ ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι. καὶ
ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ. καὶ ὁ μισθός μου μετ' ἐμοῦ,
ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὡς τὸ ἔργον αὐτοῦ ἔσται. ἐγώ εἰ-
μι τὸ Α καὶ τὸ Ω, ἀρχὴ καὶ τέλος, ὁ πρῶτος
καὶ ἔσχατος. μακάριοι οἱ ποιοῦντες τὰς ἐντο-
λὰς αὐτοῦ, ἵνα ἔσται ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον
τῆς ζωῆς, καὶ τοῖς πυλῶσιν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν
πόλιν. ἔξω δὲ οἱ κύνες καὶ οἱ φαρμακοὶ καὶ πόρ-
νοι καὶ οἱ φονεῖς καὶ οἱ εἰδωλολάτραι, καὶ πᾶς ὁ
φιλῶν καὶ ποιῶν ψεῦδος. ἐγὼ ἰησοῦς ἔπεμψα
τὸν ἄγγελόν μου μαρτυρῆσαι ὑμῖν ταῦτα ἐπὶ
ταῖς ἐκκλησίαις. ἐγώ εἰμι ἡ ῥίζα καὶ τὸ γένος τοῦ
δαβίδ, ὁ ἀστὴρ ὁ λαμπρὸς καὶ ὀρθρινος. καὶ τὸ
πνεῦμα καὶ ἡ νύμφη λέγουσιν ἐλθέ. καὶ ὁ ἀκούων
εἰπάτω, ἐλθέ. καὶ ὁ διψῶν ἐλθέτω. καὶ ὁ θέ-
λων, λαμβανέτω τὸ ὕδωρ ζωῆς δωρεάν. συμ-
μαρτυροῦμαι γὰρ παντὶ ἀκούοντι τοὺς λόγους
προφητείας βιβλίου τούτου. ἐὰν εἴ τις ἐπιτιθῇ
πρὸς ταῦτα, ἐπιθήσει ὁ θεὸς ἐπ' αὐτὸν τὰς
πληγὰς τὰς γεγραμμένας ἐν βιβλίῳ τούτῳ.
καὶ ἐὰν εἴ τις ἀφαιρῇ ἀπὸ τῶν λόγων βίβλου
τῆς προφητείας ταύτης, ἀφαιρήσει ὁ θεὸς τὸ
μέρος αὐτοῦ ἀπὸ βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ἐκ τῆς
πόλεως ἁγίας, καὶ τῶν γεγραμμένων ἐν βιβλίῳ
τούτῳ. λέγει ὁ μαρτυρῶν ταῦτα. ναὶ ἔρ-
χομαι ταχύ. ἀμήν, ναί, ἔρχου κύριε
ἰησοῦ. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν
ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάν-
των ὑμῶν.
ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ

Tempus enim prope est. Qui nocet, noceat adhuc: & qui sordidus est, sordescat adhuc: & qui iustus est, iustificetur adhuc, & sanctus sanctificetur adhuc: & ecce uenio cito, & merces mea mecū est, ut reddam unicuiq; ut opus illius erit. Ego sum alpha & Ω, primus & nouissimus, principium & finis. Beati qui seruant mandata illius, ut sit potestas eorum in ligno uitæ, & per portas intrent in ciuitatem. Foris autem canes & ueneficí & impudici & homicidæ & idolis seruientes, & omnis qui amat & facit mendacium. Ego Iesus misi angelum meum, ut testificaretur uobis hæc in ecclesijs. Ego sum radix & genus Dauid, stella splendida & matutina. Et spiritus & sponsa dicunt, Veni. Et qui audit dicat, Veni. Et qui sitit, ueniat: & qui uult, accipiat aquam uitæ gratis. Contestor enim omni audienti uerba prophetiæ libri huius: si quis apposuerit ad hæc, apponet deus super illum plagas scriptas in libro isto: & si quis diminuerit de uerbis libri prophetiæ huius, auferet deus partem eius è libro uitæ & à ciuitate sancta, & ex his quæ scripta sunt in libro isto. Dicit qui testimonium perhibet istorum: Etiam, uenio cito. Amen, etiam: ueni domine Iesu. Gratia domini nostri Iesu Christi cum omnibus uobis, Amen.

FINIS

FINIS NOVI TESTAMENTI TOTIVS, AD GRAECAM VERITATEM
VETVSTISSIMORVM'QVE CODICVM LATINORVM FIDEM
ET AD PROBATISSIMORVM AVTORVM CITATIO-
NEM ET INTERPRETATIONEM IAM QVINTO
ACCVRATE RECOGNITI, OPERA STV-
DIO'QVE DES. ERASMI ROTEROD.
THEOLOGIAE PROFESSORIS
ANNO M D XXXV

τῷ θεῷ δόξα.

BASILEAE, APVD HIERONYMVM FROBENIVM
ET NICOLAVM EPISCOPIVM ANNO
M D XXXV MENSE MARTIO

Index ternionum.
α β γ δ a b c d e f g h i k l m n o p q r s
t u x y z A B C D E F G H I K L M N
Omnes terniones.